

MEMORIALIA
PRINCIPUM AUSTRIAE

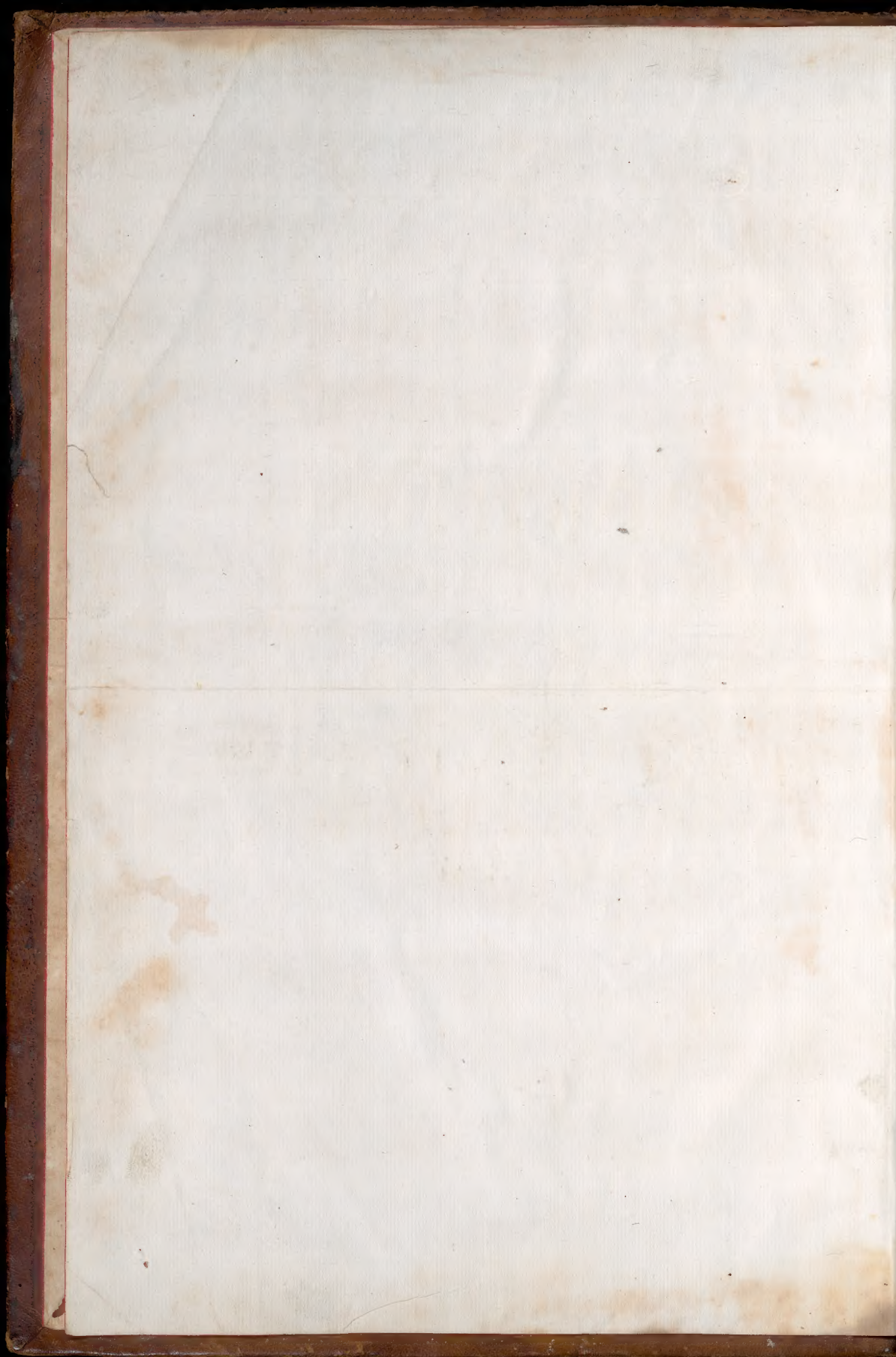
PARS PRIMA

DE RE

MEMORIALIUM

AUGUSTAE DOMUS

AUSTRIACAE

NUMMOTHECA
PRINCIPUM AUSTRIÆ,

QUÆ EST

PARS PRIMA

TOMI II.

MONUMENTORUM
AUGUSTÆ DOMUS
AUSTRIACÆ.

NUMMULI THECA
PRINCIPUM AUSTRIAE
TOME II
PARS PRIMA
MONUMENTORUM
AUGUSTAE DOMUS
AUSTRIACAE

Salomon Kleiner delinavit et sculpsit Venetiae 1797.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

IN TWO VOLUMES

LONDON

NUMMOTHECA PRINCIPUM AUSTRIÆ

ex gazis Aulæ Cæsareæ potissimum instructa,
& aliunde aucta, quæ a prima ætate, qua in Austria cula fuit moneta

BABENBERGICÆ ^{SUB}STIRPIS ^{AD USQUE}MARCHIONIBUS,

HABSBURGICÆ GENTIS PRINCIPES,

LINEÆ

HISPANO-AUSTRIACÆ,

HUIUSQUE MASCULUM ULTIMUM

CAROLUM II. REGEM HISPAN.

Nummos cuiuscunque formæ & metalli: præcipue tamen Mnemonicos
atque Iconicos, qui vel horum iussu, vel eorum gratia ab aliis percussi
vel fusi fuerunt, typis æneis expressos, deducit.

PARS PRIMA TOMI II.

MONUMENTORUM

AUG. DOMUS AUSTRIACÆ,

complectitur tabulas æri incisas num. LI.

OPERAM & STUDIUM CONFERENTIBUS

P. R. P. MARQUARDO HERRGOTT,

Ord. S. BENEDICTI, Principalis Asceterii ad S. BLASIUM Capit. Reverendiss.

ac Celsiss. S. R. I. PRINCIPI San- Blasiano a Secretis Consiliis, VICES GERENTE,

& PRÆPOSITO in CROZINGEN, nec non Sac. Cæs. Reg. Maiestatis CONSILIARIO & HISTORIOGRAPHO,

M. R. P. RUSTENO HEER, eiusdem Congregationis Capitulari, BIBLIOTHECÆ
San- Blasianæ PRÆFECTO, & NUMMOPHYLACII DIRECTORE.

*Carl Frey.
ex Hornbach*

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

FRIBURGI BRISGOVIÆ,

FRIBURGI BRISGOVIÆ,

TYPIS JOANNIS GEORGII FELNERI, UNIVERSITATIS TYPOGRAPHI.

MDCCLII

NUMMOTHECA
PRINCIPUM AUSTRIAE

HABSBURGICAE GENTI PRINCIPES

HISPANICAE
CAROLUS IV. REX HISPANIE

MONUMENTORUM
AUGUSTUS AUSTRIACUS

OPERA & LUDUS COMITATUS
D. R. MARQUARDUS HERSCOTT

ALFREDUS AUSTRIACUS
OPERA & LUDUS COMITATUS

ALFREDUS AUSTRIACUS
OPERA & LUDUS COMITATUS

ALFREDUS AUSTRIACUS
OPERA & LUDUS COMITATUS

ALFREDUS AUSTRIACUS
OPERA & LUDUS COMITATUS

ALFREDUS AUSTRIACUS
OPERA & LUDUS COMITATUS

LECTORI.

Vides, Benevole Lector, in fronte huius voluminis
diversum editionis locum, ab illo, quem To-
mus I. *Monumentorum Austriacorum* præfert, si-
gnatum esse: legis quoque sodalis ac laborum
meorum administri M. R. P. RUSTENI HEER no-

Cur locus editio-
nis in septo opere
Monumentorum Au-
striacorum sit mu-
tatus, & additus
studiorum adiutor?

men ibidem reens adpositum. Novæ huius rei causam, ut Tibi
in limine exponam paucis, necesse puto. Cum primum anno
MDCCL. Sacræ Cæsareæ Maiestati exempla Tomi I. huius operis
coram cernuus obtulissém, muneris ergo, quod gessi, urgebant
fata, linquere Vindobonam; in patriam namque vocatus, ut cu-
ram in Ordinem Ecclesiasticum, quam ante viginti annos iam su-
sceperam, omnem porro conferrem, eiusque iura persequerer. Sed
quamquam tot negotiis distinebar, rei tamen litterariæ minime ob-
litus, quin ceptum perficiendi opus mihi semper antiquissima cura
mansit. Labores enim in opere iam exantlati, me in timorem
dederant, ut non, cum senescam, perficiendo hanc, ea, qua ce-
pi ratione, telam, prius morte abripiar, quam Austriacorum col-
lectionem monumentorum integram luci publicæ datam videre pos-
sim. Animum ergo suscepi, continuationem operis *Friburgi Bris-*
goia, civitate mihi patria, instituere; ut propter vicinitatem eo fa-
cilius & rebus in publico, coram Excellentissimo Aulæ Cæsareæ
Quæsitore, ibidem degente, gerendis, operam dare, & typis eden-
dis præsto adesse possem. In agendis vero litterariis, annuente Celsissi-
mo Principe ac Reverendissimo MEINRADO, Abbate meo benignissime,
socium adiutoremque mihi adscivi prædictum RUSTENUM HEER, vi-
rum abundanti doctrina atque optimarum artium studiis eruditum,
contubernalem suavissimum, summi quoque laboris & industriæ,
qui septem iam annos Bibliothecæ nec non Nummothecæ San- Bla-
sianæ Præfecti munere functus est; eius proinde nomen, quod om-
nibus nervis viribusque in curanda hac editione incubuit, etsi ipso re-
cusante, pro eo, ac merebatur inscribi iussi.

§. II. Jam sequor usitatum præfationis modum: ac primo qui-
dem Benevolo Lectori indicabo, unde initium sumatur Nummo-
thecæ Austriacæ: tum vero nomina scriptorum recensebo, qui vel
ex occasione, vel data opera ante me de nummis Austriacis ege-

Partitio dicen-
dorum.

LECTORI

runt: ubi de *Caroli Gustavi* HERÆI, Viri Clarissimi, tabulis numismaticis enucleatius nonnihil agendum: de gazis vero nummariis Aulae Vindobonensis prima quasi ac inchoata intelligentia subministranda erit; utpote ex quibus auxilii accepimus plurimum. Hinc qualibus præterea usus sum subsidii, quos item Vindobonæ habuerim fautores, edocebo. Totius porro instituti nostri rationem ac ordinem scriptionis exponam. Denique qui fructus ex hac nummorum collectione in rem litteratorum publicam, ut quidem bene sperare licet, sint redundaturi, silentio haud prætermittam.

Nummothece
Austriacæ initium
unde sumatur?

§. III. In colligendis Augustæ Domus Austriacæ monimentis, & eorum quidem primo Tomo, sigillis destinato, progressi non sumus, nisi ad FRIDERICUM *Placidum*, eiusque filium MAXIMILIANUM I. Augustissimos Romanorum Imperatores, quorum aliquot quidem, at perpauca, sigilla ac insignia impressa æri dedimus; partim, quod tempora nostris propiora, argumenta præbent trita valde, omnibusque cognita, adeoque difficultatibus carentia; partim, quod in iis explicandis virorum omni doctrina illustrium, quorum honorificam ibi fecimus mentionem, ita iam versatam cernebamur operam: ut supplementi loco, nostro operi eorum labor esse posset. Nunc ergo ab eo fere, quo finem sigilla invenerunt, loco, exponendorum nummorum Austriacorum auspiciatum facimus initium. Quæ enim prædictos Imperatores Augustos præcedunt tempora, quamvis nummos quosdam possint producere, ii tamen raritate sua sunt insignes, neque serie quadam possunt exhiberi. Quos tamen haud quaquam præteribimus, sed in limine potius ponemus operis, uti ex eius patebit dispositione, quam postea daturi sumus. Interea, quasi per transennam, hic notasse sufficiat: me hoc potissimum agere mihi proposuisse, ut iusto, quoad eius facere potero, ordine exhibeam nummorum seriem Augustissimæ Domus Austriacæ, quæ per tot secula summa Imperii dignitate, qua excelliorem Christianus orbis non habet, fuit ornata. Quæ sola quidem consideratio, si tutum me penitus ab hominum malevolorum iniuriis præstare nequeat, efficiet tamen, ut, qui iustum sciunt suo cuiusque labori statuere pretium (ii in primis, qui studio antiquitatis tenentur, & in historia Germaniæ strenue versantur) illis haud omnino contemnenda videatur nostra qualiscunque opera. Verum ne ad gratiam loqui videamur, percensendi

L E C T O R I.

fendi modo sunt, qui nos præcesserunt, nummorum Austriacorum scriptores.

§. IV. Agmen ducat Auctorum, qui recentioribus nummis suam consecrarunt operam, *Ioannes Iacobus LUCKIUS* Argentoratensis, qui *Syllogen numismatum elegantiorum, quæ diversi Imperatores, Reges, & Principes ab anno 1500. ad annum usque 1600. cudi fecerunt, propriis sumptibus edidit Argentina 1620. in fol.* In quo quidem opere passim inter alia peregrina, dispersa reperimus viginti & amplius numismata, quæ inter Austriaca pertinent. Verum & ipse Auctor in explicationibus suis, ac præcipue in numeris annorum, a veritate aberravit sæpius; is vero, cuius studio & opera vel in delineandis vel scalpendis nummis fuit usus, ut laboris faceret compendium, usurpavit licentiam, primas ductas lineas æri mox imprimendi; quo factum, ut quæ capita & effigies ad dextram debuissent converti, ad sinistram sæpius respiciant, typusque adeo fuerit inversus. Eadem epigraphorum est ratio, quas si in LUCKII ectypis cernas, illas quasi nummis impressas fuisse crederes: cum tamen, tanquam elatæ, per lineas duplices debuissent exhiberi. Damus hoc interim honoribus LUCKII, ut primum fuisse dicamus, qui glaciem (ut loquuntur) fregerit: hoc est, aliis dederit occasionem, studium Germanicorum nummorum amplius perpoliendi, atque ad eam redigendi perfectionem, ad quam nostra ætas videt reductum. Digna proinde est eius opera, cui suæ persolvantur laudes.

LUCKII opus
censetur.

§. V. At longe maiores hi, quibus curæ sunt res Austriacæ historicæ, debent celeberrimo olim Viro *Iacobo a MELLENI*, *Lubecensi*, qui seculo pariter præterlapso, sepositis nummis extraneis, solis *Uncialibus*, vulgo *Thaleris*, *Austriacis* colligendis occupatus, anno 1698. *Lubeca* vulgavit: *Syllogen nummorum ex argento uncialium, vulgo Thalerorum, seu Imperialium, quos Imperatores & Reges Romanorum, nec non Austria Archiduces signari iusserunt. in 4.* Namque hoc opus numismata Austriaca tria continet supra septuaginta, ære expressa, eleganter quoque & præclare exposita. Et quamvis sint inter ea, quæ non quidem in *Uncialibus*, sed in nummis *historicis* ac *memorabilibus* locum sibi vindicant: haud parum tamen MELLENI labor, in hoc genere doctrinæ plenissimus, lectio-

LAUS MELLENI.

lectio-

LECTORI

lectionem nummorum Austriacorum perfectam adiuvabit ; quem-
admodum nos quoque eodem usi sumus.

Cur STRADA
nondum mentio
facta?
BIRCKENIUS
irem & PALATIUS
notantur.

§. VI. Sed ne cui mirum videatur, me nondum memorasse,
nec MELLENIIO anteposuisse *Octavium de STRADA a Rosberg*, qui
LUCKIUM statim fuit secutus ; immo vero iam anno 1615. adeo-
que adhuc ante LUCKIUM, *Vitas Imperatorum & Caesarum Roma-
norum, tum orientalium, tum occidentalium, a JULIO CÆSARE ad
MATTHIAM usque, Francofurti ad Mœnum in f. cum nummis*, pro-
tulit, ac postea demum ibidem anno 1628. *Arborem suam genea-
logicam Domus Austriacæ ex nummis, in f.* in manus dedit homi-
num ; is quidem de industria nos ita egisse sciat. Nihil est enim,
quod me STRADÆ opera morentur, de quibus ego nolo iudicare.
Cui volupe est scire, quale huic Auctori pretium statuendum sit,
a is acta Eruditorum evolvat (a), aut Bibliothecam nummariam
b Doctissimi viri *Anselmi BANDURII* (b). Hunc STRADAM, quod
ad nummos mnemonicos attinet, frequenter est secutus *Sigismun-
dus BIRCKENIUS* in *Speculo honoris Domus Austriacæ, Norimbergæ
anno 1668. f. typis impresso*. Sed inter Eruditos adhuc lis est,
meliusne sibi consulisset BIRCKENIUS, si pannum non assuisset pur-
puræ, hoc est: si opus FUGGERIANUM, omni laude, dignissimum si-
ne additamentis, atque ita edidisset, uti in Augusta Bibliotheca
Vindobonensi & Dresdeni, manu adhuc scriptum cernitur? Ex
quo posteriori thesauro librario haud ita pridem descriptio huius
operis publica nobis data fuit. Ceterum idem fere, nec multo
maius, quod STRADA, elogium meret *Ioannes PALATIUS*, auctor
Aquila Austriacæ, editæ Venetiis 1679. f. in qua inde a RUDOL-
PHO I. usque ad LEOPOLDUM I. Imperatorem nummos exhibet.
Nam de hoc quid sentiendum sit, id illustrissimus Dom. Comes
c *Henricus BUNAVIUS*, præter alios uberrime declaravit (c).

Nobis memo-
randi Austriaco-
rum nummorum
studiosi Scriptores.

§. VII. Postquam vero exeunte eodem seculo superiori, &
hac nostra ætate nummorum recentiorum studium maiori fuit indu-
stria excultum atque perpolitum, numerus eorum, qui nummos
percusserunt ubique auctus, atque ab Eruditis ipsi typi in nummo-
phylaciis accuratius inspecti: factum est, ut permulti viri docti fue-
rint inventi, qui varii generis nummos, veros & genuinos nobis
darent, & tabulis æneis bene expressos, & eleganti expositione il-
lustra-

(a) Supplem. T. VI. p. 219.

(b) Num. Liv. p. 53. & 54. editionis *Fabriciana*.

(c) Comment. Jur. publ. de iure circa rem

monet. in Germ. Lips. 1730. in 4. m.
p. 68. Add. BUDERI Biblioth. script. rer.
Germ. p. 121.

LECTORI

lustratos. Quorum omnium, si quis recensere vellet opera, is perlongum texere catalogum necesse haberet. Quare & ego modum adhibeo in meo proposito, neque omnes quidem nominabo, qui passim unum & alterum Austriacum nummum suis operibus inferuerunt: cuiusmodi sunt Scriptores *observationum Hamburgensium*, Collectores *selectorum uncialium*, ceterique libri nummarii ac monetales, qui passim prostant: illos tamen in describendis nummis singulis, si quos scriptori alicui debeo, adnotare non omitam. Hic vero eos tantum memorabimus, qui hoc nostro seculo vel passim in suis operibus, & si occasio tantum ita tulisset, Austriacos nummos delinearunt, vel data opera de iis folis egerunt.

§. VIII. Sub ipsius seculi huius initium Norimbergæ opus prodiit, quod inscriptum erat: *Thesaurus numismatum modernorum huius seculi, sive numismata mnemonica & iconica, quibus precipui eventus & res gesta ab anno MDCC. illustrantur, figuris æneis expressa, addita Latina & Germanica explicatione*. Hoc primo loco nominari omnino meretur; quamvis auctor ultra primum seculi decenium laborem suum profecutus non sit: liber tamen volumen iustæ magnitudinis explet forma, ut aiunt, folii. In eo aliquot reperiuntur numismata, quæ tangunt historiam trium posteriorum e Domo Austriaca Imperatorum, Divi LEOPOLDI, D. IOSEPHI, & D. CAROLI VI. Sed ex supplementis annexis apparet, licet omnis adhibita fuerit industria, magnam tamen nummorum partem, & Austriacorum quoque, fuisse in hac collectione omissam; & si quis velit illos undique conquirere, qui adhuc desunt, cuiusdam quasi spicilegii loco, næ is insignem illorum numerum addendum inveniret.

De Thesaur. numismatum moderno-
rum huius seculi.

§. IX. Huius porro generis Scriptores alii tum Germani, tum Belgæ, & Itali nobis honorifice sunt adducendi: quos omnes quidem, sive doctrina, sive industria, facile superat celeberrimi nominis Vir *Johann. David. KOEHLERUS*, qui anno 1729. *Delicias nummarias* in 4. cœpit edere, easque ad nostram usque ætatem, cum immortalis nominis sui gloria continuavit. Quem imitatus doctissimus Vir *Joh. Hieronymus LOCHNERUS*, nunc fato suo functus, doctrinæ suæ specimina edidit, publicata Germanico idiomate, pariter ut KOEHLERUS: *Collectione nummorum memorabilium*. Prodiit primum volumen a. 1737. in 4. Sed, quantum ego quidem novi, non nisi ad annum 1744. opus continuatum fuit. Viri denique Eruditi Lipsienses, non ita pridem collectionem adornarunt nummo-

KOEHLERUS, item LOCHNERUS, & Eruditorum Lipsien-
sium laudes.

LECTORI.

rum solidorum, vulgo *Grofforum*, aliorumque minoris formæ mne-
monicorum, medii & recentioris ævi, quæ subinde Lipsiæ prodit
anno 1739. 40. 46. 48. cum supplemento anni 1749. & seqq.
Hæc recens aperta *Grofforum scrinia* (quod cum laudis præfatione
memorandum nobis est) multum sane lucis adfundunt rebus Au-
striacis; cum primis vero *scrinium* seu *loculamentum* secundum,
quo singulari opere adferuntur *Grossi* Romanorum Imperatorum &
Archiducum Austriæ, nec non Regum Hungariæ & Bohemiæ.
Atque in his insignibus plane operibus extant passim nummi & di-
ligenter delineati, & magna eruditione illustrati, qui inter Austri-
cos sunt referendi.

DEWERDECKI-
us memoratur.

§. X. Neque minus in *Silesia numismatica* celeberrimi Viri
Gothofredi DEWERDECKII multa se obtulerunt Austriaca numismata,
nec non *usuales* nummi, seu *monetae*. Atque hæc ipsa, quam fa-
cimur, nummorum *usualium* mentio, eo nos ducit, ut moneamus,
proflare monetarum Germanicarum, vulgo *Thalerorum*, multos ca-
talogos & thecas, uti vocant, quas omnes, ut supra iam me-
mini, longum esset enumerare collectiones.

Ex Belgio pro-
dierunt BIZO-
TUS, CIERI-
CUS & VAN LO-
ON: ex Italia MU-
RATORIUS &
VERGARA.

d

e

f

g

§. XI. Ex Belgio accepimus aliquot *Catalogos nummorum* ab ano-
nymis conscriptos, in quibus & Austriacorum mentionem reperias.
Sed celebriores sunt integræ Belgii Historiæ, quas post BIZOTUM CLE-
RICUS (d), & multo uberioribus stiliis, DOM. VAN LOON (e) num-
mis illustratas publicarunt. In primis posterioris opus multos stir-
pis Hispano - Austriacæ nummos complectitur. In Italia *Ludovicus*
Antonius MURATORIUS P. M. (f), Vir, cuius immortalia, in omni
litterarum genere merita totus orbis admiratur, aliquot Austriaco-
rum nummorum ectypa dedit. Plura vero apud *Ioannem VER-*
GARAM (g) invenies.

Leopoldus GRU-
BER S. J. primus
nummos Austria-
cos solos collegit.

§. XII. Inter eos, qui solos collegerunt nummos Austriacos,
non nisi tres in scenam nunc producere licet. Primus scilicet esto
R. P. *Leopoldus GRUBER* S. J. qui in libello conscripto in honorem
Magistrorum Philosophiæ recens creatorum, Vindobonæ edidit:
nummos Augustorum CAROLI VI. & ELISABETHÆ CHRISTINÆ, Vi-
ennæ Austriæ cufos 1728. Facit is quidem sub initium statim opus-
culi alterius cuiusdam mentionem, qui adhuc ante ipsum, anno
nimi-

(d) Histoire des provinces unies avec des
medailles. a Amsterdam. 1723. f.
(e) Histoire Metallique des Pay-bas a la
Haye. 1732.

(f) Antiq. Ital. medii ævi. T. II.
(g) Monete del Regno di Napoli in 4.
Romæ 1715. & in f. 1716.

LECTORI

nimirum 1705. *Nummos Triumphales* iuris publici fecit. Qui an ad Austriæ res aliquid faciant, illud equidem dubium videtur; namque ipsum libellum videre mihi non contigit.

§. XIII. In iisdem Divi CAROLI VI. nummis, Cæsaris immortalis gloria dignissimi, magna cum laude versatus est, Vir sua doctrina clarissimus *Carolus Gustavus* HERÆUS, Sacræ Cæsareæ Maiestatis Consiliarius, & rei antiquariæ, nec non feriundis numismatibus Præfectus; quippe qui *Inscriptiones & Symbola varii argumenti*, itemque *specimen numismatum aliquot ex iis, quæ in Imperatoris Cæsaris CAROLI VI. Historia numismatica successu temporis sint continuanda*, Lipsiæ a. 1734. Eruditorum orbi donavit. Huic Viro rerum antiquarum peritissimo duo debemus commoda, quæ nummis Austriacis præstitit: primum illud, quod ex arce *Ambrosiana*, haud procul *Oeniponte*, sita, nummophylacio Cæsareo Vindobonensi multa, quæ ipsi deerant, inseruit numismata, inter quæ & Austriaca fuerunt. Alterum meritum hoc est: quod aliquot tabulis nummos Austrios, itemque aliarum illustrium familiarum, ut & episcopatum, exprimendos curavit. Cum vero Cl. Auctor sua hanc in rem subsidia ex iisdem fontibus hauserit, ex quibus mihi quoque magna ex parte licuit depromere: nimirum ex nummophylacio Cæsareo Vindobonensi, plura de his tabulis, uti & gazis nummorum Augustalibus paullo inferius loquemur.

Secundus est
HERÆUS.

§. XIV. Nunc vero paucis adhuc observandum est: R. P. *Chrysostomum* HANTHALERUM Præfectum bibliothecæ Campililiensis, qui aliis quoque scriptis nomen suum illustre reddidit, in nummis Austriacis aliquam posuisse operam, edito *Lincii* anno 1745. in 4. libello decem plagularum, qui Germanico idiomate talem præfert titulum: *Index nummorum Vindobonensium honoris causa cuforum; mnemonicorum, & usualium, tum antiquorum, tum recentiorum, qui hucusque innotuerunt.* Verum hoc specimen aliquod tantummodo esse; auctor ipse in limine præfationis dicit; immo in ipsa opusculi fronte fatetur, se pro excitandis aliis ad perficiendum laborem talem scripsisse. Manet tamen ipsi sua laus, quod haud paucas observationes, elegantes sane, & bonæ frugis plenas, in medium attulerit; ei itaque, uti & ceteris cum laude memoratis scriptoribus, ex quorum laboribus ad hoc opus, multi

Tertius
HANTHALERUS.

L E C T O R I.

cette sudoris, magnorumque sumptuum perficiendum, mihi subsidia obvenerunt, debitas grates primo loco persolvo: quamvis & errores haud paucos corrigendos in eorum nonnullis fuisse, inficias ire haud possim. Generatim fatendum est, qui hoc argumentum pro rei dignitate pertractavit, atque ita quidem, uti P. HANTHALERUS optaverat, adhuc repertum fuisse neminem.

HERÆI tabulæ
nummificæ per-
cententur.

§. XV. Solum nominare HERÆUM illum possum, qui operis nostri tentavit aliquid simile, eiusque quasdam quasi primitias Erudititis obtulit. Nam cum nummophylacio Cæsareo esset Præfectus, nummos multarum familiarum tum *Regiarum* tum *Electoralium*, *Ducalium* & *Principalium* secundum seriem genealogicam, nec non *Archiepiscopales* & *Episcopales*, successionis ordine collectos, tabulisque LXIII. expressos exhibuit: harum vero non nisi sex supra viginti in Augusto nummophylacio adhuc asservantur. Ceteræ, in quibus & tres tabulæ erant, Domum Austriacam spectantes, passim fuere dispersæ, aut, nescio, quo angulo, æterna nocte premuntur, ac cum situ luctantur. Attamen satis care Aug. CAROLO VI. Cæsari illas tabulas constituisse ferunt; qui suos ex fisco proventus non modicos in eas impenderat. Cl. KOEHLERUM, Professore tum Altorfinum, nunquam sine laude commemorandum, curam gessisse corrigendarum harum tabularum, amicus quidam, ex eius ipsius litteris, me docuit, ex quibus & earundem numerum, quatuor supra sexaginta explevisse, scimus. Nam qui ultimo loco rerum Cæsareæ aulae antiquarum curam habuerat, Ioan. Bap. PANACIA, in schedula quadam die XVI. Febr. anni 1729. scripta, hoc tantummodo observaverat: *Norimbergæ apud Viduam reperta sunt viginti sex tabulæ incise in ære, quæ nunc sunt in Cæsareo musæo, in una cista lignea.* Idem ille Cl. KOEHLERUS (h) adducit hanc collectionem sub hoc titulo: *HERÆI numismata recentiora, deprompta ex gazæ Imp. Aug. CAROLI VI.* Non potuit tamen perfecta esse cura correctionis; cum nummi tantum delineati KOEHLERO nostro missi fuerint, is ipse vero, Vir laudatissimus, eosdem non viderit.

h

Instructa in iis
licentia sculptoris
mutandi nummo-
rum formam, no-
tatur.

§. XVI. Exempla nobis præbent ipsæ, de quibus loquimur, tabulæ: quod is, qui hos HERÆI nummos delineavit, id sibi sumere ausus sit, ut minores pluribus cingeret orbibus; ea quidem mente,

L E C T O R I.

mente, ut in nonnullis partes adverſæ, quæ Principum quorundam effigies minoris moduli exhibebant, æquarent averſis, quibus forte Uxorum imagines, ſed maiori modulo, impreſſæ erant, & vice verſa. Quid? quod eo audaciæ progreſſus eſt, ut, novis circulis additis, ipſam nummorum formam mutaret, &, qui erant elliptici, eos rotundos: qui rotundi, oblongos nonnunquam redderet. Quæ uti inuſitata eſt in delineandis nummis licentia, ita a nobis in adducendis HERÆI nummiſmatibus notata & taxata fuit. Si vera tamen fa-teri velim, non erat, quod multum curaret HERÆUS hanc licentiam, qua fortasſe pictorem ſuum ipſe uti iuſſit. Neque enim, ſicut nos, ſibi propoſuerat, omnes Auſtriacos nummos, ut quidem ordine temporis ſeſe excipiunt, publicæ luci dare; ſed illuſtrium tantum familiarum ſeriem genealogicam, una cum ſucceſſione Archiepiſcoporum, & Episcoporum ex nummis eruere, & cum Eruditis cōmunicare.

§. XVII. Singulares quoque ſunt notæ, quibus HERÆUS nummos ſuos diſtinxit. Sic in tabula nummorum, qui Regum Angliæ ſi-ſtunt imagines, ad exteriorem marginem annotavit ipſe HERÆUS: quid adiecto *ſole*, *luna*, & *ſtellis* voluerit indicare: *Sol*, inquit, *patrem* & *liberos*, *Stella* *fratrem*, *ſororemque*: *Luna* *matrimonium*, denotat. Quod eo magis quidem hic obſervandum erat, quo facilius aliquis, qui tabulas aſpicit HERÆI, in eam poſſet adduci opinionem: auctorem idem iis indicare voluiſſe, quod alii recentiores: *Sole* ſcilicet aurum, *Luna* argentum, *Stellis* æs, vel cuprum. Verum, quod vidimus, nullum præbere uſum debent, niſi ut ſucceſſionem & cognationem familiarum in tabulis deſignent. Ita vero chronologia, & ordo, quem nummi exigunt, parum iuvabantur; cum ſine ſaltibus res procedere non potuerit. Quin & obſervavi in *ſpecimine nummiſmatum Imp. Caſ. CAROLI VI.* quæ HERÆUM non ære tantum expreſſa, ſed & perdocte explicata, edidiſſe ſupra §. XIII. iam memoravimus: eum haud ita accurate annorum ordinem fuiſſe ſecutum, cum interdum nummum, qui antiquior erat, recentiori poſtpoſuerit. Abſit tamen, ut obſectem meritis Viri vere docti, aut detraham aliquid de laudibus, quas ipſi Cl. KOEHLERUS in litteris ſupra memoratis iure meritoque tribuit: HERÆI *tabulas genealogicas nummiſmatum recentiorum præclarum opus* eſſe iudicans, & *quod in ſuo genere non habeat, quod ipſi par pute- tur.* Quod noſtro quoque ſuffragio approbamus iudicium.

Zodiaci ſigis
nummos diſtinxit
HERÆUS, cere-
roquin circa ordi-
nem chronolog.
haud multum an-
xius.

L E C T O R I.

Reliqua circa
Hærei tabulas
expenduntur.

§. XVIII. Atque hic occasio nascitur, pluribus paullo de his tabulis *Hæreanis* agendi; tum quod ex parte ad opus meum pertinent; tum quod raritate sunt insignes, nec quisquam fortasse eas omnes iunctim possideat, præter KOEHLERUM Vrium Clarissimum, quem honoris causa semper nomino; is quippe, cum tabulis corrigendis præfuerit, prima earum ectypa sibi merito vindicavit. Ubi quidem fatendum est, neque correctorem, neque scalptorem ulli pepercisse operæ, ut labor sua se elegancia & pulchritudine commendaret, atque hinc LUCKII typos & aliorum, mirum in modum superaret. Qua ipsa elegancia commotus Eruditissimus Bibliothecæ Florentinæ præfectus Dom. DU VALLIUS cum anno 1744. Vindobonæ esset, & iubente Augusta Aula, in tabulas redigeret nummos vel antiquos vel novos, in thesauris Austriacis reperiendos, petiit a Regia Serenitate, Lotharingæ Magnæque tunc Hetruriæ Duce, qui nunc summas tenet totius Imperii Romano-Germanici, petiit, inquam, ut tabularum HÆREI XXVI. quæ adhuc in gazis Augustalibus extant, ectypa aliquot fieri permetteret. Quam veniam Princeps serenissimus, sciente quidem & consentiente Augusta Hungariæ ac Bohemiæ Regina, eo libentius statim dedit, quo maiori iam tum ad nummorum studium ferebatur voluntate. Hæc vero deinceps ita fuit aucta, ut nunc Augustissimi dignitate ornatus Imp. Cæsar FRANCISCUS, cum immortalis nominis sui gloria, summaque litterarum utilitate, ex omnibus universi orbis regionibus per Dom. DU VALLIUM aliosque in arte peritos, conquirendos curet eos, qui adhuc desunt, nummos, neque in hac re ullis parcat sumptibus. Ergo eo, quem dixi, anno, ectypa harum XXVI. tabularum vicesies, & quod excedit, sunt excusa, quorum & ego exemplar unum, favori plane singulari Laudati Dom. DU VALLII debeo. Earum mihi argumentum, eo, quo se mihi obtulerunt, ordine, paucis hic enumerandum erit; quia in iis sunt, quæ nummos sistunt, res Austriæ illustrantes, in meo quoque opere adducendos.

Series tabularum
Hæreanarum.

§. XIX. Series tabularum *Hæreanarum*, quæ in gazis Aulæ Vindobonensis adservantur, hæc est: Tab. I. complectitur ordinem S. R. I. Electorum *Coloniensium*. II. Archiepiscoporum *Salisburgensium*. III. Episcoporum *Monasteriensium*. IV. Episcoporum *Frisingensium*, *Passaviensium*, *Tridentinorum*, & *Leodiensium*. V. Episcoporum *Wormatiensium*, *Eichstadiensium*, *Spirensium*, *Argenti-*

LECTORI.

gentinensium, Augustanorum, una cum serie imperfecta reliquorum S. R. I. Episcoporum & Principum, VI. Episcoporum *Herbipolitanorum*. Sequitur VII. Series Ducum & Electorum *Barvarie*. VIII. Linea Electorum *Palatinorum*. IX. Ducum *Wurtembergia*. X. Ducum *Megapolitanorum*. XI. Marchionum *Badensium*. XII. Domus *Anhaltina*. XIII. Landgraviorum *Hassia*. XIV. XV. XVI. Familiae *Mediceae Florentinae*. XVII. & XVIII. Ducum *Sabaudia*. XIX. XX. & XXI. Vice Comitum & Ducum *Mediolanensium*. Reliquae quinque tabulae complectuntur numismata familiae *Aetstinae*, Ducum *Ferrariae* & *Mutinae*. Ceterae harum tabularum, quamvis, ut supra monitum, vel penitus perierint, vel latebris quibusdam occultentur, quae quippe, licet in iis pervestigandis omnis adhibita diligentia fuerit, quo loco lateant, explorari adhuc non potuit: haud pauca tamen ex iis ectypa extant passim in illa imaginum collectione, quas undique HERÆUS perquisiverat; quae nunc quidem multa maximae formae volumina explens, in Bibliotheca Augusta asservantur. Ingens scilicet auctor animo suo conceperat opus: cum omnes omnino effigies ac icones, & familiarum, & virorum fama illustrium, immo & aedificiorum, aliarumque ichnographiarum, voluisset ex omnibus terrarum orbis partibus colligere. Quod postea consilium Serenissimi Sabaudiae Principis EUGENII Bibliothecarius, sumtibus immensis, feliciter fuit executus. Qua de re plura persequemur Tomo sequenti, qui *Pinacothecam Austriacam* continebit. In illa vero imaginum collectione *Heræana* passim ex tabulis amissis, nummorum ectypa quaedam reperies. Cum igitur, si Domum Austriacam spectarent, iisdem ego quoque usus fuerim, aut ea saltem nominaverim, secus, quam par est, egissem, si hoc subsidium præterissem silentio.

§. XX. Sed alia adhuc de HERÆI tabulis, quae præcipue huc pertinent, dicenda mihi restant. Cum enim sorte quadam evenerit, ut trium HERÆI tabularum ectypa, quae nummos Domus Austriacae continebant, a mercatore quodam librorum veterum, felici emtione mihi vindicarem: paullo accuratius Lectores nunc edocere possum, quod HERÆI consilium in his Austriacae nummis edendis fuerit, quo sit usus ordine, quot item nummos Austriacos omnino publicaverit. In tabula prima delineati sunt nummi XXIV. hoc ordine: primo loco apparet: ALBERTUS II. Imp. cum

Fuerunt in manibus nostris tria *Heræanarum* tabularum ectypa, nummos Austriacae fidentia, quae hic ordine persequemur.

Tabulae I. Argumentum.

LECTORI

cum ELISABETHA: Sed hoc eclypon ex adulterino nummo depromtum est, a Iudæo quodam Pragenſi impostore conflato. Secundum locum & tertium occupat FRIDERICUS *Placidus* Imp. cum ELEONORA coniuge: qui nummus tamen posterior falsus quoque est ac confictus, & Iudæo illi debetur. Quartum locum implet effigies sola SIGISMUNDI Archiducis. Hinc pleno agmine sequuntur nummi mnemonici & honorifici. V. ANNÆ Pannoniæ Reginæ. VI. MARIE *Burgundicæ*, primæ MAXIMILIANI uxoris: nummus est sine averſa. VII. MAXIMILIANI I. pectore tenus, cum manibus, sed absque postica. VIII. & IX. CUNIGUNDÆ fororis MAXIMILIANI I. cum marito ALBERTO Bavaræ Duce. Hi tamen nummi huc vix pertinent, suppositi præterea, ut videtur, a Iudæo. Venit porro X. GEORGIVS Episcopus MAXIMILIANI I. nothus. Averſa signo caret. XI. IOHANNA, PHILIPPI I. vidua, sine averſa. XII. PHILIPPUS I. pectore tenus. XIII. MARGARITHA, MAXIMILIANI I. filia, absque postica. XIV. PHILIBERTUS, Dux Sabaudia, MARGARETHÆ maritus sine averſa. XV. CAROLUS V. & ISABELLA. XVI. nummus *Honorificus*, seu, si mavis dicere, *Reſtitutus*, quinque sistens capita Austriacorum Cæsarum: ALBERTI I. ALBERTI II. FRIDERICI III. & IV. nec non RUDOLPHI II. sine averſa. XVII. & XVIII. FERDINANDUS I. & ANNA uxor, omiſſa averſa. XIX. FRANCISCUS Rex Gallia. XX. ELEONORA uxor, sola, sine perigraphæ. XXI. CATHARINA uxor IOANNIS Regis Lusitaniæ cum siglis, sine averſa. XXII. MARIA uxor LUDOVICI Regis Hungariæ, adscripto anno 1526. XXIII. & XXIV. ISABELLA cum marito CHRISTIerno Daniæ Rege: duæ sunt adversæ, dispari magnitudine.

Tabulæ II.
Argumentum.

§. XXI. Secunda tabula Genealogiæ Austriacæ complectitur nummos viginti & unum. Incipit a MAXIMILIANO II. & definit in FERDINANDO II. Nummi ita sese excipiunt: I. MAXIMILIANUS II. cum MARIA uxore. II. ELISABETHA cum SIGISMUNDO Poloniæ Rege. III. ANNA, FERDINANDI I. Imp. filia, ALBERTI Ducis Bavaræ uxor; capita iugata, sine averſa. IV. MARIA cum marito GUILIELMO, Duce Iuliacensi. V. MAGDALENA, FERDINANDI I. filia, addita æra Christi 1561. VI. CATHARINA Regina Poloniæ, adposito minori nummo, FRANCISCI Marchionis Mantuæ, imaginem exprimente. VII. LEONORA Mantuæ Dux, cum marito GUILIELMO. VIII. BARBARA cum marito ALFONSO, adscripto etiam

L E C T O R I

etiam anno 1565. IX. IOANNA cum FRANCISCO *Mediceo*. X. FERDINANDUS *Tyrolensis*, cum uxore PHILIPPINA, primis lineis designatus. XI. CAROLUS *Styrensis*. XII. Eius uxor MARIA *Bavara*. XIII. ANDREAS Cardinalis. XIV. CAROLUS Burgoviæ Marchio. XV. RUDOLPHUS II. Imp. XVI. ERNESTUS Archidux. XVII. MATTHIAS Imp. cum ANNA uxore. XVIII. MAXIMILIANUS III. Magister ordinis Teutonici. XIX. ALBERTUS & ISABELLA, Præfecti & Domini Belgii. XX. ALBERTUS & WENCESLAUS, capita iugata sine averfa. XXI. MATTHIAS & MAXIMILIANUS: uterque juvenis forma.

§. XXII. Tertia tandem, eaque simul ultima Augustæ Gentis Austriacæ tabula incipit a FERDINANDO II. Imp. & pertingit usque ad Augustam, Imperii nunc gubernacula tenentem. Primus positus est FERDINANDUS II. & ELEONORA. II. ANNA cum marito SIGISMUNDO III. Poloniæ Rege. III. MARIA CHRISTIERN, pro qua vacuus est locus: adest tamen effigies mariti SIGISMUNDI *Bathorii*. IV. MARGARITA cum PHILIPPO III. Rege Hispaniarum. V. LEOPOLDUS cum CLAUDIA *Medicea*. VI. CONSTANTIA cum SIGISMUNDO III. Rege Poloniæ. VII. MARIA MAGDALENA cum marito, COSMO II. VIII. CAROLUS *Posthumus*, sine averfa. IX. FERDINANDUS III. cum ELEONORA. X. MARIA ANNA, cuius effigies deest; sed adest nummus mariti. XI. CÆCILIA RENATA. Hæc quoque desideratur: attamen comparet mariti nummus. XII. LEOPOLDUS WILHELMUS. XIII. FERDINANDUS CAROLUS, averfa deest. XIV. MARIA LEOPOLDINA, sine postica. XV. FERDINANDUS IV. XVI. MARIA ANNA cum Rege Hispaniarum PHILIPPO IV. XVII. LEOPOLDUS I. Imp. cum tribus uxoribus, ex quibus vero deficit effigies CLAUDIÆ FELICITATIS. XVIII. ELEONORA MARIA cum duobus maritis. XIX. MARIA ANTONIA cum MAXIMILIANO Electore *Bavaria*. XX. MARIA ANNA IOSEPHA, cum WILHELMO Palatino. XXI. IOSEPHUS I. Imp. cum AMALIA uxore. XXII. Nummus mnemonicus anno 1700. ob natum Imp. IOSEPHO filium Principem cusus. XXIII. MARIA ANNA, cum marito Lusitanæ Rege. XXIV. CAROLUS VI. Imp. cum ELISABETHA uxore. XXV. Nummus in nativitatem filii CAROLI VI. XXVI. Nummus ob natam felicissimis auspiciis MARIAM THERESIAM, quam Augustam nostram & Dominam reverenter omnes

Tabula III.
Argumentum.

L E C T O R I.

colimus. Hæc erant fere, quæ de modo & ratione HERÆI, qua in exhibenda per nummos, tres tabulas explentes; Austriacæ Gentis genealogia usus fuit, monenda censuimus.

De nummophylacio Cæsareo Vindobonensi brevis nōtia.

§. XXIII. Sed quoniam HERÆUS nummos ipsos, quorum ex eius tabulis recensum hæcenus fecimus, si non omnes, plurimos tamen ex nummophylacio Cæsareo Vindobonensi petiit; facere operæ pretium videor, si fontis huius, ex quo & ego maximam collectionis huius partem hausi, hoc est, Gazæ nummorum in aula Cæsarea asservatæ, brevem saltem faciam mentionem. Quo ipso me tanquam insigni beneficio, eo magis Lectores meos obligaturum esse confido; cum & exigua plane sit, quæ tanti tamque præstantis thesauri publice adhuc extat, notitia; & multi tamen vel Germani vel exteri Eruditi in libris suis, ingenti se desiderio teneri, testati fuerint, quales quantæve sint hæc opes Austriacæ, penitus noscendi. Neque vero nimium longus in hoc argumento esse potero, quod alioquin me abduceret a meta proposita. Repetendum paucis est, quod iam HERÆUS (i) annotavit, conditorem fuisse nummophylacii Cæsarei FERDINANDUM I. eidemque præfecisse LAZIUM: MAXIMILIANUM autem II., SAMBUCUM; & RUDOLPHUM II., *Octavium* de STRADA. Hinc ipse subin HERÆUS eodem munere functus est, donec orta suspicione, iure an iniuria? surreptorum aliquot nummorum, Cæsarem sibi iratum reddidisset. Ultimus, cui nummophylacii cura commissæ fuit, *Johannes Baptista* PANACIA erat, supra iam nominatus, natione Calaber. Hic, cum, tabulis confectis, numerum inivisset nummorum recentiorum nummophylacii Cæsarei (de antiquis enim nobis sermo non est, ad propositum non spectantibus) eum ad 10794. iam tum pertigisse reperit. At postea per CAROLUM VI. Imp. eiusque Augustam filiam ingens accessit cumulus, aureorum inprimis nummorum, mnemonicorum, & honorificorum. Quod si tandem nummi serenissimæ Domus *Lotharingicæ*, qui & ipsi numerosissimi sunt, ut item illi, qui nunc, iuveniente Cæsare Augustissimo, undique comparantur, nummophylacio Augusto Vindobonensi adiungendi fuerint, quod quidem futurum esse facile speramus, nec speramus solum, sed plane confidimus; tum vero hic thesaurus, sive numerum spectes, seu pretium & præstantiam; erit eiusmodi, ut tota Europa nullum ipsi anteferat, ac ne vix quidem parem putet.

§. XXIV.

(i) In Epistola ad CAROLUM VI. Imp. data 1711. quæ præfixa est specimini nu-

mismatum eiusdem Aug. Cæsaris, p. 7.

LECTORI.

§. XXIV. Hoc loco libet interponere, quod seiunctum a re ^{CAROLI VI. mauseolum numm-}proposita non est: inter alia scrinia & cistas fere innumeras, quibus nummi in gazis Augustalibus custodiuntur, arculam reperiri, affabre factam, cum excellenti inscriptione, ex qua docemur, D. CAROLUM VI. Imp. Aug. cum adhuc Archidux esset, studio numismatico ita delectatum fuisse, ut profectus per mare, per terras, thesauro suo nummario carere non potuerit, sed comites quasi itinerum habuerit nummos. Arcula hæc in binis laminis deauratis inscriptionem bipartitam refert, cuius pars prior ita habet:

AN. MDCCXIV.
REPARATVM EST
HOC NVMMOPHYLACIVM
QVOD PRIMVM
CAROLI PRINCIPIS IVVENTVTIS
INSTITVTIONI
DEINDE
INTER ARMORVM STREPITVS
IN IPSA EXPEDITIONE IBERICA
REGIS VICTORIS RECREANDAE MENTI
INSERVVIT.

in altera lamina sic prosequitur:

VT
GADES REMOTAE
IN HOC ALTERO CAROLO V:
SVVM HERCVLEM
NON MODO GADITANVM
SED ETIAM MVSAGETEM
AGNOSCERENT.

Cum recitata modo inscriptio prælo commissæ erat; incidi forte in Iulii Caroli SCHLÆGERI Viri Clar. inferius cum laude memorandi, *Commentationem de Nummo ALEXANDRI MAGNI, Hamburgi 1736.* editam, in qua inscriptionem istam p. 72. typis iam iam expressam reperi: sed veniam dabit Vir Humanissimus, me id prius non animadvertisse, Benevoli quoque Lectores; ut bene sperare iubeor, haud difficulter decernent, insigne hoc monumentum Augustum, etsi ab alio editum iam fuerit, nihilominus huc recte & propriè pertinere, sibi que in Nummotheca Austriaca iure meritoque locum haud contemnendum exposcere.

L E C T O R I.

Alia theca in Bi-
bliotheca Aug.
Vindob. adser-
vatur

§. XXV. Etiam adhuc nummorum thecam, in honorem LEOPOLDI *Magni* Imp. confectam reperi, non quidem in gazophylacio Cæsareo, sed in peculiari aliquo conclavi ad Bibliothecam pertinente, cuius claves commissæ sunt custodibus Bibliothecæ Cæsareæ. In hac extat genealogica series Domus Habsburgo - Austriacæ, non ea quidem ratione disposita, qua HERÆUM in tribus tabulis, initio ab ALBERTO II. Imp. capto, eam exhibuisse supra diximus; sed hæc series ulterius longe ascendit & progreditur ad PHARAMUNDUM usque Francorum Regem, a quo descendit usque ad LEOPOLDUM Imp. capita omnium familiæ Principum ordine sistens: quos omnes ego typos in *numismate* prægrandis magnitudinis *Alchymistico* iunctos subinde inveni in gazophylacio Cæsareo. Hos quoque uti & prædictos singulari cura delineatos Prolegomeno III. in apicem proferam.

Apparatus num-
morum aliunde
comparatorum.

§. XXVI. Ante vero hanc veniam mihi concessam, per integras duas annorum ætates adeundi Cæsareas nummothecas, atque ex iis, collectioni huic, si quid mihi aptum videbatur, inferendi, ipse ego in eam curam incubueram, ut propriis sumptibus multitudinem Austriacorum nummorum undequaque compararem. In quo tam felici mihi esse licuit, ut duodecim annorum spatio nummi amplius centum, ad millium numerum, mihi obtigerint, quibus haud parum in labore isthoc adiutus fui. Nec minus cepi auxilii, ex nummophylacio *Dom. Baronis de Buol*, ex numero se & pretio commendante, qui non solus, pro ingenio suo liberalissimo, sed eius quoque Domina Uxor, quæ & musis litat, & cum libris & nummis, raro sane pro fæmineo sexu exemplo, scite versatur, haud paucos mihi nummos suppeditarunt, frustra alibi quæsitos, de qua in me prolixa voluntate non possum non honorificentissime prædicare. Similiter *Dom. Baro de Stein* Suevus, magnus nummorum amator, & qui eorum est, peritissimus, nec non *Prænob. D. de France*, Thesauris Augustalibus Præfectus, & *Clar. P. Froelichius* S. I. eruditionis laude florentissimus, haud pauca mihi subsidia administralunt large & liberaliter.

Fructus ex col-
loquiis cum Ro-
senthalio &
Schwandner.
no.

§. XXVII. Inter reliqua tamen laboris mei subsidia facile eminent illa optima consilia, quæ cepi ex crebris colloquiis, habitis cum viris doctissimis pariter ac solertissimis, Domino de ROSEN-

LECTORI.

ROSENTHAL & Dom. de SCHWANDNER, quorum prior ille, qui nunc ab archivis & sacrationibus scriniis Augustæ Domus est, inde a multis annis Bohemiæ nummis colligendis occupatus, insigni sua industria, magnisque sumtibus eum iam apparatus congestit, qui millium numerum superabit. Alter, SCHWANDNERUS, editis Hungaricarum Scriptoribus clarissimum nomen consecutus, dum res Hungaricas acerrime profequitur; ROSENTHALIUS & ego persuadere ipsi conati sumus, ut nummis Hungariæ suam consecraret operam, ex quibus scilicet ipsis, suis Hungaricis Scriptoribus insignem plane lucem sit allaturus, Eruditis omnibus gratissimam. Ita vero, si ROSENTHALIUS *Bohemicos*, SCHWANDNERUS *Hungaricos*, ego *Austriacos* nummos illustrandos deligeremus, brevi fore, ut nummi omnium Austriæ regnorum & provinciarum, iuncta quasi opera, in manus possint dari Eruditorum: cum præsertim DEWERDECKIUS, iam supra laudatus, Vir doctissimus, quod ad *Silesiæ* nummos attinet, nobis iam præverit, exterorum industria & exemplo ductus. Et vicinus tandem! His nostris enim rationibus id effecimus, ut SCHWANDNERO non placuerit solum nostrum institutum, sed & ipse pro diligentia sua, singulari plane, ingentem iam nummorum copiam, partim archetyporum, partim delineatorum congefferit: sic ut certatim quasi omnes tres laboraremus, alterque alterum adiuvaremus: quamvis me plus subsidii accepisse, quam illis attulisse, grata mente agnoscam.

§. XXVIII. Qua ratione vero *Iulium Carolum SCHLAEGE-*
RUM Serenissimi Ducis Saxo-Gothani Consiliarium Aulicum, Proto-
 Bibliothecarium & celeberrimi Nummophylacii Fridensteinensis Dire-
 ctorem illum pratermittam? qui ut primum ex ephemeridibus littera-
 riis, anno MDCCCL. Lipsiæ publicatis, intellexit, me Nummo-
 thecam parare Austriacam, id mihi singularissimæ sane præstitit
 humanitatis, ut statim datis Gotha ad me litteris, hocce meum in-
 stitutum non suo solum suffragio approbaret, &, quibuscunque
 rebus posset (poterat autem plurimis) adiuvaret; sed ex thesauro
 Sereniss. Principis Gothanorum longe locupletissimo, nummorum
 Austriacorum delineationes mecum subinde liberalissime communi-
 cavit, quas, ubi typis expressas, suis locis proferemus, unde ad
 nos pervenerint, adnotabimus; hic vero SCHLAEGERO nostro Viro
 Eruditissimo humanissimoque, pro beneficiis in hoc opus collatis,
 c 3 publ-

LECTORI

publicam gratiarum actionem perfolvo. Denique, ne quem eorum prætermittam, qui ad hoc tanti laboris opus aliquid industriæ suæ contulerunt, memorandus mihi adhuc est *Petrus* MAYERUS, San-Blasianus; is enim maximam nummorum meorum partem & pinxit, & ære expressit, quem ultra XII. annos iam alui. Hunc in tot nummis & delineandis & scalpendis, eam, Lectores cernent, adhibuisse industriam, quæ suas etiam laudes meret.

Ordo servatus in
hoc opere.

§. XXIX. Nunc cum ordo operis & dispositio mihi sit explicanda, fateor: me rationem primi Tomi in hoc non esse secutum: hoc est rerum argumenta in peculiare dissertationes haud descripsisse. Cum enim hoc integrum volumen præter nummos Domus Austriacæ, nihil complectatur; satius duxi, pro multis divisionibus, ordinem naturalem, qui idem chronologicus est, nummis tribuere; præsertim cum conditores & propagatores gentis per nummos suos divisionem ipsi faciant. Interim cum aliqua fuissent interponenda, quæ turbare ordinem potuissent, hæc ipsi quasi operi præcurrant. Placuit enim, uti in opere de Genealogia diplomatica Augustæ Gentis Habsburgicæ factum, ita & hic *Prolegomena* quædam, at pauca & brevia præmittere.

Prolegomenorum
argumenta.

§. XXX. Primo de vetustate rei nummarie in terris Austriacis, eiusque progressu præfabor generatim. Hinc de nummis disquiram stirpis Austrio-Babenbergensis: ubi de nummis cum icone Divi LEOPOLDI Marchionis ex occasione agetur. Porro seriem genealogicam Gentis Habsburgo-Austriacæ e nummis eo ordine proponam, quo in gazis Augustalibus, nec non in conclavi quodam Bibliothecæ Cæsareæ eam me reperisse superius narraui. Prolegomenon quartum de nummis aget, qui inde a RUDOLPHI I. Rom. Regis temporibus, ad SIGISMUNDUM Austriæ Archiducem usque nobis suppetunt. Tandem prolegomenis finem imponent SIGISMUNDI Archiducis Austriæ & Comitum Tyrolis nummi ac monetæ. Ex duplici autem ratione SIGISMUNDI nummos, ceteris Austriacis, qui ordine sequuntur, hic præmittimus; tum ne hi Ducis SIGISMUNDI nummi seriem propagatorum Gentis Austriacæ turbent; tum quod huic Duci in re nummaria singularis quidam honor debetur, eiusque, ut videbimus, nomen ab arte peritis præ aliis celebratur.

§. XXXI.

L E C T O R I.

§. XXXI. Hinc ipsam igitur nummorum Austriacorum serie- Ipsa series num-
morum m, uti iam ante diximus, a FRIDERICO *Placido* Rom. Imperatore inchoabimus & chronologico ordine a Gentis fatore uno pergemus ad alterum: præmissis cuique breviario vitæ ex nummis. Cum vero, quod omnes norunt, per PHILIPPUM *Pulchrum* Gens Austria in duas abierit stirpes primarias, *Hispanicam* puta & *Germanicam*, quarum illa per CAROLUM V. Imp. hæc per FERDINANDUM I. Augustum, CAROLI fratrem, posteris propagata fuit; nos quoque Nummothecam hanc in duas dividimus partes. In priori ista PHILIPPI I. nummis statim subiungimus nummos stirpis *Hispanice*, eoque ordine pergemus ad CAROLUM usque II. Hispaniarum Regem. Inferemus etiam ALBERTI & ISABELLE numismata, quorum haud exiguus prostat numerus. In parte altera redibimus ad stirpem Austriæ *Germanicam*, ad FERDINANDUM I. scilicet, CAROLI V. Imp. fratrem, in quo desieramus, telamque texere pergemus. De ipsa porro nummorum divisione accuratiori, quam sequi apud animum statuimus, plura nolo persequi; cum eius tota ratio ex hæcenus dictis, itemque ex tabulis genealogicis, quas claritatis causa, mox huic præfationi addam, cuivis patere possit. Qua in re exempla sequimur Cl. *Iacobi a Mellen* & Eruditissimi Auctoris, qui *Loculamentum II.* collectionis *Großorum* seu *Solidorum* Lipsiæ cum insigni adplausu edidit anno 1740. Neque tamen stat animus stemmata utriusque Gentis Nobilissimæ *Babenbergo* - & *Habsburgo-Austriacæ* integra, suisque numeris absoluta, huc in medium adferre; quoniam ad penitiorem nummorum notitiam assequendam satis est, illorum Principum ac Ducum seriem pernoscere, quorum nummos hoc opere daturi sumus. Quamobrem, de prima generis origine parum solliciti, missa facimus ut plurimum nomina filiarum nec non natorum, qui prima ætate decesserunt. Ne autem tabula genealogica hiulca prorsus & inepta compareat; addi quidem curavi nomina factorum ac capitum familiæ, illa vero tantummodo maiusculis litteris exarari, de quibus nummi ad nos pervenerunt.

§. XXXII. Illud tamen quin moneam non possum, me ut Eorundem dis-
positio. plurimum, ubi res ita ferebat, nummos honoris causa & memoriarum cufos, quibus vel ipse annus, sed legitimus, adscriptus erat, vel

LECTORI

vel ex quibus idem poterat per coniecturas solidas elici, ceteris præposuisse. Illis subiunxi nummos ætatis dubiæ & restitutos: hos monetæ, seu nummi usui communi destinati excipiunt: quibus interdum subtexuntur nummi historiam illustrantes fatoris familiæ. Sequuntur denique uxorum nummi, fratrum item ac sororum, nec non liberorum, qui novo cuidam nomini originem haud dederunt. Præterea annotandum: *monetas* interdum factum aliquod historicum exhibere, quod per maioris formæ numismata probari aut nullo pacto poterat, aut ea saltem iucunditate non declarari: quæ eadem est ratio calculorum, quos Galli *lettens* appellant, nummorum item *missilium*. Quare ex hoc nummorum genere nonnullos interdum interseruimus inter mnemonicos, eosque aliquo loco esse iussimus, ex causis quidem, quas diximus. Id quod tamen in ipso opere, adductis simul nostris rationibus monuimus suis locis diligenter.

Modus in his explicandis observatus.

§. XXXIII. In explicandis hisce nummis omnibus utrique rei occurrere studui: & cavere, ne vel ultra propositi limites vagarer: neque contra nimia brevitate uterer, sed, si opus esse videretur, occasionem nummi & argumentum paucis semper enarravi. Ita pariter in nominandis nummis tenere medium conatus fui, neque suo quemque nomine appellavi; quod Germani scilicet suo facere solent idiomate, quo alii, *Schaumunzen*: alii, *Denckmunzen*: alii, *Schaustuck*: alii, *Thaler-förmig*: alii, *Notbklippe*, alii aliis nominibus nummi occurrunt. Hoc minus prospere Romanorum lingua procedere animadverti. Quapropter & tituli a LUCKIO inventi, quibus ille singulos fere nummos ornavit, a multis fuerunt Eruditis censura notati. Nec desunt, quibus vocabulum *Torrevma* minus probatur, quanquam a MURATORIO usurpatum, celeberrimæ famæ & ingentis doctrinæ Viro (k), indicandi maximæ formæ nummi gratia, qui Italis *Medaglione*, inde Gallis *Medaillon* vocatur. Prisci æris ruspatores nummos suos non nisi generatim per formam & metallum distinguere solent; cum eos aureos, argenteos, æreos, maximi, primi, secundi, tertii, minimi moduli appellant. Quamvis & peculiaribus quædam antiquis nummis indita sint nomina, quorum illi curam gerant, qui nummorum veterum Græcorum pariter ac Latinorum, delectantur studio.

(k) Antiq. Ital. med. ævi T. II. Diff. XXVII.

L E C T O R I.

studio. Nostra ætate, qui de nummis quidem recentioribus, latina tamen lingua, scribunt, modi quoque & magnitudinis, sed maxime ponderis, habere rationem solent, atque in universum nummos dividunt in *historicos*, seu *mnemonicos*, *iconicos* & *monetas*. Hos ponderis ratio denuo dividit; cum alii quidem *Denarii*, *Grossi*, *Vnciales*, alii aliter, pro varietate terrarum appellantur. Ponderis pariter magnum est discrimen, de quo multa ab Eruditis in utramque partem disseruntur. Quot enim, quæso, auctores extant, quot libri, solo hoc de pondere argumento occupati? Qua in re præ aliis commendationem meretur anonymus auctor, qui notionem generalem de nomine, origine, materia, pondere & valore *Grossorum* scripsit, illamque recens apertis *Grossorum* scriniis, loculamento primo Lipsiæ edito an. 1739. præfixit, sed nostrum non est, his immorari. In una eademque provincia ponderum est differentia, sic, ut, qui nummorum recentiorum cuforum in Germania pondus velit examinare, annotare in singulis discrimen, quod inter huius vel illius regionis, immo & urbis, pondus intercedat, is sane negotium susciperet, tota fere vita vix finiendum. Ergo id laboris relinquimus magistris monetarum, & præfectis auro, argento, æri flando, feriundo, quibus a supremis Principibus illud demandatur, & qui in eam rem aluntur stipendiis. Nobis sufficit hic indicasse, nos plerosque nummos nobis obvios aureos argenteosve, ubi licuit, ponderi subiecisse; illos quidem ad normam *Ducatorum*, hos ad *argenti pondus* Vindobonæ usitatum retulisse, quorum uti invenimus gravitatem, ita litteris consignavimus: in reliquis autem typis, quos ex libris, notatione valoris & ponderis neglecta, in res nostras adsumpsimus, in nummis item argenteis missilibus, calculis, ceterisque minoris ac minimi moduli, nec non æreis, cupreis, plumbeis, eam non adhibuimus curam: sed paucis eorum materiam, atque, unde nobis obvenerint, declaravimus.

§. XXXIV. Tandem adhuc memini promissi mei, in hac præfatione dicendi, quid hoc opus ad communem asferre utilitatem possit? Quamquam id sine timore haud facio. Fit enim facilius, ut quis præstitisse aliquid sibi persuadeat, quod magnam deinde excipit invidiam hominum, qui aliorum studia æquo animo intueri non possunt. Huius generis homines sibi non scriptum

Qui fructus sine operis?

L E C T O R I.

sciant; nihil ad nos. Quod si vero labor iste susceptus primario ad maiorem DEI gloriam, qui primus noster & summus finis esse debet, semper ante oculos ponendus, ad amplificandam quoque Augustæ Domus dignitatem facere aliquid possit: quod si porro Viri rerum patriæ studiosi, & pulchrioris litteraturæ amantes, agnoverint: nos vel eminus attigisse metam illam, hac nostra ætate Scriptoribus propositam: erutis scilicet e tenebris, atque ab oblivione & interitu vindicatis litterariis quibusdam nummariis, antea vel minus cognitis, vel dispersis saltem: tum vero desiderii nostris factum satis putabimus. Neque vero extraneos operam nostram prorsus repudiaturus speramus. Cum enim per universam Europam Augusta Domus suam potentiam & splendorem armis pariter ac connubiis extenderit; qui vel agnatione, vel cognatione stirpi Austriacæ sunt annexi, sive Hispani illi sint, sive Lusitani, sive Aufones, sive Galli, sive Angli, sive Hungari, sive Belgæ, seu quicumque denique sint, invenient, in hac collectione nummos, ipsos proxime tangentes. Neque vero illi, qui tanto trahuntur veterum nummorum studio, ut quidquid est recentiorum, plane negligant & aspernentur, nihil prorsus, quod ipsis delectationi sit, reperient; sub CAROLO V. & PHILIPPO II. haud pauci occurrunt nummi, in quorum parte averfa eadem inscriptionum & emblematum concinnitas, eadem elegantia, apparet, quæ Græcorum nummos & Romanorum adhuc reddit admirabiles. Ii denique omnes, qui numismatices amore tenentur, facile cognoscent, quid præ tabulis illis HERÆANIS, ad res Austriacas spectantibus, sed litteratorum cœtui subductis, ac quasi deperditis, hocce opere præstitum sit. Quod superest, si, quod hominis est, lapsus aliquando fuerim, aut si talis forte, tamque plena non sit, qualis deberet esse, hæc collectio: facile me Lectoris veniam consecuturum confido, si perpendat, in nummis tam diversi generis facillime errorem committi posse, quod ipsa me docuit experientia, in iis, quorum vitia emendavi, eosque proinde, ut spero, demerui; nam si qui me rectiora docuerint, iisdem ego pariter ingentes & agam & habebo grates.

Dabam in museo nostro Crozingæ III. Februar.
ipsa die D. BLASIO sacra. MDCCLII.

TABU-

TABULA I.

GENEALOGICA

MARCHIONUM ET DUCUM AUSTRIÆ

EX STIRPE BABENBERGENSI.

LEOPOLDVS I. *Illustri* Marchio Auftriz — † 994
vx. RICHARDA.

HENRICVS I. † 1018. vx. SCHWANEHILDIS.	ERNESTVS † 1015. vx. GISLEA.	POPPO Archiep. Treverenf. † 1047.
--	---------------------------------	--------------------------------------

ADALBERTVS *Victoriosus* † 1056.
vx. ADELHEIDIS.

LEOPOLDVS II. <i>Fortis miles</i> † 1043. vx. FROWIZA.	ERNSTVS <i>Strenuus</i> . † 1075. vx. SUANEHILDIS.
---	---

LEOPOLDVS III. *Pulcher*. † 1096.
vx. ITHA.

LEOPOLDVS IV. *Pius* † 1136.
vx. AGNES † 1117. 24. Sept.

ADALBERTVS IV. † 1137.
vx. HEDWIGIS † 1132.

LEOPOLDVS V. *Largus* † 1141.
vx. MARIA † 1138.

OTTO Epif.
Frlingen. †
1158.

HENRICVS
Jasomirgott †
1177. vxores
1. GERTRUDIS
2. THEODORA

CONRADVS
Archiep. Sa-
lisb. † 1168.

LEOPOLDVS VI. *Virtuosus* † 1194.
vx. HELENA † 1199.

HENRICVS III. *Senior Dux de Medico*. † 1223.
vx. REICHA.

FRIDERICVS *Catho-
licus*. † 1198.

LEOPOLDVS VII.
Gloriosus. † 1230.
vx. THEODORA † 1246.

HENRICVS IV. *Junior de Medico* † post
an. 1232.

MARGARETHA
† 1267.
1. maritus HENRI-
CUS Rex Ger.
2. OTTOCARUS
Rex Boh.

AGNES
† ante an.
1248.

LEOPOL-
DVS VIII.
† 1216.

HENRICVS V.
Crudelis † 1228.
vx. AGNES.

FRIDERICVS
Belliosus. † 1246.

CONSTANTIA
† 1262.

GERTRUDIS
† ante an.
1248.

GERTRUDIS
Medlingensi.

Mariti: I. ULADISLAUS.
† 1247.

II. HERMANNUS *Badensis*. † 1250.
† 1250.
de quo Tabula proxime sequenti.

TABULA II.

Progenies HERMANNI *Badensis*,
qui ducta GERTRUDE *Medlingensi*, Dux ab Austriacis, sed
non omnibus, minus a Styris agnitus fuit.

HERMANNUS IV. Marchio Badensis, fil. HERMANNI III. † 1243.
vx. ILMENGARDIS fil. HENRICI *Palatini* † 1259.

HERMANNUS V. *Junior*, secundus maritus
GERTRUDIS *Medlingensi*, per quam is Au-
striam ex parte obtinuit 1248, † 1250. Illa ve-
ro ad tertias nuptias cum ROMANO Ruffice Du-
ce transiit, qui eam gravidam deseruit. 1252. †
in *Misfis* post an. 1261.

FRIDERICUS nat. 1249. *Austria*
ac *Syria* heredem se scribens,
CONRADINUS *Suevus* in Italiam
comitatus 1267. & cum eodem
Neapoli capite plexus, 1268.

AGNES nat. 1250. nupta primum ad an.
1263. VIRICO, *Carinthia* Duci, ex quo
nulla prole audita, ab OTTOCARO Rege
data est VIRICO Comiti de *Heimborg*,
ex quo FRIDERICUM & HERMANNUM
filios, *Comites Heimborgenses* sulsit. † 1295.

TABULA III.

Stemma OTTOCARI II. Regis Bohemiæ.

PREMISLAUS OTTOCARUS I. Rex Bohemiæ † 1250.

WENCESLAUS I. *Monachus* Rex Bohemiæ † 1253.

PREMISLAUS OTTOCARUS II. Rex Bohemiæ
MARGARETHAM Austriacam sibi coniugem iunxit 1252. ac dotis nomine
Austriam Styriamque accepit; sed repudiavit coniugem, servata dote 1261.
Tandem a RUDOLPHO I. Rom. Rege victus & in prælio occisus † 1278.

TABULA IV.

Sistens stemma genealogicum

a RUDOLPHO I. Comite *Habsburgi*, postea Rom. Rege,
usque ad MAXIMILIANUM I. Austriæ Archiducem, ac Rom. Imp. patrem
PHILIPPI *Pulchri*, linæ Hispano - Austriacæ Satoris, de quo
Tab. VI.

RUDOLPHUS I. Comes *Habsburgi* electus Rom. Rex 1273. extincto
OTTOCARO Bohemiæ Rege *Austriam* Imperio vindicatum, primum *Vicarii*
Generalis nomine ALBERTO filio, dein in conventu Augustano eodem
ALBERTO & RUDOLPHO filius Ducatus *Austriæ, Styriæ, Carniolæ, &*
Marchiæ contulit 1282. † 1291.

ALBERTUS I. Dux Austriæ 1282. Rom. Imp. 1298. occisus 1308.					RUDOLPHUS Dux Sueviæ 1282. † 1289.	
RUDOLPHUS III. Rex Boh. 1307. † 1307.	FRIDERICUS <i>Pulcher</i> Rom. Imp. 1314. † 1330.	LEOPOLDUS I. <i>Gloriosus</i> † 1326.	HENRICUS <i>Placidus</i> † 1327.	ALBERTUS II. <i>Sapiens</i> . † 1358. vx. JOHANNA <i>Pherretana</i> † 1324.	OTTO <i>Audax</i> .	JOHANNES posthumus parricida. † 1313.
RUDOLPHUS IV. <i>Engisius</i> . † 1365.	FRIDERICUS III. <i>Liberalis</i> . † 1362.	LEOPOLDUS III. <i>Probus</i> . † 1386.	ALBERTUS III. <i>unus tria</i> . † 1395.	FRIDERICUS II. † 1333. † 1344.	LEOPOLDUS II. † 1344.	
WILHELMUS <i>Ambrosius</i> . † 1406.	FRIDERICUS IV. <i>cum vacua pera</i> . † 1439.	LEOPOLDUS IV. <i>Superbus</i> . † 1411.	ERNESTUS <i>Ferrens</i> . † 1424.	ALBERTUS IV. <i>Mirabilis mundi</i> . n. 1377. † 1404.		
SIGISMUNDUS <i>Dynasticus</i> . † 1496.	FRIDERICUS V. (Imp. III.) <i>Placidus</i> . † 1493. vx. ELEONORA <i>Lusitana</i> . † 1467.	ALBERTUS VI. <i>Prodigus</i> . † 1463.	ALBERTUS V. (Imp. II.) Rex Hung. & Boh. † 1439.			
vx. I. ELEONORA † 1480. II. CATHARINA † 1524.	MAXIMILIANUS I. n. 1459. Rex Rom. 1486. Imp. 1493. † 1550. vx. I. MARIA <i>Burgundica</i> † 1482. II. BLANCA MARIA <i>Medi-</i> <i>lancensis</i> . † 1511.	CUNIGUNDA n. 1465. † 1520. Marit. ALBERTUS IV. Dux Bav. † 1508.	LADISLAUS <i>Pegibimus</i> . Hung. & Boh. Rex. † 1457.			
PHILIPPUS I. <i>Austriacus</i> MAXIMILIANI I. filius, de quo infra Tab. VI.	MARGARITA nat. 1480. † 1530. Marit. I. IOANNES filius FERDINANDI <i>Catholici</i> . II. PHILIBERTUS II. Dux Sabaudia.	GEORGIUS ab Aust. Episc. <i>Brixinensis</i> . † 1557.	FRIDERICUS MAXIMIL. † 1553. vx. ELISABETHA <i>Ostria-</i> <i>gensis</i> .	DOROTHEA † 1572. Marit. IOAN. Comes Frisiæ.		

TABULA V.

Schema genealogicum MATTHIÆ Corvini Regis Hungariæ, qui imperante FRIDERICO Placido Auftriam occupavit.

IOANNES CORVINUS Hunniades Gubernator regni Hungariæ
† 1456.

LADISLAVUS Comes.

MATTHIAS Corvinus Hunniades natus 1441.
Rex Hungariæ 1463. Auftriam fere totam nec
non Styriam atque Carinthiam occupavit.
† Wiennæ 1489.

TABULA VI.

Schema genealogicum Regum Hispaniarum ex Aug. Domo Auftriaca oriundorum.

PHILIPPUS I. Auftricus, MAXIMILIANI I. Cesaris fil. natus 1478. Rex Castellæ 1505. † 1566. 25. Sept.
IOHANNA FERDINANDI Catholici fil. & heres, PHILIPPI I. vxor. n. 1479. nupta 1496. † 1555.

ELEONORAT 1558. Marit. I. EMANUEL Rex Lusitania. II. FRANCISCUS I. Rex Franciæ.	CAROLUS I. (huius nominis V. Imp.) nat. 24. Febr. 1500. Rex Rom. 1516. Imp. 1519. abdicat Imp. 1556. † 21. vx. ISABELLA EMANUELIS Regis Lusitania fil. † 1539.	ISABELLA † 1525. Marit. CHRISTI- ANUS Rex Daniæ.	FERDINANDUS I. de quo Parte II. hu- ius Nummothece.	MARIA nat. 1505. † 1578. Maritus IULI- ANUS III. Rex Bohem.	CATHARINA n. 1507. † 1578 Marit. IOHAN- NES III. Rex Lusitania.
---	--	--	---	---	---

PHILIPPUS II. Rex Hisp. n. 1527. † 1598. vx. I. MARIA fil. Ioh. III. Reg. Lusit. † 1545. II. MARIA Regina Angliæ † 1558. III. ISABELLA fil. HENRICI II. Reg. Franciæ. † 1569. IV. ANNA MAXIMILIANI II. Imp. fil. † 1580.	IOANNA † 1578. Marit. IOHANNES Infans Lusitania.	MARIA n. 1528. † 1603. Marit. MAXIMI- LIANUS II. Imp.	MARGARITA n. 1522. † 1586. Mar. I. ALEXANDER Dux Florent. II. OCTAVIUS Dux Parmæ.	IOANNES ab Auftria nat. 1545. † 1578. vx. I. DIANA Palanga. II. MARIA Mendocæ.
--	--	--	--	--

CAROLUS Infans Hisp. n. 1545. iussu patris oc- ciscus 1568.	ISABELLA CLARA EUGENIA n. 1566. † 1634. Marit. ALBERTUS Archid. n. 1559. † 1621.	DIDACUS n. 1572.	CATHARINA n. 1567. † 1597. Marit. CAROLUS EMA- NUEL Dux Sabaudia.	PHILIPPUS III. n. 1578. Rex 1598. † 30. Mart. 1621. vx. MARGARETA, CA- ROLI Archiducis filia.
---	---	---------------------	--	---

ANNA MARIA MAURITIA n. 1601. † 1666. Marit. LUDOVICUS XIII. Rex Franciæ.	PHILIPPUS IV. n. 1605. Rex Hisp. 1621. † 1665. 17. Sept. vx. I. ISABELLA HENRICI IV. Reg. Franciæ. fil. † 1644. II. MARIA ANNA FERDINANDI III. Imp. fil. † 1696.	MARIA ANNA n. 1606. † 1646. Marit. FERDINAN- DUS III. Imp. † 1657.	CAROLUS n. 1607. † 1632. 21. 25.	FERDINANDUS n. 1609. Archid. p. Tolerantus & Cat- dinalis † 1641.
---	---	--	---	--

BALTHASAR n. 1629. † 1646. Sponsa MARIA ANNA FERDI- NANDI III. Imp. fil.	MARIA THERESIA n. 1638. † 1683. Marit. LUDOVICUS XIV. Rex Franciæ.	MARGARETA THERESIA n. 1651. † 1673. Marit. LEOPOLDUS Imp.	PHILIPPUS PROSPER n. 1657. denatus post annos qua- tuor.	CAROLUS II. nat. 1661. Rex 1665. † 1700. vx. I. MARIA LUDOVICA Aurelianensis † 1680. II. MARIA ANNA Pa- latina Neuburg.	IOANNES ab Auftria nat. 1629. † 1679.
---	---	---	--	--	---

EXPLICATIO SIGLARUM,

quibus compendii causa in recensendis hisce nummis
usi sumus, secundum ordinem Alphabeti.

a. ar.	nummus argenteus.
æ. ær.	- - - æreus.
an.	- - - aureus.
crucif. crucig.	cruciferus, crucigerus.
enf.	ensus.
dimid. unc.	dimidia uncia.
dr. drach.	drachma.
duc.	ducatus.
flor.	florenus.
fuf.	fusus.
G. C. aut G. Cab.	Neu eröfnetes <i>Groschen-Cabinet</i> Lipsæ 1739. ad an. 1750. 8.
gran. gr.	grana.
HANTH. vel HANT, W. m. item H. W. m.	P. Chrysostomi HANTHALERI, Professi Campiliensis & Bibliothecæ Præfetti <i>Verzeichnung Wieherischer Münzen</i> . Lincii 1745. 4.
KOEHL. aut K. m. b. l.	Joannis David KOEHLERI P. P. <i>Historische Münz. Belustigung</i> Norimbergæ 1729 - 1748. partes viginti. 4.
LOCHN.	Joannis Hieronymi LOCHNER <i>Samlung merckwürdiger Medaillen</i> Nürnberg ab anno 1737. ad 1744. 4.
LUCK. Syll. num.	Joannis Jacobi LUCKII <i>Sylloge nummorum</i> . Argentinæ 1620. fol.
Med. de LOUIS le Gr.	Medailles sur les Principaux evenements du Regne de LOUIS le Grand, par l'Academie Royale. a Baden 1705. fol.
MEL.	Jacobi a MELLENI <i>Sylloge nummorum ex argento uncialium</i> , vulgo <i>Thalerorum</i> . Lubecæ 1698. 4.
MURAT.	Ludovici Antonii MURATORI <i>Antiquitates Italicae medii ævi</i> . Mediolani 1738 - 1743. fol. Tomi vi.
M. D. B. de BERBER.	Museum L. B. de BERBERICH.
M. Buol.	Museum L. B. de BUOL.
M. D. de FRANCE.	Museum D. de FRANCE.
M. Gottovic.	Museum Monasterii Gottvicensis Ord. S. Ben. in Austria.
M. Imp.	Museum Imperatricis; seu Gazæ Aula: Cæsareæ Vindobonensis.
M. S. B.	Museum Principalis Monasterii nostri S. BLASII.
M. S. I. Vindob.	Museum Societatis Iesu Vindobonæ.
M. D. B. de STEIN.	Museum L. B. de STEIN.
pl.	plumbum.
pond.	pondus.
semi dr.	semi drachma.
semunc.	semuncia.
sesqui dr.	sesqui drachma.
sesquiunc. seu sesunc.	sesquiuncia.
Tab. HER. T. H.	Tabulæ HERÆI, de quibus fusc in præfatione.
Thes. Saxo-Goth.	Thesaurus Saxo-Gothanus.
val.	valor.
V. L.	Gerard VAN LOON <i>Histoire metalique des Pays Bas</i> . a la Haye 1732 - 1737. fol. Tomi v.
VERG.	Cesare Antonio VERGARA <i>Monete del regno di Napoli</i> in Roma 1715. 4. & ibid. 1716. fol.
unc.	uncia.

PRO-

PROLEGOMENA.

PRIMUM

DE VETUSTATE REI NUMMARIE IN TERRIS AUSTRIACIS, EIUQUE PROGRESSU.

I.

Umtheecam Principum Austriæ aperturis, quædam præmittere oportet, quæ rem nummariam cum Germaniæ generatim, tum Austriæ speciatim, propiusque attingunt. Iam primo omnium convenit inter Eruditos, maioribus nostris in statu *Germania libera* degentibus, vix aliam *pecuniam*, quam *vivam*, ut vocant, atque tale commercii genus fuisse, quod permutatione pecorum, armentorum, vel frugum fieri assolet (1). Ubi vero cœptum fuit ob publicum usum mercium, aurum argentumque in pretio haberi, pecunia a *Romanis* *Græcisque* signata, *Germanis* nostris data & accepta fuit. Hinc notissimi *Viciorati*, *Bigati*, *Quadrigati*, *Serrati*, *Ratiti*, & nummi *Byzantini*, quos hodieque in variis Germaniæ provinciis e terra effodiunt. Invecto itaque nummorum usu, & per gentes, *Romano Imperio* additas finitimasque, comprobato, nullam tamen pecuniam ipsi cudebant *Germani*, sed *Romana* ac *Byzantina* utebantur (2). At res nummaria per Germaniam immutata est, simulque nativa Regum suorum maiestate crevit demum, invaluitque, postquam *Franci* arbitrium rerum per Europam adepti, non solum *Gothos* ac *Longobardos* armis delevissent, sed & *Græcos* ex *Latia*, omnique *Hesperia* submovissent (3). Longum foret, quin & superfluum de re nummaria, qualiter apud Germaniæ populos universim obtinuerit, notiones hic in medium adferre; quum multi præstantes ingenio, ac singularis eruditionis Viri hocce argumentum iam sæpius cum diligentia pertractaverint. Quam ob rem instituti nostri memores, ad *Nummos Austriacos*, tanquam ad nobilissimum iucundissimumque MONUMENTORUM AUSTRIACORUM genus nos convertimus.

Res monetaria
apud Germanos
fero in usum venit.

I

2

3

II.

Quo tempore Austriæ Principes nummos signare ceperint, tam accurate definiri haud potest. Omnium antiquissimus, qui se nobis obtulit, Austriacorum nummorum, ad POPPONEM pertinet, Antistitem Ecclesiæ *Trevirensis*, quem postea producturi sumus. Is confirmationem iuris monetam cudendi ab HENRICO III. Imperatore, ineunte seculo XI. accepit (4). Sed exinde minime con-

Tempus, quo
ius cudendæ mo-
netæ Austriæ Prin-
cipibus obtigit, dif-
ficulter figi potest.

4

(1) TACITUS de mor. Germ. cap. v.

(2) HACHENBERG. Diss. x. de re num. vet. Germ. p. 275.

(3) Id. §. ix. p. 258.

(4) Vid. Hist. Trev. Reverendissimi ac Illustr. Iust. Nicolai ab HONTHEIM Suffraganei Trevir. Tom. 2. p. 835. & cod. prob. p. 885.

sequitur, ut aut pater ipsius LEOPOLDUS *Illustris*, quamvis de S. R. Imperio multis nominibus meritis, aut proximi successorum eius, pari prerogativa aucti fuerint; quippe quod ius illud a POPPONE tanquam *Archiepiscopo Trevirensi*, non ut *Marchione Austriae* exercitum fuit. Præterea satis constat: Principes ordinis Ecclesiastici eodem illo iure multo maturius gavisos fuisse, quam Seculares, quorum, uti communis Eruditorum fert opinio (5), eiusmodi *regale* ante seculum XII. vix uni aut alteri obtigit, cum e contrario non desint monumenta, quæ illud cum personis Ecclesiasticis nonnullis, seculis post Christum natum octavo & nono (6) in usu fuisse luculenter evincunt.

III.

* Sub initium tamen seculi XIII. in usu iam fuisse certo existat.

Hæc vero quamvis ita se habeant, ex certis tamen & indubitatis monumentis novimus, ab Austriae Principibus usum signandi monetam sic satis adhuc tempestive introductum fuisse. LEOPOLDUS VII. dictus *Gloriosus* circa annum 1228. dato diplomate (7) artis monetariæ peritos, quos *Flandrenses* nominat (quia ex Flandria adfuit erant) *Viennæ* cives instituit, iisque privilegia & exemptiones elargitus fuit, per hæc verba: *Notum fieri volumus, quod Burgenfes nostros, qui apud nos Flandrenses nuncupantur, taliter in civitate nostra Vienna instituimus, ut ipsi in officio suo, iure fori nostri, in civitate & terra nostra, libertate & privilegio aliorum nostrorum Burgensum omnimode gaudeant, & utantur. Præterea ipsos ab officio Iudicis nostri in Vienna ita eximimus, ut super quibuscunque querimoniis coram ipso non respondeant, sed coram CAMERARIO MONETE NOSTRE trahant in causas, speciali exceptione, de omnibus responsuri.* Ex quo colliges, personas cudendis nummis addictas, æque ac ipsam rem monetariam *Camera Principis* subiectas fuisse, neque de his ad cives quidquam pertinuisse. Quin sequitur in contextu: *Subiungimus insuper, & confirmamus, ut in eorum officio negociari nullus presumat, nec audeat, nisi ab ipsis receptus in consortium: cum eis sub eodem iure in omni pensione & stirra respondeat, sicut ipsi.* Cautum porro fuit ab ipso Duce LEOPOLDO, in codice iuris Ducatus Austriae, ne quisquam presumat monetam percutere, sub poena in falsarios lata. Lex hac super re præscripta patrio sermone ita sonat (8): *so soll auch niemand pfenning schlagen auf des Landes ehe Herrn; damit ihm die münz nit gefälschet wurde: vver es darüber thut, da soll man überreichen, als über einem fälscher, den man des mit der Landschaft überkombt, und mit der Landt gezwissen.* Hæc subinde moneta Austriaca in exteris quoque provincias perlata, & ibidem recepta fuit: donec OTTO Bavarie Dux anno 1253. novam monetam fabricari iussit, mandans ipsos (nummos) demum,

(5) LUDEWIG Einleitung zum Teutschen münz wesen p. 54. seqq. MOSER in not. ad eund. p. 19. Illustr. Comes à BUNAU de iure circa rem monet. c. 11. §. 41. ali.

(6) Vid. PEEFFINGER ad Viriar. lib. III. tit. 19. pag. 459. seqq.

(7) Infra in Probat. ad Proleg. n. 1. p. 249.

(8) Apud LUDEWIG in reliquis MSS. T. IV. p. 18.

9 non alios, recipi in toto suo districtu versus Austriam (9).
Hæc autem biennio post iterum abolita, ut testatur idem chroni-
con (10).

9

10

IV.

Certum itaque ac indubitatum est, usum cudendi monetam in Austria iam tum seculo XIII. forenssem atque publicum fuisse. Sed dubium restat, an non id aliquanto citius obtinuerit? Dubitandi argumentum suggerit diploma, paragrapho præcedenti laudatum, ubi LEOPOLDUS VII. *Flandrensis* ius civitatis donando, de Camera moneta sue, quasi de re, tum temporis iam iam introducta, loquitur, ut super quibuscunque querimoniis, inquit, coram ipso (iudice Wiennensi, Flandrenses) non respondeant, sed coram camerario (utpote iam ante instituto) monete nostre trahant in causas. Roboratur hæc coniectura ex testibus subscriptis, quos inter nonnulli nominantur, qui artem monetandi callebant: DIETRICUS magister monete, RUEDEGERUS incisor, HEINRICUS socius eius, MAHIFRIDUS monetarius & ALBERTUS chlebarius (11). Hos utique alios a Flandrensis fuisse exinde colligitur, quod in gratiam eorum, testium vice functi fuerunt.

Quamvis dubitandi locus sit, an non id factum aliquanto tempestivius?

11

V.

Diploma a RUDOLPHO I. Rom. Rege circa annum 1281. monetariis Wiennensibus datum, & postea ab ALBERTO I. Austriae Duce confirmatum (12), luculenter edocet, rem monetariam ineunte seculo XIII. in Austria sub LEOPOLDO Glorioso aut institutam, aut restauratam, sub finem eiusdem seculi pleno adhuc in vigore permansisse: tum vero monetariis amplissima, quibus a laudato LEOPOLDO donati fuerant, privilegia & immunitates auctas fuisse & confirmatas. Recte quidem advertit CL. HANTHALERUS (13) in dictis privilegiis nullam fieri mentionem de forma, figura, pondere, valore, ac numero monetæ: illud tantum moneri ac præcipi: quod si Princeps provinciae novam cudi velit monetam, id non nisi simpliciter ferro, ac uno typo nummario, nec alibi locorum, quam Vienna, Neostadii, & Emsii (olim Laureaci) fieri debere: ipsi vero monetarii typos nummarios diligenter in custodia teneant. Verba germanica hac de re sic habent (14): Wir wollen auch, ob der Fürst des landes wolt pfenning erneuwen, mit einem einfaltigen eyßen, das sol nyndert geschehen, dan zuu Wyen, ze der Neuwvenstat, und zuu Ems: und sollen auch der eyßen hütten mit gutem fleys dy Hausgenossen. Quo circa lector monendus est, in codice chartaceo bibliothecæ Wiennensis civiæ, quo inter cetera urbis iura & privilegia p. 32. sub rubrica: Das ist die Handfest der Hausgenossen: integrum versum, qui de statis monetariorum locis loquitur, omissum esse:

Sub finem eiusdem seculi res nummaria in terris Austriae firmata & aucta fuit.

12

13

14

TOM. II. P. I.

e

esse:

(9) Apud FREHER. Chronic. Augustini. T. I. script.

rer. Germ. p. 376. ad h. a.

(10) Id. Chronic. ad an. 1285. p. 378.

(11) Forte Chlebarius, vel Chalybarius, a præparando.

pro typis monetariis, Chalybe, nomen trahens.

(12) Probat. p. 285. n. 12.

(13) De monet. Wiennens. p. 8.

(14) Probat. p. 257. n. 12.

esse: tum vero male ex his inferri a laudato auctore, ius cudendi monetam *civitati Wiennensi* iam tum a LEOPOLDO VII. datum fuisse; aliud quippe est in *civitate Wiennensi* monetarios inquilinos, privilegiis civium gavisos fuisse, qui proprio vocabulo *Munzer*, und *Hausgenossen*, & in diplomate latino RUDOLPHI Imp. de anno 1278. *Consortes* appellati sunt (15). Aliud vero magistratum *Wiennensem*, ad instar ceterarum urbium Imperialium, iure signandi argentum (quod LAZIUS perperam asserit) a LEOPOLDO & FRIDERICO Austriae Ducibus donatum esse. Hoc ultimum refellit namque contextus diplomatis *Rudolphini*, ab ipso auctore adductus, in quo statuitur: quod monetarii; & qui ad rem nummariam attinent, *Camera Cesarea* reserventur: *Und wollen das die Hausgenossen, und all ir diener, dy zu der munz, helfen*, ALLE GEMAIN GEHORENT IN UNSER CAMMER. Quin immo ne quidem licitum erat civibus aurum vel argentum a mercatoribus Wiennam adventantibus emere. His namque conceptis verbis prohibitum erat: nedum ut nulum vel aurum, vel argentum in Austria emerent, sed & ne venderent quidem, *nisi ad Cameram Principis*, ut ex diplomate ALBERTI, postea Rom. Imp. I. in calce huius voluminis, num. VIII. p. 254. adducto, intelligimus. Accedit, quod ipsa constitutione ALBERTI I. dictis *Consortibus*, vulgo *Hausgenossen*, iniunctum erat, pecuniam pro signo monetandi acceptam, germanice *Schlagatz* (16), Principi exsolvere (17). Cetera corollaria, quæ Clar. HANTHALERUS ex præmissis privilegiis & diplomatibus deducit, bene se habent: monetariis nimirum in Austria permissum fuisse *nummulus*, vulgo *pfennige*, simplici typo, id est ex altera tantum bracteati aris parte, signare.

VI.

Monetarios *Flandrenses* nummos arbitrariis signis distinctos, primo in Austria cudisse, coniectura probabilis est.

Qui ex Austriacis nummis ultimam antiquitatem redolent, rudiadmodum minerva, ut pleraque eius tempestatibus opera, fabrefacta esse, ocularis eorundem inspectio docebit. *Flandrensi* hæc opera videntur, qui artis suæ periculum facientes, figuris rudibus ad genium eius seculi, iisque arbitrariis, donec Ducibus visum fuit, clypeum *Austriacum* in nummis spectabilem reddere, argentum initio signarunt. Huic coniecturæ locum faciunt plures nummi, diversis temporibus *Viennæ*, *Mellicii*, tum etiam *Gottvoici*, alibique locorum per Austriam e terra effossi, quorum eotypa ordine postea daturi sumus. Scio equidem, legitimum argumentum ex eo confici non posse: quod, ubi nummi diversi generis, varique typi in quadam civitate reperiuntur, ii omnes ad eandem pertineant, vel in eadem provincia cusi sint: attamen, ubi maximam eorundem partem eo pertinere ex signis indubitatis cernimus, probabilis coniectura enascitur, etiam reliquos eo revocandos esse; maxime, cum quoad pondus & magnitudinem con-

veni-

(15) Probat. n. I. p. 249.

(16) Confer. WÄCHTER. in Gloss. h. v.

(17) Probat. num. VI. p. 253. & præsertim n. XVI. p. 263.

veniunt, atque nummi minuti sunt, qui, ut plurimum, non nisi eam, in qua conflati fuerunt, pervadere solent regionem. Sed ita contigit, ubi hac nostra ætate armamentarium civium *Vienna* exstruebatur, reperti sunt veteres nummi Austriaci, quibus adiuncti erant alii, eiusdem qualitatis, scuto *Austriaco* quidem destituti, signa tamen rudi manu efficta referentes. Hos igitur coniecto a laudatis *Flandrensibus*, variis striis, siglis & punctis, octogono item, pro arbitrio eorumdem, signatos fuisse; tum, quod ea tempestate insignia gentilitia pecuniæ insculpere nondum in frequenti adeo usu fuerit: tum, quod artis imperiti, satis habuisse videantur, aliquid saltem secundum eorum genium, ut ut rude & impolitum fuisset, nummulis imprimere. Processu autem temporis factum est, ut pantheram, *Styriæ* symbolum, repræsentare, illudque scuto *Austriaco* eodem umbone coniungere, tum id ipsum pectori animalis imprimere tentarent. Comparuit postea *Austria* parmula elegantiori forma, frondibus, ornatus causâ, adpositis, cum interim ne unus omnium Austriacorum illius ævi monetariorum tantum sibi ausus est, ut epigraphen quandam continuam exhiberet.

VII.

A Ntequam ulterius progrediamur, expendendus est locus *Wolfgangi LAZII* (18), a Cl. HANTHALERO (19) iam excitatus, <sup>*Wolfgangi LAZII*
locus de moneta
Viennensi expenditur.</sup> ubi de re monetaria *Viennensi* differens, eum hunc in modum exponit: 18 19
*His igitur Magistratibus Respublica Viennensis, cum in immensum creveret, Principum suorum studiis accedentibus: ius quoque signandi argentum, ut cetera Urbes Imperiales, impetrarunt, eique rei magistratum præfecerunt: qui certo quodam civium collegio adhibito, atque ex his potissimum, qui rem domi copiosam habebant, & argentum suppeditare poterant, nummos argenteos, minores & maiores, quadrangulares, urbis nomine, insignibus quoque eius, cruce videlicet, adiectis, quotannis cudebant: usi in hac re bracteatorum opera, quos in adibus suis passim alebant, a quibus in hanc usque diem vico nomen mansit, ubi magnificentissime urbis ades visuntur, vulgus vocat: die Münzer-Straß, in qua hodie mercatores colunt, qui ex Italia Viennam merces ferunt. Ipsi adeo gentilitio sermone huius ordinis cives Hauffgenossen, h. e. Domus & Familia confederata, qui vero his Senatus nomine præsit, Magister Monetæ appellabatur, cui proxima sedes Pratori assignabatur: primis quoque annis Pratoribus prelati; adeo, ut consulatus fuerit hic quoque multo tempore coniunctus magistratus. Qui demum ab Austria Archiducibus, cum magnitudinem fortuna peccandi licentia metiti fuissent, prerogativa ista tam splendida abusi, unacum collegio & prerogativa sublatus fuit. Multa sunt in hac oratione & obscura & præpostera. Primo enim LAZIIUS, a quo Principe & quo tempore civitas *Viennensis* ius cudiendi monetam obtinuerit, fileat, atque adeo illud laudatæ reipublicæ*

TOM. II. P. I.

c 2

blicæ

- blicæ competiſſe; ſine teſte aſſerit. Poſtea quæ de civium collegio & *bracteariorum* opera, nec non de monetariis, vulgo *Hauffgenofen*, exponit, ad recitatum ſupra LEOPOLDI VII. diploma pertinent, adeoque de proviſione Ducis, & de monetariis *Flandrenſibus*, non vero de diſpoſitione a repub. Wiennenſi facta, interpretanda ſunt. Denique cum a Cl. HANTHALERO tum a LAZIO præter fidem adſtruitur: cives locupletiores in domibus ſuis cudi curallè *quotannis nummos argenteos minores & maiores, quadrangulares, inſignibus civitatis conſpicuos*; lege enim iuris Auſtriaci ducatus, ſuperius recitata (20), vetitum erat: ne quisquam præter monetarios, CAMERÆ PRINCIPIS addiſctos, monetam cudere ſibi fumeret: tantumque abeſt, ut urbi Wiennenſi exemplo reliquarum civitatum Imperialium facultas monetam cudendi (id quod cum LAZIO Cl. HANTHALERUS (21) ſuadere conatur) unquam conceſſa fuerit, ut chartæ & diplomata, a LEOPOLDO *Glorioſo* ad FRIDERICUM *Placidum* uſque, continua ſerie a nobis adducta, liquido demonſtrent, omnes Auſtriæ Principes ius illud ſolos exercuiſſe (22); illudque inter præcipuos fontes, ex quibus CAMERÆ proventus affluerent, habuiſſe (23): qua de re videri quoque poſſunt, quæ hic num. v. diximus. Illud vero ex LAZIO notari meretur, quod relationi ſuæ addidit ſyllabum octo Præſectorum, qui Wiennæ rem monetariam curarunt. Incipit ille ab anno 1289. & deſinit in *Thoma* MOING. Sed his multo antiquior eſt DIETRICUS a nobis ſupra (24) laudatus. *Thomam* quoque MOING forte excepit *Ioannes* de WESL, de quo meminit charta FRIDERICI *Placidi* (25). Recentiorum quoque rei monetariæ Præſectum prodit Rev. P. HANTHALERUS, *Ioannem Schvartz*, ſub FERDINANDO I. Archiduce *Neſtadii* capite plexum (26).

VIII.

Conditio rei
nummarie in Au-
ſtria ſeculo XIV.

TYPI nummarii ſeculo XIV. regnante in Auſtria ALBERTO II. cognomento *Sapiente*, iam iam elegantiorum formam induerunt; video enim in nummis huius Principis piſces Pherretanos Auſtriaco ſcuti affabre iunctos, & ex nobiliori argento percuſſos. Tum vero animadverto nummos ex auro ſignatos eſſe cum icone S. IOANNIS BAPTISTÆ, qua in re Auſtriaci *Florentinos* imitati ſunt. Nummi præterea non modo iunctis *Auſtria*, *Styriaque* ſcutis, ſed etiam epigraphe ornati comparent. Nullus autem nummus Auſtriacus ante ALBERTUM II. cognomento *Sapientem* epigraphe inſtructus, ad manus meas pervenit: ſi excipias POPPONIS Archiepiſcopi nummum; qui tamen non in Auſtria, ſed *Treviris*, aut alibi locorum cuſus fuit. *Flandrenſes* itaque, qui antea rudi arte argentum ſignabant, hac ætate vel ex Auſtria iam valere iuſſi, vel iſtorum loco, inductis forte *Florentinis* (uti hac ætate in vicino Bohemiæ regno factum

(20) num. III. p. 2.

(21) Loc. cit. pag. 7.

(22) Vid. ſi lubet ſepe laudatæ probat. infra pag. 249. ſeqq.

(23) Diploma Rudolphi IV. num. X. pag. 258.

(24) Num. II.

(25) Probat. ad Proleg. n. XVI. pag. 263.

(26) l. c. p. 12. ſeqq.

factum novimus, quod *Florentinos* monetarios adscivit) vel ad horum imitationem, maiorem peritiam iam adepti, solidos ex auro & argento, utraque parte signatos, in Austria ediderunt. RUDOLPHI IV. monetæ venustiori itidem typo signatæ comparent. Sed res nummaria vel ob quæstum pecuniam, qui Principis ærario, ex titulo iuris *monetam signandi*, obvenerat (27), vel commercii promovendi causa, nummos ex mente Pl. Rev. P. HANTHALERI (28). Austriacos iam in quinque species divisit: *obolum* scilicet, *denarium*, *binos*, *ternos*, & nummos *quaternarios*, horum vero valor toties crevit, diminutusve est, quoties probitas æris vel quantitas ponderis immutata fuit, vel denique quoties mandatum Principis aliter exegit; quare nihil certi de pondere & valore monetæ Austriacæ universè definiri potest. Mos tamen communis erat, quem Viennenses in emendis brassicis capitatis, atque in indictionibus imponendis, seu in constituendo, quantum pecuniæ quivis ordo seu status ad ærarium dare teneatur, hodieum tenent. In his enim computus fit etiamnum per *solidos*, vulgo *schilling*, & *libras* seu *pfund*. *Solidus* quadraginta denariorum, seu nummorum minutorum, *pfenninge*, valorem habet: *libra* vero CCCXL. Huc quoque pertinet, quod Cl. Philibertus HUEBERUS in hanc rem observat, quando ait: anno 1310. & posterioribus duobus seculis, hodierna nostra estimationis *florenus*, vulgo ein Gulden oder 15. patzen, quibus temporibus in his oris appellabatur LIBRA DENARIORUM aut TALENTUM. Ita nostra (puta Mellicensis) antiqua monumenta & urbana passim. Denique post medium eiusdem seculi RUDOLPHUS IV. cum consensu Ordinum Austriæ, datis litteris, (29) quæstum illum pecuniam, quo de mox memini, in *tributum*, a cauponariis exigendum commutavit, reservata tamen libera sibi potestate, quæstum illum, ex iure *monetam cudendi* proveniente, revocandi.

27

28

29

IX.

Atque hinc maiorum more perseverarunt Principes Austriæ in cudendis monetis seculo xv. donec FRIDERICO Placido Imp. Romam profecto, elegantioris formæ numismata oblata fuerunt. Tum enim præter nummos usui communi destinatos, *solidi* quoque nummi diversæ formæ & variæ magnitudinis *mnemonici*, & *iconici*, utraque parte signati, atque inscriptionibus ornati, in Austria pariter, sed sensim, perculsi sunt: quorum ectypa suo ordine deinceps exhibebo. Antea vero *solidi*, duplici typo signati, in Austria raro sunt visi; *nummuli* ut plurimum *Albi* & *Nigri* a coloribus argenti & æris sic dicti, adeo in communi usu versabantur, ut plura talentorum millia, non alia specie, quam *nummorum nigrorum* in commercio essent. Huius generis triginta florenorum millia in uno loco simul reperta esse, tradit BURCKENIUS apud HANTHALE-

Seculo xv.

e 3

RUM

(27) Loc. cit. num. x. p. 258.

(28) Loc. cit. pag. 11.

(29) Probat. ad Proleg. n. x. p. 258.

- 30 RUM (30). Neque celare hic iuvat, *nummos* hos *nigros*, de quibus sermo est, non alia de causa, quam ob belli necessitates, imperante FRIDERICO *Pacifico*, post medium seculi xv. non modo in provinciis Austriae, sed etiam in ducatu Bavariae, in terris Salisburgensibus; aliisque regionibus exortos atque receptos fuisse: de
- 31 quibus conqueritur Annalista Salisburgensis (31). Sed nobis infra in nummis FRIDERICI Caesaris de ista *nummularum* specie sermo recurret.

X.

De monetis Austriae transAnasum, Styriae, Carinthiae, & Tyrolis.

- 32 PROVINCIA Austriaca trans Anasum iis fere similia in re nummaria habuisse videtur fata, quae Austria Inferior experta fuit. Legimus enim in sanctione monetali a RUDOLPHO IV. anno 1359. (32) publicata: aequalem monetæ rationem in provinciis *Supra & Infra Anasum* habendam esse. Attamen reperi nummos bracteatos antiquos, insignia provinciae *trans Anasum* sola referentes: sed non audeo eorum typos, utpote elegantiori forma iam expressos, monetariis illis *Flandrensibus* ac *Florentinis* pro fœtu adtribuere.

Styrensiū nummos veteres, ætate fere æquales habeo cum moneta Austriacā. Adservamus namque bracteatos, *Panthera*, symbolo *Styriae*, rudi ac impolito typo signatos. Nec dubito eiusmodi nummis *Flandrenses* illos, qui in Austria monetam cudebant, auctores adscribere; cum quia uterque ducatus uni Domino parabat, cuius proin iussu & auctoritate argentum utrumque pro ærario suo signatum fuit; tum quia Styrenses æque ac Austriaci minores illas bracteolas, quas phrygii operis periti, splendoris gratia suis in rebus adhibere solent, *Flinderlen*, deducto ac quasi consecrato a *Flandrensibus* nomine, hodiedum appellant.

Quo ævo nummi in Carinthia primo cusi sint, definire nolum. Prope fidem est, Carinthiacos horumque finitimas gentes, iurisdictioni Principum Austriae obnoxios, in re monetali Styrensi-bus, Austriacisque morem gessisse: monetam proinde Austriacam in commerciis tractandis usurpasse, donec propriis typis nummariis gavisi sint. Tum vero nummos suos typo, icone, scutorum locatione, atque ipsa epigraphe singulariter distinctos, atque conspicuos ediderunt. Superfunt namque nummi Carinthiaci cum icone S. LEOPOLDI, alii scutum *Austriacum*, a sinistris clypeum *Carinthiae* referentes, alii denique titulum *Archiducis* æque ac nummi in Austria cusi, exhibent. Sed hæc recentiori tempore acciderunt, quod de nummis *Goritia* pariter intelligi volo: quare de his suo loco plenius exponemus.

In Comitatu denique Tyrolensi propriam monetam iam fuisse signatam, priusquam is ad RUDOLPHUM IV. Austriae Ducem devolutus esset, ex nummis, quos vidi, aquila simplici conspicuos, certus sum. Quin Cl. Auctor, qui recens aperta *Grossorum* *scrinia*

anno

(30) Loc. cit. p. 12.
(31) Ap. R. P. PEZ Script. rer. Aust. T. II. p. 429.

(32) Probat. num. x. p. 259.

anno 1749. Lipsiæ edidit, duos eiusmodi *Grossos* Tyrolenses, æri incisos exhibet (33); eorum alter hanc epigraphen refert: † COMES TIROL: *ensis*. In postica: DE MARANO. Alter ita habet: MEINARDUS. In averſa: † COMES TIROL: *ensis*. Ambo sane ætatem prædicti RUDOLPHI IV. utique superant: horum delineationes in supplementis dabimus Tab. XLIX. num. XXIV. & XXV. Reperiuntur præterea in iis, ibidem subinde cufis, quædam singularia, quæ in nullum alterius provinciæ nummum convenire possunt. Tyrolim autem SIGISMUNDO, Austriæ Duce, gubernante, plures elegantiorisque formæ exinde prodierunt nummi, quam in ipsa Austria. Verum circa hæc modo non moramur; cum constitutum nobis sit de SIGISMUNDI nummis subsequenti Prolegomeno ultimo pertractare. Nec iuvat chartas, diplomata ac leges de re nummaria a Principibus Austriæ, diversis subin temporibus promulgatas, hoc loco in medium adducere; huiusmodi enim ad calcem operis, probationum loco, reservamus. Quamobrem pauca hæc, quæ de vetustioribus nummis Austriacis generatim præmonuimus, in ordine ad illa, quæ sequentur, dicta nunc sufficiant.

PROLEGOMENON SECUNDUM

DE

NUMMIS PRINCIPUM AUSTRIÆ EX LINEA BABENBERGICA: UBI DE NUMMIS CUM ICONE DIVI LEOPOLDI MARCHIONIS, EX OCCASIONE AGITUR.

I.

Rariore censendi sunt nummi Principum Austriæ, a *Babenbergica* stirpe oriundorum, quam eiusdem gentis sigilla & insignia: quamquam hæc non nisi fragili ceræ impressa, illi ex auro argentoque conflati; hinc paradoxum videri nemini debet, si quis dixerit: ceram, seu sigillum, in monumentis Austriacis *are peremimus* esse. Multa enim veterum Marchionum Ducumque Austriæ sigilla hac nostra ætate ex archivis eruere adhuc licuit, quorum eclypta Tom. I. Diff. I. exhibuimus: sed in nummothecis Austriacis, quotquot hætenus conspicatus sum, vix aliquot nummos reperi, qui primis Austriæ Principibus certo attribui possint, vel eam attingant ætatem, qua illi fasces in hisce provinciis tenuerunt. Ad hanc tamen classẽ pertinent duo nummi, aliunde ab amicis mecum communicati, quorum alter POPPONIS Archiepiscopi Trevirensis est, alter HERMANNI Marchionis Bâdensis: hic in gazis *Fridericianis* Gothæ adservatur. Non nullos dein adeptus fui eius generis nummos, de quibus, ut supra memini, non nisi per conjecturam probabilem assequi licet, eos ab inductis primo in Austriam monetariis percussos fuisse: alios porro obtinui vere Austri-

Raritas nummorum, sub Marchionibus & Ducibus lineæ Babenbergicæ in Austria cuforum, eorumque ordo hic constituitur.

ACOS

acos, ante RUDOLPHI I. Rom. Regis tempora cufos: sed de his dubium quoddam remanet: cuinam Austriæ Principum vindicandi sint? Extant denique maiori numero varii moduli nummi, icone S. LEOPOLDI signati, qui subinde a Præpositis Neoburgensibus memorix ac honori Sancti fundatoris, recentiori ævo, dati fuerunt. Hos iam omnes & singulos servato temporis ordine, quoad id in re, opacis offusa tenebris, fieri poterit, in unam tabulam redigere, eosque commentariolis exponere stat animus: libertatem tamen Benevolo Lectori nequaquam occludo, de iis aliter sentienti: quin gratias me habiturum maximas profiteor, saniora de iis certioraque docenti.

II.

POPPONIS Archiep. Trevirensis nummus argenteus, ordine primus.

I

2

TAB. I.
Num. I.

IN sylloge nummorum Austriæ Principum ex *Babenbergica* fatorum stirpe, primum sibi vindicat locum POPPONIS Archiepiscopi Trevirensis nummus argenteus: quandoquidem a Marchionibus ipsi, qui Austriam potestate tenebant, aut de illorum saltem proli-bus ac agnatis vetustior non superat. Is enim, uti novimus, ex Austriæ Marchionibus *Babenbergensis* lineæ anno 979. (1) ortus, LEOPOLDUM *illustrem* patrem, HENRICUM I. fratrem habuit. A S. HENRICO Imp. clero Trevirensi Episcopus datus, Roma pallium Archiepiscopale accepit, & ab HENRICO III. Imp. anno 1044. confirmationem iuris monetam cudendi impetravit (2). Cimetium hoc ab antiquitate maximopere commendandum, cuius eclypon Tab. I. num. I. hic exhibemus, nobiscum liberaliter communicavit Prænobilis D. ab ORTMANN, Excelsi Regiminis Austriæ Inferioris Consiliarius, & Imperialis Cameræ Wezleriensis præsentatus Assessor, qui in colligendis nummis Archiepiscoporum Trevirensium, per id tempus, quo in curia Trevirensi a scribendis secretis epistolis fuerat, multum sumptus, laboris, & egregiæ operæ posuit.

Epigraphe adversæ partis, litteris ad hodiernam fere elegantiam exaratis, hanc continet formulam: † POPPO ARCHIEPISCOPUS TREVERENSIS. In umbone effigies Archiepiscopi, capite inoperto, dextram faciei partem obvertentis, addito pedo.

In averſa inscriptio ita habet: s *anctus* PETRVS. Manus sinistra binas tenet claves, quarum proiecta (*barbas* patrio sermone appellamus) ex ipsa epigraphe, nomine scilicet S. PETRI, Trevirensis Ecclesiæ patroni, litteras E T R conficiunt. Nummum istum miræ raritatis: utpote qui utraque parte signatus, & epigraphe instructus est, inter annos 1044. & 1047. cufum fuisse tenemus; priori enim illo anno, ut iam monuimus, POPPONI ius cudendi monetam ab HENRICO III. restauratum fuit, posteriori vero e vis excessit. (3)

II.

(1) HANTHALER Fast. Campidil. Tom. I. p. 101.

(2) Annal. Trev. I. xi. ad hunc an. col. 521. in fin. Vid. etiam supra num. II.

(3) BROVER, ex eius epigraph. ad h. z.

*Nummi, sub Austriae Marchionibus et Ducibus
Lineae Babenbergensis, cusi. Tabl.*

*POPPONIS Archiep. Trevir. Nummus solutus
vetustissimus.*

*Nummi bracteati Wienne reperti, qui probabiliter a
Flandrensibus in Austria primo in usum venerunt.*

Monetae a temporibus FRIDERICI BELlicosI Ducis in Austria cusae

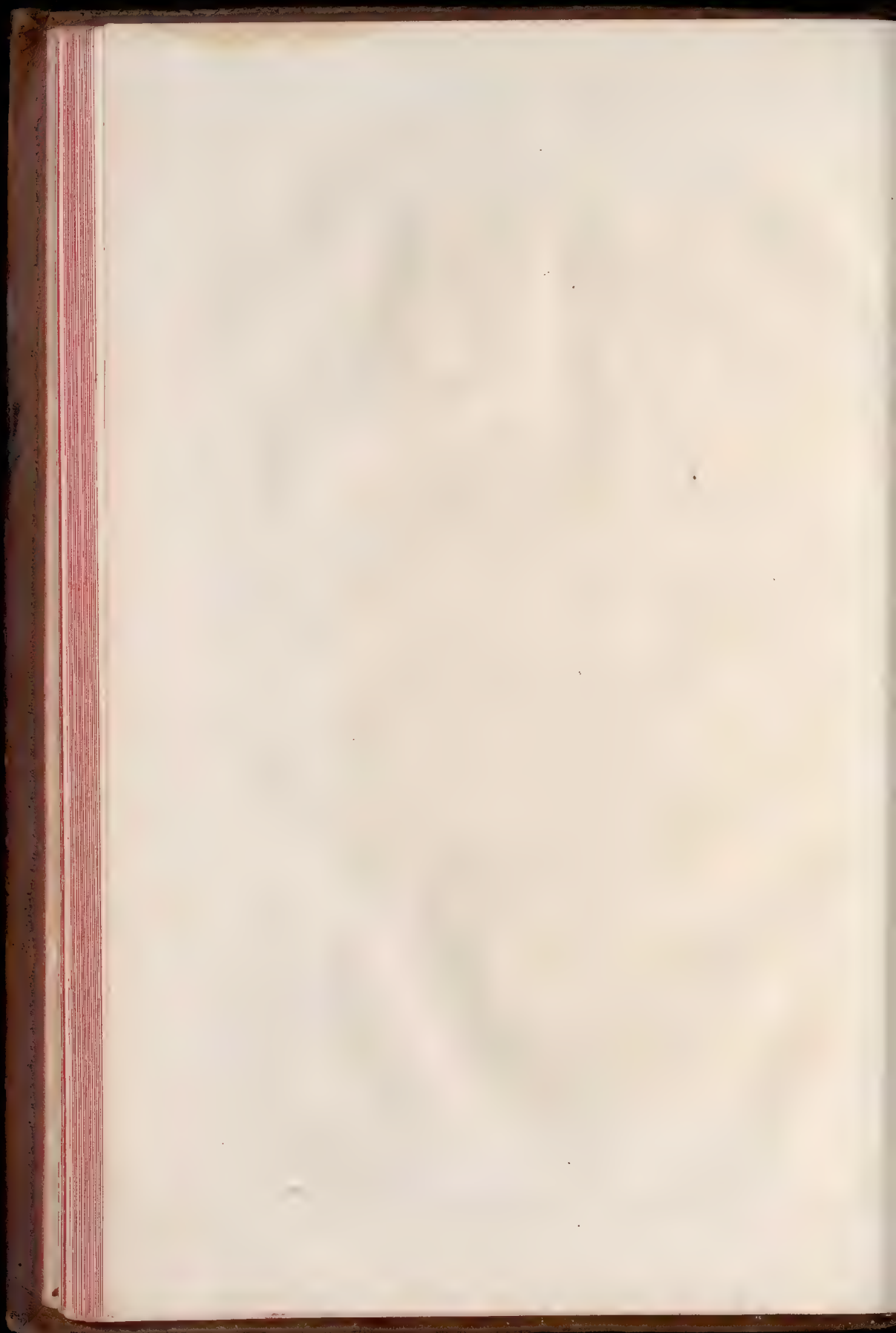

HERMANNI VI March. Badensis et GERTRUDIS Aust. nummus.

Nummi iconici S. LEOPOLDI Marchionis Austriae.

Petr. Mayr del. et Sculpit

III.

DE Marchionibus Austriae nullus reperiendus est nummus, qui allato POPPONIS, ætate sit æqualis; nam ut supra animadverti (4): res monetaria primitus in Austria a *Flandrensibus* tenuem traxit ortum; utpote qui non nisi rudi arte nummos, quasi tentamenti causa, conflarunt, donec tractu temporis peritiores facti, *Austria Styriaque* insignia iis imprimere docti, idque Principum mandato exequi iussi sunt. Sed quoniam fidem meam obstrinxi, de eius generis nummulis cætya quædam in medium proferre; locus iam postulat, ut perstem in fide, illa hic benevolo Lectori ob oculos ponere: et si pro certo statuere adhuc nolim, eosdem ad Austriacos pertinere. Prodeant itaque in publicum, & eruditorum virorum examen subeant nummi, Vindobonæ alibique locorum per Austriam reperti, quos a *Flandrensibus* primo in usum venisse non sine magna probabilitate existimamus.

Ectypa nummorum a *Flandrensibus*, ut quidem videtur, in Austria primitus colorum, vel uti communiter destinatarum.

4

Oedipo opus est, qui exponat, an monstrosus hic typus, quem in scriniis nostris adservamus, pedes & caudam agni, an inverso situ locatus, litteras W. nominis *Wiennæ* initiales, vel tantummodo strias in argento impressas, exhibeat? Alter num. III. minoris moduli in tetragono unicum refert litteram, adpositis duobus punctis. Sed in dubio manet, an forte littera N *Neofradium*, locum officinæ monetariæ, in Austria significet. Subiungo & alium, pariter ex scriniis nostris eductum nummum, in quo velut tyrocinii rudimenta a *Flandrensibus* in re monetali deposita conspiciuntur; in formi namque peripheriæ quadrangulus insculptus est, quem medius secat orbiculus, huic vero, nescio, quid siglæ aut striæ impressum.

Num. II.

Num. III.

Num. IV.

Succedunt præcedentibus nummi orbiculati. Monetarii namque nummos subinde ad volubilitatem rotundarunt; quin annisi sunt striarum ac siglarum loco, figuras animantium in umbone exprimere; sed hæc informes adeo effectæ, ut in iis vel nihil discerneret possis, vel non nisi monstra esse iudices.

Curiositatis gratia typum profero, ex museo BUOLIANO; verum quid figura in eo expressa portendat, egomet a Lectore edoceri percipio.

Num. V.

Duos alios tenemus bracteatos, in quibus indoctum specimen *Pantheræ*, symbolum scilicet *Styriæ*, impressum esse coniicimus, figura enim, quæ hic cernitur num. VII. assimilatur illi, quam postea ex HANTHALERO dabimus. Sed de his inconditis nummis modo satis.

Num. VI. & VII.

IV.

AD certiora itaque veniamus, nummosque post excessum LEOPOLDI VII. in commercium admissos, sub examen revocemus. Hi sub FRIDERICO *Bellicoso*, LEOPOLDI in Ducatu successore, typum ac faciem immutarunt. Epocha hæc, uti in sigillis, ita & in

Nummi a temporibus FRIDERICI *Bellicosi* in Austria percuss.

TOM. II. P. I. f num-

(4) Proleg. I. S. v.

nummis notatu dignissima est. Docuimus iam Tom. I. Dissert. III. FRIDERICUM hunc *Fascia* in scuto *Austrie* auctorem fuisse. Moneat itaque, utut vetustatem praeferant, si scutum impressa *Fascia* praeferant, regimen FRIDERICI Ducis aetate haud superant. Eiusmodi autem nummi, variae formae, diversique moduli ac valoris hodieque supersunt. Alii *Fasciam Austriacam* in scuto cum symbolo *Styriae* iunctim exhibent, alii idem scutum sistunt, trifolio potissimum inclusum, seu umbone triplici arcu exornato: hi porro variant; nonnulli enim eorum frondes, strias, stellas, aliaeque ornatus gratia adiecta habent: reliqui siglas referunt, de quibus sequenti §. agemus. Ordinem iam ab informibus, qui vetustiores reputantur. Huius generis subministrat nobis Cl. HANTHALERUS

5
Num. VIII. duas delineationes (§). Prior desumpta est a nummo bracteato ex argento probo, quam hic damus num VIII. Animal bipes retorto collo, hians ore sistitur: superius circa caput parmula cum *Fascia Austriaca* conspicitur. Animal hoc Cl. auctor pro panthera, *Styriae* symbolo, habet, ad genium seculi tertii decimi efficta: quod illi ultro largimur. Sed ob momenta modo allata concedere nequitiam possumus: nummum hunc sub LEOPOLDO VII. *Glorioso*, Campililiensis monasterii fundatore, cusum fuisse; is enim toto regiminis sui tempore *Fasciam Austriam* hodiernam pro insigni in scuto nunquam adhibuit; quippe quam ignoravit penitus.

Num. IX. Altera nummi Austriaci delineatio, ab eodem HANTHALERO prolata, animal quadrupes exhibet, caput dextrorsum vertens, & caudam erigens: supra comparet *Fascia Austriae* parmulae impressa. Ad hunc nummum Cl. editor monet: eum ex argento viliori bracteatum esse, ipsum vero animal pro leone *Bohemico* habet; proinde nummum OTTOCARO Bohemiae Regi, qui Austriam ab anno 1251. usque ad annum 1278. tenuit, vindicare contendit. Verum hanc speciem animalis imperite effigiat, pro symbolo *Styriae* reputo; diversae namque animantium figurae in nummis effictae fuerunt; uti ex subsequentibus typis patebit, donec panthera, flammam ex ore & auribus emittens, ad hodiernum nitorem & artis *Heraldicae* placita prodiret. Leo contra *Bohemicus* iam in vetustissimis nummis bracteatis, quos apud Cl. D. a ROSENTHAL vidi, capite coronato, & cauda bifidata seu bifurca distinguitur. Ast nulla huiusmodi distinctio in HANTHALERI typo reperitur. Ceterum de OTTOCARI II. Regis Bohemiae nummis infra sermo recurret.

Num. X. Similem fere nummum, minoris tamen moduli & elegantioris formae, reperi in nummotheca Gottwicensi, cuius delineationem hic damus num. X. Animal in pedes erectum, capite ad scutum Austriae converso, lupo potius assimilatur, quam leoni aut pantherae: attamen illud haud dubie pro symbolo *Styriae*, scuto *Austriae* iuncto, accipiendum est.

Binos

Binos alios typos ex iisdem thecis Gottwicensibus accepi, qui symbolum *Styriae*, iam non iuxta ac seorsim positum; referunt, sed parmulam *Austriacam* erecti animalis pectori, seu potius eius lateri impressam habent. Figura vero animantis, in priori alato *grypho* similis, in posteriori autem *leoni* cum cauda crispata.

Num.

XI. & XII.

V.

Altera monetæ Austriacæ species, de qua ante iam memini, clypeum solum cum *fascia*, absque *Styriae* symbolo exhibet, additis ubique siglis, quæ tribus potissimum litteris absolvuntur. Duo cumprimis circa hos minutos, bracteatosque nummos expendenda veniunt. Alterum dictas siglas, seu litteras singulares concernit: alterum ad ætatem eorundem pertinet. Hanc ut rite eruamus, de siglis primo agendum est loco. Observamus itaque in hisce nummulis litteras varias, etsi pars eorundem situ haud parum exesa ac detrita, pars aberrante, aut inscite fabrefacto typo monetario, non usque adeo luculenter expressa sit. Ii porro nummuli, qui intertrimenti minus passi, aut typariis accuratius adhibitis, magis conspicui sunt, has plerumque siglas præferunt: T. A. L. ut num. XXI. nec non num. 1. 2. & 3. T. A. N. ut num. 4. & 5. ac denique T. A. W. ut num. XXV. & XXVI. Similes quoque siglas observare licet in iis nummulis, quos in tabulam XLIX. supplementis destinatam, reieciimus. Illos enim, tabula nostra prima æri iam incisa, naçti sumus in percelebri Bibliotheca Mellicensi, quemadmodum & ii ipsi, quos in hac tabula nostra I. numeris Arabicis notare necesse habuimus, singulari eruditorum illorum Benedictinorum humanitati adscribendi sunt. Atque has fere siglas plerique ex vexatissimis hisce nummis exhibent; nam de iis, qui cum hisce una delineati fuerunt, nec tamen has siglas præferunt, deinceps videbimus. Porro Cl. HANTHALERUS, qui id genus monetam primus divulgavit, non invitus fatetur, eiusmodi litteras sibi ænigma videri, præfertim T. & A. quippe quæ, cum diversis, ut figuræ illarum probant, signatæ sint temporibus, interque se integris sæculis distare videantur: consequens fit, ut neque nomen cuiusdam monetarii, neque Principis, cuius auctoritate conflati fuerint, commode præferre possint. Qua in re uti scite & congruenter iudicat: ita necessario, tertio inscriptionum generi locus relinquitur, quo scilicet urbium monetariorum nomina consignari solent. Hæc enim tria inscriptionum genera, quibus nimirum vel Principum, vel monetariorum, vel denique urbium & officinarum nomina cum coniunctim, tum separatim signari solent, in nummis omnis ævi usu recepta fuisse, certum & exploratum est apud harum rerum mystas. Primus omnium, qui in orbe signatus creditur nummus PHIDONIS, nomen auctoris sui præfert; nota sunt etiam *Macedonia*; *Syria*, ac reliquorum Regum nomina, nummorum ope fideliter ad nos usque transmissa. Romani primo urbis suæ, deinde

Monetæ cum solo *Austria* scuto, præcedentibus ætate tum æquales, tum supparet.

Triumvirorum monetarium, postea Principum, ac denique sequiori ætate, unacum his, etiam urbium monetarium nomina pecuniæ imprimere solebant. Et quis nescit idem quoque in nummis, medio ævo conflatis, obtinuisse? in quibus namque *Aquisgrani*, *Argentina*, *Colonia*, *Moguntia* aliarumque Germaniæ civitatum bene multarum nomina crebro occurrunt. Quare cum in nummulis nostris Auftriacis, ob rationes iam adductas, nec Principum nec monetariorum nomina locum habere queant: superest, ut in iisdem urbes monetales consignari dicamus.

VI.

Sigla L. N. W.
exponuntur.

6 NON unam olim in Auftriæ Ducatu urbem & officinam monetalem extitisse, laudatum RUDOLPHI I. diploma, ab ALBERTO deinde I. repetitum & confirmatum, non obscure docet. Ibi enim conceptis verbis vetitum est, ut ne alibi quam *Vienna*, *Neostadii* seu *Neapoleos*, & *Ensi* seu *Anisi* moneta percutiatur. Ergo post vel circa annum 1278. quo diploma illud datum fuit, in hisce tribus urbibus moneta signari coepit, quarum quidem nomina, etsi non integris verbis, sed singulis dumtaxat initialibus litteris expressa, (quemadmodum in antiquis etiam Imperii Romani id genus monumentis factum fuisse videmus) satis aperte legimus: ubi ω littera *Vienna*, $\mathfrak{N}$ vero *Neostadium* commodè reddi potest. Nec elementum $\mathfrak{L}$ ingentem adeo difficultatem patitur; eam enim Auftriæ civitatem, quæ olim *Laureacum*, deinde vero circa annum 737. solo æquata, ac temporibus CAROLI Magni reedificata, *Anasaburgum*, *Anisia*, aut *Anisum* vocata fuit, hodieque vocatur, veteri nonnunquam nomine, postquam novum iam indepta fuit, compellatam fuisse docet Cl. P. HANSIZIUS (6), vir cum in rebus ad historiam Germaniæ generatim, tum vero ad res Auftriacas speciatim pertinentibus, cum primis versatus; quando in origines Laureacenses disquirens, sic ait: *Oppidum, quod vocamus ENS, seu latine Anisum, seu Anisiam, Maiores nonnunquam appellavere LAUREACUM, ut videre est in Actis & Diplomatis.* Videtur etiam antiquum nomen recentiori ideo prælatum, ne littera $\mathfrak{A}$ bis repeteretur. Habemus itaque & tertiam urbem monetalem, *Anisum*, seu *Laureacum*. Nam inscriptiones has latinas esse, forte non est, ut moneamus; cum satis constet, nullam hac ætate epigraphen, germanico idiomate conceptam, in nummis quærendam esse. Habemus pariter & Cæsaris præscriptum, in nummis nostris, non solum quoad urbes monetales, sed & quoad ipsos nummorum, quos ibidem *non nisi simplici ferro*, id est ex altera dumtaxat bracteati æris vel argenti facie, signari iubet, qualiter & signati sunt, formas & figuras, ex amussi adimpletum. Quæ singula, cum sibi invicem egregie, ut ipsa nummorum inspectio docet, respondeant: tenendum sane videtur, quod dicimus, hisce videlicet siglis, *Viennam*, *Neostadium*, & *Laureacum*, id est *Anisum*, designari.

VII.

Verum ut ut hæc non exiguam veri speciem iam præferant, ^{Reliquæ litteræ singulares in censum veniunt.} maiorem tamen lucem accipient ex reliquis siglis τ. videlicet & α. quæ cum in singulis hisce nummulis, etsi non uno anno, immo nec uno, ut iam diximus, & deinceps dicemus, seculo, cusi fuerint, appareant, simul & semel explicandæ veniunt. Sed quid ex hisce demum exscindimus? τα *lentum* vel τ *alentum* *Austriacum* legamus? At licet talenta, &, quod idem est, libras hac ætate in Austria obtinuisse supra (7) demonstratum fuerit: obstat tamen quo minus hanc coniecturam amplectamur; nummorum vilitas levitasque. Unde fit, ut si etiam ex argento purissimo conflati essent (id quod tamen minime factum est) ad talenti tamen vel libræ pretium haudquaquam ascenderent. Officinam itaque monetariam, aut locum saltem, quo hi nummuli non tam fabrefacti, quam ad communem usum venales expositi fuerunt, designari autumamus. Qua de re, antequam meditata nostra plenius depromamus, ad diploma nostrum redeundum est. Ibi RUDOLPHUS inter cetera, ad iura & immunitates *monetariorum*, ac *consortium* pertinentia, eorundem quoque officia ac munia enumerat, quæ ut ex ipsissimis verbis palam fit, non in cudendis solummodo nummis, sed in eo etiam cum primis consistebant, ut argentum & aurum, ac eiusdem metalli vasa, *nummos* item *veteres* & *novos*, cum domi, tum foris, frequentatis videlicet nundinis, emerent, venderent, permutarentque. Operæ pretium erit nonnulla excerpta in medium proferre, ex quibus hæc res luculentius patefiant. In primis constituit Cæsar (8): *nemini licere aurum & argentum, vel nummos veteres emere & permutare, præterquam solis consortibus*. Quod si vero hi nummos veteres, ut ibidem pergit, coemerint, *Magistro monetarum* examinandos deferant, *sublata* tamen, & *aperta manu*. Sicubi valore, id est, probitate argenti & ponderis legitimi fuerint inventi, *cuiusvis consortium fas fuerit, eos vendere, aut cum iisdem, unacum sociis suis, seu ministris, ad cambium sedere*. Quæ singula sane commercium quoddam, cum nummis novis & veteribus institutum, probant: id quod apertius firmatur ex eo, quod subiicitur: *Si quis Consortium, ait, exterarum nundinarum, nummos commutaturus, adierit &c.* & post pauca: *Præcipimus quoque, ut in omnibus nundinis in provincia (Austriaca) habendis, nemo usquam argentariam exerceat, præterquam soli Consortes, utque iudici eius civitatis non nisi duo supra septuaginta nummos pro locario (Standrecht) exsolvere teneantur*. Si nundinas frequentarunt, si aliorum mercatorum ad instar locarium pendere adstringebantur *Consortes*, si denique nummos veteres emere, vendere, ac cum novis permutare affolebant: plane conficitur, perfectum, omnibusque numeris absolutum commercium ab iis in re nummaria institutum fuisse.

VIII.

Explicatur.

Hisce omnibus ita expositis, forte haud adeo difficile erit, genuinum ac idoneum ex hisce siglis extundere sensum. Nam uti tabernæ mercatorum & nundinatorum sunt: ita si monetariis Austriacis eiusmodi vocabulum, tam ad indicandum locum, ubi nummi ab ipsis cusi, quam ubi saltem, cum nummis antiquis aut argento commutandi, venales expositi fuerunt, usurpatum fuisse dicamus, nihil, ut reor, absurdi proferimus. Suffragatur seculi XIII. barbaries, quæ ut minus proprie, atque, ut verbo dicam, barbære loqui didicerat: ita facile contigit, ut cum locum officinæ monetariæ in nummis suis exprimere vellet, *taberna* vocabulo uteretur, maxime, cum utrumque horumce vocabulorum tecta quædam adsignificent, in quibus lucri causâ aliquid agitur: quanquam, ut dicamus, quod sentimus, attenta monetariorum, de qua locuti sumus, nundinatione, officinæ eorum haud adeo improprie *taberna* vocari quiverint. Reiecto itaque *talenti* vocabulo, litteras, de quibus hucusque egimus, hunc in modum exponi posse putamus: *T A b e r n a A u s t r i a c a L a u r e a c e n s i s*, seu simpliciter: *T A b e r n a L a u r e a c e n s i s*, *T A b e r n a N e o s t a d i e n s i s*, *T A b e r n a W i e n n e n s i s*.

IX.

Quo tempore
cusi sint? indaga-
tur.

Atque hæc sunt nostra qualiacunque de impeditissimis hisce siglis meditata, eo tamen animo in medium adducta, ut non modo meliora docenti ultro accedere parati simus, sed & ingentes eo nomine habituri gratias. Quod reliquum est, systemati huic nostro insistentes, de ætate horumce nummulorum paucis expediendum. Quo circa supra iam monuimus nullum eorum, qui *fasciam Austriacam* præferunt, ante annum 1230. signatum fuisse, id quod & hic sine dubio locum habet. Sed neque ante annum 1278. quo incirca laudatum diploma obsignatum fuit, quemquam eorum prodire potuisse, ex eo intelligitur; quod tum primum tres illæ urbes officinis monetariis destinatae fuerunt. Perdurarunt autem ad FRIDERICUM usque *Placidum*, quo imperante moneta nigra, huic per omnia similis, adhuc data & accepta fuit. Quanquam, sub quo Duce singuli percussi fuerint, definiri nequeat. Ceterum maioris claritatis gratia per singulos nunc eundem est, ubi insimul in censum venient, qui agitat siglis destituti sunt.

X.

Sigillatim recen-
sentur.
TAB. I.
Num. XIII.

TYPUS, quem ex nummotheca Gottwicensi accepimus, parmulam Austriacam in trifolio, tribus frondibus ornato, conspectui præbet: extra illud in peripheria tres stellæ marginem implent. Similem fere nummum, sed parmulæ superimposita corona, edidit Cl. HANTHALERUS (9), quem ad seculum XV. referens, LADISLAO *Posthumo* tribuit: an satis bene? iudicent alii. Nos ex vestigiis

giis litteræ w. nummulum *Wiennæ* percussum existimamus, cetera in medio relinquimus. Pari obscuritate involutus est, qui hunc consequitur, ubi, quid sibi velint litteræ, in area hinc inde scuto appositæ, nos quidem latet. In tribus subsequenteribus nummis, quos eadem scrinia in argento satis probo continent, diadema extat: sed in duobus prioribus discerni nequit, sitne illud pileus Ducalis, an corona aperta, quæ in tertio illo magis conspicua est. Quod si corona, ad ALBERTUM I. FRIDERICUM *Pulchrum*, vel ALBERTUM II. referendus erit. Ubique littera l. conspicua est, unacum reliquis litteræ t. & a. quæ nummos *Laureaci* percussos notant, ut ex integrioribus colligi potest. Eodem pertinet, qui hos excipit, nummulus ex argento probo, in nummotheca nostra asservatus, nisi quod littera w. *Wiennæ* conflatum indicet. Sequitur schema nummi Austriaci ex argento puro apud HANTHALERUM num. 5. Hunc ad seculum xiv. refert. Resupinatum Austriæ scutum, litteræ w. superimpositum, repræsentatur: præterea in superiori parte numerum Arabicum 4. luculenter expressum, ostendit. Optassem hic, oculis usurpare potuisse archetypum. Constat enim apud Eruditos, numeros Arabicos non nisi seculo quinto decimo exeunte innotuisse (10), quo tempore, nummi Austriaci, ut diximus, aliam induerunt faciem. Dubium ergo remanet, quid sibi figura illa, numero quaternario Arabico similis, velit?

Num. XIV.

Num. XV.
XVI. XVII.

Num. XVIII.

Num. XIX.

10

Apud eundem num. 6. typus pariter inversus exhibetur, cui auctor eandem, quæ priori, ætatem, atque probitatem argenti inesse docet. Siftit is siglam w. a dextris, a sinistris *Austria* parmulam, notatis infra tribus punctis, valorem, ut videtur, monetæ indicantibus. Utrumque horum nummorum *Wiennæ* signatum, Cl. Editori lubens concedo, at de legitima eorum ætate quicquam affirmare nolim.

XI.

Succedit nummus, *Laureaci* percussus, qui siglas T A L integerri-
mas præbet. Figura litteræ a. magnam similitudinem habet cum iis elementis, quæ in sigillis sub exitum seculi XIII. aut initium XIV. adhibita fuerunt. (11). Quare sub ALBERTO I. in persona Ducis Austriæ cudi potuisset. Aliam figuram habet littera l. quæ nummis num. 1. 2. & 3. impressa est. Hos inter primus litteras suas sic satis adhuc ab iniuria vindicavit. In altero littera t. pene exesa est, aut male saltem expressa, quæ in tertio omnino non comparet. Metallum quoque cupro quam proxime accedit. Id enim ad lapidem lydium examinatum, vix tres argenti partes admixtas habere deprehensum est. Argento præterea olim obductos fuisse, relicta in nonnullis vestigia ostendunt. Eodem pertinent, qui in supplementis nostris num. II. VI. XI. XII. XIV. & XIX. depicti sunt. Ex quibus alii dictas siglas integras, alii exesas exhibent: aliorum supersunt dumtaxat vestigia. Sunt in quibus littera l. muti-

Nummi Laureaci seu Aust signati.
Num. XXI.

11

(10) MABILLON, de re diplom. L. II. C. XXVI. §. 10. (11) Vid. Monum. Tom. I. Tab. v. n. III. IV. & v. HEINECCIUS de genuin. nativ. Christiæra a. 7.

mutata est, ut elemento i. simillima videatur. Sed ut *TAberna Laureacensis* in singulis legamus, ceterorum facit integritas. De eorum autem omnium ætate iudicare cum ex una alterave littera iudicium ferre difficile admodum sit, liceat nobis huic operæ superfedere.

XII.

Succedunt nummi
Wiennenses.
Num. XXII.

Num. XXIII.
Num. XXIV.

Num.
XXV. XXVI.

Num. XXVII.

12

Sed redeamus ad nummos Tabula I. delineatos. Qui nunc ordine sequitur, ex nummotheca Gottwicensi eductus, præter scutum *Austriacum* in trifolio, tribus stellis marginato, exaratum, litteras I. R. P. præferre videtur. Alter in museo BUOLIANO aservatus, tres itidem litteras continet iam iam exefas. Integrior est, qui hunc statim excipit nummulus, ex mox laudatis thecis Gottwicensibus desumptus, siglas A R D fatis clare referens. Omnes hi alterius videntur speciei, quam illi, qui mox descripti fuerunt. Quare litterarum harumce expositionem lubenti animo aliis relinquimus. Explicatu faciliores, in ordine ad nostram hypothefin, sunt duo proxime sequentes, a Rev. HANTHALERO editi, ubi litteræ T. A. W. id est: *TAberna Wiennensis* dilucide conspiciuntur. At loco *fascia Austriaca*, crucem, urbis *Wiennensis* symbolum, præferunt, cuiusmodi typos oculis usurpare nobis nunquam contigit. Quidquid autem de iis sit, inde tamen minime inferri debet: urbi Wiennensi ius monetam signandi tunc temporis concessum fuisse; contradicentibus videlicet chartis & diplomatibus, a nobis in volumine hoc ad calcem productis. Magistratui tamen, indulgentia Principum, aliquando permissum fuisse, ut suo usui argentum in officina Archiducali signari faceret, persoluto plerumque pretio, eo nomine debito, patet ex diplomate FRIDERICI Placidi (12). Hinc fieri potuit, ut, cum non exiguam interdum argenti quantitatem eo deferrent, hanc etiam cives consecuti fuerint gratiam, ut suam, non Principis tesseram, monetæ, suo usui destinatæ, imprimere auderent. Huc revocandus est nummus, etsi recentioris ævi, quem sæpe laudatus HANTHALERUS num. 19. pariter iuris publici fecit. Eum sub FERDINANDO I. Imp. utraque parte signatum fuisse asserit. Adversa in rhombo parmulam *Austriacam*, mediam inter siglas O & W sistit: averfa crucem civitatis *Wiennensis* præbet. Siglas vero illas O & W exponit auctor de *obolo Wiennensi*, Le. Ctoris vero relinquens arbitrio, an illas potius habere velit pro germanicis vocibus: *Oesterreich, Wienn.* Nos ex momentis superius adductis malleus legere: *officina Wiennensis*: quamquam iuvet nihil potius statuere, quam perpetuis indulgere coniecturis.

XIII.

Nummi Neapo-
li Aulæ cufi.

Wiennensibus subiungimus nummos *Neostadienses*, num. 4. & 5. depictos; prior præter vestigia litterarum T. & A. siglam quoque N præfert, atque adeo *TAberna Neostadiensis* legendum.

In

In altero elementum A ex toto aut omissum, aut deletum est: r vero litteræ exiguum relictum est vestigium, n autem satis perspicue representatur, at sub forma antiqua, qualem ab anno 1281. ad FRIDERICI *Placidi* usque tempora in Austriæ Ducatu obtinuisse, docent figilla tomo I. Monumentorum Austriacorum, exhibita (13). Maiorem difficultatem involvit nummulus sequens num. 6. utpote qui litteram r. hodiernæ figuræ manifeste præbet. An hic nummulus alterius ordinis sit, an vero error obrepserit, incitiæ, aut oscitantæ monetarii adscribendus? dicere haud adeo expeditum est. Similem certe errorem observare licet in moneta quadam; a Cl. HANTHALERO, FRIDERICO *Placido*, ast perperam, tributa (14), & a nobis infra inter SIGISMUNDI nummos, quamvis alio ex archetypo Tab. V. num. XI. repetita, ubi in laudati Auctoris exemplo loco MONETA legitur MORETA. Tres adhuc eandem litteram præferentes in supplementis nostris num. I. IX. & X. delineati sunt, cum e contrario antiquam formam manifeste ostendunt, qui ibidem num. IV. XVI. nec non XVII. sistuntur. Ubi præterea notandum, superiorem figuram litteræ F. assimilari, quæ tamen elementum A potius representare debet; cum caudam secundæ lineæ transversæ amisisse videatur; ut ex simili antiquæ formæ littera A. num. I. & VIII. exhibita, apparet. Idem dicendum est de littera num. XVIII. scuto imposita, quæ non nisi antiquæ litteræ A, non H, quod quis existimare posset, figura censenda est; ut ex laudatis sigillis nostris, aliisque veteribus monumentis intelligitur. Postremo multi id genus nummuli, in eadem tabula supplementorum delineati, loco L litteram I. præferre videntur, sed ii a monetariis vel male expressi sunt, vel usu & situ detriti, ut ex integrioribus colligitur. Sed de his modo satis.

13

14

XIV.

ET si provincia Austriæ supra Anasum nummos Wiennenses, ut ad *Rudolphinum* diploma, *Linzi* datum, iam supra notavimus, diu in commercio servaverit, suos tamen subinde typos nummarios proprios obtinuit. Duo eius generis nummos reperi, alterum in museo BUOLIANO, alterum nostris in scriniis adservamus, quorum ectypa hic damus. Ambo exhibent simplicem aquilam cum fasciis, quæ sunt principatus *supra Anasum* insignia (15). Is anno 1157. ad Austriæ Duces, ob cessum Baviaræ Ducatum, hereditario iure iam pervenerat: verum in dubio manet, quando & quis Princeps eiusmodi monetam ibi cudi fecerit. Illud ad extremum notum: typum posterioris nummi, *Buda* in urna repertum fuisse.

Moneta Ducatus Austriæ supra Anasum.

Num. XXVIII. & XXIX.

15

XV.

ERTUM exploratumque est OTTOCARUM II. Regem Bohemiæ, suis in sigillis scutum titulumque *Ducis Austria* frequentasse: at incertum hucusque manet, an nummos quoque in Austria, suo

De nummis OTTOCARUM Bohemiz Regis, & Austriæ Ducis.

TOM. II. P. I.

g

nomi-

(13) Vid. ibi, si lubet, Tab. v. ad XI.
(14) loc. cit. n. 13. in Frontisp. p. 17.

15) Conf. dicta T. I, Diss. IV. §. VII.

nomine & insignibus Austriacis conspicuos, cudi iusserit. Nullus sane huius generis typus in manus meas haecenus pervenit; quamobrem in aliorum doctorum virorum sententia permaneo: OTTOCARUM, donec Austriam tenuit, nummulis illis, de quibus iam memini, in commercio contentum fuisse; siquidem RUDOLPHUS I. Rom. Rex, eo devicto, ius monetale, a LEOPOLDO VII. & FRIDERICO *Bellicoso* Ducibus Austriae constitutum, auctoritate sua roboravit, nulla mentione facta de nummis OTTOCARI, qui tamen vel confirmandi vel abrogandi fuissent. Egit quidem Cl. TENZELIUS (16) de nummo OTTOCARI, cuius delineationem ex gazis Gothanis humanissime ad me misit Vir Celeberrimus *Iulius Carolus SCHLAEGERUS*: quin similem nummum, haud ita pridem in thecis Dom. a ROSENTHAL, Viri insigni benevolentia mihi coniuncti, conspicatus sum. Hic vero differt in nonnullis a typo OLEARII, quem TENZELIUS recenset, & amborum sententias infringit. Nam eiusdem moduli, de quo loquimur, nummus bracteatus ex argento probo repraesentat thronum turratum, in cuius medio caput, diademate imposito, comparet: non *caput ornatum sub porticu turrita*. Epigraphe quoque sic scripta legitur: REX. VTHAKARVS. seu potius, ut in epigraphe sigillorum legitur: OTHAKARVS, non autem REX VTHAKARVS. Laudatus eruditissimus possessor a ROSENTHAL bracteatum suum, non OTTOCARO II. sed cognomini I. avo OTTOCARI II. tribuendum censet; propterea quod WENCESLAUS II. filius OTTOCARI II. nummos Bohemicos, quos *Grossos Pragenses* vocant, cudi curaverit longe perfectioris elegantiorisque formae. Sed, ut res se habeat, bracteatus ille, de quo nobis hic fermo, proprie ad nummos *Bohemicos* pertinet, nihilque de insignibus *Austriæ* continet.

XVI.

HERMANNI BADENSI, ac GERTRUDIS AUSTRIACAE, eiusdem uxoris, nummus legitimus.

Num. XXX.

IN conquirendis porro nummis Austriacis, Principum a *Babenbergica* stirpe oriundorum, qui longe rarissimi sunt, egregia opera sua nos adiutavit Cl. SCHLAEGERUS, antea laudatus, cui multis nominibus me obstrictum esse, etiam atque etiam profiteor. Is enim ex gazis *Fridensteinensibus*, ad serenissimum Saxo-Gothanorum Ducem spectantibus, delineationem bracteati ex argento nobis transmisit, quam hic exhibemus. Nummum hunc, ut is litteris datis me docuit, antecessor suus, Vir Cl. *Christianus* SCHLEGELIUS, ad Babenbergicorum tempora referendum, iam censuit, idque scripto notatum reliquit. Ita vero est omnino; ad HERMANNUM Marchionem Badensem spectat, quem GERTRUDIS *Austriaca*, HENRICI V. Ducis ex gente *Babenbergensi* filia, anno 1248. secundis nuptiis maritum duxerat; quod ipsum coniunctæ in umbone parmulæ ita clare indicant, ut hac in re nulli dubitationi locus supersit. Occasio huius typi haud dubie fuerit; quod, ut tradit HANTHALERUS

(16) In colleg. mensl. P. x. an. 1698. mensl. Jul. p. 63.

RUS (17): HERMANNUS per GERTRUDEM uxorem *Austriam ex parte obtinuit*. Verum cum iam tum anno 1250. HERMANNUS factis cesserit, GERTRUDIS vero ad tertia dein vota transferit, æra utique nummi intra annum 1248. & 1250. statui debet. Hæc de nummis Austriacis lineæ Babenbergicæ. Reliquum est, ut & de numismatibus ac nummis mnemonicis, qui nomini & honori Sancti LEOPOLDI Marchionis subinde dati fuerunt, hic ex occasione agam.

17

XVII.

NUMMOS, qui tempore LEOPOLDI *Pii* Marchionis in Austria cun- Nummi cum icone S. LEOPOLDI Marchionis Austriæ
fi sint, nullos suppetere, iam ante monui; non tamen defuit posterorum pietas Principum, quin & Austriacarum provinciarum, iure hereditatis ad Augustam Domum spectantium, tum vero maxime Præpositorum Clauſtro-Neoburgensium devotio, quæ subinde nomen Divi Patroni, impressa eius imagine, numismatibus ac nummis mnemonicis celebravit. Ut primum enim pius Marchio ab INNOCENTIO VIII. in album Sanctorum relatus erat (factum id quidem die VI. Ian. 1484.) tum reverentiæ latitiæque plura in publicum edita sunt signa: subsecuti varii dein nummi & monetæ, effigiem S. LEOPOLDI referentes. Huius generis typos ab Archiducibus cum in Austria, tum in Tyroli cum icone S. LEOPOLDI in auro cufos, suis quidem locis exhibendos reservamus: hic autem Styrensem, Carinthiacumque eius commatis nummos proferimus, quos sequenti paragrapho excipient typi varii moduli, a sacris Præfectis Clauſtri Neoburgensis, Sancto Fundatori subinde consecrati.

DIVVS. LEOPOLDVS. M. *archio*. Effigies Divi LEOPOLDI in pedes erecti. Caput Principis coopertum, & nimbo cinctum: facies barbata: corpus veste Ducum talari amictum. Dextera vexillum quinque avibus insignitum tenet: sinistra typum templi Clauſtro-Neoburgensis. Ad pedes adiacent duo scuta, hinc *Austriæ*, ut dicunt, *veteris*, illinc *recentioris*. Num. XXXI.

In averſa hæc legitur epigraphe: AVSTRIE. ARCHIDVCATVS. P. . . reliquæ litteræ exesæ, probabiliter vocem: PATRONUS quondam expreſſerant. Dein ad inferiorem marginis partem in medio, conspicitur figla ex literis H. & B. conflata, de qua mox dicemus. In umbone quaternio scutorum est: *Styria, Carinthia, Tyrolis*, & provinciæ *supra Anaſum*.

Siglam illam ex litteris H & B compositam, potius pro loco officinæ monetariæ *Hartberga*, quam pro nomine monetarii habeo. Est autem *Hartberga* Styriæ inferioris haud ignobilis civitas, Hungariæ adſita, in qua CAROLUS Archidux Styriæ, senatoribus LUTHERI dogmate iam imbutis, & ideo loco motis, Catholicos subrogavit (18). Circa quæ tempora nummus hic forte in rei memoriam cufus fuerat. Ex officina certe Styriaca prodiit; quippe qui eius

18

TOM. II. P. I.

g 2

Du-

(17) Fast. Campid. T. I. p. 929. seq.

(18) Vide *Ann. SOCHERI* Hist. provinc. Austr. S. I. P. I. L. VIII. p. 419.

Ducatus symbolum inter ceterarum provinciarum scuta primo, ac supremo loco exhibet. An vero usui communi postea destinatus fuerit, uti mox subsequens nummus Carinthiacus, definire nolim. *M. Imp. ar. pond. 2. drach.*

- Num. XXXII. MONETA. NOVA. CARINTHIA. Trias clypeorum, *Carinthia, Habsburgi & Tyrolis*: priori impositus Archiducum galerus. Postica sic habet: *s. sanctus* LEOPOLDVS 1518. Typus fere similis aduersæ nummi præcedentis. Epigraphe in paucis variat: sigla *s.* seu *Sanctus* pro voce *Divus* hic ponitur, & omiſſa littera *M*, æra Christi 1518. adscripta legitur. Schema huius nummi reperies apud *D. Joh. Frid. Ioachim* (19.) cum annotatione: occurrere eiusmodi *Grossos* ab icone Divi Marchionis dictos: *Leopoldinos*, cum æra expressa 1510. nec non 1516. Eclypon quoque huius generis nummi cum posteriori æra signati exhibet *Cl. Auctor* (20): in eo a ceteris tantummodo differens, quod in aduersa vestis *S. Marchionis* non sit talaris, sed ad genua pertingat. In averſa epigraphe talis est: *GROSSVS, KARINTHIE*. Schema huius nummi nos quoque referimus in supplementis Tab. XLIX. num. xxv. *M. S. B. ar. pond. VII. cruciat.*

XVIII.

Similes nummi
iussu Præpositorum
Clauſtri Neobur-
genſis percuss.

- MEMORIAM S. LEOPOLDI, utpote auctoris & fundatoris sacre Præposituræ Clauſtri Neoburgenſis, ceteris frequentius celebrarunt in nummis eiusdem loci Reverendiſſimi Prælati, qui numismata varii moduli & metalli, icone Divi Marchionis conspicua, cudi fecere, eosque subin die S. LEOPOLDO sacra, tanquam mnemnofynon, fidelibus concedere ac distribuere cœperunt. Quis illorum hunc morem, qui hodiedum perseverat, primo induxerit, nescius sum; attamen iam a longo tempore, ritum hunc, laude dignum, in usum tranſiſſe, ex eo conicio, quod auctor Topographiæ Græcensis (21.) mentionem ingerat de nummis Divi LEOPOLDI, Græcii iam tum eo in loco repertis, quo iussu FERDINANDI II. Imper. mausoleum excitabatur. Verum ex eorum descriptione colligere est, illos vix ab aliis differre, quos nos vidimus, & hic in medium proferemus, typos scilicet cum icone S. LEOPOLDI, quos Præpositi Clauſtri Neoburgenſis honoris, reverentiæ, ac gratitudinis ergo subinde cudi curarunt; id namque produnt siglæ nummis impressæ *s. L.* id est: *s. LEOPOLDVS*, litteræ item initiales nominum *DD.* Præpositorum, de quibus sermo recurret. Huius generis numisma nullum vetustius reperi illo POLZMANNI, quod proin primo loco producā: sequentur inde x. alii typi, varii moduli, qui diversas siglas exhibent. Est autem dicti numismatis utraque pagina hæc:

s. an-

(19) Großchen-Cabinet zweites fäch. n. 10. p. 33.
(20) Ibid. in supplemento 1. Tab. IX. n. 101. p. 102.

(21) Edit. Græcii 1700. in fol. p. 64.

s. *anctus* LEOPOLDVS SEXTVS *Marchio* ARCHIDUCATUS AVSTRIÆ. Num. XXXIII.

Integra S. Marchionis figura. Caput pileo Ducali tectum : facies barbata. Toga talaris & pallium Principis, avibus, panfis alis, exornantur. Dextra tenet schema frontispicii Neoburgensis templi : sinistra vexillum, impressis quinque alitibus conspicuum.

BALTHASAR. POLZMAN *Præpositus* CLAVSTRI NEWBURGENSIS I. 5. 9. 2. Duo scuta iuncta capiti alato imposita : quod a dextris est, insignia continet *Præpositura Neoburgensis*, illud a sinistris, tesseram POLZMANNI *Præpositi*. Superius imminet galea, imposita corona, cui vir insitit, dextra spiculum tenens : lacinias ornant mitra & pedum, insignia nempe *Pontificalia*, quæ ab INNOCENTIO VI. PP. anno 1359. ORTOLFO *Præposito* Claustrî Neoburgensis primo collata fuerunt.

DIVUS LEOPOLDUS *sextus* scribitur, erat enim vero, in ordine Marchionum Austriæ, numero *sextus*, sed eius nominis inter illos *quartus*.

Vocabulum *Archiducatus* accomode hic sumendum; provincia enim, quæ hodie Archiducatus est, eo tempore, quo LEOPOLDUS *Pius* illi præfuit, *Marchia Orientalis* nomen habuit.

BALTHASAR POLZMANNUS, cui insignem hunc nummum in acceptis referre debemus, priusquam Neoburgensem *Præposituram* adiret, Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis Canonicus & Tyrnaviæ Concionator fuit. Vir magni nominis & litteris celebris. Scripsit vitam, miracula & officium S. LEOPOLDI Marchionis. Obiit VI. Iunii 1596. *M. BUOL. ar. deaur. pond. i. unc.*

Integra S. Marchionis figura : caput pileo Ducali ornatum : Num. XXXIV. corpus habitu Principum indutum, dextra templi schema, vexillum *Austriæ* sinistra tenens, additis siglis : s. L. id est s. *anctus* L. *leopoldus*.

In postica nummi parte *mons Cetius* cum castro ad litus Danubii, in quo navis & via trabibus fulta comparent. Superne radii e nubibus prodeuntes, velum sambuco adiectum, subtegunt, ac velut commonstrant. Interiectæ litteræ T. P. C. nomen *T. home P. præpositi C. claustrî Neoburgensis* produnt, qui nummum feriri curavit. Postulatus is erat ad *Præposituram* ex Cathedrali Ecclesia Wiennensi Canonicus, I. U. Doctor, & Institutionum quondam Professor publicus, obiit XII. Nov. 1612. (22). De ipsa porro *Præposituræ* fundatione, quæ in postica nummi parte exprimitur, communis vulgi opinio est atque rumor : quod, cum LEOPOLDUS *Pius* Marchio eiusque coniux, nomine AGNES, aperta fenestra suæ arcis, prospexissent : contigerit, ut velum quo se tegebat AGNES, vento raperetur, quod post novem annorum spatium, venaturam faciente LEOPOLDO, sambuco hærens, a vertagis inventum, eaque re LEOPOLDI animum augmento pietatis intentum, ad ædificandum in isto loco templum, constituendamque Ecclesiastici

ordinis societatem excitatum fuisse. Qualis noster de hac traditione historica sit animi sensus, alia occasione dicemus. De eodem argumento egit CL. KOEHLERUS (23). *M. Imp. au. semiduc.*

23

Num. XXXV.

Idem fere typus, ac proxime præcedens; sed in ambiguo est, quem Præpositorum Claustro-Neoburgensium adsignificare velit prior illa, in postica nummi parte præfixa littera B. Duo namque in catalogo Præpositi occurrunt, quorum nomina a littera B. sumunt initium. Unus BERNARDUS *Waiz* sub FERDINANDO II. Imp. Visitator generalis Canonicorum Regularium in Austria constitutus, qui diem extremum clausit VII. Apr. 1643. Alter BERNARDUS *Schmeding*, pariter Præpositus Claustro-Neoburgi, hic vitam posuit XI. Nov. 1675. (24). HANTH. *IV. m. ar.*

24

Num. XXXVI.

Forma quadrata, cui impressus orbis, quo continetur in octogono solita *s. sancti Leopoldi* effigies in adversa. Aversa vero scutum exhibet quadripartitum, cui in medio incumbit parmula iam oblitterata, clypeo autem superimposita insignia Pontificalia. Ad latera siglæ B & P C BERNARDUM *Præpositum Claustri Neoburgensis* denotant. Eiusdem BERNARDI binos alios huiusmodi typos teneo, qui non nisi forma orbiculata differunt, & in parmula, medio clypeo imposita, *fasciam Austriacam* dilucide exprimunt. Sed, uti in nota ad præcedentem nummum monui, me latet, an typus iste BERNARDO *Waizio*, an vero cognomini *Schmedingo*tribuendus sit? *M. S. B. ar.*

Num.
XXXVII.

Anticam nummi huius partem iam recensuimus. Postica scutum præbet quadripartitum, imposita parmula media Præposituræ *Claustro-Neoburgensis*: primus & quartus quadrans leonem erectum, secundus & tertius dimidiam rotam molarem ostendunt, quæ insignia erant RUDOLPHI, cognomento *Müller*, Præpositi Claustri Neoburgensis, cuius nominis litteræ initiales R. P. C. id est: *R. udolphus P. ræpositus C. laustro Neoburgensis* impressæ sunt: Fasces Neoburgi habuit ab anno 1644. usque ad annum 1648. unde æram nummi colliges. HANTH. *IV. m. au.*

Num.
XXXVIII.

Typus assimilatur, nummis quorum ectypa supra num. XXXIV. & XXXV. dedimus: sed in aversa occurrunt siglæ, a præcedentibus diversæ, A P C, quas ita lego: *A damus Scharrer Præpositus C laustro-Neoburgi*. Vir erat magni nominis, quem ob insignem religionis ardorem & facundiam ipsa quoque aula Cæsarea est reverita. E vita excessit XIII. Febr. 1681. Alius porro in Præpositorum catalogo occurrit, ANDREAS *Mossmiller*, cui sigla illa A tribui posset. Hic ab anno 1612. usque ad annum 1629. præfuit. *M. S. B. ar. pond. 1. dr.*

Num. XXXIX.

S. L. id est *s. sanctus Leopoldus*, qui & habitu Principum ornatus, ad genua usque sistitur. Caput nimbo cinctum, & pileo Ducali operatum. Sinistra typum templi *Neoburgensis*, dextra vexillum *Austriæ* tenet.

B. A.

(23) *M. B. I. P. VII. p. 366.*

(24) RISTEL l. c. p. 212.

In postica B. *eata* A. *gnes* uxor S. LEOPOLDI cum corona regia, & velo capitis volante: dextra sustinet schema templi, sin. sceptrum gerit. Subtus mitra, pedum & siglæ A P C quæ nomen A *dami* *Præpositi* *Claustri Neoburgensis*, ac proxime præcedentis nummi auctorem cum insignibus adsignificare videntur. Placuit Reverendissimo huic Præfuli, in postica numismatis parte memoriam quoque Beatæ AGNETIS, uxoris S. LEOPOLDI, celebrare. Quo autem typum AGNETIS augustiorem redderet, illam sceptro & corona exornari iussit; quibus signis adsignificare voluit, eam ex Augusta Suevorum gente, HENRICO IV. Imp. patre, oriundam esse: schema quoque templi *Neoburgensis* sustinet; ut adiutrix factæ foundationis demonstraretur. Quin memor fuit auctor, velum capiti adponere, ut hac ratione, quæ cum velo acciderint, commemoraret, sed de his nos iam supra mentionem fecimus. M. BUOL. ar. *deaur.* pond. 2. dr.

In adversa epigraphe: s. *anctus* LEOPOLDVS. S. LEOPOLDVS ha- Num. XL.
bitu Principum indutus, barbatus & pileo Ducali ornatus. Dextra typum templi *Neoburgensis*, sin. vexillum *Austria* tenet.

In averſa B. *eata* A. *gnes* uxor S. LEOPOLDI sistitur, corona regia & pallio ornata, ut in num. præcedenti. Ad latus eius dextrum mitra cum pedo, quæ sunt insignia *Præpositi*, qui nummum hunc fieri fecit, omisso vel iam exoleto eius nomine. Typum tamen hunc ob formæ oblongæ similitudinem, quam cum priore habet, hoc loco referre placuit. Tribuendus forte est Reverendissimo ERNESTO Præposito, qui æquali fere typo & forma nummos huiusmodi mnemonicos excussos dedit, quorum ectypa quædam hic sequuntur. M. S. B. ar. *pond. 2. dr.*

s. L. Id est: Sanctus LEOPOLDVS. Eiusdem fere formæ cum pri- Num. XLI.
ori; sed comitior hic non nihil, & integri nominis loco, siglas refert.

In postica B. *eata* A. *gnes*, fere ut num. præcedenti. A dextris subter mitram ac pedum litteræ E P E *Ernestum Præpositum*, qui ab an. 1707. Claustro-Neoburgi præfuit ad annum 1749. denotant. Confer dicta ad nummum præcedentem. *Ibid. ar. deaur. pond. 2. dr.*

s. *anctus* LEOPOLDVS. S. LEOPOLDVS ambabus manibus sche- Num. XLII.
ma templi sustinet, reclinato ad humerum *Austria* vexillo.

B. *eata* AGNES, ut supra. In segmento siglæ E: & P inter insignia *Pontificalia*, iam antea laudatum ERNESTUM Præpositum indigitant. M. BUOL. ar. *pond. 2. dr.*

s. *anctus* L. *Leopoldus*. Integra figura, ut num. XXXIV. & se-Num. XLIII.
quentibus.

In averſa siglas E P C. *Ernestus P. ræpositus C. laustro-Neoburgensis* denuo interpretor. Scutum cum insignibus Præpositi, quadripartitum, cui parmula media incumbit, tessera *Præpositura* impressa. Medio scuti imposita est mitra inter pedum & gladium. In hac postica nummi parte exemplum translatus est a POLZMANNO & RUDOLPHO, qui, uti num. XXXIV. & XXXVII. vidimus, insignia sua gentili-

tilitia pariter exprimi curarunt: sed qui gladium, *iurisdictionis* signum, Pontificalibus insignibus adderet, quantum ex adductis hactenus typis videre est; primus hic erat ERNESTUS Præpositus.

PROLEGOMENON TERTIUM GENEALOGIA HABSBURGO-AUSTRIACA IN NUMMIS.

I.

Discenda.

Vlffis, qui hodie supersunt, Ducum Austriæ, stirpis *Babenbergica*, nummis, ducimur iam ab amœno numismatice studio in gazas Augustæ Domus *Habsburgo-Austriacæ* locupletissimas: quæ Heroum memoriæ consecrata omnis generis numismata, nummos, monetas, ex auro, argento, ære conspicienda contemplandaque, Augustali sane liberalitate nobis suppeditant. Ne vero tanta nummorum multitudo confusionem gignat, instituti nostri memores, bina duntaxat eorum serinia, illaque genealogica, hacce tractatione aperiemus. Ac primum quidem illorum tantummodo unum numisma, sed exoticæ magnitudinis continet: in quo cernenda, uno quasi adspectu, integra maiorum series, ex quibus hodierni Archiduces originem trahunt. Alterum distinctis nummis, in theca adservatis, idem argumentum completitur. Itaque ex his ambobus monumentis primam & inchoatam saltem de Augustæ gente Austriacæ intelligentiam Benevolus Lector, ut quidem bene sperare iubeor, non sine animi voluptate, mente concipiet.

II.

Schema Genealogiæ *Habsburgo-Austriacæ* in nummo alchymilico.
TAB. II.

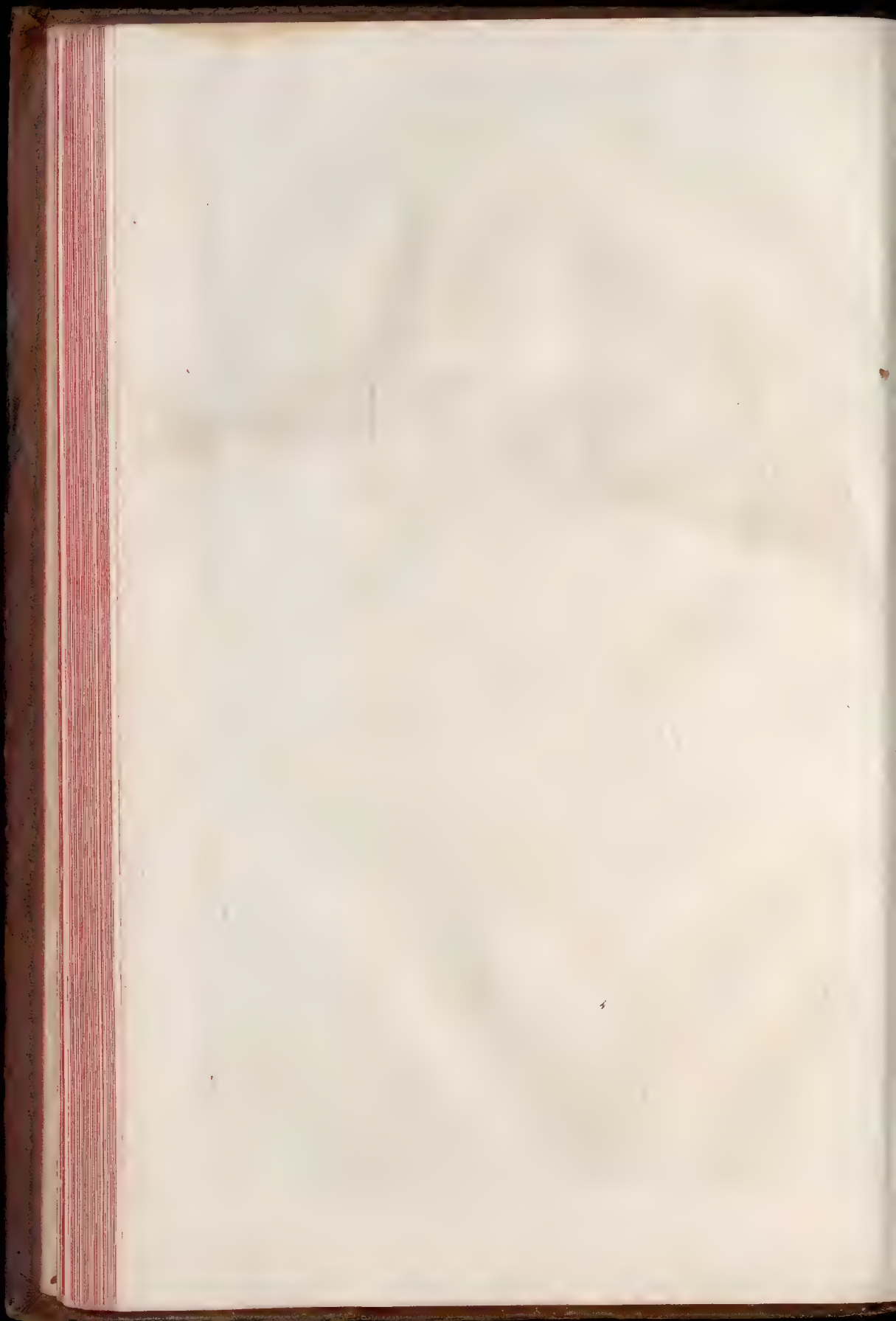
ECce tibi in nummo, quasi in nucleo, integram *Habsburgo-Austriacorum* progeniem, a PHARAMUNDO I. Francorum Rege, ad LEOPOLDUM I. Cæsarem Augustum usque deductam. Sed prius ac iconum in eo expressarum contemplationem instituiam, operæ pretium erit, rarissimum hocce numisma curate describere. Adservatur illud in ipsis gazis aulæ Vindobonensis, armario secundo, ex catena, æqualis metalli, pendens. Figura est oblonga, seu ovata: altitudine æquat pedem unum & digitos duos, cum dimidio: latitudine pedem unum: crassamento autem uncialem duplicem vix superat. Pondo librarum XIII. & trium unciarum seu XXVI. marcarum & trium unciarum, mensuræ & ponderis Vindobonensis. Superior eius pars alba, litteris A A A distincta, argentum indicat, reliquum numismatis flavidum punctis interstinctum, notat aurum. Utrumque metallum in locis, littera B notatis, probatum fuit. An probum sit repertum, mihi examinare non licuit: nec quæstionem ingredi hic lubet: an arte alchymicæ metalla ignobilia tincturis evehi, atque cum ad gradum nobilitari possint, ut ab aurariis tanquam verum, probum ac legitimum aurum argentumve habeatur?

Scherria
 GENEALOGICVM
 Avg. Genis
 HABSVRGV AVSTRIACAE
 ad
 LEOPOLDVM I. Imp
 vsqve
 deductvm.

Tab. II.

Ex
 munismate praprandi
 Alchymistico.
 Quod
 Vindobonae
 in gaſophylacio
 argenteo adſervatur.

tur? Ex dictis tamen adfirmare teneor: numisma hoc fufum, ex auro argentoque probo (five arte factum, five minerali) consolidatum effe; nam fi ex ignobiliore metallo constaret, gravitate, qua præditum est, destitueretur: deinde fi adulterinum foret, temeritatis utique arguendus fuisset *Ioan. Venceslaus* de REINBURG, qui illud (uti inscriptio in averfa parte, quam mox recitabimus, nos edocet) numini ac Maieftati LEOPOLDI I. Imp. offerre dicareque ausus fuit. Quin fi spurium effet, nec in gazis Auguftalibus locum unquam obtinuiffet, nec advenientibus exteris hodieque ante oculos poneretur.

III.

Legamus primo inscriptionem, quæ in averfa parte litteris Romanis non scalptis sed fufis confpicitur; postea vero icones adverfæ contemplabimur; illa enim nomen auctoris prodit, aram docet & de probitate nobilioris metalli nos certos reddit. Inscriptio numismatis hisce concepta est verbis:

Inscriptio ex ejus
averfa adducitur.

SACRATISSIMO
POTENTISSIMO ET INVICTISSIMO
ROMANORVM IMPERATORI
LEOPOLDO I.
ARCANORVM NATVRÆ SCRVTATORI CVRIOSMO
GENVINVM HOC VERÆ AC PERFECTÆ
METAMORPHOSEOS METALLICÆ
SPECIMEN
PRO EXIGVO ANNIVERSARII DIEI NOMINALIS
MNEMOSYNO
CVM OMNIGENÆ PROSPERITATIS VOTO
HVMILLIMA VENERATIONE OFFERT ET DICAT
IOANNES WENCESLAUS DE REINBURG
NVMINI MAIESTATIQUE EIVS
DEVOTISSIMVS
anno Christi MDCLXXVII. die festo
S. LEOPOLDI
COGNOMINE PII OLIM MARCHIONIS AVSTRIÆ
NVNC AVTEM PATRONI AVGVSTISSIMÆ
DOMVS AVSTRIACÆ
BENIGNISSIMI.

IV.

Intueamur iam adverfam numismatis partem. Hæc completitur nummos iconicos, numero quadraginta, in tres ordines dispositos, qui maioris elegantiorisque formæ LEOPOLDI I. Imp. numisma, in medio positum, cingunt. Singuli eorum inscriptionibus & numeris Arabicis instructi comparent: medium numisma solummodo eius generis numero destituitur. In margine exteriori comparent nummi omnino xx. Secundus ordo xii. nummos continet. Tertius denique viii. Ordo numeralis, supra ante initium inscriptionum notatus, apud omnes a læva ad dextram procedit.

Adverfa numis-
matis pars icones
complectitur. nu-
mero XLII.

Effigies singulorum affabre sunt factæ, ac varia diademata Heroum capita ornant, diversaque colli & pectoris indumenta; sed notum utique, haud temere ullum reperiundum esse nummum mnemonicum, ad Austriæ aut alios Principes spectantem; qui seculum CHRISTI XV. ætate superat; illi ergo, qui FRIDERICI Imp. *Pacifici* nummum ordine præcedunt, non a typis nummariis, sed de tabulis pictis vel æri incis, aliisve monumentis, ævo recentiori factis, desumpti & delineati fuerunt. Nec nos moveat CALINI sententia, sequenti nummothece, quam paullo post videbimus, inscripta, qua eosdem ferre typos, eodem quoque anno Imperatori itidem LEOPOLDO I. offerens ait: *iis contineri genuinas effigies & ex veris originalibus depromptas Heroum Habsburgicorum imagines.* Quis enim, amabo, in re nummaria medii ævi vel leviter versatus, enuntiationi huic fidem adhibere possit? Quis sibi unquam in mentem inducat, maiores Comitum Habsburgensium ea specie, qua hic in nummis comparent, vestitos, ornatos, armatosque fuisse? Tenendum itaque, nummos istos iconicos a PHARAMUNDO I. ad ERNESTUM usque, cognomento *Ferreum*, Ducem Styriæ, in hoc prægrandi numismate ordine dispositos, *Restitutis* adnumerandos esse. Reliqui octo Cæsarium, ac Regum ex Augusta Domo Austriaca oriundorum, vultus corporumque habitus, quemadmodum in eorundem nummis subinde expressi fuerunt, satis bene se habent. Ordinem in dispositione nummorum hic observatum iam non moramur: neque anxie inquisimus, an CALINUS, an vero REINBURGIUS eius collectionis sit auctor, quisve eorum opus suum anno 1677. LEOPOLDO Cæsari primus obtulerit; uterque enim imbutus erat opinamenti *Spanheimensis Abbatis*, MANLII, STABII, & LAZII, qui a *Merovingis*, Francorum *Regibus*, stemma Austriacum deducunt; horum quippe seriem integram in medium proferunt. Etsi vero credibile est, CALINUM, utpote *historiographum* Cæsareum, icones eius stemmatis primo collegisse, dein opera *Ioannis PERMAN* typis nummariis expressas, in ordinem disposuisse: numisma nihilominus REINBURGI, illius syntagmati ordine saltem anteferendum duco; tum quia CALINI collectio hodie non amplius integra, sed iam manca est; tum vero, quod in numismate REINBURGI uno fere obtutu integra series sic dictæ Genealogiæ *Habsburgo-Austriacæ* conspicienda est.

V.

Eorum inscriptiones ordine censentur.

Supervacaneum foret nummorum iconicorum, de quibus hic nobis sermo, seriem, hisque additas notas chronologicas longo examini subicere; siquidem de vera stemmatis *Habsburgo-Austriaci* origine alias a nobis data opera & fuisse iam actum, ostensumque est: Genealogiam Principum Austriæ nequaquam a Romanis, nec a Franciæ Regibus, sed a primis Alemanniæ Ducibus esse deducendam. Achronologia porro in his nummis extantior est, quam ut de ea Lectorem monere necessum sit; sic enim num. 24. & 25.

WERN-

WERNHERI patris obitus scribitur an. 1069. OTTONIS vero filii annus emortualis refertur ad an. 1080. Quin num. 31. ALBERTI II. Ducis Auftriæ obitus per crassum errorem notatur ad an. 1958. Quamobrem satis erit hoc loco nummorum, in numismate contentorum, nec non inscriptionum, iisdem additarum, recensum facere.

1. PHARAMVNDVS. PRIMVS. REX FRANCORVM. A. *nno* CHR. *isti* 419.
2. CLODIVS. CRINITVS. FRANCORVM. REX II. † A. *nno* CH. *rifi* 448.
3. MEROVEVS REX. FRANCORVM. III. OBIIT. A. *nno* CHRI. *sti* 458.
4. CHILDERICVS. REX. FRANCORVM. IV. DECESSIT. A. *nno* C. *bristi* 484.
5. CLODOVEVS. MAGN. *us* FRANC. *orum* REX. CHILD. *erici* FIL. *ius* † AN. *no* 14. (514)
6. CLOTARIVS. REX. FRAN. *corum* GOD. (Clodovei) FIL. *ius* † AN. *no* CHRIST. *i* 584.
7. SIGEBERTVS. REX. AVST. *r* ASIÆ. CLOT. *arii* FL. (*filius*) †. AN. *no* CHR. *isti* 577.
8. CHILDEBERT. *us* REX. AVSTRASIÆ. SIGEB. *erti* FIL. *ius* †. AN. *no* 611.
9. THEODOBERT. *us* REX. AVSTRASIÆ. CHILD. *eberti* FIL *ius* † AN. *no* 617.
10. SIGISBERTVS. DVX. SVP. *erioris* ALEM. *annie* THE. *odoberti* FIL. *ius* A. *nno* *christi* 635.
11. SIGISE. *ertus* II. DVX. SV. *perioris* ALEM. *annie* B P. FIL. *ius* VIX. *it* anno CHRI. *sti* 659.
12. OTBERT. *us* CONDITOR. HABSP. *urgi* SIG *isberti* II. FIL. *ius* AN. *no* CHR. *isti* 690.
13. BEBO. COM. *es* HABSP. *burgi* OTBER. *ti* FIL. *ius* VIX. *it* AN. *no* CHRIS. *ti* 728.
14. ROTHER. *us* COM. *es* HABSP. *burgi* BEBON. *is* FIL. *ius* †. ANNO CHR. *isti* 766.
15. HETOBERT. *us* COM. *es* HABSP. *burgi* ROTH. *eri* FIL. *ius* VIX. *it* A. *nno* C. *bristi* 781.
16. *AMPERT. *us* COM. *es* HABSP. *burgi* HT. (HETOBERTI) FIL. *ius* AN. *no* CHRISTI. 814.
17. GVNTR. *amus* I. COMES. HABSP. *burgi* RAM. *perti* FIL. *ius* VIX. *it* AN *no* CHR. *isti* 840.
18. LVTHAR *ius* COM *es* HABSP. *burgi* GVN. *trami* I. FIL. *ius* † AN. *no* CHRIST. *i* 899.
19. LVTFRID. *us* COM. *es* HABSP. *burgi* LVTH. *arii* FIL. *ius* † AN. *no* CHRISTI. 929.
20. HVNFRIDVS COMES HABSP. *burgi* LVTF. *ridi* FIL. *ius* VIX. *it* AN. *no* CHR. *isti* 931.
21. GVNTR. *amus* COM. *es* HABSP. *burgi* WER. *neri* II. FIL. *ius* VIX *it* AN. *no* CHRIST. *i* 943.
22. BETZO. COM. *es* HABSP. *burgi* GVN. *trami* II. FIL. *ius* VIX *it* AN *no* C. *bristi* 970.

23. RAPATO. COM. *es* HABS. *burgi* BETZ. *onis* FIL. *ius* VIX. *it* AN. *no* CH. *risti* 1034.
24. WERNER. *us* COM. *es* HABS. *burgi* RAPAT. *onis* FIL. *ius* †. AN. *no* CHRIS. *ti* 1096.
25. OTHO. COM. *es* HABS. *burgi* WERN. *eri* FIL. *ius* †. AN. *no* CHRI. *sti* 1080.
26. WERNERVS. II. CO. *mes* HABS. *burgi* OTH. *onis* FIL. *ius* VIX. *it* AN. *no* 1140.
27. ALBRT. *us* COMES HABS *burgi* WER. *neri* II. FIL. *ius* VIX. *it* AN. *no* CHR. *isti* 1191.
28. ALB. *ertus* II. COM. *es* HABS. *burgi* ALB. *erti* I. FL. (*filius*) †. AN. *no* CHRIS. *i* 1238.
29. RVDOL. *phus* I. ROM. *anorum* IMP. *erator* ALB. *erti* II. CO. *mitis* HABS. *burgi* FIL. *ius* †. ANNO CH. *risti* 1291.
30. ALBERT. *us* I. RO. *manorum* IMP. *erator* A. *rchidux* AVST. *ria* RVD. *olphi* I. FIL. †. AN: *no* CH. *risti* 1308.
31. ALBERT. *us* II. ARCH. *i* D. *ux* AVSTR. *ia* ALB. *erti* I MP. *eratoris* FIL. *ius* obiit AN. *no* 1958. (1358.)
32. LEOPOLDVS. PROBVS. ARCH. *idux* AVST. *ria* ALB. *erti* II. FIL. *ius* †. 1386.
33. ERNEST. *us* FERREVS. ARCH. *idux* AVST. *ria* LEOP. *oldi* FIL. *ius* †. A. *nno* C. *risti* 1455. (1424.)
34. ERID. *ericus* IV. ROM. *anorum* IMP. *erator* AR. *chidux* AVSTR. *ia* ERN. *esti* FIL. *ius* †. A. *nno* C. *risti* 1439.
35. MAXIM. *ilianus* I. ROM. *anorum* IMPERATOR A. *rchidux* A. *ustria* DVX. BVR. *gundia* F. *rideric* P. *acisci* IV. FIL. *ius* †. A. *nno* 1519.
36. PHILIP. *pus* I. AVSTRIAC. *us* REX. HISPA. *nia* MAX. *imiliani* I. FIL. *ius* †. A. *nno* 1506.
37. FERD. *inandus* I. RO. *manorum* IMP. *erator* REX. HVN: *garia* ET. BOH. *emie* PH. *ilippi* I. R. *egis* FIL. *ius* †. ANNO 1564.
38. CAROLVS. ARCH. *idux* AVST. *ria* DVX. STYR. *ia* FER. *dinandi* I. IMP. *eratoris* F. *ilius* †. 1590.
39. FERD. *inandus* II. RO. *manorum* IMP. *erator* REX. HVN. *garia* ET BOH. *emie* CAR. *oli* A. *rchiducis* F. *ilius* † A. *nno* 1637.
40. FERD. *inandus* III. R. *omanorum* I. *mperator* S. *emper* A. *ugustus* G. *ermania* H. *ungaria* B. *ohemie* REX. ARCH. *idux* AVST. *ria* F. *erdi-*
nandi II. FIL. *ius* obiit A. *nno* 1657. Sequuntur ultimo loco in medio numismatis capita iugata LEOPOLDI & ELEONORÆ ad pectus, cum hac perigraphæ:
- LEOPOLDVS. I. IMP. *erator* ROM. *anorum* ELEONORA. MAGDALENA. TERES. *ia* IMPERAT. *rix* R. *omanorum*.

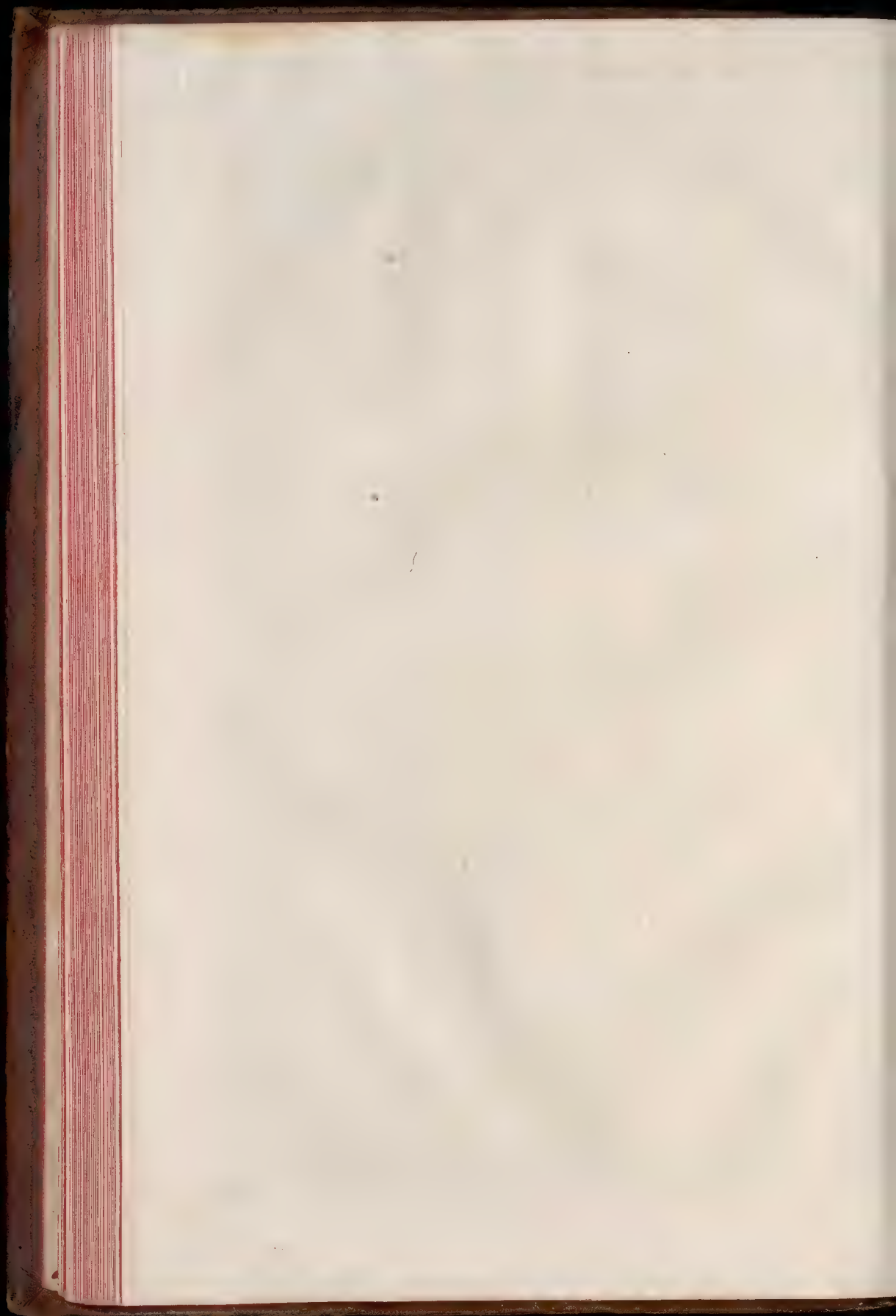
VI.

Theca nummo-
rum, idem schema
genealogiæ Habs-
burgo-Austriacorum
Principum exhi-
bens.

Alterum monumentum, de quo memini, in Bibliotheca Augusta Casarea Vindobonenſi adſervatur. Id thecæ incluſum, formæ rotundæ, ad duos fere pedes in diametro porrectæ, qua
con-

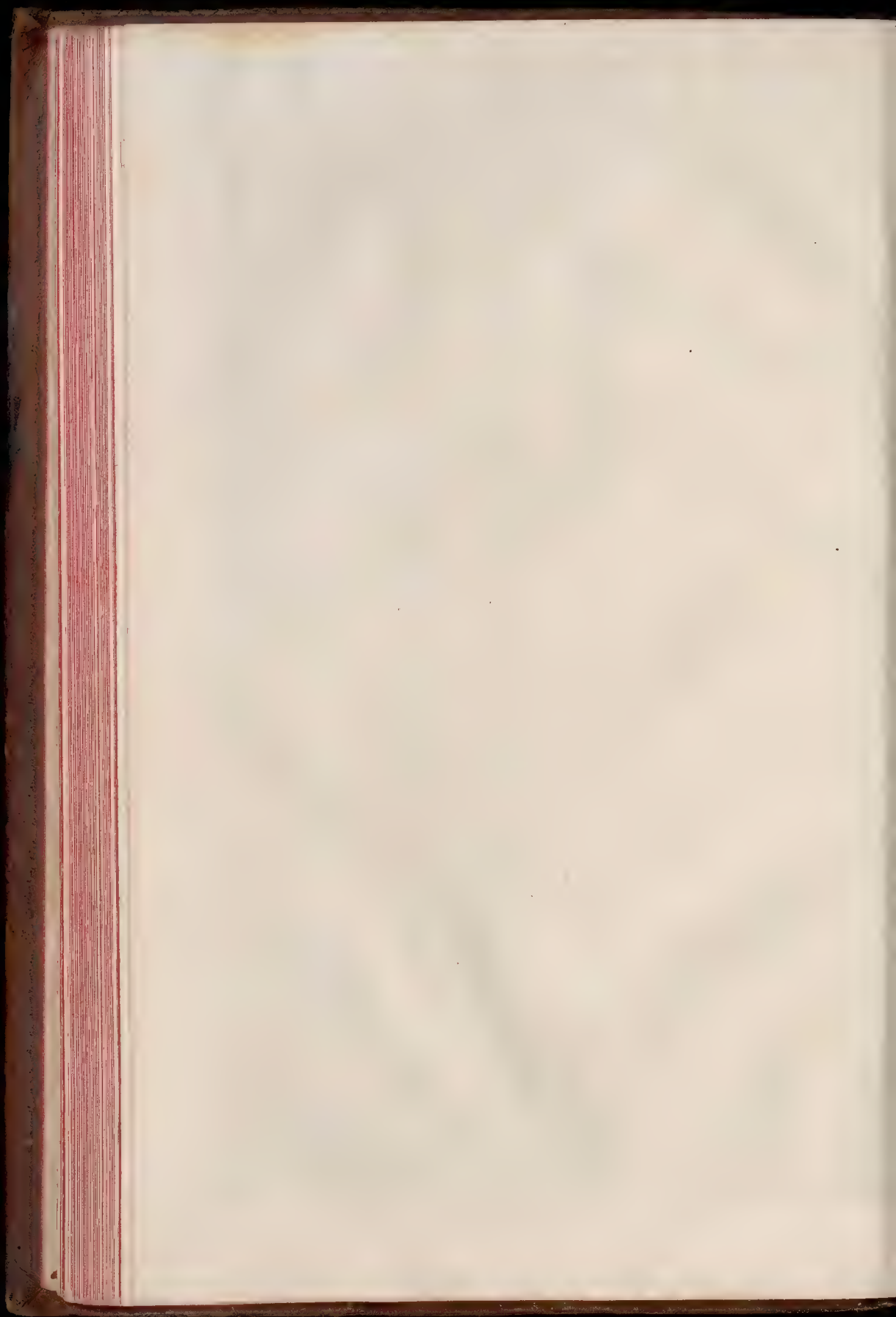
Genealogicon *HABSBURGO-AVSTRIACVM* Tab. III.
in numis.

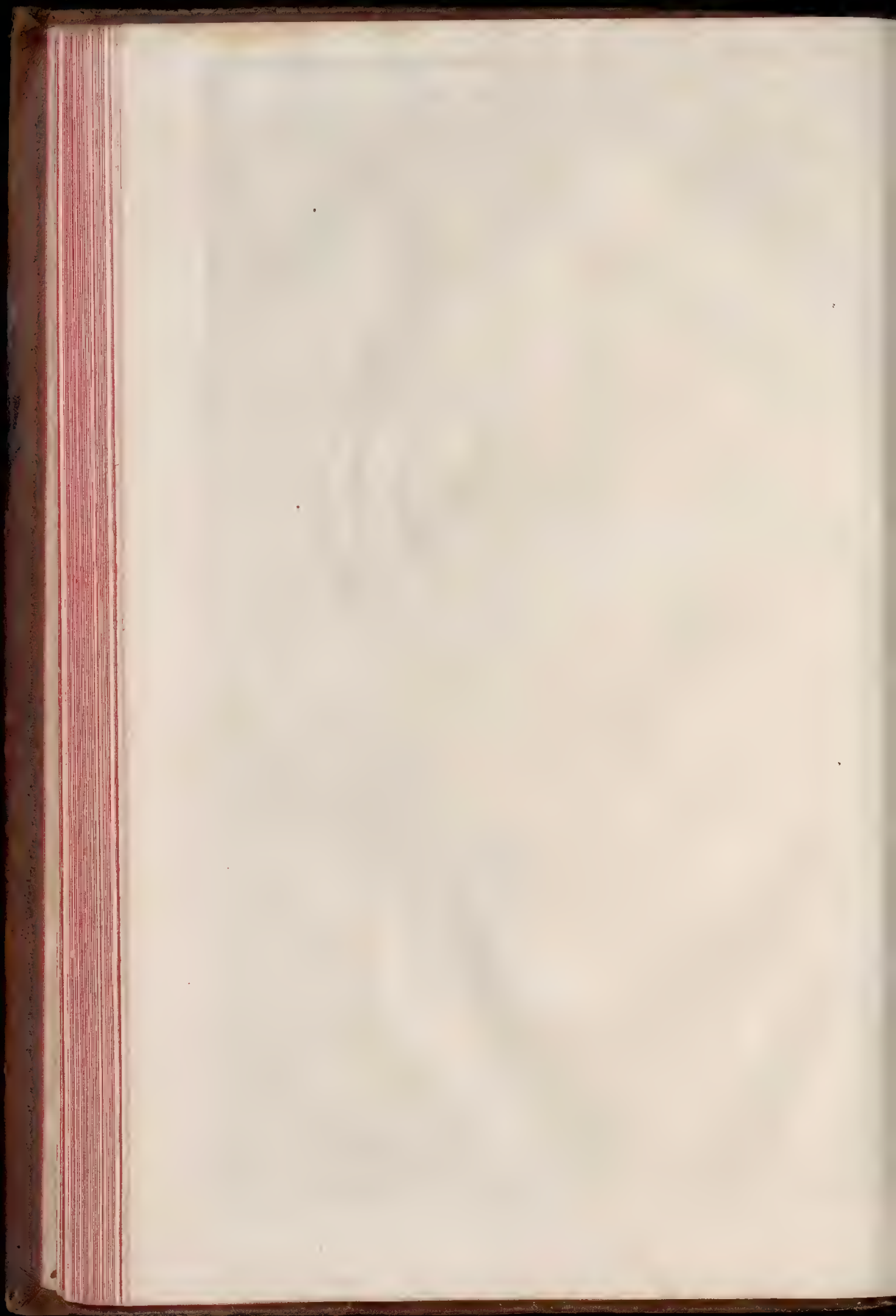
Continuatio Stematis HABSBVRGO-AVST. in numis.

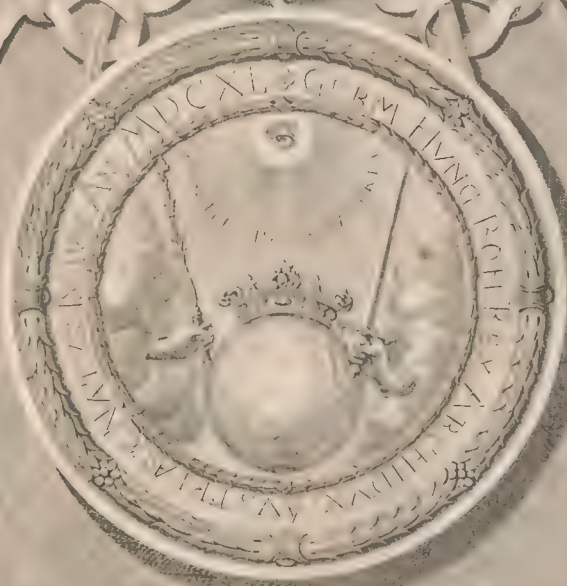
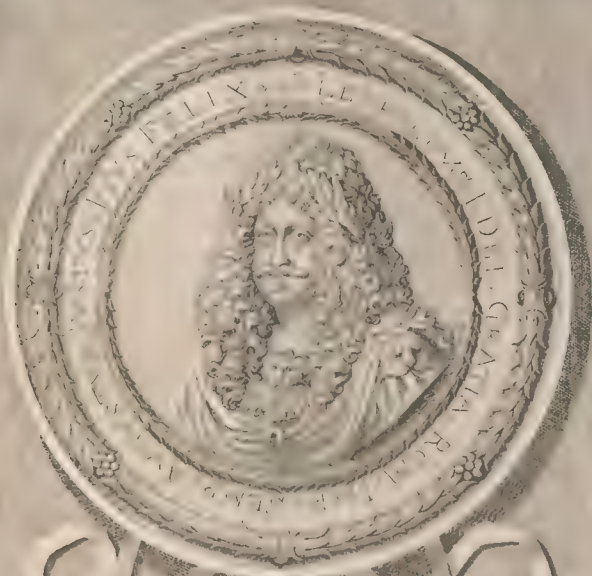

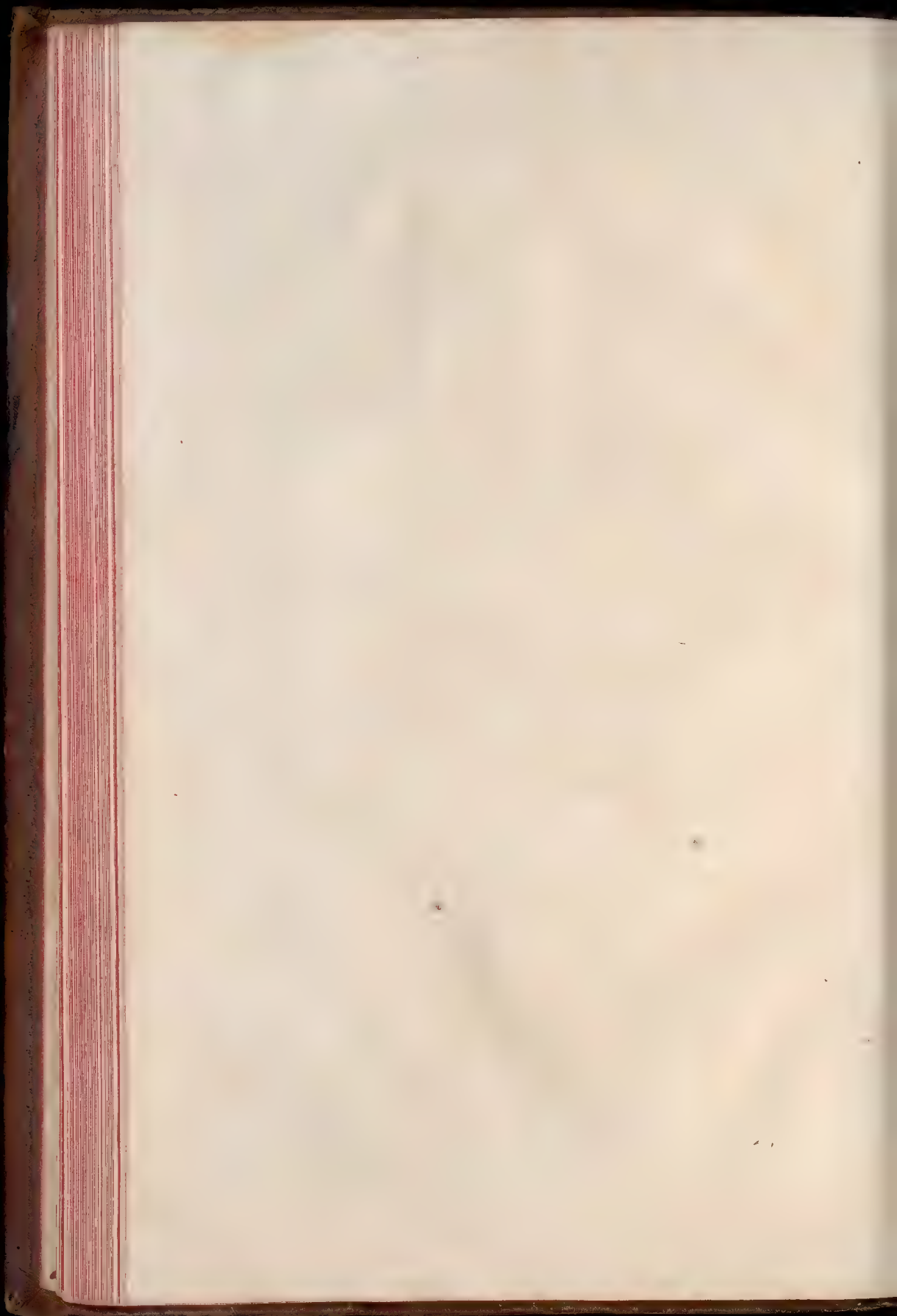
Continuatio Stematis HABSBVRGO-AVST. in numis. Tab.V.

Maiores LEOPOLDI I. IMP. ejusque numisma. Tab. VI.

continebantur olim nummi ex argento fusi, auroque obducti, quadraginta numero, eandem fere seriem maiorum *Habsburgo-Austriacorum*, quam antea in uno numismate iam expenso vidimus, referentes: quorum quivis pondus unciae unius habet. Hi quoque in tres orbes ac ordines dispositi, & frondibus argenteis pulcherrime interstincti sunt. Duo hodie ex iis desiderantur; puta: qui loculamenta sextum & quartum decimum quondam impleverant. Medium porro locum occupat numisma longe maioris moduli, pondere quatuordecim unciarum, quod caput laureatum Invictissimi Caesaris *LEOPOLDI Magni* repræsentat, cuius Augusto nomini totum opus elegantissimum dicatum fuit anno 1677. Theca hæc rubro corio exornatur, & operculum aureis circulis, rosis & insignibus copiose decoratum, in umbilico quasi scutum, in orbem compositum ac laurea corona cinctum exhibet, cui inscriptus aureis litteris titulus, in hunc modum:

GENVINAE EFFIGIES
XL. GLORIOSISSIMORVM HEROVM
EX QVORVM SANGVINE
LEOPOLDVS
AVG. IVSTVS ET PIVS IMPERATOR
PER TOTIDEM GENERATIONES
RECTA LINEA DESCENDIT,
EX VERIS ORIGINALIBVS, STVDIO
DOMINICI FRANCISCI CALIN
DE MARIENBERG EQV. AVRATI
COM. PAL. ET HISTOR. CAESAREI
EIVSDEMQUE IMPENSIS FORMATAE
NATVRALITER PER IOANNEM
PERMAN VIENNAE AVSTRIAE
an. Chr. MDCLXXVII.

Nihil attinet de hac inscriptione pluribus agere; repetantur dicta a nobis hic supra §. IV.

VII.

NUMMOS hos iconicos maiorum gentis *Habsburgo-Austriacæ*, qui in prædicta theca adservantur, consulto hic in quatuor tabulas æneas referimus; nec enim integrum erat, thecæ amplitudinem una charta dimetiri, neque nummorum typos in minores formas contrahere. Damus itaque eorum delineationes, typis omnino æquales, una cum partibus averfis, quæ in recensito prægrandi numismate alchymistico desiderantur quidem, inscriptiones tamen singulis nummis minoribus ibidem adpositæ habentur: has vero, quæ in non nullis differunt, servato ceteroquin ordine, conferemus. Series hæc est: 1. PHARAMUNDUS: succedit 2. CLODIVS CRINITVS. hunc excipit 3. MEROVEVS. quem sequitur 4. CHILDERICVS. 5. deinde CLODOVEVS. Sextus ordine, qui desideratur, CLOTHARIUS

Ordo & recensio
nummorum in
prædicta theca.

TAB. III. IV.
V. & VI.

h 3

est,

est, cuius obitus in præcedenti numismate, eodem num. 6. refer-
tur ad an. 584. alii in annum 565. statuunt. 7. SIGEBERTVS. 8.
CHILDEBERTVS. 9. THEODOBERTVS. 10. SIGISBERTVS Dux Supe-
rioris Alemanniæ, THEODOBERTI Regis filius. 11. SIGISBERTVS II.
Dux Alem. filius SIGISBERTI I. 12. OTBERTVS. SIGISBERTI II. fi-
lius, quem conditorem Habsburgi statuunt. 13. BEBO, comes
Habsburgi fil. OTBERTI. 14. Qui in nummotheca pariter deest,
AMPRINCTVS dicitur, natus 688. in præcedenti autem numismate
eodem numero adnotatur: ROTHER. COM. HABS. BEBON. FIL. †.
ANNO CHR. 766. 15. HETOBERTVS, alii OTBERTUM II. scribunt.
16. RAMPERTVS, cui secundum ceteros scriptores successit LUIT-
HARDUS. Sed auctori nostro placuit, nullo intermedio GUNTRAMUM
ei subiungere. In sæpius citato numismate hoc loco comparet
AMPERT. COM. HABS. tum vero collocat 17. GVNTRAMVM I. Co-
mitem *Habsburgi* alias *Bellicosum*, cui postponit, quem ante no-
minavimus: numero 18. LVTHARDVM, huncque nominat GVN-
TRAMI I. filium. 19. LVTRIDVS. 20. HVNERIDVS. 21. GVN-
TRAMVS II. cognomento *Drives*, quem obiisse fert anno 945.
sed in superiori numismate ad hunc numerum scribitur: GVNTR.
COM. HABS. WER. II. FIL. VIX AN. CHRIST. 943. 22. BETZO, si-
ve BEZOLINVS, GVNTRAMI *divitis* filius. 23. RAPATO, seu RADE-
BOTHO. 24. WERNERS I. filius RADEBOTHONIS. 25. OTTO. di-
ctus *Gloriosus*. 26. WERNERS II. huic alii addunt WERNERVUM III.
27. ALBERTVS I. WERNERI II. filius. 28. ALBERTVS II. filius AL-
BERTI I. quem omillis RUDOLPHO *Taciturno* & ALBERTO *Exultatore*
patrem constituit. 29. RVDOLPHVS I. Rom. Rex. 30. ALBER-
TVS I. Imp. RUDOLPHI I. fil. 31. ALBERTVS II. *sapiens*. Hunc
eiusque posteros *Archiducis* titulo iam ornat auctor: sed in texen-
da serie genealogica hiulus & mancus est. Nam ex numerosa pro-
genie Ducum & Archiducum Austriæ, qui ab ALBERTO II. descende-
runt, usque ad LEOPOLDUM I. Cæsarem Aug. non nisi novem ca-
pita in medium profert. Numero scilicet 32. sistitur LEOPOLDVS
Probus. 33. ERNESTVS *Ferrens*. 34. FRIDERICVS *Pacificus*. 35.
MAXIMILIANVS I. Imp. 36. PHILIPPVS I. *Austriacus*. 37. FERDI-
NANDVS I. Imp. 38. CAROLVS Archidux, *Syria* Dux. 39. FER-
DINANDVS II. & num. 40. FERDINANDVS III. Cæsar, ac pater LEO-
POLDI I. Augusti, cuius, ut diximus, elegans numisma in medio
thece positum est; nos vero idem ultimo loco exhibemus cum
postica eius parte, quæ symbolum Cæsaris complectitur, addito
lemmate: CONSILIO ET INDVSTRIA: in perigraphæ dies & annus
nativitatis expressus cum hoc titulo: LEOPOLDVS I. DEI * GRA-
TIA * ROM * *anorum* IMP * *erator* SEM * *er* AVGVSTVS * IVSTVS *
PIVS FELIX * In altera nummi parte: GERMANIA HVNG. *arie*
BOH. *emia* REX. ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Z. (cetera) NATVS. IV.
IVN. II MDCXL.

PROLEGOMENON QUARTUM DE NUMMIS

QUI INDE A RUDOLPHI I. ROM. REGIS TEMPORIBUS, AD SIGISMUNDUM AUSTRIÆ ARCHIDUCEM ET COMITEM TYROLIS
USQUE NOBIS SUPPETUNT.

I.

EPocha, quæ in historia Austriaca, a temporibus RUDOLPHI I. Rom. Regis defumi solet, communi scriptorum calculo comprobatur; sed eiusdem statoris ac fatoris linæ *Habsburg-Austriacæ* Augustam propaginem, serie non interrupta saltem ad FRIDERICUM *Placidum* Imp. usque, veris ac genuinis nummis testari ac illustrare, res non modo difficultate plena, sed, dicam etiam, impossibilis. In nummophylaciis quippe, quæ lustravi, nec non in libris editis, a me visis, paucos sane nummos reperi, qui illam ætatem, de qua nobis hic sermo, attingant, & sint a suspitione falsitatis prorsus immunes. Igitur & paucis exponam spicilegium huius generis nummorum, quod multa opera comparavi. Continentur eo nummi RUDOLPHI I. Regis Rom. solidi, minoris formæ tres, ALBERTI I. Austriaci nummus unus verus, alter dubius. FRIDERICI *Pulchri* pariter nummus non nisi unus verus, anceps alter. ALBERTI II. Ducis Austriæ, cognomento *Sapientis*, bracteatus unus, alter solidus. RUDOLPHI IV. tres, sed dubii: LEOPOLDI *Probi* unus. ALBERTI V. (Imperatoris II.) genuini duo, falsus item unus, & numismata iconica duo. LADISLAI *Posthumi* unus verus, alter iconicus. ALBERTI IV. unus duntaxat. SIGISMUNDI denique nummos maiori numero reperimus; sed de his postea singulari Prolegomeno agemus. Habes hic totam penum nostram nummariam centum, & quod in chronologia Austriaca excurrit, annorum. Hæc manca quidem; sed si rei monetariæ facta atque iniurias, ab utilissimæ scientiæ numismaticæ ignorantia profectas, recogitare velis, eam præ multis aliis exterorum regnorum & provinciarum nummothecis, locupletiores esse comperies. integram istorum nummorum seriem, typis expressorum, infra §. V. recensebimus. Sed quoniam non defuere Scriptores Austriaci, qui alios nummos, tanquam ad istam epocham spectantes, in medium produxerunt, horum typi primo examinandi sunt, videndumque, an & qualem fidem in re historica mereantur.

Elenchus nummorum, qui ad hanc epocham pertinent.

II.

Nummorum Austriacorum ectypa, quæ *Octavius de STRADA* in sua genealogia Austriaca a RUDOLPHO I. usque ad FRIDERICUM *Placidum* Imperatorem edidit, ad unum omnia falsa sunt & fictitia, adeoque ad epocham Austriacam, de qua nunc agimus, nihil admodum faciunt. De simulatis illis STRADÆ nummis in ipsa huius ope-

RUDOLPHI I.
Rom. Regis nummi falsi.

operis præfatione Lectorem iam monuimus : sed id hoc loco denuo inculcandum putavi ; cum animadverti , occasione eiusmodi nummorum scriptores etiam graves hallucinatos fuisse. Sic lapsus est *Ivan. Christophorus* WAGENSEILIUS (1) , qui inscriptiones nummi *Rudolphini* falsas & ineptas adduxit : sic *Gisbertus* CUPERUS (2) RUDOLPHI Ducis Sueviæ , & filii RUDOLPHI Regis Rom. nummum , cuius in averfa parte *elephas* pictus est , æri incisum , suis antiquitatibus inferere non dubitavit. Quin non ita pridem oblata mihi est designatio nummorum , recens edita (3) , in qua primo statim loco occurrebat RUDOLPHI I. nummus ita descriptus : in adverfa comparere dicitur effigies Cæsaris umbilico tenus , sceptro & globo insignis , cum epigraphe , *litteris* , ut dicunt , *Monachalibus* exornata. IMP. CÆS. RVDOLPHVS. REX. GERM. COM. HAB. LAN. ELS. In averfa parte sissi effigiem CLEMENTIÆ , filiæ RUDOLPHI I. pariter umbilico tenus expreffam , coronatæ , cum hac inscriptione : CLEMENTIA. REG. NEAPO. CAROLI. VX. RVD. IMP. FIL. Novi statim fœtum , ut primo contextum legi : etsi archetypum videre mihi haud datum sit ; memini enim delineationes eiusmodi extare apud *Othavium de STRADA* : nec me fefellit memoria ; nam ubi eius librum aperui , mox pag. 443. obviam mihi venit adverfa descripti nummi pars , ac , evolutis duobus tantummodo foliis , averfam quoque eiusdem partem comperi , ex quo demum intellexi , prædictum nummum ex duabus adverfis partibus , a STRADA mutuatis , conflatum fuisse ; ipsa demum litterarum forma , quæ ut ex eius descriptione audivimus , ad *scripturam Monachalem* accedit , mihi causam attulit , ut credam , sæpe dictum nummum ab aurario *Iudæo Pragensi* fabricatum esse ; de quo in nummis ALBERTI II. FRIDERICI *Placidi* & MAXIMILIANI I. Augustorum sermo nonnunquam recurret. Sed missis eiusmodi adulterinis ac suppositiis nummis , qui se ipsos statim produnt , vel litterarum figura , ac titulorum ordine , vel forma habitus , vel pondere , ac moduli magnitudine , iam nostra se convertit contemplatio ad nummos , qui subinde recentiori ævo nomini ac honori RUDOLPHI I. Rom. Regis dati fuerunt.

III.

Nummi iconici , eiusdem nomini , ævo recentiori dati.

UBi maioris moduli ac ponderis nummos flandi feriundique mos iam obtinuerat , ipsi Archiduces non raro solliciti erant , icones maiorum suorum , modo plures , nunc pauciores numero , in eadem numismatis area , distinctis ut plurimum parvulis , scite representari. Huiusmodi typi iconici cum Principum Austriæ iussu signati ; tum ab aliis honoris ac memoriæ primorum *Habsburgo-Austriacorum* Regum Rom. ac Cæsarum recentiori ævo dati , in hac collectione suis locis non raro occurrent. Hac vero ratione nummi solidi maioris moduli , qui in serie trium primorum Cæsarum Austriacorum : RUDOLPHI I. ALBERTI I. & FRIDERICI *Pulchri* vel maxi-

(1) Comment. de civit. Norimb. edit. Aldorff. 1697. in 4. p. 247.

(2) Nov. Thes. antiq. Rom. Tom. III. col. 241.
(3) Suppresso nomine loci 1747. in 8. p. I. n. I.

maxime desiderantur, quodammodo restituuntur, eorumque memoria in nummothecis quasi ab oblivione vindicatur. Præcedenti Prolegomeno iam vidimus, qualiter sub LEOPOLDO *Magno* Imp. monetarii ceterique artifices defudarint in adumbrationibus iconum maiorum Habsburgicorum: sed iis palmam præripuisse videtur Celeb. WERMUTHIUS, qui initio præsentis sæculi integras Pontificum & Regum Rom. series uncialibus fere numismatibus expressit, inscriptionesque addidit, quibus ortum, vitæ curriculum atque obitum cuiusvis strictim exponit. Cl. TENZELIUS eius generis numisma WERMUTHII in suam *Saxoniam numismaticam* adoptavit (4). Possem & ego quidem ex eiusdem auctoris collectione integram Augustorum ex gente Austriaca oriundorum seriem desumere, & hic in medium adferre; sed quoniam animadverti in typis iconicis nostrorum trium saltem Augustorum simulacra, vel ad genium, vel ad obvias quasque icones efficta esse: eorum delineationes hic prætermittendas esse duxi, quanquam unum saltem eiusmodi nummum, quasi speciminis loco, in FRIDERICO *Placido*, qui veram eius effigiem non inelegerat refert, exhibere visum fuerit.

4

IV.

Ordo reliquorum Austriæ Ducum, quemadmodum eum hic supra §. I. exposuimus, ab ALBERTO I. ad SIGISMUNDUM Archiducem usque in nummis sic satis bene procedit, uti ex eorumdem delineationibus mox videbimus. Sed remoram hic nobis facit MATHIÆ *Corvini* Regis Hungariæ nummus, cuius eclypon Cl. HANTHALERUS (5) edidit: asserens, eum ad nummothecam Austriacam attinere. Fateor lubens, quod, si quis eius nummi typum cum auctoris commentario contulerit, is dictis assensum præbere difficilis non erit. *Grossus* quippe est genuinus, quanquam inverso ordine delineatus, cuius adversa pars hanc epigraphen habet: . MONETA. MATHIE. REGIS. VNGARIE. In umbone sistitur scutum quadripartitum, cui superne impressa est stella. I. quadrans exhibet fascias *Hungaria*. II. continet *cruce*m *Patriarchalem*. III. insignia *Dalmatie* præbet. IV. complectitur leonem *Bosnia*. In medio toti scuto superimposita est parmula, corvum, familiæ *Corvine* symbolum, sistens. Hæc bene se habent; sed in quarto, iam descripto, quadrante, HANTHALERUS parmulam *civitatis Viennensis* additam esse, sibi persuadet. Tum vero in postica nummi parte, quæ iconem B. V. MARIE sedentis, & Divinum puerulum reclinatum manibus tenentis, inter duas siglas K & B (locum officinæ monetariæ denotantes) exhibet, cum epigraphæ: † PATRONA. VNGARIE. Circa genua iconis a dextris, idem auctor parmulam *Austriæ*, fascia hodierna insignem, addit. Inde vero coniecat, quod cum MATHIAS Rex anno 1485. usque ad annum 1490. urbem Vindobonensem cum potestate teneret, in insignibus pariter *Austriæ & civitatis Viennensis*,

MATHIÆ *Corvini* Regis Hungariæ nummus Austriacus apud HANTHALERUM expenditur.

5

TOM. II. P. I.

i

in

(4) Linz Albert. Tab. I. n. 2. p. 13.

(5) Wienn. münz, in frontisp. n. 12, p. 16.

in nummis spectabilem se reddere voluerit. Verum ex nummis & diplomatibus MATHIE aliter edoctus, tenco: CORVINUM Regem *Hungaria* & *Bohemia*; nec non Marchionem *Moravia*, Ducem item *Silesia* & *Lusania* se scripsisse, horumque regnorum & provincialium insignia in sigillis & nummis expressisse. *Austria* vero & *urbis Viennensis*, sicuti neque in titulo meminit, ita nec eorum insignia unquam adsumpsit. Argumento mihi est diploma Regis, quod in archivo S. Crucis adservatur, in ipsa urbe *Vienna* datum an. 1485. in quo de titulo *Austria* nec littera quidem, nec umbra de eiusdem parmula reperire est. In nummis porro eiusdem Regis MATHIE, quos in argento & auro inspicere mihi licuit, apud Doctiss. D. SCHWANDNERUM, animadverti, iis in locis, in quibus HANTHALERUS insignia *Austria* & *urbis Viennensis* cubare credidit, nihil aliud exprimi, quam duos angulos acutos, sibi æqualiter distantes, & utrinque secantes scutum; quod utique monetarii signum fuerit, vel loci, ubi moneta percussa est; in aureis namque eiusdem Regis nummis, eo in loco, quo prædicti *Grossi* argentei scutulum cum duobus angulis exhibent, vel caput gruis vel ciconiæ, vel rota curulis, vel denique siglæ cum cruce, aut lilia conspiciuntur. Quare hunc HANTHALERI nummum, de quo modo egimus, non *Austriacis*, sed *Hungaricis* ac *Bohemicis* accensendum esse iudico. Qui eius generis typum curate delineatum, & scite descriptum intueri percipit, is collectionem *Grossorum* (6) adeat suadeo. His ita præmissis, ad exponendos nummos *Austriacos*, de quibus §. I. huius Prolegomeni data est series, iam accedo.

RUDOLPHI I.

REGIS ROMANORUM NUMMI.

V.

TAB. VII.
Num. I.

*RVDOLPH. *us* ROM. *anorum* REX. RUDOLPHUS in throno sedens, corona aperta redimitus, & mystice præditus, dextra gladium, sinistra globum Imperii tenet.

VRBS. AQVENSIS. VINCE. Tres turres supra fornem: subtus corona regia aperta.

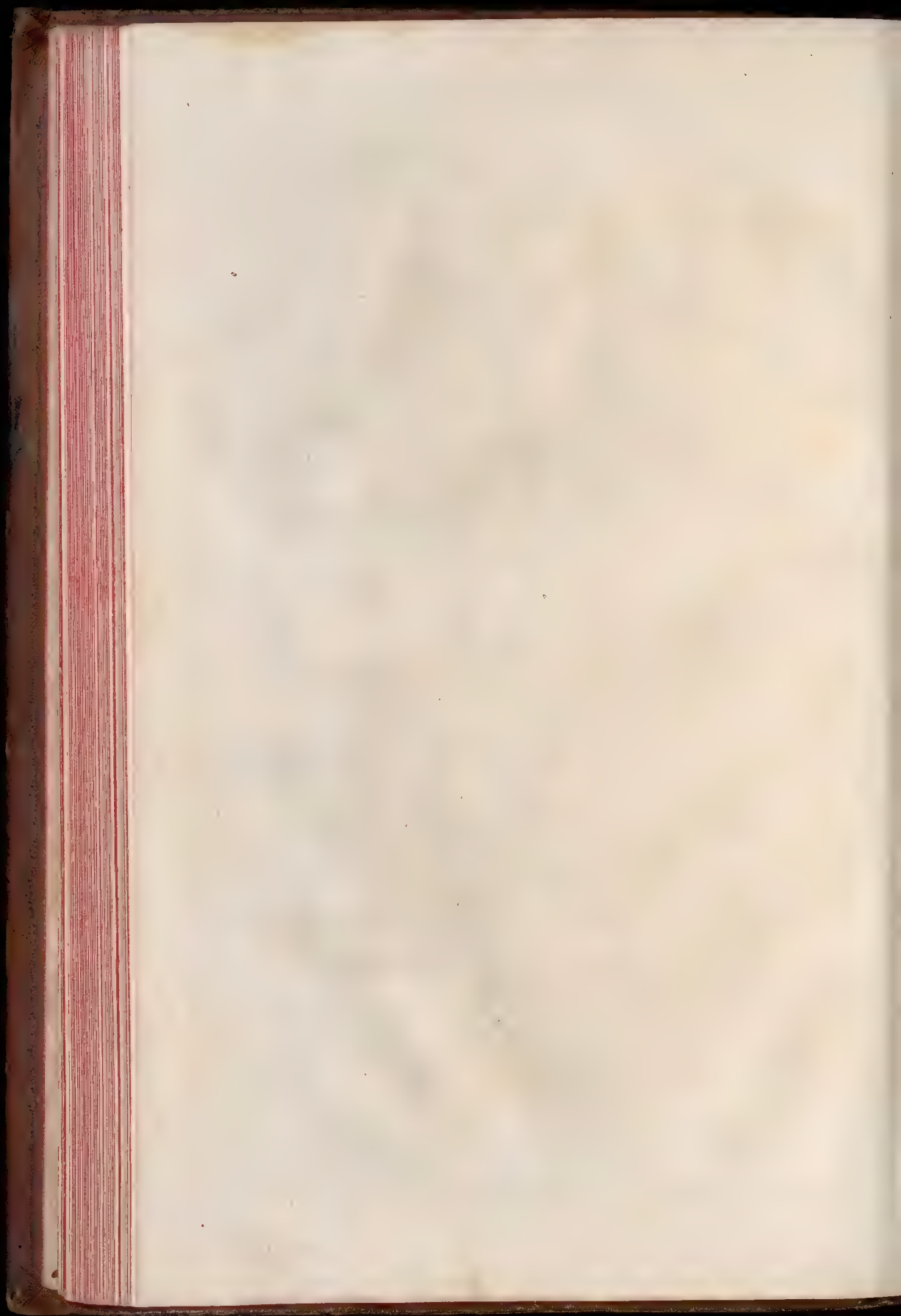
Nummum hunc missilem occasione coronationis Aquisgrani, mense Octobri an. 1273. factæ, in vulgus sparsum fuisse, cum magna probabilitate tradit Cl. KOEHLERUS (7). Alium maioris moduli, elegantiorisque formæ nummum missilem, quem *Abrahamus* HOFFMANNUS (8) RUDOLPHO I. pariter dare voluit, iure & merito ad tempora RUDOLPHI II. Imp. reiicit. De ceteris RUDOLPHI nummis, eidem perperam attributis, supra egimus §. II. Sed monendum hic restat, recitatum modo lemma: *urbs aqvensis. vince*: reperiri pariter in nummo ADOLPHI Rom. Regis, cuius delinea-

(6) Locul. II. Tab. VIII. n. 70. p. 128.
(7) m. b. l. p. 398.

(8) De elect. & coronat. RUDOLPHI I. p. 268.

Num. Aust. a RVDOLPHO I. Rom. R. usque ad SIGISMUNDVM A. A. Tab. VI.

neationem habes in *collectione Grossorum*. (9). *M. Imp. ar. K. m. b. l.*
P. VII p. 393.

9

Nummus præcedenti in averfa omnino fimilis, hinc repetitæ
eius delineationi superfedemus. In adverfa vero, cuius typum hic
damus, Regis facies myſtace eſt deſtituta, corona capiti impoſita,
elegantioris formæ: gladius quoque longior & magis erectus. Ve-
rum an ex eiusmodi differentiis diverſitas typi nummarii inferri poſſit,
aut potius compreſſioni nummi, aut obliſſiterationi ductuum vel ſtria-
rum, vel denique oſcitantis delineantium tribui debeat, in ancipiti
eſt. Docuit me per litteras Vir Cl. *Jul. Car. SCHLAAGERUS*, num-
mum RUDOLPHI I. ex theſauro Gothano in gazas Vindobonenſes
illatum fuiſſe: ſed nescio, an illud de typo, cuius delineationem
hic damus, an vero de proxime præcedenti intelligendum ſit. Eius
relatio ſic habet: RUDOLPHI I. *Romanorum Regis, ſolidum medio-
cris magnitudinis olim ſervavimus, habuimus eum, inquam, nunc
enim Vindobona gazam Caſaream ornat, ad Divum CAROLUM VI. a
FRIDERICO II. Principe Gothano, munificentiffimoque theſauri Fri-
denſteinenſis conditore miſſus.* Cl. IOACHIMUS Profeſſor Hallenſis,
qui eundem RUDOLPHI nummum delineatum exhibet (10), in e-
ius deſcriptione cum Cl. KOEHLERO facit, & de myſtace Regis pro-
dita confirmat. Attamen variationes nonnullas adducit, ex quibus
coniicit, typos quoque nummarios variaſſe. Diverſitas enim eſt in
forma coronæ, habitus Imperatorii, & gladii: in epigraphe quo-
que ſtellæ loco, *crucis* ſignum interiectum comparet. In poſtica ob-
ſervat poſt vocem VRBS *punctum*, & vocabulum AQVENSIS non per
v ſed per w ſcriptum.

Num. II.

10

Alium porro RUDOLPHI nummum proferit idem Clar. auctor
(11), cuius delineationem hic habes num. III. Adverſa ſiſtit Re-
gem coronatum, quaſi ſedentem, dextra ſceptrum liliatum, ſin.
globum, cruce inſtructum, tenentem. Epigraphe: † RVDOLPHVS.
Averſa exhibet caput in triangulo cum collo nudo, oblongis &
criſpatis crinibus, pileo opertum, in cuius medio crucis ſignum
comparet, additis in umbone tribus ſtellis, cum epigraphe: TRE-
MONIA CIVITAS. Hunc proinde nummum, imperante RUDOLPHO I.
Tremonia cum icone S. Patroni REINOLDI *Martyris* cuſum fuiſſe
docet. *M. Imp. ar.*

Num. III.

11

ALBERTI I. AUSTRIACI NUMMI

VI.

Circa nummos ALBERTI I. Rom. Regis duo in quaſtionem ve-
nire poſſunt. Primum eſt: an ex perſona Ducis Auftriæ un-
quam aliam pecuniæ ſpeciem cudi iuſſerit, quam illam, cuius in
Tom. II. P. I. i 2 Au-

(9) Supplem. Tab. XVII, num. 177.

(10) Append. I. zu dem Großchen-Cabinet Tab. VII. (11) Ibid. eadem Tab. VII. n. 83.

12 Austria communis usus, iam inde a temporibus LEOPOLDI VII. & FRIDERICI *Bellicosi* fuerat, *nummulos* nimirum *bracteatos*, nec non & *solidos* informes? Ad quod respondendum videtur: sub ALBERTO Duce *nummos Viennenses, Neostadienses & Laureacenses*, de quibus supra exposuimus, in commercio perseverasse; quin eorum usum, dato monetariis diplomate (12) confirmavit. Conspexi quidem in diversis museis, quin etiam in scriniis nostris adservamus eius generis nummos, minoris moduli, vetustatem quandam praeferentes, qui absque epigraphe aquilam simplicem coronatam, medio impressam pectori, parmulam *Austriacam* exhibent; at non video caussam, cur tales ALBERTO I. vindicari potius debeant, & non aequè ad eius nepotes referri possint? Altera quaestio est: an subinde Rex Romanorum factus, ex persona Regis in nummis compareat? Ad hanc quaestionem respondeo affirmative; binos quippe huius operis typos proferam sequenti §. num. IV. & V. Ceterum uti in nummis iconicis recentioris aevi familiae Austriacae, icon RUDOLPHI I. patris, ita & ALBERTI I. filii effigies saepius recurrit, id quod supra iam monuimus, & in delineationibus mox videbimus.

VII.

13 Tres omnino adducit nummos ALBERTI I. Imp. laudatus D. IOACHIMUS (13), sed primum, cuius typum ego pariter in gazis aulae Vindobonensis reperi, non ALBERTO Caesari, verum ENGELBERTO Comiti *de Marca* tribuendum esse docet Cl. auctor; quamobrem eius delineationem hic consulto praetermittimus.

Num. IV. Alter nummus genuinus ex thesauro Berolinensi eductus, & a D. SCHOTTO iam editus, in adversa hanc refert inscriptionem: † ALBERTUS ROM. ANORUM REX. Effigies ALBERTI in throno sedentis, capite corona aperta redimito, dextra sceptrum, sinistra globum Imperii tenentis.

In averſa talis legitur epigraphe: VRBS AQVENSIS. VINCE. Schema ecclesiae, cuius tecto & turri imposita bina crucis signa. *Aquisgranum* hic denotari, nummumque occasione coronationis ALBERTI ibidem sparsum fuisse, cum magna probabilitate asseritur: quoniam idipsum cum nummis RUDOLPHI I. patris, factum creditur. Ceterum hunc ipsum quoque nummum laudavit Cl. KOEHLERUS, loco supra adducto, ubi de nummo RUDOLPHI I. fuisse egit.

Num. V. Alius minoris moduli nummus per coniecturam tribuitur eidem ALBERTO, in cuius adversa comparet effigies Regis coronati, dextra gladium tenentis. Epigraphe: † ALBERTUS. In postica parte caput cernitur sub fornice turrato humanum & opertum, infra residuis ex inscriptione litteris NIX, ex quibus nihil excindere poteris. Confer laudatam collectionem *Großorum* loco citato.

FRI-

(12) Probat. p. 255. num. IX.

(13) Loc. cit. eadem Tab. n. 86. 87. & 88. p. 80. seqq.

QUARTUM.
FRIDERICI
PULCHRI IMP. NUMMUS.

XXXIX

VIII.

Idem Cl. Professor IOACHIMUS subministrat nobis nummum FRIDERICI *Pulchri*, filii ALBERTI I. Imp. (14). Repræsentat ille in aduersa effigiem Régis, corona aperta redimiti, dextera sceptrum, & sinistra globum Imperii, cruce instructum, tenentis, cum epigraphæ: † FRIDERICVS. Aversa portam turritam præbet, sub qua simplex aquila, pandens alas, sistitur. Inscriptio manca est; in ea leguntur litteræ GDEVRG, quæ nomen *Magdeburg* quondam expressisse coniectat laudatus auctor.

Num. VI.

14

Alium quoque eiusdem FRIDERICI Imp. nummum producit Cl. IOACHIMUS, *Hagenovia* percussum num. 90. sed ipsemet multum hæsitat, an reuera is nummus cum titulo *Imperatoris* non potius FRIDERICO *Placido*, quam cognomini, dicto *Pulchro*, tribendus sit.

ALBERTI II.
SAPIENTIS DUCIS AUSTRIÆ NUMMI.

IX.

IN medio huius nummi parmula *Austriaca*, obuersis duobus piscibus cincta. Etsi nummus & inscriptione & aversa parte destitutus sit: dubium tamen non est, quin ad ALBERTUM II. ALBERTI I. Cæsaris filium, cognomento *Sapientem*, Austriæ Ducem, pertineat; hic enim primus inter *Habsburgo-Austriacos*, facto connubio cum IOHANNA, VLRICI comitis *Phirretis* filia, titulum Comitis *Pherretarum* unacum insignibus adscivit, ditionesque suas & scutum *piscibus Pherretanis*, huius accessione Comitatus adauxit. (15)

Num. VII.

15

Solebant quidem Pherretani duo pisces vario situ suis in scutis adhibere: modo erectos, tum supra cassidem curvos, ut alibi ostendimus (16). ALBERTUS quoque suis in sigillis pisces, aversis capitibus & dorsis quasi iunctis, repræsentare voluit (17) in nummis vero capita, caudæque iunguntur; ut *Austriæ* scutum cingant. *M. GOTTWIC. bract. ex ar. prob.*

16

17

† ALBERTVS. D. ei G. ratia DVX. AVSTRIE. Duo scuta iuncta, *Austriacis* & *Styrensis* insigniis conspicua, stellulis binis supra, unaque infra in medio, ornatus gratia, adpositis.

Num. VIII.

s. *antus* IOANNES BAPTISTA. Imago S. IOANNIS stantis, & dextra baculum cruciatum tenentis, additis stellis sex, quæ pro ornatu sunt.

Nummus hic est eximie raritatis, quo firmatur, seculo XIV. usum etiam in Austria invaluisse, iconem S. IOANNIS BAPTISTÆ in nummis spectandam præbere. Hæc vero consuetudo a *Florentinis*

i 3

pro-

(14) Ibidem Tab. VIII, n. 89, p. 82.

(15) Vid. General. Habsb. T. I. p. 25. seq.

(16) Ibid. Tab. 21.

(17) Vid. T. I. Diff. I. & STEYERERI comment. Alb. II. Tab. III, n. XII.

18

promanavit ad plures Germaniæ civitates (18). De hoc nummo, cuius delineationem debemus Viro Clar. iam antea laudato D. Jul. Car. SCHLAEGERO: idem Humanissimus largitor litteris ad me datis ita commentatus est: S. IOANNIS BAPTISTÆ *imago aureorum*, in quibus conspicitur, prodit antiquitatem, ostenditque, eos ad legem FLORENTINORUM esse cufos. Ut enim AUREOS FLORENOS flandi feriundique mos a FLORENTINIS ad ceteros Italos, Gallos, Germanosque manavit: sic etiam populi hi primis temporibus, id est inde a seculi XIII. exitu usque ad XIV. initium & ultra, in isto moneta genere exprimi curarunt non modo FLORENTINORUM patronum, sed subinde etiam eiusdem civitatis insignia. Deinceps quidem, lilii loco altera pars nummi exornari fœvit, eius tessera gentilitia, cuius auctoritate aurum flabatur. S. IOANNIS BAPTISTÆ vero icon diu, immo ad seculi XVI. initium usque fuit servata; sicuti vel primi Electorum Ducumque Saxonie FLORENTI, qui ex Lipsiensi officina monetaria prodierant, abunde docent: unus horum servatur in Fridensteinensi gaza, cufus anno 1500. præcursoris Christi imaginem ostendens in parte antica. Plura de his nummis exempla adducit auctor libri, lingua Italica conscripti, cum titulo: *Il fiorino d'oro antico illustrato*, 4. in Fiorenza p. 174. Thef. Saxo. Goth. aureus Rhenanus.

RUDOLPHI IV.

DUCIS AUSTRIÆ NUMMI DUBIL.

X.

Num. IX.

Sistit hic nummus aquilam simplicem, panfis alis, Austria parmulam pectore gerentis.

19

De RUDOLPHO IV. plura produximus variantia sigilla (19). At nullum hæcenus reperi nummum, qui ei tuto tribui possit. Exercitium nimirum iuris monetam cudendi sufflaminaverat Princeps, ut tributa Austriacis imponeret: quod ex eius diplomate constat, & nos alibi adnotavimus (20). Verum uti ex eius sigillis liquet: RUDOLPHUM *aquila* figuris mire delectatum fuisse, ut adeo quinarium earundem numerum, suum etiam in scutum adscisceret, & in vexillo *aquilam simplicem* gestaret: ita a vero haud multum aberrabimus, si typum huius monetae, ut & binos mox sequentes eius nomini demus. Huiusmodi enim *aquile simplicis* figura Ducibus Babenbergensibus tribui nequit; quia parmulam, fascia insignem, impressam habet; quousque autem stirps Babenbergica in Austria floruit, *aquila* cum *fascia* in eodem scuto visa haud fuit; sed utraque seorsim comparuit. Tum vero *aquila* hæc primis, ex gente Habsburgica editis Regibus concedi non potest; quod ea sine corona, Imperii diademate, comparet. Et si denique demus, avem hanc

(81) Vid. Verzeichniß derer Heiligen auf münzten. p. 13. Leipzig 1746. in 8.
(19) Tom. I. Diss. I. §. XIII. p. 16.
(20) Proleg. I. §. VIII. p. vii. & in Proleg. n. X. p. 252.

hanc *Tyrolensium Comitum* tesseram esse, redire tamen oportet ad RUDOLPHUM IV. qui eundem Comitatum unacum eius insignibus familiæ Austriacæ attulit. *M. Gottov. & M. S. B. ar. prob.*

Sequitur num. x. aquila simplex panfis alis, parmulam *Austriacam* pectore gestans, ut in typo præcedenti, hic quidem rotundus est, sed pariter epigraphe caret. *Ibid.* Num. X.

Genius alatus, pileo Ducali ornatus, *Austria* parmulam pectore ostendit. Probabilis est coniectura, hunc quoque typum ad RUDOLPHUM IV. attinere, vel saltem ab eius sigillis originem trahere, ac proinde ad horum imitationem factum esse. Primus namque Principum Austriacorum is erat, qui *telamones* seu *genios* alatos, arma ac scuta sustinentes, suis in sigillis adhibuit (21). Auctor quoque fuit tituli *Archiducis* (22), proinde insigne *Ducum*, quod in diademate continet, conspicuum reddidit. *Ibid.* Num. XI.

LEOPOLDI III.

COGNOMENTO PROBI NUMMUS.

XI.

Perigraphe huius monetæ sic habet: † LEVPOLDI DVX: AVSTRIE. Num. XII.
Trifolio insitit laurea, parmulam *Austriacam* cingens, addita ad latus utrinque sigla L & A, quæ nummum, Laureaci signatum, forte indicant.

s: *anctus* THEOBALDVS. Effigies Sancti THEOBALDI mitrati, & capite nimbo cincto, dextra, quasi benedicens, elata, & sin. pedum tenentis: in imo scutum *Austriacum*. Icon huius Sancti occurrit in nummis, *Vincentia*, civitatis Italiæ, nec non *Tanna*, urbe Alsatiæ, cufis. Quia vero LEOPOLDUS *Probus* mortuo fratre RUDOLPHO IV. Tyrolim & Alsatiam obtinuit, & cum imperio rexit, probabile omnino est, nummum hunc nostrum *Tanna* percussum fuisse. Accepi enim non ita pridem ab amico nummum, cuius adversa insignia *Austria* iuncta cum scuto urbis *Tannensis* refert, adposita hac epigraphe: † MONETA: NOVA: TANNENSIS. Aversa similiter effigiem S. THEOBALDI exhibet, cum epigraphe: s. *anctus* THEOBALDVS: *episcopus*. Huius delineationem in supplementis nostris reperies Tab. XLIX. n. XXVI. Priorem illum primo possidebat D. de FRANCE, a quo in manus D. SCHWANDNERI pervenit, hic denique illum dono mihi dedit. *M. S. B. ar. pond. 1. denar.*

ERNESTI

COGNOMENTO FERREI NUMMUS RESTITUTUS A CAROLO V. IMP.

XII.

Nullum huc usque vidi nummum autographum ERNESTI Ducis Austriæ, cognomento *Ferrei*. Filius is erat LEOPOLDI III. *Probi*, avus MAXIMILIANI I. Imp. ac CAROLI V. Cæsaris abavus. Verum

(21) Tom. I. Diff. I. p. 18. & *ibid.* Tab. VII. n. 1.

(22) *Ibid.* S. XVI. p. 19.

23

rum cum Cl. Auctor *collectionis Grossorum* (23) in medium adduxerit minoris formæ *grossum*, iussu CAROLI V. abavi sui affabre cufum, eius typum lubenter meritoque in supplementa nostra referimus Tab. XLIX. num. XXVII. Antica exhibet CAROLI V. caput, parvo pileo opertum, pectusque insigni velleris aurei ornatum, cum epigraphe: CAROL. *us* IM. *perator*. In postica comparet caput ERNESTI barbatus, & Ducali pileo tectum, addito in margine titulo: ERN. *estus* DVX. AVS. *tria*.

ALBERTI V.

DUCIS AUSTRIÆ, POSTEA EIUS NOMINIS
IMPERATORIS II. NUMMI.

XIII.

Num. XIII. Perigraphe adversæ partis sic fuit: † ALBERTUS D. *ei* G. *ratia* R. *ex* UNGARIE. Scutum quadripartitum, I. quadrans *Hungaricus* est. II. *Bohemicus*. III. *Austriacus*. IV. *Moravicus*.

Aversa hanc epigraphen refert: s. *antus* LADISLAUS. REX. Effigies S. Regis in pedes erecti, coronati, & nimbo in capite ornati, dextra, loco sceptri, asciam, sin. globum, cruce instructum, tenentis, additis litteris R & S.

ALBERTUS V. (eius nominis in albo Cæsarum II.) ALBERTI IV. Ducis Austriae filius, ac ALBERTI II. *Sapientis* pronepos, anno 1438. coronas Hungariæ, ac Bohemiæ & eodem anno diadema Romani Imperii indeptus erat. Æra itaque huius aurei in aprico est; siquidem infecuto anno 1439. die XXVII. Octob. e vivis iam excessit.

Tenemus & nos huic in omnibus similem nummum: nisi quod in aversa siglæ K. B. expressæ sint, & ultimæ quidem litteræ B. parvum crucis signum superimpositum. Reliquos eius generis typos, qui Hungariæ Bohemiæque regna concernunt, amicis nostris li. terratissimis ac sociis diligentissimis D. a ROSENTHAL & SCHWANDNERO conquirendos edendosque relinquimus. *M. Imp. an. pond. 1. duc.*

Num. XIV.

† ALBERTVS. ROMANORUM REX. Globus Imperii, cruce instructus, lineis in formam trifolii exaratis, cingitur.

MONET. a NO. *va* BASILIEN. *sis*. Icon B. MARIE Virginis integra figura, stantis, dextera tenentis Divinum pusionem, corona redimitum.

Ecclesiæ Basileensi, quæ B. V. MARIAM patronam veneratur, imperante ALBERTO II. præfuit FRIDERICUS II. Ep. Is proin hanc novam monetam auream permissu Cæsaris, expresso pomo, Imperii Insigni, cudi curavit. *Ibid. an. pond. 1. ducar.*

Num. XV.

IMP. *erator* CAES. *ar* ALBERTVS. PI. *vs*. FE. *lix*. AVG. *ustus*. REX. GER. *mania*. HVN. *garia*. BOH. *emia*. Effigies ALBERTI sinistrorsum videntis, umbilico tenus expressa, corona clausa redimita, capillis ad

ad humeros porrectis, cataphracti, dextra sceptrum, sinistra gladium tenentis.

ELISABETHA. ALBERTI. II. ROMANORUM IMPERATORIS CONIVNX.
Icon Imperatricis media corporis forma, dextrorsum aspicientis fistitur. Habitu superbo, torque, nec non cimeliis ornata est: caput velo opertum & corona aperta tectum. KOEHLERI schema, rosam dextræ, strophium sinistræ adplicat; sed rosa in delineatione HERÆI, quam hic sequor, deest. Recte vero Cl. KOEHLERUS docet (24): nummum hunc falsum esse, uti ex titulo & iconum ornatu colligitur, eumque auctorem habere Iudæum, qui plures alios eius generis fabricavit, quorum ectypa, ad res Austriacas pertinentia, suis subinde locis in medium proferemus; de eiusmodi vero nummis confectis supra iam memini §. II. *M. Imp. au. pond. 8. duc. Ibid. ar. p. 6. dr. & in pl. quoque. T. H. K. m. b. l. P. II. p. 417.*

24

ALBERTVS. ROMANORUM HVNGARIE BOHEMIE ETC REX. Num. XVI.
ARCHIDUX. AVSTRIE. SIGISMUNDI. IMPERATORIS GENER. 1893.
Effigies ALBERTI Regis, dextrum latus obvertentis, coronati, corona aperta, accisis crinibus, barbati, & cataphracti.

Numisma hoc iconicum maximi moduli, nummis utique recentioribus accensendum, cum ob formæ magnitudinem, tum ob typi elegantiam; neque enim ALBERTI II. ætate ars monetaria ad tantum perfectionis gradum pervenerat, ut simile opus produceret. Sed quicumque eius sit auctor, lapsus sane est in exarandis notis chronologicis; substituendus namque annus 1439. loco 1493. Cetera in epigraphe bene se habent; anno siquidem 1438. ALBERTUS Dux Austriæ, gener SIGISMUNDI Cæsaris, præcedenti anno demortui, regna Hungariæ Bohemiæque adeptus, supremam etiam Imperatoris Romanorum dignitatem obtinuit; sed insequenti anno 1439. Imperii secundo, ætatis XLIII. in Hungaria fatis cessit. *M. Imp. a. fus. & M. S. B. auro obduct. in ar. fus.*

Typus hic a præcedenti numismate in paucis differt: Forma Num. XVII. aliquantulum minor, sed epigraphe plane æqualis, idemque mendum in notis chronologicis continet: litteræ tamen in hoc numismate auro obductæ, & effigies ALBERTI lima est expolita. *M. Imp. a. fus.*

LADISLAI

POSTHUMI HUNGARIÆ ET BOHEMIÆ REGIS NUMMI.

XIV.

† LADISLAVS. D. ei G. ratia R. ex VNGARIE. Intermixtæ sunt Num. XVIII.
litteræ Monachales. Scutum quadripartitum. I. quadrans Hungaria. II. Bohemia. III. Silesia vel Moravia. & IV. tesseram sistit Austria.
S. sanctus LADISLAVS. REX. Icon Sancti Regis sueta forma, coronati, capite nimbo cincto, & sceptri loco asciam tenentis. Optimates regni Hungariæ LADISLAI in sinu matris adhuc vagienti coronam imposuere, appositisque pueri Regii capiti manibus, eidem sacramentum dixerunt; sed coronam Bohemiæ anno primum 1453.

TOM. II. P. I.

k

adep-

(24) Loc. cit. p. 418. & P. I. p. 50.

adeptus est. Hæc aliaque ad eius historiam attinentia iis illustranda relinquo, qui res Hungariæ & Bohemiæ data opera ad nummos exigere sese iam accinxerunt. Addemus tamen numisma iconicum, ex gazis Aula Vindobonensis eductum, alibi forte haud reperiundum. *M. BUOL. & S. B. au. pond. 1. duc.*

Num. XIX.

LADISLAVS D. ei G. ratia REX HVNGAR. ie ET. BOE. mie. Effigies Regis adolescentis, nudato capite, bene capillati, dextrorsum videntis, collo collari, interstinctis unionibus, ornato, cum toga replicata. Numisma hoc, etsi coævum esse haud dixerim, ad archetypam tamen LADISLAI iconem quamdam factum fuisse videtur. Is inter ipsos nuptiarum adparatus, anno ætatis XXII. Christi 1457. obiit. *M. Imp. ar. pond. sesquiuunc.*

ALBERTI VI.
ARCHIDUCIS AUSTRIÆ NUMMUS.

XV.

Num. XX.

AL. bertus AR. c.... ISIR. exesa & oblitterata epigraphe. In umbone quaternio scutorum decussatim: supremum fert fasciam Austriacam: illud a dexteris symbolum *Carinthia*: a sinistris *Syria*: in imo *Vinidorum Marchia*.

MONETA. NOVA CARINTHIA. Quinque aves pansis alis, vetus, quod dicunt, *Austria* symbolum.

25

Agendo de sigillis Ducum Austriæ, ostendimus quidem (25): ALBERTUM IV. ALBERTI III. dicti cum *trica* filium, fuisse inter Principes Austriæ primum, qui inductum semel a RUDOLPHO IV. scutum quinque avibus conspicuum, resumpserat, sed verosimile non est, cum, qui ex pacto anno 1386. cum WILHELMO, filio LEOPOLDI III. Austriam administrare cepit, subinde in *Syriam* profectus, visitatisque sacris *Palestina* locis, in patriam reversus, iam tum anno 1404. toxici vi abreptus, monetam in *Carinthia* novam cudi iussisse.

Propius fidem est, nummum hunc spectare ad ALBERTUM VI. cognomento *Prodigum*, qui a fratre FRIDERICO Cæsare de regendis Austriæ provinciis discedit, & anno 1458. demum initis pactis provinciam supra *Anasum*, *Syriam* & *Carinthiam Inferiorem* cum potestate obtinuit, cessa *Carinthia Superiore* unacum *Tyroli* SIGISMUNDO: Austriæ vero portione, quæ infra *Anasum* protenditur, FRIDERICO relicta. Firmant hoc ipsum parmulae scutarie in adversa nummi expressæ, symbolis, uti diximus, *Austria*, *Carinthia*, *Syria*, & *Marchia Vinidorum* conspicuæ: harum quippe provinciarum ALBERTUS se Ducem ac Dominum esse gloriabatur. Eadem tempestate ALBERTUS cum SIGISMUNDO titulum *Archiducis* assumpsit, & scuto quinque volucrum, alas pendentium, a RUDOLPHO IV. (ut audivimus in sigillis) inducto, se spectabilem reddidit. Sed uter istorum titulum *Archiducis* primo in nummos adsciverit, anceps est. Iam ad contemplandos SIGISMUNDI Archiducis Austriæ nummos gressum facimus. *M. Imp. ar.*

PRO.

PROLEGOMENON QUINTUM

ET
ULTIMUM.

SIGISMUNDI ARCHIDUCIS AUSTRIÆ ET COMITIS TYROLIS NUMISMATA AC MONETAS PERCENSET.

I.

UT nummi Austriaci, quos hoc opere daturi sumus, alii ex aliis ordine genealogico, omnesque inter se apti atque colligati videantur, imposita mihi fuit necessitas de nummis SIGISMUNDI prius singillatim agendi, quam seriem nummorum a FRIDERICO *Placido* Imp. ordiar: illis ergo percensendis ultimum hoc prolegomenon destinamus, quo in ordine ad dicenda, cuilibet nummo commentariolum adponemus.

Argumentum dicendorum.

II.

SIGISMUNDUS FRIDERICI IV. filius ex ANNA *Brunsvicensi* anno 1427. genitus, fraterne erat FRIDERICI *Placidi* Imp. ac stemmatis Habsburgo-Austriaci propagatoris, unicus parentum suorum heres, Tyrolim & Alfatiam obtinuit anno 1439. Adolescens viginti annorum, ELEONORAM, *Scotie* Regis filiam, matrimonio sibi iunxit, ex qua WOLFGANGUM, sed qui in prima infantia obiit, unicum suscepit filium. Ad secunda dein vota transiit anno 1484. ducta CATHARINA, Ducis *Saxonie* filia, ex qua nulla prole auctus MAXIMILIANUM *Austriacum*, consobrini sui FRIDERICI filium, anno 1489. adoptavit, eique omnes provincias hereditarias tradidit: certa tamen pensione annua sibi reservata. Anno demum Christi 1496. iv. Martii, ætatis LXX. Oeniponti vitam cum morte commutavit.

SIGISMUNDI vite condicio.

III.

PRINCIPI huic tria potissimum, quæ in nummis considerari solent, in acceptis referenda sunt. Primus namque fuit, quinnummos Austriacos elegantioribus typis cudi curavit. Inter primos, si non primus, quoque erat, qui in perigraphæ suorum nummorum titulum *Archiducis* adhibuit. Primus denique, qui *Grossos* & subinde *Unciales* in Tyroli signari iussit; qua in re alii Europæ Principes, etsi varia suis nummis *Uncialibus* nomina imposuerint, eundem secuti sunt. Singula hæc clarius exponemus. Primum quidem difficultate caret; si quis enim maiorum ac præcedentium Ducum nummos bracteatos, ac *solidos* illos, minoris formæ, quorum ectypa Tab. I. & VII. in medium produximus, cum typis SIGISMUNDI, a nobis modo edendis, conferre voluerit, is facile intelliget, quanta ars monetaria sub SIGISMUNDO apud Tyrolenses incrementa coeperit. Nihil hic refert de primis FRIDERICI *Placidi*, eiusque filii MAXIMILIANI I. nummis memorare, de quibus paulo post sermo erit; illi enim non in provinciis Austriacis, sed vel in *Italia*, vel in *Flandria*, vel denique in *Burgundia* percussi fuerunt, & po-

Eius nomen in re monetaria percelebre.

steriores quidem cum iconibus CAROLI *Burgundici*, eiusque filiae MARIE, uxoris MAXIMILIANI Archiducis.

IV.

Archiducis titulum in nummis expressit.

Alterum, quod exponere constitui, est: SIGISMUNDUM inter primos fuisse, qui in nummis titulum *Archiducis* adhibuit. De origine huius tituli modo non disputo, sed ex monumentis Austriacis ac cum primis ex diplomatibus & sigillis constat: RUDOLPHUM IV. ALBERTI II. *Sapientis* filium, eundem titulum iam usurpasse; sed qui illum in nummis gessisset, præter ALBERTUM VI. neminem hætenus ante SIGISMUNDUM comperi. MAXIMILIANUS quidem I. suis in nummis cum eodem titulo comparet; attamen illum ferius adscivit; prius enim se scripserat *Austrium* seu *Austriacum*, & in nummis nuptialibus, ducta in matrimonium MARIA, *Ducem Austriae & Burgundiae*, mox FRIDERICI *Cæs. filium*, *Ducem Austriae & Burgundiae*; dein cum CARLO focero, & postea cum MARIA uxore in nummis se sistens, titulum gerit *Magnanimi Archiducis* (1). Cui autem sunt posterioris generis nummi anno 1477. & 1479. Quin Cl. Iacob a Mellen in præfatione ad suos *Unciales* de hisce MAXIMILIANI I. nummis disserens, adhuc in dubium vocat, an ii iam anno 1479. cusi fuerint? Iuvat hic eius verba recitare, ut ut rem haud ita certam esse, conicere liceat ex dictis infra num. XI. pag. 23. *Licet habeamus*, inquit, *huius ponderis (uncialis) numismata, vultum MAXIMILIANI I. Austriaci, & MARIE Burgundicæ, referentia, quæ annum 1479. exhibent; haud tamen, si, quod res est, dici debet, eorum ætas huius anni numero respondere videtur: sed potius ex recentiori litterarum ductu: ex MAGNANIMI titulo, quo MAXIMILIANUS ibi gaudet, aliisque id genus argumentis, colligas, nummos istos posterioribus demum annis in memoriam serenissimorum, quos ostendunt, coniugum cufos esse.* SIGISMUNDUS contra quadriennio post mortem patris sui (hæc, ut iam notavi, incidit in annum Christi 1439.) id est anno 1443. regimen Tyrolis & provinciarum Anterioris Austriæ, nec non Landgraviatus Alsatiae iam adierat, & anno iam tum 1448. ELEONORAM, Regis *Scotorum* filiam, duxit uxorem, annoque 1457. post obitum LADISLAI *Poloniæ* una cum ALBERTO *Austriaco* contra FRIDERICUM *Placidum* Imp. de adeunda hereditate provinciarum Austriacarum insignem controversiam habuit. Anno demum 1475. dato Cæsareo diplomate, titulo *Archiducis* omnes Austriæ Principes solemniter insigniti fuerunt. (2). Ex quibus conicere fas erit: SIGISMUNDUM vel occasione nuptiarum cum ELEONORA, vel adeundæ prædictæ hereditat-

(1) Vid. infra nummos MAXIMIL. I. Tab. X. n. 2. & 10.

(2) Hic quasi per transennam notare iuvat, ex virtute memorati modo diplomatis *Fridericiani* præcepti: Principes, qui *Austriam*, *Syriam* & *Germaniam* possident, eorumque fides nepotes, ex gente *Waldburge-Austriaca* oriundos, stylo curiæ *Archiducis* appellari, sed inde non consequitur, dictas quoque provincias, quæ prius Cæsareæ pariter auctoritate *Ducatu* honore auctæ iam erant, ad gradum *Archiducatus* evectas esse; titulus quippe *Archiducatus* non provincialis, sed hæc *Dominus ac Ducibus* tributus fuit, seu, quod idem est: *Dux* in *Archiducibus*, non vero *Ducatus* in *Archiducatus* evecti

sunt. Inde vero causa in propositum est, cur in moneta MAXIMILIANI I. scriptum legatur: *Archidux Austria, Syrie, Carinthiae, Tyrolis*; nec officio, *Conitatum Tyrolensem* in supra laudato diplomate expressum non esse; is namque imperante FRIDERICO ad SIGISMUNDUM attinebat, qui illum postea MAXIMILIANO cessit. Ad hanc notam exigi & exponi volumus dicta a nobis p. 53. col. 1. linea 5-10. & ibidem in. 29. loco *Archiducatus* legendum *Archiducis* vel *Archiducum*, quæ formula, in plurimorum numero posita, in nummis Tyrolensibus haud infrequens est, ut suis locis videbimus.

ditatis ergo, vel denique vi laudati diplomatis, adeoque ante MAXIMILIANUM I. se in nummis cum titulo *Archiducis* iamiam spectabilem reddidisse. Tenemus enim nummos cum icone SIGISMUNDI hosce titulos referentes: ARCHIDVX AVSTRIE COMESQVE TIROLIS. In aliis legitur: ILLVSTRIS ARCHIDVX ET COMES TIROLIS. Monetæ quoque, eo Tyrolim adhuc tenente, cusæ sunt cum epigraphe: MONETA ARCHIDVCIS AVSTRIE, AC COMITATVS TIROLIS. Huius autem generis monetæ & titulorum formulæ, antea plane insuetæ, usu receptæ videntur a SIGISMUNDO vel medio quinto decimo seculo, quo tempore lites cum Cæsare movebantur de acquirendo Austriæ Ducatu; illa enim ætate (ut quidem videtur) *Illustris Archidux* scribi voluit: ut ius suum ad *Ducatus* Austriæ ceterasque provincias hereditarias, publice testatum faceret; vel sane id factum statim post annum 1475. quando de *Archiducis* titulo iam publice promulgatum fuerat.

V.

SIGISMUNDUS in sua Tyroli, metallis divite, fossorum metalliariorumque solertia venas feliciter rimatus, veteres nummos bracteatos ac informes nummulos, quibus tunc in commercio res agebantur, pertæsus, monetæ crasse fieri iussit, quas a maiori pondere, seu potius a crassamento *Grossos* appellavit. Hoc a nullo maiorum suorum antea factum fuisse legimus: quamquam negandum non sit, iam sub ALBERTO II. dicto *Sapiente*, nummos solidos in Austria viguisse: sed qui æquo pondere, habita nimirum ratione ad *Florenos* & *Unciales*, qui communi usui subinde destinabantur, argentum signari, ac monetæ cudi curaverit, ante SIGISMUNDUM in albo Principum Austriæ vidi nullum; is itaque hac in re auctoris nomen promeruit. *Grossi* quidem omnes sunt *solidi*, sed non vice versa nummi, quos ad distinctionem bracteatorum vocamus *solidos*, pondere *Grossos* æquant: quin *Grossi* ipsi inter se valore ac pondere non sunt pares; *Grossorum* enim nomina, *Florenis*, *Uncialibus*, & ponderosioribus etiam nummis, inscripta æque legimus, ac partibus eorundem, sive minoris moduli ac valoris, monetis. Ceterum recte docet Cl. STEYRERUS (3) dicens: *genus illud monetæ seu Grossi, denarii Pragenses, initium iam habuere sub WENCESLAO II. Rege Bohemia, circa annum MCCXCVIII. Grossi, seu magni dicti sunt, ad discrimen a veteribus seu parvis, cumque omnes in loquendo brevitatem ament, inde factum, ut monetam illam nominantes, ommissis illis vocibus: Denarios Pragenses, solam vocem Grossos exprimerent. Moneta hæc in vicinas regiones illata, etiam in germano idiomate nomen idem retulit in hæc usque tempora, licet non (Grossen) quod exacte responderet significationi vocis latine (Grossi seu magni) sed Groschen pronuntiemus; quod originem traxit ex usu seu abusu; quod in pluribus vocibus s non acuto sono, sed obtuso, ac*

Grossi in Tyroli primus cudi curavit.

3

k 3

stre

(3) In additamentis ad comment. pro hist. ALBERTI II. col. 171.

strepenti quasi sch germanicum non pauci pronuntiant, cuius rei etiam in veterum chartis exemplum frequens est in voce sol seu sul, quam schol vel schul scripsere. His adde, quæ Eruditi Lipsienses in recens apertis Grossorum seriniis, de nomine, origine, pondere & valore Grossorum tradiderunt (4).

4

VI.

Nec non *Unciales*, qui pariter ab Eruditis primi habentur.

5 **C**elebris est apud curiosos rei nummarie disquisitio: quinam inter
 6 *Unciales* nummos *primi* fuerint? Samuel REYHERUS Iuris Consul-
 7 tus & Mathematicus Kiloniensis egit de tribus argenteis nummis, iis-
 8 que *Uncialibus* antiquissimis, *Austriaco* SIGISMUNDI Archiducis nostri,
Saxonico seu *Misnico* FRIDERICI Sapientis, GREGORII & IOANNIS, &
Bohemico Schlickensi (5). Sunt, qui eiusmodi nummos iam anno
 1429. ab ALBERTO *Austriaco*, SIGISMUNDI Imp. genero, cufos esse
 perhibent (6): alii iconismum *Uncialis Moguntini*, annum 1438.
 præferentem exhibent (7). Sed dubitat laudatus MELLENIUS, an
 eiusmodi *Uncialium* archetypi in medium produci uspiam possint; adeo-
 que concludit: inter nummos a se visos, antiquissimos esse, quos
 SIGISMUNDUS Archidux anno 1484. & sequentibus signari iussit (8).
 Largior equidem lubens Cl. auctori, qui data opera nummos *unciales*
Austriacos cum magna eruditione exegit: *Unciales a Grossis* seu cras-
 sioribus nummis vulgo *dicke groschen*, aut *florenis*, dictis *Gulden* &
Gulden-groschen adaucto & duplicato argenti pondere, & habito so-
 lius quantitatis respectu, nomen suum traxisse; quod subinde mu-
 tatum, ac quos hic *Unciales* appellamus *Ioachimicos*, *Vallenses*, *Tha-*
leros, a valle in regno Bohemie, loco scilicet *Ioachims-thal* (ubi
 signabantur) tandem ab auctoritate Imperiali, huic monetæ generi
 concessa, *Imperiales* seu *Reichs-thaler* appellatos fuisse; verum quia
 studium numismaticum fere in dies recens detegit & producit eius-
 modi veteres nummos varii moduli & ponderis, nolim tueri ante
 annum 1484. *Unciales* nusquam gentium percussos fuisse; quin
 eius commatis *Uncialem* ætate maiorem in gazis aulæ Vindobonensis
 me comperisse existimo, cuius delineationem mox dabo: illud au-
 tem ingenue fateor, me neque in prædictis gazis, neque alibi lo-
 corum de ALBERTI *Austriaci* nummo *Unciali*, de quo alii apud MEL-
 LENIUM meminerunt, vel minime invenisse. Quam ob rem nullam
 cum viris in re nummaria exercitissimis MELLENIUS, KOEHLERUS,
 aliisque pluribus asserendi difficultatem habeo: in numero *Unciali-*
um Austriacorum, quotquot hæcenus a scriptoribus proditi & pro
 genuinis agniti sunt, SIGISMUNDI nummis proediam deberi. Ve-
 rum de æra, qua primo SIGISMUNDI *Unciales* signati sint, dubium
 enodandum remanet.

VII.

(4) Loculamento II. post præfat.

(5) Kiliz 1695. in 4.

(6) Colloq. mensis anni 1695. mensis Decembr. p. 1005.
 Apud MELLENIUM loc. cit.

(7) Libell. monetali, edit. Hamburg. 1631. in 4. p. 61.

ap. eundem.

(8) In præfat. ad Syllog. numm. uncial. p. 3. & 4. Adde
 KOEHL. m. b. i. Part. II. præfat. §. 11. & xxxii.

VII.

EXeunte seculo Christi xv. & sub initium xvi. *Unciales* in com-
mercium venisse, tradunt plerique scriptorum. Era percussio-
rum Uncialium Si-
gismundi inquiritur. MELLENIUS propius ad rem, annum statuit 1484. quæ æra in umbone nummi SIGISMUNDI inscripta legitur. Sed ut paullo ante monui, in gazis Augustalibus SIGISMUNDI nummum reperi; quem ætate illi, de quo locuti sumus, anteferendum esse iudico: eius delineationem habes Tab. VII. num. VII. peritiorem vero descriptionem §. VIII. num. itidem VII. reperies. Hic autem signa vetustatis, quæ ille continet, tantisper considerata sunt: quod ut rite fiat, præmonendum est: nummum hunc & probitate argenti & pondere æqualem esse illi, cum quo comparisonem instituimus; adeoque inter *Unciales* censendus, etsi notis chronologicis careat. Iam vero in huius adversa caput comparet, magnæ molis, & diadema parvum; contra in illo anni 1484. caput ad mediocritatem compositum, sed galerus extantior. In huius epigraphæ scriptura vetus, quam *Monachalem* appellant, præsertim in litteris M. & V. conspicabilis est: in altero eadem litteræ ad formam recentiore exarata, & veterum ductibus permixta. Utrobique titulus ARCHIDUCIS legitur: quocirca §. IV. ostensum iam est: SIGISMUNDUM hunc titulum ante annum 1477. assumpsisse. Aversa quoque in multis differt a priori nummo: hic eques strictum tenet gladium, ibi hastam: in hoc inscriptio, in adversa inchoata, continuatur in aversa, quæ in illo deest; numerus denique situsque ac collocatio scutorum variat. Vero similis itaque sit, *Uncialem* hunc, de quo egimus, ante annum 1484. & quidem, ut videtur, a monetariis Italis, forte *Florentinis*, non multum adeo a *Tyroli* distantibus, fuisse percussum. Animadverto præterea, occasionem signandi hunc nummum, expeditionem fuisse bellicam; nam ut milites suos ad pugnam animaret Princeps, se cataphractum & stricto gladio, quasi in hostes irruentem sese in hoc nummo sistit. Morem hunc non semel secutus est MAXIMILIANUS I. Archidux, qui cum acies instruenda erat, similes fere nummos signari curavit; uti postea in delineatione eius nummorum intueri licebit. Novimus autem SIGISMUNDUM iam tum anno 1460. contra CUSANUM Cardinalem, & Episcopum Brixinensem movisse, eumque, *Braunckio* vi occupato, captivum duxisse Oenipontem. Tum vero anno 1481. contra Venetos, nec non Helvetios bella gessisse. Verum Lectoris arbitrio relinquimus, an nummum hunc ad priorem illam, an ad posteriorem æram seu expeditionem bellicam referre velit; nobis satis est, ostendisse: eum ante annum 1484. signatum fuisse. Illud autem postremo reticendum non est, quod in nummis MAXIMILIANI I. demonstrabimus: nummos nimirum, qui primo vel nuptiarum causa, vel alicuius expeditionis gratia, tanquam *memoriales* cusi erant, postea nonnunquam *usuales* factos, ac commercio & communi usui destinatos fuisse; quod ipsum de hoc

hoc SIGISMUNDI nummo *Unciali* cum magna veri similitudine dici quoque poterit.

VIII.

Et ordo in censendis nummis SIGISMUNDI statuitur.

Ordo, quem in ceteris Aufriacorum nummis observare constitui, in censendis SIGISMUNDI nummis ire nequit; in his enim ducendum est initium non a mnemonicis ac historicis, sed a *monetis* ac *denariis* in Tyroli primo signatis: producendi dein *Grossi*, ac deveniendum tandem ordine chronologico ad *Unciales*. Verum hæc ipsa monetarum series non vanam cum nummis *mnemonicis* seu *memorialibus*, analogiam præbet; uti enim præcedenti §. audivimus: primum SIGISMUNDI *Uncialem*, ex gazis Aulae Vindobonensis eductum, vera quadam ratione *memorialibus* adnumerari posse, ita reliquæ eiusdem monetæ historiam rei monetariæ quodammodo illustrant. Nactus porro sum nummum iconicum CATHARINÆ secundæ uxoris SIGISMUNDI Archiducis: nec non monetam MAXIMILIANI I. superstitæ etiamnum SIGISMUNDO, in Tyroli percussam: horum itaque delineationes nummis SIGISMUNDI suis locis addam.

TAB. VII.
Num. I.

† MONETA: NOVA... (lege: *comitatus*) TIRO. *lensis*. Aquila simplex panis alis & pedibus, capite dextrorsum verso.

In perigraphæ averfæ unica vox *MEDIVM* legibilis, reliquæ literæ exesæ. Umbo variis ductibus & punctis ornatus, scutum continet, erecto leone conspicuum: margo quibque scuti quasi tessellatus, striis distinguitur: infra in margine, seu segmento sigla oblitterata, nec amplius discernenda.

Nummum hunc in *Tyroli* cusum esse, prodit *aquila* averfæ parti impressa, eius Comitatus symbolum, atque ipsa epigraphæ. In averfâ *leonem*, pro *Habsburgico* habeo, typumque ceteris, qui mox sequentur, antiquiorem reputo. An vero SIGISMUNDO revera tribuendus, an FRIDERICO IV. eius patri adiudicandus sit, definire nolim.

Illud quidem certum & exploratum: maiores FRIDERICI suis in sigillis avitum *Habsburgi* insigne *leonem*, perpetim celebrasse; sed alibi dictum iam est: RUDOLPHUM IV. qui in ceteris monumentis aquilæ figura delectabatur, nummulis Wiennensibus in commercio ut plurimum fuisse usum. *M. S. B. ar. prob. 1. denar.*

Num. II.

ILLVSTRIS ARCHIDVX. CRUX plana minor, recta, superimposita maiori obliquæ.

† COMES TIROLIS. Aquila *Tyrolensis*. De assumptione tituli *Illustris Archiducis*, huiusque occasione iam egimus supra §. IV. Cusa itaque fuerit hæc moneta vel medio seculo XV. vel post medium eiusdem: a cruce vero eiusmodi nummis impressa, nomen *crucigerorum*, ac *cruciatorum*, quin & *cruciferorum* est ortum.

Huius quidem generis moneta sexagesimam *floreni* partem hodie valore continet; sed recurrit simile crucis signum, seu decussatio

tio etiam in *Grossis*; nummis scilicet maioris ponderis ac valoris. *M. Imp. c. M. S. B. ar. prob.*

Nummus præcedenti similis, sed typus in eo variat: quod in Num. III. adverſa vox *ILLVSTRIS* ex integro est exarata: in averſa vero inſcriptio peripheriam non implet, ſed ſpatium aliquod vacuum in margine relinquit. Ex his variationibus coniciēs: placuiſſe *SIGISMUNDO* monetam hanc novis nonnunquam typis reiterare.

Adverſa duobus præcedentibus nummis omnino æqualis, etiam Num. IV. in ipſa epigraphe: *ILLVSTRIS. ARCHIDVX.* Averſa vero differt; in ea enim hæc inſcriptio legitur: † *COMES. GORICIE*, atque in umbone ſymbolum *Goritia* expreſſum eſt. Partem quidem Ducatus *Carinthia* *SIGISMUNDO* Archiduci a *FRIDERICO* Imp. ceſſam fuiſſe novimus; ſed cur titulum & inſignia huius Comitatus Archidux in nummis ferat, cauſſa forte fuerit: illum eidem pariter ceſſum, vel ſaltem ab eo prætenſum eſſe. Sane *ALBERTUS VI.* qui cum *SIGISMUNDO* agebat, durante diſſidio cum *FRIDERICO Placido* Cæſare, monetam pariter *Carinthiacam* ſignari curavit, uti videre eſt in delineatione nummi Tab. VII. parte priori num. xx. *M. Imp. ar.*

† *SIGISMVNDVS. ARCHIDVX. AVSTRIE.* Effigies *SIGISMUNDI* ſiniſtrorſum, operto capite pileo Archiducum, cruce ſuper impoſita, crinibus criſpatis. In averſa: *GROSSVS. COMITIS. TIROLIS.* Aquila ſimplex coronata, exſerta lingua, paſſis alis & pedibus, dextrorſum caput vertens, parmulam *Austria* pectore gerit. Num. V.

Notes hic velim, in præcedentibus denariis ac ſolidis, minoris moduli, *aquilam Tyrolenſem* corona ornatam necdum fuiſſe: tum vero *SIGISMUNDUM* non amplius *Illuſtrem Archiducem*, ſed *Archiducem Austria* in *Grossis* æque ac *Uncialibus* ſe ſcripiſſe, quod ex ſequentibus typis patebit. *M. Imp. ar. M. BUOL. pond. ſemunc. 3. dr. LOCHN. an. 1742. p. 97. ar. pond. 2. dr. non plene æquans.*

† *SIGISMVNDVS. ARCHIDVX. AVSTRIE.* Effigies Principis armata ad medium corpus, dextra ſceptrum ſin. capulum gladii tenentis, cum pileo Archiducali in capite ad lævam converſo. Num. VI.

† *GROC (c. locòs.) ſſus COMITIS. TIROLIS.* Decuſſatio ad peripheriam pertingens, non modo quaternionem ſcutorum diſtinguit, ſed etiam verba inſcriptionis dividit. In quatuor angulis hæc cernuntur ſcuta: *Austria*, *Tyrolis*, *Carinthia*, & *Habsburgi*, ſive *Styria*; quamquam animal quadrupes erectum, *leonem* potius, quam *pantheram* referat. Tres omnino huiusmodi typos conſpicatus fui, & quartum exhibet *CL. MURATORIUS* (9) quem *Mutinæ* ex muſeo *Pertachinio* eduxit: ſed in nullo eorum ſpeciem animalis liquido diſcernere poteram. Eundem nummum reperi in gazis *Aulæ Vindobonenſis* in *ar. ½ drach.* in cuius averſæ partis epigraphe prima vox *Grossus* non mendose per litteras *GROC*, ſed rite exarata eſt: *GROS.* Ceterum cum in typo proxime præcedentis *Groſſi* aquila ſola, *Tyrolis* ſymbolum, in umbone averſæ inſcripta ſit, in hoc autem *Groſſo* iam quatuor omnino adpareant parmulæ, illum

TOM. II. P. I.

I

huic

huic anteponendum duco; pluralitas enim scutorum in nummos, uti & in sigilla, serius inducta est; quin quaternio scutorum in nummis *Uncialibus*, quos Archidux subinde cudi curavit, haud amplius sufficiebat, sed auctus est eorum numerus. *M. BUOL. ex S. B. ex ar. prob.*

Num. VII.

SIGISMUNDVS ARCHIDVX AVSTRIE. Effigies Archiducis sinistrorsum videntis, capite Ducum pileo ornato, cataphracti, dextra sceptrum, in humerum reclinatum, sinistra capulum gladii tenentis. Adversam hanc uncialis partem, sine averſa, HERÆVS suas in tabulas retulit.

COMESQ. *ue* TIROLIS. Hæc tota averſæ partis inſcriptio, interiectis ſupra ſex parmulis; infra tribus. In umbone eques cataphractus, galea coronata, ſuperimpoſita pavonis cauda, deſluentibus binis tæniis ornatus, ſiniſtrorſum equitans, dextra extenſa, ſtriſtum tenet gladium, ſiniſtra peſtus operit ſcutum, fascia Auſtriaca conſpicio. Equus phaleratus & criſtatus, cuius anterioribus pedibus ad curſum compoſitis, ſcutum obiectum eſt, quinque avibus inſignitum: infra ad pedes ternio ſcutorum comparet: illud in medio *aquilam Tyrolenſem*, a dexteris *Pantheram Styria*, a ſiniſtris ſymbolum *Carinthia* præbet. Parmulæ in ſuperiori margine a dextris hoc ordine ſequentur. I. *Habsburgi*. II. *Provincia ſupra Anaſum*. III. *Kyburgi*. A ſiniſtris ſimiliter tres. I. *Carniola*. II. *Landgraviatus Alſatia*. & III. *Marchionatus Burgovia*. In inferiori margine itidem ternio ſcutorum: in medio piſces *Pherretani*, ad latera: *Vinidorum Marchia & Portus Naonis*. Quæ porro circa hunc nummum conſideratione digna ſunt, iam ſupra expoſuimus §. VII. *M. Imp. ar. deau. pond. ſemunc.*

Num. VIII.

C. A. H. Z. S. Siglas hæc in area nummi, circa collum iconis hinc inde expreſſas, hunc in modum Germanico ſermone exponendas eſſe putamus: C. *atharina*. A. *uſtriaca*. H. *erzogin*. Z. *u s. axen*. Effigies CATHARINÆ ea ferme forma exhibetur, qua in annalibus *Gerardi de Roo*, verſione Germanica, Auguſtæ Vindelicorum editis anno 1621. p. 401. ligno incifa extat. Facies ſcilicet ſiniſtrorſum verſa, capilli calantica teſti, caput pileo, incifuris & criſtis ornato, teſtum: collum & peſtus unionibus, & torque conſpicua.

Numiſma hoc iconicum, quanquam reſtitutis adnumerandum, miræ tamen elegantia eſt, locumque in albo nummorum SIGISMUNDI iure meritoque ſibi vendicat; ea enim patre ALBERTO Duce Saxonie, cognomento *Animoſo*, ac linæ *Albertina* ſatore nata 24. Iulii 1468. primo nupſit SIGISMUNDO Archiduci 1484. Hoc demortuo 1496. ſecundas nuptias celebravit cum ERICO Duce *Brunſuicensi*. Ipſa tandem fati ceſſit 1524. Diſto nuptiarum anno 1484. SIGISMUNDUS *Unciales* nummos cudi curavit, de quibus ſtatim dicemus. *M. Imp. ar. ſine poſtica.*

Num. IX.

SIGISMUNDVS. ARCHIDVX. AVSTRIE. Effigies Archiducis ſiniſtrorſum, armati & pallio ornati, ferme umbilico tenus expreſſa: capite pileo Archiducali cooperto, & criſpatis crinibus: dextra ſceptrum in humerum tenet reclinatum, ſiniſtra capulum gladii prehendit.

Averſa epigraphe caret, & loco inſcriptionis XIV. ſcuta provinciarum Auſtriacarum interiorem marginem implent & ornant. In umbo-

ne eques cataphractus & in apice cauda pavonina cristatus, phalerato insidens equo currenti, vexillum fere erectum tenet (hoc *fascia Austriaca* distinctum esse ait MELLENIUS, quod ei LOCHNERUS in disputationem adducit) infra æra Christi intra pedes equi expressa legitur. 1484.

Parmulæ illæ XIV. scutariæ, quæ umbonem cingunt, hoc ordine procedunt. Initium sumendo ab illa, quæ ceteris est maior, sub ipso equi ventre sita, vetus, quod vocant, *Austria* symbolum exhibet: inde in ascensu a dextro latere ad sinistrum alternè progrediendo, reliquas XIII. notas illas provinciarum tesseræ, a nobis iam alibi expofitas, ita lego: 1. comparet *Fascia Austriaca*. 2. *Panthera Styria*. 3. scutum *Carinthia*. 4. *Tyrolis*. 5. *Carniola*. 6. *Burgovia*. 7. *Habsburgi*. 8. *Alsatia*. 9. *Ducatus supra Anasum*. 10. *Pherretis*. 11. *Kyburgi*. 12. *Vinidorum Marchia*. 13. denique scutum, quod vexillo iungitur, est *Portus Naonis*. Laudati auctores aliam quidem computationis rationem inierunt; sed recensio hæc nostra magis consentanea videtur, cum dignitati provinciarum, tum ordini titulorum, quem Principes Austriaci & in diplomatibus & in ceteris monumentis ut plurimum observarunt. Neque vero certa ac universalis regula in nummis statui potest: quo loco in enumerandis scutis (si hæc sint magnitudine æqualia, nec colloca-tione, neque alia ex causâ differant) primo incipiendum, tum vero prosequendum sit. In hoc in ima parte, in aliis plerisque superne ordo ducendus: in quibusdam dextrorsum, in nonnullis sinistrorsum i-dem ordo prosequendus. Quæ porro de hoc *Unciali* notari merentur, habes ex dictis supra §. VII. & in annotationibus ad nummum num. VII. LOCHN. an. 1742. p. 105. MELE. p. 150. ar. 1. unc. M. S. B. *semunc. seu floren. eiusd. typi* 5 M. BUOL. pond. 3. dr. 5 semis.

SIGISMUNDVS. ARCHIDVX. AVSTRIE. Figura integra Archiducis cataphracti & pallio ornati: capite operto Archiducali pileo, & fuetis suis crinibus crispatis, stat inter leonem telamonem, qui a dextris est, scutum fascia *Austriaca* insigne tenentem: & inter galeam coronatam a sinistris, cauda pavonis fastigiatam, circumvolitantibus laciniis: dex-tra sceptrum tenet, sinistra capulum gladii prehendit.

Num. X.

Aversa in paucis differt a postica præcedentis uncialis. Æra hic signatur 1486. adeoque priori recentior est biennio; tum vero non tantum XIV. parmulas scutarias, sed XVI. omnino, inscriptionis loco, in per-ipheria continet. MELLENIUS tertiam adnotavit differentiam: quod nimirum eques *fasciam* seu potius *lacinias*, a tegumento capitis deflu-entes, gerat: & ita res se habet, uti & in HERÆI typo: sed in *unciali*, quem nos tenemus, huiusmodi lacinia defunt; exinde vero colligi-tur, typum huius uncialis nummarii secundis tertiisve curis resectum, ac servata eadem æra 1486. subsecutis etiam annis percussum fuisse.

Symbola in XVI. illis parmulis scutariis, iuxta computandi ratio-nem, in descriptione præcedentis uncialis observatam, in hunc modum strictim enumeramus: 1. *Austria*. 2. *Styria*. 3. *Carinthia*. 4. *Tyrolis*. 5. *Vinidorum Marchia*. 6. *Portenavia*. 7. *Hohenbergi*. 8. *Veldkircha*. 9. *Habsburgi*. 10. *Carniola*. 11. *Pherretis*. 12. *Kyburgi*. 13. *Provincia supra Anasum*. 14. *Landgraviatus Alsatia*. 15. *Margraviatus Burgo-*

via. & 16. Ducatus Wirtembergia. M. S. B. ar. pond. 1. dr. MELL.
p. 155. & T. H.

Num. XI.

† MONETA ARCHIDVC. & AVSTRIE. Effigies Archiducis armati, longiori capillitio & galero Archiducum ornati: dextra sceptrum tenet, sinistra capulum gladii prehendit. Sequitur in averfa:

† AC COMITATVS TIROLIS. Quaternio scutorum, imposita decussatione distinctorum. Supremum locum occupat *Hungaria* scutum coronatum. A dexteris est *aquila Tyrolensis*, *fascia Austriaca* a sinistris: in imo symbolum *Burgundia*.

10

11

Nummum hunc duplici forma spectandum præbet Cl. HANTHALERUS (10): priorem tribuit FRIDERICO *Pacifico* Cæsari, eumque post mortem MATHIÆ, Hungariæ Regis, *Viennæ* cufum fuisse asserit. Alterum MAXIMILIANO I. Cæsari vindicare contendit (11). Verum rerum circumstantiis mature perpensis, monetam hanc non *Viennæ*, sed in *Tyroli* cufam fuisse iudico, & quidem intra annos 1489. & 1493. In ambobus porro typis non FRIDERICI *Placidi* Imp. eo tempore iam senis, nec SIGISMUNDI Archiducis (ut ut superius aliter censuerimus) qui crinibus crispatis in nummis passim comparet, sed MAXIMILIANI I. Archiducis virilem floridæ ætatis faciem præsentari. Priori quippe æra SIGISMUNDUS noster, cum legitimam prolem non haberet, MAXIMILIANUM Austriacum, consobrini sui FRIDERICI Cæsaris filium, adoptavit, eique omnes provincias suas hereditarias tradidit, ut supra monuimus. Anno vero 1493. MAXIMILIANUS patri iam in Imperio successit; cum tamen in nummo neque de titulo, neque de signis Imperii quidquam comparat, quod HANTHALERUS ipse animadvertit. Intererat autem vel maxime circa annum 1489. provinciis Austriacis, quin Europæ universæ, publico monumento testatum fieri: *Comitatum Tyrolensem Domui Austriacæ* seu *Archiduci* denuo *unitum* esse. Expeditus vero remedium, id præstandi, non erat, quam in nummo, usui communi destinato, effigiem MAXIMILIANI, habitu *Archiducis* exprimere, cum epigraphe utramque partem implente: MONETA ARCHIDVC. & vel *um* (12) AVSTRIE AC COMITATVS TIROLIS: quæ omnia & singula in nummo nostro executioni data fuisse cernimus. Adde, quod scutum *Burgundia* quale in hac moneta conspicitur, nec a FRIDERICO Cæsare nec a SIGISMUNDO Archiduce in publicis monumentis unquam usurpatum, sed a MAXIMILIANO, ducta in uxorem MARIA *Burgundica*, primo assumptum sit. Tametsi vero moneta hæc MAXIMILIANI effigiem præferat, eam tamen nummis SIGISMUNDI adnumerandam censui; cum quod, ipso superstite, in Tyroli sit percussa, tum quia ultimam eiusdem vitæ epocham ac unionem Comitatus Tyrolensis cum Archiducali Domino Austriacæ luculenter exponit. Cuius demum formæ ac moduli fuerint nummi ac monete FRIDERICI eiusque filii MAXIMILIANI, nec non eorundem posterorum, distinctis tabulis modo ordine suo intuebimur; quamobrem hisce prolegomenis tandem imponendus est finis. M. Imp. ar. pond. semidr.

SERI-

(10) Wienn - münz in frontispic. n. 13. & 14.
(11) Ibid. in recens. p. 17.

(12) Causam, cur non legamus *Archiducatus*, iam exposuimus supra §. 14. in marg. inferiori.

Salomon Klein del. & sculpsit. Vindob. 1750.

SERIES
NUMMORUM
PRINCIPUM AUSTRIÆ.

DUCTO INITIO

A

FRIDERICO PLACIDO IMP.

USQUE AD

CAROLUM II. REGEM,
STIRPIS HISPANO-AUSTRIACÆ

MASCULUM ULTIMUM.

FRIDERICUS PLACIDUS IMP.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

RIDERICUS, qui & FREDERICUS (7) & FEDRICUS (10) ERNESTI *Ferrei*, Styriæ Ducis filius (5) ex CIMBURGA, ZIEMOVITI Masoviæ Ducis filia, procreatus, primam lucem XXIII. Sept. an. 1415. Oeniponti aspexit. PLACIDI agnomen a pacis atque otii studio traxit; quippe qui bella non nisi invitus suscepit.

Tab. VIII.

ALBERTO II. Augusto rebus humanis erepto, ab Electoribus, anno 1440. Francofurti congregatis, Rex Romanorum electus est. Hinc anno 1452. Romam veniens, a NICOLAO V. P. M. cum ELEONORA, Regis Lusitanæ filia (2) matrimonio copulatus, ab eodem Summo Antifite Imperii coronam accepit. (10). Unde *Tertius* appellari voluit (1. 3-12.) etfi non desit nummus, *restitutis* tamen accensendus, qui eum *Quartum* hoc nomine (13.) prodit. Ex eo coniugio præter ceteros liberos MAXIMILIANUM fustulit, qui, patre adhuc superflite, Romanorum Rex electus (3) in Imperio successit; de quo plura in consequentibus.

TOM. II. P. I.

A

Cum

FRIDERICUS
PLACIDUS IMP.

Cum anno 1468. incunte Novembri alterum in Italiam iter suscepisset, Romæ, ipsis Calendis Januariis, centum viginti duo equites (1.) solemniter creavit. Ceterum etsi ingenio perspicax, atque insigni etiam prudentia, cum & præclaris aliis virtutibus præditus: tarditate tamen in exequendis negotiis, quæ illi ex oris habitu (1) innata videbatur, impeditus, non omne usquequaque punctum tulit. Denique post diuturnum regimen, ætate proventus, Lincii ex peponum esu occubuit XIX. Aug. A. C. 1493. Imperii 53. æt. 78. (4) corpusque Vindobonam ad D. Stephani ædem delatum, in communi Austriacæ gentis crypta quievit; donec a MAXIMILIANO filio, anno post obitum vigesimo, XVIII. Octob. in mausoleum marmoreum, recens ædificatum, translatus est (6-9). Pro symbolo quinque vocales litteras A. E. I. O. V. assumpsit (14. 15. 17. 18. 21. 23.) quæ ipso interprete: AUSTRIÆ EST IMPERARE ORBI VNIVERSO; aut patria lingua: ALLES ERDREICH IST OESTERREICH VNTERTHAN, exponendæ.

Nummi eius usuales nonnunquam imaginem S. HENRICI IMP. aut S. JOANNIS BAPTISTÆ (15. 16.) frequentius aquilam Imperii bicipitem, imminente capitibus corona, tum & insignia provinciarum, iure hereditatis ad Domum Austriacam attinentium, repræsentant (15-24. & 31.). Cernitur quoque globus Imperii, cruce instructus (16), nec raro monogramma eiusdem, inspersis dictis litteris symbolicis (17. 18.) impressum. Sunt etiam nummi minuti, in quibus scutum Austriacum, novum solummodo (25-30.) superimposita corona observatur. *Conf. Æn. SYLVIVM de statu Europ. STRUV. Corp. H. G. G. de Roo, LAMBECH. Iter Cell. alios.*

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI. I.

Tab. VIII.

FREDERICVS TERCIVS ROMANORVM IMPERATOR SEMPER AVGVSTVS. Ita in archetypo: pro littera D. unciali, minusculum d. quod inverso elemento p. assimilatur: quemadmodum & in eodem vocabulo loco c. littera g. ponitur. Protome Cæsaris in toga pellicea replicata, capite caliptra operito, dextrorsum respiciente.

CXXII. EQVLIS CREAT. KALENDI. S. IANVA. *rius* MCCCCLXIX. Sic iterum mendose: loco *equites* scriptum *eqvlis*. Plures figuræ equestres supra arcum, in ponte exstructum, quas inter Romani Pontificis, dextra, quasi bene precantis, elata, & FRIDERICI Imp. stricto

gladio, tum Cardinalium eminent simulacra: circumstant quoque milites nudi, hastis longis instructi.

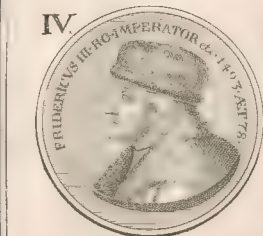
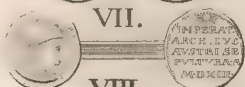
Cum FRIDERICUS an. 1468. sub initium Nov. vel voti solvendi, vel confirmationem successionis in Hungariæ & Bohemiæ regna petendæ causâ, vel denique, ut de expeditione in Turcam & bello Bohemico cum Summo Pontifice ageret, alterum in Italiam iter instituisset, in ante diem Natalis Domini nostri Romam pervenit, ibidemque a PAULO V. P. M. multo cum honore exceptus est. Ipsi deinde Calendis Januarii anni insequentis, centum viginti duo equites creavit; in cuius rei memoriam cusus est elegans hic nummus, qui eo pluris faciendus; quod apud contemporaneos scriptores de hac Equitum

FRIDERICI Placidi IMP. Numismata.

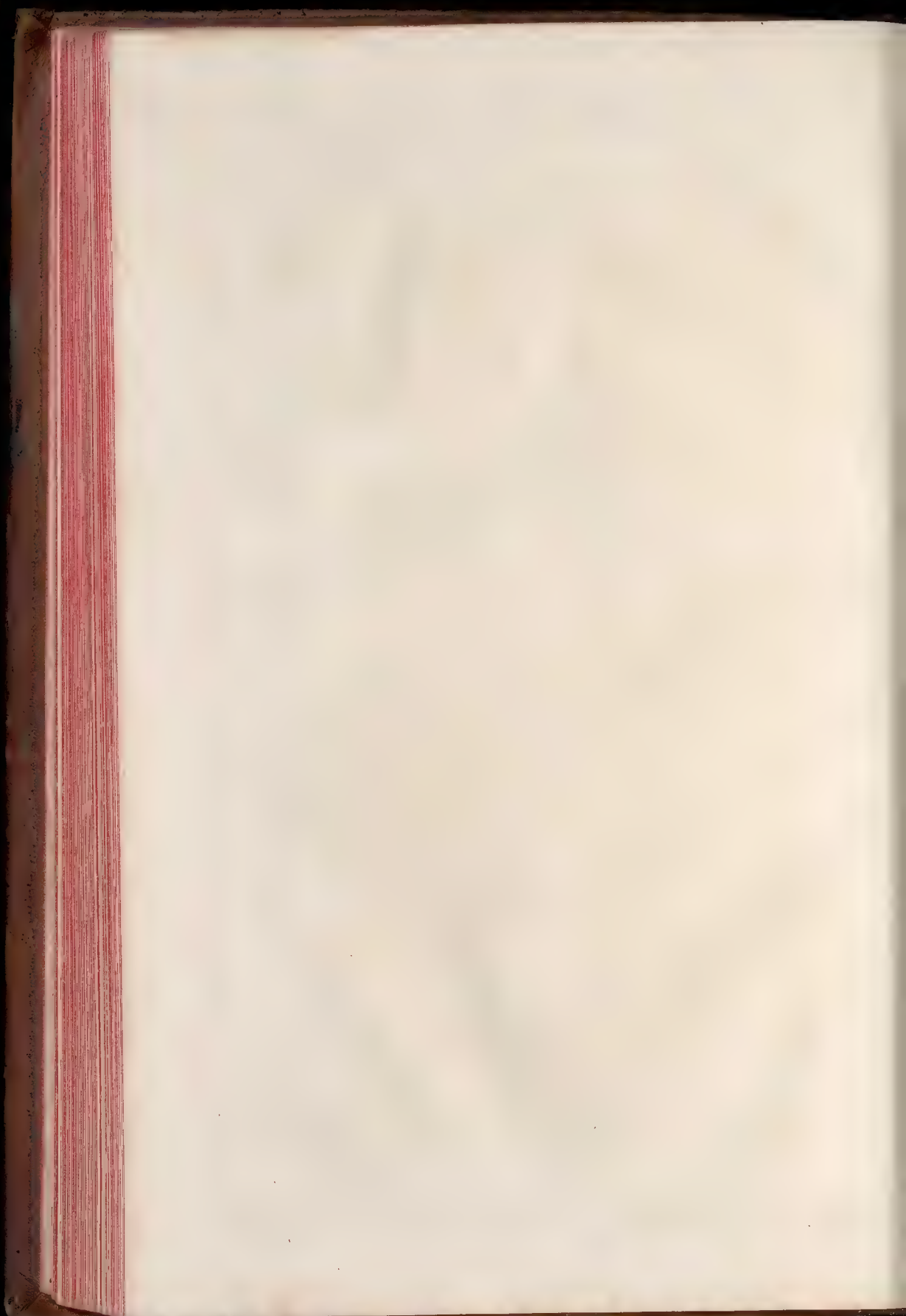
Tab.VIII

Nummi
sepulcrales.

Met. Mayer del et scul.

Tab. VIII. tum creatione rara admodum
 a mentio fiat (a); tum vero, quod primus, aut saltem inter primos censendus sit hic nummus mnemonicus, qui imperante FRIDERICO cufus fuit, & quidem Romæ, ut videtur; nam illo ævo in Germania typi nummarii necdum ad tantam elegantiam & nitorem pervenerant; uti ex monetis, quas postea daturi sumus, liquido patebit. Certe renascentibus literis, etiam res nummaria mature refuscitari cœpit, primique nummi mnemonici in Italia cufi sunt, uti post R. P. JOBERTUM aliosque, Cl. KOEHLERUS variis in locis (b) ostendit; quos deinde & aliæ nationes imitatæ sunt. Accedit, quod scribendi illa ratio, quam in nomine FRIDERICI supra observavimus, ad genium linguæ Italicæ quam proxime accedat. OCTAVIUS de STRADA jam quidem huius nummi typum exhibuit, (c) sed perperam delineatum; quin in averfa illius parte inscriptionem hunc in modum depravatam dedit: ROMÆ IMP. CREAT KALE. APRIL. AN. MCCCCLI. sed merces hæ falsæ sunt & confictæ, ut pleræque cæteræ ejus auctoris. *M. Imp. au. uncia 1. 8 semis. S. I. Vindob. 8 S. B. ar. inaur.*

II.

LEONORA. FILIA. EDVARDI. REG. Æ PORTUGAL. IÆ FRIDERICI III. IMPERATORIS VXOR.

TOM. II. P. I.

(a) Conf. STRUV. I. c. Par. X. p. 757.

(b) M. B. L. P. I. p. 73. & 427. & alibi passim.

Sedet Imperatrix adversa fronte in throno, cum corona in capite, dex. sceptrum, in crucem desinens, sin. globum Imperii, pariter crucigerum, sustinens.

Rosa majoris formæ, foliis turgida, qua cum Imperatrix, adiecta in ambitu duplici perigraphæ, hunc in modum comparatur:

† VI. ROSA. FLORES. SPLENDORE. CORVSCO. PRÆFVLGET.

† SIG. LEONORA. VIRTUTVM. AMATO. CHORO. PRÆSTAT.

Nummum hunc ELEONORÆ ætate multo inferiorem esse, ac ab aurario quodam Judæo, lucricupido, Pragæ confectum, pluribus nos docet Clar. KOEHLERUS (d). Teneo ejus archetypum, censeoque auctorem in monumentum sepulcræ, quod honoribus Augustæ Neapoli-Austriæ positum est, oculos intendisse; ibi enim effigies ELEONORÆ, insignibus Imperii pariter ornata, sistitur. Monet præterea Cl. KOEHLERUS (e) exemplum, quod in manibus habuit, ex laminis aureis bracteatis conflatum, intus vero lamina ex ferro munitum; atque adeo nummum pelliculatum, seu subæratum fuisse. Nos contra archetypum nostrum examinando reperimus, ex auro solido percussum esse, pondusque habere quinque aureorum, vulgo ducatorum; uti pro instituti ratione infra notabimus. Aliud ejusdem formæ & magnitudinis archetypum vidimus in celebri museo Dom. de

A 2

FRAN-

(c) Genealog. Aust. p. 477.

(d) KOEHL. I. c. pag. 89. seqq.

(e) Idem I. c. p. 93.

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.

FRANCE, qui tres auri uncias æquabat, solidus quoque & indubie cufus fuit. Cæterum anticam hujus nummi partem, postica neglecta, delineatam reperi in tabulis Cl. HERÆI. Plenior porro ejusdem descriptionem apud laudatum KOEHLERUM invenies. *M.S.B. ar. 5. duc. KOEHL. m. b. l. p. I. pag. 89.*

III.

FRIDRICVS. T.ertius RO. manorum IMPERATOR. Protome FRIDERICI cataphracta, munita, cum calantica in capite, dextrorsum conversa. In imo littera P. PATER.

MAXIMILIANVS. D. ei GRA. RO. manorum REX. Effigies MAXIMILIANI pectore tenus, eodem cum patre habitu; nisi quod caput eius elegantis formæ pileo conspicuum sit. Inferne littera F. FILIUS.

MAXIMILIANUS Rex Romanorum Francofurti anno 1486. die XVI. Februarii electus, IX. Aprilis ejusdem anni Aquisgrani solemniter coronatus est; qua occasione præsens numisma percussum esse puto. Videtur enim eo tempore distributum; ut, qui cuperent, PATRIS jam in plurimos annos Imperatoris, & FILII, jam Regis Romanorum, atque adeo ad idem summum humanæ dignitatis fastigium olim evehendi, effigies intueri, & contemplari possent.

Animadvertendum hoc loco est, MAXIMILIANI titulo, cum in præsentibus tum aliis nummis formulam: DEI GRATIA, ut plurimum immisceri; neglectam vero passim esse in nummis FRIDERICI,

cum historicis tum usualibus. Haud enim plures duobus ex hisce cum illa formula, eosque unius fere, atque ejusdem typi infra num. XIX. & XX. producere possumus; cum tamen diplomata FRIDERICI, & reliqua, quæ hæcenus videre licuit, instrumenta publica, ejusmodi formulam constanter præferant. Sed id, ut ut discrimen in uno eodemque numismate animadvertum, aliud persuadere, nec nisi data opera factum fuisset videatur: oscitantia tamen & incuria monetariorum eo ipso adscribendum censemus; quod formula illa reliquis in monumentis, tum & in duobus, ut diximus, nummis compareat.

IV.

FRIDERICVS III. RO. manorum IMPERATOR ETC. æt. 1493. æt. 78. Effigies Imperatoris, fere uti Num. I.

Ultimo FRIDERICI anno hic nummus signatus est: perigraphæ incusæ. Ejus typum HERÆUS quoque in tabulas suas retulit. *M. Imp. ar. drach. 3.*

V.

FRIDERICVS III. ROMANORUM IMPERATOR AVGVSTVS. ARCHIDVX AVSTRIÆ. ERNESTI DVCIS FILIVS. 1493. Protome Imperatoris fere ut num. I., ab humeris torques societatis cum stola candida, cantharis floralibus, & gryphe, ab ALPHONSO Arragoniæ Rege institutæ, dependet; cuius insigne FRIDERICVS Augustus, ipsi-

Tab. VII. **ipſiusque filius MAXIMILIANUS I. geſtarunt (a).**

a Numiſina hoc præſtantiffimum ultimo pariter FRIDERICI vitæ anno ſignatum, memori- am ingerit ERNESTI, cogno- mento FERREI, Ducis Auftriæ & Styriæ, patris eiufdem FRIDERICI.

ERNESTUS quidem pater *Dux* ſcribitur, FRIDERICUS contra ARCHIDUX; quia Sereniſſima Domus Auftriaca accepto pri- mum anno 1453. ſingulari di- plomate a FRIDERICO *Placido* Auguſto, *Archiducali titulo* in perpetuum fuit honorata (b)

b Si numiſſima iſthoc FRIDERICI imperio coævum & æquale ſit, laudandi proſecto forent Ger- mani artifices, qui tantopere in arte rei monetariæ profeciſ- ſent. Sed ob ipſam ſui elegan- tiam & miram concinnitatem forte pro ſœtu poſterioris ævi, ac inter nummos reſtitutos ha- bendum erit. *M. Imp. æ. & S. B. inaur.*

VI.

Caput Cæſaris ad pectus in toga pellicea, capite calanti- ca plicata tecto, & ad lævam converſo, adjecta perigraphæ: FRIDERICI. TERCII. RO. *manorum*; quæ in area par- tis averſæ ſic continuatur: IM- PERAT. ORIS ARCHIDVC. IS. AV- STRIÆ. SEPVLTVRA. A. M. D. X. I. I. I.

Obierat FRIDERICUS Lincii, ut diximus, die XIX. Aug. 1493. Funus Vindobonam de- latum, ad Divi Stephani, atque

(a) Vid. LAMBECH, Comment. Aug. Bibl. Vind. L. II. p. 961.

(b) STRUV. Corp. Hiſt. Ger. Period. X. p. 786.

(c) M.B.L. P. VI. p. 393.

ibidem in communem Auftria- FRIDE-
cæ gentis cryptam, ſolemni pom- RICUS
pa, depositum erat, donec a PLACI-
MAXIMILIANO I. Imp. ejus fi- DUS IMP.
lio celeberrimum illud mauſo-
leum, ex marmore abſolvere-
tur, quod hodieque ſumma ad-
miratione dignum habetur. Per-
fectum id quidem fuit poſt an-
nos viginti, ſcilicet anno demum
1513. quo ſunus novo ritu ex
crypta communi in tumulum
mauſolei reconditum eſt. In
memoriam ſecundæ hujus ſepul-
turæ cuſi ſunt nummi varii mo-
duli, metalli, & diverſi non-
nihil typi, de quibus memine-
runt & egerunt KOEHLERUS (c) c
LOCHNER (d) & HANTHALE- d
RUS (e). hic quoque majoris e
formæ ec̄typum apud *Joachi-
mum VADIANUM* ex editione
Wienneniſi citat. *M. Imp. ar.
pond. 1. denar.*

VII.

Idem nummus, ſed aureus, minorisque aliquantulum mo-
duli, & in perigraphæ loco FRIDERICI lego FREDERICI. Hunc ipſum quoque typum reperi-
es in ſupplemento I. ad recens aperta groſſorum ſcrinia pag. 97. Tab. VIII. n. 98.

Addendum porro: hunc, ſeu qui in præcedentis nummi ad-
verſa eſt, capitis typum ſimili-
tudinem quantdam ſpeciemque gerere cum picta illa Cæſaris ico-
ne, quæ in S. Stephani metro-
politana Vindobonæ ad aram prope mauſoleum Fridericianum proſtat. *M. Imp. ar. 1. duc.*

A 3

VIII.

(d) Medail. ſammlung P. VII. p. 25.
(e) Wiener münz p. 18. adde ſupple-
mentum I. ad ſcrinia ſeu localamenta
Groſſorum p. 98. ubi Cl. auctor TEN-
ZELIUM notat.

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.

VIII.

Caput FRIDERICI ad medium pectus, cum pallio, opere phrygio contexto, corona cæsarea crucigera ornatum, & ad lavam conversum. Additur perigraphæ: ANNO. MDXIII. XVIII OCTObris; quam area posticæ sic prosequitur:

FRIDERICI III. RO. manorum. IMP. eratoris ARCHID. ucis AVST. rie SEPVLTVRA. Supra inscriptionem seraphim, seu caput alatum comparet, quemadmodum in duobus præcedentibus fidus radiis conspicuum; & inferius duo lauri rami decussati, quæ sunt ornatus gratia adiecta. *M. Imp. ar. pond. i. denar.*

IX.

Hunc typum priori similem ex tabulis HERÆI producimus; sed scalptorem ab archetypo non leviter aberrasse, ex eo manifestum fit; quod in nota chronologica numerum III. omiserit. Abest etiam caput illud genii alatum, nec corona cruce conspicua est, & in voce SEPVLTVRA desideratur litera ultima A. Num singula ex errore scalptoris aut calchographi? non facile dixerim. *Tab. HERÆI.*

X.

DIVVS FEDRICVS. TERTIVS. ROMANORVM. IMPERATOR. AVGVSTVS. Protome FRIDERICI in toga, capite laureato, dex-

trorsum respiciente, cum col-
lari ex tæniis denticulatis, &
tænia lata, torquis ad instar,
ab humeris ad pectus deflu-
ente: ad latus sinistrum or-
natus quidam vestis observatur,
pluribus globulis instructus; ma-
nicatam forte tunicam stringen-
di vel dilatandi causâ adhibitus.

ALITVVM (pro ALI-
TVM) REGN. a tene. T JO-
VIS. ALES. Aquila Imperii bi-
ceps adverso corpore erecta, im-
minente capitibus corona.

Titulus DIVVS, quo Cæsar in perigraphæ honoratur, non sufficienter probat: numisma hoc post excessum FRIDERICI percussum fuisse; uti enim ex ÆNEA SYLVIO in allocutione Legatorum Comitum Sylacei ad FRIDERICUM Imp. Florentiæ factam, discimus: titulus *Divi* ei tributus fuit. Accedit incerti, sed cœvi scriptoris auctoritas, apud FREHERUM (a) de electione & coronatione MAXIMILIANI I. Imperatoris, ubi FRIDERICUS pater, tum adhuc inter vivos agens, in duobus continuis locis DIVVS appellatur. Typus præterea, qui FRIDERICUM in florida ætate præbet, rem sic satis manifestam facit. Quin imò numisma Romæ, aut saltem in Italia percussum existimo; quippe quod cum iis similitudinem gerat, quorum ectypa, sumtis ex Italia prototypis, Cl. HERÆUS in suas tabulas retulit. Itaque nummus prodiisse videtur tempore coronationis, Romæ peractæ; a qua conjectura nec ty-
pus

(a) Apud FREHER. *Rer. Germ. script. Tom. III. pag. 28. edit. Struviana; & pag. 21. & 22. edit. primæ. ÆNEÆ SYLVII Hist. FRIDERICI III. Imp. ap. BOECLERUM Rer. Ger. vol. novo pag. 67. Adde initium cit. Hist. ubi incipit: Divo Cæsari FRIDERICO &c.*

Tab. VIII. pus nec perigraphæ abhorrent. Adde, quod non desint exempla, quibus Imperatorem a Romanis, numismatibus honorari consuevisse, ostendi potest; id ipsum enim ex numero I. sic satis clare patet.

Aquila, cum collo non bifidato, demonstrat, qua ratione paulatim *biceps & bicollis*, ad exemplum Orientalium, pro symbolo in scuta Cæsarum Occidentis adoptata sit (a). Aquila porro ab ipsis reip. Romanæ primordiis, instar sacri pignoris habitata; hinc in perigraphæ scribitur: *ALITVVM REGNA tenet* (ita supplemus litteras exoletas) *IOVIS ALES*. Reliqua oblitterata sunt. *M. Imp. a. fusi*.

XI.

FRIDERICVS. IMP. *erator* ELECTVS. Protome FRIDERICI armata & ordinis aurei velleris insigni conspicua, capite coronato & ad lævam converso.

Electus est Francofurti 1440. ut supra iam monui, ipso die Purificationis B. V. M. & anno 1442. die XVII. Iulii Aquigrani coronatus. Anno demum 1452. a NICOLAO V. Papa die XV. Martii coronam Italiæ & die XVIII. eiusdem mensis coronam Imperii accepit. Ex quo colligitur FRIDERICUM annos natum fuisse non nisi quinque supra viginti, cum Rex Romanorum electus fuit; in hoc

vero numismate vultus eius ex-
FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.
primitur tanquam viri, iam pro-
vectioris ætatis. Neque tamen
hinc nummis restitutis accenseri
debet; FRIDERICUS enim post
electionem suam omni tempore,
ultimo etiam vitæ anno IMPE-
RATOR ELECTVS & iure & me-
rito appellari potuit.

Corona duplici quidem cir-
culo instructa, sed in multis dif-
fert ab Imperatoria, qua FRI-
DERICUS postea ex persona Cæ-
saris Romæ coronatus, in sigil-
lis usus est (b).

Verum torques aurei velleris,
qua hic conspicuus est, prodit:
nummum hunc recentioris ævi
esse, minime vero statim per-
acta electione cūsum. Constat
siquidem MAXIMILIANUM I.
qui primus magisterium ordinis
aurei velleris familiæ suæ Au-
striacæ intulit, anno 1442. nec-
dum natum fuisse. Nam anno
primum 1459. in lucem editus,
& anno demum 1478. Eques
simulque Supremus Magister
ordinis aurei velleris promotus;
quod ipsum ex nummis MAXI-
MILIANI suo loco demonstra-
bimus. Attamen cum aliunde
notum sit: FRIDERICUM tor-
que aurei velleris a PHILIPPO
Pulchro nepote amictum fuisse,
neque ex hoc capite, quod num-
mus iste effigiem Cæsaris, in-
signi aurei velleris ornati, sistat,
nummis restitutis adscribendus
erit. *M. Imp. in ar. pond. fescunc.*

NUM-

(a) Conf. HEINECCIUS de sigillis. P. I. c. IX. p. 111.

(b) Vid. T. nost. I. Differt. I. de sigillis. Adde HEINECCIUM de sig. P. II. C. III. p. 208.

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.

NUMMI RESTITUTI.

XII.

FRIDERIGVS III. AVS. tria-
cus RO. manorum IMPER. ator
MDXXVI. Protome Imperato-
ris sinistrorsum conversa, capi-
te caliptra; cimeliis plicata, o-
perto, cum patagio pelliceo,
fibula nexo.

Nummus hic iconicus tribus
supra triginta annis post mortem
Cæsaris cufus fuit, nimirum an.
1526. cum diem extremum iam
clauferit XIX. Aug. 1493.

Postica insuper parte caret;
quia tamen vultus FRIDERICI
senis lineamenta & quotidianus
habitus non ineleganter in eo
expressi sunt, merito eidem lo-
cum inter nummos eiusdem
restitutos concedimus. M.
Imp. in ar. cuf. pond. unc. I.
drach. 6.

XIII.

Addimus alium typum,
quem CL. HERÆVS ex gazis
Archiducalibus in suas tabulas
retulit. Sed hunc, ut dicamus

quod res est, pro genuino non Tab. IX.
habemus. Nunquam enim FRI-
DERICUS *Pacificus* se nomine IV.
quod in nummi huius perigra-
phe legitur, scripsit Imperato-
rem; nam etsi vulgo *Quartus*
audiat, reuera autem eius no-
minis sit *Quintus* (a), ipse ta-
men ab illo tempore, quo a
Summo Pontifice NICOLAO V.
coronam Romæ accepit, in fi-
gillis æque ac in nummis, ali-
isque instrumentis publicis FRI-
DERICVS III. constanter appel-
lari voluit. Tab. H.

XIV.

FRIDERIGVS III. SIVE V. RO-
MAN. orum IMPER. ator SEMPER
AVGVS. tus. Additur in margi-
ne exteriori symbolum Cæsaris
ex integro scriptum: AVSTRIÆ
EST IMPERARE ORBI VNIVERSO.
Protome Cæsaris, ut Num. XII.
Aversa nummi pars integram e-
iusdem historiam compendio,
quamvis parum accurate, con-
tinet, hisce verbis conceptam:

NATUS

XXI. SEP. MCCCCXV.

PATRE ERNEST. ARCH.

AVST. MATRE. CIMBURGA

II. FEBR. MCCCCXL. ELECT⁹

FRANCOF. IN. REGEM. ROMAN.

CORONAT⁹. AQVISGR. XVII. IVLII.

FRATRE. HELVET. GALLIS. SOPITIS

LEONOR. PORTVG. VXOREM. DVXIT

CORONAT. CVM. EA. ROMÆ. A. NICOL⁹

IX. MART. MCCCCLII. SED REVERS⁹

MAXIMA. PERICVLA. ET. BELLA. AB

AVSTR. BOH. HVNG. BVRG. GALLIS

PRIMAMQ. TVRCAR. IN. GERMAN.

IRRVPTIONEM. EXPERTVS

IIS. OMNIBVS. SVPERATIS

OB. LINTZII XIX. AVG.

MCCCCXCIII SEPVL.

16 VIENNAE 97.

Num-

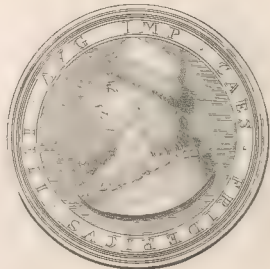
(a) Vid. LAMBECH. Diar. S. Itin, Cell.
pag. 13.

FRIDERICI Placidi IMP.
Nummi restituti et monetae. Tab. IX.

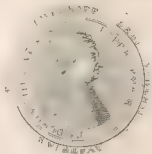
Nummi restituti.

XII.

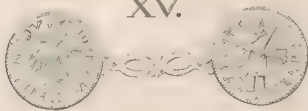

XIII.

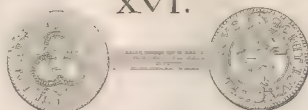

Monetae.

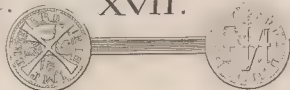
XV.

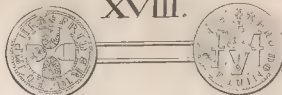
XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

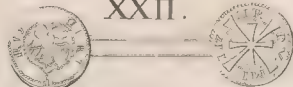
XX.

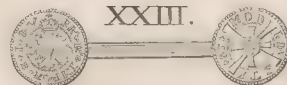
XXI.

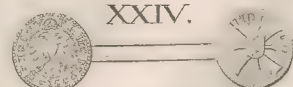
XXII.

XXIII.

XXIV.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

XXX.

XXXI.

Tab. IX.

Nunus hic restitutus Norimbergæ, anno in fine notato 1697. cufus, manu Celeb. artificis CHRISTIANI WERMUTH, effectus est, cuius cura & arte integra Rom. Pontificum & Imperatorum series, nummis expressa in eorum gratiam prodiit, qui sacram profanamque historiam, hoc adiuti memoriæ subsidio, addicere cupiunt. Opus sane utile, ubi nummi sinceri & genuini deficiunt. Eius vitam Cl. LOCHNERUS descripsit (a).

MONETÆ.

XV.

FRIDERICVS IMPERATOR A E I O V. Aquila Imperii biceps, pennis alis & cruribus, utroque capite coronam gestans.

SANCTUS HENRICVS (pro Henricus) IMPERATOR. Sanctus HENRICVS aduerso corpore cum nimbo in capite, ac dependente a tergo pallio, stans, dextra elata, sin. sceptrum, in formam crucis definens, sustinet. Additur hinc parmula scutaria Austriæ, illinc Styriæ.

Monetam hanc post coronationem FRIDERICI, id est post annum 1452. emerisse, recte monet Cl. KOEHLERUS. Sed cur in averfa icon S. HENRICI conspicua sit, se nescire profitetur; quippe, quod ea in nummis duntaxat Bambergensibus reperire sit. Verum ut ut in iis solemne sit, S. HENRICUM Patrum & Tutelarem exhiberi: nihil tamen obitare persuasum

TOM. II. P. I.

(a) Medaillen Sammlung de an. 1742. in Præfat.

(b) Confer. quæ ad num. xx. observamus.

tenemus, quo minus idem hos nos aliis quoque ex Divorum numero, ac præcipue Sancto illi Cæsari a Cæsaribus adhiberetur. Quanquam enim S. LEOPOLDI, utpote Marchionis Austriæ, effigies, nummis Austriacis ut plurimum impressa fuerit: comparent tamen in iis nonnulli ex aliis quoque Sanctis; prout nempe quivis Austriacorum Principum huius, alteriusve cultui magis deditus erat. Observare enim in iis licet imagines Beatissimæ MARIE Virginis, SS. Apostolorum IACOBI & ANDRÆ, S. GEORGH, aliorumque, quorum ectypa suis locis dabimus. Accedunt parmula Austriæ & Styriæ, in postica parte conspicua, quæ eandem in Styria cusam fuisse arguunt (b); præterquam, quod ipso Imperatore teste (c): opus quodcumque, literas quinque vocales in hac eadem moneta expressas, præferens, illius iussu factum fuisse, tenendum sit. Quem admodum ergo nummus FRIDERICI iussu signatus est: ita & typum ad ipsius mentem cum imagine S. HENRICI, quem ab eo singulari religione cultum fuisse, exinde intelligitur, effectum fuisse iudicamus. K. m. b. l. P. III. p. 169.

XVI.

† FRIDERICVS. ROMANORUM IMPERATOR. Globus Imperii cruce instructus, trifolio cinctus.

MONETÆ NOVA. NORDLINGENSIS IMPERIALIS E. IV. ITATI. S. Stat

B

S.

(c) Vid. LAMBECH. S. iter Cellenf. pag. 9. edit. JOAN. ALB. FABRIC.

FRIDERICUS
PLACIDUS IMP.

S. JOANNES BAPTISTA adversa fronte, capite radiato & nimbatō, dex. crucem pectori admovens, sin. librum, in quo agnus cubat, sustinens. In imo parvula, tribus, ut videtur, globis instructa, visitur: vetus, ut opinor, civitatis symbolum; nam hodie aquila simplici utitur. Plures huius generis typos, icōne S. JOANNIS conspicuos, habes apud ADAMUM BERG. *M. Gottwicz. flor. aur.*

XVII.

FRIDERIC (lege FRIDERICVS) IMPERATOR. Quatuor scuta in decussim posita, *Austria, Tyrolis, Carniola, & Styria.*

† ANNO. DOMINI. 1. 4. 7. 6. Monogramma Imperatoris, interpositis quinque vocalibus A. E. I. O. V. de quibus in præcedentibus. *M. Imp. ar. 1. denar.*

XVIII.

† FRIDERICVS RO. MANORUM IMPERATOR. Quaternio scutorum, ut num. præcedenti, ommissa decussi.

Adversa eadem cum num. præcedenti, mutata solummodo nota Chronologica in annum 1478. *M. Imp. ar. 1. denar.*

XIX.

† FRIDERICVS DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR. Scutum, cui aquila Imperii biceps impressa.

† MONETA. INGRA --- 1478. Scutum quadripartitum. In 1. & 4. laterculo fascia Austriaca; in 2. & 3. Panthera *Styria* exhibetur. Perigraphæ aversæ

oblitterata difficultate non caret. Tab. IX. Videtur tamen denarium Græci esse obsignatum, atque adeo IN. GRAZ, id est, *Gracii* legendum. Favet huic lectioni quam maxime symbolum *Styria*, in eodem conspicuum. *M. Imp. ar. pond. 1. crucif.*

XX.

Adversa præcedenti similis, quamvis alio typo nummario signata; uti inter cætera ex vocabulo *Romanorum*, quod hic trinis, isthic una littera exprimitur, clarescit.

Aversa idem scutum exhibet, sed epigraphæ pariter attrita & exesa est, ut minus prompte legi queat. Si quid tamen video, MONETA NO. VA GRECE. N. SIS legendum. Advertendum porro: hunc & præcedentem ex omnibus, quos videre licuit, FRIDERICI nummis, unos esse, in quibus formula DEI GRATIA, titulo eius addita, legatur; adeoque vel hoc solo nomine plurimi faciendos. *M. Imp. ar. pond. 1. crucif.*

XXI.

FRIDERICVS. ROMANORUM IMPERATOR. A. E. I. O. V. Aquila Imperii biceps, imminente capitibus corona.

MONETA NOV A AVSTRIÆ 85. Parmula Austriaca binæ decussationi incumbens.

Hoc Anno 1485. monete iusti valoris ex argento probō, qualis hic est, & in Austria & in Styria signatæ sunt; postquam nimirum moneta illa *nigra*, de qua postea dicturi sumus, e medio sublata est. *M. Got-*

Tab. IX. *Gottwvic. ar. probo pond. 1. crucif.*

XXII.

Addo hic denarium, cuius quidem perigraphæ pæne obliterata est, typus tamen præcedenti correspondet: excipe, quod in averſa *Austria* parmula abſit. Unde arguitur, monetam hanc extra provinciam Austriæ signatam fuiſſe. *M. Imp. ar. 1. denar.*

XXIII.

FR. idericus R.omanorum IMP. erator A. E. I. O. V. Aquila Imperii biceps, imminente capitibus corona Cæſarea.

MON. eta NOV. a STY. rie 85. id est 1485. Binæ decuſſationi parmula *Styrie* incumbit. Quod ſignum utique eſt; monetam in eodem ducatu ſignatam. *M. Gottwvic. pond. 1. denar.*

XXIV.

FR. idericus IMP. A. E. I. O. V. Aquila biceps, ut ſupra.

MON. eta NOV. a STY. rie. Typus idem cum præcedenti. Num vero addita nota Chronologica annum 1471. vel 81. vel denique 91. indicare velit? fatiſ internofci nequit.

MONETA NIGRA.

XXV.

Scutum Auftriacum, trifolio cinctum, impositis ei ſiglis AL. quæ ALBERTI nomen prodere videntur.

ALBERTUS nimirum VI. cogno.

TOM. II. P. I.

(a) Ap. HIER. PRZ. T. II. Script. rer. Aust. p. 429.

mento *Prodigus*, Austriæ Dux, FRIDERICUS *Placidi* Imp. quin & ipſe Cæſar, ad exemplum Principum vicinorum monetam cudi iuſſit, cui nomen *moneta nigra* impositum, & id quidem ſine iniuria. Eiuſmodi enim nummulos ad lydi-um lapidem examinatos, non niſi duas partes, & ſi quid paulo amplius eſt, argenti puri, adeoque quatuordecim partes cupri admixtas habere, deprehendimus. De qua Hiſtorici paſſim agunt: Rem percipiamus ex Chronico Salisburgenſi (a) „ Item annis Domini 1459. & „ 1469. Fridericus Imperator, „ Albertus Dux Austriæ, Jo- „ annes Dux de Monaco, Lu- „ dovicus Dux Landshutæ, Ot- „ to Dux de Neumarkt, Ul- „ ricus Episcopus Pataviensis, „ Sigismundus Archiepiſcopus „ Salisburgenſis, & alii quam „ plures fecerunt monetam vi- „ liſſimam & peſſimam, quæ „ moneta propter ſui vilitatem „ vulgo *Schinderling* eſt nomi- „ nata, tam modicæ æſtimationis, quod ſex aut ſeptem „ libræ denariorum eiudem „ monetæ fuerunt datæ pro uno „ aureo „.

Idem conqueritur Prevenhuer (b) ad annum 1459. ubi ex Metrop. Salisburgenſi ſequentia recitat: *Eodem tempore moneta pondus per Imperatorem Fridericum, Leonardum Volckens- torff, & Pataviensem Sigismundum, ſeptima pars lucri facta.* Nigra moneta, ut vocant, in albam permutata. In Boiaria

B 2

quo-

(b) In Annal. Styriæ p. 112.

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.

quoque Ludovicus Dux quintam partem argenti, ari miscuit, & denarios (quos Schinderling vocant) percussit. In omnium rerum summa fertilitate, annonae fame laboratum est; nemo vinum, frumentum, aliudve hoc aere vendere voluit: veteres nummi a divitibus coempti, servabantur, vulgus novos dumtaxat habebat, & recipere cogebatur.

Factum hoc Austriae Principum excusat HANTHALERUS (a) ob argenti penuriam & urgentem belli necessitatem. Sed paulo post malo huic remedium allatum fuit. *M. Gottwicz. & S.B.*

XXVI.

Fascia Austriaca in scuto coronato, quod trifolium cingit, varii item ductus umbonem & exteriorem nummi partem exornant.

Nummum hunc imperante FRIDERICO cufum fuisse non ambigo; spectat enim ad *monetam nigram*, de qua in notis ad proximam praecedentem nummum egimus: distinguitur porro a moneta ALBERTI Ducis, per adpositionem coronae. Sed siglas illas scuto adpositas, quas HANTHALERUS litteris A. & T. signanter expressit, illas vero quasi aegnima in medio reliquit, in meo typo satis discernere nequeo. *M. S. B. eiusdem valoris.*

XXVII.

In frontispicio libri, quem de nummis Wiennensibus scripsit Cl. HANTHALERUS, typum adfert *moneta nigræ*, imperante FRIDERICO

co Placido percussæ, quæ siglas A. & T. ipsi incognitas, continere dicit. Tab IX.

Quos ego vidi huius ævi nummos, non litterarum siglas, sed potius frondes & stellas in ornatu habebant; litteræ vero nominis initiales, si quæ adpositæ fuerunt, supra scutum legebantur. In huius rei gratiam tres subiungam typos eius generis monetæ. *H. W. M. num. 8.*

XXVIII.

Monetæ *nigræ* non multo post successit denuo *Alba*, argento, ac meliori metallo locupletior, sed eundem fere typum ac prior referens. Verum nihil hic de siglis reperies; frondes tantum pro genio sæculi factas, & stellas pro ornatu continent.

Existimabant nimirum rei monetariæ præfecti, figuris ac ornatu quodam explendum esse trifolium; hinc, uti superne corona spatium replebant, ita cæteris binis foliis, frondes, strias, & stellas impresserunt. *M. S. B. ex arg. satis probo. pond. 1. crucig.*

XXIX.

Scutum Austriacum frondibus iterum stipatum & stellis ornatum hic habes; quid vero scuto olim impositum fuerit, oblitteratum iam est. Ibi sedes, ut plurimum erat, coronæ, aut siglarum; quod ipsum videre est, cum ex præcedentibus, tum ex sequenti typo, quem huc adpono. *M. S. B. eiusd. pond. & val.*

XXX.

(a) Wiener Münz. pag. 14.

Tab. IX.

XXX.

In trifolio scutum *Austria*, frondibus exornatum, imposita figla comparente, sed exesa. *M. S. B. eiusd. pond. 85 val.*

XXXI.

FRID. *erichus* RO. *manorum* IMP. *erator* AVGV. *stus*. Aquila Imperii biceps, supra quam corona Imperialis.

MONETA NOVA. AVST. *ria*. 81. CRUX S. ANDRÆ, in cuius quatuor angulis parmula compa-

rent *Austria*, *Carinthia*, *Tyrolis* & *Habsburgi*. Additi numeri Arabici 81. denotant, nummum hunc cufum fuisse anno 1481. Juxta hanc æram typus iste nummum numero XXI. positum, ordine præcedere debuisset; sed eius delineatio serius, & confecta iam tabula nostra, in publicum prodiit; illam itaque pro complemento & coronidis loco huc addere placuit. *G. Cab. suppl. 1. pag. 94. Tab. 8. n. 96.*

FRIDERICUS PLACIDUS IMP.

MAXIMILIANUS I.

ARCHIDUX AUSTRIÆ ET ROM. IMPERATOR.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

MAXIMILIANUS FRIDERICI III. ex ELEONORA Lufitana, ut diximus, filius, Neapoli Austriæ anno Christi 1459. die XXII. Martii in hanc vitam ingressus est. Insignis corporis species (3.) orisque probitas eximia (18. 19.), incredibilem ei conciliabant Maiestatem: cæteræ virtutes: iustitia, clementia, temperantia, modestia, liberalitas, fortitudo; unde & MAGNANIMI titulum (2. 7. 8. 10. 12.) promeruisse videtur, in eo summæ erant.

Anno 1475. pace inter FRIDERICUM patrem & CAROLUM Burgundiæ Ducem firmata, MARIE, unicæ eius filix, desponsatus est (1.), quam post foci cædem, missa anno 1477. solemniter ad eam legatione, per LUDOVICUM *Barvaria* Ducem, contra nitente, nihilque non tentante LUDOVICO XI. FRANCIE Rege, XXVI. April. sibi copulavit (3.), solemnesque deinde nuptias Gandavi (4.) XX. Aug. celebravit, annos natus undeviginti; MARIA annum ætatis vigesimum (7.) agente. Exinde, ad avitam hereditatem amplissima ditione accedente, PLVRIVM EVROPE PROVINCIARVM DVX ET DOMINVS POTENTISSIMVS effectus est (23-25. 48-52.), primusque Magisterium inclyti ordinis aurei velleris (9.) Augustæ Genti suæ adquisivit.

Rex Romanorum (15-17. 47-49.) Francofurti anno 1486. electus, eodem anno Aquisgrani solemniter coronatus est,

MAXI-
MILIA-
NUS I.

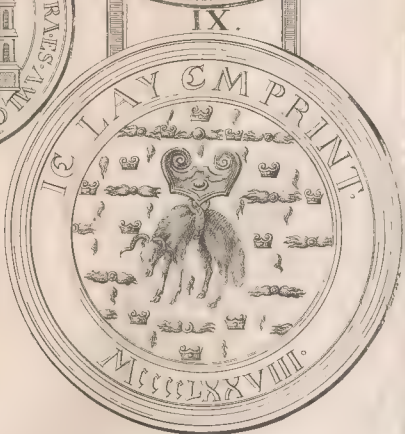
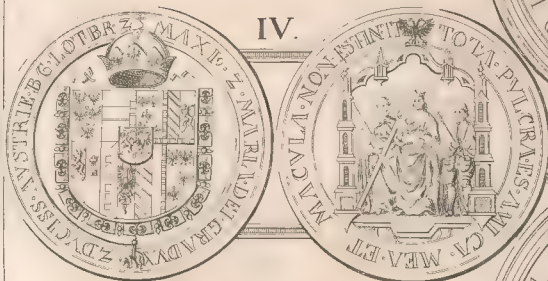
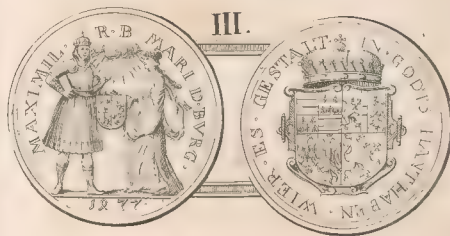
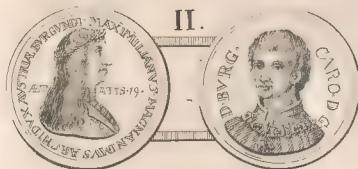
sparsis, inter cæteras ceremonias, aureis argenteisque in populum nummis (15.). Hinc patri anno 1493. in Imperio succedens, Imperatoris titulo ad annum usque 1508. ut plurimum quidem (17.47-49), neque tamen semper, nec ubique (18.19.) abstinuit. Eodem anno coronam auream a Summo Pontifice accepturus, in Italiam cum exercitu proficiscitur, sed Gallis Venetisque viam obsidentibus (23.24.) re infecta, in Germaniam, plures copias collecturus, reversus est.

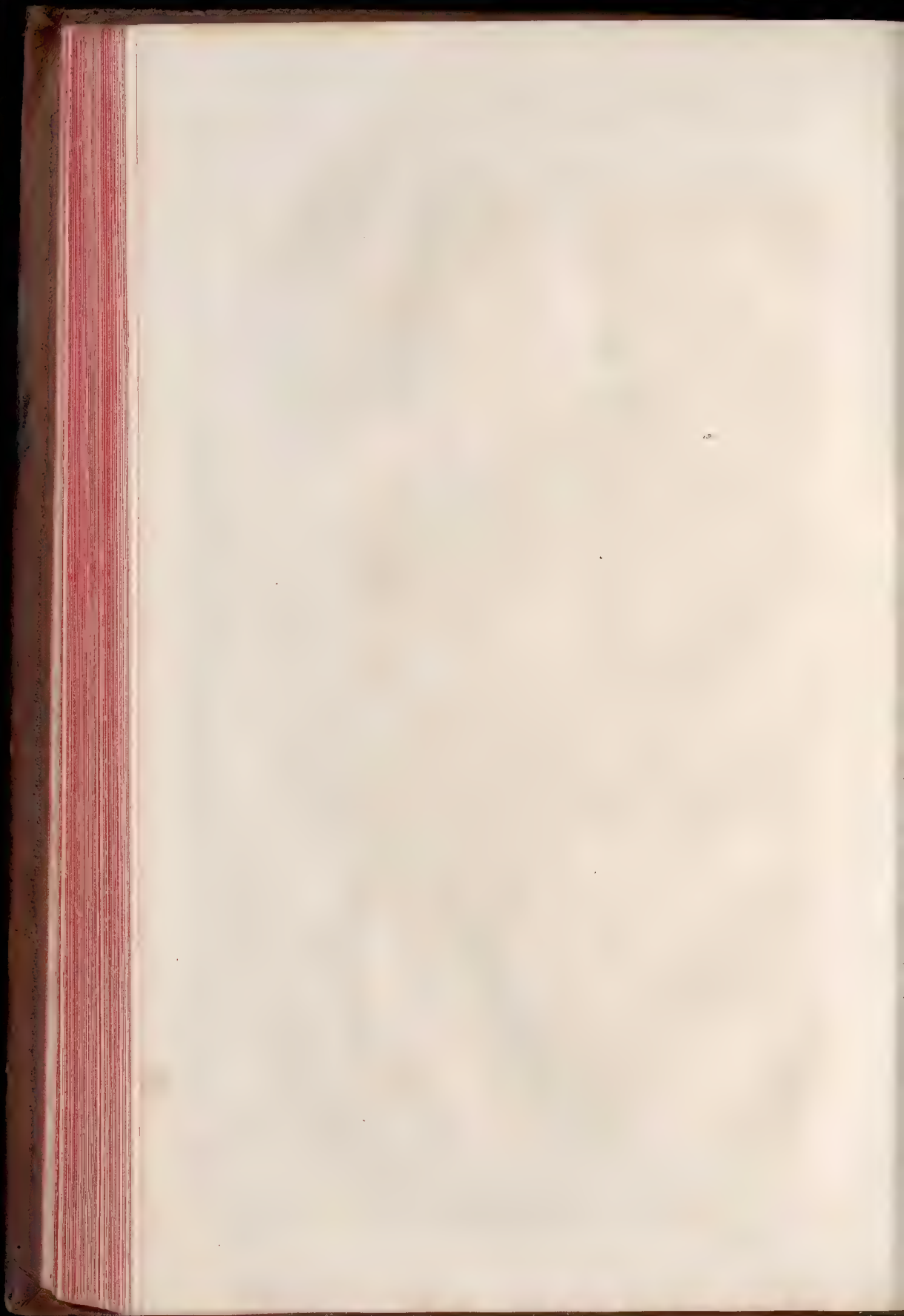
Bella MAXIMILIANUS tria supra viginti, varia fortuna gessit. Primo omnium, quod iniit, prælio, insignem de Gallis ad Guinegatum, Artesiæ pagum, victoriam (10.) retulit. CAROLUM Ducem Geldriæ (19.) in ordinem redegit. RUPERTUM *Palatinum* ad Ratisbonam, quamvis non sine præsentis vitæ discrimine (21.22.) acie devicit. Ad HENRICUM Angliæ Regem, Teroanam, Morinorum urbem, obsidione cingentem, cum pulcherrimo equitatu profectus (26-28.) cum ad cladem, Gallis ibidem illatam, tum ad expugnationem urbis plurimum contulit. Omnium vero maxime memorabile est bellum, quod vi fœderis, Cameraci anno 1508. cum JULIO II. Pontifice Max. LUDOVICO XII. Franciæ, FERDINANDO *Catholico* Hispaniæ, Regibus, itemque cum FRANCISCO II. Mantuæ & ALPHONSO I. Mutinæ, Ducibus initi, Venetis intulit; (25.32.33.) eo enim in annum 1516. extracto, ROMANUM tandem IMPERIUM PACATUM EST: (36.) quamvis pax absoluta anno 1518. primum rediret. Suspici meretur, qua armatura fortissimus Imperator instructus, (25-28.33.) in bellum procefferit.

Pacis vero non minus, quam belli artibus intentus, multa alia præclare, & ex dignitate Imperatoria gessit. Iudicium Cameræ Imperialis Wormatiæ constituit (14.). FRIDERICUM III. cognomento *Sapientem*, Electorem Saxonie, *Vicarium Imperii & Locumtenentem Generalem* declaravit (20.) Litteras litteratosque apprime coluit, atque inter cæteros IOANNEM BANNISSIMUM DALMATAM (87.), Tridentinæ Ecclesiæ Decanum, magnæ eruditionis & experientiæ virum, multo in honore habitum, muneribus auxit. Amsteledamensem civitatem corona Imperiali (85.), JOHANNEM BENTIVOLUM iure monetam cudendi (86.) donavit. Quod vero singularem Principis providentiam ostendit, fœdus est, quod, conventu Vindobonæ habito, cum ULADISLAO II. *Hungariæ & Bohemiæ*, & SIGISMUNDO I. *Poloniæ* Rege, sancivit (29.); quo, duplici exinde enato matrimonio (30.31.), Augustæ Domui Austriacæ via ad *Hungariæ & Bohemiæ* regna communita, & antiqua hætenus iura asserta sunt. Nec minus feliciter successit, quod PHILIPPUM (68-75.) filium, IOANNÆ (76-77.) regni Hispanici heredi, nuptui dederit, unde eadem Monarchia ad nepotes (37.) eius propagata est.

Alterum matrimonium, quod MAXIMILIANUS cum BLANCA MARIA, GALEACII, Mediolani Ducis filia, contraxit (17.).

MAXIMILIANI I. Archid. nummi Historici Tab. IX

(17.), sterile fuit. At ex MARIA *Burgundica* præter PHILIPPUM, MARGARITAM suscepit, JOHANNI, FERDINANDI *Ca-*
tholici filio primum (78.), deinde PHILIBERTO *Sabaudie* Duci nu-
ptam, (80.81.) quo anno 1504. e vivis erepto, ad statum
viduitatis (82.) redacta, Belgii præfecturam ad annum usque
1530. sibi emortualem, gessit. Cæterum de nothis MAXIMI-
LIANI duo dumtaxat nummi ad manus nostras pervenerunt: GE-
ORGII *ab Austria*, Ducis *Bullonii* ac Comitis *Löffensis* (83.84.)
Brixia Leodique Episcopi.

Incredibile est, quantos labores, toto vitæ suæ tempore Cæsar
perpeffus sit, quantaque discrimina (21.22.) adierit. Quibus demum
succumbens, apud *Welsam*, *Austriæ* oppidum, XII. Januarii terrestrem
coronam cum cælesti commutavit (40.41.) anno Domini 1519. cum
vixisset annos 59. menses undecim, minus diebus decem: regnasset vi-
ginti quatuor & semis. Symbolum eius, quo plerumque, cum in
expeditionem iret (15.25.28.), usus est, huius erat sententiæ:
TENE MENSVRAM ET RESPICE FINEM (89.).

Nummi commercio destinati, vel unciales sunt (47.52.), vel
monetæ minores (53.66.) quorum nonnullæ *Regalium* nomine veni-
unt (53.): aliæ *dimidii albi* tum vocati, pondus unius denarii hodierni
æquant (57.60.); utrique præter effigiem Cæsaris, in nonnullis obvi-
am, vel aquila Imperii biceps coronata (54.55.) vel tessera provin-
ciarum (56.65.) insculptæ. Adicitur quoque non raro vel ex
toto (48.49.52.), vel ex parte (50.51.66.), Ordinis aurei
velleris insigne.

NUMMI HISTORICI.

I.

Tab. X.

MAXIMILIANVS. AVSTER. Pro-
tome Archiducis armata, cum
calantica in capite, ad lævam
converso: defluente ad tergum
cæsarie, pro more eius sæculi,
æqualiter præcisa. Inferne no-
men artificis legitur: OPVS CA-
RO.NIS.

CAROLVS. BVRGVNDVS. Pro-
tome Ducis armata, cum bre-
vibus capillis, capite caliptra
operto, & ad lævam respici-
ente.

Numisma isthoc anno 1475.
quo initis apud Novesium,
FRIDRICUM III. Aug. inter &
CAROLUM Burgundiæ Ducem,
pæcis conditionibus, MAXIMI-

LIANUS cum huius filia unica
MARIA, cum omnibus provin-
ciis hereditariis: si CAROLUS,
nulla alia prole auctus, ex hac
vita decederet, desponsatus est.
Licet enim pacti huius nullum
præbeat nummus vestigium;
cum tamen hoc anno a prid.
Calend. Jun. amicitia inter FRI-
DERICUM, & CAROLUM coalue-
rit, nec ultra diem XIII. Sept.
eiusdem anni, quo is cum LU-
DOVICO XI. Galliarum Rege
novennales inducias pactus, fi-
liam suam CAROLO VIII: tunc
Delphino destinavit, firma per-
manferit: commodius sane tem-
pus, quo nummum hunc emer-
sisse dicamus, vix assignari po-
terit; nisi spatium illud, quod
a die ultima Maii ad decimum

ter-

MAXI-
MILIA-
NUS I.

tertium Septembris effluxit; utpote quo focero generoque facile in mentem venire potuit, ut effigies utriusque, numismate consignata, ad posterorum memoriam transmitterentur.

Neque etiam nummi natales, in annum insequentem, aut ultra CAROLI eadem, quæ in diem v. Januar. anni 1477. incidit, retrahere, aut inter nummos restitutos numerare possumus; cum nihil admodum sit, quod id suadeat; imò simplex MAXIMILIANI titulus contrarium potius innuere videatur. Clar. quidem HERÆUS idem numisma in tabulam Magistrorum Ordinis aurei velleris eam forte ob causam retulit; quia MAXIMILIANUS CAROLO in Magisterio inclyti illius Ordinis successit. Verum cum nullum eius Ordinis in numismate appareat indicium; allatas rationes præferre visum est. *M. Imp. ar. pond. semiuncia.*

II.

MAXIMILIANVS. MAGNANIMVS
ARCHIDVX AVSTRIÆ BVRCVN-
DIÆ. Protome Archiducis in toga
pellicea replicata, opere phrygio
contexta, capite laureato, & ad
lævam converso. In area hinc
inde ÆT-ATIS 19.

CAROLVS DEI GRATIA DVX
BVRCUNDIÆ. Protome CAROLI
adversâ fronte, capite nudato,
cum Ordinis aurei velleris in-
signi. Formula *Dei Gratia* vi-
ventem quidem CAROLUM in-
dicare videtur; at ex adiecta æra
atatis MAXIMILIANI conficitur;
numisma hoc, anno 1477. &
quidem post eadem CAROLI fi-

gnatum fuisse. MAXIMILIANVS Tab. X.
enim in perigraphæ titulum *Bur-
gundie Ducis* usurpat, quod vi-
vente focero nec fecisset, nec
iusto titulo facere potuisset. Per-
suasum itaque nobis est, num-
mum nuptiarum tempore pro-
diisse; ut quemadmodum MA-
XIMILIANI & MARIE effigies,
uti mox videbimus, eadem oc-
casione, non semel in eodem
numismate coniunctæ sunt; ita
& focero, quamvis iam defun-
cto, idem honos adhiberetur.
Certe agnomen *Magnanimi*,
quod hic legimus, & corona
laurea, qua caput redimitum
est, nec non & reliquus oris
habitus, satis clare ostendunt,
Archiducem iuvenem, sponsum
repræsentari; namque hac ea-
dem forma insequentibus num-
mis nuptialibus, unacum spon-
sa MARIA, aliquoties sistitur,
eodem *Magnanimi* titulo ad-
iecto.

JACOBUS a MELLENS Vir Clar.
(a) lauream hanc titulumque
ob reportatam a Gallis victoriam
anno 1479. MAXIMILIANO tribu-
tum fuisse asserit; sed præter num-
morum fidem: cum in nummis
nuptialibus, mox producendis,
utique ante eam victoriam per-
cussis, cum eadem corona titulo-
que compareat. Tab. H.

III.

MAXIMILIANVS. R. B. MARIA
DVX BVRCUNDIÆ. In exergo
nota Chronologica 1477. MA-
XIMILIANVS & MARIA conversis
vultibus, stantes, manibusque
scutum una sustinentes. Ille ar-
matus, succinctorio instructus, &
pileo

(a) Syllog. numm. uncial. pag. 7.

Tab. X. pileo Archiducali opertus, a dextris : hæc a sinistris, stola longis latisque manicis induta, & pileo ducali ornata, defluente a tergo tænia ampla, cingulo tenus replicata. Superius inter capita sponſi & sponſæ radii ex alto demittuntur. Scutum quadripartitum est : primus & quartus quadrans symbolum *Austriæ* veteris, non quidem quinque, sed tribus dumtaxat avibus impressis, exhibent. In secundo & tertio *Burgundiæ* & *Brabantia* tesserae iugatae cernuntur.

IN. GODTS. HANT. HABEN. WIER. ES. GESTALT. i. e. *in manu Dei hoc nos reposuimus*. Scutum MAXIMILIANI maius quadripartitum, & pileo Archiducali tectum. Primus quadrans in quatuor areolas divisus, quarum prior & quarta *Austriæ* novæ, secunda & tertia veteris symbola ostendunt. Secundus quadrans tesseras *Styriæ* & *Carinthiæ* coniungit. Tertius *Carniola* & *Tyrolis* aquilas completur. Quartus leonem *Habsburgicum* habet.

a Typum nuptialis huius numismatis Cl. HERÆUS tabulis suis inseruit, eundemque ære excusum Cl. KOEHLERUS (a) notis illustravit, qui vero ingenue fatetur : se nescire, quid sibi velint illæ siglæ R. & B. in adversa nummi parte expressæ; quæ difficultate non carent. At si omnes & singulas nummi partes, ac res circumstantes diligentius perpendamus, siglæ illæ vix, ac ne vix quidem aliud

TOM. II. P. I.

denotare possunt, quam *R.egentem B.urgundia*. MAXIMILIANUS I.

LIANUS enim, celebratis cum MARIA nuptiis, titulos paternos, Austriacis communes, initio (*Austria* excepta) omisit; uti observat VREDIUS (b) & postquam mense Augusto eiusdem anni 1477. MARIAM uxorem duxerat, sequenti mense Septembri, die XII. dato diplomate iam usus est titulo Ducis : *Austriæ, Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantia* &c. illudque diploma, novo nondum utriusque sigillo parato, signandum curavit avito sigillo, tesseras *Austriæ, Habsburgi, Carinthiæ, Carniola, & Styriæ* insignito (c). Itaque ipso die nuptiarum satis forsitan erat sponso, se per siglas illas R. B. *R.egentem B.urgundia* spectabilem præbere. Hæc de vexatissimis illis siglis notasse sufficiat, donec ab alio meliora afferantur.

Ipsum numisma in memoriam matrimonii, cum MARIA Burgundica initi, signatum fuisse, forte non est, ut pluribus moneamus; cum id obiter inspectum rem satis aperte declararet. Num vero ad priorem illum contractum, quo MAXIMILIANUS per Procuratorem suum LUDOVICUM Bavarie Ducem XXVI. Aprilis anno 1477. matrimonii fœdera iniit? an vero ad diem XX. Aug. quo Principes Gandavi solenni precatione iuncti sunt, pertineat? de hoc equidem dubitari potest.

Laudatus KOEHLERUS, qui nummum eruditis notis illustravit,

(a) M. B. L. P. IV. p. 65.

(b) de Sigill. Com. Fland. p. 105.

(c) Id. ibid. p. 103.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

vit, fatis habet, *Nuptialem* vocasse, nulla habita, illius aut alterius solennitatis ratione. Verum cum occasione nuptiarum Gandavi celebratarum aliud numisma, mox producendum, suppetat: præsentī, memoriam prioris illius pactionis conservari putamus. In hoc enim MARIA futuro sponso scutum Burgundicum, atque adeo iura in provincias hæreditarias traditura depingitur; id quod præcipue priori illa legatione actum est. Traditura, inquam, celebratis postea nuptiis. Hinc est, quod MAXIMILIANUS nondum Ducis Burgundiæ, sed REGENTIS duntaxat, uti observavimus, titulo utatur, ac utriusque scuta adhuc seiunctim compareant. Cum e contrario in sequenti numismate, amborum insignia in unum idemque scutum conflata sint, tituliue Ducum *Austriæ*, & *Burgundiæ* utrique in communē tribuantur. Concordat præterea perigraphæ partis averse, quæ, ut consideranti patebit, non nisi ad solennem quandam pactionem adludere videtur. *M. Imp. ar. pond. semiunc. drach. 3.*

IV.

MAXIMILIANUS. ET MARIA.
DEL. GRATIA DUX ET DUCISS. A
AVSTRIE. BVRGUNDIA LOTHARINGIA. BRABANTIA &c. id est cetera.
Scutum quadripartitum, torque aurei velleris cinctum, imposito inter æram Christi 1477. galero Archiducali. Primus quadrans a summo bipartitus, continet insignia *Austriæ* vetera, & recentiora. Secundus eodem

modo divisus, novæ & antiquæ *Burgundiæ* symbola: hoc rursus cum *Brabantica* tessera bipartitum. Tertius quadrans in longum tripartitus est: primus laterculus *Styriacus*, secundus deberet esse *Carinthiacus* (a) sed per errorem scalptoris alteratus. Tertius *Carniolensis*. Quartus quadrans iterum *Burgundiæ* veteri, *Limburgo*, & nova *Burgundiæ*, eodem modo sectus. Parmula *Flandrica* cum *Tyro-lensi* omnibus imposita.

Ara, in qua icon Beatissimæ Virginis Dei Genitricis stantis, ac puerulum IESUM in ulnis suis sustinentis conspicua, assistentibus sibi S. ANDREA, crucem, ab eius nomine dictam, prendente, a sinistris S. SEBASTIANO, dextra telum, sin. palmæ ramum tenente. Superne in margine nummi, aquila Imperii biceps impressa: additur perigraphæ, quæ ex *Cant. IV. 7.* desumpta est: TOTA. PVLCRA. ES. AMICA. MEA. ET MACVLA. NON. EST. IN. TE. Ad hanc aram, quæ Gandavi est, anno prædicto, die XX. Augusti, procurante sacra Episcopo Tornacensi, a JULIANO Summi Pontificis Legato, Principes sponsi matrimonio iuncti sunt. Vide etiam, quæ ad nummum proxime antecedentem adnotavimus.

Notatu porro dignum est: scutum Burgundo-Austriacum, iam iam hoc anno torque aurei velleris cinctum, comparere: quum MAXIMILIANUS anno primum subsequenti 1478. magisterium huius ordinis assumpsit; sed, quoniam MARIA paternis

(a) Vid. OLIVARII VREDII Sigilla Flandriæ in Indice.

Tab. X. ternis usæ est insignibus, eius ordinis tessera in hoc nummo addita quoque fuit. *Tab. H.*

V.

MAXIMILIANVS DVX AVSTRIÆ: BVRGVND. *ia.* Protome MAXIMILIANI fere ut num. II. capite ferto redimito, promissa cæsarie, venusta & liberali facie.

MARIA DVX BVRGVNDIÆ: AVSTRIÆ: Protome MARIE, sponsæ formosissimæ, capite ferto pariter redimito, dextrorsum converso, venusta capillatione, colloque torque ornato. Dubium non est, quin elegans hoc numisma ad solennes MAXIMILIANI & MARIE nuptias Gandavi xx. Augusti, dicto anno celebratas, pertineat; cum & hic Austriæ Burgundiæque titulis ambo utantur, id quod ex nummis amplius patebit. *M. Imp. ar. deaur. pon. I. unc. M. Buol. ar. & Tab. H.*

VI.

MAXIMILIANVS. FR. *iderici* CAES. *aris. F. filius* DVX. AVSTR. *ia* BVRGVND. *ia.* Protome MAXIMILIANI, ut num. præcedenti: nisi quod caput ferto laurea que simul cinctum sit.

MARIA. KAROLI. F. *ilia* DVX. BVRGVNDIÆ. AVSTRIÆ. BRAB. *antie* C. *omes* FLAN. *dria.* Protome MARIE cum stola, capite nudo sinistrorsum respiciente, crinibus in nodum adstrictis. Pone monogramma eiusdem conspicitur, pileo ducali tectum.

Hunc quoque nummum nuptialibus adnumeramus; tum

TOM. II. P. I.

(*) Apud FREHER. *Rer. Germ. Scrip-
tor. T. II. pag. 606.*

quod MAXIMILIANI caput non MAXIMILIANI folum lauro, sed alio quoque MULIA-
ferto cinctum compareat: vide-
tur enim tum temporis in usu fuisse, ut sponsæ Principes, spon-
sos suos, cum matrimonia inirent, fertis donarent; uti ex *Diario* CUSPINIANI (a) colligitur; tum quod ambo in perigraphæ parentum suorum mentionem faciant; tum denique, quod ambobus nomen DUCIS tribuatur, haud secus ac num. v. vidimus: alias præter morem MAXIMILIANI, qui, ut par erat, *Archidux* appellari voluit; at celebratis nuptiis, cum unus alterius provinciarum titulos assumpsisset, sponso satis erat, vocari *Dux Austria & Burgundiæ*, cum e contrario sponsa *Dux Burgundiæ; Austria, Brabantia, & comes Flandria* appellaretur.

Notandum porro: posticam huius nummi partem a Clar. HERÆO in tabulis familiæ Austriacæ sigillatim relata esse, absque parte antica; unde coniecturæ locus: hanc MARIE effigiem in nummo cum epigraphæ, forte ante nuptiarum solennia communicatam fuisse cum MAXIMILIANO sponso, qui exinde priorem nummi partem pari forma, ad imitationem sponsæ, fieri iusserit. *Tab. H. M. Buol. M. S. B. a.*

VII.

MAXIMILIANVS MAGNANIMVS ARCHIDVX. AVSTRIÆ. BVRGVND. *ia.* In umbone hinc inde per transversum: ÆTATIS 19.

MARIA. KAROLI. FILIA. HERES. BVRGVND. *ia* BRAB. *antie*

C 2

CON-

MAXI-
MILIA-
NUS I.

CONIVGES. ETATIS. 20. Numif-
ma hocce præcedenti in multis si-
mile. Excipe, quod hic caput MA-
XIMILIANI lauro, non item alte-
ro illo ferto redimitum, com-
pareat: sed contra additi sunt
anni ætatis sponsi & sponsæ,
quorum ille undeviginti anno-
rum recte scribitur; quippe qui
anno 1459. die XXII. Martii
in lucem editus est: adeoque
die XX. Aug. 1477. annum
octavum supra decimum, &
mensēs quinque, demptis duo-
bus diebus, expleverat. At
MARIA anno 1457. XII. Febr.
nata, ut PONTUS HEUTERUS
auctor est (a) nuptiarum tem-
pore annum ætatis, secundum
nostrum computandi modum,
XXI. pridem inchoaverat. Un-
de, quemadmodum in figenda
MAXIMILIANI ætate observa-
tum est, menses illi exceden-
tes, pariter pro anno compu-
tandi erunt; adeoque dicendum
videtur: *MARIAM Sponsam* so-
lenni die nuptiarum, secundum
HEUTERI relationem, annum
ætatis primum & vigesimum
egisse, secus ac ex nummo ap-
paret. Hanc difficultatem ut
tollamus, animadverti meretur:
ea tempestate apud Gallos, Lo-
tharingos & Belgas, antiquum
usum adhuc obtinuisse, ut alii
ab Annuntiatione B.V. MARIE,
XXV. Martii, alii a Paschate
annum solarem ordirentur: do-
nec anno 1564. CAROLI IX.
Francorum Regis, & anno
1580. CAROLI III. Lotharingæ

Ducis, edicto cautum est, ut ^{Tab. X.}
in publicis ac privatis tabulis,
anni exordium a Calend. Ja-
nuariis repeteretur; quorum
exempla Belgæ quoque secuti
sunt. Quo circa & id obser-
vandum: quod annos Nativita-
tis, a Romanis acceptos ni-
hilo secius haud præverterint,
sed trimestri spatio posteriores
fuerint (b). Ex quibus plane
consequitur: *MARIAM*, secun-
dum communem ac hodiernam
annos putandi rationem, reve-
ra XII. Februarii anno 1458.
natam, die nuptiali annum æta-
tis 20., ut in nummo recte
adscribitur, egisse. Quod ad
MAGNANIMI titulum, in num-
mo additum, spectat: repeti
poterunt, quæ ad nummum,
secundo loco descriptum, in
calce notavimus. *M. Imp. ar.
pond. dimid. unc. drach. 2.*

VIII.

Pars adversa eadem cum
præcedenti: quanquam alio ex
modulo prodierit. Perigraphæ
aversæ itidem convenit. At
protome *MARIE* in veste, ope-
re phrygio contexta, sistitur,
cum pileo turbinato in capite.
Desiderantur quoque anni æta-
tis utriusque. Sed hoc tamen
minime impedit, quin num-
mum nuptialibus, utpote cum
cætera præcedenti corresponde-
ant, adnumeremus. Id solum
exinde consequitur: plura nu-
mismata mnemonica, occasione
harumce nuptiarum, MAXIMI-

LIA-

MABILONIUM de Re Diploma-
tica lib. II. cap. 23. ibidem lau-
datum, nec non Rev. CALME-
TUM Præfat. ad Rationar. terap.

(a) Rer. Burgund. Lib. IV. p. 143.

(b) Vid. DUFFRESNE Glossar. med.
& infimæ Latinitatis edit. Benedict.
Congreg. S. Mauri, Venetæ, in
voce *Annus* col. 433. seqq. &

Tab. X. LIANI & MARIE honoribus fuisse dicata. Quod quidem operæ pretium erat; utpote, cum exinde plures, exque insignes hereditati Austriacæ accreverint provinciar.

IX.

MAXIMILIANVS DVX AVSTRIÆ BVRGVND.*ia*. Protome Archiducis ad modum num. II. descriptum: at caput duplici ferto redimitum est.

Vellus aureum ex ignitabulo dependens, sparsis in umbone ignariis & filicibus, unde scintillæ profluunt, additoque lemmatè Gallico: JE LAY EMPRINT. cum æra Christi: MCCCCLXXVIII.

PHILIPPUS *Bonus*, Burgundiæ Dux, qui avus erat MARIE, MAXIMILIANI uxoris, ordinem aurei velleris instituendo, symbolum, in hoc nummo expressum, adoptavit, adiecto lemmatè: AUTRE NAU-RAY. quod CHIFLETIUS (a) ita interpretatur: *Aliud non habeo*. Cautum quippe erat Constitutionum Ord. cap. II: ne soldales ulli alteri militiæ sua darent nomina. Quanquam hoc ultimum, singulari postea CAROLI V. privilegio, nonnihil immutatum sit. Scriptor anonymus, qui Wiennæ anno 1728. de aureo vellere opus in fol. edidit, cap. IV. lemma illud PHILIPPI, quod limbum pallii Equitum Ordinis ambiebat, per hæc verba exponit: *Alterum non habeo*.

CAROLUS *Audax*, seu Bel-

licosus Burgundionum & Belgarum Princeps, hoc lemma^{MAXI-} immutavit, repositis proprii symboli verbis: JE L' AY EMPRIS, id est: *illud suscepi* (b). Prædictus auctor Wiennensis citato loco legit: JE L' AY EMPRINS, atque per verba: *Ego illum suscepi*, reddit, quæ in hoc solum differre videntur a priori illa formula: quod suo PHILIPPUS lemmatè, *in futurum* nulum se alium Ordinem suscepturum, promittat: CAROLUS vero *in præsentia*, seu potius *de præterito* loquatur: isti se Ordini nomen dedisse.

MAXIMILIANUS itaque, cum anno MCCCCLXXVIII. magistrum Ordinis susceperet, hoc foci sui exemplum secutus, symbolum retinuit, eique lemma adscribi iussit: JE L' AY EMPRINT. *M. Imp. a. M. S. B. a. deaur. & in Tab. H. de Mag. Ord. aur. Velleris.*

X.

Typus utriusque faciei, ut num. VII. nisi quod caput MARIE dextrorsum respiciat. Variat quoque nonnihil in perigraphæ, quæ sic sonat: MAXIMILIANVS. MAGNA. NIMVS. ARCHIDVX. AVSTRIÆ. BVRGVNDIÆ. ETATIS 19. & in averfa: MARIA. KAROLI. FILIA. HERES. BVRGVNDIÆ. BRAB.*antiæ* CONIVGIS (errore monetarii, pro CONIVGES) ETATIS. 20. 1479.

Adiectus annus Incarnationis 1479. satis declarat, nummum haud quaquam eo tempore prodixisse, quæ MAXIMI-

C 3

LIA-

(a) Brev. Hist. inclyti Ord. Aurei vell. c. IV.

(b) Id. cap. X.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

LIANUS & MARIA aut matrimonio iuncti sunt, aut ætatem, quam is innuit, agebant; cum utrumque, ut paullo ante vidimus, cum anno 1477. congruat. Exinde tamen facile arguitur, nummum hunc, ut & sequentes duo, nuptiarum primum diei destinatos, anno 1479. quo MAXIMILIANUS fuso fugatoque ad *Guinegatum*, Artesiæ vicum, Duce CORDÆO, eximiam de Gallis victoriam retulit (a), repetitos fuisse: superaddita, ac primum incisa æra Christi 1479. quæ tempore nuptiarum omiſſa erat; quippe quod tum ex adiecta mensura ætatis utriusque sponsi, anni Christi facile intelligerentur. Habent enim archetypa, præcipue duorum insequentium, tantam cum nummis num. VII. & VIII. descriptis, quos ad dictam nuptiarum solemnitatem pertinere docuimus, similitudinem, ut ovum ovo vix similis sit. Vox etiam *coniuges*, quæ in altera parte legitur, nummi primam destinationem ad coniugium spectasse, innuit; quod cum recens adiecta æra Christi modo non permittat, ad dictam victoriam forte referendi erunt. Nonnunquam autem numismatibus, hac vel illa occasione percussis, aliquid adiectum fuisse, quo alterius rei memoria celebraretur; non est adeo insolitum, & exemplis demonstrari potest. Instar omnium sit numisma maximi moduli; in coronationem CHRISTIANI IV. Daniæ Regis signatum, atque in museo nostro

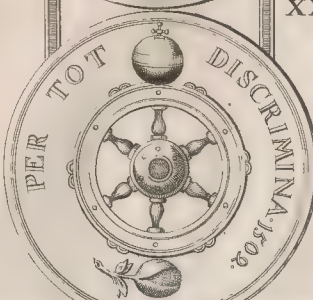
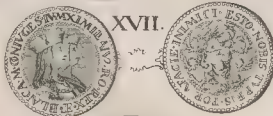
affervatum. In eius adversa fronte CHRISTIANUS regio ornata indutus, equo sub umbella, a quatuor viris gestata, sinistrorsum vehitur, dex. sceptrum gerens, sin. frænum tenet, addita, in area superiori, hac inscriptione: CHRISTIAN.O 4.DANL.Æ NORV.egia REGI: NAT:O 1577 CONIUG:ato 1597 MENS:is NOV.embriſ die 27. & in exergo: VIVAT ET VALEAT C. L. R. M. NIC. S. F. 1596. quas ultimas siglas hunc forte in modum interpretari oportet: *cum L.licentia R.egia M.ajestatis NIC. S.ignari F.ecit.* anno 1596. Ex hac utraque inscriptione manifestum fit: numisma integro anno ante nuptias Regis signatum fuisse; cum tamen nihilominus earum annum & diem accurate designet, atque de iis, ut de re præterita memoret. Hoc vero cum ab eo, quisquis demum fuerit, qui *cum licentia Regis* numisma *signari fecit*, tam accurate prænotici haud potuerit; superest, ut dicamus, numisma in memoriam coronationis primo conflatum, anno insequenti, quod impenſarum compendium fieret, atque adeo una fidelia duo dealbarentur parietes, repetitum fuisse, superaddito anno & die nuptiarum. Et id quidem tam facile erat, quam difficile fuisset, incisam semel matrici, quam vocant, æram Christi 1596. eradere, eiusque loco æram anni insequentis substituere. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc.*

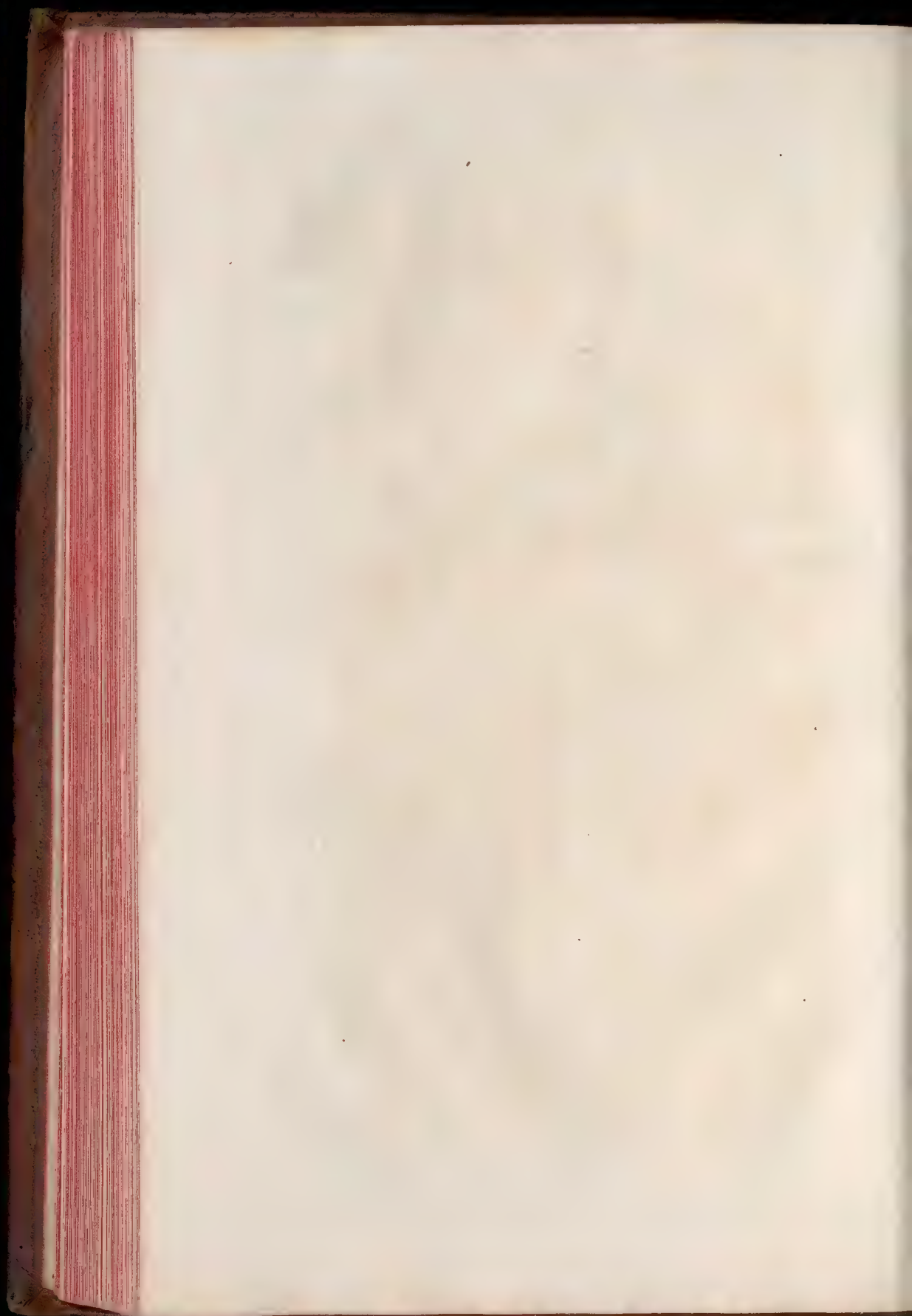
Tab. X.

MAXIMILIANI I. Archid. nummi Historici. Tab. XI.

MAXIMILIANI I. NUMMI REGII ET IMPERATORII.

Tab. XI.

XI.

Typus ut num. vii. in a-versa tamen parte, sub axilla MARIE dextra, æra Christi 1479. observatur.

Quæritur inter Nummophilos: an elegans hic, nec ob-vius nummus, inter numismata mnemonica, an vero inter num-mos unciales, quos vulgo *thaleros* vocant, accensendus sit?

- 2 Cl. KOEHLERUS (a) utriusque sententiæ momentis, in medium adductis, a nummis mnemoni-cis stat; eo quod primo, nul-lus Principum sibi ipsi titulum quendam honoris, in nummis, publico usui destinatis, attri-buat, adeoque nec MAXIMI-LIANUS axioma MAGNANIMI, quod in nummo legitur, sibi attribuerit. Quin id ipsum argu-mento esse asserit: nummum hunc ab alio, MAXIMILIANI ho-noribus dicatum fuisse; idque tri-plicis generis typis (nos plures damus) evinci. Infuetum porro esse ait: imagines Prin-cipum coniugum in nummis uncialibus comparere, aut an-nos ætatis in iisdem consignari. Hisce rationibus nos quoque subscribimus, prolatisque ab eo rationibus superaddimus: num-mum hunc non solum in ar-gento, sed in auro quoque, uti inferius notabimus, reperiri; deinde idem typus quinquies a nobis exhibitus: semel in num-mo ovata figuræ, ut mox vi-dimus, comparet, quod genus nummorum publico usui haud designari solet. Cæterum, quod laudatus vir Clar. subiicit: num-

mun istum ad restitutos, seu MAXI-ad eius generis nummos perti-nere, qui post fata Principum, ad resuscitandam eorumdem me-moriam, signati fuerunt: in hoc equidem ab eo discedere cogor; cum vix credibile sit, unum eundemque typum a MAXIMILIANI posteris toties fu-isse repetitum. Præterea æra Christi, & anni ætatis Prin-ci-pum nonnullis additi, eosdem utique ad certum & determina-tum annum revocant, quo & signatos esse, tenendum est. Si enim serius, & post mortem MAXIMILIANI cusi fuissent, id utique vel ex signo aliquo, aut nota temporis colligi deberet; uti cum nummis restitutis FRI-DERICI, quos supra Tab. IX. num. XII. XIII. & XIV. dedi-mus, & ipsius MAXIMILIANI typo, quem inferius num. XLIV. producturi sumus, factum est. Ductus namque litterarum & elegantia operis, quæ Clar. viro recentius ævum sapere videntur, suum non satis probant assertum. Plures namque & similis elegan-tiæ & concinnitatis MAXIMILIA-NI nummos manibus versamus: ac non solum mnemonici multi, sed usuales, quos utique nemo inter restitutos adnumerabit, eiusdem formæ litteras præse-runt; uti ex tabulis nostris, perquam fideliter ære expressis, palam fit. Denique dictæ litteræ haud ita recentes sunt, ut eos Clar. auctor vult; animadverto quippe in summi-tate litteræ a lineam transver-sam, quæ MAXIMILIANI ævo haud dubie apprimere respondet.

Quod

(a) Nummophylaci Burckard. P. II. vol. I, pag. 18 seqq.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

Quod superest, *Jacobus a MEL-
LEN* hunc nummum inter un-
ciales suos posuit, sibi que per-
suasit, MAXIMILIANUM anno
1479. decimum nonum ætatis
annum vix fuisse emensum. Sed
aliter se rem habere ex his, quæ
modo, tum ex iis, quæ num.
VII. dicta sunt, abunde, opi-
nor, patet. *M. Imp. ar. pond.
dimid. unc. M. Buol. au. pond.
7. duc. 5 in M. S. B. au. 8.
ducat. 11. gr.*

XII.

Typus & perigraphæ cum
antecedenti nummo conveniunt.
Excipe, quod hic æra Christi
in antica parte expressa sit, &
MARIA pilco turbinato, uti
eam supra num. VIII. iam vidi-
mus, compareat. *M. S. B. pl.*

XIII.

MAXIMILIANUS I. ROM. ano-
rum IMPERATOR SEMPER AVG.
USTUS. Protome MAXIMILIANI
cum pallio, opere phrygio con-
texto, capite nudo, ad lævam
converso.

MARIA. CAROLI BVRGUNDIÆ
DVCIS FILIA. IMPERATORIS VXOR.
Protome MARIÆ stolatæ, capi-
te coronato, dextrorsum con-
verso.

Nummus hic in auro quo-
que reperitur. Sed supposititi-
us est, & ab aurario quodam Ju-
dæo Pragenfi, de quo supra
mentionem inieciimus, fabrefac-
tus. Cl. KOEHLERUS omnium
eorum, quos impostor ille

Hebræus evulgavit, catalogum Tab. XI.
exhibet (a).

a

Præsentis nummi falsitas non
solum ex eius fabrica, & litte-
rarum forma, quæ illis tempo-
ribus haud quaquam convenit,
se prodit; sed etiam adultera-
tio titularum nullo negotio vel
in ipsa perigraphæ deprehendi-
tur; MAXIMILIANUS enim
cum titulo & habitu Impera-
toris comparet: MARIA *Impe-
ratoris uxor* scribitur, id quod
veritati historicæ ita repugnat,
quam quod maxime; constat
quippe MARIAM iam tum anno
1482. seu secundum Gallorum
computandi rationem, die XXII.
Martii 1481. (b) obiisse; quo
MAXIMILIANUS, necdum Regia,
multo minus Imperatoria digni-
tate fulgebat. His tamen non
obstantibus, delineationi modo
descripti nummi locum in ist-
hac collectione, pro instituti
nostri ratione, eo libentius con-
cedimus; quo ex contrariis
iuxta se positus veritas genuino-
rum MAXIMILIANI numisma-
tum magis elucescat. *M. Imp.
ar. drach. 2. 5 in T. H.*

b

XIV.

MAXIMILIANUS I. FRIDERICI
III. FILII ELECTORIS ROM. ano-
rum IMPERATOR ANN. O M. CCCC.
LXXXVI: & in ambitu interio-
ri: IVDICH CAMERACENSIS IMPERIALIS
CONDITOR. Protome CAR-
FARIS cum pallio, opere phry-
gio contexto, capite coronato,
demissis ad tergum lemniscis,
& ad lævam converso, dex-
sce-

(a) M. B. L. P. I. p. 90. ac præcipue P. VI.
pag. 238, ubi post TENZELIUM plenio-
rem eorum catalogum contexit.

(b) Vid. OLIV. VERDII figill. Com.
Fland. p. 110.

Tab. XI. sceptrum tenentis, fin. palmæ ramum.

MARIA. CAR. *oli* BVRG. *undie* DVC. *is* FILIA. VNIC. *a* IMPERATOR. *is* VXOR. Protome MARIÆ fere ut num. præcedenti: nisi quod hic, dextra manu exerta, velum, humero applicatum, prehendat.

Falsarius Judæus denuo ad-
est, qui hunc nummum fabre-
fecit; sed eosdem, quos in præ-
cedenti, & aliquanto plures
errores, etiam hic erravit. Ju-
diciū enim Cameræ Imperialis
anno 1495. die VII., quo
MARIA annum iam decimum
tertium & eo amplius inter mor-
tuos versabatur, constitutum
est, eiusque exercitium serius
cœpit (a). *M. Imp. av. pond.*
7. ducat. & ibid. av. pond. di-
mid. unc. drach. 3. item in T.
H.

NUMMI REGII

ET

IMPERATORII.

XV.

†. MAXIMILIANVS. DEI. GRA.
tia ROMANORVM. *m* REX. *semp. er*
avg. usus. Sedet Rex, regio
ornatu conspicuus, in folio,
dex. sceptrum gerens, fin. glo-
bum Imperii.

TENE MENSVRAM. ET. RE-
SPICE. FINEM. MCCCC.LXXXVI.
Scutum Regis Romanorum,
coronatum, impressa aquila
simplici, quæ parulam in pe-
ctore gerit, *Austria Burgundia-*
que tessèris distinctam.

Lemma, quo hic utitur
TOM. II. P. I.

(a) Conf. Acta Worm. §. 71. n. 11. DATT.
L. IV. p. 701. Adde KOEHL, M. B. L. P. I. p. 99.

MAXIMILIANUS, a patre FRI-MAXI-
DERICO Augusto desumpsit, il-
ludque non raro in nummis ali-
isque monumentis postea adhi-
buit. Idem nummus reperitur
quoque in auro, illumque *Re-*
galem aureum nominare solent,
qui postea usui vulgari destina-
tus fuit; cum prius, secundum
Cl. KOEHLERI (b) assertum, b
eius generis typus, sed minoris
utique formæ, pro *nummo mis-*
sili, sub ipsa coronatione in
vulgus sparso, destinatus esset.
T. H.

XVI.

MAXIMILIANVS REX RO-
MANORVM PAT. *er* 1489. Scu-
tum simplici aquila, pennis alis,
exaratum, corona tectum,
cruci in lilia desinenti superim-
positum.

Perigraphe in adversa par-
te abrupta, sic continuatur:
PHILIPPI ARCHDVCIS. AVSTRIE.
BVRGUNDIE BRABANTIE.

Figura illa cataphracta &
coronata, quæ in hac adversa
parte clypeum sustinet, PHI-
LIPPUM, MAXIMILIANI ex MA-
RIA Burgundica filium exprimi
existimo. Licet enim anno
1489. vixdum annum ætatis
undecimum ingressus, tractan-
dis armis impar fuerit; quia
tamen unicus tum temporis
Burgundici, immo & Austriaci
sanguinis stirculus erat: recte
clypeum *Austria & Burgundia*
sustentans, velut utriusque Do-
mus fulcrum & columen, ex-
hibetur. Eodem certe modo
Saxones nativitati FRIDERICI
AUGUSTI, hodie Poloniæ Regis

D

feli-

& Jac. a MELLENSYLL. num. unc. p. 192.
(b) M. B. L. pag. 398.

MAXI-
MILIA-
NUS L

a feliciter regnantis, in quo tum pariter unica propagandæ lineæ Electoralis spes residebat, nummum uncialem consecrarunt (a), in cuius antica parte Princeps, vixdum natus, cataphractus tamen, cum galea cristata in capite, labentem clypeum Saxoniæ erigere conatur, adiecta perigraphæ: FUTURUS ACHILLES. SAXONICUS NAT9 VII. *Octob.* M. DC. XCVI. Ad hæc plurimum sane intererat MAXIMILIANO, ut nummos saltem aliquos, sive mnemonicos, sive usuales, communi, id est sui filiique nomine signari curaret. Enimvero anno 1482. Lovanii ab Ordinibus filii sui tutor declaratus, illo tamen munere non imperturbate functus est. Flandrenses enim anno mox insequenti MAXIMILIANI imperium detrectantes, atque id quod statutum erat, revocantes, grave bellum civile excitarunt, CAROLO etiam VIII. Gallorum Rege in belli societatem atque auxilium evocato. Quibus discordiis in annum usque 1488. durantibus, MAXIMILIANUS ipse, a Brugenſibus in urbem suam invitatus, Gallorum instinctu per summam perfidiam captus, ac primum post novem menses liber dimissus est (b). Pace itaque anno 1489. composita, nummus hic in Flandria, ut parmulae eius scutariæ ostendunt, forte eam ob causam signatus est; ut Belgarum affectui, quo aliunde in filium magis, quam patrem ferebantur, aliquid tribueretur,

(a) Apud TENZEL. Saxon. Numism. lin. Albert. p. 741.

atque adeo patris regimen, quod filii loco, seu tutorio nomine administrabat, libentius ferrent. De cætero nummus iste, qui apud nos æneus extat, postea in argento & auro signatus, ac usualis factus, *Regalis* appellatus est. *M. S. B. a.*

XVII.

MAXIMILIANVS. RO. *manorum* REX. ET. BLANCA. *M.aria* CONIVGES. IV. Protomæ amborum iugata: illius armata, pileo operta, & torque aurei velleris ornata: huius caput vitta, ad instar pileoli formata, tectum est. Additus numerus IV. annum forte nuptiarum, quæ in annum MCCCCXCIV. inciderant, denotat (c).

Beatissima Virgo Deipara, divinum infantem in ulnis tenens, septem Seraphim circumfusa est. Perigraphæ ex Psal. LX. 3. mutuata, sic fluit: ESTO. NOBIS. TVRRIS. FOR. *titutudinis* A. FACIE. INIMICI.

Clar. KOEHLERUS, qui nummum hunc primus, quoad sciam, edidit, amplam descriptionem nuptiarum, quas MAXIMILIANUS cum BLANCA MARIA celebravit, in medium adfert, quæ apud eundem loco mox citando, videri poterit. *K. m. b. l. P. IV. p. 73. Gr. C. Suppl. I. p. 100. Tab. VIII. num. 100.*

XVIII.

MAXIMILIANVS IMPERATOR. Protome Imperatoris pileati & togati, ad lævam conversa,

cum

(b) Conf. STRUV. Corp. hist. Germ. Period. x, p. 776. §. LIX.
(c) G. C. Suppl. I. p. 101.

Tab. XI. cum patagio ex pellibus murinis Ponticis, & reducta per humeros vestimenti ora, dextra exporrecta, sinistra aureum velus, ab humeris in torque dependens, prehendentis.

Elegans hoc iconicum numisma, etsi averfa parte careat, cimeliis tamen adnumerandum est; quod vultum, corporisque ornatum, quin totam Cæsaris effigiem scite, & venuste exprimit.

Cusum vero hunc nummum esse circa, vel potius post annum 1493. ipsa inscriptio, in qua titulus *Imperatoris* expressus legitur, satis clare evincit. Quandoquidem prædicto anno patri in Imperio successit, iam ante septem annos electus Rex Romanorum. Scimus quidem MAXIMILIANUM anno demum 1508. ad tertium Nonas Februarii per *Matheum* LANGIUM, epistolarum Magistrum, Tridenti e suggestu, non *Regem*, uti adhuc, sed *Romanorum Imperatorem* se deinceps appellandum, promulgari iussisse: atque ex Italia reducem, Bolani per BERNARDINUM, Tituli S. Crucis Cardinalem, litteras a Pontifice accepisse, quibus ille Imperatoris titulum Tridenti assumptum, a se confirmari significaverit, non aliter, ac si auream eius capiti imposuisset coronam (a); hinc etsi in nummis quoque uncialibus, & in moneta, quantum ex facta a nobis collectione videri potest, MAXIMILIANUS, iam ab

TOM. II. P. I.

(a) Gerard. DE ROO. Lib. XII. pag. 586.
GUICCIARDINUS Lib. VII. pag. 702.

(b) Conf. DU MONT corpus universel

anno 1493. Cæsar, ante dictum annum 1508. simplici titulo *Regis Romanorum* usus sit: attamen ex nummis mnemoniciis, quos hic subiungimus, plene constabit, eum iam ante annum 1508. titulo *Imperatoris* usum fuisse, parcius tamen; uti tam ex nummis, quos producimur, quam etiam ex diplomatibus manifestum fit. In utrisque enim, ante dictum annum, raro admodum (b) *Imperatoris* titulo honoratur, ita, ut vero simile sit, eum honoris titulum utrobique ex incuria potius, aut certe ex longo usu, qui sub FRIDERICO patre obtinuit, irrepsisse, quam studio & meditate fuisse adpositum. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. 1. drach. T. H.*

MAXIMILIANUS I.

b

XIX.

Pars adverfa fere ut num. præcedenti: genius seminudus clypeo & hasta instructus, biugi curriculo vehitur, aurigante hinc figura galeata, & tunicata, illinc figura virili paludata. Ex inscriptione adiecta nummum BRUGÆ signatum, aut a Brugenfibus oblatum fuisse intelligitur.

Nummum hunc victoriatum anno 1494. cusum fuisse existimo, quo MAXIMILIANUS in Belgium digressus, Traiecti a PHILIPPO filio, atque MARGARITA summo gaudio exceptus, in Geldriam properavit. Geldrius vero omni ope destitutus, ubi a sola Cæsaris clementia

D 2

desper-
Diplomatique ab anno 1493. ad annum 1508.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

desperatis rebus suis auxilium ferri posse animadvertit; ad MAXIMILIANUM Neomagum in castra venit, & audaciae suae veniam, simulque Geldriam, beneficiario iure possidendam, petiit; sed postulata eiusdem a quatuor Electoribus, quos Caesar arbitros constituit, reiecta fuerunt. Pacata Geldria Lovanium MAXIMILIANUS venit, ubi PHILIPPUS filius, accepto a Brabantinis fidei sacramento, provinciarum regimen adivit.

Credibile ergo est, Brugeses sui facti prioris memores, quo MAXIMILIANUM anno 1488. eo tempore Regem Romanorum, custodia septum tenuerant, iam Caesari victori nummum hunc gratulatorium, ut in gratiam redirent, cernuos obtulisse. Caeterum typus huius averse partis recurret inter nummos CAROLI V. cum hac sola differentia: quod in illo vocabulum BRUG. sit omissum. *M. Imp. & sus.*

XX.

IMP.erator CAES.ar MAX.imi-
lianus I. ET. FRID.ericus III. EL.
ector SAX.onia. Protomae MAX-
IMILIANI Imp. & FRIDERICI
III. Electoris Saxoniae iugatae,
& ad laevam conversae. Uter-
que toga pellicea indutus, in-
signi aurei velleris ornatus, &
pileo replicato tectus est.

FRIDERICUM III. cognomen-
to *sapientem* Electorem Saxoniae
magna gratia & auctoritate apud
MAXIMILIANUM Imp. pol-
luisse, refert TENZELIUS (a).
Ab eo *Vicarius* Imperii, dato di-

plomate Augustae Vindelicorum 1507. die ultima Augusti (b), & adhuc paullo ante mortem Imperatoris *Locumtenens Generalis* declaratus est. Ex insigni itaque hoc favore factum est, ut uterque eorum in uno numismate compareant; qua vero potissimum ex occasione, & praecipue, an in memoriam collati *Vicariatus*? iudicent Eruditi Saxones. Dubium praeterea obmoveri posset: an non elegans hocce numisma restitutus adnumerandum sit? Insuetum quidem erat MAXIMILIANO, illa formula uti: IMP.erator CAES.ar. Attamen non desunt monetae MAXIMILIANI; uti postea videbimus, quae illos honoris titulos veteri modo coniunctos referunt. *T. H.*

XXI.

Protome Caesaris, togati & pileati cum patagio pelliceo, & Ordinis aurei velleris insigni, capite ad laevam converso, sine perigraphae. In eotypo autem, quod LUCKIUS (c) dedit, sequens legere est: MAXIMILIANVS D.EI G.RATIA ROM.anorum IMP.erator. SEMP.er AVG.usus. Rota, quae sub mundo volvitur, sub se habens malum punicum, adiecto, praeter notam chronologicam 1504. lemmate: PER TOT DISCRIMINA.

Discrimina multa & varia, in quae inciderat MAXIMILIANUS I. scite enarrat Clar. KOEHLERUS (d). Hoc vero anno 1504. iam novem supra decem bella diversa gesserat Caesar, eademque tempestate RUPERTUM Pa-
lati-

(a) Saxon. Numismat. lin. Ernest. p. 12.
(b) Ap. MULLERUM I. L. C. II. DATT. I. III. C. XL.

(c) Sylloge num. p. 8.
(d) M. B. L. P. I. pag. 186.

MAXIMIL.I.ROM.IMP. *numi Historici. Tab.XII.*

Peter Mayer sculpsit. 1744.

Tab. XI. *latinum* prope Ratisbonam ad pugnam adegit, in qua victoria quidem penes Cæsarem stetit: sed MAXIMILIANUM eo in certamine equo deiectum, & propemodum pedibus proterendum, ERICUS *Brunsvicensis* certo discrimini eripuerat. Unde constat, numisma hoc, ut & sequens minoris moduli, ob evidens hoc vitæ periculum cufum, factumque modo enarratum, lema recitatum assumendi occasionem dedisse. *M. Imp. a. & ibid. ar. sed sine averſa. pond. dimid. unc. & T. H.*

XXII.

Tab. XII. Idem numus, minoris moduli, & omiſſa æra Christi. Eius expositionem num. proxime antecedenti dedimus. Rota, non ensibus & fustibus, ut fomniat BURCKENIUS, sed ternis hinc atque hinc quasi ignitabulis, vel ferreis aduncis instructa est. Malum vero punicum, cui rota infistit, in hunc fere modum symbolice interpretantur: quod, uti illud duri & amari quidem corticis est, attamen suaves dulcesque acinos habet: ita iucunda sit, superato periculo, recte factorum memoria. LUCK. p. 8.

XXIII. & XXIV.

MAXIMILIANVS. ROMANORVM. IMPERATOR. SEMPER. AVGVSTVS. ARCHIDVX. AVSTRIE. Protome Imperatoris armata, capite coronato, & dextrorsum converso.

† PLVRIVMQZ. EVROPE. PROVINCIARVM. REX. ET. PRIN-

CEPS. POTENTISSIMVS. Eques MAXIMILIANUS I. armatus & cristatus gladio ferit. A dextris comparet scutum Imperiale coronatum, igniariis & flammis ex torque aurei velletis desumptis, circumdatum. Ad sinistram crux Burgundica cum binis igniariis. Apposita in medio æra Christi 1508. Equum præcurrit miles pariter cristatus, baculum dextra tenens, sin. umbonem: ille phaleratus in straguli postica parte repetitas gerit tesseras Ordinis aurei velletis, crucem Burgundicam cum ignitabulis: in antica vero solum igniarium cum flamma præfert. Ad pedes equi duo prostrati iacent milites. Reliquum areæ inferne exornant quatuor parmulae scutariae, scilicet *Hungaria, Austria, Burgundia, & Habsburgi.*

Nummum hunc CL. HERÆVS in suis quoque tabulis æri incidendum curavit, sed opus male cessit; quandoquidem chalcographus in averſa parte æram Christi omisit, & clypeum Imperii nubibus circumdedit.

Ex adposita porro æra discimus, numisma hoc cufum fuisse, quando MAXIMILIANUS Cæsar, cum exercitu in Italiam, ut Romæ Imperii corona ornaretur, iter adornabat, quod inde Veneti, hinc Galli, vias obsidentes, impedire conati sunt. Quam ob rem Cæsar ambos hostes quasi profligans sistitur.

Eiusdem nummi typum inveni in gazis Aulae Vindob. in ar. qui in eo solum a priori differt: quod pars anterior Cæsarem medio corpore sistat, sinistrorsum

MAXI-
MILIA-
NUS I.

sum conversum, coronatum, torque aurei velleris ornatum, sinistra sceptrum, dextra inversum gladium capulo tenentem, adposito scuto Imperiali, cui impressa est parmula Austriaca.

Nummum porro istum haudquaquam usualibus monetis, seu nummis uncialibus, sed mnemonicis adnumerandum esse, recte monet Cl. KOEHLERUS (a).

Alius fere similis nummus anno 1516. percussus fuit, quo MAXIMILIANUS ultimam suam adversus Mediolanenses expeditionem suscepit, uti infra videbimus: sed in illo non nisi unus miles equo substratus conspicitur. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. drach. 2. & ibidem ar. fus. pond. dimid. unc.*

XXV.

MAXIMILIANVS. DEI. GRA. tIA
ROM. ANORUM. IMP. ERATOR SEMP. ER
AVG. VSTVS ARCHIDVX. AVSTRIE.

Imperator cataphracta munitus, cum corona, supra galeam capiti imposita: vexillo, cui aquila Imperii biceps, scutum Austriacum novum in pectore gerens, impressa, instructus, equo armato & pulchre phalerato, ac in fronte acutum cornu gerente, a dextris sinistrorsum vehitur. In eius dorsuali crux Burgundica cum igniariis, & in anteriori stragula aquila Imperii biceps, nec non solis figura conspicitur. In lacinia stragulae symbolum MAXIMILIANI patrio sermone conceptum legitur: *HALT MAS IN ALEN DING i. e. tene mensuram in*

omni re, de quo nonnulla ad num. xv. diximus. Infra sub ventre equi nota chronologica 1509. adiicitur. Tab. XII.

Perigraphe averſæ cum præcedenti convenit: nisi quod hicce non nulla verba abrupta sint. Scutum coronatum & torque aurei velleris cinctum, aquilam Imperii bicipitem, cum parmula Austriaca nova præferens, scutis minoribus numero septem stipatum. Hæc vero pariter in orbem circumdant parmulae provinciarum, quæ MAXIMILIANO parebant, unde viginti, quorum expositionem Tom. I. dedimus, ubi de insignibus, in turri Oenipontana pictis, data opera discevimus. *Dissert. IV. Tab. XV. pag. 86. seq.*

MAXIMILIANO placuit se equitem & armatum in nummis spectabilem præbere, cum sueto suo lemmate ac symbolo, ut vocant, quando profectio ad militarem expeditionem instituenda erat; quod ipsum constat ex aliis nummis, eius iussu cufis an. 1508. 15. 16. &c. Jam vero æra in hoc nummo signata, annus nimirum 1509. tempus significat, quo Cæsar contra Venetos grave bellum suscepit: qua de re plura apud *Gerh. de Roo, HEUTERVUM*, & alios passim.

Illud quoque non moramur, quod contra titulos in hoc nummo expressos, auctor Germaniæ Principis adduxit; consulendi ea de re MELLENIUS, & KOEHLERUS, locis a nobis sæpius citatis. *M. Buol. ar. pond.*

(a) M. B. L. Praef. P. XI. §. 34.

Tab. XII. *pond. 1. unc. 1. drach. M. S. B.*
pond. 1. ̄ dimid. unc. drach. 1.
 LUCK. p. 17.

XXVI. & XXVII.

MAXIMILIANUS armatus, succinctorio instructus, & pileo cristato tectus, dextra ansata, sinistra parazonium tenens, equo phalerato, & cataphracta squammata munito, a sinistris dextrorsum vehitur. A brachio sinistro gladius districtus dependet, & in stragulo equi anteriori, figura virilis depingitur, quæ globum seu orbem terræ volvere conatur. Belli, ut opinor, symbolum; eo quod illo flagrante, terra quasi moveri, & concuti censeatur. In posteriori scutum *Austrie* in corona laurea comparet.

Postica numismatis pars sucto Imperatoris symbolo: TENE. MENSURAM ET. RESPICE. FINEM. exarata est, adiecta æra Christi: M. D. XIII.

MAXIMILIANVS. ROMANO. *rum* IMPERATOR. Protome Imperatoris armata, capite nudo ad levam converso.

MAXIMILIANUS cataphracta munitus & coronatus dextrorsum equitans, dextra equum moderatur, sinistra sceptrum gerit, præeunte Marte Gradivo, seu figura militari armata cum galea cristata in capite, quæ dex. hastam oblongam ferratam, ac in humeros reclinatam gerit, sin. umbonem tenet. Equitem comitantur duæ figuræ muliebres stolatæ, quarum altera *Iustitia* typus, balance instructa est; altera insigni de-

stituta, *Fidei* tamen, uti mox MAXIMILIANUS I. videbimus, typum gerit. In exergo sequens inscriptio legitur: MAR. FA. IV. FL. Q. CO.

Numisma hoc priori adiunxit in tabulis suis Cl. HERÆUS: quod & ego in gazis Archiducalibus reperi in ære. Ambo profectionem ad militarem expeditionem indicant; quæ cum in postica maioris numismatis, lemmate exprimatur: in hoc minoris moduli nummo explicatur figuris. Quare perigraphen paullo abstrusorem, hunc in modum interpretandam esse nullus dubito: MAR. S. FA. *vebit.* (seu MAR. te FA. *vente*) IV. *stitia* FL. de Q. ue CO. *mise.*

Ex nota chronologica 1513. quam prior nummus præfert, utrumque in memoriam expeditionis ad Teroanam, Morinorum urbem, ad quam Cæsar per id temporis cum pulcherri- mo equitatu HENRICO VIII. Angliæ Regi, qui eam urbem obsederat, auxilia ferens, profectus est, percussum fuisse iudicamus. *M. Imp. ar. absque postica. pond. 1. unc. drach. 2. ̄ ibid. in plumbo. Item in T. H.*

XXVIII.

Adversa nummi pars eadem cum proxime præcedenti: nisi quod hic Imperator torque aurei velleris insignis dextrorsum respiciat.

Imperator eques coronatus & armatus dextra gladium tenens, sin. capistrum, sinistrorsum proficiscitur, præeunte figura militari, clypeo, & hasta supra sinistrum humerum reclinata,

MAXI-
MILIA-
NUS I.

nata, instructa, ac subsequenti-
bus duabus figuris muliebribus,
quarum altera strictum gladi-
um gerit. Additur in exer-
go æra Christi M. D. XXXI.

Nemo non videt, nummum
hunc ad exemplum proxime
precedentis fabrefactum esse,
sed non admodum feliciter; si-
quidem in hoc typo multa sunt
alterata, & inversa omnia. Im-
perator hic loco sceptri gladi-
um gerit, & *Iustitie* typus in-
signi suo destituitur, altera quo-
que ex mulieribus gladium ef-
fert. Restaurator etiam siglas,
quæ in prima parte leguntur,
non intellexit; hinc earum lo-
co notas chronologicas MDXXXI.
substituit, quæ utique in men-
do cubant; cum scribenda fu-
isset æra Christi MDXIII. ut ex
precedenti nota perspicuum est.
Auctor supplementi I. ad lo-
culamenta grossorum recens a-
perta eundem hunc nummum
Tab. IX. num. 103. exhibi-
tum pro *restituto* agnoscit. *M.*
Imp. ar. pond. 2. drach.

XXIX.

MAXIMILIANUS I. ROMANO-
rum IMPERATOR SEMPER AUG-
USTUS. Protome Cæsaris ut num.
XXI.

Cordis figura duabus fasciis,
quæ convolutæ & in extremi-
tatibus vinctæ sunt, circumda-
ta. Perigraphe ex Prov. XXI.
I. desumpta est, & una cum
typo, qui eidem in hoc numis-
mate iungendus est, hanc sen-
tentiam efficit: *COR REGIS EST.*

IN MANU DEI. additur inferius Tab. XII.
æra Christi MDXV.

Celebratissimus est ULADIS-
LAI II. *Hungaria & Bohemia* fi-
liique eius LUDOVICI, & SI-
GISMUNDI *Polonia* Regum cum
MAXIMILIANO Imp. Conventus,
Vindobonæ habitus, cuius ini-
tium in XVI. Julii anni 1515.
incidit. Ibi ANNA ULADISLAI,
ex ANNA *Gandala*, filia, quæ
& ipsa præsens erat, MAXIMI-
LIANO ea conditione desponsata
est: ut intra annum a CAROLO
aut FERDINANDO Imperatoris ex
PHILIPPO nepotibus, duceretur.
Et præterea MARIA Cæ-
saris itidem neptis LUDOVICO
Uladislai filio desponsa, & an-
no 1521. coniuncta fuit. Quo
quidem ex matrimonio Augustæ
Domui Austriacæ *Hungariae Bo-*
hemiaque regna accreverunt. De
eo singularibus libellis egerunt
JO. CUSPINIANUS & RICHAR-
DUS BARTHOLINUS (a). Hu-
ius itaque celeberrimi conven-
tus occasione signatum est præ-
sens numisma honorarium; uti
enim laudatus CUSPINIANUS te-
stis oculatus, & tum Cæsaris
orator fidem facit (b) vigesima
quarta Julii finita cœna: *allata*
sunt numismata aurea & argen-
tea, MAGNA PRÆTER SOLITUM
CUM IMAGINE CÆSARIS, *quæ*
Cæsar regibus & reginulis dispartitus est. Inter ea igitur præ-
sens quoque; quippe quod eo
anno percussum, ac insuper
præter *solitum magnum* est, &
Cæsaris imagine conspicuum, ad-
numerare non dubitamus: quem-
admodum & sequentia duo,
quæ

(a) Apud FREHER. *Rer. Germ. Script.*
Tom. II. pag. 593. seqq.

(b) In diar. apud. eund. pag. 605.

Tab. XII. quæ sponſalitia ſunt; hoc vero ipſum conventum ſpectare videtur. Eius quidem lemma generale admodum eſt, ſed nihilominus tempori & rei, quæ tum gerebatur accomodatum. Tribus enim Regibus, Regiſque perſonis diſtribuendum erat, quorum corda, ac voluntates piſſimus Cæſar, non ſuo aut humano conſilio, ſed Dei nutu atque poteſtate, intimo conſenſu coniunctas fuiſſe, in oratione ad eoſdem habita, gratus agnoſcebat (a). *M. Imp.*
 a. *ſ in T. H.*

XXX.

IMP.erator CAES.ar PIVVS.
 (pro *Divus*) MAXIMILIANVS.
 P.ius F.elix AVG.ustus. Protome Cæſaris ut num. XXI.

ANNA. RE.gis PAN.nonia FI.lia
 IN. RO.manorum IM.peratorem
 MAXIMILIANUM DESPONSATA.
 Protome ANNÆ cum ſtola, collo monili ornato, capite coronato, & dextrorſum converſo.

Numiſma hoc ſponſaliticium ex præcedenti illuſtratur. Eius ectypum Cl. KOEHLERUS quoque dedit, eumque eruditè annotationibus illuſtravit (b) de quo pariter mentionem facit Cl. HANTHALERUS (c). Quod ad titulum, DIVI, in nummo expreſſum, attinet, videri poſſunt, quæ ad FRIDERICI *Placidi* numiſmata num. x. pag. 6. adnotavimus: quibus, ſi placeat, addi poteſt ÆNEÆ SYLVII, ibidem laudati, oratio coram CALLISTO *Papa* de compaſtatiſ

TOM. II. P. I.

(a) Vid. CUSPINIAN. I. c. pag. 605.
 BARTHOLIN. pag. 656.

(b) P. IV. pag. 81.

(c) Wiener-Münz pag 19.

Bohemorum circa annum 1456. MAXIMILIANVS I. habita (d); ubi in ipſo ingreſſu titulum Cæſari viventi his verbis tribuit: DIVVS FRIDERICVS Rom. Imperator. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. drach. 2.*

XXXI.

Adverſa huius numiſmatis pars duplex monogramma exhibet, quatuor litteris: LV & MA, ſi recte iudicamus, conſiſtens. Superius crux viſitur, & infra illud nota chronologica 1515. in utriusque partis ambitu cruces, & roſæ, ornatus gratia, loco inſcriptionis, obſervantur.

Adverſa pars aquila Imperii bicipiti; aliſ expanſis, conſpicua eſt, imminente capitibus corona.

Tertium hoc eſt numiſma, quod in ſolenni Regum conventu, de quo paullo ante diximus, comparuit. *Sponſaliticium* eſt, uti vix dubitari poteſt. Cl. HANTHALERUS (e) idem numiſma ex LUCKIO laudat, atque ex ſiglis, in eo expreſſis, tria nomina: LUDOVICUS, MARIA & ANNA extundere conatur; ſed pace viri Clar. dixerim, ſolos LUDOVICUM & MARIAM intelligi oportere. Prodiit enim in memoriam deſponſationis MAXIMILIANI cum ANNA ſingulare, ut vidimus, numiſma; quemadmodum & ipſa Regii conventus ſolemnitas peculiari nummo celebrabatur. Reliquum ergo erat, ut & LUDOVICI cum MARIA deſponſatio

E

pari

(d) Ap. MURATORIUM in Anecdotis M. III. pag. 209.

(e) HANTHALER loco cit. pag. 18. ſeqq.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

pari monumento ad æternitatem consecraretur. Primum horum numismatum maximi moduli est; utpote quod ipsum Imperatorem Regesque concernebat; minori forma gaudet alterum; cum nepotum duntaxat desponsationi consecratum fuerit. Minimæ, respectu reliquorum, formæ est tertium; utpote, quod ad personas adhuc minores pertinebat. In prioribus duobus MAXIMILIANI effigies comparet, in tertio aquila, Imperatoris symbolum; Cæsarem enim vel maxime decebat, ut quibus nummis personas Regias (quod eum fecisse num. xxx. observavimus) donaturus erat, Cæsaris quoque aut effigie, aut symbolo, fulgerent. Luck. pag. 30.

XXXII.

Tab. XIII.

Protome Cæsaris armata, capite coronato, dextrorsum converso, cum Ordinis aurei velleris insigni: inferne sub axilla apponitur ara Christi 1516. Perigraphæ sic fluit: MAXIMILIANVS. ROMANORVM IMPERATOR. SEMPER. AVGVST9. ARCHIDVX. AVSTRIE. quam nummi pars averfa hunc in modum prosequitur:

PLVRIVM.OZ. (lege QUE)
EVROPE. PROVINCIARVM. REX.
ET. PRINCEPS. POTENTISSIMVS.
Imperator eques armatus & cristatus, gladio educto militem feriens, qui sub equo prostratus iacet: a fronte alius miles præcedit, hastam & crumenam portans: a tergo *Victoria volitans* aquilam Romani Imperii, scuto coronato impressam, ef-

fert: inferius quatuor parmulae Tab. XIII. apparent, insignibus *Hungarie, Austrie, Burgundie & Habsburgi* conspicuæ.

Typum huius nummi dedit, & recensuit Cl. MELLENIUS in suis nummis uncialibus p. 22. eundemque in suas tabulas retulit Cl. HERÆUS; sed in huius delineatione per oscitantiam sculptoris, torques aurei velleris omissa fuit. Alium, vero forma nonnihil diversum, supra dedimus num. XXIII.

Hunc vero anno 1516. quo Cæsar ultimam suam adversus Mediolanenses expeditionem suscepit, cufum esse, recte admonet laudatus MELLENIUS, docetque ex cœvis scriptoribus, in illa expeditione Italica, exercitum Imperatoris numerati stipendii moram ægre tulisse, ac militum nonnullos ara sibi debita tanta contentione flagitasse, ut etiam defectionem minitati fuerint: hinc ferunt, MAXIMILIANUM, militem quendam, alios ad rebellionem incitantem, suis ad Soncinum manibus interemisse. Utrumque factum indicare videtur postica nummi pars: hinc ut militum animos Cæsar ad bellum firmaret, magisque accenderet, militem in nummo exprimi iussit, qui accepta mercede sua bellica, lætus ovansque præcedit. Tum vero, ut cæteros a defectione absterret, equitem se præbet Cæsar armatum, qui stricto perduelllem petit gladio.

Numisma denique istud, non monetæ usuali, sed nummis mnemoniceis adnumerandum esse

MAXIMIL. I. ROM. IMP. *numi Historici. Tab. XIII*

XXXII.

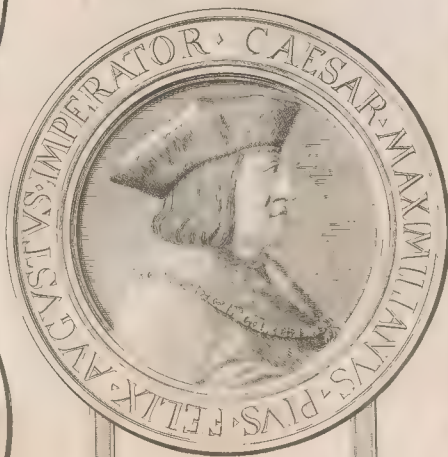
XXXV.

XXXIII.

XXXIV.

XXXVI.

Peter Mayer sc. (p. 1)

Tab. XIII. esse statuo cum Cl. KOEHLERO
P. II. *Præfat.* §. 35. *M. Imp.*
ar. pond. 1. *unc.*

empla cum lectoribus meis et
am communico. T. H.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

XXXIII.

CAES. *ar.* MAXIMILIANVS
SEMPER. AVG. *usq.* 1516. Pro-
tome Imperatoris in toga cum
patagio pelliceo, capite supra
caliptram, pariter replicatam,
corona aperta tecto, & ad la-
vam converso.

In postica nummi parte,
quæ perigraphe caret, idem
Cæsar cataphractus gladio ob-
longo præcinctus, & insigni
aurei velleris ornatus, cum ga-
lea coronata in capite, equo
phalerato, & armato insidens,
& dextrorsum equitans exhi-
betur: dex. frænum tenens,
sinistram parazonio suffulciens.
Caput equi aquila coronata pan-
sis alis superbit: frons vero
cornu acuto armatur. Dor-
suali aquila Imperialis biceps
impressa, quæ parmulam *Burgun-*
diæ & Austria tesseri distinctam,
in corde cernendam præbet:
anterior equi ornamentum *Au-*
striæ symbolum refert.

Numisma hoc anno 1516.
percutsum fuisse, adiecta Christi
æra nos edocet; eo nimirum
tempore, quo nummus proxi-
me præcedens cusus fuit. Sed
in hoc typo forma maiori &
elegantiori habes integram ar-
maturam Cæsaris, exercitum,
pro more illius ævi, ad præ-
lium ducentis. Anticam porro
huius nummi partem duobus
typis, nonnihil variantibus, in
gasis Aula Vindobonensis sin-
gillatim reperi, quorum ex-

TOM. II. P. I.

(a) *Ger.* a ROO, GUICCIARDIN.
HEYTER, & alii apud STRUV.

XXXIV.

Perigraphe & vultus præce-
denti typo fere similes. Hic
vero nomen MAXIMILIANUS
integrum exaratum, cuius lit-
tera postrema s. in priori desi-
deratur. Galerius porro in num-
mo præsentis corona illa caret,
quæ in præcedenti observatur.
Cæterum hunc ipsum typum in
tabulis HERÆI etiam inveni. *M.*
Imp. ar. pond. 3. *unc.*

XXXV.

In epigraphe scribitur MAXI-
MILIANVS. inserta per errorem
littera v. ante n. Sed scien-
dum est, nummum hunc, cu-
ius exemplum hic damus, non
esse cusum, verum primo fu-
sum, tum scalpro expolitum,
& demum scriptura incisa ab-
solutum. *M. Imp. ar. pond.*
3. *unc.*

XXXVI.

IMPERATOR. CAESAR. MAXI-
MILIANVS. PIVS. FELIX. AVGV-
STVS. Protome Cæsaris fere
ut num. XXI.

SVB. CAES. *are* MAXIMILIA-
NO. AVG. *usq.* IMPERIVM. ROM.
anum PACATVM. *E. st.* Figura
muliebris stolata, seu Ceres
Dea, sedens super canistrum,
fructibus refertum, dex. fructus
porrigit, similesq; fructus sin. te-
net. In exergo æra Christi 1516.

Hoc anno die XIII. Aug.
Novioduni pax est sancita, quæ
ingens orbi Christiano gaudium
attulit (a.). In cuius rei me-

E 2
Corp. Hist. Germ. Tom. II. pag. 569.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

moriam & Cæsaris gloriam, elegans hic nummus cufus fuit, Ceresque ei impressa; ob spem conceptam, quod omnis generis fructus, ac ingentia emolumenta in Rempublicam Christianam inde redundatura sint. Cæterum numisma hoc prægrande, in gazis Archiducum Austriæ affervatum, ex duplici lamina argentea compactum est: æra Christi in postica eius parte clare aperteque expressa in typo LUCKII O. missa fuit; hinc nummum istum perperam ad annum Christi 1518. reposuit: adeoque falsam etiam eius explicationem dedit. *M. Imp. pond. unc. 7. T. H. 6 ap. LUCK. pag. 41.*

XXXVII.

Tab. XIV. MAXIMILIANVS. CAESAR.

Protome Imperatoris fere ut num. XXIX.

KAROLVS. REX. CATOLICVS. Protome CAROLI in toga cum patagio pellito & Ordinis aurei velleris insigni: capite pileo inciso operto, & dextrorsum converso.

Nummum hunc anno 1516. cufum fuisse existimo, quo CAROLUS defuncto FERDINANDO *Catholico*, hortatu MAXIMILIANI Cæsaris, titulum *Regis Hispanie* assumpsit: vel anno insequenti, quo suadente iterum Cæsare, qui in Belgium advenerat, CAROLUS felici navigatione in Hispaniam delatus, regni administrationem suscepit, atque cum MAXIMILIANO avo & HENRICO *Anglo* foedus Gallicis inivsum iniit (a). *M. Imp. e.*

a

(a) Conf. STRUV. loc. cit. ad hos annos,

XXXVIII.

Tab. XIV.

Adversa huius numismatis pars perigraphen duplici in circulo expressam exhibet: † MAXIMILIANVS. D*e*i G*ra*tia ROMANORUM IMPERATOR. SEMPER. AVGVSTVS. AC: HUNGARIE DALMATIE CROATIE REX. ARCHIDVX. AVSTRIE DVX: BVRGVN D*e*

MAXIMILIANUS ornatu Imperatorio conspicuus, adversa fronte sedens in folio, dext. sceptrum tenet, sin. globum Imperii. Duo gryphi alati hinc atque illinc scuta, quæ thronum exornant, sustinent: a dextris scutum est *Hungaria* coronatum, a sinistris *Austrie* pileo Archiducali tectum: gryphi porro insunt binis clypeis, qui *Alsatie* & *Habsburgi* impressis symbolis sunt insignes. Subtus ad pedes maioris formæ scutum aquilam Imperii bicipitem refert.

Postica nummi pars quinque scuta præbet. Medium, illud. quæ maius, imposita Imperiali corona, bicipiti aquila Imperii conspicuum, a duobus gryphis alatis sustentatur, tenentibus igniaria, additis infra flammis, cum symbolo *Aurei velleris*. Æra quoque Christi scuto adiecta 1518. Supra a dextris clypeus *Hungaria* coronatus, a sinistris fascia Austriaca, galeo Archiducum operta. Infra *Burgundia* & *Habsburgi* insignia.

Anno hoc 1518. MAXIMILIANUS Cæsar in celeberrimo conventu Augustano consultabat cum Electoribus de futuro Rege

MAXIMILI ROM IMP. *numi Historici. Tab. XIV.*

XXXVII.

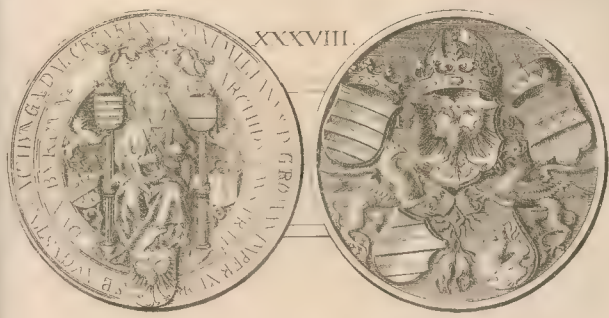

XLI.

*Maximil I. Nummi
Restituti.*

XLII.

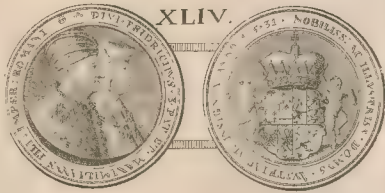
XLIII.

XXXIX.

XLIV.

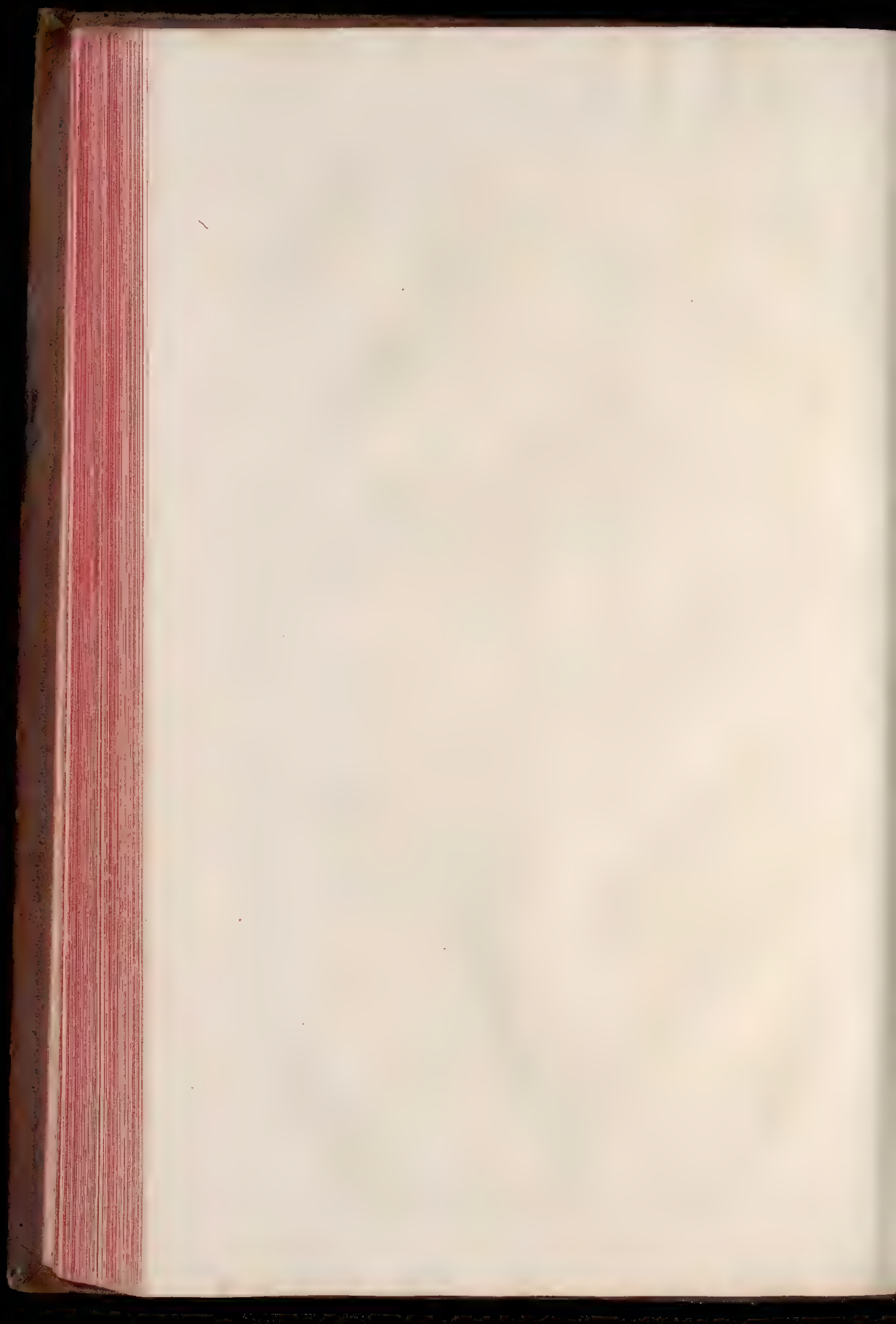
XL.

XLV.

Peter Majer sculpsit.

Tab. XIV. Rege Romanorum eligendo, propositumque fuit, LEONEM Papam eo inducendum esse, ut coronam & alia Imperatoriæ dignitatis insignia per legatum conferenda, in Germaniam mitat: atque in iisdem demum comitiis CAIETANUS Cardinalis, Papæ nomine Cæsari gladium & pileum consecratum obtulit (a). Præfens itaque numisma honorarium, bene de Cæsare merentibus in eodem conventu distribuendum, signatum fuisse, credibile est.

Eodem anno numisma maximi moduli & excellentis pulchritudinis percussum fuit, cuius typus effigiem Cæsaris MAXIMILIANI exhibet, sed illud ad Perillustres & generosæ gentis Sickinganæ historiam potius, quam ad res Austriacas attinet. Eius exemplum & descriptionem reperies apud LOCHNERUM in coll. num. ad an. 1737. p. 201. *M. Imp. a.*

XXXIX.

Protome Cæsaris fere ut num. XXI. in area hinc inde æra Christi M D. XVIII. absque alia inscriptione.

Hoc anno, ut in notis ad nummum proxime præcedentem iam monuimus, conventus Augustæ Vindelicorum cum S. R. I. Electoribus celebratus fuit; unde fas est opinari, nummum istum, qui averfa parte caret, in honorem MAXIMILIANI Imp. forte in civitate Augustana signatum, atque eiusdem in hac ætate effigiem de-

fiderantibus, venditum fuisse. *MAXI. M. Imp. ar. pond. 1. unc. drach. MILIANUS I. 2. S in T. H.*

XL.

Protome Cæsaris fere ut num. præcedenti, sed caput, caliptra opertum pellicea, dextrorsum respicit. In ambitu duabus lineis sequens perigraphæ legitur: *MAXI. milianus R.omanorum C.æsar I 2. DIE MENSIS. IANVARII. ETATIS. SVE. ANNO. 59. FELICIT. er IN. DOMI NO. OB DORMI. VIT. ANNO. CHRIS. ti 1519.*

Postica sequens distichon inter duo encarpa, appensis duabus parmulis, quarum superior *Austria* tantum, inferior *Carinthia & Austria* tesseras coniunctas complectitur:

QVI. FVERAS. SEMPER. PATIENS.
PLENVSQVE. LABORVM.
NVNC. REQVIE. SVPERVM
MAXIMILIANE. CVBA.

Cl. KOEHLERUS, qui typum huius nummi edidit, & notis illustravit (b), insignia parmularum inferiori impressa pro scuto *Styria* habet. At ego quidem illa *Carinthia* tesseram credo; quandoquidem Ducatus *Austria* in scuto simplici nonnisi *pantheram* præbet; at vero parmula scutaria, de qua quæstio, in nummo bipartita est, & ad lævam quidem recurrit fascia Austriaca, a dextris autem chalcographus tres leones non satis clare distinxit. Ut ut sit, nummum hunc parentalem, iussu inclytorum Ordinum Austriæ percussum fuisse existimo; his vero Ordinibus *Styria* æque ac *Carinthia* adnumerantur.

E 3

Diem

(a) Vid. MANL. ap. FREHER. T. II. & RAYNAUDUM T. X. p. 530.

(b) P. I. pag. 185.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

a

Diem obitus, 12. Januarii in nummo rite signatum, bene defendit laudatus auctor contra BURCKENIUM (a). *M. Imp. ar. pond. 2. drach.*

rum adscivit, nos quoque eide-
dem, ob formæ elegantiam, lo-
cum hic lubenter concedimus.
M. Imp. ar. pond. 2. drach.

XLIII.

Addo ex iisdem gazis caput
MAXIMILIANI, præcedenti ty-
po haud absimile, non quidem
cufum, sed affabre sculptum
in argento.

XLIV.

DIVI. FRIDRICHVS. 3. PAT.
ER ET. MAXIMILIANVS. FILIVS
IMPERIATORES ROMANI.

Protomæ iugatæ, patris & fi-
lii, in togis, cum patagiis pel-
liceis: illius caput caliptra pli-
cata tectum est, hic vero pi-
leo, & torque Ordinis aurei
velleris conspicuus, uterque ad
lævam respicit.

NOBILISS: *ima* AC. ILLVSTRISS:
ima DOMVS. AVSTRIACAE. IN-
SIGNIA. ANNO. I. 5. 31.

Scutum quadripartitum, &
pileo Archiducali tectum, quod
a duobus geniis alatis sustinetur.

Primus quadrans *Austria* ve-
teris & novæ symbola repetita
continet. Secundus *Styria* &
Carinthia insignia complectitur.
Tertius binas aquilas *Carniole*
& *Tyrolis* impressas habet. Quar-
tus denique *Leonem Habsbur-*
gicum præfert.

Typum huius nummi, qui
duodecimo anno post excessum
MAXIMILIANI Cæsaris cufus est,
iam ediderunt viri Clar. BOE-
CLERUS & MELLENIUS, atque
eruditis annotationibus illustra-
runt, quas hic reperere nolo.

Lau-

XLI.

MAXIMILIANUS ROMANORUM
IMPERATOR. ARCHIDUX AVST.
RIÆ. Protome Imperatoris fere
ut num. XXI. pilei tamen mar-
go latior est, & demissa, isque
singularis formæ.

Pars averfa sequens epigram-
ma, laureæ inclusum continet:
DER. CHRISTLICH TVIREST.
FYRST. STARB. AVF. DEN. 12.
TAG. IENER. ANNO ZC. 1519.
i. e. Christianus præstantissi-
musque Princeps moriebatur
die 12. Januarii anno Christi
1519.

Habes hic alterum nummum
funebrem cum Germanica in-
scriptione; sed ubi & cuius ius-
su percussus fuerit, in ambiguo
est. *M. Imp. ar. pond. 2.
drach.*

NUMMI RESTITUTI.

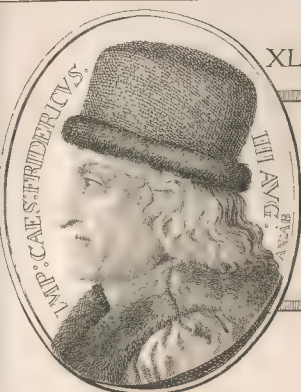
XLII.

Protome Cæsaris in toga
cum patagio pelliceo, & Or-
dinis aurei velleris insigni ab
humeris defluente, capite co-
ronato, & ad lævam conver-
so, sine perigraphæ.

Atramento quidem a recen-
tiori manu addita est æra Chri-
sti 1512. sed non video, unde
auctor de hac æra divina-
verit. Attamen quia HERÆUS
hunc ipsum typum in numerum
nummorum suorum Austriaco-

MAXIMIL.I. numisma restitutum et monetæ.

Tab. XV.

XLVI.

LI.

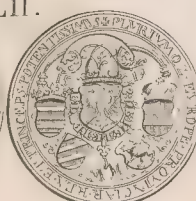
Maximiliani.I. Num.
mi unciales, et Im-
peratorii.

XLVII.

LII.

Monetæ
Maximil.I. Rom. Regis,
et Imperatoris.

XLVIII.

LIII.

XLIX.

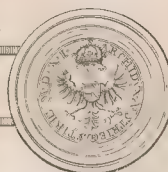
LIV.

L.

LV.

Prope Nupt. sculpt.

Tab. XIV. Laudatus MEELIENIUS illum in ordine uncialium primo loco ponit: sed recte monet, cum nequaquam ad monetam usua-lem, verum ad augustiora illa numismata, quæ Galli *Medailles*, nostri *Schampfennige* appel-lant, referendum esse. Quod ipsum quoque animadvertit Cl.
a KOEHLERUS (a).

Alium ego huius nummi ty-pum reperi in gazis Aulæ Im-perialis, cuius ectypon hic sub-iungo. *M. S. B. ar. deaur. pond. 1. unc.*

XLV.

Idem utriusque partis typus; at perigraphæ nonnihil variat, † DD. (*Divi*) FRIDERICVS. III. PAT.ER ET. MAXIMILIANVS. FIL. IUS ROM. ANORUM IMPP. & in averſa: ILLVSTRISS: IME DOMVS. AVSTRIACAE. INSIGNIA.

Hunc ipsum nummum Cl.
b KOEHLERUS (b) describens pro fœtu Judæi Pragensis, de quo nos hic supra ad nummos num. XIII. & XIV. recensitos, & in FRIDERICO num. II. pag. 3. egimus, declarat: quod reipsa ita esse, ipsa eius inspectio & litterarum ductus ævo illi mi-nime convenientes, ostendunt. Perigraphæ in nonnullis a priori differt, uti typum cum typo contendenti patebit: figuræ ta-men, ac totius nummi œcono-mia cum præcedenti ita corre-spondent, ut hunc ex illo a dicto falsario exsculptum fuisse, verisimile sit. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. drach. 1.*

(a) M. B. L. P. II. Præfat. S. XXXI.

XLVI.

IMP:ERATOR CAES:AR FRIDERI-CVS. IIII AVG:VSTVS. adiciuntur figlæ artificis: AN: AB mihi in-cognitæ. Protome FRIDERICI in toga pellicea replicata, capite caliptra, pariter pellicea, oper-to, & dextrorsum converso.

IMP:ERATOR CAES:AR MAXIMIL-ianus AVG:VSTVS, repetuntur eæ-dem artificis figlæ.

Numisma hoc ovatæ figuræ ab elegantia sua commendatur. Eius averſam partem tantummo-do HERÆVS in tabulas suas re-tulit: sed integrum, & ex utra-que parte signatum, in gazis Aulæ Vindobonensis vidimus, & exempla eiusdem bina in museo nostro adſervamus, al-terum ex ære deauratum, ex plumbo alterum. Illud vero nummis restitutis adſcribo; non modo, quod FRIDERICUS Cæ-sar e vivis iam exceſſerat, quan-do MAXIMILIANUS se Cæsarem & Augustum scripsit; sed etiam quod in epigraphæ primæ partis legitur FRIDERICUS IIII. cum is, ut supra iam docuimus: *Ter-tius* hoc nomine, non *Quartus* audiri voluerit: cumque typus æra Christi sit destitutus, illum cæ-teris restitutis ordine postponi-mus. *M. Imp. a. M. S. B. ar. deaur. & in duobus laminis ex plumbo.*

MAXIMILIANI NUMMI
UNCIALES, REGII,

ET

IMPERATORII.

Octo diversæ formæ num-mos unciales, ad MAXIMILIA-NUM pertinentes, superesse Cl.
KOEHL-

(b) P. I. pag. 91. n. v.

MAXI-MILIA-NUS I.

Tab. XV.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

2

KOEHLERUS docet; qui & eorum numerum init (a). Totidem a nobis, quamvis nummum illum restitutum, quem is octavo loco describit, in Partem II. huius Nummothecæ reicere visum fit, collectos hic videas, si iis, qui sex numero hic ordine sequuntur, binos illos, quos eodem unciali pondere num. XXIII. & XXXII. inter Historicos retulimus, adicias: sed quorum nonnulli ab iis, quos Laudatus Vir, rei nummariae consultissimus recenset, tam quoad figuras, quam etiam, & præcipue quoad inscriptiones nonnihil abeunt, uti ex utrorum accurata collatione liquabit. Plerosque eorum Cl. MELLENIUS in sua sylloge uncialibus adscripsit, cui tamen quoad tres posteriores haud suffragatur laudatus KOEHLERUS (b). Ambobus viris doctissimis satisfactum iri putavimus, si eiusmodi nummis nomen *uncialium* iam inditum, intactum relinquere; illos tamen a moneta ufuali distinctos, honoratio-ri nobiliorique loco reponeremus, quod & facimus.

XLVII.

MAXIMILIANVS ROMANORVM
REX. SEMPER. AVGVSTVS 1495.
Imago Cæsaris ad medium corporis, cataphracta munita, dextra gladium districtum, sin. globum Imperii tenentis, capite coronato & ad laevam converso.

In aversa, quæ inscriptione caret, aquila simplex sistitur,

(a) M. B. L. P. II. §. XXXII.

(b) Ibidem P. II. §. XXXV. in fine.

duas parmulas combinatas in Tab. XV. pectore gestans, *Austria* & *Tyrolis* insignibus conspicuas: in margine viginti scuta in orbem disposita, quorum hæc sunt nomina: *Habsburg*, *Veldkirch*, *Kyburg*, *Nellenburg*, *Hohenberg*, *Burgovia*, *Limburgi*, *Styria*, *Carniola*, *Burgundia*, *Hungaria*, *Brabantia*, *Carinthia*, *Austria Superioris*, *Flandria*, *Hollandia*, *Alsatia*, *Vindorum Marchia*, *Portus Nannis*, *Pherreti*.

Hoc quidem anno 1495. MAXIMILIANO, ut novo Imperatori, sacramentum iam fuit præstitum, & prima Wormatiæ ab ipso celebrata sunt comitia, in quibus subsidia pecuniaria tum in Turcas, tum in Gallos Cæsar impetravit. Unde titulum potius *Imperatoris*, quam *Regis Romanorum* in nummo quæri oportere videtur. Verum, ut iam monuimus (c), & Cl. a MELLENIUS (d) recte observat: MAXIMILIANUM Imperatorio titulo ante annum 1508. plerumque abstinuissè, idque pro usu illorum temporum, quo Imperatores antequam Romæ essent coronati, *Romanorum* duntaxat *Reges*, non *Imperatores* salutabantur. MEL. *syll. num. unc. p. 191.* LILIENTHAL. *p. 2.*

XLVIII.

MAXIMILIANVS. DEI. GRATIA. ROMANORVM REX. SEMPER. AVGVSTVS. Imago Cæsaris ut num. præcedenti: at dextra sceptrum in humerum reclinatum

(c) supra ad num. XVIII. pag. 27.

(d) Sylloge num. unc. p. 12.

Tab. XV. tum tenet, fin. ensem bellato-
rem inversum capulo tenus pre-
hendit.

In altera nummi facie scu-
tum Regis Romanorum coro-
natum & torque Ordinis aurei
velleris cinctum, nec non qua-
tuor aliis parmulis stipatum,
puta Regni *Hungaria*, Archi-
ducatus *Austria*, Ducatus *Bur-*
gundia, & Comitatus *Habsbur-*
gici, quas inter aliquot igniaria
eiusdem Ordinis adposita sunt.
Additur perigraphæ non nihil
obscura hunc in modum: XP.

AC. A. REG. R. HER. Q. AR-
CHID. AV. PLVRI. EVROP. PVI.
PN. POTETI. CL. MELLENIVS
(a), postquam plures conie-
cturas ad enodandas hasce si-
glas attulisset, suam denique
exponit sententiam, ac peri-
graphen partis averfæ, ubi ma-
xime circa siglas XP. difficultas
obversatur, cum adversa con-
iungens, sic lêgit: MAXIMILIA-
NVS. DEI. GRA. *tia* ROMANOR. *um*
REX. SEMPER AVGVST. *us* CHR. *i-*
stianissimus. AG. A. *liorum* REG.
norum R. *ex* HER. *es* Q. *ue* ARCHI-
D. *ux* AV. *stria* PLVRI. *umque* EV-
ROP. *a* PROVINCIA *rum* PRIN. *ceps*
POTENTI. *ssimus*. Non impro-
bamus hanc Cl. viri interpreta-
tionem; quin ad maiorem eius
illustrationem addimus, quod

Henricus BEBELIVS MAXIMILIA-
NUM viventem in oratione qua-
dam de laudibus eiusdem habi-
ta (b) *Christianissimum* appel-
litet, ac insuper Imperatores
Romano-Germanicos eiusmodi
titulo iure honorandos esse

TOM. II. P. I.

(a) Numm. uncial. pag. 13. seq.

(b) Apud SCHARDIUM Script. rer. germ.
Tom. I. pag. 221.

(c) Apud eundem. pag. 242. & LAM-

(c) singulari dissertatione Apo-
logetica demonstret. Verum
cum de nullo Imperatorum in-
ferioris ævi, adeoque nec de
ipso MAXIMILIANO dici possit,
quod hunc titulum, quem sibi
Reges Gallia vindicant, adhi-
buerit; in hac præterea MEL-
LENIII hypothese reliqua inscrip-
tionis verba non optime co-
hæreant: prædictæ, de qui-
bus quæritur, siglae aliam quo-
que interpretationem haud diffi-
culter admittunt.

Hanc subministrat Rescriptum
de Societate S. GEORGII (d) d
ubi MAXIMILIANUS se ipsum
aliquoties *supremum Christiani-*
tatis caput nominat, quod, si
quid iudico, idem est, ac
Christianitatis Rex, ut in num-
mo vocatur; itaque *Christiani-*
tatis, non *Christianissimus* le-
gendum videtur. Sed quid si
bi vult, quod sequitur: *ac*
aliorum regnorum Rex heresque?
num verba hæc *Christianitati*
ita opponuntur, ut ea regna
intelligenda veniant, quæ a
Christiana religione aliena sunt?
Certe id ipsum est, quod Cl.
auctor obiicit, quodque ipsum
ad suam sententiam amplecten-
dam induxisse videtur; *nam*
velim, inquit, *scire, quibus re-*
gnis imperaverit MAXIMILIA-
NUS, *que alia a Christianis re-*
gnis fuerint (e). Cui obiectio-
ni responderi potest, per for-
mulam illam: *ac aliorum re-*
gnorum Rex ad Monarchiam
Romanam, seu Imperium Ro-
manorum, cuius summa penes

F

MAXI-

BECIUM Bibl. Cæs. pag. 338.

(d) DATT. Rer. Germ. pag. 214.

(e) Loco cit.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

MAXIMILIANUM erat, respici. Hac enim dignitate auctus, Dominus universi orbis audiebat, atque adeo non solum *Christianitatis* sed etiam *aliorum regnorum Rex* iure vocabatur. Restrictius autem, atque præcipue Imperium Orientale, tum temporis a Turcis occupatum, spectasse videtur; quod non solum antiquo Romani Imperii iure, sed & affinitatis titulo repetere poterat. Quæ singula ad num. LI. ubi de formula: *Dominus OCCIDENTIS ORIEN-* *TISQUE*, in nummo expressa, agendum erit, enucleatius exponemus. *M. Imp. ar. pond. i. unc. T. H. MELL. p. II.*

XLIX.

† MAXIMILIANVS. DEL. GRA. *tia ROMANOR. um REX. SEMPER. AVGVSIVS.* Imago Cæsaris ut num. præcedenti: at dextrorsum respicit, sceptrumque non in humeros reclinatum gerit, sed nonnihil protendit.

Perigraphæ in antica parte abrupta, in hac ita continuatur: *XPIA i. e. Christianitatis* *Z (cæterorumque) REGNOR. um* *REX HERES. QZ. (que) ARCHI-* *DVX. AVSTRIE. PLVRIMAR. um QZ.* *(que) EVROP. & PROVINCIA. um* *princeps. DVX. ET. DG. (Domi-* *nus).* Scutum est coronatum & torque aurei velleris cinctum, nec non quatuor parmulis, videlicet *Hungaria, Austria, Burgundia, & Habsburgi*, quas inter aliquot igniaria illius Ordinis apparent.

Prope coronam addita æra Christi 1505. Quid de hac

perigraphæ titulisque sentien. Tab. XV. dum, supra exposuimus. Animadvertendum tamen, siglas illas: AC. A. hic omissas esse; apparet tamen nota quædam litteræ Z. non absimilis, quamvis inferior transversa linea, forte errore sculptoris, absit, quæ, uti ex aliis nummis (a) a discimus, *cæterorum* reddi potest, adeoque perigraphæ eiusdem est cum antecedente sententiæ.

Typum istius nummi in tabulas suas quoque retulit Cl. HERÆUS; sed excusor licentiam sibi sumpsit, ut in multis aliis, ita & hic, extra marginem, seu nummi orbem, addendi plures circulos, qui nummum maiorem elegantiorumque redderent, ac revera est.

LUCKIUS pariter huius nummi exemplum in medium adduxit: verum pars eius adversa vitio sculptoris inversa est, præbetque Cæsaris effigiem sinistrorsum aspicientis, adeoque dextra sceptrum, sin. gladium tenentis. Ipse vero Cl. auctor (b) nummum hunc *triumphalem* nominat, eumque anno demum 1512. cufum fuisse scribit, post Gallos ex Italia pullos, & restitutum SFORTIÆ Mediolanum. Verum æra Christi in nummi umbone eminentior est, quam quæ pro libitu immutari possit.

Quod superest, hic ipse nummus communiter uncialium ordini adscribitur: at vero ad numismata illa augustiora, seu mne-
monica pertinere, non solum ex pondere, quod duas uncias, ut
infc.

(a) Conf. num. IV. pag. 18.

(b) pag. 24.

Tab. XV. inferius notabitur, excedit, recte arguitur; sed etiam ex eiusdem fabrica, quæ eius elegantia ac eminentia est, ut multos eius ætatis nummos mnemonicos non modo adæquet, sed etiam superet: unciales vero, tam quoad elegantiam, quam typi prominentiam longo post se relinquat intervallo; quod infallibile, præsertim hoc ultimum, nummi mnemonici signum est. *M. Imp. ar. pond. unc. 2. semis 5 drach. 2. M. S. B. pond. 1. 5 dimid. unc. 1. drach.*

L.

MAXIMILIANVS. ROMANOR.
um IMPERATOR. SEMP.ER AV.
GV.ſtus. Icon Cæsaris ut num.
XLVIII.

PLVRIVMQUE EVROPE. PROVINCIARVM. REX. ET. PRINCEPS. POTENT *issim*9. Scutum coronatum Romani Imperii, impressa aquila bicipiti, cui addita quatuor parmulae, uti in præcedente unciali, interspersis quoque Ordinis aurei velleris aliquot igniariis.

Ex titulo Imperatoris, qui in hoc nummo legitur, Clar.

- a MELLENIUS (a) arguit: illum non ante annum 1508. cufum fuisse; propterea, quod MAXIMILIANUS eo primum anno publica præconis voce *Romanorum Imperator* Tridenti sit renuntiatus. Idem sensisse videtur Cl. KOEHLERUS (b): recte quidem, sed non indubitante; nam uti iam supra observavimus (c), MAXIMILIANVS eundem titulum iam ante di-

TOM. II. P. I.

(a) Syllog. num. p. 18.

(b) M. A. L. P. II. Præfat. §. xxxv.

ctum annum, quamvis non MAXIMILIANUS I. adeo frequenter, cum in nummis, tum in aliis instrumentis publicis usurpavit; hinc est, quod nos ætatem huius nummi, nota temporis destituti, in medio relinquamus.

Cæterum an idem & sequentes duo inter mnemonicos potius, quam unciales, vulgo *Thaleros* referendi sint? quod MELLENIUS fecit, merito dubitatur; cum, ut Cl. KOEHLERUS (d) monet: in nullo ex veteribus libris monetilibus reperiantur; ac præterea nummus, mox describendus, etiam in auro, uti statim dicemus, excusus sit. Interim haud negamus, non nullos pro mnemonics cufos, postea usuales factos, & ad commercium translatos fuisse. *T. H. MEL. p. 18.*

LI.

Protome Imperatoris in toga replicata cum patagio ex pellis murinis Ponticis, & torque aurei velleris, capillis ad collum usque defluentibus, & æqualiter accisis, capite pileo tecto & dextrorsum converso. Extat in nostro museo aliud exemplum, ubi imago Cæsaris sinistrorsum collocata est, sed nummus fusus est, non cufus. Additur in ambitu perigraphie: *MAXIMILIANUS ROMANORUM IMPERATOR ARCHIDVX AVSTRIÆ ET DOMINUS TERRARVM OCCIDENTIS ORIENTISQUE*, quam pars poetica sic prosequitur:

PLVRIVMQUE EVROPE PROVINCIARVM REX. ET. PRINCEPS
F 2

(c) Supra ad num. xviii. Tab. XI p. 27.

(d) Id. loc. cit.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

CEPS (pro *Princeps*) POT. *entif-*
simus 1518.

Decem parmulae scutariae, totidem insignibus notatae: earum maior in apice coronam & aquilam bicipitem *Romani Imperii* exhibet, impressa pectori parmula bipartita: hinc fasciam Austriacam, illinc baltheos Burgundicos referente, reliquae minores sequuntur hoc ordine: scutum *Austriae & Carinthiae*, ambo pileis Archiducum tecta, *Syriae, Habsburgi, Alsatie, Carniole, Principatus trans Anasum*, in imo clypeus medius pileo Ducali opertus, *Burgundiae*, & a sinistris, ultimo loco Aquila *Tyrolensis*.

Cl. a MELLE, qui hunc nummum primus edidit, perigraphen eius sic interpretatur: quod per *terras Occidentis* Belgium, Burgundia, & ceterae provinciae, iure hereditatis ad Domum Austriacam attinentes: per *terras Orientis* vero Hungariae regnum, anno 1490. ex parte adquisitum, & quae eo pertinent, intelligi debeant; cum constet, harum regionum alias ad *ortum*, alias ad *occasum* spectare. Quae quidem interpretatio, etsi multam veri speciem praefert, nonnulla tamen obsunt, quo minus acceptari possit. Enimvero si per *Dominationem Occidentis & Orientis* nihil aliud, quam dictae provinciae intelligendae veniunt, superfluum sane est, quod in contextu perigraphes sequitur: *PLVRIVMQUE EVROP.Æ PROVINCIARUM REX. ET PRINCEPS POT. entissimus*; cum quod in priori-

bus verbis: *DO. OCC. ORI.* Tab. XV. contentum iam fuerat, tantum non iisdem generalibus verbis repeteretur in sequentibus; quod sane inscriptionum naturae & concinnitati repugnat.

Itaque per titulum *Dominus Occidentis Orientisque* rectius ius illud intelligi posse videtur, quod MAXIMILIANUS in utrumque Imperium non solum *Occidentale*, sed etiam *Orientale* sibi spondebat. In hoc enim Imperium Augustae Austriacae Domui ius competere, non nulli docent apud SCHWEDERUM (a), ubi praeter testamentum, quo ultimus Orientis Imperator CONSTANTINUS XV. & eius frater ANDREAS anno 1502. FERDINANDUM Hispaniae Regem cum coniuge sua ISABELLA, regni sui heredes instituisse fertur: etiam sanguinis coniunctio, quae Austriacis cum iisdem Imperatoribus intercessisse dicitur, allegatur. Qua de re, quid quid sit, de eiusmodi certe cognatione persuasus erat MAXIMILIANUS; is enim in oratione apud GOLDASTUM anno 1518. quo praesens nummus cusus est, ad Proceres Imperii, de bello Turcis inferendo, habita, CONSTANTINUM *Paleologum* COGNATUM suum conceptis verbis nominat: *tandem anno, antequam natus sum, sexto*, inquit, *vi captam* (Constantinopolim Mahumetes II.) *diripuit, crudelissime interfecto Imperatore* CONSTANTINO, COGNATO NOSTRO.

Praeter hunc propinquitatis titulum alius quoque ex Imperato-

(a) In Theatro praetensionum c. 23 p. 190.

Tab. XV. ratoria dignitate proveniens obtendi poterat: vi cuius MAXIMILIANUS aliorum Imperatorum ac præcipue patris sui FRIDERICI exemplo, totius orbis Imperium sibi postulabat. Quocirca legi meretur, quod CL. LAMBECIUS in symbolum dicti FRIDERICI Imperatoris: *Austria est imperare orbi universo*, commentatus est (a).

a Extat quoque ÆNEÆ SYLVII liber singularis de ortu & auctoritate Imperii Romani ad eundem FRIDERICUM *Placidum*, ubi (b) inter Romanum Pontificem & Imperatorem, comparisonem instituens, huic omnes populos, omnesque nationes, Reges, & Principes in temporalibus subiectos esse contendit, sicut Romano Pontifici singuli Patriarchæ, Primates, cæterique Pontifices & Prælati in spiritualibus. Quod vero ÆNEAS, prius docuit, postea Summus Pontifex factus non retractavit; quin Bullæ (c), ad eundem FRIDERICUM *Placidum* datæ, hæc verba inseruit: *non solum cui tantum munus* (Capitanei Generalis exercitus contra Turcas) *Imperiali officio debitum censeatur, sed cui omnes gentes parere & subesse non dedignantur*. Quod igitur ius in reliqua orbis regna, ac præsertim in ea, quæ ab Imperio tum avulsæ erant, & adhuc sunt, habere visus est pater, illud quoque & filium postulasse credendum est. Quid? quod GLAREANUS in Panegyrico, quem in honorem MA-

XIMILIANI Colonia Agrippinæ MAXIMILIANUS I. recitabat, eundem ita alloquitur:

Eia age Pañoniæ celeberrima gloria gentis

Rex Romanes fave, cui longo serviet ævo

SOL ORIENS SOLQUE OCCIDENS
polus Auster & Arctos.

Adde, si placet, *Pandulphi COLLENUTII* Panegyricum, MAXIMILIANO dictum, ubi Imperatori *Orbis Imperium* traditum esse asserit, eundemque *mundi Dominum* appellat (d).

Verum restrictius hic *Dominatus Orientis* de regno Turcico, olim *Orientali Imperio*, accipiendum videtur; cum enim illud Imperium, uti post RADULPHUM de *Columna*, MARSILIUM *Mennandrinum*, JORDANUM *Argentinesem* (e) aliosque, BELLARMINUS, quanquam plerisque hodie aliter sentientibus, contendit, Imperium Orientale sub LEONE III. Summo Pontifice a Græcis in CAROLUM *Magnum* translatum fuerit: Imperatores Occidentis ius sibi illud vindicandi esse censebant, postquam in manus infidelium Turcarum pervenit, qui eiusdem regni usurpatores, non iusti possessores agnoscendi sint.

Favet huic nostro systemati plurimum nummi ætas. Agbatur enim anno 1518. quo is signatus est, in comitiis Augustanis, ubi Principes Electores, alique nobiles, nec non Regum exterorum legati ingenti

F 3 nume-

(a) Diar. Sac. it. Cellenf. p. 9. editionis iam laudatæ.

(b) Conf. Cap. IX. & X. apud GOLDASTUM Mon. S. R. Imp. Tom. II. p. 1558.

(c) Apud LEIBNITIIUM in Cod. Jur. p. 421.

(d) Apud FREHER. Tom. II. pag. 477. & 480.

(e) Apud GOLDASTUM loc. cit.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

numero convenerant, inter cætera de bello Turcis inferendo.

Aderant quoque Legati Summi Pontificis, Imperatorem ac Principes ad illud bellum stimulaturi, qui inter cæteras rationes, quibus illud suaderi posse existimabant, primo loco hanc afferunt: quod regnum Turcicum ad Imperium Romanum iure ac merito pertineat, quando orationem coram Imperatore & Principibus in eodem conventu habitam (a) hunc in modum ordiuntur: *Boni adsumus nuntii, Illustrissimi Principes. LEO Pontifex Maximus post Apostolicam benedictionem, Romanum Christianum, idemque VESTRUM IMPERIUM, OCCUPATVM A TURCIS restitutum vobis in vestra ac Christiana reipublica virtute & opera cupit.*

Eodem anno gladium & pileum, a Summo Pontifice consecratos, THOMAS CAIETANUS Imperatori obtulit, atque orationem, eadem occasione recitatam, hoc voto concludit: *Felicissimo igitur hodierno hoc ense post Constantinopolim Hierosolimamque partem Ro. Imperium Apostolicamque ecclesiam ad fines usque orbis terrarum propagare Maiestati tue, semper Auguste, largiatur JESUS CHRISTUS DOMINUS NOSTER (b). M. S. B. aur. pond. 9. ducat. 31. gran. T. H. MELE. p. 26.*

LII.

MAXIMILIANVS. ROM. anorum
IMPERATOR SEMPER. AVGVSTVS.
ARCHID. ~~UX~~ AVSTRIE. Effigies

(a) Apud FREHER. loc. cit. pag. 689.

Cæsaris coronati & armati, Tab. XV. vultu dextrorsum verso.

† PLVRIVMQZ. EVROPE. PROVINCIARVM. REX. ET. PRINCEPS. POTENTISSIMVS. Quinque scuta, insignibus exarata, quæ supra iam descripsimus, addita æra Christi 1519.

Anni huius 1519. numerus singillatim in nummo notandus; utpote qui MAXIMILIANO Imp. optimo, ac Principi omnibus pacis bellicque artibus clarissimo, fatalis fuit, vitæque ipsius ultimus.

Subiungimus hisce nummis uncialibus florenum, seu nummum dimidiæ uncie, quem in supplem. Tab. XLIX. num. XLIV. delineari curabimus. In eius adversa parte protome MAXIMILIANI, ut num. LI. exhibetur: nisi quod hic caput sinistrorsum respiciat, in ambitu autem perigraphæ legitur: *MAXI. milianus ROM. anorum IMPERATOR AVG. vsus ARCHIDVX. CARINTHIE*, quam nummi pars adversa sic profæquitur:

PLV RI VM. EVROP. a PROVINCIARVM REX. ET. PINCEP. (pro princeps) POTENTISSIMVS. Scutum bipartitum, ac pileo Archiducali tectum, in cuius priori area tessera Carinthie, in posteriori Austria exaratur. Ad eius latus dextrum parmula Austria, ad sinistrum Burgundia sinitur, quarum utraque simili pileo tecta est. Inferius a dextris scutum Styria, a sinistris Aquila Tyrolis comparet: additur præter ignitabula & flammæ Ordinis aurei velleris, spar-

(b) Ibid. pag. 715.

Tab. XV. sparsim adiectas, nota temporis 1518.

- Quod in hoc floreno præcipue attendi meretur, titulus est: *Archidux Carinthia*, qui in nummis Austriacis rarius occurrit. Cl. KOEHLERUS (a) nummum FERDINANDI I. Romanorum & Bohemiæ Regis vulgavit, in quo idem legitur. Eius proinde originem fuscè iuxta ac erudite indagans, adversus *Hieronymum* MEGISERUM, celebrem Annalium Carinthiæ parentem, Archiducalem titulum huic provinciæ ab anno primum 1453. ex FRIDERICI *Placidi* concessione deberi, recte (b) docet: operam tamen luit, cum ibidem (c) MAXIMILIANUM, postquam adquisitis, coniugii iure, pluribus provinciis, titulos suos mutavit, ampliavitque, *Archiducis Carinthiæ* axiomate deinceps nupiam usum fuisse, statuit; cum contrarium non solum ex præfenti, sed etiam ex aliis nummis inferius adducendis (d) plane evincatur. MELL. p. 29. M. S. B.

MONETÆ.

In libro monetali, quem *Adamus* BERG 1579. Monachii in fol. edidit, quique anno 1604. denuo prodit, nummi aliquot MAXIMILIANI ad monetam referuntur, quorum eotypa iam supra dedimus, nec vacat illa huc denuo referre.

Ad classem uncialium posuit nummum, quem nos fu-

pra num. XI. exhibuimus, cum ^{MAXIMILIANUS I.} æra Christi 1479. uti ibidem iam notavimus. *Regales* etiam, ut vocant, supra num. XV. & XVI. Nos vero monetam MAXIMILIANI I. a sequenti *Regali* ordimur.

LIII.

Icon MAXIMILIANI Regis Romanorum armata, ad dimidium corpus, dex. gladium tenentis, sin. globum Imperii: capite corona clausa ornato, & nonnihil ad lævam respiciente. Pectori eius aquila Imperii impressa est. Additur perigraphie in hanc sententiam:

† CVSTODIAT. CATOR.
(creator) OIM. (omnium) HVILE.
(humilem) SW. (servum) SVV.
(suum) 1487.

Perigraphie partis aversæ simili pia sententia, seu voto absolvitur: DET. TIBI. IN TERRIS. VIRTVT. EM. Z. (et) IN CEL. IS GLORIA. M.

Monogramma MAXIMILIANI Regis Romanorum, additis supra & infra igniariis & flammis ex torque aurei velleris.

De nummo hoc, & singulari eiusdem typo, nec non de usu monogrammati fuscè & pro more suo erudite agit Cl. KOEHLERUS (e). Sed in descriptione antiçæ partis observo errorem typographicum, cum loco *vilem* scribendum fuisset: *humilem*. Dubito porro an avis in pectore Regis, pro aquila bicipiti habenda sit. In cæteris enim MAXIMILIANI nummis & monu-

(a) M. B. L. P. III. pag. 289.

(b) Vid. quæ supra ad nummum V. FRIDERICI *Placidi* pag. 5. notamus.

(c) pag. 259.

(d) Num. LVII – LIX. LXII.

(e) M. B. L. P. XII. p. 177.

MAXI-
MILIA-
NUS I.
Tab. XV.

monumentis aquilæ bicipitis
usus non comparet, donec de-
functo patre Cæsar est salu-
tatus.

Huius quoque nummi ty-
pum habes apud *Adamum* BERG
(a) eumque in numero *Rega-*
lium aureorum repositum. *M.*
Imp. pond. dimid. Regalis. Fland.
K. loc. cit.

LIV.

IMP.erator CAES. ar MAXIMI-
LIANVS. AVGVSTVS. Effigies
Imperatoris coronati, & arma-
ti, ac torque aurei velleris or-
nati.

ARCHIDVX. AVSTRIE STI-
RIE. M. D. X. I. in immo littera
B. Aquila Imperii biceps co-
ronata, cum parmula, pectori
impressa, *Austria*, *Burgundia-*
que insignia referente. B. littera
officinam forte monetariam, ubi
nummus percussus fuit, deno-
tat. Verum alium eiusdem
nummi typum in Tab. Clar.
HERÆI habemus, in quo infer-
ne in postica parte, loco litte-
ræ B. expressa est sigla R. eius
exemplum statim subiungo.
M. Gottwicz. ar.

L V.

Expositionem huius typi
modo dedimus, numero præ-
cedenti, eiusque & illius diffe-
rentiam, quæ forte chalcogra-
phi oscitantæ potius, quam
veræ alicui variationi adnume-
randa erit. Ubi quoque ad-
vertas velim, dictum chalco-
graphum plures iterum typo
suo circulos addidisse, ut num-

mi modulum maiorem redde-
ret. Licentia sane minime fe-
renda.

Cæterum cum nihil aliud
notatu dignum in hoc nummo
occurrat, illum monetæ usuali
adnumeramus. *T. H.*

LVI.

Caput Cæsaris aduersum, ^{Tab. XVI.}
corona tectum, ad pectus,
cum pallio, & Ord. aurei vel-
leris insigni. Perigraphe: MA-
XIMILI anus RO. manorum IMP.
erator, quam pars averfa sic
prosequitur:

ARCHIDVX. AVSTRIAE. DVX.
BVR.gundie. Aquila biceps co-
ronata umbonem implet, im-
pressa pectori parmula, *Austria*
& *Burgundia* tesseris distincta.

Nummum hunc monetæ
usuali accensemus. Auctor ve-
ro supplementi I. ad recens aper-
ta Grossorum scrinia, eundem
Nummis restitutis adnumeran-
dum putat, sed causam huius
reticet. *M. Imp. ar. pond. 3.*
drach. G. C. suppl. I. Tab. IX.
n. 102. T. H.

LVII.

Scutum *Austriæ* novum pi-
leo Archiducali tectum: infe-
rius littera B. officinam forte
monetariam denotat. Additur
perigraphe: ARCHIDVX. AV-
STRIAE. M. D. X. I. quam pars
nummi averfa sic prosequitur:

† STIRIAE CARINTHIAE TI-
ROLIS. Ternio scutorum dicta-
rum provinciarum, triangulo
inclusa. Et si hic nummus no-
men MAXIMILIANI haud præ-
ferat,

(a) Neumannz, edit, 1604. pag. 5.

MONETÆ MAX.I.ROM.REG.ET IMP.

*Maximil.I.Imp.
Soror Cunigunda
Dux Bavarice.*

LXXII.

*Maximiliani I.filius
Philippus pulcher
cum Joama
uxore.*

LXVIII.

LXXIII.

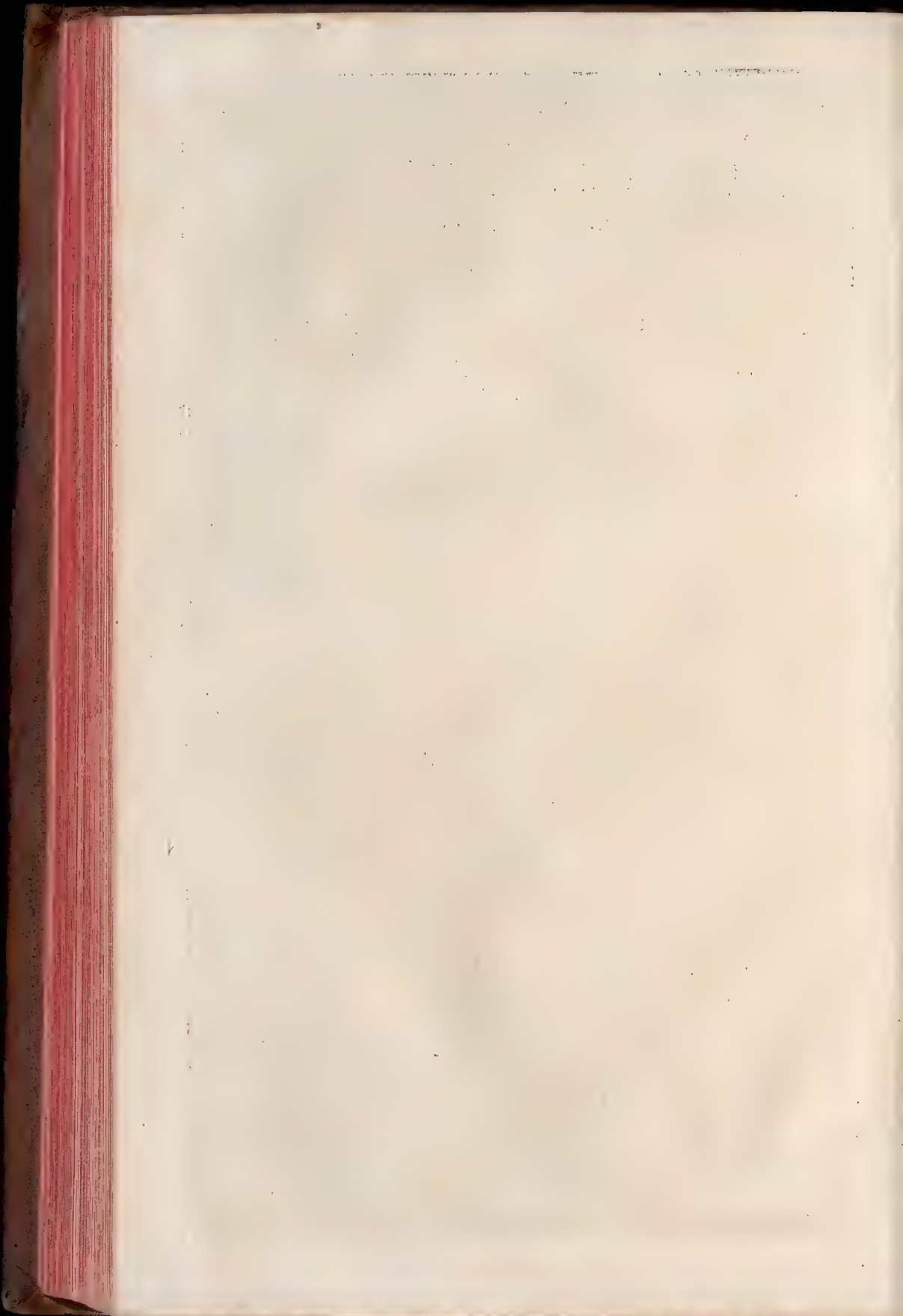
LXXIV.

LXIV. LXV.

F.H. Scul.

Tab. XVI. ferat, facile tamen ex adiecta nota temporis apparet, illum ad eundem pertinere.

In Styria quoque percussum autumamus; eo quod tessera nomenque eius provincie primum in averſa parte locum occupet. Denique notandum: MAXIMILIANUM cum in hac, tum in ſequentibus duabus monetis, nec non in ea, quæ num. LXII. depingitur, *Archiducem* non ſolum *Austria*, ſed & *Stiria*, *Carinthia*, & *Tyrolis* nuncupari; quod quidem quoad *Styria*, *Carinthiaque* provincias, ex mente FRIDERICI III. eſt, (a), qui hanc Principibus Austriae prærogativam dedit: ſecus vero, quoad *Tyrolim*, quæ hodieque *Comitatus*, etſi ſubinde Principali dignitate aucti, nomine venit, cuius rei cauſam in medio relinquimus. Interim ex hac perigraphe confirmatur, quod de titulo *Archiducis* ad num. LII. dictum eſt. *M. Imp. ar. pond. i. denar.*

LVIII.

Sequens nummus nihil differt a præcedenti, niſi in nota temporis, quæ aſum M.D.X.III. indicat. Legitur tamen *STIRIE*. & *TIROLI*. In antica infra ſigla per coniunctas litteras *HR.* vel *HB.* expreſſa videtur, ut in moneta ſubſequenti: quæ Hartbergam *Styria* urbem monetalem indicant.

TOM. II. P. I.

(a) Vid. eius diploma apud KULPISIUM pag. 7. ibi: *Wir wollen --- das die bemelten Fürſten unſers Haus Oeſterreich, --- die die Fürſtentumb Steyer, Kerndten und Krain ie zu Zeiten innhaben und regieren werden, nu hinfir Erzbertzogen ge-*

LIX.

MAXIMILIANUS I.

Hæc quoque moneta cum prioribus duabus in omnibus convenit, una excepta nota chronologica, quæ annum M.D.XV. prodiſt. In recens apertis Groſſorum ſcriniis, (b) ſimilem ſubinde reperi typum anno inſequenti M.D.XVI. ſignatum, ſed in perigraphe averſæ legitur: *THIROLIS*.

LX.

Scuta iugata *Austria & Tyrolis* ſuperimpoſita æra Chriſti: 1516. Perigraphe: *MAXIMILIANVS. Dei G.ratia*, quæ in averſa ſic continuatur:

ARCHIDVX. Avſtria. ubi in hoc ultimo vocabulo littera *v.* per errorem monetarii inverſa eſt. Umbo continet clypeum *Carinthia*, galero Ducali tectum.

Similem fere typum habes apud *Adamum BERG* (c), ſed cum æra Chriſti 1515. Auctor loculamenti II. Groſſorum (d) alium ſimilem fere adducit nummum de anno 1517. in poſtica ſymbolum *Carinthia* inverſum eſt, & epigraphe ita habet: *ARCHIDVX. CARINTHIAE. M. Gottovic. in ar. pond. i. denar.*

LXI.

MAXIMILIANUS IMPERATOR CAESAR PIVS. Caput Caſaris ad lævam converſum, corona aperta tectum, ad pectus cum lorica.

G

DVCA-

nenn, und geheſſen --- ſoln werden.

(b) Loculamento II. pag. 32. Tab. I. num. 8.

(c) loc. cit. fol. 6. averſa pag. 161. Halbe Bazen.

(d) pag. 32. Tab. I. num. 9.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

DVCATVS. CARINTANVS.
1517. Scutum quadripartitum.
I. quadrans *Carinthia*. II. *Austria*.
III. *Syria*. IV. *Tyrolis* insignia
præbent.

Mirari subit titulos harumce
monetarum ita variare, ut *Ca-
rinthia* modo *Ducatus*, modo
Archiducatus nomine insignia-
tur. Verum, quæ provincia
Archiducatus titulo gaudet, per
eminentiam *Ducatus* est. Adeo-
que error, si quis est, par-
vi ducendus. *M. Imp. an. i.
ducat.*

LXII.

Scutum Austriacum novum
corona, ut videtur, radiata &
arcuata tectum. Adduntur
hinc inde in area siglæ w. & h,
& in ima nummi parte parmula
civium Vindobonensium; quæ
nummum Wiennæ cūsum fuisse
arguunt.

Epigraphe posticæ partis vo-
cabulum *Tirolis*, recte exara-
tum continet. Reliqua concord-
ant cum moneta Carinthiæ,
superius num. LIX. in medium
adducta: *M. S. B.*

LXIII.

Protome MAXIMILIANI ar-
mata, ad medium corpus, dex-
tra sceptrum, sin. capulum gla-
dii bellatoris, quo præcinctus
est, tangentis, capite pileo Ar-
chiducali operto, & ad lævam
converso. Perigraphe: † MO-
NETA. ARCHIDVC. atus AV-
STRIE. & in averfa:

† AC. COMITATVS. TIROLIS.
quatuor parmulæ scutarie in

decussim positæ, quæ exhibent Tab. XVI.
insignia *Hungariæ* coronata,
Austriæ, *Burgundie* & *Tyrolis*.

Typus huius monetæ, se-
cundum HANTHALERUM, si-
milis illi, quæ iussu FRIDERICI
Cæsaris, patris MAXIMILIANI
percussa fertur. Utraque ex
persona Archiducum, quam-
quam Romanorum iam Impera-
tores erant; cavebant nimirum
per id temporis (ut aiunt) Ar-
chiduces, ne comitatus Tyro-
lensis a Domo Austriaca avel-
leretur. Causam huius rei
pluribus exponit laudatus HAN-
THALERUS. Ac ego quidem

hac in parte cum Cl. Auctore
Supplementi I. ad recens aper-
ta scrinia *Grofforum* facio, qui
ibidem pag. 95. censet: num-
mum hunc non FRIDERICO
Placido, sed eius filio MAXI-
MILIANO I. Archiduci tribuen-
dum esse. Adducit subinde ci-
tatus auctor (a) grossum simi-
lis fere typi, quem in Tyrolis
intra annum 1490. & 1493.
cūsum MAXIMILIANO Archidu-
ci vindicat. Adiungit pariter
(b). grossum MAXIMILIANI,
in cuius adversa conspicitur cly-
peus *Carinthia*, pileo Archidu-
cali tectus, cum epigraphe:
ARCHIDVX CARINT. hie Aver-
sa præbet insignia *Goritia* impo-
sita casside coronata, supra
quam eminet pileus turbinatus,
pennis pavoninis cristatus, cum
epigraphe: COMITATVS GORI-
CIE 1512. notatque diligens
Auctor: similem inveniri ty-
pum de anno 1518. Prioris
delineationem in supplementis
nostris num. 28. reperies.

H.

(a) Loculam. II. p. 21. Tab. I. num. 6.

(b) ibid. pag. 30. Tab. I. num. 7.

Tab. XVI. *H.VV.m. in frontispicio. num. 14. cum expositione. pag. 17.*

LXIV. & LXV.

Scutum *Austria* novum in trifolio, additis igniariis binis, ex torque Ordinis aurei velleris defumptis, superimposita figla M. qua nomen MAXIMILIANI indicari arbitror.

Alter obolus priori fere similis, sed pro igniariis, frondes ac ductus in ornatu habet. HANTH. *loc. cit.*

LXVI.

Agmen monetarum MAXIMILIANI Cæsaris claudit obolus cupreus, ipso emortuali Imperatoris anno cufus.

Scutum *Austria* superimposita nota chronologica 1519. In postica parte decussatio cum quatuor ignitabulis, quæ ex insignibus Ordinis aurei velleris sunt deprompta.

Similem figuram, dorsuali equi, quo Cæsar vehitur, impressam, vidimus supra n. XXV. p. 30. unde, quamvis nummus ultimo MAXIMILIANI, ac

primo CAROLI V. anno cufus fit, adeoque ex adiecta nota temporis haud appareat, cui nam adscribendus veniat: ad illum tamen potius, quam ad hunc pertinere, ob figuræ similitudinem, censeo. M.S.B.

CUNIGUNDÆ MAX. I.
SORORIS

AC

DUCIS BAVARIÆ NUMMUS
ICONICUS.

LXVII.

CVNIGVNDIS* ALBERTI* BAVARIÆ* DVCIS* VX* or. Protome CUNIGUNDÆ cum stola & palliolo, capite vitta & caliptra tecto, & ad levam converso.

CUNIGUNDA seu CUNEGUNDIS MAXIMILIANI I. Imp. soror ALBERTO IV. Baviaræ Duci nupserat anno 1487. post cuius obitum, anno 1508. cænobium sanctimonialium Ordinis S. FRANCISCI ingressa est, & in eo singularem quamdam sanctitatis famam consecuta, anno 1520. obiit, referente LAMBEPIO (a). T. H.

a

PHILIPPUS PULCHER

REX HISPANIÆ.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

Ad Tab.
XVI.

PHILIPPUS MAXIMILIANI ex MARIA *Burgundica* filius (74. 75.) die XXIII. Junii anno 1478. Brugis Flandrorum huic mundo datus est. Ab insigni corporis orisque venustate (71. 72. 75.) *Pulchri* cognomentum accepit.

Defuncta anno 1482. XVI. Martii matre, patrem quidem tutorem accepit; at Brabantinis Flandrisque sese opponentibus,

TOM. II. P. I.

G 2

bellum-

(a) Comment. de Bib. Cæf. L. II. c. 8. p. 711.

PHILIPP. bellumque civile moventibus, anno 1485. res eo tandem con- Tab. XVI.
AUST. venit, ut Princeps in Belgio educaretur, imperataque communi,
MAXI. id est patris tutoris, filiique nomine expedirentur. Quare &
MILIA- nummi communi nomine (supra num. 15.) ad annum usque
NII. FIL. 1494. signati sunt, post quem annos tutelæ egressus, sui ipsius
solum auctoritate monetam confari iussit (69.)

Anno 1496. XXI. Augusti cum JOANNA (70. 76. 77.)
FERDINANDI *Catholici* filia altera, matrimonio iunctus, regnum
Arragoniæ, itemque Castellæ & Legionis (71-75.), atque adeo
universam Monarchiam Hispanicam sibi posterisque, ita dispo-
nente Divina providentia, asseruit. Verum anno 1506. arden-
ti febre correptus Burgis, veteris Castiliæ, in ipso flore ætatis
xxv. Sept. mortem immaturam oppetiit.

Ob modicum vitæ eius, ac regiminis tempus, pauci ad nos
pervenerunt nummi. In iis præter suam, (73. 74.) etiam
uxoris nonnunquam effigiem (70.) exprimi curavit. Observa-
mus quoque S. MICHAELIS Archangeli, nec non S. PHILIPPI
Apostoli imagines (69) unde certo pecuniarum generi *Philippi-
norum* nomen inditum fuisse creditur. Ad hæc insignia quoque
provinciarum, hereditatis (69.) aut connubii iure (70. 74.)
ad ipsum pertinentium, more solito exhibentur.

Denique singularem huius Principis erga Deum verbumque
ipsum pietatem ac reverentiam, tot egregiæ piæque sententiæ,
maximam partem ex Sacra Scriptura desumptæ, nummisque im-
pressæ (69.), palam faciunt. *Conf. STRUV. loc. cit. KOEHLER.
m. b. l. P. III. pag. 1. aliosque.*

LXVIII.

PHILIPPUS Archidux Au-
striæ & Dux Burgundiæ arma-
tus, equo phalerato insidens,
& quasi ad pugnam properans,
casside cristata tectus, dextra
strictum gladium ad ictum ter-
tat, sin. clypeo quadripartito
se obteggit, cuius I. quadrans
Austriæ recentioris. II. *Burgun-
diæ recentioris*. III. *Burgundia
veteris*. IV. *Brabantia* insignia
contemplanda sistit: *parmula
Flandrica* reliquis imposita. Ad
latus sinistrum scutum *Austriæ
veteris*, Archiducali pileo oper-
tum visitur, in imo vertagus
currens.

Et si nulla alia in hoc numif-
mate sit inscriptio, quam ge-
minatæ & invicem nexæ litteræ:
P. P. in stragula equi; dubium
tamen non est, quin id ad
PHILIPPUM Austriacum perti-
neat; nam *Olivarius VREDIUS*
exhibet sigillum maius (a),
quo PHILIPPUS Archidux JO-
ANNÆ Arragonicæ desponsus, in
sanctiore suo consilio anno
1496. usus est, typo nostro in
omnibus persimile, ut mihi vix
dubium sit, nummum hunc ad
figilli exemplar, omiſſa peri-
graphie, conflatum fuisse. De-
scriptionem quoque clypei,
quam supra dedimus ex CHIP-
FLE.

(a) De Sigill. Comit. Fland. pag. 130.

Tab. XVI. FLETIO, ibidem reperies. *M.*
Imp. ær. fuf. pond. 1. unc. 5
femis.

LXIX.

PHILIPPVS. DEI. GRA. *tia*
 ARCHID. *ux* AVS. *tria.* DVX.
 BURGUNDIA BRABANTIA COMES
 HOE. *landia.* Si tamen de peri-
 graphe, quam LUCKII chalcog-
 raphus male delineavit, bene
 divinavi. CRUX in lilia defi-
 nens, in cuius angulis coronæ
 & lilia observantur.

SANCTE PHILIPPE INTERCE-
 DE. PRO NOBIS. S. PHILIPPUS
 Ap. pallio indutus, cum nimbo
 in capite, adversa fronte stans,
 dex. baculum, cruce instructum,
 tenens: sin. quasi inscriptam
 schedulam gestans, simul ante
 se clypeum sustinet, pileo Ar-
 chiducum tectum, symbolisque
Austria, Burgundia, Brabantia,
& Flandria insignitum.

LUCKIUS nummum hunc in
 numerum eorum reponit, qui
 anno 1505. durante bello con-
 tra CAROLUM *Geldria* Ducem
 suscepto cusi sunt; at cum hu-
 ius rei nullum in nummo adfit
 vestigium, res valde incerta vi-
 detur; quin, cum litteræ ad
 Gothicas seu Monachorum,
 quas vocant, quam proxime
 accedant, plane inde arguitur,
 nummum anno 1505. multo
 superiorem esse; cum litteris
 Gothicis Romanæ successerint.
 De cætero ex hoc nummo forte
 nomen *Philippinorum.* quod iis
 ab impressa icone S. PHILIPPI
 & scuto PHILIPPI *Austriaci*
 inditum fuit, suam trahit ori-
 ginem: quod doctissimis Bel-

gis atque Hispanis discutiendum PHILIPP.
 relinquo. AUST.
 MAXI-
 MILIA-
 NIL. FIL.

Duo alios subinde reperi num-
 mos PHILIPPI, cufos ante nu-
 ptias cum JOHANNA celebratas,
 in scriniis grossorum recens a-
 pertis, quorum delineationes in
 supplementa nostra retuli Tab.
 XLIX. num. XXIX. & XXX.
 (a).

Adversa prioris exhibet ca-
 put PHILIPPI Archiducis diade-
 mate ornatum, absque epigra-
 phe.

Aversa imaginem S. MI-
 CHAELIS Archangeli præ-
 bet, lancea draconem necantis,
 & sin. scutum, signo crucis in-
 structum, tenentis. Recte do-
 cet Cl. Auctor, nummum
 hunc oblongum Bruxellis in ho-
 norem Archiducis PHILIPPI cu-
 sum fuisse.

Alterius vero (b) utraque
 pars huiusmodi est: PHS (*Phi-*
lippus) D. EI. G. RATIA ARCHID. *ux*
 AVST. *ria* ET. CO. MES FL. *andria.*
 Scutum quadripartitum cru-
 ci superimpositum, litteræ SL
 supra, & VS infra positæ, no-
 men loci SLVS seu *sluis*, officii-
 næ monetariæ efformant. I. &
 IV. quadrans *Austria*, & *Bur-*
gundia novæ tesseras continent.
 II. & III. repetita *Burgundia* ve-
 teris & *Brabantia* insignia com-
 plectuntur. Parmula media
Flandria leonem refert.

In aversa Castellum, sex tur-
 ribus instructum, exhibetur,
 addita perigraphe: † AB INIMI-
 CIS MEIS LIBERA ME DOMINE.
 1492. qui versus ex Psalmo
 59. desumptus est. Alios sub-
 inde contextus ex sacris litteris

G 3

in

(a) Loculamento III. p. 83. Tab. V. n. 40.

(b) Loculam. II. p. 109. Tab. VII. n. 60.

PHILIPP.
AUST.
MAXI-
MILIA-
NI I. FIL.

in suos nummos adscivit PHILIPPUS, uti & cætera egregia lemmata, quæ laudatus Editor hoc ordine adducit: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM. AMEN. *Job.* I. v. 21. INVOCAVI DEUM ADIUTOREM MEUM. *Psal.* 3. v. 5. CUSTODI NOS DOMINE. *Psal.* 16. v. 1. SALVVM FAC POPVLVM TVVM DOMINE. *Item:* BENEDIC HEREDITATI TVÆ. *Psal.* 28. v. 9. SPES MEA ALTISSIMVS. *Psal.* 62. v. 6. BENEDIC ANIMA MEA DOMINVM. *Psal.* 103. v. 1. INITIVM SAPIENTIÆ TIMOR DOMINI. *Psal.* III. v. 10. OMNIS SPIRITVS LAVDET DOMINVM. *Psal.* 150. v. 6. EQVA (pro *æqua*) LIBRA DEO GRATA. *Prov.* 16. v. 11. In non nullis pro *libra* legitur: *libertas*. DILIGITE IVSTITIAM. QVI IVDICABIS TERRAM. *Sap.* I. v. 1. IN NOMINE JESV CHRISTI. *Act.* 3. v. 6. FIAT PAX IN VIRTUTE TVA. DEVM PLVS AMA, QVAM ARGENTVM. REFORMATIO GVERRE PAX EST. LUCK. p. 10. § G. C. loc. cit.

LXX.

PHLS: (*Philippus*) DEI: GRAT.ia HISPANIAR. um REX. Effigies PHILIPPI & JOHANNÆ uxoris eius, capitibus coronatis, seque invicem respicientibus.

DVCATVS. ORDI. num TRANSISS. *alania* & VAL. *lisoleti* HISP. *ania*. Scutum coronatum regnorum *Hispaniarum*, simplex aquila sustinet. Illud in quadrantes dispartitum: I. & IV. quadrans maior, rursus

eo modo partitus; I. & 4. Tab. XVI. *Castella* & *Legione* in quadrantes divisus, 2. & 3. *Arragonia* & *Sicilia* symbolis exaratus. Ex quibus clarescit, nummum hunc aureum iussu Ordinum Transsalaranæ, & Vallisoletanorum cusum fuisse: forte eo tempore, quo PHILIPPUS regimen Castiliæ adiit, qua de re *Pontius* HEUTERUS (a) videri potest. Quæ enim ex Regis mandato percussa sunt numismata, præter modo dicta insignia, continebant cum tesseris, in præcedenti nummo descriptis, symbola *Tyrolis* & in imo *Granata*.

Alium porro nummum, in quo tituli & insignia PHILIPPI & JOHANNÆ iunctim comparent, subministrant *Grossorum scriinia* recens aperta (b). Eius delineationem referimus in supplementis Tab. XLIX. num. XXXI.

PHS (*Philippus*) z (♂) IOHANNA DEI GRA. tia REX. REG. ina. Scutum quadripartitum coronatum. I. & IV. quadrans *Castilia* & *Arragonia* insignia exhibent. II. & III. quadrans iterum quadripartitus. I. continet tesseram *Austriæ*. II. *Burgundia* novæ. III. vetus *Burgundia* scutum. IV. *Brabantia*. Parmula media a summo bipartita, ad dexteram Leonem *Flandria*, ad sinistram *Tyrolensem* aquilam exhibet.

CASTELIE LEGIONIS z (♂) ARCHIDVX. AVSTRIE. CRUX Burgundica S. ANDRÆ, in cuius medio ignitabulum comparet, a quo vellus aureum pendet. Illam stipant tria scuta

coro-

(a) Rer. Belg. I. vi. p. 269.

(b) Loculam. III. p. 81, Tab. V. n. 39.

Tab. XVI. coronata. Quod in superiori est angulo, insignia præbet regni *Castiliæ*, a dextris *Legionis*, & a sinistris *Granatæ*. *M. Imp. in au. pond. 2. duc. 65 G. C. loc. cit.*

LXXI.

Protome Regis, adversa fronte, paullulum ad dextram reclinata, in toga cum pallio & torque aurei velleris, ad pectus descendente, & pileo in capite, addita perigraphie: PHILIPVS DEI GRATIA REX CASTELIE EC3 (id est: *et cetera*) ARCHI DVX AVSTRIÆ ECT (*et cetera*.)

In altera parte Fortuna velo, ventis turgido, instructa, globo terraqueo, conchæ immisso, inter medios fluctus insistit, adiecto lemmate: VIRTUTE. ET. CONSTANTIA. & in area a dextris æra Christi 1502. non excusa, sed incisa.

Primam huius nummi partem HERÆVS quoque in suas tabulas retulit, sed posticam non addidit: hæc symbolum, quod PHILIPPUS ex persona Regis adsumpserat, complectitur.

Aliud quoque symbolum adhibuit, cum lemmate: ILLA IMMOTA MANET (a). Symbolum vero, quo in nummis & sigillis frequentius fuit usus, sequens numisma docebit. *M. Imp. in ar. cuf. pond. 1. unc.*

LXXII.

PHILIPPVS I. HISP. *aniarum* REX. Protome PHILIPPI armata cum sceptro in dextra, &

(a) Catal. numm. Holland. p. 2.

(b) Syll. num. pag. 10.

(c) M. B. L. P. III. pag. 1.

corona in capite, non nihil ad PHILIPP. AUST. MAXIMILIANI FIL.

In aversa eques cataphractus & casside cristata ornatus, in hippodromo decurrens hastam attollit, quasi ad certamen provocans, addito in ambitu lemmate: QVI VOLET. Equus stragulatus & pennis pavoninis, quales & in summitate galeæ, quam eques gestat, apparent: ante & retro complementi loco, tesseras ex insigni Ordinis aurei velleris, crucem Burgundicam cum ignitabulis & flammis pro ornatu habet.

Primam huius numismatis partem exhibet LUCKIUS (b), KOEHLERUS utramque (c). Ille cufum id fuisse asserit anno 1505. quo PHILIPPUS Geldriam repetiturus, Arnemium deditione occupavit. Sed perperam: hic vero recte docet, numisma hoc esse symbolicum; PHILIPPUS namque pro simbolo assumpsit illud lemma: *Qui volet*, quo se ad certamen, cum quovis hoste ineundum, semper paratum significabat, quodque & in sigillis iam anno 1500. per verba: QVI VOVEDRA, in stragulo equi exprimi iussit (d). *M. Imp. ex ar. cuf. pond. 4. unc.*

LXXIII.

Imago PHILIPPI cataphractus ad medium corpus, dextra capulum gladii bellatoris, quo præcinctus est, tangentis, sinistra pectori admota. Caput corona radiata conspicuum non nihil ad lævam respicit: additur

peri-

(d) Oliv. VRED. de Sigill. Com. Fland. pag. 135.

PHILIPP. perigraphæ, de qua ad num.
AUST. sequentem videbimus. Aversa
MAXI. pars cum præcedenti in om-
MILIA- nibus congruit, nisi quod hic
N. I. FIL. eques non in hippodromo, sed
Tab. XVI. in patenti & aperto campo de-
currat.

Typus hic totus quantus ex
LUCKIO pag. 10. descriptus est:
eius adversa pars ex sequentis
nummi modulo, typo a chal-
cographo solummodo inverso,
ut cum plerisque apud eundem
auctorem nummis factum fuisse
observavimus, desumpta videtur.

LXXIV.

Adversa pars cum præcedenti
convenit, nisi quod figura dex-
trorsum, ut iam monui, con-
vertatur. Est etiam leve dis-
crimen in litteris inscriptionis,
quæ cum perigraphæ partis aver-
sæ hunc in modum iungenda est:

PHILIPVS (in nummo præce-
denti legitur PHILIPPVS) D. ei
G. ratia CASTELLÆ LEGI. ONIS
ETC. atera REX AR. chi D: ux AVS:
stria D: ux BVR: gundia FIL. ius
MAXIMI: liani I ROM: anorum
IMP. eratoris.

Scutum coronatum continens
symbola Regum Hispaniarum,
quadrantibus dispersita, additis
tesseris, quibus PHILIPPUS ad-
huc Archidux usus est, *Austria*
nimirum, *Burgundia* veteris &
recentioris, *Flandria* & *Tyrolis*.
M. Imp. pond. dimid. unc. i. drach.

LXXV.

Tab. XVII. PHILIPPVS. MAXIMIL: iani FILI-
VS. HISPAN: iarum YTRIVSQ: SICI-
L: iæ ETC. REX. ARCH: idux AVST:
ria 1506.

Effigies PHILIPPI caliptra pel-
licea obtekti, torque aurei vel-

leris ornati, & ad dextram con-
Tab. XVII. versi, faberrime facta.

Numisma hoc exhibet æram
Christi 1506. qui annus PHI-
LIPPO emortualis erat. Teg-
men capitis eo modo expressum
sistitur, quo pater & avus usi
sunt, sed capilli ingenio suo fle-
xi representantur. *M. Imp. a. fus.*

JOANNA PHILIPPI
AUSTRIACI VIDUA.

LXXVI.

† IOANNA. REGINA. ARAGO-
NVM. VIDUA. PHILIPPI. R. egis.
Protome JOANNÆ capite velato
& ad lævā converso.

Nummum hunc, cuius ecty-
pon HERÆUS in suis quoque
tabulis exhibet, post annum
1506. referimus; quandoqui-
dem JOANNA eodem hoc anno
vidua facta est, cuius status
velum, ut notum est, indici-
um esse solet. *M. Imp. ar. pond.*
dimid. unc.

LXXVII.

Antica huius numismatis pars
cum præcedenti in omnibus con-
gruit, nisi quod nomen PHI-
LIPPI hic erronee per BH, &
quidem litteris gothicis, secus
ac in antecedenti, exprimitur.

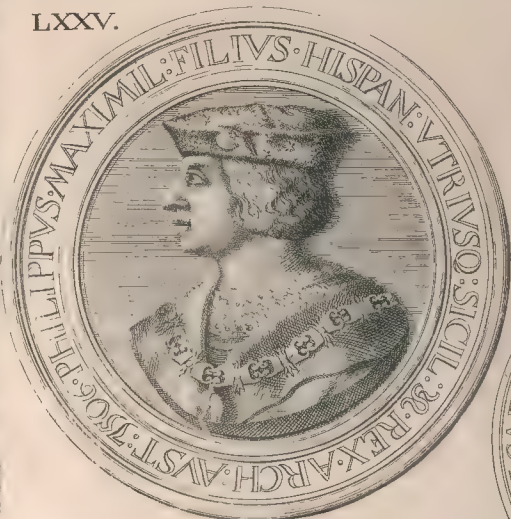
Postica scutum continet *Ar-*
ragonia coronatum, adiecta æra
Christi 1516. quæ pars eadem
est, ac illa, quam HERÆUS
nummo MARGARITÆ, filię
MAXIMILIANI I. tribuit, ut in-
fra in notis ad primum MAR-
GARITÆ nummum monebimus.
Verum utrosque hos nummos
pro factu Judæi Pragensis habeo,
qui co rariores; quod diligent-
iam Cl. KOEHLERI effugerint (a).
M. Imp. ar. pond. i. unc.

PRO.

(a) Vid. P. VI. p. 138. lib. sæpe cit.

MAXIMILIANI .I. IMPER . PROLES . Tab. XVII.

LXXV.

*Joanna Philippi
Regis vidua.*

LXXX.

LXXXI.

LXXVI.

LXXVII.

*Margarita Ma-
ximil. I. Imper.
Filia.*

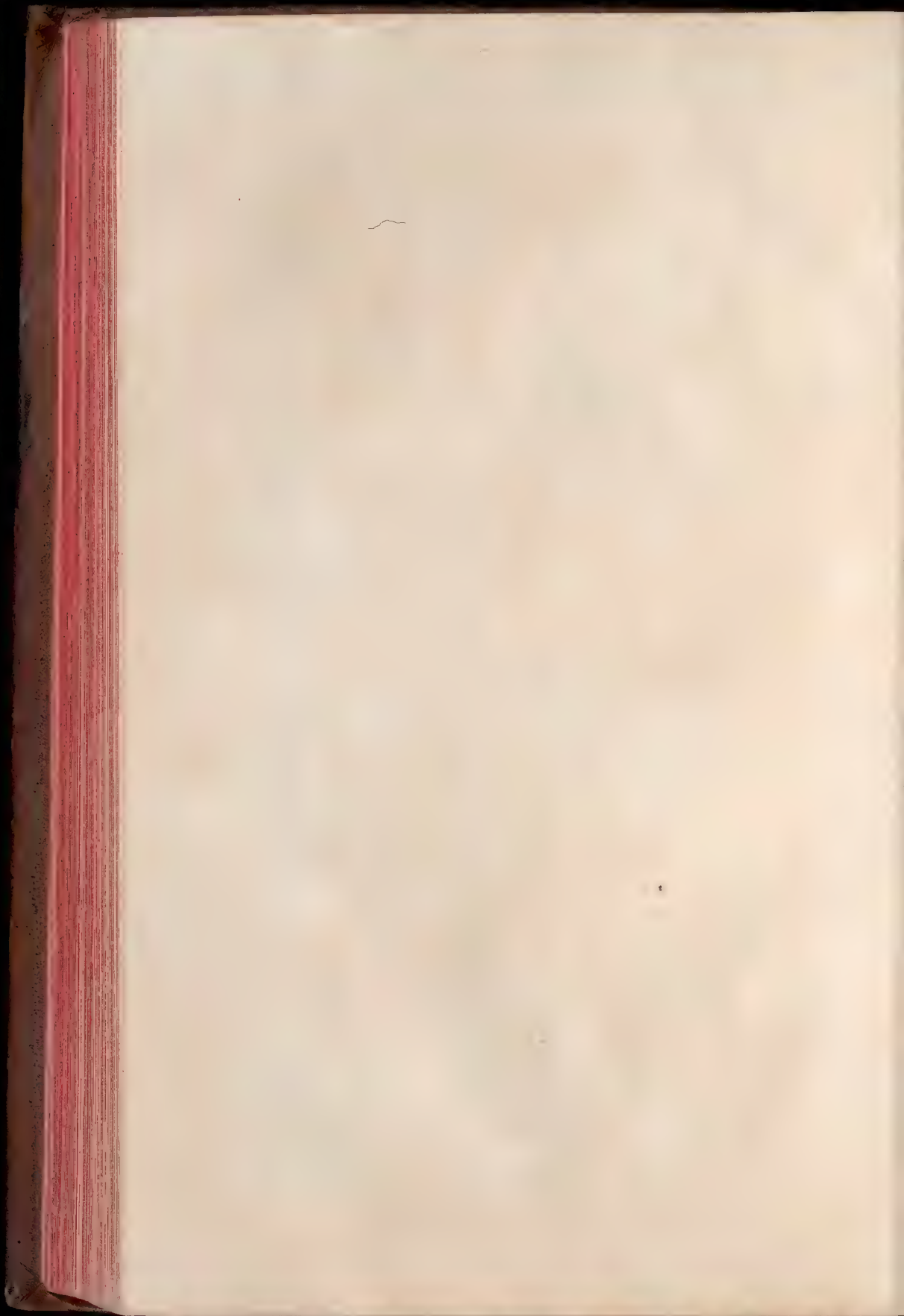

LXXXII.

LXXXIX.

PROLES
MAXIMILIANI I.

PROLES
MAXI-
MILIA-
NI I.

BREVIARIUM VITÆ MARGARITÆ ET GEORGII
EX NUMMIS.

MMARGARITA MAXIMILIANO Archiduci ex priore coniuge MARIA Bruxellis anno 1480. x. Januarii nata, & Delphino Franciæ CAROLO VIII. desponsata, sed anno 1493. repudiata, demum 1497. JOHANNI, FERDINANDI *Catholici* Regis infanti, in matrimonium collata est (78.). Verum hoc eodem adhuc anno maritus diem obiit, relicta uxore gravida, quæ acerbo eo casu afflicta, filiam immaturo partu ante tempus edidit.

Dehinc anno 1501. PHILIBERTO Sabaudia Duci iuncta (80. 81.), eoque anno 1504. ad plures abeunte, denuo facta vidua (82.), Belgii præfecturam singulari cum laude & felicitate (82.) gessit, ad annum usque 1530. quo Mechliniæ pridie Cal. Decembris diem supremum clausit.

Pro symbolo virtutem elegit, fortunæ victricem (79.) adscripto lemmate: VICTRIX FORTVNÆ FORTISSIMA VIRTVS. nec non montem altum, a ventis omni ex parte perflatum, adiecto lemmate: PERFLANT ALTISSIMA VENTI. & eiusmodi alia, suo loco (82.) adducta. *Conf. Gerard. de Roo. PONTUM HEUTER. cæteros.*

MARGARITÆ nummis e vestigio subiungimus duo unciales ^{Tab. XVII.} GEORGII ab *Austria*, MAXIMILIANI I. Imp. filii nothi. Is anno 1525. Episcopatum Brixensem obtinuit, quo anno 1539. abdicato, a CAROLO V. ad Archiepiscopatum Valentia evectus, ac demum, hoc iterum dimisso, Episcopus Leodiensis (83. 84.) creatus est. Quo munere tribus ac decem annis magna cum laude defunctus, anno 1557. ætatis 52. vivere desuit. *Vid. KOEHL. m. b. l. P. XVII. pag. 57. FOULLON. in Historia Leod. Tom. II. pag. 251. seqq.*

LXXVIII.

MARGARITA. CAESARIS MAXIMILIANI FILIA. Caput MARGARITÆ nudum, adpectus, sinistrorsum conversum. A dextris in area crux Burgundica ignitabulo inclusa, & corona tecta: quod a sinistris est signum, pro flore habeo, qui vinculo in formam nodi ligatur: flores enim & laqueos,

TOM. II. P. I.

seu vincula in nodum coeuntia Princeps hæc in nummis adhibuit, ut postea ex numismate maximi moduli planum fiet. In ambitu ante initium inscriptionis aquila simplex visitur, quæ nescio, an ornatus gratia adiecta sit.

Notasse porro iuvat, quod Cl. VREDIUS de MARGARETA *Maleana* in sigillis ad annum

H

1405.

PROLES I 405. coniectando affecutus
MAXI-
MILIA-
NI I. est: flosculi nimirum symbolo,
alludi ad muliebre nomen MARGARITÆ; sunt enim flosculi, quos

Gallice vulgo *Marguerites* nominant.

In postica parte scutum *Arragonie* coronatum, infra æra Christi 15. 16. Nummum hunc ex tabulis HERÆI eduximus: sed vereor, ut unquam extiterit in rerum natura. Enimvero anno 1516. quam æram nummus præfert, MARGARITA ad statum viduitatis iam secundo redacta, velata comparere debuerat; deinde, cum ei eodem tempore nullum amplius in regnum Arragoniæ ius competeret, non video, quo titulo eiusdem regni symbolo uti potuerit. Crediderim ergo potius auctorem hanc posticam nummi partem in lamina seorsim forte repertam, eo animo primæ parti numismatis addidisse, ut sanguinis nexum MARGARITÆ, factæ cum JOHANNÆ, FERDINANDI *Catholici* Regis Infante, connubio, cum Regibus Arragoniæ significaret; quod ipsum ab HERÆO in aliis quoque nummis factum fuisse animadverti. Certe inspicienti mihi nummos in gazis aulæ Vindobonensis, unde HERÆUS sua etiam ectypa desumpsit, non obtigit, eius generis numisma reperire. Alium vero ibidem vidi eiusdem moduli nummum, cuius exemplum numero proxime antecedenti exhibui, cum eadem averfa numismatis parte. Inde ergo HERÆUS posticam illam deprompserit; quod si hoc error Judæo Pragenfi, qui num-

mum, ut iam munimus, sup-
posuit, adscribendus erit. T. H. Tab. XVII.

LXXIX.

Pars adversa ut num. præcedenti. In postica parte Virtutis imago dextro brachio in columnam acclinis, coronam attollit, ad pedes prona iacet Fortuna, quæ suam avertit coronam; additur in peripheria hemistichium: VICTRIX FORTVNAE FORTISSIMA VIRTUS.

Nummum hunc præcedenti subiungo; propterea quod infelix Princeps sinistram fortunam in minori adhuc ætate, plus quam virili virtute superavit. Repudium enim a Gallo prius passæ: in Hispaniam traiciens, sævam adeo tempestatem fortiter sustinuit, ut sibi ipsi fecerit epitaphium (de quo statim plura) atque adeo, ut diximus: anno, quo thalamo coniuncta fuit, maritum morte abreptum vidit; quæ tam multa tamque acerba fata fortiter sustinuisse, virtutem in fæmina ita commendant, ut iure & merito pro symbolo sibi elegerit, quo significaret, fortunæ inconstantiam sola virtute superari.

Ut ad prædictum epitaphium redeam, addendum hoc loco, quod MARGARITA in Hispanias navigans, instante naufragio, ipsa intrepida hoc sibi scripserit epitaphium:

ICY GIST MARGO NOBLE DAMOISELLE
DEVX FOIS MARIEE, ET MORTE
PVCELLE.

Tab. XVII. id est: Petro SCRIVERIO inter-
prete:

*Hic sita maiorum clarissima Mar-
garis ortu,*

*Bis sponsa; & nulli iuncta
puella viro.*

*M. Imp. ar. pond. dimid. unc.
1. drach.*

LXXX.

Typus adverſæ huius partis cum duobus præcedentibus denuo congruit, cum hoc solum discrimine, quod in nomine MAXIMILIANI littera I. defideretur.

In altera nummi facie protome PHILIBETRI Sabaudia Ducis confpicitur, cum pallio, capite caliptra operto, & ad lævam converso. Additur titulus PHILIPERTVS. DVX. SABAVD.

Hanc quoque nummi partem ad anticam non pertinere, vel ex eo colligo; quod postica minoris est moduli, & additione tantummodo circulo- rum, seu orbium ad æqualitatem prioris numismatis partis composita. Ea vero de causa CL. HERÆUS hanc sibi licentiam dedit, coniungendi diversas has nummorum partes, ut doceret, MARGARITAM cum PHILIBERTO Duce Sabaudia matrimonio iunctam fuisse. Verum

a GUICHENONE teste (a) ipso die nuptiarum, Ducis iussu, nummi missiles alterius formæ & typi ex argento sparsi sunt, qui in averſa parte caput Ducis sponsi præferbant, cum inscriptione: PHILIBERTVS DVX SABAVDIÆ. In postica effigies MARGARITÆ sponsæ cum epi-
TOM. II. P. I.

(a) Hist. Geneal. Domus Sabaud. Tom. I. pag. 614.

graphie: MARGARETA AVSTRIA PROLES
ET BVRGVND. SABAVD. DVCISSA. MAXI-
MILIANI I.

In memoriam porro huius peracti matrimonii percussum est aliud numisma maximi moduli, cuius ectypon hic sequenti numero exhibemus. T. H.

LXXXI.

PHILIBERTVS DVX. SABAVDIE. VIII. MARGVA.rita (pro Margarita) MAXI. miliani CAE. saris AVG. nſi FL. lia D. ucissa SA: baudia. Protome Ducis, caliptra pellicea replicata operti, & MARGARITÆ velatæ, se invicem intuentium.

In area flores & laquei amatorii ex recte sparsi. Infra sepimen, in signum unionis & securitatis adpositum.

GLORIA. IN. ALTISSIMIS. DEO ET IN TERRA PAX. HOMINIBVS: BVRGVS:

Scutum a summo bipartitum, imposito maiori laqueo amatorio ex recte. Lâterculus dexter Sabaudia insignia refert: similiter quadripartitus, ad normam sigillorum, quibus PHILIPPUS Austriacus anno 1499. in Belgio (b) usus est. Continentur eo symbola Austria, Burgundia nova & vetera, nec non Flandria: his superimposita parmula, impresso leone sive Habsburgico, sive Limburgico. b

Duo quoque laquei & totidem flores ad umbonis latera expressi, additis in medio litteris FE, ex parte altera RT, quæ siglæ: FE. licia R. edeunt T. empora exponi possent; causa hu-

H 2

ius

(b) Oliv. VREDIUS de sigill. Com. Fland. pag. 132.

PROLES
MAXI-
MILIA-
NI I.

ius rei: quod cum paullo ante MAXIMILIANUS Cæsar eundem PHILIBERTUM, qui tum temporis pro Gallia steterat, armato milite aggredi tentaverit, per subsequens matrimonium exortum, amice compositum, & pax feliciter sit restituta; hinc *felicia rediisse tempora* sibi merito gratulari poterat PHILIBERTUS; quod conceptum gaudium amplius constat ex epigraphe eiusdem partis numismatis, quam supra recitavimus: *Gloria in altissimis Deo &c.* Verum cum utraque nummi area laqueis amatoris, Ordinem Equestrum, postea ab *Annuntiatione* (dell' Annuntiata) B. M. Virginis appellatum, signantibus, conspersa sit: dubium haud est, quin eadem litteræ, quæ collari Equitum huius Ordinis inscribi, & varîe exponi solent, eiusdem symbolum spectent (a). De floribus, qui in eadem area conspicui sunt, dictum a nobis est in notis ad primum MARGARITÆ nummum.

Numisma porro istud nuptiale, cuius anteriorem solummodo partem Cl. HERÆUS tabulis suis, de Domo Sabaudix, æri incisam exhibet., *Burgis Sebastianis* percussum fuisse, docemur non modo a Viro Cl. GUICHENONE (b); sed hoc ipsum etiam evincit vocabulum *Burgus*, quod in epigraphe posticæ partis nummi legere licet.

Eiusdem scriptoris testimonio tenemus, quod MARGARI-

TA durante matrimonio cum Duce PHILIBERTO, pro symbolo assumpserit montem altum, a ventis ex omni parte perflatum, cum lemmate: *PERFLANT ALTISSIMA VENTI.* (c). *M. Imp. æ. M. S. B. æ. inaur.*

LXXXII.

MARGVAR. ita MAX. imiliani IMP. eratoris FIL. ia D. ucis SAB. audia VID. ua. Princeps vidua velato capite, & supra pectus vinculo adstrictum vellus aureum gestans.

In postica palmam, in medio positam, fulmina ex nubibus percutiunt. Infra ad latus dextrum crux imposita corona cum ignitabulo, ex quo flammæ prosiliunt, adiecto hemistichio: *SOLIAT MORS MVNERA NOSTRA.*

Hic bene advertas, velim: MARGARITAM suis in nummis, uti supra vidimus, tesseras quasdam ex Ordine aurei velleris adposuisse, hic vero comparet cum insigni velleris aurei; quæ in re exemplum matris imitata, quæ in nummo nuptiali, anno 1477. cuso (cuius ectypon supra dedimus num. IV.) scutum *Austria & Burgundia*, torque aurei velleris cinxit: quin ipsa MARIE *Burgundica* effigies in tabulis genealogicis archivi civium Vindobonensium etiam cum torque aurei velleris fistitur, quod in Pinacotheca nostra cerni potest. Ex his vero monumentis non leve momentum vindiciis Austriacis pro aurei velleris Ordine, accedit.

Cæte-

(a) Vid. l' Histoire des Ordres Monast. & Milit. Tom. VIII. p. 322. & Phil. BONANNI Ritter - Orden p. 9.

(b) Loco supra cit. T. I. p. 614.

(c) Ibid. p. 618.

Tab. XVII. Cæterum eadem postica nummi pars alio quoque Symbolo expressa reperitur : brachium scilicet e nubibus, manu intencans quercui Jovis ignes, cum priori epigraphe: *SPOLIAT MORS MVNERA NOSTRA.*

Aliud item symbolum adhibuit: chelys fidibus ac plectro instructa, cum lemmate: *VERSA EST IN LACHRYMAS (a).*

Post obitum PHILIBERTI, secundi mariti, alios atque alios nummos MARGARITA in Belgio signandos curavit in argento & auro: postica repræsentabat manum supra carbones, superius heliotropium cum epigraphe: *MANVS DOMINI PROTEGAT ME. 1520.*

Aliud ejusdem symbolum erat: manus e nubibus adversus cœli ignes florem protegens, cum priori epigraphe: *MANVS DOMINI PROTEGAT ME.*

Usa pariter pro symbolo fuit, armis suis gentilitiis, pendentibus e pectore aquilæ bicipitis, Archiducali pileo coronatis, cum lemmate: *SVB VMBRA ALARVM TVARVM PROTEGE ME (b).*

Belgæ etiam in honorem MARGARITÆ nummum cudi jusserunt cum hexametro: *PACIS EGO STVDIOSA QVATER BELLA HORRIDA PRESSI: quæ inscriptio alludit ad quatuor tractatus pacis, qui sub administratione MARGARITÆ facti sunt.* Primus habitus est Cameraci anno 1508. x. Decemb. quo pater MAXIMILIANUS cum LUDOVICO X. fœdus iniit contra Venetos. Secundus cele-

bratus est anno 1522. a *Saint Jean de Laone*, seu Laudonæ, ob neutralitatem, quam vocant, Ducatus Burgundiæ, & Comitatus Burgundiæ. Tertius habitus Bredæ 1525. cum LUDOVICO Duce Galliæ Gubernatore ob absentiam FRANCISCI I. filii sui in Hispania captivi. Quartus iterum habitus Cameraci 1529. post quem secuta est libertas filiorum, quos pater FRANCISCUS obsoles dedit ad securitatem tractatus Madritensis, facti anno 1526. *M. Imp. a.*

GEORGII AB AUSTRIA

DUO NUMMI UNCIALES.

LXXXIII.

Scutum quadripartitum, cuius I. & IV. quadrans Leonem *Habsburgicum*, II. & III. fasciam *Austriacam* refert, imposita galea coronata & cristata, in area hinc inde nota temporis 1549. in ambitu legitur perigraphæ: *GEORGIVS. AB. AVSTRIA. DEI. GRAT. ia*, quæ in averfa sic continuatur:

EPISCOPVS LEO. D. iensis DVX. BVLL. ionii COMES. LOS. sensis. Sanctus GEORGIUS cataphractus cum galea clausa & cristata in capite equo dextrorsum decurrens, subiectum draconem distincto gladio petit.

Cl. KOEHLERUS similem nummum dedit (c) anno 1547. cuius, ubi fascia Austriaca primum locum recte occupat. In hoc ergo, quem ex Tabulis

H 3

HE-

(a) Vid. Tab. Chronol. Ducum Loth. Brab. Limb. &c. edit. Mechliniæ 1609.

(b) Ex citat. Tab. Chron.

(c) M. B. L. P. XVII. p. 57.

PROLES
MAXI-
MILIA-
NI.

HERÆI deprompsimus, ordo laterculorum vitio vel scalptoris vel chalcographi inversus est. Ex eodem Auctore observamus, titulum *Ducis Bullionii* Episcopis Leodiensibus a castro *Bouillon* in confiniis Lotharingæ, Franciæ & Episcopatus Leodiensis sito, competere, quod OBERTUS Episcopus Leodiensis a FRIDERICO Duce Lotharingæ anno 1092. emit. Comitatum vero Loffensem titulo donationis acquisitum. *T. H.*

LXXXIV.

GEORG. *ius* AB. AVS. *tria* D. *ei*
G. *ratia* EP. *iscopus* LEO. *diensis*
D. *ux* BVL. *lionii* & *comes* LOS. *sen-*
sis.

Scutum quadripartitum I. & IV. quadrans insignia *Austria*, II. & III. leonem *Habsburgicum* continet. Adscribitur æra Christi 1560.

Nummus hic vel restitutus, vel male depictus est; GEORG. IUS namque anno 1560., quam æram nummus præfert, in tertium iam annum tumultatus fuerat. Quod superest, tam hic quam præcedens nummus uncialibus adscribendus est. Eius generis alios, ab eodem Leodiensi Episcopo signatos, recenset sæpius laudatus KOEHLERUS (a), similemque huic nostro per extensum describit (b). Nobis sufficiat attulisse aliquos. *T. H.*

NUMISMATA QUÆDAM
RARA, AD HISTORIAM
MAXIMILIANI I.
FACIENTIA.

Multi quidem nummi, qui ad respublicas, civitates, no-

biliumque familias proprie spectant, hoc loco adduci possent, icone, vel inscripto MAXIMILIANI nomine insignes; sed instituti nostri memores, illam operam aliis relinquimus. Attamen quia CL. HERÆUS duo huius generis numismata in suas tabulas, quibus de Augusta Domo Austriaca agit, referre non dubitavit, ac ego quoque bina alia nactus sum: quaternionem eiusmodi numismatum, speciminis loco, cum explicatione hic adponere visum est.

LXXXV.

AMSTELODAMUM

A

MAXIMILIANO I. IMP.
CORONA IMPERIALI DONATUR.

WILHELMUS comes Hollandiæ sedens operto capite, suisque aulicis militibusque stipatus, prætori cernuo, adstantibus consulibus, schema insignium Amstelodamensium tradit, subiicitur in exergo inscriptio, rei gestæ historiam continens: COM. *es* WILH. *elmus* HOC. INSIGNIA. (*pro* *insigne*) AMSTELODAMO DONO DEDIT 1442. In pede sedis nomen artificis legitur: P. V. ABELE *f. ecit.*

In averſa MAXIMILIANUS in suggestu armatus & palliatus, tecto capite, cum torque aurei velleris in pedes erectus, sinistram in capulum inversi gladii reclinans, dextrâ coronam Imperialem scuto *Amstelodamensi*, quod prætor, consulibus comitantibus, sustinet, superimponit. In exergo sequens epigramma

ma

(a) M. B. L., P. IV. in præf. §. xx.

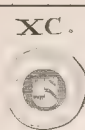
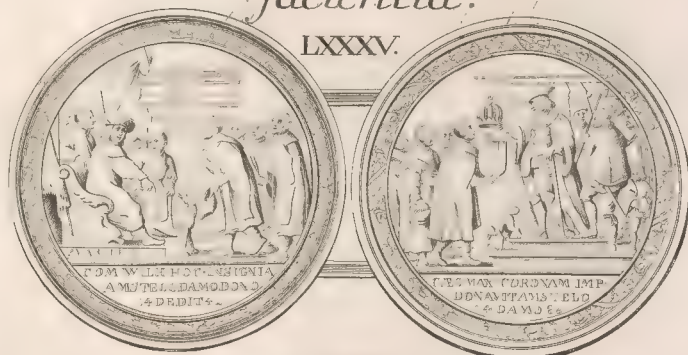
(b) P. XVII. p. 57.

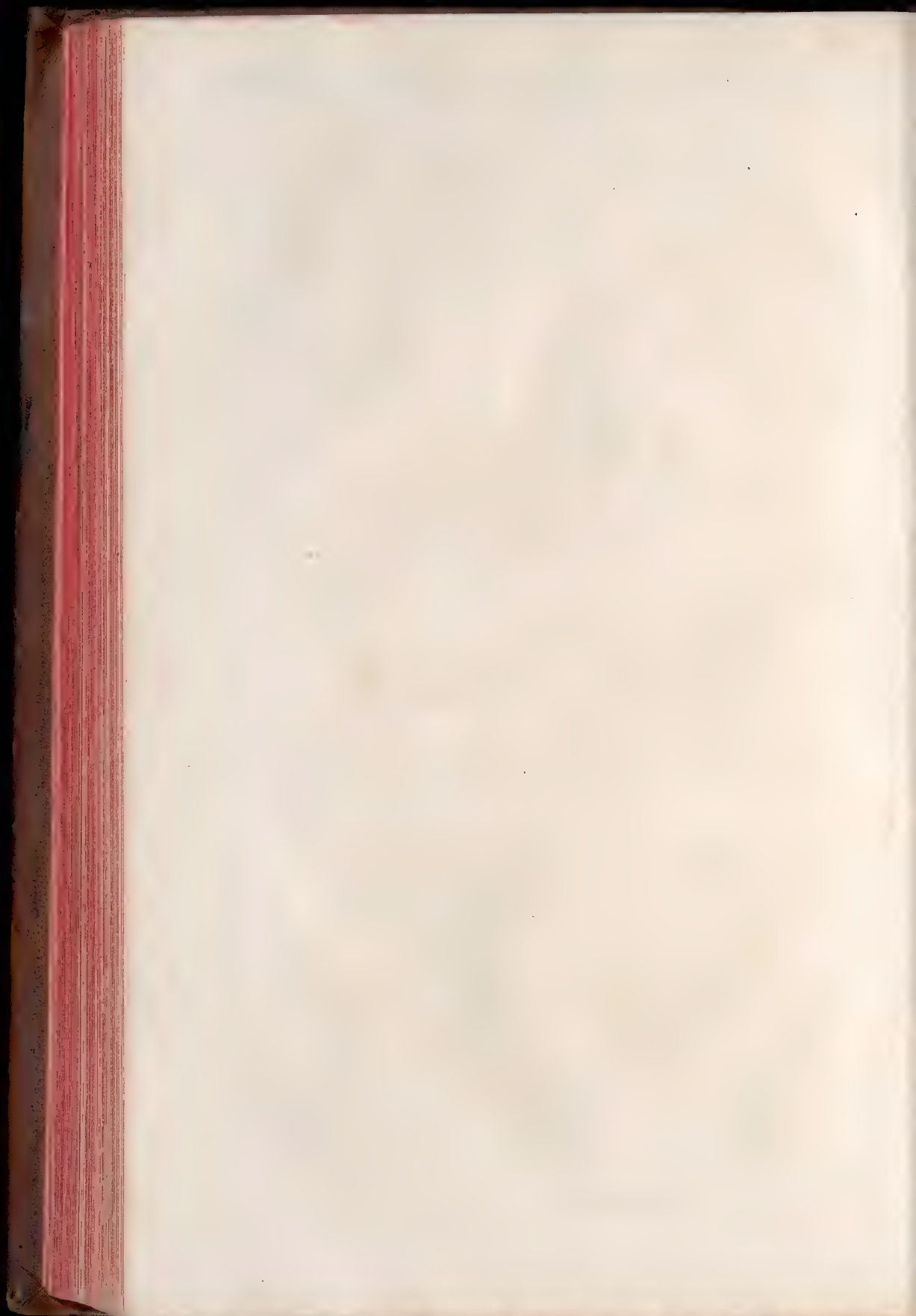
MAXIMILIANI I. IMPER. Proles. Tab. XVIII.

GEORGIUS ab Austria MAXIMIL. I. IMP. filius

Numismata quædam rariora
ad Historiam MAXIMILIANI I.
facientia.

Tab. XVIII. ma legitur: CÆS. AR. MAX. imilia-
nus CORONAM. IMP. erialem DO-
NAVIT AMSTELODAMO 1488.

Petrus SCRIVERIUS historiam,

additæ huius a Cæsare Amstelo-
damensibus ad scutum Cæsareæ
coronæ, eleganti carmine descri-
psit, quod hic adponere iuvat. FAC.

NUMMI
AD HIST.
MAXI
MILIANI
FAC.

Quæritis (1) *Hansæas inter cur censear urbeis?*

Emporiumque ingens Amstela Nympha ferar?

Cur mea per totum volitent nunc carbasa mundum?

Et subeat leges Indus uterque meas?

Cernitis AUGUSTAM, qua sum decorata, CORONAM,

Et nitidum tollo celsa per astra caput.

Non hedera, ut vulgo, est; furiosave stemmata jacto:

Auctorem & causas hæc habuere suas.

Inconsulta suum petulantia Flandrica (2) Regem

Cepit, & innocuo (3) sanguine tinxit humum.

Hinc genitor (4) movet arma, scelus nec linquit inultum;

Liberet ut natum, trux FREDERICUS adest.

Romanæque adsunt aquilæ, atque exercitus omnis.

Gandarum adventus gloria prima sui.

Hinc Cæsar vicina tibi loca milite complet:

Itur in excidium, perfida Bruga, tuum.

Protinus obsepto migrant commercia portu,

Amstela tum SACRO digna FAVORE fui.

Sensit captivus, sensit Rex liber (5) Teos

Amsteliosque, suo pectora fida Duci.

Quid faciat? jam tum (6) Grudios cum perdere vellet,

Me caput e Batavis tollere jussit aquis.

CÆSARÆQUE meos illustrans luce CORONÆ (7)

TRADITE (ait) TERRIS, TRADITE IURA MARI.

Cæsari atque urbi

præstiti mutuo beneficii ergo

Petrus SCRIVERIUS

Ex insigni opere iconum Hollandiæ. M. Imp. ar. pond. 4. unc. T. H.

LXXXVI.

NUMISMA BENTIVOLI

IOANNES. BENTIVOLVS II. BO-
NONIENSIS. caput JOANNIS ca-
liptra opertum, ad lavam con-
versum, ad pectus, cum lorica.

(1) Anno 1370. in transactione Stralsun-
densi.

(2) MAXIMILIANUM anno 1488.

(3) Aulicorum.

(4) FRIDERICUS Imp.

Adversa pars hac inscriptione
impletur: MAXIMILIANI IMPE-
RATORIS MVNVS. MCCCCLIIII.
Numismatis huius typum, lig-
no expressum, exhibet quoque
Cl.

(5) Amstelodamenses ab Ya fluvio

(6) Hodie Brugeses, antiquis Grudii pu-
tantur.

(7) Anno 1488. XI. Febr. stilocuriæ Hol-
landiæ, id est 20. 1489.

NUMMI
AD HIST.
MAXI-
MILIANI
FAC.

CL. MURATORIUS (a) inter nummos Bononienses, docetque, quod civitati Bononiæ iam ab HENRICO IV. Germaniæ, ac Italiæ Rege, anno 1191. ius monetæ cudendæ concessum fuerit: additque JOANNEM II. ex nobili Bentivolorum familia, quæ diu Bononiæ dominata est, oriundum fuisse. Hic ergo, ut ius monetam signandi a MAXIMILIANO I. Imp. se obtinuisse, grata significatione testaretur, numismati inscribi iussit: *Maximiliani Imperatoris munus*. Alium nummum argenteum minoris moduli ibidem exhibet laudatus auctor: in cuius antica impressum est Bentivolæ Gentis insigne, cum perigraphæ: IOANNI II. BENTIVOLO. In postica comparet aquila Imperialis cum inscriptione: CONCESSIO MAXIMILIANI, puta Imperatoris: *M. S. B.*

LXXXVII.

NUMISMA JACOBI
BANNISSII.

DIVVS. MAX. *imilianus* DIVI.
FRI. *derici* F. *ilii* ITAL. *ie* GERMA.
NIE GALLIE PANNONIE MAXI. *mus*.

Cæsar in throno sedens, coronatus & habitu Imperiali indutus, dextra sceptrum, sin. globum tenet, dextrumque pedem in substratum leonem reclinat: sedile quoque aquila bicipite panfis alis ornatum. Ante ipsum cernuus BANNISSIUS chartam offert.

IACOBVS. BANNISSIVS. DAL-
MATA. CAES. *ari* MAX. *imiliano* A
SECRETIS. Protome BANISSII in

toga pellicea replicata, capite ca-
liptra, pariter replicata, contexto. TAB. XVIII.

Erat *Jacobus* de BANNISSIS, ut inquit MALLINCKROTIUS (b) unus ex Cancellariis aulae Imperialis sub MAXIMILIANO I. Imp. agens, Tridentinæ Ecclesiæ Decanus maior, vir magnæ eruditionis & experientiæ; qui Cæsari a secretis fuit, *Erasmi* BIRCKEIMERI, aliorumque doctissimorum virorum amicitia felix & celebris.

Lubet hic in memoriâ tanti viri id referre, quod *Jacobus* SPIEGELIUS ad *Jac. WIMPFLINGIUM* avunculum suum, datis Augusta Vindel. litteris, die 9. April. 1515. de eo scripsit: *D. Jacob BANNISSIO, qui primus est latinarum rerum Secretarius (in cancellaria Imperatoris) in adiutorium adiunctus sum, homo mihi plurimum a multis annis amicus, offendi Monarchiam & reliqua pragmatica à Dominatione vestra congesta, qui mihi, ut est homo prudens, iudicium declaravit, quod scribere longum esset. Laudat, sed nequaquam suadet, hoc tempore proferenda. Idem censet Villingen.*

Ex hoc porro numismate constat, quod Scriptores, a me visi, silentio præterierunt, BANNISSIUM ex Dalmatia ortum suum traxisse.

LXXXVIII.

NUMMUS
VERONENSIS.

MAXIMILIANVS. CAESAR. Protome Imperatoris armati, capite corona tecto, & dextrorsum verso.

s anctus

(a) Antiq. Ital. med. ævi. T. II. Diff. 27. p. 669.

(b) De Archicancell. S. R. I.

TAB. XVII. s. *anctus* ZENO PROTEC. *tor*

VERONAE. Sanctus ZENO Pontificalibus indutus, stans, dextra benedictionem impertientis ad instar, elata, sin. pedum tenet & virgam piscatoriam, ex cuius hamo piscis pendet, quibus rebus munus pastorale significatur.

Nummum hunc in honorem Cæsaris anno 1517. cufum fuisse credo. Per id enim temporis MAXIMILIANUS, approbatus pactis Noviodunensibus, v. Januarii Veronam Venetis reddidit. Senatus vero Venetus, quod tam diuturno, atque pernicioso bello respublica defuncta esset, inter festos applausus triduo integro Deo grates persolvi iussit.

a Eundem typum exhibet, & pluribus explicat LUCKIUS (a), sed chalcographus denuo aberravit, dum caput Cæsaris finitrorsum convertit.

Similem porro nummum, sed minoris formæ, e schedis *Blanchinianis*, in museo *Muselliano* adservatis deprompsit

b Cl. MURATORIUS (b). Ibi aquila biceps, cum perigraphe: DVX. AVSTRIÆ. In postica imago Episcopi cum inscriptione circum exarata: s. ZENO. PROTEC. *tor* VERONE. Additque Cl. Auctor: *nisi percussus hic nummus fuerit, postquam MAXIMILIANUS I. Augustus secundum Cameracensis fœderis patet, Veronensi civitate potius fuit, Eruditis Veronensibus illius interpretationem comendo.* LUCK. T. H.

TOM. II. P. I.

(a) Syllog. num. p. 34.

(b) Loc. cit. p. 744.

(c) Vide HANTHALERI Wien, münz. in

MONITUM.

Supplementi loco hic adiungo duas delineationes, quas mecum communicavit Vir humanissimus & celeberrimus *Julius Carolus SCHLAAGERUS*, postquam commentariolum meum in numos MAXIMILIANI I. Imp. iam absolveram.

LXXXIX.

Mediam anticæ partis occupat littera w. circumdata quinque parmulis, *Austriaca* nempe, honoratori loco posita, superne pileo Archiducali tecta, *Stryrensi, Carinthiaca, Austria* trans Anasum, & *Tyrolensi*. Additur perigraphe: IN. OMNIBUS. TENE. MENSVRAM.

Imago Divi LEOPOLDI adversa fronte, veste Ducum talarum amicti, in pedes erecti, & pileo Ducali tecti, dextra vexillum, quinque alitibus inscriptum, tenentis: sin. typum monasterii Neoburgensis more solito sustinentis: ad pedes dextrorsum, repetitis quinque volucris, accline est scutum; additur perigraphe: s. *anctus* LEOPOLDVS 1520.

Littera w. indicio est, aureum hunc ex officina monetaria Wiennensi prodiisse: hæc enim littera initialis in nummis Austriacis frequens est (c), uti & in Silesiacis (d) quæ in istis *Vratislaviæ* denotat. Illa modo medium, nunc summum, iam infimum in area locum tenet, nonnunquam inferne superneve scripta in margine le-

I gitur.

frontisp. & supra Tab. XVI. num. LXII.

(d) Apud DEWERDECKIUM passim.

NUMMI
AD HIST.
MAXI-
MILIANI
FAC.

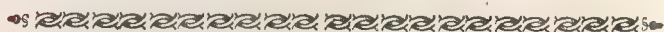
c
d

NUMMI
AD HIST.
MAXI-
MILIANI
FAC.

gitur. Nec difficilis sum, hunc nummum MAXIMILIANO I. tribuere; ob symbolum in adversa expressum: etsi in aversa æra Christi 1520. signata sit, quæ aperte loquitur, nummum post huius Imperatoris obitum cufum fuisse; novimus enim typos nummarios aliquando ab artificibus anticipatos esse, & morte Principis forte interveniente, nihilominus signandæ

monetæ adhibitos fuisse. *Ex Tab. XVIII. Thef. Saxo-Gothano Floren. aur.*
X C.

Nummus hic cavus par. mulas, *Austria & Burgundia* iunctas, ob oculos ponit, sine inscriptione; sed quoniam MAXIMILIANUS I. *Burgundia* insignia Domui Austriacæ primus intulit: is ad huius Principis nummos referri meretur. *Ex eod. Thesauro.*

CAROLUS V.

ROMANORUM IMPERATOR

ET

REX HISPANIÆ.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

CARO-
LUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

CAROLVS V. PHILIPPI *Pulchri* ex JOANNA, Monarchiæ Hispanicæ herede, filius, MAXIMILIANI I. Rom. Imp. nepos, Gandavi xxiv. Febr. anno sæculari 1500. (52. 53.) in hanc lucem editus est. Annum agens quintum & decimum ab avo emancipatus, Belgium regendum suscepit: mortuoque anno insequenti 1516. avo materno FERDINANDO *Catholico*, regnorum ipsius heres ex testamento institutus, titulum *Regis Hispaniæ*, iam tum vivente adhuc JOANNA matre usurpavit (1. 2. 8. 81.).

MAXIMILIANO Augusto rebus humanis erepto, post quinque mensium interregnum, Rex & Imperator Romanorum, reiecto eius rivali FRANCISCO I. Galliarum Rege, ab Electoribus Francofurti salutatur. Hinc secunda navigatione in Germaniam, cum primum Hispanos, res novas molientes in ordinem rede gisset (273.) transmittens, xxx. Oct. an. 1520. Aquisgrani (3.), & post annos decem Bononiæ a S. Pontifice CLEMENTE VII. coronatus est (20-23.).

Erat CAROLUS Imperatorum nulli secundus; sive enim mores spectes, pietatem (52. 53. 55. 102.) æquitatem (107.) iustitiam (49. 82. 90.) cæterasque virtutes apprime coluit: sive acta eius togata respicias, innumeros pro salute publica labores (51.) suscipiens, Imperii maiestatem cum digne tum graviter sustinuit, eiusque splendorem & magnificentiam amplissime pro-

Tab. XIX.
seqq.

provexit (27. 38. 39. 40. 50.), five denique gesta eius militaria CAROLUS V. intuearis: bellorum gloria clarissimus, plures easque insignes de ROM. acerrimis hostibus ubivis terrarum (11. 29-32. 43-47.) VI IMP. ET ETORIAS reportavit: dignus qui antiquis maximisque heroibus aut REX HISPANIÆ comparatus aut etiam prælatus fuerit (148.).

Bella vel per se, vel per Duces suos, ex quibus *Alphonsum* AVOLAM (146.), & *Gabrielem* TADDINBERGIUM (147.) duntaxat nominamus, cum gravia, tum diuturna, toto fere principatus sui tempore gessit. Celeberrimum est Gallicum, quod cum FRANCISCO I. Franciæ Rege, ob Ducatum Mediolanensem, ab ipso usurpatum, anno 1521. susceptum, ad annum usque 1544. bis tantum pactis induciis (24. 36. 37.), perduravit. Inter cæteros eius belli eventus de Francis, atque una Helvetis ad Bicocam villam anno 1522. insignem victoriam retulit (9.), Regemque ipsum iuxta Papiam, insigni & cruento proelio superatum, anno 1525. XXIV. Febr. (11.) captivum in Hispaniam abduxit. Is vero anno sequenti, Cæsari quidem haud contemnendas, datis etiam liberis suis obsidibus, pactus pro libertate condiciones, sed captivitate solutus, negavit se promissionibus teneri; quin fœdus cum S. Pontifice, Venetisque contra Imperatorem percussit. Hinc bello redintegrato, exercitus Cæsareus, CAROLI *Borbonii* ductu, anno 1526. arcem Mediolanensem (19.) vi occupavit, admotisque anno 1527. ad urbem castris, Cæsareani eam capiunt, diripiunt, & fœdissime incendunt, incio & nil tale mandante, ut scribit MAMERANUS, Cæsare; tantum abest, ut in eius rei memoriam numisma cudi curaverit (22.). Post hæc Franci regnum Neapolitanum non sine ingenti successu invadunt, sed iis partim fame & peste, partim vi repulsis, ac demum ex Infubria etiam eiectis (86. 103.) pax *Cameracensis* anno 1529. sancita est (24.). Verum idem bellum bis adhuc recrudit: primum anno 1536. quo Gallus, *Francisco* SPORTIA sine prole ex hac vita decedente, Ducatum Mediolanensem denuo affectabat (23. 35.) alteri anno 1542. sub spe eiusdem Ducatus subigendi, incepto (41.), violatio Legatorum Francicorum prætexebatur. Illud anno 1538. pace *Nicaensi* (36.) hoc *Crespiacensi* (37.) compositum est.

Præter bella Gallica, prospera plerumque fortuna gesta, arma quoque victricia aliis mundi plagis intulit CAROLUS. Enimvero anno 1535. in Africam cum classe profectus, capta urbe Tuneta & arce Goleta, oppressoque BARBAROSSA *pirata*, regnum Tunetanum MULEASSI restituit (29-32. 93. 94.), eumque sibi vectigalem fecit. *Africani* cognomen a devicta gente merito suo indeptus (29-31.)

Externis bellis defunctum, interna exceperunt. Cum enim Principes Protestantes in perniciem Religionis Catholicæ famosum fœdus Schmalkaldicum iniissent, illi occurrendum ratus, ducto

CARO- in eos exercitu, pluribusque victoriis potitus (43-51.), fœdus
 LUS V. feliciter dissolvit, ac Protestantibus anno 1547. apud Mülber-
 ROM. gam ad internecionem cæsis, ipsum Saxonum Electorem JOHAN-
 IMP. ET NEM FRIDERICUM, præcipuum fœderis & caput & Ducem, in
 REX HI prælio comprehensum, captivitati addixit (47. 48.), *Germanici*
 SPANIZ. exinde cognomine (43. 47.) salutatus.

Mundi denique satur, regna filio, Imperium fratri (60-62.), quem pridem Regem Romanorum creari (25. 26.) curaverat, lubens cessit (54. 65.). Ipse vero in Hispaniam se recipiens, ibique in Monasterium S. JUSTI Ord. S. HIERONYMI in Extremadura provincia, quo ab omni rerum terrenarum strepitu semotus, reliquum vitæ Deo Divinisque studiis, ac piis meditationibus daret, secessit (54.), ubi anno 1558. ætatis 58. Imperii usque ad abdicationem 39. ad cœleste regnum, cui terrena adeo fastidierant, evolavit, cum paullo ante sibi adhuc vivo iusta funebria (55.) persolvi curasset.

Uxorem habuit ISABELLAM (13-18.) filiam EMANUELIS Regis Portugalliæ, feminam cum formæ præstantia (17.) tum elegantia morum atque pudicitia laude multo commendatissimam. Ex ea præter PHILIPPUM (62. 63. 64.) patris in Monarchia Hispanica successorem, ex quo & nepotem (42.) vidit CAROLUS, filias duas JOANNAM (102-114.) & MARIAM (115.-121.) suscepit. Nata est ei præterea MARGARITA (124-141.) & JOANNES dictus *ab Austria*: (142-145.) de quibus omnibus sigillatim, ubi & MARIE (108-111.) sororis eius numismata una recensendi locus erit.

In symbolum duas Hærculis columnas (35. 38-40. 50. 55. 63. 65. 67. 69. 72. 76-79. 90. 99. 105. 106.) elegit, addito lemmate, ex PINDARO mutuato: PLVS VLTRA.

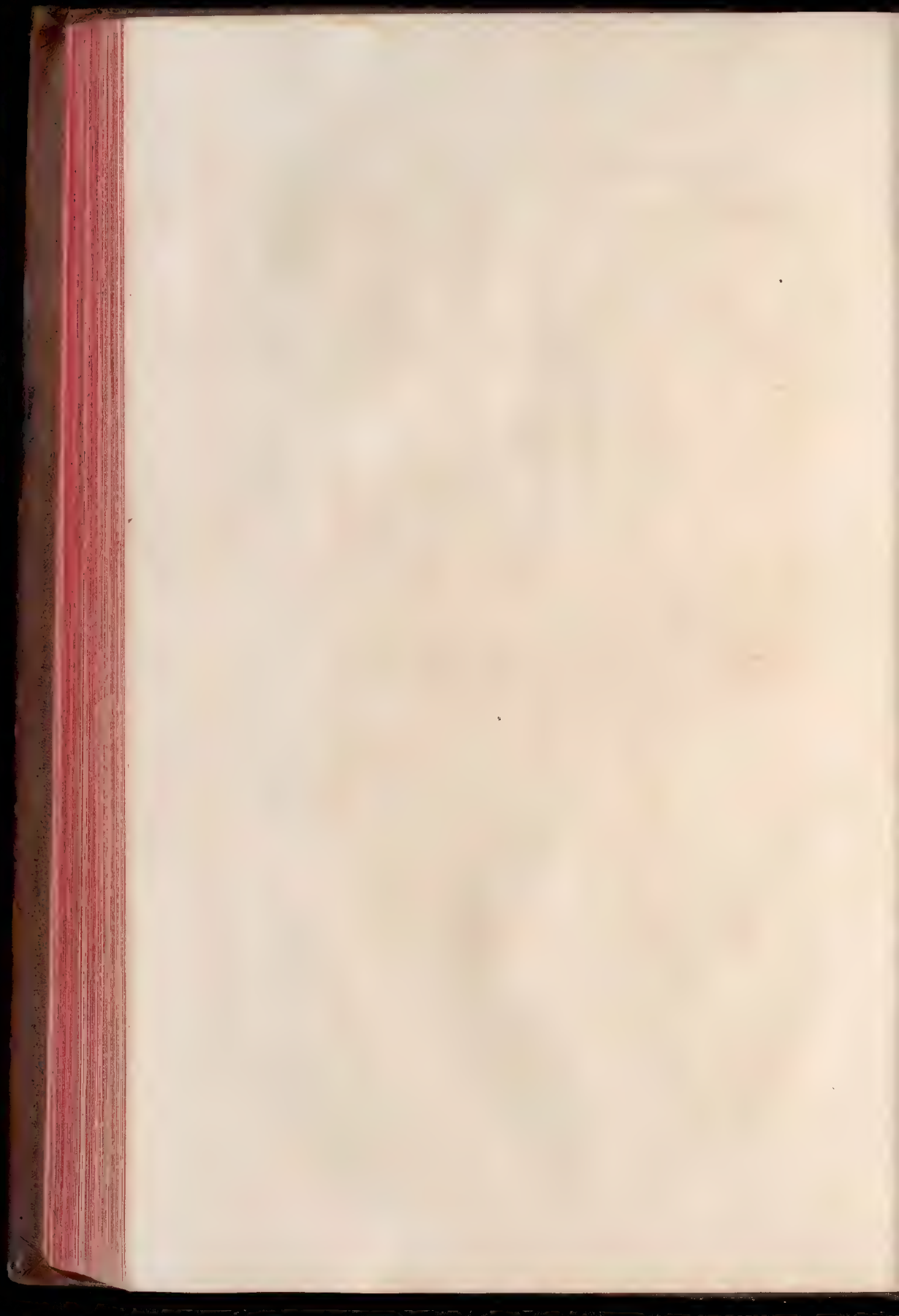
Nummi eius mnemonici veterum cum elegantiam tum ingenium (3. 13. 19. 21-24. 36. 37. 45. 46. 51. 73. 93. 94. 102. 103. 107.) sapiunt. In iisdem primus inferioris ævi Imperatorum cum barba promissa (16-51. 54-107.) primusque cum corona clausa (68.) comparet. Unciales nullus ipse in regnis suis cudi curavit. Eius generis defectum suppleant nummi a civitatibus (68-70.) percussi.

Monetæ, seu nummi usuales, cum in Germania, in Ducatu nempe Würtembergico (74. 75.) tum in Hispania, Sicilia & Mediolanensi Ducatu (76-107.) cusi sunt. Eorum alii *Tari* (91.) alii *Carolini* (97-99.) vocabantur. *Conf.* STRUV. *Op. sæpius laudato.* Pontus HEUTERUS, MAMERANUS apud SCHARDIUM, *aliique.*

Num-

CAROLIV. Numismata. Tab. XIX.

Tab. XIX.

NUMMI HISTORICI.

I.

† IOANA: ET: KARLOS: DEI GRACIA: REGINA. A: rragonia & R. ex Arragonia. Capita Regis & Reginae pectore tenus, obversis vultibus, & coronata, interposita littera C.

In averſa fere eadem perigraphē repetitur: † IOANA ET KAROLVS REX ARAGNV^m. Clypeus Arragonia coronatus, inter figlas C. & A. quæ forte nomen monetarii continent.

Nummum hunc aureum circa annum 1516. cūsum fuisse existimo. Ista enim ætate die XXIII. Januarii, defuncto FERDINANDO Catholico, omnia eius regna CAROLUS ex testamento acquisivit. Erat quidem FERDINANDI animus primum a CAROLO alienus, iamque per priores tabulas eius fratrem FERDINANDUM heredem instituerat, verum cum HADRIANUS, CAROLI præceptor, in Hispaniam missus esset, eius opera res eo deducta est, ut consilium mutaretur.

Dubitabatur quoque an superſtite adhuc JOANNA eius matre, titulo Regis honorandus esset? sed vicit MAXIMILIANI avi sui, accedente etiam Cardinalis XIMENII suffragio, auctoritas, ut CAROLUS non modo in Belgio, sed etiam in Hispania Rex proclamaretur (a).

Scribit quidem Pontus HEUTERUS (b): *Principem nostrum mense Februario anno CIOIOXVIII.*

in Hispania Regem esse inauguratum, matre Joanna Regni gubernatione, ob cerebri læsionem, petentibus Proceribus, ea lege cedente, ut in omnibus edictis ac diplomatibus filii CAROLI nomen, matris semper postponeretur, neque alio, ea vivæ, titulo, quam PRINCIPIS HISPANIÆ, uteretur, CAROLO facile in ipso novi regni exordio hac in re Proceribus obsequente. Sed falli virum doctum non solum ex diplomatibus, quæ apud Cl. VREDIUM (c) videri possunt, sed etiam

ex nummis, anno 1520. percussis, planum fiet, CAROLUM æque ac JOANNAM Regum titulis fuisse usos; quin constat ex nummo in Castilia percusso, quem ex scriniis Grossorum (d) in supplementa nostra Tab. XLIX. num. 37. referimus, CAROLI Regis Hispaniarum, JOANNÆ matris suæ nomini antepositum fuisse, quemadmodum & in præſenti nummo protome CAROLI, quod mireris, principaliorem locum obtinet; cum nomen postpositum sit. Laudati nummi utraque facies hæc est: CAROLVS. ET. IOHANA. REGES. Scutum coronatum quadripartitum, Castilia & Legionis repetita insignia præbet, infra in angulo medio Granata tessera comparente. Adpositæ siglæ M. L. habentur pro litteris initialibus nominis monetarii. Sequitur perigraphes continuatio: † HISPANIARUM. ET. INDIARUM. Binæ Herculis columnæ coronatæ in mari consi-

I 3

sten-

(a) Vid. STRUV. lib. cit. pag. 968.

(b) Rer. Belg. L. VIII. c. 1. apud eund. in notis pag. 969.

(c) Sigill. Comit Flandr.

(d) Locul. III. pag. 89. Tab. V. num. 41.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE

stantes, interiecto lemmate:
PLVS VLTRA.

Huc quoque pertinet *Gros-fus*, quem in laudatis scriniis (a) inveni, cuius picturam Tab. XLIX. num. 35. supplemus. Ibi in umbone, iconum loco, comparent siglæ: I. & K. five litteræ initiales nominum JOANNÆ & KAROLI, ambæ coronatæ. In altera parte aureum vellus ab ignitabulo, ex torque Ordinis eiusdem auri velleris desumpto, pendet. Subsequitur perigraphæ: CAS. tilia LEG. ionis ARAG. onia ARCHID. uces AVSTRIA. Monetam hanc Antverpiæ cusam fuisse, recte admonet Cl. Editor; nam manus erectæ, in utraque nummi parte signatæ, id luculento comprobant.

Possent equidem huiusmodi nummi ad monetas, seu nummos communis usus, referri; sed quia nonnulla, quæ ad historiam faciunt, continent, iis lubens merito honoratiorem locum concedo, quod ipsum eadem ex causâ de nonnullis aliis CAROLI V. nummis usualibus observare constitui. Cæterum in hoc nummo singulare est, quod litteræ adversæ partis Gothicæ, quas vocant, aversæ Romanæ sint, cuius rei rationem reddere haud adeo proclive nobis est. *M. Imp. au. 2. ducat.*

II.

† IOANA: ET: KAROLVS: REGES ARAGONVM: TRIUMPHATORES ETZA id est: *et cætera.* Capita amborum, ut num. præcedenti, nisi quod hic JOANNA præcipuum locum occupat (si ta-

(a) Locul. II, p. 41, Tab. II, n. 11,

men is locus tum temporis a monetariis pro præcipuo habitus fuit; nam inferius quoque n. XLVII. nummum producemus, ubi CAROLUS Aug. sinistrum, & FERDINANDUS Rom. Rex dextrum locum occupat) ac insuper, ut viduam decet, velata sit: in medio areæ siglæ s. e. visuntur, & inferius nota temporis: 1520.

In aversa eadem fere perigraphæ legitur: IOANA. ET. KARLOS. EIVS. FILIVS. PRIMOGENITVS. DEI. GRACIA. ES. (ita, pro REGES). Scutum *Arragonia* coronatum inter siglas L. & S.

Hoc anno 1520. Cal. Decembris in Hispania haud procul Medina De campo rebelles prælio victi, & in ordinem redacti sunt (b).

De titulis, qui in ambitu leguntur, actum a nobis in notis ad nummum præcedentem, quem circa annum 1516. cusum fuisse diximus.

Verum hunc nummum Judæi Pragensis foetum esse existimo; cum non solum litterarum figuræ huic ætati haud convenient, nec in aliis CAROLI nummis, five mnemonicis five usualibus, observentur: sed & ipsa nummi fabrica & magnitudo cæteris eius nummis apprime respondeant. Quare & præcedens, ob easdem litteras, mihi quidem valde suspectus est. Itaque ad certiora pedem moveamus. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. eß 3. drach. eß M. Bul.*

III.

KAROLVS. V. ROM. anorum IMP. erator HISPAN. iarum REX. Protome CAROLI in toga, cum patagio pelliceo, & Ordinis auri

(b) HARÆUS Annal. Brabant pag. 547.

Tab. XIX. rei velleris insigni, capillis ad collum usque defluentibus, & pro more sæculi æqualiter accisis. Capite pileato & ad lævam converso.

Dux dextræ iunctæ & corona laurea circumdata. In area supra eas legitur: KONCORD. *ia* (littera K. pro C. barbare adhibita) infra nota temporis: MDXX.

Symbolum hoc ex nummis antiquorum petatum est, quod præsertim in nummis NERVÆ frequens occurrit, adiecta perigraphæ: CONCORDIA EXERCITIUM, & in nummis etiam VALERIANI SALONINI tres dextræ iunctæ, adiecto titulo: CONCORDIA AVGG. hic vero sine addito legitur: CONCORDIA. Quare *concordiam* non militarem, sed eam intelligi autumo, quæ inter Septemviros, cum de Summo Imperii Capite deligendo ageretur, post gravem disceptationem, ex partium studio, quo alii FRANCISCO I. Galliarum Regi, alii CAROLO faverebant, consentientibus demum animis, CAROLUS concordie suffragio Imperator salutabatur. Is ergo concessa classe in Germaniam transmittens, anno 1520. in Belgium venit, ubi a Legatis Germaniarum summis honoribus maximisque omnium gratulationibus exceptus, & Aquisgranum deductus, ibidem coronatus est. Eadem occasione alium nummum cûsum fuisse affirmat CL. KOEHLERUS (a) sub ipsa coronatione in vulgus sparsum, cuius nullum exemplum nancisci potui. Illum lau-

datus auctor hunc in modum CAROLVS V. ROM IMP. ET REX HISPANIE, describit: In adversa parte sistitur protome CAROLI armati & coronati, cum perigraphæ: CAROLVS. D G ROM. IMP. SP. AVG. in averfa columnæ Herculis exhibentur, inter quas superius aquila Imperii biceps visitur, adiecto lemmate: PLVS VLTRA A. 1520. Symbolum istud a Cæsare tantopere frequentatum infra declarabimus. *M. Imp. a. cuf.*

IV.

EFFIGIES. KAROLI. QVINTI M. D. X. XI. Protome Imperatoris togati cum patagio & Ordinis aurici velleris insigni, capite pileo inciso tecto, & dextrorsum converso.

Plures nummi iconici huius Imperatoris nobis ad manus sunt, quorum ectypa post numerosos historicos proferemus. Cum vero præfens æram Christi: 1521. præferat, is sibi hic locum exposcit.

Adiungimus porro alium, diversum quidem, sed huic haud multum absimilem, siquidem vultum Cæsaris in florida ætate expressum sistit. *M. Imp. a. fuf.*

V.

IMPERATOR CESAR CAROLVS AVGVSTVS HISPANIARVM VTRAQVE (sic) SICILIAE ET IERVSALEM REX ARCHIDVX AVSTRIAE &c. id est: *et cætera*. Protome Cæsaris, fere ut num. præcedenti, patagium tamen pellitum est.

Num-

(a) M. B. L. P. VII. pag. 398.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

Nummus hic a Cæsaris effigie potius, quem nobis in viridi ac florida ætate sistit, quam ab epigraphe, quæ mendosa est, commendatur. *M. Imp. a.*

VI.

Protome Cæsaris togati & torque aurei velleris ornati, cum patagio pelliceo, exertis manibus, quibus vestem colligit, capite pileo inciso tecto, & dextrorsum verso.

Perigraphæ subobscura est, & ex integro legi nequit, qui autem internosci possunt tituli, huius fere sunt commatis: CHAR... D G. CÆSARIS LEON. GRNADE. ARRAGON. NAVS BHE. CETRIS. qui forte hunc in modum interpretari poterunt: *CHAROLUS DEI GRATIA CÆSAR ISPANIE LEGIONIS GRANADE. ARRAGONIE REX NATVS AVSTRIÆ HE. RES COMES TIROLIS.* vel lege per me *CH. AROLVS...* NATVS HE. RES COMES TIROLIS.

In parte averfa Fortuna velo instructa, cætera (ut pingi solet) nuda, cum longis capillis infra tergum defluentibus, conchæ supra mare insistit, comitantibus hinc atque illinc duobus geniis alatis, delphinis insidentibus; quo symbolo Fortunam Cæsari in mari propitiam designari arbitror, quæ de re videbimus ad num. x. *M. Imp. a. fuf.*

VII.

Protome Imperatoris armata cum torque aurei velleris, capite corona clausa tecto, & ad

lævam verso. In ambitu interiori legitur perigraphæ: CAROLVS: V RO: *manorum* IMPER: *ator*. In ambitu vero exteriori decem & quatuor scuta coronata collocantur, inter quæ in medio, supra Cæsaris caput comparet symbolum eius, binæ videlicet columnæ Herculeæ cum lemmate: *PLVS VLTRA*. Inter easdem columnas ignitulum coronatum, ex insigni aurei velleris desumptum.

Postica aquilam Imperii bicipitem, pansis alis, mediam inter notam chronologicam 1521. sistit, impressa pectori parmula, symbolis *Austria* & *Burgundia* distincta. In margine tredecim scuta coronata, una cum littera N coronæ inclusa representantur.

Cl. LOCHNERUS (a) operosa exercitatione in notitiam tot coronatorum scutorum, quæ ad regna Hispaniarum spectant, inquit; sed præter nota illa viris eruditis provinciarum symbola, hæret illi aqua, & in multis se operam perdidisse, ipse fatetur. Relinquamus itaque uberiorem illorum disquisitionem doctis Hispanis.

Ex sigla N. laudatus Auctor asserit, numisma hoc Norimbergæ factum, & Cæsari oblatum fuisse in auro & argento. Unum porro, quod moneo, est: exemplum, quod manibus versamus, fufum, non cufum esse, nec solummodo quinque, sed uncias sex, dempta drachma una, appendere, ut pro more infra notabitur.

Cate.

(a) Sammlung merckwürdiger Me-

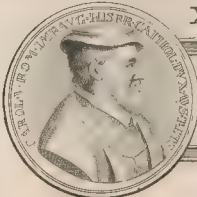
daillen, Tom. VII, pag. 41.

CAROLI.V. numismata. Tab.XX.

XI.

XIV.

XVIII.

XV.

XIX.

XII.

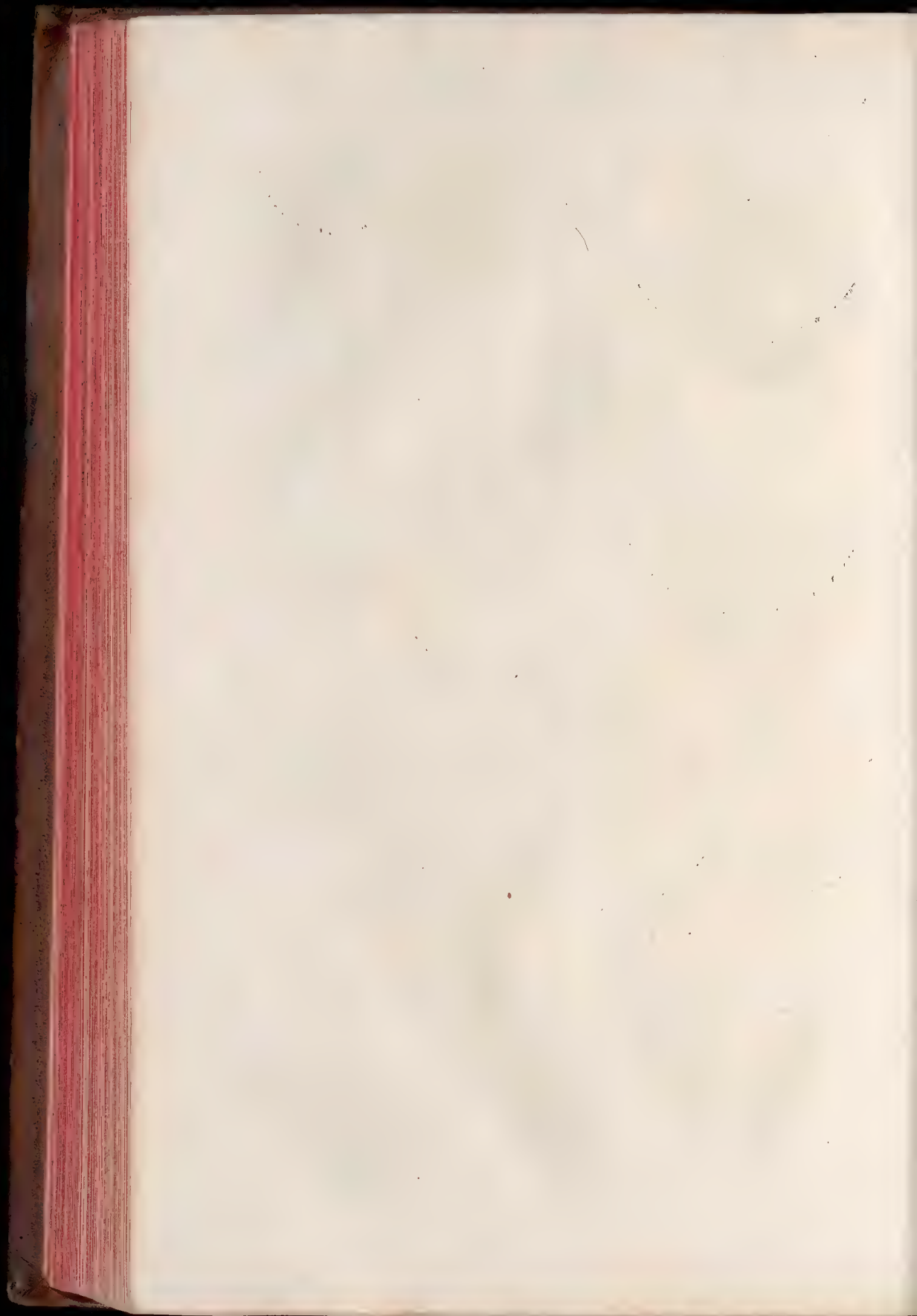
XVI.

XVII.

XIII.

Tab. XIX. Cæterum æra Christi 1521. averſæ parti impreſſa, clare docet, CAROLUM duabus columnis cum lemmate: PLVS VLTRA, iam ante expeditionem Africanam pro ſymbolo uſum fuiſſe; fallunt itaque MELLENIUS & alii, qui eius originem ad annum 1535. reponunt. *M. S. B. ar. pond. 6. unc. dempta drachma 1.*

VIII.

† IOANNA. ET. CAROLVS REGES ARAGONVM. Protome Regis & Reginæ, ut num. I. niſi quod caput IOANNÆ velo ſimul & corona tectum ſit. In medio ſceptrum erigitur, quod CAROLUS tenere videtur, & ſuperius ignitabulum imminet.

In averſa continuatur titulus: COMITES BARCHINONE. P. V. 1521. Forte legendum: BARCHINONE. *niſi p. rov. incia.* Scutum coronatum, teſſeris *Arragonia, Hispania & Sicilia* diſtinctum.

Notandum: CAROLI effigiem denuo honoratori loco collocatam, quamvis in perigraphe nomen IOANNÆ matris præpoſitum ſit. Porro cur hunc nummum hiſtoricis adnumere- mus, dictum eſt hic ſupra num. I. *M. Imp. au. pond. 2. ducat.*

IX.

IMPERATOR CES. ar CAROLVS. V. HISP. aniarum AC. VTRIVSQVE SICILIAE HIERVSALE. *m* REX. ARCHID. *ux* AVST. *ria* Pius FELIX AVG. *uſtus*. Protome Cæſaris ut num. IV. niſi quod hic patagium, quod gerit, ex pel- libus confectum ſit.

TOM. II. P. I.

(*) Vid. HEUTER. L. VIII. c. 12. & GUICCIARD. L. XIV. p. 398.

Poſtica pars hac inſcriptione CAROLVS V. ROM. IMP. ET ET HELVETORVM DOMITOR REX HISPANIAE quinque lineis inter duo lauri ramos abſolvitur: FRANCOR. *um* M D XXII.

Hoc anno, in nummo conſignato, Cæſaris exercitus ad Bicocam villam, & ad tertium ab urbe Mediolano lapidem, memorabili prælio Francos Helvetosque ſuperavit, poſt quod iuſſu Cæſaris FRANCISCO *Sfortia* ducatus Mediolanenſis reſtitutus fuit (a). *M. Imp. ar. pond. 1. unc. & ſemis.* 2

X.

KAROLVS. Dei G. ratia ROMA. *orum* IMPER. ator HISPANIARVM REX. Protome Cæſaris ut num. IV. in area hinc inde additur nota Chronologica MDXXII.

Globus terraqueus linea Æquinoctiali & Ecliptica diſtinctus, addita perigraphe: PRIMVS CIRKVMDEDISTI ME.

Alludere videtur hoc ſymbolum ad navigationem, auſpiciis CAROLI V. inſtitutam, qua navis una, toto terrarum orbe circumnavigato, incolumis Hiſpalim rediit. Quod factum antehac inauditum STRUVIUS ex HEUTERO enarrat (b): at- tamen illud ad annum 1518. reponit, quo CAROLUS Imperatoria dignitate nondum auctus erat; numiſma ergo annum, quo navis rediit, indicat. *M. Imp. a.* b

XI.

IMP. erator CAES. ar CARO- Tab. XX. LVS. V. AVG. *uſtus*. Protome K Cæſa-

(b) Lib. ſæpe laudato Per. X. §. 3. p. 669.

CARO-
LUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

Cæsaris armata & insigni Ordinis aurei velleris ornata, in florida ætate, capite corona laurea redimito, & ad lævam converso. Ab humero sinistro fascia in latus dextrum defluit, & supra dextram axillam conspicua est aquila Imperii biceps panfis alis & pedibus.

In postica proelium Germanorum cum Gallis prope mœnia civitatis Papiæ exhibetur, adcumbente in imo viro nudo, ex urna aquam effudente; fluvii Ticini symbolo.

In eo proelio octo Gallorum milia, septingenti Hispanorum occubuisse perhibentur (a), ipse quoque Francorum Rex FRANCISCUS strenue pugnans, captus, & in Hispaniam ductus est. *M. Imp. ar. cuf. pond. 6. unc. 5 semis.*

XII.

CAROLVS. V. AVGVSTVS: IMPERATOR HISP: *aniarum* REX: additur quidam ductus exoticus, quod: *et cætera*, interpretari posse existimo. Protome Cæsaris armata, capite laureato & dextrorsum respiciente, cum promissa barba. In thoraci caput leonis, ut videtur, aut Medusæ expressum est. In postica nummi parte aquila basiliscum opprimit absque perigraphæ.

Hunc quoque nummum in memoriam partæ a Cæsareanis, contra Gallos, victoriæ, anno 1525. cufum fuisse, asserit LUKIUS (b) assertque typum monetæ, quæ, durante obsidione Papiæ, anno præcedenti, ob pe-

nuriam pecuniæ, signata sit, ^{Tab. XX.} quem videas loco citato. Sed non video, qui eo anno Cæsar cum promissa barba, qualem tum, ut ex nummis consequentibus palam fiet, nondum aluit, vultuque vetulo, quasi hominis, ad minimum quadraginta annorum, pingi potuerit; qui tamen ea tempestate annum ætatis 25. nondum egressus fuerat. Vel ergo hæc licentia Luckiani calcographi erat, ut eo habitu compareret; vel certe dicendum est: nummum ob aliam victoriam, qua Cæsar Gallum superavit, percussum fuisse. LUCK.

XIII.

IZABELA. CAROLI. IMPERATORIS. VXOR. Protome ISABELLÆ dextrorsum respicientis, collo margaritis, capillitio unionibus exornato, & pulchre inflexo.

Postica nummi pars exhibet sacrificium, in templo JANI pro salute susceptum.

Notandum: quod averfa huius nummi pars ab HERÆO, seu potius ab eius chalcographo perperam attributa sit ISABELLÆ *Austriacæ*; error patet in eiusdem tabulis ex additis ad hunc typum pluribus orbibus, quibus adversæ suæ parti, magnitudine æqualem reddere voluit.

Nos vero de nummis CAROLI V. agentes, cum iam ordine chronologico ad annum 1526. pervenimus, quo Cæsar ISABELLAM sibi iunxit uxorem, eiusdem Augustæ typos nummarios iure merito hoc loco

repon-

(a) Vid. SANDOVAL. Hist. captiv. FRANC. I.

(b) Syllog. numm. p. 55.

Tab. XX. reponimus. Quinque autem alii eius generis typi ad manus nostras pervenerunt, quos, cum æra Christi destituti sint, continuata serie præsentī nummo subiungam. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. 2. drach.*

XIV.

CAROL. *us* V. ROM. *anorum* IMP. *erator* AVG. *ustus* HISP. *ania-rum* R. *ex* CATHOL. *icus* DVX. AVS. T. *ria* ETC. *atera*. Protome CAROLI togati, cum caliptra in capite, ad lævam converso, & Ordinis aurei velleris signo.

Postica cum adversa, num. XIII. descripta, convenit.

Hanc quoque nummi partem coniunxit HERÆUS cum adversa mox descripta, quanquam ea minoris sit moduli, ut ex adpositis orbibus, quibus alteram partem alteri magnitudine æqualem reddere conatus est, patet. Est autem prorsus eadem cum adversa præcedentis nummi. Atque hanc ob causam hunc typum priori subnectere placuit; quanquam nemo non videat, CAROLUM in adversa nummi parte barbatum, ordine postponendum fuisse illi faciei, quam sequens nummus exhibet. Sed hæc confusio HERÆI chalcographo imputanda. *T. H.*

XV.

Prior huius nummi pars convenit cum adversa num. III. descripta.

Posterior imaginem ISABELLÆ modesto, pulchro tamen,

TOM. II. P. I.

(a) Pag. 6. & 33.

regioque pro eo tempore habitū, adversa fronte, quanquam nonnihil dextrorsum respicientis, ad medium corpus representat, cum perigraphæ: DIVA. ISABELLA. AVGVSTA. CAROLI. V. *vx or.*

Non est, quod ex *Divæ* titulo, qui in duobus subsequen-tibus quoque apparet, eiusmodi nummos inter restitutos adnumeremus, cum eiusmodi formula, ut superius (a) iam monuimus, & in decursu operis amplius patebit, superstitibus quoque Austriæ Principibus tribui consueverit. Ex imaginis etiam adversæ partis adumbratione, quæ CAROLUM adhuc fatis iuvenem facit, coniecturari liceat, nummum circa nuptiarum, quæ Hispali anno 1526. multa cum magnificentia celebratæ sunt (b) tempus, vel non multo post percussum fuisse.

XVI.

IMP. *erator* CAES. *ar* CAROLVS. V. AVG. *ustus*. Protome Cæsaris ut num. XI. deest tamen aquila, quæ ibi dextro humero impressa visitur, hicque Cæsar iam cum promissa barba comparet. Sed vereor, ut chalcographus HERÆI, ex cuius tabulis hunc nummum mutuavimus, duas partes, sibi invicem haud convenientes, coniunxerit, qui alias, pro more suo, hic licentiam sibi sumpsit, ut plures orbes ad marginem exteriorem adiiceret.

Postica ferme nihil differt a præcedenti, nisi quod ISABELLA

K 2

ore

(b) Conf. SLEIDANUS Lib. XII. p. 344.

CAROLUS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIE.

ore paullulum pleniore repræsentetur. *T. H.*

XVII.

Adversa eadem est cum aversa num. xv.

In altera parte triga Charitum exhibetur, rosas myrtum & glandes, quas pueri utrinque sollicitant, tenentium: ad latus dextrum urna inversa, ad sinistrum visitur canistrum fructibus repletum. Additur in ambitu hemistichium: HAS. HABET ET. SVPERAT.

Numisma hoc edidit quoque
 a LUCKIUS (a) & post ipsum Cl.
 b KOEHLERUS (b) suumque a LÜCKII exemplo in nonnullis diversum esse monet. Expositionem averse partis iam dedimus. Sed addere hoc loco iuvat, eundem omnino averse partis typum me invenisse in gazis Aulæ Vindobonensis, cuius adversa pars non quidem iconem Augustæ nostræ ISABELLÆ, sed FERDINANDI *Gonzaga* uxoris exhibet, quod in numis haud adeo insolitum est.

Cæterum probare haud possum sententiam Cl. ZSCHACKEWITZII (c) qui trigam hanc Charitum pro prolibus ISABELLÆ exponit, & numisma hoc pro emortuali habet. Quis enim sibi persuadeat, Augustæ matri defunctæ nummo, qui filias MARIAM & JOANNAM nec non PHILIPPUM filium nudis corporibus repræsentet, parentatum fuisse? & quam demum allusionem haberet ad proles seu ad obitum Augustæ adposita

perigraphæ: HAS. HABET ET. Tab. XX. SVPERAT?

XVIII.

IMP. *erator* CAES. *ar* CAROLUS V. AVG. *usus*. Caput Cæsaris laureatum, sinistrorsum conversum, ad pectus cum lorica & promissa barba.

DIVA ISABELLA. CAROLI V. *vx. or.* Caput ISABELLÆ ad pectus adversa fronte, nonnihil dextrorsum respicientis.

Addimus hunc typum pro coronide nummorum ISABELLÆ Augustæ, in cuius aversa denovo recurrit titulus *Diva*, faciesque magnam cum præcedentibus similitudinem habet. *Ex nummis D. B. de Stein a.*

XIX.

Caput CAROLI laureatum ad pectus cum paludamento, a sinistris dextrorsum, cum promissa barba: perigraphæ ut num. præcedenti.

Imperator laureatus & paludatus stans dextra hastam puram tenet, sin. cibum præbet serpenti ex ara prosilienti, addita perigraphæ: SALVS. AVGVSTA. in imo fluvius decumbens dextra arundinem tenens, sin. urnæ aquariæ incumbens, addito in exergo titulo: PADVIS. *MIN cius.*

Nihil est in nummis veterum SALUTIS typo frequentius: atque *serpentem* seu *draconem* Felicitatis, Victoriæ, nec non Salutis, quam valetudinem vocamus, symbolum esse, pridem observatum est ab Eruditis, idque nummi ipsi abunde testan-

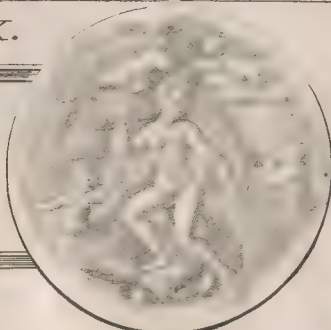
(a) Loc. cit. p. 95.
 (b) Part. II. p. 361.

(c) Tom. II. prætensionum.

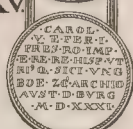
CAROLI . V. Numismata . Tab. XXI.

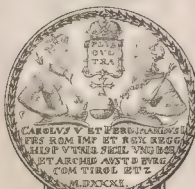
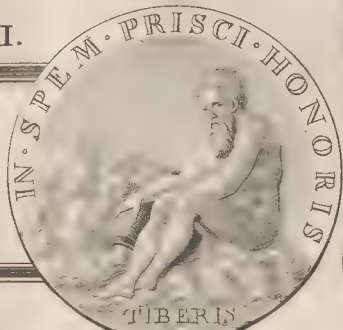
XX.

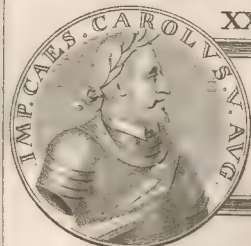
XXV.

XXI.

XXVI.

XXII.

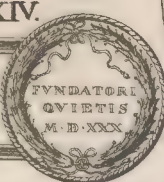
XXVII.

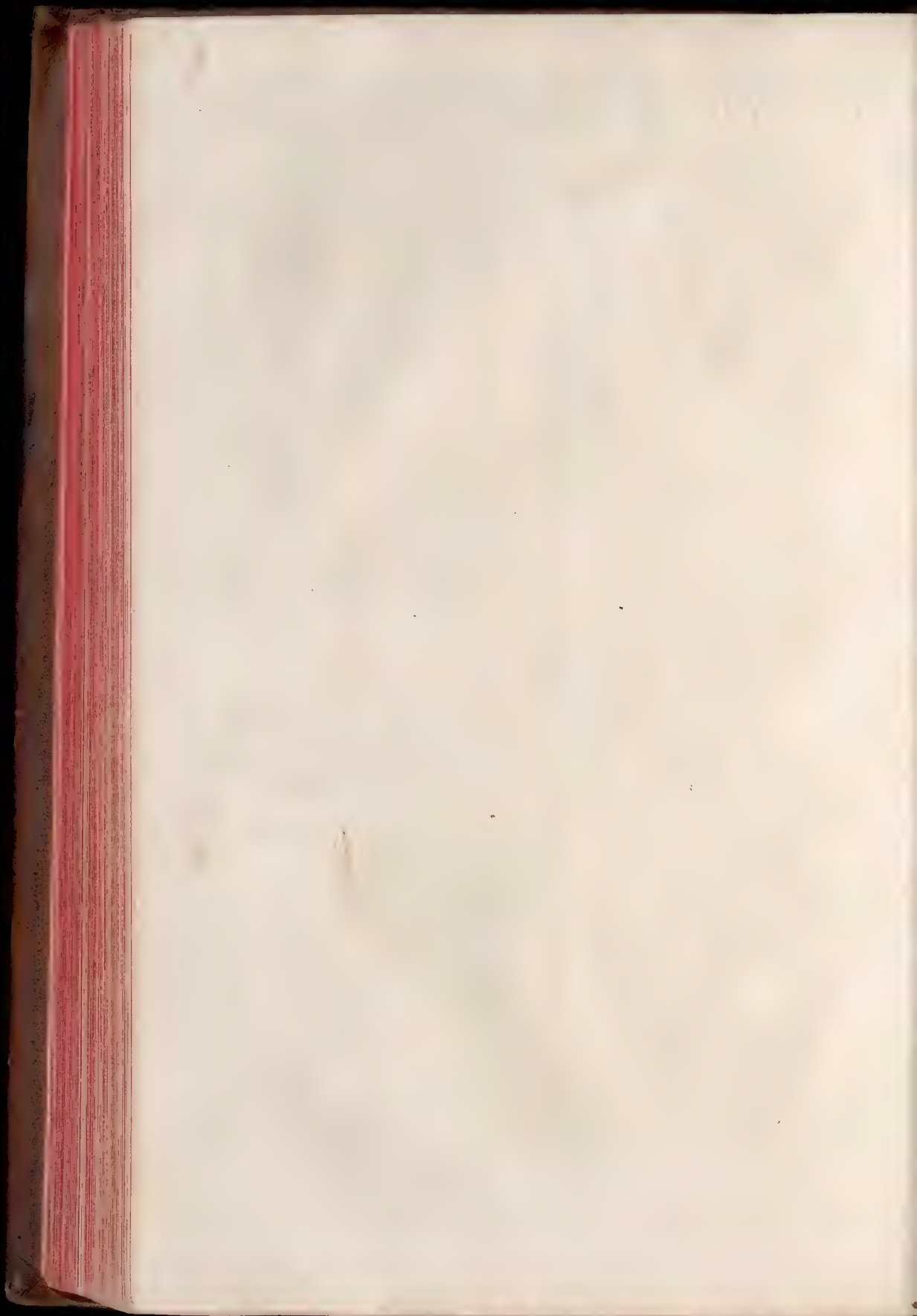
XXIII.

XXIV.

XXVIII.

CAROLUS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIÆ. flantur. Haud itaque longius aberrabimus, si hunc nummum cum LUCKIO, cuius quidem chalcographus partem eius a-versam denuo invertit, ad annum 1526. referamus, quo foederatorum exercitus inter Padum & Mincium dissipatus, atque a Cæsareanis Ducibus BORBONIO, VASTIO, & LEVArx Mediolanensis XXIV. Julii capta est (a). *M. Imp. ar. pond. 2. drach. LUCK. p. 60.*

XX.

Tab. XXI. CAROLVS. V. IMP. erator BO-NON.ia CORONATVS. M.D.XXX. Protome CAROLI in toga pelli-bus subducta, capite pileato & ad levam converso, cum promissa barba.

In postica parte mulier nuda, dextra elata, sin. palmæ ramum tenens, dextro pede mon-strum calcit, ei vero duo genii alati lauream imponunt. Quid porro reliqui duo genii ad late-ra utrinque sibi velint, quasi cornu signum dantes, non satis discerni potest; cum numisma fufum, adeoque figuræ haud satis expressæ sint.

Ex epigraphe adversæ partis docemur, numisma hoc anno 1530. signatum fuisse, quo CAROLUS Bononiæ a CLEMEN-TE Pontifice, die quidem XII. Februarii coronam *Longobardi-cam*, postea XXIV. eiusdem mensis coronam *Imperatoriam* accepit: de qua coronatione pluribus agit singulari libello

b *Cornelius AGRIPPA* (b).

In memoriam eiusdem in-augurationis alia etiam, quo-

rum ectypa mox dabimus, cusa fuerunt numismata. Tab. XXI.

Cæterum primus hic est ex nostris nummis, æra Christi signatis, in quo CAROLUS, præ-ter morem prædecessorum suorum, cum promissa barba compareat. Hoc an exemplo summi Pontificis CLEMENTIS VII. fecerit, qui primus inter Christi in terris Vicarios barbam, ut ad eius nummos *Claudius du MOLINET* observat, alere cœpit, dicere haud ausim. Interim tamen eodem Auctore discimus, quod, cum huic Pontifici anno 1527. apud *Molem Hadriani* a militibus CAROLI V. per septem menses detento, barba crevisset, eam deinceps, quod virum gravem, decere videretur, nunquam deposuerit, ac infecutos etiam Pontifices usque ad CLEMEN-TEM XI. qui barbam primus iterum rasit, in sui exemplum traxerit. Hac observatione de barba semel præmissa, compendii causa nihil amplius de ea in nummorum subsequen-tium descriptione memorabimus. *M. Imp. a. fuf.*

XXI.

Adversa nummi pars eadem est cum præcedenti. In aver-sa fluvius, seu vir nudus & insigniter barbatus, septem montibus assidens, ambabus manibus urnam tenet; unde aquæ magna copia undulatum profluit, adscripto inferius eius nomine: TIBERIS, & in ambitu: IN-SPERM. PRISCI. HONORIS.

K 3

In

(a) Vid. VITRIAR. ad PFEFFINGER T. I. l. I. tit. V. p. m. 726.

(b) Apud SCHARDIUM script. rer. Germ. Tom. III. p. 1256.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

In veteri ære, præsertim in nummis HADRIANI, ANTONINI *Pii*, aliorumque Augustorum, hic fluvius per hominem senem, feminudum repræsentatur, qui humi procumbens sub frondosa arbore, cui sinistro cubito innititur, caput manu sustentans, dextraque scuticam tenens: vel idem vir carbaso cinctus, & septem montibus incumbens, sinistra arundinem tenet, dextram vero naviculæ imponit (a).

Itaque figura huius averſæ ab antiquis quidem petita, in nonnullis tamen ab iis discedit.

Ex eius porro adverſa evincitur, numisma in memoriam peractæ *Bonomie* coronationis cum fuisse, nec non placuisse CAROLO, seu potius Romano Pontifici, cum quo anno superiori, id est 1529. die 29. Junii pacem *Barcellona* inierat, non quidem civitatem *Bonomensem*, sed *Tiberim* schemate exprimere, adscripto lemmate: IN. SPEM. PRISCI. HONORIS. Spem nimirum conceperat Romanus Pontifex, fore, ut isto cum CAROLO fœdere, & collatis eidem coronis, urbs Roma, quæ paullo ante, anno nimirum 1527. a Cæsareanis & Hispanis direpta, ipseque Pontifex in arce S. Angeli custodia detentus fuerat, pristino iam honori restitueretur. *M. Imp. ar. pond. 4. unc. 8. semis.*

XXII.

IMP. erator CAES. ar CAROLUS V. AVG. *us. Protome*

(a) Vid. Cl. OISELIUM Theſ. numif. vet. p. 129. seq.

(b) Vid. SLEIDAN. l. 6. p. 157. & alios a-

CAROLI armata cum Ordinis Tab. XXI. aurei velleris insigni, capite laureato a dextris sinistrorsum.

In postica idem fluvius decumbens, aquam ex urna effundit: cætera cum averſa præcedentis nummi conveniunt.

LUCKIUS numisma hoc ad annum 1527. reponit, quo Roma urbs a Cæsareano & Hispano milite capta & direpta fuit: sed fabulam vendit; notum quippe est, illam urbis oppugnationem & irruptionem, in qua divina & humana militum libidini cessere, iniussu CAROLI factam esse; quin Cæsar accepto eius rei nuncio, illico cessare iussit ludos atque spectacula, & pro Papa liberando preces in Hispania instituit (b).

Quod si etiam nonnullorum scriptorum sententiæ accedere velimus, qui coniectant, CAROLUM simulasse tristitiam ob urbis direptionem, sed eius approbasse oppugnationem: nemini tamén verisimile fiet, illius rei factum publico quodam monumento ab ipso Cæsare celebratum fuisse. Tantum itaque abest, ut numisma hoc *Gratulatorium*, uti LUCKIUS illud nominat, ob expugnatam per militem Romam cum sit, ut etiam averſa eius pars, quæ typo præcedentis numismatis correspondet, satis clare evincat: illud, factæ *Bonomie* anno 1530. coronationis memoriam conservare. Lemma vero posticæ partis, quod in subsequenti numismate minoris moduli recurrit, in proxime præcedenti

pud STRUVIUM corp. hist. Germ. Per. X. p. 1001.

Tab. XXI. denti annotatione, iam exposuimus.

Monendum præterea, in hac CAROLI coronatione, *Bononiæ* facta, nummos quoque missiles fuisse sparsos. AGRIPPA enim testatur (a): *Fecialem paludatum aureis argenteisque nummis impletas cistas evacuasse: eorum lateri dextro Imperatoria effigies, cum inscriptione: CAROLVS V. IMPERATOR AVGVSTVS, sinistro vero eiusdem sphrageticum signum: dux scilicet columnæ, in quarum medio annorum Christi numerus, arithmetice apicibus expressus, circumscripto: PLVS VLTRA 1530. incisum fuisse. LUCK. pag. 64.*

XXIII.

Protome CAROLI, fere ut num. præcedenti: abest tamen torques Ordinis aurici velleris, ac in thoraci, supra pectus, caput leonis observatur. Perigraphæ cum præcedenti pariter convenit.

Postica quoque eadem est cum illa, quam num. XXI. descripsimus. Quare nihil præterea hic dicendum superest. *M. Imp. a. M. S. B. a. fuf.*

XXIV.

IMP. erator GAES. ar CAROLVS. V P. ius F. elix AVGVST. us AN. no AET. atis XXX. Protome Cæsaris togati, capite caliptra obiecto, & ad lævam converso.

Aversa hac inscriptione, coronæ laureæ inclusa, absolvitur: FVNDATORI QVIETIS M. D. XXX.

(a) Loco paullo superius citato.

(b) M. B. L. P. II. p. 249.

(c) Syll. num. p. 72.

Hic quoque nummus ad ingenium antiquorum, in quibus FVNDATORI PACIS, LAETITIAE FVNDATORI, & similia legimus, pulchre effectus est, ut iam monuit Cl. KOEHLERUS (b), qui cum post LUCKIUM (c) edidit, atque commentariis illustravit.

Nobis notasse sufficiat: numisma hoc in honorem Cæsaris percussum esse, ob pacem cum FRANCISCO I. Galliarum Rege factam *Cameraci* anno 1529. d. 5. Aug. quæ tractatio primum anno 1530. XXVI. Maii per ANNAM MONTMORANCIAM completa est (d).

Formula: PIVS FEL. AVG. quam Imperatores veteres, sequioris ævi, plurimum frequentarunt, aliquoties in MAXIMILIANO, qui eam resuscitasse videtur, occurrit (e). Qua in re CAROLVS avi exemplum, hic & superius num. IX. secutus est. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. 3. drach. M. S. B. ar. mixto cuf.*

XXV.

Capita CAROLI & FERDINANDI iugata, coronata, pectoribus armatis, ad lævam conversâ, & coronæ laureæ inclusa, absque inscriptione.

Aversa hac inscriptione, octo lineis absoluta, exaratur: CAROLVS V. ET. FER. dinandus I. FRES. (fratres) RO. manorum IMP. erator ET. RE. X RE. ges HISP. ania VTRIVSQ. ue SICI. lia VNG aria BOE. mia ZC. (et cætera) ARCHID. uces AVST. rie

(d) Vid. DUMONT Corps univ. diplom. T. IV. P. II. pag. 63.

(e) Vid. n. XXX. p. 33. n. XXX. p. 35.

CAROLVS V. ROM. IMP ET REX HISPANIÆ.

b

c

d

e

CARO-
LUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIE.

ria D. uces BVRG. undia M. D. XXXI.
Nummus missilis in corona-
tione FERDINANDI I. Regis Ro-
manorum, hoc anno facta, spar-
sus. *M. S. B. ar. LUCK. G. C. suppl. I. Tab. IX. num. 108. pag. 108.*

XXVI.

CAROLVS V ET FERDINAN-
DVS I FR atre s ROM anorum
IMPerator ET REX REGES HI-
SPANIA VTRIUSQUE SICILIA
VNGARIA BOEMIA ET ARCHIDU-
CES AVSTRIA DUCES BVRG undia
COMITES TIROL ETZ. M.DXXXI.
Protomæ CAROLI & FERDINAN-
DI I. obversis frontibus, arma-
tæ & coronatæ, cum sceptris
in manibus. In medio globus,
cruce instructus, supra quem,
inter CAROLI & FERDINANDI
vultus, comparent duæ colum-
næ, quibus imposita est coro-
na, addito inter columnas lem-
mate: PLVS OVLTRE: omnia
coronæ laureæ inclusa.

Aquila Imperialis biceps co-
ronata, scutum pectore gerens,
adposita æra Christi 1550. Scu-
tum quadripartitum: primus
quadrans ex tesseriis *Austriæ*,
Castellæ, *Legionis* & *Burgundie*
veteris, rursus quadripartitus est.
Secundus eadem quadrifida sec-
tione *tanius Hungaricas*, &
Leonem Bohemicum repetit. Ter-
tius quadrans bipartitus, hinc
palos *Aragonie*, illinc vero utriusque
Siciliæ symbola exhi-
bet. Quartus denique trans-
versim sectus, ex liliis *Burgun-
diæ* recentioris, & leone *Bra-
bantico* componitur. In imo
clypei areola triquetra, quam

malum punicum *Granatense* oc-
cupat, & toti incumbit parmu-
la, aquilam *Tyrolensem* præfe-
rens. Ita feliciter MELLENIUS:
quanquam *Aquilam* in parmula
media honoraria non pro sym-
bolo *Tyrolis*, sed *Regis Roma-
norum* habeamus. De titulis
quoque egit, qui in antica num-
mi parte leguntur: sed de iis
alias iam plene constat. Deni-
que inquit in duplicem & di-
versum annorum 1531. &
1550. numerum, quorum al-
ter adversæ ipsius parti, aver-
sæ autem alter inscriptus est,
quæstionemque perdocte diri-
mit, docendo: permutatos scilicet
duorum diversorum num-
morum typos monetarios (quo-
rum alter undeviginti annis al-
teri recentior erat) aut casu,
aut consulto sibi iunctos esse,
quod in officinis monetali-
bus haud insolitum est.

Hæc bene se habent: sed
non video, cur Cl. auctor ty-
pum huius nummi albo *Uncia-
lium* adscripserit? Primo enim
pondus non nisi trium drach-
marum in argento habet: quan-
quam & nos exemplum tenea-
mus ponderis aliquanto maioris,
nempe semiuncie & trium
drachmarum; tum vero iam
supra in notis ad nummos MA-
XIMILIANI I. monuimus: non
omnes ac singulos nummos, qui
ponderis sunt uncie unius, ad
classim vulgo *Thalerorum* seu
Imperialium referendos esse. Ac-
cedit, quod antica nummi pars
iure ac merito ad nummos hi-
storicos ac memoriales pertineat;
quippe qui præter titulos Au-
gustorum fratrum, annum Christi

Tab. XXI. 1531. refert, quo FERDINANDUS iam iam Hungariæ & Bohemiæ Rex, adnitente apud Electores fratre CAROLO Cæsare, invitavit Schmalkaldici foederis Principibus, a reliquis Electoribus; quod absente Cæsare res in Germania ad votum non cederent, Rex Romanorum dictus, & Aquisgranii inauguratus fuit (a).
M. Imp. ar. pond. 3. drach. M. S. B. ar. pond. semiunc. 3. drach.
 MELL. p. 194.

XXVII.

Effigies Cæsaris ferme ut num. XXIV. sed hic caput dextrorsum respicit, atque in area hinc inde eius titulus legitur: CAROLVS. RO. *manorum. IM. p. rator.* ac superius in ambitu nota chronologica 1532.

In averſa, aquila Imperialis coronata, conspicua est, impressam gerens in pectore parmulam, *Austria & Castella* symbolis distinctam. In utriusque partis ambitu versus leguntur, qui una sequens distichon constituunt:

TECVM. REGNA. DEVS. PARTI-
 TVS. VI. IMPERAT. ASTRIS.
 ILLE. REGENDA. TIBI. SIC. SOLA. CVNCTA. DEDIT.

Similem fere nummum MELLENIIUS inter suos unciales exhibet (b), sed variat eius postica pars a nostra; nam addita ibi æra Christi 1534. & in epigraphæ pro CVNCTA, ibidem legitur CONCTA.

Recte vero monet laudatus Auctor, nummum hunc non iussu ipsius CAROLI, sed ab alio in eius honorem cūsum esse; nam, si secus esset, prima per-

TOM. II. P. I.

(a) Vid. SLEIDAN. lib. VII. p. 293.

(b) p. 33.

sona uti debuisset: *Mecum regna* CAROLVS V. ROM IMP. ET REX HISPANIÆ.
Dens &c. sensum porro illius inscriptionis in hunc modum exponit: supremum omnium rerum arbitrum, soli polique regimen ita cum CAROLO divisisse, ut servato sibi *astrorum* Imperio, ipsi *sola cuncta*, id est, omnes terras, suo nomine regendas commiserit. Confer etiam dicta ad num. LI. in MAXIMILIANO. p. 43. seqq. *M. S. B. ar. deaur. pond. semiunc.*

XXVIII.

Protome Cæsaris in toga replicata, cum Ordinis aurei velleris insigni, capite pileato & dextrorsum respiciente, additur perigraphæ: IMP. *erator CAES. ar* CAROLVS. V. P. *ius F. elix AV-* GVST. *us AN. no AET. atis* XXXIII.

Effigies hæc scite elaborata Cæsarem sistit, ætate triginta trium annorum. Plures quidem Cæsaris icones habemus, quas postea æri incisas dabimus, sed in illis ætas annorum vel neglecta vel certe earum nulla tam affabre & ad amussim expressa est, uti hæc, quæ descriptionibus omnino convenit, quas Viri Clarissimi memoriæ prodiderunt, quasque KOEHLERUS quasi in unum collegit (c). Nobis sufficiat ex *Ponto* HEUTERO (d) hæc pauca delibasse: „Fuit CAROLUS V. Cæsar mediocris staturæ, membris omnibus debita grataque proportionē respondentibus. „Color flore virilis ætatis, „lacteus, aspectu gratissimus, „vultus gratia, genæ succul- „lentæ,

(c) M. B. L. P. VI. p. 202.

(d) Rer. Belg. lib. XIV. p. 689.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

„lentæ, frontis amplæ serenitas,
„glaucoꝝ oculorum,; non-
„nihil ad cærulei suavitatem
„vergentium, dignitas, vi-
„gorque: nasus aquilinus,
„veterum Heroum insigne:
„oris fere semper parum patuli;
„singularis familiæ nota, a
„prædecessorum suorum Bur-
„gundiæ Principum traduce
„derivata: densæ barbæ, fu-
„perciliorum, positæque ad
„aures usque comæ, e flavo
„in fuscèdinem vergentis color,
„Regiam Cæsareamque plane
„maiestatem, dignitatem am-
„plitudinemque vel capitali ini-
„mico extorquebant, acceden-
„tesque in admirationem trahe-
„bant.“ *M. Imp. a. fus. M.*
S. B. a. inaur.

XXIX.

IMP. *erator* CAESAR CAROLVS.
V. AVG. *ustus*. Protome Cæsa-
ris cataphracta & paludata, ca-
pite galea cristata, & tania,
mentum ambiente, instructa,
obtectō, & ad lævam conver-
so. In thoraci supra pectus
CAROLI conspicua est B. V.
MARIE imago cum Divino in-
fante, radiis circumfusa.

In averſa prælium terreſtre
exhibetur, ad quod suppetiæ
in navibus advehuntur. Con-
spicitur in illo vexillum, aquila
Imperiali signatum, & compa-
rent clypei, promiscuo ordine,
cruce, nec non luna & stellis
notati: in prospectu schema
castelli ac urbis: additur inscri-
ptio: EXPEDITIO AFRICANA &
ad latus, seu potius inferius
adscribitur nomen artificis: IO-
HANES E. F. *ecit.*

LUCKIUS, qui anticam tan- Tab. XXI.
tummodo elegantis huius num-
mismatis partem edidit p. 121.
eam inter nummos iconicos
reposuit, qui cufus sit anno
1547. cum CAROLUS Cæsar,
comite FERDINANDO fratre, cum
copiis in Saxoniam movit; at-
que adeo CAROLI effigiem re-
ferre, ut is per id temporis, in
castris ad *Mülbergam* sitis, ar-
matus erat.

Sed aberrat hic denuo vir
bonus in sua narratione; si
posticam nummismatis partem vi-
disset, nihil illi de bello, contra
Saxones a Cæsare suscepto, in
mentem venisset; illa nempe
luculenter iuxta ac eleganter ob
oculos ponit *expeditionem Afri-
canam*, quæ a Cæsare anno
1535. feliciter suscepta, & ad
optatum finem perducta est.
*M. Imp. ar. pond. 6. unc. dem-
ptis drachmis 2.*

XXX.

CAROLVS † V † IMP † *erator* Tab. XXII.
AVG † *ustus* †. Protome Im-
peratoris armata cum paluda-
mento, capitè laurea redimito,
& ad lævam respiciente.

In averſa expeditio Africana,
coronæ laureæ inclusa, sistitur,
ubi Cæsar pariter paludatus
folio insidens, sinistra sceptrum
tenet, & altero pede BARBA-
ROSSAM Algerii tyrannum pellit,
dextram porrigit equiti MULE-
ASSI, quem in regnum restituit,
cernuis, & in genua provolutis
victis & captivis, stipante mi-
lite. Penes Imperatoris caput
conspicitur vir, manu lagenam
tenens, ad denotandum factum,
quod

CAROLI V. numismata.

Tab. XXII. quod commissâ in olivetis Tunetanis pugna, miles siti pressus, infecuta nocte, reperto fonte, aqua sit refocillatus.

De expeditione hac Tunetana consulendi sunt scriptores a PFEFFINGERO (a) citati.

Sed aberrat hic denuo LUCKIUS, cum Tunetanæ urbis, & arcis *Guleta* expugnationem in annum 1539. refert; primam enim expeditionem suscepit CAROLUS anno 1535. dum mense Aprili, cum numerofo exercitu in Africam traiecit, & egit feliciter: novam deinde, sed infelici successu contra Algerienses adorsus est, anno demum 1541. (b). *M. Imp. ar. cuf. pond. 1. unc. drach. 2. LUCK. pag. 84.*

XXXI.

Numisma hoc eiusdem cum præcedente, argumenti est, sed typus minus elegans, & in aversâ non satis bene expressa est lagena, quam miles tenet.

Cæterum titulus seu cognomen *Africanus*, quod præcedentes duo, & sequens nummus iconicus præfert, iure sibi promeruit Cæsar, atque in eo *Publii Cornelii* SCIPIONIS, qui ANNIBALEM vicit, exemplum secutus est. *M. Imp. ar. pond. semi-unc. 2. drach.*

XXXII.

Præfens numisma, quod aversâ destituitur, ab adversis præcedentium duorum partibus, forma solum, quæ ad ovatam propius accedit, differt; illud ve-

TOM. II. P. I.

(a) VITRIAR. Illust. I. I. tit. V. p. 729. ad an. 1531. & 1541.

ro huc pertinere, ac in memori- CAROLUS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIÆ.
am Tunetanæ expeditionis prodiisse, titulus eloquitur. *M. S. B. a. deaur.*

XXXIII.

IMP.erator CAES. ar CAROLVS. V. AVG. *ustm.* Protome Cæsaris, fere ut num. xxx.

Manus dextra, ex nubibus porrecta: supra monogramma quasi ex duplicata littera M conflatum, quod *Mediolanum* significat. Infra illud, æra Christi 1536. & in ambitu perigraphæ: MANVS. DOMINI. PROTEGAT. ME.

Numisma hoc cufum in memoriam factæ expeditionis contra FRANCISCUM Galliarum Regem, Ducatum Mediolanensem, mortuo SFORTIA, denuo affectantem (c). Reliquos nummos & monetas, imperante CAROLO V. *Mediolani* signatas, infra post monetas Neapolitanas proferemus. *M. Imp. ar. sesqui-unc. 2. drach. LUCK. p. 87.*

XXXIV.

CAROLVS. V. IMPERATOR. ROMANORVM. SEMPER. AVGVSTVS. 1537. Effigies CAROLI pectore tenuis efformata. Facies barbata, intuentium oculis tota obiicitur, dextra tamen gena magis prominente. Caput brevi capillitio instructum, & pileo tectum est. Humeros

palla, opere phrygio picta, operit, cuius ora late reducta pari arte distinguitur: pectus vero aurei velleris torques exornat. Duo numeri Arabici, in

L 2

æra

(b) Apud SCHARD. T. H. rer. Germ. p. 365.
(c) Vid. SLEIDAN. lib. IX. p. 283. seq.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

æra Christi, secundus & tertius
inversi sunt.

† AQVILA. ELECTA. IVSTE.
OMNIA. VINCIT. MDXXXVII.
Inter duas Herculis columnas,
minori effictas forma, Imperiale
scutum, Cæsarea corona redi-
mitum, & aurei torque velleris
cinctum præfert.

Epigraphe vero vetus est ex-
positio symboli *Fridericiani*, qui
quinque vocales litteras pro lem-
mate habuit. De his multa
commentatus est LAMBECIUS
(a), pluraque addit KOEHLER-
US (b). Alium subinde eius-
dem commatis, sed minoris
moduli nummum subministrant
recens aperta *Grossorum scrinia*
(c), quem nos supplevimus
Tab. XLIX. n. 32. Utraque
eius pagina hæc est: CAROLVSS.
ROOMANORVV. IMPERAT. or. Sue-
ta Cæsaris effigies, capite coo-
perto.

AQVILA. ELECTA. IVSTE.
OIA (omnia) VINC. it. Aquila
biceps Imperialis. *M. Imp. ar.*
pond. 3. drach. G. C.

XXXV.

CAROLVS. V. D. ei G. ratia
ROMANORVM. IMP. erator SEM-
PER. AVG.ustus REX. HISPAN-
N.iarum ANNO. 1537. ETATIS.
37. Protome Cæsaris eodem
fere, ut in præcedenti nummo,
habitu. Caput tamen sinistror-
sum magis reclinatur, dextra-
que sceptrum tenet Imperator,
sin. globum Imperii, cruce in-
structum.

In postica parte aquila biceps

(a) *Diar. S. init. cell. p. 16.*

(b) *M. B. L. P. III. p. 169.*

(c) *Supplement. I. p. 104. T. IX n. 104.*

(d) *Vid. Oliv. VREDII Sigilla Com.*

Imperialis coronata, inter duas Tab. XXII.
Herculis columnas, adscripto
lemmate: PLVS VLTÀ, clype-
um sustinet, torque aurei velleris
cinctum, cui impressa sunt reg-
norum & provinciarum insignia,
quibus CAROLUS ut plurimum
in Belgio usus est (d), a nobis
alias exposita.

Dum Cæsar prædicto anno
in provincia Gallica ageret,
HENRICUS Comes Nassaviæ,
maximis copiis, mandato Cæ-
saris conscriptis, Gallum ex
Belgio adortus est, tantum vero
terroris ex hoc Nassaviano exer-
citu iniectum erat Gallo, ut Pa-
risiorum urbem fossis & propug-
naculis, qua Belgium spectaret,
muniri curaverit (e).

Verum numisma ea occasione,
quamvis eundem annum præfe-
rat, cufum fuisse haud dixerim.
Illud dumtaxat *honorarium* esse
puto. *M. Imp. ar. pond. 2.*
unc. 2. drach. & M. S. B. e-
iUSD. pond. & metalli.

XXXVI. & XXXVII.

CAROLVS. V. ROM. anorum
IMP. erator. Protome Cæsaris
armata, capite coronato & ad
lævam converso.

In averfa figura muliebris
stans, dextra cornu - copiae
tenet, sin. acervum scutorum
incendit. In ambitu legitur pe-
rigraphe ex Psal. cx. 2. de-
sumpta: MAGNA. OPERA.
DOMINI.

Alter in hoc ab eo tantum dif-
fert, quod minoris aliquanto sit
moduli, Cæsaris caput radiatum
exhi-

Fland. pag. 160.

(e) MAMERANUS ad h. a. apud SCHARD.
T. II. script. rer. Germ. p. 1843.

Tab. XXII. exhibeat, & pone illud sigla R, pro qua in LUCKII ectypo litera A legitur, observetur. Est etiam commutatio facis, nec non cornu- copix in manibus mulieris, scuta incenditis.

Similis prorsus typus reperitur inter nummos TRAIANI Imperatoris, ubi adscripta vox PAX dubitare non finit, quin figura illa muliebris scuta, vel, ut LUCKIUS existimat, scuta & libros incendens, *Pacis* symbolum sustineat. Quare & horum nummorum inventorem, cui ille antiquus TRAIANI nummus facem haud dubie proutulerit, his typis *pacem* spectasse, necesse est; cum contra valde in ambiguo sit, ad quosnam pacis tractatus referendi sint; quippe cum nota temporis destituantur. Verum consideratis effigiei lineamentis, quæ CAROLUM eo oris habitu sistunt, qualem ab anno ætatis 42. ad 45. ut ex nummis eius, æra Christi notatis, ac num. XL. & XLII. depictis, videre est: haud forte multum aberrabimus, si utrumque ad annum 1544. quo *pax Crepsiacensis* CAROLUM inter & FRANCISCUM I. constituta est,

a (a) reponamus: nisi quis alterum ad Inducias Nicæenses, quod per me licet, referat.

Laudatus quidem Auctor b (b) eosdem hos nummos ad annum 1540. reponit, quo Gandaveses, res novas molientes, in ordinem redegit CAROLUS. Verum cum illud negotium quasi privatum dumtaxat fuerit, hoc autem publi-

cum: atque illic non tam de pace restituenda, quam de fontibus, supplicio addicendis, actum fuerit: non video quomodo hic typus ad eius rei memoriam conservandam adhiberi potuerit. Omitto reliqua.

Cæterum ob hanc ipsam LUCKII interpretationem, cui antequam chalcographus hanc tabulam absolveret, adhæreri posse videbatur; in causâ est, cur hæc biga nummorum paulo extra ordinem collocata fuerit. *Prior ex LUCKIO loc. cit. Posterior ex M. Imp. an. pond. I. ducat.*

XXXVIII.

CAROLUS V. ROM. ANORUM IMPERATOR AVGUSTUS HISPANIARUM REX. CATHOLICUS DVX. AVSTRIÆ DTC, quod et cætera legendum videtur.

QVOD IN CELIS SOL HOC IN TERRA CÆSAR EST. M. DXLI. Columnæ Herculis in mari sitæ, cum lemmate: PLUS VLTRA.

Eadem numismatis huius pars adversa, aversa omiſſa, reperitur in tabulis HERÆI, sed utramque in uno nummo cuso coniunctam inveni in gazis Aulæ Vindobonensis ex ære. Eiusdem ectypa edidit quoque LUCKIUS, sed variante nonnihil typo monetario, uti ex sequenti schemate pateſcit. Contendit quidem laudatus Auctor, numisma hoc paullo ante secundam Cæsaris in Africam expeditionem percussum fuisse, quæ hoc ipso anno, infelici quidem successu, peracta est. Sed non video,

L 3 qua-

(a) Vid. STRUV, in lib. sæpe laudato p. 1035.

(b) p. 96.

CAROLUS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIÆ.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

qualem magnificentissimus iste Cæsari attributus titulus, relationem habere possit, ad apparatum bellicæ expeditionis? Respicietur potius hac ipsa nummi perigraphæ ad officium Cæsaris, quod cum solis munere, in comparisonem recte venire potest. Apposite in hanc rem PANDULPHUS COLLENTIUS, HERCULIS Ferrariensium Ducis Legatus, in oratione ad MAXIMILIANUM I. CAROLI prædecessorem, habita (a), ubi sic loquitur: „ Quidam altius ac verius cogitantes, idem esse *Imperatoris opus*, dixerunt: *quod solis in mundo*, unde rerum omnium motus ac vita, unde operum omnium initia, progressus, finesque derivantur. “

Recurrit quidem hæc ipsa inscriptio in nummo, qui honori Cæsaris anno 1548. percussus fuit, cum insignem de Protestantibus victoriam referret, sed cur, quæres, illa in hoc typo anni 1541. occurrat? si coniecturæ locus datur, putaverim, numisma hoc, nisi in signanda æra a sculptore erratum sit, forte iussu GRANVELLANI, Oratoris Cæsarei, qui illa ætate *Wormatia & Ratibona* in materia religionis habitis, intererat (b), signatum fuisse; ut eiusmodi titulorum ostentatione, supremam Cæsaris auctoritatem maiestatemque publico monumento amplius manifestaret, ac testatam redderet. *M. Imp. ar. fus. pond. dimid. unc. 3. drach.*

(a) Apud FREHER. script. rer. Germ. T. II. p. 477.

XXXIX.

Tab. XXII

Idem plane cum priore nummus; nisi quod hic in adversa pectus Cæsaris veste, Phrygio opere ornata, opertum sit, & in epigraphæ post verba: *DVX AVST. riae*, litteris minusculis additum sit *etc.* id est *et cætera*, quo supra a nobis data expositio firmatur: in aversa vero umbonis parte, lemma: *PLVS VLTRA*, hic desideretur.

Ad hunc nummum LUCKIUS, infra citandus (c) symbolum Cæsaris hisce verbis exponit: „ ultra *Herculis* columnas non esse, quo ulterius progrediare, sermone adeo crebro usurpatum fuit, ut in proverbium etiam abierit: *fixisse Columnas* has in finibus Hispaniæ. Tum fingitur Hercules, cum boves *Geryonis* investigaret: tanquam illic suprema orbis esset meta: neque accessus ad ullam terræ plagam daretur ulterior. Jure igitur meritoque symbolum hoc usurpat Imperator, nunquam satis laudatus; utpote qui plus terræ ultra terminos illos, *Herculeos*, non aperuit modo, sed etiam occupavit. “ Vide de his plura apud CL. KOEHLERUM. *m. b. l. P. XIX. in Pref. §. VI. LUCK.*

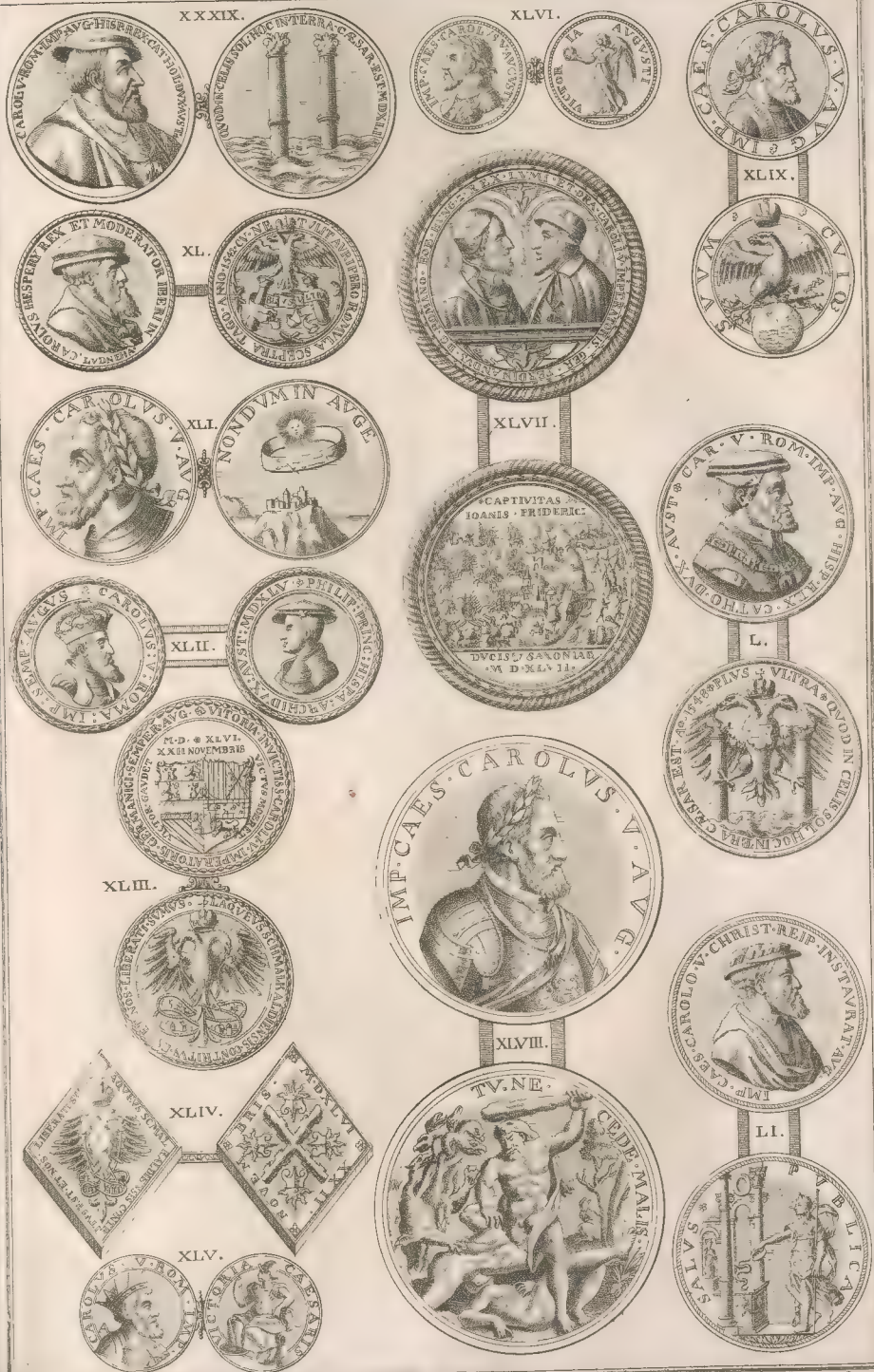
XL.

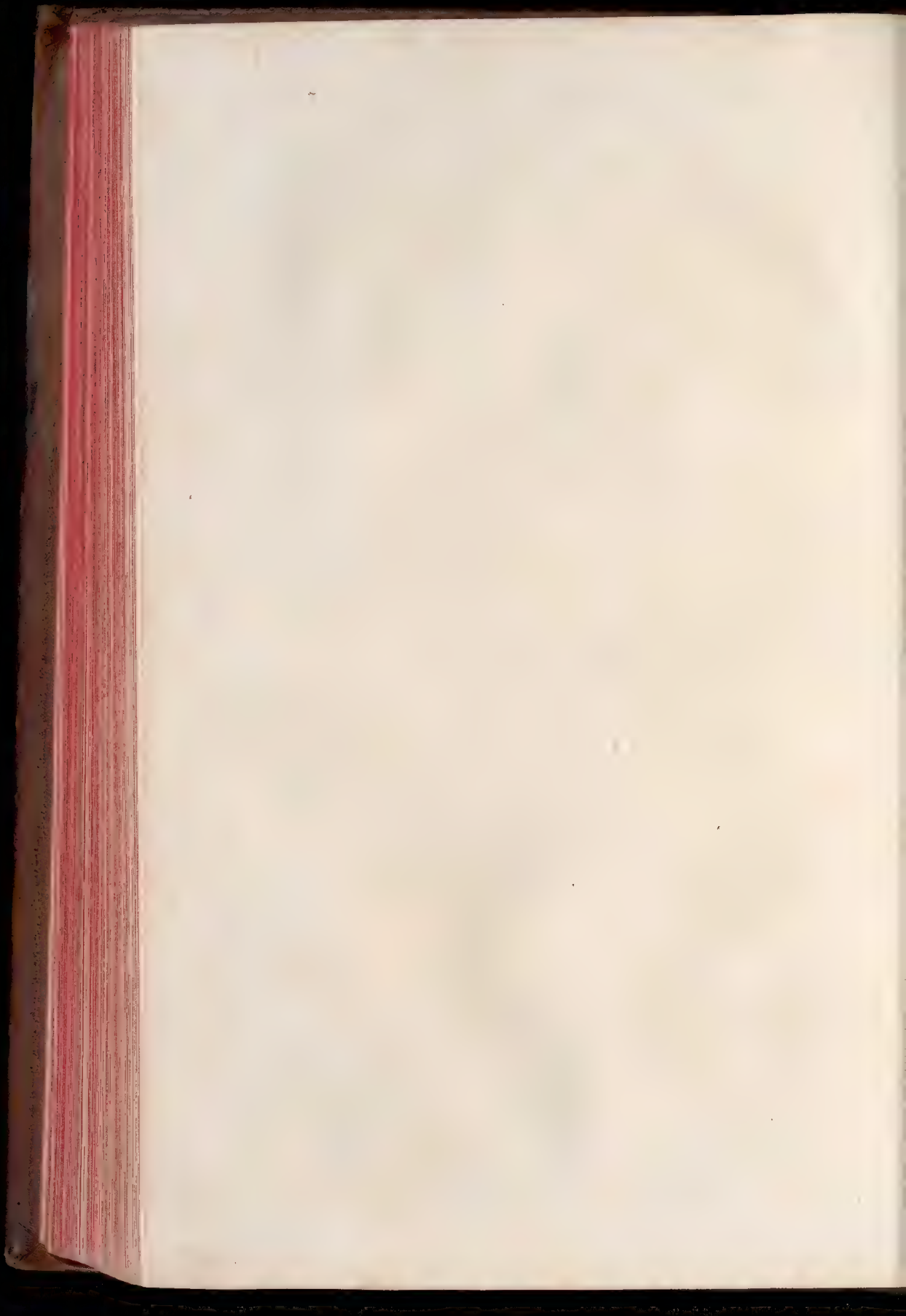
Protome Cæsaris, fere ut num. XXXVIII. Inferius legitur minoribus litteris: *LVDNEHA*, quod forte nomen est artificis *Ludovici Neha*, qui nummum fabricavit.

In

(b) Conf. HORTLEDER I. I. c. 36. p. 277.
(c) Syll. numm. p. 98.

CAROLIV. numismata.

Tab. XXII

In averſa aquila Imperii bi-
ceps coronata, pedibus inſiſtens
columnis Herculis, ſchedula,
ſeu fascia connexis, inſcripto
lemmate: PLVS VLTRA. Utrius-
que partis perigraphe ſimul iun-
cta, ſequens diſtichon conſtituit:

CAROLVS HESPERY REX ET
MODERATOR IBERI
INTVLIT AVRIFERO ROMVLA
SCEPTRA TAGO.

Additur nota chronologica:
ANNO. 1542. ac ſiglæ CV. NE,
quas forte: CV. *derunt* NE *apo-*
litani, vel CV. *ſus* NE *apoli*,
interpretari oportet. Notabis
quoque ſeparationem verbi *in-*
tulit, cuius prior quidem pars
in anteriori, altera in poſteriori
nummi facie ponitur.

Symbolum hoc Cæſaris aſſert
quoque auctor tabulæ chrono-
logiæ Ducum Brabantix (a).
Quadrat illud potius ad annum
1520. quo ſceptra & coronam
Germanici Imperii die XXI.
Octob. *Aquigrani* acceperat,
& in Hiſpaniam intulit; vel
ad annum 1530. quo CAROLVS
Bononia Romani Imperii diade-
mate a CLEMENTE VII. Ponti-
fice inſignitus fuit. Anno ſane
1542. de ſceptro Romano ne-
quidquam in Hiſpaniam invexit.
Sed utut hoc ſe ita habeat, ne-
gari non poteſt, eiſmodi elo-
gium etiam poſt electionem &
coronationem recte fuiſſe tribu-
tum; cum ſemper verum ſit,
quod CAROLVS Romana ſceptra
in Hiſpaniam intulerit. Nea-
politani ergo, qui nummum
honoribus Cæſaris tribuiſſe vi-
dentur, æram Chriſti ideo ad-

poſuiſſe cenſendi ſunt, ut, quo
tempore nummus percuſſus fu-
erit, conſtet; non ut facti,
ex ſe iam notiſſimi, tempus
conſignarent. *M. Imp. ar. pond.*
ſemunc.

XLI.

IMP. *erator* CAES. *ar* CARO-
LVS. V. AVG. *uſus*. Caput
Cæſaris laureatum, pectore
armato, a ſiniſtris dextrorſum.

Caſtellum rupi impoſitum,
ſupra quod ſol conſpicitur, ſigna
Zodiaci percurrrens, addita pe-
rigraphe: NONDVM IN AVGE.

Nummum hunc ſymbolicum
ſub ultima expeditione Gallica-
na, a CAROLO ſuſcepta, anno
1544. cuſum fuiſſe contendit
LUCKIUS, hocque ſymbolum
exponit: *quod ſicuti maximus*
reſeſſus ſolis a terra eſt, quum
ad quartum fere gradum cancri
peruenit: ac tum *in auge* ſive
apogæo eſſe dicitur: ita aliquo
quidem uſque nominis ſui fa-
mam ſeſe extendiſſe crederet
CAROLVS: nondum autem ad
apicem faſtigiumque ſummum
perduxiſſe.

Si typus iſte ad præfixum a
LUCKIO annum pertinet, di-
cendum potius erit: ſchema
caſtelli, quod in averſa videtur,
oppidum S. DESIDERII in Cam-
pania Gallica denotare; quo per
tranſactionem obtento, Cæſar
ulterius per Campaniam totum
duxit exercitum, tantumque
terroris tum Gallis iniecit, ut
complures ex opulentioribus,
ipſa Lutetia relicta, in Aquita-
niam uſque transfugerint: (b)
lemmate vero illo: NONDVM IN

AVGE,

SCHARD. T. II, Script. rer. Germ. p. 1847.

(a) Poſt pag. 86.

(b) Vid. *Nicol.* MAMERANUM ad h. a. apud

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE

AVGE, significari, Cæsarem ultiores belli progressus animo suo volvere. LUCK. p. 108.

XLII.

CAROLVS: V: ROMA: *norum*
IMP: *erator* SEMP: *er* AVGVSTVS.
Caput Cæsaris coronati & ornati ad pectus, a dextris sinistrorsum, cum Ordinis aurei velleris insigni.

PHILIPPUS PRINC: *eps* HISPANARUM ARCHIDVX: AVST: *rie*
MDXLV. Caput PHILIPPI pileo opertum.

Typum huius nummi edidit, & commentario exposuit Cl.

- a LOCHNERUS, (a) illum vero eam ob causam hoc anno cufum fuisse coniecat; quod PHILIPPO Hispaniarum Principi, die 8. Julii ex prima uxore MARIA natus fuit filius CAROLUS, atque inde in memoriam rei expressæ sint in hoc nummo effigies avi & patris. *M. Imp. ar. semiunc. drach. 2.*

XLIII.

VITORIA. INVICTISS. *imi* CAROLI. V. IMPERATORIS. GERMANICI. SEMPER. AVG. *usti*. In umbone supra scutum: M. D. XLVI. XXII. NOVEMBRIS. a dextris eiusdem: VICTOR. GAVDET. a sinistris: VICTVS MOERET. Scutum quadripartitum. Primus quadrans continet *Castella* & *Legionis* insignia, quadrifida sectione repetita. Secundus complectitur tesseræ *Arragonie* & *Sicilie* iugatas, quibus in imo areola triquetra, symbolo *Granate* impresso, est addita. Ter-

tius *Austria*, & veteris *Burgundie* insignia habet. Quartus *Burgundiam* novam & *Brabantiam* præbet: posterioribus his quadrantibus in pede scuti imposita parmula bipartita, leone *Flandrie* & aquila *Tyrolensi* distincta. Tab. XXIII

LAQUEVS SCHMALKALDIENSIS. CONTRITVS. EST. ET. NOS. LIBERATI. SVMVS. Aquila Imperii biceps coronata, rostris utrinque caput viri tenens: ab his capitibus laqueus, qui inferne ad caudam aquilæ gyrtus, quatuor civitates circumdat, fractus ac contritus est.

Nummum hunc pro more suo perdocte exposuit Clar. KOEHLERUS, illumque Augustæ Vindelicorum, in honorem Cæsaris cufum fuisse, coniecat. Is nobis primæ famosi illius *Schmalkaldici fœderis*, a CAROLO Cæsare feliciter factæ dissolutionis, memoriam conservat. Ubi enim Cæsar copiis instructus, *Neoburgum*, aliasque ad Danubium urbes receperat, inde *Donauverta* & aliis civitatibus occupatis, fixisque ad *Giengam* castris, ita fœderatos hostes velitationibus incursionibusque attrivit, ut perdita *Nordlinga*, *Böffinga*, Franconiaque occupandæ spe everfa, ad pacem petendam adegerit; sed negata pace, Imperii urbes pluresque fœderatorum territi, in fidem redierunt. Saxo vero & Hassus fœderatorum belliduces, a Cæsare proscripti, non multo post perfidiæ poenas dederunt. Quamobrem laudatus KOEHLERUS non dubitat

(a) Sambl. merckw. medail. T. 7. ad an. 1743. p. 65.

Tab. XXIII tat afferere: duo illa capita, quæ biceps aquila rostris tenet, *Saxonem & Hassum*, schemata vero civitatum, illas urbes denotare, quæ foederi Schmal-kaldico unitæ fuerant. Cæte-rum notetur in hoc nummo GERMANICI titulus, quem Cæsar a devictis Germaniæ Principibus, *Germanus* a *Ger-manis* assumpsit. Sed hi erant mutatae religionis fructus!

Edidit nuper Auctor Sup-
2 plementi I. (a) ad recens aperta *Grossorum* scrinia nummum mi-noris moduli, qui uncialem hunc, de quo modo egimus, ordine præcedit, quanquam eo-dem cufus sit anno 1546. eius delineationem damus in supple-mentis nostris Tab. XLIX. num. 33. qui huiusmodi est:

CAROLVS: V: ROMANO: *rum*
IMPER. ator. Effigies Cæsarís pectoretenus, cooperto capite.

AVFRVR DES SCHMALKELDI-SCHEN BVNDTS IM 1546. IAR. i. e. seditio, seu rebellio Schmal-kaldici foederis anno 1546. Qua dicendi formula denotari vide-tur causâ suscepti contra fœde-ratos belli.

Alii porro ob partam contra
b Protestantes a Cæsare victoriam cusi sunt nummi. Duo apud LUCKIUM (b) extant, quorum ectypa hic subiungimus. *K. m. b. l. P. III. p. 37.*

XLIV.

LAQVEVS. SCHMALKALDIEN-SIS. CONTRITVS. EST. ET. NOS. LIBERATI. SVMVS.

Aquila Imperialis biceps, imminente capitibus corona. Pectori impressa parmula, a sum-

TOM. II. P. I.

(a) Pag. 105. Tab. IX, n. 106.

mo bipartita, *Castelle & Austriæ* CARO-LUS V. ROM. IMP. ET REX Hi-SPANIÆ. tesseras referens: ad caudam inflexa schemata quatuor civi-tatum, ut in typo præcedentis nummi.

In averſa crux S. ANDRÆ, in cuius quatuor angulis toti-dem ignitabula cum flammis, quæ ex insigni aurei velleris deprompta sunt, comparent: additur in margine nota tem-poris: M. D. XLVI. XXII. NO- VEMBRIS.

Expositionem huius numif-matis in notis ad præcedentem typum iam dedimus. Monet vero Cl. LUCKIUS: quod soluto Protestantium exercitu, Præ-fecti militum istius & sequentis formæ numismatibus a Cæsare sint donati. LUCK. p. 119.

XLV.

CAROLVS. V. ROM. *anorum*
IMP. erator. Caput Cæsarís ra-diata corona redimitum, & pec-tus armatum: addita in um-bone, retro collum, sigla A.

VICTORIA CAESARIS. Mulier veteri Romanorum more arma-ta, hostium spoliis insidens, dextra baculum tenet. Eodem modo in Cæsarum antiquorum nummis *Roma*, dea galeata spoliis insidens, frequenter oc-currit. *Idem cir. loc.*

XLVI.

IMP. erator CAES. ar CARO-LVS. V. AVGVSTVS. Protome Cæsarís armata, capite laurea-to, dextrorsum converſo.

VICTORIA AVGVSTI. Victo-ria tunicata, alte succincta & alata gradiens, dextra fer-

M

tum

(b) Syllog. p. 119.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

tum protendit, sin. palmæ ramum tenet.

Nectō hunc typum tribus præcedentibus, qui forte eadem occasione cufus est. Inscriptio & typus utriusque eodem redeunt; in priori enim *Roma victrix*, hic ipsa victoria exhibetur, & quod perigraphæ: VICTORIA CÆSARIS, significat, hoc idem edicit: VICTORIA AVGVSTI. Denique uterque typus ex nummis antiquis pulchre petitus est. *M. Imp. a.*

XLVII.

Imagines CAROLI & FERDINANDI fratris eius, obversis vultibus, velut in porticu stantium. Hic a dextris, togatus, caliptra tectus, & insigni Ordinis aurei velleris conspicuus: ille vero a sinistris eodem fere habitu, cum pallio, quod iuxta collum constrictum est. Superius intra iuncturam columnarum genius confidet: in exergo vero alter genius, dextram ad scutum, *Castella & Legionis* symbolis exaratum: sinistram ad alterum scutum extendit, in quo tessera *Austria* sola conspicitur. In ambitu sequens perigraphæ legitur: LVMI. na ET. ORA. GAROLI. V. IMPERATORIS. GER. mania FERDINANDVS. DEI G. ratia ROMANORUM BOE. mia HVNG. arie Z. (*cætera*) REX.

In averfa prælium ad *Mülbergam* commissum exhibetur, ac superius inscribitur: CAPTIVITAS IOANIS. FRIDERICI, &

(a) Corp. Hist. Germ. Per. X. sect. IV. §. 77. p. 1047.

(b) Collect. numm. de an. 1737. p. 177.

in exergo eius continuatio: DV- CIS: SAXONIAE. M. D. XLVII. Tab. XXIII

De hoc prælio, quod CAROLUS, fraterque eius FERDINANDUS cum JOANNE FRIDERICO Saxoniae Electore ad sylvam Lochanam, haud procul *Mülbergæ* commiserunt, in quo Saxo victus & captus fuit, Scriptores passim agunt, THUANUS, HORTLEDERUS, AVILA, cæteri apud *Bur. Goth. Struvium* (a). In cuius rei memoriam hocce numisma signatum fuit, quod erudite recenset Cl. LOCHNERUS (b). aliosque citat auctores, qui de illo, & cæteris nummis, in gratiam huius victoriæ cufis pertractant (c). Porro *Germanici* titulus, de quo hic supra ad num. XLIII. egimus, in hoc nummo denuo recurrit. *M. Imp. a.*

XLVIII.

IMP. erator CAES. ar CAROLVS. V. AVG. usus. Protome CAROLI ut num. XXXIII. hic tamen in thorace Imperatoris caput humanum conspicitur.

TV. NE. CEDE. MALIS. Hercules leonina pelle amictus, duos in terram prostratos viros clava contundit, ac superius imminente a dextra parte hydra, & fatyro ad sinistram, arbori colligato.

Quod imago Hercules Cæsarem, viri prostrati Saxonem cum sociorum quodam: fatyri typus Landgravium Hassiæ, & hydræ symbolum unitas civitates, conatibus Cæsaris frustra resisten-

(c) Vid. etiam TENZELII Saxon. numif. T. II. p. 163.

Tab. XXIII stentes, repræsentent, docet
 a LUCKIUS (a): *M. Imp. ar.*
pond. 3. unc. 2. drach. LUCK.
loc. cit.

XLIX.

IMP. *erator* CAES. *ar* CARO-
 LVs. V. AVG. *ustus*. Imago Cæ-
 faris, ut num. xxx. & perigra-
 phe ut num. præcedenti. A-
 quila simplex panfis alis, cui
 superimposita corona Imperato-
 ria, globo terraqueo quasi in-
 dens: dextro pede ramum
 oleæ, sinistro Jovis fulmina te-
 net, adiecto in ambitu lemma-
 te: CVI^QUE SVVM.

b Hic quoque nummus anno
 1547. (si LUCKIO fides) cusus,
 ad victoriam Cæsaris, apud
Mülbergam obtentam, spectat,
 coque symbolo morigeris dicto-
 que obedientibus oleam pacis
 offert: rebellibus, ac contra se
 insurgentibus, fulgura & indi-
 gnationem minatur. Animad-
 verto tamen, in scriniis *Grosso-*
rum (b) fere similem ex ARNDII
 libro monetali, recenseri num-
 mum, qui non ad annum
 1547. sed, ut ex nota tem-
 poris, in eodem expressa, in-
 telligitur, ad annum demum
 1551. pertinet, qui ibidem sic
 describitur: Effigies Imperatoris
 cum corona laurea, adiecto
 titulo: CAROLVS. V. AVGVSTVS.
 IMP. CAES. *ar*. Mallem: IMP.
 CAES. *ar* CAROLVS &c.

Aversa cum descriptione
 mox facta convenit. Sed hæc
 non obstant, quin LUCKII
 nummus ad prædictum annum
 referri possit; cum nihil insolitu-
 m sit, ut nummorum typi

TOM. II. P. I.

(a) Syll. num. p. 126. sep.

subinde repetantur; velut in CARO-
 nummis MAXIMILIANI vidimus. LUS V.
 ROM.
 Quod si quis autem nummum IMP. ET
 pro honorario habeat, eiusque REX HI-
 symbolo ad iustitiam Cæsaris, SPANIÆ.
 qua bene merentes proemio,
 male agentes pæna afficere soli-
 tus sit, adludi censeat, cum
 hoc equidem non contendam.
 LUCK. *loc. cit.*

L.

CAR. *olus* V. ROM. *anorum*
 IMP. *erator* AVG. *ustus* HISP. *ania-*
rum REX. CATHO. *licus* DVX.
 AVST. *ria*. Effigies Cæsaris, fere
 ut num. XXIX.

In aversa aquila Imperii bi-
 ceps coronata, gerens in pecto-
 re parmulam, *Austria & Bur-*
gundia tesseris distinctam, atque
 inter columnas Herculeas, in
 fluctibus consistentes, expansis
 alis & cruribus hærens, adiecto
 in peripheria non solum sueto
 lemmate: PLVS VLTRA: sed
 & perigraphe, quam num.
 XXXVIII. & XXXIX. iam vidi-
 mus: QVOD IN CELIS SOL HOC
 IN TERRA CÆSAR EST. ANNO
 1548.

Quo hæc perigraphe perti-
 neat, superius loco citato ad-
 notavimus. Auctor quidem
 Tabulæ chronologicæ Ducum
 Brabantiae hunc nummum pro
symbolico habet: malim ego
 cum LUCKIO *Honorarium* no-
 minare; qui vel a Cæsare ipso,
 quo supremam suam supra cæ-
 teros potestatem, testatam fa-
 ceret; vel eodem ex fine ab alio,
 post relatum de Protestantibus
 victoriam, durantibus adhuc
 comitiis Augustanis anno 1548.

M 2

cusus

(b) Loc. II. p. 45.

CARO-
LUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIE.

cufus fit; plures enim illa ætate Ordines, cum primis civitates Imperiales, debitæ erga Cæsarem submissionis significandæ caussa, signari iusserunt nummos, quibus maiestas CAROLI fere ad cœlos usque efferebatur (a). Repete dicta in notis ad nummos anni 1541. hic supra num. XXXVIII. & IX. ubi eandem inscriptionem reperies, unde præsens ista forte desumpta ac repetita est.

Ad hunc annum referendus pariter nummus, quem aperta recens *Grossorum* scrinia subministrant (b): eius delineationem videfis in supplementis nostris Tab. XLIX. num. 34.

KAROLUS ROMANORUM (*Imperator*). Caput & pectus Cæsaris. Illud pileo cooperitum: hoc torque aurei velleris ornatum.

PLUS OVLT RA 1548. Aquila Imperii biceps columnas Herculis coronatas unguibus tenens. Sed in ambiguo est: ubi locorum, & qua occasione quadrangularis hic nummus percussus sit. *M. Imp. ar. pond. sesqui unc.*

LI.

IMP. ERATORI CAES. ARI CAROLO. V. CHRIST. IANA REIP. UBICA INSTAVRAT. ORI AVG. VSTO. Imago Cæsaris ut num. XXXIX.

In altera facie figura muliebris stolata stans, dex. pateram tenet, ex qua cibum præbet sinuoso serpenti, in ara exurgenti: sin. hastam puram tenet.

In interiori aræ parte imaguncula quædam consistit, quæ

haud satis discerni potest. Vi- Tab. XXIII
detur tamen figura muliebris stolata stans, dextra demissa, sinistram pectori admovens, additur in peripheria inscriptio: SALVS PVBLICA.

Hic quoque typus, saltem ex parte, ab antiquis petitus est. Indicatur illo SALVS PVBLICA, ab Imperatore asserta; eo nimirum, ut quidem arbitrator, tempore, quo fœderatos Schmalkaldicos, Religionis caussa, turbas in Imperio excitantes, ad obsequium compulit: hinc in adversa nummi parte: CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ INSTAVRATOR audit; eo quod salutem reipublicæ Christiano-Catholicæ, disructo Schmalkaldico fœdere, reddidisse visus sit. Est itaque præsens quoque numisma *Gratulatorium*, Cæsaris honoribus, ut inter cætera, ex dandi casu, in eadem adversa usurpato (quod idem in nummis TRAIANI frequentissimum est) colligitur, post prælium *Mülbergense* tributum. *M. Imp. ar. pond. i. unc. i. drach.*

LII.

IHSVS. CHRISTVS. AIN. KY- Tab. XXIV
NIG. IM. HIMEL. VND. DER. ERDEN. 1550. i. e. *Iesus Christus Rex cœli & terræ*. Salvator mundi in throno sedens, coronam spineam & palmium gerens, dextra sceptrum, sin. globum cruce instructum, tenet.

V. ON G. OTTES GNADEN. KAROLVS. DER. V. RO. EMISCHER KAISER. WART. GÆBORN. IM. 1500.

(a) Conf. KOEHLER M. B. L. P. III. p. 64.

(b) Suppl. I. p. 106, Tab. IX. n. 107.

CAROLI V. Numismata. Tab. XXIV.

LII.

LVII.

LXV.

LIII.

LVIII.

LIX.

LIV.

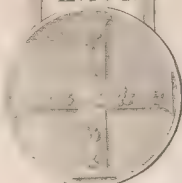
LX.

LXVI.

LV.

LXI.

LXII.

Nummi Iconici.

LVI.

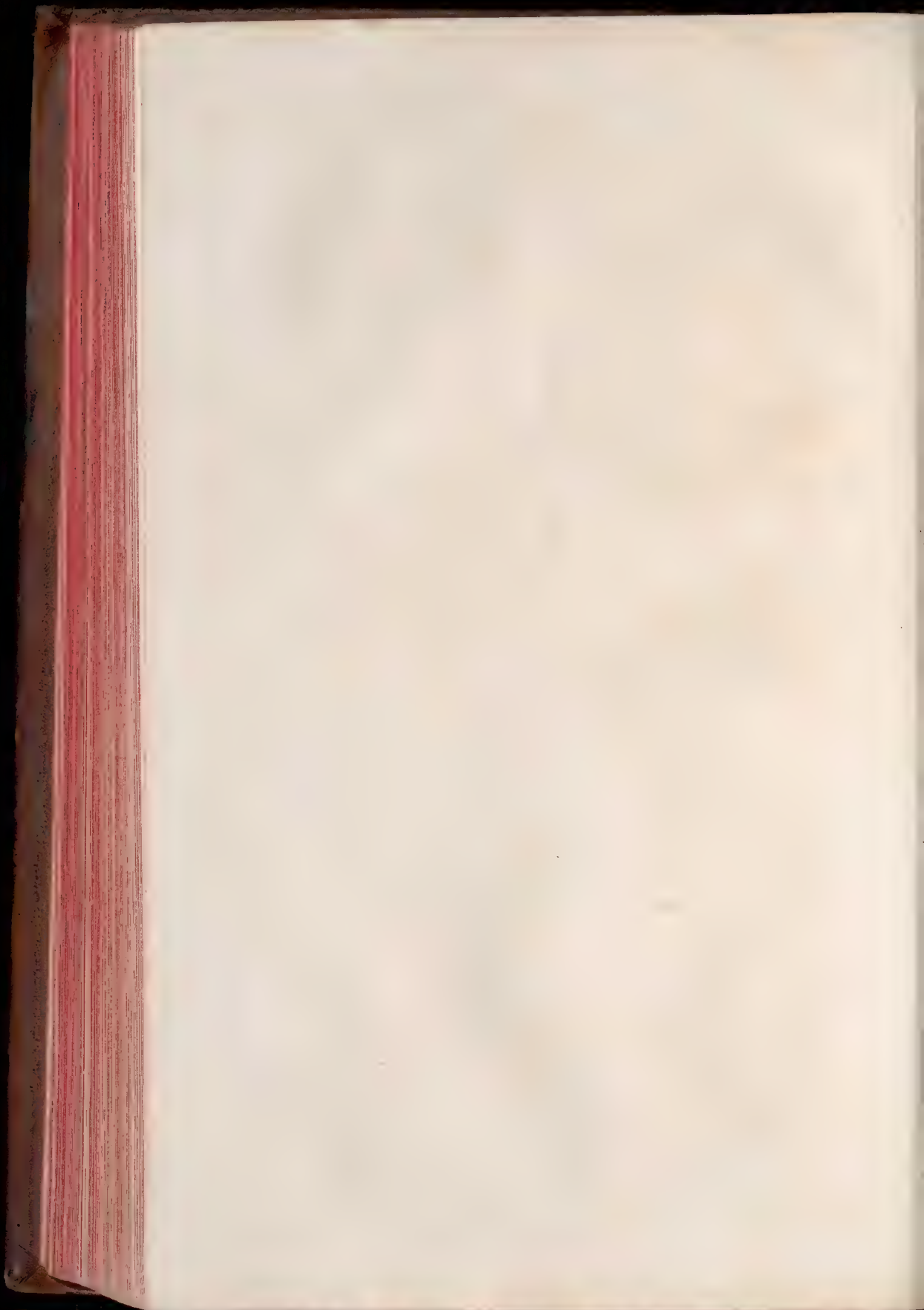
LXIII.

LXVII.

LXIV.

Tab. XXIV 1500. i. e. *Carolus V. D. G. Rom. Imp. natus erat anno 1500.* CAROLUS coronatus, vestitu Imperatorio ornatus, adversa fronte, in throno sedet, & dex. gladium, sin. globum tenet.

Hunc nummum eiusdem argumenti esse puto, cuius est ille, quem num. XXVII. exposuimus. Quemadmodum enim in illo Deus regna cœli, terræque cum CAROLO ita divisisse dicitur, ut servato sibi astrorum Imperio, Casari terras regendas commiserit: ita & in hoc quoque nummo CAROLUS, solemniiori Imperiali ornatu indutus, ut rector, mundique, cuius typum manu gerit, Dominus repræsentatur: ita tamen, ut Imperium istud CHRISTO Domino, per verba: *Dei gratia*, primo loco posita, submisit, ut par est, in acceptis referat. Hinc etiam est, quod CHRISTVS, qui solus verus Rex & Dominus dici potest, non solum cum debito sibi titulo: REX COELI ET TERRÆ, sed etiam Imperii sui insignibus, sceptro & globo, nec non corona spinea, qua illud promeruit, in adversa nummi parte depingatur. Cæterum hoc ipsum quoque monumentum, alterius industria Imperatori CAROLO positum fuisse, censeo. *M. Imp. ar. fuf. pond. 5. drach.*

LIII.

Perigraphe huius nummi cum antecedenti convenit, interveniente levi discrimine. Imago CHRISTI Domini, spinis coronati, & pallio induti, in

tegro fere corpore, dextra globum crucigerum, sin. sceptrum tenentis.

In huius quoque partis perigraphe exiguum discrimen est cum ea, quam num. præcedenti vidimus. Imperator hic etiam eodem habitu, ad crura usque, sistitur, capite ad lævam converso: abest quoque thronus. Eius expositio ex præcedenti habetur. *M. Imp. ar. fuf. pond. 5. drach.*

LIV.

CAROLVS Q. *vin T. u. s.* IMP. erator *M. agnus* (vel *M. aximus*) 1556. Protome CAROLI togati, capite caliptra operto, ad lævam converso, cum Ordinis aurei velleris symbolo.

In aversa genius Imperatoris, togatus, dextra extenta victoriolam sustinet, sin. globum tenens, vestem colligit. Quid a tergo eius emineat, ab aliis edoceri cupio. In ambitu nummi sequens hexameton legitur:

VICTORI. CAROLO. LAVREA.

NE. VNA. SATIS.

EST.

Nummum hunc eodem anno, quo CAROLUS, abdicatis regnis, in monasterium S. JUSTI, Ordinis Eremitarum S. HIERONYMI, se recepit, cufum fuisse, adiecta æra evincit. Is ergo hoc innuere videtur: quod cum CAROLO una *laurea*, intellige *temporalis*, haud sufficiat: iam de alia, id est *cœlesti* & *æterna* sollicitus sit; & qui hostes visibiles toties vicerit, iam invisibiles adgrediatur, de iis similiter triumphaturus. Opportune hic occurrit, quod de

CARO-
LUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

hoc CAROLI secessu THUANUS
(a) scribit: *nulla res magis
animi magnitudinem ostendit,
quam vite clausula: qua vir a-
lios vincere assuetus, se ipsum vi-
cit, viteque tot casibus obnoxia,
iam potiore mente agitans, an-
tequam moreretur, renuntiavit*
Sc. M. Imp. ar. pond. i. unc.

a

LV.

Protome CAROLI, pileolo
tecti, cum patagio pelliceo, &
torque Ordinis aurei velleris, a
dextris sinistrorsum. Additur
in area nudum eius nomen:
CAROLVS.

In averſa imago CHRISTI
Servatoris, cruci affixi, ante a-
quilam bicipitem expansam &
coronatam, inter duas Hercu-
lis columnas, erigitur, adiecta
in fascia transversa inscriptione:
PLVS VLTRÆ, errore ſcilicet
monetarii pro VLTRA. Superi-
us initium Pſalmi quinquageſi-
mi: MISERERE MEI DEVS. po-
nitur.

Numisma hoc, quadratæ for-
mæ, intra annos 1557. & 58.
quo tempore CAROLUS, abdi-
catis regnis in D. JUSTI mona-
sterio ſolitariam ſanctamque vi-
tam egit, conſtatum fuiſſe, vel
ex eo probabile ſit; quod in
antica eius parte, titulis Imperii
cæterorumque regnorum omiſ-
ſis, nudum CAROLI nomen
adſcribatur. Depingitur in eo
imago CHRISTI Domini, cruci
affixi, ut innueret Princeps pi-
ſſimus, ſe depoſito ſemel Im-
perii faſtu, ſolum JESUM Chri-

ſtum, & hunc crucifixum, Tab. XXIV
ante oculos habere, Deique
miſericordiam expoſcere. Dig-
num ſane CAROLO monumen-
tum, cui ante iam in uſu erat,
CHRISTI imaginem ubique ſe-
cum geſtare, eoque ſigno con-
tra hoſtes in pugna uti (b).
Auguſtum quoque ac æternum
Principibus, quin CHRISTI fi-
delibus univerſis, pro ſacris me-
ditationibus faciendis argumen-
tum.

Servatorem igitur cum aſſi-
due ante oculos haberet CARO-
LUS, illud cum maiori, tum
ſerventiori ſtudio ſub ultimum
vitæ tempus fecit, quando nem-
pe extremam luctam propius
abeſſe ſenſit; tum enim paucis
ante obitum ſuum diebus, iu-
ſta funeralia, ut *Famianus STRA-
DA* auctor eſt (c), ritu Roma-
no-Catholico, ſibi tanquam vita
iam deſuncto, in Eccleſia per-
ſolvi iuſſit. Quo quidem in
Eccleſiaſtico officio, cum Pſal-
mus *penitentialis* quinquageſi-
mus ſolemnis ſit, nummum eo
tempore cuſum exiſtimo. Pul-
chre etiam ſuetum ipſius ſym-
bolum huc tranſlatum fuit;
cum quandocumque mentem
chriſtianam mortis cogitatio ſub-
it, illud quoque Apoſtoli mo-
nitu revolvat, neceſſe eſt: *non
habemus hic manentem civitatem,
ſed PLVS VLTRA* aſpirantes, *fu-
turam inquirimus.* (d) *M. Imp.
ar. fuſ. pond. 3. drach.*

NUMMI ICONICI.

Nummos CAROLI iconicos
nonnullos quidem iam dedimus,

præ-

(a) Loc. cit.

(b) GODELEVÆUS ap. STRUV. period. X.
p. 1079. in not.

(c) STRADA Lib. I. Decad. I. p. m. 14.

(d) Hebr. XIII. 14.

Tab. XXIV præsertim in num. v. VI. XXIX. xxxii. & alibi passim; immo quotquot eius nummos produximus, iconem seu effigiem Cæsaris plerumque affabre exhibent: superflunt tamen non pauci diversæ formæ, variique moduli, qui etsi notis chronologicis destituti, & forte nonnulli restituti primum post obitum eius cusi sint: nefas tamen foret, illorum ectypa oblivione premere; quamobrem illa hoc loco ordine suo exhibere statui; sit itaque

LVI.

IMP. ERATOR CAES. AR CAROLVS. V. AVG. *us*us. Protome CAROLI armata, capite laureato & ad lævam versò, cum tessera Ordinis aurei velleris. Eius thoraci aquila simplex panfis alis, globo insistent, impressa est, & uterque humerus capite leonis, ut fere solet, exornatur. *M. Imp. a. fus. absque postica.*

LVII.

Protome CAROLI fere ut num. præcedenti. Abest tamen in thorace aquila, cuius loco caput leonis exhibetur. Nec protome Cæsaris, sed margo huius ovati nummi torque aurei velleris pulchre exornatus, intra quam legitur titulus: CAROLVS. V. RO. *manorum* IMPERATOR. AVG. *us*us. *M. Imp. a. S. B. a. inaur.*

LVIII.

Protome CAROLI togati, capite pileato, & dextrorsum

converso, absque inscriptione. CAROLVS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIÆ.

LIX.

Protome CAROLI togati, pileolo tecti, ad lævam conversi, affabre facta, cum Ordinis aurei velleris symbolo. *M. Imp. ar. cus.*

LX.

Effigies CAROLI Augusti, & FERDINANDI Romanorum Regis iugata, pectoribus armatis, & Ordinis aurei velleris insigni ornatis. Utriusque caput corona cum radiata tum laureata redimitur, ac insuper CAROLI corona arcuata est. Additur in peripheria, quam corona laurea cingit, perigraphæ: CAROLVS. V. IMPERATOR. E C. (*et cetera*) FERDINAND. *us* (sic) ROM. *anorum* REX. ET C. *etera*. *M. Imp. au. bracteatus pond. 1½. duc.*

LXI.

Capita CAROLI & FERDINANDI iugata, nuda & ad lævam conversa.

Nummus hic quadratæ formæ fictilis est, id est ex luto, seu plastica arte effictus, igne coctus, ac demum luteo colore obductus, & ob singularem eius elegantiam in Augustam nummothecam reconditus. *M. Imp.*

LXII.

Numisma hoc, ex duabus laminis argenteis constat, quæ epitonio instructæ, invicem iungi & occludi possunt. Earum altera pars FERDINANDI I. eiusque

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

que uxoris icones refert, quas suo loco Lectori ante oculos ponemus: in hac vero facie CAROLUS V. & PHILIPPUS II. eius filius, repræsentantur: ambo pileati, & insigni aurei vel-
leris ornati. *M. Imp. ar. pond.*
I. unc.

LXIII.

IMP. ERATOR CAR. OLUS V. ET PHILIPPVS PRINC. EPS ISP. ANIARUM. Imagines CAROLI & PHILIPPI eius filii iugatæ: uterque armatus, sed solus CAROLUS laureatus, & aurei velleris tessera conspicuus est.

Postica pars torque aurei velleris cincta, binas continet columnas Herculeas, fascia nexas, inscripto lemmate: PLVS OVLTRE. Superimposita columnis Imperiali corona.

Numisma hoc ante annum 1554. & quidem in Belgio percussum fuisse, credo; nam anno modo dicto PHILIPPUS nuptias cum MARIA Angliæ Regina celebraturus, a patre CAROLO diplomate publico *Rex Neapolis* creatus fuit. In perigraphæ vero huius adversæ solummodo *Princeps Hispaniarum* scribitur. Tum vero in aversa vox: *ovltre*, pro *ultra*, linguam Belgicam, seu potius Burgundicam sapit. *M. Imp. a. deaur.*

LXIV.

Numisma hoc iconicum inscriptione caret. Antica eius pars sistit imagines iugatas CAROLI & PHILIPPI, ut num. præcedenti.

Postica exhibet icones FER-

DINANDI I. laureati & armati, Tab. XXIV nec non eiusdem filii MAXIMILIANI II. in iuvenili adhuc ætate. *M. Imp. ar. fus. pond. semunc. I. drach. 85 M. BUOL. a.*

LXV.

DIVVS. CAROL. V. AVG. *ustus OPT. IMUS PR. INCEPS TR. IUMPHATOR F. ELIX CIR. (christiana) REIP. UBICÆ SERV. ATOR IMPER. ATOR.* Protome Cæsaris a fronte, pileolo tecti, & veste, opere Phrygio contexta, induti.

In postica sphaera armillaris, inter duas Herculis columnas, sistitur, in quarum altera exuviae leonis suspenduntur, alteri clava eius applicatur. In ambitu legitur pentametron: NOMINE COE. SAREO. PLENVS. VTERQ. *ue* POLVS. In exergo, binæ litteræ CC Oedipo indigere videntur.

Nummum hunc, in cuius antica parte chalcographus LUCKII caput Cæsaris pro sua, qua passim usus est, licentia, inversum dedit, auctor tabulae chronologicae Ducum Barbantiae (a) denuo pro symbolico habet, laudatus vero LUCKIUS sub ipsa urbis *Metensis* obsidione cufum fuisse asserit: sed perperam; exuviae enim leonis in columna suspensæ, & clava HERCULIS, velut otiosa atque inutilis, ad alteram columnam applicata, non obscure docent; CAROLUM, per abdicationem omnium regnorum, Herculeis laboribus suis finem imposuisse: postquam orbem universum, qui in nummo pariter depingitur, gestorum fama compleverat,

(a) Edit. Mechlin. 1669, in 4. post p. 86.

Tab. XXIV rat, uti testatur inscriptio postica: NOMINE CÆSAREO PLENVS VTERQVE POLVS. Cæterum hic nummus post num. LIII. vel LIV. collocandus fuisset; neque enim ob *Divi* titulum (quod aliquoties iam monuimus) inter restitutos adnumerandus est. *M. Imp. ar. pond. semiunc. 1. drach. LUCK. p. 150.*

LXVI.

CAROLVS. V. IMPERATOR. Protome CAROLI armata, capite nudo, ad lævam converso, cum ordinis aurei velleris symbolo.

Postica crucem exhibet planam, absque inscriptione, cui rosæ, seu flores in decussim impressi, numero novem. Sed quid hoc signum crucis sibi velit, & an ordinem Equestrem Hispanicum denotet, an quid aliud? omiſſa in typo Christi æra, in dubia plane opinione relinquo. *M. Imp. ar. fus. pond. semiunc. 3. drach.*

LXVII.

D. IVS CAROLVS. V. ROM. AVGVSTVS GERM. ANIA HISPAN. IARVM ET IND: IARVM REX. Protome Cæsaris, togati, cum patagio & ordinis aurei velleris insigni: exertis manibus, quarum altera sceptrum, altera globum Imperii sustinet: capite caliptra obtecto, a dextris sinistrorsum.

In averſa suetæ HERCULIS columnæ coronatæ, in fluctibus

TOM. II. P. I.

(a) M. B. L. Par. I. in supplem. p. 429. n. III. & P. VI. p. 138. nec non P. XIX. ubi eum in frontispicio delineari curavit.

consistentes, hærente inter eas aquila simplici, cui corona Imperialis imminet: addito lemmate: PLVS VLTRA. In ambitu legitur hexametron: HERCVLIS. EXCESSIT. MAGNA. VIRTVTE. COLUMNAS.

Nummum hunc in auro vidit & descripsit Clar. KOEHLERUS (a), atque recte monet, illum a Judæo Pragenſi fabricatum, adeoque falsum esse & supposititium. *M. Imp. in pl. eſ. ibid. ar. pond. 3. drach.*

NUMMI UNCIALES.

MONITUM.

Triginta septem annis, quibus CAROLUS imperavit, ne unus quidem *uncialis*, eius iussu, percussus est *nummus*, ut advertit Cl. KOEHLERUS (b); nam quos eius generis & ponderis MELLENIUS *uncialium* nomine donavit, ad historicos vel memoriales pertinent, de quibus nos supra egimus. Ad supplendum itaque hunc defectum, eodem KOEHLERO docente: adsumendi sunt *unciales*, a civitatibus Imperii signati; ut hac ratione seriem nummorum CAROLI texere possimus. Morem geram monito Viri, in re nummaria exercitatissimi, & quatuor eiusmodi *uncialium* typos in medium proferam. Qui vero operam suam in colligendis undequaque *uncialibus* nummis impendunt, plures eius generis apud alios invenient typos, huc facientes. (c)

N

LXVIII.

(b) Ibid. P. II. in Præf. §. XXXVII.

(c) Vid. Thaler-Cabinet KOENIGSBERG. edit 1735. & al.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

LXVIII.

CAROLVS. D:ei G.ratia ROM.
M. anorum IMP. erator. HISP. aniarum REX. Effigies CAROLI coronati & armati.

Tab. XXV.

DA. MIHI. VIRTUTE. m. CONTRA HOSTES. TVOS. Scutum quadripartitum, cui imposita manus abscissa, quæ adsignificat, nummum hunc Anversie cufum fuisse. Primus quadrans continet fasciam Austriacam. Secundus liliis Burgundicis conspersus est. Tertius habet taxias obliquas Burgundia. Quartus ostendit leonem Flandria. Medio omnium incumbit parvula Brabantia.

De hac CAROLI corona nonnulla crudite edisserit Cl. a MELLENI, & ex SPENERI opere Heraldico evincere conatur: hanc coronæ clausuræ formam, a CAROLO V. primo introductam fuisse. Huic sententiæ & nos subscribimus; quamvis enim bigam nummorum in MAXIMILIANO (a) recensuerimus, in quibus caput Imperatoris simili corona conspicuum est: eorum tamen alter, ut ibidem observavimus, haud dubie ad restitutos pertinet: alter ab auctore scrinii Grossorum in eundem album refertur. Qua de re tamen iudicent Eruditiores.

Ad inscriptionem laudatus auctor notat: Imperatorem divinam contra inimicos opem implorare, quibus precibus forsitan usus sit, dum contra infideles Mauros expeditionem suscepit, plus simplici vice in Africam traiciens, & primo

quidem ex voto rem gerens, Tab. XXV. deinde vero aliquantulum infelicius: ut in præcedentibus iam monuimus. An vero legitima hæc sit inscriptionis expositio, aliis pariter diiudicandum relinquimus.

Huc pertinet nummus, cuius delineationem ex Scrinio II. Grossorum petitam (b) in supplementis nostris Tab. XLIX. num. 36. repetimus, eiusdem utraque facies hæc est: KAROLVS. D:ei G.ratia ROM. anorum IMP. erator z (S) HISP. aniarum REX. Aquila biceps Imperialis, in scuto coronato, cruci imposito.

DA MICHI. (littera c superabundans) VIRTUTE. m. CONTRA HOSTIS. (pro hostes) TVOS. Clypeus quadripartitus. I. & IV. quadrans repetita Castilia & Legionis tesseras continet. II. & III. Austria, nec non novæ & veteris Burgundie insignia refert.

Alium subinde Clar. Auctor edidit nummum (c) præcedenti fere similem, sed minoris moduli, in Belgio cufum, cuius delineationem reperies in dicta Tab. nostra XLIX. n. 40.

CAROLVS. D. ei G. ratia ROM. anorum IMP. erator z. (S) HISP. paniarum. (REX). Aquila Imperialis biceps in clypeo, quem corona Imperii obtegit.

DA MIHI. VIRTUTE. m. CO. n. TRA HOSTES TVOS. Crux liliigera & in medio celata. MELL. p. 38. S G. C. locis citat.

LXIX.

CAROLVS: V: IMPERATOR. Protome CAROLI armata, capite

(a) Supra pag. 39. n. XLVI. & pag. 48. n. LVI.

(b) Pag. 43. tab. H n. 12.

(c) Loculamento III. p. 94. Tab. V. n. 46.

CAROLI.V.IMP. *Unciales. et moneta. Tab. XXX.*

Unciales.

LXXVII.

LXXXII.

LXXVIII.

LXXXIII.

LXXXIV.

LXXXVIII.

LXXXIX.

LXXXX.

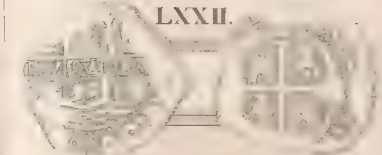
LXXXXIII.

LXXXXIV.

LXXXXVIII.

LXXXXIX.

LXXXXXI.

LXXXXXIV.

LXXXXXV.

LXXXXXVII.

LXXXXXIX.

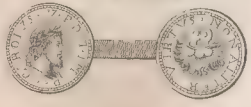
LXXXXXX.

LXXXXXXIV.

LXXXXXXV.

LXXXXXXIX.

LXXXXXXX.

LXXXXXXXII.

LXXXXXXXV.

Mon. Neapol.

Tab. XXV. pite coronato, & ad lævam converſo.

† DEO: ET: CESARI: FIDELIS: PERPETVO. Aquila ſimplex pandens alas, pedibus duas columnas ſuſtinens.

Nummus hic ad teſtificandam fidelitatem, Cæſari, poſt partem contra Proteſtantes victoriam, oblatuſ. Conferantur dicta ad nummos anni 1548.

a LERUS (a), qui plures eius generis unciales recenſet, eo tempore, ut in gratiam CAROLI redirent, ab Ordinibus & civitatibus Imperii ſignatos. Ad di hic poſſet nummus, quem collector *uncialium* deſcribit (b) cum titulo: *Regis Aragonum & utriusque Sicilia*. Verum eius typum non vidi, & nos alias tria eſtypa cum illo titulo in præcedentibus iam exhibuimus.

M. Imp. ar. ſeſquiunc. 3. drach.

LXX.

CAROLVS. V. ROMA. *norum* IMP. *erator* SEMP. *er* AVGVSTVS. Effigies Imperatoris cataphraſti, ad medium corpus, dextra ſceptrum tenentis, ſin. capulum gladii bellatoris, capite coronato & ad lævam converſo.

MON. *eta* NO. *va* CIVITATIS. KAVFBVRENSIS. Inſignia civitatis, addita hinc inde in area, Chriſti æra: 1548.

Hoc ipſo quoque anno uncialis cuſus fuit *Campiduni*, quem in ſcriniis noſtris adſervamus. Antica pars recenſitæ modo

TOM. II. P. I.

(a) M. B. L. P. III. p. 64

(b) Vollſtändiges Thaler Cabinet KÖNIGS-

adverſæ fere ſimilis. Averſa hanc epigraphen complectitur: MON. *eta* NO. *va* CIVITATIS: CAMPID. *unenſis* 1548.

CAROLVS. V. ROM. IMP. ET REX HISPANIÆ.

Scutum maius coronatum, impreſſa aquila Imperiali bicipiti: ad latus dextrum parmula *Auſtria*, ad ſiniſtrum *Burgundia*, in imo ſcutum, aquila ſimplici, quæ Romanorum Regis ſymbolum eſſe videtur, conſpicuum: inſperguntur ignibula ordinis aurei velleris. M. S. B. ar. pond. dimid. unc. 2. drach.

LXXI.

CAROLVS. QVINTVS ROM. *anorum* IMPERATOR. Cæſaris integra figura, coronati, cataphraſti, ſceptro, globo, & gladio inſtructi: additur in area hinc inde nota chronologica: 1658.

MONETA: CIVIT: *atis* IMP: *erialis* BISVNTINÆ. Aquila biceps coronata, cuius pectori parmula impreſſa, ſimplicem aquilam referens, duas columnas cruribus ſuſtinet. Ex adiecta æra Chriſti diſcimus, nummum hunc ultimo CAROLI anno cuſum fuiſſe; ſuperſunt alii, qui poſt exceſſum eius ſignati ſunt, qualem nos de anno 1666. poſſidemus, aliusque in muſco *Buoliano* adſervatur, ponderis drach. I. & dimidia, de anno 1661. Solebant nempe *Bisuntini* ad exemplum aliarum civitatum & rerump. typum nomenque Cæſaris in numis conferre, a quo ius cudendi monetas ad illos pervenit; uti late patet ex

N 2

num-

BERG 1735. in 8. edit, inter unciales Hiſpan. p. 18. n. 43.

CAROLUS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIE.
nummis *Genuensibus* apud KOEHLERUM (a). *M. S. B. ar. pond. dimid. unc. 2. drach.*

MONETÆ.

In censendis nummis, imperante CAROLO, usui communi destinatis, ordo exposceret, ut selectiores eorum typos, qui in Arragonia atque in Hispaniarum regnis fuerunt percussi, in medium proferremus; verumtamen quia selectiores huius generis nummos in præcedentibus iam vidimus, qui tractu temporis usuales sunt facti: diversæ quoque monetæ in Sicilia sint signatæ, cum titulo *Regis Arragonum & Hispaniarum*, quarum ectypa postea daturi sumus, ordinem illum haud moramur. Moneta porro in Hispania, iam ævo CAROLI V. signata reperitur adeo, ut plurimum, deformis & mutila, ut typum monetarium vix inter noscere possis. Exemplum huius rei mox oculis subiiciam: tum vero typos in Germania Superiori & Inferiori signatos proferam: his succedent ectypa monetæ in Sicilia percussæ: ad extremum addam nummos Mediolanenses, & duas monetas incertas.

LXXII.

MONETA HISPANICA.

Columnæ Herculeæ in fluctibus existentes, & literæ quædam exesæ, aut certe non satis expressæ, ex quibus dumtaxat Imperatoris symbolum: *PLVS VLTRA*, distincte legi potest.

(a) M. B. L. P. H. pag. 36.

(b) Locul. III, p. 96. Tab. VI. n. 48.

In postica crux Hierosolymitana, in cuius quatuor angulis repetita *Castelle & Legionis* insignia comparent, cum perigraphæ: *CAROLVS... IMPERATOR... REX...* Tab. XXV.

Plures dantur eiusmodi deformes nummi, cum in auro tum in argento, qui in Mexico, mercatorum iussu, rudi typo signantur, & in Europam invehuntur. In recens apertis *Grossorum scriniis* similem fere typum, *medii Realis*, inuenies (b). *M. S. B. ar. pond. semiunc. 2. drach. M. BUOL. de anno 1661. ar. pond. sesqui drach.*

LXXIII.

KAROLVS. REX. CATOLICVS. Protome Regis togati, & torquati, accisis crinibus, cum pileo in capite, qui corona laurea circumdatus est.

Genius alatus, scuto, arbori applicato, scripturiens, stylum admovet. Supra caput avis volitans, lauream & olivæ ramum rostro adfert; pone additum vas, quasi calix, forte atramentarii loco. Additur in ambitu titulus: *VICTORIA*, ommissa scilicet littera c.

Nummus hic, licet æra destitutus, commodè tamen ad annum 1520. consignari potest; quo CAROLUS rebelles Castellanos, haud procul Medina de Campo, prælio Kal. Dec. superatos, in ordinem redegit (c). Siftitur enim CAROLUS in iuvenili ætate, nec alio, quam Regis *Catholici* titulo honoratur. Etsi enim iam tum Romanorum

Impe-

(c) Vid. STRUV. loc. cit. p. 972. seq.

Tab. XXV. Imperator electus esset, principatum tamen nondum adierat. Denique alia, præter eam, quam dixi, victoria, CAROLI imperium haud præcessit, in cuius memoriam præfens nummus signari potuisset.

In veteri quidem ara *victoria* sub figuræ muliebris schemate constanter exprimi solet: extat tamen apud OISELIUM

a (a) nummus CONSTANTINI Magni, ubi *victoria* spoliis armorum insidens, clypeo, quem genius alatus, qualis & in nostro nummo visitur, sustinet, & verba: VOT. XX. inscribit: ad cuius exemplum forte hic noster effectus est.

Cæterum nummus iste per errorem hoc loco irrepsit; cum inter memnonicos num. II. aut III. collocandus fuisset. Quod ut bene vertat L. B. obsecramus. M. Imp. a.

LXXIV.

CAROLUS. RO. *manorum* IMP. erator AR. *chi* DVX. AVST. *ria* 1520. Protome CAROLI armata & torque aurici velis ornata; capite coronato, & ad lævam converso.

MONETA. NOVA. AVREA. STVTGARDI. *ensis*. Quaternio scutorum in decussim posita: *Austria*, *Burgundia*, *Wurtembergia* & comitatus *Tecensis*.

Anno 1519. ULRICUS Princeps Wurtembergicus, a Suevici foederis sociis, cum *Reuthlingam*, oppidum Imperii, ipsis confederatum, vi cepisset, ditione sua pulsus erat & cie-

ctus. Eam dein provinciam CAROLUS V. Cæsar ab illis, restitutus sumptibus, post FERDINANDUS frater a CAROLO, cum hereditas divideretur, obtinuit (b). Ut ergo omnia & singula iura in illam exerceret CAROLUS, etiam monetam signari curavit, cuius rei hic & sequens nummus testis est. LUCK. pag. 43.

LXXV.

† CAROLUS V. IMP. erator AR. *chi* DVX. Scutum *Austria*.

In averfa perigraphie prioris partis sic continuatur: † AVSTRIA DVX. WIRTEMBERGIA 1520. Scutum *Wurtembergia*. Ambos hos nummos laudatus auctor *Castrenses*, sed perperam appellat. *Id. loc. cit.*

LXXVI.

IMP. erator CAES. AR. CAROLUS V. AVG. *ustus*. Caput Cæsaris laureatum, ad pectus, cum lorica, a dextris sinistrorsum.

Postica duas columnas, in fluctibus erectas, repræsentat, circumvoluta scheda, cui, fluentibus litteris, solitum Imperatoris symbolum: PLVS VLTRA inscriptum: quod tamen chalcographus aliquanto distinctius expressit.

In loculamento, quo nummus hic in gazis Aula Vindobonensis repositus est, chartam eidem subiectam reperi, cui inscriptum: *Moneta Nordlingensis*. Quod si hoc ita se habeat, nummus forte honoribus Cæsaris a *Nordlingensibus*, aliarum civitatum exemplo, quæ, ut iam

(a) Loc. cit. Tab. LXX p. 378. n. 2.

(b) Vid. SLEIDANUS lib. IX. p. 237.

CARO-
LUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

monui, CAROLUM his artibus demereri studebant, post dissolutum fœdus Schmalkaldicum, datus est. Nordlingenses porro sub CAROLO V. ius cudendæ monetæ exercuisse, docet nummus argenteus, in museo nostro asservatus, præter propter viginti crucigeros appendens: in cuius antica parte, protome CAROLI armata, dextra sceptrum tenentis, sin. globum Imperii: capite coronato & ad lævam converso: additur in ambitu perigraphe: KAROLVS: ROMANO: *rum* IM. *perator*. In averfa duo scuta coniuncta cernuntur, imposita nota chronologica: 1531. (ubi in alio 1532. & in alio 1533.) legitur, & inferius sigla: N. *Nordlingam* denotans. Dictorum scutorum antèrius, a summo bipartitum: in priori laterculo leonem erectum, dextrorsum versum exhibet: in secundo, per transversum secto, binos leones, eodem situ. Alterum quadripartitum: in primo & quarto duos cantharos repræsentat: secundum & tertium per transversum sectum est. Additur in ambitu perigraphe: † MONETA: NOVA: NORDLING. *ensis*. Habentur & alii civitatum nummi sub CAROLI regimine in Germania signati, quos omnes recensere, non est nostri instituti. Unum tamen aureum, ponderis unius ducati, in museo BUOLIANO a me visum, ea ex causâ hic describere saltem visum est; quod in eo, raro exemplo, titulus *Regis Sicilia* legatur: cum potius a civitate Imperiali Augustana, ubi

is signatus est, titulus: *Roma*. Tab. XXV. *norum Imperatoris* præferri debuerat. Adversa eius pars aquilam simplicem coronatam, panfis alis, in pedes erectam, exhibet: additis tantum siglis I & P. & perigraphe, duobus verbis absolutam: REX. SICILIÆ. 1535. Aversa continet sueta *Augusta Vindelicorum* urbis insignia, adiecta perigraphe: AVGSTA VINDELICORVM. 1527. Sed vereor, ut duo typi nummarii commutati sint; quippe cum utraque nummi facies diversas notas chronologicas præferant. *M. Imp. ar. pond. semi drach.* & *M. S. B. ar. fus.*

LXXVII.

CAROLVS. V. ROM. *anorum* IMP. *erator* ANNO. D *omi* NI. MDX. LVI M. *aii*. ita forte legendum. Protome Cæsaris togati & torque aurei velleris ornati, capite caliptra operto, & dextrorsum respiciente.

Suetæ columnæ in undis erectæ, addito symbolo: PLVS VLTRA. Hic quoque nummus ad memnonicos potius, quam ad monetas pertinet. Qua vero occasione signatus sit, non est adeo dictu proclive. *M. Gottfrvic. a.*

LXXVIII.

CAROLVS. V. IMP. *erator* AVG. *ustus*. Protome Cæsaris togati, capite caliptra operto, ad lævam converso. Dux columnæ in undis absque inscriptione.

Hic nummus *Grossus* dictus est; quia crassus, ac spissus, & in

Tab. XXV. in hoc minori modulo, pondere quinque drachmas æquans. Alium eius generis nummum vidi in museo BUOLIANO, eiusdem fere ponderis.

• Similem fere typum reperi inter nummos D. de ROSENTHAL, sed facies Cæsaris dextrorsum versa: in postica vero duo comparent scuta iuncta, *Austria & Castilia* insignibus notata, cum æra Christi 1545. *M. Imp. ar. pond. semiunc. 1. drach.*

LXXIX.

IMPERATOR CAESAR CAROLVS V AVGVSTVS. Protome CAROLI armata, capite laureato, dextrorsum respiciente.

In averſa duæ columnæ in undis constitutæ. In ambitu perigraphæ: GECTOIRS POVR CEVLX DV: & in dictarum columnarum medio, reliqua inscriptionis: BVREAV MDXXX.

Calculus hic, uti & proxime sequens, in Belgio percussus fuit, quod ex inscriptione Gallica colligitur. *M. Imp. ar. pond. 1. drach.*

LXXX.

† CAROLVS: V: IMP:erator RO:manorum SEMPER: AVGVSTVS. Effigies Cæsaris pectore tenus, armata, capite coronato, & dextrorsum converso. Inferne sub axilla sinistra, æra Christi 1540.

• † GECTZ: (lege *gectoirs*) POVR: LA: SAVLNERIE: DE: SALINS. Aquila Imperii biceps & expansa, impresso pectore eius leone, ut puto, Brabantico.

(a) Locul. III. p. 95. Tab. VI, n. 47.

Calculus ad officium salinarum pertinens. Alium eius generis calculum vulgavit Cl. Auctor scrinii *Grofforum* (a), cuius delineationem supplemus in Tab. nostra XLIX. n. 41.

IECTOIRS. POVR. CEVLX. DES. FINANCES. 1518. i. e. calculus pro officialibus cameræ. Columnæ Herculis super aquas, corona supra illas quiescit, ac in medio illarum comparet ignitabulum cum flammis profili-entibus.

In averſa navis tribus malis instructa, contractis velis, & ad oram inscripto lemmate: PLVS OVLTRA (*plus ultra*).

Alius quoque æneo-inauratus, in museo nostro asservatur, in cuius priori facie protome Cæsaris armata, capite laureato, ad lævam converso, cum ordinis aurei velleris insigni, exhibetur, addita perigraphæ: CAROLVS.... IMP.erator SEMPER AVGVSTVS. In altera parte scutum *Hispania* representatur, cum epigraphæ: GECTOIRS. POVR. LE. BVREAV. DES. FINANC. es. *M. Imp. a. G. C. 15 M. S. B.*

LXXXI.

MONETÆ NEAPOLITANÆ.

Scutum regnorum Hispaniarum coronatum, adpositis ad latera siglis T M. & in margine legitur titulus: IOANNA. ET. CAROLVS. D. ei Gratia, qui in averſa parte sic continuatur:

† HISPANIARVM. REGES. SICILIE. Crux Hierosolymitana.

Typus

CAROLVS V. ROM. IMP. ET REX HISPANIÆ.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

a

Typum huius nummi edidit Cl. VERGARA in opere, quod in forma quadruplicata vulgatum fuit (a). Sed is in altera editione, quæ Romæ 1716. in fol. prodit, desideratur. Egregiam vero laudatus Auctor navavit operam in colligendis Regum utriusque Siciliæ monetis, quæ rebus, a CAROLO V. gestis, non exiguam lucem affundunt. Quaternionem huius generis nummorum aliunde comparavi, quorum ectypa, servato temporis ordine, cæteris subiungam. VERG. loc. cit.

LXXXII.

IVSTVS. REX. CRUX Hierosolymitana. † LETITIA. POPVLI. In umbone siglæ I. C. coronatæ, JOANNAM & CAROLUM denotant.

Hic quoque typus deest in editione, quæ in folio prodit. Cæterum *Iustus Rex* iure meritoque appellatur CAROLUS; utpote qui non solum nulli unquam iustitiam denegavit, sed & filium PHILIPPUM, ad eandem virtutem, omni studio excolendam, graviter, hunc fere in modum, admonuit: *Ante omnia cultum & timorem Numinis ne unquam abiiciat, religionis conservanda rationem habeat, legum ac iuris auctoritate principatum stabiliat, inter cætera dicens: quod nemini sciens & prudens JUSTITIAM negavit* (b).
Id. num. 2.

LXXXIII.

CAROLVS V ROMANORVM
IM. PERATOR. Caput Cæsaris

(a) Tab. XXXVI. n. I. ad pag. 113.

(b) GODELEVÆUS apud SCHARDIUM Tom.

laureatum, ad lævam conver-
sum. Tab. XXV.

R. ex ARAGONIA vtriusque
SICILIE. Aquila Imperialis cum
insignibus consuetis CAROLI,
quibus ad scutum adpositæ sunt
flammæ, ex insigni ordinis
aurei velleris desumptæ.

Differt nonnihil hic nummus
a moneta illa, cuius typum
VERGARA (c) edidit. *M. Gott-
wic. ar. & M. Buol. vari-
antibus aliquantulum litteris,
pond. I. duc.*

LXXXIV.

CAROLVS. IIIII. RO. MANORVM
IMP. ERATOR. Caput Cæsaris lau-
reatum, ad lævam conversum,
pone illud sigla R, in imo tri-
folium.

R. ex ARAGONIA vtriusque
sicilia. In paucis differt a præ-
cedenti, attamen diversus est
typus nummarius. *M. Imp.
au. pond. I. duc.*

LXXXV.

Aquila Imperialis, ut in po-
stica parte nummi præcedentis.
Perigraphæ: CAROLVS. V. RO-
MANORVM IM. PERATOR, quam
pars postica sic prosequitur.

A RAGONIA ISPA NIARVM: V-
TRIVS: QUE SICI: LIA R: EGNORVM
R. ex. Crux, in cuius quatuor
angulis flammæ, ex insigni or-
dinis aurei velleris desumptæ.
VERG. l. c. au.

LXXXVI.

Aquila Imperialis dimidia-
ta, coronæ laureæ inclusa,
sub-

II. p. 1000.

(c) Tab. XXXVII. p. 113.

Tab. XXV. subscripto Cæsaris nomine : CAROLVS IMPERATOR.

Posticam sequens inscriptio, quinque lineis absoluta, implet : OBSESSO CATHANZARIO 1528.

Signatus hic nummus a Cæfareanis, cum in urbe Calabria Cathanzario a milite Gallo obfiderentur. Advenientibus autem Roma & ex Sicilia copiis, obsidio soluta, & paullo post exercitus Gallorum partim ferro, partim contagione absumptus (a) est. VERG. p. 89. ar. valoris unius Carolini.

LXXXVII.

Crux Hierosolymitana, ut paullo supra num. LXXXII. & in quatuor angulis totidem minores cruces. Perigraphæ pariter eadem est.

Acervus armorum, igne conflantium : adiecta perigraphæ : PAX. REGVM.

Similes duo nummi superius num. XXXVI. & XXXVII. descripti sunt, in quibus figura muliebris stolata stans, arma, seu scuta incendit, post pacem Nicaensem, & Cretpiacensem, uti ibidem coniecturavimus, cusi. Hunc ergo eodem pertinere ex eo verisimile est; quod hic *Pax Regum* conceptis verbis legamus. Quamquam cum illo, qui nummum ad pacem Cameracensem, quæ anno 1529. facta est, referre voluerit, haud equidem contendam. Elogium IVSTVS REX, adversæ parti inscriptum, supra in num. LXXXII. iam legimus. *Ex eod. p. 91. a.*

TOM. II. P. I.
(a) Vid. GUICCIARD. Lib. XIX. p. 78.

LXXXVIII.

CAROLVS. IIIII. RO. *manorum*. IM. *perator*. Caput CAROLI coronatum, sinistrorsum respiciens, ad humeros cum paludamento: pone illud sigla R.

Aversam sequens inscriptio, quatuor lineis absoluta, & ramis laureis, in coronæ formam dispositis, inclusa, occupat: REX. ARAGO. *num* VTRIVS. *que* SI. *cilia* ET. *catera*.

Nummum hunc, uti & duo sequentes a Neapolitanis cufos fuisse, occasione coronationis CAROLI, Bononiæ anno 1530. a summo Pontifice peractæ, laudatus VERGARA docet. *Id. p. 89. ar. val. unius Carolini.*

LXXXIX.

CAROLVS. V. ROM. *anorum*. IM. P. *erator*. Caput Cæsaris laureatum, ad lævam conversum, cum paludamento: pone littera R.

In averfa igniarium cum flammis, ex insigni Ordinis aurei velleris, adiecto in peripheria lemmate: NON. ALITER. VIRTVS.

Signatus hic nummus anno 1530. ut supra notavi. Similem typum reperies in supplemento I. ad recens aperta *Grofforum* scrinia (b). *Id. p. 90. ar. val. dimid. Carol.*

XC.

IVSTVS. REX. Crux Hierosolymitana.

In averfa columnæ Herculis in undis, circumvoluta scheda, ac superposita corona, ad-

O dito
(b) pag. 105. Tab. LX. n. 105.

CAROLVS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

b

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

dito in margine consueto lemmate: PLVS. VLTRA.

Hæc quoque moneta, ut laudatus VERGARA docet, anno 1530. ut iam monuimus, cusa est. Elogium aduersæ num. LXXXII. expendimus. *Id.* p. 90. a.

XCI.

CAROLVS. IIIII. ROM. *anorum* IMP. *erator*. Caput Cæsaris laureatum, ad lævam conuersum: pone sigla R., & in inferiori margine vellus aureum.

R. ex ARAGO. *nie* ET VTRIVS. *que* SI. *cilia* H. *ierosolymarum*. Aquila Imperialis biceps coronata fustinet clypeum, insignia CAROLI referentem, imminente superius corona.

Nummum hunc anno 1535. Neapoli cusum & vulgo *Tari* nominatum esse, quando CAROLUS ex Africa victor redux erat, pluribus edocet laudatus VERGARA. *Id.* p. 92. ar. val. 2. *Carolinorum*.

XCII.

Tab.
XXVI.

Cruce oblique posita, dependente ab ea aureo vellere, ac imminente superius corona. In area hinc inde sigla K. & V. quæ cum perigraphæ nummi una hunc in modum iungendæ: KAROLVS V. IMPERATOR. AVGVSTVS, quos titulos

Auersa sic profequitur: † REX. SICILIE. 1544. Aquila simplex coronata, panfis alis, stans supra siglas I. & M. quæ

(a) Numism. Imp. tom. II. pag. 383. in not.

(b) Ad Numism. Imp. Rom. ex ære medio-cri pag. 476 seqq.

(c) Conf. EUSEB. in vita CONSTANT. M.

forte *Imperator*, vel *Imperium* interpretandæ. *Id.* *ibid.* in au. Tab. XXVI.

XCIII.

CAROLVS. V. ROM. *anorum* I. *mperator*. Caput CAROLI laureatum, sinistrorsum respiciens.

Cruce Hierosolymitana, in cuius quatuor angulis totidem flammæ, ex insigni aurei velleris desumptæ, comparent. Ad datur perigraphæ: IN HOC SIGNO VINCES:

Similes nummos cudi curarunt Imperatores veteres: CONSTANTIVS, CONSTANTINI filius, VETRANIO & VOLUSIANUS GALIVS, in quibus Imperator paludatus stans, dextra labaro adnitus, in quo monogramma nominis CHRISTI, sin. scipionem gestat, assistente sibi a sinistris Victoria, a qua coronatur, adiectaque perigraphæ, quæ ab hac nostra parum differt: HOC, vel: IN HOC SIGNO VICTOR ERIS: quo quidem nummo, ut viri clarissimi: R. P. BANDURIUS (a) & PATINUS (b) docent, ad historiam signi sanctæ crucis respicitur, quod CONSTANTINO *Magno*, cum bellum MAXENTIO inferret, in cælo ostensum est. Signum enim illud, ut mox laudatus BANDURIUS monet, monogramma CHRISTI fuit, quod crucem in se complectebatur (c). Hinc legitime infertur: in hoc & sequenti nummo crucem

SOCRAT. & SOZOM. in hist. Eccles. & præf. ANTON. AUGUSTIN. dial. I. ad BARON. an. 353. n. 3, citante laudato BANDURIO.

a
b

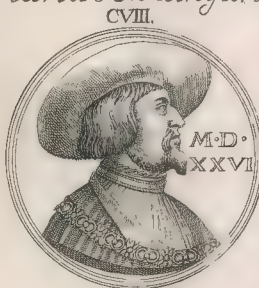
c

CAROLI V IMP monetae

Tab. XXXI.

Caroli V. Imp. Soror
Maria R. Hungariae

Tab.
XXVI.

cem æque ac monogramma CHRISTI recte exprimi potuisse. Porro a vero haud, opinor, multum declinabimus, si utrumque hunc nummum sub expeditionem Africanam, contra Mauros a CAROLO susceptam, cufos fuisse dicamus; ut innueret Imperator, se spem victoriæ in signo salutari collocare. *M. S. f. Vindob. M. S. B. a.*

XCIV.

Hic nummus a præcedenti in eo solummodo discernitur, quod inscriptioni partis adversæ addatur littera A. quæ A. *ugustus* legenda: & in averfâ, loco VINCES, scriptum sit: VINCE. VERG. *l. c. p. 87. a.*

XCV.

CAROLVS. V. IM. *perator* RO. *manorum.* Caput Cæsaris coronatum, dextrorsum conversum, ad pectus cum toga: retro illud figla R.

Postica sequens inscriptio, quatuor lineis absoluta, quæ priori iungenda est, occupat: REX. ARAGO *num* VTRIVS. *que* SI. *cilie* ET. *catera.* Margo nummi rosis exornatur. *Id. p. 94. ar. val. unius Carol.*

XCVI.

CAROLVS. V. ROM. *anorum* IMP. *erator.* Caput Cæsaris corona radiata cinctum, & ad levam conversum.

In averfâ corona, cruce instructa, exhibetur, cum perigraphæ: † REX. ARAGO. *nie* VTRIVS. *que* SI. *cilie.* *Id. p. 87. a.*

TOM. II. P. I.
(a) loc. cit. p. 94.

XCVII.

Adversa huius nummi fere eadem est cum num. LXXXVIII. videtur tamen Imperator hic togatus esse, & ab eius humeris torques aurei velleris dependet.

In averfâ aureum vellus a lauri ramis, in decussim positum, pendet, addita hac perigraphæ: R. *ex* ARAGO: *num* VTRIVS: *que* SICIL: *ia.*

Typum huius nummi VERGARA (a) quoque dedit, eiusque valorem uni *Carolino* æquat. Fere similem vulgavit quoque Cl. Auctor loculamenti III. ad recens aperta *Grossorum* scriinia (b) eumque nominat *Realem Arragonicum.* In eo tantum differt, quod ille coronam domesticam, & post caput Cæsaris litteram K. præbeat, quæ, ut is autumat, nomen CAROLI repetere videtur. In epigraphæ porro averfæ, ibi in fine additum est: ET, quod is supplet per vocem: HIEROSOLYMARUM. *M. Imp. ar. pond. i. drach.*

XCVIII.

Antica huius nummi pars, ut num. XCIII. hic tamen fibula, vestis extremitatem circa collum nectens, capite humano conspicua est.

Postica quoque a præcedenti non multum differt. VERG. *l. c. p. 94. ar. val. i. Carol.*

XCIX.

REX: ARAGO: *num* VTRIVS *que* supple: SI. *cilie.* Vellus aureum, ut supra in nummis maioris moduli.

O 2
(b) p. 93. Tab. V. n. 43.

CAROLVS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

a

b

PLVS.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HISPANIE.

a

PLVS. VLTRA. Columnæ Herculis, uti sæpius vidimus.

Simile nummum habes in recens apertis *Grofforum* scriniis, loculamento supra citato (a).

Ei Cl. Auctor præmittit alium typum, quem *Realem* vocat, & *Valentia* cufum esse autumat. Huius delineationem supplemus Tab. XLIX. num. 39.

CAROLVS. V. IMPERATOR ROMANOR. *um.* Suetæ Herculis columnæ, cum lemmate: PLVS VLTRA, iis imposita corona Imperialis.

HISPANIARVM. ET. VTRIVSQUE SICILIE. REX. Crux duplicata in lilia definens, quæ sunt cooperta coronis Imperialibus. In margine, ante initium epigraphes, cernitur castellum, quod laudatus Auctor non pro tessera *Castilia* sed *Valentia* habet. *Id. loc. cit. ar. val. quarta pars Carolini, vulgo Cinquina. & G. C. loc. cit.*

MONETÆ MEDIOLANENSES.

C.

IMP. *erator* CAROLVS. V. AVG. *ustus.* Protome Cæsaris armata, capite laureato, & ad lævam conuerso.

S. AMBROSIVS, & S. AVGVSTINVS, quorum nomina in exergo leguntur, Pontificalibus induti: alter a fronte stans, dextra elata sin. pedum pastorale tenet: alter ex aduerso in gēua procumbens, dextra elata, sin. libro semi aperto, iuxta quem alius codex iacet, incumbit, superuolante SPIRITU SANCTO sub

columbæ specie. In ambitu legitur initium hymni, his duobus Sanctis Episcopis vulgo adscripti: TE. DEVM. LAUDAMVS.

Huius nummi typum in ligno excalptum edidit quoque Cl. MURATORIUS (b) una cum tribus aliis, quorum ectypa paullo post proferemus. *M. S. B. an. obductus.*

CL.

CAROLVS. V. IMPERATOR. Protome CAROLI armata, capite nudo, ad lævam conuerso, cum Ordinis aurei velleris tessera.

Typus civitatis Mediolanensis, aduolante e nubibus angelo, gladium ferente, qualem nempe DAVIDI iuxta arcem *Arcuna*, seu *Ornan* JEBUSÆI, cum pestilentia in populum eius grassaretur, oblatum fuisse, sacræ litteræ memorant (c). inferne iuxta mœnia civitatis, quatuor viri nudi, peste infecti, iacent, addita perigraphæ: ET INDE SALVS VIVE MEDIO-

E. *anum!*
Pestis Mediolani anno 1576. sæviit, quo CAROLVS Augustus iam in annum decimum & octavum inter mortuos erat. Quod igitur huic nummo eius effigies impressa sit, id exemplo civitatum Imperialium factum fuisse censendum est, quæ Imperatorum effigies nummis suis consignare consueverunt. Cum enim, post mortem FRANCISCI *Sfortia* Ducatus Mediolanensis ad CAROLUM devolveretur, is anno 1549. PHILIPPUM filium suum ea lege in eius locum

inau-

(a) p. 24. Tab. V. n. 45.

(b) Antiq. Ital. med. ævi tom. II. diss. 27. col. 612.

(c) II. Reg. XXIV. 16. & I. Paralip. XXI. 16.

Tab.
XXVI.

inauguravit: ut tamen Imperii iura sibi suisque successoribus

- a facta tecta esse voluerit (a). Verum tamen id ipsum haud diu observatum est a Mediolanenſibus; cum, ut in ſequentibus videbimus, mature ſecutorum Regum Hiſpaniæ eſfigies nummis ſuis imprimere cœperint. Quod ſi vero hæc opinio minus ardeat, dici poterit: duas diverſas nummorum partes in unum conſtatas fuiſſe; præſertim cum nummus fuſus ſit, non cuſus. *M. Imp. ar. fuſ. pond. 2. unc. minus drach. 1.*

CII.

IMP. ERATOR CAES. AR CAROLVS. V. AVGVS. Protome CAROLI fere ut num. LXXIX. eſt tamen ad lævam converſa.

Figura muliebris ſtolata & velata, media inter duas thoraces & terminum, ſellæ inſidens, pateram effundit, adſcripto in ſegmento titulo: PIETAS. & in ambitu: S. ENATUS P. OPULUS Q. UE MEDIOL. ANENſIS OPTIMO. PRINCIP. I.

- b Nummus a Mediolanenſibus CAROLI pietati, quam forte inter bellicos motus offendeſſet, dicatus. Edidit eundem quoque, ligno incuſum, Cl. MURATORIUS (b). *M. Imp. pond. 2. drach. M. S. B. pl.*

CIII.

IMP. ERATOR CAES. AR CAROLVS. V. AVG. . . Vſus. Caput Cæſaris laureatum, & ad lævam converſum, ad pectus, cum lorica.

Poſticam hæc inſcriptio, quinque lineis expreſſa, & coronæ

(a) Aurea ſuper hac re Bulla videri poteſt apud LUNIG. P. ſpec. Cont. I. Fortez. I. Abſ. V. p. 22. & apud DUMONT Corps diplomat. an. 1579. p. m. 334.

quernæ, ſeu civiæ, incluſa, CAROLVS V. ROM. IMP. ET REX Hiſpaniæ. occupat: OB INSVBRIAM SERVATAM.

Referri quidem hic nummus poſſet ad annum 1529. quo ANTONIUS LEVA Francos iuxta *Landrianum* prælio victos, eorumque Duce fani D. PAULI comite, cum plerisque Præſectis, cumque omnibus impedimentis & tormentis capto, Ducatum Mediolanenſem deferere, inque Franciam redire coegit, ſicque INSVBRIAM auſpiciis Cæſaris ſervavit (c). Verum cum oris habitus (quod quidem nunc primum animadverto) Cæſarem ætate aliquanto provectiorem ſiſtat, ſtatuendum potius videtur, eum poſt annum 1540. cuſum eſſe; quo Cæſar PHILIPPUM filium Ducatu Mediolanenſi, qui FRANCISCO Sfortia anno 1535. ſine prole decedente, ad Imperium redierat, inveſtivit, ſicque *Inſubriam*, ab invaſione FRANCISCI I. Gallorum Regis deſenſam, ſibi atque Imperio ſervavit (d). *M. Imp. ar. deau. pond. ſemidrach.*

CIV.

CAROLVS. V. IMPERATOR. Protome Cæſaris armata, capite laureato, & ad lævam converſo, cum Ordinis aurei velleris inſigni.

Sanctus AMBROSIUS ſtans a fronte, dextra ferulam tenet, ſin. pedo adnitiſſus, circumſcripto eius nomine: SANCTVS. AMBROSIVS. & in ſegmento. M L M id eſt: *Mediolanum*. Hunc quoque nummum laudatus

O 3

(b) Loc. cit.

(c) Vid. ſæpe laud. STRUV. Per. X. p. 1006. §. XXXIV.

(d) Id. pag. 1024, §. LIII. ſeqq.

CAROLUS V.
ROM.
IMP. ET
REX HI-
SPANIÆ.

datus MURATORIUS *loc. cit. col.*
612. *ex arg. edidit.*

CV.

CAROLVS. V. IMP. *erator.*

Dux columnæ Herculeæ, circum volitante schedula: in vertice diadema Imperiale.

s. *anctus* AMBROSIVS. ut in præcedenti typo, mitratus, cum casula, ferula & baculo pastoralis. *Idem* MURAT. *loc. cit.*

CVI.

CAROLVS. V. IMPERATOR.

Caput Cæsaris coronatum, dextrorsum respiciens.

Columnæ Herculeæ, frondibus lauri cinctæ: in medio æra Christi MDXXX. In dubio manet, an moneta hæc in Belgio, an vero in Italia, an alibi cusa sit? *M. S. B. a.*

CVII.

CAROLVS. V. ROM. *anorum*

IMP. *erator* SEMP. *er* AVGVST9. Protome Cæsaris, fere ut num. CIV. omittitur tamen hic Ordinis aurei velleris symbolum.

ÆQUITAS. 50. Figura muliebris stolata stans a fronte, dextra bilancem tenens, sin. palmæ ramum. Acquitatis, quæ omnia moderatur, typus. In antiquo ære æquitas sub hoc schemate frequenter occurrit, cum hoc tamen discrimine, quod ibi loco rami ex palmis, vel hastam puram, vel cornucopiæ, vel denique ulnam, sive perticam mensuriam teneat. *Æquitate* ac *iustitia* se regna sua constituisse testatur CAROLUS ipse apud SCHARDIUM (a).

An numerus Arabicus 50. Christi æram, annum nimirum quinquagesimum supra MD. denotet? divinent alii: nec con-

(a) Tom. III. pag. 1899.

stat, in quo loco moneta hæc ^{Tab. 1} fit signata. *M. S. B. a.* ^{XXVI}

Hic tandem typos monetarum varii generis, imperante CAROLO V. in diversis regnis ac provinciis percussos, describendo finem facimus, & ad exponendos numos Historicos MARIE eiusdem Sororis, ac prolium Cæsaris, nos accingimus: ad extremum typos aliquot ad Historiam CAROLI facientes addituri. Prius tamen nummum unicum, effigie ELEONORÆ, itidem sororis CAROLI natu maioris, conspicuum, obiter recensebimus. Hunc ex tabulis HERÆ deductum, in supplementis nostris Tab. XLIX. n. 47. delineatum vides.

Protome ELEONORÆ a fronte cum tunica replicata: capite, ut videtur, velato, addita perigraphæ: ELEONORA. REGINA. H. S. *orror* CAROLI. V. ROM. *anorum* IMP. *eratoris*, in qua inscriptione, sigla H. haud dubie in mendo cubat: nec expeditum adeo est, quo pacto vera lectio restituti possit. Cum enim ELEONORA primum EMANUELI Portugalliæ, dein FRANCISCO I. Francorum Regi matrimonio iuncta fuerit: in ambiguo est, num elementum P vel F (nam alterutrum eligendum erit) id est P. *ortugallia* vel F. *rancia* substitui debeat. Attentis tamen vultus lineamentis, REGINÆ *rancia* legi oportere videtur; quippe, quod ELEONORA post mortem primi coniugis annum ætatis secundum & vicimum duntaxat ageret: in præsentem autem nummo eo aspectu, qualem post mortem alterius mariti; utpote tum ætate iam provectiori, depicta sit. *M. S. B. S. T. H.*

MARIA

Tab.
XXVI.

MARIA

CAROLI V. SOROR,

REGINA HUNGARIÆ

ET

BOHEMIÆ.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

MARIA PHILIPPI *Aufriaci* Regis Hispaniæ filia (III.) CAROLI V. & FERDINANDI I. Imp. soror (109. 110.) Bruxellis anno Domini 1505. orta est.

Annos nata haud plures quam decem, MAXIMILIANI avi cura, LUDOVICO (108.) Hungariæ & Bohemiæ Regio Principi, novem tum vitæ annos numeranti, desponsata (in MAXIMIL. Tab. XII. num. 31.), nuptias cum eodem LINCII anno 1521. celebravit. His vero anno 1526. Rege in prælio cum Turcis apud *Mohazium* infelicitè occumbente, dissolutis, facta vidua (109.) eius status molestias cum forti tum christiano animo pertulit (110.).

Exinde a CAROLO fratre ad Belgii præfecturam gerendam anno 1530. evocata, provinciam sibi commissam singulari cum prudentia, ac ingenti omnium favore atque benevolentia administravit (III.).

Qua demum fratris exemplo, ut pridem optaverat, abdicata, (III. in not.) cumque eodem in Hispaniam profecta, reliquum vitæ in monasterio sancte traducens, anno 1558. mense Octobri pie & catholice obiit: fœmina cum animi robore, tum iustitiæ, atque consilii laude supra sexus sui conditionem multo præstantissima. Conf. ISTHUANFIUS *Hist. Hung. Pontius HEUTERUS in reb. Belg. cat.*

CVIII.

Protome LUDOVICI II. Regis Hungariæ, togati & torque aurei velleris ornati, cum myrtace & promissa barba, capite pileato & ad lavam converso. Additur antrorsum in area nota chronologica M. D. XXVI absque alia inscriptione.

In altera facie, protome MARIÆ coniugis eius, cum singulari capitis tegumento, de-

pendente ex humeris torque, ex unionibus contexta, & gemma pretiosa instructa: repetita eadem nota temporis.

Hoc anno, qui in nummo isto iconico signatus est, LUDOVICUS in prælio contra Turcas apud *Mohaz* occubuit. In eius rei memoriam cufus fuit nummus minoris moduli, ponderis uncie unius, dempta sescui drachma, cuius exemplum auro obductum in scriniis nostris

MARIA
CAROLI
V. SO-
ROR,
REGINA
HUNG.
ET BO-
HEMIE.

fris asservamus. Adversa illius pars easdem effigies, se invicem intuentes, refert, quæ in typis a nobis delineatis singillatim videntur; in averſa exhibetur prælium, in quo LUDOVICUS Rex strenue quidem, sed infelicitè pugnans, in fuga interiit, additis in utraque parte inscriptionibus. Editionem huius nummi amicis meis viris doctissimis relinquo, qui collectiones nummorum *Hungaria & Bohemia* magna solertia typis parant.

Cæterum nemini mirum videatur, quod Princeps, qui vicesimo ætatis anno diem obiit, ut vir profectæ ætatis cum promissa barba, ac pleno & robusto ore, in nummo nostro, qui veram eius effigiem referre debeat, repræsentetur; quippe cum satis constet, eidem omnia præter solitum naturæ cursum obtigisse, eumque ante tempus consensuisse. Audiatur de illo SAMBUCUS (a): *Fuit LUDOVICUS corpore valido, colore sano, & subfusco, ad quem natus solatia, largus, nemini molestus, sed sine extrema cute, quam epidermida vocant, editus, arteque & inunctionibus eo producta, vel adolescens canos aliquot alebat capillos. M. Imp. in ar. & marmore albo. T. H.*

CIX.

MARIA. HVN. *garia* BO. *hemia* RE. *gina* CAROLI. V. IMP. *erato-
ris* SOROR. Protome MARIE adversa fronte, & nonnihil ad lævam vergente, in stola pellicea replicata, velato capite.

(a) In append. ad BONFINII res

Nummum hunc edidit quoque CL. HERÆUS in suis tabulis, sed, pro more suo, circulos ac orbes typo addidit, ut eum magnitudine æqualem redderet illi, quem, significandæ adfinitatis gratia, adiunxit.

Ex velo, quo caput obtectum est, discimus: nummum post mortem LUDOVICI signatum fuisse, quippe quod illud, ut notum est, viduitatis signum sit. *M. Imp. ar. pond. 3. drach. fusc. & ibid. cuf. ar. pond. semunc.*

CX.

MARIA. REGINA. VNG. *aria* VIDVA. CAROLI. CESA. *ris* ET. FERDI. *nandi* SOR. *or.* Caput Reginæ velatum, ad medium pectus, in toga pellicea replicata: a dextris sinistrorsum.

In postica mulier feminauda sparsis capillis, humi sedens, signum salutare, quod ei Angelus, e nubibus advolitans, ostendit, vultu ad luctum composito intuetur: patientiæ symbolum, in CHRISTI Domini exemplo fundatum; additur enim perigraphæ: † IN. PACI- ENCIA. POSSIDEBITIS. ANIMAS. VESTRAS. LVCE. XXI.

Sæpe laudatus KOEHLERUS hunc nummum primus, quoad sciam, edidit, eique epistolam quandam, qua LUTHERUS quatuor Psalms, in linguam germanicam a se translatos, Reginæ nostræ dedicat, occasionem dedisse auguratur: quasi vero LUTHERUS patientiam, aut solus, aut primus suaserit! Plenæ sunt sacræ paginæ, pleni quo-

Tab.
XXVI.

Hung. p. 754.

Tab.
XXVI.

quoque sanctorum Patrum, aliorumque piorum hominum libri, patientiæ hortamentis, ut ad hunc parturiendum nummum LUTHERI ingenio opus haud fuerit. Eiusdem commatis est, quod de piissima Regina dicit: eam LUTHERI dogmata haud omnino respuisse, cum tamen plane constet, eam in Catholica fide non solum constanter permanuisse, sed & extremos vitæ annos in Monasterio *Cicales*, quod ipse Cl. KOEHLERUS non abnuit, pie & sancte traductos, finiisse. KOEHL. *m.b.l. P.v. p. 313. au pond. 6. duc.*

In averſa navis, contractis in MARIA tranquillo mari velis, luce, im- CAROLI V. So-
minentis directe solis, illustrata. ROR,
Additur in ambitu hemistichi. REGINA
um: HIS. DEVS. OCIA. FECIT. HUNG.
ET BO-
HEMIE.

MARIA Belgii præfectura & pacis & belli temporibus, summa cum virtute & laude quinque & viginti annos gesta, civium omnium ita sibi adiunxit benevolentiam, ut illi grati animi monumentum hocce nummo extare voluerint. Verum cum typus huius nummi ex STRADA (a) defumptus sit, nec alibi hucusque visus: vereor, ut apud eruditos subleſte sit fidei.

CXI.

MARIA. REGINA. HVNG. *aria*
BOH. *emia z. (et cetera)* LVDOV.
ici VXOR. PHIL. *ippi* REG. *is*
HISP. *aniam* FILIA. Protome
MARIE fere ut num. CVIII. si-
nistrorum versa.

Alius minoris moduli prodiit nummus, cum MARIA Belgii regimen PHILIPPO, CAROLI filio cederet, cuius typum Tab. XXX. num. VIII. dabimus. *V. L. T. I. p. 5.*

PROLES CAROLI V.

BREVIARIUM VITÆ IOANNÆ ET MARIE, NEC NON
MARGARITÆ ET IOANNIS AB AUSTRIA
EX NUMMIS.

Tab.
XXVII.
scq.

IOANNA CAROLI V. Imp. filia (112. 113.) IOHANNI, designato Lusitanæ Regi, nupta (112.), eidem, matrimonio non infœcundo, (113.) SEBASTIANUM genuit. Sed marito præmature vivis erepto, in Hispaniam rediens, PHILIPPO fratre apud Belgas degente, regnum una cum CAROLO Principe aliquamdiu summa cum laude administravit, diemque extremum anno 1587. feliciter clausit. SCHÖNLEBEN in *Ephem.* SCHARD. *epitom. rer. sub FERDINANDO I. gestar. Tom. III. cat.*

MARIA CAROLI V. filia (115-123.) altera, XXI. Junii 1528. lucem aspexit. Prima ætate in Hispania exacta, atque TOM. II. P. I. P exin.
(a) Geneal. Austr. p. 485.

PROLES
CARO-
LI V.

exinde MAXIMILIANO II. (115.) postea Romanorum Imperatori iuncta, anno 1562. Bohemiæ (116.), ac anno insequenti Regina Hungariæ (115.), una cum marito, coronata fuit. Quo, anno 1582. defuncto; facta vidua (120. 121.) cum filia MARGARETA in Hispanias remigrans; atque in cœnobio Madritensi, inter discalceatas sanctimoniales, religiosam sanctamque vitam ducens, die xxvi. Febr. anno. 1603; terrenas coronas cum cœlesti, ut quidem diu optabat, sperabatque (119.) cominuta-
vit. SCHÖNLEBEN *Ephem.* KEVENHÜLLER *Annal.* FERDINAND. *cat.*

Tab.
XXVII.

MARGARITA quæ & MARGARETA (129-139.) CAROLO V. Imp. (126. 140. 141.) ex contubernio anno 1522. nata; atque ab Imperatoris sorore MARIA in Belgio educata, primis nuptiis ALEXANDRO *de Medicis* Florentiæ, deinde OCTAVIO FARNESIO, Parmæ & Placentiæ Duci (128-131.) elocata fuit. Hæc a PHILIPPO Hispaniarum Rege anno 1559. Belgio præfecta, (132. 133.) eam provinciam cum ingenti in Regem fide (139.), tum non minori circumspeditione atque prudentia moderata est: atque inter cætera præclare gesta, rebellionem, ob S. Inquisitionis officium exortam, anno 1567. compescuit (134-138.) provinciamque feliciter pacavit (140.) Mox tamen regiminis pertæsa, illoque eodem adhuc anno mœrentibus Belgis (141.) abdicato, Parmam ad coniugem se recepit; ubi reliquum vitæ tranquille & placide transigens, anno 1586. diem supremum obiit: Fœmina cum multis titulis, tum ex eo quoque laude digna, quod ALEXANDRUM, famigeratissimum illum Belgii moderatorem, atque Belliducem suæ ætatis summum (cuius nos imaginem Tab. XXXVI. num. CXXXIV. proferemus) genuerit. STRADA *de Belg. alii.*

IOANNES ab *Austria* CAROLI V. filius (142-144.) Ratisbonæ ex BARBARA *Blombergia* seu potius ex illustriori, ac plane Principe fœmina anno 1547. (142.) natus est. Prima ætate in Hispaniam ductus, ac biennio post mortem patris, in Aulam receptus Regiam, bellicas artes, ad quas suapte natura factus videbatur, brevi ita didicit, ut præclaris primum specimenibus editis, numerosæ classi, quæ ex fœdere, inter summum Pontificem, PHILIPPUM II. Regem Hispaniæ, & Venetos inito, contra Turcas, anno 1571. missa est, præfectus, eosdem prælio navali, post hominum memoriam maximo, ad *Naupactum* superatos, internecione deleverit (142.), ac biennio post, cum classe centum navium in Africam traiciens, ingentes quoque ibidem progressus fecerit. (143. 144.) Inde a fratre Rege Germaniæ Inferiori regundæ destinatus, inter reliqua fortiter ac strenue acta, Belgas rebellantes ad *Gemblacum* insigni victoria victos oppressit (145.) dux sui temporis celeberrimus. Sed fatis præventus, in flore ætatis obiit in Belgio, non sine veneni suspitione, anno ætatis primo & tricesimo. LETI *la vie de PHILIPPE II. Roi d'Espagne.* STRADA *l. c.*

JOAN-

CAROLI VIMP. Proles in nummis. Tab^{XX}_{VII}

Iconna.

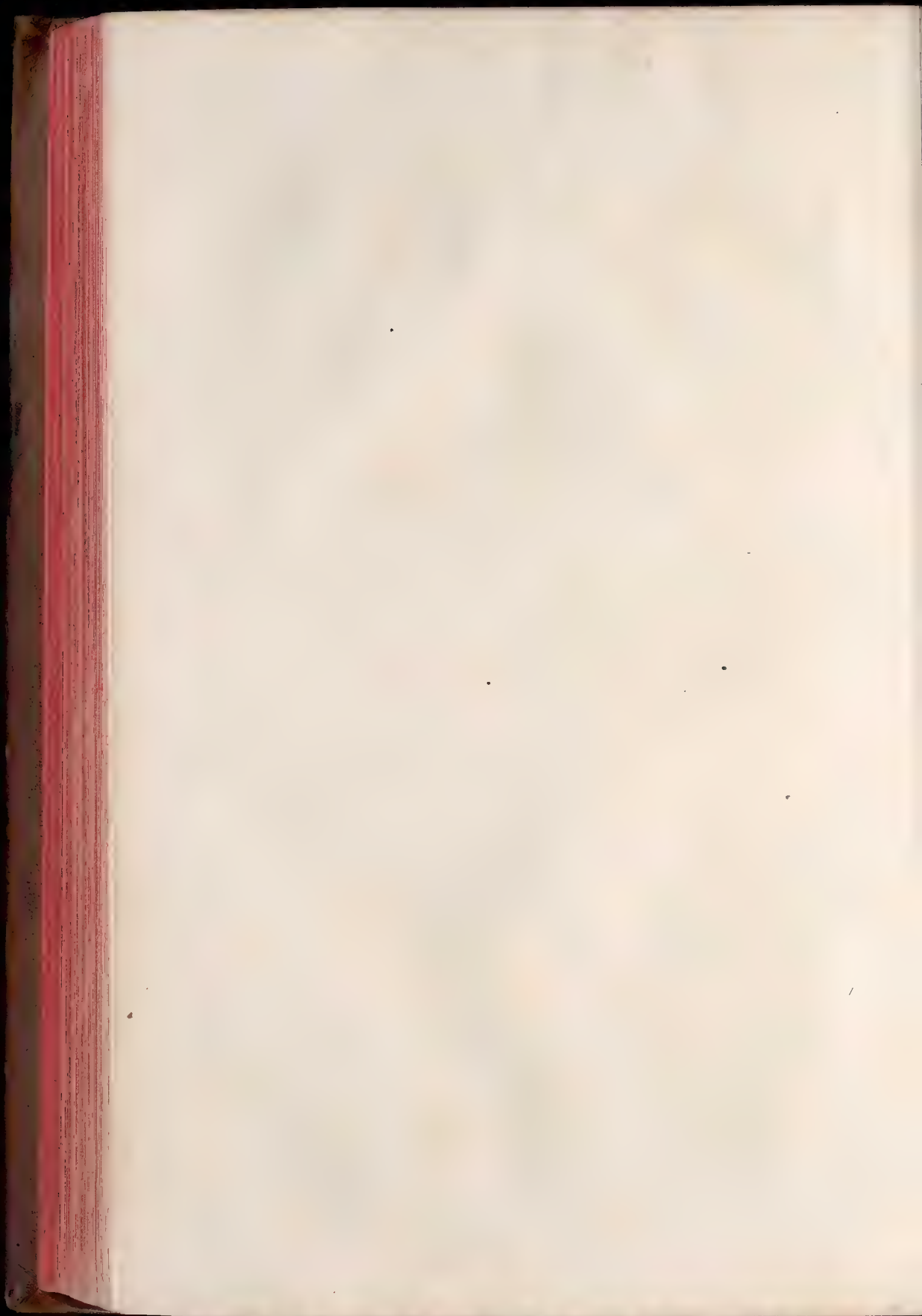

MARIA

A. Diefiker fecit

Monument. Austr. T. II. P. I.

Del. ad p. 12

Tab.
XXVII.

IOANNA CAROLI V.
FILIA.

CXII.

IOANNA CAROLI V. AVG *uſti*
FIL. *ia* LVSITANIE PRINC. *eps.*
Effigies IOANNÆ, capite vittato
& ad lævam. verſo: inferne ſub
brachio dextro nomen artificis
minoribus litteris adſcribitur: I.
PAVL. *us* POG. F. *ecit.*

In averſa figura muliebris
ſtolata, & alte ſuccincta, ca-
pite laureato, ſeu ipſa IOANNA
ſub EUROPE, AGENORIS filia,
ſchemate, dextra faſciculum flo-
rum protendens, ſin. cornu-
copiæ tenens, bovi procumbenti
inſidere parat, volitantibus ſu-
pra & circa eam tribus geniis
alatis, flores in eam affatim
ſpargentibus, & ſerta quaſi ne-
ſtentibus, addita perigraphe.
ΑΠΑΡΑΛΛΑΚΤΟΣ. id eſt: *immu-*
tabilis.

Nummus iſte haud dubie
nuptialis eſt. Repetamus tan-
tum ex Poëtarum fabulis, IO-
VEM amore EUROPE, AGENO-
RIS *Phenicie* Regis filia, ductum,
cum ad maris mediterranei lit-
tus eam aliquando cum fociiſ
deambulantiſ conſpexiſſet, tau-
ri formam mox aſſumpſiſſe; cui
cum virgo inſidere auderet, IUP-
PITER eam ſine mora trans ma-
re Cretam abduxit. Quæ qui-
dem navigatio, quanta maris
tranquillitate, quo Nympharum
comitatu, quo Nereidum ap-
plauſu facta fuerit LUCIANUS in
Deorum Dialogis feſtively iuxta
atque iucunde exponit.

Pari modo IOANNÆ in Luſi-
taniæ abituræ, navigationem

TOM. II. P. I.

(*) Vid. THUANUS lib. XXI. p. 644.

amoeniſſimam fauſtiſſimamque, PROLES,
qualis EUROPE fuerit, ſpon- CARO-
dent fortaffe vel Sponſus LI V.
ANNES, Luſitanorum Prin-
ceps, vel ſponſæ fratres, &
ſorores, amorem ipſi ſimul con-
ſtantiſ & immutabiliſ ΑΠΑ-
ΡΑΛΛΑΚΤΟΝ pollicentes, ſed &
ab ipſa ſimileſ ſtipulantes. M.
Imp. ar. pond. ſemiunc. 2. drach.

CXIII.

IOANNA AVSTR. *ia* CAROLI
V IMPERATORIS filia. Protome
IOANNÆ a fronte, cum pileo
cristato in capite, & collari,
monilibus exornato, ac depen-
dente ab humeris & collo tor-
que.

In poſtica figura muliebris
ſtolata, capite diademato ſedens,
dextra ſpicas protendit. Sedili
acclinat clypeus & haſta, &
pro pedibus lepufculus, CERE-
RIS animaculum, cernitur. Ad-
ditur perigraphe: CONNVBII
FRVCTVS.

IOANNA *Olyſſipone* die 2. Ia-
nuarii 1554. SEBASTIANUM
poſthumum fuit enixa; qui avo
in regnum ſucceſſit (a). Hinc
elegans hoc numiſma votivis
adnumerandum, ac eo tempore
percuſſum eſſe cenſeo, quo il-
la puero gravida erat. M. Imp.
ar. ſuſ. pond. 1. unc. 2. drach.

CXIV.

IOANNA CAROL. *i* V. CÆS. *a-*
ris F. *ilia* PORTVGAL. *lie* PRINC.
eps. Protome IOANNÆ adver-
ſa fronte, cum ſtola; capite
vittato atque unionibus exor-
nato, abſque averſa parte. M.
Imp. ar. pond. 3. unc.

P 2

MA-

PROLES
CARO-
LI V.

MARIA CAROLI V.

FILIA

MAXIMILIANI II. IMP. UXOR.
CXV.

MARIA AVG: *uſta* CARO: *li* V.
F: *ilia* MAXIMIL: *iani* II. VXOR.
Protome Imperatricis, capite corona radiata, implexis unionibus, suffulta, redimito, cum collari & torque, ab eodem deſuente.

Hunc nummum anno 1563. cuſum exiſtimo, quo MARIA *Poſonii* die IX. Sept. Regina Hungariæ coronata fuit, cum pridie eius diei MAXIMILIANUS II. eius coniux ibidem in Regem inauguratus fuiſſet. Videtur enim MARIE caput ſingulari ea corona conſpicuum eſſe, de qua
a Illuſtr. ISTHUANFIUS (a) hiſce verbis memorat: *Sequenti die coronata eſt MARIA Regina, ſic ut propria corona caput ornaretur: Ungarica vero vetus humero eius dextro imponeretur, tanquam in ferendo adminiſtrandi Regni onere, Regi marito auxiliatura.*

Cæterum unus eſt hic nummus, in quo MARIA titulo *uxoris* MAXIMILIANI II. gaudet, nulli veto, niſi in quibus cum ipſo coniuge, quod in Parte II. videbimus, una ſiſtitur, ubi aut *Imperatricis*, aut *Regina Hungaria* titulo ſalutetur; cum e contrario tam in hoc, quam ſubſequentibus nummis CAROLI V. *Imperatoris filia* conſtanter appelletur, quod & frater eius PHILIPPUS, & reliquæ ſorores, ut de nothis nihil dicam, feciſſe obſervantur. Tanti nempe

faciebant CAROLI V. liberi, ſe ab Imperatorum maximo genitos fuiſſe, ut ampliſſimis honorum titulis nonnunquam neglectis, ſatis haberent, eiudem filios, filiasque nominari. *M. Imp. ar. pond. ſeſqui unc. M. Buol. & S. B. a. fuſ.*

Tab.
XXVII.

CXVI.

MARIA AVSTR: *iaca* REGINA BOEMIA CAROLI V. IMPERATORIS *filia*. Protome MARIE fere ut num. præcedenti, caput tamen eius, loco coronæ, vitta, gemmis diſtincta, obtegitur.

In averſa figura muliebris ſtolata & laureata ſuper varia arma incedens, dextra tædam, ac palmæ & lauri ramum protendit, ſin. coronam aſſert, adiecto titulo: CONSOCIATIO RERVM DOMINA.

Duplicem huic typo ſignificationem tribuit Cl. ZSCHACKWITZIUS (b): alteram, quod hoc ſymbolo ad coniunctionem MARIE *infanti Hiſpania*, cum MAXIMILIANO II. factam, reſpiciatur: alteram, quod MAXIMILIANUS coronam regni Bohemiæ adeptus, plures provincias Auguſtæ Genti coniunxerit. At ego quidem iſto numiſmate memoriam coronationis MARIE in Reginam Bohemiæ, quæ anno 1562. XXI. Sept. peracta eſt (c), conſervari autumnio; ad quam dignitatem MARIA *conſociatione*, ſeu matrimonio, quod cum MAXIMILIANO pridem inierat, quodque per tædam, quam mulier dextra ſuſtinet, ſignificatur, viam ſibi factam fuiſſe innuit.

(a) Hiſt. Hung. Regn. p. m. 262.
(b) Tom. II. prætenſ.

(c) SCHARDIUS Tom. III. p. 2183.

Tab.
XXVII.

innuit. Eadem mulier coronam ferens, vix aliud, quam coronationem Regiam spectat.

Denique super arma secure incedit, aut ea etiam pedibus calcat, ut omnem belli aut discordiæ metum ab hac *confociatione* abesse adsignificet. Hinc etiam palmæ & oliivæ ramos tenet, quæ sunt pacis, concordiaque symbola.

Hic ipse porro typus invenitur in nummo quodam CAROLI, PHILIPPI II. Regis Hispaniæ filii, ut videre est apud VAN LOON (a), sed differt nonnihil icon mulieris, in postica nummi parte expressa: siquidem sinistra non coronam, uti in nostris typis, sed librum tenet. In nummo vero MATHIÆ, Hungariæ & Bohemiæ Regis, Archiducis Austriæ, similis plane forma & modulo huic aversæ nostræ typus habetur, quem suo loco æri incidi curabimus.

Quod superest, cum coronatio MARIÆ Bohemica anno 1562. & Hungarica anno insequenti evenierit, alter ex his nummis alteri postponi debuerat. Sed hæc confusio chalcographis, qui tam hic, quam sæpius etiam alibi, ac præsertim quoque in tabula insequenti, omnia turbarunt, adscribenda est. *M. Imp. æ. cus.*

CXVII. CXVIII.

Idem nummi minoris moduli cum levi inscriptionum discrimine, in iisdem Cæsareis gazis Vindobonensibus extantes. Prior, arg. fusus, semiunciam

appendit, alter ex eodem metallo cufus duas drachmas.

PROLES
CAROLI V.

CXIX.

MARIA. AVSTR. *iaca* REG. *ina* BOEM. *ia* CAROLI. V. IMP. *cratoris* FIL. *ia*. Effigies MARIÆ, ut in nummis proxime antecedentibus, ad lævam tamen versa.

In aversâ corona laurea, bacis oppleta, medium secante iride, quam corona aperta, & hanc octo stellæ contegunt; inferne geminas inter regum coronas diadema Cæsareum, succedentibus sex stellis in linea recta, adiecto lemmate: SOLA SPES MEA: spem nimirum in æternitatis gloriam unice rependam esse significans; id quod MARIA pro symbolo usurpavit. Perperam itaque LUCKIUS, nummum hunc lugubrem, ob mortem MAXIMILIANI II. Imp. in comitiis Ratisbonensibus secutam, percussum fuisse asserit. Si nummus hic funebris aut exequialis esset, de obitu utique Cæsaris aliquod signum præberet, vel saltem viduam velato capite sisteret. Sed nihil eorum in typo reperire est. LUCK. p. 263.

CXX.

MARIA D: *ei* G: *ratia* REGINA BOEMIÆ CAR: *oli* V: IMP: *cratoris* FILIA. Protome MARIÆ vitta obtecta, a qua velamen pendet, occiput tantummodo obtegens, & ad tergum defluens: quod ipsum in sequenti nummo videre est, adeoque MARIAM in statu viduitatis re-

P 3

præ-

(a) Hist. Metall. Tom. I. p. 120.

PROLES
CARO-
LI V.

præsentare videtur. *M. Imp.*
plumb. fus.

p. quæ nomen notat monetarii,
ut videtur. *M. BUOL.* Tab.
XXVIII.

CXXI.

Nummus præcedenti similis,
alterius tamen moduli, ex iis-
dem gazis eductus. *ar. pond. 1.*
unc. 2. drach.

CXXII.

MARIA. AVSTR. *iaca* REG. *ina*
BOEM. *ia.* Caput MARIE vit-
tatum, ad pectus, cum collari,
ut in præcedentibus. In peri-
graphe omissus titulus, quem
in præcedentibus typis legimus
CAR. V. IMP. FILIA. Deest
quoque velum, quod vidimus,
a vitta pendens; seu dicamus,
illud potius reductum, & ad
vittam affixum esse. *Id. M.*
ar. pond. semiunc.

CXXIII.

Nummus minimi moduli,
idem MARIE caput, ut in pro-
xime antecedenti, exhibens.
Perigraphen, singulis litteris,
uno excepto nomine, quod ex
integrali scriptum est, expressam,
sequenti modo legendam esse, ex
præcedentibus nuntiis intelligitur:
MARIA. A. *ustriaca* R. *egina* B. *o-*
hemia C. *aroli* V. I. *mperatoris*
F. *ilia.* *Id. a.*

MARGARITA AUSTRIACA

CAROLI V. IMPERAT. FILIA.

CXXIV.

Tab.
XXVIII.

MARGARITA AVSTRIA. *ca.*
Effigies MARGARITÆ nudo, sed
cirrato capite; collum monili
ornatum, & sub axilla littera

CXXV.

MARGARITA DE AVSTRIA.
Effigies MARGARITÆ elegan-
tiori forma, & typo oblongo
expressa. *T. H.*

CXXVI.

MARGARITA. AVSTR. *iaca*
C. *aroli* V. IMP. *eratoris* FIL. *ia*
ÆT. *atis* S. *ua* AN. *no* XXXV. Ef-
figies MARGARITÆ, ut num.
præcedenti.

Princeps nostra iam tum
anno Christi 1536. ALEXAN-
DRO *de Medicis* matrimonio
iuncta erat, ætatis annorum
quatuordecim: illo statim 7.
Ian. 1537. e vivis sublato, se-
cundas iniit nuptias cum OCTA-
VIO FARNESIO, annum tunc a-
gens decimum sextum. Cusus
itaque fuit hic nummus bien-
nio antequam a patre Belgio
præficeretur, aºo nimirum 1557.
quo XXXV. annorum erat; adeo-
que nummus a chalcographo
extra ordinem locatus. *M.*
BUOL. a.

CXXVII.

MARGARITA DE AVSTRIA.
Effigies Principis a præcedenti-
bus typis nonnihil diversa: fi-
gnum crucis supra pectus vide-
tur, & sub axilla Christi æra
1557. inscripta, de qua in su-
periori annotatione egimus. *M.*
Imp. ar. pond. semiunc. 1. drach.

CXXVIII.

OCTAVIUS. F. *arnesius* MAR-
GARITA AVSTRIA *ca.* contractis
litteris TA & AV, in MARGA-
RITÆ nomine. Effigies ambo-
rum

CAROLIV IMP Proles in nummis. Tab. XXVIII.

MARGARETA.

CXXIV.

CXXVIII.

CXXXIII.

CXXIX.

CXXXIV.

CXXV.

CXXX.

CXXVI.

CXXXV.

CXXXI.

CXXVII.

CXXXII.

CXXXVI.

Tab.
XXVIII.

rum iugata. OCTAVIUS iuveni-
nili facie, & recis capillis, pi-
leo cristato tectus comparet,
subque axilla eius dextra si-
gnum crucis impressum. Num-
mus forte nuptialis. *M. Imp.*
ar. pond. 3. drach.

CXXIX.

OCTAVIUS. F. *arnesius* PARM.
a ET PLACENTIA DVX II. Pro-
tome Ducis armata, ac Or-
dinis auri velleris insigni con-
spicua, capite nudato & ad la-
vam converso, cum brevibus
capillis.

MARGARETA. AB. AVSTRIA.
D. ux P. arma ET. P. *lacentia*.
Protome MARGARETÆ capite
vittato, qua forma in sequenti
typo, sed maiori studio deli-
neata recurrit. *V. L. P. I. p. 39.*

CXXX.

MARGARETA. AB. AVSTRIA.
D. ux P. arma ET. P. *lacentia*.
Effigies MARGARETÆ capite
vittato. Idem cum averfa præ-
cedentis nummi typus, sed di-
ligentia maiori expressus. *M.*
Imp. ar. pond. 3. drach. cuf.

CXXXI.

OCTAVIUS FARN. *esius* MAR-
G. *arita* DE. AVST. *ria* OCT. *avii*
VX. OR. PAR. *ma* PLA. *centia* Q. *ue*
DV. *ces*. Effigies amborum iu-
gata. OCTAVIUS nudo capite,
& pectore armato. Caput
MARGARITÆ vittatum. *Id. ar.*
pond. sequi unc.

CXXXII.

MARGARETA. AB. AVSTRIA.
D. ux P. arma ET. GERM. *ania*

(a) Syllog. numm. p. 221.

INFER. *ioris* G. *ubernatrix*. Ca- PROLES
put MARGARITÆ, pectore te- CARO-
nus, fere ut in præcedentibus. LI V.

PHILIPPUS II. Rex iter e Bel-
gio in Hispaniam suscipiens,
sororem suam MARGARETAM,
quæ Duci Parmæ, & Placentiæ
nupserat, toti Germaniæ infe-
riori præfecit, stipulata a pro-
ceribus fide: quod in obsequio
mansuri essent, & sorori in ad-
ministrandis politicis negotiis
non defuturi.

Typum huius nummi LU-
CKIUS (a) quoque refert, e
umque ad annum 1566. ob
recitatum modo factum, repo-
nit: sed errat hic denuo LU-
CKIUS; nam Cl. de LOON (b)
eandem delineationem cum ca-
pite fratris PHILIPPI exhibet,
addita epigraphe: PHILIPPVS.
HISPANIAR. *um* ET. NOVI. OR-
BIS. OCCIDVI. REX. in postica
vero in circuitu capitis MAR-
GARITÆ: MARGARETA. AB.
AVSTRIA. D. ux P. arma ET.
P. *lacentia* GERM. *ania* INFER. *io-*
ris G. *ubernatrix* .ÆT. *atis* 45.
Christi vero 1559. quo anno
revera regimen Belgarum sus-
cepit. Hoc itaque anno, &
non, ut LUCKIUS scripsit, 1566.
nummus hic signatus fuit. Hunc
nummum nos infra Tab. XXXII.
n. 37. exhibebimus. *Id. ar. pond.*
2. drach.

CXXXIII.

MARGARETA. DE. AVTSRIA.
D. ux P. arma ET. P. *lacentia*
GERMANIÆ. INFERIORIS. GVB.
ernatrix. Protome Guberna-
tricis fere ut in præcedentibus.

Eleganti huic numismati Bel-
gæ satyricam adposuerunt po-
sticam,

(b) Hist. metall. Belg. T. I. p. 38.

PROLES
CARO-
LI V.

sticam, quæ leonem *Belgicum*, catenis ligatum, exhibet, sub torculo pressum, addito in ambitu hexametro: QUID. PREMIS. REDEAT. SI. NOBILIS. IRA. LEONIS. 1566. typum cum hac inscriptione reperies apud de LOON (a). At in gazis Aulæ Cæsareæ postica huius numismatis pars sistit statuam cum lemmate: FAVENTE. DEO. uti ex sequentibus typis videre est. *Id. a. cuf. absque postica.*

CXXXIV.

MARGARETA. DE. AVSTRIA
dux P. arma ET. P. lacentie
GERMANIÆ. INFERIORIS. G. u-
bernatrix. MARGARETA cristata, redimiculo & collari ornata, torque item ex unionibus composito, ex quo crux pendet; amiculo denique, passim unionibus distincto, sinistrorsum respicit.

In averfa eadem laureata, militari habitu tanquam Amazo quædam, altera manu, dextra scilicet, gladium nudatum, altera ramum palmæ, & olivæ tenens, stat firmo gradu in rupe, cui fluctus maris illiduntur, nec quidquam cedit quatuor ventorum, quibus exposita est, furori. E longinquo in mari apparet navis, versus portum navigans, adiecto titulo: FAVENTE DEO.

Hunc nummum Dom. VAN
b LOON (b) refert ad annum 1566. quo ingentes in Belgio tumultus excitati fuerunt, partim a quibusdam nobilibus, qui in terris suis recusabant exequi leges, pro stabiliendo sacro In-

(a) Loc. cit. p. 74.

quisitionis officio, & puniendis hæreticis, a PHILIPPO Rege latas; partim a plebe furiosa, religioni, recens ortæ, addictæ, quæ summa imis miscebat; tantaque agebat ferocia, ut *Bruxellis* tutam se haud rata MARGARETA, de fuga in Hannoniæ, *Montes* scilicet, cogitaret; nisi cessisset tandem consilia. riorum precibus, qui, ut *Bruxellis* maneret, suadebant omnes. Quam quidem si nostro calculo approbemus sententiam, esset hoc numisma *constantia* indicium, qua MARGARETA consilium cepit, pericula omnia fortiter sustinendi. At nobis alia nummi occasio videtur, de qua paullo post. *M. Imp. a. 1575. L. p. 1. p. 86.*

Tab.
XXVIII.

CXXXV.

Nihil hic nummus, neque forma, neque inscriptione, neque figuris differt a præcedenti, nisi quod annum ætatis MARGARETÆ, nimirum 45. in parte adverfa, ac in averfa annum Christi, scilicet 1567. adscriptum habeat.

In hac quoque parte MARGARETA, pro uno, duo tenere olivarum ramos videtur. Pars huius nummi prior etiam ex argento extat in nummophyl. Vindobon. *M. Imp. a. cuf.*

CXXXVI. & CXXXVII.

MARGARETA. AB. AVSTRIA.
D. ux P. arma ET. P. lacentie
GERM. ant. infer. ioris G. ubernatrix. Infra æt. atis 43.
MARGARETA eodem fere habitu,

Tab.
XXIX.

(b) Loc. cit. p. 86.

CAROLI V IMP Proles in nummis.

Tab. XXIX.

Margarita

CXX XVII,

CXXXVII.

CXXIX.

CXL.

CXLI.

Joannes ab Austria

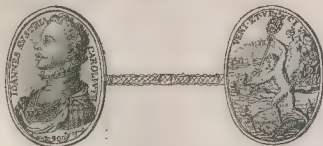
CXLII.

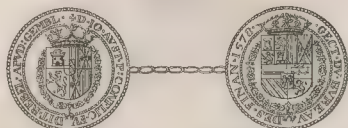
CXLIII.

CXLIV.

CXLV.

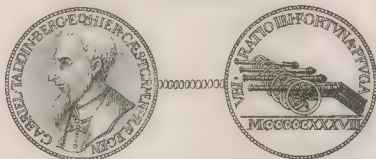

*Nymmi ad Historiam
Caroli V. facientes.*

CXLVI.

CXLVII.

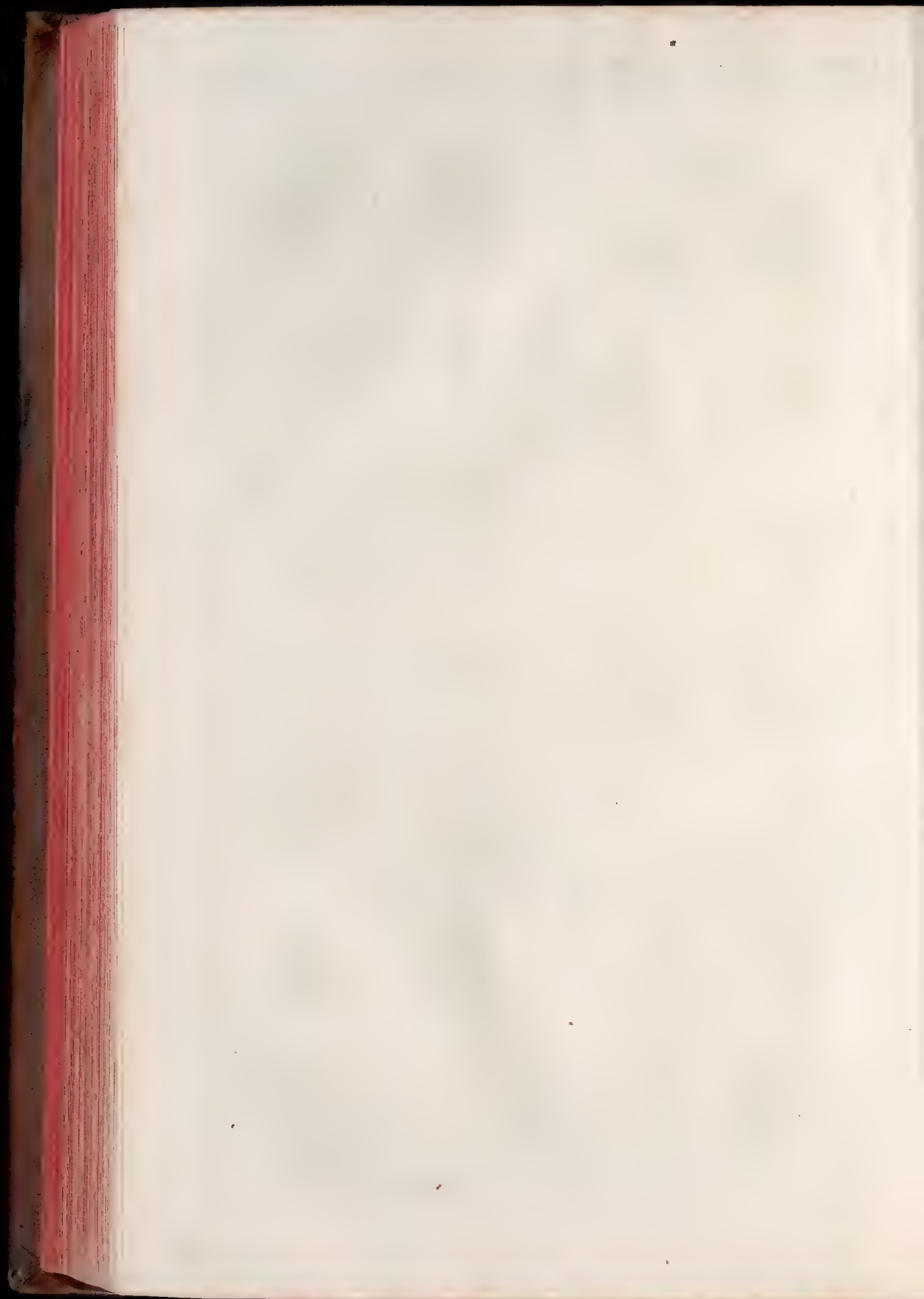

CXLVIII.

CXLIX.

Tab.
XXIX.

bita, quo prioribus nummis comparuit.

A. DOMINO. FACTVM. EST. ISTVD 1567. Figura partis averse eadem, quæ in nummis præcedentibus.

Visum est hos duo nummos statim subiungere; cum si modulum & perigraphen excipias, prorsus priorum sint similes. Quare omnes quatuor ex eadem causâ nati videntur.

a Recte VAN LOON (a) minores hosce a MARGARETA cufos putat, postquam ea sedatis turbis, atque ad officium redire coactis rebellibus, pacata in Belgio omnia reddiderat. Quod quidem Dei auxilio factum esse, grata mente agnoscit per perigraphen partis averse. Quare ex maioribus istis alter, quem ex nummophylacio Vindobonensi dedimus, cum eundem annum præferat, quem hi minores, scilicet 1567. eiusdem argumenti esse dicendus erit. Neque vero primus iste, qui Dom. VAN LOON, ut vidimus, turbulentis adhuc temporibus cufus videtur, alio modo est explicandus; cum nulla inter eum, & alterum maiorem, sit differentia. Apparet etiam in illo MARGARETA laureata, vibrans gladium, palmamque tenens, quæ victoriæ symbola sunt. Olea vero quid, nisi pacis signum, est? Et navis denique portui proxima, nonne tranquillitatem redditam videtur designare? Succinit huic interpretationi ipsa MARGARETA, ad Re-

TOM. II. P. I.

(a) Loc. cit. p. 98.

(b) Apud Stradam de bell. Belg. Dec. 1.

gem PHILIPPUM hisce verbis PROLES perscribens: & tamen inter hasce CAROLI V. tenebras, succedentesque rebellium tempestates, IN FORTUM tranquillitatemque subductam esse Reipublicæ NAVIM unius foeminae gubernatione, enimvero NON OPIS HUMANÆ FUIT. (b) Dicamus ergo, istius primi nummi & sequentium, eandem esse rationem, & illum quoque ad annum 1567. pertinere.

Sed hoc non observare non possumus: hos posteriores nummos in anno ætatis errare; utpote, cum MARGARETA anno 1522. ut diximus, nata sit, adeoque æra, quam nummus præfert, annum ætatis 45. uti ectypon, num. cxxxv. descriptum, recte habet, egerit. Verum hic error sculptoris esse potest. V.L. p. 97.

CXXXVIII.

MARGARETA. AB. AVSTRIA. D. ux P. armæ ET. P. lacentia C. arolî v. F. ilia. Imago MARGARETÆ solito habitu.

In aversa templum Pacis, intra cuius columnas arma sunt suspensa: in vestibulo Pax ipsa cernitur, calcans pedibus monstrum, rebellionis scilicet: dextra facem ardentem tenens, qua arma incendit, sin. cornu copiae, tanquam felicitatis signum. Insidet vestibulo aquila, & in fastigio globus cum cruce apparet. Sub eodem vestibulo nota chronologica 1567. legitur, & in ambitu: BELGICI. TVTELA. ubi Cl. KOEHLERUS, infra citandus, oculorum lapsu: FELICI, legit.

Nummi occasionem facili quivis coniectura assequetur,

Q. qui

lib. VI. p. m. 207.

PROLES
CARO-
LI V.

qui modo vel aram adscriptam, vel symbola pacis considerat, quæ refert pars averſa. Eadem ſcilicet erat, quæ priorum: ſe- data rebellio, otiumque tota provincia redditum.

Cæterum hanc noſtram num- mi explicationem haud parum putamus præferendam ei, quam a VAN LOON dedit (a). Quod enim nos Pacis templum dixi- mus, id ipſe arcum triumphale appellat. Quis vero, qui nummos vel veteres, vel re- centiores tractavit, arcum hic cernat? quis non potius tem- plum? Hæc enim templorum forma in nummis frequens eſſe ſolet.

Eundem porro nummum exhibet & recenſet Cl. KOEHLERUS (b), qui & parte ad- verſa & averſa huic prorſus ſi- milis: niſi quod ibi in ſegmento partis adverſæ hæ ſigla legan- tur: IVL. C. P. F. *ecit.* quæ ſcul- ptoris nomen denotant.

CXXXIX.

MARGARETA AB. AVSTRIA.
D. *ux* P. *arma* & P. *lacentia*.
MARGARETÆ effigies vittatæ, & more ſolito ornatæ.

Campus floribus conſitus, inter quos eminet heliotropium verſus ſolem: quamvis alii pu- tent, ex eorum eſſe florum nu- mero, qui Gallis *Margarites* dicuntur, quo ipſo ad MAR- GARETÆ nomen adludi putant. Additur lemma: VT INTER SIDERA.

Occaſio huius nummi haud adeo expedita eſt. Dicunt MARGARETAM eodem indicare

voluiſſe, ſe in componendis turbis Belgii plane obſervaviſſe Regis mandata, ad inſtar he- liotropii cuiusdam, ſolem ſuum ſemper ſequentis. Quæ cauſſa movit Dom. VAN LOON (c) (qui alium quoque typum mi- noris moduli adfert) ut id in illorum numero reponeret, quæ memoriæ pacati a MARGARETA Belgii fuere conſecrata. Ve- rum ſi hanc velimus explicatio- nem ſequi, non video, cur ſi- gillatim ad iſtam tranquillitatis reſtitutionem ſpectare hi nummi debeant? extendamus potius eorum argumentum, & MAR- GARETÆ mentem dicamus fuiſ- ſe, indicandi generatim: ſeſe in omnibus ad Regis arbitrium ac- comodare velle. Certe hanc mentem MARGARETÆ, dum Bel- gium gubernaret, fuiſſe, ipſa teſta- tur in epiſtola num. CXXXVII. ex- citata ſic ſcribens: *quum in omni negotio ſatis ut facerem tibi, pro- poſitum ante oculos habuerim, at- que ad hanc normam ubique me ac- curviter exploraverim. Id. l. c.*

CXL.

MARGARITA. AVSTRIA. *ca*
CAROLI V. IMP. *eritoris* *filia*.
Effigies MARGARITÆ, more ſo- lito, dextrorſum verſa. Retro in umbone ſigla minusculis li- teris exaratæ P P R, quæ, ni fal- lor *Petrum Paulum* RUBENIUM denotant.

Mulieri, radiata corona re- dimitæ, & palmas ad cælum attollenti, avis ſeu columba ramum oleæ de cælis adfert: in proſpectu urbs munita, iuxta amnem, ſeu mare tranquillum, ſita,

(a) Loc. cit. p. 97.

(b) M. B. L. Tom. VIII. p. 41.

(c) Loc. cit.

Tab.
XXIX.

sita, addito in ambitu hemistichio : NEC. ME. MEA. CVRA. FEFELLIT.

IOANNES AB AUSTRIA. PROLES CAROLI V.
CXLII.

Nummum hunc ad annum Christi 1567. referendum esse existimo ; quo præstanti prudentia & singulari Principis vigilantia spes nova concepta est, fore, ut in-rebus fidei publica tranquillitas firmaretur. Ob eandem causam in honorem MARGARITÆ plures illa ætate cusi sunt nummi : hunc tamen typum in historia Metallica provinciarum Belgii haud reperi. *M. Imp. ar. pond. i. unc.*

CXLI.

MARG. *areta* VX. OR ALEX. *andri* FLOR. *entia* ET. OCT. *avii* PAR. *ma* DVC. *um* CAR. *oli* V. IMP. *eratoris* FIL. *ia*. Protome MARGARITÆ a fronte, capite vittato, cum pallio ex pellibus murinis Ponticis, a sinistro humero dependente, manibus calathum, fructibus repletum, tenentis.

Pandura supra plectrum reclinata, addito hemistichio: VERSA. EST. IN. LACHRIMAS.

Nummum hunc symbolicum exponit CL. VAN LOON de mœrore, quem Belgæ ex habitu MARGARITÆ conceperunt; sed quia typus iste ex *Octavio* de STRADA (a) sumtus esse videtur; vel ex hoc capite a fuspicione falsitatis immunis non est. Adversâ sane satis inepte MARGARITAM duorum maritorum uxorem ita scribit, ac si iis uno eodemque tempore iuncta fuisset. *V. L. p. 105.*

TOM. II. P. I.

(*) Genœal. Aust. p. 494.

IOANNES AVSTRIÆ. CAROLI V. FIL. *ius* ET. *atis* SV. & ANN. 0 XXIII. In segmento nomen artificis & nota chronologica : IO YMELON: F. *ecit* 1571. Quæ tamen apud VAN LOON deficiunt. Protome IOANNIS armata, capite laureato, dextrorsum respiciente, cum Ordinis aurei velleris insigni.

Aversa columnam rostratam ex acervo armorum, hosti erectorum, exurgens, cui statua IOANNIS paludata, dextra parazonium tenens, sin. lateri admota, imposita est, supervolitante *victoria*, eidem coronam lauream imponente. Ab utroque latere apparent duæ classes, in aciem directæ, & ad pugnam paratæ, adiecto in peripheria titulo : CLASSE TVRCICA AD. NAVPACTVM DELETA: adscripta inferius, minoribus literis, nota temporis: DIE. 7. OCTOBR. *is* 1571. At apud VAN LOON mensis & dies omisus est.

Cernimus monimentum illustriissimæ navalis victoriæ, quam IOANNES *Austriacus* reportavit a Turcis, fortuna sua & opibus elatis, &, fracta pace, Cyprio, opulentæ maris mediterranei insulæ, quæ tunc in Venetorum potestate erat, inhiantibus. Coercendos enim hos barbarorum impetus, spiritusque reprimendos, viresque adeo iungendas censuerunt summus Pontifex, Rex PHILIPPUS & Veneti, atque hac mente,

Q 2

opera

PROLES
CARO-
LI V.

opera Card. de GRANVELLA fœ-
dus Romæ percusserunt. Claf-
se comparata cc. navium lon-
garum, & LXV. onerarium,
IOANNES tum a PHILIPPO claf-
si Hispanicæ, tum ab omnibus
fociis summæ imperii fuit præ-
fectus. Qui cum obviam ho-
stium classem ad *Naupactum*
haberet, cum eadem confligit.
Turci quamvis strenue pugna-
rent, haud sustinuerunt Chri-
stianorum vim, sed cedere ipsis
fuerunt coacti, amissis omni-
bus, præter L. solum, quæ fuga
evaserunt, navibus, & viginti
quinque millibus hominum.
Tam illustis victoria digna erat
profecto, quæ immortalitati
consecraretur eleganti hoc num-
mo, plane ad Romanorum geni-
um accedente. Celebris fatis est
columna DUILLII, qui Pœno-
rum classe victa, primus trium-
phum navalem egit, & cuius
honori *Columna Rostrata* erecta
fuit, cuius non solum nummi
memoriam conservant, sed cu-
ius inscriptio adhuc in Capitolio
legitur, explicata ab Alph. CIAC-
CONIO(a). Ipsa columna in GRÆ-
VII & BEGERI *Flore* cernitur.

Cæterum ex hoc ipso nummo
egregie confirmatur eorum sen-
tentia, qui IOANNEM anno 1547.
natum esse scribunt; quippe in
quo ad annum 1571. ætatis
quatuor & viginti annorum dici-
tur; neque enim ad errorem
sculptoris hic recurrendum puto,
cum nummus, faberrime scal-
ptus, singularem sane artificis
diligentiam omni ex parte pro-
dat. *M.S.B.ar. deaur.pond.1.unc.*
M. BUOL. æ. 63 V.L. l.c. p. 140.

CXLIII.

Adversa huius nummi cum
adversa præcedentis convenit,
mutata solum nota chronologi-
ca in annum 1573. Destitui-
tur quoque caput Herois corona
laurea, quæ tamen in eclyp-
po, quod Cl. VAN LOON loco
infra citando dedit, observatur.

In averfa IOANNES sub NEP-
TUNI schemate, qui delphino
vectus, tridente, cui scutum
Hispania coronatum affixum,
ante se Turcas natantes agit,
eos submersurus. E longinquo
urbs *Tunetum* apparet, cui no-
men TVNIS superinscriptum, &
cuius portus repletus navibus.
Exercitus autem Turcarum pe-
destris fuga salutem querit.

IOANNES victoria Naupactina
clarus, ante duos annos parta,
iubente Rege PHILIPPO classe
c. navium traiecerat in Africam.
Cum Turci & Mauri, terrore
perculsi, silvas statim peterent,
Tunetum, *Vticam*, nullo fere
negotio capit; *Tuneto* novum
Regem dat, sed Regi Hisp. sub-
iectum; arcem condit, quæ in-
ter *Tunetum*, & *Vticam* sive
Bisertam, uti tunc appellaba-
tur, utramque urbem defende-
ret; præsidia ubique imponit,
ac tota regione ita constituta,
victor redit. Neapolim. Propter
celebritatem nobilis victoriæ,
quam fama Ducis sine dubio
peperit, bene ad ipsum appli-
catur in nummo, qui rei, præ-
clare gestæ, memoriam conser-
vat, pars notissimi dicti IULII
CÆSARIS, qui pari felicitate in
expugnando Ponti regno usus,
rerum suarum prosperum suc-
ces-

Tab.
XXIX.

(a) Thef. GRÆV. T. III. p. 1811.

Tab.
XXIX.

cessum his verbis celebravit: *Veni, vidi, vici*. Porro averſa nummi pars IOANNEM denuo virginti quatuor annorum ſcribit: ſed facile patet, adverſam prioris nummi partem hic denuo adhibitam fuiſſe. Id quod in nummis noſtri temporis nonnunquam evenire non uno loco docuimus. Haud omittendum denique, Dom. VAN LOON figuram averſæ partis inverſo ordine exhibere, ad ſiniſtram ſcilicet directas. Eundem modum & ordinem obſervarunt Clar. KOEHLERUS (a) & LOCHNERUS (b). HERÆUS contra, omiſſa poſtica parte, ſolam anticam, typo noſtro in omnibus ſimilem, in tabulas ſuas retulit. *M. Imp. ar. pond. 3. drach. LUCK. pag. 247. de LOON p. 171. cſ M. S. B. ar. cuſus pond. 3. drach.*

CXLIV.

Præſens hic nummus nihil ſerre differt a præcedenti, niſi quod ovatæ formæ ſit. Eius anticam partem habes etiam apud VAN LOON ad an. 1576. Cæterum præter nummos, *Joannes* SAMBUCUS arcus etiam triumphales & monimenta victoriæ clariſſæ, in honorem invictiſſimi Principis edidit, quibus adiectum eſt, eiſdem argumenti carmen Heroicum per *Hugonem* FAVOLIUM, Antverpiæ 1572. in fol. *M. Imp. ar. pond. 3. drach.*

CXLV.

† D. *ominus* IO. *annes* AVST. *ria* P. *rinceps* CONFLIC. *tu* FV. *DIT. REBEL. les* APVD. *GEMBL. acum.* Scutum IOANNIS, inſignia eiſus referens, coronatum,

(a) M. B. L. P. XII.

& torque aurei velleris circumdatum.

GEOT. *oir* DV. BVREAV DES.

FINAN. *ces* 1578. Scutum coronatum, inſignia continens *Hispanica*, torque itidem aurei velleris circumdatum.

Hic calculus a fiſco regio Brabantino datus eſt gloriæ, quam peperit IOANNI inſignis victoria, ab exercitu ordinum, qui defeccerant, parvo impendio apud GEMBLACUM reportata, qua hoſtium ſex millia partim cepit, partim cecidit, multaque Regi urbes reſtituit. *V. L. loc. cit. p. 248.*

NUMMI

AD

HISTORIAM
CAROLIV. FACIENTES.
ALPHONSUS AVOLA.

CXLVI.

ALPHONS. *us* AVOL. *a* MAR. *chio* GVAS. *ius* CAP. *itanus* GEN. *eralis* CAR. *oli* V. IMP. *erato-* *ris.* Protome ALPHONSI armata, capite nudo ad lævam converſo.

In averſa *Africa* ſub mulieris mœſtæ, caput ſuſtentantis, ſchemate, ſub palmæ arbore thoraci inſidet, habens ante ſe proram navis, cui ſiniſtra innititur. Ex adverſo ſub eadem arbore, ſeu a tergo ſtat vir paludatus, ut videtur, manu poſt tergum reducta, ALPHONSUM, ut opinor, designans, pone quem armorum acervus. Adicitur perigraphæ: *AFRICA CAPTA* & in exergo ſigla c. c ut

Q 3

num.

(b) *Medaillen Sammlung* ad an. 1744. p. 137.

PROLE-
CAROS
LI V.

PROLES
CARO-
LI V.

num. LXV. quæ nisi nomen monetarii denotent, mihi quidem ænigma sunt.

In memoriam expeditionis Africanæ, quam CAROLUS V. anno 1535. suscepit, & ad quam feliciter finiendam ALPHONSI nostri virtus plurimum contulit, cûsum esse hunc nummum ex inscriptione patet. De ea multa exscripsit LUCKIUS ex *Ponto* HEUTERO.

a Similem prorsus nummum FL. VESPASIANI Illustr. SPANHEMIUS (a) de *Judea capta* operi suo æterno, de usu & præstantia numismatum antiquorum, inseruit, sed alio situ. Hinc coniecturæ locus: figuras huius nummi, qui haud dubie ad exemplum eiusmodi antiquum fabrefactus est, a LUCII chalcographo, pro more suo, inversas fuisse. LUCK. p. 84. M. BUOL. a.

CXLVII.

GABRIEL TADDINBERGIUS *Q. ues* HIER. *osolymitanus* CÆS. *a-*
reorum TORMENTORUM PRÆ. *fe-*
ctus Et GENERALIS. Effigies Belliducis, aperto capite, accisis crinibus, prominenti barba, crucem Ordinis S. IOANNIS pectore gestantis, dextrorsum conversa.

In averſa quatuor tormenta bellica, cantheriis imposita, ac in ordinem collocata, addito lemmate: VBI. RATIO IBI. FORTVNA. PROFVGA. & in ex. ergo nota temporis: MC.C.C.C.C. XXXVIII.

(a) T. I. diff. VI. p. 350. adde OISELL, lib. cit. p. 84. n. 7. Tab. XVI.
(b) Satyra X. vers. 168.

Duo alios nummos iconicos Belliducum, qui sub CAROLO V. meruerunt, in museo BUOLIANO, unde hic eductus est, reperi; sed quia fusi duntaxat sunt, & oblitterati, seu attriti, ab eorum delineatione consulto hic abſtineo. M. BUOL. a.

CXLVIII.

ALEXANDER. MAGN9. PHILIPPI. REGIS. FILIVS. Protome ALEXANDRI armata, capite galeato, dextrorsum converso.

CAROLVS. MAXIMVS. ROMANORVM. IMPERATOR. subintelligit: itidem PHILIPPI REGIS FILIVS. Caput CAROLI V. Imp. pileo obtectum, pectus armatum, & torque aurei velleris ornatum.

Ad instituendam hanc comparisonem faciunt; quod ambo quidem Regum sint filii: ille PHILIPPO *Macedonia*, hic cognomine patre *Castilia* Rege natus. De priore cecinit IUVENALIS:

Unus Pelleo iuveni non sufficit orbis (b).

CAROLUS Herculis columnas supergressus, & quod supra in nummis vidimus (c).

VICTORI CAROLO LAVREA NE VNA SATIS &:

NOMINE CÆSAREO PLENVS VTERQVE POLVS erat.

Sed ambitio ALEXANDRUM eo perpulit, ut ante suum obitum Diis adnumerari voluerit: contra ea CAROLUS, ut cum THUANO loquar (d), *nulla re magis*

(c) Supra n. LIV. & LXV.
(d) Lib. XXI, p. 643.

Tab.
XXIX

b

c

d

Tab.
XXIX.

magis animi magnitudinem ostendit, quam vite clausula. &c. Accedit, quod Cæsari CAROLO a PAULO III. Pontifice, ob partam anno 1546. contra Protestantes victoriam, dato diplomate, cognomen *Maximi* & *fortissimi*

a delatum sit (a). Scriptores quoque gravissimi BAYLEUS (b), CAROLUS V. omnium ex Augusta Domo Auftriaca oriundorum, nominat *Maximum*.
b
c BAUTRUUS (c.) auctor gallicus CAROLUM V. omnibus Principibus, qui a Romanorum memoria in Europa unquam floruerunt, virtutum meritis, & splendore famæ antefert. *M. Imp. ar. fus. pond. 3. drach.*

Similem nummum plumbeum, averfa destitutum, faberrime tamen elaboratum, atque in supplementis nostris Tab. XLIX. num. 45. delineatum, asservantus in museo nostro, quo CAROLUS cum IULIO CÆSARE, LUCRETIA & HENRICO II. Francorum Rege comparatur.

Prima eius protome a dextris collocata est HENRICI II. armati, laureato capite. Secunda CAROLUM nostrum eodem habitu sistit. Sequitur caput laureatum CÆSARIS, ad pectus cum paludamento, ac ultimo loco caput LUCRETIAE, ad humeros cum stola. Perigraphæ quoad duas siglas R. & D. haud expedita est, collata tamen cum enumeratis capitibus, vix aliter, atque hunc in modum legenda est: HENRICVS. II. F. rancorum R. ex CAROLVS. V.

I. mperator A. rchidux A. ustriæ PROLES
R. omanorum D. omitor DIVI. IV. CARO-
LI. LVCRETIA. in imo apponitur nomen artificis, litteris haud satis clare expressis, videntur tamen huiusmodi esse: I. RO-
FRIÆR9 F. ecit.

Qua ratione CAROLUS cum CÆSARE Dictatore, & LUCRETIA casta illa COLLATINI TARQUINII coniuge in comparationem veniat, tam ex perigraphæ, in qua *Rome Domitoris*, si recte iudico, titulo afficitur, quam ex societate, quæ eidem in nummo obtigit, intelligitur. Quemadmodum enim CAROLI exercitus Romam, vi captam, perdomuit: ita LUCRETIA exstupro, quod ei a SEXTO TARQUINIO, TARQUINII SUPERBI, ultimi Romanorum Regis, filio, per vim illatum est, occasionem præbuit, ut L. BRUTUS occupata urbe, ac Rege Regiaque familia exacta, Regnum in Reipublicæ formam redigeret (d). Similiter IULIUS CÆSAR

d
e eadem Republica oppressa, statum Monarchicum postliminio reduxit (e). Hinc tres hæ personæ, ut *Romane urbis Domitores*, quamvis sub diverso respectu, in nummo una representantur. Sed quid sibi vult HENRICUS II. Francorum Rex? Hunc ego ideo in censum hic venire puto; quod anno 1551. ducto in Italiam exercitu OCTAVII Farnesii partes, contra summum Pontificem, IULIUM III. atque una Imperatorem suscepit, illumque

(a) Vid. auctores apud STRUVIUM loc. cit.
(b) Dict. Hist. lit. c.
(c) Ap. KOEHLER. M. B. L. P. IV. p. 202.

(d) Liv. L. I. c. LVII. seqq.
(e) SVETON. in Cæs.

PROLES
CARO-
LI V.
a

ad pacem faciendam adegerit
(a). Ex quibus simul patet,
nummum hunc ante dictum an-
num 1551. haud produsse. *M.*
Imp. ar. pond. 3. drach. M. S.
B. pl.

CXLIX.

CAROLVS. V. ROM. *anorum*
IMP. *erator Q. ni* FELICISS. *imus*
ET. TRIVMP. *hator* AVGV. *stus*.
Protome Cæsaris togati & tes-
sera aurei velleris conspicui, ca-
pite caliptra operto, ad lævam
converso.

IN. SIG. *nia* A. CAR. *olo* V.
ROM. *anorum* IMP. *eratore* HILD.

eshemensibus ANNO. 1528. COL-
LATA.

Tab.
XXI.

Huic nummo aureo eo li-
bentius locum in collectione
nostra pro coronide concedi-
mus, quo CAROLO Cæsari no-
biliore in epigraphe adversæ
partis tituli iam tum anno 1528.
tributos legimus, qui institutam
in nummis proxime præceden-
tibus comparisonem firmant.
Revera enim iam illa ætate *Fe-*
licissimus & triumphator Augu-
stus, iure & merito dictus fuit,
qui fines Imperii ampliavit, &
amplissime, felicissimeque tri-
umphavit. *M. D. de FRANCE.*

PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

PHILIPPUS AUSTRIACUS CAROLI V. CÆSARIS FI-
LIUS (2. 4. - 6. 8. 9.) ex ISABELLA *Lusitana* anno
1527. XXI. Maii Vallisoleti in Castilia in hanc
lucem susceptus est. Hic patri ob singulares,
planeque Regias dotes a prima iuventute in deli-
ciis erat (1). Anno 1554. MARIAM Angliæ Reginam (11. 12.)
secundis votis in matrimonium ducturus, Rex Neapolis atque
utriusque Siciliæ declaratus (4), mox anno insequenti, patri,
regna sua ultro abdicanti, (15.) in Belgio (4-8.) ac paullo
post in universa monarchia Hispanica successit. (13. 14.)

Tanta vero hæc PHILIPPI inauguratio Belgarum animos,
quorum etiam primores insigni prorsus liberalitate sibi devinxerat
(9.), lætitia atque gaudio complevit, ut ille SPES ALTERA PA-
TRIE (5. 6. 8.), ac cum TITO VESPASIANO Augusto: AMOR ET
DELICIE GENERIS HUMANI, cumque TRAIANO: OPTIMVS PRIN-
CEPS, cognominatus (7.) soli etiam, omnia ILLUSTRANTI, com-
paratus fuerit. (10. 23.)

Et erat sane PHILIPPUS incomparabilis Princeps. Is enim
vero in aditu regiminis velut alter Hercules virtutem, Regia
excel-

(a) Conf. *Thom. Cormer. ALENCONII* res
gest. HENR. II.

Tab.
XXX.
1699.

Tab.
XXX.
segg.

excelsitate dignam, non voluptatem sequi statuens (2.) in proposito non solum constanter perstitit (98.), sed & prudentiæ, consilii, ac fortitudinis laude (35.), supra quam dici potest, excellens, Hispanicæ Monarchiæ potentiam adeo provexit (90. 105.), ut gravis vitæ eius scriptor, *Gregorius LETI* affirmare ausit: illum inde a SALOMONE usque, cæteris, qui regnarunt, omnibus, præstitisse. Constans etiam fama est, quod Monarchiam universalem animo volverit, tum maxime confirmata, quando regno Lusitanæ, & quod eo pertinet, Indiarum, auctus (88-91.), superbum illud symbolum: NON SVFFICIT ORBIS, assumpsit (87.), Mantuamque Carpetanorum, velut antiquus quidam monarchiæ Romanæ moderator, triumphans ingressus est (92.).

Initium regiminis sic satis tranquillum fuit. Sed brevi factum est, ut Galli, ruptis, quæ in quinquennium pactæ erant, induciis, illum cum in Italia, una cum summo Pontifice PAULO IV. (122.), tum in Belgio adorirentur. Eo in bello, in cuius partes etiam eius uxor MARIA, Regina Angliæ, tracta fuit, (113.) maxime memorabile est prælium ad S. QUINTINUM; quo Gallis anno 1557. die x. Aug. ingenti clade affectis, sequenti die xxv. eiusdem mensis, oppidum ipsum, ductu Regis captum, atque direptum fuit (22.). Francis deinde ad Gravelingam denuo cæsis (114.) pax anno 1559. (115.) Cameraci, magna cum populorum lætitia (27-31.) sancita (25. 26.), pactisque coniugalibus, PHILIPPUM inter & ISABELLAM, HENRICI II. Regis Franciæ filiam, firmata est (32-36.). Qua etiam occasione *Bullonium* Episcopo Leodiensi restitutum fuit (133.).

Post hæc PHILIPPUS victricia arma contra Mauros & Turcas vertit, atque anno CHRISTI 1563. Oranam urbem obsidione (40-42.), ac biennio post Melitam insulam a Turcarum invasione liberat (43. 45.). Denique Anno 1571. victoria navali maxima ad Echinadas insulas potitur (68. 71. 130.)

Sed PHILIPPO, toto fere principatus tempore, nulli magis negotium faceſſebant, ac Batavi. Hi enim, una cum Religione Catholica, iugum Hispanicum excutere volentes, *Sacra Inquisitionis officio*, ac Concilii Tridentini decretis, quibus, ut sese subicerent, Regis imperium erat (47.): nec non ob auctum, ad extinguendam hæresin, Episcopatuum numerum (39.), exasperati, seditionem (47-54.), quæ mox in diuturnum, ac detestabile bellum exarsit, excitarunt. Et initio quidem, cum MARGARITA, quæ anno 1560. Belgium regendum susceperat, (37. 110.) GHEUSIIS (quod nomen coniuratis nobilibus primum inditum (51. 59.), Protestantibus Batavis deinceps adhæsit) prudentia atque consilio præstans, plurimum concederet: seditio maximam partem sopita videbatur. (Tab. XXVIII. & XXIX.

TOM. II. P. I.

R

num.

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

num. 34 - 39.). Sed cum Regis in Belgium adventu, anno 1567. frustra expectato (55), FRANCISCUS TOLETANUS, Albæ Dux, cum exercitu atque amplissima potestate illuc mitteretur, atque rem vi atque violentia gereret: Belgæ in furorem atque desperationem acti adeo sunt, ut deinceps nec vi nec metu (56 - 59. 66.), nec denique lenitate (68. 72.) ad obedientiam reduci potuerint; gratiam atque amicitiam Hispanorum æque, ac potentiam iugiter suspectas habentes (81 - 84.). Quamquam enim DUX ALBANUS rem non infelicitè gereret, & IOANNES *ab Austria*, eius in provincia post REQVSENIUM successor, cum a sua ipsius virtute (Tab. XXIX. n. 145.), tum etiam ex pacificatione *Gandaverensi* (86.), quæ Hispanis in speciem favere videbatur, optima quæque sperare iuberetur: ac denique ALEXANDER FARNESIUS, Parmæ Dux (134.) multa præclare & ex voto gereret (94. 99.): fortuna tamen Hispanos plerumque destituere videbatur. Quo circa PHILIPPUS invictissimum animi robur præcipue ostendit, cum classis, post hominum memoriam, maxima iuxta atque instructissima, contra Anglos Batavosque missa, non tam hostium, quam vi tempestatis deiecta, atque deleta (97.) feralem nuncium, Princeps, ad utramque fortunam paratus (46.), non solum æquali vultu accepit, sed & gratias Divino Numini retulit; quod sibi tantum virium reliquisset, ut aliam rursus in mare classem educere posset: id quod anno 1596. ingentibus impensis exsequutus est (100.). Huius belli finem haud vidit Rex, sed corporis imbecillitate, qua cum diu conflictatus erat, tandem victus, mortem, quam diu ante futuram frustra speraverant Hollandi, (80.) oppetiit, cum vixisset annos 71. (101.)

Nummi eius mnemonici, maximam partem, tum elegantiam, tum ingenium ostendunt. Sunt, quibus veterum inventa occasionem dedisse videntur (5. 8. 10. 14. 16. 23. 25. 34. 39. 42. 44. 55. 71. 90. 91. 95. 103.). Ex usualibus, quorum nonnulli lemmata, pecuniæ naturæ plane accommodata, ut: POPVLORVM SECVRITATI, (125.) PVBLICAE COMMODITATI (126. 129.) præferunt, cum primis suscipiendi sunt; qui a Batavis, pecuniæ inopia pressis, nonnullorum antiquorum ad instar, sphragetico notati fuerunt (75-78.). In utrisque effigies Principis, utpote perpetuis bellis impliciti, armata, ac nudo capite comparet. At usuales, in Siciliæ regno cusi, eundem, corona radiata cinctum, passim sistunt (19. 118 - 132.)

Matrimonia omnino quatuor iniit PHILIPPUS (109.) Primo ISABELLAM, IOHANNIS III. *Lusitanie* Regis filiam, anno 1543. sibi iunxit: ex qua CAROLUM infelicem illum Hispaniæ Infantem sustulit, de quo nos inferius.

Illam vero biennio post defuncta ad secundos thalamos procedens, MARIAM Angliæ Reginam duxit anno 1554. (3. 11. 12.) sed ex hoc matrimonio, sterili quippe, præter *Fidei defensoris*

Tab.
XXIX.
1699.

PHILIPPI. II. Regis. Hisp. numismata. Tab. XXX.

IX.

II.

V.

VI.

X.

VII.

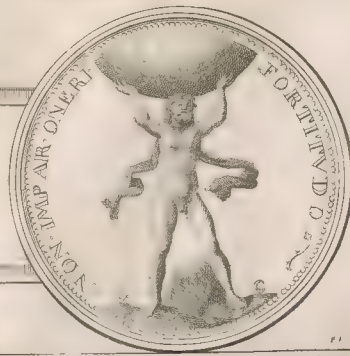
VIII.

III.

IV.

Tab.
XXX.
seqq.

foris titulum (19. 62. 119. 124.), quem tamen iam prius optimo iure (99.) usurpare poterat, parum emolumenti cepit.

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

Tertiam itidem ISABELLAM nomine, HENRICI II. Francorum Regis filiam, per pacis Cameracensis conditiones desponsatam anno 1559. (32. 34. 36.), anno insequenti sibi copulavit (38. 116.), ex eaque CLARAM ISABELLAM EUGENIAM (92.), de qua postea, nec non CATHARINAM, CAROLO EMANUELI, Sabaudie Duci, nuptam, suscepit.

Ultima PHILIPPI uxor, ANNA, MAXIMILIANI II. Imp. filia erat, anno 1570. nupta (60. 65. 117.). Hæc ei duo filios genuit: alterum anno 1572. DIDACUM nomine, (66. 72. 73.) qui in prima iuventute obiit: alterum patri cognominem, quem anno 1584. quadrimum, hæredem regnorum constituit (95.). De eo data opera in consequentibus. Vid. FAM. STRADA *de bello Belg.* LETI *la vie de PHILIPPE.* KHEVENHÜLLER *Annal. Ferdinand. cat.*

NUMMI MNEMONICI ET

sequebatur. *M. Imp. ar. pond.*
3. drach.

ICONICI.

II.

I.

Tab.
XXX.

Protome PHILIPPI, tunica amicti, pulchro, ac iuvenili aspectu, accisis crinibus, capite pileato & ad lævam converso. In area hinc inde adscribitur annus: *ET. atis.* XVIII. & in imo, nota chronologica 1542. PHILIPPUS anno æræ vulgaris, 1527. ut diximus, natus est: hinc anno 1542. quem nummus præfert, annos ætatis haud plures quindecim numerabat: non, ut nummus indicat, duo de viginti; hinc alterutram notam: temporis, vel ætatis in mendo cubare necesse est. Quidquid autem sit, iuvat certe sapientissimi iuxta ac formosissimi Principis speciem, qualem adolescens præferbat, primo loco intueri. Videtur autem nummus honori PHILIPPI ab ipso patre Casare datus, qui multo semper filium amore pro-

TOM. II. P. I.

PHILIPVS. AUSTR. *iacus* CARO-
LI. V. CAES. *aris* F. *ilius*. Pro-
tome Principis armata, & in-
signi ordinis aurei velleris con-
spicua: capite nudo, dextror-
sum converso. Quod sculptor
per oscitantiam PHILIPVS scri-
psit, id etymo nominis repug-
nat; quod semel monuisse suffi-
ciat.

In aversa HERCULEM nudum,
clava instructum, manu dex-
traprehendit VIRTVS, sub figu-
ræ muliebris feminudæ schema-
te: monstrans altera manu e
longinquo arcem splendidam,
in excelsi montis vertice sitam.
Ex aduerso stat VOEVPTAS,
dextra VIRTUTEM quasi cohi-
bens, & ad latus suum mon-
strans HERCULI instrumenta mu-
fica, fagum, urceum, coro-
nas: pone adstante, & quasi
rei exitum expectante, fatyro,
qui & ipse voluptatis & libidi-
nis

R 2

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

nis imago est. Iacent ad pedes cornu copiae, cophinus florum plenus, & urceolus. Additur in ambitu hemistichium: COLIT ARDVA. VIRTUS. In ima parte legitur: LIA. F. *ecit*. Scalptoris sine dubio monogramma.

Nihil tritius elegantissima illa fabula, quam XENOPHON (a) ex PRODICI Philosophi CHII libro de virtute & vitiis recitat: HERCULI adulto, dubitanti, quod vitae genus sequeretur, obvias factas duas mulieres, alteram modesto habitu & honestam; namque hæc ipsa *Virtus* erat: aliteram paulo effrænatiorem, atque hæc erat *Voluptas*. Utraque tentabat HERCULEM ad suas perducere partes, qui tandem *Virtuti* victas manus dedit. PHILIPPUS igitur, qui dubio procul signari iussit hoc numisma, cum rempublicam capefferet, hoc symbolo promittit: quasi nihil se prius, nihil antiquius *Virtute* habiturum, eam diligenter culturum, & per ardua quæque secuturum fore.

Cæterum edidit Cl. Auctor Loculamenti II. ad recens aperta *Grossorum* scrinia (b) minoris moduli nummum, Antverpiæ cufum, ac eodem prorsus lemmate instructum, addita æra Christi: 1549. eo nimirum tempore, quo Archidux sacramentum fidelitatis a Belgis suscepit. Huius nummi delineationem suppletam habes in Tab. nostra XLIX. num. 42.

PHILIPPVS AVSTR. *iacus* CA-

(a) Lib. II. de dictis & factis SOCRATIS,

ROLI. V. CAES. *aris* F. *ilius*. Effigies PHILIPPI, fere ut in præcedenti numismate. Tab. XXX.

COLIT ARDVA VIRTUS. 1549. Clypeus coronatus quadripartitus. I. quadrans in IV. areolas divisus, repetita *Castella* & *Legionis* insignia continet. II. tesceras *Arragonia* & *Sicilie* complectitur. III. oblique sectus, superius scutum *Austria*, inferius *Burgundia* veteris symbola repræsentat. IV. similiter sectus, supra comparet *Burgundia* nova, infra leo *Brabantia*. Quadranti huic in medio incumbit parmula, a summo bipartita: leo *Flandria* a dextris, ad sinistram aquila *Tyrolensis*. M. Imp. ar. pond. 4. unc. 63 G. C. l. c.

III.

PHILIP. *pms* ET. MARIA. D. *ei* G. *ratia* R. *eges* ANG. *lie* FR. *ancia* NEAP. *olis* FR. *incipes* HISP. *aniarum*. Imagines amborum, obversis vultibus: illius armata, capite nudo, cum ordinis aurei velleris insigni: huius stolata, vittato capite. Superius corona imminet, inter notam chronologicam 1554.

In postica scutum coronatum, insignia *Hispanica* & *Anglica* iugata referens: in area numerus XII. notam valoris, seu pretium indicat. Additur in ambitu perigraphæ: POSVIMVS. DEVM. ADIVTOREM. NOSTRVM. Ex nota temporis, adversæ parti impressa, intelligitur, nummum eodem anno, quo PHILIPPUS nuptias cum MARIA celebravit, cufum fuisse.

In

(b) Pag. 113. tab. VII. n. 61.

Tab.
XXX.

In eo igitur uterque sponfus, titulis Regum *Angliæ, Franciæ & Neapolis* gaudent; cum, ut *Gregorius LETI* refert (a): Imperatori non minus, quam Anglis visum sit, ut PHILIPPUS Regiam Angliæ ducturus, Regium quoque titulum gereret; quem in finem, cum CAROLUS eidem *Regnum Neapolitanum* cessisset, statim post nuptiarum solemnitates, nummi cum hisce titulis, ut idem LETI auctor est, percussi sunt. Porro a titulo *Regis Hispaniæ* abstinet, eiusque loco: *Principis Hispaniarum* formula utitur; cum hoc anno CAROLUS diu meditatam abdicationem nondum exsecutus fuisset.

Denique hoc publico monumento novi coniuges pietatem fiduciamque in Deum satis testantur: opportune nimirum; gliscebant enim tum temporis civiles discordiæ, quæ terrere Regem Reginamque poterant, nisi Deo confissi fuissent. *M. Imp. ar. deau. pond. 3. drach.*

IV.

PHILIPVS. AVSTR. *iacus* CAROLI V. CAES. *aris* F. *ilius*. PHILIPPUS eodem habitu, quo num. II.

NON. IMPAR. ONERI. FORTITVDO. HERCULES nudus, nisi quod ex capite fascia pendet, ad utrumque latus defluens, cœlum capiti impositum gestans. Vel ATLAS potius; quem, cum diligens fiderum observator esset, Poëtæ cœlum portare finxerunt. HERCULIS enim signum nullum apparet.

(a) Dans la vie de PHILIPPE II, P. I. L. X. p. 500.

PHILIPPUS hoc numismate, PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX. cum ad reipublicæ gubernacula a patre admoveretur, cuso, grave quidem onus se subire profitetur, neque vero se imparem eidem sustentando iudicat, ad instar ATLANTIS, qui nec ipsi cœlo succumbat. *M. Imp. ar. pond. 4. unc.*

V.

Protome PHILIPPI armata, capite nudo, dextrorsum converso. Perigraphæ cum num. II. & III. convenit.

PHILIPVS. SPES. ALTERA PATRIÆ. PHILIPPUS, veterum Romanorum habitu, parazonio instructus, sellæ insidens, coronatur a Victoriâ, ex adverso stante, & manu sinistra palmam gestante.

Pertinet hic nummus ad annum 1555. quo CAROLUS V., viribus iam destitutus, victoriis & gloria satiatus, fortunæque mobilitatem expertus, die xxv. Octobris, evocatis Bruxellas Belgii Ordinibus, solemnissimo ritu, supremum earum provinciarum dominium, & omnis Domus Burgundicæ iura in filium transtulit: ut in nummis Imperatoris huius iam diximus.

Belgæ itaque, qui dignum tanto patre filium sibi promittebant, & præclara sibi de eo spondebant omnia, spem suam variis nummis exprefferunt, quorum in numero hic noster est, quo novo Principi victorias, laureas, palmas, triumphos

R 3

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

phos augurantur. *V. L. T. i.*

pag. 7.

VI.

Adversa præcedenti nummo correspondet.

In averſa tetragonum, opere toreumatico marginatum, eandem, quæ in priori numero legitur, inſcriptionem, quatuor lineis abſolutam, præfert: PHILIPVſ SPES. ALTERA. PATRIÆ. Erit ergo huius nummi idem, quod præcedentis, argumentum. *Id. loc. cit.*

VII.

DIVO. PHILIPPO. OPTIMO. PRINCIPI. Effigies PHILIPPI, ut num. v. capite tamen ad lævam verſo.

In poſtica Belgium, ſub figuræ muliebris ſtolatæ ſchemate, iuxta tropæum ſedens, dextra palmæ ramum, ſin. facem accenſam tenens. Additur perigraphæ: † AMOR. Z. (S) DELICIE. GENERIS. HVMANI. & in ſegmento repetitur epigraphæ partis averſæ, D. P. O. P. id eſt: D. IVO P. hilippo O. ptimo P. rincipi. Tantam Belgæ de PHILIPPO ſpem conceperant, ut cum *optimi Principis* elogio maſtarent: quali *optimus Imperator* TRAIANUS in nummis & lapidibus innumeris honoratur (a): ſimulque cum TITO VESPASIANO, uno omnium niſiſſimo Principe, qui, teſte SÆTONTIO (b), *amor & delicie generis humani* appellabatur, conferrent. Quod ad *Divi* titulum attinet, non eſt neceſſe,

(a) Adde PLINIUM in Paneg. c. II. §. 7. acinprimis cap. LXXXVIII, §. 4. ſeq.
(b) In TITO, cap. I.

ut eum cum Cl. VAN LOON in omni ſuo rigore acceptum: RE-
CU PARM LES DIEUX; *inter Deos recepto*, interpretemur; cum ex nmmis noſtris (c) abunde pateat: *Divi* titulum Auſtriacis Principibus, etiamnum inter vivos degentibus, paſſim fuiſſe tributum; non equidem, quod pro *divi*, ſeu ſolemni ritu quaſi inter Deos relati, ſed comparative, pro perſonis divinis, ſacris, & a Deo datis, quas violare nefas fit, haberentur. *Id. l. c.*

Tab.
X 2 2.

c

VIII.

MARIA. D. ei G. ratia R. egina H. ungaria. MARIA ſub Victorix alata, gradientis, tunicatæ, & alte ſuccinctæ ſchemate, dextra fertum proferat, ſin. palmæ ramum tenet.

Averſa pars eadem eſt cum num. v. ubi videri poſſunt, quæ ibidem notavimus. Caterum MARIX huius vitæ breviarium una cum nummis aliquot ſupra pag. III. num. 108. dedimus. *Id. loc. cit. p. 6.*

IX.

† PHILIPPVS* AVSTR* iacvs CAROLI* V* CAES* aris F* ilius PRINC* eps HISP* aniarum ET* ANGL* ia R* ex. Protome Principis ut num. II.

In poſtica Virtus, ſub figuræ muliebris ſtolatæ ſchemate, adverſo corpore, ample patetæ inſiſtens, vas quoddam iuſta laxitatis, affabre calatum, & aqua,

(c) Vid. ſupra in FRIDERICO, MAXIMILIANO &c.

PHILIPPI. II. Regis Hisp. numismata. Tab. XXXI

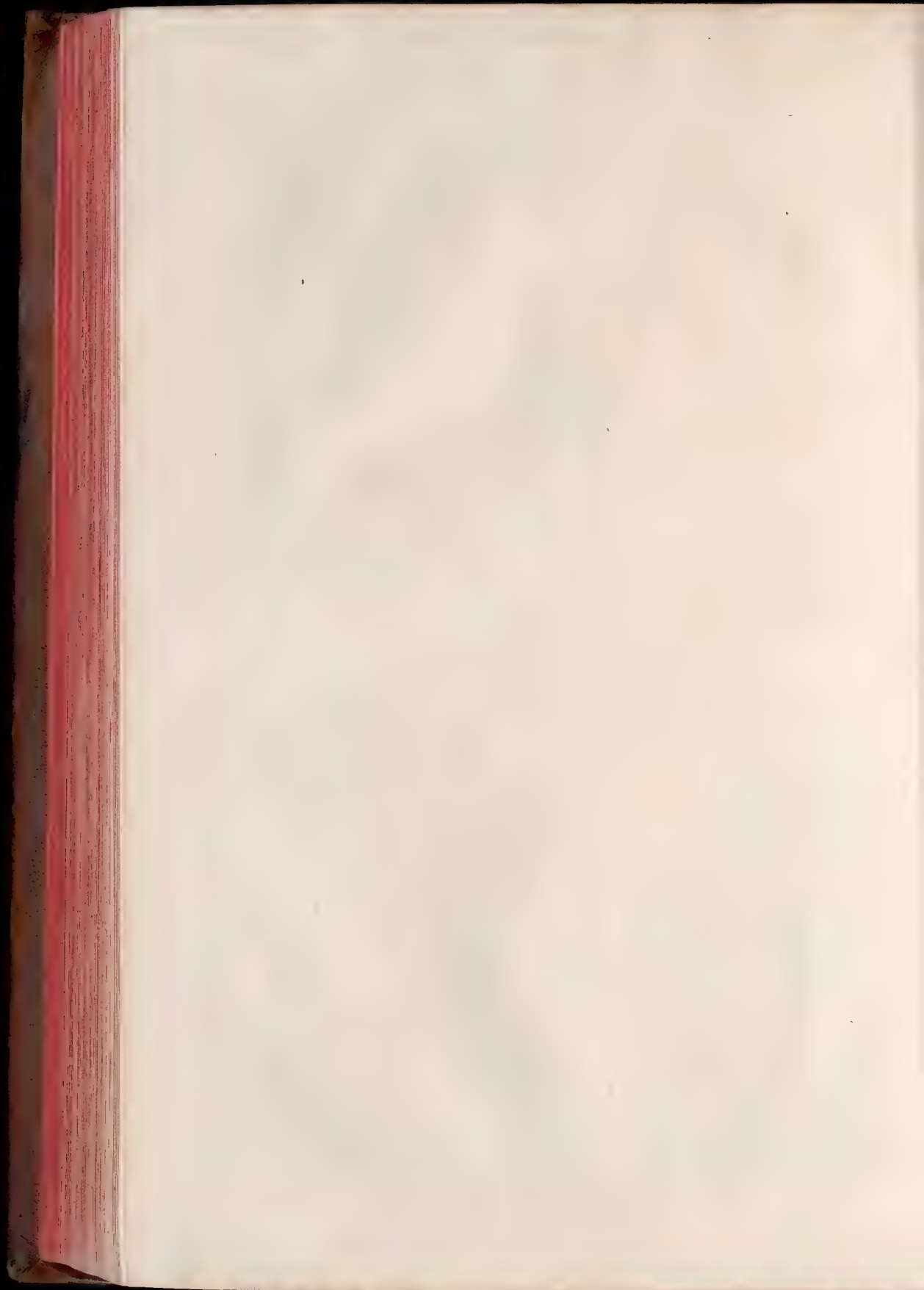

Monu.

Austr. T. II. P. I.

Abbr. Mayer. Sculp.

Hh. ad p. 135.

Tab.
XXX.

aqua, hinc inde per fauces apro-
rum effluente, repletum, supra
caput gestat. Accurrunt un-
dique variz ætatis homines, cum
diversi generis vasibus, aquam
partim excipientes, exceptam-
que bibentes, partim ex dicta
patera haurientes. Adstat in-
ter eos vir pallio indutus, cru-
cem gestans. Additur epigraphæ:
VIRTUS NVNQ: *nam* DEFICIT.

Cum *Angliæ Regem*, ac *Prin-
cipem Hispaniæ* se in hoc num-
mo appellet PHILIPPUS: sequi-
tur, ut is intra annum 1554. &
1556. id quod ex observatione,
ad num. III. facta, facile crui-
tur, cufus sit, & quidem ve-
risimiliter anno 1555. ob infi-
gnem planeque Regiam munifi-
centiam atque liberalitatem;
qua PHILIPPUS, post acceptum
a Belgii Ordinibus homagium,
octo primæ, inferiorisque no-
bilitatis viros, in exercitu eius
militantes, non solum amplissi-
mis muneribus annuisque pro-
ventibus, eximie auxit, sed &
insuper donativum ducentorum
quingenta novem millium
aureorum inter eos distribuit.
Octo sane figuræ in nummo
nostro conspiciuntur, iique
variz ætatis, pro variis nempe
dignitatum gradibus, quibus il-
li inter se discriminabantur. Et,
si quid iudico, vir ille senex,
crucem gestans, ipsum Princi-
pem Arausiensem designat, qui
hac occasione, præter cæteras
immodicas largitiones, admini-
strationem Episcopatus Ultraie-
ctini, qui cruce, utpote Epi-
scopatuum tessera, denotari
videtur, obtinuit (a). *M. Imp. a.*

(a) Vid. LETI loc. cit. P. I. liv. X. p. 527.

X.

PHILIPPVS. REX. PRINC. *eps*
HISP. *aniarum* ET. *atis* S. *na*
AN. *no* XXVIII. In imo nota chro-
nologica 1555. impressa est.
Protome Regis armata, capite
nudo, sinistrorsum respiciente.

Phœbus quadrigas suas circa
orbem terrarum agens, addito
lemmate: IAM. ILLVSTRABIT.
OMNIA. En! novum fiducia,
in novo Principe posita, no-
vum Belgarum gaudii moni-
mentum! Nunc soli ipsum
comparant, a quo, ut omnia
recreantur, illustrantur, & vi-
tam quasi ac animam accipiunt;
ita hæc pari modo in PHILIPPO
futura esse sperant. Hoc num-
mi verum argumentum esse, ad-
scriptus annus probat. Cæterum
eadem solis figura in nummis an-
tiquis, MAXIMINI *Daza*, DIO-
CLETIANI & aliorum comparet;
qui proinde huic nostro occasio-
nem dedisse videntur. *V. L. p. 4-*

XI.

Area adversa omnino similis
præcedenti. Tab.
XXXI.

Aversa effigiem *MARIÆ An-
glicæ* exhibet, PHILIPPI uxoris,
more illius temporis ornata,
cum hac perigraphæ: MARIA. I.
REG. *ina* ANGL. *ie* FRANC. *ie* ET.
HIB. *ernia* FIDEI. DEFENSATRIX.

Est hic nummus PHILIPPI
& *MARIÆ* iconicus, eodem an-
no 1555. ut ex parte adversa,
ubi PHILIPPUS annorum XXVIII.
scribitur, colligere licet, per-
cussus; & quidem in Belgio,
ut videtur, cum pars antica ex
eadem *matrice*, quam vocant,
ex qua præcedens, haud dubie
cufus, prodierit. Belgæ nimi-
rum,

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

rum, quo magis PHILIPPO lă-
titiā suā testatā redderent,
honori quoque uxoris, quā
ipsi anno priorī nupserat, dan-
dum aliquem nummum censue-
runt, qui fidei ipsorum, &
obedientiā pignus esset. *Id. l. c.*

XII.

PHILIPPVS II. D. ei G. ratia
HISPANIAR. *um* REX. Protome
Regis armata, fere ut num. II.
hic vero orbes, ab HERÆO, pro
more suo, additos, observare
licet.

Aversa caret perigraphe; sed
facile agnoscitur, ex aliis num-
mis, effigies MARIE *Anglicæ. M.*
Imp. ar. pond. semiunc. sesqui
drach. absque postica. S. T. H.

XIII.

PHILIPVS. II. D. ei G. ratia
REX. HISPANIAR. *um*. Protome
Regis armata & insigni ordi-
nis aurei velleris conspicua.

In aversa HERCULES, pelle
Leonis Nemæi amictus, sphæ-
ram cœlestem humeris gestans,
adiecta perigraphe: VT QUIES-
CAT ATLAS. Finxerunt Poëtæ,
ATLANTEM, cuius humeris cœ-
lum erat impositum, cum HER-
CULES ad ipsum venisset, ab
eodem petiisse: ut levaret eum
paulisper suo onere, atque id
haud ægre impetrasse. Ergo
PHILIPPUS, postquam non Bel-
gium solum, sed paucis etiam
diebus post, omnes provincias
Hispanicas a patre traditas acce-
perat, eleganter HERCULI com-
paratur; qui ATLANTEM, id
est, magnum Patrem CAROLUM,

omni reipublicæ regendæ onere
liberaverit, ut hic per reliqu-
um vitæ tempus otio se & quie-
ti dare posset. LUCK. p. 177.

Tab.
XXI.

XIV.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia ET.
CAR. oli V. AVG. *ust* PAT. *ri*
BENIGNIT. *ate* HISP. *an*iarum
REX. 1555. PHILIPPI effigies,
ut priorī nummo.

Aversa quoque pars præce-
denti haud dissimilis; quare nul-
la explicatione opus. Elucet
tamen ex perigraphe partis ad-
versæ eximia filii in patrem pie-
tas, cui post Deum omnia re-
gna sua accepta refert. *V. L.*
loc. cit. pag. 8.

XV.

IMP. *erator* CAES. *ar* CARO-
LVS. V. AVG. *ust*. Protome
Cæsaris armata, ac insigni ordi-
nis aurei velleris conspicua,
capite laureato, & ad lævam
converso.

PHILIPPVS. HISPANIAR. *um*
ET NOVI ORBIS OCCIDVI. REX.
Protome Regis ut n. XIII. abs-
que tamen ordinis aurei velleris
insigni. CAROLUS solo Imperato-
ris titulo, qui ipsi adhuc debeba-
tur, ornatus apparet; cum cessis-
set regnis hæreditariis, quorum
titulos filius sibi vindicat. Quare
& ætas & occasio numismatis
huius iconici in aprico est. Quod
ad titulum: NOVI ORBIS OCCIDVI
REX, pertinet, videri potest,
quod infra ad num. LXXXVIII.
notabimus. *Id. l. c.*

XVI.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia HI-
SPANIARVM. ET ANGLIÆ. REX.
Protome Regis fere ut num. II.

In

Tab.
XXXI.

In averſa BELLEROPHON pegaso vectus, pugnans cum chimæra bicipiti, & caudam gerente, quæ in caput serpentis definit: faucibus beſtiæ haſtam ingerit, adiecto in peripheria ſymbolo: HINC VIGILO. & in ectypo apud VAN LOON, nec non in exemplo æreo nummophylacii Vindob. deſcriptus eſt annus: 1556.

Anno 1554. MARIA Anglica, EDUARDI VI. ſoror, matrimonio ſibi PHILIPPUM, ut diximus, iunxerat. Quod vero Angliæ Proceribus vehementer diſplicuit, atque ex iis tres primariæ auctoritatis viros, Duceſſem SUFFOLCIUM, Thomam VIATUM, ac Petrum CARRUM, qui per triplex chimæra caput creduntur deſignari, eo deduxit, ut coniurarent de impediendo hoc connubio, ne regnum aliquando Hiſpanis cederet, atque ita religionis Reformatæ ſecuritati eſſet aliquid timendum. Contra id agebant, ut Iohannam GRAIAM, Suffolchii filiam, quæ revera teſtamento EDUARDI heres regni ſcripta fuerat, & quæ Northumbrii Ducis filio nupſerat, regia dignitate ornarent. Sed minus proſpere res ſucceſſit; VIATUS enim, & SUFFOLCIUS defectionem una cum IOHANNA, licet ab iisdem ad id audendum metu inducta, & reliquis coniurationis ſociis capite luerant.

Ergo hoc nummo celebratur PHILIPPI opera, in detegendis ac tollendis coniuratorum conſiliis, ac debellando rebellionis

TOM. II. P. I.

(a) SURIUS Commentar. rer. in orbe geſtar. ad an. 1554. LETI I. cit. p. 485. ſeq. & p. 491.

monſtro ſtrenue navata. Ita PHILIPPUS II. numiſma explicat Clar. VAN LOON loco mox citando.

Sed animadvertendum tamen, dictos coniuratos non anno 1556. quem nummus præfert, ſed duobus annis maturius rebellionis ſuæ pœnas dediſſe (a), nec dici poteſt: nummum anno 1556. forte repetitum fuiſſe, aut eandem hanc notam temporis, quam averſæ exempli ænei, in gazis aulæ Vindobonenſis aſſervati, nec non ectypo laudati auctoris impreſſam eſſe monuimus, in mendo cubare; quippe, quod titulum Regiæ Hiſpaniarum, quem hic gerit PHILIPPUS, anno primum 1556. aut certe anno 1555. vertente, aſſumpſerit. Hinc nos emblema plane obſcurum aliis ſolvendum relinquimus.

Huius porro nummi typus apud LUCKIUM (b) ſimilis plane reperitur: niſi quod in illo facies Regis ad dextram ſit directæ. M. Imp. æ. id. in arg. pond. 3. drach. & V. L. T. I. p. 10.

XVII.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia HISPANIARVM. ET. ANGLIÆ. REX. Protome Regis fere ut num. II.

In poſtica pelicanus in nido, pectus roſtro perfodiens, ut pullos ſanguine nutriat; ſubiecto ſcuti, cui inſcriptum: PRO. LEGE. REGE ET GREGE.

Refert CL. VAN LOON (c) hunc nummum inter eos, qui memoriam reſtaurata in Anglia religionis Catholicæ ad poſteros tranſ-

(b) Syll. numm. p. 170.
(c) L. c. p. 10.

PHILIPPUS II.
HISPANIARUM
REX.

transmittere debuerunt, quod suo loco relinquimus. Nihil enim, quod iuvet hanc sententiam, ex ipsis nummi symbolis erui poterit. Fortasse pelicanus Regem debet indicare, qui hoc symbolo cives suos, omnem salutem, omnemque prosperitatem de ipso sperare iubet. *V. L. loc. cit.*

hi etiam videor, in iisdem frequenter coronatum eum apparere; quod vero minus fit in nummis Belgicis. Immo nummus haud dubie cufus est, antequam regna Hispanica a patre acceperat; quia *Princeps* tantum *Hispan.* appellatur. *Id. l. c.*

Tab.
XXI.

XX.

PHILIPPUS. D. ei G. ratia REX.
HISP. anie REX. BVR. gundie. Pro-
tome Regis armata, capite nu-
dato, & ad dextram converso.

SEXTVS. ORDI. nis AVR ei
VELL. eris SVPRE. mus (subintel-
lige: *Magister.*) Vellus aure-
um expansum, solis radiis expo-
situm, sub quo scriptus annus:
1556.

Acceperat PHILIPPUS cum Belgio Magistri Ordinis aurei velleris, qui terris scilicet Burgundicis inhæret, dignitatem. Quare ex Anglia redux Antverpiæ celebravit festum accepti ante annum supremi Magisterii, simulque iure suo utendum ratus, creavit Equites XVIII. Quæ causâ cudendi huius nummi fuit. Illud singulare est ac mirum, quod *Regem* se Burgundie appellet. Quod eundem iure suo facere poterat, cum *Burgundiam* olim habuisset *Reges* sciamus; sic ut etiam CAROLUS *Audax* de renovando Regis titulo cogitaret.

Verum haud dubie error sculptoris hic latet, quod probat nummus subsequens, eodem anno cufus, & deletio *Regis Burgundie* titulo, in prioris locum substitutus. Quid enim opus erat, eundem typum sta-
tim

XVIII.

Nullum inter hunc, & priorem nummum discrimen, si formam excipias, quæ in hoc minor est. *Id.*

XIX.

PHILIPPUS ANG. lia FR. an-
cia NEAP. olis (supple REX)
PR. incept HISPANIARUM. Caput
Regis coronatum & ad lævam
conversum: pone littera K. Ti-
tulum *Regis Angliæ & Franciæ*
PHILIPPO per uxorem obtigisse,
quamvis coronatus non fuerit,
repugnante semper supremo Se-
nату Anglico, satis notum.

Aversa hanc inscriptionem,
tribus lineis exaratam, & coro-
næ laureæ inclusam continet:
FIDEI DEFENSOR.

Hunc quoque titulum Rex
PHILIPPUS debet coniungi, quem
nimirum HENRICUS VIII. MA-
RIÆ pater, a Pontifice Romano
meruit, scripto adversus LU-
THERUM libro, & quem HEN-
RICI successores servarunt om-
nes, uti adhuc servant. Cæ-
terum hunc nummum inter
Neapolitanos ego retulerim, in
quibus FIDEI DEFENSOR appel-
latur sæpius, ut ex VERGARA
constare potest. Annotasse mi-

Tab.
XXXI.

tim repetere? nisi id actum esset, ut error prioris corrigetur. Simile sane exemplum habemus in nummo unciali, tempore *Vicariatus*, quem IOANNES GEORGIUS II. Elector Saxonix, post excessum FERDINANDI III. Imp. anno 1557. gessit, percussio, cum perigrapha: DEO ET PATRIÆ. ubi cum per incuriam vox: DEO, pone posteriora equi, quo Elector vehitur, signata fuisset, idque Duci, ut par erat, indignum videretur, aliam *matricem* eodem anno fabricari iussit, nomenque Divinum decentiori loco, ut diligentissimus KOEHLERUS (a) notat, collocari. *Id. pag. 12.*

XXI.

Nummus haud diversus a priori, nisi quod faciem Regis sinistrorsum versam, & pro Rege: *Ducem Burgundix* referat.

XXII.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia HISP. ANIA ET. ANGLIÆ. REX. Protome Regis armata, & insigni Ordinis aurei velleris conspicua, capite, tanquam Victoris, laureato & ad laevam converso.

In averfa protome S. QUINTINI Martyris a fronte, cum nimbo in capite, eiusque singulis humeris, singuli clavi infixi sunt. Adscribitur in ambitu imaginis eius nomen: s. *anctus* QUINTINVS. MARTIR. quod tamen in LUCKII, infra citandi, ectypo, quam etiam in alio exemplo argenteo, in gazis Aulæ

TOM. II. P. I.
(a) In Oper. sæpius laudato P. II. p. 106.

Vindobonenfis asservato, abest. PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX.
Reliquum areæ sequens inscriptio occupat: ANNO. MD. LVII. DEN X. TAG. AVG. *usq.* WARD DVRCH. KVNIG PHILIP ZV HISPANIEN VND. ENGELAND DER. FRANZOS. GESCHLAGEN. DER CONNESTABEL VND. BEST ADEL GEFANGEN VOLGEND DEN XXVII. DESSELBEN DIE STAT. SANCT. QUINTIN. MIT DEM STVRMB: EROBERT VND GEPLVNDERT.

Ex inscriptione hac, quæ nummum, eo quod germanico idiomate concepta sit, in his quoque regionibus fabricatum, atque honoribus Regis dicatum arguit: satis clara est eius occasio; bello enim; ob regnum Neapolitanum, inter Gallos & Hispanos orto, hi ipsos invaserunt hostium fines; & castra ad urbem S. QUINTINI moverunt, nihil tale metuentem. Galli cum succurrere obsessæ urbi conarentur, res venit ad prælium, quo victores Hispani, multis Gallorum cæsis, discessere. Quo factum, ut obsidionem continuarent, urbemque tandem impetu caperent. *M. Imp. ar. minoris aliquantulum moduli, pond. 2. drach. excedentis. V. L. p. 17. LUCK. p. 183.*

XXIII.

PHILIPPVS. HISPANIARVM. REX. INVICTISSIMVS. Protome PHILIPP ut num. x.

IAM. ILLVSTRABIT. OMNIA. Apollo nimbo cinctus, currum circa orbem agit, dextra frenum tenens, sin. arcum.

Refert VAN LOON (b) hunc nummum ad annum 1558. qui ad omnem memoriam insignis

S 2
(b) l. L. c. p. 21.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
NIARUM
REX.

est victoria, per Comitem EG-
MONDANUM prope *Gravelingam*
reportata de Gallis, qui, dimis-
sa a Rege PHILIPPO, ob anno-
næ caritatem, magna exercitus
parte, in Belgio passim palabantur,
crudeliter omnia vastantes
ac diripientes. Sed ut verum
fatear, præter *Invictissimi* titu-
lum, qui PHILIPPO tribui sem-
per potuit, nihil adest in num-
mo, quod de veritate huius ex-
plicationis nos posset convincere.
Supra num. x. habuimus
nummum, anno 1555. cufum,
huic nostro prorsus similem, ni-
si quod ibi desit *Invictissimi* ti-
tulus, & partis posterioris figu-
ræ sint inversæ. Quare utrius-
que huius nummi haud dissimili
le argumentum videtur. *V. L.*
p. 21. LUCK. p. 185.

XXIV.

Stella fulgens, supra quam
corona, adiecta perigraphæ:
MONSTRANT. REGIBVS. ASTRA.
VIAM.

In postica cypressus inter no-
tam chronologicam: 1558. ad-
dito in peripheria lemmate:
†* AEQVITAS* AEQVALITAS****

Hoc anno die XIX. Dec.
summa cum pompa, ut par e-
rat, iusta BRUXELLIS perfolvit
PHILIPPUS patri, in monasterio
S. IUSTI die XXI. Sept. defun-
cto, & quo diutius servaretur
memoria anni, qui beato Impera-
tori fatalis fuerat, eum hoc
monumento consecravit. Ad-
luditur autem stella coronata,
in averfa nummi parte depicta,
ad Cometam illum, qui diebus
aliquot, tanti herois obitum

præcedentibus, in coelo apparuit,
atque ipso die, quo CAROLUS
vivere, ille videri desiit, ut
STRADA memorat (a). Quan-
quam fatendum sit; stellam
hanc, monetarii forte incuria,
haud crinitam esse. Cypressum
luctus signum esse, vix neces-
sarium monere. Quod ad in-
scriptionem: AEQVITAS AEQVA-
LITAS, pertinet, Clar. VAN
LOON recte, ut mihi quidem
videtur, docet: ea ad *aquita-*
tem mortis respici, quæ summos
infimosque *equaliter*, sine ullo
ad personarum dignitatem respec-
ctu, rapiat. *V. L. p. 23.*

XXV.

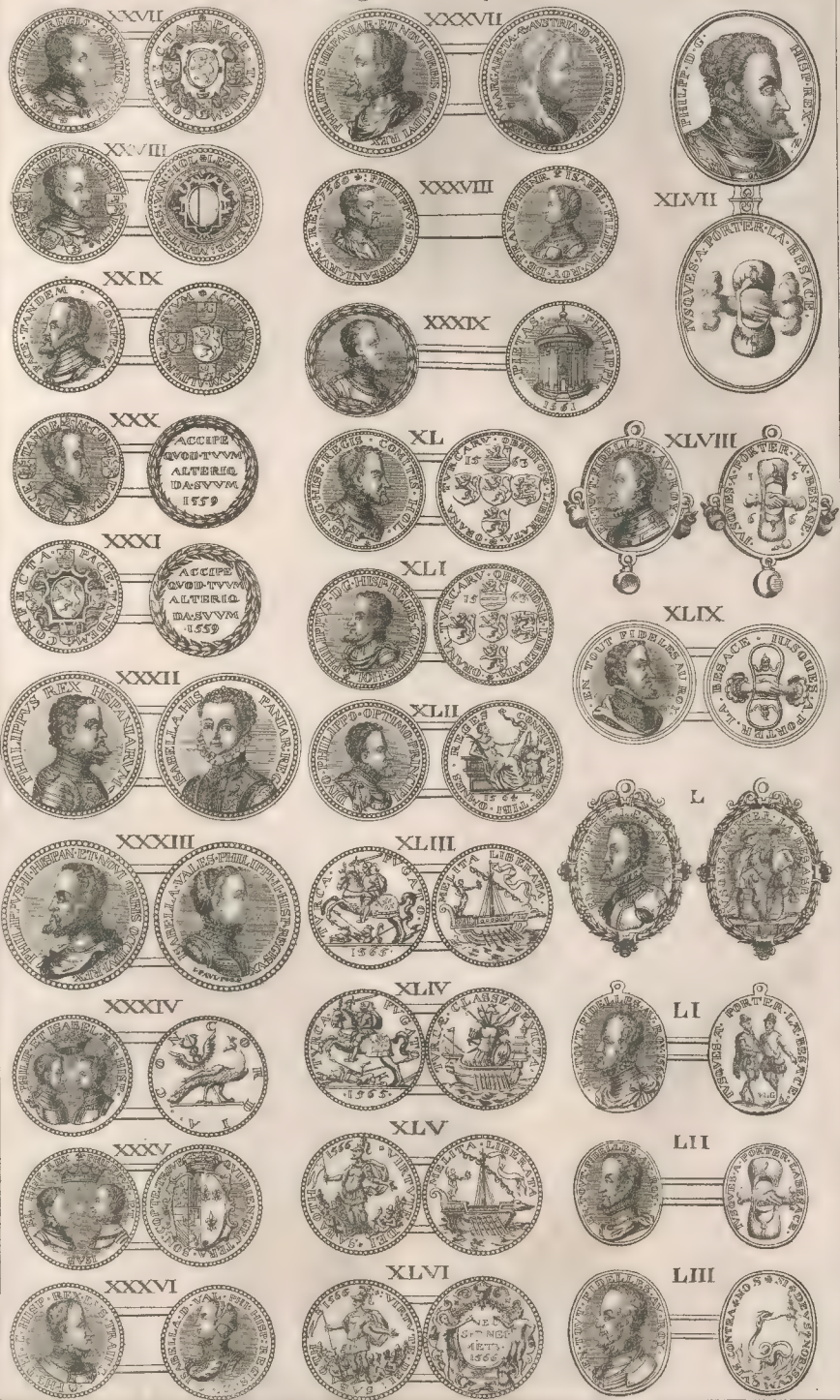
PHILIP. *pus* D. ei G. *ratia*
HISP. *aniarum* REX. Z. i. e. *est*.
Protome PHILIPPI ut n. XXII.
omissa tamen corona laurea.
Apud VAN LOON dextrorsum
convertitur, ubi & aliam peri-
graphen præfert: PHILIPPVS
HISPANIAR. *um* ET NOVI ORBIS
OCCIDVI REX.

In postica templum IANI
clausum, ante cuius fores figu-
ra muliebris stolata & laureata
stans, seu Dea pacis, dextra
armorum acervum face accen-
dit, sin. cornucopiæ tenet. Apud
VAN LOON figuræ alio situ
comparent. Perigraphæ nostri
exempli sic sonat: PACE. MA-
RE. TERRAQVE COMPOSITA. Me-
lius apud VAN LOON: PACE.
TERRA. MARIQ. *ue* COMPOSITA.
Apud eundem in exergo nota
chronologica: M.D.LIX. expri-
mitur.

Bello tandem composito, &
pace inter Gallos & Hispanos
restit.

(a) De bello Belg. Dec. 1. Lib. 1. p. m. 9.

PHILIPPI II. Regis Hisp. numismata. Tab. XXXII.

Tab.
XXXII.

restituta, cuius omnes fere Europæ Reges, Principes & Respublicæ participes erant, dignum erat factum tam insigne, quod hoc nummo in omne ævum celebraretur. Antiquarum rerum studiosi satis sciunt, IANI templum patuisse bello, pace fuisse clausum. Hoc inprimis Augusto imperante accidit, qui, HORATIO dicente (a) *vacuum duellis Ianum Quirini clausit*, sive, ut ait SUETONIUS (b), *Ianum Quirinum semel atque iterum a condita urbe memoriam ante suam clausum, in multo breviori temporis spatio*, TERRA MARIQUE PACE PARTA, *ter clusit*. Quam in rem extat adhuc inscriptio, ex qua sumpta est averfæ partis perigraphæ, aut certe ex nummis NERONIS, admodum tritis, in quibus circum IANI templum clausum legere est: PACE. P OPULO ROMANO TERRA MARIQ. UE PARTA. IANVM. CLVSIT. M. Imp. a. LUCK. pag. 194. V. L. p. 27.

XXVI.

Adversa huius nummi pars, priori plane similis, apud VAN LOON extat.

In postica dextræ iunctæ, cum perigraphæ: FELICITAS TEMPORVM, & infra: REGVM CONCORDIA.

Dextræ iunctæ in nummis etiam antiquis concordie symbolum esse solent. De *felicitate* autem *temporum*, quæ ex hac ipsa *Regum concordia* rediit, merito sibi gratulari poterant subiecti populi; quippe qui ex hac PHILIPPI & HENRICI concor-

(a) Od. III. 15. v. 9.

dia, felicia tempora atque aurea sæcula reditura, merito fibi spondere poterant. Id. l. c.

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

XXVII.

PHILIPPU S. D. EI G. RATIA HISP. ANIARUM REGIS. COMITIS HOLANDIÆ. Caput Regis nudum, ad lævam conversum, ad pectus cum lorica, & Ordinis aurei velleris insigni.

PACE. TANDEM CONFECTA. Scutum referens insignia provincie Hollandiæ, cinctum scutis & insignibus provincie Selandiæ, Frisiæ, Transisalanæ & Traiectinæ provincie.

Hæ, quibus Haga commune ærarium erat, provincie, vix satis exprimere noverunt, gaudium ex reddita pace & tranquillitate conceptum, cui tum demum litatum putarunt, si nummo aliquo fuisset declaratum. Id. ibid.

XXVIII.

PACE TANDEM. CONFECTA. PHILIPPI effigies, ut antea, cincta insignibus provinciarum, quæ nummum priorem cudi iusserant.

LEGGELT: VAN: DE: MVNSTER: VAN: HOL: land. Tesserae urbis Dordraci, in qua nummus sine dubio cusus fuit. De argumento & occasione nummi plura monere nil opus, qui ipsum se explicat.

Cæterum plures eiusmodi calculos, qui ad facta historica attinent, sparsim in hac collectione reperies. Vide n. XXXV. LVIII. LXVII. XCIV. XCVI. Reliqui sequuntur ordine a num. CXII. usque ad CXVII.

S 3

XXIX.

(b) OCTAV. C. XXII.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

XXXIX.

Eadem adverſæ partis perigraphæ, & caput Regis, ut n. XXVII. dextrorſum tamen converſum.

ACCIPERE QVOD. TVVM ALTE-
RIQVE DA. SVVM.

Inſignia priorum quinque provinciarum, decuſſatim poſita.

Ferebant inter alia pacis conditiones, ut, quæcunque intra VIII. annos utrinque capta fuerint, invicem redderentur; ſicque rediret ad dominum, quod fuit ante, ſuum. Quod hiſce tribus nummis bene exprimitur. *Id. pag. 28.*

XXX.

Adverſa huius nummi pars ut num. XXVIII.

In area partis averſæ inſcripta ſunt, laureaſque cincta verba, quæ in circuitu nummi præcedentis legebantur; additus præterea annus: 1559. *Id. ibid.*

XXXI.

Eadem perigraphæ, quæ antecederentis. In area teſſeræ V. provinciarum. Pars averſa priori prorfus æqualis. *Id. ibid.*

XXXII.

PHILIPPVS REX HISPANIARVM. Protome Regis armata, capite nudo, ad lævam converſo.

ISABELLA. HISPANIAR: *um REGINA.* Protome Reginae adverſa fronte, cum collari, ac veſte opere phrygio contexta, gemmiſque pulchre exornata.

Hæc eſt ISABELLA, HENRICI II. filia, quæ PHILIPPO per

pacis conditiones obtigit, & cuius effigies in nummis ſæpius occurrit. Nam ISABELLA *Luſitanica* obiit diu ante, quam PHILIPPUS ſe Regem Hiſpaniæ nominare poſſet.

Typum huius averſæ, ſed ſine antica, edidit quoque HERÆUS in tabulis ſuis. *M. Imp. ar. pond. ſemiunc. T. H.*

XXXIII.

PHILIPPVS. II. HISPAN. *iarum* ET. NOVI ORBIS OCCIDVI. REX. Protome Regis ad pectus cum lorica & paludamento, capite nudo, dextrorſum reſpiciente. Inferne ſub brachio eius ſiniſtro monetarius nomen ſuum inſculpiſit: I. PAVL. POG. F. *ecit*, id quod chalcographus D. VAN LOON neglexit.

ISABELLA. VALES. *ia* PHILIPPI. II. HISP. *aniarum* REGIS. VXOR. Protome Reginae ſponſæ ad lævam converſa, ſuperbe comta & ornata. Inferne repetitur idem ſculptoris nomen.

Quo firmius eſſet novum pacis fœdus, inter duo Reges fancitum, pignore aliquo muniendum illud cenſuerunt, matrimonio ſcilicet inter PHILIPPUM, & filiam, Regis Francia, ISABELLAM. Sponſalia Pariſiis celebrata fuerunt, vice Regis Hiſpaniæ fungente Duce ALBANO. In cuius rei memoriam aliquot, nummi cum ISABELLÆ effigie ſignati ſunt. *M. Imp. ar. pond. i. unc. v. l. p. 30.*

XXXIV.

PHILIP. *pus* ET ISABEL. *la* RR. id eſt: Reges. HISP. *aniarum*. Eſſi.

Tab.
XXXII.

Tab.
XXXII.

Effigies Regis & Reginae ad pectus, obversis vultibus, imminente superius corona.

In averſa pavo, IUNONIS ales, nuptiarum Præſidis, cui affixus MERCURIJ caduceus, pacis & concordia: ſignum. Additur lemma: CONCORDIA.

Indicatur his ſymbolis, nuptiis PHILIPPI novis concordiam inter duo Reges eximie firmari. v. l. *loc. cit.*

XXXV.

Antica huius nummi pars eadem cum præcedenti: variat tamen nonnihil perigraphæ, quæ huiusmodi eſt: PHILIPPVS. ET ISABEL. *la HISP. aniarum* REX. In averſa QVI: BIEN: GECTERA. SON: COMPTE: TROVERA. Teſſeræ *Hiſpanice & Gallicæ* iunctæ, & coronatæ. Illæ dextrum, hæ ſiniſtrum latus occupant.

Laudatur PHILIPPI fortitudo & prudentia, qui rebus ſuis optime conſuluerit. *Id. loc. cit.*

XXXVI.

PHILIPPVS. DEI. G. *ratia* HISP. *aniarum* REX. DOMINVS. TRAIEC. *ti.* Protome Regis ut num. XXVII.

ISABELLA. D. e VAL. *ois* PHILIPPI HISP. *aniarum* REGIS. VY. or. Protome ISABELLÆ fere ut num. XXXIII. dextrorſum tamen verſa. In margine inferiori utriuſque partis parmula *Traiectina* cernitur.

Eſt hic nummus pietatis provinciae *Traiectinae* in Principem ſuum eiusque novam coniugem monimentum. *Id. ibid.*

XXXVII.

PHILIPPVS HISPANIAR. *um* ET NOVI ORBIS OCCIDVI REX.

Protome PHILIPPI ut num. PHILIPPVS II. HISPANIARUM REX. XXXIII.

MARGARETA. AB. AVSTRIA. D. ux P. arma ET. P. *lacentia* GERM. *ania inferioris* Gubernatrix. Inferne ſub brachio dextro: ÆT. *atis* 45. Protome MARGARETÆ capite vittato, & ad lævam converſo.

PHILIPPUS, cum ſedem mutare, atque in Hiſpaniam abire conſtituiſſet, optime conſultum Belgio putavit, ſi rerum ſummæ præſiceret ſororem MARGARETAM, quæ OCTAVIO FARNESIO nupſerat. Quod & conſilium Gandavi executus provinciarum Ordinibus, quos convocaverat, ſororem commendavit, qui proinde commoda omnia inde ſibi pollicentes, honori Regis & MARGARETÆ hunc nummum dederunt. Plures de hac Principe iam dedimus typos, poſt nummos CAROLI V. reperiundos. *Id. p. 38.*

XXXVIII.

PHILIPPVS. D. *ei* G. *ratia* HISPANIARVM: REX. 1560. Caput Regis nudum ad lævam converſum, ad pectus cum lorica & paludamento.

ISABEL. *la* FILIE. DV. ROY. DE. FRANCE. HENR. *i.* Effigies Reginae ut num. XXXVI.

PHILIPPUS pace cum Galliarum Rege HENRICO II. conſecta, eius filiam ISABELLAM ſibi deſponderat in matrimonium, quod hoc anno 1560. conſummatum, atque hoc ipſo nummo memoriae poſteriorum fuit conſecratum. *Id. p. 44.*

XXXIX.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

XXXIX.

Pars adversa, corona laurea marginata, PHILIPPI effigiem ut num. xxxviii. sistit, absque inscriptione.

In postica templum rotundum columnis ornatum, cum perigraphe: PIETAS. PHILIPPI. 1561.

Creditur hic nummus sacra- tus fuisse memoriz novorum E- piscopatuum Belgicorum, quos antiquis insigni numero Rex addiderat. Quod multi tamen agre ferebant, PHILIPPUM non quidem pietate, sed aliis longe rationibus ductum, falso iudi- cantes. *Id. pag. 40.*

X L.

PHILIPPUS. DEI G. RATIA HISP. ANIERUM REGIS. COMITIS. HOL. LANDIE. Effigies Regis ut num. xxvii.

ORANA TVRCARV. M. OBSI- DIONE. LIBERATA. 1363. In- signia quinque provinciarum Belgii, quarum sæpius iam men- tio facta, in decussim posita.

Piratæ Africani, cum obside- rent urbem Oranam, in ora Mauritaniz sitam, & Christianos eam defendentes, ad extre- mam necessitatem iam redegis- sent, sic, ut nihil ipsos, nisi tristissima & indigna servitus manere videretur; Rex eorum miseria & urbis commodo situ permotus, iussit *Franciscum MENDOZAM* cum classe Barci- nonensi subsidio Oranensibus venire. Turci, inspecta Chri- stianorum classe, solverunt sta- tim obsidionem, relicto omni com- meatu, tormentis, & reli- quo apparatu bellico, quod

hisce duobus nummis dedit oc- casionem. *Id. p. 65.* Tab. XXXII.

XLI.

Alter hic nummus priori est similis, nisi quod in eo no- men: PHILIPPUS, sit integrum expressum, & facies Regis dex- trorsum directâ. *Ibid.*

XLII.

DIVO. PHILIPPO. OPTIMO PRIN- CIP. Protome Regis fere ut num. xxvii.

Typus aversæ cum num. VII. congruit, mutata tamen perigraphe, quæ ex *Psal. cxxxvii. 4.* mutuata sic fuit: CONFITEANTVR. TIBI. OMNES. RE- GES. 1564.

Datus est forte nummus glo- riz PHILIPPI, ob victoriam su- periori anno de Turcis reporta- tam; mox enim occurret aliud numisma in memoriam victo- riz, de Turcis relatæ, anno demum posteriori percussum. Perigraphe sane aversæ partis votum continet, quo nummi auctor omnes Reges terræ PHI- LIPPO subiici, ac coram illo hu- miliari optat; ex actis nempe bellicis anni præterlapsi, ad fu- turos progressus æque præclaros arguens. Egregium nempe adu- lationis monumentum! de *Di- vi* titulo ad citatum num. VII. egimus. *Ibid. p. 66.*

XLIII.

TVRCA. FVGATO. & in exer- go nota chronologica: 1565. Eques armatus gladium vibrans, armis infiliens.

Tab.
XXXII.

MELITA LIBERATA. Triremis, cuius puppi *Victoria* signum insitit, lauream & palmæ ramum manibus tenens, hunc dextra, illam sinistra.

Insulam *Melitam* CAROLUS V. Aug. feudi loco dederat Equitibus ord. S. IOANNIS, Rhodo a Turcis pulsus. Qui cum piraticam adversus Turcas magno cum horum detrimento strenue exercerent, eorumque commercium, multis captis navibus, turbarent insigniter, SOLIMANNUS Equitum Ordinem delere funditus, & Insula expellere decrevit. Nec cessavit exequi consilium, missa illuc multarum navium classe.

At cum Equites acerrime se defenderent, misit illis an. 1565. PHILIPPUS auxilio GARZIAM *Toletanum*, cuius vix in littus descenderant copix, cum ecce barbari fuga sibi consulendum putarent: relicto, quod iam ceperant, castro. Cuius rei memoriam hic nummus cum duobus subsequenter ad nos propagarunt (a). *Id. p. 66.*

XLIV.

Adversa pars eadem, quæ prioris.

TURCÆ. CLASSE. DEVICTA. Triremis, in qua tropæum erectum. *Id. ibid.*

XLV.

VIRTUTE. DEI. SABAO TH. i. e. *exercituum* 1566. Heros paludatus, cum galea cristata in capite, ambulans super Turcas prostratos, dextra vexillum tenens, cruce *Burgundica* signatum.

TOM. II. P. I.

(a) LETI supra citatus, Tom. III. p. 34. seq.

Aversa partis figuræ nil differunt a primo huius generis nummo. Nota chronologica indicat, nummum, anno, post victoriam, insequenti, cûsum fuisse. *Ibid.*

XLVI.

Adversa area convenit cum præcedente.

In aversa scutum est, opere toreumatico, crucibus distincto, marginatum, atque a telamonibus, viro foeminaque nudis, sustentatum, cui verba inscripta: NEC. SPE. NEC. METV. 1566. subtus varii generis arma iacent.

Hoc nummo PHILIPPUS se sui similem in secundis & adversis rebus semper & esse, & futurum esse monstrat. *Id.*

XLVII.

PHILIPPUS D. ei G. *rati a Hispaniarum* REX. Z. (E.C.) Effigies Regis fere ut num. XXVII.

IVSQUE. A. PORTER. LA. BE-SACE. id est: ad *manticam usque*, sub intellige: *Regi fideles*, id quod in sequentibus nummis clare exprimitur. Pera mendicantium, duabus dextris iunctis, quæ concordix symbola sunt, intercepta.

Rex PHILIPPUS, cum decreta Concilii Tridentini una cum *Inquisitionis* officio in provinciis Belgicis introduci, cum hæreticos severissime puniri, tum patris CAROLI edicta in eos lata accurate observari iussisset, detrectabant multi Nobiles morem his mandatis gerere; causam interferentes, id, nisi omnem tranquillitatem tollere, nisi seditiones excitare, nisi omne ca-

T lami-

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

laminatis genus in terras suas invchere vellent, fieri non posse. Res eo tandem deducta, ut Nobiles, amplius quadringenti, inirent societatem, qui Bruxellas profecti, duce BREDERODIO adibant MARGARETAM, vicario nomine res Belgii tunc administrantem, eique litteras offerebant supplices: quibus periculorum, ex edictis regis imminentium, exprimebant imaginem. MARGARETA, cum primo tot Nobilium aspectu commoveri videretur, adstans BARTHELEMY, ut animum Gubernatricis firmaret, dixisse fertur: *Ce ne sont, que des Gueux*; non est nisi turba mendicantium; a qua scilicet nihil ipsi pertimescendum foret.

At Nobiles nomen illud honoris sibi habentes, non solum in prandio, praeunte BREDERODIO, assumerunt, more mendicantium, peras, paterasque ligneas, ex quibus biberunt, sibi invicem acclamantes: *Vivent les Gueux!* Ac inde confidentiores, ut ait STRADA (a), effecti, statuunt privatos extra parietes, non sine pompa GHEUSIIUM nomen efferre, atque ea novitate etiam plausum populi explorare; sive, quod animadverterent, procerum nonnullis ea probari: sive, quod sperarent, quid, quid clam fecerant, excusari, aut etiam laudi posse verti, si palam insertoque Regis nomine (id, quod in hisce nummis, unacum eius effigie, videre est) facerent.

Itaque comparuerunt publice, portantes peras & pateras

(a) De Bello Belg. Dec. 1. lib. v. p. 129.

lignicas, pendentes e cingulo, aut etiam pileis affixas, itemque urceolos, qualibus uti sacri peregrinatores solent, aquae conservandae causa. Talia monumenta adhuc servantur; atque apud VAN LOON (b) aere cernuntur expressa. Praeterea plerique nummum, e cera, vel ligno primum expressum, ac mox ex auro argentoque etiam excusum, e collo gestabant, cuius generis sunt, quos hic producimus. Ceterum GHEUSIORUM nomen, dicta occasione, a coniuratis acceptatum, ceteris quoque in Belgio Protestantibus inditum, in hunc usque diem adhæsit. Id. p. 84. LUCK. p. 218.

Tab.
XXXII.

b

XLVIII.

Caput Regis nudum ad pectus cum lorica, a sinistris dextrorsum. Perigraphe: EN. TO. VI. FIDELLES. AV. ROY. cum ea, averſæ partis, iungenda:

IVSQUES. A. PORTER. LA. BESACE. id est: *in omnibus fideles Regi, usque ad manticam*. Pera mendicantium, ut præcedenti numero. In area, æra Christi: 1566. sub pera iacet urceolus, quem VAN LOON non observavit. Pendent quoque ex nummo duo urceoli, una cum patera. V. L. loc. cit.

XLIX.

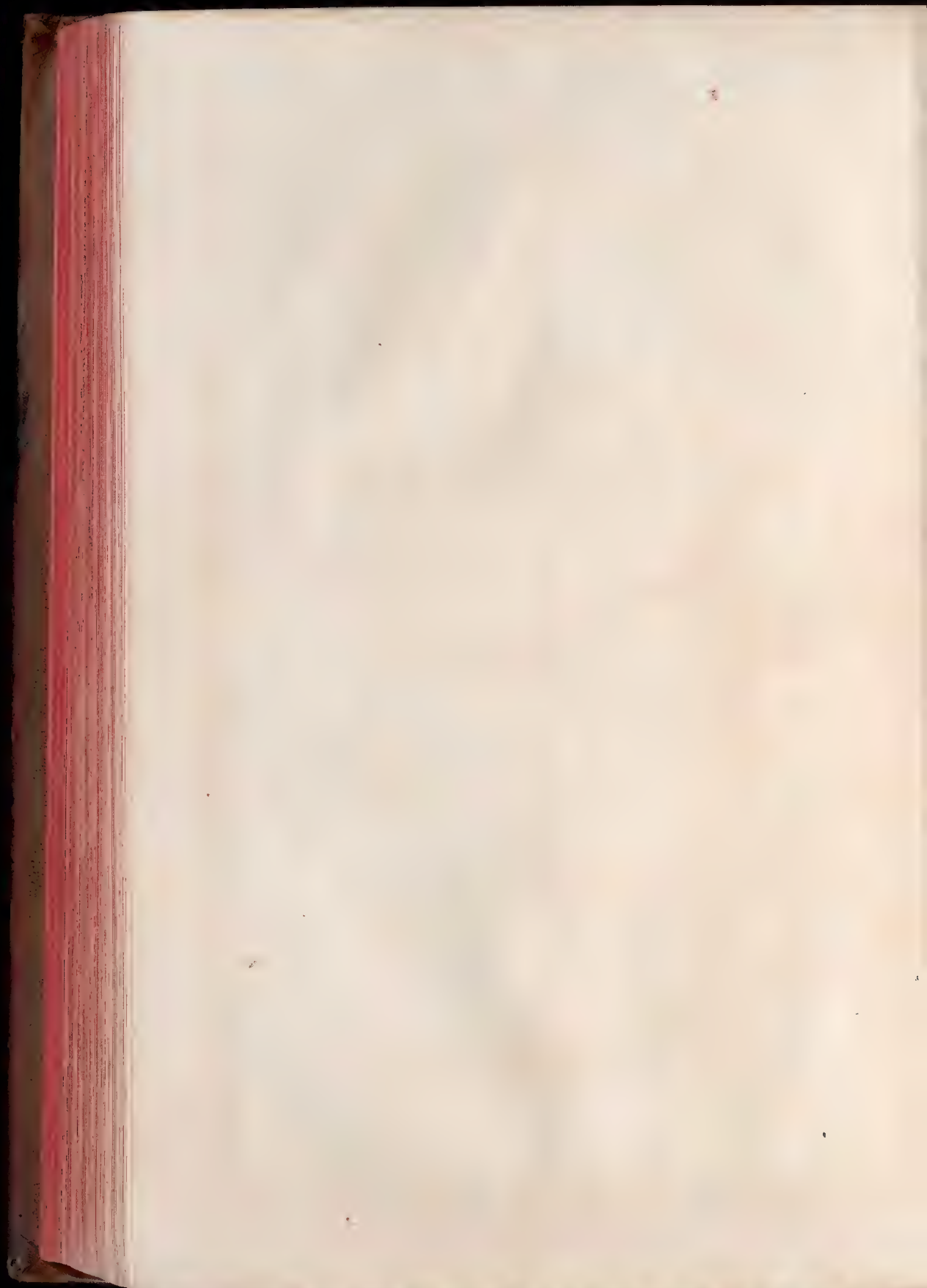
Protome Regis armata, sinistrorsum versa. Perigraphe utriusque faciei, ut num. præcedenti; scribitur tamen recte: BESACE, pera duplex, insertis duabus dextris. M. S. B. plumb.

L.

(b) L. c. p. 82.

PHILIPPI II. Regis Hisp. numismata. Tab. XXX III.

Tab.
XXXII.

L.

Caput Regis ut num. XLVIII. Perigraphe utriusque partis pariter convenit. At in

Aversa duo Nobiles Belgæ, quorum alter a dextris stans, urceolum gestat ac peram, alter nummum pendentem e pectore, qui & gladium manu amplectitur, dextram attolit, colloquens scilicet cum altero. Neque enim cum D. VAN

a LOON (a) de sacramento aliquo cogitandum. *V. L. p. 84.*

LI.

Protome Regis fere ut num. XXXIII. Perigraphe utriusque partis, ut num. XLIX.

In aversa duo Nobiles portantes in pileo patellam, atque e cingulo peram & urceum, iungentes manus, tanquam fœdus percutientes. Intra eorum pedes has siglas legis: V L G. hoc est: *Vivent les Gueux. M. Imp. ar. fus. pond. 2. drach. 8 dimid. V. L. loc. cit.*

LII.

Antica huius nummi effigies, nec non perigraphe utriusque partis cum præcedenti, quemadmodum & typus averse, cum num. XLIX. convenit. Adeoque nummus, forma tantum, a cæteris discrepat. *Id.*

LIII.

Effigies Regis ut num. I. hic tamen cum insigni ordinis auricelleris comparet. Perigraphe averse cum quatuor præcedentibus pariter eadem est.

TOM. II. P. I.
(a) Loc. cit.

In aversa manum e nubibus prodientem serpens, ex igne profiliens, mordet. Adicitur perigraphe *ex epist. ad Rom. VIII.*

PHILIP.
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

31. desumpta: † SI † DEVS NOBISCVM QVIS CONTRA † NOS.

Adluditur ad illud, quod *Actor. XXVIII.* S. PAULO Apostolo accidisse legitur: quod cum naufragium passus, in Melitam insulam evasisset, ibique, sarmentis collectis, ignem accendisset, serpentis, ex igne profiliens, morfu tactus, & nihil læsus fuerit. Pariter Nobiles Belgæ coniurationem suam, simulata in Regem fidelitate, palliantes, auxilio divino freti, quodvis periculum innoxie subire se posse iactitant: proinde, quasi a iustissimo Numine auxilium sperare possint ii, qui Deo & Regi infideles, in Ecclesia schisma, in regno seditionem excitantes, omnia, divina & humana, susque deque habent? *Id. p. 84.*

LIV.

Præfens nummus nihil fere differt ab eo, qui num. LII. descriptus est. Superius tamen annulatus & ligamine instructus, facile prodit, aliquando aut e collo gestari, aut appendi potuisse.

Tab.
XXXIII.

Quamvis MARGARETA magna cum felicitate, & prudentia haud minori, sedasset motus Belgicos, Nobilium fœdere dissolutum; aliis scilicet ipsi se submittentibus, aliis fugientibus in Germaniam: visum est tamen Regi, *Ferdinandum* TOLETANUM ALBANUM Ducem cum delecto exercitu ad continendos cum in fide Catholica, tum in officio populos,

T 2

in

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

in Belgium mittere, qui in præ-
fidiis ubique impositis, severis-
sime egit cum civibus; pœnas
seditionis præteritæ expetiit,
quam cives datam oblivioni pu-
tabant, virosque summæ aucto-
ritatis in vincula coniicere, im-
mo supremum de iis supplicium
sumere haud dubitavit. Qui-
bus rebus permoti Belgæ, pa-
cto aliquo opus esse censuerunt.
Quod quidem pactum legere
a licet apud VAN LOON (a), ei-
demque figilli loco hic nummus
appensus fuit. *Id. p. 103.*

LV.

PHILIPP. us P. ater P. atria
EX. HISPA. nia EXPECT. atus
1567. Caput Regis ut num.
XXVII.

Templum rotundum cum
hemisphærio, in cuius vestibulo
imaguncula consistit: supra
illud fascis consularis & hasta
ferrata decussatæ, imposito glo-
bo conspiciuntur: impendente
superiori ex parte bilance, ad-
ditaque hinc inde inscriptione:
COMITE CLEMENTIA, quæ sin-
gula coronæ laureæ inclusa sunt.

Discurrerat fama, toto Belgio:
Regem, quo melius suis rebus
provideret, ipsum in has pro-
vincias iter parare. Quare hoc
nummo summa Principis expec-
tatio expressa fuit. Templum,
ni fallor, declarat, quid de pie-
tate Regis, quid de sacrorum
cura, sibi spondeant; namque
in alio etiam nummo, supra num.
XXXIX. PHILIPPI pietas templo
indicata fuit; nisi Belgæ signum
ardoris edere voluerint, quo in

templis pro salute Regis, *pro ita*
redituque Principis, ut Romanæ
inscriptiones loqui solent, pre-
ces sint facturi, & vota susce-
pturi. Rex certe, brevi se in
Belgio adfuturum fore, Guber-
natrici iam per litteras, quam-
vis simulate, ut creditur, si-
gnificaverat; hinc illa naves mi-
nimum octo instructas habere in-
bebat, quas obviam mitteret, qu-
um primum solvisse illum ab Hi-
spania, certior fieret. Et naves
quidem Gubernatrix adornavit:
ac decernente Senatu, pro navi-
gaturis Principe SUPPLICATIONES
indixit (b). Globus in

nummis antiquis providentia, seu summæ potestatis, divina providentia Imperatori tradita, symbolum est: hasta itidem potentiam & fortitudinem bellicam: fascis securi carentes, clementiam: bilanx denique aequitatem & iustitiam indicant. Significatur itaque nummo, turbulentum Belgii statum, Regis adventu ea ratione compositum iri, ut præter summam, qua pollet, rempublicam constituendi auctoritatem potestatemque, clementiam quoque atque aequitatem adhibiturus sit. Quare calculum hunc ipsius MARGARITÆ aut iussu, aut consilio produisse crediderim; quippe quæ non solum Regis adventum enixe optabat, sed &, cui plurimum intererat, ut Regiæ perfectionis fama diu sustentaretur; cum, ut CL. STRADA loquitur (c), ALBANI Ducis adventum Nobilitati iuxta plebique gravem, multo iniquius tulissent Belgæ, nisi

(a) Loc. cit. p. 101. seq.
(b) STRADA loc. cit. p. m. 199.

(c) Loc. cit.

Tab.
XXXIII.

nisi secuturum mox Regem, ostentata ex propinquo spe, sibi persuasissent. Id. p. 89.

LVI.

PH. *ilippus* H. *ispaniarum* R. ex G. *ranate* C. *astilia* A. *rragonia* L. *egionis* C. *atalonia* M. *ediolani* D. *ux* 1567. Effigies Regis, fere ut num. XLVII.

In averſa brachium armatum, tenens gladium nudum erectum, in cuius cuspide iugum infixum videtur, adſcripto in ſubiecta ſchedula lemmate: HIS. TANDEM.

Hoc nummo innui videtur ſpes, a Rege concepta, fore, ut populum rebellantem aliquando armis atque vi, cum ad avitam religionem, tum ad officium ac obedientiam reducat. *Ibid. p. 99.*

LVII.

Imago viri, aperto capite, a fronte, ad medium corpus, armati, & torque ordinis aurei velleris conſpicui: dextra gladium diſtinctum præferentis, ſin. ſertum laureum, addito in peripheria lemmate: POENA. ET. PRÆMIO. Videtur autem non Regis, ſed fortasſe ALBANI Ducis, Belgio præfecti, imago eſſe, qui contumacibus *penam*, morigeris & dicto obedientibus *premiū* promittat.

In poſtica LIBERTAS equo effreno diſcurrenti comparatur, adiecto lemmate: LIBERTATE. PERIT. & in imo, nota temporis: 1568.

Hiſpani, qui libertati Belgicæ finem facere conſtituerant,

comparant hoc nummo Belgas PHILIPPO equo effrenato: cui libertas maiori ſit damno, quam uſui; cui frenum adeo iniiciendum, libertas præcidenda, quo iuſtis poſſit limitibus coerceri. *Id. p. 110.*

LVIII.

* LEGGELT. VAN. SCO. *nings* REKEN CAMER. in GELD. *rien*. Effigies Regis, fere ut n. XLIX.

VÆ. GENTI. INSVRGENTI CONTRA GENVS MEVM. Eques per vaſtum campum, impetu quodam vectus, nemine ubique apparente.

Hiſpani opibus ſuis armisque conſiſſi, omne genus calamitatum, a ſe inferendarum, minitantur Belgis, niſi ad frugem atque obedientiam redeant; id quod hoc calculo notum fieri voluerunt. *Id. p. 109.*

LIX.

PH *ilippus* D: ei G: *ratia* HISP. *aniarum* REX. CATHOLICVS. Effigies Regis, ut num. XXVII. In area hinc inde æra Chriſti: 1569. & in imo parmula urbis *Traieſtina*. CATHOLICI titulum FERDINANDO, PHILIPPI proavo, a Pontifice Rom. ob Mauros, toto regno pulſos, datum fuiſſe, conſtat.

In poſtica coluber, in gyros convolutus, ac linguam exerens, circum quem legitur: GEVX & in ambitu illud *Teren-tianum* (a): HINC* ILLE* LACHRIME.

Dux ALBANUS cum fugato Principe *Arauſienſi* immenſas ab Ordinibus Belgii exactiones,

T 3

quæ

(a) And. act. I. S. I. 99.

PHILIPPUS II.
HISPANICARUM
REX.

quæ bonis eos plane exhauriebant, exigeret, atque ingentem ab iis auri argente vime extorqueret, audebant Traiectini sese opponere: at hinc longe graviores calamitates subire cogebantur; sic, ut tota urbe audirentur voces, querelæ, personarent ubique ululatus & lamentationes. At Hispani docent hoc nummo, malorum culpam omnem, tantum in illud rebellionis monstrum conferendam, atque a GHEVSIIS, quo nomine tum Protestantes Belgæ generatim veniebant, non autem ab ipsis repetendam esse. *Ibid. p. 125. M. S. B. pl.*

L X.

PHILIPPVS. II. HISPAN. *iarum*
ET NOVI ORBIS OCCIDVI REX.
Protome Regis, ferme ut num.
XXXIII.

ANNA AVSTRIACA. PHILIPPI
CATHOL. *ici. æt. atis 21.* Protome ANNÆ tunicatæ, & torque ex unionibus ornata, capite vittato, pulchre compto, & converfo sinistrorsum.

Mortua anno 1568. ISABELLA *Francica*, tertia coniuge, Rex ad quartas nuptias cum ANNA *Austriaca*, MAXIMILIANI II. Aug. filia processit. Hæc anno 1594. 1. Nov. nata erat; proinde anno 1570. quo nuptiæ, die xiv. Nov. (alii xii. ponunt) *Segoviae* Hispaniæ *Tarraconensis* civitate (a) celebratæ sunt, annum ætatis primum & viceßimum agebat. Hinc procul dubio hic & sequentes nummi, maxime, in quibus

(a) Epit. rer. gestar. sub MAXIMIL. II. apud SCHRAD. Tom. 4. p. 24 - 71.

anni ætatis eius consignati sunt, occasione nuptiarum percussi fuerunt. *M. Imp. disiunctim. Antica pars ar. pond. 1. unc. poffica eiusdem ponderis & metalli.*

L X I.

PHILIPPVS. II. HISPAN. *iarum*
REX CATHOL. *icus* ARCH. *idux*
AVSTRIÆ. Sub axilla chalcographi nomen, minusculis literis, adscriptum: I. PAVL. *F. ecit.* Protome Regis ad medium pectus, cum lorica & paludamento, nec non ordinis aurei velleris tessera, capite nudato, a sinistris dextrorsum.

ANNA REGINA PHILIPPI. II. HISPAN. *iarum* REGIS CATHOL. *ici.* Effigies Reginæ, ut num. præcedenti: a collo autem torques ex lapidibus pretiosis dependet.

Edidit quoque hunc nummum Cl. LOCHNERUS, eumque, ob probitatem argenti, in Hispania produsse coniecit. Diffusum quoque commentarium, pro more, addidit, in recensendis quatuor PHILIPPI matrimonii maximam partem occupatus. Nos de iis pro instituti nostri ratione & pro re nata sigillatim egimus. LOCH. *ad an. 1741. pag. 401.*

L X II.

PHILIPPVS. D. *ei* G. *ratia* HISPANICARVM. ET ANGLIÆ. REX. Effigies Regis, ut num. præcedenti.

ANNA AVSTRIACA PHILIPPI CATHOL. *ici*, subintellige: VXOR. Effigies ANNÆ, ad lævam conversæ.

Est

Tab.
XXXIII.

Est hic nummus ex eo notatu dignus; quod PHILIPPUS diu post mortem MARIE *Anglicæ*, titulo *Regis Angliæ* adhuc utatur. Sed illud inde fortasse factum: quod monetarii sæpius antiquum typum cum novo coniunxerunt, aut certe HERÆUS, ex cuius tabulis numismaeductum est, & cui diversos typos coniungere solemne erat, hic genio suo denuo indulsit. *T. H.*

LXIII.

PHILIP: *pms* D. ei G. *ratia* HISP. *anarum* REX. ZC. (*et cætera*). Effigies Regis, ferme ut num. LXI.

ANNA. AVSTRIACA. REGINA. DE HISP. *nia*. Effigies ANNÆ, a citato nummo nihil diversa. *V. L. loc. cit. p. 123.*

LXIV.

Adversa huius nummi pars eadem est cum num. LX.

Aversa autem cum n. LXI. in omnibus fere congruit. *Ibid. p. 131.*

LXV.

Antica pars cum priori pariter convenit.

ANNA. AVSTRIACA. PHILIPPI. CATHOL. *ici*, subintellige: VXOR. Sub axilla annus ÆT. *atis* 21. Effigies Reginæ, fere ut num. LX.

Testatur SCHARDIUS, supra laudatus: nuptias PHILIPPI & ANNÆ Regia magnificentia fuisse celebratas, comitantibus sponfam in Hispaniam cum duobus fratribus ALBERTO & WENCESLAO, multis, summæ dignitatis, viris, pluribusque

ex Germania Nobilibus; quare mirum non est, si plura quoque ea occasione signata sint numismata, ut hic videmus. PHILIP-
POS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

Cæterum omnes hi nummi, ii maxime, qui ætatem Reginæ indicant, chalcographi aut incuria, aut licentia extra ordinem positi, post num. LXVII. collocari debuerant. *Ibid.*

LXVI.

GECT. *oir* POVR. CEVLX. DES. COMPTES. A. LILLE. Effigies Regis, ut num. XXVII.

Gladius bellator nudus, erectus, circum quem tortus est laqueus, addito in ambitu hemistichio, ex VIRGILIO (a) mutato: †. DISCITE IVSTITIAM MONITI. †: & in imo nota temporis: 1570.

Per hunc nummum Hispani denuo Belgis quodvis pœnarum & supplicii genus minantur, nisi voluntati Regiæ ad amissim obtemperent, cuius rei hoc ipso anno triste exemplum dederunt in Ordinibus *Traiectinis*; quos *Antverpiæ* omnibus iuribus ac privilegiis indignos iudicarunt, & eorum bona ac proventus Fisco addixerunt. *Ibid. p. 127.*

LXVII.

Figura muliebris galeata, PALLAS nimirum, galea, lancea, & ægide instructa: & quæ non *sapientiæ* solum, sed & *belli* præses est, gradiens super flores, quos crocum esse putant; cuius ea, secundum Botanices peritos, natura esse dicitur: ut calcata pulchrior vegetiorque
refur-

(a) Aencid. VI. 21.

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

resurgat. Hinc additur lemma:
ATTRITA. RECRESCO.

In averſa ſol, nubes diſpel-
lens, radiosque ſuos longe la-
teque ſpargens, addito lemma-
te: CLARIOR. E. NEVLIS. Su-
perius mediam inter notam
chronologicam: 1570. manus
expaſa comparet, nummum
Antverpia cuſum fuiſſe indicans.

Hoc anno Dux ALBANUS
generalem prætorum veniam
iis, qui ſeſe in Eccleſiæ Catho-
licæ caſtra recepturi eſſent, ma-
gnificentiſſima pompa, ſed ſero-
nimis, *Antverpia* promulgavit.
Hanc enim, cum MARGARETA
tribus ante annis ardentem ſagi-
taſſet, Rex non niſi poſt bien-
nium miſit, ac præterea AL-
BANUS Regii diplomatis pro-
mulgationem integro adhuc an-
no diſtulit. Itaque res hæc ca-
ruit effectû, non ſolum ob fa-
ctam a Duce dilationem; ſed
quod diplomati etiam multæ
exceptiones ineſſent, quæ gra-
tiam a Rege datam obſcurabant.
Belgæ etiam, ut pergit STRADA
(a): *ea ipſa apparatus magni-
ficentia, ſibi ſumma quæque polli-
toiri, quidquid infra opinionem
accepere, detractum ſibi quere-
bantur. Acceſſit, quod multitu-
do, quæ procul a theatro (nam
præconis voce Regium diploma
e theatro recitabatur) ſpectabat,
ignara, quantum cuique condo-
naretur; facile ab iis, qui con-
ſulta opera beneficium Regis ex-
tenuabant, in errorem inducta
eſt, & eorum non pauci, qui
propius aſtiterant, ob ea excep-
tionum capita, non ſatis ad-*

(a) Loc. cit. lib. VII. p. m. 241.

huc tuti videbantur. Ibid. pag.
128. Tab.
XXXIII.

LXVIII.

DIVO: PHILIPPO TRIUMPH.
atori HISP: *aniam* REGI: D. o-
mino TRAIECT. i.

Rex totus armatus, equo pha-
lerato vectus. E longinquo
Traiectum apparet, cui urbi
nummus debetur. Supra Re-
gem ſcutum coronatum, tor-
que cinctum aurei velleris, in-
ſignia Regis referens. Circa
eum ignitabula, per quæ tran-
ſeunt duo rami, crucis Burgun-
dici forma poſiti. Perigraphe
quoque tribus parmulis diſtin-
guitur.

† OTHOMANICA † CLASSE †
DELETA † 1571. Rex cata-
phractus delphino vectus: cir-
ca quem plures alii natant, illi
quaſi applaudentes, dextra cru-
cem præfert; ut ſe hoc ſigno
viciffe doceat.

Nummus ſcilicet *triumphalis*
eſt; ob navalem victoriam, pla-
ne inſignem, a Turcis per IO-
HANNEM *Auſtriacum* reportatam
(b), quo ſigillatim urbs Tra-
iectina, devota numini maiesta-
tiq; Regis, gaudium ſuum te-
ſtatum reddidit; quo eius ani-
mum ſibi conciliaret. *Ibid. p.*
140.

LXIX.

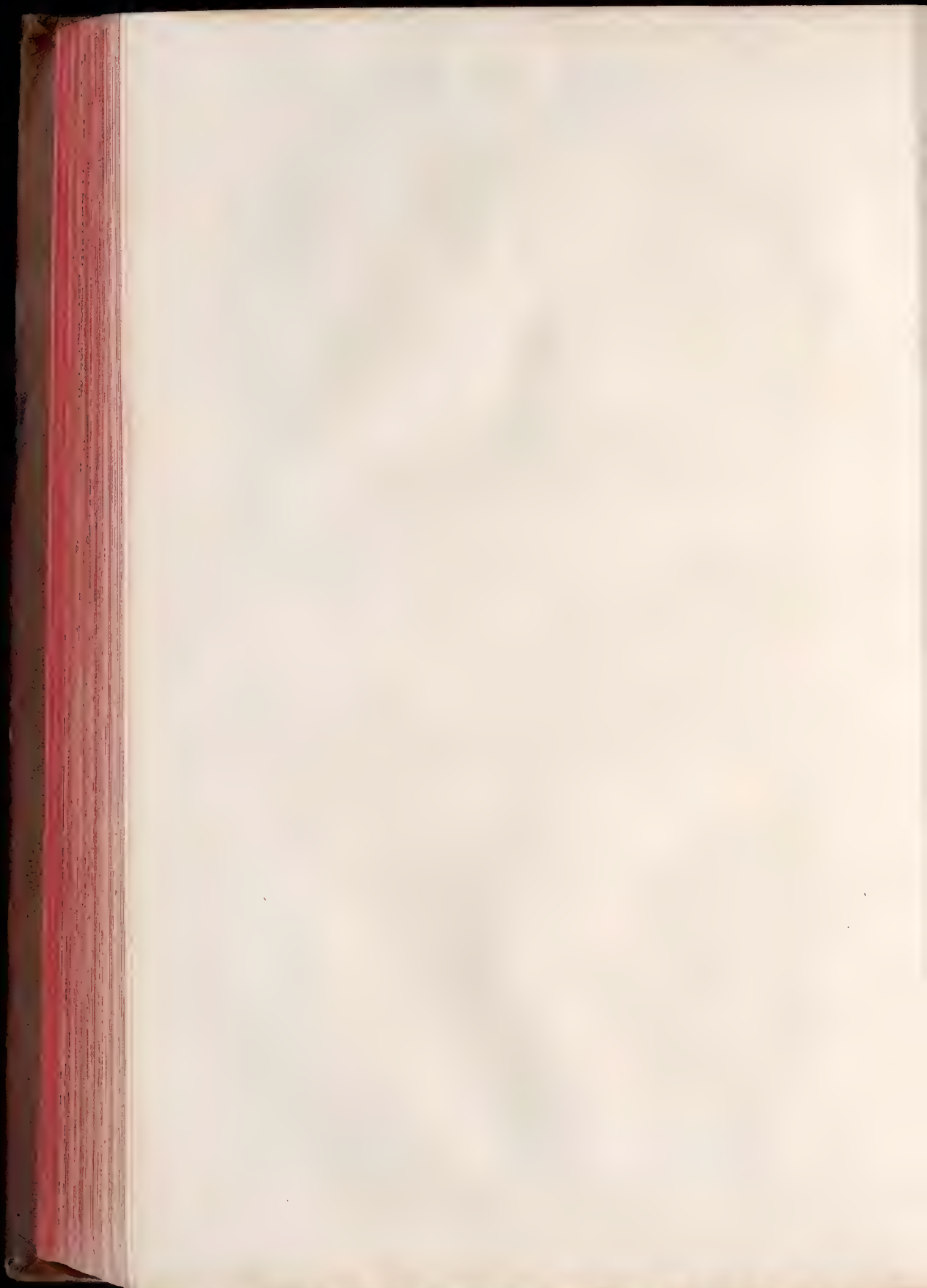
PHILIPPO. ET. ANNÆ. AVSTRIA-
CIS. 1571. Capita Regis &
Reginæ, ad pectus, obverſa
fronte.

OPTIMIS. PRINCIPIBUS. In
ſegmento: BELGIA. Figura
muliebris ſtolata ſedens, Belgii
vide-

(b) Vid. ſup. pag. 123. num. CXLII.
Tab. XXIX.

PHILIPPI II. Regis Hisp. numismata. Tab. XXXV

Tab.
XXXIII.

videlicet symbolum : sinistra cornucopiæ tenet , dextra Victorix signum , singulis manibus fertum præferentis , pro Rege videlicet & Regina destinatum.

Occasio nummi eadem , nisi quod hic Regina quoque in societatem gaudii & honoris assumatur. *Ibid. c. M. S. B. a. minoris aliquanto moduli.*

LXX.

Pars adversa cum ea , quæ num. LXII. descripta est , convenit.

FOELICITATI PATRIÆ. Arabos Indica , palmæ crassioris & procerioris species , quæ *Coco* dicitur ; cuius insignia & varia emolumenta vix enumerare queunt , qui in istis provinciis sunt peregrinati. Alii succum laudant , quo recenti incolæ utuntur vini loco , & qui post tempus aliquod acetum ; præparatus autem per ignem , aquam vitæ præbet. Nuce hinc quid dulcius , quid ad roborandum stomachum accommodatius ? Ex eius ligno vascula parant , foliis arboris tuguria tegunt , itemque vela consuunt pro suis navigiis. Hinc recte arguitur : ad fecunditatem Reginæ , hoc anno filio gravidæ , quem anno insequenti enixa est , adludi ; utpote , cum exinde *felicitas patriæ* nonnunquam pendeat. *M. Imp. ar. pond. 3. drach. cum dimid. c. V. L. loc. cit. p. 131.*

LXXI.

Tab.
XXXIV.

Mulier stolata stans , seu Iulio LUCINA , partus præses , dext. TOM. II. P. I.
(a) ECL. IV. 7.

tram extendit super puerulum PHILIP- nudum , stantem a dextris : fin. PUS II. cornucopiæ sustinet : pro pedibus eius pavo , cauda explicata , visitur. Additur in peripheria hemistichium ex VIRGILIO (a) desumptum : IAM. NO- VA. PROGENIES. & in exergo : 1572.

TVRCÆ. CLASSE. DEVICTA. Tropæum ex spoliis , de Turca reportatis , in media triremi erectum , ut supra num. XLIV.

Gaudium gaudio Hispanis cumulatur. Recens adhuc erat victoriæ *Naupactina* memoria , cum , ecce ! Regina felici partu novum regno hæredem , de cœlo quasi demissum daret , qui DIEGO , seu DIDACUS nominatus fuit. *Gregorius LETI* eius nativitatem præter nummi fidem ad an. 1573. reponere videtur (b) , *V. L. p. 142.*

LXXII.

Pars adversa huius & præcedentis eadem. Nam , quod in perigræphe, NOVÆ, legitur , pro, NOVA , id per artificis errorem factum.

In aversa sol nubes pellens , ut supra num. LXVIII. Nimirum anæstiam , sive , ut NEPOS exprimit : *oblivionis legem* 1570. publicatam , ob gaudium recens nati Principis , Rex nunc iussu rat prorogari ; quod peculiare habeat clementiæ signum. *Id. p. 143.*

LXXIII.

Effigies Regis , fere ut num. XXIX.

In area a dextris inscriptio : PHILIPPO S II. D. CI GRATIA HISP U ania-
(b) Tom. IV. p. 58.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

aniarum REX COMES *Hollandia*.
a sinistris solita *Gheusiorum* tessera:
EN TOVT FIDELES AV ROY.

Aversa effigiem ANNÆ, ut num. LX. repræsentat, ubi ante faciem inscriptio latina legitur: ANNA AVSTRIACA. PHILIPPI HISP. *aniarum* REG. IS VXOR. & retro illam: TIENERON. S FOY. 1572. Pendent e nummo urceolus & patella, *Gheusiorum* insignia.

Nummus isthic a Traiectinis, ut nos Cl. VAN LOON docet, cufus est, qui, cum a Duce ALBANO multis modis premerentur, illo testatum publice voluerunt: se quidem Regi omni ex parte fidem servaturos, sic tamen, ut ex altera parte pactis, cum aliis mutuo initis, stare, eaque pro aris & focis defendere constituerint. Id quod quidem tam impossibile erat, quam quod secundum æternæ sapientiæ effatum (a) impossibile est duobus Dominis servire. Satis itaque ex suis ipsorum nummis perspicuum fit, ut fidem Regi debitam eo tempore ludificaverint Belgæ. *Ibid.* p. 144.

LXXIV.

Sigla duorum horumce nummorum sic legendæ: D. eo R. egi P. atria F. ideles *Middelburgenses*. 1.5.7.2. Alii legunt: Deo Regique Populus Fidelis *Middelburgensis*. Sed nostram veram lectionem esse docet nummus similis apud VAN LOON (b), ubi integra verba expressa sunt. Supra siglas prioris nummi crux est. Ad dextrum latus tessera

(a) MATH. VI. 24.

provinciæ *Zelandica*, ad finistrum urbis *Middelburgensis*. Tab. XXXIV.

Cum tota fere *Zelandia* defecisset ab Hispanis, sola *Middelburgensis* urbs, ut idem faceret, & Hispanis obsequium denegaret, adduci non potuit. Quare *Zelandi* vim adhibendam rati, gravi eam obsidione terræ marique prefferunt, omni comæatu privarunt, atque ad extrema redegerunt; ut cogeretur senatus cudere huiusmodi quadratæ formæ nummos, quos alias *Castrenses*, seu in necessitate percussos nummos appellare consueverunt, quorum de numero duo sunt, quos VAN LOON adfert; alter, cuius ectypum hic dedimus, alter priori similis, nisi quod & superius insignia *Zelandica* appareant. *Ibid.* p. 156.

LXXV.

PHILIPPUS. D. ei G. ratia HISP. *aniarum* R. (et cetera) REX. DVX. BRAB. *antia* 1573. Caput Regis nudum, dextrorsum conversum, ad pectus cum lorica & paludamento, nec non ordinis auri velleris insigni. Retro illud Leo *Hollandicus* impressus est.

Perigraphe averse: DOMINVS. MIHI ADIVTOR. ex *Psal.* CXVII. desumpta, in nummis PHILIPPI usualibus, sæpius occurrit.

Insignia Hispanica coronata, e quibus aureum vellus pendet, imposita duobus ramis, ad Burgundicæ crucis formam dispositis. Ab utroque latere ignitabula duo & flammulæ observantur.

Cum

(b) l. c. p. 169.

Tab.
XXXIV.

Cum *Hollandiæ* Ordines, ingentibus impensis in bellum iam factis, pecuniæ defectu laborare inciperent, ita, ut solitum monetarum pretium augere cogerentur; istas monetas, quo in commercio facilius agnosci, suoque tempore permutari, ac possessoribus pretium illud, quod consueto valori interim adiectum fuit, ex ærario aliquando publico reddi posset, iusserunt sphragetico, insignia aut *Hollandiæ* aut *Zelandiæ* referente, signari. Quales quidem hi nostri nummi sunt: quorum hic prior ipso hoc anno, quo pecuniæ Regiæ notulam illam imprimere cœperunt, cusus. Est autem hic nummus *Philippinus* dictus, ceteri, qui sequuntur, partes sunt *Philippini*. *Ibid.* p. 162.

LXXXVI.

Hic nummus priori per omnia similis, dimidius *Philippinus* est, & anno 1562. cusus. Differt tamen in eo, quod Rex: COMES FL. *andriæ*, appellatur. *Ibid.*

LXXXVII.

Pars adversa a præcedenti in hoc discrepat, quod caput Regis sinistrorsum convertatur, ac pone illud parmula *Zelandiæ* inversa conspiciatur. Abest quoque Ordinis aurei velleris tesseræ. Scribitur præterea: com. non COMES, & nota temporis 15*64.

Aversa pars concors est cum præcedenti, nisi quod scutum *Hispanicum* supra crucem *Bur-*

TOM. II. P. I.

(a) Locul. III. num. 51. 52. 53. 54.

gundicam repositum sit. Est autem hic nummus quarta pars *Philippini*.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

Idem nummus adservatur in museo BUOLIANO in ar. pond. 1½ drach. sed Rex dextrorsum respicit, cum titulo C. HOL. id est *Comes Hollandiæ*. Aera quoque Christi desideratur.

LXXXVIII.

Perigraphæ adversæ eadem est, quæ num. LXXV. Duo rami, in formam crucis *Burgundicæ* dispositi & ignitabulo inserti, inter notam chronologicam 1567. In inferiori crucis angulo parmula *Hollandiæ* impressa est. Manus expansa, nummum *Antverpiæ* cusum, denotat.

Aversa præter solitam perigraphen scutum *Hispanicum* coronatum, & torque aurei velleris circumdatum præfert. Octava pars *Philippini*.

LXXXIX.

PHILIPPUS S. D. EI G. RATIA
HISPANICARUM REX DVX. GEL.
driæ 1570. Effigies Regis ut num. LXXV. omisso ordinis aurei velleris insigni. Cætera cum eodem num. conspirant.

Addimus hunc nummum uncialem seu *Philippinum* cæteris, mox enumeratis; quo utrorumque discrimen magis eluceat.

Recurrit porro lemma huius nummi ex *Psal.* CXVIII. 7. de sumptum, in octo, nummis, minoris formæ, apud Collectores *Grossorum* (a). M. S. B. ar. a pond. 1. unc. & *ibid.* a.

U 2

LXXX.

55. 57. 60. & 61.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARVM
REX.

LXXX.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia HISPAN-
IARVM. REX. 1573. Effi-
gies Regis ut num. LXXVII.

SAPIENS. DOMINABITVR. AST-
RIS. Novum sidus lucidum.

Sub anni elapsi finem nova stella prope *Cassiopea* sidus fuerat detecta. Exeunte vero Ianuario huius anni, vapor quidam fulgidus, qui hiatum in coelo videbatur efficere, apparuerat; præterea die IX. Dec. Luna deliquium fuerat passa. Hinc, ut erant illa tempora Astrologicis superstitionibus valde obnoxia, animi vulgi terroris erant pleni; Astrologi futura prædicebant, ipsique Regi PHILIPPO mortem ominabantur. At sagaciores flocci eiusmodi vaticinia facientes, Principum fata ab astris non pendere, hoc nummo, *Antverpiæ* cuso, declarabant. *Ibid.* p. 147.

LXXXI.

PHILIPPUS D. ei G. ratia HISPAN-
IARVM REX. DOMINUS TRA-
IECT. i. Effigies Regis Ordinis aurei velleris tessera conspicui, cætera ut num. LXXVII.

THISBE fonti adflans, ob mortem PYRAMI, cuius amore capta fuerat, & cuius ante se iacens corpus exanime videt, desperans, pugione pectus transfodit. Post eam leo conspicitur, qui PYRAMO & THISBE funestam erroris causam dedit.

In peripheria adscribitur dictum illud DEMOSTHENIS famosissimæ meretricis *Corinthiacæ* LAIDIS consortium spernentis:

(a) l. cit. p. 148.

POENITERE. TANTI. NON EMO. & in exergo parmula *Traiectina*, media inter notam chronologicam 1574.

Tab.
XXXIV.

Obscurior est horum nummorum occasio. Ex mente Dom. VAN LOON. (a) Traiectini eos cudi iusserunt, cum ipsis a novo Præfecto LUDOVICO REQUESENIO venia Regis nomine promitteretur, privilegia & iura redderentur, nisi aliter Regi fuisset visum. At Traiectini latere in herba anguem suspicantes, fidem Hispano non adhibebant, quem ipsorum insidiari obtendebant libertati. Generatim hi nummi docent: Belgis Hispanorum amicitiam omnem suspectam fuisse; licet leniter cum ipsis agere inciperent, quod luculenter in gravi illa obsidione Lugdunensi fecerunt. Sed Belgæ metuebant fructus funestos talis amicitiae, quales scilicet amoris illiciti esse solent. *Ibid.* p. 185.

Insecuto anno 1575. comparuit in Hollandia nummus, cuius delineationem ex scriniis *Grossorum* recens apertis (b) supplemus Tab. XLIX. n. 43. quæ sic habet: PHS (*Philippus*) D. ei G. ratia COM. ES HOL. LANDIA Z. ETC. ZEL. ANDIA. Leo *Belgicus* in scuto corona Comitum ornato, & cruci incumbente.

AVX. ILLUM NOST. RUM IN NOM. INE DOM. INI. EX PSAL. CXXIV. v. 8. Virgo Batavina sedens, septo circumdata, dextram ad cælum, radiis rutilans, attollit. Explicationem ibidem habes. pag. III.

LXXXII.

(b) Locul. III. T. VII. num. 58.

Tab.
XXXIV.

LXXXII.

CONCORDIA RES PARVÆ CRE-
SCUNT. Scutum Regis *Hispa-*
nia coronatum, aureo vellere
cinctum. Ad utrumque scuti
latus siglæ coronatæ P A id est:

PHILIPPUS, ANNA.

Pars averſa, quæ prioris.

LXXXIII.

Pars adverſa eadem quæ num.
LXXXI.

In averſa *Cupido*, pharetra
inſtructus, auſſiciens a matre
Venere, quæ pallio divinitatis a
tergo dependente induta, & ſi-
niſtro cubito columnæ innixa,
illius capiti ſagittam inſigere at-
tentat. Additur in peripheria
hemiftichium: NOCET. E M PTA.
DOLORE. VOLVPTAS. & in ſeg-
mento adſcribitur nomen artiſ-
cis: C. V. F. *ecit. Ibid.*

LXXXIV.

Pars huius nummi adverſa
eadem quæ num. LXXXI. &
LXXXII. averſa. Et pars eius
poſtica cum præcedenti conve-
nit. Quaternio horum num-
morum unum idemque argu-
mentum complectitur. *Ibid.*

LXXXV.

Antica cum num. LXXII.
congruit.

In poſtica capita adverſa Re-
gis & Reginæ, ad pectus. Su-
perius corona imminet Regia,
& in ambitu legitur illud Divi
PAULI (a): GRATIA. DEI. SV.
MVS. QVOD. SVMVS. mutato vi-
delicet ſingulari numero in plu-
ralem. Additur parmula *Tra-*

iectina, media inter notam chro-
nologicam: 1577.

Hoc anno Traiectini flagello
ſuo, h. e. præſidio Hiſpanico,
quod arcem adhuc tenuerat,
atque hinc in ipſam urbem cre-
bras fecerat excuſiones, fue-
runt penitus liberati; cum Hi-
ſpani arctiore obſidione a civi-
bus undique preſſi cogerentur
arcem reddere. Quod bene-
ficium uti DEO cives acceptum
referebant, ita hoc nummo ei-
dem tanquam liberatori ſuo gra-
tam mentem teſtantur. Sic
nummum explicat Cl. D. VAN
LOON *loc. cit. p. 227.*

LXXXVI.

Effigies Regis fere ut num.
LXXVII.

In area a dextris crux *Burgun-*
dica, a ſiniſtris ignitabulum vi-
ſitur, in ambitu autem perigra-
phe ex precatiuncula, ſeu anti-
phona Eccleſiæ mutuata: DA.
PACEM. DÑE. IN. DIEBVS. N Oſt-
RIS. 1577. Sub brachio Regis
dextro legitur: GELDER land,
ubi nummus videlicet percuſ-
ſus.

In poſtica copix Belgicæ &
Hiſpanicæ in diverſas partes ab-
eunt; qui a ſiniſtris anguſtis ſe-
moralibus induti, Hiſpanos,
qui laxioribus, Belgas indi-
cant. Perigraphe: † DISSIPA.
GENTES. QVE. BELLA. VOLVNT.
Pſal. 68.

Cuſus nummus eo tempore
fuit, quo de recipiendo IOAN-
NE *Auſtriaco*, tanquam novo
Belgii Præfecto, ac de abducen-
do inde milite Hiſpano, &
conſirmanda tranſactione *Gan-*
darvenſi

U 3

(a) 1. Corinth. xv. 10.

PHILIPPUS II.
HISPANIARUM
REX,

davensi inter hunc ipsum IOANNEM & Belgii Ordines actum est. Quæ ut ne dissolveretur, plures quidem ex animo optabant. Licet autem & pacificatio subscriptione roborata, & miles in Italiam dimissus sit: res tamen optato effectu destituta fuit, Auriaci Principis astu, ut fuse narrat *Famianus STRADA* (a). *Ibid.* p. 229.

Anno mox subsecuto, alius fere eiusdem argumenti in Geldria cufus est nummus, cuius adversa effigiem Regis armati & coronati sistit, dextra sceptrum tenentis cum epigraphe: PHILIPPUS. D. EI. G. RATIA HISPANIAE ET (cetera) REX. DVX. GELDRIA 1578.

In averfa scutum coronatum & torque aurei velleris cinctum, adscripto lemmate: PACE. ET. IVSTITIA.

Typum huius nummi habes in collectione *Uncialium* selectorum edita Hamburgi 1739.

(b). Idem porro lemma recurrit in duobus nummis apud collectores *Grossorum* (c). Prior ille Antverpiæ, alter anno 1577. Bruxellis percussus fuit.

LXXXVII.

PHILIPPUS II. HISPANIARUM ET NOVI ORBIS. REX. Pro tome Regis togati a fronte, cum pallio, collari, & ordinis aurei velleris insigni, nec non pileo turbinato in capite, Hispanorum more.

In averfa globus terrestris,

(a) de bello Belg. Dec. I. lib. IX. pag. 290. seqq.

(b) Tab. XXVIII. num. I. pag. 101.

cui equus ferociens insistit, extra cum proflire gestiens, addito lemmate: NON. SUFFICIT. ORBIS.

Mortuo Rege Lusitaniæ SEBASTIANO, ut item Cardinale HENRICO, eius propatruo, PHILIPPUS duplici nomine, scilicet, ob matrem ISABELLAM, EMANUELIS Regis filiam, & ob uxorem MARIAM, IOANNIS III. filiam, Regnum Lusitaniæ sibi vindicabat; eoque per ALBANUM Ducem, victo ANTONIO a Lusitanis creato, potitus, quasi alter quidam ALEXANDER unum orbem, antiquum scilicet, qui Lusitania terminabatur, sibi haud sufficere, sed novo quasi opus esse, declarat hoc nummo.

Quod ad titulum adversæ partis spectat: NOVI ORBIS REX, simpliciter audit, qui antea NOVI ORBIS OCCIDENTIS duntaxat REX (d) appellabatur; cuius quidem rei ratio ex annotatione ad sequentem nummum facile apparebit. *Ibid.* p. 282. 65 LUCK. p. 219.

LXXXVIII.

Partern adversam, quæ cum præcedenti ex amissi respondens, apud D. VAN LOON extat, haud delineari curavimus.

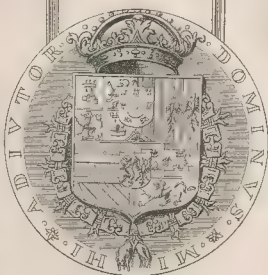
In averfa Sphæra terrestris, cuius hemisphærium elevatum est, cum inscriptione: RELIQUVM. DATVR.

Pro ampliori huius emblematis intelligentia Clar. VAN LOON hic animadvertit: quod dete-

(c) Locul. III. num. 49. & 50.

(d) supra pag. 136. num. xv. & alibi.

PHILIPPI II. Regis Hisp. numismata. Tab. xxxv.

*Nymmi
incertae aetatis,
et restituti.*

CII.

Tab.
XXXIV.

detecta, vertente sæculo xv. *India Orientali & Occidentali*, ad definiendos iustos limites, inter FERDINANDUM V. *Castilia*, & IOANNEM II. *Lusitania* Reges, conventum fuerit, ut ab uno ad alterum polum linea per insulas *Caribas* duceretur, & quidquid *Orientem* spectaret, *Lusitanis*; quidquid vero versus *Occidentem* solem detectum fuisset, *Hispanis* cederet. Postquam vero *Lusitania* & *Hispania* regna in unum coaluerunt, linea illa, utramque *Indiam* dividens, antiquata fuit, nec alia hodie a cæteris Europæ Principibus agnoscitur linea, quam *Æquinoctialis*, quæ quidem globum, in hoc nummo nostro expressum, in duas æquales partes dissecit. His itaque opibus Rex *Hispania* auctus, aut mox, acquisita *Lusitania*, augendus, facili negotio fieri posse existimabat, ut non solum rebelles Belgas in ordinem redigere, sed & viam ad monarchiam universalem sibi aperire posset. Quod in animo habuisse, ex sequentibus nummis magis elucescet. Hæc fere D. VAN. LOON *loc. cit.* p. 282.

LXXXIX.

PHILIPPVS. II. HISPAN. *iarum*
ET. NOVI ORBIS. OCCIDVI. REX.
Effigies Regis ut num. LXXIX.

RELIQVVM DATVRA INDIA,
quæ ultima vox in exergo legitur. Figura muliebris stans, *India* videlicet symbolum, am-
habus manibus sphaeram præse-
ferens, quam navi Hispanicæ
offert. Eam sequuntur multæ

gentes *Indica*, omnes Hispanis PHILIP-
cultum exhibituræ. Conspici-
untur in mari aliquot aliæ na-
ves, merces Indicas advehentes. REX.

Postquam Hispani, tota quo-
que *India Orientali*, tanquam
Lusitania appendice, capta, u-
triusque *India* fruebantur opi-
bus, de monarchia quadam
universali cogitabant; nihil the-
sauris Indicis deinceps resistere
posse reputantes. Hinc nummi
perigraphæ: RELIQVVM DATV-
RA INDIA. *M. Imp. ar. pond.*
semiunc. & semidrach. V. L.
loc. cit.

X C.

Eadem, quæ in priori, ad-
versa pars, nisi quod sub Re-
gis scapula artificis nomen lega-
tur: I. PAVL. POG. F. *ecit.*

HISPANIA. *rum* VTRIVSQ. *ue*
ORBIS REGNATRIX. Figura mu-
liebris armata, *Hispania* sym-
bolum, super armis in cumu-
lum congestis, superbo tropæo,
a tergo erecto, assidens. Ad
pedes eius provoluta est alia
femina, duas illi claves, utri-
usque scilicet orbis, antiqui,
novive, porrigens. Per aerem
fama volitat, gloriam Hispano-
rum ubique annuntiatura.

Egregium fastus Hispanici
documentum! Occasio eius fa-
cile ex prioribus repetitur. *Id.*
ibid.

X C I.

PHILIP. *pus* II. HISP. *aniarum* Tab.
ET. NOVI ORBIS. OCCIDVI. REX. XXXV.
Effigies Regis fere ut num.
LXXXI.

REX. HISPANIÆ. VTRIVSQ. *ue*
ORBIS. REGNAT. *ricis.* vel REG-
NAT.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

NAT. or. Figuræ conveniunt cum
aversa præcedentis, idemque hic
est argumentum. *M. Imp. ar.*
fus. pond. 3. drach.

XCII.

PHILIP *pus* HISPANIA REX.
PRINCEPS ET INFANTIS SVIS,
mendose scilicet. Rex PHILIP-
PUS, filia natu maxima ISABEL-
LA, & filius PHILIPPUS, qui pa-
tri successit.

DRIVMPVVS, iterum mendose,
pro *triumphus*. Rex triumphato-
ris habitu, equo insidens, ac
exercitu suo cinctus, triumphat.
In imo scutum *Hispanicum* visi-
tur.

Rex, cum e Lusitaniæ regno,
ubi cives sacramento fidei ad-
strinxerat, & solemniter fuerat
coronatus, feliciter in Hispaniam
rediisset, *Mantuam Carpetano-*
rum, caput regni, anno 1580.
magna pompa intravit, trium-
phantis ad instar, qui trium-
phus hoc nummo exhibetur.
M. Imp. e. deaur. apud V. L.
p. 284. ubi in aversa nummi
parte: DRIVMPVVS, legitur.

XCIII.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia REX.
HISP. aniarum. Caput Regis
laureatum, ad pectus cum lorica,
a dextris sinistrorsum. Pone ca-
put ancora, *Steinovicensium* in-
signe, comparet.

Perigraphæ aversæ partis, ex
Psal. CXVIII. v. 165. desumpta,
sic fluit: PAX MVLTÀ DILIGEN-
TIBVS. LEG. em TV. am. Scu-
tum ducatus *Geldria* biparti-
tum, in cuius scilicet dextra
parte leo est aureus, in sinis-
tro niger. Uterque erectus in-
cedit. Scutum ipsum positum est

super cruce *Burgundica*. Ad la-
tera duæ cruces & ignitabula;
sigillatim in latere sinistro paullo
inferius eadem ancora, quæ in
adversa parte.

Moneta hæc non nisi usualis
est, ideo tamen notatu digna;
quia ex earum est numero,
quæ a *Steinovicensibus*, gravi
pressis obsidione, ob duplica-
tum pretium, fuerunt ancora,
tanquam ipsorum tessera, signa-
tæ. Videri etiam possunt, quæ
supra ad num. LXXV. notata
fuere. *Ibid. p. 286. & apud*
LUCK. pag. 276.

XCIV.

SVPER. ASPI. dem ET BASILIS.
cum AMBVLABIS. Ex *Psal. xc.*
v. 13. Rex veterum Imperato-
rum more paludatus, in pedes e-
rectus, cum corona in capite,
dextra gladium evaginatum vi-
brans, pedibus aspidem & basilis-
cum calcit.

G. *effoirs* POVR L. a CHA. mbre
D. es CO NT es D. e B. rabant
LIM. bourg ET. LVX. embourg A.
NAM. ur 1582. Scuta *Braban-*
tinum, *Limburgense* & *Luxem-*
burgense circumdant crucem
Burgundicam, cui ignitabulum
impositum, e quo aureum vel-
lus pendet.

Hispani nummum percutien-
dum curarunt, cum Dux *Par-*
mensis adversus Ordines Belgii
quædam prospere gessisset, ca-
ptis aliquot munitis urbibus,
ex quo in spem fuerunt dedu-
cti, fore, ut Rex tandem pe-
nitus perdat ALENCONIUM &
Principem *Auriacum*, tanquam
serpentes & basiliscos. *V. L.*
pag. 314.

XCV.

Tab.
XXXV.

Tab.
XXXV.

XCIV.

PHILIPPVS. OMNIVM. HISPAN.
ie REGNOR. *um* ET. V. *triusque*
SICILL. & REX. Effigies Regis
ut num. LXXIX.

PHILIPPVS. PHILIPPI. F. *ilius*
PRINCEPS. ARCHIDVX. AVSTRIÆ.
Protome Principis armata, in-
signi ordinis aurei velleris orna-
ta, capite nudo, ad lævam
converso.

Anno 1584. Rex prospiciens
regnis suis & provinciis de suc-
cessore, filium, qui reliquus e-
rat, unicum, sex annos ha-
bentem, heredem regnorum
declaravit, & postquam ab Ar-
chiepiscopo *Toletano* confirma-
tus fuerat, Madriti die XII.
Nov. fidem ipsi sacramento præ-
stari iussit (a). Quod nummo
huic locum fecit. *M. Imp. ar.*
pond. semunc. 2. drach. 5 V.
L. p. 343.

XCVI.

PHILIPPVS. D. ei G. *ratia* HI-
SPANIARUM REX. DVX. ET. COM.
es BVR. *gundia*. Caput Regis, ut
num. LXXV.

GEOTZ. *oir* POVR. LA. SAVL-
NERIE. DE. SALINS. Scutum
Hispanicum coronatum, in area
hinc inde nota chronologica
1588.

Sciunt Geographi, esse alium
Ducatum, alium Comitatum
Burgundiæ. Et est fortasse hic
unicus nummus, in quo PHILIPPUS
Comitis Burgundie titulo
ornatur. Cæterum in ipso Bur-
gundiæ Comitatu eum percus-
sum esse, inde patet; quia de-
stinatus dicitur dominio Salinen-

TOM. II. P. I.

(a) LETI loc. cit. T. IV. p. 475. seqq:

fi, in comitatu hoc sito. *M. PHILIP-
PUS II. HISPAN-
NIARUM REX.*
Imp. ex cupro.

XCVII.

: PHILIPPVS: II: D: ei G: *ratia*
HISPAN: *iarum* REX: Protome
Regis armata, capite nudo, ad
lævam converso, cum ordinis
aurei velleris tessera. In imo,
sub brachio eius dextro, æra
Christi adscribitur: 1588. In
archetypo nummophylacii Vin-
dobonensis, nec non & in no-
stro, Regis caput a sinistris dex-
trorsum sistitur.

In postica sphaera terrestris,
vinculis ligata, ac duabus ma-
nibus retenta: quæ æternum fa-
torum nexum indicare videtur,
additur in ambitu hemistichii:
um: SIC: ERAT: IN: FATIS.

Quantum curæ & laboris,
quantam vim argenti, quantum
denique temporis in classem su-
am invictam impenderint Hi-
spani, qua seditiosos scilicet Bel-
gas mittere sub iugum, subige-
re totam Angliam, eaque sub-
acta, dominium orbis asserere si-
bi constituerant, nemo, nisi
omnis experts historiæ, potest
nescire.

Nec minus vero infelix huius
navalis expeditionis exitus! In-
gens tot navium iactura, ab
Anglis partim & Batavis, par-
tim tempestatis & procellarum
vi submersarum, constat.

Rex tanta clade audita, quam-
vis spe sua ceciderit, ut erat ta-
men indolis generosæ, nihil fra-
ctus, nihil commotus, gratias
Deo retulit, quod vires sibi su-
persint, aliam comparandi clas-

X

fem,

VAN LOON l. cit.

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

fem, atque haud ægrefato, seu potius providentiæ Divinæ se submisit. Quam quidem Regis mentem hic nummus declarat. *M. Imp. a. V. L. p. 387. S. B. a.*

XCVIII.

PHILIPPVS. HISPAN. *iarum*
REX. MED. *iolani* DVX. 1589.
Caput Regis nudum ad pectus, cum lorica & paludamento, ad lævam conversum.

ONERI. NON. SVCCVMBIT.
ATLAS non HERCULES, cœlum portans, sed remissis genibus, quasi fessus.

^a Recordemur Regem, cum ad regni gubernacula primum admoveretur, sub ATLANTIS schemate in nummis fuisse exhibitum (a). Hoc ergo nummo docetur, illum, licet ætate provectum, ac per tot iam annos Imperii tam vasti, tamque ampli habenas moderantem, tot bellis & curis defessum, nondum tamen succumbere oneri, sed pari constantia, atque animi robore illud deinceps quoque sustentaturum. *V. L. p. 399.*

XCIX.

DIVO. PHILIPPO. II. HISP. *aniarum* REG. I ET. D. *omino*
PHILIPPO. III. D. *ivi* F. *ilio*
1592. & in segmento: PRO-
PVGNATORIBVS. subintellige: FI-
DEI. Capita Regis filique eius adversa, ad pectus cum lorica, gladio nudo erecto, inter utrumque interposito. Patris caput laureatum est, filii nudatum, qui iam *Tertius* vocatur; quippe successor, ut diximus

(a) Supra num. IV.

(b) a patre iam designatus.

Tab.
XXXV.

b

LÆTARE MATER ECCLESIA.
Figura muliebris tiaram Pontificiam, cui columba insidet, in capite gestans, ac sedens a fronte: manibus exporrectis, dextra globum crucigerum cum duabus clavibus, sin. itidem columbam sustinet. Hæc *S. Romana Ecclesie* symbolum est.

ALEXANDER Farnesius Dux Parmensis, qui se, iussu Regis, partibus fœderatorum Galliæ adiunxerat, magnum hoc anno rebus HENRICI *Burbonii* attulit detrimentum, cum cum *Romamagi* obsidionem coegisset solvere.

Quo ipso contra hæreticos, Catholicorum in Gallia partes egregie sunt confirmata. Cuius rei gloria cum & in PHILIPPUM redundaret; quippe cuius auspiciis omnia gesta fuerunt, nummus hic eius honori fuit datus: filio quoque in laudis societatem veniente. *Ib. p. 419.*

C.

PHILIPPUS. D. EI G. RATIA HISP. *aniarum* PORTUGALLIAE. (et cætera)
REX. COMES F. *landria* 1596. Effigies Regis, fere ut num. LXXIX.

In postica parte scuta *Hispania* & *Lusitania* columnis Herculis affixa, & fasciis connexa, imminente superius corona, & addito in margine nummi hemistichio: IMMENSI. TREMOR. OCEANI. 1596.

Rex classis invictæ iactura animo haud deiectus, iussit hoc anno *Ulyssipone* novam & ingentem classem CXXVII. navium comparari, Belgis interitum minan-

(b) Num. XCV.

Tab.
XXXV.

a nantem. Qui ingens navalis apparatus hoc nummo celebrandus erat; quod ante VIII. annos simili plane nummo fuerat factum, apud VAN LOON (a) ære expresso. *lb. p. 475.*

CI.

PHILIPPUS S. II. DEI. GRA. *tia*
HISP. *ania* INDI. & NEAPO. *lia* SICIL. *lia* SARDI. *nia* REX. ANNO 1598. ÆTATIS SVÆ 71. Protome Regis togati, pallio pelliceo induti, nec non insigni aurei velleris conspicui, dextra exerta sceptrum tenentis: capite pileo turbinato operto, a sinistris dextrorsum.

Aversa pars insignia Regis, torque aurei velleris cincta, exhibet, addita perigraphæ, quam plus simplici vice vidimus: .DOMINVS. .*. MIHI. .*. ADIVTOR.

Hic maioris moduli nummus claudit quasi agmen eorum, qui vivi Regis honori fuerunt dati. Namque hunc ipsum annum funestum habuit, defunctus die XIII. Sept. postquam filia ISABELLÆ die VI. Maii dominium provinciarum Belgicarum & Burgundicarum dotis nomine, ut postea videbimus, cesserat. *lb. p. 496.*

NUMMI
INCERTÆ ÆTATIS
ICONICI ET RESTITUTI.
CII.

IMP. ERATOR CAR. OLIV. V. ET. PHILIPPUS PRINC. EPS ISP. *ania*. Protomæ iugatæ, CAROLI Cæsaris armati & laureati, nec non insigni ordinis aurei velleris con-

TOM. II. P. I.
(a) Loc. cit. p. 382.

spicui, & PHILIPPI, eius filii, PHILIPPUS II. HISPANICARUM REX. pariter, ut videtur, armati.

Huius nummi iconici, aversa parte destituti, figuræ haud eminent, sed impressæ seu insculptæ, quasi typus esset sigilli. Fabricatus est autem sine dubio antequam pater filio Hispaniæ regna cesserat. Ideo Princeps tantum Hispaniæ nominatur. *M. S. B. æ. sine postica.*

Eundem nummi typum non impressum, sed cusum ex ære vidi in museo BUOLIANO: aversa exhibet suetas CAROLI V. columnas cum lemmate: PLVS VLTRA. & inscriptionis loco peripheria cincta est torque aurei velleris.

CIII.

PHILIPPUS. D: ei G. ratia HISP. *ania* ANG. *lia* Z. (cetera) REX. DVX. BRAB. *antia*. Caput Regis coronatum, ad pectus, cum lorica, & paludamento, nec non ordinis aurei velleris tessera, a dextris sinistrorsum.

DOMINVS. MICH. ADIVTOR. Scutum *Hispanicum* coronatum, aureo vellere circumdatum.

Apparet ex *Regis Angliæ* titulo, quo PHILIPPUM hic nummus ornat, eum ante MARIE mortem cusum: nisi forte a monetarum magistro antiquus quidam typus denuo adhibitum fuerit; id quod alias factitatum, ut in notis ad num. LXII. iam observavimus.

Similis, sed minoris formæ, reperitur in *Collectione Grossorum* (b). *M. Imp. au. pond. sesqui ducat.* b

X 2 CIV.
(b) Locul. III. Tab. VI. n. 52.

PHILIPPUS II.
HISPANIARUM
REX.

CIV.

PHILIPPVS. REX. CAROLI. V.
CÆS. *aris fl. lius.* Caput Regis
fere ut num. XLVII.

HERCULES pelle sua leonina
amictus, ANTÆUM in altum
tollens, adscripto utriusque no-
mine: HERCVLIS. pro *Hercules*,
ANTHEVS. Luctans nimirum
cum ANTÆO HERCVLES, ut fa-
bularum scriptores docent, cum
eum in terram proiectum, ab
eadem, tanquam matre sua,
novas accipere vires sensisset,
sublatum in aerem suffocavit.

Est hoc symbolum cum pau-
cis obscurum. Si coniecturæ
locus: HERCVLES PHILIPPI, AN-
TÆVS ANTONII, LUDOVICO
Duci de *Beja* EMANUELIS *Lusitania*
Regis filio, ex confortio
nati, personam sustinet, quem
cum Lusitani, post mortem
HENRICI, Regem proclamaf-
sent, PHILIPPUS vi armorum
ita disiecit, ut regno deturba-
tus, in Franciam, ac deinde in
Angliam aufugere coactus fu-
erit (a). *M. Imp. ar. fuf.*
pond. semunc.

CV.

PHILIPPVS. DEI. G. *ratia* HI-
SPANIARVM. REX. Caput Re-
gis laureatum ad medium pe-
ctus, quod armatum, & ordi-
nis aurei velleris tessera conspi-
cium est, a dextris sinistror-
sum.

In averfa figura militaris, cum
galea cristata in capite, stans,
dextra hastam puram tenet, sin-
lateri admota, capulum gladii
prehendit. Adiicitur in ambitu

(a) Vid. cit. LXXI T. IV. p. 316. seqq. &
357. seqq.

perigraphæ: OMNIS. POTESTAS. Tab.
EI. SVBIECTA. XXXV.

Hunc nummum, qui aper-
tam adulationem sapere videtur,
Clar. VAN LOON post pacem,
cum Gallix Rege anno 1559.
initam, prodiisse existimat;
quippe quod Rex iam tum ob
summam potentiam, cum pari
felicitate coniunctam, vicinorum
Principum terror evaserit adeo,
ut iam nihil eius potestati resi-
stere posse existimaretur; id
quod inscriptioni averfæ partis
locum fecisse docet. Quam qui-
dem interpretationem, quemad-
modum nos in medio relinqui-
mus: ita non minori iure num-
mum ad ea tempora referri pos-
se putamus, quibus Rex mira
celeritate ac felicitate regnum
Lusitaniæ sibi asseruit, quo eius
potentia aucta adeo est; ut re
ipsa vix maior tunc in orbe
quam PHILIPPI potestas fuerit.
Potest etiam nummus in omen
monarchiæ universalis, quam
Rex animo, ut supra diximus,
volvissè creditur, cusus fuisse.
V. L. p. 36.

CVI.

†. PHILIPPVS. DEI. G. *ratia*
HISP. *ania* REX. DVX. GEL. *dria.*
Effigies Regis ut num. LXXV.

In averfa scutum *Hispanicum*
coronatum, cruci *Burgundica*
impositum inter duo ignitabula,
pariter coronata. In ambitu duo
de viginti parmulæ hoc ordine
comparent: *Castilia*, *Legionis*,
Neapolis, *Sicilia*, *Burgundia*,
Limburgi, *Luxemburgi*, *Flan-*
dria, *Namurci*, *Zelandia*, *Han-*
nomia,

Tab.
XXXV.

nonia, Artesia, Hollandia, Geldria, Brabantia, Austria, Grana-
ta, Arragonia. KOEHL. m. b. l.
P. II. p. 241. nummus uncialis
Geldria.

biennio post in nummo hoc ad- PHILIP-
huc compareat. Erit igitur in- PUS II.
ter restauratos referendus. M. HISPAN-
Imp. ex cupro. NIARUM
REX.

CVII.

PHILIPPVS. REX. HISPANIAR.
um. Effigies Regis ut num.
LXXXI.

Perigraphen adversæ pars
aversa sic profequitur: DVX.
MEDIOLANI. Scutum corona-
tum, in quo Regis insignia, mi-
ro & insolito modo disposita
comparent.

Quo anno nummus cufus sit,
definiri haud potest. Nam *Du-
catum Mediolanensem* PHILIP-
pus, una cum regno *Neapoli-
tano*, iam anno 1554. quo nu-
ptias cum MARIA *Anglica* cele-
bravit, feudi loco acceperat.
Post annum tamen 1556. signa-
tum esse, docet titulus: *Regis
Hispaniarum. M. Imp. a. pond.
3. drach.*

CVIII.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia HISP.
aniarum REX. CATHOLICVS. Ca-
put Regis ut num. precedenti.
In area hinc inde æra Christi
1570. legitur. In inferiori mar-
gine apposita parmula nummum
Traictti cufum denotat.

ISABELLA. D. e VAL. ois PHI-
lippi HISP. anie REGIS. VXOR.
Caput ISABELLÆ eleganter comp-
tum, ad pectus. Repetitur in-
ferius parmula adversæ partis.

De connubio PHILIPPI cum
ISABELLA, tanquam pacis quasi
figillo, supra iam satis dictum.
Sed cum ISABELLA mortua di-
catur a. 1568. mirum, quod

CIX.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia. REX.
HISP. anie. Capita iugata Regis &
quatuor Reginarum, uxorum e-
ius, ad medium pectus, a fini-
stris dextrorsum. Utraque num-
mi facies corona laurea margi-
nata est.

In aversa scutum *Hispanicum*,
cruci *Burgundica* impositum, in
cuius quatuor angulis totidem
scuta, tesseriis gentilitiis dicta-
rum quatuor uxorum conspicua
visuntur, quarum nomina, ad-
iecto ubique anno, quo illæ
PHILIPPO in matrimonium elo-
catæ fuerunt, in ambitu legun-
tur: ISABELLA. 44. MARIA. 54.
ELISABET. ha. 59. ANNA. 70. ubi
tamen animadvertendum, nume-
rum 59. nomini ELISABETHÆ seu
ISABELLÆ *Francicæ* adscriptum,
annum desponsationis, non ip-
sus matrimonii, quod anno pri-
mum insequenti consummatum
est, significare. *M. Imp. ar.
pond. 1. unc. 3. drach. M. S.
B. a. deaur.*

CX.

Perigraphæ adversæ partis de-
leta est: Rex apparet solito ha-
bitu, ad lævam conversus.

MARGARITA AVSTRIA. ca. Ca-
put MARGARITÆ dextrorsum
conversum, capillis pulchre in-
tortis, cum collari ex unionibus,
crucicula instructo.

MARGARITÆ nummos in-
ter CAROLI V. proles data o-
pera

Tab.
XXXVI.

PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX. pera recensuimus, ac supra (a) quoque alium, huic non absimilem dedimus, ubi ex altera eius parte PHILIPPI effigies pariter cernitur. Tanti nempe PHILIPPUS sororis suæ prudentiam fecerat, ut cum ea in nummis sæpiusculæ apparere voluerit. *M. Imp. ar. pond. sem. unc. 3. drach. fuf.*

CXI.

PHILIPPUS REX. CAST. *ilia* LEG. *ionis* ET GRAN. *ata*. PRINCEPS ET FERDINANDUS REX. VNG. *aria* ET. BOE. *mie*. Protonæ PHILIPPI & FERDINANDI iugata. Uterque togati & torque ordinis aurei velleris conspicui, pileisque singularis formæ tecti sunt.

Est hoc numisma iconicum uti elegantia, ita etiam singulari forma conspicuum. Non enim, ut cæteri nummi, planum est, sed area eius in scutellæ formam cava: imagines nihilominus opere anaglypho, seu eminenti repræsentat.

Nescio autem quò infelici facto nummus tam insignis elegantia ac singularitatis huc loci irrepsit. Non enim ad PHILIPPUM II. sed I. felicem illum linæ Austriaco-Hispanicæ statorem, & FERDINANDUM eius filium, postea Romanorum Imperatorem pertinet. Interim haud dubie inter restitutos adnumerandus; cum, quando FERDINANDUS Rex Bohemiæ designatus est, PHILIPPUS pater eius pridem inter vivos esse desiderat. *M. Imp. ar. pond. 2. unc. 2. drach. S. B. ar. deaur.*

(a) Tab. XXXII. num. XXXVII.

CALCULI

ET

MONETAE RELIQUAE.

CXII.

PHILIPPVS. D. CI. G. *ratia* HISPANIARVM. REX. Caput Regis fere ut num. XXVII.

CITONES. DEL. BVREAV. DES. SV. MAG. *estad*. Scutum coronatum cum omnium PHILIPPI regnorum ac provinciarum, quibus anno 1555. qui in arca nummi adscribitur, imperitabat, insignibus iunctis.

Quod PHILIPPVS in hoc calculo, uti & in aliis bene multis *Rex Hispaniarum* in plurimum numero scribatur, id, puto, præter alias causas, inde fit; quia Hispania a Romanis olim in citiorem & ulteriorem fuit divisa. *V. L. p. 9.*

CXIII.

G. *ectior* DV. BVREAV. DES. FINANC. *es* 1557. Rosa Anglicæ circumdata tesseris *Burgundia*, *Aragonie*, & *Castilia* inter se iunctis, pendens sub corona regia.

CONCORDES. SERVAT. AMICITIA. Scuta, quæ referunt insignia *Hispanica*, & *Anglica* coronata, aureo vellere cincta.

Conservat nummus memoriam amicitia inter Anglos & Hispanos, hoc ipso anno renovatæ, quo PHILIPPVS Gallis bellum indixit, & MARIAM, ut idem faceret, permovit. *Ibid. p. 14.*

CXIV.

PHILIPPI II Regis Hisp. numismata Tab. XXXVI.

Monetae Neapolitanae

Calculi et monetae.

Nimmi ad Historiam
Philippi II. Reg. Hisp.
pertinentes.

Tab.
XXXVI.

CXIV.

TECTOIRS. POVR. LE. BVREAV.
DES. FINAN. *ces.* Caput Regis
nudum ad pectus cum lorica.
Subtus æra Christiana 1558.
adscripta est.

In averſa brachium armatum
ſphæram armillarem ſuſtinet,
addito lemmate, ex *Iob.* I. mu-
tuato: POST. TENEBRAS. LV-
CEM.

Annus in ectypo D. VAN
LOON legendus, ſecus vero in
ectypo LUCKIANO, facile nobis
perſuadet, hunc calculum per-
tinere ad celebrandam victoriam
Gravelingenſem & Duci glorio-
ſam, & Belgis, miſere a Gal-
lis vexatis, ſalutarem. Manus
terram tenens designare videtur
providentiam, quæ orbem uni-
verſum gubernat, ac pulſis ca-
lamitatum tenebris, reducere
lucem, pacem, gaudia, novit.
LUCK. p. 125. V. L. p. 21.

CXV.

IN. VTRVMQVE. PARATVS.
1559. Imago PHILIPPI um-
bilico tenus, cataphracta induti,
adverſa fronte, inſigne ordinis
aurei velleris geſtantis, capite a-
perto, dextra gladium diſtric-
tum tenentis, *belli* ſymbolum:
ſin. ramum oleæ, *pacis* videli-
cet teſſeram.

TECTOIRS. PO. *ur* LE. BVREAV.
DES. FINA. *nces.* Scutum coro-
natum, complectens ſola PHILIPPI
inſignia, torque aurei vel-
leris cincta, omiſſis *Anglicis*;
quippe MARIA iam obierat.

Rex Gallia belli ſatur, quod
ipſi funeſtum, Hiſpano fortu-
natum videbatur, de pace cum

PHILIPPO per internuncios age-
bat. Nec caruit res ſucceſſu.
Interim PHILIPPUS, ut nulla ſe
neceſſitate ad pacem cogi Gal-
los doceret, hoc calculo ſe *ad*
utrumque paratum monſtrat; nec
pacem detrectat, ut civibus
parceret, eosque tributorum &
exactionum onere levaret: ſed
& bello ſuſtinendo, ſi res ita
ferat, parem ſe adhuc eſſe, de-
clarat. Quo ipſo præclari Prin-
cipis exemplum præbet. V. L.
p. 26.

CXVI.

:PHILIPPUS. ET. ISABEL. *la.*
D. ei G. *ratia* HISP: *aniarum* RE-
GES: FLAND: *ria* COMITES: Scu-
tum obliquum teſſeras *Hiſpani-*
cas & Gallicas iunctas comple-
ctens.

G. *ectoir* DE LA. CHAMB: *re*
DES. COMPT. *es.* A. LILLE. 1560.
Scutum coronatum, inſignia
PHILIPPI præferens, torque au-
rei velleris cinctum.

Calculi huius occaſio nata ex
NOVO PHILIPPI matrimonio cum
ISABELLA *Francica*, quod adſcri-
ptus annus docet. *Ibid.* p. 44.

CXVII.

TECTO. *ir* POVR LA. CHA-
mbre EN. GEL. *dre.* Caput Re-
gis fere ut num. XXXII. In a-
rea hinc annus 1568. illinc
1569. adſcriptus eſt.

Perigraphæ averſæ partis ex
Luc. I. v. 52. deſumpta ſic ſo-
nat: ET. EXALTAVIT HUMILES.
Caput ANNÆ *Auſtriacæ*, MAXI-
MILIANI II. Imp. filia, ad me-
dium pectus, pro more eius ſe-
culi pulchre compætæ, a ſiniſtris
dextrorſum.

Eidem

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
IARUM
REX.

Eidem duæ manus coronam regiam imponunt, & in area a dextris adscribitur annus: 1570. In margine adverſæ partis nonnullæ parmulæ ex insignibus *Hispanicis* deſumptæ, & in averſa parmulæ *Hungarica* & *Bohemica* coronatæ apparent.

ISABELLA *Francica* anno 1568. vivis erepta, Rex de quarta uxore ducenda cogitans, MAXIMILIANI II. filiam ANNAM in matrimonium poſtulavit, ſponſalibus Pragæ celebratis.

In hoc noſtro nummo tres epochæ notandæ ſunt; I. 1568. tanquam epocha mortuæ ISABELLÆ. II. 1569. quo anno coniux petita atque obtenta, & III. denique 1570. quo conſummatum matrimonium fuit. *lb. p. 129.*

MONETÆ NEAPOLITANÆ.

CXVIII.

PHILIPP. *us* D. *ei* G. *ratia* REX. *ARA. gonie* *VT. riuſque* *ſi. cilia.* Protome Regis armata, capite corona radiata cincto, & dextrorſum converſo. Retro ſiglæ quædam obſervantur, & in imo, ſub brachio Regis ſiniſtro, æra Chriſti 1596.

Averſa hanc inſcriptionem, quatuor lineis abſolutam & coronæ laureæ incluſam, completur: † HILARITAS VNI-
VE † RSA †.

Num hic nummus inter uſuales, quod CL. VERGARA facit, referendus ſit? de hoc equidem dubitaverim. Qua vero occaſione ſignatus ſit, mihi æque incertum eſt; niſi forte Neapo-

litani ſibi gratulati fuerint, quod eo tempore ſumma pace & quiete, cæteris regionibus bello preſiſ, fruerentur. VERG. *p. 99. ar.* Tab.
XXXVI.

CXIX.

.PHILIPP. *us* REX ARAGON. *ia* *VT. riuſque* *Sicilia.* Caput Regis nudum ad lævam converſum. Pone nonnulla ſigla obſervantur.

Averſa hanc inſcriptionem, coronæ laureæ incluſam, complectitur. FIDEI DEFENSOR. *lb. p. 101. n. 10. ar.*

CXX.

.PHILIP. *pus* REX. ANG. *lia* *FR. ancie* *NEAP. olis* *PR. inceps.* Caput Regis coronatum, ad lævam converſum.

Poſtica pars cum num. præcedenti convenit. *lb. p. 96. n. 2. ar.*

CXXI.

PHILIPPVS. D. *ei* G. *ratia.* Caput Regis nudum ad pectus cum lorica & paludamento, nec non ordinis aurei velleris teſſera, a dextris ſiniſtrorſum.

REX - - - - 1557. cæteris deletis. Aquila coronata; panſis alis & cruribus.

Cum aquila inter teſſeras *Neapolitanas* una recepta ſit, inſcriptio nummi deleta, fortaffe ita ſupplenda: REX. SICILIÆ. *lb. n. 3. an.*

CXXII.

Genius equo veſtus dextra cor oſtendit, ſin. telum tenet, addita perigraphæ: † * IN LIBERTATE * SVMVS *

Caput Sancti PETRI ad pectus cum nimbo, & pluviæ, Arabi-

T. 5b.
XXXVI.

arabice contexto, a dextris sinistrorsum.

Dicit VEGARA nummum cum sum esse eo tempore, quo PAULUS III. Pontifex regno Neapolitano inhiabat; cura quorundam Neapolitanorum, qui ei clam favebant, & regnum quasi offerebant. *Ib. p. 97. n. 4.*

CXXIII.

PHILIPP. *us* D. *ei* G. *ratia* REX. ARA. *gonia* VTRI. *usque* 1582. Caput Regis corona radiata cinctum, & ad levam conversum.

Aversa titulum prioris partis profequitur: SICILIAE HIERVSALEM. Scutum forma oblonga coronatum, insignia referens Hispanica. *Ib. p. 98. n. 6. an.*

CXXIV.

PHILIPP. *pus* D. *ei* G. *ratia* REX. ARA. *gonia* VTRI. *usque* SICILIAE 1577. Caput Regis radiatum ad humeros cum paludamento, dextrorsum respiciens. Quod in his nummis Neapolitanis titulus Regis Arragonia ubique una adiciatur, id inde fit; quod regni illius titulo, Reges Hispaniae utramque Siciliam possidebant.

Aversa titulum solitum: FIDEI DEFENSOR. praepositis tribus crucibus, coronae, ut puto lauræ inclusum, complectitur. Ubi notatu dignum, quod eum titulum PHILIPPUS, mortua MARIA Anglica, adhuc retinuerit. *Ib. p. 95. n. 5. ar.*

CXXV.

PHILIPP. *pus* REX. ANG. *lia* FRANCIAE NE A P. OLIS H. IERUSALEM. Caput Regis nudum ad pectus, cum lorica, dextrorsum respiciens. Pone illud siglæ: I & A, observantur.

POPVLOR. *um* SECVRITATI.
TOM. II. P. I.

Scutum rotundum coronatum, PHILIPPUS II. HISPANICARUM REX. Superior pars aurea, caret figuris, inferior insignia Angliae exhibet. *Ib. p. 95. n. 1. ar.*

CXXVI.

PHILIPP. *us* D. *ei* G. *ratia* REX. ARA. *gonia* VTRI. *usque* Sicilia. Caput Regis ut num. CXXIII.

COMMODITATI PVBLICAE. Cornucopiae, abundantiae signum, medium inter notam chronologicam: 1586. *Ib. p. 99. n. 7. e.*

CXXVII.

Pars adversa eadem fere, quae praecedentis.

Aversa titulum adversa sic continuat: SICILIAE. HIERVSALEM Corona Regia. *Ib. n. 8. e.*

CXXVIII.

Idem fere cum praecedente nummus: nisi quod in adversa loco coronae, ignitabulum cum flammis ex torque ordinis aurei velleris mutuaunt, praesentatur. *Ib. p. 102. n. 12. ar. & in M. BUOL. ar. pond. IV. drach.*

CXXIX.

PHILIPP. *us* D. *ei* G. *ratia* REX. ARA. *gonia* VTRI. *usque* SICILIAE. Crux Burgundica, cui superiacet ignitabulum cum flammis.

Postica nil differt ab ea, quae num. CXXVI. descripta est. Cæterum lemmata: *commodati*, vel *securitati publicae*, nummis usualibus satis apte conveniunt. VERG. p. 101. n. 41. e.

CXXX.

PHILIPP. *pus* D. *ei* G. *ratia* REX. ARA. *gonia* VTRI. *usque* Sicilia. Caput Regis ut num. CXXIII.

† IN. HOC. SIGNO. VINCES. Crux Hierosolymitana, more solito expressa: in quatuor angulis totidem minores cruces.

Y Num-

PHILIPPUS II.
HISPANIARUM
REX.

Nummum hunc eo tempore
cufum fuisse, quo PHILIPPUS
unacum reliquis confederatis
classem instructissimam contra
Turcas emisit, verisimile est.
Quod enim hic in virtute signi
salutaris, per verba: *in hoc si-
gno vinces*, eventurum speratur,
a id in altero nummo (a), ob-
tenta iam victoria percussio, gra-
ta mente eidem signo adscribe-
re videtur PHILIPPUS. De ea-
dem victoria pluribus egimus
superius ad nummos IOANNIS ab
Austria, & de simili nummo
CAROLI V. fusius pariter actum
b est (b). *Ib. n. 13. a.*

CXXXI.

Præfens moneta ab ea, quæ
num. CXXVII. adducta, fere in
eo solum differt, quod hic co-
ronæ duo sceptræ, in formam
crucis *Burgundica* disposita, im-
missa sint. *Ib. n. 14. a.*

CXXXII.

Pars adversa eadem cum num.
CXXX.

Postica, cruce *Hierosolymitana*
insignita, titulum adversæ conti-
nuat: † SICILIAE. HIERVSA *lem.*

Pro coronide addimus num-
mum aureum Mediolanensem, in
suppl. nostris Tab. XLIX. n. 46.
depictum, in cuius adversa fron-
te caput Regis radiatum, ad hu-
meros cum paludamento, anti-
quorum more, cum perigraphe:
PHILIPPUS REX. HISPANIA ETC.
etera. & in exergo: 1578.

Aversa scutum exhibet coro-
natum insignia referens Mediola-
nensium, qualibus olim *Vicema-
rites* GALEATHI usui sunt, addi-
ta perigraphe: MEDIOLANI. DVX.

(a) Supra num. LXVIII.

Ib. p. 103. n. 15. a. M. S. B. Tab. XXXVI.
pond. 2. ducat.

Duo NUMISMATA
AD HISTORIAM
PHILIPPI II.
PERTINENTIA.
CXXXIII.

Arx in excelsa monte sita, ad-
versus quam a latere dextro tor-
menta bellica directæ sunt. Su-
pra adscribitur eius nomen:
BYLLON, & in ambitu nummi:
FOEDERE. INT. ER REG. ES HISP.
ania ET. GALL. *ia* INITO.

Aversa scutum cum insigni-
bus ROBERTI *Bergensis* inter no-
tam chronologicam 1559. ex-
hibet, cui dextræ iunctæ, ca-
duceum amplectentes, imposi-
tæ; *pacis* videlicet & *concordia*
symbola. In margine sequens in-
scriptio historica legitur: BYLLONIO. ROB. ERTO BERG. ENSI EP. I. SCPO
LEO. DIENSIS EC. CLESIA RESTI. TUTO.

Episcopi Leodienfes inde a
seculo XI. possederant arcem
Bulloniensem, captam a GODE-
FREDO Duce, ac Heroe, a re-
cuperata Palæstina celeberrimo.
Sed anno 1552. Galli arce po-
titi fuerant, rebus, ad defen-
dendum necessariis; tunc desti-
tuta; hinc cum pacis leges,
inter HENRICUM II. Gallia, &
PHILIPPUM Hispaniarum Reges,
anno 1559. initæ, iuberent E-
piscopo arcem reddere, hic tam
insignis beneficii memoriam nu-
mismate consecrav. *V. L. p. 29.*

CXXXIV.

PHILIPPVS. D. EI G. RATIA
HISPAN. IARUM REX. Facies Regis
fere ut num. LXXV.

ALEX-

(b) Pag. 123. ad num. CXLIII. & p. 106.
ad n. XCIII.

Tab.
XXXVI.

ALEXANDER. FARNES.^{ius} PAR.
me PLA. centia DVX. Caput Ducis nudum ad pectus cum lorica & collari, cumque promissa, pro more eius sæculi, barba, a dextris sinistrorsum.

Meruit sane, si quidam, hic tantus Herôs, tot rebus feliciter ac sapienter gestis clarissimus, meruit, inquam, ut eius memoria nummo aliquo illustris redderetur. Meruit virtute & sapientia, meruit humanitate, qua, ut in bello, ita in pace, enituit; meruit insignibus in Hispanos meritis; quippe qui res ipsorum in Belgio perditissimas paullum restituit, &, ne penitus omnia perderentur, effecit.

Cui anno nummus debeatur, PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX.
incertum. D. VAN LOON ad annum 1592. eum retulit; quia ALEXANDER eodem supremum obiit diem.

Huc quoque referri possent duo nummi in recens apertis *Grofforum* scriniis reperiundi (a), qui in adversis PHILIPPI nomen cum insignibus referunt; sed quoniam in averfis civitatum nomina, harumque clypeos continent, ab earum delineatione consulto superfedemus. Alter est: MON. *eta* NOVA. ARNEME. *nfs.* In postica alter hac epigraphe instructus est: MONE. *ta* NOVA. CIVITA. *tis* TRÆ. *ieffi.* 1578.

PROLES PHILIPPI II.

BREVIARIUM VITÆ,
CAROLI, ALBERTI, ISABELLÆ CLARÆ
EUGENIÆ, & CATHARINÆ.

Tab.
XXXVII.
seqq.

CAROLUS PHILIPPI II. Regis Hispaniarum filius (1-4.) natu maior, ex MARIA *Lusitanica* anno 1545. VIII. Iulii in hunc mundum ingressus est.

Hic animo ferox (1.) superbus atque regnandi cupidus, patri mores suos tantum non probavit, ut, quamvis iam regni heres declaratus (3.4.), anno 1568. custodiæ traditus fuerit (5.), ubi & vitam XXIV. Iulii eiusdem anni, incertum quo mortis genere, infeliciter finiit. STRADA *de bello Belg.* KHEVENHÜLLER *Annal. Ferdin.* LETI *op. cit.*

ALBERTUS, cognomento PIVS (48.), ex MAXIMILIANO postea Rom. Imp. eius nominis II. & MARIA, CAROLI V. filia anno 1559. XIII. Nov. Neapoli Austriæ natus est. Primam ætatem in aula Hispanica agens, statui Ecclesiastico nomen dedit, atque anno 1575. ad purpuram Romanam, tum vero an. 1594. ad Archiepiscopatum Toletanum evectus fuit (6-9.)

TOM. II. P. I. Y 2 Post
(a) Locul. III. Tab. VII. n. 56. & 59.

PROLES
PHILIP-
PI II.

Post mortem ERNESTI fratris, de quo nos suo loco, a Rege PHILIPPO II. Belgio regundo destinatus, atque illuc an. 1595. feliciter delatus (6. 7.) pacem cum obtulisset, bellum invenit (8): quod ille pro Rege & Religione strenue profecutus, ac primo loco Francos, in Batavorum commodum ibidem belligerantes, adorsus, eisdem anno 1596. *Caleturn*, *Ardras* & *Hulstum* eripuit (9.)

Inretea cum PHILIPPUS turbatis Belgarum rebus optime consultum iri secum reputaret, si iis perpetuus ex Archiducali sanguine Praefectus daretur: ALBERTO ISABELLAM CLARAM EUGENIAM filiam (13.) despondit, dato iis dotis nomine, quamvis certis sub conditionibus, Belgio cum Burgundiae comitatu (10. 11.). Is ergo personam Ecclesiasticam exutus, atque per Italiam, ubi Ferrariae per CLEMENTEM VIII. Summum Pontificem sponsae suae solemniter iunctus est, Hispaniam petens, nuptias magnifica pompa anno 1599. celebravit (14 - 21.).

Belgio inde repetito, Archiduces praecipuas ingressi urbes, ingenti omnium gratulatione & laetitia excepti (21. 23.) non minima ubique liberalitatis signa ediderunt (22. 25.): tum animum ad rem divinam advertentes, anno saeculari 1600. *Indulgentias*, ea occasione a summa fede oblatas, & sollicitè consecrati sunt, & praecipue idem ut populus quoque satageret, operam dederunt (23. 24.): primum lapidem augustissimi templi, quod Societati IESU, quae Bruxellis est, suis sumptibus exstruxerunt, eodem ponentes tempore (30.).

Inter hæc bello cum Foederatis, ut ut concordiam tandem inter partes dissidentes restitutam iri spes esset (50.), restaurato, ALBERTUS anno 1601. *Ostendam*, munitissimam Flandriae urbem obsidione cingit. Quae etsi infinito prope labore constaret, spe tamen victoriae haud deiectus (29.) urbe tandem, opera potissimum *Ambrosii* SPINOLÆ, potitus est (52.), Foederatis exercitum Hispanicum bis alio avertere nequidquam conatis (27. 28.).

Id bellum ad annum usque 1609. varia fortuna protractum est, dum interim ALBERTUS nihil reliqui faciebat (31. 32.), quo induciae fierent, quae demum in annos duodecim, Archiducum moderatione, rem non parum promovente, (32.) patæ sunt (33.).

His cum feliciter fruerentur subiecti populi, Archiduces provincias, diuturnitate belli pessumdatas, quam optime constituere (34. 54.) ad civica etiam hilaria, absque tamen dispendio maiestatis, se se demittere (39.) cultum Divinum, profusis ad pia opera thesauris, augere (35.), omnia denique summa cum æquitate (36.), prudentia (55:) ac sapientia (56.) agere, ac praecipue veram Religionem, tam in Belgio, quam alibi, fartam tectam conservare. Quocirca res Catholicorum, *Aquisgran* afflicta,

PHILIPPI II. R. HISP. proles in nummis Tab. XXXVII.

CAROLVS.

I.

III.

Idem Libertus
Philippi II. R. Hisp.
gener.

X.

IV.

Albertus Max. II.
Imp. fil. S. R. E. Card.

VI.

XI.

VII.

VIII.

Isabella Clara
Eugenia Philippi
II. R. Hisp. fil.

XII.

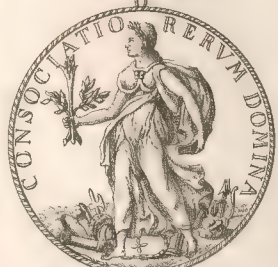
XIII.

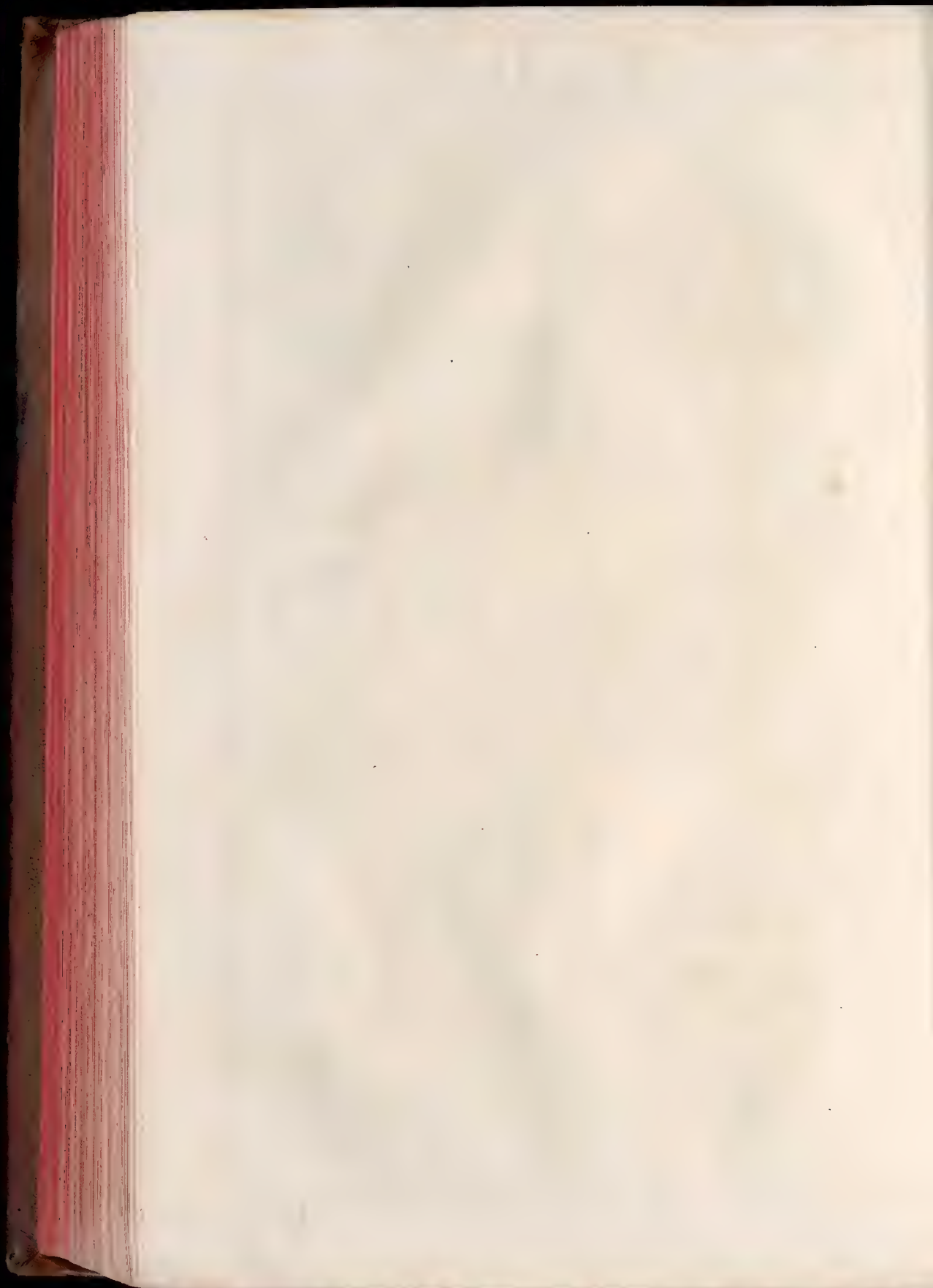

IX.

V.

flīctas, omni studio iuverunt (37.), ac misso etiam anno 1614. PROLES PHILIP-
iusto exercitu egregie vindicarunt restitueruntque (38.). PI II.

Insignem quoque pietatem tum exhibuit ALBERTUS, quando amplissimorum regnorum hereditatem, quæ post mortem MAT-
THIÆ Aug. fratris sui ad se redierat, (42.) FERDINANDO II. Imp.
ultra cessit, eidemque postea ab acerrimis hostibus undique pres-
so, auxilium opportuno tempore fideliter tulit (43. 45.).

Hæc aliaque cum præclare agerent Archiduces, ALBERTUS
morbo, quocum diu conflictatus erat, anno 1621. die XIII.
Iulii dissolutus est, solemnissima pompa XII. Martii, anni insequen-
tis Bruxellis sepultus. (48.)

Pro symbolo *gladium* elegerat, ramo laureo circumligatum,
addito lemmate: PVLCHRVN CLARESCERE VTROQVE (48.).

Vix dum ALBERTUS vitam posuerat, quum ISABELLA, ab-
iecto ornatu Principali, habitum religiosum induit (47.), tertio
S. Francisci Ordini, anno insequenti, adscripta. Annos deinde
duodecim adhuc superstes, variamque belli aleam cum foederatis
Batavis experta, anno 1633. die XXIX. Nov. feliciter obiit.

In utroque nummorum genere tam mnemonicorum, quam
usualium, qui hic maximam partem prioribus admixti sunt, u-
triusque cum nomen tum effigies iunctim comparent; quippe
quibus in provincias Belgicas æquale ius erat (26.). Id ipsum vero
in causa est, cur amborum nummos, etsi ALBERTUS e stirpe Habs-
burgica, in Germania propagata, descendat, una hic repræsen-
temus. KHEVENHÜLLER *Ann. FERD.*

Post hos sequuntur duo nummi iconici (58. 59.), aut uni-
cus potius, bis depictus, CATHARINÆ. Hæc PHILIPPO II. ex
ELISABETHA, seu ISABELLA *Francica* anno 1567. x. Octob. ge-
nita, ac anno 1584. CAROLO EMANUELI Sabaudia Ducis (58.)
nupta, septem liberorum mater extitit, atque anno 1597. di-
em obiit. *Idem.*

CAROLUS PHILIPPI II. FILIUS.

I.

Tab.
XXXVII.

CAROLVS P. *hilippi* F. *ilius*
HISP. (*Hispaniarum*) PRINCEPS
ET. *atis* AN. no XII. Protome
CAROLI armata, fascia seu pa-
ludamento ab humeris penden-
te, dextra exerta, qua parazo-
nium tenet, capite nudo, dex-
trorsum verso. Inferne sub bra-
chio eius sinistro adscribitur no-
men artificis F. POMP. & nota
chronologica 1557.

In postica APOLLO feminu-
dus aduerso corpore stans, dex-
tra extensa, tres GRATIAS, seu
CHARITES, sustinet, sinistra
pallium colligens, arcum & sa-
gittas tenet. Pro pedibus a si-
nistris lyra eius ad truncum ar-
boris reclinata, a dextris in pro-
spectu arbores visuntur. Ad-
ditur in peripheria lemma: IN
BENIGNITATEM PROMPTIOR.

Hoc numisma mansuetos CA-
ROLI mores non obscure expri-
mit, qui scilicet *in benignitatem*
prom.

PROLES
PHILIP-
PI II.

promptior proniorque sit, quam in vitia, eidem virtuti opposita. Sed falso, ut opinor, cum omnia alia nobis persuadeant, qui eius vitam perscripserunt. Neque etiam pravos, quibus multos offendeat, mores, primum post annum ætatis duodecimum, quem nummus præfert, induit; sed statim a prima iuventute non pauca ingenii, male constituti, dedit indicia. *Ferox ac violentum* (ait Rev. P. STRADA)

- a (a) CAROLO ingenium fuit. Idque statim a pueritia observatum: quum oblatos interdum ex veneratione lepusculos sua ingularet ipse manu: eorumque aspectum palpitantium expirantiumque frueretur. Et post pauca: Idque persensit avus CAROLUS Imp. quum e Belgio, abdicatis regnis, in Hispaniam reversus, inspecto nepotis (erat tunc annorum undecim) ingenio atque educatione, vehementer indoluit. Erit igitur huius numismatis occasio, quæ non nullis antiquis esse solebat, in quibus maximi nonnunquam Tyranni: PATRES PATRIÆ vocati, atque ab *aquitate, iustitia, constantia, fide, indulgentia, liberalitate, moderatione, clementia, concordia, pietate* aliisque virtutibus, cum omnibus vitiis dediti essent, laudati; immo LIBERTATIS RESTITUTÆ e logio nonnunquam mactati sunt, cum eam, teste Illust. SPANHEMIO maxime opprimerent (b); non quod quisquam serio crederet, illos magnificis hisce titulis dignos esse, sed quod, iis
- b

se dignos ut redderent, quam maxime Romani cupiebant, sperantes fore aliquando: uti subsequitur laudatus SPANHEMIUS (c), *ut vel verecundia immerita laudis, vel desiderio pulcherrimi præmii, vel reverentia posterorum tangerentur.* Pari igitur ratione Princeps adolescentulus hoc emblemate admonetur, ut molliores elegantioresque mores sequatur. *M. Imp. ar. pond. 2. unc. 6. drach.*

Tab.
XXXVII.

c

II.

Anterior pars eadem quæ præcedens, abest tamen æra vulgaris.

Posterior cum averfa nummi ad MARIAM, CAROLI V. filiam, MAXIMILIANI II. Imp. uxorem pertinentis, convenit, quam supra Tab. XXVII. num. cxvi. & duobus sequentibus exhibuimus, cum hoc tamen discrimine: quod ibi figura muliebris manu sinistra coronam, hic vero librum teneat. Emblemata utrinque satis obscurum est. Nescio autem, an uti laudatis nummis coronationem MARIE, in Reginam Bohemiæ, tanquam ex matrimonio, cum MAXIMILIANO II. inito, secutam, significari coniecimus: ita præfens quoque de matrimonio, quod sibi CAROLUS cum ISABELLA *Francica* aliquando obventurum secure spondebat, exponendus sit? Tæda certe, quam mulier, super arma incedens, tenere videtur, coniugii symbolum esse solet, & præterea

fatis

(a) de bello Belg. Dec. I. lib. VIII. pag. 213.

(b) Vid. Illustr. SPANHEMIUS de usu &

præf. numism. antiq. Dissert. II. §. II. pag. 93. seqq. secund. edit.

(c) loc. cit. p. 97.

Tab.
XXXVII.

fatis constat, ISABELLAM CAROLO nostro iam ante, quam annum ætatis duodecimum, qui in nummo notatur, ageret, destinatam fuisse. Quam, cum pater eius anno 1559. per pacis *Cameracensis* pacta sibi ipsi desponsari fecisset, filius adeo indigne atque impotenter tulit, ut inter ipsas etiam nuptiarum læticias festosque dies, aperte obstrepere, sibique a patre sponsam præripere, adeoque iniuriam fieri, conqueri non dubitaret

(a) *V. L. T.* I. p. 120.

III.

COROLVS PHILIPPI FILIUS ET ATIS SUE ANNO XIII. PROTO-
ME CAROLI ARMATA, capite nudo, dextrorsum verso.

Et si CAROLUS Regem patrem cum ob violentum ingenium pridem, tum etiam novissime ob nuptias, quas cum privatim, tum publice infectabatur, denuo graviter offendisset: ille tamen paterno affectui, ut vel sic filium ad meliorem frugem impelleret, aliquid tribuendum ratus, paucis post nuptiarum solemnitate hebdomadibus, eundem universæ monarchiæ heredem, regni proceribus, eo sine *Toletum* convocatis, solemni ritu declaravit (b). Ea occasione nummum hunc iconicum produisse arbitror. CAROLUS enim anno 1545. VIII. Iulii, ut diximus, natus, læbente Februario an. 1560. quo hæc peracta sunt, annum ætatis XIV. agebat, quem quidem numisma indicat.

Extat in museo nostro similis PROLES PHILIPPI II. nummus, fabrefactus ex orichalco atque argento obductus, in cuius averfa protome figuræ muliebris, quæ pulchre compta, supra pectus imagunculam gestat, *Victoria gradienti* haud abfimilem, expressa desuper aquila bicipiti. Hunc, cum aliquanto serius ad manus nostras pervenerit, æri incidi haud curavimus, sed neque adeo lubuit; eo quod, cuius imaginem referat, certo pronuntiari haud possit, præsertim cum nulla adsit inscriptio: quanquam MARIAM, MAXIMILIANI II. uxorem representari, cum ex aquila bicipiti, tum ex reliquo habitu coniciamus. Præterea fraudem nonnullam subesse, vel saltem averfam partem adversæ, subsecuto tempore, adiunctam fuisse suspicamur. Constat enim ex duabus laminis, quarum cum posterior priorem magnitudine excederet, superaddito adversæ parti margine, seu orbe, æquales redditæ sint. *M. Imp. ar. pond. 3. drach. sine postica. M. S. B. a. deaurat. 5 ib. ex orichalco, argento obductus.*

IV.

Idem prorsus nummus, qui præcedens, nisi quod pluribus sit cinctus orbibus, quos licentiæ pictoris debemus. *T. H.*

V.

CAROLVS. DEI. GRA. tia HISP. ANIA PRIN. CEPS. Protome CAROLI togati, adversa fronte, & nudo capite, humeris duplicem catenam gestantis.

CARO-

(a) LETI op. cit. Tom. II. ad an. 1560. pag. 300. seqq.

(b) *ibid.* pag. 303.

PROLES
PHILIP-
PI II.

CAROLUS anno 1568. XVIII. Ianuarii a patre custodiæ traditum fuisse, satis constat. Quibus autem potissimum de causis, ac quo is genere mortis in eadem custodia obierit, haud æque exploratum est. R. P. *Famianus* STRADA, cuius auctoritas plurimi habenda, præter aversionem & dissidium mutuum, quod inter patrem & filium, ob huius corruptam indolem, diu obversabatur: præcipuam eius rei occasionem in fugam coniicit, quam CAROLUS ad seditiosos Belgas, quorum rebus inconsulte favebat, postridie quam caperetur, suscepturus erat: quamque proinde pater, ex consilio virorum doctrina insignium, ea ratione occupare decrevit. De genere mortis videbimus Tomo IV. nostrorum monumentorum, ubi de sepulchris.

Num hæc porro infelicitis Principis captivitas præsentis numismati occasionem dederit, equidem pro certo haud affirmaverim.

Catenæ tamen, quas aureas dicit Cl. VAN LOON, ferreas existimaverim; tum quod anuli earum, præter modum ampli, ferreis magis, quam aureis catenis convenient; tum quod inter ornamenta CAROLI torques potius aurei velleris, qualem in præcedentibus duobus nummis vidimus, quam simplex catena, nulla præterea appendicula conspicua, quærenda videatur.

Iuvat hanc opinionem PHILIPPI II. studium, filii captivi-

tatem. ubique palam faciendi, quam statim, ut peracta est, non solum in omnibus regni provinciis, promulgari iussit, sed & summo Pontifici, ac reliquis Europæ Principibus, & præprimis etiam Imperatrici sorori suæ, per litteras significavit (a); ut adeo mirum non sit, etiam numismate consignatam fuisse. *V. L. T. I. p. 120.*

NUMMI

ALBERTI, MAXIMILIANI II.
IMP. FILII,

ET

ISABELLE CEARÆ EUGENIÆ,
PHILIPPI II. REG. HISP.

FILIÆ.

VI.

ALBERTVS. D. ei G. ratia s.
acra romana ecclesie CAR. di-
nalis ARC. hiepis copus TOL. etanus
ARCH. idux AVSTR. ia. Proto-
me Cardinalis, brevi pallio indu-
ti, capite nudo, dextrorsum
converso, cum brevibus ca-
pillis.

In postica parte aquila alis
expansis aræ quadratæ insitit,
adiecta perigraphæ: DOMINVS
MIHI ADIVTOR I. 5. 9. 5.

Sub anni præcedentis finem
a PHILIPPO Belgis ALBERTUS
fuerat Præfectus designatus; qui
iam in Lusitania Regis vice fun-
ctus fuerat. Profectus igitur
in Italiam, & per provincias
Genuenses, Sabaudia, ac Lo-
tharingæ iter faciens (b) die
29. Ianuarii huius anni Luxem-
burgum venit: die 11. Febr.
Bruxellas intravit, atque ita
munus suum auspiciatus fuit;
sed

(a) LETI supra citatus Tom. III. pag.
318. seqq. ad ann. 1568.

(b) Hist. narrat. profect. Princ. f. 14.

Tab.
XXXVII.

sed & exemplo PHILIPPI II. Hisp. Regis, lemmate illo usus fuit: DOMINVS MIHI ADIVTOR; quo solo Dei auxilio se nixurum esse declaravit, hoc, quod videmus in numismate. Qua ratione aquila aræ vel suggestio inficiens, quo habitu apud antiquos consecrationis symbolum præbebat, huc quadret, sagacioribus diiudicandum relinquimus. *M. Imp. ar. pond. 2. drach.*

VII.

ALBERTVS. D. ei G. ratia s. acra R. omana E. ccleſie PR. esbyter CARD. inalis LEG. atus ARCH. idux AVSTR. ia. Effigies ALBERTI, ut num. præcedenti.

DEO CONSERVATORI. Ara, in qua sacer ignis ardet: a fronte classis species observatur, undis innatantis. *Pietatem* indicat symbolum hoc, qua totum se cultui Divino ALBERTUS consecraverit. Eundem porro antequam ISABELLAM duceret, fuisse unum ex Purpuratis Ecclesiæ Romanæ, & Archiepiscopum Toletanum, satis & vel ex his nummis constat.

Hic ergo cufus est ante annum 1598. quo sacrum Cardinalis habitum posuit *Hale*: &, nisi vehementer fallor, grati animi monumentum fuit, in Nummen O. M. quod ipsum in itinere suscepto ex Hispania, ad Belgii gubernacula capeſſenda, adversus omnia tuitum fuerat pericula, & bonis avibus duxerat in Belgium. Ergo nummum anno 1595. assignarem (a). *M. Imp. ar. pond. 2. drach.*

TOM. II. P. I.

(a) Vid. lib. num. præcedenti citatum.

VIII.

PROLES
PHILIP-
PI II.

ABLER. tus D. ei G. ratia

s. acra R. omana E. ccleſie CARD. inalis ARCHIDVX. AVSTRI. a. Protome ALBERTI, ut in duobus præcedentibus, nisi quod sinistrorsum versa sit, & inferne sub brachio eius dextro nomen sculptoris: MONFORT F. ecit, legatur.

In averſa ara rotunda: encarpis, & aquila bicipiti, panſis alis & cruribus exornata, in qua ignis accensus. Eidem a latere dextro ægis MINERVÆ, a sinistro clava HERCULIS, applicatae sunt: addita perigraphæ: AETERNVS. VTERQ. ue TESTIS.

Cum Præfecti munus in Belgio capeſſivisset ALBERTUS, Ordines quoque fœderatos eius rei fecit certiores, pace simul oblata. Cuius cum provinciarum fociarum conditiones repudiaſſent, ALBERTUS hoc nummo testatum fecit, se, invitum licet, arma pro Religione, cuius ara accensa symbolum est, fumere, *Solem* tamen & *Lunam* testes simul advocat, se nihil pro consequenda pace omiſſiſſe. *M. Imp. ar. ſemunc. 2. drach. V. L. p. 461.*

IX.

ALBERTVS. D. ei G. ratia s. acra R. omana E. ccleſie CARD. inalis ARC. hiepiſcopus TOL. etanus ARCHID. ux AVSTR. ia. Effigies Principis, ut num. præcedenti.

In poſtica ichnographica designatio trium urbium, adſcriptis earum nominibus: CALES, HVLST, ARDRES. Superius leguntur.

Z

gun.

PROLES
PHILIP-
PI II.

guntur verba, quibus fere IULIUS CÆSAR, dum incredibili celeritate Ponti regnum expugnasset, ad Senatum scribens, usus est, sed ad Christianum sensum deflexa: VENI. VIDI. VICIT DEVS. 1596.

Egregia hoc anno virtutis bellicæ Cardinalis edidit specimina, & fortunam Hispanicam quasi reduxit, quæ plane Hispanos deferere visâ fuerat; cum primo *Caletum* vi caperet, illum Gallorum portum opportunissimum; porro *Ardras*, parvum quidem, sed tuendo *Caletum* commodissimum oppidum. Hinc adversus Batavos arma vertens, castra ad *Hulstum*, Flandriæ urbem, movit, quæ *Scaldi* & *Hontæ* cincta, licet in insula inaccessa quasi sita esset, licet a Præfecto & præsidio validissime defenderetur, licet MAURITIUS nihil omitteret, quod ad impediendos Hispanorum labores, & urbem iuvandam pertinere posset, tamen conservari a Batavis non potuit, sed a Præfecto tradita Hispanis pacto fuit (a). Quod quidem ALBERTO insignem peperit gloriam, hoc numismate celebratam. V. L. p. 466.

X.

ALBERTVS. D. ei G. ratia ARCHID. ux AVST. riæ D. ux BVR. gundia BR. abantia C. omes FL. andriæ DOMINVS FR. isæ. Protome ALBERTI armata, & insigni ordinis aurei velleris conspicua, cum collari pro more eius ætatis, capite nudo, finistrorsum verso.

(a) KHEVENHÜLLER. *Annal. Ferdinand.* Tom. IV. p. 1670. seqq.

ASSIDVITATE. IASON insistenti draconi alato, quem clava occidit. Sinistra manu aureum vellus monstrat. Eminus apparent duo boves gradientes.

Tab.
XXXVII.

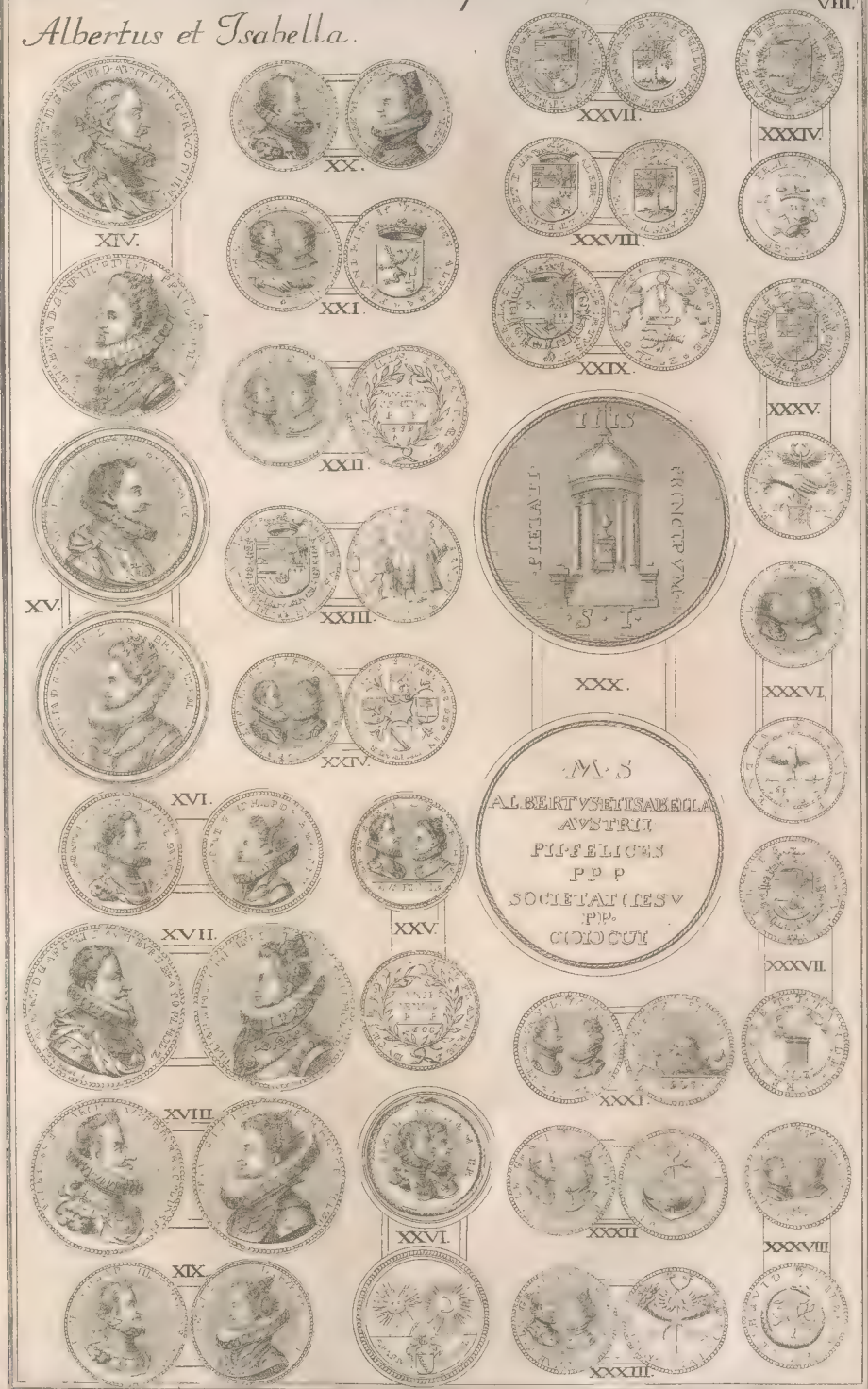
Notus est IASON ille *Thessalia* heros, quem PELIAS excitavit ad petendum e *Colchide* aureum arietis vellus, quod ibi per draconem & tauros, æneis pedibus incedentes, flammisque evomentes, in templo custodiebatur; quia Rex AËTAS per oraculum compererat, & ipsi & regno istud vellus funestum aliquando fore. IASON autem *Argo* navi vectus, comitantibus multis heroibus, feliciter in *Colchidem* pervenit, & ope MEDEÆ, Regis filix, amore ipsius captæ, perdomitis tauris, cæso dracone, vellus aureum abstulit, patriamque bonis avibus repetiit, contra spem ac votum PELIÆ. Ergo ALBERTUS IASONI comparatur, postquam scilicet Burgundiæ possessio, quibus ordo velleris aurei inhæret, ipsi per ISABELLAM CLARAM EUGENIAM, Regis Hispaniarum filiam, sicut IASONI ipsum vellus aureum per MEDEAM AËTÆ itidem Regis filiam, obtigerat. Iam enim tum anno 1598. XIII. Iulii habitum Ecclesiasticum *Halo* in Divæ Virginis templo depofuerat, & die XIV. Septembris in Hispaniam abiit, ISABELLAM CLARAM EUGENIAM, PHILIPPI II. Reg. Hisp. filiam sponfam ducturus (b). LUCK. p. 372.

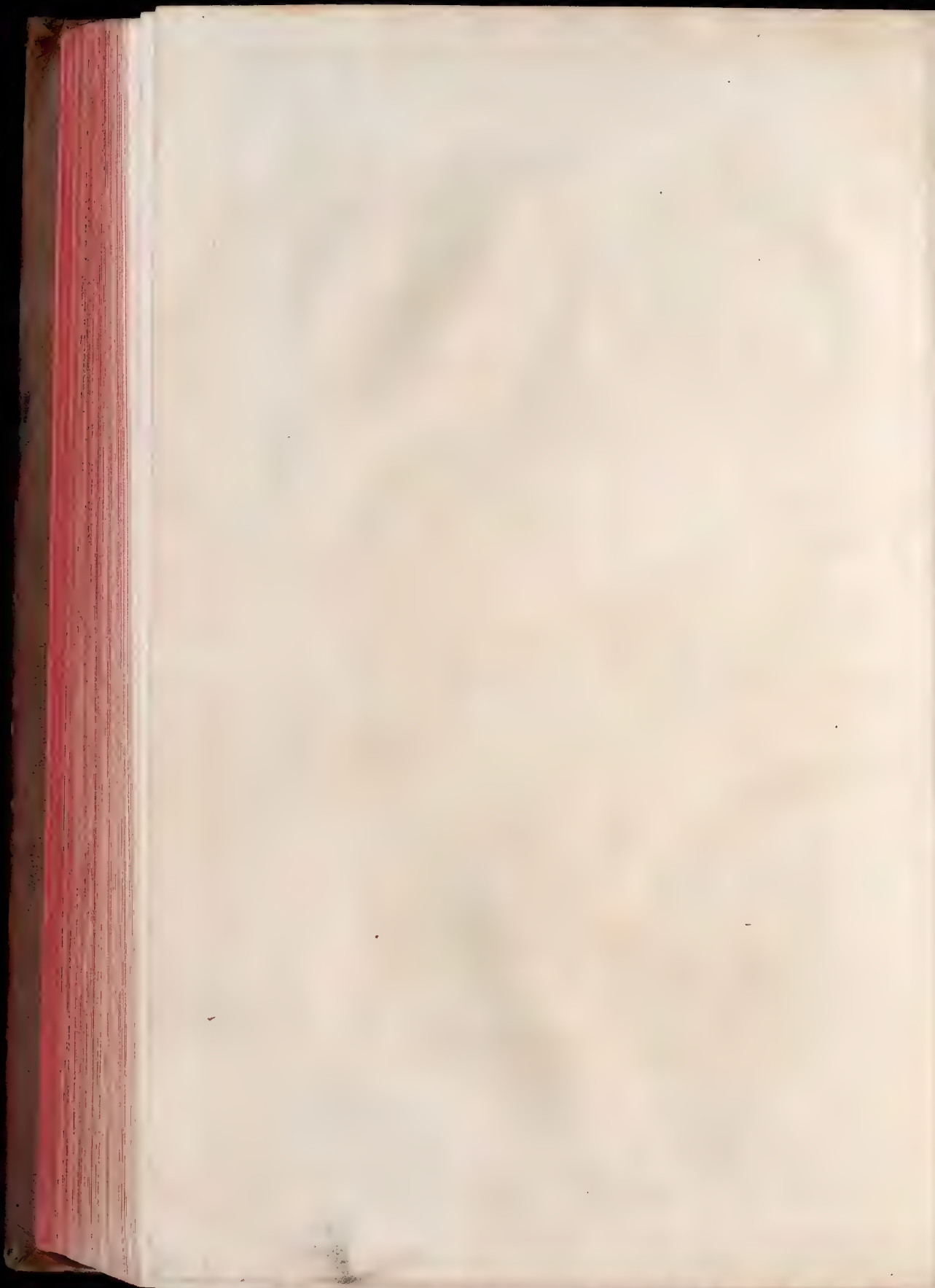
XI.

Nihil hic nummus a priori differt, nisi quod forma sit paul-

(b) SCHOENLEBEN Proleg. p. 158. LE QUILE p. 375.

PHILIPPI II. R. HISP. proles in nummis Tab. ^{XXX}_{VIII.}
Albertus et Isabella.

Tab.
XXXVII.

paullo minor, figuræ præterea in postica inversæ; & quod IASON galeatus & caligatus appareat. *V. L. p. 497.*

XII.

ISABELLA. *D. ei G. ratia INFANS. HISP. anie D. ux BRAB. antia.* Effigies ISABELLÆ corona ornata.

G. ettoir DV BVREAV DES FINANCES: 1599: Scutum oblique positum, corona regia tectum, & in duas divisum partes; quarum altera vacua est, altera *Hispania* refert insignia.

Fortasse hic calculus cufus est, antequam matrimonium ALBERTI & ISABELLÆ consummatum esset; quia ISABELLA sola apparet, & sua quoque insignia, relicto interim spatio, quo & ALBERTI tesseriis aliquando locus esset, tantum exhibet. *lb. p. 511.*

XIII.

ELISABETA. *D. ei G. ratia INF. ans HISP. anie D. ux BVR. gundia BRA. bantia C. omes FL. andria HOL. landia ZEL. andia.* Protome ISABELLÆ capite dextrorsum converso, quod pretiosis gemmis, quemadmodum & vestitus eius, ditissime exornatum est.

Quo anno nummus hic iconicus prodierit, ambiguum est. Circa annum tamen 1598. aut 99. cufum fuisse, cum ex titulis, quos ISABELLA tum assumpsit, tum ex similitudine cætorum; qui hic ordine sequentes, iudice Clar. VAN LOONIO, huc referendi sunt, arguitur.

TOM. II. P. I.

(a) Conf. num. XVII. hac tabula,

M. Imp. ar. pond. semunc. T. PROLES PHILIP. PI II.

XIV.

ALBERT. *us D. ei G. ratia ARCHID. ux AVST. rie D. ux BVRG. undia BRA. bantia CO. mes FL. andria HOL. landia zelandia.* Effigies ALBERTI ut num. x. Inferne sub brachio Archiducis dextro, nomen sculptoris legitur: CON. ELOC. F. ecit, nisi BLOC legendum, ut in nummo XVII. sequenti, ex D. VAN LOON deducto.

ELISABETA. *D. ei G. ratia INF. ans HISP. anie D. ux BVR. gundia BRA. bantia CO. mes FL. andria HOL. landia ZE landia.* Effigies ISABELLÆ ut num. præcedenti.

ALBERTO hos omnes honorum titulos per nuptias cum uxore obtigisse, cuius etiam nomine 1598. die XVIII. Aug. sacramentum fidei a Belgii Ordinibus *Bruxellis* exegerat, satis notum. Observamus præterea, neque Archiducem, neque eius coniugem, provinciarum fœderatarum titulos dimisisse, quamvis illæ iam dudum iugum excussissent. Posset hic nummus inter eos referri, quibus ALBERTI nuptiæ occasionem dederunt, & qui proinde anno 1599. fuerunt percussi. Namque inter nuptiales, quos ex VAN LOON (a) ad annum 1599. dedimus, fere similis huic occurrit. *M. Imp. ar. pond. i. unc.*

XV.

Nihil fere hic nummus a præcedenti differt. Omissum duntaxat est nomen artificis. In

Z 2

aver-

PROLES
PHILIP-
PI II.

aversa ELIZABETA scribitur, cum in priori rectius ELISABETA legamus. Videtur autem tempore nuptiarum percussus; quarum intuitu, cum Rex PHILIPUS æquale utrique ius in Belgium concessisset, iisdem quoque titulis cum sponfus, tum sponsa utuntur, *M. Imp. ar. pond. semunc. 3. drach.*

XVI.

ALBERTVS. D. ei G. ratia ARCHID. ux AVST. rie D. ux BVR. gundie BR. abantia C. omes FL. andria. Effigies Archiducis ut num. x.

ELISABETA. D. ei G. ratia INF. ans HISP. ania D. ux BVR. gundia BRA. bantia CO. mes FLandria. Effigies ISABELLÆ fere cum præcedentibus convenit. Torque tamen hic conspicua apparet, supraque pectus cruciculam gestat.

Nihil est quod moneamus, Domus Augustæ prolem in Hispania *Infantes* solere appellari; quippe quod omnibus notum est. *M. Imp. ar. pond. semunc.*

XVII. XVIII. XIX. XX.

Omnes hi nummi a præcedentibus fere nihil differunt; adeoque omnes eadem occasione prodiiisse verisimile est.

ALBERTUS ubique torque aurei velleris conspicuus cernitur, quam ei PHILIPPUS III. inter nuptiarum solemnitates, *Valentie* in Hispania magna pompa celebratas, contulit (a). *V. L. p. 511.*

(a) Hist. narrat. prof. ALB. & ISABELLÆ p. 100.

XXI.

*ALBERTVS. ET. ISABELLA. D. ei G. ratia COMITES. FLANDRIA. Capita aduersa ALBERTI & ISABELLÆ pectore tenus. Sub iis dextræ iunctæ, matrimonii & concordie coniugalis symbolum sunt. In postica scutum coronatum, leonem *Flandricum* refert, qui nummum seu calculum *Flandrorum* curatum fuisse indicat; quamquam adiecta manus expansa eundem *Antverpia* fabrefactum fuisse doceat. *lb.*

XXII.

ALB. erit ET. ELISAB. etha D. ei G. ratia ARCH. iducum AVS. tria AVSPICIIS (quæ VOX in exergo legitur). Capita aduersa amborum, ut num. præcedenti.

In ambitu aversæ reliqui tituli Archiducum continuantur: DVCES. BVRGVNDIÆ. BRABANTIÆ. ZC. *et c.* In area vero duo lauri rami, in ferti formam colligati, hæc verba complectuntur: MVNIFICENTIA PP (id est *Principum*) 1599.

Est hic nummus ex eorum numero, quos ALBERTUS & ISABELLA, novi Belgii Principes, regimen suum *auspicientes*, cum celebriores urbes solemniter pompa intrassent, insigni ubique splendore excepti, inter populum distribui iusserunt.

Sigillatim hoc anno *Lovanium* ingressi, fidem de servandis omnibus privilegiis Brabantie Ordinibus dederant; sed & vicissim ab iis fidei sacramentum rece-

Tab.
XXXVIII.

receperant, atque ita Brabantia sibi vindicaverant imperium.

CL. VAN LOON in elegantissimo opere suo binos alios eiusdem argumenti designari curavit; quos cum magnitudine tantum discrepent, consulto omisimus. *M. Imp. ar. pond. i. drach. 5 V. L. p. 522.*

XXIII.

ALBERTVS. ET. ISABELLA. ANNO 1600. Scutum coronatum, circumdatum torque aurei velleris, tesseris *Hispaniæ* præferens.

LIGAVIT. BELGICVM. (subintellige: *Leonem*) DEVS. ALBERTUS, aureo vellere & pileo Ducali conspicuus, dextra districtum gladium tenens, sed & præterea gladio præcinctus est. Adest & UXOR ISABELLA stolata & succincta, pileum Ducalem pariter in capite gestans, & sinistra manu ramum laureum cum ferto tenens. Ambo Leonem *Belgicum*, fune ligatum, una conducunt. Superius in nubibus, radios spargentibus, adhuc legitur: IVBILA.

Docet sine dubio hoc emblemata: nunc demum de Belgio legitime & feliciter fuisse constitutum, postquam PHILIPPUS II. filia & genero illud donaverat, qui nimirum supremi domini rebus ubique præsentem esse possint. Præter hoc excitantur Belgæ ad celebrandum annum sæcularem, cuius causâ Summus Pontifex Generalem Ord. S. AUGUSTINI *Cornelium* de RIE cum litteris indulgentiarum ad

eos miserat (a). Manus ex-Proles PHILIPPI II. a panfa, in superiori margine conspicua, nummum *Antverpiæ* cum docet, quod etiam in sequentibus nonnullis observare licet. *V. L. p. 526.*

XXIV.

ALB.ERTVS ET. ELISAB.ETHA D: ei G. RATIA ARCHIDVCES. AVS. tria B: *urgundia* CO. mites FLANDRIA. Capita Archiducum ad pectus, obversis vultibus.

IVBELATE. DEO. IN. VNITATE. CORDIS. 1600. Ignitabulum ordinis aurei velleris, cui crux *Burgundica* immissa, cinctum parmis quatuor urbium, membrorum *Flandriæ*.

Nummi occasio & argumentum cum ex epigraphe averfæ, tum ex iis, quæ ad nummum proxime antecedentem dicta sunt, facile intelligitur. *Ib.*

XXV.

Ad annum 1599. supra num. XXII. iam dedimus huius generis nummum. Hoc solum discrimen intercedit, quod ille in *Brabantia* 1599. hic in *Flandria* 1600. fuerit percussus.

Ubique enim ALBERTUS & ISABELLA libertatis vestigia reliquerant: Ergo per *Flandriam* profecti *Gandavensi* populo congiarium dederunt. *Tornaci* pariter similes quidem nummos spargi iusserunt, quorum ectypa apud VAN LOON (b) prostant. Quos *Duaci* distribuerunt, laudatus VAN LOON nusquam potuit reperire. *Artesiæ* hinc lustrantes inter *Atrebatenses*

b

Z 3

tenses

(a) Hist. Episcop. Ultrai. f. 433. citante Cl. VAN LOONIO.

(b) Loc. c. T. I. p. 529.

PROLES
PHILIP-
PI II.

tenfes dividi huiusmodi nummos curarunt, quos sæpe laudatus auctor exhibet. *Ibid. pag. 527. 579. 530.*

XXVI.

In antica nummi parte capita ALBERTI & ISABELLÆ iugata & serpenti, in gyrum convoluta, *æternitatis* videlicet symbolo, inclûsa, cum lemmate: SIMVL ET SEMPER.

In postica fol & luna, illius luce collustrata, cernuntur, cum tesseriis urbis *Bruxellensis*, in segmento positis, circum quas legitur: *ÆRARIVM BRVXELLENSE*, in qua proinde urbe nummus cûsus fuit. Sol imago *mariti*, luna *uxoris* est emblema.

Edidit hunc nummum Clar. LOCHNERUS anno 1742. subdubitat autem, num ille hos nostros Principes referat, nec ne? Et est sane dubitandi locus; cum ALBERTUS cæteris quidem in nummis constanter barbatus, hic vero imberbis fistatur. Verum cum imprimis certo constet, nummum in Belgio, & quidem in ea urbe, quæ Hispanis fidem semper servaverat, cûsum fuisse, emblema autem & perigraphæ dictis Principibus, qui tum Belgio *simul es semper*, id est æquali hereditario iure, ut præessent, designati erant, ita convenient, ut vix ac ne vix quidem alii convenire queant: præterea reliqua vultuum lineamenta a genuinis Principum imaginibus non omnino deflestant: clarissimi viri opinioni, donec me-

liora edoceamur, stari posse visum est; cum barba aut incuria, aut aliis ex causis, nobis quidem incognitis, omitti potuerit. Denique inferius aliquot producemus nummos, in quibus PHILIPPUS III. Rex Hispaniæ imberbis exhibetur, quanquam tum barbam aluisse satis constet. Videtur autem numisma ALBERTI & ISABELLÆ honoribus consecratum, cum ut novi Rectores & coniuges primo eam urbem intrarent. LOCHNER. *cit. an. 1742. p. 221.*

XXVII.

In antica scutum coronatum, exhibens insignia Archiducis & Regis Hispaniæ, coniuncta. Additur perigraphæ: ALBERTVS. ET. ELISABET. *ha d. ei GR. atia*, quam pars

Postica sic prosequitur: ARCHIDVCS. AVST. *ria* DVCS. BVR. *gundia* ET. BRABANTIA. Insignia urbis, *Silva Ducis* vocatæ, supra quæ epocha Christiana legitur: 1602.

Anno 1601. vertente, MAURITIUS castra ad *Silvam Ducis* moverat, urbem opere non magis, quam paludibus munitam. In qua oppugnanda licet multum operæ ac laboris impenderet, adventante tamen ALBERTI milite, ac gelu etiam & frigore, quod inciderat, rem multo difficiliorem reddente, coactus est obsidionem solvere (a). Quæ sine dubio cuden-
di huius nummi sequenti anno fuit occasio. *V. L. p. 545.*

XXVIII.

(a) KHEVENHÜLLER Annal. FERD. T. V.

col. 2436. seqq.

Tab.
XXXVIII.

XXVIII.

Hic nummus plane cum præcedenti convenit, quod ad perigraphen & figuras attinet. Solus annus excipiendus, qui in nostro nummo 1603. est. Eadem quoque est occasio; Princeps enim MAURITIUS, iterum tentaverat *Silva Ducis* obsidionem, at eodem, quo antea, id est nullo successu. Cum enim Archiduci forti præsidio munire urbem obtigisset, & hiems interim appropinquaret, MAURITIUS denuo obsidionem solvere consilium capiens, exercitum hiematum duxit (a). *lb. T. II. p. 8.*

XXIX.

ALBERTVS. ET ISABELLA. D: ei GRATIA. Scutum, Archiducis insignia referens, corona tectum.

TEMPORE. ET. LOCO. 1603. Cancer, quem dux manus e nubibus protensa, & singulis coronis obtecta, demissa in eum gravi machina, e catena pendente, contere conantur.

Apparet ex hoc nummo spes ALBERTI de capienda tandem per SPINOLÆ peritiam, qui, fratris sui mortem ulturus, in castra ALBERTI venerat (b), *Ostenda*, quæ tantum negotii Hispanis, fortissime scilicet a præsidio Batavo defensa, facessiverat, & tanto iam steterat impendio. Cancer ergo ipsius urbis symbolum est, ut ad hunc nummum BIZORIUS observat (c), cui ALBERTUS exitum minatur. *lb. p. 9.*

(a) Idem T. VI. col. 2757. seqq.

(b) Vid. eosd. Annal. col. 2739.

XXX.

Ara quatuor graduum columnis instructa, & hemisphærio tecta, in qua SS. EUCHARISTIA, vasculo, stylobatæ imposito, inclusa, quam *monstrantiam* seu *ostensorium* vocamus, reposita est. Superius monogramma nominis IHESU, IHS. apparet, & ad latera inscriptio: PIETATI. PRINCIPVM. in imo: .s. ocietas (vel *s. ocietatis*) i. *esu*.

Aversa sequenti inscriptione exarata est: M. emoria s. acrum ALBERTVS. ET. ISABELLA. AVSTRII. PII. FELICES. PP. (*Patres*) PATRIA SOCIETATI. IESV. PP. (*posuerunt*) CIOIOCVI.

Primo statim imperii sui anno liberalitatis signa dederunt RR. Patribus Societatis IESU novi Principes ALBERTVS & ISABELLA; cum ipsis ædificandum *Bruxellis* curarent templum, celeberrimis Europæ templis structuræ splendore facile comparandum.

Die XXIII. Iunii anno 1600. ipsi Principes, sperantes fore, ut ædificium sexto post anno, adeoque 1606. quem nummus præfert, absolverent, primum posuere lapidem, atque in perpetuam rei memoriam sub eodem hoc numisma locarunt, quod fieri nimirum in novis solet ædificiis. *M. Imp. a. V. L. T. I. p. 532. ubi hæc fusius refert.*

XXXI.

ALBERTVS. ET. ELISABET. DEI. GRATIA. Capita Principum ut num. XXIV. Ex hac imperfecta perigraphæ facile intelli-

(c) Histoire Metallique de Paysbas suppl. p. 144.

PROLES
PHILIP-
PI II.

PROLES
PHILIP-
PI II.

telligitur, adversæ nummi huius partem primum haud eo destinatam fuisse, ut averſæ parti, quæ mox sequitur, coniungeretur; unde denuo confirmatur id, quod sæpe innuimus: typos nummarios nonnunquam commutatos, veteresque adversas vel averſas partes novis, & vice versa, coniunctas fuisse.

RESPICE. FINEM. in segmento: 1607. Rex animalium, leo, coram parvo cane se demittens, eiusque latratus quasi timens.

Leo Hispanorum emblemata est, quorum Rex, una cum ALBERTO, legatos hoc anno, pacis obtinendæ causâ, misit ad Batavos, quos alioquin rebelles & seditiosos habuerat. Quod quidem ægerrime tulerunt Hispani, suoque Rege censuerunt indignissimum, haud secus ac si leo cani cederet; ALBERTUS vero cessit temporis, & *finem respexit* belli, quod sibi adhuc funestius esse posse reputabat. *V. L. T. II. p. 29.*

XXXII.

Adversæ nummi pars eadem est, quæ prioris.

In averſa delphinus ancoræ implicitus, eamque mordens. Additur perigraphæ: MODERATIO. 1608.

Hoc symbolum fuit apud veteres animi tranquilli, qui modum fervare, qui sibi temperare poterat (a). Docet proinde nummus, quanta sint *modera-*

(a) Joh. PIERII *Valerian.* hierogl. lib. XXVII. cap. 9. Camerarii symb. cent. III. embl. 9.

(b) Instrumenta extant apud Du MONT

tione erga Batavos usi ALBERTUS & ISABELLA, cum de pace cum iis per legatos agerent, & durissimas quasque condiciones inirent, qualis inter primas erat: Ordines fœderatos ita liberos agnoscendi, ut Archiduces deinceps neque insignibus, neque titulis earumdem Provinciarum uterentur (b).

Delphinus ancoræ implicitus etiam in nummis TITI observatur. *Ibid. p. 38.*

XXXIII.

Adversæ denuo eadem est, quæ in duobus præcedentibus nummis.

In postica duo cornua AMALTHEÆ medio caduceo alato, addito in ambitu lemmate: SAPIENTIA. DVCE, & in area hinc inde: 1609.

In nummo AUGUSTI *Cæsaris* (c) *Pacis* symbolum simili figuræ exprimitur, nisi quod ibi præter caduceum & duo cornua copiarum etiam dextræ iunctæ cernantur. Præfens numisma non solum Pacis, sed & *sapientie prudentiæque* a Ducibus in hoc negotio adhibitæ, symbolum continet, quæ utraque caduceo indicantur.

Conservat igitur nummus memoriam induciarum XII. annorum, quas anno 1609. cum Batavis die ix. Aprilis, Regibus Franciæ & Angliæ operam suam interponentibus, Hispani fuerant *Antverpiæ* pacti. Laudatur Archiducum sapientia, qui vincere

omnes

corps Diplomatique T. V. P. II p. 57. & 99.

(c) Apud OISEL. Tab. LXXII. num. 3.

Tab.
XXXVIII.

b

c

a

Tab.
XXXVIII.

omnes difficultates, & per has inducias abundantiam & prosperitatem subiecto populo reddere sciverint. *lb. p. 46.*

XXXIV.

ALBERTVS. ET. ISABELLA. D:
ei G. ratia. Scutum cum insignibus Archiducum, coronatum & torque aurei velleris cinctum.

In postica ara, in qua ignis accensus & in cuius fronte legitur VOX: PIETAS. Superius trutina impendet, *aquitatis* & *iustitiae* symbolum, infra globus terrestris cum caduceo, *prudentiae*, & gubernaculo navis, *providentiae* tesseres, collocata sunt. Quæ emblemata indicant: Orbem Belgicum ab Archiducibus, pietate, æquitate, prudentia atque providentia gubernari, unde FELICITAS quidem SECVLI, quæ verba in peripheria calculi leguntur, petenda est.

Id quod Archiduces egregie præstiterunt; otio namque Belgio per dictas XII. annorum inducias reddito, nihil prius, nihilque antiquius habuerunt, quam ut rempublicam optime constituerent. Hinc ut Religio Catholica & firmaretur, & incrementum acciperet, templa diruta restaurarunt, &, quæ damnum fuerunt passa, repararunt. Magnam præterea curam iustitiæ restituendæ gessit ALBERTUS: consultis viris, iuris peritissimis, fora reformavit; litium brevi tempore absolvenda.

TOM. II. P. I.

(a) Hist. Archiduc. Albert. p. 353. seqq.
(b) Data opera Cl. MENKENIUS. Et nuper demum prodit: *de vetustate & forma Monogrammatum sanctissimi nominis IESU*

rum methodum introduxit; in singulares urbium consuetudines & leges inquire iussit, ut distinguerentur veræ a falsis, ab inutilibus utiles (a). Proinde omnino meruit, ut hæc pietas & iustitiæ amor, tanquam fons & origo omnis *felicitatis*, calculo hoc immortalitati consecraretur. *lb. p. 66.*

XXXV.

Adversa huius nummi, seu calculi pars cum præcedenti congruit.

In averfa dextræ iunctæ, amplectentes caduceum alatum, *Pacis* symbolum, qualem in nummo quodam AUGUSTI *Cæsaris* reperiri, supra innuimus, positum super altari; in quo ignis ardet, & cuius frons præfert monogramma nominis CHRISTI, quo de multi commentati sunt (b). In ambitu perigraphæ: FELICITAS ÆTERNA: & in area hinc inde legitur annus epochæ Christianæ: 1611.

Cum Belgium Hispanicum hoc tempore pace, atque profunda quiete frueretur, Archiduces propositum augendi pro viribus Divini cultus pie atque strenue prosecuti sunt. Quocirca *Bruxellis* primum lapidem magnificæ Ecclesiæ *Augustinianorum*, nec non *Carmelitarum Discalceatorum*, aliorumque templorum posuerunt. *Mechliniæ* RR. Patribus S. I. palatium CAROLI Imperatoris: *Canonici Cathedralis Ecclesiæ*, quæ *Antverpiæ* est, plura latifundia

A a dono
Disert. antiquis emblematis, non antea vulgatis, ex Museo Victorio referta.

PROLES
PHILIP-
PI II.

dono dederunt, aliaque ad conservandum & promovendum Numinis cultum egregia ediderunt liberalitatis adversus Clerum documenta (a). Quæ proinde huic calculo occasionem dederunt, in quo scilicet pietatis, atque pro vera Religione tuenda ardoris, symbola apparent, post quæ æterna tandem felicitas sequetur. *Ib. p. 74.*

XXXVI.

ALBERTVS. ET. ISABELLA. D:
ei G. ratia. Capita Archiducum adversa, ut num. XXI.

In postica aquila scepro infestis, e quo trutina pendet, addito in peripheria lemmate: ÆQVA. POTENTIA, & in area hinc inde 1612.

Si Clar. Dom. VAN LOON credendum, ab urbe *Aquisgranensi* repetenda huius nummi occasio. In qua cum diu lites viguissent Protestantes inter & Catholicos, atque illis exercitium Religionis interdictum fuisset, hoc tam iniquum ipsis & intolerandum videbatur, ut freti auxilio Principum, qui sibi Ducatum *Iuliacensem* & *Clivensem* vindicaverant, curia, portis, & tota urbe vi potirentur, atque pro arbitrio hinc res civitatis constituerent (b). Quamobrem, cum & incassum fuisset adhibita opera Electoris Coloniensis & Archiducum, qui pacem restituere adlaborabant (c), proscripti iterum Protestantes fuerunt ab Imp. RUDOLPHO, atque executio Archiducibus,

cum Episcopo Leodiensi, demandata (d), morte tamen Imperatoris aliquamdiu impedita. Quod quidem cum honori duceretur ALBERTO, in rei memoriam calculus hic percussus dicitur.

Nobis potius videtur, hoc symbolo generatim ad *aquitatem* & *institiam* Archiducum adludi, quibus Belgium tum regebant. Sceptrum regiminis certe tessera est, & bilanx ubique, ac præcipue etiam in antiquis nummis *aquitati* seu *institiæ* attribuitur: cui quidem interpretationi perigraphæ quoque ex amussi respondet. *Ib. p. 78.*

XXXVII.

Anterior huius calculi pars cum num. XXXIV. congruit.

Posterior aram exhibet, *Religionis* symbolum. In ea ignis ardet, quem vehemens ventus, tantum abest, ut extinguat, ut potius magis excitet, viresque suppeditet, addito lemmate: *TANDEM *RESURGET* subtus annus epochæ Christianæ 1613. legitur.

Cum RUDOLPHUS Cæsar obisset, executio urbis Aquisgranensis Archiducibus & ERNESTO Episcopo Leodiensi commissa, a Duce *Bipontino* Tutore Electoris Palatini, qui tum annis minor erat, impedita fuit. Is enim auctoritate Vicarii in terris Rhenanis usus, sententiam ab Imperatore contra Protestantes, & magistratum Aquisgranensem latam, irritam declaravit. Quod cum male

Tab.
XXXVIII.
d

(a) Hist. de l'Archiduc. ALBERT. p. 357.
(b) Le VASSOR hist. de LOUIS XIII. T. I. p. 183.

(c) Merc. Gall. 1611. T. II. p. 232.
(d) Le VASSOR l. c. p. 570.

PHILIPPI II. R. HISP. proles in nummis. Tab. XXXIX.

Tab.
XXXVIII.

haberet ALBERTUM, pro eo, quo tenebatur, Religionis suæ ardore: tanto maior eius spes fuit, fore, ut electo postmodum MATTHIA Imperatore, vincant tandem Catholici Aquisgranenses, alterius autem factionis cives opprimantur. Atque ita evenit. *Ita fere D. V. L. loc. cit. pag. 90.*

XXXVIII.

Antica huius calculi pars eadem, quæ num. XXXVI. Additur tamen annus æræ Christianæ 1614.

Palmarum ramus circulo inclusus, quem serpens format, caudam ore tenens, cum perigraphæ: IMPERIO ET. OBSEQVIO.

Rebus Catholicorum Aquisgranensium a Duce *Bipontino*, ut diximus, afflictis, Summus Pontifex, & Rex Hispaniæ succurrendum rati, novam a neo-electo Imperatore MATTHIA Protestantium proscriptionem impetrarunt. Eius rei negotium cum ALBERTO & FERDINANDO *Bavaro* Leodiensi Episcopo denuo datum esset, missus est e Belgio cum triginta millibus virorum Dux SPINOLA, qui castris ad urbem admotis, præsidium, quod in ea erat, Brandenburgicum, atque una cives Protestantes ita tenuit, ut secunda post obsidionem die, sese sine sanguinis effusione dederent, atque imperata Cæsaris facturos sponderent. Itaque urbe potitus, res eorum composuit, Protestantibusque magistratu abire iussis, Catholicos, ut imperatum erat, substituit.

Docet ergo calculus æter-

TOM. II. P. I.

(a) Merc. Franc. 1614. Tome III. p. 525. Le VASSOR hist. de LOUIS XIII.

nam pacem obsequio Archiducum, quo nempe voluntatem & iussu Cæsaris exequuti sunt, & imperio, quo nimirum copias suas in expeditionem duci iusserat, Aquisgrani conciliatam fuisse (a). *Ib. p. 92.*

XXXIX.

ELISABETA. D. ei G. ratia INF. PROLES PHILIP. II.
ans HISP. anie D. ux BVR. gundia BRA. bantieque CO. mes FL. andrie HOL. landia ZE. landia. Effigies ISABELLÆ ut num. XIII.

In postica monogramma nomen ALBERTI & ISABELLÆ, corona, cui avis Indica superimposita, tectum, medium inter duas manuballistas representatur. Subtus S. GEORGIUS Societatis, de qua mox dicemus, patronus, cum suis attributis cernitur. In area hinc inde epocha Christiana 1615.

Cum anno 1615. Sagittariorum societas, quæ pro meta avem Indicam, *Pstacum* vocant, ex cupro fabrefactam, secundum veterem consuetudinem conveniret; quo ad eandem metam sagittis iacularentur: atque eo ISABELLAM quoque cum marito invitassent: contigit, ut ea ipsa, tenso arcu, avem tangeret (b). Quo facto omnium plausu excepta, *Regina Societatis* pro more creata fuit, splendidis vestibus & muneribus eandem donans. Hic vero nummus ad posteros propagavit factum inexpectatum.

Cæterum animadvertere hic oportet, ISABELLAM in hoc nummo *Hollandia & Zelandia*

A a 2 titu.

T. I. p. 571. citante D. VAN LOON.
(b) Er. PUTEANI *Bruxella* sept. fol. 76.

a

Tab.
XXXIX.

b

PROLES
PHILIP-
PI II.

titulo denuo uti, cum tamen, ut ad num. XXXII. observavimus inter primarias induciarum leges sibi postulerint Fœderati, ut deinceps ab eiusmodi titulo abstineretur, id quod etiam in reliquis Archiducum nummis sancte servatum est. Quare suspicio mihi oboritur, adversam ante dictas inducias, alia occasione fabrefactam, huic postea averfæ denuo applicatam fuisse. *lb. p. 93.*

XL.

Adversa ob oculos ponit ALBERTUM ET ISABELLAM a fronte; Augusto folio insidentes. Ille armatus & pallio amictus, coronam Archiducalem in capite, & supra pectus torquem aurei velleris gestans, dextra gladium districtum tenet, sinistra in sinum reposita. Hæc a sinistris, tunicata, ac simili corona tecta, & insuper pallio etiam induta, dextra gladium tenet, sinistra demissa. Inferius nota chronologica 1617. legitur, & in ambitu: ALBERTVS. ET. ELISABET. *ha* DEI: GRATIA. ARCHIDVCS A, quæ ultima littera in KOEHLERI exemplo (a) haud observatur, & hic procul dubio abundat. Neque enim A. *ustria* legi potest, ut patet ex continuatione titulorum in parte

Aversa: AVSTRIE DVCS BVRGVNDIÆ. ET DOM. *ini* TORN. *aci* Z. (*cætera*). Scutum Archiducum coronatum, & torquem aurei velleris circumdatum, quo modo sæpius iam occurrit.

Ambo Archiducum in hoc nummo cum insignibus imperii,

ac supremæ potestatis sistuntur; eo quod provincias communi nomine, & æquali potestate gubernaverint. Tab.
XXXIX.

Similem fere nummum aureum *pond. 1. duc.* vidi in museo BUOLIANO cum hac ipsa epigraphæ: ALBERTVS ET ELISABET. *ha* ARCH. *iduces* AVST. *ria* DVCE. s. BVRG. *undia* DOM. *ini* TOR. *naci* Z. Ambo tamen Principes stant erecti, & in averfa, supra pileum Archiducum, notata est æra Christi: 1616. *M. Imp. aur. pond. 3. duc. cum parte octava.*

XLI.

ALBERTVS. ET. ELISABET. *ha* DEI. GRATIA. CRUX *Burgundica* per ignitabulum immissa, unde vellus aureum dependet. In superiori eius angulo pileus Archiducalis cernitur & ab utroque latere monogrammata Archiducum, singulis coronis trium foliorum, contexta.

In averfa continuantur tituli: ARCHID. *uces* AVST. *ria* DVCES. BVRG. *undia* BRAB. *antia* ZC. 1618. Scutum Principum pileo Archiducali tectum, ut num. præcedenti. Est hic ex eo genere nummorum uncialium, quibus nomen *Ducatonis*, id est, *Ducati* minores, seu argentei, inditum.

Similem fere nummum reperies in collectione *Großorum* (b), *Antverpia* pariter cufum, sed omiffa æra Christi. Siglæ porro A & E non sunt iunctæ, sed separatæ. Abest quoque ignitabulum. *M. S. B. ar. pond. 1. unc. Mell. fyll. numm. p. 171.*

XLII.

(a) M. B. L. in Frontispicio P. VIII.

(b) Locul. II. p. 117. Tab. VII. n. 64.

Tab.
XXXIX.

XLII.

ALBERTO ET ISABEL. *la* ARCHID. *ucibus* AVST. *ria* STAT. *us* AVST. *riaci* HOMAG. *ium* PRÆST. *iterunt* IO. SEPT. *embris*. Capita iugata ALBERTI & ISABELLÆ pectore tenus: ille armatus cum ordinis aurei velleris insigni comparet, hæc stolata videtur: uerque collare, pro more eius sæculi, gestat.

In postica aquila coronata, versus coronam Imperialem, sceptrum gladiumque decussatos, in regione quadam iacentes, volitat: minitante sibi ex altero latere turbida tempestate, ex altero autem sole, radios in eam effundente. Additur in peripheria lemma: PREMOR. NON. OPPRIMOR. MDCXIX.

Cum post mortem MATTHIÆ Cæsaris amplissima terrarum Austriacarum hereditas ALBERTO accederet: illas FERDINANDO, suo ex patruo nepoti, anno 1619. die 2. Febr. gubernandas (a) commisit, ea quidem auctoritate, ut, si res ita exigeret, suo, id est ALBERTI nomine, sacramentum fidelitatis ab Austriacis reciperet, id quod eodem adhuc anno x. Septemb. uti in nummo notatur, factum est. At ALBERTUS nolens relinquere Belgium suum, eidem postea omnia in Austriam iura lubens cessit (b). *V. L. cit. Tom. II. p. 119.*

XLIII.

Anterior, seu averfa potius pars sceptrum exhibet, super

(a) Merc. Franc. 1629. T. VI. p. 3.

(b) KHEVENHÜLLER Annal. FERD. T. IX. col. 671. seqq.

agide, PALLADIS scuto, pos-
situm, tute natanti inter flu-
ctus maris, procellis agitati. In
peripheria legitur hemistichium
ex HORATIO (c) desumptum:
ADVERSIS. IMMERSABILIS. VNDIS.

Posterior pars cum num. XXIX. congruit, additur tamen hic nota chronologica: 1619.

Monstrat calculus animi magnitudinem firmitatemque, tum maxime ab ALBERTO offensam, cum Augustissimam Domum suam Austriacam maximarum adversitatum procellis agitatam videns, de ea tamen haud quam desperabat. Defecerant *Bohemi, Silesii, & Lufari* cum *Moravis*. BETHLENIUS quoque *Hungaros* a FERDINANDO avertebat (d): nec tamen animus despondebat ALBERTUS, quin potius misso BUQUOIO cum præstantissimis copiarum suarum, atque MAXIMILIANO Bavarie Duce auxilium ferente, omnes difficultates brevi superatas vidit, ut animo præfagebat. *Ibid. p. 122.*

XLIV.

ALBERTVS. ET. ELISABET. *ha* DEL. GRATIA. 1619. Capita iugata fere ut num. XLII. Sequitur

In averfa continuatio tituli:
ARCHID. *uces* AVST. *ria* DVCES. *BVRG. undia* zc Scutum Archiducum, corona regia tectum, & a duobus leonibus, *Brabantinis* scilicet, sustentatum: sub eo unicum e torque aurei velleris ignitabulum cernitur, a quo
A a 3 pendet

(c) Epist. lib. I. epist. II. 22.

(d) Vid. KHEVENHÜLLER loc. cit. ad ann. 1619.

PROLES
PHILIP-
PI II.

pendet ipsum vellus. KOEHL.
P. VIII. p. 393.

XLV.

ALBERTVS. ET. ISABELLA. D.
ei G. ratia. Capita iugata fere
ut num. XLII.

In postica ancora visitur, ac
supra eam fulmen transversum,
adiecta perigraphæ: MODERA-
TIO. 1620. Ancora *Spei* sym-
bolum est, fulmen strenui Bel-
liducis. VIRGILIUS de AUGUSTO:
Casar dum magnus ad altum

a *Fulminat Euphraten* (a) &
SILIUS ITALICUS de HANNIBALE:
Et fulmen subitum Chertaginis
b *Hannibal adsit* (b).

Designatur hoc emblemate pe-
ritissimus bellidux SPINOLA, qui
hoc anno cum ingenti exercitu
in auxilium FERDINANDI Imp.
missus, atque magna celeritate
usus, brevi temporis spatio qua-
draginta urbes & arces, & quod
c excedit, cum cepisset (c),
spem, de se conceptam, feliciter
adimplevit, magnamque laudem
etiam inde adeptus est, quod
erga captivos, maxime foede-
rati Belgii, *moderatione* & lenita-
te usus sit. Quod cum in Ar-
chiduces quoque redundaret,
hic calculus eorundem honori-
bus datus est. *V. L. T. II.*
p. 130.

XLVI.

ALBERTVS. EL. ELISABET. ha
DEI. GRATIA. Capita Archi-
ducum aduersa, ad medium pe-
ctus. ALBERTUS armatus, au-
rei velleris insigni conspicuus,
& pileo Archiducali, ut videtur,

(a) IV. Georg. v. 842. Vid. etiam VI.
Æneid. v. 843.
(b) Punicor. lib. xvii. 549.

tectus. ELISABETHA coronam
apertam, sex foliorum, gestat,
ac insuper torque insignis est.

Tab.
XXXIX.

In postica continuantur tituli:
ARCH. *iduces* AVST. *ria* DV-
CES. BVRG. *undia* DOM. *ini* TOR.
naci. Scutum Archiducum, tor-
que aurei velleris circumdatum,
corona aperta tectum. Nummus
inter usuales adnumerandus.

Similem plane eiusdemque
ponderis reperi in museo BUO-
LIANO, qui in epigraphæ aver-
sæ partis loco *Domini Tornaci*,
adscripta habet hæc verba: ER
BRAB. *antia* z. *M. Imp.* &
Buol. aur. pond. 2. duc.

XLVII.

ISABELLA CLARA EVGENIA
HISP. *antia* INFANS. Protome
ELISABETHÆ, veste religiosa San-
ctimonialium S. FRANCISCI in-
duta.

In postica fama alata, super-
ne hominis figura, sed desinens
in aquilam, quatuor ventis car-
dinalibus exposita, tubam ori
admovent, ex qua prodit sche-
dula, hæc referens: CLARA
VBIQVE, quibus verbis ad ISA-
BELLÆ secundum nomen adlu-
ditur. Sed & sinistra manu tu-
bam fama tenet.

Vix decesserat anno 1621.
die XIII. Iulii ALBERTUS cha-
rissimus ISABELLÆ maritus, cum
hæc, nuntio omni vanitati mis-
so, accisis crinibus, religio-
sæ habitum assumeret, immo
anno sequenti, publice se Ordini
Tertio S. FRANCISCI conse-
craret, quam ipsius virtutem
fama

(c) KHEVENHÜLLER loc. cit. col. 1147.
seq. & 1157. seqq. Et Merc. Franc.
1620, T. VI. p. 400.

T. 5.
XXXIX.

fama per quatuor orbis cardines
annunciât. *M. Imp. ar. pond.*
semunc. 2. drach. fuf. V. L. T.
II. pag. 136.

typum damus. *V. L. T. II. PROLES*
pag. 140. PHILIP-
PI II.

XLIX.

XLVIII.

Manus e nubibus protensa
gladium tenet, olivæ ramo cir-
cumligatum, adiecta in proxi-
ma schedula inscriptione, seu
hemistichio: PVLCHRV. CLA-
RESCERE. VTROQVE. *Pacis* ni-
mirum non minus, quam *belli*
artibus, id quod noster pro
symbolo usurpabat. In margi-
ne vero hæc perigraphæ legitur:
AVGVSTO. FVNERI. ALB:erti PIL.
BELG: arum PRINC: ipis VMBRA-
CVLVM. TVLIT. SENAT. us BRVX:
ellenfis.

Aversa feretrum ALBERTI
monstrat sub umbraculo, a Se-
nato Bruxellensi gestatum. In
exergo annus & dies sepulturæ:
M. D. C. XXII. XII. MARTI. i ad-
scribitur.

Iuxta hoc anno ISABELLA per-
solvenda ALBERTO curavit, e-
umque pro dignitate amplo fu-
nere extulit; namque omnes
Clerici, Nobiles, Ministri, ci-
ves ad cohonestandas exequias
convenerant. Dom. VAN LOON
(a) rem stylis uberioribus ex-
plicat. Inter alia feretrum por-
tabatur ab octo Cubiculariis.
Quatuor panni, quo tectum
erat, anguli a totidem teneban-
tur Nobilibus. Octo Senatores
Bruxellenses, quos totidem alii
sublevabant, portarunt umbra-
culum. Atque horum unus-
quisque memoriæ causâ num-
mo donatus fuit, cuius hic

D. iſa ELISABETH. a PHIL. ipp
II. HISP. amiarum REG. is F. ilia
CAR. oli V. AVG. uſti N. eptis. In
area a dextris adscriptum est
nomen sculptoris: MONTFORT.
F. ecit. Protome ELISABETHÆ
ut num. XLVII.

CIOIOLXVI. AETERNITATI.
AVGVSTAE. CIOIOCXIII. Ea-
dem ELISABETHA sphaeræ infi-
dens, nubes sub pedibus ha-
bens, quasi super terram ad fi-
dera evecta: propter eam pavo
consistit.

Sunt hæc consecrationis em-
blemata ex nummis antiquis
Augustarum, FAUSTINÆ Iunio-
ris præsertim, mutuata (b).
Ex duabus adscriptis epochis
altera nativitatis, altera mortis
est. *M. Imp. ar. fuf. 1. unc. 1. dr.*
M. S. B. a. V. L. l. c. p. 213.

MONETÆ

ET

CALCULI RELIQUI.

L.

ALBERT. ET. ISAB. elle PAR.
L. a GRACE. DE. DIEV. Capita
Archiducum adversa ut num.
XXIV.

GECT. oirs DV. BVREAV. DES.
FINANCES. 1600. Dextræ ala-
tæ iunctæque tres aristas com-
plectentes, scripto desuper per
transversum titulo: AVSPICE
CHRISTO.

Hic calculus, Antverpiæ cu-
sus, spem exprimit, fore, ut
con-

(a) loc. cit. pag. 139. -- 142.

(b) Vid. OISEL. comment. ad num. scil

pag. 515. ad Tab. CV.

PROLES
PHILIP-
PI II.

concordia inter Archiduces & foederatos Ordines celeriter restituta, commercia, belli diuturnitate pessumdata, atque adeo abundantia rerum, humano generi necessariorum, reducat. *V. L. T. I. p. 531.*

L I.

ALBERTVS ET ELISABET. *ha DEL. GRATIA.* Capita Archiducum aduersa. Superius corona imminet, & infra numerus anni 1601. adscribitur.

In aduersa continuantur tituli: ARCHIDUCES. *AVST. ria DVCES. BVRG. undia BRAB. antia z. CRUX Burgundica*, in cuius superiori angulo corona, in inferiori numerus denarius: x cernitur, qui sine dubio pretium monetæ indicat. *M. Imp. ar. pond. sesquidrach.*

L II.

TANDEM. INHÆRET. SPINVLIS. 1604. Cancer vepreto inhærens, supra illud duæ coronæ seu pilei Archiducalis visuntur.

G. ctoirs p. our L. a CHAM. bre DES COMP. tes EN. PRA. bant. Scutum Archiducum coronatum.

Cancer *Ostendam*, Clar. VAN LOONIO teste, denuo significat; quæ cum in quartum annum obseffa, per *Ambrosium* SPINOLAM capta hoc anno fuerit, *tandem spinulis* dicitur *inhære*. *V. L. T. II. p. 18.*

L III.

Aduersa figlas: Æ sub pileo Archiducali exhibet, adiecta perigraphæ: ALBERTVS. ET. E.

LISABET. *ha D. ei G. ratia*, quam pars Tab. XXXIX.

Auersa sic prosequitur: ARCH. *iduces AVST. rie DVC. es BVRG. undia ET BRA. bantia.* Scutum, pileo Archiducali tectum, & super cruce *Burgundica* positum, tesseras *Austriæ & Burgundiæ* continens, addito hinc inde numero anni 1607. Moneta cuprea quæ Brabantinis debetur. *M. Imp. a.*

L IV.

Aduersa, quæ a chalcographo male collocata est, cum ea, quæ num. xxxi. describitur, convenit.

Auersa coronam sistit apertam, radiis illustratam, alternis oculis auribusque, in orbem dispositis, cincta, addita perigraphæ: SERVAT. VIGILANTIA. REGNA. 1609.

Laudat hic calculus vigilantiam Archiducum, quam & cessante bello, post XII. annorum inducias, cum Batavis factas, monstrarunt, obeundo regiones, urbes munitas lustrando, &, si opus esset, magis muniendo, rebus ærarii consulendo; cavendo denique, ne quid res sacræ damni paterentur. *V. L. T. II. p. 57.*

Idem auctor binos alios cum hac eadem aduersa calculos exhibet, quorum, cum aduersæ partes iam in præcedentibus occurrant, ab eorum delineatione consulto abstinuimus. Prior enim scutum Archiducum, quomodo num. xxix. depingitur, repræsentat, addita duntaxat alia perigraphæ: CALC. *uli RATI.*

Tab.
XXXIX.

onum FINANCIAR. *um*. Posterior adversæ parti, num. XXVII. descriptæ, respondet.

L V.

NVLIVM. NVMEN. ABEST. SI. *adsit*. PRVDENTIA. Leo, cuius tergori sceptrum, serpente circumvolutum, & luce cœlesti collustratum, inhæret. In exergo annus epochæ Christianæ: 1612.

G. *effoirs* P. *our* L. a CHAM. *bre* DES. COMP. *tes* EN. BRA. *bant*. Scutum Archiducibus solemne.

a Putat Dom. VAN LOON (a), prædicari hoc calculo eximiam plane & singularem Archiduci prudentiam, cui Imperator scilicet proscriptionis executionem adversus Protestantés Aquisgranenses commiserit. Sed qualem hic tandem sapientiam cernas, ubi vis necessaria fuit? Si res sine armis acta, si mitigati animi exacerbati, si amicitia inter diversas factiones restituta fuisset: tum vero prudentissime actum dicerem. Sic vero a Brabantinis generatim ALBERTI prudentiam collaudari arbitror. *Ib.* p. 79.

LVI.

ALBERTVS. ET. ISABELLA. D: *ei* G. *ratia* 1616. Effigies Archiducum ut num. XXI.

In postica PALLAS armata stans in bivio, quod in duas vias, at valde curvas, abit, addito in peripheria hemistichio ex Ovidio (b) desumpto: INVIA. NVLLA. VIA.

Docet calculus, *virtuti* & *sapientia* nulla loca avia esse, aut inaccessa; sed eam omnes via-

TOM. II. P. I.

(a) loc. cit. pag. 79.

rum difficultates vincere scire. *Ib.* p. 97.

PROLES
PHILIP-
PI II.

L VII.

CERTVS. VIARVM. EXITVS. RATIO. Frenum equi lupatum. In area hinc inde numerus anni 1616.

G. *effoirs* P. *our* L. a CHAM. *bre* DES. COMP. *tes* EN. BRA. *bant*. Scutum Archiducum coronatum, ut solet.

Præclare tribuit rationi hic calculus, quod est scilicet tribuendum; & monet, eam ducem, si quis sequi velit, hunc demum ad felicem exitum pervenire. Eam enim frenum esse, quod cupiditates cohibeat, affectusque moderetur. *Ibid.*

L VII. b.

Pene exciderat calculus apud Cl. D. VAN LOON, infra pro more citandum, delineatus. Antica pars effigies Archiducum iugatas pectoretenus exhibet, suspensa super eosdem corona, seu pileo Archiducali. ALBERTUS capite nudus, collare pro more eius sæculi, nec non togam & patagium ex pellicibus sabellinis, unacum tessera ordinis aurei velleris gestat. ISABELLA simili collari instructa, ac pulchre compta, tunica item pellicea induta videtur. Ad datur perigraphæ: SERVANDA. DVCIBVS. & in segmento: CALCULUS ORD. INUM BRAB. ANTICIS. ID. CXIV.

Postica scutum præbet Brabantinum, pedo pastorali & vexillo decussatis, atque infula & galea exornatis, appensum, Cleri videlicet & Nobilitatis

Bb

emble-

(b) Metam. XIV. v. 113.

PROLES
PHILIP-
PI II.

emblemata. Circum illud qua-
tuor parmulae minores, totidem
urbium primariarum eiusdem
provinciae insignia referentes,
collocatae sunt: *Lovanii* scilicet,
Bruxellarum, *Antverpia*, & *Syl-
va Ducis*. Perigraphæ sic ha-
bet: CONCORS. VERA. FIDES.

Adluditur hoc nummo, ex
mente laudati Auctoris, ad fi-
duciam, quam Catholici Belgæ,
visa *Ambrosii* SPINOLÆ, supre-
mi copiarum Hispanicarum Du-
cis, cum bellica peritia, tum
fortuna, fore, ut Fœderati,
exeunte aliquando induciarum
tempore, eiusdem Ducis virtute
ad obsequium Regis Hispaniæ
atque obedientiam, postliminio
reducantur. Lactabant præte-
rea hanc spem dissidia, circa fidei
dogmata inter Protestantes Bel-
gæ exorta, quæ non solum no-
væ Reipublicæ fundamenta, a-
lias adhuc satis infirma, concutie-
bant, sed & ut manifestum fal-
sæ Religionis, nuper introductæ,
quæ nempe talia excitaverat,

argumentum considerabatur. *Ib.*
p. 92.

Tab.
XXXIX.

CATHARINA PHILIPPI II.
HISP. REGIS FILIA,
EMANUELIS, DUCIS SABAUDIÆ,
UXOR.

LVIII.

CATERINA. INFANS. ISPA. *nia*
DV. x SAB. *audia*. Protome CA-
THARINÆ eximio ornatu conspi-
cua, a dextris sinistrorsum.

CAROLVS. EMAN. *uel* DVX.
SABAUDIÆ. Protome Ducis e-
leganter itidem ornati, capite
nudo, dextrorsum converso.

Fortasse hic ipse nummus in
nuptiarum honorem fuit per-
cussus. *M. Imp. ar. pond. sem-
unc. 1. drach.*

LIX.

Nihil hic nummus a prioris
adversa, nisi orbibus HERÆO,
ex cuius tabulis eductus est,
solemnibus, differt. Adde,
quod averfa careat. *T. H.*

PHILIPPUS III. REX HISPANIÆ.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

PHILIPPUS III. PHILIPPI II. Hispaniæ Regis filius,
anno 1578. xiv. Aprilis ex ANNA *Austriaca* natus,
sexennis Princeps & heres Monarchiæ Hispanicæ de-
claratus fuit (1.).

Tab. XL.
seq.

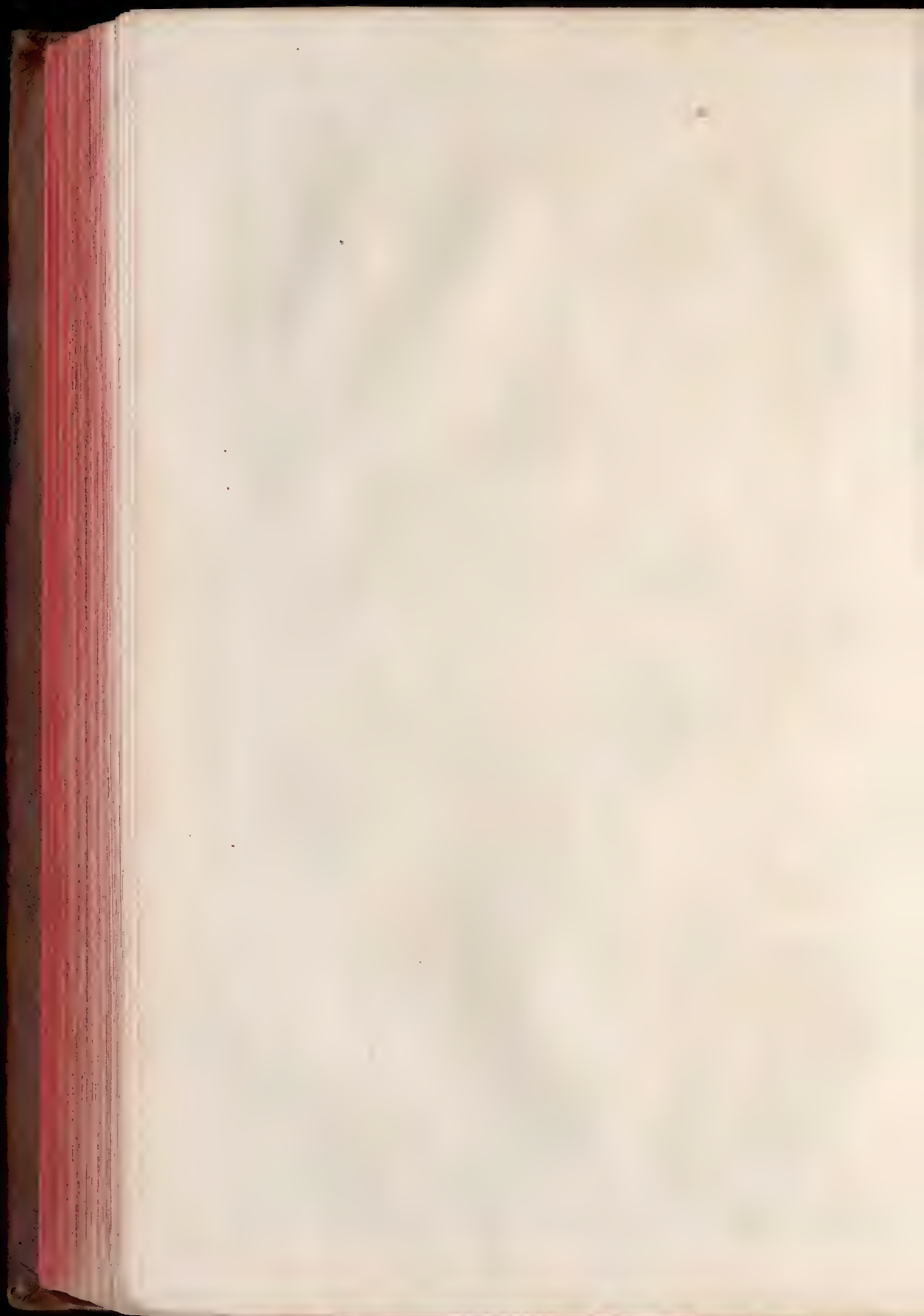
Patre anno 1598. vivis exempto, regimen adiens, ma-
gnam populo de se spem præbuit (2. 3.) atque anno insequenti
nuptias cum MARGARETHA, CAROLI Archiducis Austriæ filia,
Valentia celebravit (4-7.).

Bellum cum Fœderatis Belgis, a patre diu gestum, conti-
nuavit,

PHILIPPI III. Reg. Hisp. numismata et monetae

Tab. XL

nuavit, cumque iis anno 1609. duodecim annorum inducias pepigit (11. 12.), in id eo in negotio cum primis intentus, ne quid Religio Catholica detrimenti caperet (8. 9.), quam & po-
PHILIP-
PUS III.
REX Hi-
SPANIÆ.
 stea pari fervore, afflictis Catholicorum Aquisgranensium rebus succurrens (13.), tuitus est.

Reliquum principatus sui, ut ut hostibus quibuscunque par iudicaretur (14. 27.), tranquillum fuit & pacificum (30.): foris tamen potius, quam domi, non suo ipsius, sed Aulicorum quorundam vitio. Quare anno 1621. morti vicinus, regni, non optime administrati, poenitentia ductus, verba, memoria digna, protulisse fertur: *satius sibi fuisse, Monachi vitam egisse, quam Regis.*

Ex coniuge MARGARETHA, quam iam tum anno 1611. amisit, octo liberos, ex quibus omnium prima ANNA MARIA MAURITIA, postea Franciæ, ut dicemus, Regina, anno 1601. (8.) nata est, suscepit. Eorum nummos, quorum scilicet ad nos pervenerunt, suis locis dabimus.

Inter usuales maxime suspiciendi sunt, qui titulum FIDEI DEFENSORIS præferunt (15.). Laudantur quoque in iisdem nonnulla Ducis OSSUNÆ, qui vice Regis regno Neapolitano præfuit, acta (20. 21.): quemadmodum & in alio *mnemonico* Præfectus Mediolani; ob *iustitiæ & tranquillitatis* studium (29.) celebratur. KHEVENHÜLLER. *Theatrum Europ.*

NUMMI MNEMONICI

ET ICONICI.

I.

Tab. XL.

PHILIPPVS. PHILIPPI. F. *ilius*
 PRINCEPS. ARCHIDVX AVSTRIÆ.
 Protome PHILIPPI armata, iu-
 venili facie, aureo vellere con-
 spicua: cum collari, pro more
 eius sæculi, brevique capillo:
 sub brachio eius dextro siglæ
 sculptoris: N. F. *ecit.* observan-
 tur.

Vivo patre hic nummus ico-
 nicus cusus est, & quidem an-
 no 1584. ut suspicor, quo
 PHILIPPVS totius Monarchiæ
 Hispanicæ heres & successor de-
 claratus fuit.

a Superius certe (a) ex Clar.
 TOM. II. P. I.
 (a) Tab. XXXV. num. xcv. pag. 161.

Dom. VAN LOON produximus
 nummum, hac ipsa occasione,
 eodem auctore iudice, cusum;
 cuius averfa pars ab hoc no-
 stro parum differt, & tam quo
 ad titulum, quam faciei linea-
 menta apprime convenit. *M.*
Imp. ar. pond. semunc. i. drach.
sine postica.

II.

PHILIPPVS. III. REX. HISPAN.
ia. Protome Regis fere ut num.
 præcedenti, sed hic iam barba-
 tus est, & mystace instructus.

Ancora, *spei* symbolum, ad-
 iecto lemmate: SPES. FUTURA.

Sub initium regiminis, quod
 PHILIPPVS anno 1598. adiit,
 haud dubie cusus est hoc nu-
 misma; optima nempe quæque
 de novo Principe spondentibus
 B b 2 sibi,

PHILIPPUS III. REX HISPANIE,
fibi, fieri ut solet, civibus.
V. L. T. I. pag. 501.

III.

PHILIPPVS. III. REX. HISPANIARVM. Protome Regis armata, a fronte, torque aurei vel-
leris conspicua, nudo capite,
cum lato collari.

Cetera cum nummo præcedenti conveniunt, nisi quod hic super ancoram fertum conspiciatur. Occasio eius ex præcedenti pariter intelligitur. LUCK. p. 373. & ex eodem V. L. T. I. p. 501.

IV.

MARGAR. *itha* AVST. *riaca* PHIL. *ippi* III. HISP. *aniarum* ET. MED. *iolani* D: *ucis* VX. OR 1598. Protome Reginae cum pallio ex pel-
libus sabellinis, quali cum anno 1598. vertente Mediolanum ingressa est, indutam fuisse, Illustr. Comes de KHEVENHÜLLER scribit (a), cetera pulchre comptæ, a sinistris dextrorsum.

In averfa arcus triumphalis, magnifice extructus, cum perigraphæ, qua ad nomen Austriacum adluditur: QVA. LENES. SPIRARENT. AVSTRI. & in segmento: VELASHIO. GVBER. *nator* MEDIO. *ani*.

PHILIPPUS II. pater filio de uxore adhuc vivus prospexerat, eique MARGARITHAM, CAROLI Archiducis filiam, elegerat. Hæc Rege mortuo ex Hungaria, matre comite, in Italiam profecta, in terris *Venetis* ab ALBERTO Archiduce recepta, *Ferraria* ab ipso Pont. CLEMENTE VIII. ALBERTO desponsata

fuit, cui Rex scilicet vices suas demandaverat. Hinc *Mediolanum* contendit, ubi Præfectus VELASHIUS præter insignes alios apparatus extrui iusserat e marmore arcum triumphalem magnificentissimum, LX. pedum altitudine, cuius imaginem hic ipse nummus conspiciendam præbet. *Id. ibid.* p. 504. & apud LUCK. p. 373.

V.

PHILIPPVS. III. HISPANIARVM REX. Protome Regis, fere ut num. II. thorax tamen, quo indutus est, multo splendidius elaboratus, atque ornatus apparet.

MARG. *aritha* AVST. *riaca* HISP. *ania*. Protome novæ Reginae, eleganter comptæ, dextrorsum conversa.

Et si hoc numisma nota temporis, quo cufum est, destitutum sit: vix tamen dubitaverim, quin occasione nuptiarum, *Valentia* anno 1599. celebratarum, signatum fuerit; maxime cum utriusque imagines cum affabre factæ, tum singulari ornatu conspicuæ sint. V. L. I. c. p. 510.

VI.

Idem fere numisma, alio duntaxat ordine collocatum.

Affervatur autem hic nummus iconicus in gazis Aulae Vindobonensis, semunciam & duas drachmas appendens, sed utraque pars seorsim extat, typus tamen posterioris partis priorem magnitudine excedit. Inde HERÆUS, pro more suo, circulos addidit, quibus

(a) Annal. Ferdin. Tom. V. col. 1886.

Tab. XL. bus redderentur æquales, suisque tabulis eo modo, quo hic depingitur, inferuit. Num iidem typi occasione nuptiarum prodierint, haud equidem pro certo asseveraverim. *M. Imp. ar. pond. semunc. 2. drach. T. H.*

VII.

PHILIPPVS. III. OMNIIVM. HISP. ANIE REGN. ORUM ET. VT. RINUSQUE SICIL. IA REX. Pone Regis caput additur nomen sculptoris: MONF. ORT F. ECIT. Protome Regis armata, cum paludamento & ordinis aurei velleris insigni, capite nudo ad lævam verso, cum lato collari.

In averſa imagines ALBERTI & ELISABETHÆ CLARÆ EUGENIÆ Archiducum iugatæ, addita perigraphæ: ALBERTVS. ET. ELISABETHA. D. EI. G. RATIA ARCHIDVC. ES AVST. RIA.

ALBERTUS & ELISABETHA nuptiarum solemnia itidem *Valentia* eodem, quo PHILIPPUS, tempore, uti iam in antecedentibus monuimus, celebrarunt. Hinc forte præſenti quoque numismati occasio nata est. Illud certe huc refert Cl. VAN LOON. *loc. cit. p. 511.*

VIII.

PHILIPPVS. III. HISPAN. IDIVM REX. CATHOL. ICVS ARCH. IDIVX AVSTRIÆ. ECT. (*et cetera*). Protome Regis in toga, averſa fronte, nudo capite, cum ordinis aurei velleris insigni.

In averſa genius, Deus tutelaris, & Præſes nativitatis, a genendo nimirum, id est, gi-

gnendo, dictus, tenens siniftra PHILIP-
genus aliquod baccarum, dex-
tra vero facem accensam, ^{PUS III.}
^{REX HI-}
^{SPANIÆ.}
ingii symbolum. Adſtat ei aquila. In ambitu perigraphæ: FOECVND. IMPERIO. & in ſegmento numerus anni 1601.

Primum hoc anno ſecunditatis ſpecimen dedit Regina, dum filiam peperit ANNAM MARIAM MAURITIAM, quod ut Regi magnam creavit lætitiã, ita ſpem fecit, fore, ut plures adhuc ſequantur ſecunditatis regiæ fructus, quo regni felicitas eo firmius ſtabiliretur. *Ibid. pag. 546.*

IX.

PHILIPPVS. III. HISPANIAR. IDIVM REX. Effigies Regis ut num. VI.

In averſa leo coronatus, altero pede vexillum, *belli* ſymbolum, altero crucem cum duobus palmæ ramis tenet, *Pacis* videlicet & *Religionis* ſymbola, addito lemmate ex Virgilio mutuo (a): AD. VTRVMQVE. a

Anno 1607. ſpes quædam affulgebat, pacis & gratiæ inter Archiducem ALBERTUM & ISABELLAM uxorem, ac inter rempublicam Batavam reconciliandæ. Cum vero ALBERTUS ſine Regis PHILIPPI ſuffragio, ad quem ſcilicet Belgium aliquando, ipſo liberis carente, redire debebat, tanti momenti negotium nollet proſequi, miſit ad Regem, qui eius conſenſum peterent pro Batavorum republica, tanquam libera, agnoſcenda. Aſſenſit tandem Rex, hac lege tamen addita, ut ratio Re-

B b 3

ligio-

(a) *Æneid. II. 61.*

PHILIP-
PUS III.
REX HI-
SPANIÆ.

ligionis haberetur. Quod nisi fieret, se *ad utrumque*, & pacem, & bellum, paratum esse.

In quo quidem patrem est secutus, qui, cum pax cum Gallis reparanda esset, eodem symbolo fuerat usus. *M. Imp. ar. pond. i. unc. V. L. T. II. p. 28.*

X.

Est hic nummus plane similis præcedenti, nisi quod in averfa non totum vexillum, sed tantum hasta vexilli conspicua sit. Excedit quoque priorem magnitudine. *Ex mus. D. B. de BERBERICH.*

XI.

PHILIPPVS. III. HISPANIAR. REX. Effigies Regis ut num. II.

MARG. *aristha* AVST. *riaca* HISP. *aniarum* REG. *ina* A. *nno* MDCIX. Effigies Reginae fere ut num. V.

De hoc numismate videbimus numero mox sequenti. *T. H.*

XII.

Utraque nummi facies præcedenti respondet, hic tamen annulo præterea instructus est.

Postquam ALBERTUS, finito illo diuturno cum Batavis bello, anno 1609. inducias XII. annorum, ope legatorum Regis Angliæ & Franciæ, pactus fuerat, tanto ob felicitatis huius negotii exitum gaudio captus fuit, ut præter alia pretiosa dona, etiam provinciarum sex legatis decem & octo catenas aureas, insignis magnitudinis, muneri mitteret, e quibus singulis, referente Cl. VAN LOON, pende-

bat huiusmodi numisma, cuius *Tab. XI.* ectypum hic conspiciamus. Quo fit, ut annulus adhuc in eodem appareat.

Ceterum cum numisma præcedens, ex tabulis HERÆI eductum, ab hoc nostro parum differat, atque eodem etiam annoculum fuerit, forte haud aliud est a nostro, totumque discrimen a chalcographo duntaxat profectum; atque adeo eiusdem etiam argumenti. *V. L. T. II. p. 52.*

XIII.

PHILIPPVS III. REX HISPANIAR. 1614. Effigies Regis fere ut num. I.

DE CAELO FORTITVDO. Eques incitato cursu militem prostratum, humi iacentem, prætervehitur, dextra olivæ, ut videtur, ramum monstrans, sinistra habenas tenens. Inferius numerus denarius legitur.

Quid huic nummo dederit occasionem, haud adeo certum, nisi expugnatio *Aquisgrani* huc sit referenda, quæ urbs a novo Imperatore MATTHIA proscripta, atque a SPINOLA paucis diebus capta atque in ordinem redacta fuit. Qua de re nonnulla ad ALBERTI nummos diximus. *M. Imp. ar. pond. semidr.*

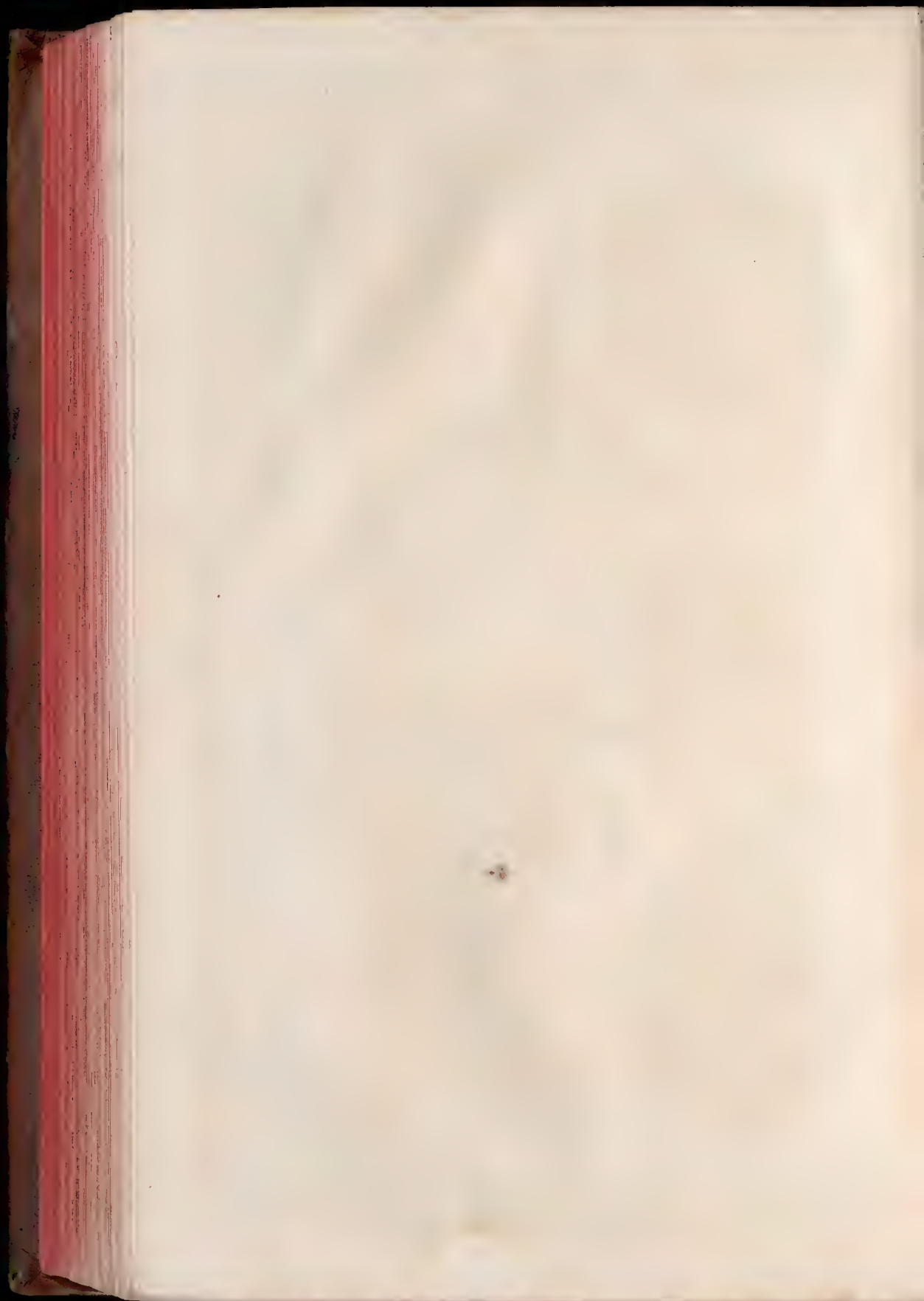
MONETÆ NEAPOLITANÆ.

XIV.

PHILIP. *pus* III. REX. HIS. *paniarum.* Effigies Regis fere ut num. VII. dextrorsum tamen conversa.

Castel.

Tab. XL. Castellum tribus turribus munitum: in media leo est, gladium vibrans, & quasi vigilias agens: in reliquis duabus singuli dracones. Additur perigraphæ: SUFFICIT OMNIBUS 1618.

a Occurrit similis nummus inter Neapolitanos apud VERGARAM (a), nisi quod annus ibi expressus legatur: 1619. & declarat: Regem a nullo sibi hoste timere, sed omnibus plane pellendis ac vincendis, suisque provinciis adversus eos defendendis, parem esse. *M. Imp. ar. pond. sesquidr.*

XV.

PHILIPPUS III... reliquis delatis. Caput Regis corona radiata cinctum, & sinistrorsum conversum, ad medium pectus cum lorica.

Aversa hæc verba coronæ laureæ inclusa comprehendit: † FIDEI. DEFENSOR.

Hunc nummum in regno Neapolitano cūsum fuisse ex præcedentibus, ubi coronam radiatam in nummis Neapolitanis solemnem esse observavimus, intelligi potest, & quod similem vulgaverit VERGARA, magnitudine duntaxat discrepantem (b).

b Porro notatu dignum est, Reges Hispaniæ, tanquam Reges Neapolitanos, titulo *Defensorum fidei* usos fuisse, ut hic & mox citatus nummus ex VERGARA docent. Præcis quidem Siciliæ Regibus similem quondam titulum usurpatum, videlicet: *Christianorum Ad-*

iutor & clypeus; seu *Christianorum Adjutor & Defensor*, docet SELDENUS ex SCIPIONE MAZZELLA (c). Qui etsi priori formulæ haud respondeant: inde tamen ansam arripuisse videntur Reges Hispaniæ, acquisitum semel per matrimonium PHILIPPI II. cum MARIA Anglica, *Fidei Defensoris* titulum retinendi, partim; quod hoc modo antiquum ad eiusmodi titulum ius resuscitare videbantur: partim; quod Angliæ Reges non iam *Catholicam* fidem, ob quam aliquando propugnatam eiusmodi titulo honoris a Summo Pontifice aucti fuerant, sed *Reformatam*, quam vocant, defendebant. Sane PHILIPPUS IV. in nummo Neapolitano quodam, infra Tab. XLIV. num. LIX. producendo, CATHOLICE FIDEI DEF. ENSOR. expresse scribitur; haud dubie, ut se a *Defensoribus fidei reformatæ* discerneret, atque adeo hoc titulo non soli Angliæ Reges utuntur. *M. Imp. ar. pond. semidr.*

XVI.

PHILIPPUS III. D. ei G. ratia Tab. XLI. REX. AR. ragonia. Caput Regis fere ut num. præcedenti. Pone illud sigla c observatur, quæ haud dubie signum monetarii est, id quod etiam de sequentibus dicendum.

Aversa scutum *Hispanicum* coronatum, una cum reliqua inscriptionis parte: SICILIAE. ET. HIERVSA. lem, præfert. VERG. p. 103. n. 1. ar.

XVII.

(c) Titul. Honor. P. I. cap. 3. p. m. 83.

(a) Monete di Nap. p. 106.
(b) Ibid. p. 105.

PHILIP-
PUS III.
REX HISPANIE.

XVII.

PHILIPP. *us* III. D. *ei* G. *ratia*
REX. ARAG. *onia* VTRI. *usque* SICILIAE. ET. HIERSALE. *m*. Hæc perigraphæ utriusque partis est. Caput Regis, ut num. præcedenti, dextrorsum tamen conversum. Retro illud siglæ *Æ*. & G. adpountur.

Aversâ Regis insignia in scuto coronato repræsentat. VERG. p. 104. n. 2. ar.

XVIII.

PHILIPP. *us* III. D. *ei* G. *ratia*
REX. ARA. *gonia* VTRIUSQUE Sicilia. Caput Regis fere ut num. XVI. Pone sigla F.

In aversâ aquila coronata unguibus globum tenens, addito in margine lemmate: REGO. IN. FIDE. *Ibid.* p. 105. n. 4. ar.

XIX.

† PHILIPP. *us* III. D. *ei* G. *ratia*
REX. ARA. *gonia* VTR. *usque* SICILIA. Duo rami laurei forma crucis *Andreane*, seu *Burgundica*, cum flammis ex insigni aurei velleris.

Aversâ cornu copiæ inter numerum anni 1599. ostendit, addito in margine lemmate: PUBLICAE COMMODITATI.

Simile emblema, pecuniæ haud inepte conveniens, vidimus inter nummos PHILIPPI II. num. CXXVI. & CXXIX. *Ibid.* p. 108. n. 10. ar.

XX.

PHILIPP. *us* III. D. *ei* G. *ratia*
REX. Cornu *Amalthæe* inter annum æræ Christianæ: 1617.

In aversâ canis super aram, Tab. XII. encarpis ornatam, iacens, addito lemmate: VIGILAT ET CVSTODIT.

Laudatur hoc nummo, VERGARA teste, Ducis OSSUNÆ, qui tum Præfecti nomine regno Neapolitano præfidebat, vigilantia; qua regnum per classes suas adversus Turcarum invasions securum præstabat. *Ib.* p. 107. n. 7. a.

XXI.

PHILIP: *p*us III: D. *ei* G: *ratia*
REX. Caput Regis radiatum ad medium pectus cum lorica, ut videtur. Retro illud siglæ: FC, & inferius GC. cum numero anni 1618.

In postica aristæ aliquot in fasciculum colligatæ, adiecto lemmate: POPVLORVM: QVIES. quo, VERGARA iudice, ad illud AURELIANI Imperatoris adludatur: *Nihil esse letius Romano populo saturo.*

Laudatur, eodem teste, Ducis OSSUNÆ cura & solertia, qua populo Neapolitano de frumento prospiciebat. *Ib.* n. 8. a.

XXII.

PHILIPPVS. III. REX. HISP. *aniarum*. Protome Regis armata & torque aurei velleris conspicua, capite nudo, ad lævam respiciente. Retro siglæ: F A C, apparent.

Postica solem exhibet, radios late spargentem, adiecto in ambitu lemmate: OMNES. AB. IPSO. 1620.

Rex ergo *Soli*, omnes illustranti & foventi, comparatur. Nota-

Tab. XII. Notatu dignum est, *Regis Hispania* titulum hic aliquando occurrere; cum in nummis Neapolitanis, tantum *Arragonia & Sicilia utriusque* nominari fere soleat. *Ib. p. 106. n. 6. ar.*

XXIII.

PHILIPPUS III. REX. Effigies Regis armata pectoretenus, capite radiato, ad laevam converso. Pone siglæ: FCC.

In averſa crux *Hierosolymitana* cum perigraphe: IN HOC. SIGNO. VINCES. 1621. *Ibid. p. 109. n. 12. ar.*

XXIV.

Caput Regis radiatum, dextrorsum respiciens. Pone sigla: B. Perigraphe: PHILIPPVS. III. REX. In parte

averſa sic continuatur: VTRIUSQUE SICILIAE ET ARRAGONIA. Corona, per quam duo sceptrâ tranſeunt.

Similem vidimus inter nummos PHILIPPI patris num. CXXX. *Ib. p. 105. n. 4. ar.*

XXV.

Adverſa hanc inſcriptionem, coronæ laureæ incluſam, exhibet: PHILIPPVS III. REX HISPANIARUM.

In averſa ſceptrum erigitur, cuius ſummitati corona radiata impoſita: de cetero lauri ramo, & duabus ſpicis exornatum, quæ ſunt *pacis & abundantia* emblemata. Additur perigraphe: PAX ET VERTAS.

PHILIPPI regimen poſt inducias, cum Ordinibus Fœderatis

TOM. II. P. I.

(a) Thaler - Cabinet pag. 33. nov. edit.

Belgii anno 1609. pactas, tranquillum erat atque pacificum. *Ib. p. 109. n. 11. ar.*

PHILIPPUS III.
REX HISPANIAE.

XXVI.

† PHILIPPUS III. DEI GRATIA REX. ARA. GONIA VTRIUSQUE SICILIA. Caput Regis radiatum, ad pectus, cum paludamento, antiquorum more. In area hinc ſigla C, illinc G.

In averſa vellus aureum in corona laurea, abſque inſcriptione. Similem vidimus in gazis Aulae Vindobonenſis, unum denarium appendentem. *Ib. p. 110. n. 13. ar.*

MONETA HISPANICA.

XXVII.

Scutum coronatum, Regis inſignia referens, cum perigraphe: PHILIPPVS. DEI GRATIA, quam pars ſequens continuat:

HISPANIARVM REX 1608.

Scutum repetitas *Caſtilia & Legionis* teſſeras complectens.

Eſt hic nummus octava pars *uncialis*, ſeu eius generis nummorum, qui in Luſitania & Hiſpania ab octavo numero, nomen habent. Binos PHILIPPI unciales deſcribit Cl. LILIENTHAL (a), quorum nullus ad manus noſtras pervenit. *M. Imp. ar. pond. ſequidr.*

MONETA
MEDIOLANENSIS.

XXVIII.

PHILIPPVS. III. REX. HISPANIARUM 1608. Effigies Regis armata fere ut num. I.

C C

MEDIO.

PHILIP-
PUS III.
REX HI-
SPANIÆ.

MEDIOLANI. DVX. ETC. *etera*
40. Hæc, opere toreumatico circumdata, leguntur in arca partis averſæ, ſub corona, ex qua anguis prodit ab una parte; tanquam teſſera *Mediolanenſis*: ab altera palmæ ramus; & docent nummum a *Mediolanenſibus* cuſum eſſe. Numerus 40, pretium, ni fallor, indicat. *M. Imp. ar. pond. 2. drach.*

Alium ſubinde reperi nummum, minoris formæ, in recens apertis Groſſorum ſcriniis (a), *Mediolani* pariter cuſum. Eius adverſa in umbone ſub regia corona nomen continet PHILIPPI III. In perigraphæ legitur: HISPAN. *iarum* REX E. t. C. *etera*.

In averſa epigraphæ: MEDIO-
LANI. DVX. ET. C. *etera*. ſub corona regia ſcutum quadripartitum repetita *Lombardiæ* & *Mediolani* inſignia habet, & a corona utrinque rami lauri dependent.

NUMISMA

AD
HISTORIAM PHILIPPI III.
PERTINENS.
XXIX.

Protome Regis armata cum collari, & ordinis aurei velleris inſigni, capite nudo, ad lævam converſo.

Perigraphæ eadem eſt, quæ Tab. XII. nummi præcedentis, omiſſa nota chronologica. Sub brachio Regis dextro, ſculptor nomen ſuum adſcripſit: GASP. M.

Averſa hanc inſcriptionem, quatuor lineis abſolutam, complectitur: POTENTIS GLORIA EXIMIA DILIGERE PACEM IVSTITIAM. Superiori crux adpicta eſt, & in exergo numerus anni 1612. ſubiicitur: in ambitu autem hæc perigraphæ legitur: MAR. *ia* INOIOſE GVB. *ernatori* ET CAP. *itano* GEN. *erali* PRO R. *egia* M. *aieſtate* IN STATV MEDIO LANENſIVM.

Eſt hoc numiſma honoris & amoris monimentum, quod civitas Mediolanenſium Præfecto ſuo dedit, qui *iuſtitia* & *tranquillitatis* cultu ipliſ ſe commendaverat. Per *Statum* poſſumus intelligere *Statum Præſidii*, qui dicitur, maritimas quasdam urbes complectentem, quem PHILIPPUS II. ſibi reſervaverat, cum COSMO *Mediceo* Sienæ urbem, tanquam ſubfeudum Imperii, ceſſiſſet; ne inter Ducatum Mediolanenſem, & regnum Neapolitanum nexus tolleretur. *M. Imp. ar. fuſ. pond. 3. drach.*

PHILIPPI III. PROLES.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

ANNÆ MARIÆ MAURITIÆ,
ET
FERDINANDI.

ANNA MARIA MAURITIA PHILIPPO III. ex MARGARITHA *Auſtriaca* anno 1601. primo loco genita (Tab. XL. num. VIII.) ac anno 1615. LUDOVICO XIII. Franciæ Regi in matrimonium.

(a) Locul. III. p. 115. Tab. VII. n. 63.

Tab. XLII. monium elocata (30.), post trium & viginti annorum infecunditatem, LUDOVICUM, postea patris in regno successorem, enixa est. PHILIP-
PI III.
PROLES

Mortuo marito (31.) filii tutelam suscepit (32.), regnumque Gallie ad annum usque 1651. quo is iustam regendi ætatem adeptus erat (33.), insigni cum providentia, tum fide administravit. Pacem *Pyrenaciam* plurimum promovit; filio neptem suam MARIAM THERESIAM conciliando (34.). Obiit anno 1666. xx. Ianuarii (35.). *Memoires d'ANNE d'Autriche par Mad. de Motteville.* KHEVENHÜLLER op. cit. *Theatrum Europ.*

FERDINANDUS PHILIPPO III. ex eadem MARGARITHA anno 1610. xxiv. Maii editus est. Annum ætatis decimum nondum egressus, Episcopus Toletanus eligitur, atque a PAULO V. Pontifice Maximo inter Purpuratos S. R. Ecclesie adscriptus fuit (36.). Mortuo ALBERTO Archiduce, petente ISABELLA CLARA EUGENIA eiusdem vidua, anno 1632. Belgii Præfectus designatur (37.).

Eo igitur anno 1633. cum copiis profectus; sed Mediolani, valetudinis causa, aliquamdiu substitit. Tum novo milite instructus, iter profectus, copiasque suas cum Cæsareanis in Germania coniungens, anno 1634. ad memorabilem victoriam, de Suecis, apud *Nordlingam*, reportatam, plurimum contulit (38. 39.). Exinde ingentem consecutus gloriam, Bruxellis incredibili omnium favore atque lætitia exceptus est (40.). Eo igitur munere, cum strenue atque fideliter fungeretur, rem contra Foederatos, anno 1638. præcipue, prosperrime gessit (41.). De cetero variam belli aleam, atque ut plurimum adversam, expertus, præmatu-ram mortem oppetiit anno 1641. Princeps cum oris habitu, tum facilitate morum, ac probitate, & virtute etiam bellica laudatissimus. KHEVENHÜLLER, & cit. *Theatrum Europ.*

ANNA MARIA

MAURITIA.

XXX.

ANNA D. ei G. ratia FR. ancia
ET. NAV. arre REG. ina. Effi-
gies ANNÆ antiquorum more
stolata, a dextris sinistrorsum.

LUDOVICVS. XII. (per errorem
scilicet aut sculptoris, aut certe
chalcographi HERÆANI; cum
legendum sit XIII.) D. ei G. ratia
FRANCORVM. ET. NAVA. ræorum
REX. Protome Regis armata,
cum patagio, tæniis denticulatis
marginato, & ordinis S. SPIRITUS

TOM. II. P. I.

teffera: capite laureato, & non
nihil ad lævam deflexo.

Altera huius numismatis pars,
alteram magnitudine superat;
atque adeo utræque ex diversis
nummis desumptæ, ab HERÆO
ideo coniunctæ, atque adiectis
orbibus æquales factæ sunt: ut
sibi auxilio essent, stemma ge-
nealogicum ex nummis conte-
xendi. Ceterum matrimonium
ANNÆ cum LUDOVICO, quod
hic haud dubie designare vole-
bat HERÆUS, anno 1615. die
xxv. Novembris, celebratum
fuit. T. H.

C e 2

XXXI.

PHILIP-
PI III.
PROLES.

XXXI.

Perigraphe ut num. præcedenti. Protome Reginae in habitu viduitatis : capite nempe vittato & velato, a dextris finitiorum. Inferne sub brachio eius dextro WARIN, sculptor, nomen suum expressit.

LUDOVICVS XIII. D. ei G. ratia FR. ancie ET. NAV. arre REX. Protome Regis iuvenis armata, antiquorum more, cum ordinis S. SPIRITUS insigni: capite laureato, sinistriorum verso. In imo repetitur nomen sculptoris, additurque numerus anni 1643.

LUDOVICO XIII. hoc anno ad plures abeunte, Reginae filii, tum ætatis annum quintum agentis, tutela atque regni administratio, quam ad annum usque 1651. magna cum laude gessit, commissa fuit. Quæ res in sequenti numismate luculentius declaratur. M. S. B. ar. pond. sesquiunc.

XXXII.

Sedet Rex puerulus in folio, a cuius sinistris ANNA Regia mater affidens, eiusdem dextram, qua sceptrum tenet, sustinet. Additur perigraphe : ANNAE AVSTRIACAE REGIS ET REGNI CVRA DATA. & in exergo : M. DC. XLIII.

Hoc numisma se ipsum satis clare explicat. Est autem ex eorum numero, quibus celeberrima Accademia Regia Inscriptionum LUDOVICI XIV. vitam & gesta complectitur; editum ex editione Badensi de anno 1705. p. II.

(*) Vid. cit. memoires d' ANNE d' Autriche Tom. IV. p. 527. seqq.

XXXIII.

Tab. XII.

Regina filio Regi temonem, liliis conspersum, tradit, addita perigraphe : REGE LEGITIMAM AETATEM ADEPTO. In segmento : SEPTEMB. ris VI. M. DC. LI.

Legitima ad regendum ætas, secundum regni Francici leges, est annus XIV. Hunc cum attingisset LUDOVICUS, Regina acceptam potestatem filio reddidit; id quod hoc nummo exprimitur. Ib. p. 65.

XXXIV.

Adversa huius nummi pars fere eadem est, quæ num. xxx.

In averfa lilium in amœna regione cernitur, addito in peripheria hemistichio : DIVA. SE IACTAT. ALVMNA. In exergo numerus anni 1660.

Quamquam Regina anno 1651. ut vidimus, regni habenas filio tradiderit : eius tamen consilia & auctoritas etiam posthac plurimi valebant. Præprimis anno 1660. præcipuam operam contulit, ut MARIA THERESIA, eius ex fratre PHILIPPO IV. Rege Hispaniæ neptis, nuptui daretur; quo simul pax Pyrenaica coa-
luit (a). Eius rei memoriam continet præsens numisma, quod ante nos Cl. LOCHNERUS edidit, & fusiori commentario illustravit, in anno 1741. p. 321.

2

XXXV.

ANNAE AVST. riaca MATRI COLENDISS. ima. Pyramis effigiem ANNÆ præferens, & corona clausa fastigiata, supraque tumu-

Tab. XII. tumultum erecta, cui hinc inde duæ mulieres assident: quarum altera plorans, temonem tenet, *artis regnandi* symbolum: altera typum templi *Vallis gratia*, (*Val de grace*) Reginæ sumptibus ædificatæ, sustinet. In exergo annus & dies mortis legitur. OBIIT XX. IANV. *arii* M. DC. LXVI.

Numisma ex citatis nummis Accademix Regiæ eductum, ulteriori explicatione haud indiget. *Medailles de Louis le grand* p. 173.

FERDINANDUS INFANS

HISPANIÆ S. R. E.

CARDINALIS.

XXXVI.

FERDINAND. *us* HISPANIAR. *um* INFANS. Protome Infantis iuvenili facie, habitu sacro induti, cum brevibus capillis, a sinistris dextrorsum.

Postica scutum continet *Hispanicum*, imposita cruce, galero Cardinalium obtectum.

Hunc nummum anno 1619. cufum existimo, quo FERDINANDUS annum ætatis decimum nondum egressus, Archiepiscopus Toletanus, & S. R. E. Cardinalis designatus fuit; quippe quod eo oris habitu sistatur, qui illi ætati facile conveniat. *M. Imp. ar. fuf. pond. 3. drach.*

XXXVII.

FERD. *inandus* HISP. *aniarum* INFANS. S. *acra* R. *omana* E. *cclesia* CARD. *inalis* PROV. *inciarum* BELG. *icarum* GVB. *ernator*. Protome FERDINANDI eodem habitu; at hic provecioris iam ætatis appa-

ret, mystace & barba, ac longiori capillitio instructus, ceterum ad lævam conversus.

Aversa inscriptione carens, sistit a dextris, ut quidem videtur, FERDINANDUM, Hispanorum more vestitum, & in pedes erectum: a sinistris adest ISABELLA CLARA EUGENIA Gubernatrix Belgii: in medio manus e nubibus porrecta, annulum sustinens, a quo tres coronæ pendent, tropæo, quod mensæ insitit, & torque, cui signum crucis annexum, ornato, superimpositæ seu innexæ. In vertice legitur vox: DEO, & e nubibus angeli seu duo genii, utraque parte flores & fructus supra adstantes spargunt.

Si postica hæc revera ad istam anticam spectat, & non forte per HERÆI pictorem, ab alio nummo mutuata, huc translata fuerit: numisma hoc *votivum* honori FERDINANDI Cardinalis & ISABELLÆ CLARÆ eo tempore percussum ac datum fuisse tenendum erit, quo Rex PHILIPPUS IV. ad petitionem ISABELLÆ, FERDINANDUM Cardinalem, fratrem suum, Belgarum Gubernatorem renuntiaverat, adeoque anno 1632. quo id factum est; cum ISABELLA anno insequenti obierit.

Symbolo, itaque in aversa expresso, denotatur: firmamentum regnorum a Deo esse, & quemadmodum ISABELLA regnante bona quasi cœlitus descendunt, ita FERDINANDO gubernante bona & prospera cuncta expectanda esse. *T. H.*

PHILIP-
PI III.
PROLES.

XXXVIII. XXXIX.

FERDINANDVS. DEI. GRATIA.
HISPAN. *iarum* INFANS L. (i. e.
et cetera.) Effigies Cardinalis
fere ut num. precedenti, dex-
trorsum tamen versa. Addun-
tur figlæ sculptoris: ANA. F.
ecit: nisi legendum sit AXA. ut
in altero nummo, num. XXXIX.
expresso.

Alter a priori in hoc solum
differt, quod FERDINANDUS ar-
matus, qualiter scilicet in bel-
lum procedere consueverat,
compareat.

Hos nummos Clarissimus
VAN LOON honoribus FERDI-
NANDI datos fuisse docet, quan-
do iter in Belgium per Germa-
niam superiorem faciens, copiis
suis cum exercitu Casareo con-
iunctis, insignem victoriam,
a Casareanis ad *Nordlingam* de
Suecis ac Protestantibus repor-
tatam, deditionemque eiusdem
urbis plurimum promovit. *V.*
L. T. II. p. 219.

XL.

FERD: *inandus* HISP: *aniarum*
INFANS. S. *acra* R. *omane* E. *ccle-*
sie CARD: *inalis* PROV: *inciarum*
BELG. *icarum* GVB. *ernator*. Effi-
gies Cardinalis ut num. XXXVII.

In averfa sol, radios diffun-
dens, & terram & mare col-
lustrat, ac refovet, addito
lemmate: IN. COMMVNE. BO-
NVS.

Est hic nummus ex eorum
numero, quos Belgæ ad introi-
tum Cardinalis in terras suas,
lætitiæ causa, & conceptam

de futuro eius regimine spem ^{Tab. XII.}
optimam contestandi ergo, cu-
di iusserunt (a). *Ib. p. 220.* a
¶ *M. Imp. ar. pond. semunc.*

XLI.

In antica navis visitur in ma-
ri tranquillo, secundo vento
cursum tenens; per quam fe-
lix FERDINANDI gubernatio in-
telligitur, cuius nominis littera
initialis F, corona tecta, in area
superiori apparet, & in ambitu
perigraphe: HAC. FOELIX. RES-
PVBICA. NAVIGAT. AVRA.

In postica arma *Hieronymi*
QUESNOYI, fossæ Bruxellensis
Præfecti, exhibentur, cum pe-
rigraphe: CALCVLVS. FOSSÆ.
BRUXELL. *ensis* 1638.

Hoc anno FERDINANDUS co-
pias Comiti *Nassavio*, HENRI-
CI FRIDERICI filio, commis-
sas, apud *Callonium* in fugam e-
git: captis duobus millibus &
trecentis viris, undeviginti tor-
mentis, alioque apparatu bel-
lico, cum multis signis & ve-
xillis militaribus. Dehinc Gal-
lis obsidionem fani S. AUDO-
MARI solvere coactis, Princi-
pem quoque Auriacum, ingenti
cum ipsius detrimento ab
obsidione Geldriæ pepulit. Ad
hæc Hispani in Italia *Vercellas*,
in suis finibus *Fontem rapidum*
expugnarunt. Harum insigni-
um victoriarum cum præsens,
tum alius calculus, inter PHI-
LIPPI IV. numismata num. XV.
producendus, testes sunt, in
Catholico Belgio signati. *V. L.*
pag. 237.

PHI-

(a) Vid. VAN LOON l. c.

PHILIPPUS IV.

HISPANIARUM REX.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

Tab. XLII.
segg.

HILIPPUS vitæ lumen anno 1605. die VIII. Aprilis *Vallisoleti* adivit. Anno 1621. patri PHILIPPO III. in omnibus Hispaniæ regnis succedens, velut novus sol exorians (2.) regimen, submotis aliquot malis publicæ rei administris, (1.) egregie auspiciatus est.

Recepto deinde post mortem ALBERTI Archiducis, ab ISABELLA CLARA EUGENIA, amita sua, *Belgio* (3.) finitisque, in-eunte principatu, duodecim annorum, de quibus supra memoravimus, induciis, bellum cum Fœderatis Belgis recruduit, varia fortuna, eaque Hispanis magnam partem adversa, deinceps gestum. Et si enim anno 1622. contra MANSFELDIIUM prospere pugnatum (4. 5.) ac anno 1625. *Breda* feliciter capta fuerit (6.), a Principe *Auriaco* post annos novem frustra tentata (13.): et si præterea Batavi anno 1626. ab *Hulsto* reiecti (7.), & anno 1631. proelio navali victi (12.), ac denique FERDINANDUS Archidux, de quo pariter in præcedentibus, anno 1638. ubique superior fuerit (15.): hi tamen progressus multo minores erant iis, quos Batavi cum proprio Marte, tum Francorum, qui & ipsi Hispanis bellum indixerant (14.) opera (17. 18.) tam in Europa, quam & præcipue in Indiis fecerunt.

Accedebat his malis non solum *Catalaunia*, sed & totius *Lusitania* regni, deinceps nunquam recuperandi, defectio; atque insuper Neapolitani anno 1647. res novas moliti, HENRICUM de LORENA, Roma evocatum, caput sibi & Ducem constituunt (72-74): quanquam gallis anno 1655. rebellibus in auxilium venientibus, & ab *Alphonso* de PORTA feliciter cæsis pulsisque (75.) res tandem composita fuerit. Itaque facile erat Fœderatis anno 1648. pacem, qua libertatem adepti sunt, impetrare (22.).

At cum Francis bellum continuatum fuit, cumque iis æquiori deinceps Marte, maxime LEOPOLDI GUILIELMI Archiducis (27.), de quo nos suo loco, virtute, certatum. Inter ceteros feliciores successus anno 1653. duplici victoria potitus est PHILIPPUS; cum disiecta classe Gallica in Germania inferiori *Dunkerham*, in *Catalaunia Barcinonem* recuperavit (29.), tum anno 1656. repulsis a *Valencenna* Gallis, *Condatum* recepit (32.), eximio etiam elogio inde mactatus a suis; quod ipsi *Hedina* anno 1658. per prodicionem tradita fuerit (36. 50.).

Tandem

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

Tandem post diuturna hæc diffidia anno 1659. induciæ fa-
cta (37.), quas anno sequenti pax, toties exoptata (16. 31.
34.) cui a montibus *Pyrenaicis* nomen inditum, excepit (38-
41.) matrimonio LUDOVICI XIV. Regis Franciæ cum MARIA
THERESIA, PHILIPPI filia natu grandiori, stabilita (42.).

Post hæc PHILIPPUS ad legitimam, Domuique suæ Austria-
cæ utilem in regnis suis successionem, animum advertens, arc-
tissimum cum LEOPOLDO *Augusto* fœdus init (44.) eique filiam
MARGARITHAM THERESIAM despondet (45.), dumque regnum
Lusitania vi armorum recuperare nequidquam studet, vitam sum-
me laboriosam cum æterna requie commutat: postquam Mo-
narchiam Hispanicam annis quadraginta, maiori cum virtute, quam
felicitate rexisset.

Coniugio bis se devinxit: primum cum ELISABETHA, HEN-
RICI IV. Regis Franciæ filia (20. 21.), quæ ei præter alios li-
beros, in tenera ætate defunctos, anno 1629. die XVII. Octob.
BALTHASAREM (9.) genuit, in flore iuventutis anno 1646. ex-
tinctum, nec non supra dictam MARIAM THERESIAM, de qua
postea.

Altera coniux MARIA ANNA, FERDINANDI III. Imp. filia,
anno 1649. nupta (23-26.) eundem pariter multa solole bea-
vit. Ex adultis sunt laudata MARGARITHA, LEOPOLDI *Magni*
postea uxor, & CAROLUS in regno successor, cuius post mortem
Regis MARIA ANNA vidua (46.) tutelam, ut videbimus, susce-
pit. Eius nummos suo loco recensebimus. Memoratur etiam
PHILIPPUS PROSPER anno 1657. natus (35.), sed qui post an-
nos quatuor denatus est.

Præter hos IOANNEM ab *Austria* ex consortio suscepit, Belgii
postea Præfectum (34.), cuius numismata pariter producturi
sumus.

Ex nummis uncialibus duo dumtaxat (47. 48.) exhibe-
mus, quamvis alii plures recenseant. Ex monetis reliquis cum pri-
mis notanda est, quæ ei *Fidei Defensoris* titulum attribuit (59.).
Ceteræ symbola, cum patri, tum avo, ac proavo iam usur-
pata (57. 61. 62. 65. 68-70.) præferunt. KHEVENHÜLLER
cit. Theatr. Europ. Cæ.

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI.

I.

PHILIPPVS. IIII. D. ei G. ratia
HISPAN. iarum R. ex. Protome
Regis armata, ordinis aurei vel-
leris tessera insignis, cum brevi

capillo. Inferius sub brachio eius
dextro numerus anni 1621.
legitur.

HERCVLI. HISPANO. S. enatus
P. opulus Q. ue h. ammoniac. HER-
CULES, seu PHILIPPUS, sub
HERCVLIS infantis schemate, duo
serpentes comprimens, genibus
super alias eiusmodi bestias in-
nixus.

Vix

PHILIPPI IV. Regis Hisp. Numismata et monetae.

Tab. XLII.

Tab. XLII.

Vix dum PHILIPPUS III. mortem occubuerat, cum novus Rex statum publicum, male constitutum, reformaturus, indignis ministris, qui malis artibus rempublicam pessumdabant, eique velut venenati quidam serpentes exitio erant, continuo loco motis, optimos quosque, atque adeo dignos subrogabat (a). Quæ res cum subiectos populos, ac inter hos præcipue etiam *Hannonios* ingenti afficeret gaudio, id præsentium nummo testati, PHILIPPUM cum HERCULE contulerunt, qui in cunis, id est in aditu regiminis, dracones, seu iniquos publicæ rei administratos, discerperit. *V. L. T. II. p. 133.*

II.

PHILIPPVS. IIII. HISPANIAR. REX. Protome Regis fere ut num. præcedenti.

In averſa PHOEBUS quadrigas circa orbem agens, addito lemmate: LVSTRAT. ET. FOVET. In area a dextris siglæ quædam, sculptoris, ut reor, nomen denotantes, observantur.

Est hoc numisma ingentis illius spei monumentum, quam cives de novo Rege, principatum tum feliciter, cum præclare adeo auspicante, conceperant. Pari emblemate PHILIPPUS II. sub imperii initium usus fuerat, ut in nummis eius vidimus. *V. L. I. cit. c. 5. M. Imp. a. sed forma paullo minori.*

III.

REGNANTE. PHILIPPO. QVAR. TO. 1622. Effigies Regis fere TOM. II. P. I.
(a) KHEVENHÜLLER op. sæpe cit. T. IX.

ut num. præcedenti. Manus, PHILIPPUS IV. HISPAN. REX. æram Christi secans, nummum seu calculum *Antverpiæ* cufum indicat.

TANDEM. VOLVBILE. FIXVM. Monumentum sepulcræ, in cuius fronte legitur: QVIES. Eidem globus impositus.

Deceſſerat an. 1621. d. 13. Iulii ALBERTUS Archidux, at nulla prole relicta. Quare cum inter PHILIPPUM II. eiusque filiam convenisset, ut, si ipsa hereditibus careret, dominium Belgii rediret ad Regem Hispaniæ: ISABELLA, marito mortuo, reddidit Regi, quod ei ex pacto debebat, & vicario tantum nomine ab hoc tempore Belgio præfuit.

Per hanc coniunctionem provinciarum Belgicarum cum regno Hispaniæ, successio Belgica, quæ, dum viveret ALBERTUS, incerta erat, fixa demum & certa reddita est. Ita nummum explicat *Cl. D. V. L. loc. cit. pag. 142.*

IV.

PHIL. IPPUS IIII. D: ei G. ratia HISP. ANIARUM ET. INDIAR. UM REX. Protome Regis armata, & torque aurei velleris conspicua, capite nudo ad lævam converso.

In postica corona regia, quam crux oblonga, erecto situ, transiit; oblique gladius & sceptrum, eidem coronæ decussatim inserta, crucem ANDREANAM formant. Additur perigraphæ, ex *LUC. I. 51.* desumpta: FECIT. POTENTIAM. IN. BRACHIO. SVO.

Nummus creditur conservare memoriam prælii, quod, cum D d MANS-
pag. 1242. seqq.

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

MANSFELDII Comes invasio-
nem in Belgium Catholicum
pararet, inter hunc ipsum, &
Hispanos anno 1622. commif-
sum fuit, fatis felici pro his po-
sterioribus successu. Quod qui-
dem cum sub ipsa regni PHI-
LIPPI IIII. initia acciderit, Regi
& regno & Religioni firmitatem
atque omnigenam prosperitatem
videbatur ominari. *lb. p. 144.*

V.

Antica pars eadem est, quæ
præcedentis numismatis.

Postica in eo solummodo dif-
fert, quod dicta crux a brachio
armato e nubibus protenso susti-
neatur, id quod inscriptioni eo
aptius convenit: & in perigraphæ
particula in omiſſa fuerit. *M.*
Imp. ar. pond. semunc.

VI.

VICTORIA. PRUDENTIA. ET.
FORTITUDINE. In segmento
1625. Leo pede altero laurea
ramum, altero anguem tenens.

BREDA. A. PHIL. IPPUS IIII. HISP.
ANIE REG. E CAPTA. Prospectus
urbis Bredæ haud ita pridem
expugnata.

Qua occasione hic nummus
cusus fuerit, inscriptio averſæ
partis fatis docet. Nimirum
cum Breda, urbs haud parum
alias munita, & valido quoque
tum præsidio instructa, sed ali-
mentorum laborans penuria, post
diuturnam & gravem obsidio-
nem Hispanorum Duci SPINO-
LÆ se dedere coacta fuisset; post-
quam neque MAURITIO, nec,
eo mortuo, HENRICO FRIDE-
RICO fratri, succurrere urbi
contigerat. Leo in adversa

virtutis emblemata est, serpens Tab. XLII.
prudentia, laurea victoria. V.
L. p. 162.

VII.

PHIL. IPPUS IIII. D. EI G. RATIA
HISP. ANIARUM ET. INDIAR. UM
REX. ZC ETERA. Effigies Regis
fere ut num. I.

OPTIMA. QVÆQ. UE AB. ALTO.
1626. (a). Quatuor naves
syrtibus insidentes, aliis in-
terim fuga elabentibus. Super-
ius palmæ ramus, transiens
per coronam lauream, pluvia
cœlitus rigatam.

HENRICUS FRIDERICUS Prin-
ceps Auriacus, cui fratre mor-
tuo, summa belli a provinciis
Fœderatis commissa fuerat; com-
parata ingenti classe, petierat o-
ram Flandricam, ceperatque
consilium, expugnata arce *Kiel-
drechtsiana*, *Hulstum* obsidendi;
sed accidit, ut aqua dilapsa co-
geret Principem mittere hoc
consilium, & quatuor naves,
quæ in syrtibus inciderant, re-
linquere Hispanis. Hi ergo
peculiare Divinæ providentiæ
signum grati agnoscentes, can-
dem hoc nummo testatam fe-
cerunt. *lb. p. 165.*

VIII.

PHIL. IPPUS IIII. D. EI G. RATIA
HISP. ANIARUM ET. INDIAR. UM
REX. ZC ETERA. Effigies Regis
ut num. præcedenti.

VNIONI. PLÆ. VICTORIA. LÆ-
TA. 1628. Fasciculus sagitta-
rum per transversum positus su-
per aram rotundam, encarpis
ornatam, illisque duo palmæ
rami

Tab. XLII. rami decussatim impositi, tanquam *Victoriæ* symbolum.

Felici valde belli successu potissimum in terris, foederato Belgio vicinis, Frificis, Holfaticis, Westphalicis, usus adhuc fuerat exercitus Cæsaris & *Lige sanctæ*, quæ vocatur. Hinc pro arcto amicitiz nexu, qui tum inter Romanorum Imperatorem & Regem Hispaniæ vigeat, hic in societatem quoque gaudii venit, cuius hic ipse nummus signum est. *lb. p. 170.*

IX.

Protome Regis ut num. II. absque perigraphe

Postica hanc inscriptionem, senis lineis absolutam, complectitur: OB. NATVM PHILIPPO 40. HISP. *aniarum* REGI. PRIMO GENITVM 17. OCT. *obris* AN. *ni* 1629. SENAT. *us* CAM. *eracensis* fieri F. *ecit*.

Hæc ipsa inscriptio satis argumentum nummi declarat. Filii scilicet natiuitas cum protulit, nati PHILIPPO post sterile XIII. annorum matrimonium. Princeps die 4. Novembr. a ZAPATA, Purpurato Ecclesiæ Romanæ, sacro baptisinate tinctus, BALTHASAR, CAROLUS, DOMINICUS, LUCAS, PHILIPUS appellatus fuit. *lb. pag. 184.*

X.

Perigraphe eadem cum num. VII. Scutum Regis coronatum, & torque aurei velleris cinctum, eiusdem insignia referens.

Postica navem laceram, tanquam naufragium passa esset, exhibet, vexillum gestans *Burgundicum*. Desuper ancora in Tom. II. P. I.

ter notam chronologicam 1630. PHILIP. comparat. Additur perigraphe: POS IV. HISPAN. SPES. SVPEREST. SOLA. SPES. REX. VLTIMVM. SOLAMEN.

Ordines Belgii Catholici, cum viderent insignes provinciarum foederatarum successus, quæ transferre sedem belli in ipsum illud Belgium cogitabant, ad ISABELLAM Archiducem miserrunt Legatos, qui ipsi calamitates patriæ, in nummo per navem laceram expressas, exponerent, earumque causas haud alias esse declararent; quam quod omnia munera extraneis, Hispanis scilicet, fuissent tradita, civibus contra neglectis.

Obnixè igitur peterent ab Archiduce, ut ad Regem Hispaniæ mitteret, cum supplici petitione, ne copias Hispanicas amplius traduceret in Belgium, sed patriam civibus defendendam relinqueret. ISABELLA precibus Ordinum locum faciens, statim Comitem *Solrensem* ablegavit in Hispaniam, & hinc optimam spem Belgis fecit, quæ hoc nummo, *Antverpiæ* cuso, exprimitur. *Ibid. pag. 186.*

XI.

Perigraphe itidem cum num. VII. congruit, & effigies fere cum num. IV.

Dux naves, velis & malis bene instructæ, luctantes quidem cum mari, vehementer agitato, sed eius tamen vim sustinentes, adiecto lemmate: AGITATA RESVRGO. 1630.

Comes *Solrensis* rediit ex Hispania Ordinibus Brabantia litteras Regis attulerat, quibus D d 2
ipsis

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

ipsis omnem se lapidem motu-
rum promisit, ut satisfaceret eo-
rum precibus, utque eorum
querelæ tollerentur. Qua ex
caussa spem quoque fecit, fore,
ut ipse in Belgium veniat. Sed
& ad bellum gerendum tuen-
damque patriam magnam argen-
ti vim misit. Ex quo in
spem Belgæ venerunt, navem
Reipublicæ, licet ingentibus agi-
tata procellis, tamen elucta-
turam, nec undis & fluctibus
submersam iri. *Ibid. pag. 187.*

XII.

PHILIP. *pūs* IIII. HISP. *ania-*
rum INDIAR. *umque* REX. CATHO-
LICVS. DCIOCCXXI. Facies Regis
ut num. IV. dextrorsum tamen
versa

DVLGIA. SIC. MERUIT. SAM-
SON fauces leonis dirumpens,
in cuius cadavere, ut S. scriptura
docet (a), paucis post diebus
favum mellis invenit. Inferius
in area repetitur numeris Ara-
bicus annus Christi 1631.

Hispani ut repararent dam-
num, in America hucusque a
Batavis acceptum, classem opti-
me instructam eo mittunt, quæ
prælio cum classe Batava com-
misso, eandem fugere coëgit,
occiso ipso classis Præfecto, cum
fortiter atque intrepide decertaf-
set. Per leonem haud dubie
foederatum Belgium, cuius sym-
bolum est, intelligitur.

CL. VAN LOON calculum præ-
terea addidit, qui nummo huic
mnemonico per omnia similis
est, & fere *manu* solum *Ant-*
verpiensi discernitur. *M. Imp.*

(a) Iudic. xiv. 5. & 6.

(b) Videlicet: *Falempin, Ciffoing, Wa-*

ar. fus. pond. 2. dr. V. L. pag. Tab. XLII.
192.

XIII.

PHIL. *ippus* IIII. D. ei G. *ratia*
HISP. *aniarum* ET. INDIAR. *um*
REX. ZC. *etera* 1634. Effigies
Regis fere ut num. IV.

In averſa leo in pedes erec-
tus, altero anteriori pede gladi-
um vibrat, altero aram susti-
net, in qua ignis ardet. Ad-
ditur perigraphæ: FORTIVS. MV-
NITVR. ADORTVS.

Haud adeo clara sunt huius
nummi symbola. Ex mente D.
VAN LOON, mox citandi, cu-
sus fuit, cum MONCADA, qui
usque ad FERDINANDI Cardina-
lis adventum, rebus Belgicis
præerat, HENRICUM FRIDERI-
CUM coëgisset obsidionem *Bre-*
de solvere, sola adventus sui
fama. *Ib. p. 218.*

XIV.

PHIL. *ippus* IIII. D. ei G. *ratia*
HISP. *aniarum* REX. DOM. *inus*
PROV. *incia* INS. *ulane* 1635.
Effigies Regis fere ut num. IV.
Averſa continet insignia *Insula-*
rum, quatuor aliis parvulis, to-
tidem videlicet urbium (b),
quæ in provincia Insula alta iu-
risdictione gaudent, circum-
data.

Exprimit nummus insigne pa-
cis desiderium, cuius spes plane
evanescere videbatur, postquam
Rex Galliæ, bello Hispanis in-
dicto, exercitum in Belgium
miserat, qui & Hispanis oppo-
nere se conantibus feliciter pro-
fligatis, prope Traiectum ad Mo-
sam

vraing & Comines.

b

Tab. XLII. fam se cum Principis *Auriaci* copiis coniunxit, & hinc aliquot Hispanici Belgii urbes cepit. *Ib. p. 222.*

XV.

PHIL. *ippus* IIII. D. ei G. *ratia* HISP. *aniarum* ET INDIAR. *um* REX. Rex cataphractus & pileo cristato tectus, equo vehitur, dextra parazonium tenens, sin. frenum.

Postica cum num. XI. convenit, mutata solum nota chronologica in annum 1638.

Hoc anno Hispani Duce FERDINANDO Archiduce variis in locis, uti ad num. XLI. Tab. XLI. retulimus, vicerunt. Eius rei monumentum quoque est præfens calculus, in Catholico Belgio signatus. *V. L. p. 237.*

XVI.

Typus adversæ cum num. IV. conspirat: in ambitu præterea manus expansa, *Antverpia* testifera, comparet.

In postica duæ manus e nubibus prodeunt, quarum altera fertum tenet, altera gladium, addita perigraphæ: IN. MANV. BELLI FINIS. 1635.

Cum hoc anno Batavi bello unacum Gallis ardentius incumberent, ac Princeps *Auriacus* ingenti cum exercitu Flandriam peteret: Flandri animo deiici, atque summis precibus pacem exoptare. Hinc, ut animi erigerentur, hoc calculo ad virtutem incitantur; quippe, quod *belli finis*, seu pax, in manu, quæ scilicet hoste fortiter repulso, viam sibi ad victoriam ar-

mis faciat, sita sit. *Ibid. pag. 242.*

XVII.

Area huius nummi sequenti inscriptione exarata est: PHIL. *ippus* IIII. REX. PATER PATRIÆ ARTIA. OBS. *essa* 1641. addito numero II.

Aversa inscriptione caret.

Huius generis nummos Præfectus *Aria* urbis, necessitate ob pecuniæ penuriam adactus, cudentos curavit, stipendii, militibus solvendi causâ, cum urbs gravissima a Gallis premeretur obsidione, quæ & deditionem tandem Præfecto extorsit. *Ib. p. 253.*

XVIII.

Alterum nummum priori esse similem, dempta forma & pretio, facile cuivis apparet. Numeri porro Romani, ad æram Christi adiecti II. & I. valorem ac pretium monetæ significant.

XIX.

PHILIPPV. IIII. D. ei G. *ratia* REX. Effigies Regis ut num. XII. In imo æra Christiana 1642. & in area siglæ P G C N observantur.

In aversa continuatur titulus: SICILIÆ. HIERVSAL. *em.* Scutum Regis coronatum.

Siglæ in area adversæ nomen magistrî monetarum denotare videntur. Ceterum nummus hic dubio procul inter Neapolitanos pertinet. *M. Imp. au. I. d.*

XX.

PHIL. *ippus* D. ei G. *ratia* HISP. *aniarum* REX. Protome Regis fere ut num. IV. In imo artificis

Ibid. PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

ficus nomen : MONIFORTⁱ, le-
gitur.

ELISABETA. BORBONIA. PHIL.
ippi IIII. VXOR. Protome Re-
ginæ, pulchre comptæ.

Hæc PHILIPPI IIII. coniux,
filia erat HENRICI IV. Franciæ
Regis, nata anno 1602. & anno
ætatis decimo tertio PHILIPPO
in matrimonium data, filium
ipfi & filiam peperit. Obiit a:
1644. sub finem Octobris: eius
ergo honori consecratus hic
nummus fuit. *V. L. p. 271.*

XXI.

PHIL. ippus IIII. OMNIVM.
HISP. aniarum, INDIAR. um ET
VTRIV. sque SICIL. iæ REX. Pro-
tome Regis ut num. præcedenti.

ELISABETA. SOREONIA. (*Bor-
bonia*) PHILIPPI IIII. HISP. ania-
rum REG. iæ VXOR. Protome
Reginæ pariter ut num. præce-
denti. Ab humeris loco gemmæ,
quæ in priori nummo visitur,
crucicula dependet.

Visum est hoc numisma ico-
nicum præcedenti subiungere,
quod ELISABETHÆ honoribus
pariter datum sit: qua vero oc-
casione, nemo facile dixerit.
Funeris saltem non est, cum
Rex vegetiori vultu, quam in
præcedenti appareat. *T. H.
extat quoque in M. Imp. ar.
pond. I. dr.*

XXII.

Tab.
XLIII

PHILIPPVS. IIII. HISPANIAR.
um REX. Effigies Regis armata,
insigni ordinis aurei velleris orna-
ta, capite nudo ad lavam verso.

Aversa hanc inscriptionem
complectitur : † RELIGIONE

CONSTANTIA MAGNANIMITATE. Tab.
XLIII

Pertinet hoc numisma inter
ea, quæ memoriam conservant
pacis firmæ & perpetuæ inter
Regem Hispaniæ & Rempubli-
cam Batavam, *Monasterii* an-
no 1648. stabilitæ, quæ in
omnibus provinciis Hispanicis
ingenti gaudio locum fecit.
Mens nummi est : Regem pie-
tate sua & constantia immo &
magnanimitate, qua Batavis li-
bertatem concessit, hanc pa-
cem & tranquillitatem provin-
ciis suis peperisse. *V. L. l. c.
p. 297.*

XXIII.

PHIL. ippus IIII. D. ei G. ratia
HISP. aniarum REX. DOM. inus
PROV. incia INS. ulensis. Proto-
mæ adversæ PHILIPPI & MARIE
ANNÆ coniugis suæ. Superius
dextræ iunctæ, matrimonii sym-
bolum.

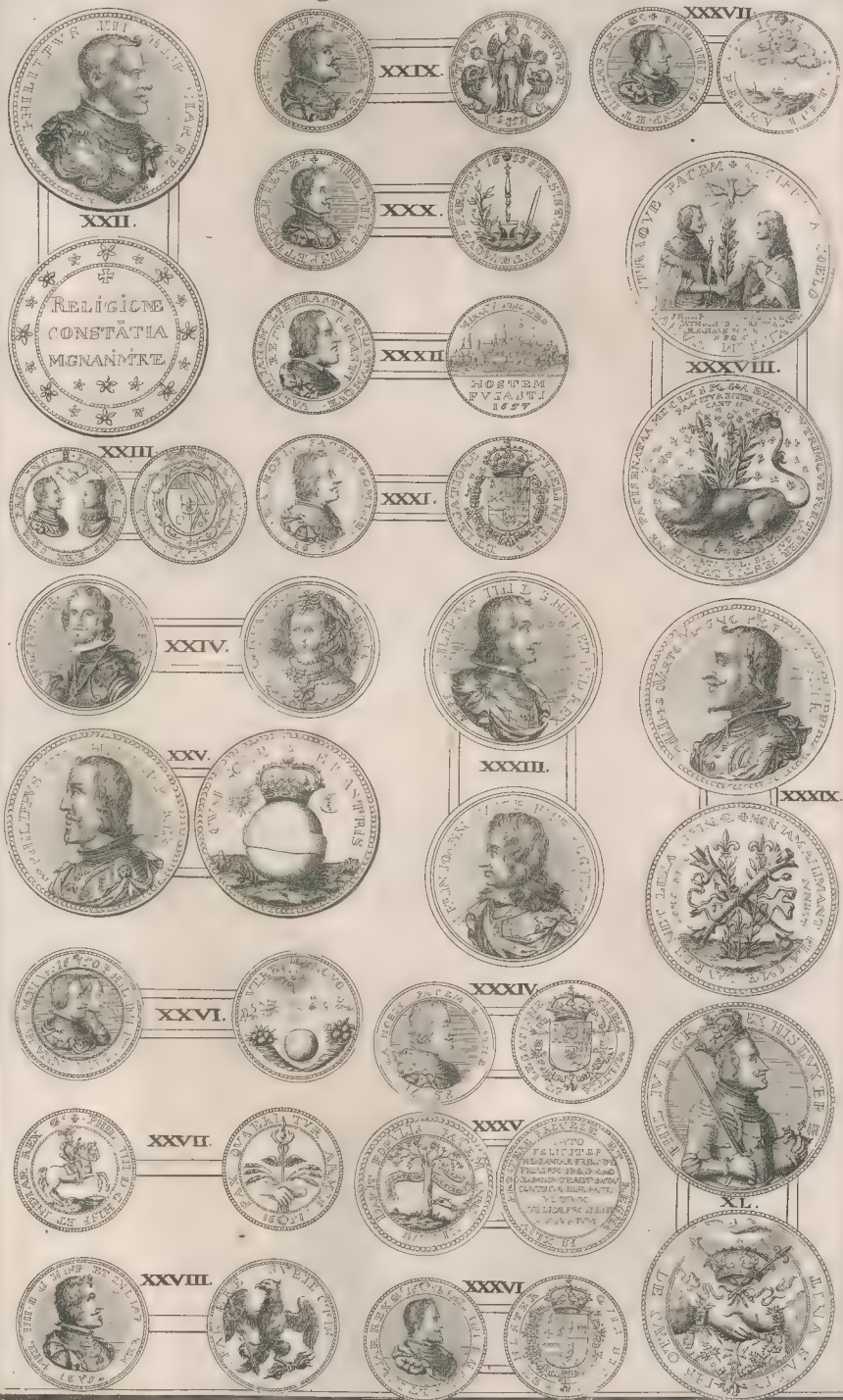
In postica arma *Burgundica*
cum tesseri *Insulensibus*, adiecta
perigraphæ : IVNCTA. SALVS.
NOSTRA.

Cum Rex filium, ex priori
coniuge susceptum, immatura
morte amisisset, motus deside-
rio successorum regnis relinquen-
di, ad secundas nuptias cum
MARIA ANNA, FERDINANDI IIII.
Imp. filia processit, cuius matri-
monii occasione præfens calcu-
lus in *Belgo-Gallia*, Cl. Dom.
VAN LOONTO, loco mox citando,
teste, percussus fuit. *lb. p. 327.*

XXIV.

PHILIPPVS. IIII. HISPAN. ia-
rum REX. Protome Regis ar-
mata, cum torque aurei velle-
ris,

PHILIPPI IV. Regis Hisp. Numismata et monetae

Tab. XLIII. ris, capite nudo, nonnihil dextrorsum verso.

MARIANA. (pro MARIA ANNA) HISPAN. *ie* REGINA. Protome Reginæ, adversa fronte, pulcherrime, pro more eius seculi, compta.

Vix dubitaverim, etiam hoc numisma occasione secundarum PHILIPPI nuptiarum cufum fuiffe; quia & Rex & Regina tam insigni & splendido habitu, ceu sponsus & sponsa, comparent. *M. Imp. au. pond. 6. ducat. cum dimid.*

XXV.

PHILIPPVS. IIII. HISPANIAR. *um* REX. Protome Regis armata & tessera ordinis aurei velleris conspicua, capite nudo, dextrorsum respiciente. Inferius a dextris nomen sculptoris A. WA. *terloos F. ecit*, legitur.

In altera nummi facie globus terrestris, cui corona imposita, symbolum videlicet *mundi Austriaci* seu *Hispanici*. Superius a dextris sol, a sinistris luna comparet; ille Regis emblema, hæc Reginæ est; quippe quæ omnem a Rege splendorem accipit. Adiicitur perigraphæ: CVM. SOLE. ET. ASTRIS.

Nuptiæ Regis cum MARIA ANNA occasionem huic nummo dederunt. Hæc anno 1650. fratre comite per Italiam profecta in Hispaniam, *Mantuam Carpetanorum* magna cum pompa, vecta curru triumphali, intravit, honorificentissime a Rege eiusque filia MARIA THERESIA excepta.

CL. VAN LOON, mox citandus, nummum alium vulgavit,

huic per omnia similem; at minoris moduli: ubi porro notat, globum in utroque nummo fascia circumligatum, insignium Austriacorum symbolum gerere, quod suo loco relinquimus.

Ceterum, quæ eadem occasione, communi errore de eorundem insignium origine advertit, tomo I. examinavimus. *M. Imp. ar. pond. 2. drach. V. L. loc. cit. pag. 345.*

XXVI.

PHIL. *ippus* IIII. ET. MARI. ANNA. HISP. *ania* MONAR. *cha* 1650. Effigies iugatæ Regis & Reginæ, ad lævam conversæ.

Sol supra Geminorum signum stans, illustrat orbem, Hispanicum scilicet, qui positus est inter duo copiarum cornua, adiecto lemmate: VERE NOVO.

Est huius nummi idem, quod præcedentis argumentum, eademque occasio. *Ib.*

XXVII.

† PHIL. *ippus* IIII. D. ei G. *ratia* HISP. *aniarum*. ET. INDIAR. *um* REX. ZC. Rex Hispaniæ totus armatus, cum pileo cristato in capite, equo vehitur.

PAX. QVÆRITVR. ARMIS. 1615. Duæ manus tenentes MERCURII caduceum, inter sex aristas.

Hæc *pacis* symbola esse, facile cuivis est intellectu. Pacem enim Hispani, bello cum Gallis adhuc impliciti, licet hoc anno satis felicibus successibus usi, vehementer optabant: Ordinum Belgii operam, qui se se internuncios offerebant, lubentissime accipientes. Interim bello persequendo se pares quoque ostent-

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX. offendunt; dum non solum Re-
gem bellico habitu exhibent;
sed & pacem armis se quæsitu-
ros nunciant. *Ib. p. 354.*

XXVIII.

PHIL. *ippus* IIII. D. *ci G. ratia*
HISP. *aniarum* ET. INDIAR. *um*
REX. 1652. Protome Regis
ut num. IV.

In postica aquila alis expansis,
adverso corpore, dextro ungue
caduceum, sin. Iovis fulmen
tenet, adiecta perigraphæ, ex
a VIRGILIO (a) mutuata: PAR-
CERE. SVBIECTIS. supple: ET
DEBELLARE SVPERBOS. Cum
Regina Franciæ MAZARINUM
Purpuratum exulem revocasset,
supremus Franciæ Senatus, so-
cietate cum Principe CONDÆO
& Duce *Aurelianensi* inita, eum
criminis Maiestatis reum fecit;
supellectilem splendidissimam,
& bibliothecam, quæ paucas
pares habuit, hastæ subiecit,
& LEOPOLDUM Archiducem in
auxilium contra eum advocavit,
qui, ne civibus Galliæ terrorem
incuteret, litteris Bruxellis scri-
ptis, publice declaravit, se cum
exercitu suo non venire, nisi
ad defendendos regii sanguinis
Principes, & fastum MAZARI-
NI deprimendum. Atque hanc
ipsam LEOPOLDI mentem num-
mus propositus declarat. Pa-
cem scilicet regno reddere di-
ctoque obedientibus incolumi-
tatem, Cardinalem autem in or-
dinem redigere spondet. *Ibid.*
p. 355.

XXIX.

Adversa præcedenti fere respon-
det, omiſſa nota chronologica.

(a) *Æneid. VI. 853.*

In averſa *Victoria* alata & Tab.
XLIII.
alte fuccincta, adverſa fronte,
media inter duo delphinos ſtans,
ſingulis manibus ſertum proten-
dit. In ambitu perigraphæ:
VTROQUE AB LITTORE, legitur
& in exergo numerus anni 1653.
interpoſita manu expanſa, *Ant-
verpiæ* teſſera.

Duplici victoria lætus hic an-
nus Hiſpanis fuit. In Belgio
Archiducis LEOPOLDI opera poſt
longam obſidionem *Dunkerkam*,
uſa per Anglos claſſe Gallica,
obſeſſæ urbi in ſubſidium veni-
ente, & nihil tale (quippe quod
Gallis cum Anglis pax eſſet)
opinante, fame ad extrema
redactam, recuperarunt: in
Catalaunia vero *Barcinonem* ur-
bem receperunt. Quæ ambæ
urbes, cum maritimæ ſint, del-
phinis ſignificantur. *Ibid. pag.*
357.

XXX.

Perigraphæ adverſæ numero
xxvii. reſpondet: effigies cum
præcedenti convenit.

PERSISTAM AD VTRVMQVE
PARATVS 1655. Sceptrum reg-
gium ſuper incude erectum in-
ter lauri, ſeu olivæ ramum &
gladium denudatum.

Rex Hiſpaniæ licet cum Gal-
lis pacem facere enixe deſidera-
ret, atque hac mente Summi
Pontificis opem imploraſſet,
Gallos tamen, fœdere cum
CROMWELLIO nixos, a pacis
ſtudio plane abalienatos invenit.
Quo ipſo ad bellum proſequen-
dum cogeſſetur.

Neque vero invitum ſe id
facere, aut a bello plane abhor-
rere,

Tsb.
XLIII.

rere, sed, si dignitas regia id requirat, ad *utrumque* sive bellum, sive pacem se *paratum* esse, hoc nummo declaravit. *Ibid. pag. 396.*

XXXI.

Effigies Regis ut num. xxxix. In ambitu perigraphen sequens precatiuncula Ecclesiastica constituit: DA NOBIS PACEM DOMINE. In imo numerus anni 1656.

In averſa insignia *Hispanica* coronata exhibentur, cum perigraphæ: FIDELI MILITIA. ET LEGATIONE.

Expressit Belgis hoc desiderium pacis; partim quod copię Lotharingicę, desertis Hispanorum castris, ad Gallorum partes transferant; partim quod reditus ex Anglia legati Hispanici de certissimo CROMWELLII consilio, bellum Hispanis, vi fœderis cum Gallis percussi, indicendi, & de apparatu eam in rem factò, Belgas certiores facere poterat. Sed nihilo fecius *fideliori militia*, quam Lotharingorum tum erat, ac *fideli legatione* pacem sperabant. *Ib. p. 397.*

XXXII.

Protome Regis ut num. iv. Eam sequens perigraphæ circumdat: VALENCIANAM LIBERASTI CONDATVMQVE. RECUPERASTI.

In averſa prospectus urbis *Valencennarum*, posita super ea inscriptione chronographica: MIRACVLOSO DEO. quę annum 1656. exprimit. In segmento inscribitur: HOSTEM FVGASTI. id quod cum inscriptione adversę partis coniungendum. Addi-

TOM. II. P. I.

tur numerus anni 1657. quo PHILIPPI IV. scilicet nummus signatus fuit. HISPAN. REX.

Quidquid in nummo exprimitur, id revera Hispani anni 1656. duce IOANNE *Austriaco* præstiterunt. Profligarunt Gallos, qui *Valencennas* oppugnabant: ceperunt *Condatum*, ex qua urbe crebras Galli faciebant excursions, totumque *Brabantia* agrum australem populabantur, tributa undique congerentes. *Ib. p. 403.*

XXXIII.

PHILIPPVS. IIII. D. ei G. ratia HISP. *aniarum* ET IND. *iarum* REX. 1657. Effigies Regis more solito.

s. *erenissimus* PRIN. *ceps* IOANN. *es* AVSTR. *iacus* HISP. *aniarum* REG. *is* FILIVS. Effigies IOANNIS armata, cum insigni ordinis Melitenſis, capite nudo, dextrorsum respiciente.

De hoc IOANNE plura dicemus infra, ubi reliquos eius nummos adducemus. Quod superest, isthoc numisma honoribus IOANNIS, in quo quippe unacum Rege comparet, forte ideo tributum est, eo quod anno præcedenti, insignes de hostibus victorias retulerit, ut ad nummum præcedentem notavimus, qui pariter anno, dictas victorias inſecuto, percussus fuit. *Ibid. pag. 398.*

XXXIV.

Nummus hic idem est cum num. xxxi. atque eodem modo desiderium exprimit, quo Belgę erga pacem flagrabant. Et revera causa suberat illam impense exoptandi; Galli enim in
E e Flan.

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN-
REX.

Flandria ceperant *Gravelingam*, *Aldenardam*, *Menenam*, *T-pram*, arcem *Cominensem*, *Gram-montensem* & *Ninovensem*, omnemque agrum adjacentem, sic ut IOANNES *Austriacus* toti Flandriae timeret, & inundatione progressibus Gallicis ponere obicem cogeretur. Quo ipso multa millia iugerum agri perdidit, & rusticos coegit salutem in urbibus quarere. Quo factum, ut in his alimenta mox deficerent, & omne miseriarum genus invehetur, Gallis interim agros vicinos misere vastantibus.

Ceterum ordo inter hunc & sequentem nummum a chalcographo nostro leviter immutatus est. *Ib. p. 422.*

XXXV.

Adversa huius numismatis pars oleam exhibet, cuius cortici manus, e nubibus prodiens, aliquid inscribere videtur: circum eam schedula volitat, hoc præferens hemistichium: CRESCENTE HAC PAX AVREA CRESCET. In ambitu legitur chronogramma: DABIT POPVLIS PACEM, quod annum MDCLVII. exprimit, qui una adscribitur.

Aversa hanc inscriptionem complectitur, novem lineis absolutam: NATO FELICITER HISPANIAR.UM PRINCIPI PHILIPPO. PROSPERO HISPANOS INTER ET BATAVOS CONTINVANDÆ PACIS VOIVM PVBLICÆ PROSPERITATIS AVGVRIVM, & in margine: PROSPERE PROCEDE

ET REGNA PSALMO XLIV (a).

Nummus hic talis est, ut

(a) Adluditur ad nomen PROSPERI.

eius statim pateat occasio. Natus scilicet regnorum Hispaniae heres, diu expectatus, Hispanorum omnium animos gaudio explevit, & sigillatim Legatum Hispanicum, qui *Haga* erat, commovit, ut præter multa alia latitiae signa, pro ea, quæ inter Batavos & Hispanos tum vigeat, amicitia, quadam Ordinum Generalium membra splendido exciperet convivio, atque inter ea eius generis numismata distribueret, quale hic videmus. Auguratur scilicet Principem recens natum, pacem cum Batavis non solum conservaturum, sed & toti imperio otium redditurum esse, nec quidquam, quod ad augendam civium felicitatem pertineret, pro omine, ex nomine desumpto, neglecturum.

Ibid. pag. 414.

XXXVI.

PHIL. IPPVS IIII. DEI GRATIA
HISPANIARUM ET INDIARUM
REX ZC 1658. Effigies Regis fere ut num. IV.

QVIS SICVT REX NOSTER.
Scutum coronatum, cinctum aureo vellere, insignia referens *Hispanica*.

Elucet ex hoc nummo ingenium Hispanorum, qui elati faustis, quibus hoc anno usi, successibus, cum aliquot Gallorum duces in ipsorum castra transfugissent, & in primis RIVIERVS, *Hedinam*, munitum *Artesia* oppidum, cuius præfecturam a MAZARINIO frustra petierat, Principi CONDAEO tradidisset, Regi suo neminem ante-

Tab.
XLIII

Tab.
XLIII.anteponendum putabant. *Ib.*
pag. 416.

XXXVII.

† PHIL. IPPUS III. D. ei G. ratia
HISP. ANIARUM ET. INDIAR. UM
REX. ZC. Eadem Regis effigies.

Sol densas nubes dispellens,
radiosque suos in subiectam re-
gionem spargens, addito lem-
mate: PERRVMPET. 1659.

Emblema hoc *pacis* est, cu-
ius haud parvam spem hic an-
nus Hispanis afferebat, & quam
MAZARINII artes pepererunt, ma-
trimonium Regis cum Principe
Sabaudica simulantis. Quo com-
motus Rex Hispaniæ, LUDOVI-
CO pacem & filiam suam obtu-
lit. Hinc statim de pace agi
coeptum, induciæ bimestres fa-
ctæ, quæ pacis quasi prænuntiæ
erant, & spem faciebant, pa-
cis ipsius mox secuturæ. *Ibid.*
pag. 437.

XXXVIII.

Antica pars Regem Hispaniæ
& Franciæ palliatos exhibet, sce-
ptræ gerentes, dextrisque oli-
væ ramum amplectentes; quam
SPIRITUS Sanctus sub columbæ
specie advolitans, quasi attulif-
se fertur, per versum in ambi-
tu legendum: † ACCIPIT A COE-
LO MISSAM MANVS VTRAQUE PA-
CEM. Additæ in exergo se-
quens inscriptio: PHILIPPO IV.
CATHOLICO. LUDOVICO XIV.
CHRISTIANISSIMO REGIBVS PA-
CIFICIS S. ENATUS POPULUS Q. UE
G. ANDAVENTSIS.

In postica exhibetur leo, mel-
le ab apibus circumvolitantibus,
nutritus: quo symbolo adludi-
Tom. II. P. I.

tur ad leonem, in cuius ore fa-
vum mellis SAMSON invenit. PHILIP-
PUS IV. HISPAN. REX.
Hinc infra legitur ænigma, ea-
dem occasione enatum, atque
convivis, die nuptiarum suarum
exceptis, propositum: DE FOR-
TI DVLGEDO IVD: ICUM XIV. V. 8.

Ad latus leonis præterea tres
rami cernuntur, e quibus nas-
cuntur lilia, *Francica* scilicet,
scriptis desuper verbis Sacræ Scri-
pturæ: PASCITVR INTER LILIA
CANT: ICORUM II. & in ambitu:
† A BELLIS VTRIMQUE FORTITER
GESTIS DVLCEDINE PACIS ENATA
A. UNO MDC LX. S. ENATUS POPU-
LUS Q. UE G. ANDAVENTSIS.

Pulchre hoc numisfate pax
Pyrenæa exprimitur, quæ de-
mum anno 1660. superatis,
quæ adhuc obversabantur, dif-
ficultatibus, Cardinalis MAZARINII,
& Comitis HARONIS ope-
ra in Phasianorum insula coa-
luit.

Quæ licet Gallis, quam Hi-
spanis, multo esset utilior, ta-
men cum bello funestissimo fi-
nem faceret, Belgis ingens gau-
dium attulit, & huic nummo
locum fecit, qui docet, virtu-
te bellica pacem parari, simul-
que arctissimæ amicitia inter
Gallos & Hispanos nexum, LU-
DOVICI Regis & MARIE THE-
RESIÆ matrimonio stabilitum,
egregie declarat. *Ib. p. 443.*
¶ in M. Imp. ar. pond. sequiunc.

XXXIX.

PHILIPPO. QVARTO. MAGNO.
PACIS. DATORI. Effigies
Regis ut num. XXV.

In averfa crux *Burgundica*,
at sine flammis; sed potius im-
plicata tribus virgulis, lilia pro-
E c 2 fe.

PHILIPPUS IV. HISPAN. REX. ferentibus : IVNGIT CONCORDIA. & in ambitu sequens hexametron scriptum : * NON. IAM. ANIMANT FLAMMÆ. LAVROS. NEC. LILIA. SPINÆ.

Numismate isto amicitiam inter Gallos & Hispancos, per dictam pacem restitutam, indicari nemo non videt. Ceterum PHILIPPUM Magni titulo mactatum fuisse, docet CZERWENKA (a). *M. Imp. ar. pond. semunc. 2. dr. V. L. l. c.*

XL.

PHIL. ippus IV. D. ei G. ratia REX. HIS. paniarum DVX. BRABANTIA 2. (cetera). Imago Regis cataphracta ad medium corpus, cum tessera ordinis aurei velleris, & corona in capite, ad lævam converso : dextra gladium nudatum tenet, sin. globum crucigerum.

DE CÆLO SPIRITVS VNIT. Corona regia illustrata lumine SPIRITVS Sancti. Eam duo sceptrā connexa transeunt, quorum alterum in crucem, alterum in liliū definit. Sub corona duæ manus sunt iunctæ, cinctæ torquibus aurei velleris & ordinis SPIRITVS Sancti.

Hæc omnia symbola sunt amicitia Gallo-Hispanicæ, explicatione vix egentia. *Ib.*

XLI.

Tab. XLIV. Effigies Regis fere ut num. iv. Perigraphæ genus nummi indicat : NVMMVS CALCV. latorius CAMERÆ RATIONIS BRAB: antie A. MO PACIS.

In averſa genius volitans, ferens altera manu librum, tanquam codicem accepti & expensī, altera trutinam, tritissimum Iustitiæ symbolum. Additur

perigraphæ : PACE RESVRGET IVSTITIA ET RATIO. I 660. Tab. XLIV.

Scilicet Brabantini non ignari, omnia iura belli tempore negligi, sub pedibusque iacere, nunc pace restituta, iustitiæ quoque & æquitatis restitutionem ac ærarii correctionem, haud sine causa sperabant. *Ib. p. 445.*

XLII.

PHIL. ippus IIII. D. ei G. ratia HISP. aniarum ET. INDIAR. um REX. PHILIPPI solita Effigies.

In averſa Hymen alatus stans inter armorum congeriem, dextra præfert virgulam oleagineam, & corollam myrteam, sinistra tædam nuptialem, qua ignem armis subdit. Adicitur in peripheria hemistichium : CEDANT CONCORDIBVS IGNIBVS ARMA. I 660.

Docet nummus, matrimonio Regis Franciæ cum PHILIPPI filia omnem plane inimicitiam sublatam : pacemque super fundamento solidissimo structam esse. *Ibid.*

XLIII.

PHIL. ippus IIII. D. ei G. ratia HISP. aniarum ET. INDIAR. um REX. I 669. Effigies Regis more solito.

In postica sol illustrans alcyonem, secure in nido suo natantem, in medio mari, sed tranquillo & sedato. Adicitur hemistichium : * TVIÆ PAX V. BERTATIS ORIGO.

Mors filii Regis unici, & futuri successoris gravissimi luctus causa Hispaniæ civibus fuisset, nisi hoc anno vi. Nov. damnum

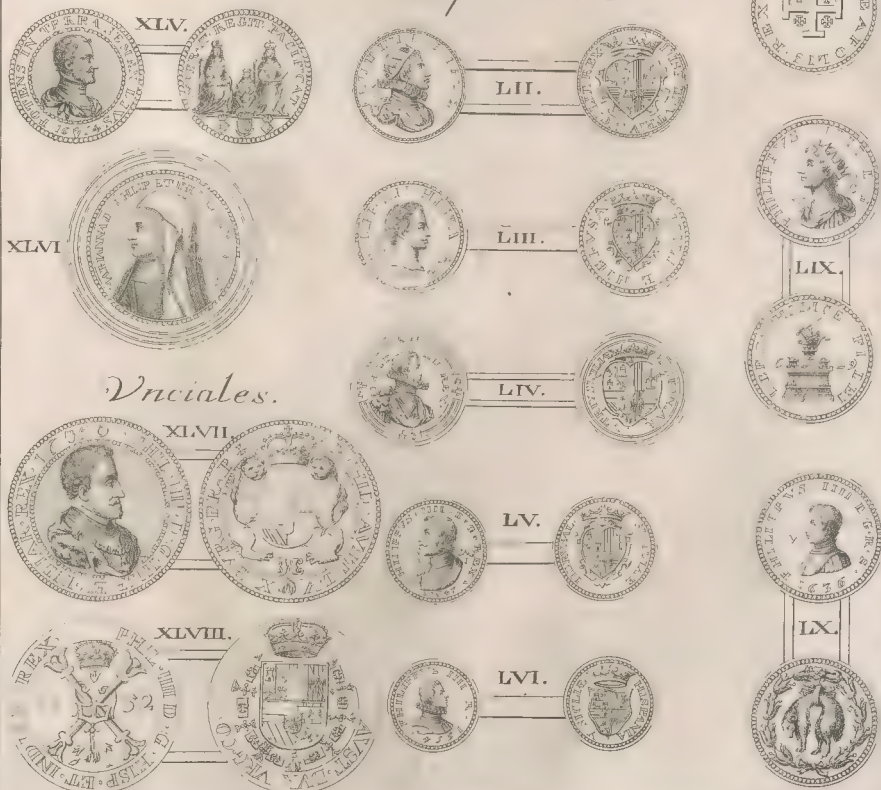
PHILIPPI IV. Regis Hisp. Numismata et monetae.

Tab. XLIV.

Monetae.

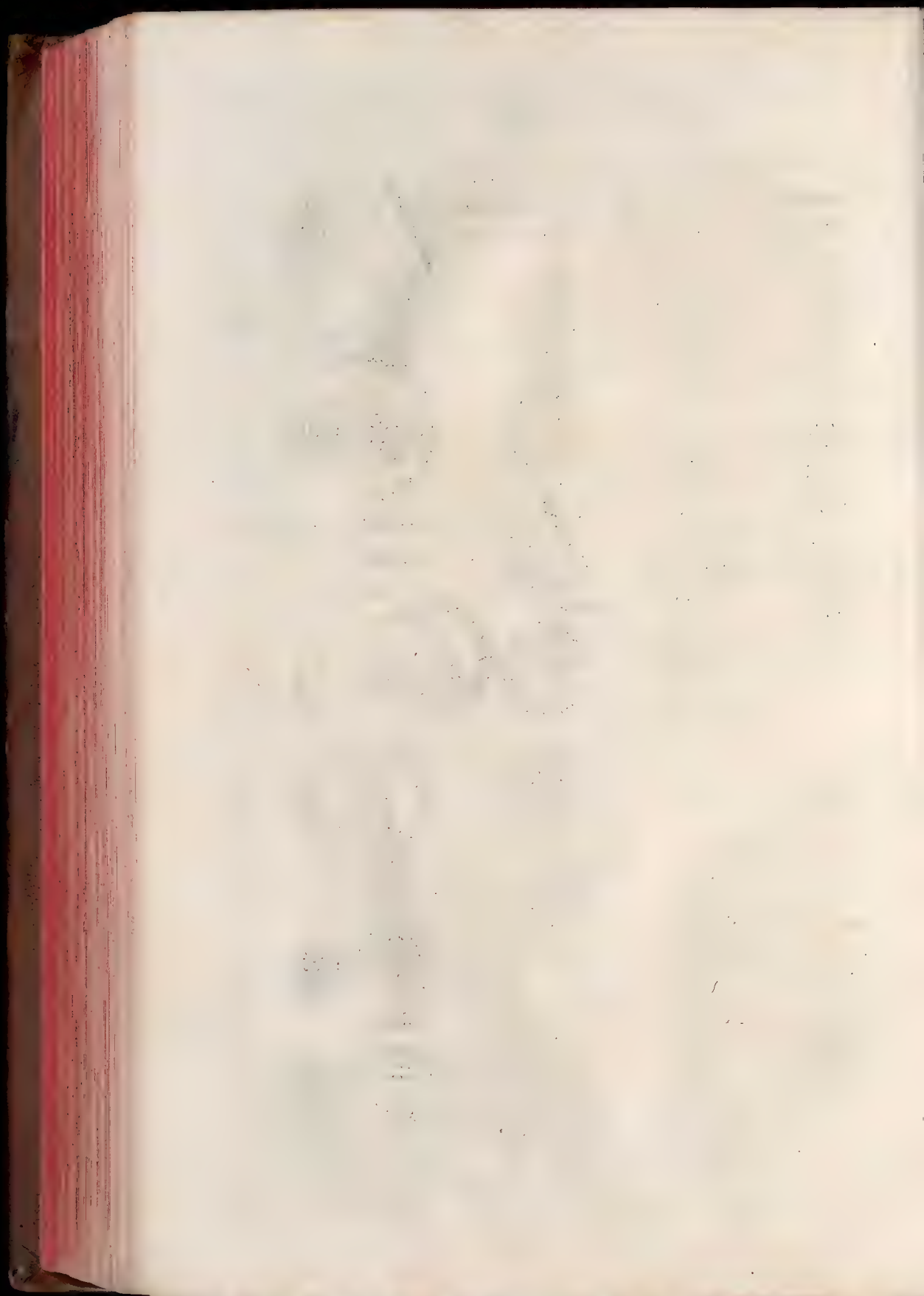

Monetae.
Neapolitanae.

Vnciales.

Tab.
XLIV.

num istud refarcisset Regina, felici partu enixa infantem CAROLUM, IOACHIMUM, ANTONIUM, LEOPOLDUM, cuius profecto natiuitas magnum momentum ad firmandam pacem *Pyrenæam* attulit, facile alias labantem. Quo minus mirum, si in Belgio huius partus caussa latitiae documenta prodierunt, quorum de numero hic nummus fuit.

Partus Reginae forte ideo cum alcyone comparatur, quia hæc avis in hyeme nidificare solet, quod tempus regium puerperium fere attingebat. *Ib. p. 476.*

XLIV.

PHIL. IPPUS IIII. D. ei G. ratia
HISP. *aniarum* ET. INDIAR. *um*
REX. 1664. Effigies Regis ut
in præcedentibus.

In aversa HERCULIS columnæ, fune colligatæ, quæ licet a quatuor ventis cardinalibus impetite, stant tamen immotæ in mari turbulento. Alteri insistent leo, *Hispania* emblemata, ob Regnum *Legionis*, immo & ob *Belgium*; alteri vero Aquila Imperii. Desuper adscribitur lemma: STABVNT.

REX PHILIPPUS, neque pace *Pyrenæa*, neque solemni promissione, qua & filia ipsius & gener LUDOVICUS XIV. de omnibus suis iuribus in Monarchiam Hispaniæ decesserant, & sub nullo unquam prætextu eam se affectaturos, sacramento quoque addito, sponponderant, factis prospectum sibi ratus: firmiore vinculo successionem regnorum suorum, si quid ipsi humani accidisset, confirman-

dam putavit, eamque ob causam arctissimo amicitiae nexu cum LEOPOLDO *Augusto* se se coniunxit. Cuius amicitiae signum nummus hic est. *Ibid. pag. 495.*

XLV.

Effigies Regis more consueto. In perigraphæ legitur versus secundus ex *Psal. cxii.* desumptus: POTENS IN TERRA SEMEN EIVS. Additur numerus anni 1664. cum manu expansa, futo urbis *Antverpiensis* symbolo.

Cernuntur in aversa liberi Regis; ad dextram sedet filia MARGARITHA THERESIA, Imperatori LEOPOLDO desponsata. Hinc propter eam legis IMPERAT. Ad sinistram MARIA THERESIA, quæ nuptiis suis pacem firmaverat, seu mavis, attulerat Hispaniæ & Galliæ regnis, quod indicat vox: PACIFICAT, iuxta eam scripta.

Inter has medius est futurus Monarchiæ heres Princeps CAROLUS, sceptrum proinde tenens: atque ideo supra eum scriptum: REGIT.

Singuli sunt coronis ornati, sedent in foliis, atque ad pedes habent tesseras cuilibet convenientes.

Inter alios articulos, cum LEOPOLDO pactos, unus Imperatori promittebat MARGARITHAM THERESIAM, PHILIPPO ex secundo connubio 1651. natam: cuius matrimonii consumatio licet ob iuventutem sponsæ hoc anno fieri nondum potuerit, nummis tamen istud iam fuit celebratum. *Ibid. p. 496.*

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

XLVI.

MARIANNA. (pro MARIA AN-
NA) D. ei G. ratia HISP. anie ET
INDI. arum REGINA. GVBER. na-
trix.

Altera Regis uxor tota vela-
ta; adeoque viduæ habitu; hinc
post mortem regis demum num-
mum cufum fuisse constat, quod
& *Gubernatricis* titulus confir-
mat.

Hunc enim vindicare sibi,
mortuo Rege, demum pote-
rat, cum & filii tutelam, non
nisi quatuor annos tum habenti-
tis, & curam omnium Hispani-
æ regnorum, & provincia-
rum, quoad CAROLUS in suam
tutelam pervenisset, fusciperet.
M. Imp. e. & T. H.

NUMMI UNCIALES.

XLVII.

PHIL. ippus IIII. D. ei G. ratia
HISP. aniarum ET. INDIAR. um
REX. 1650. quem numerum
manus *Antverpiensis* fecat.

In averfa continuatur titulus:
†. ARCHID. ux AVST. riæ DVX.
BVRG. undie BRAB. antie. Scu-
tum Regis coronatum, & a
duobus leonibus sustentatum.
Infrapendet ab ignitabulo vellus
aureum. Dubium non est, quin
uncialis iste in Brabantia sit cu-
sus. *M. Buol. ar. pond. sem-
unc. 3. dr.*

XLVIII.

Eadem perigraphe. *Crux An-
dreana* coronata & ignitabulo cin-
cta, cui annexum vellus aureum:
apparentibus scintillis, quarum u-
na sub corona, quatuor alia pro-

pe aureum vellus conspiciuntur.
Additur in area hinc inde nota
chronologica 1652.

Tab.
XLIV.

In averfa perigraphe exesa est:
quæ superfunt litteræ hæ sunt:
AVST. riæ DVX BVRG. undia CO.
mes. . . Scutum Regis corona-
tum, & torque aurci velleris
cinctum. *lb. ar. pond. semunc.
2. dr.*

MONETÆ.

XLIX.

PHILIPPVS. IIII. D. ei G. ratia
HISPANIARVM Rex A. mo 1662.
Hæc est utriusque partis peri-
graphe.

Est hæc moneta cuprea. Litte-
ræ M Y signa, ut puto, magi-
stri monetarum sunt, & nume-
rus 16. pretium indicat. *M.
Imp. e cupro.*

L.

Nihil, nisi forma, hic num-
mus ab illo differt, cuius typum
supra ad annum 1658. num.
XXXVI. dedi, ut cuivis aspici-
enti facile apparet. *lb. a.*

LI.

PHILIPPVS. IIII. REX. HISPANIA-
RVM. 1658. Effigies Regis fe-
re ut num. IV.

MEDIOLANI. DVX. EC. (*et ce-
tera*). Insignia Regis coronata.

Docet perigraphe averfæ, Me-
diolanensibus nummum hunc
deberi.

Alios in Hispania percussos
nummos habes in recens apertis
Grossorum scriniis (a). His ad-
dita moneta *Brabantie* leone in-
signis, quæ in Belgio cufa vi-
detur,

a

(a) Locul. III. Tab. VII. a num. 65. seq.

Tab.
XLIV.

detur, æra adscripta 1625. *Ibidem* n. 71.

Iam reliquas in Italia percussas monetas, quas VERGARA edidit, inspiciamus. *Ibid. ar. pond. sesquidrach.*

MONETÆ NEAPOLITANÆ.

LII.

PHILIP. *pūs* IIII. D. *ei* G. *ratia* 1622. Protome Regis armata, capite corona radiata tecto, & ad lævam converso, cum ordinis aurei velleris insigni. Retro illud siglæ M C C observantur, quas magistri monetarum esse iudicamus.

In averfa continuatur titulus: HISP. *aniarum* ET. VTRIV. *sque* SICILIE. REX. Scutum, cordis formam habens, coronatum, insignia referens Regis Hispaniæ. VERG. p. III. n. 1. a.

LIII.

PHILIPP. *us* IIII. HISP. *a. nia-*
rum RE. X. Caput Regis nudum. In area eadem siglæ, quæ in præcedenti nummo leguntur: & in imo numerus anni 1626.

SICILIAE. HIERVSA *lem.* Scutum coronatum cum *Hispania* tesseris. Observatu dignum, in his PHILIPPI IIII. nummis Neapolitanis eum frequenter *Hispania* Regem, non *Arragonia* appellari, quod secus erat in nummis PHILIPPI II. & III. Videri tamen possunt, quæ supra pag. 201. ad num. XXII. notavimus. *Ibid. pag. 16. n. 10. au.*

LIV.

PHILIP. *pūs* IIII. REX. HISP. *NIAR. um* VTRIV. *sque* SICILIE. Hæc perigraphæ utriusque partis est.

In averfa sunt insignia Regis coronata; in adverfa vero Rex armatus apparet cum aureo vellore, capite aperto: litteræ intra marginem pretium nummi indicant. *Ibid. p. 124. n. 22.*

LV.

PHILIPPVS. IIII. D. *ei* G. *ratia* REX. Effigies Regis armata capite nudo, dextrorsum respiciente. In imo numerus anni 1647. & in area hinc inde siglæ: P C A G V, monetarii videlicet.

Averfa cum num. LIII. convenit. *Ib. p. 122. n. 18. au.*

LVI.

PHILIPPVS. IIII. R. *ex.* Effigies Regis fere ut num. LII. in imo numerus anni 1654.

Averfa insignia Regis coronata continet, cum reliqua tituli parte: HISPANIA *rum* VTRIV. *sque* SICILIE.

In collectione *Grossorum* (a) a similis occurrit nummus; sed in adverfa æram Christi adscriptam habet 1634. *Ib. p. 125. n. 23. ar.*

LVII.

PHILIPPVS. IIII. D. *ei* G. *ratia* 1622. Caput PHILIPPI radiatum ad pectus cum paludamento, antiquorum more. Pone illud sigla M C.

Averfa sequentem inscriptionem coronæ laureæ seu oleaginæ inclusam complectitur: PVBLICA COMMODITAS.

Simi-

(a) Locul. III. Tab. VIII. n. 70.

PHILIPPUS. IV. SIMILES typos vidimus inter
HISPAN. nummos PHILIPPI II. & III.
REX. *Ibid.* p. 113. n. 3. a.

LVIII.

Adversa huius monetæ pars
præcedenti respondet.

In averſa crux *Hierosolymitana*, in cuius quatuor angulis totidem minores cruces, cum reliqua parte tituli exhibentur: NEAPOLIS. REX. 1622. *Ibid.* n. 4. a.

LIX.

Pars antica itidem cum num.
LVII. congruit, omiſſa nota chronologica, & in area præter figlas M C, etiam littera V. obſervatur.

In poſtica caſtellum tribus munitum turribus, in quarum media, reliquis eminentiori, leo vigilat, gladium vibrans. Additur perigraphe: DEF. ENFOR CATHOLICE. FIDEI, & in area hinc inde: 1629.

Adluditur forte per caſtellum & leonem, ad inſignia regni *Caſtilie & Legionis*. Ceterum hoc loco repeti poſſunt, quæ ſupra ad ſimiles nummos PHILIPPI III. (a) diximus. *Ibid.* pag. 116. num. II. a.

LX.

PHILIPPVS. IIII. D. ei G. ratia R. ex. S. *icilia* 1636. Caput Regis nudum ad pectus cum lorica, a ſiniſtris dextrorſum. In area a dextris ſigla V.

In averſa vellus aureum, coronæ oleagineæ incluſum, abſque inſcriptione.

(a) Supra p. 199. num. xv.

Similes typos, ſed minoris Tab. XLIV.
moduli, reperies in recens a-
pertis *Groſſorum* ſcriniis (b), &
ſupra inter nummos avi & pro-
avi. *Ib.* p. 117. n. 12. ar.

LXI.

PHILIPPVS. IIII. D. ei G. ratia Tab. XLV.
1621. Effigies Regis ut num.
LVII.

In averſa faſciculus ariſtarum cum perigraphe; POPVLORVM. QVIES. *Ib.* p. 114. n. 5. a.

LXII.

PHILIPPVS. IIII. REX. 1625. Caput Regis radiatum ad lævam converſum. Pone ſigla B.

IN. HOC. SIGNO. VINCES. Crux *Hierosolymitana*, in cuius angulis flammæ ex inſigni ordinis aurei velleris deſumptæ. *Ib.* p. 115. n. 7. a.

LXIII.

PHILIPPI. IIII. D. ei G. ratia R. ex. Caput Regis radiatum ad pectus cum lorica. Pone ſigla M C.

In averſa ignitabulum, e quo flammæ prodeunt: nota emblemata *Burgundica*, adiecto lemmate: ANTE. FERIT. (ſupple: *quam flamma micet*) 1626. *Ib.* n. 8. a.

LXIV.

PHILIPPVS. IIII. D. ei G. ratia REX † SICILLÆ. ET. HIERVSALEM. Hæc perigraphe eſt partis utriuſque.

Adverſa exhibit Regem armatum cum aureo vellere, ſed capite aperto & dextrorſum reſpiciente. Averſa inſignia *Sicula*, iuncta *Hierosolymitanis*. Scutum

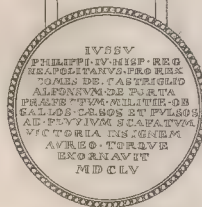
(b) Locul. III. Tab. III. n. 26. & 27.

PHILIPPI IV. Reg. Hisp. Monetae. Tab. XIV.

Monetae.
Neapolitanae. Nummi ad
hist. Philippi IV.
pertinentes.

LXXXV.

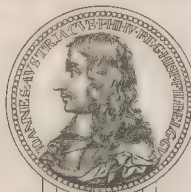

Ioannis ab Austria
numismata reliqua

LXXXVI.

LXXXVII.

LXXXVIII.

LXI.

LXXXI.

LXII.

LXIII.

LXIV.

LXXXII.

LXV.

LXVI.

LXXXIII.

LXVII.

LXVIII.

LXIX.

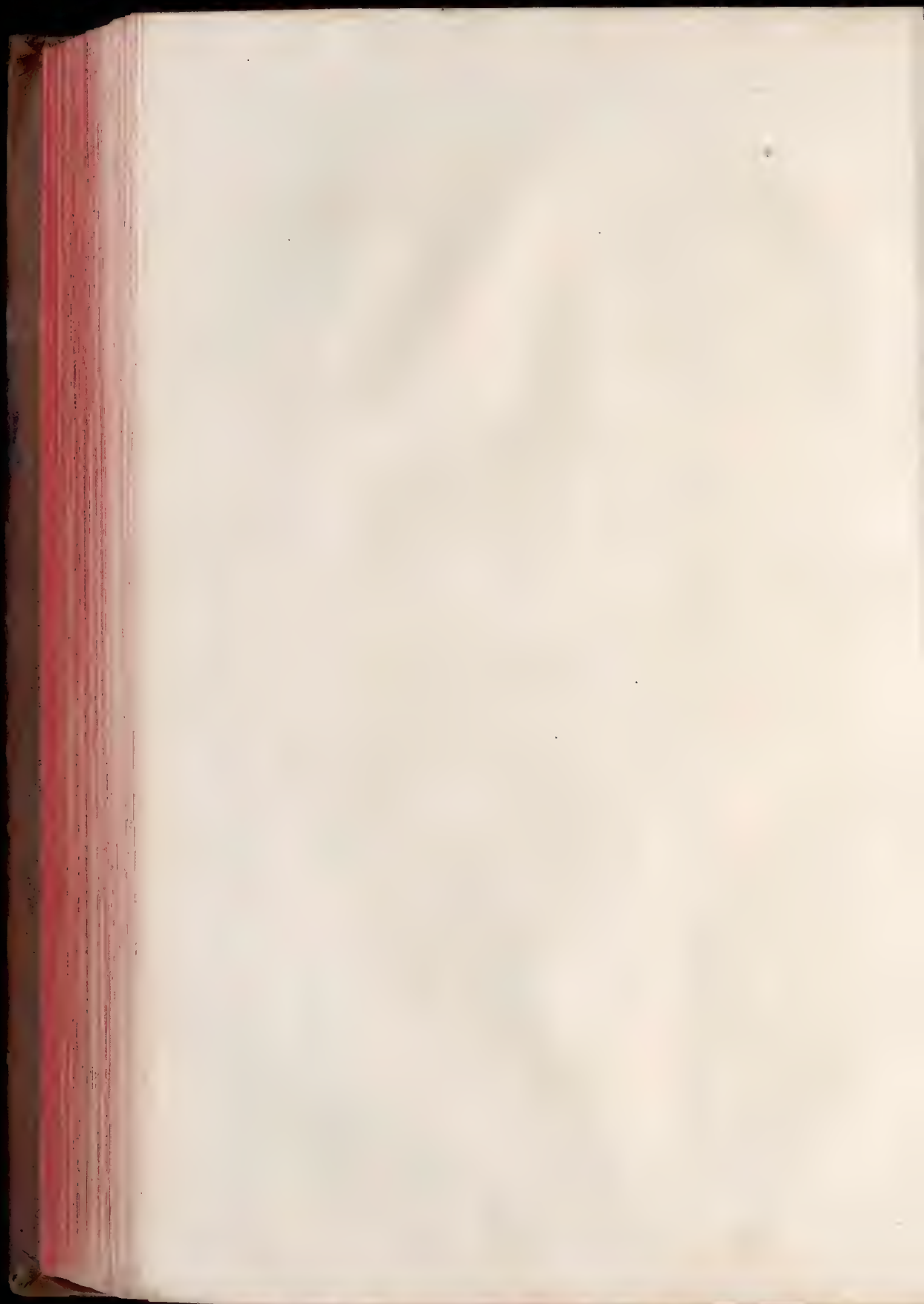

LXXXIV.

LXX.

Tab.
XLV.

tum est coronatum, & positum inter epocham cusi huius nummi 1638. *Ib. p. 118. n. 13. a.*

LXV.

PHILIPP. *us* IIII. R. *ex* H. *ispa-*
nia. Effigies Regis, capite ra-
diato, dextrorsum collocato.

IN. HOC. SIGNO. VINCES.
Cruz vulgaris inter flammulas
collocata. Recurrit hoc lemma,
quod hic supra, & in nummis
CAROLI V. non semel vidimus.
Ib. p. 116. n. 9. a.

LXVI.

PHILIPPVS. IIII. DEI. GRA.
tia REX. 1648. Protome Regis
aureo vellere conspicua, capite
radiato, ad lævam respiciente. In
area siglæ D C N & stella obser-
vantur.

In averfa, cui deest perigra-
phe, scutum coronatum infi-
gnia Regis refert. *Ib. p. 124.*
n. 20. ar.

LXVII.

PHILIPPVS. IIII. REX. Ca-
put Regis nudum ad pectus, cum
lorica. Notæ in margine ad-
positæ pretium nummi indi-
cant.

In averfa scutum *Hispanicum*
cum reliqua tituli parte: HIS-
PANI. & VTR. *insque* SICILI. &
Ib. n. 21. ar.

LXVIII.

PHILIPP. *us* IIII. D. *ei* G. *ra-*
tia REX. 1647. Protome Re-
gis armata, capite radiato, ad læ-
vam converso. In area hinc
inde siglæ G C N L.

TOM. II. P. I.

Averfa cum num. LXII. CON-
venit. *Ib. p. 122. n. 19. ar.*

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

LXIX.

PHILIP *pus* IIII. REX. Pro-
tome Regis fere ut num. præ-
cedenti. Pone siglæ M G C.

Averfa præcedenti respondet,
omissis flammis, addita tamen
æra Christi 1621.

Nummus hic, uti & mox
subsequens secundum æram,
quam præferunt, prioribus an-
teponi debuerant; sed quia hu-
ius generis nummi nihil singu-
lare continent, noluimus ab or-
dine; quem eis VERGARA sta-
tuit, recedere. *Ib. p. 112. n.*
2. ar.

LXX.

PHILIPP. *us* IIII. D. *ei* G. *ratia*
1622. Caput Regis radiatum,
ad lævam conversum.

In averfa nomen Regis denuo
repetitur: PHILIPP. *us* IIII. D. *ei*
G. *ratia* REX. Cornu abundantia.

Monendus hic est Lector:
nos ordinem in recensendis his-
ce nummis eum servasse, quem
tabulæ editionis, quam VER-
GARA Romæ anno MDCCXV.
in forma quadruplicata curavit,
præferunt: in citandis contra
nummis, editionem ibidem anno
sequenti procuratam, secutos
fuisse. *Ib. p. 114. n. 6. ar.*

NUMMI

AD

HISTORIAM
PHILIPPI IV. FACI-
ENTES.

LXXI.

HEN. *ricus* DE LORENA. DVX.
REIP. *ublice* NEAP. *olitana.* Par-
ma coronata, in qua inscriptum:
F f s ena-

PHILIP-
FUS IV.
HISPAN
REX.

*senatus P. opulus Que Neapoli-
tanus.*

In averſa Sanctus IANUARIUS,
magnus ille Neapolitanorum Pa-
tronus, ad medium corpus, ad-
verſa fronte, in nubibus, habitu
Episcopali indutus, apparens:
dextra, velut benedicens, e-
lata, ſiniſtra pedum paſtorale
tenet. Additur perigraphe:
s. anſte I. annuari REGE. ET.
PROT. *ege NOS.* 1648.

Hunc nummum, ut item
tres ſequentes huius tabulæ,
percutiendos curavit HENRICUS
Dux GUISIUS, Roma advoca-
tus a ſeditioſis Neapolitanis, qui
cum ARIELLO, vulgo MASTIA-
NELLO, ſublato, caput & *Du-
cem Reipublicæ ſuæ*, ut in num-
mo loquuntur, habere vole-
bant: quam dignitatem GUISI-
us haud invitus accepit. *Ib. p.*
120. *n. 14. a.*

LXXII.

HENRICUS DE LORENA DVX.
REL. *publica Neapolitana.* Scu-
tum corona *Francica* tectum,
cum inſcriptione: *senatus po-
pulus Que Neapolitanus.*

PAX ET VERTAS. 1648.
Ramus olivæ & tres ſpicæ in
decuſſim poſitæ, ac funiculo li-
gatæ. Ille *pacis*, hæ *abundan-
tiæ* ſunt ſymbola.

Muſtela, quæ inferius cerni-
tur, quid ſibi velit, aliis diu-
dicandum relinquitur. Super-
ius ſiglæ GAC viſuntur. *Ib.*
p. 121. n. 15. a.

LXXIII.

Adverſa priori reſpondet.
In averſa caniſtrum frugibus

plenum cum perigraphe: HINC
LIBERTAS 1648. *Ib. n. 16. a.*

Tab.
XLV.

LXXIV.

Hæc quoque adverſa nil dif-
fert a duabus præcedentibus.

In poſtica uva cernitur cum
lemmate: LETIFICAT 1648.
In area a dextris ſiglæ CA, a
ſiniſtris coronæ ſpecies. *Ib. n.*
17. *a.*

LXXV.

Adverſa pars VENEREM ex-
hibet ſub myrti umbra ſeden-
tem. In eius gremio iacet A-
DONIS, eximia forma celebris,
cuius amore, ut Mythologi
docent, VENUS capta fuit. Pro
pedibus eius iacent arcus & pha-
retra, tanquam hominis vena-
tioni dediti. In ambitu legitur
perigraphe: PERDITE A VENE-
RE ADAMATVR ADONIS.

Poſtica hanc inſcriptionem
complectitur:

IVSSV

PHILIPPI. IV. HISP. *aniæ REGIS*
NEAPOLITANVS. PRO REX
COMES. DE. GASTRIGLIO
ALFONSV. DE. PORTA
PRÆFECTVM. MILITIE. OB
GALLOS. CÆSOS. ET. PVLSOS
AD. FLVVIVM. SCAFATVM.
VICTORIA. INSIGNEM
AVREO. TORQVE
EXORNAVIT
MDCLV

Hæc inſcriptio ſufficit ad de-
clarandum totius numiſmatis ar-
gumentum. ADONIS *Italiæ*, ut
puto, emblema eſt, cui Galli
toties, quamvis incaſſum, im-
minebant. Aut certe per ADO-
NIDEM Dux GUISIUS: per VE-
NEREM

Tab.
XLV.

NEREM Regina, Franciæ ANNA MARIA MAURITIA intelligenda venit; utpote cuius ille opera non solum e captivitate Hispanica anno 1652. liberatus fuit: sed & classe & milite Gallico instructus, regnum Neapolitanum anno 1654. denuo quamvis frustra tentavit (a).

a

Inprimis anno 1654. Dux GUISIUS denuo classem, septem hominum millia, magnumque armorum apparatus pro seditione

sis civibus apportantem, ad o-
ram regni Neapolitani maritimam appellebat; sperans se ar-
cem quandam maritimam occupare posse. Hinc vero ad
Scafatum pulsus a Proregis copiis, cæsis suorum millibus, multis captis, regnum Neapolitanum reliquit, Galliamque repetiit (b). *M. Imp. ar. pond. semunc. 5 2. drach. Item ib. in ar.*

PHILIP-
PUS IV.
HISPAN.
REX.

b

PHILIPPI IV. PROLES.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS

IOANNIS ^{AB} AUSTRIA,

^{ET}

MARIÆ THERESIÆ.

Tab.
XLV.

IOANNES ab *Austria* PHILIPPI IV. Regis Hispaniæ filius (76-78.), eidem anno 1629. die VII. Aprilis ex MARIA CALDERONIA natus, atque anno ætatis XIII. quo simul ad dignitatem Prioris (76.) ordinis MELITENSIS evectus, natalibus a patre restitutus fuit. Princeps cum esset præclaræ indolis, atque omnis generis, tum præcipue etiam bellicis artibus instructissimus, postquam Regnum Neapolitanum, obsequium detrectans, felicitate pacasset: Belgio a patre cum amplissima potestate præfectus (77.) rem contra Gallos optime gerens, eosdem anno 1656 magna strage affectos, ab obsidione *Valencennarum* pepulit (78.).

Verum inde avocatus, contra Lusitanos ducens, fortunam haud quaquam obsequentem habuit: ac denique a CAROLO II. fratre ad gubernaculum reipublicæ admotus, Monarchiam Hispanicam ad finem usque vitæ, qui ei anno 1677. XVII. Septembris obtigit, suo potissimum arbitrio administravit. KHEVENHÜLLER *cit. Anonymi la vita di Dom. GIOVANNI d' Austria.*

Tab.
XLVI.

MARIA THERESIA PHILIPPO IV. anno 1638. XX. Sept. ex ISABELLA *Francica*, prima coniuge, nata, LUDOVICO XIV. Francorum Regi ex pactis pacis *Pyrenæ* anno 1660. die IX. Iunii in matrimonium tradita (79-87.), indeque *Lutetias Parisiorum* magnificentissima pompa ingressa est (88-90.).

TOM. II. P. I.

Ff 2

Quam-

(a) Vid. Bayle, Dictionnaire critique voc. GUISE, in not. E. p. 662. Theat. Europ. T. VII p. 601.

(b) Ex VERGARA, Monete di Napoli p. 125, ed. in fol.

PHILIP-
PI IV.
PROLES. Quamvis autem provide ab Hispanis prospectum fuerit, ut tam Rex quam Regina omni, quod iis in Monarchiam Hispanicam competere posset, iuri, solemniter renuntiarent: id tamen haud obsuit, ut ne Galli post mortem PHILIPPI IV. ex titulo *iuris devolutionis Brabantini*, provincias Belgii invaderent. Quare & ipsa per occasionem Comitatus Burgundiæ, a Rege anno 1668. subacti, in nummo quodam apparet (92.): quemadmodum & ob pacem *Neomagensem*, in partem gaudii vocata fuit (93.).

Oiit die xxx. Iulii anno 1683. (95.), femina cum ceteris virtutibus, tum *pietatis ac pudicitiae* laude (94.) multo præstantissima.

Hæc IOANNEM ab *Austria* ordine præcedere debuerat; sed quia residuum prioris tabulæ spatium huius, non autem illius, nummos commode capiebat; visum est MARIE THERESIE propriam atque integram tabulam consecrare.

IOANNES AB AUSTRIA.

LXXXVI.

Tab.
XLV.

IOAN. *nes* AVSTRIACVS. PHIL.
ippi III. REG. *is* FIL. *ius* ET.
ais XXX. Protome IOANNIS
armata, crucem ordinis S. IO-
ANNIS supra pectus gerentis,
dextrorsum conversa.

In averfa figura muliebris stola & palliata, cum corona in capite, adverfa fronte, iunctisque manibus, solis radiis circumdata stans, draconem pedibus calcat. Desuper nomen Dei IEHOVA, litteris Hebraicis, expressum, & radiis pariter circumfusum. Additur perigraphe: ADMIRARI. VLTRA. NIHIL.

Feminam hanc, quam IOANNES describit *Apocal.* XII. pro symbolo habemus Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis MARIE, cuius tutelæ nimirum ordo S. IOANNIS, cuius Princeps noster *Prioris* titulo præfuit, se tradidit. *V. L. T.* II. p. 398.

LXXXVII.

IOANNES AVSTRIACVS. PHI.

lippi IV. REG. *is* HISP. *aniarum*
FIL. *ius* BELG. *ii* GVBernator.
Effigies Principis ut num. præcedenti.

In averfa scutum apparet, corona tectum, insignia *Hispanica* referens, positum super cruce *Equitum* S. IOANNIS, cuius ordinis noster, ut diximus, Prior erat.

Belgii *Gubernatoris* titulum IOANNES anno 1656. assumpsit, ac die II. Maii *Bruxellas* solemniter intravit, qua occasione nummus percussus videtur. *lb.* p. 401.

LXXXVIII.

IOANNES. AVSTRIACVS. PHIL.
ippi IV. HISP. *aniarum* R. *egis*
F. *ilius* BEL. *gii* G. *ubernator*. Effigies IOANNIS præcedenti respondens.

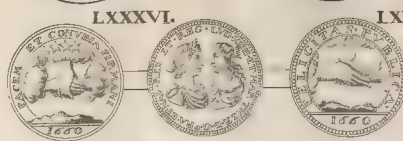
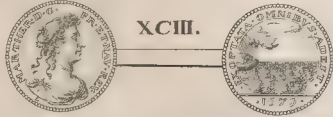
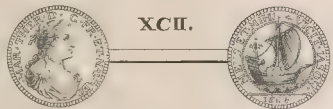
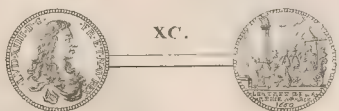
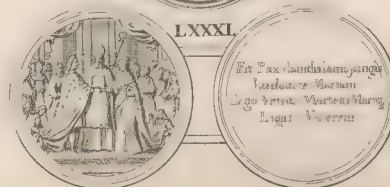
MIRACVLOso FESTO. ADOREA. Exprimit chronogramma annum 1656.

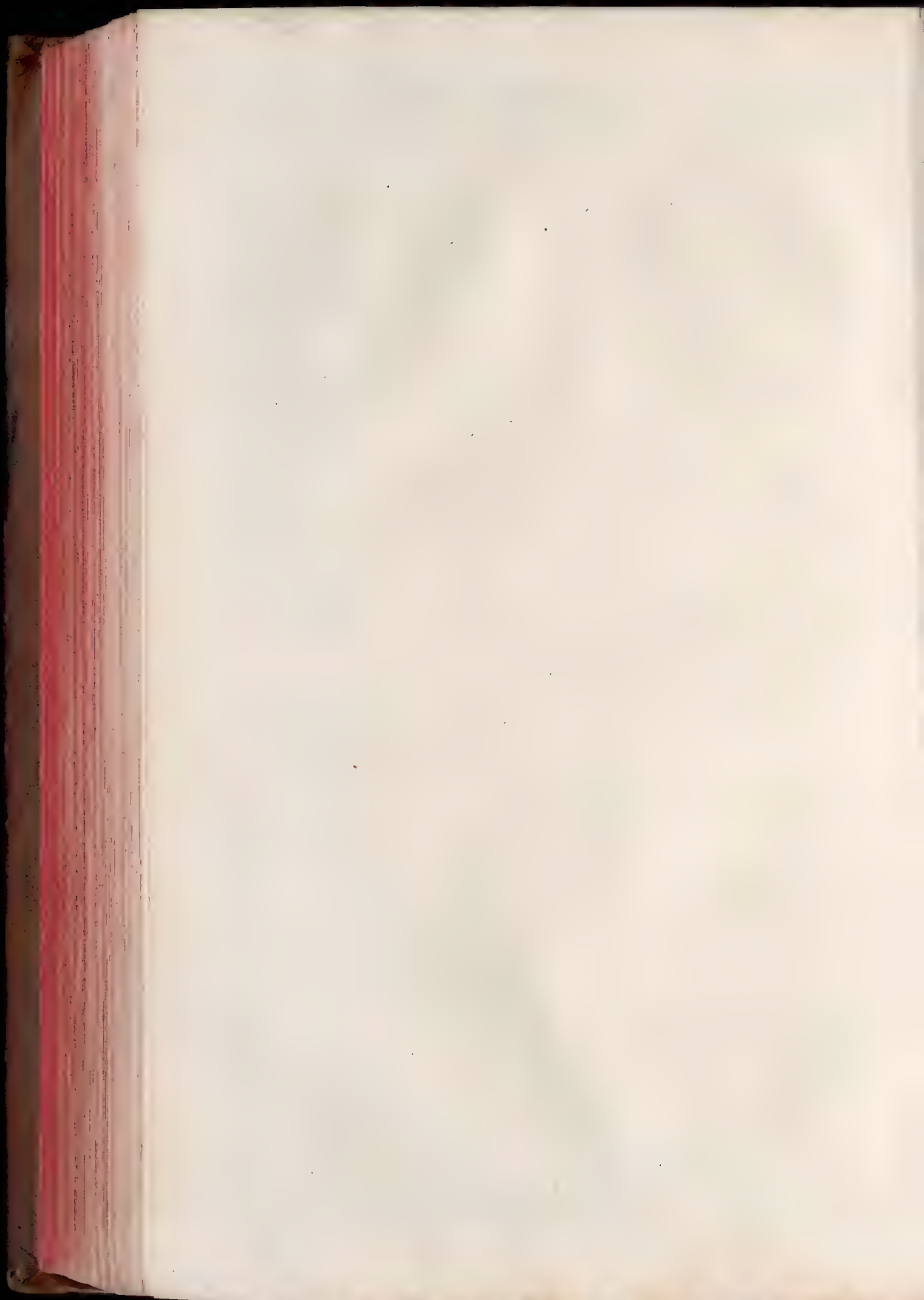
Sacra arca, quæ continet tres hostias, *Bruxellis* servatas. Inferius nomen artificis A. WALTERLOOS F. *ecit*, ponitur.

Gallos,

PHILIPPUS IV. proles in nummis. Tab. XLVI.

Maria Theresia.

Tab.
XLV.

Gallos, *Valencennas* obsidentes, a IOANNE hoc anno repulsos fuisse, hic supra ad num. XXXII. memoravimus. Quæ quidem obsidio, cum die xv. Iunii, tanquam ipso corporis Christi festo, cœperit, soluta autem sit die xvi. Iulii, quo die MARGARITHA (male, apud Cl. D. VAN LOON; MARIA, quamvis MARIA, MAXIMILIANI I. neptis hanc erga Sanctissimam EUCHARISTIAM devotionem plurimum promoverit) MAXIMILIANI I. filia, memoriam trium S. Hostiarum, a perfidis Iudæis anno 1369. impie profanatarum (a), sacra per urbem ambulatione, celebrari iusserat, factum est, ut hæc de Gallis reportata victoria Sanctissimi Sacramenti virtuti grata mente tribueretur. Quam in rem hoc numisma cufum fuit. *Ib. p. 402.*

MARIA THERESIA. LXXIX.

Tab.
XLVI.

LUDOVICVS XIII. REX CHRISTIANISSIMVS. Caput Regis nudum ad lævam conversum. In imo nomen artificis legitur: I. MAVGER. F. *ecit.*

MARIA THERESA AVSTRIACA. FR. *ancia* ET NAV. *arra* REGINA. Caput novæ Reginæ pulchre comptum, dextrorsum respiciens. In exergo annus æræ Christianæ M. DC. LX.

Cufum est hoc numisma occasione matrimonii, quod prædicto anno inter LUDOVICUM XIV. Franciæ Regem, & MARIAM THERESIAM, PHILIPPI IV. filiam natu maiorem, coaluit.

(a) Vid. CZERWENKA Annal. & aët. pictatis

Plura eam in rem fabrefacta sunt numismata; quippe, quod matrimonium ipsa pace, quæ tum una firmata est, Gallis, ut eventus postea docuit, multo opportunius esset. Ea nunc ordine recensebimus. *V. L. T. II. p. 449.*

LXXX.

Inter adversam huius & præcedentis numismatis exiguum discrimen cum sit, ab eius delinatione, quæ apud D. VAN LOON extat, consulto abstinuimus.

In postica, quam hic damus, *Hymeneus* exhibetur alatus, dextra tædam tenens, qua armorum struem incendit, sinistra duas coronas myrteas effert. Additur perigraphæ: PAX ET CONVIVIVM. id quod per inscriptionem in exergo positam amplius & luculentius declaratur: MARIA THER. *esia* AVSTRIACA REGI NVPTA M. DC. LX. *Ibid.*

Eundem nummum *Societas regia inscriptionum* forma augustiori repeti curavit. *Medailles de Louis le Grand. p. 113.*

LXXXI.

Antica huius numismatis pars inscriptione carens, Episcopum *Baionensem* exhibet, nuptias Regis novis ceremoniis confirman-tem. Quamvis enim iam ante die III. Iunii dicti anni 1660. regia sponsa, sacra faciente Archiepiscopo *Pampelonense*, LUDOVICO de HARO, primario regni Hispanici administro, Vice Regis Galliæ fungenti, copulata fuerit: sequenti tamen die IX. Iunii nuptiæ novis ceremoniis in oppido S. IOANNIS *Lucensis*

F f 3

(Saint

Habspurgo-Austriac. lib. III. c. XVII. p. 477.

PHILIP-
PI IV.
PROLES.
a

(*Saint Jean de Luz*) confir-
mata, atque solemniter ritu cele-
brata fuerunt (a). Hinc di-
stichon in parte averfa:

*Fit Pax dum thalamo iungis
Ludovico Mariam
Ergo Venus Martem Marsque
Ligat Venerem.
V. L. loc. cit.*

LXXXII.

LVDOVICVS. XIII. REX. CHRIS-
TIANISSIMVS. Caput Regis nu-
dum sinistrorsum respiciens.

MARIA THERES. *ia* AVSTR.
iaca FRANC. *ia* ET NAVAR. *ra*
REGINA. Caput Reginae ele-
ganter comptum, dextrorsum
conversum. In exergo annus
& dies solemnium nuptiarum,
de quibus numero præcedenti
diximus, consignatus: IX. IV-
NII. M.DC.LX. *Medailles de
Louis le Gr. p. 115.*

LXXXIII.

LVD. *ovicus* XIII. ET. MAR.
ia THER. *esia* D. *ei* G. *ratia* FRA.
ncia ET. NAV. *arra* REX. ET. REG.
ina. Effigies utriusque sponsi,
obversis vultibus. Rex capite
laureato ad pectus, cum paluda-
mento comparet: Regina flo-
rata, coronam gestans: uter-
que ad antiquorum imitationem.

In postica campus, seu regio
denso imbre irrigatur, adiecto
in ambitu lemme: NON LÆ-
TIOR. ALTER. & in imo nume-
rus anni 1660.

Est hic nummus ex eorum
numero, quos tam in auro,
quam argento signatos, statim
post solemne sacrum, dicta die

nuptiarum a Cardinale MAZA-
RINIO, *Magni Eleemosynarii* of-
ficio tum faciente, inter præ-
sentes sparsum fuisse, præter
alios testatur Cl. D. VAN LOON,
loco infra citando. Quin immo
Regem ipsum similia sumpto
prandio fecisse, legimus alibi (b).
V. L. l. c. p. 448.

Tab.
XLVI.

b

LXXXIV.

Adversa a præcedenti non nisi
magnitudine discrepat.

Aversa solem exhibet meri-
dianum, plenos in terram ra-
dios spargentem, addito hemi-
stichio: FÆCVNDIS IGNIBVS AR-
DET. In imo annus æræ Chri-
stianæ 1660. *Ib. p. 449.*

LXXXV.

LVD. *ovicus* XIII. D. *ei* G. *ra-
tia* FR. *ancia* ET. NAV. *arra* REX.
Protome Regis armata, capite
laureato ad lævam converso.

MAR. *ia* THER. *esia* D. *ei* G. *ra-
tia* FR. *ancia* ET. NAV. *arra* REG.
ina. Protome Reginae pulchre
cultæ.

Hunc quoque nummum in-
ter nuptiales adnumerat lauda-
tus D. VAN LOON *Ibid.*

LXXXVI. & LXXXVII.

Adversæ partes horumce duo-
rum calculorum, qui eodem,
quo præcedentes nummi, per-
tinent, ab ea, quam num.
LXXXIII. vidimus, magnitudine
dumtaxat differunt, quare unam
solummodo delineari curavi-
mus.

Ex partibus averfis prior dex-
tras iunctas exhibet, e nubibus
prode-

(a) Vid. Theatr. Europ. T. VIII. p. 1244.
(b) Memoires d' ANNE d' AVTRICHE

Tab.
XLVI.

prodeuntes, quas manus dextra, de cœlo demissa, adhuc coniunctius unire videtur. Additur in ambitu hemistichium: PACEM ET CONNVBIA FIRMANT.

Posterior duas solum manus, eodem modo iunctas, ostendit, cum perigraphæ, a veteribus frequenter usurpata, FELIGITAS PVBLICA. 1660. *Ibid.*

LXXXVIII.

Adversa num. LXXIX. respondet cum levi discrimine.

In averſa Regina quadrigis vecta, aurigante AMORE, adiecta perigraphæ: FELICISSIM. *us* REGINAE IN URB. *em* ADVENTUS. In exergo: M. DC. LX.

Exprimit nummus Reginæ solemnem in urbem *Parisiſorum* ingressum satis luculenter: qui in diem XXVI. Augusti eiusdem anni incidit, quo non solum inter lætas populi acclamations Rex & Regina magnificentissima pompa excepti sunt: sed & eadem occasione homagium a civibus sumperunt. *Ibid.*

Repetitus etiam fuit nummus a *Societate regia inscriptionum* forma aliquantum augustiori. *Med. de Louis le Gr. p. 117.*

LXXXIX.

LVDOVICVS. XIII. D. ei G. *ratia* FR. *ancie* ET. NAV. *aræ* REX. Caput Regis laureatum, ad humeros cum paludamento, more antiquorum.

In postica Regina dextra caduceum tenens, curru triumphali vehitur, addita perigraphæ: † AVGVSTÆ. PACIFERÆ. LVTETIAM. INGRESSVS. In exergo annus

quoque & dies 26. AVG. 1660. notantur. *V. L. l. cit.*

PHILIP-
PI IV.
PROLES.

Idem Auctor alium eiusdem moduli ibidem delineatum dedit, cuius cum adversa cum num. LXXXVI. averſa vero cum præſenti nummo ex amissi respondeat, ab eius repetitione consulto abstinui-
mus.

XC.

Antica præcedenti fere respondet, præterea caput Regis laurea destituitur.

Typus averſæ priori pariter congruit, at loco perigraphes ponitur in exergo inscriptio Gallica, idem ac præcedens perigraphæ notans: L'ENTREE. DE. LA. REINE. A. PARIS. 1660. *Ibid.*

XCI.

In adversa arcus triumphalis sistitur, adiecto hemistichio: PACI. ÆTERNÆ. PACTISQVE. HY-
MENEIS. In imo 1661.

Averſa scutum *Gallicum*, corona Regis tectum, & bino torque ordinum S. SPIRITUS & S. MICHAELIS circumdatum, exhibent, addito hemistichio: NIL. NISI. CONSILIO.

Quamvis solemnem Reginæ in urbem invectionem anno 1660. quo & pax *Pyrenæa* simul, ut diximus, confirmata fuit, contigerit: hic tamen calculus anno inſequenti percussus, memoriam utriusque conservat, atque arcum exhibet triumphalem, qui præter cetera Regis Reginæque, dum urbem intraturi erant, honoribus dicatus fuit. *lb. p. 453.*

XCII.

MAR. *ia* THER. *esia* D. ei G. *ratia*

PHILIP-
PI IV.
PROLES.

tia FR. *ancie* ET. NAV. *arre* REG.
ina. Effigies MARIE pectore tenus cum stola, antiquorum ad instar, sinistrorsum conversa.

In averſa navis Argonautarum plenis velis, cum perigraphe: MEVS. ET. MIHI. VICIT. IASON. 1668.

Cum mortuo PHILIPPO Hispaniæ Rege, LUDOVICUS XIII. ex iure devolutionis Brabantino, vi cuius inter privatos liberi, natu maximi prioris, exclusis liberis secundi matrimonii, in bona defuncti patris succedunt, Ducatum Brabantiae, Comitatum Flandriae, Hannoniae, aliasque inferioris Germaniæ provincias, nomine uxoris, recusantibus id Hispanis, repeteret: res ad arma venit, quibus inter reliquos progressus Rex Comitatum Burgundiæ anno 1668. mira celeritate subegit: qui ob id a Regina IASONI comparatur; quippe quod ordo aurei velleris a CAROLO Pugnace, Duce Burgundiæ olim institutus fuerit. Qua de re videri possunt, quæ supra ad num. x. Tab. XXXVII. diximus. Denique & sibi victoriam partam Regina innuit; cuius nempe iura in eo bello obtendebantur. *Ib. T. III. p. 14.*

XCIII.

MAR. *ia* THER. *esia* D. *ei* G. *ra*
tia FR. *ancie* ET. NAV. *arre* REX.
Caput Regiæ sinistrorsum conversum, ad pectus, cum stola, antiquorum more. Ceterum REX scribitur errore, ut puto chalcographi; nam D. VAN LOON, unde nummus petitus est, in ipsa descriptione loco REX, ponit REGINA.

In averſa columba, rostro olivæ ramum gestans, ad arcam Noë revertitur, finem diluvii annun-

tians, cum perigraphe: EXOPTATA. OMNIBVS. ADEST. 1679. Tab.
XLVI.

Est hic nummulus pacis Neomagensis symbolum, qua firmata, & ipsa Regina in partem gaudii adscita fuit. *Ib. p. 260.*

XCIV.

MAR. *ia* THER. *esia* D. *ei* G. *ra*
tia FR. *ancie* ET. NAV. *arre* REG.
ina. Protome Regiæ cum colari ex unionibus, & stola, antiquorum ad instar, capite venuste compto, ad levam converso. In averſa duæ figuræ muliebres velatæ, aræ assunt, in qua ignis ardet, quarum altera, *Pietatis* symbolum, crucem oblongam tenet; altera, *Pudicitiae* dea, lilium. Additur perigraphe: PIETAS. ET. PUDICITIA. & in exergo annus æræ Christianæ: MDCLXXXIII.

MARIA THERESIA cum omnibus virtutibus, Regina dignis, eminebat, tum præcipue pietatis & pudicitiae exemplum erat; cuius rei hic nummus, ultimo vitæ eius anno signatus, testis est.

Ceterum adversam eius partem HERÆUS in suas quoque tabulas retulit, pluribusque, pro more, orbibus circumdedit. *M. Imp. a. M. S. B. a. inaur. sed fus.*

XCV.

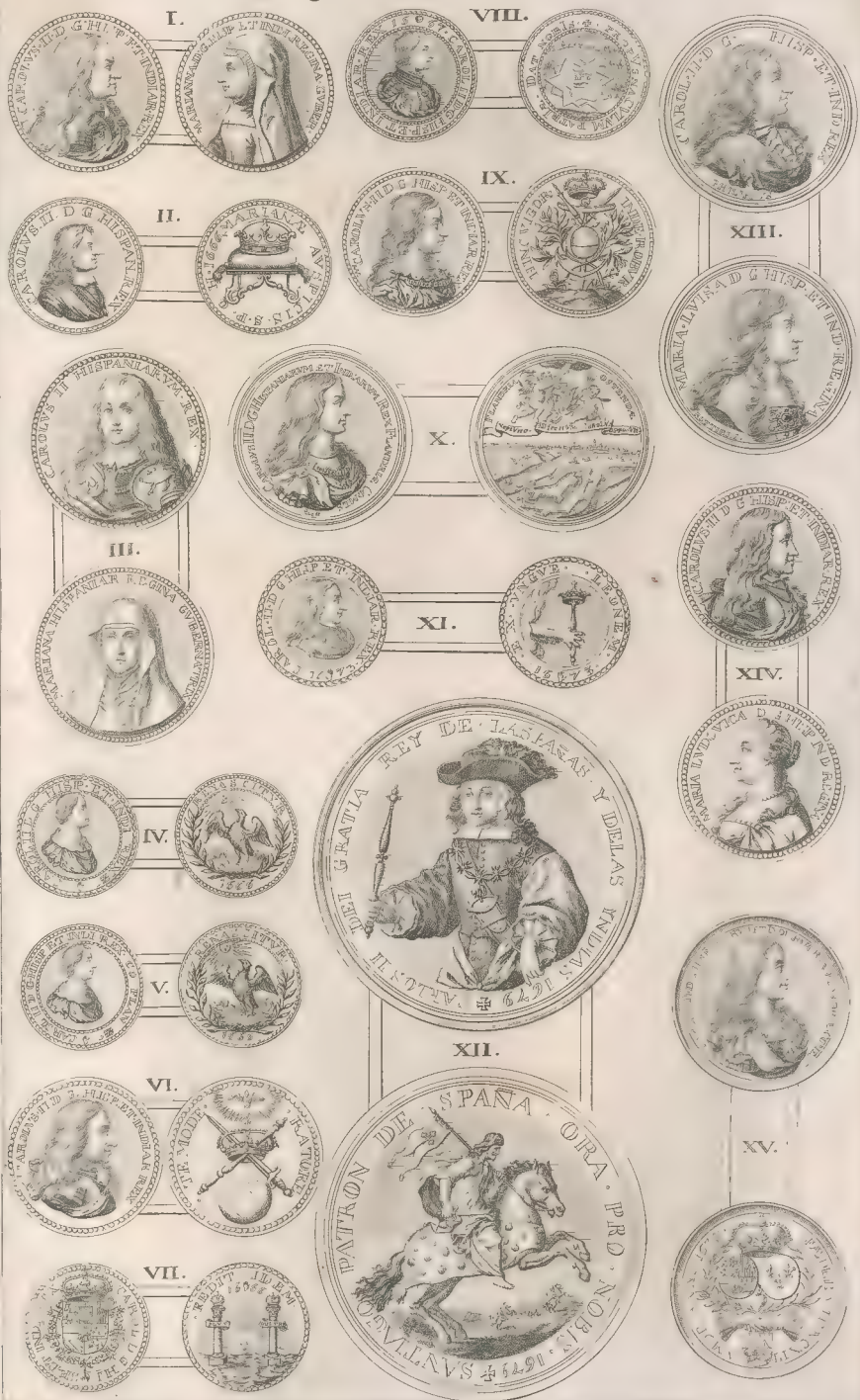
In hoc nummo, cuius antica a nobis omiſſa, Regem LUDOVICUM XIV. more solito sistit, magnificum mausoleum exhibetur, defunctæ Regiæ dicatum, cum perigraphe: MARIAE THERESIAE AUSTRIACAE UXORI CARISIMAE.

In exergo annus & dies obitus apponitur: OBIIT XXX. IULII. M. DC. LXXXIII. quæ singula ulteriori explicatione haud indigent. *Med. de Louis le Gr. p. 395.*

CARO-

CAROLI II. Regis Hisp. numismata et monetae

Tab. XLVII

CAROLUS II. HISPANIARUM REX.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

CAROLUS anno 1661. die VI. Novemb. in lucem susceptus, nondum quadrimus, defuncto PHILIPPO IV. patre, Rex Hispaniarum, Indiarumque, nec non utriusque Siciliæ (34.) renuntiatus, matrique in tutelam traditus fuit (1-3.33.).

At hæc tamen tenerima & ad rem quamlibet inepta novi Regis ætas, cui & singularis corporis imbecillitas accedebat, minime obfuit, quin spem de eo summam conciperent cives, atque ex nomine omen capientes, alterum CAROLUM V. sibi redditum prædicarent (4.5.7.): qua tamen brevi iterum destituti sunt. Tribus enim, regnante CAROLO, gravissimis a LUDOVICO XIV. Regis affine, bellis impetiti Hispani, etsi ad ea plerumque non omnino imparati accederent (8.10.), plerumque tamen inferiores discesserunt.

Primum anno 1667. ex titulo *iuris devolutionis Brabantini*, ut diximus, a Gallis illatum, anno sequenti, pace *Aquisgranensi*, compositum (9.) fuit.

Alterum, cui CAROLUS in Ordinum fœderatorum gratiam unacum LEOPOLDO Imp. implicitus (11.) fuit, pace *Neomagensi*, anno 1679. sopitum quidem est, nec tamen ita extinctum, ut ne CAROLUS cum Angliæ Rege, ad illam contra Gallorum violentias tuendam, anno 1681. fœdus sancire (17.) atque anno sequenti arma denuo capere (19.) cogeretur; quod tamen incendium anno 1684. pactis viginti annorum induciis (20.37.) restinctum est.

Sed neque hæc diu durabant; novum enim idque violentum fatis bellum anno 1688. exortum, pace demum *Ryswicensi* (29.30.) anno 1697. perfecta, finem accepit.

Sed CAROLUM non solum bellorum cura, verum etiam id cum primis sollicitum tenebat, ut regnis suis legitimum post se heredem relinqueret. Quare matrimonii fœdere bis se constrinxit. Primo cum MARIA LUDOVICA *Francico-Aurelianiensi*, quam sibi anno 1679. desponsatam (13-15.) anno sequenti in regnum deduci curavit (16.). Sed ea anno 1689. die XII. Febr. præmatura nec opinata morte extincta, vota pro suscipiendo herede duplicata sunt (22.23.24.), Rexque alteram thori sociam, ANNAM *Palatino-Neoburgicam* (21-27.) sibi, at sine fructu, iunxit (21.24-27.).

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

CAROLO itaque anno 1700. die 1. Novembris, cum antea iam (51.), immo per totum vitæ cursum, ex morbo tentatus fuisset, sine sobole decedente, stirps *Austriaco-Carolina* pariter extincta fuit. *Theatr. Europ. & monum. publ.*

Tab.
XLVII.

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI.

I.

Tab.
XLVII.

CAROLVS. II. D:ei G:ratia
HISP: *aniarum* ET. INDIAR. *um*
REX. Protome CAROLI arma-
ta cum longis capillis, ad tergum
defluentibus, capite nudo, ad
lævam converso, cum ordinis
aurei velleris insigni.

MARIANNA. D:ei G:ratia
HISP: *aniarum* ET. INDI: *arum*
REGINA. GVBER: *natrix*. Pro-
tome Reginae velatae, dextror-
sum conversæ, habitu quasi re-
ligioso, more scilicet Regina-
rum Hispaniæ, quibus leges e-
ius regni ecclesiasticæ omnem ad
a) secunda vota aditum (a) præ-
cludunt, certumque vestis genus
b) deferendi legem præscribunt (b).

Resignatis testamenti tabulis
PHILIPPI IV. ad CAROLUM tota
successio omnium provinciarum
deferrebatur; cumque sui iuris
nondum esset, matri tutela de-
mandata, omnesque omnium
provinciarum res interim admi-
nistrandæ commissæ fuerunt.

Quæ causâ est, cur hic cum
filio tanquam *Gubernatrix* com-
pareat. *M. Imp. ar. pond. sem-
unc. I. dr. V. L. T. II. p. 512.*

II.

CAROLVS. II. D:ei G:ratia
HISPAN. *iarum* REX. Effigies
Regis fere ut num. præcedenti.

(a) Concil. Tolet. XIII. anni 683. can. 5.
(b) Concil. Cæsar. August. III. anni 691.
can. 3. cit. D. VAN LOON.

MARIANNAE AVSPICIS S. *enatus*
P. *opulus* Q. *ue* H. *annonia*
1666. Corona regia, posita
super pulvinari, in sella, seu men-
sa sito.

Antiqui eiusmodi schemate
summum imperium designare
solebant. Extat apud Cl. OR-
SELIVM (c) numisma IULII CÆ-
SARIS, in quo sella curulis cum
corona laurea depicta, ad cu-
ius utrumque latus singuli fascēs
cum securibus, *Consulum* in-
signia, eriguntur, quibus tam
domi in civilibus, quam foris
in exercitu summum imperium
Cæsaris designari docet. Hinc
facile patet nummi huius argu-
mentum idem esse, quod præ-
cedentis. *V. L. I. c.*

III.

CAROLVS. II. HISPANIARVM.
REX. Protome Regis armata,
fere ut num. I. nisi quod hic
adversa fronte repræsentetur.

MARIANNA. HISPANIAR. *um*
REGINA. GVBERNATRIX. Pro-
tome Reginae tutricis adversa:
cetera ut num. I. adeoque haud
dubie eiusdem numisma argu-
menti est. *M. Imp. ar. fus.
pond. semunc. 2. dr.*

IV.

CAROL. II. D:ei G:ratia HISP.
aniarum ET. INDI. *arum* REX. ZC.
(et cetera.) Caput Regis nudum
ad pectus cum paludamento &
patagio

(c) In Thef. numif. antiq. p. 478. ad Tab.
XCVI. num. VII.

Tab.
XLVII.

patagio ex pellibus murinis Ponticis, cum ordinis aurei velleris tessera, a dextris sinistrorsum.

In averſa Phœnix rogo inſiſtens, ſolis radiis colluſtratur, cinctus duobus ramis oleagineis, & e cineribus ſuis renaſcens, addito lemmate: RENASCITVR. & in imo 1666.

Hanc nimirum alitem crediderunt veteres, alii quingentiſimo quoque anno, alii poſt annos ſexcentos, renovari, & magni tum ſimul converſionem anni fieri. Hinc in nummis antiquis ſequioris ævi frequenter occurrit, rogo inſiſtens, cum perigraphæ: FELIX TEMPORVM REPARATIO.

Hiſce nummis ergo, quorum VAN LOON, loco mox citando, plures exhibet, forma tantum diverſos, & quos Brabantini & Flandri, cum fidei ſacramento obligarentur CAROLO, percutiendos curarunt, inſignia ediderunt teſtimonia exſpectationis, quam de CAROLO, licet tum annum ætatis quartum nondum egreſſo, conceperant. Phœnix namque haud dubie CAROLUM V. designat, quem in hoc CAROLO rediſſe quaſi in orbem ominabantur, cuiusque veſtigii hunc inhæſurum ſperabant. *V. L. loc. cit. p. 514. 515.*

V.

Habes hic nummum priori per omnia ſimilem. Obſerves tantum, CAROLUM hic co. *mitem* FLAN. *dria* adhuc appellari; quia in Flandria nummus cuſus eſt, *Gandavi* ſcilicet. *Ib.*

TOM. II. P. I.

VI.

Adverſa huius nummi pars cum eo, qui num. i. deſcriptus eſt, convenit.

Averſa globum exhibet terreſtrem, ſuperque eum coronam regiam, inſertis eidem ſceptro & gladio decuſſatis. Apparet deſuper SPIRITUS Sanctus ſub columbæ ſpecie, hæc omnia ſuo illuſtrans ſplendore. Additur lemma: TE MODERATORE.

Docetur hoc numiſmate qualiter CAROLUS regimen ſuum inſtituturus ſit, aut inſtituere oporteat, ſi feliciter regnare cupiat: videlicet, ut ſive bello, ſive pace, cuncta Deo auſpice & *Moderatore* agat. *Ib. p. 511.*

VII.

CAROL. *us* D. *ei* G. *ratia* HISP. *aniarum* ET. INDI. *arum* REX. Inſignia *Hiſpanica* coronata, aurei velleris torque cincta.

In poſtica HERCULIS columna coronatæ, in fluctibus maris poſitæ, appenſis ſchedulis, quibus CAROLI V. ſymbolum: PLVS OVLTRE inſcriptum. Inter eas ex undis ſol emergit, ac ſuperius numerus anni 1666. legitur, media manu expanſa, *Ant-verpiæ* teſſera. Additur lemma: REDIT. IDEM.

Egregie nummus ſpem Belgarum declarat, de CAROLO, novo Rege conceptam, fore, ut CAROLI V. abavi ſui veſtigia ad amuſſim ſequatur, & exemplo tam illuſtri excitatus, eius virtutes ita exprimat, ac ſi idem olim occidens, ſolis ad inſtar, denuo exortus fuiſſet. *Ib.*

Gg 2

VIII.

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

VIII.

CAROLUS II. D. ei G. gratia HISP. aniarum ET. INDIAR. um REX. 1667. Protome Regis armata cum ordinis aurei velleris tessera, capite nudo, ad lævam converso, accisis nonnihil capillis.

†. PROPVGNA CVLVM. PATRIÆ. DAT. NOBLS. chronostichon annum MDCLXVII. exprimens. Delineatio urbis *Carolo-Regii*, insignibus munitæ operibus.

Rex Galliarum pacis *Pyrenææ* leges insuper habens, cum defuncto PHILIPPO IV. Belgium ad coniugem suam, Regis mortui filiam natu maximam pervenisse contenderet; eo quod *ius devolutionis Brabantinum* (quod tamen de personis privatis tantum intelligendum) ita ferret, primum, viva matre, omnia experiri voluit, ut sine armis res gereretur. Hispani interim, qui, ne rumperetur Regis mortui testamentum, ne pedem quidem terræ cedere constituerant, vim a Rege Galliarum extimescentes, nihil sibi omittendum censebant, ne imparati imprudentesque offenderentur.

Ergo Brabantiarum tuendæ causa Præfectus Belgii inter *Hannoniam* & *Namurcensem* Comitatum, loco opportuno selecto, novum condidit propugnaculum, *Carolo-Regium* (*Charle-roy*) in Regis honorem appellatum, situ & operibus facile celeberrimis munimentis comparandum. Atque hoc ipsum in nostro calculo cernitur. *Ib. T. III. p. 4.*

(a) Theatr. Europ. tom. x. p. 761.

IX.

Tab.
XLVII.

CAROLVS. II. D. ei G. gratia HISP. aniarum ET. INDIAR. um REX. Protome Regis cum pagagio ex tenuis denticulatis, & torque aurei velleris: capite nudo, ad lævam respiciente. Retro in margine nomen artificis: A. w aterloos.

HINC. VIGOR. INDE. ROBVR. Corona regia tegit ancoram, & palam, terræ infixam. Super his posita est, ex mente Cl. D. VAN LOON parma cum tessera *Austriacis*, littera c, prima scilicet nominis CAROLI, circumclusa. Eam ambiunt duo olivæ rami, sed supra illam cernuntur gladius & sceptrum, in diversâ abeuntia. Ut verum fatear, quod D. VAN LOON scutum videtur, id sphæram ego putaverim. Neque vero *Austriæ* scutum rotundum alioquin esse solet.

Occasionem D. VAN LOON nummo putat præbuisse, pacem inter Hispanos & Gallos anno 1668. Aquisgrani conciliatam, opera Anglorum, Batavorum & Suecorum, qui huius ipsius rei causâ societatem iniverant; quæ pax Bruxellis, Antverpiæ & Madriti publice quoque promulgata fuit, Hispanis tamen parum grata, qui insignem Belgii partem amiserunt (a). *Ib. p. 21.*

a

X.

CAROLVS II D. ei. Gratia HISPANIARVM ET INDIARVM REX FLANDRIÆ COMES. Protome CAROLI armata, ac torque aurei velleris conspicua, fere ut num. I. In imo sub brachio Re-

Tab.
XLVII.

Regis dextro nomen sculptoris
legitur ROET. *tiers*.

an. 1739. p. 241. V. L. T. IIII. CARO-
LUS II. HISPAN.
p. 42. REX.

XI.

CAROL. *us* II. D. *ei* G. *ratia*
HISP. *aniarum* ET. INDIAR. *um*
REX. 1673. Protome CAROLI
armata cum insigni ordinis aurei
velleris, capite nudo cum lon-
gis capillis, & ad lævam con-
verso.

In averſa pes anterior leo-
nis ſceptrum, per coronam
transiens, e nubibus protendit,
adiecſto lemmate: EX. VNGVE.
LEONEM. 1673.

Tritum hoc proverbium de
iis, qui inſigni aliquo virtutis
ſpecimine edito, plurium a-
deo ſpem faciunt. Rex ergo
CAROLUS, cum ad Batavorum
ſe applicaſſet amicitiam, eorum-
que afflictis rebus adverſus Gal-
los, a quibus graviffimo bello,
anno præterito, obruti erant,
promptiſſimum tuliffet auxili-
um, iunctis ſuis copiis exercitui
Hollandico & Cæſareano, qui
mox *Bonnæ* cepit, ætate ad-
huc vix tantis matura rebus;
præclarum hoc calculo, *Ant-
verpiæ* uſo, virtutis argumen-
tum, unde plura aliquando ſpe-
randa ſint, edidiſſe perhibetur.
V. L. l. c. p. 120.

XII.

† CARLOS. II. DEI. GRATIA.
REY. DE. LASPAÑAS. Y. DE LAS.
YNDIAS. 1679. Effigies Regis
togati adverſa fronte, ad me-
dium corpus, cum pileo criſta-
to in capite, & torque aurei
velleris, dextra ſceptrum te-
nentis, ſiniſtra demiffa: ab

G g 3 hume-
iud. vernacula ſcript. tom. I. pag.
608.

In poſtica proſpectus urbis
Oſtende, novis operibus ſeu
munimentis inſtructæ. Deſu-
per tres genii comparent alige-
ri, quorum duo ſertum tenent
laureum, & ex his alter tubam
inſuper inflat, in quam manus
e nubibus prodians velut digi-
tum intendit, ac tertius deni-
que dextra palmæ ramum ſu-
ſtinet, ſin. ſchedam volitan-
tem, cui chronogramma, an-
num ſalutis MDCLXXII. ex-
primens, inſcriptum: *NeptVno*
ID frenVM CaroLVs appoſVLt.
Poſtremo in ambitu legitur:
FLANDRIA OSTENDÆ, ſcilicet
nova opera addidit.

Creſcentibus magis magisque
Gallorum opibus, Hiſpani ex-
perientia edocti, quam parum
fida firmaque pax cum illis ef-
ſet, atque adeo novum bel-
lum, brevi exarſurum, perti-
meſcentes, maxime cum LU-
DOVICUS XIV. anno 1671. cum
exercitu in Flandriam, quan-
quam nihil hoſtiliter agens, de-
ſcenderet (a): adverſus om-
nem impetum Belgium defen-
dendum rati, loca caſtellis ido-
nea dicto anno muniverunt,
operibus antiquis nova addide-
runt, tanto quidem ſtudio, ut
etiam Clerici opus facerent.

In primis reſtituerunt foſſas
Oſtende, earumque ſecuritati
novis operibus proſpexerunt.
Cuius rei teſtis hic nummus,
anno tamen inſequenti percuſ-
ſus. *M. Imp. a. LOCHN. ad*

(a) Vid. RIENCOURT. hiſt. de LOUIS XIV.
tom. I. p. 379. Item Anonym. vit. c.

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

humeris insuper cingulum dependet.

† SANT. IAGO. PATRON. DE SPANA. ORA. PRO. NOBIS. 1679. Eques dextra acinacem denudatum, sinistra vexillum tenens, equo incitato vehitur. In prospectu similes duo alii decurrunt.

Crediderim hos equites ex ordine S. IACOBI hic exhiberi, paratos videlicet defendere *Compostellam*, ad ossa eiusdem S. APOSTOLI proficiscentes; quod ordinis scilicet officium esse scimus, eo fine instituti anno MCLX. & confirmati ab ALEXANDRO III. anno MCLXXV.

In galea equitis maioris seu extantioris concha cernitur, in stragula equi pluries repetita: hæc itidem inter ordinis pertinet insignia. Si quid recte coniecere possim, dies quidam solemnus, ab Equitibus in honorem Patroni sui celebratus, nummo dedit occasionem; cum hic ipse annus Regi in primis nuptialis fuerit. *M. Imp. a. cuf. M. S. B. anco-inaurat. sed. fuf.*

XIII.

Adversa huius numismatis pars cum num. I. fere convenit: at ordinis aurei velleris insigne haud comparet.

Aversa protomen MARIE LUDOVICÆ regis sponse exhibet ad medium pectus, capillis pretiosis gemmis distinctis, & ad tergum usque defluentibus; cum perigraphæ: MARIA. LVISA. D. ei G. *ratia* HISP. *aniarum* ET. IND. *iarum* REGINA. Insuper sculptor nomen suum adiecit, quod in antica & postica per

partes impressum est: PHILIP. ^{Tab.} PVS ROTTIERS. XLVII.

Rex posteaquam ex ephebis excefferat, atque ad pubertatem adoleverat, animum ad connubium advertens, misit anno 1670. in Galliam *Paulum* SPINOLAM DORIAM, qui filiam Ducis *Aurelianensis* peteret. Quod necessitudinis sanctioris vinculum cum Rex Galliæ commodum sibi putaret, consentiente quidem patre, haud dubitavit Principem Virginem Regi CAROLO collocare. Hinc die XXXI. Iulii *Fonte Bellaqueo* nuptiæ summo splendore, Principe de *Conti* Procuratoris munere obeunte, celebrabantur. Atque harum nuptiarum monumentum præsens hoc numisma est. *lb. p. 270.*

XIV.

Adversa pars cum num. I. convenit.

MARIA. LVDOVICA. D. ei G. *ratia* HISP: *aniarum* IND: *iarum* REGINA. Protome novæ Regiæ eximie comæ, dextrorsum versa.

Est nummus nuptialis, quem & D. VAN LOON loco citato exhibet, adeoque ad annum 1679. referendus. *M. Imp. a. ar. obductus.*

XV.

CAROLVS II. D. ei G. *ratia* HISPANIARVM ET INDIARVM REX FLANDRIÆ COMES. Effigies Regis fere ut num. præcedenti.

In aversa dextræ iunctæ, mediz inter scuta *Hispania* & *Franciæ*, nec non *Castellana* satrapiz *Cor-*

CAROLI II. Regis Hisp. Numismata et monetae.

Tab.
XLVII.

Cortracensis, cuius cura nummus prodiit, visuntur. Priora duo scuta lauri ramis, quos dictæ manus una cum corde ardente completi videntur, marginata, & corona regia fastigiata sunt. Additur in peripheria hemistichium: FÆDERA IUNCXIT (errore scilicet pro iunxit) AMOR ANNO 1679.

Est hic quoque nummus eisdem cum duobus prioribus, ut facile intelligitur, argumenti. Quartum nummum, eadem occasione signatum, in suas tabulas retulit HERÆUS, cuius pars antica huic nostro ex amissi respondet, nisi quod præterea supra laudati sculptoris nomen ROETTIERS adiciatur: postica vero eadem est, cum postica numeri præcedentis. Quare ab eius designatione abstinere possit visum est. V. L. l. c.

XVI.

Tab.
XLVIII.

CAROL. US ET. LUDOV. ica D. ei G. ratia HISP. aniarum ET. INDIARUM REGES. Effigies Regis & Reginae, obversis vultibus, sub corona regia. In segmento annus æræ Christianæ 1680. media manu *Antverpiensi* observatur.

In aversa ramus olivæ & arista, in decussim positæ & connexæ, adiecto in peripheria hemistichio: PACIS SOBOLISQVE. PROPAGO.

Nummus honori novi sponsi & sponsæ datus. Nam hoc anno demum receptam e Galliis uxorem suam ingenti pompa Rex CAROLUS in regiam sedem introduxit (a). Ramum olivæ pacis, aristam secunditatis symbolum esse notum est. *Ib.* p. 272.

(a) Holl. Mer. 1680. p. 1--5.

XVII.

CARO-
LUS II.
HISPAN.
Rex.

CAROL. US II. D. ei G. ratia HISP. aniarum ET. INDIAR. um REX. 1681. Rex cataphractus, cum pileo cristato in capite, e quo incitato vehitur, dextra parazonium tenens, sin. frenum, retro volitante paludamento.

FACE. DATA. HÆC. DET. CONNEXIO. FRVCTVM. Rosa Anglica iuncta cum virgula oleaginea, quam duæ manus amplectuntur, sub quibus abundantia cornu iacet. Adscribitur desuper: PAR. ET IMPAR.

Rex Gallia, pace *Neomagensi* facta, novam statim rei gerendæ materiam quærens, cum vicinis ita agebat, ut si gereret inimicitias. Regem Hispaniæ coegit se abstinere titulo *Ducis Burgundia* (b), qua ipsa scilicet *Neomagensi* pace fuisset privatus. Villas & oppida circumiacentia cepit, causam interferens: ea ad urbes pertinere, per pacem ipsi traditas. Ergo his conatibus resistendum ratus CAROLUS, foedere sibi Regem Angliæ adiunxit, qui, pacem cum conciliaffet, curam quoque eius conservandæ agere debebat. *Ib.* p. 275.

XVIII.

CAROLUS II. D. ei G. ratia HISPANIARVM. ET. INDIARVM. REX. 1682. Imago Regis integra adversa. Gerit in capite coronam regiam. Pectus armatum, cinctum aurei velleris torque. Amictus est patagio, pelle munito, & pallio. Dextra manu sceptrum protendit, sin. globum tenet, notissima Regum insignia.

(b) *Ibid.*

CAROLVS II.
HISPAN.
REX.

gnia. Denique pede dextro infistit leonis, qui est *Hispania* symbolum, capiti: id quod supremam CAROLI in illud regnum potestatem denotat.

MARIA. LVDOVICA. DE. BORBON. D. ei G. ratia HISPANIA-RVM. ET. INDIARVM. REGINA. 1682. In segmento I. B. FISCHER. F. *ecit.*

Regina itidem coronata, pectorali, stola, & palla amicta, sceptrum dextra tenet.

Hoc numismate, maximi moduli, iconico, Rex bene de se merentes donasse videtur. *M. Imp. ex a. fus.*

XIX.

CAROLVS II. D. ei G. ratia HISP. *aniarum* ET IND: *iarum* REX. Effigies Regis fere ut num. I. dextrorsum tamen versa.

In postica leo in pedes erectus, sagitta latus, duabus insuper aliis ipsi intentatis. Additur in peripheria hemistichium ex VIRGILIO (a) desumptum: DOLOR ARMAT IN HOSTES.

Quo loco Galli pacis *Neomagensis* leges habuerint, diximus hic supra num. XVIII. Cum ergo *Luxemburgum* anno 1682. corona cinxissent, & anno insequenti eandem urbem, cuius obsidionem solverant, Ducatumque cognominem ab Hispanis frustra peterent, atque adeo hostiliter invaderent: Marchioni de *Grana*, Belgii Gubernatori, negotium datum est, vim vi repellendi (b); atque Rex Gallis bellum, quamvis invitatus, denuntiavit, id quod

præfens numisma testatur. *Ibid.* Tab. XLV III. p. 281.

XX.

CAROLVS II. D. ei G. ratia HISP. *ania* NEAP. *oleos* REX. Scutum *Hispanicum* coronatum.

In postica globus terrestris, cui cornu abundantiae impositum, cum fascibus Romanis, symbolo supremi domini: omnia teguntur corona regali. Additur perigraphæ: HIS. VICI. ET. REGNO. Porro ipsi globo nota temporis 1684. impressa est, & in area a dextris sigla A G A.

Cur Cl. D. VAN. LOON hunc nummum ad annum 1687. retulerit, non video. Lucidissime enim annus 1684. in eo apparet. Est Neapolitanus, apud VERGARAM quoque occurrens (c), ubi vero annus 1686. cernitur, qui repetitionem nummi indicat.

Ceterum annus hic funestus potius Regi, quam felix fuit; cum Gallix Rex *Luxemburgo* cum adiacentibus villis pacis tempore fuisset potitus. Satis tamen habuit Rex CAROLVS tranquillasse res regni sui, iudiciis factis xx. annorum. *M. Buol. ar. pond. I. dr. I. den. 5 V. L. l. c. p. 325.*

XXI.

CAROLVS REX HISPANIE DVXIT ANNA M NEOBVRGLE. Chronogramma annum MDCLXXIX. exprimens. Protomæ Regis & Reginae obversis vultibus, cippo impositæ: ille armatus apparet, hæc stolata, antiquorum ad in-

(a) *Æneid.* x. 398.

(b) *Holl. Merc.* ab an. 1680. ad 82. *Vita Ludov. XIV.* supralaud. tom. I. p. 101. seq.

(c) *Monet.* di Napol. p. 230. num. 8. edit. in fol.

Tab.
XLVIII.

instar. In imo nomen artificis
legitur : PH. *ilippus* R. *ottiers* F.
ecit.

to accuratiorem admisissent, im- CARO-
mo exegissent etiam. V. L. LUS II.
loc. cit. p. 433. HISPAN.
REX.

In averſa duo ſcuta, Regis &
Reginæ inſignia complectentia,
corona regia teſta, à duobus
geniis, ſingulos myrti ramos
tenentibus, ſtybolatæ imponun-
tur, cui præter parmam cum
leone *Flandrico*, hæ quatuor ſi-
glæ inſcriptæ ſunt: *ſenatus po-
pulus Que Gandarvenſis*, qui ſci-
licet numiſma honoribus Regis
& Reginæ tribuerunt, una cum
voto, quo iis heredem optant,
quodque hoc verſu, in margi-
ne poſito, exprimitur: INFAN-
TES. MARI. a ANNA. DABIT
QUOD. GANDA. PRECATVR. In
imo annus æræ Chriſtianæ,
MDCLXXXII. legitur.

Rex cum hoc anno primam
coniugem præmatura nec opi-
nata morte amiſſiſſet, nec ex ea
liberos haberet, de herede re-
gnis dando ſollicitus, petiit in
matrimonium Electoris Palatini
filiam MARIAM ANNAM: qua
facili negotio impetrata, ſpon-
ſalia præſenti Imperatore LEO.
POLDO & eius coniuge *Neobur-
gi* die XXVIII. Auguſti, Regis
Hiſpaniæ vices fungente IOSE-
PHO Hungariæ Rege, fuerunt
ſolemni ritu celebrata. Hinc
nova Regina per Belgium iter
faciens, in Liburnam Anglicam
aſcendit, atque anno 1690.
Hiſpaniæ oras attingit. Huius
matrimonii cauſa & hic & pro-
xime ſequentes nummi fuerunt
cuſi. In quibus recensendis or-
dinem a D. VAN LOON ſerva-
tum retinuimus, quamvis, ut
nunc primum advertimus, mul-
Tom. II. P. I.

XXII.

Adverſa huius numiſmatis
pars num. i. reſpondet.

In averſa ager, ſegete ſecun-
dus, cernitur, pluvia ubertim ri-
gatus. Adiecta perigraphæ ex
*Pſal. LXX. V. I. deſumpta: IN
TE DOMINE SPERAUI.* Quo
quidem ſymbolo ſpes & votum
exprimitur, de ſecunditate uxo-
ris conceptum. *Ib.*

XXIII.

MAGNVS REX CAROLVS EV-
ROPE VINDEX. Chronogram-
ma continet añum MDCLXXXI.
tanquam indicem nummi per-
cuſſi. Caput Regis nudum ad
lævam converſum.

ORIATVR EX TE INFANS
AVGVSTVS DELICIE GENERALIS
HVMANI. Chronographicum e-
undem annum ſignificans. Ca-
put Reginæ ad lævam reſpici-
ens.

Eiusdem hic nummus cum
præcedenti argumenti eſt, quam-
vis anno primum 1691. ſigna-
tus. *Ibid.*

XXIV.

Adverſa capita iugata Re-
gis & Reginæ exhibet, adiecto
in margine chronogrammate:
DIV VIVITE INCOLVMES REX
ATQVE REGINA, id quod an-
num 1690. quo ſcilicet matri-
monium conſummatum fuit,
exprimit.

In averſa CUPIDO inferit myr-
to furculum. Ad radices ar-
H h boris

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

boris arcus eius iacet ; ac insuper turtures adstant , VENERIS alites. Additur in ambitu versus : IRRADIANTE DEO DABIT HÆC CONIUNCTIO FRUCTUS. *Ibid.*

XXV.

CAROLVS. II. HISP. *aniarum* MONARCHA. MARIA. ANNA. ELECT. *oris* FILIA. Effigies aduersæ Regis & Reginae. Ille armatus est, ac ordinis aurei velleris tessera insignis, hæc cum stola, pellibus sabellinis munita, apparet, capite venuste exornato. In imo monogramma sculptoris M B (*Meybusch*) observatur. *T. H.*

XXVI.

Aduersa huius numismatis præcedenti respondet, uno excepto monogrammate artificis.

In auersa cernis duas feminas stolatas, quarum altera coronam in capite, & sceptrum dextra gerens, *Hispaniam*; altera cornu copiae tenens, *Palatinum* designat, ut apparet ex scutis additis, aræ quadratæ assistentes, in qua duo corda ardentia ponunt & iungunt. In altero littera c, id est CAROLUS: in altero litteræ MA, id est MARIA ANNA, leguntur. In fronte aræ hæc inscripta:

MEM. *oria* II. DESPONSATIONIS CAR. *oli* II. HISP. *aniarum* MONARCHÆ ET MARIE AN. *na* EL. *cto* RIS PAL. *atini* F. *ilia* PRÆSENT. E AVG. LEOPOLDO ET MATH (*pro* MATRE) SERENISSIMA IOS. *epho* QUE I. REGE. HVNG. *aria* FE: *lici* OMINE ET SINGVLARI POMPA

NEOB. *urgi* CELE. *brata*. 28. Tab. XLVIII.
AVG. *usti* M *ey* B *usch*. F. *ecit*.

Supra aram Hymen volitat, accendens tædam suam e radiis, litteram L, quæ nominis LEOPOLDI initium facit, cingenti bus. Addita est inscriptio metrica: HIS INSTAURATIS FLAMMIS NON PERDITUR ORBIS.

Qua adluditur ad incendia, rapinas, cædes, strages, quibus Palatinum ante hæc crudelissime Galli devastaverant. In margine denique exteriori chronodistichon legitur, epocham sponsaliorum sistens:

FAVSTA DIES QVA IVNGITVR ANNA MARIA QVIPPERET SOLES HÆC TIBI IBERE NOVOS. *M. Imp. ar. pond. I. unc. 3. dr. Item ex a. 8 pl. M. Buol. eiusdem fere pond. V. L. l. c. p. 433.*

XXVII.

CAROLVS. ET. MARI = a ANNA. REX. ET. REGINA. Capita iugata utriusque, dextrorsum posita.

In area auersæ sequens hexametron legimus: GANDA VOVET REGI REGES COMITESQVE DVCESQVE 1689. Sine dubio Gandavenfes suos numeros percusserunt, cum nova Regina Belgium transfret. *V. L. loc. cit.*

XXVIII.

CAROLVS II. D. ei G. *ratia* HISP. *aniarum* ET. IND. *iarum* REX. Protome CAROLI armata, & ordinis aurei velleris insigni ornata, capite coronâ tecto, & ad lævam converso. In imo

CAROLI II. Regis Hisp. numismata et monetae

Tab. XLVIII.

XXIX

XXXIII

XXXIV

XXXV

XXXVI

XXXVII

XXXVIII

XXXIX

XL

XLI

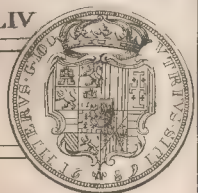
XLII

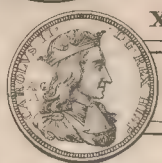
XLIII

XLIV

XIV

XV

XVII

XVIII

XLIX

L

LI

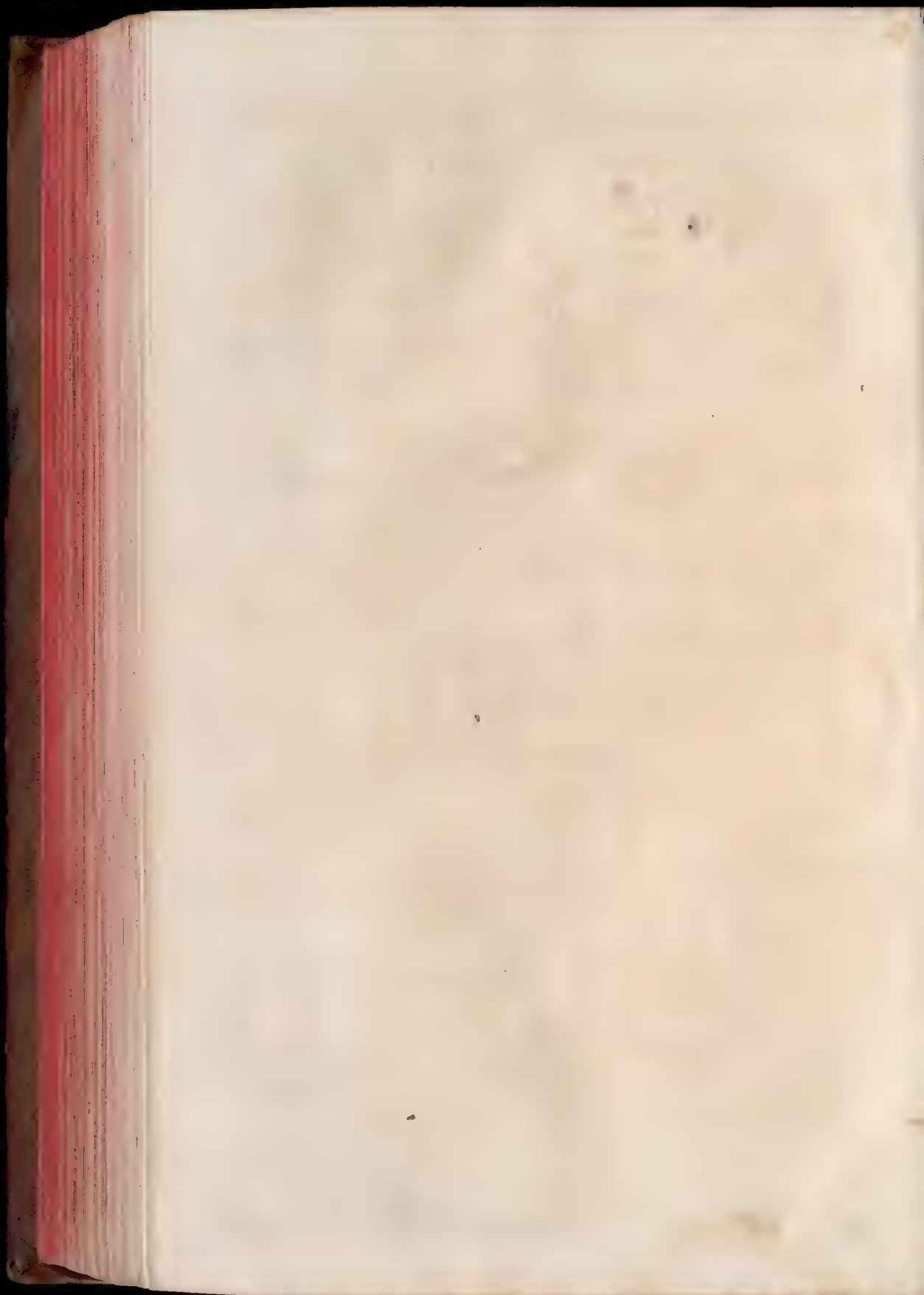

LII

XXXII

Tab.
XLVIII.

imo sub brachio eius dextro numerus anni 1694.

In postica MARS, deus belli, MINERVA artium dea, map-pam sustinent, in qua pentagonum descriptum, ac desuper sequens distichon legitur:

PALLADIS ET MARTIS STUDIOSE
HÆC PREMIA MILES
MEDRANEA TIBI DOCTA PALERT-
PA (*propalæstra*) DICAT.

Inter ceteras curas Hispani quoque in id intendebant, ut Academiam scientiarum regiam *Bruxellensem* restaurarent; eo fine institutam, ut Nobilitas artibus Mathematicis, iis præfer-tim, quæ ad belli usum spectant, imbueretur. Optimo sane instituto, omnibusque pro-ceribus imitando, cuius auctor fuerat Comes *Montis regii*, Bel-gii tum Præfectus anno 1671.

a (a). Sed infelici fato periit præclarissimum consilium, & forte plane interiisset, nisi Ele-ctor Bavarix illud suo vigori reddidisset. Qui hoc ipso anno certare iussit studiosos, sub ma-gistro MEDRANIO, palæstræ & bellicis artibus operam dantes, præmio ei proposito, qui cete-ros esset superaturus. Præmii loco hic ipse, quem cernimus, nummus fuit. *Id. T. IV. p. 168.*

XXIX.

Tab.
XLVIII.

In adversa exhibetur Proto-me CAROLI armata, cippo im-posita, cuius inscriptio una cum ea, quæ in margine est, con-iungenda, sic fluit:

CAROLO REGNANTE SECVNDO
MAVORTE EXPVLISO PAX EXSPE-
CTATA REDIVIT.

TOM. II. P. I.

(a) Holl. Merc. 1671. p. 10. seq.

In averfa MAXIMILIANUS CARO-
EMANUEL Elector Bavarix, Præ-
fectus a CAROLO perpetuus Bel-
gus datus, & antiquorum more
palludatus, equo super subiectos
Turcas vehitur, addito in am-
bitu hexametro:

HOSTES PERCVSSIT BAVARVS
TVRCASQVE SVBEGIT
& in segmento GANDA. vi (*vel*
Gandarum.) MDCXCVII.

Annum hunc 1697. perpe-tua memoria dignum, pax *Ryf-uvicensis* reddit, ad quam post Batavos & Anglos Hispani tan-dem accefferunt, extorta Gal-lis Ducatus Luxemburgici resti-tutione. Quo facto pax *Lute-tia* die iv. Nov. promulgata fuit (b); atque hoc nummo celebrata, qui etiam Electoris Bavari res, adversus Turcas præ-clare gestas, pro dignitate col-laudat. *Ibid. p. 253.*

XXX.

CAROLVS. II. D. ei G. ratia
HISP. aniarum ET. INDIARVM.
REX. Caput Regis nudum, ad
pectus, cum lorica, sinistrorsum
respiciens.

ÆTERNUM CORONATA MA-
NEBUNT 1697. Tropæum in-
signe, compositum ex varii ge-
neris armis, inclusum est cir-
culo, quem serpens format,
caudam ore apprehendens: quod
æternitatis est symbolum. Ip-
sum serpentem ambiunt olivæ
rami.

Nummus hic, ut facile per-
spicitur, eadem occasione si-
gnatus fuit. *Id.*

H h 2

NUM-

(b) Europ. Mercur. II. Stuck 1697. p. 266.

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

NUMMI
INCERTÆ ÆTATIS.

XXXI.

Protome Regis fere ut num.
xix. Perigraphæ præcedenti re-
spondet, quæ in parte postica
sic continuatur:

ARCHIDUX. AVSTRIÆ. DVX.
BURGVNDIÆ. BRABANTIÆ. Z. (*et
cetera.*) Scutum coronatum,
cinctum torque aurei velleris,
insignia referens *Hispania*, su-
stentatur a duobus leonibus.
Ibid. pag. 312.

XXXII.

CAROLVS II REX CAT. *holicus*
HISP. *aniarum* MON. *archa*,
vel si mavis, *moderator*: quam-
vis prior lectio aptior videatur.
Protome Regis togati, amiculo
induti, capite nudo ad lævam
converso, cum longa cæsarie,
ad tergum defluente. Denique
CAROLVS hoc in nummo my-
stacem gerit, quali in nullo alio
instructus apparet.

Utriusque huius nummi ætas
incerta est. Videntur tamen,
ex oris habitu, sub finem vitæ
eius percussæ. *M. Imp. a.*

MONETÆ.

XXXIII.

CAROLVS . . . . HISPAN. *niarum*
REX. ET. MARIA. ANNA. TVT. *rix*
ET. G. *ubernatrix*. Capita iugata
CAROLI & MARIE ANNÆ ma-
tris viduæ, sinistrorsum versa.
In segmento annus æræ Chri-
stianæ 1666.

MEDIOLANI. DVX. ET. C. *etera*.
Scutum maius coronatum, in-
signia regnorum *Hispania*, *Au-*

stria, *Burgundia* & *Belgii* exhi-
bens, quibus incumbit parmu-
la media, tesseriis *Mediolanensibus*
distincta. Tab.
XLVIII.

Insignem hunc uncialem, ce-
teris, qui CAROLO regnante u-
sui communi destinati fuerunt,
merito præponimus; quippe
qui non minus tutelæ Regis a
Regina vidua susceptæ testis est,
quam *mnemonicus* ille, quem
supra primo loco descripsimus.
*M. Buol. ar. pond. i. unc. M.
S. B. variante nonnihil perigra-
phe*; legitur enim in aduersa:
CAROLVS. II. HISP. REX. (a.)

Eundem nummi typum, sed
minori forma expressum, ha-
bes in *recens. apertis Grossorum
scriniis* (b). a
b

XXXIV.

CAROLVS. II. HISPANIA. *rum*
REX. Caput Regis ad pectus,
iuvenili facie, cum corona radia-
ta, & torque aurei velleris,
dextrorsum versum.

In postica continuatur titulus:
ET. VTRIVSQ. *ue* SICILIE. 1665.
Scutum cum tesseriis regiis, co-
ronatum.

Nummus missilis, in vulgus
sparsus, cum CAROLVS in re-
gno Neapolitano Rex promul-
garetur; testante VERGARA, qui
nummum edidit, *l. cit. p. 126.*
n. i. ar.

XXXV.

CAROLVS. II. D. *ei* G. *ratia*
HISPANIAR. *um* ET. NEAP. *oleos*
REX. Protome Regis fere ut
num. i.

RELIGIONE ET. GLADIO. 1683.
Genius laureatus tenens dextra
scu-

(a) Conf. LILIENTHAL in collect. uncia-
lium n. 50. p. 19.

(b) Locul. III. Tab. VIII. n. 72.

Tab.
XLVIII.

scutum rotundum bipartitum, referens insignia *Siculi* regni & *Hierosolymitani*: sinistra præfert palmæ ramum. Sedet super orbe, *Hispanico* scilicet. *Ibid.* p. 129. n. 6. ar.

XXXVI.

Eadem perigraphæ, eademque, quæ præcedentis adversæ, typus.

In postica duo hemispheria exhibentur, quorum alterum a dextris *Americam*, alterum *Europam*, *Asiam*, & *Africam* sistit. In medio illorum sceptrum erigitur corona fastigiatum; superius scheda volitat, cui inscribitur hemistichium ex IUVENALI (a) desumptum: VNVS. NON. SVFFICIT. supple ORBIS. In imo siglæ monetarii AGA cum æra Christiana 1684. leguntur.

Adluditur hoc symbolo ex mente *Antonii* VERGARA, cui & Cl. KOEHLERUS, loco infra citando, adstipulatur, ad dominium Regum Hispanorum non solum in orbe antiquo, sed & novo, quem vocant, late propagatum. Eodem lem-mate usus est CAROLI atavus supra Tab. XXXIV. num. 87. p. 158. VERG. p. 129. n. 7. ar. *uncialis*. KOEHL. m. b. l. tom. X. pag. 161.

XXXVII.

Nihil differt hic nummus ab eo, quem supra num. XX. ex D. VAN LOON produximus, nisi nota chronologica, quæ hic annum 1686. indicat; quo proinde Lectorem remittimus. VERG. p. 130. n. 8. ar.

(a) Satyr. x. v. 168.

(b) Locul. III, Tab. IX, n. 76.

XXXVIII.

CAROLUS II.

CAROLVS. II. D. ei G. ratia
REX. HISP. *aniarum* E. t NE. apo-
leos. Effigies Regis more consueto. Inferius sigla M.

In postica leo iuxta coronam & sceptrum in suppedaneo, cui monetarius fuetas suas siglas insculpsit, iacentia, accubans. Desuper scheda volitat, his verbis exarata: MAIESTATE SECV-RVS. In imo numerus anni 1686.

Similem *Carolinum* in recens *Grossorum* scrinijs (b) reperies, quem Cl. Auctor *Leontini* in Sicilia, quippe quorum symbolum antiquissimis temporibus leo erat, signatum docet. *Leontini* ergo ad securitatem, qua sub protectione & auctoritate CAROLI frui sibi liceat, adludunt. *Ibid.* n. 9. a. At in priori editione sceptrum omissum fuit.

XXXIX.

CAROLVS. II. D. ei G. ratia
REX. HISP: *ania*. Effigies Regis more solito. In area a dextris consuetæ monetarii siglæ AGA & in imo sigla M, ut in præcedenti.

In averfa crux in cuspides & uncus definens & radiis illustrata. Additur in ambitu præter epigraphen: IN HOC. SIGNO. VINCES. pretium monetæ G. *ranorum* VIII. videlicet, & numerus anni 1688.

Recusa est hæc moneta anno 1690. eius delineationem habes in sæpe laudatis *Grossorum* scrinijs (c). *Ibid.* p. 131. n. 2.

H h 3

XL.

(c) Loco. cit. n. 78.

c

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

XL.

CAROLVS. II. D. ei G. ratia
REX. Caput Regis nudum ad
lævam conversum.

IN. HOC. SIGNO. VIN. ces

Crux vulgaris.

Annus monetæ haud impres-
sus, sed placuit adiungere prio-
ri; ob eandem averfam. *Ibid.*
p. 126. n. 2. a.

XLI.

Adversa cum priori convenit,
nisi quod in imo numerus 80.
legatur, & in area a dextris sue-
tæ monetarii siglæ A G A adpo-
sitæ sint.

IN. HOC. SIGNO. VIN. ces.

Crux quasi florigera, intra cu-
ius angulos flammulæ sunt.

Causa, cur & hanc mone-
tam, licet anni sit incerti, huc
posuerimus, apparet facile ex
iis, quæ paullo ante diximus,
Ibid. p. 127. n. 5. a.

XLII.

Adversa num. xxxix. re-
spondet.

Inversa continuatur titulus:
VTRIVS. que SIC. ilia HIERVS.
alem: additur pretium G. rano-
rum xx. & in imo numerus anni
1688. scutum coronatum cum
cuius insignibus. *Ibid.* p. 131.
n. 10. a.

XLIII.

Adversa huius nummi nu-
mero xxxviii. respondet.

Perigraphe averfæ cum num.
præcedenti convenit, nisi quod
aliud pretium indicetur: G. ra-
norum x.

Scutum CAROLI corona regia
tectum, at non omnes tesseras

continens; sed tantum *Legionis*,
Castilia, *Neapolis*, *Sicilia*, *Au-*
stria & *Hierosolymarum*. *Ibid.*
n. 12. ar. Tab.
XLVIII.

XLIV. & XLV.

Protome Regis armata, tes-
sera ordinis aurei velleris con-
spicua, cum corona radiata,
foliis tamen distincta, in capite,
ad lævam converso. In area
eandem siglæ quæ num. xxxix.
apparent.

In averfa scutum cum insigni-
bus *Hispanicis*, corona tectum,
exhibetur. Perigraphe pariter
cum præcedenti convenit, nisi
quod pretium nummi G. rano-
rum 100. statuatur, & nota
chronologica uno anno excedat.

Alter a priori nihil discrepat,
nisi pretio, quod est G. rano-
rum 50. *Ibid.* p. 132. & 33.
n. 13. & 14. ar.

Similis moneta, sed minoris
formæ & valoris, eodem anno
prodiit, cuius delineationem
præbent recens aperta *Grosso-*
rum scrinia. (b).

b

XLVI. & XLVII.

CAR. olus II. D. ei G. ratia
REX. HISP. aniarum ET. NEAP.
oleos. Protome Regis fere ut
num. præcedenti, omisso scilicet
focali, quod in prioribus gerit.
In imo sigla M observatur.

Inversa vellus aureum operi
torevmatico inclusum conspicit-
tur, cum nota chronologica
1692. & pretio nummi, quod
est G. ranorum 100.

Alter a priori solo pretio &
magnitudine differt. *Ibid.* p.
136. num. 15. & 16. ar.

XLVIII.

Tab.
XLVIII.

XLVIII. & XLIX.

Hi quoque duo a præcedentibus ferme solo pretio discrepant. Omittitur insuper nota temporis, & fuetæ monetarii siglæ.

a Priorem in recens apertis *Grossorum* scriniis quoque reperies (a), alter vero in museo BUOLIANO etiam asservatur, addita ibi æra Christi 1693. *Ibid. p. 137. n. 17. & 18. ar.*

L.

Perigraphe num. XL. respondet. Caput Regis nudum ad pectus cum paludamento, antiquorum ad instar. Retro illud siglæ consuetæ A G A & inferius num. 82.

Aversa vellus aureum fittit, coronæ inclusum, absque inscriptione. *Ibid. p. 127. n. 4. a.*

L I.

CAROLVS. II. D. ei G. ratia HISP. ania ET. SIC. ilia REX. Scutum cum tesseris regiis, impositum aquilæ, corona tectæ, cuius & collum corona radiata est circumdatum. In area hinc inde siglæ R C.

In aversa effigies Regis sereto cincta, ac palmæ affixa, circa quam schedula volitat, cui inscriptum: REVIVISCIT. Inferius hinc inde legitur: anno 1697.

Cusuf sine dubio nummus est, cum Rex e diuturno & periculoso morbo se paullo reficere cœpisset, ex quo cives plenam ominabantur restitutionem. *Ibid. p. 138. n. 19. au. M. Buol. pond. i. duc.*

LII.

Adversa cum num. L. ferme congruit.

Aversa reliquum tituli: SICILIAE. ET. HIERVSA. lem præfert, una cum insignibus horum regnorum. *Ibid. p. 127. n. 3. a.*

Monendum postremo, quatuor adhuc reperiri monetas CAROLI in recens apertis *Grossorum* scriniis (b) æri iam incisas, & nuper editas. Prior nummus in aversa cum titulo MAIORICARVM anno 1685. cusuf fuit. Alter monogramma Regis coronatum exhibet, in India rudi arte signatus. Tertius *Barcinona* percussus anno 1693. Quartus denique in Sicilia anno eodem.

LIII.

Pro coronide addimus nummulum, minimi moduli, emblematicum, qui aliquanto ferius in manus nostras pervenit.

In eius parte antica protome Regis armata, adversa nonnihil fronte, cum nudo capite longisque capillis, ad tergum usque defluentibus, exhibetur, adiecta perigraphe: CAROLVS II. D. ei G. ratia HISPAN. iarum E. t I. ndiarum REX C. atholicus.

In postica castellum, seu porta turri munita repræsentatur, addito in peripheria lemmate: CUSTODITA. CUSTODIT.

Videtur hic nummulus militum præfectis, belli tempore, distribui solitus, quo scilicet officii sui admonerentur, urbes & castella munita diligenter custodiendi.

Plu-

(a) Locul. III. Tab. IX, n. 79.

(b) Loco cit. num. 73. 74. 75. & 80.

CAROLVS II.
HISPAN.
REX.

b

CAROLUS II.
HISPAN.
REX.

Pluries autem is ipse repetitus fuit; asseruimus enim duo alia, præter hoc, exempla, eiusdem quidem moduli, non tamen eiusdem omnino typi; nam primus eorum hunc in adversa titulum præfert: CAROLVS. II. D. ei G. ratia HISP. a N. iarum E. t I. ndiarum REX. In imo apponuntur siglæ sculptoris GIL, quæ in imo areæ averſæ a finistris repetuntur. Alter in fronte adversa hunc titulum gerit: CAROL: II. HISPAN. iarum REX. reliqua cum eo quem delineari curavimus, conveniunt: nisi quod in area averſæ nomen artificis adiectum sit.

Ceterum *Catholici* titulus in his unis, quos hætenus recensuimus, CAROLI II. nummis comparet. Rarius etiam in CAROLI V. eiusque successorum nummis occurrit. Quocirca cum in præcedentibus nihil admodum, quoad sciam, dictum sit: his brevibus aliquid, cum pagina vacet, de eodem in memoriam ex JOANNE SELDENO viro Clar. (a) revocandum est. Eiusmodi itaque titulo, qui omnem hæreseos exclusionem innuit, quemadmodum *Christianissimi* elogium, Franciæ Regibus proprium, *Judaismo* & *Paganismo* opponitur, inde ab antiquissimis temporibus Hispaniæ Reges honoratos fuisse, rerum Hispanicarum scriptores, laudato auctore teste, affirmant, eiusque originem, communi suffragio, ad RECAREDEM consignant, ob singularem sollicitudinem, in ex-

tinguenda *Arrianorum* hæresi circa annum 590. in Concilio Toletano III. exhibitam, hac a Patribus acclamatione collaudatum: *Cui a Deo æternum meritum, nisi vero CATHOLICO RECAREDO Regi? Cui a Deo æterna corona, nisi vero Orthodoxo RECAREDO Regi?* Eodem ALPHONSUS I. anno 740. ORDONNUS I. anno 830. aliique salutati fuisse memorantur (b). Quod quamvis ita sit, non desunt tamen graves scriptores, qui eundem honoris titulum, Hispaniæ Regibus ante FERDINANDUM V. Arragoniæ & Castiliæ Regem, proprium & hereditarium haud fuisse contendunt. Sic enim inter ceteros MARIANA: Ab ALEXANDRO Pontifice (c) FERDINANDUS CATHOLICI cognomen accepit in posteros cum regno transfusum stabili possessione. & in alio loco: CATHOLICI cognomen, quod RECAREDO olim Regi, quo tempore universam Gothorum gentem, repudiatis ARRII opinionibus, in Catholica Ecclesiæ castra revocavit, in Toletano Episcoporum conventu acclamatum, intermissis multis ætatibus ALEXANDER eo nomine VI. P. M. in FERDINANDO Arragone Hispaniæ Rege instauravit, effecitque, ut consequentibus Regibus proprium hereditariumque esset. M. S. B. ar. pond. i. dr.

MONITUM.

Nummi sequentis tabulæ, quam huc reicere visum est, in decursu huius voluminis suis locis explicati fuerunt.

PRO-

(a) De Titul. honor. P. I. cap. 5, n. v. p. m. 83. seqq.
(b) Ibid. p. 84.

(c) De reb. Hisp. Lib. XXVI. cap. 12. & Lib. VII. cap. 4.

Supplementa ad nummos Austriacos. Tab. XLIX.

PROBATIONES

AD PROLEGOMENA.

I.

LEUPOLDUS VII. Dux Austriæ Flandrensibus,
qui *Wienne* monetam cudunt, privilegia &
exemptiones elargitur.

IN nomine sancte & individue TRINITATIS. LEUPOLDUS Dei gratia Dux Austrie, Styrie, in perpetuum. Labente tempore factum quodlibet a memoria labitur, nisi vetustati scriptorum perseverantia obvietur. Ne igitur antiquitas hanc nostram præsensem concessionem valeat abolere: tam presentibus quam futuris notum fieri volumus: quod Burgenles nostros, qui apud nos Flandrenses nuncupantur, taliter in civitate nostra Vienna institimus, ut ipsi in officio suo, iure fori nostri, in civitate & in terra nostra libertate & privilegio aliorum nostrorum Burgenfium omnimode gaudeant & utantur. Preterea ipsos ab officio iudicis nostri in Vienna ita eximimus, ut super quibuscunque querimoniis coram ipso non respondeant, sed coram Camerario monete nostre trahant in causas, speciali exceptione, de omnibus responsuri. Subiungimus insuper & confirmamus, ut in eorum officio negociari nullus presumat, nec audeat, nisi ab ipsis receptus in consortium cum eis, sub eodem iure in omni pensione & serva respondeat, sicuti ipsi. (1) Ut autem a nobis hec talis nostra traditio in posterum semper maneat incorrupta, presenti cedula factum conscribi fecimus, & subscripto curie nostre testimonio, impressione nostri sigilli in tenacem memoriam roboramus. Testes Wichard Dapifer, Rvdolfus de Potendorf. Marquardus de Hintberch, Vlricus Struno. Iremfridus filius Marquardi de Hinperch. Vlricus Stvhsio. Henricus Dapifer de Prone. Henricus Camerarius de Tribanswinchel. Dietmarus de Ratelenberge. Rodigerus de Holen. Dietricus Magister monete. Gotofridus Camerarius. Marquardus iudex. Cirves Wiennenses. Piterolfus. Paltramus frater eius. Livpoldus Pypinch. Henricus Schovcho. Wirento. Ruedegerus incisor, Henricus socius eius. Albero de Padistorf. Sifrit Schvtewefel. Mahifridus monetarius. Albrecht chlebarius. Eberhardus Tanewaschel. Grizo. Chunradus maritus domine Sigule. Chunradus suus. Wido. Actum anno incar. (2)

circa annum
1218.
Ex archivo Do-
mus Provinc. Wi-
ennae.

(1) Ad privilegia huic instrumento inserta provocare videtur diploma RUDOLPHI I. Rom. Regis, confirmatorium, quod datum fuit circa annum 1280. Vide HANTHALERI *Wiener - munzen*, p. 7.

(2) Cum æra Christi obliterata sit, chartam hanc circa annum 1228. reponimus, nam anno 1230. LEUPOLDUS mortuus iam fuit.

II.

Ex MS. codice seculi XIV. in Aug. Biblioth. classi Philolog. num 61. quo continentur diversæ formulæ Epistolarum Pontificiarum & Regiarum, præsertim RUDOLPHI I. Regis Rom. de quibus egimus Tom. I. duo de prompti privilegia, ad rem monetariam spectantia, fol. 51. n. XL. & XLI.

Primo adscriptum est argumentum, hisce verbis conceptum:

Forma privilegii, quo Imperator privilegiat Episcopum, quod possit novam monetam cudere vel facere.

ET si ad omnes Romani Imperii fideles nostre munificentie dexteram debeamus extendere debitorum, Principes nostros veluti bases egregias, quibus celsitudo regalis potenter innititur; speciali prerogativa nos decet attollere, & condignis beneficentie nostre

in MS. SEIFRIDI
Abb. extat. hac e-
pist. L. 3. n. 34.

favoribus ampliare. Eapropter nosse volumus universos tam posteros, quam presentes: quod nos accepta complacida græte dilectionis obsequia, quæ per N. Venerabilem Episcopum ralem, nobis hactenus impensa, & quæ adhuc nobis & Sacrosancto Romano Imperio ab eodem impendi poterunt gratiora, benignius intuentes, & propter hoc magnopere cupientes; ut ipse, ac eius episcopatus votivis congaudeant commodis & augmentis continuis prosperentur. Quod idem Episcopus in civitate sua N. monetam legalis numismatis cudi libere faciat: sibi ex liberalitate Regia liberaliter & libenter annuimus, & presencium serie duximus concedendum, universis & singulis in districtu Romani Imperii constitutis, dantes hoc edicto Regali strictius in mandatis, ut ipsam monetam, quatenus legalis existat, omni contradictione postposita, reverenter admittere non obmittant.

III.

Alterum hunc in fronte titulum gerit:

Forma privilegii, quo Nobilis privilegiatur, quod possit cudere novam monetam.

Auguste magnificentie potentatus augendi honoris Imperii sitibundus: illorum augmentis & commodis se libenter habilitat & inclinat, qui generositate spectabiles erga Sacrum Imperium fidei rutilant lumine clarioris. Sane cum nobilis N. suis preclaris meritis obtinuerit apud Regiam Majestatem, quod sibi perpetuo cedere liceat infra terre sue districtum monetam legalis numismatis: de nostra licentia & Regalis plenitudine potestatis, universitati vestre auctoritate Regia committamus, & rogamus mandantes, quod quatenus nostram monetam legali impressione signatam, quam cudi feceris idem Nobilis, ut superius est expressum, in locis vestris & civitatibus reverenter admittere studeatis, alterna commercia permittentes ex ea, quamvis non obstante impedimento, liberior exerceri.

IV.

VLRICUS comes de *Heunmburch* & **AGNES** Austriaca, eius uxor, **RUDOLPHO** Rom. Regi cedunt bona in Carinthia & Austria sita, in quæ antea ius sibi competere contendebant, sed ab **OTTOCARO** eis certa summa pecuniæ sine prætensionis loco obtrusâ, eoque nomine hypotheca constituta erat; reservata tamen sibi dicta hypotheca usufructuaria, donec illis de forte satisfiat. Act. apud Iudenburch xi. Kal. Nov.

1279.
22. Octob.
Ex archivo Archiduc. Gracensi. Lind.
44. f. 1. n. 15.

Universis presentes litteras inspecturis. Nos **VLRICUS** comes & **AGNES** comitissa de *Heunmburch*, tenore presentium declaramus. Quod postquam serenissimus Dominus noster **RUDOLPHUS** Romanorum Rex semper Augustus, provincias Austriam, Stiriam, Carinthiam, Carniolam, & Marchiam, quas quondam Dominus O: Boëmia Rex Illustri tenuit occupatas, sibi subiecit, & Romani Imperii dicioni adiecit, ego **AGNES** predicta, predicto Domino cum humilitate debita supplicavi: ut iura mihi in predictis terris competentia ex successione progenitorum meorum, & maxime bone memorie quondam **FRIDERICI** Ducis Austrie, propatruj mei, cuius bona & proprietates ad me spectare dicebamus, recognosceret gratiose: petivi, etiam bona illa, quibus magnificus Princeps quondam **VLRICUS** Dux Carintie olim maritus meus & Dominus me dotavit, & mihi in donationem propter nuptias assignavit. Ego quoque **VLRICUS** Comes predictus, a predicto Domino meo Rege Romanorum petivi, ut comitatum de *Pernekka* & oppidum *Drozendorf*, cum omnibus eorum pertinentiis, & quadam bona alia in partibus Austrie, ad me ex hereditaria successione spectantia, mihi faceret assignari. Hiis nostris petitionibus nobiles terrarum & officiales Domini nostri predicti, taliter responderunt: quod inter Regem Boëmie predictum ex una parte, & nos ambos inuales ex altera, eo tempore, quo matrimonium simul contraximus, de premisis questio vertebatur, & quod post tractatus plurimos inter Regem Boëmie predictum, & nos habitos, amicabile composio intercessit, cuius pretextu omne ius nostrum,

strum, quod in terris predictis ex causis predictis habuimus, eidem Regi dicimur assignasse, & in eum omnia iura nostra liberaliter transfuisse: qui Rex idem ius, quod a nobis redemit, in Dominum nostrum Romanorum Regem transfulerit, eo tempore, quo sibi predictas provincias resignavit. Sed ex parte nostra extitit replicatum: quod quicquid cum Rege Boëmie tractavimus, vel contraximus in premissis, hoc totum a nobis extorsit eius improbitas violenta, & terribilis metus incussio nobis facta, qui merito cadere poterat in constantes. Ex aliis quoque causis & rationibus dicebamus: quod ea, que inter Regem Boëmie ipse nobis titulo ypotecæ vel pignoris obligavit bona, possessiones & predia, munitiones & castra, que inferius suis nominibus exprimuntur: Primo iudicium in Vorisperch pro CC. marcis &c. summa vero tritici de illis IV. Iudicii CCLII. modiolis & II. mensure, qui faciunt LXX. modios Austriales cum dimidio. Summa huius in denariis DCLXX. & dim. marce. Summa totalis avene DXXIX. modii, qui faciunt CIV. modios Australes, summa huius in denariis LII. marce. Summa porcorum CLXXIII. pro XI. marcis. Summa totalis ovium CLXVI. cum tot agnis pro XV. marcis. Item in officiis quatuor Scheffonum in Tyve, circa Sachsenwart, in vino & Bergrecht LXX. marc. &c. prout predia & bona ipsa infructa & instaurata sunt cum colonis, mancipiis & ceteris appendiciis, eorundem iudiciorum, iurisdictionibus, advocatiis, districtibus, cum utilitate & fructu, piscationibus, venacionibus, & omni causa; & simpliciter Principes terrarum ipsarum quondam LIUPOLDUS & FRIDERICUS Duces Austrie & Stirie eadem bona & predia possederunt. Ceterum viri militares & nobiles, qui in districtibus predictis pignoris habitant, in hanc obligationem non veniunt. Sed eosdem predictus Dominus noster ad sua beneplacita reservabit, qui tamen permittit eisdem, ut se nobis serviles exhibeant, & devotos. Fructus autem dictorum bonorum sepe factus Dominus noster nobis & liberis nostris utriusque Sexus contulit ypoteca durante; ad hoc, ut liberalitatem regiam magis nobis favorem sentiamus. Renunciamus itaque, pro nobis & heredibus nostris, omni auxilio legum & canonum, & cuilibet consuetudini, per que possent predicta in toto vel parte aliqua retractari. promittentes &c. . . . .

Ad hec copiam & transcriptum omnium instrumentorum & privilegiorum predictas causas contingentium, que habemus ad presens, ipsi Domino nostro sub nostris & venerabilium patrum Dominorum FRIDERICI Salzpurgensis Archiepiscopi, IOANNIS Gurcensis, WERNHARDI Secoviensis, & GERHARDI Laventine Ecclesiarum Episcoporum, & Illustris ALBERTI Ducis Saxonie sigillis, assignabimus: renuntiantes hiis & aliis instrumentis & privilegiis, idem negotium contingentibus, si que ad manus nostras vel heredum nostrorum pervenerit in futuro: que & omnia ex nunc cassamus & nullius firmitatis esse volumus, nec aliquid iuris ex hiis nobis competere, quocunque tempore producantur. Dum tamen ipsius ypotecæ dispositio & plena fructuum perceptio nobis & nostris heredibus utriusque sexus maneat, donec nobis & nostris heredibus supradicti argenti quantitas non particulari solutione redimatur, sed manente apud nos tota ypoteca cum integris fructibus, iuxta modum superius expressum, integre & legaliter persolvatur. Testes sunt venerabiles Patres & Domini FRIDERICUS, Archiepiscopus Salzpurg; IOANNES Gurcensis, WERNHARDUS Seccovien; GERHARDUS Lavent; Ecclesiarum Episcopi. CHUNRADUS electus Chimensis, & HENRICUS abbas Admontensis. Illustris Dominus ALBERTUS Dux Saxonie. Nobiles viri, Domini videlicet FRIDERICUS Burchgravius de Nurenberch, BURCHARDUS de Hohenberch, HUGO de Werdenberch, EBERHARDUS de Chazenellenbogen, HUGO de Monte forti, N. de Rienecke. FRIDERICUS de Ortenburch, & HEINRICUS de Phanberh Comites. Srenus viri FRIDERICUS de Petovia, WOLVING de Stubenberch, OTTO de Liechtenstein, & alii quam plures &c. Datum & actum apud Iudenburch XI. kal. Novembr. Anno Domini Millesimo ducentesimo septuagesimo nono.

Autographum munitum est VII. sigillis.

V.

Supplementum ad proxime præcedens instrumentum,
signatum *lad. 44. fasc. 1. n. 15.*

1279.
22. Octob.
Ex eodem.

Primo. Indicium in Voitsperch pro ducentis marcis. Item indicium in Tobel pro sex marcis. Item in decimis octoginta modios dari grani pro octoginta marcis. Item avene centum modios & quinquaginta, pro nonaginta marcis. Item virum in Voitsperch & in Rorpach per triginta & octo marcis. Item in mansis centum porcos pro quinquaginta marcis. Item in censu quadringentos quinquaginta & septem virlingos dari grani pro quinquaginta & septem marcis & viginti denariis. Item in avena octingentos & quadraginta virlingos pro sexaginta & tribus marcis. Item in Cinsphenning triginta & quatuor marce. Item in Steura centum marc. Item in Marich-dienst nongentos & quinquaginta virlingos avene, pro sexaginta & octo marc. Item in Tobel in Montendorf, in Premstetten, in Pirboun redditus quatuordecim marcarum. Item oppidum Voitsperch cum castris superiore & inferiore, & castrum in Tobel. Item in Tyver redditus trecentarum marc: de officio quatuor schepponum; in officio schepponum Gerdei, in officio schepponum Leutoldo, in officio schepponum Iurizla, in officio schepponum Zalschiz. In hiis vero quatuor officiis sunt nobis assignare quingente viginti & quatuor huebe cum dimidia, exceptis supanis centum & duo: summa vero tritici de illis quatuor officiis, trecenti quinquaginta & duo modiolii & due mensure, qui faciunt septuaginta medios Australes cum dimidio: summa huius in denariis septuaginta marc: cum dimidia. Summa totalis avene quingenti viginti & novem modii, qui faciunt centum & quatuor modios australes: summa huius in denariis quinquaginta & due marc. Summa porcorum centum septuaginta & tres pro undecim marcis: summa totalis orium centum sexaginta sex, cum tot agnis pro quindecim marcis. Item in officiis quatuor schepponum in Tyver, & circa Sahlenwart in vino & in perchrecht, septuaginta marce. Item de officio... septuaginta marce. Item de foro in Sahlenveld viginti marce. Item castra Sahlenwart, Tyver, Vreudenekk & Cloufenstein. Predictas autem possessiones & predia nobis obligavit prout predia & bona ipsa instructa & infrastrata sunt, cum colonis, mancipiis & ceteris appendiciis eorundem, iudiciis, iurisdictionibus, advocatiis, districtibus, cum utilitate & fructu, piscationibus venacionibus, & omni causa, & simpliciter, sicuti Principes terrarum ipsarum quondam, LIUPOLDUS & FRIDERICUS Duces Austrie & Stirie eadem bona & predia possederunt. Ceterum viri militares & nobiles, qui in districtibus predicti pignoris habitant, in hanc obligationem non veniunt, sed eosdem predictus Dominus noster ad sua beneplacita reservabit: qui tamen plene permittit eisdem, ut se nobis serviles exhibeant & devotos. Fructus autem dictorum bonorum sepefatus Dominus noster nobis & nostris liberis utriusque sexus contulit ipoteca durante; ad hoc ut liberalitatem regiam magis nobis favorem sentiamus. Renunciamus itaque pro nobis & heredibus nostris omni auxilio legum & canonum & cuilibet consuetudini patrie, per que possent predicta in toto vel parte aliqua retractari: promittentes nihilominus; fide data, ad manus regias, vice perstitui sacramenti, quod contra predicta nunquam veniemus verbo vel facto, sed ea fideliter & legaliter tenebimur observare. Dictus etiam Dominus noster Rex provisione regali volens indemnitate precavere, ordinavit & statuit, ut dicta bona nobis ipotecata, a nobis vel nostris heredibus, nullo modo auferantur, per successores suos in Romano Imperio, vel per Dominum aut Dominos, si quis vel si qui in supradictis provinciis sive terris fuerint ordinati, aut capitaneos eorundem, donec nobis vel nostris heredibus dicta pecunia integre persolvatur. Nolens ut particulari solutione predicta bona particulariter redimantur, sed ut tota ipoteca cum integris fructibus apud nos maneat, donec integra & legalis solutio nobis fiat. Si que vero de bonis predictis nobis pignori obligatis, ad feuda filiorum ipsius Domini nostri pertinent, hec tam de ipsorum, quam etiam dominorum, a quibus ea tenent, beneplacito & consensu, nexu pignoris obligata manebunt.

bunt. Possessionem quoque honorum nobis titulo pignoris tradendorum seu assignandorum, nobis predictus Dominus noster plenam assignabit, ab impetitione cuiuslibet & specialiter spectabilis viri MEINHARDI Comitis Tyrolensis, manibus & potentia liberatam. Dicitur Dominus noster Rex quoque & sui successores nobis & nostris heredibus tenebuntur predicta bona, durante pignore, de iure defendere & de evitione, si per aliquem ipsum pignus, vel pars aliqua in iudicio evincatur, & ad omne pariter interesse: sic quod ipsa evitio nobis & nostris heredibus nullum iuris vel facti inferat nocumentum. Et si forte pecunia non soluta predictam ipotecam a nobis vel nostris heredibus de iure evinci vel auferri contigerit violenter, per Romanum Regem vel Imperatorem, seu Dominos vel alios eorum nomine, ex tunc de nostro consensu vult & statuit sepedictus Dominus noster decreto irrefragabili, ut predictae renunciaciones, cessiones, transactiones, vel donationes, tam ei, quam Regi Boemie factae, nobis & nostris heredibus non officiant, sed si nobis placuerit, omne ius quod ante renunciaciones, cessiones, transactiones, vel donationes predictas nobis competuit, plene & integre reviviscat. Decet enim sublimem suae glorie maiestatem, ut ex eius actibus suisque contrahibus non resultet iniuria, ne aliqua capciosus subtilitas oriatur. Ad hec copiam &c.

VI.

Diploma RUDOLPHI Rom. Regis, quo magistro monetæ Wiennensis præcipit, pro Priorissa & Conventu Sanctimonialium Monasterii S. Crucis in Tulna singulis annis LX. marcas Denariorum Wiennensium cudere,

RUDOLFUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, prudentibus Viris (1).
Comiti Camere per Austriam, & magistro monete Wiennensis, aut officiali Austr.
qui pro tempore fuerit, gratiam suam, & omne bonum. Fidelitati vestra districte precipiendo mandamus & iniungimus firmiter & gratiose: quod Priorisse & Conventui sanctimonialium monasterii S. Crucis in Tulna, singulis annis, sexaginta marcas denariorum Wiennensium, videlicet in festo Sancti Iacobi triginta marcas, & in festo Sancti Egidii totidem, sine requisitione iuris, quod Slaschacz (2) dicitur, fabricetis (3) . . . .
que in ipsarum privilegiis (4) exprimitur . . . . Datum in Linza Kal. Iunii Indic. IX. anno Domini m. ducent. octoges. primo, Regni nostri anno octavo.

1281.
1. Iunii
Ex tabul monasterii Tulnensis.

(1) Charta hæc in diplomatario Tulnensi numero sex-to notatur.

(2) Lege Sehlag - schatz; pecunia quæ solvitur pro signo monetandi WACHTER hac voce.

(3) Hic pauca verba desunt, quæ nec in diplomatario,

nec in autographo legi possunt: quantum conicere est, agebant illa de pœnis contra transgredientes.

(4) Videantur litteræ foundationis de an. 1280. 31. Aug. quas dedimus Tom. I. p. 214.

VII.

EXCERPTA

EX

Privilegiis civitati Wiennensi a RUDOLPHO Rom. Rege concessis, quæ asservantur in libro archivi eiusdem urbis, qui vulgo Eysenbuch vocatur, iudicium Consortum concernentia. §. XIX.

Item ex Imperiali nostra magnificentia per dilectis & fidelibus nostris Civibus Wiennensibus hanc gratiam addimus, damus, facimus & in perpetuum concedimus, ut super quacunque querimonia, re, causa vel sententia coram iudice Civitatis vel Magistro moneta nostra, qui est de Consortibus moneta, qui Hausgenossen dicuntur, habeat specialiter indicare, fueris appellatum: ad ullius conditionis, dignitatis seu officii hominem appellatio talis fiat, & nusquam robur habeat Civitatis.

Diploma ALBERTI, postea Imp. I. adhuc Comitis
Habsburgi, & Rectoris Austriae.

1281.
in Virgilia S. Jacobi.
EX MOSERI Bib-
lioth. MSS. p. 121.

WIR ALBRECHT von gots gnaden Graff von Havelspurge und von Kyburg Landt-
graff von Elsasszen, gewaltiger und gemeiner verweiser über Österreich und
über Steyr: Tun kunds allen den disen brief ansehent unnsren Gruservigeli. Wann un-
nser Herr und unser Vatter, der Hoch und der vverder Ramisch König RUDOLF von gots
gnaden, der zu allen Zeiten ist ein Merer des Reichs, und der uns über Österreich und
über Steyr vollen gewalt und allen sein selbs gewalt geben hat, und hat uns in dieselben
landt gesetzt, zu einem gemainen verweiser, und zu einem gewaltigen pfleger, und
hat das gethan vor allen den Landtherren, vor burgeren, vor Steten, vor armen und vor
reichen, und nach ihr aller wvillen und pet, bestet uns allen seinen gewalt an der vorge-
nenten pfleg mit seinen hantvesten, dy wvir auch darum von im habenn: darnach da un-
nser Herr und unnsrer Vater von uns gesuer, da lassen wvir mit unnsrem Rat, den Landt-
herren, dy unnsren Rat gefuoren habent, und unnsrem Hern dem Römischen König, und
sind auch das die, die wvir hie benennen Bernhard von Schavvberg, Graf Perchtold
von Hardegk, Ott von Haseclav der Landtherrn ze Österreich, Ott von Perchtoldzdoiff
Kammer, Steffan von Meyssävv der Marschalch, Levvtold von Künning der Schenck, und
Hainrich sein bruder, Erckherg von Lantzperg, Fridrich der Trugsetz von Lengpach, Cun-
rad von Pilichdorff, Ulrich von Cappellen der Landt Richter ob der Enns, Cunrad von
Sumeravv, Hadmaer von Sunnberg, Cunrad von Potendorff, Remprecht von Kaloch, dy
bruder von Eberstorff, und wurden des miteinander überain: wie wvir alles Landt satz-
ten und in guten frid und geuonhays dy landt und leuoten gut vverren und wurden über-
ein umb ein nyderleg: Das de zuu Wyenn in des Reichs hauptstat in Österreich wvur.
Do besannt wvir der stat Rat ze Wyenn: das dy siesen zuu denselben Landthern die un-
ser Rat sind in Österreich, und mit den überain wurden, umb dieselben nyderleg, wie
die wvur nach Got und nach des Lannes frumm: Do beuvest uns der Rat von der stat
ze Wyenn, das sy als handvest habent gehabt von Keyseren, und von den Fürsten ze Ö-
sterreich, die in unnsrer Herr und unser vverder Vater König RUDOLF verneuvt und be-
stet hat, mit seinen hantvesten. An denselben hantvesten do stund an under andren
setzen, und under andren artikelen: das vveylent ein nyderleg da ze Wyen geuosen ist,
deu also gemacht vvas, und geschriben von wvort ze wvort: Es sol kainem menschen
urlavvlich sein von Suraben noch von Regenspurg, noch von Passau, noch von andren
Lannden ze varen mit seinem karvffschatz hinz Hungern, seuv sullen mit irem kauf-
schatz varen dy entrichten landtsraß gen Wyenn, und sullen da ir karvffschatz alleru
nyderlegen. Wer da entgegen tet, der sol der stat ze Wyenn puf geben zuuvey pfunt
golds. Er sol auch kain frömder Kaufman ze Wyenn lenger beleiben mit seinem karvffschatz,
daß zuuay monadt, und sol seinen karvffschatz nymant verkauffen, dan ainem burger ze
Wyenn: also ob der Burger mit in zeitlichen kauffen vuelle. Ex enfol auch nicht kauffen
gold noch silber. Hat er gold oder silber, das sol er verkauffen zuu unnsrer Cammer:
vvan aber uns und den unnsren den vorgeordneten Rat die Landtherren ze Österreich und
unser Rat aus den burgeren ze Wyenn der vorgeordneten setz und der artikel den karvff-
leuten den gesten ze fover deuucht: Nuv haben wvir in mit dem vorgeordneten Rat die
nyderleg ze Wyenn also gelayt und gesatz: das die vorgeordneten karvffseuvt und alle dy
karvffseuvt, dy in das Landt ze Österreich arbeitend, mit irer karvffschatz, dy gemei-
nen straß auf wvasser und auf landt für sich gen Wyenn varen, und sullen ir karvffschatz
da nyderlegen, und nyndert andersvvo. Wer der vver, der fuer gen Hungern oder an-
dersvvo mit seinem karvffschatz fuer, das er in das Landt kumbt, alles das er furt, das
sol

sol man ziehen in des Landherren gewalts auf gnad. Welich Käruffman seinen kæruffschatz nyderlegt, da ze Wienn, der sol haben die gnad, nach unsern Landherren und der burger Rat und aussatz, das er sol sein mit seinem kæruffschatz als lang und er wül, und sol seinen kæruffschatz, den er her gen Wyenn bringet, ze kæruffen geben, an trüg und an all poshyt allen leweten, burgeren und gesten, sy sein inner landes oder aussen landes gefesssen, von Hungeren, oder von wuann seyn sein: und nem auch wuir dieselben kæruffschatz, dy zuu Wyen koment, und da nyderlegend, in unsern Herrn und unsern Vater König RUDOLFS schermm, in unsern schermm, in der landt Herren scherm, in der burger scherm von Wyenn: und loben in, das mit sambt den Landthern, mit den burgeren, das kain nerue marvt zol noch nerue aussatz auf seyn noch auf ir kæruffschatz nymermer gesatz sol vverden. Wer der auch ist, der der nyderleg ze Wyenn wül über vverden, der kom mit seinem kæruffschatz in das Land ze Österreich, nicht der var durch andern landt, wo er wül mit unserm guten wullen. Wir tuen auch allen den kunds, dy dyßen brief ansehent, das wuir dieselben vruandlung der nyderleg dyßen satz, und disern gnad, die wuir gethan haben an der nyderleg, empieten unserm Herrn und unserm Vatter dem Römischen König RUDOLFS dem geviel der aussatz an allen sachen wol, als er uns kunds tet mit seinem brief, also ob Myner Bruder und Prediger gehullen an diesem satz mit den Landthern und mit den burgeren, da besant wuir Myner Brüder und Prediger dy wußisten und die pesten von den zuuain heruysen ze Wyenn, den geviel der aussatz wol, und gehullen sein mit uns mit den Landthern und mit den burgeren. Es habent auch dy landthern mit sambt uns gelobt: wuelich Käruffmann mit seinem kæruffschatz dy Rechten straffen meyt gen Wyenn, und wül anderswo aus dem land waren mit seinem kæruffschatz, das sy den sullen halden, mit leib und mit gut, und sullen uns in anwvorten, das der aussatz ymmer unuervuandelt und stet beleihe, als er hie an diesem brief von vuart ze vuart geschriben ist, so ewig wuir in und besetzten in mit unserm Insigel und mit unsern Rats, der Landthern, der besten von Österreich, und mit der stat Insigel von Wyen; zuu einem Urkunds und zuu einer ewigen Vestigung. Der brief ist geben, und dy sach ist geschehen ze Wyenn da von Christi gepurt ist gewwesen: Tzuvvufend Jar, zuuayhundert Jar, und ains und achtzig Jar, an Sand Jacobs abent.

IX.

Von den Hausgenossen vnd iren rechten von den Fürsten.

Wir ALBRECHT von gotes genaden Herzog ze Eßterreich, ze Steyr, Her ze Chrain auf der March und zu Portenau, vergehen vnt thun kund allenn den, die dyßenn brief sechen, hörent oder lesen: das zu ainen zeiten zu uns chomen die Vveissen unser lieb getrewen leut die Hausgenossen unser muns ze Wienn, und hatten uns: das wuir in ain Hantfest erneuerten, vnd bestattigten, was von unserm vater König RUDOLFS der ein Merer was des reichs: der Hantfest wort vnd syn ist als hernach geschriben stet:

Ex MS. collect. archivi civit. Vindob. et apud MOSERUM in Biblioth. MSS. p. 116.

Das ist die Hantfest der Hausgenossenn.

Wir RUDOLF von gotes genaden Römischer König, ain merer zu allen zeiten des Reichs, vergehen vnd thun kundt allen, den dyßen brief sechen, lesen, oder hörn lesen, die nu lebent, und hernach kunftig sint: das unser lieben getrewen Hausgenossen unser gnad vleisigliche paten: das wuir in ir recht, die sy habent gehabt von den Edlen Herrn herzog LEOPOLTEN, herzog FRIDRICHN ec. der auch erwuann fürst zu Eßterreich gewwesen, bestattigen vnd pewarten mit unser hantfest; daran habn wuir sie erhört, vnd habn wuir in alle ire recht vnd hantfest bestattigt mit unser hantfest, die sy habn gehabt

von dem eegenanten furstenn, vnd sint die recht derselben hantstet als hernach geschriben stet: das erst, das wir vwellenn, das die Haufigenossen vnd all ir diener, die zu der muns helfent, alle gemain gehorent in vnser kamer: der genad sullen sy alle gemain ewiglich genießen, mit statter so getaner bescheidenheit: das kein Haußman noch kein Lantrichter, weder einfaltiger richter, noch ander ambtent, wie die genant sint, über die vorgenanten Haufigenossen, oder über ir guet kein sach nicht zerichten haben, an allein der statrichter; ob sy ain fravel pegiengen an dem frid der stat, oder der gemain man sol sevr verclagen vor nyemand anders; dan vor dem munsmaister: vor dem sullen sy antwurten. Es sol auch keiner von dem lant der vorgenanten Haufigenossen, ob sy so gethan, nist angien, an recht vordern, und helfen von dem Fursten des Landes, über die sach, die sy zeclagen haben. Das ander recht ist, das kein mensch sol verkaufen oder wechselln golt, silber, oder alt pfenning, dan allein die haufigenossen, vber aber das yemant das pot ubergien, es vber ind oder kristen, des leib und guet sol man antwurten dem Fursten des lanns vnd dem munsmaister. Es ist auch mer ain recht: ob ain gefell von der muns pfenning pringet in die nachtstuben, die man versuechen soll; die sol er tragen auf die hant, die darzu gehört, und soll damit nicht zu schassen haben; vnz sevr versuecht und beverdet verdent von dem munsmaister. So sy dann versuecht sint, so mag der vorgenant haufigenoss die pfenning tragen an den wechsell, und mag daran gefizen mit seinen gefellen, oder vven er mag gehalten, von dem urlaub des munsmaisters, oder der andern haufigenossen. vber auch dan das chainer zu im kam an den wechsell, der ain felfcher oder ain abprecher war seiner eren, und vvolte versuechen sein pfenning, vnd sein gelet, ob icht valsches daran war, das zymt im nicht zu thun, an allein das die pfenning mit offner und mit aufgerackter hant zaig, vnd nicht anders. Es soll auch kein haufigenoss weder silber noch alt pfenning verkaufen, sunder sy sullen es pringen in den nutz der muns. Wer dis nicht emuet, der soll der haufigenossenschaft ledig sein: also das man furbas nyemand leich, sy mugen aber freyscher pfenning, oder ander pfenning geuondleich munsen, vverch golt, guldine trinckas, oder silberin oder ander klainas vvol verkaufen. Sy mugen auch under in selbs klaines golt vnd silber verkaufen, nach irem vwillen, und mugen es auch geben vves es vvert ist, in die kamer der Fursten, oder mugen es verkaufen umb pfenning, mit der gunst vnd vwillen der munsmaister. Wir vwellen auch ob ainer vnder den haufigenossen oder ein diener ainer kam auf frembder larmarck, vnd vwellent pfenning vwechselln, vnd wird derselben pfenning beraubt: die sol man im vvider kern von der fursten kamer, so zehant; vvan es perrvart vviert nach dem recht der muns; vvan dieselben pfenning besunderlich gehorn in des Fursten muns oder kamer. Man soll auch perrvorn die zal derselben pfenning, vnd vvan die vorgenanten haufigenossen von vnseren vor vordern mit sunderlichen genaden vnd pegabe vnd sezen vnd vwellen: vvo ir ain an fremden marckten sey an dem wechsell oder ob von ungeluck, oder von geschicht: geschiech das er yemant vruut oder schlug, das der richter derselben marcktes oder der stat, do es geschiech, des guets, das in die kamer gehort, in nichts nicht sol perauben; sunder sol er in mit den pfenning, die zu der eegenanten kamer gehorent, sentten dem munsmaister, vnd den haufigenossen gen Wienn, da sol dann der munsmaister (1) vber in richten, vnd vber die vrunten, oder umb den todschlag, nach ihrem recht. Wir vwellen auch das in allen marckten, die zu dem land gehorent, nyemand sol wechselln, dan allein die haufigenossen, die sullen auch dem richter daselbs nichts nicht mer geben, dann zween und sibenzig pfenning zu marckte recht. Wir vvollen auch vvelch grafte oder freyen oder dienstherrn ze marckte emphehlen, das dieselben von nyemand vwechselln, den von den haufigenossen, an allein an die marckte, die sunderlich zu des Fursten kamer gehorent. Wir aber das der haufigenossen ain an fremder stat hielt valsch pfenning, oder valsch gelot, oder ein ander ungerechtigkeit: umb dieselben ungerechtigkeit sol in der richter derselben marcktes oder der stat nicht verkumern, sunder er sol in senden mit leib und mit guet dem munsmaister zu Wienn: der soll in darumb perrern, als vorgechriben stet. Wir

vvel-

vullen auch vvas mit recht dem munsmaiter angehört zu richten vber falsch, das kein richter in dem landt gegen den velschern icht zerichten hab; sunderlich er soll sevr antwurten mit allem dem valseh, den man pey im vindet, vvo man sevr pegriffet in dem landt, dem munsmaiter gen Wienn. Wir vullen auch das der haufgenosen nicht mer sein dann acht vnd vierzig, vnd sezen vnd vullen: ob yemant vvolts kern zu der vorge-
 nannten gesellschaft; das sol geschehen mit aller gunst vnd vullen (2) auch ob der Furst
 des Lands vvolts pfenning ernerven, mit ainem ainseitigen eyßen (3) huetin mit guetem
 vleis die haufgenosen. Wir vullen auch das sy pesunder gnad haben von uns, als ber-
 kommen ist, von vnnsen vorvordern, vnd sezen ob ain schedlich, oder ain vnshedlich
 mensch fluchtig vviirt, zu der schlachstuben; vuan er kumbt zu der thüre derselben stu-
 ben, so sol es furbas nyemant pechumern, an allein die munsmaiter; an der vullen es
 stet, ob er in vvil antwurten dem gericht, oder selbs behalten: dieselb gnad geben vvir
 auch den vorgeannten haufgenosen, vnd iren bevrsern. Wir vullen auch das uns des
 Fursten Marfchallen ob kein richter kainemgast leg in ains haufgenosen haus: es sey
 dann sein gueter vwill. Wir vullen auch das der munsmaiter hab silber prener, nach
 seinem vwillen, vwie vil er vuelle: dieselben prener sollen das geprant silber geben in die
 kamer, pey irem ayd; vnd ob man sey daran icht vngerecht vindet, so sol man sevr pefern
 an leib vnd an guet. Wir vullen auch das nyemant ander silber prenn, dann der, den
 der munsmaiter darzue geschafft hat, vnd gesetzt; vver es darvber thuet, dem sol man
 die esse nider schlachen (4). Wir vullen auch das nyemant kainerlay gelott habe, dan
 pfunt gelott; an allein die haufgenosen, die mugen vvol habn weniger gelot (5). Wir
 vullen auch nach alter gewonhait, das ain jeglich haufgenos, an seiner erben vwillen,
 mug sein haufgenosenschaft verkauffen, verfezen, vvem er vwill. Wer aber das der
 haufgenosen ainer furw an geschafft, so soll dieselb haufgenosenschaft vverden seinem eltern
 sun; vnd hat er nicht sun, so gefall auf die eltern tochter, vnd hat er nicht tochter, so
 gefall auf sein haufstravon; hat er nicht haufstravon, so gefall auf sein nagst erben; vnd
 ob derselb den andern haufgenosen nicht gesiel zu ainem haufgenosen, so soll er dieselb
 haufgenosenschaft verkauffen, nach der haufgenosen rat. Wir vullen auch, vver zu
 munsmaiter gesetzt vviird, das die haufgenosen gold, silber, oder alt pfenning, nicht
 reuwer kauftet, dan in gesetzt ist von dem munsmaiter. Wir vullen auch, vvelcher
 vnser den haufgenosen sein haufgenoschaft hat freylich an alle clag, ain iar, vnd chäm
 einr, der bey im in dem land vvere gewesen, ain ganz iar, vnd hat in beclagt nicht;
 vnd vvil in darnach, nach des iars frist peclagen, vnd hat doch gehabt dje iare seines
 alters, so soll man in durch nichts nicht horen. Wir vullen auch, ob chain krieg vvuurd,
 von den schaffern vnser kamer vnd von den die guet sollen gelten in die kamer (6) vwie
 die genant sint, vvelich pevrern sollen gen die andern, das sy recht habn, das sollen sy
 thuen mit xvvain schaffern, oder mit xvvain schreibern vnnsen kamer: vnd ob man je-
 manit guet leicht von der kamer guet, er es nicht zu der zeit, so er es zu recht gelten sol,
 so sol der Obrist kamerer schaffer denselben darzue xvvingen, oder der munsmaiter, das
 er das guet recht vnd redlich gelt. Ob aber das vvar, das der obrist kamerer schaffer oder
 der munsmaiter nicht geshuen mochten, so soll es thuen der kamrer des Lands zu Oster-
 reich; vnd vwann die haufgenos all in vnnsen kamer geborent, so vullen vvir das selb
 recht pehalten an irem guet vvider ze vndern, das zu der muns gehört. Wir vullen
 auch das der obrist schaffer vnnsen kamer, vnd der munsmaiter mit ainen gemainen rat
 der haufgenosen seze ander ernervung der pfenning, vnd sevr das offentlich haissen ver-
 rneffenn, das es nyemant getue vvider gereden vnd zerprechen, als lieb im leib vnd guet sey.
 Vvir vullen auch das alle recht, vwie vorgefchriben sint, stat vnd vverprochen peliben, vnd
 vver darvider thuet, der thuet gar fvrerlich vvider vnnsen gnad vnd vvider vnnsen huld.

(1) Constructio hæc in editione MOSERIANA desideratur. (2) Supplementum: der Haufgenosen, vnd nicht anders. Wir vullen
 (3) Item supplementum: das sol nyemant geschehen; dan zu Wien, zu der Neuenstat, vnd zu Eins, vnd sollen auch der eyßen hueten.

(4) Pariter supplenda sunt sequentia verba: vnd soll zu wandel gehen xvain pfund. Wer aber das er pfenning nicht erbielt, so soll man im ein dawm abfahen

(5) In editione MOSERI scriptum: Maniger gids.

(6) Verba hæc in editione MOSERI desunt.

X.

Diploma RUDOLPHI IV. Archiducis, quo exercitium iuris
monetalis ad tempus commutat in *Gabellam*, potententorum
nomine pendendam.

Ex MOSERI Bi-
blioth. MSS. p. 124.
1359.

WIR RUDOLF von gots gnaden Hertzog zu Österreich und zu Steyr, zu Kernten und zu Crain: Tun kund das wir mit allen geistlichen und Wellichen Fürsten, Prelaten und Pfarrern, Landtherrn, Rittersn und knechten und mit allen andern unsern getreuen gemeinlich in unserm Lande zu Österreich überein können sein, das wir die gegenwürtig iar Neun und funfzigisten iars sy überheben wollen unser Münz, und an derselben Münz stat sollen sy uns in allen iren Steirn mercken und dörffern, bösen, leben, weyler, und gerichtsn, grossen und klainen, wo die gelegen, oder wie die genannt sind, von allen iren und der iren gastheusern, taveren und lewvtheusern, oder wie man vailen weyn, met oder pier zu dem zapfen schencket, in allem dem land zu Österreich under der Enns, und ob der Enns, als weit und als verr, als unser Münz von Wynn zu recht geen sol, geben und gefallen lassen zu ungelte richtiglich, an all irang, mit guten treuen ungerlich, den zehenten pfening alles des gelts, so gevellet oder gevallen mag von allem dem weyn, met oder pier, so in dem egeuenten unserm land geschenckt wird kaines weges, oder verkarvst zu dem zapfen, von hinnen unt zu dem Nachsten sand Jörgen tag, und von dann ein ganzes iar durch, das auch die erberen Ritter, Herrn und knecht und all ander unser getreuen Edel und unedel, reich und arm, in den steten, und auf dem lande, von diesem ungelte kein beswerung noch schaden empfaben; sunder das es tragen und geben allermayst frömd lewv und geßi, die von andern lannden zu uns geen Österreich wandelent, und ander gemain volck, das gewoendlich vailen weyn, met oder pier von dem zapfen trinck. Darumb haben wir nach rat unsers Rats und der egeuenten Landtherrn rissentlich mit guter vorbetrachtung aufgesetzt, und setzen mit diesem brieff: Das man in allem dem lande zu Österreich das viertail, deru Stavvff, oder die mafs, wie sy dann gehailen ist, sy sey klain oder gros, damit man von alter her geschenckt hat, mynnen und noch klainer machen, sol gleich umb den zehenden, und sol doch iederman das klain viertail, die klain Stavvff, oder die klain mafs, wie sy dann genannt ist, aufrißsen, und geben nach allem seinem willen als treur, umb also vil gelts, als er sunst das alt viertail, oder die grossen mafs, wie sy dann genannt, geben het; wan also nymant kein beswerung nach schaden davon leidet, dann fromdes und gemaines volck, als vor geschriben stet, durch das aber das selb fromd und gemain volck ditz aussatzes auch unentgolten beleiben: Darumb haben wir gesetzt und wollen, das man in allen gastheusern, Taveren unt lewvtheusern, oder wo man vailen weyn, met oder pier schenckt, hab und geb rechte mafs getreulich und ungerlich bey nacht und bey tag: also das die klainen engstel, damit man belbert, pfennwert, zwayer wert, dreier wert, vier wert, und mynner oder mer aufrißset, di gehellen sollen, voelliglich und gantzlich, an allen abgank, den viertailen stavvffen und andren massen, zu dem sy geschicket, und geordnt werdent. Also wo man ein viertail oder was mafs es dan wer, aufriß umb zwaintzig pfenning, das da das engstel, das zu einem pfennwert gemacht wirt, gleich eben volles zu zwaintzig malen ervoll gantzlich, an allen abgank, das viertail den Stavvff oder dy mafs, da es zu geordnt ist, und das auch also andre engstel mynnerev und mererev, yglichs in seinem lavvff, gantzlich und ungerlich an abgank, und an allen valsch, gehelle volkommenlich denselben viertailen stavvffen oder massen, zu den sy geschicket werdent, an alle geverde. Wann also wirt fremden und gemaynen lewvten, und allen den, die vailen weyn, met oder pier trincken, voelliglich und gantzlich ir rechte mafs, je dem mann umb ein pfening ein rechts pfennwert, an allen valsch und beleibent dy lewv ungerogen, von den leigeben, die vormals nach irem mutwillen geschenckt haben, wie sy wolten; and beschickt aller meni-

gelich rechter, den vormals ist geschehen. Auch sollen wir allenthalben den vorgeordneten unsern Ungelt besetzen mit unsern ambtleuten, den wir now oder hernach darzu getravven und gelavven: und sollen auch dieselben ambtleut alle wochen eins oder zwirje auf viertel teg, zu solichen zeiten, so man sich allermynst verset, besehen all maß, es sey viertail, stavuff oder angster, und sollen die angiesen und versuchen in allen gastbevverfern, Taveren, und levutbevverfern, oder wo man raylen weyn, met oder pier schenckt, und wo man dieselben maß, grose und klaine, ungerecht vindet, das sollen sy bringen in ygelichen gerichte für den Herrn oder den Richter, der daselbs gewaltig ist; und sol auch der von ygelich unrechter maß nemen an alle gnad, von den in des havvs oder gewalt unrechts maß funden werdent, zu wandel in seinem gerichte I. pfund pfenning im selber zu nutz, von unsern sundern gnaden, als oft und als dic; als dieselben maß ungerecht funden werdent, unsern ambtleuten darumb zu gelavven, und nymanz anderen. Auch sol nyemant kein was mit weyn noch mit met noch mit pier, klain oder grose, aufzun noch schencken, denn mit urlavvob und mit wissen unser ambtleut, die wir darzu schicken, und wie jederman das viertail, dy stavuff oder dy maß, wie sy dann genant ist, austrufft oder aufst; also sol er auch nach demselben anslag, das was darnach und es hat oder bringet, verungelten, und den zehenen tail des geltis davon antworten, und geben demselben unserm ambtmann, den wir darzu setzen. Wer aber das ymant an unser ambtleut wissen und urlavvob, unverungeltet aufset und schenckt, ain was, grose oder klains, mit weyn met oder pier, oder ob ymant aus ainem was mer schencken wolt, den des ersten darinn gewesen ist, also was man vor aus dem was schenckt, das als vil oder mer oben darinn gegossen wurd, oder geverde und unrechts ymant darunder treyben wolt, der sol das was mit sambt dem weyn dem met oder pier verloren haben gentzlich, und sol daruber geben zu wandel funf pfund pfening, an all gnad: und sollen auch dieselben wandel weyn, met, pier und pfening gevallen den Herrn und Ristern, in der gepiet und gerichtten sevu verschuldet werdent, die auch darumb gelavven sollen ainfaltiglich und gentzlich unsern ambtleuten, die wir darzu setzen, also das uns doch von solichen verloren weyn, met, pier, unser ungelt und aufsatz gevall, und werd richtiglich, und an allen abganck, und sollen auch all Herrn und Ristern dieselben grosen wandel und auch die egenenten klaine wandel, von ungerechter maß wegen, als vor beschaiden ist, nach weysung und sag unser ambtleut, in nemmen und behalten, in selber zu nutz, an alle gnad; und wann das vorgeordnete Iar nach dem egenenten sand Iorgen tag ausget, so sol uns ygelicher Herr und Richter wissen lassen bey seinen trevven, an alles geverde; und dieselben grose und klaine wandel des Iars pracht habent; und sollen auch die vorgeordneten unser Landherren und Richter das egenent unser ungelt, mit allen sachen furdern, und unsern ambtleuten darzu geholffen sein, mit gantzen trevven, ungerlich; als sy uns das verhaissen habent, bey iren trevven, und auch als wir in des gentzlich gelavvob und getravvob habent. Wir haben aber uns selber und unsern Brüdern und erben ausgenommen, vorbehabt, alle wandel die in aller unser Abbt Preleten Präbsten, man Clösteren und fravven Clösteren, psareren, oder Capplen, gerichtten und gepieten gevallen mugen in disen sachen: wer aber das einer unser ambtleut, die wir über das vorgeordnet unser ungelt setzen, kein unrecht in yemants gericht furunt wurd oder tund in den egenenten sachen, das sollen unser Lantherren und die Richter bringen an uns oder an unsern lanmarschalch in Osterreich, und sollen auch wir denselben unsern ambtman oder dieselben unser ambtleut darumb pessen und straffen an leib und an gut, nach gelegenheit der schuld, die wir mit warhait auf sy vinden. Wenn sich auch in disen sachen verlauffet ein ganz Iar, nach dem egenenten sand Iorgen tag der schriift kumbt, so sol dise aussache absein in aller unser landherren gerichtten und gebieten. Es sein das wir mit denselben unsern landherren vor überainnemen und ze rat kömen, das wir es lenger haben wolten, Und da es uns beiden halber nützllicher, fridlicher und richtiger sey, denn die Mynts; mit sollichem underscheid: wann es uns oder nach uns, unsern brüdern und erben missefallen, das wir

denn davon lassen, und uns wider zu unser Müns halten mügen, nach den rechten, freyhaiten, und gewonhaiten, als dieselb unser Müns von alter herkomen ist, an alles geverde. Wer aber, das das uns, unsern brüder und unsern erben und auch unsern landden und leuten, die sunderlich zu uns gehören, diser neu auffsatz des vorgeschriben ungeltes pas gewiel, und uns nützlich, fridlicher, und richtiger wurde, denn die Müns, so wellen wir an derselben Müns stat, dieweil es uns füget, halten, und nemen das vorgehent ungel in unsern und auch in aller unser Closter und pfafhayt gepieten in Osterreich, als wir das vormalen angevangen haben: und welcher landherre das mit uns erkennen und haben wil, den wellen wir in seinem gepiet überhaben der egenenten unser Müns. Welicher aber des nicht tun wil, auf den, und auf des leuten gütern und gericht, wellen wir haben unser Müns, mit allen freyhaiten, rechten, und gewonhaiten, als die von alter herkomen ist. Beschlecht auch, das wir von unser Landtberren gemainlich irem dyser nechsten Jarfrist überain komen, und ze rat werden, das wir die egenenten Müns ablassen gentlich, und uns zu dem vorgehenen ungel ziehen, und haben wellen ewiglich; so sollen wir es einander baidenthalben an der Müns stat zu einer ewigkayt, und zu einem rechten machen, und verschreiben mit aller der irdung, beschaydenhayt, und krafft, worden, geworden, und brieuen, die darzu kaines wegs nöthig seyn, und gehört, an alle geverde. Wer aber das wir in dem namen als davor gemainlich nicht überein kömen möchten, so sollen und mügen wir uns aber haben zu unser Müns, als vor geschriben stet, und sollen auch dieselben unser Müns zu Wyen und anderswo, dieweil das ungel weret, und allzeit meren stahen und halten, umb rechten und gewündlichen stanschatz mit unsern havvigenosen, als das nöthig ist; durch das unser land und leute an klainen pfenningen nicht gepreßten gewynnen. Darüber zu urkund haben wir unser insigel gehalten an diesen brief, den auch die Edelen und erberen unser lieben gertewen graff Purckhart von Maydburg, der als Eberhart von Walsee von Lintz, unser havvibman ob der Enns, und Berchtold von Bergavv, unser Landt Richter in Osterreich, an stat und in namen der anderen unser landtberren aller gemaynlich in Osterreich, und ir selbers imsamit uns versigelt haben, mit irem anhangenden Insigeln. Das auch wir dieselben Graff Purckhart von Maydburg, Eberhart von Walsee und Berchtolden von Bergavv bekennen unvershaydenlich für uns, und für all ander landtberren, Ritter und knecht in Osterreich und ir aller sunderlich und gemaynen geschlecht, und hayßen in aller der maß, als vorgeschriben stet, an alle geverde. Das geschach in einem gemaynen und offenn gesprech, mit allen landtberren, Ritteren und knechten zu Osterreich, dy darzu gehörten, und zu rechten zeiten gerufft worden, nach ir aller ainbelung und gemainem rat; und ward dyser brief geben zu Wyen an dem nachsten pfintztag nach unser zu der kündung, nach Cristi geburt tausend drew hundert Jar, darnach in dem neun und fünfzigsten Jar.

XI.

Consensus ALBERTI Ducis Austriae in permutationem a
PETRO Capellano Castri Viennensis, facta, circa census & praedia.
Dat. Vienna die Martis post Dominicam: Quasi modo geniti.

1391.
2. Aprilis.
Ex autographo archiepi Capella Aula
Viennensis sig. fide.
H. n. 101.

Wir ALBRECHT von gotts gnaden Herzog zu Osterreich, zu Steyr, zu Kerndten und zu Krain, Grave zu Tyroll etc. Bekennen, als der Erber unser andechti- ger Peter Kaplan unser Kapellen in vnserer Purkh hie zu Wienn, Erasmen dem Malzer hat auszuwechseln, und abzulesen gegeben xviii. pfenning gelts, die dieselb kapell hat gehabt, auff seinem hauf vor Widmer thor zu nechst des vorstmaisters hauf, umb xx. pfenning gelts, auf neunthalb iench ackers, gelegen zu Gaunerstorff, in der Rükerspraiten, die desselben Malzers lehen von uns sind, haben wir zeforders durch goti, und vnser und aller

un-

unserer vorderen selen ze trost und hail, unsern gunst und willen zu dem ablösen und auswechsl auch gegeben, und aigen auch wissenlich für uns, und unser erben, dieselben neünthalb iench akkers zu der egenanten kapellen ewikeich mit dem brieff in solicher maß, das nu fürbaßer ain jeglicher kaplan derselben, unser kapellen, die egenanten xx pfening gelts darauf in burchrechts weis gestuwlich haben, und die davon niesen soll, als andre derselben kapellen purkrechts, und aigne güetter, an aller menikeich irrung und hinternusse. Mit vrenndt dis brieffs. Geben ze Wienn an Erisag nach dem Suntag, als man singet: Quasi modò geniti. Nach Krißts geburd dreüzehen hundert iar, darnach in dem ainen und neünzigisten iare.

XII.

Sententia ALBERTI Ducis in Controversia inter magistrum monetarum, & iudicem urbicum, Wiennæ agitata, puncto exercitii iurisdictionis criminalis.

Hie ist vermerckt, wie die misshelung, die gewesen ist zwischen dem Münßmayster und dem Stat Richter, bie zuu wyenn von des Münßgericht und des Statgerichts wegen, vor unnsrer Hertzog ALBRECHT, Herzogen zuu Osterreich etc. und vor unsern Reiten entschaiden sind.

EX MOSERI Bi-
blioth. MSS. p. 132.

Des ersten als der Münßmayster für gibt, das über all hawvsgenossen und Goldtsmid um all sach nymant zuu richten hab, dann er: maynen wir, das der Münßmaister über all hawvsgenossen und ir gut, wer zuu in zu sprechen hat, umb was sach das sey, zuu richten hab; ausgenommen friidprecher, todsleg, wunten, dervub, ravruber, prennner, morder, oder ander solich übelster, oder übelsterinn, die des hals verfallen sind: darüber sol der statrichter, der den pan von uns hat, richten, als recht ist, und als von alter ist herkommen. Ob sich aber solich übelster, als vor berürt sind, von der Muns wegen, vergingen, was darin den handdel der Muns berürt, das sol der Münßmaister richten: was aber den leib, oder wunden des leibs antrifft, darüber sol der statrichter richten.

Als die Hawsgenossen maynent, das man nach solicher brieffbegreifung, so servu von unsern vorvordern seligen habent, nymant in iren bevürsern, und sündlerlich in der schlachuben vaben, noch anvallen sullen: maynen wir, das man nymant in denselben hawvsgenossen bevürsern, noch in der schlachuben, umb all erber sach anvallen, vaben, noch bekümmern sülle.

So maynen wir das unnsrer Münßmayster einen velscher der Münß, golds und silbers, wo er den ankümmt, gewalts hab anzevallen, und ze vaben; und die Hawsgenossen niderzuvssetzen: das recht über den valsch, den der velscher getriben hat, zuu sprechen, und darnach sol er denselben velscher dem Stat-Richter antworten; das er gepüßt werd, nach erfindung der hawsgenossen, als das vormalen ist herkomen. Und was auch derselben velscher guts hat, das den valsch berürt, oder daran er den valsch getriben hat, das sol dem Münßmayster gevallen. Was er aber anders guts hat, das den valsch nicht berürt, das soll uns gevallen sein: doch das dem Richter von dem gut, das den valsch berürt, sein recht gevalt; damit der übelster gericht, und überwunden werd, als vormalen ist herkommen.

Die froñ poten und schergen, sol die Stat um iren sold aufrichten: als vormalen ist herkommen. wann wir aus unsern vorvordern seligen alten recht pücheren wol underweyß sein, das servu das pillich tunt.

Auch sol dem Stat Richter der rub und krentzol gevallen, als von alter ist herkommen.

Die zedel ist geben ze Wyenn an Sunntag Quasi modo geniti. Anno etc. quinto decimo.

XIII.

Excerpta ex constitutionibus FRIDERICI III. Imp. de modo subrogandi ministros monetarios in locum defunctorum.

1442.
Ex collect. civit.
Vindob. vulgo Ky-
senbuch nuncupa-
to. fol. 151.

Das wär die sachen eigentlich erwogen, und durch gemeinen nuz willen unser und unserer landt und leuth, und durch aufnehmens willen unserer münz in Österreich mit guter vorbetrachtung, und nach zeitigen rath unseres obristen Cammerer in Österreich und anderer unserer räthen und getreuen, die dabey wären, eine solche mit und ordnung erfunden, gefaxt, und gemacht haben, setzen und machen auch wissenlich mit den brieff in solcher maas und geschichte: wenn und wie oft sieh hinfür gebühret, und begeben, das der maitter einer als vorgemelt ist, mit dem todt abgetet, und sein stock und meisterschafft in der münz ledig wirdet, als vormahlen ist berkomen: so sol unser Münz-Meister, wer der ie zu zeiten ist, denselben stock und meisterschafft nach rath und mit wissen unseres obristen Camerer in Österreich, und der Meister in der münz einem verleyhen, der uns der münz und den haufgenossen nuz und füeglich seye; und soll dan der, dem der Stock also wird verleyhen, uns in unsere fürstliche Camer in Österreich ein mark silbers geben, dem Münz Meister, das er desto fleißiger seye, zwey pfund Wiener pfenning: unseren Anwalt in der münz ein pfund pfenning, und des abgegangenen Meisters wittiben und kindern, ist es ein sez stock, vierzehn pfund pfenning, ist es aber ein schrott stock oder ein zein stock, zwölf pfund pfenning der vorgenanten münz, ohne alles verziehen: und sol dann derselbe neue Meister, der den stock und Meisterschafft also empfangt, von solcher empfangung des stocks und Meisterschafft wegen, niemandt mehr pflichtig seyn; des abgegangenen Meisters wittiben und kindern soll er auch nicht pflichtig seyn, den nuz so er in dem ersten halben iahr in der münz erarbeitet und gewünt, zu reichen, als vormahlen ist befohlen etc.

XIV.

Edictum eiusdem, valuationem, seu pretium floreni & monetæ extraneæ constituens.

1459.
XIX. Mart.
Ex cod. cod.

FRIDREICH von gots gnaden Römischer Kayser, zu allen zeiten merer des Reichs; zu Hungarn, Dalmatien, Croatien &c. König, Herzog zu Österreich, und zu Steir &c.

Erbern, Weisen, getreuen, lieben. Wir haben uns von unserr und der unsern nuz und mercklicher notdurfft wegen, wie man den guldein in unsern landen nemen, und es mit der frömden münz halten solle, und das öffentlich beruffen zu lassen, fürgenommen; nach laut der zedln hie inbeschlossen, empfelhen wir ervv ernstlich, und wellen, das ihr anverziehen, das bemelt beruffen, auch tun lasset und bestellet: das dem bey ervv zu Wienn nachgangen werde: wan wir desgleichen hie auch bestellet haben zu tun, und tut darin khain anders nicht: daran tut ir unsr ernstliche mainung. Geben zu der Newenstat am Montag nach dem heiligen Palmtag. Anno Domini CCCCLVIII. unsers Kayserthumbs im achten, unsrer Reich, des Römischen im newvetzehen, und des Hungrischen im ersten iaren.

XV.

Executio præcedentis edicti.

Es gepervt uns allergenedigster Herr, der Römisch Kayser, daz jederman, welcher frönde münz hat, die zwischen hinnen, und samnd Iorgentag sthristkünstigen ausgeh und anwerde; wer das aber nicht tut, und solche frönde münz hat, und darnach

ausgeben will, der sol man hinnach untz auf sannd Urbanstag, darnach nagstkünftigen, drey derselben phenning, für zwen, und nach dem jetzgenanten sannd Urbans tag untz auf sannd Jacobs tag, darnach nagstkünftigen, zwen für ain, seiner Kayserlichen gnaden phening geben und nemen; wo man aber darnach solche frönde müñß bey yemenden fund oder begriff, aber ain halb phund phening; der die nem oder aufgeb, dem wil man die nemen zu seiner Kayserlichen gnaden handen, an alle gnad. Man sol auch ain Ungrischen oder ducaten guldein, nicht hoher nemen, wechseln, noch geben, dann umb zehen schilling phening; und wer das überfur, dem sullen dieselben guldein zu seiner Kayserlichen gnaden handen genommen werden. Wer auch silber oder alte müñß aufkauft, oder silber in das land bringt, und das nicht in seiner Kayserlichen gnaden müñß zu furdrung derselben müñß brecht, und verkauft, sunder aus dem lannnd furet, dem wil man solch silber und müñß, wo man daran kumbt, nemen, zu seiner Kayserlichen gnaden handen, an alle gnad, und demnach darzu darumb straffen an leib und gut: und sag das einer dem andern.

XVI.

Idem Imperator Magistratui Vindobonensi pretium,

vulgo Schlag-schaz, pro sexcentis marcis argenti in officina monetaria Vindobonensi signandis, exsolvendum, liberaliter remittit.

FRIDREICH von gots gnaden Römischer Kayser &c. Ersamen, weisen, besonder lieben, und getreuen. Als ir uns jetz geschriben, und begert: evu, und gemainer Stat zu Wienn in dem levrissen, auf uns korn, preg und aufzal sechshundert markh silber vergunnen zu vermünßten, und den schlagchatz, so uns davon zu geben gebürt, nachzulassn: haben wir vernomen: sein auch willig, evu solhs zu vergunnen, und den schlagchatz, was ir uns des von solhem münßten zu raichen schuldig weret, nachzulassen: und schreiben darauf hiemit unsn getreuen lieben unserm Anwald, und unser Münßmaister, in unser müñß zu Wienn, evu solhs zu vergunnen, und daran kein irrung noch ingriff zu thun. So ir auch die berürten sechshundert markh silbers vermünßt habt, und auf das berürt uns preg, korn, und aufzal weiter münßten lassen wollet, sein wir willig den hauffgenolßen dazilbs zu Wienn, solhs zu gestatten: doch das uns von ain yden guffs fünfzeben phunds phenning schlagchatz zu unsn hannden, immassen das vor uns getreuve Hans Wielandt von Weil, und ander uns Münßmaister ian haben, geraicht werden: auch sey demselben Wielandt von unsn wegen darob seit und bestellet, das er uns von dem schlagchatz, und was er uns sunst schuldig worden ist, zalung und ausrichtung zu. Darnach müß ir evu zurichten. Geben zu Gnetz an Mittaben in den heiligen Osterfeirtagen. Anno Domini MCCCCLXXXIII. unsers Kayserthumbs im dreuv und dreissigsten iahre.

1484.
xix. April.

FINIS PARTIS I. TOMI II.

Corrigenda & addenda.

In Praefat. §. iv. lin. 14. epigraphorum l. epigrapharum. §. xvi. lin. 5. averfis l. averfas: §. xix. lin. 22. aservantur l. aservatur. §. xxvii. lin. 6. Hungaricarum, adde: rerum. In proleg. pag. v. lin. 35. Domuss l. Domus. pag. 2. lin. 14. PAULO v. l. ii. 4. n. iii. & 5. n. vi. calantica l. caliptra. 12. n. xxvi. col. 1. lin. 35. agnima l. anigma. 15. lin. 14. undecim l. decem. 21. n. viii. lin. 6 adde: T. H. 24. lin. penult. VERDII l. VREDII. 33. n. xxxi. lin. 18. Adversal. Averfa. 37. n. xl. lin. 31. Austriell. Styria. 39. n. xlvi. lin. 35. duobus l. duabus. 57. lin. 26. Brixiensem l. Brixinensem. 70. col. 1. lin. 21. luculento l. luculenter. 75. col. 2. lin. 26. adde: T. H. 86. col. 1. lin. 35. habitis, adde: comitis. 101. col. 1. lin. 8. ara l. ære. 113. lin. 35. 1578. l. 1578. 115. col. 2. lin. 23. animalculum leg. animalculum. 120. col. 1. lin. 18. MARGARETA l. MARGARETA. 124. col. 2. lin. 17. superinscriptum l. superinscriptum. 130. lin. 10. REQVESNIUM l. REQVESNIUM. 152. col. 1. lin. 31. polliitoi l. polliciti. col. 2. lin. 15. Burgundici l. Burgundica. 169. col. 2. lin. 30. mutuatim l. mutuatum. ibid. lin. 40. commodati l. commodisati. 174. col. 1. lin. 11. ingenii l. ingenii. 193. col. 1. lin. 18. Archiduci l. Archiducis. 199. col. 1. lin. 26. nummmal. nummmum. 260. in marg. 2. April. l. 4.

NUMMOTHECA
PRINCIPUM AUSTRIÆ,

QUÆ EST
PARS SECUNDA

TOMI II.

MONUMENTORUM
AUGUSTÆ DOMUS
AUSTRIACÆ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1200 E. 58th St.
Chicago, Ill. 60637
U.S.A.

NUMMOTHECA PRINCIPUM AUSTRIÆ

ex gazis Aulae Cæsareæ potissimum instructa,
& aliunde aucta: exhibens

HABSBURGICÆ GENTIS PRINCIPUM

LINEÆ

GERMANO-AUSTRIACÆ,

Nummos cujuscunque formæ & metalli: præcipue tamen Mnemonicos
atque Iconicos, qui vel horum iussu, vel eorum gratia percussi vel fusi
fuerunt, typis æneis expressos: duceudo initium

FERDINANDO I. ROM. IMP.

& serie non interrupta progrediens

FERDINAND. IV. REGEM ROM.

PARS SECUNDA TOMI II.

MONUMENTORUM AUG. DOMUS AUSTRIACÆ:

complectitur tabulas æri incisas num. XLI.

OPERAM & STUDIUM CONFERENTIBUS

P. R. P. MARQUARDO HERRGOTT,

Ord. S. BENEDICTI, Principalis Asceterii ad S. BLASIIUM Capit. Reverendiss.

ac Celsiss. S. R. I. PRINCIPI San - Blasiano a Secretis Consiliis, VICES GERENTE,
& PRÆPOSITO in CROZINGEN, nec non Sac. Cæs. Reg. Maiestatis CONSILIARIO & HISTORIOGRAPHO,

M. R. P. RUSTENO HEER, eiusdem Congregationis Capitulari, BIBLIOTHECÆ
San - Blasianæ PRÆFECTO, & NUMMOPHYLAGII DIRECTORE.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

FRIBURGI BRISGOVIÆ,

TYPIS JOANNIS GEORGH FELNERI UNIVERSITATIS TYPOGRAPHI,

MDCCCLIII.

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON

FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT TIME

BY JOHN STOW
AND JOHN WARD

OF THE CITY OF LONDON
BY JOHN STOW

AND JOHN WARD

OF THE CITY OF LONDON

BY JOHN STOW

AND JOHN WARD

OF THE CITY OF LONDON

BY JOHN STOW

AND JOHN WARD

LECTORI.

IN conquirendis Principum Austriæ cum ex stirpe *Babenbergica*, tum priorum Ducum, sanguine *Habsburco-Austriaco* oriundorum, nummis, quos tomus huius volumine primo unacum serie numismatum a FRIDERICO *Placido* Imp. ad CAROLUM II. Regem Hispaniarum usque exegimus; non parum sane nobis desudandum fuit: ubi vero ad alteram hanc partem progressi, & ad viciniora nobis tempora proveniendo, manus ad nummos Austriacos denuo admovimus; incredibile est, quanta id genus monumentorum vis sese nobis quasi sponte obtulerit.

Modum itaque tenendum, certosque scriptioni nostræ limites statuendos rati, a nummis quidem FERDINANDI I. Cæsaris, ut fidem in priori volumine datam liberemus, initium capientes, filum istud in præsentia ad FERDINANDUM IV. Regem Romanorum, nec ultra producere in animum induximus. Tot namque de tribus posterioribus ex gente Austriaca Augustis: LEOPOLDO *Magno*, IOSEPHO *Victorioso*, & CAROLO VI. *Bonarum artium Patre & Instauratore*, suppetunt numismata, ut si illa cum ceteris eorundem uxorum proliumque nummis contuleris, illorum, quos hic typis expressos damus, numerum facile æquent, si non superent.

Si quis porro insignem nummorum apparatus Augustorum hodie feliciter Regnantium, qui fere indies nova incrementa capit, prioribus illis addere vellet, næ is alia duo, admodum iusta, volumina, quæ Nummothece huic continuationis loco deservire possent, conficeret.

Nobis vero, Lector Benevole, constitutum cum sit, illa Principum Austriæ monumenta, quæ & a sacra quadam vetustate commendationem habent, & ab adulatione superstitum aliena sunt, stilo atque typis cum primis persequi; instituti nostri memores, relictis tantisper recentioribus & hodiernis nummis, ad parandam *Pinacothecam*, quam Tomo III. Monumentorum exhibere promissimus, nos accingimus.

Habent harumce deliciarum amatores, qui æra prædictorum trium posteriorum Imperatorum Austriacorum, typis expressâ, videndi desiderio tenentur, Scriptores nonnullos, in præfatione ad partem I. § §. VIII. XII. XIII. a nobis laudatos, quos interim consulere poterunt: donec Nummotheca Austriaca ea, qua cœpimus ratione, vel a nobis vel ab aliis continuabitur.

L E C T O R I.

Nos quidem in pertexenda hacce tela, post tot iam exhaustos labores, novas curas & operas, quæ sumptus non modicos, sudorisque plurimum deposcunt, levibus nostris humeris non ante nobis imponere apud nosmet ipsos statuimus: quam cum nobis innotuerit, studia hæc nostra cum & viris eruditis, tum vero & iis, quorum maxime interest, non omnino displicere.

Cœperunt quidem prius illud viri quidam in republica litteraria honoratissimi, quibusque prima subsellia merito debentur, testatum facere; e quibus cum primis grati memoramus Eruditos Lipsienses; utpote qui publica recensione Tomi I. Monumentorum Austriacorum lucubrationes nostras calculo suo probare iam iam dignati fuerunt. Accessit singularis *Iulii Caroli SCHLÆGERI*, Viri Clar. benevolentia, qua catalogum nummorum ex instructissimo Nummophylacio Saxo-Gothano *Fridensteinensi* ad supplendam Nummothecam Austriacam accommodatissimum, edita prima huius operis parte, nobis ultro subministravit. Quin non ita pridem Celeberrimus in Academia Goetingensi Professor publicus, & in Germania Nummomystrarum Princeps *Io. David KOEHLERUS*, quo nos ad prosequenda id genus Austriaca monumenta impelleret, ectypa nummorum ære expressa, ad historiam numismaticam *Divi LEOPOLDI* Aug. a V. Cl. *Io. Wilhelmo EBNERO* Senatore Norimbergenfi; quondam destinatum, nobiscum communicata, liberalissime donò dedit: quod opus, ut laudatus KOEHLERUS per litteras nos docuit, *HERÆI* livor interruperat; is quippe, prætenfa auctoritate Imp. *IOSEPHI*, simile quid ex æmulatione affectavit: cuius vero conatus adversa fortuna subvertit.

Subsidia quoque nova subinde nobis attulerunt cum ad supplendam, tum ad perficiendam Nummothecam Austriacam Viri humanissimi, nummorum, ad hoc opus pertinentium, possessores; quos inter cum laude memorandus Reverendiss. & Ampl. D. *PHILIPPUS IACOBUS* ad S. *PETRUM*, Ordinis nostri, in Nigra Silva Abbas, qui non modica nobis aurea argenteaque commodavit archetypa: nobis vero eorum delineationes aliquot, quas iam in præsens volumen adscivimus, litteris *M. S. P.* distinctionis causa ab aliis museis, notare placuit: servatis de cetero siglis parte I. a nobis assumptis, ibidem expositis. Interim Nummotheca hac utere, B. L. frui felicitè, & nostro bene merendi studio fave & vale.

Dab. in Museo nostro Crozingæ ipsis Cal. Iunii.
MDCCCLIII.

SCHE-

SCHEMA GENEALOGICUM

Stirpis HABSBURGO - AUSTRIACÆ, linæ Germanicæ: factio initio a FERDINAND-
do I. Imp. usque ad FERDINANDUM IV. Regem Rom.

*Nomina personarum, quarum nomen hoc volumine continentur, maiusculis litteris exarata sunt, quod & in
primo volumine factum est.*

TABULA I.

MAXIMILIANUS II. nat. 1. Aug. 1527. Rex Boh. 1562. Hung. 1563. Imp. 1564. † 12. Oct. 1576.	RUDOLPHUS II. nat. 18. Iul. 1552. R. Hung. 1572. Boh. 1575. Imp. 1576. † coelebs 12. Ian. 1612.
Ux. MARIA, CAROLI V. Imp. fil. † 26. Febr. 1603.	ERNESTUS, nat. 15. Iun. 1553. † 20. Febr. 1595.
ELISABETHA, nat. 9. Iul. 1526. † 15. Iun. 1545.	MATHIAS, nat. 24. Febr. 1557. R. Hung. 1608. Boh. 1611. Imp. 1612. † 20. Mart. 1619.
Mar. SIGISMUNDUS AUGUST. R. Polon. † 1572.	Uxor ANNA, FERDIN. TYROL. ex CATHARINA Gonsag. fil. nat. 1585. † 1618.
ANNA, nat. 7. Iun. 1528. † circa an. 1587.	MAXIMILIANUS III. nat. 12. Oct. 1558. Ord. Teutonici Magist. 1595. † die secunda Nov. 1618.
Mar. ALBERTUS V. Dux Bav. † 1579.	ALBERTUS, nat. 13. Nov. 1559. † 13. Iul. 1621.
MARIA, nat. 15. Maii 1531. † 1587. aut ferius.	Ux. ISABELLA CLARA EUGEN. PHILIPPI II. R. Hisp. fil. † 1633. Vid. vol. I.
Mar. GEORG. WILH. DUX Juliae, Cliv. Mont. † 1592.	WENCESLAUS, nat. 7. Mart. 1561. † 7. Nov. 1578.
MAGDALENA, nat. 14. Aug. 1532. † in monast. 1590.	ANNA, nat. 1. Nov. 1549. † 26. Oct. 1580.
CATHARINA, nat. 23. vel 25. Sept. 1533. † 1572.	Mar. PHILIP. II. R. Hisp. † 1598. Vid. vol. I.
Mar. I. FRANCISC. Dux Mant. † 1550.	ELISABETHA, nat. 5. Iun. 1554. † 22. Ian. 1592.
II. SIGISMUNDUS Aug. R. Pol. † 1572.	Mar. CAROLUS IX. R. Franc. † 1574.
ELEONORA, nat. 2. Nov. 1534. † 5. Aug. 1594.	MARGARETHA, nat. 25. Ian. 1567. † in monast. 1633.
Mar. GUILIEL. Dux Mant. † 1587.	FERDINANDUS, FRIDERICUS, CAROLUS, MARIA, MARIA, ELEONORA in infantia decesserunt.
MARGARETHA, nat. 16. Febr. 1526. † 10. Mar. 1567. in monast.	
BARBARA, nat. 30. Apr. 1539. † 1572.	
Mar. ALPHONS. II. Dux Ferrar. † 1597.	
HELENA, nat. 24. Ian. 1543. † 5. Mart. 1574. in monast.	
IOANNA, nat. 24. Ian. 1547. † 1578.	
Mar. FRANCISC. Mag. Dux Etrur. † 1587.	
FERDINAND. Tyrol. nat. 14. Iun. 1529. † 24. Ian. 1595.	ANDREAS ab Aust. nat. 4. Maii 1558. Cardinal. 1567. † 12. Nov. 1600.
Ux. I. PHILIPPINA WELS. † 24. Apr. 1580.	CAROLUS ab Austr. nat. 1560. March. Burgov. † 1618.
II. CATHARINA Gonsaga, WILHEL. Mant. Ducis fil. † 1620.	Ux. SIBYLLA, WILHEL. Duc. Clivie fil. † 1628.
CAROLUS Styrenf. de quo tab. sequenti.	ANNA, nat. 1585. † 20. Mart. 1618.
IOANNES & URSULA in iuventute obierunt.	Mar. MATHIAS Imp. † 1619.
	ANNA CATHARINA in monasterio obiit. Tres alii in infantia decesserunt.

TAB-

TABULA II.

Continens stemma genealogicum reliquorum Archiducum a CAROLO, *Linea Styrensis* Satore, ad LEOPOLDUM *Magnum* Imp.

CAROLUS *Styrensis*,

FERDIN. I. Imp. fil. nat.
3. Iun. 1540. † 10. Iul.
1590.

Ux. MARIA, ALBERTI
v. Duc. Bav. fil.
† 30. Apr. 1608.
mater 15. libero-
rum.

FERDINANDUS II. nat.
9. Iul. 1578. Rex Boh.
1617. Hung. 1618. Imp.

Ux. I. MARIA ANNA,
GUILLIELMI V. Duc.
Bav. fil. † 1616.

II. ELEONORA,
VINCENTII Mant.
Duc. fil. † 1655.

ANNA, nat. 16. Aug.
1573. † 10. Feb. 1598.
Mar. SIGISMUND. III.

R. Pol. † 1632.
MARIA CHRISTINA,
nat. 10. Nov. 1574. † 6.

Apr. 1621.
Mar. SIGISMUND.
BATHOR. Transilv.

Dux. † 1613.
CATHARINA RENATA,
nat. 4. Ian. 1576. † 29.

Iun. 1595.
GREGORIA MAXIMILIA-
NA, nat. 22. Mart. 1581.

Sponsa PHILIPPI III.
R. Hisp. † 20. Sept. 1597.
ELEONORA, nat. 25. Sep.

1582. † in monast. 28.
Ian. 1620.
MAXIMILIANUS ERNEST.

nat. 17. Nov. 1583. †
18. Febr. 1616.

MARGARETHA, nat. 25.
Dec. 1584. † 3. Oct.
1611.

Mar. PHILIP. III. R.
Hisp. vid. vol. I.

LEOPOLDUS. V. nat.
9. Oct. 1586. † 13. Sept.
1631.

Ux. CLAUDIA *Medi-*
cea, Duc. Urbinat.
vidua, † 1648.

CONSTANTIA, nat. 24.
Dec. 1588. † 10. Iul.
1631.

Mar. SIGISMUNDUS
III. R. Pol. † 1632.

MARIA MAGDALENA,
nat. 7. Oct. 1589. †
1631.

Mar. COSMUS II.
Mag. Dux Etruriae. †
1621.

CAROLUS *Posthumus*,
nat. 7. Aug. 1590. Epi-
scop. Uratisl. 1608. Bri-
xinenf. 1614. Ord. Teu-
ton. Magist. 1618. †

1625.
FERDINANDUS, CAROLUS,
& ELISABETHA in in-
fantia obierunt.

IOANNES CAROLUS, nat.
1. Nov. 1605. † 16. Dec.
1619.

FERDINANDUS III. nat.
13. Iul. 1608. Rex Hung.
1625. Boh. 1627. Imp.

1637. † 2. Apr. 1657.
Ux. I. MARIA, PHILIP.
III. R. Hisp. fil. † 1646.

II. MARIA LEO-
POLDINA, LEOPOLD.
v. A.A. fil. † 1649.

III. ELEONORA,
CAROLI II. Duc.
Mant. fil. † 1686.

CHRISTINA, nat. 12. Iun.
1601. in infantia obiit.

MARIA ANNA, nat. 13.
Ian. 1610. † 28. Sept.
1665.

Mar. MAXIMIL. Dux
Bav. † 1651.

CÆCILIA RENATA,
nat. 16. Iul. 1611. † 24.
Mart. 1644.

Mar. ULADISLAUS
IV. R. Pol. † 1648.

LEOPOLDUS GUILL-
EL. nat. 6. Ian. 1614.
Epic. Argent. & Patav.

&c. † 20. Nov. 1662.

FERDINANDUS IV.
nat. 8. Sept. 1633. Rex
Bohem. 1646. Hung.

1647. Rom. 1653. † 9.
Iul. 1654.

MARIA ANNA, nat. 22.
Dec. 1631. † 1696.

Mar. PHIL. IV. Rex
Hisp. de quo vol. I.

LEOPOLDUS, nat. 9. Iun.
1640. Rex Hung. 1655.
Boh. 1656. Imp. 1658.

† 1705.
CAROLUS IOSEPH. nat. 7.
Aug. 1649. † 1664.

ELEONORA MARIA,
nat. 31. Maii 1653. †
1697.

Mar. I. MICHAEL.
Polon. Rex. † 1673.

II. CAROLUS V.
Dux Lotharing.
† 1690.

MARIA ANNA IOSEPHA,
nat. 30. Dec. 1654. †
1689.

Mar. IOAN. WILHEL.
Com. Palatin.

Quatuor alii infantes ob-
ierunt.

MARIA ELEONORA, nata
9. Febr. 1627. infans obiit.

FERDINANDUS CA-
ROLUS, nat. 17. Maii
1628. † 30. Dec. 1662.

Ux. ANNA *Medicea*,
COSMI II. Mag. Duc.
Etrur. fil. † 1676.

ISABELLA CLARA, nat.
12. Aug. 1629. † 1685.

Mar. CAROLUS III.
Mant. Dux. † 1665.

SIGISMUNDUS FRAN-
CISC. nat. 28. Nov. 1630.
† 1665.

Sponsa MARIA HED-
WIG. CHRISTIANI
Aug. Com. Palat. fil.

MARIA LEOPOLDINA,
nat. 28. Nov. 1632. †
1649.

Mar. FERDIN. III. Imp.
de quo supra.

CLAUDIA FELICITAS, nat.
30. Maii 1653. † 1676.

Mar. LEOPOLD. Imp.

MARIA MAGDALENA, nat.
17. Aug. 1656. † 1669.

CON-

Salomon Kleinert del. & sculpit. Vindob. 1780.

CONTINUATIO
NUMMORUM
PRINCIPUM AUSTRIÆ,

DUCTO INITIO

A

FERDINANDO I. IMP.

USQUE AD

FERDINANDUM IV. REG. ROM.

FERDINANDUS I. IMP.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

FERDINANDUS, CAROLI V. frater, MAXIMI-
LIANI I. nepos (32. 34. 36-42.) *Compluti* in
Hispania anno 1503. die x. Martii genitus, pa-
tre PHILIPPO *Pulchro*, Castiliæ Rege, matre IO-
ANNA, FERDINANDI *Catholici* filia, usus est.

Tab. I.
seqq.

Ab hoc in spem regni educatus (1.), atque prioribus testa-
menti tabulis heres ex asse institutus, iisdem tamen mutatis, Rex
primum *Siciliæ* designatur (32.). Deinde vero & hoc consilio
iterum abiecto, provincias non solum *Austriacas*, una cum Du-
catu *Wirtembergico* (2.) obtinuit, sed & a CAROLO Cæsare S. R. I.
Vicarius (7.) constitutus, eodemque procurante, anno 1531.
Romanorum Rex electus, atque Aquisgrani die xl. Ianuarii
(10. 11.) coronatus fuit. (10-13.)

TOM. II. P. II.

A

Iis

FERDI-
NANDUS
I IMP.

Tab. I.
1599.

Is honoribus graviter, & ex dignitate Imperii functus, comitiis sæpe, ac cum primis etiam anno 1523. (7.), & una cum Imperatore, annis 1547. (34.) 1550. (38. 39.) & 1555. (23.) non sine præsentis reipublicæ utilitate interfuit: fratremque bello Schmalkaldico, adversus Principes *Protestantes* suscepto, fideliter adjuvit. (21. 31.). Quocirca tamen uterque impedire haud potuerunt, ut novella Religio longe lateque ne diffunderetur; Supremo Numine populo suo, ob gravissima eius tempestatis scelera, iuste indignante.

CAROLO anno 1556. abdicante, Imperii administrationem solus quidem tenuit, at honoris vocabula, insigniaque prius non assumpsit, quam cum Imperii Maiestatem ab Electoribus, anno 1558. Francofurti congregatis, die iv. Martii (27.) in se translata vidisset (25--27.), tumque quod coronam auream a Summo Pontifice suscepturus haud esset, ut plurimum non nisi *Imperatoris Electi* titulo usus (ibid. & num. 50. 57. 58. 60.).

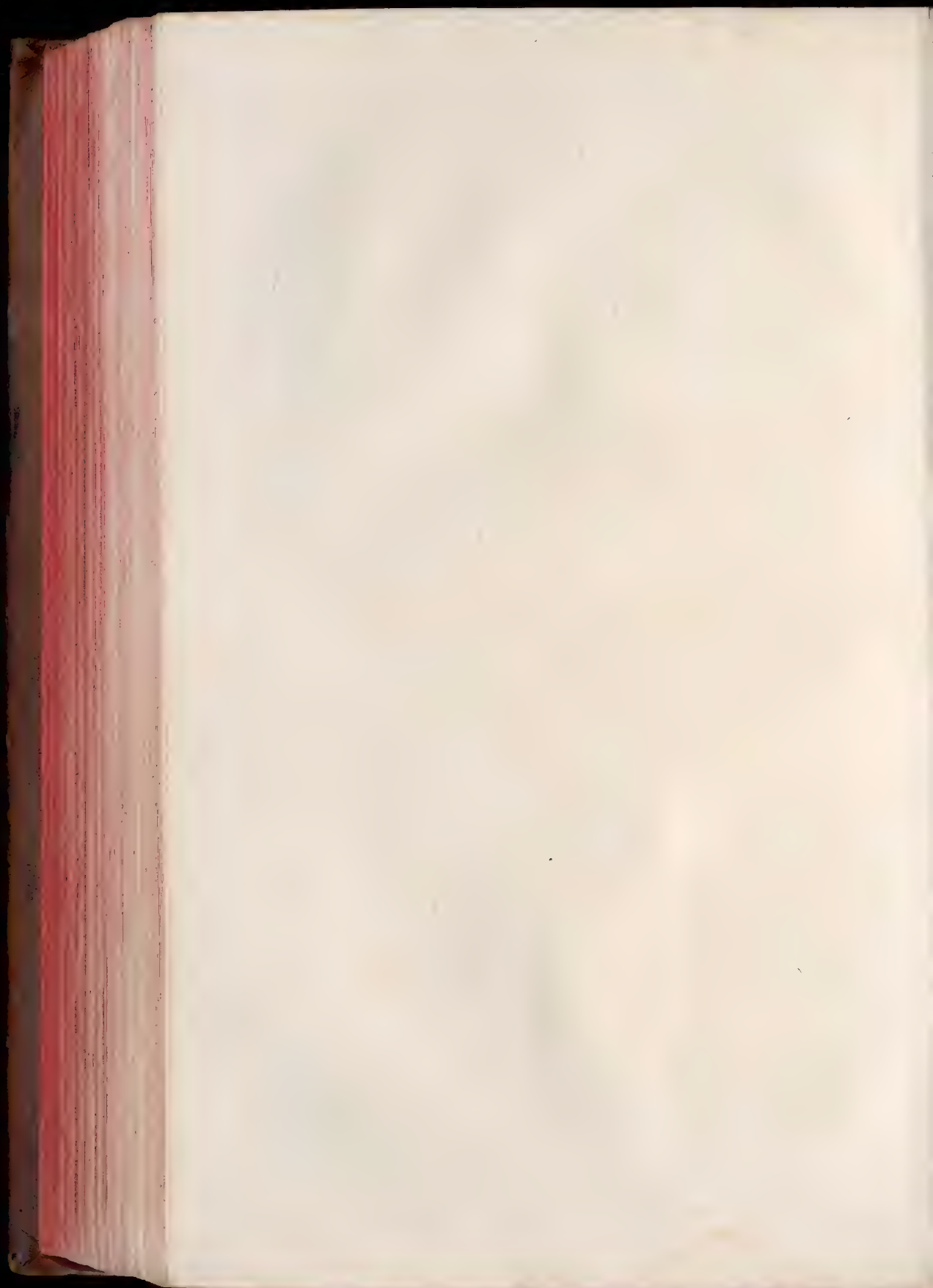
Præter Imperatorium fastigium regna quoque *Hungariæ & Bohemiæ*, ob pactum cum LADISLAO initum, successionis iure obtinuit FERDINANDUS (8.). Atque hoc quidem satis adhuc tranquille fruitus, in altero Transilvaniæ Regulum, IOANNEM de *Zapolya*, æmulum nactus, coronam diu nutantem vidit. Is namque FERDINANDI armis ad incitas redactus, regnoque pulsus, pessimo consilio, atque reipublicæ Christianæ universæ longo tempore fatali, immanissimum Turcarum Tyrannum evocavit; qui occasione ambabus manibus arrepta, Hungariam cum innumerabili exercitu inundans, atque ipsam demum Viennam anno 1529. die xxiii. Septembris (68.) adgressus, obsidione cinxit (69--71.). At accepta FERDINANDI cum iusto exercitu adventantis fama, timore percussus, post unius circiter mensis spatium, discedere coactus est: Deo virtutem, quam Rex supplex ante imploraverat (9.), benigne suppeditante. Id bellum anno insequenti non nihil quidem sopitum, deinceps tamen sæpe recrudit (18. 19. 24. 72--74.), dum ultimæ cum hoste induciæ anno primum 1562. pactæ sunt. (28.)

Secundum hæc FERDINANDUS duobus adhuc annis superstes, anno 1564. die xxv. Iulii pie obiit: exequiis in annum sequentem dilatis (29. 30.). Imperator si quis alius pietatis, (75. 76.) iustitiæ, clementiæ, ceterarumque virtutum laude (14.) multo præclarissimus.

Uxorem duxit ANNAM (3--6.) LADISLAI Hungariæ Regis filiam. Hæc, cum maritum numerosa sobole beasset, anno 1547. non sine ingenti eius mœrore, præmatura morte extincta est (22.). Prolium foeminarum nummos hinc e vestigio subnectimus: (77--93.) marium suo loco reservatis.

In nummis iconicis FERDINANDI CAROLIQUE effigies non raro coniunctæ (34. 38. 39.) comparent; quin & MAXIMILIANI avi icones (32. 36. 37. 40. 41.), immo & proavi, (42.) sæpe adie-

adiectæ sunt, PHILIPPI patris imagine utcunque neglecta. Nummi usuales, vel in Bohemia (47--49.) vel Hungaria (51. 65.), Austria quoque cis, (50. 53. 59.), & trans-Anasum (52.), Carinthia denique (54--57.) & Tyroli (58. 62.) immo & Silesia (66.) percussî, eorundem quoque regnorum ac provinciarum insignia, adiunctis non raro Hispanicis, præferunt: simulque ostendunt, quantam FERDINANDUS pecuniæ vim tot in officinis signari curaverit.

In utrisque autem, *Principis & Infantis Hispaniarum* titulis (1. 2. 7. 62.), at circa annum 1562. postquam Rex Bohemiæ & Hungariæ creatus fuit, *Infantis* solum titulo, sed perpetuo atque constanter, quantum quidem collecti a nobis nummi edocent, usus est. *Vide plura apud STRUV. Periodo x. in CAROL. & FERD. Lod. Dolce vita di Ferdinando primo; ceteros.*

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI.

I.

Tab. I.

† FERDINAND. *us* PRINC. *eps*
ET. INFANS. HISP. *aniarum*. Caput Archiducis ad pectus cum lorica, accisis capillis, pileo Archiducali tectum & dextrorsum conversum.

In averſa continuatur titulus hunc in modum: † ARCHIDVX. AVSTRIÆ. DVX. BVRGVNDIÆ. Scutum, quod varias tesseras, *Austriacas, Burgundicas, Hispanicas*, inſueto ordine dispositas, continet.

Eti FERDINANDUS ab avo materno, sibi cognomine, in spem regni educatus, atque prioribus testamenti tabulis heres & ſucceſſor ex aſſe ſcriptus fuerit: Regi tamen, morti proximo, proceres concordibus animis perſuaſere, ut mutato conſilio regna a ſe poſſeſſa in CAROLUM, utpote natu maiorem, adeoque ſceptro aptiorem, transferret: Hispanis interim FERDINANDUM,

TOM. II. P. II.

(a) GOMEZ. de reb. geſt. Fr. XIMEN. lib. v. extremo, Hiſpan. Illuſtr. Tom. I. pag. 1069. ſeq.

cum ob præclaram ſuaviſſimamque eius indolem, tum quod apud ſe natus atque innutritus fuiſſet, præ CAROLO amplexantibus (a). Hunc vero populi favorem, ut ſibi potius conciliaret CAROLUS, fratri ſpecie humanitatis, atque avi MAXIMILIANI, qui tum in Belgio degebat, inviſendi cauſſa, auctor extitit, ut anno 1518. illuc ſcederet (b), ubi hic nummus percuffus videtur.

In eo *Principis & Infantis Hispaniarum* titulis utitur, quorum ille primo Regum Hiſpaniarum filio, certoque heredi, uti SELDENUS docet (c), competit: hic vero reliquis utriusque ſexus liberis. Id quod non eo animo factum, ut fratrem, quocum ipſi optime convenerat, regno unquam excluſum vellet; ſed ut ius ſuum in omnem eventum factum tectum, ut fit, conſervaret.

Quamquam & illud non negandum, FERDINANDUM ob voluntatem avi, præter ſpem mutatam, adeo indoluiffe, ut ea

A 2

pro-

(b) MASEN. anim. Hiſt. p. 21.

(c) Titul. honor. P. II. cap. III. p. m. 294.

FERDINANDUS I. IMP. a
 b c propter in morbum inciderit (a).
 Hunc *Principis* titulum ad annum usque 1526. quo LADISLAO Hungariae & Bohemiae Regi successit, usurpavit; ut non tam ex nummis ipsis, mox subiiciendis, quam ex diplomatibus (b) *Recessibusque* Imperii (c) constat. Nam ex eo tempore, priori honoris vocabulo neglecto, solum *Infantis* titulum, at constantissime, ut ex omnibus nummis, aliisque monumentis publicis planum est, retinuit. *M. Imp. an. pond. 5. duc. 3. semis.*

II.

FERDINANDVS. DEI. GRACIA. PRINCEPS. HISPANIARV. m. Princeps ex integro cataphractus, ac galeam, superimposito pileo Archiducali, in capite gerens: dextra vexillum, in humerum dextrum reclinatum gestans, cui aquila, scutum *Austriacum* in pectore praefereens, impressa, e quo pariter armato insidens, a dextris sinistrorsum vehitur. Porro in phaleris equi crux *Burgundica* cum ignitabulis (de quibus Parte huius tomi prima passim egimus,) & infra sub pedibus nota chronologica 1522. apparent. Denique in phalararum fimbria obscura vox: VERTINA legitur, de qua mox dicendum.

In averſa tituli FERDINANDI sic continuantur: ARCHIDVX. AVSTRIE. DVX. BVRGVNDIE. ET. CARINT. hie. Scutum maius quadripartitum, in medio areae collocatum, pileoque *Archiducum* tectum, circumdante illud

torque aurei velleris, omisso tamen ipso vellere. Continentur eo insignia *Austria*, *Burgundia* nova & vetera, *Habsburgi*, *Legionis*, *Aragonis* & *Siciliae*. Claudunt illa varia minora scuta, in margine posita: *Austriacum*, pileo Archiducali fastigiatum, *Carinthiacum*, *Tyrolense*, *Carniolia*, *Alsatia*, *Wurtembergia*, *Austria* trans Anafum, *Habsburgi* & *Styria*. Tab. I.

Convenit inter rei nummariae peritos, nummum hunc FERDINANDI Archiducis, in numero Uncialium primum esse, quo se *Ducem Wurtembergiae* cum vexillo Imperii spectandum praebuit. Hunc nempe Ducatum Caesar CAROLUS V. a sociis Suevici foederis parata pecunia comparaverat, pulso inde anno 1520. ab iisdem confederatis, ob interceptam *Reutlingam*, ULRICO Duce, eique anno 1521. FERDINANDUM fratrem administratorem praefecit, qui & anno insequenti, finitis comitiis Norimbergensibus, quibus una cum uxore interfuit, illuc profectus, atque *Stutgardiam* solemni pompa invectus, Ordines cum suo, tum fratris nomine sacramento fidelitatis adstrinxit, uti fusius describit CRUSIUS (d). Hinc in praesenti nummo, in eius rei memoriam, ut quidem videtur, percussio, sub S. R. I. *Vexilliferi* specie, quae dignitas Ducibus Wurtembergiae ab antiquo competit, representari voluit, ut recte MELLENIUS (e) iudicat.

Quam

(a) FLECHIER. hist. du Card. XIMENE, Tom. II. lib. IV. p. 3.

(b) Vid. DU MONT. corps diplomatique. Tom. IV. P. I. p. 469. & 70.

(c) Reichs-abschied ad an. 1521. 1526.

(d) Chronic. Suev. P. III. lib. X. cap. XI. p. m. 197. seqq.

(e) Syll. numm. uncial. p. 42.

Tab. I.

a Quam vero idem Auctor, ac post eum LEHMANNUS & HANTHALERUS (a) de obscura seu voce seu siglis, VERTINA, in inferiori limbo phalarum e- qui expressa, asserunt coniectu- ram, eam scilicet pro symbolo Archiducis: *vt fert Divina voluntas*, accipiendo, nobis lon- gius quaesita videtur. Nam præ- terquam quod ista expositio pro arbitratu sit facta, assumendo pro libitu non litteras modo, sed integram quoque vocem *vo- luntas*, siglis illis nequaquam ex- pressas: ex aliis etiam capitibus improbanda videtur; tum, quia nondum expeditum est, utrum FERDINANDUS symbolo illo un- quam usus fuerit; tum, quia lemma istud neque ad imaginem, nec ad rem ipsam, in cuius me- moriam nummus prodiit, quid- quam adludit.

b Denique difficile haud erit, ex iisdem siglis alias atque alias extundere sententias; quocirca tamen magnopere timendum, ne veritati non minus accedere- mus, quam qui vocales quin- que a FRIDERICO Placido pro symbolo usurpatis, exponere co- nati sunt, antequam genuinum earundem sensum Cl. LAMBE- CIUS (b) secundum ipsius Im- peratoris mentem detegeret.

Eius commatis sunt tres hæ sequentes: prima prædictas sig- las sic explanat: *VERTAMUS IN AUSTRIAM*. Postquam scilicet FER- DINANDUS res Würtembergiæ constituerat, Austriam petiit, eandem quoque, ex rebellionem proximis annis resurgentem, cum in fide, tum in ordine con- firmaturus.

(a) Wiener-münz p. 22.

Altera hanc sententiam con- ficit: *VE xillum R omani T enet imperii N atus Archidux*. Hac expositione significatur accessio Ducatus Würtembergici, una cum eius dignitate & officio, ad Domum Austriacam. Eadem quoque ratione intelligitur, cur pectori, pictæ in vexillo *Impe- rii* aquilæ, impressa sit parvula *Austria* honoraria.

Tertia denique hunc in mo- dum exprimi posset: *vicarius E st R egis ET* (contractis vi- delicet litteris T & E, ut alias in nummis fieri solet) *Imperatoris N ostri A ugusti*. Hæc coniectura ex eo firmari videtur; quod CA- ROLUS V. in Hispanias ad com- ponendos ibidem exortos tumul- tus abiens, FERDINANDUM fra- trem Vicarium suum in Imperio constituerit.

Verum hæc singula nobis me- ri lusus ingenii videntur; nec facile in animu inducere possu- mus, ut credamus, præter con- suetudinem, cum in nummis Au- striacis generatim, tum etiam speciatim in nummis FERDINAN- DI receptam, hoc loco litteras singulas singulis esse verbis red- dendas. Quare errorem potius artificis hic obversari iudicamus, ita ut mutatis duabus modo lit- teris, nomen FERDINANDI pro- deat. Vertatur nimirum V. in F. & T. in D. & res confecta erit. Similem enim orthogra- phicum errorem observare licet infra num. XXXII. ubi in FER- DINANDI nomine, exemplo pror- sus æquali, FERTI, pro FERDI le- gimus: ut taceamus alia eius- modi sphalmata eodem num.

A 3 XXXII.
(b) Vid. dicta Tom. I p. 9. & 83.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

FERDI- xxxii. necnon num. xxxiii. &
NANDUS xxxix. atque alibi occurrentia.
I. IMP.

Proclive etiam erat vel monetario, vel phalerarum pictori in nomine FERDINANDI; utpote quod in Hispania frequentatum, tunc primum in Germania innotescere cœpit, contra orthographiam peccare. Nec obest, quod hoc modo nomen FERDINANDI, in adversa positum, repetatur in a-versâ; quippe cum idem quoque inferius num. xvii. fiat. Atque hinc est, quod ultimam hanc interpretationem, nativam quippe, atque magis naturalem, reliquis præferendam ducamus: Lectoribus nihilominus liberum relinquentes eligendi arbitrium.

Ceterum de eodem nummo
a egit quoque TENZELIUS (a). Is FERDINANDUM ut *Vicarium* potius *Romani Imperii*, quam ut *Ducem* seu *Administratorem Ducatus Württembergie*, vexillum gestare autumat. Verum quia Archidux eodem insigni deinceps usus haud est, licet eadem dignitate ad annum usque 1531. quo Romanorum Rex electus est, functus fuerit, atque in eiusdem Vicariatus memoriam alius nummus, ut deinceps videbimus, cusus fuerit, in quo tamen similis aquila haud repræsentatur: standum potius videtur supra laudatæ MELLERII sententiæ. Notari hic quoque meretur nummus FERDINANDI I. *Württembergicus*, in catalogo Nummophylacii *Molano-Bœhmeriani* (b) ita descriptus: FERDI. ARCHIDUX. AVS. Clypeus *Austriacus*. DVC. WIRTEMBER. 1527. Clypeus in quo tria cornua cervina. *in ar. val.*

(a) Monathliche unterred, ana. 1693. pag. 242.

1. *gras.* Similem describit CRUSIUS (c) de anno 1523. Postremo nummi huius elegantia facit, ut cum augustioribus illis, seu mnemonicis nummis adnumeremus; præsertim etiam, quod non in argento solum, sed in auro quoque habeatur. *M. D. de FRANCE aur. 1. unc. 2. dr. MELL. p. 41.* sed non optime delineatus. *Observ. Hamburg. an. 1705. p. 321.*

III.

ANNE. REGINE HUNGARIAE. Effigies ANNÆ iuvenili ætate, vittatæ & calantica obtectæ, a sinistris dextrorsum.

Damus hic nummum ANNÆ, LUDOVICI II. Regis Hungariæ ac Bohemiæ sororis, cuius memoriæ iam anno 1515. signatus fuit nummus maioris formæ, quem Parte I. huius nummothecæ in nummis MAXIMILIANI I. habes Tab. XII. num. XXX. Hæc quippe FERDINANDO I. iuncta est matrimonio anno 1521. quod signandis aliis nummis occasio fuit; ut ex sequentibus patebit. De *Regio* titulo, quem hic usurpat, numero mox insequenti dicemus. *M. Imp. ar. pond. 1. dr.*

IV.

EFFIGIES. SER. *enissime* ANNE. HUNGARIE REGINE. ARCH. *iducis* AVSTR. *ia* DVCISS. *a* BVRGV. *ndia* COM. *itis* TYRO. *lis*. ANNO *ÆTA: tis* SVÆ XX. Typus hic præcedenti minoris formæ haud ab-similis. Sed hic apparet iam ut coniux FERDINANDI cum titulis *Austriacis*. Annus ætatis XX. in umbone signatus, coincidit cum

(b) P. III. cap. VI. sect. 19. n. 634.
(c) loc. cit. p. 198. in fin.

Tab. I. cum anno Christi 1523. ANNA enim eodem anno, quo FERDINANDUS, lucem adspexit, nata scilicet 1503. xxv. Iulii, ille x. Martii.

Regina Hungaria titulus cum hic, tum in præcedenti nummo, immo & in duobus sequentibus, ANNÆ constanter tribuitur: etsi ex adiectis epochis manifestum omnino sit, eosdem vivo adhuc fratres, atque Hungariæ ac Bohemiæ regnis solo imperante, percussos. Hinc docemur, Regum Hungariæ filias (quid ni & filios?) *Regis* titulis, etsi regno haud fruerentur, uti consuevisse, id quod amplius patebit ex nummis ANNÆ, ALBERTI Ducis Bavarie coniugis, infra Tab. v. n. LXXIX. & LXXX. producendis.

Ceterum hoc ipsum numisma averfa olim, seu potius averfa facie non caruit; quam enim hic singularem exhibemus partem, ex tabulis HERÆI eductam, ea ad nummum, sequenti num. VII. depictum, pertinet, ut testatur integrum numisma, quod hisce duabus partibus constans, atque tres uncias cum duabus drachmis appendens, in manus nostras primum pervenit, cum eius singulæ partes tabulis nostris incisæ iam essent. T. H.

V.

FERD: *inandi* ARCH: *iducis*
AVSTR: *ia* ET ANNE HVG: *aria*
REG. *ina* CON IVGV M EFFIGIES.
ETA: *tis* VTRIVSQVE. ANNO. XX.
M. DXXIII. Imagines FERDINANDI

(a) Vid. Diar. Cuspin. de congr. MAXIMILIANI & trium Regum, in FREHER. Tom. II. & insertum denuo a Cel. MATTH. BELIO,

& ANNÆ coniunctæ. Ambo in capitis coronas, ut videtur, I. IMP. laureas gestant, & Archidux præterea pallio amictus, vellus portat aureum, a collo suspensum.

In area media partis averfæ siglæ conspiciuntur, litteris F. & A. id est FERDINANDUS & ANNA, eleganti torqui velleris aurei inclusæ.

Iam anno 1515. avo MAXIMILIANO vivo, nepotum uni, vel CAROLO, vel FERDINANDO in celebri illo Trautmansdorfensi, postea Wiennensi, trium Regum ULADISLAI Hungariæ, LUDOVICI Bohemiæ, & SIGISMUNDI Poloniæ, cum MAXIMILIANO I. Cæsare congressu, promiserat filiam suam ANNAM, Rex Hungariæ ULADISLAUS II. quæ etiam FERDINANDO obtigit, & per successionis in Hungariam ius, occiso ad *Mohatzum* fratre ANNÆ LUDOVICO, in ipsum derivatum fuit (a). M. Imp. *ar. pond. i. unc. 3. dr.*

VI.

Adversa plane convenit, cum adversa prioris.

Aversa exhibet navem expansis velis, & homines, qui se laverant, nunc autem vestes propere induunt. Sedet ad litus piscator, hamo pisces fallens.

Videntur fortasse Rex & Regina in Danubio, ludicra aliqua navigatione exhilarare animum voluisse; vel Ordines Hungariæ, nuptias Reginæ, cum Archiduce institutas, in Danubio festiva quadam navigatione, solemnî ritu celebrasse.

Nam

Decadi I. Apparat. ad hist. Hung. tanq. Mon. VI. adde. P. I. huius Nummothec. p. 33. num. xxx.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

Nam etsi hæ nuptiæ iam anno 1521. & quidem *Lincii* celebratæ fuerint; facile tamen crediderim sponfos, postea in Hungariam adventantes, cum aliqua solemnitate exceptos fuisse, etsi altum ea de re apud Historicos sit silentium. *M. Imp. a. fuf.*

VII.

EFFIG. ies FERDIN: andi PRINCIP. is ET. INFANT: is HISPAN: *iarum* ARCH: iducis AVSTR. ia & C. RO: mani IMP: erii VICAR: ius ANNO ETAT: is SVE XXI.

Protome Archiducis fere ut num. præcedenti: nisi quod hic laureæ loco, latum pileum gerat. Iam supra ad num. IV. monuimus, hac atque altera, quam eodem loco recensuimus, parte, unum integrum numisma confici, quod modo in nummotheca nostra asservamus. ANNÆ ætatis annus vigesimus, FERDINANDO primus & vigesimus tribuitur, cum tamen uterque uno eodemque, uti iam diximus, anno nati sint. Sed exinde nummi ætas eruitur. Is nempe intra illud spatium fabricatus est, quod inter decimum Martii anni 1524. quo FERDINANDUS, & vigesimum tertium Iulii, quo ANNA hanc lucem primo vidit, excurrebat. Tum enimvero Archidux annum ætatis primum & vigesimum inchoaverat, & coniux eius vigesimum pene compleverat. Patet itaque, illum anno 1524. durantibus ipsis comitiis Norimbergensibus, quæ FERDINANDO præside an. 1523. exeunte incepta, & anni infecti die VIII. Aprilis absoluta fuere (a), cûsum, seu conflatum, atque ibidem distributum

(a) SLEIDAN, lib. IV. ad an. 1524.

fuisse. Hinc etiam est, quod in eodem titulum *Romani Imperii Vicarii* gerat; quippe, quod præclaro eo munere tum maximeungebatur. *M. Imp. ar. pond. 2. unc.*

VIII.

Adversa pars præmissa crucicula hanc perigraphen præfert: FERDINAND: o D: ei G: ratia HVNG: arie BOEM. ia DAL. matie CROA. tia ZC. (et cetera) REG. i. INF. anti: quæ in altera nummi facie hunc in modum completur, atque una integrum titulum conficit: HISP. aniarum ARCHID. uci AVST. ria DVC. i BVRG. undia ZC. (et cetera) COMIT. i TIROLIS.

In priori parte apparet Rex coronatus, armatus, atque e quo insidens, e cuius pectore pannus pendet, parmulam præferens *Austriacam*: dextra sceptrum tenet, sinistra frenum. Stant ab utroque latere procures vexilliferi, alter *Bohemia & Hungaria*, alter *Austria* vexillum tenens. Alii ad pedes iacent provoluti, sacramentum quasi fidelitatis præstantes.

Aversa pars scutum maius quadripartitum, *Hungaria & Bohemia* insignia alternatim referens, ostendit, impressa superius æra Christi 1. 5. 2. 8. Huic imposita est parma denuo quadripartita. I. quadrans a summo bipartitus, *Austria* insignia, nec non *Burgundia veteris* continet. II. quadrans repetitas *Castilia & Legionis* tesseras completitur. III. sectus *Arragonia & Sicilia* utriusque arma ostendit. IV. denique exhibet *Burgundiam* novam & *Brabantiam*, addita in

Tab. I.

Tab. I. in imo *Granata* tessera. His omnibus superimposita parmula minor, aquilam *Tyrolensem* referens.

LUDOVICO, FERDINANDI affine, anno 1526. infelici apud Mohazium proelio, paludibus suffocato, omnis causa & ius successionis regnorum *Hungaria* & *Bohemia* ad FERDINANDUM summa æquitate derivatum fuit; atque adeo sine dubio præsens numisma Hungaricæ coronationis, licet anno 1527. iam peractæ, causâ percussum fuisse tenemus. Hinc Clar. HAN-

a THALERUS (a) eundem ex adposita Christi aræ cusum fuisse coniecit ad reditum ac introitum FERDINANDI, accepta corona Hungarica, in urbem Vindobonensem: quod certe inscriptio in dandi casu concepta, confirmare videtur; unde scilicet credibile sit, numisma a civitate Wiennensi fuisse oblatum. Ceterum quam graves contentiones, quanta bella, quantæ cædes, & strages, huius successionis causâ, ortæ fuerint, quanto ea sanguine steterit Austriacis, eius rei tristem memoriam historia conservat. LOCHN. a. 1738. p. 273. *Observat. Hamburg. ad an. 1702. p. 289.*

IX.

FERDINANDVS. DEI. GRACIA. HVNGARIE. BOEMIE. ET. CROATIE REX. ANNO. DOMINI. M.D.XXIX. ETATIS. SVÆ. XXV. Protome Regis, pallio induti, & caliptra operi, sinistrorsum conversa, pendente a collo insigni ordinis aurei velleris.

Aversa hanc inscriptionem, TOM. II. P. II.

(a) Wienn-münz pag. 23.

(b) Vid. ADRIANI Epochas Habsb. ad hunc an. & Auctores infra ad n. LXXVIII. laudat.

ex verbis S. Scripturæ contextam exhibet: DA: MIHI: VIRTVTEM: ^{FERDINANDUS I. IMP.}

CONTRA: HOSTES: TVOS: DOMINE QVIA. TV ADIVTOR. MEVS. ES. Parma a summo bipartita est, sistens insignia *Austriæ* & *Castiliæ*. Hanc circumdant quatuor aliæ, in decussim positæ, tesseri *Hungaria*, *Bohemia*, *Croatia*, & *Dalmatiæ* insignitæ. Singula porro scuta sunt coronata.

Divinum hic auxilium implorat FERDINANDUS contra Turcas, qui a IOANNE ZAPOLIO excitî, Hungariæ ingenti exercitu imminebant, & dato Hungaris in Regem eodem IOANNE, Strigonium occuparunt; indeque subactis interiacentibus locis, Wiennæ ducentorum millium exercitum admovebant (b).

Eodem Lemmate usus quoque est CAROLUS V. (c) per verba: DA MIHI VIRTVTEM CONTRA HOSTES TVOS. LUCK. p. 29. X.

FERDINANDVS. HVNG. ariæ ET. BO. hemie REX. ARCHID. AVSTRIÆ. Protome FERDINANDI armata cum corona in capite, dextra sceptrum tenentis, sinistra globum Imperii, cruce instructum.

Aversam sequens inscriptio implet, sex lineis absoluta: CORONATVR. IN ROMANORVM REGEM. AQVISGRANI XI. IANVA. RII ANNO. M. DXXXI. Moneta est in populum missa, cum obtinisset CAROLUS V. pro fratre FERDINANDO, Romanorum Regis dignitatem, in comitiis iam Augustanis 1530. quæsitam. Electio secuta fuit Coloniz 1531. die v. Ianuarii (d), & cor-

B

natio

(c) MELLER p. 38. & in nummis CAROLI V. P. I. huius Nummothecæ p. 98. n. LXXVIII. (d) SLEIDAN Lib. VII. p. 203.

FERDINANDUS
I. IMP.
natio Aquisgrani die XI. eiusdem mensis, quamvis Electorum Saxonix & Brandenburgii suffragia anno demum 1534. accesserint (a). *M. Imp. ar.*

XI.

Idem nummus ac præcedens, eiusdemque est argumenti, sed typus variat; in adversa namque sceptrum & globus hic non inveniuntur. *Ibid. ar. 5 ap. Luck. p. 75.*

XII.

Protome FERDINANDI & ANNE iugata. Ambo coronati, atque ordinis aurei velleris tessera conspicui, ad lævam conversi sunt. Ille præterea armatus, hæc stolata videtur, nulla adiecta epigraphe.

Aversæ aream hæc inscriptio explet: FERDINANDVS. ET. ANNA. ROM. *anorum* HVNG. *arie* BOHE. *mia* REX. ET REGINA. ARCHID. *uces* AVST. *ria* DVC. *es* BVRG. *undia* ZCE (et cetera).

Eidem sine dubio anno nummus hic, cui prior, debetur; saltem post annum 1531. cufus fuit, quo Rom. Rex creatus iam fuerat FERDINANDUS.

Illud in adversa singulare, quod utrique, Regi scilicet & Reginæ, torques aurei velleris adposita sit. Paullo infra num. XVII. recurret similis fere typus, anno 1536. fabrefactus. (b) *M. Imp. aur. 4. duc. M. BUOL. ar. fuf. pond. 3. dr. M. S. B. a.*

XIII.

FERDINAND. *us* D. *ei* G. *ratia* ROM. *anorum* HVNG. *arie* BOEM. *ia* REX. ETC. *cetera* ARCHID. *ux* AVSTRIE. Effigies Regis togati

adversa fere fronte, cum pileo in capite, fissuris & nodulis exornato, & torque aurei velleris ab humeris suspenso. Tab. I.

Hunc quoque iconicum nummum occasione inaugurationis in Regem Romanorum produisse persuasum tenemus; tum quod FERDINANDUM singulari quodam ornatu, tum eo oris habitu sistat, qui anno 1531. quo, ut diximus, coronatus est, facile respondeat. *M. Imp. ar. pond. semunc. 2. dr.*

XIV.

Adversa protomen Regis palliati, vitta, & corona obtecti, atque tessera ordinis aurei velleris insigniti exhibet: a sinistris dextrorsum. Perigraphæ ex sacris litteris mutuata sic fuit: COR. REGIS. IN. MANV. DOMINI. EST. PROVER. *biorum* 21.

In adversa aquila simplex, apertis faucibus, exhibetur inter æram Christi 1532. cum perigraphæ: AQUILA ROMANI IMPERII SIMBOLVM. Impressa pectori parma, *Austria & Castilia* insignia referente.

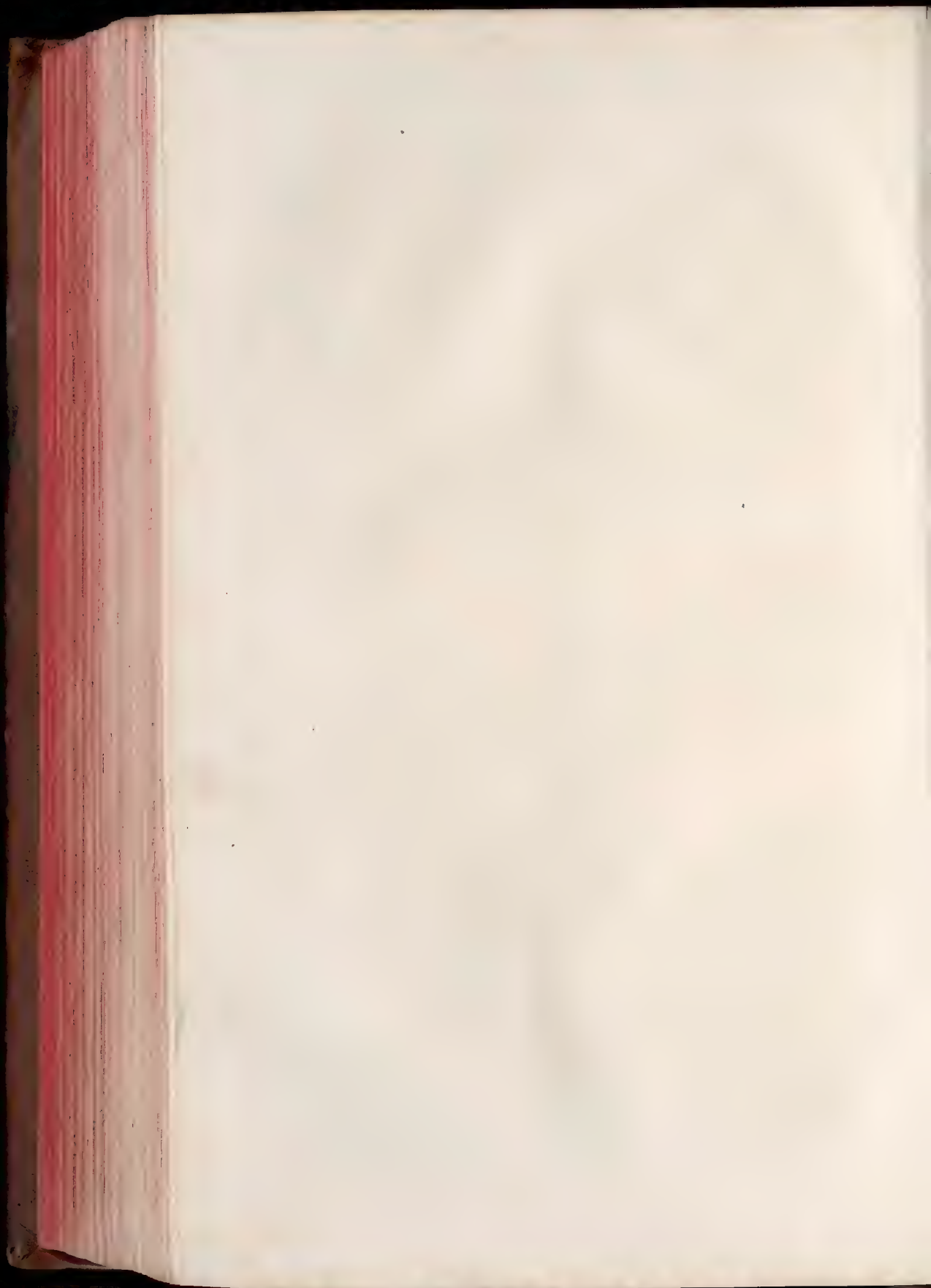
De occasione & argumento nummi nihil certi licet affirmare. Cl. tamen KOEHLERUS, loco infra citando, coniicit, illum a civitate quadam imperiali, *Augustane Confessioni* addicta, percussum fuisse, quæ ex pace Religiosa, qua sancitum fuit, ne cui Religionis causa lis intendatur, aut molestia creetur, spem conceperit, fore, ut Romanorum Rex, *Deo cor eius ita disponente*, Lutheranae sectæ hominibus placabilior reddatur, quam eum paullo ante fuisse per-

(a) STRUV. Per. x. p. 1084.

(b) Confer dicta a nobis in hanc rem P. I.

FERDINANDI I. IMP. romani. Tab. II.

Tab. I.
a perſuaſum tenebant (a). Sed præplacent, quæ doctiſſimus Vir poſtea de FERDINANDI virtutibus: pietate, iuſtitia, clementia, ſubiungit, quæ adductis nonnullis exemplis demonſtrata, abunde docent, *cor huius Regis in manu Dei fuiſſe*. Certe has ipſas aliasque egregias FERDINANDI virtutes communi ore laudant omnes, qui eius geſta poſteriorum memoriæ perſcripſerunt.

b De aquila, quando cœperit eſſe teſſera *Romani Imperii*, diſquirunt Iuris publici Doctores, in primis eleganter ea de re ſcripſit HEUMANNUS (b). Sed pro FERDINANDO, ſi accuratius loqui velimus, hoc tempore aquila nondum erat ſymbolum *Imperii*, qui Rex ſcilicet tantum erat Romanorum.

Ceterum ſimilem inſcriptionem recenſuimus inter nummos MAXIMILIANI I. alterius tamen argumenti. Neque enim infrequens eſt, ut eadem ſymbola, aliis atque aliis perſonis vel ex toto vel ex parte, ſub diverſo tamen plerumque reſpectu, applicentur. KOEHLERUS. P. II. pag. I.

XV.

FERDI. nandus D. ei G. ratia ROMA. norum HVN. garia BOEM. ie DE. (cetera) REX. INFANS. HISPANI. arum. Protome Regis armata, capite coronato, dextrorſum verſo. In area hinc inde ſiſſura quadam cernitur, cuius generis nummi inter rariores aliquando referri ſolent.

TOM. II. P. II.

(a) M. B. L. P. II. p. 3.

(b) De inſigni Germ. eiusque Regis titulo.

Sed hæc talia caſu duntaxat eveniunt, vel a ruptura typinummarii, vel etiam a negligentia ſcalptorum. Hunc certe ſine eo vitio prodiſſe, docet exemplum aliud, in muſeo noſtro aſſervatum, quod nulla alia re, quam dicta ſiſſura differt.

Averſa titulos Regis ſic proſequitur: ARCHIDVX. AVST. riae ET. CARINT. hie D. ux STIRI. e CARNI. ola. Tria ſcuta, quorum unum ſuper alio poſitum. Supremum locum occupat ſcutum corona clauſa tectum, quod refert aquilam *Imperii* ſimplicem, qualis Regi Romanorum debetur, cum parma Auſtriaca, in pectore poſita. Ad latus oblique locata ſunt ſcuta *Hungariae* & *Bohemiae*. Medio loco apparet parma *Carinthiaca*, pileo Archiducum operta, habens ad latera inſignia *Auſtria* & *Styria*. Ultimum locum tenet parma *Carniola*. Ad latera denique primi & ultimi ſcuti adpoſita ſunt ignitabula, ex torque aurei velletis deſumpta.

Habet perigraphe hoc ſingulare, quod FERDINANDUM *Archiducem* quoque *Carinthia* appellet, prout & ſcutum *Carinthiacum* in medio locatum, tectum eſt pileo *Archiducali*. Inde vero probabile eſt, nummum in *Carinthia* cuſum fuiſſe. In uncialibus, eiſdem provinciæ recurrit idem titulus, quo de poſtea dicemus. M. S. B. ar. ſeſquiunc.

XVI.

FERDINAND. us ET. ANNA. Tab. II.
RO. manorum VNG. arie BO. hemia
REX. ET. RE. gina. Capita Regis
B 2
gis
peculiari diſſ.

FERDINANDUS
I. IMP.

FERDINANDUS
I. IMP.

gis & Reginae iugata ut num.
XII.

Qui in averſa ſequuntur tituli, in ſingulari numero concepti, ſoli FERDINANDO tribui dignoſcuntur: † INF. *ans* HISP. *nia-*
rum ARCHIDVX. AVST. *ria* DVX. BVRGVND. *ia* SLESI. & MARCH: *io*
m: oravia. Aquila ſimplex *Im-*
perii, expaſis alis: peſtori im-
poſita parma quadripartita, re-
ferens inſignia *Hungariae*, *Bo-*
hemiae, *Auſtriae*, *Burgundiae*, *Ca-*
ſtiliae & *Legionis*.

Nummus ſine die & conſu-
le; unde ætatem eius difficulter
definias: niſi forte ex tæniis
Hungaricis, primo loco poſitis,
coniicere lubeat, eum occasione
coronationis Hungaricæ emerſiſ-
ſe; cum præterea ætas utriusque
Principis, quantum quidem ex
vultuum lineamentis coniicere
licet, cum anno 1527. quo ea
peracta fuit, haud diſconveniat.
M. Imp. ar. pond. ſemunc. S
M. S. B. a.

XVII.

FERDINANDVS. DEI. GRA-
CIA. ROMAN *orum* VNGARIE. ET.
BOEMIE. REX. ANNO. SAL. *utis*
M.D.XXXVIII. ÆTATIS. SVÆ.
XXXVII. Icon FERDINANDI ad
medium corpus, cum ordinis
aurei velleris inſigni, & lato pi-
leo in capite, fiſſuris & nodulis
ornato: dextra elata, ſiniſtra
vel chartam vel mappam, vete-
rum conſulum ad inſtar, & quem-
admodum apparere ſolent in
diptychis, tenentis, vel certe
Regis chirothecæ ſunt revolutæ,
quales fere in nummo, paullo
inferius num. XXVI. adducendo,
conſpiciuntur. Supra togam

porro amiculum geſtat, pata-
gio lato inſtructum, cuius in-
ciſuræ per fibulas denuo coniun-
guntur. Tab. II.

In averſa ſimplex aquila *Im-*
perii, cuius peſtori impoſitum
ſcutum maius quadripartitum,
cum inſignibus *Bohemie*, &
Hungaricis, alternatim poſitis.
His minus ſuperiacet, referens
Auſtriae & *Caſtiliae* teſſeras. Pen-
det e ſcuti pars torquis aurei
velleris, atque ad aquilæ pedes
repetitur Regis nomen: FERDI-
NANDVS REX. Additæ ſigla
HR. haud dubie nomen ſcalpto-
ris indicant.

Ex adiecto anno tam æræ
vulgaris, quam vitæ Principis,
ætas numiſmatis denuo ſigi po-
teſt. Nam collatis utriſque his
epochis, numiſma poſt diem de-
cimum Martii, anni 1539. ſe-
cundum dicta ad num. VII.
neceſſario cudi debuit; cum eo
diæ elapſo FERDINANDUS annum
ætatis XXXVII. inchoaret. At-
qui eo temporis ſpatio, quod a
decimo Martii anni 1539. ad
finem anni effluxit, nihil ad-
modum memorabile geſtum
eſt, niſi quod menſe Februario
conventus *Francofurti* (a) inſti-
tutus ſit, XVI. Aprilis die ab-
ſolvendus. a

Illius ergo occasione nummus
cuſus videtur; ſive quod FER-
DINANDUS ipſe comparere in
animo primum habuerit; ſive
illud Legatis detulerit, bene
merentibus, atque in partes
Imperatoris Regisque euntibus,
ibidem diſtribuendum.

Quidquid ſit, numiſma tan-
tæ magnitudinis, tamque ſcita-
ela-

(a) Vid. DU MONT. corp. diplomat. Tom.

IV. P. II. pag. 187.

Tab. II. elaboratum manu, dignum certe fuit, quo Rex Romanorum pro *honorario* uteretur. *M. S. B. ar. pond. I. unc. 5 3/4*.

XVIII.

†: FERDINANDVS: D:ci G:ra-
tia ROM: anorum HVNG: arie
BOEM: ie DALMA: tia GROA: tia
REX. Conveniret hic typus cum adversis mox subsequenti-um nummorum: sed omnia hic iustiori & elegantiori modo, adde & integriore expressa sunt. Insidet Rex cataphractus equo, magnifice ornato, phaleratoque: supra galeam laxatam atque duabus pennis *Struthionis*, ad caudæ oblongæ speciem, exstantibus, ornatam, coronam quoque radiatam gerit, atque præter aurei velleris torquem, ab humeris suspensum, dextra scipionem, Imperatoris, exercitum ducentis, insigne, tenet, sinistra equum dirigens. Stragulo equitria scuta intexta sunt. Primum *Austria* est, *Hungaria* medium, tertium a duobus leonibus sustentatum, ex tessellis *Castiliæ*, *Legionis*, *Aragonis*, & *Siciliæ* compositum. In exergo numerus anni 1541. legitur.

Aversa perigraphen prioris partis, sic prosequitur: †: INFANS: HISPAN: *iarum* ARCHIDVX: AVSTRIE: DVX: BVRGVNDIE: Aquila simplex *Imperii*, splendido nimbo cincta, in pectore habens impressum maius scutum quadripartitum, repetitas *Hungariæ* & *Bohemiæ* tesseras referens, cui imposita parma *Austria*.

IOANNE de ZAPOLIA anno 1540. vivis erepto, FERDI-

NANDUS legationem *Budam* misit, qua regnum Pannoniæ a relicta Regis vidua repeteret. Convenerat enim anno 1538. inter utrosque, ut si IOANNES vita excederet, totius regni Imperium ad FERDINANDUM devolveretur (a). Sed responso, minus arridente, accepto, militem, qui ius suum vi & armis persequeretur, conscribit, qui & dicto anno 1540. Duce *Leonardo* VEL- sio, Vicegradum, Pæstum, Vacciam, ac demum Albam regalem, munitissimum Hungariæ propugnaculum, expugnat.

Interea Turcis a Regina in auxilium evocatis, atque Vacciam primo vere anno 1541. recuperantibus, FERDINANDUS in comitiis, quæ tum agebantur, Ratisbonensibus, CAROLO fratri facile persuadet, ut ROCHANDULPHUM seu ROCHENDORFIUM regiæ aulæ magistrum, illuc cum novis copiis mitteret: qui etsi rem contra infideles non minus inconsulte, quam infelicitè gereret; dubium tamen vix est, quin FERDINANDUS novam hanc expeditionem præsentis numismate; ubi siquidem Imperatorio habitu comparet, titulisque regnorum *Hungariæ*, *Dalmatiæ*, *Croatiæ*, per extensum utitur, annuntiare voluerit; maxime cum in laudatis comitiis etiam de auxiliis, adversus Turcas ab Imperio mittendis, actum fuerit (b). Qua in re FERDINANDUS patris MAXIMILIANI exemplum secutus est: qui in bellum profecturus, nonnunquam simili fere habitu in nummis comparere

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

a

b

(a) Iov. lib. XXXIX. & ISTUHANE. lib. XIV.
(b) SURIUS commentar. ad an. 1541. pag.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

a

voluit (a). *M. S. B. au. pond.*
18. *duc. 3 ar. pond. sesquimc.*

libus adiunctus fuit. LOCH. an. Tab. II.
1743. p. 81.

XIX.

Adversa cum præcedenti con-
venit, nisi quod supra galeam
coronam radiatam haud obser-
vamus.

Aversa perigraphen præce-
dentis, quanquam non sine discrimine, hunc in modum repetit:
FERD. inandus D. ei G. ratia EL.
ectus ROM. anorum IM. perator
s. emper AV. gustus GER. mania
HV. ngaria BOHEMIA REX. INF.
ans HIS. paniarum ARCHID. ux
AVS. tria ZC. (et cetera) CO. mes
TYR. olis. Aquila Imperii bi-
ceps coronata, impressum pecto-
re gerit scutum, in quatuor a-
reolas distributum, ex repetitis
Hungaria & Bohemia insignibus,
quibus *Austria* parma superim-
posita est.

Postica isthæc circa annum
1558. quo FERDINANDUS ad
Romanum Imperium evectus
fuit, cusa, & adversæ præce-
dentis nummi vetustioris de an-
no 1541. iuncta est. Patet
id tum ex repetito FERDINANDI
nomine, tum ex titulo *Electi Ro-
manorum Imperatoris*, ac denique
ex aquila bicipiti *Imperiali*. Quin
& MAXIMILIANUS II. anno
1565. eadem prorsus adversa
parte, quam num. præcedenti
recensuimus, usus erat, quod
suo loco videbimus. Nimirum,
ut CL. HANTHALERUS (b) recte
monuit, hic adversæ partis ty-
pus ob suam elegantiam conser-
vatus, & subsequenter annis
repetitus, diversisque posticis,
atque adeo nummis etiam usua-

b

(a) Vid. P. I. pag. 30. num. xxv. — xxviii.
& pag. 35. num. xxxiii. Tab. xii. & xiii.

XX.

Typus adversæ partis cum
præcedentibus fere convenit,
nisi quod in voce CROAT. loco
c. littera G. incisa, atque figura
a chalcographo LUCKII pro mo-
re inversa fuerit. Abest denique
a galea corona radiata, itemque
scutum *Austriacum*, in præce-
dentibus anteriori equi stragulo
impressum. Denique scutum
posterius a duobus leonibus su-
stentatum, *Legionis*, *Castilie*,
Burgundia, atque *Austrie* tessera-
ras præfert, secus ac in prioribus
factum est; quæ singula, an
oscitantæ chalcographi Luckia-
ni adscribenda sint? alii iudicent.

Epigraphe adversæ in hanc
sententiam concepta est: AQVI-
LA. ELECTA. IVSTA. (pro IVSTE)
OMNIA. VINCIT. Aquila Imperii
biceps coronata, utroque rostro
nimbo cincto. In pectore cer-
nitur imago hominis nudi, quasi
Sanctissimi Salvatoris cruci af-
fixi. In hoc scilicet pietas FER-
DINANDI omnem suam fiduciam
collocabat.

De ætate porro huius posticæ
idem sentiendum, quod de a-
versa nummi præcedentis mo-
nuimus; vetustior nimirum
esse adversa, eidem iuncta. Ac-
cedit, quod eadem figura re-
currat in nummo minoris mo-
duli, signato anno Christi 1562.
quod in subsequentibus videbi-
mus n. xxviii. Ex litteris inscri-
ptionis initialibus observari præ-
terea, si quis curiosus talium
rerum sit, potest, quomodo

FER-

(b) Loc. cit. p. 25.

Tab. II. FERDINANDUS explicaverit tri-
tum illud proavi sui FRIDERICI
Placidi symbolum: A. E. I. O. V.
quod tot Eruditorum exercuit
iam ingenia; quorum sententiæ
a collectæ sunt ab HEINECCIO (a),
b TENZELIO (b), & LAMBECIO
c (c), qui demum veram ac ge-
nuinam eius interpretationem,
d ut iam monuimus (d), orbi e-
rudito communicavit. Huius
porro nummi archetypum, una
cum altero simili vidisse se te-
e statur Clar. KOEHLERUS (e),
in iisque non sine ingenti admi-
ratione aquilam bicipitem obser-
vasse. Sed detecta iam ex aliis
nummis eius rei ratione, facile
patet, FERDINANDUM eo sym-
bolo ante non usum fuisse, quam
dignitatem Imperatoriam ade-
ptus fuisset. Eodem lemmate
usus quoque est CAROLUS V.
ut in priori huius nummothecæ
f volumine vidimus (f). LUCK.
pag. 100.

XXI.

FERDINANDVS. D. ei G. ratia
ROM. anorum BOHEMIÆ HVN-
GARIE. ET. cetera REX. MDXLVI.
Protome Regis cataphracta,
cum tessera ordinis aurei velle-
ris, capite nudo ad lævam con-
verso, cum promissa barba.

Postica titulos eius sic pro-
sequitur: INFANS: HISPANIARVM.
ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Aquila
Imperii simplex, scutum corona-
tum quadripartitum pectore ge-
rens. In eo *Bohemie* & *Hun-*
garie symbola sunt repetita,
quibus in medio imposita est

parmula, fascia *Austrie* inscri-
pta.

Numisma hoc durante bello,
quod CAROLUS V. Imp. cum
fratre FERDINANDO Rom. Rege
contra *Schmalkaldici federis* so-
cios suscepit, cūsum fuisse, asserit
LUCKIUS, quod suo loco relin-
quimus; nos in nummis CA-
ROLI V. a num. XLIV. & se-
quentibus, iam plura, in me-
moriā factæ huius expeditionis,
ec̃typa dedimus.

In area parmulae mediæ fi-
nistra supplenda est tessera *Ca-*
stilia, & in adversa effigies
Regis a pictore LUCKII denuo
inversa fuit; nam idem fere
typus recurrit hic infra cum
æra Christi MDLV. num. XXIII.
Id. p. 115.

XXII.

FERDINANDVS. D. ei G. ratia
ROM. norum VNGARIE BOHEMIE
ECZ. (et cetera) REX. Protome
Regis palliati, & insigni ordinis
aurei velleris conspicui, capite
caliptra operto & dextrorsum
converso: adiecta hinc inde in
umbone æra Christi MDEXVII.

Postica hanc epigraphen Ger-
manicam complectitur: WIER:
KLAGENS: GOTT. id est: *lamen-*
tor apud Deum, subintellige *fu-*
nus uxoris. In area coronata
figla A, id est ANNA. Additi
numeri Romani MDXLVII. In
imo calva ossi imposita.

Nummus hic exequialis fi-
gnatus fuit ob obitum ANNÆ,
Regis FERDINANDI dilectissimæ
coniugis, quæ hoc ipso anno

1547.

(a) Oper. de Sigill.

(b) Colloq. mensr.

(c) Diar. S. itineris Cell. p. 9. edit. FABRIC.
adde KOEHLER. mox laudand. P. III. p. 169.

(d) P. I. p. 9 & 84.

(e) M. B. L. P. II. p. 8.

(f) Tab. XXII. num. XXXIV. pag. 83.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

1547. die XXVII. Ian. diem extremum clausit. *Ex. M. D. a. ROSENTHAL, 65 M. Imp. ar. pond. semunc. 2. dr. fufus tanten, & ubi sciulus quidam numerum averſæ partis VII. in Arabicum 51. præter fidem commutaſſe videtur.*

XXIII.

FERDINANDVS D. ei G. ratia
ROMA. norum BOHEMINI. HVN-
GA. ria z. (*cetera*) REX. M. D. L. V.
Protome Regis ut num. XXI.
niſi quod hic dextrorſum reſpi-
ciat.

Averſa titulos more ſolito ſic continuat: INFANS. HISPANIAR. um ARCHIDVX. AVSTRIHI. Aquila Imperii biceps, ſcutum coronatum quadripartitum petore geſtans. In eo *Bohemia & Hungaria* ſymbola ſunt repetita, quibus in medio impoſita eſt parmula, *Auſtria & Caſtilia* teſſeris diviſa. Epigraphe ita mendose a ſcalptore nummi, non a chalcographo eſt exarata. Pro *Bohemia*, ſcriptum *Bohemini*, (qui error hic infra in nummo Iconico num. XXXIX. denuo recurret) & loco *Auſtria*, legitur *Auſtribi*.

Additæ notæ chronologicæ, annum 1555. indicant, quo FERDINANDUS in comitiis Auguſtaniſ unacum fratre præſens, *pacem Religionis*, quam vocant, constituit (a), qua occasione hunc nummum ob typi ſimilitudinem, quam cum num. XVII. habet, prodiſſe coniiicimus. *M. D. B. de BERBERICH.*

XXIV.

FERDINAND. us D. ei G. ratia

(a) Vid. STROV. corp. hiſt. Germ. per. X. p. 1076.

RO. manorum HVNGA. ria BO. he-
mie REX. z. (*et cetera*). Pro-
tome Regis cataphracti cum
paludamento, & ordinis aurei
velleris inſigni, capite nudo ad
lævam verſo.

In averſa ſenex cum hiſpida
& longa barba, nudus inter ul-
vas ſeu calamos recumbit, *Danubium* fluvium repræſentans:
dextra hydriæ, ex qua aqua
profluit, impoſita, ſiniſtra gu-
bernaculum navis erectum tenet,
addita perigraphe: IN.
SPEM. PRISCI. HONORIS. Ve-
teres eundem fluvium ſub ſenis
iacentis ſchemate, & caput ve-
lo, ſeu veſtis lacinia, in forniciſ
modum obtegentiſ, ſiniſtro-
que cubito urnæ, dextra vero
navigii proræ impoſita exhibebant,
ut videre eſt apud OISELIUM (b). Idem vero Auc-
tor alium quoque eodem loco
producit nummum, CONSTANTINI Magni, ubi idem fluvius
huic noſtro haud-omnino abſi-
mili forma pingitur, omiſſo ta-
men temone.

Similem fere nummum edidit LUCKIUS, ſtatim adducendum, illumque FERDINANDI memorix dicatum fuiſſe memorat, ob *Transſylvaniam* ab ISABELLA, ſeu ELISABETHA IOANNIS de Zapolia vidua, ex pacto circa annum 1558. receptam. Lemma vero averſæ in hunc modum exponit: quod uti TRAIANUS & HADRIANUS Impp. ſecundo flumine *Danubio* ſæpe Dacos vicerunt: ſic FERDINANDUM concepiſſe ſpem, fore: ut recepta *Transſylvania* Hungariæ quo-

(b) Tab. XXIV. num. III. p. 107. & BEGERUM in Theſ. Brandeb.

FERDINANDI I. IMP. rummi. Tab. III.

XXV.

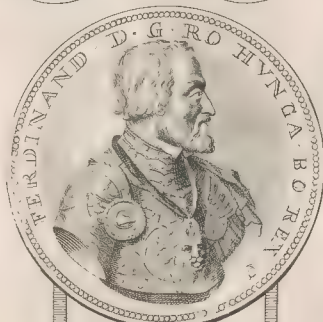
XXIX.

XXXV.

XXX.

XXXI.

Iconici et
restituti.

XXXVI.

XXVI.

Iconici.

XXXII.

XXXVIII.

XXXVII.

XXXIII.

XXXIV.

Tab. II. quoque regnum recuperet, atque *priscum* hoc modo *honorem* non imminuat, sed augeat atque consolidet.

Verum si hic nummus ob recuperationem *Transylvania* cufus est: ad annum potius 1550. referri debet, quo FERDINANDUS dictam ISABELLAM, armis pactisque eo adegit, ut relicta *Transylvania* una cum filio, cui principatus *Opoliensis* decerneretur, in *Silesiam* secedens, provincias atque coronam ceteraque regni *Hungarici* insignia, sibi redderet. Cum e contrario, insecuto tempore, *Hungaria* cum *Turcicis*, tum civilibus bellis ad annum usque 1562. quo octennales induciæ pactæ fuerunt, ita deflagraret, ut FERDINANDO hanc *prisci honoris* *spem* pæne exemissent. (a).

Quod si vero in nummi sequentis adversa parte inscriptio, ut credi fas est, sincera est & genuina: neque anno 1550. signari potuit; cum, ut notum est, FERDINANDUS ea tempestate nondum *electus Rom. Imperator* dici potuerit. Videtur ergo nummus, saltem posterior ille, in memoriam obtentæ a FERDINANDO coronæ *Imperialis* signatus: ad imitationem scilicet CAROLI fratris, qui *Bononia*, corona ferrea aureaque a Summo Pontifice redimitus, similem nummum cum *Tiberis* fluvii simulachro percuti fecit. (b). Quemadmodum ergo CAROLUS tum ut Italiam pacaturus, sicut ibi conicimus, nummum signabat; ita quoque spes certa affulgebat,

TOM. II. P. II.

(a) Vid. ISHUAFF. rer. Hungar. lib. XIII, p. m. 181. seqq.

fore: ut FERDINANDUS *Imperiali* quoque corona, post abdicationem fratris, potitus, atque adeo viribus auctus, pacem tranquillitatemque in *Hungariæ* regno confirmaret, illudque contra immanem *Turcarum* tyrannum eo fortius tueretur, quo evasisset potentior. *M. Imp. ar. pond. 4. unc. & semis.*

FERDINANDUS I. IMP.

XXV.

Adversa, si FERDINANDI effigiem spectes, typo præcedenti haud absimilis: verum epigraphæ variat; scribitur enim hic ROM. IMP. ELECTVS. In adversa prioris nummi tantum legitur titulus: *Rom. Regis*. Typus quoque adversæ partis hic pro more inversus est. An eiusmodi variationes vitio chalcographi tribuendæ sint, an vero typi nummarii re ipsa diversi fuerint, discernant alii. Explicationem huius nummi præcedenti numero dedimus. LUCKIUS pag. 192.

Tab. III.

XXVI.

FERDINANDUS D. IVINA FAV. ente CLE. mentia EL. ectus RO. manorum IMP. erator GER. mania HVNG. arie BOHE. mia REX.

Protome Imperatoris cum promissa barba & caliptra in capite, adversa non nihil fronte, in toga pellita, dextra chirothecas, sinistra chartam tenentis, dependente ab humeris torque ordinis aurei velleris.

Aversa caret inscriptione, sed in eius umbone cernitur scutum, aquila bicipiti, quæ in pectore insignia Cæsaris gerit, con-

C

spi-

(b) Part. I. tab. XXI. n. XXI. & XXII. pag. 77. seq.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

spicuum, & torque aurei velle-
ris cinctum, quod sustinent duo
genii. Supra duo genii minores,
clypeo *Imperiali* coronam impo-
nunt.

LUCKIUS nummum hunc an-
no 1555. celebratis Augustæ
Vindelicorum comitiis, cusum
fuisse asserit.

Sed uti formula illa, quæ in
adversa legitur: *Divina favente
clementia electus Rom. Imperator*,
alias in diplomatibus frequens,
in nummis verò rara & insolita
est: ita ex nummo mox sequenti
patebit, FERDINANDUM, CA-
ROLO V. eius fratre vivente, se
Rom. Imperatorem electum anno
primum 1558. scripsisse.

Quare dubium haud est,
quin nummus eiusdem ac se-
quens argumenti sit; in memo-
riam nimirum translata anno
1558. in FERDINANDUM, & ab
Imperio confirmatæ dignitatis
a Imperatoris (a), id quod præ-
ter titulum adversæ partis, non
obscurè commonstrant duo ge-
nii, armis FERDINANDI coronam
Cæsaream, eandem scilicet, quæ
in sequenti nummo, haud du-
bie, hunc in finem percussio,
bis depingitur, imponentes. *Id.*
p. 176.

XXVII.

FERDINANDVS. D: ei G. ratia
ELECTVS. ROMANORVM IMPERA-
TOR. ANNO. MD.L.V. III. MAR-
CY. DIE. IIII. ET: atis SVE. 5.5.
Protome Imperatoris armata,
& torque aurei velleris conspi-
cua, capite corona Cæsarea ob-
tectæ, & ad lævam converso.

In posteriori nummi facie ti-

tuli sic continuantur: SE. mper Tab. III.
AVG. uftus INF. ans HISP. ania-
rum REX. GER. manie HVNG. a-
ire BOH. emie ARCHIDVX. AV-
STRI. a D. ux BVRG. undia CO.
mes TIROL. is. Aquila Imperii
biceps, coronata, pectore ge-
rens scutum, imposita corona,
quadripartitum, insignia *Hun-
garia & Bohemia* repetita exhi-
bens, quibus in medio parmula
scutaria *Austria* est imposita.

FERDINANDUS iam tum an-
no 1531. *Colonie* Rex Roma-
norum; ut alias diximus, salu-
tatus fuerat, & in comitiis *Spi-
rensisibus* anno 1544. a toto Im-
perio agnitus; abdicato deinde
anno 1556. a CAROLO V. Im-
perio, titulum Imperatoris non
ante usurpavit, quam in comitiis
Francofurtensisibus solemnibus per Le-
gatos renuntiatione CAROLI E-
lectoribus Imperii promulgata,
Romanorum Imperator ab iis-
dem renunciatus, plenam Im-
perii administrationem suscepit,
misso etiam subsecuto mense
Aprili ad PAULUM IV. Pontifi-
cem Max. supremo Camerario
suo Martino GUSMANNO, qui
electionem suam significaret.
Quo licet legitimam esse negan-
te, Pius tamen IV. anno 1560.
ratam habuit & acceptam (b).

Sed interim FERDINANDUS
nec titulo, nec insignibus absti-
nuit, ut inter cetera testis est
hic nummus, in quo præterea
tum ætas Principis, tum electio-
nis epocha rite consignata sunt,
alterumque alteri apprimè re-
spondet. *M. Imp. ar. pond.
semunc. 2. dr.*

XXVIII.

(a) GUIL. GODOLEVÆUS in hist. abdicationis
CAROLI V. apud. SCHARD, tom. II. p.

1915. THUANUS lib. XXI. pag. 627. reliqui.
(b) THUANUS lib. XXII.

Tab. III.

XXVIII.

FERDINANDVS. D. ei G. ratia
ROM. anorum IMP. erator s. em-
per AVG. uſtus GER. mania HVN.
garie BOE. mie REX. Effigies
Cæſaris fere ut numero XXIV.

In poſteriori nummi facie a-
quila Imperii biceps coronata ex-
hibetur, pectore impreſſam ex-
hibens hominis nudi, ceu Sal-
vatoris, e cruce pendentis, imagi-
nem, ut num. XX. adiecta in
ambitu epigraphe: AQVILA. E-
LECTA IVSTE. OMNIA. VINCIT.
1562.

Similem averſam, ſed mai-
oris formæ, ſupra iam dedimus
ad annum 1541. dicto num.
XX. ubi expoſitionem figuræ æ-
que ac inſcriptionis reperi-
es; hæc tamen caſtigatio eſt illa
priori, utpote quæ vocem IV-
STE, pro *iuſta* expreſſam habet.

Hoc anno FERDINANDUS
cum Turcarum Imperatore oc-
tennales Inducias pepigit, qua
forte occasione hic nummus
prodiit; cum omnium victoria-
rum ad inſtar fuerit, regno
Hungariæ poſt tot cruenta bel-
la tranquille tandem potiri: ut
ut Romanorum Imperatori haud
decorum fuerit, triginta aureo-
rum nummum millia quotannis
Conſtantinopolim mittere. (a)
M. D. de FRANCE. arg. pond.
3. dr.

XXIX.

Anterior nummi pars effigi-
em Cæſaris fere ut num. XXVII.
exhibet. Perigraphe, quæ una
cum inſcriptione partis averſæ
iungenda eſt, ſic ſonat: DIVI.
CÆſAR. ſ FERDINANDI. PRIMI.

TON. II. P. II.

(a) ISTHJANFF. lib. XXI. p. 260.
(b) Æneid. lib. VI.

AVGVSTI. PII. FOELICIS. MEMO- FERDI-
RIA. FVNEBRIS. ANNO. 1565. NANDUS
I. IMP.

Obierat quidem extremum
diem Cæſar iam XXV. Iulii 1564.
ſed exequiæ eius anno primum
inſecuto, ob bellorum motus
celebratæ ſunt; quæ occaſionem
nummis hiſce exequialibus de-
derunt. M. Imp. au. pond. I. ducat.
ſ Ibid. in arg. necnon M. BUOL.
ar. de au. pond. 1/2 dr.

XXX.

Idem typus, ac proxime
præcedens, ſed nummus mai-
oris eſt moduli. LUCK. p. 213.

XXXI.

FERDINAND. us D. ei G. ratia
RO. manorum HVNGA. rie BO. be-
mie REX. cetera. Protome Re-
gis ut num. XXIV.

In averſa IUPITER aquilæ in-
ſidens, gigantes quaſi olym-
pum oppugnare volentes, igne
ſacro diſcutit, addito hemiſti-
chio ex VIRGILIO (b) deſum-
pto: DISCITE IVSTITIAM. MO-
NITI.

Idem lemma occurrit in num-
mo PHILIPPI II. Regis Hiſp.
anno 1570. percuſſo (c).

Similem nummum cum effi-
gie CAROLI V. edidit Clar. KOEHLERUS (d), qui Parti I. huius
nummothecæ inferendus cum
eſſet, diligentiam noſtram, ſeu
potius cuiusdam ex noſtris chal-
cographis fugit, quibus nimi-
rum negotium datum fuerat,
ſingulos Auſtriacos nummos, in
opere Koehleriano occurrentes,
atque hunc in finem nota qua-
dam a nobis inſignitos, excer-
pendi.

C 2

Adver.

(c) Parte I. Tab. XXXII. num. LXVI. pag. 151.
(d) Parte. XVI. p. 125.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.
3

Adversa eius pars eadem fere est, cum ea, quam in citata parte I. exhibuimus (a). Aversa autem convenit illi, quam modo versamus: nisi quod hæc alteram magnitudine non-nihil excedat. Ibidem vero Doctissimus Vir ostendit, numisma illud memorie causa, ob devictos a CAROLO V. Schmalkaldici foederis Principes, percussum fuisse. Ad quam victoriam cum & FERDINANDUS plurimum contulerit, dubium non est, quin & præfens numisma eiusdem sit argumenti. Verba quæ laudatus KOEHLERUS ex LUCKIO in hanc rem adfert, hic quoque legi merentur: *Sunt ipsi, ut vides, gigantum instar, Principes Protestantes: qui saxis ingentibus congestis, admotisque scalis cœlum conscendere, deque sede sua Deos immortales deturbare conantur. It obviam conatibus eorum IUPITER, qui Cæsar est CAROLUS, caterique Superi, qui eius Symmachi. Hi misere mulctatos Lastrigonas (ut putabat) istos, deque cælo, fractis scalis, precipitados, versu monent VIRGILIANO: cautius deinceps mercari discant: non Magistratum spernant superiorem: quodque callide, inconsulteque per vim suscipitur, inauspicato plerumque cedere, & uberem post se se penitendi segetem relinquere statuunt (b).*

b

Dixit hoc LUCKIUS occasione numismatis, quod honoribus NICOLAI BARONIS MADRUCII Witebergæ, a CAROLO V. bello Schmalkaldico captæ, Præfecti, datum, hanc ipsam aversam partem præfert. Hinc discimus

posticam tribus diversis nummis, eadem tamen occasione signatis, fuisse applicatam. Quanquam in *Luckiana* designatione figuræ pro more inversæ sint, & nec KOEHLERI nec LUCKII exemplar nostri magnitudinem æquent.

Postremo adversa huius numismatis pars, postica destituta, reperitur quoque in tabulis HERÆI, inter nummos iconicos familiæ Austriacæ. *M. Imp. ar. fus.*

NUMMI ICONICI ET RESTITUTI.

XXXII.

MAXI. milianus ROM. anorum
IM. perator ARCH. i DV. x AVST.
ria ET. DO. minus TER. rarum
occi. dentis ORI. entis. Protome
MAXIMILIANI I. Cæsaris in toga
pellicea, insigni ordinis aurei
velleris conspicui, cum pileo in
capite, ad lavam converso.

In altera nummi parte effigies CAROLI & FERDINANDI, MAXIMILIANI nepotum, sibi invicem adversæ sistuntur. CAROLUS eodem prorsus habitu, quo avus in adversa, comparet. FERDINANDUS autem ibidem togatus, capite nudato, repræsentatur, dependente a collo catenula, cruce instructa, cuius extremitatem manu dextra tangit. Perigraphæ hæc est: SVI: NEPO: tes CAROL. us HISPA: niarum AC. FERTI. nandus SICIL. ie T. (Duces) AV. stria BV. rgundia.

Titulum *Regis Sicilia* exoticum esse, atque FERDINANDO in hoc nummo perperam tribui existimat CL. KOEHLERUS loco infra citando. At regnum illud post

(a) Tab. XXIII. num. XLVIII.

(b) LUCKIUS p. 125.

Tab. III. post MAXIMILIANI avi mortem
eidem decretum fuisse testatur in-
a ter ceteros I. C. BEHR (a) qui ta-
men in eo decipitur, quod illud
tum primum factum fuisse scribit,
cum CAROLO summa Imperii
delata fuit. Contra scilicet ac
nummus docet, testis utique
locupletior, qui rem hanc ad
annum 1518. in exergo im-
pressum, consignat.

Difficultatem quoque non
minimam in littera T. quam nos
confidenter in D. mutamus,
invenit KOEHLERUS. Sive enim
iterum T *errarum*, ait, sive ET
legas, nusquam idoneus reddetur
sensus; quare vitio scalptoris a-
liquid neglectum putat. Sed
manifestum est, scalptorem con-
tra orthographiam duntaxat pec-
casse, ita ut utrinque D in T,
quæ litteræ etiam antiquis per-
mutabiles erant, commutaverit.
Id quod insuper non obscure con-
firmat dicta superius num. II. de
VOCE VERTINA.

Ceterum expressæ in hoc
nummo trium Principum effigies
persuadere videntur, ut nummis
potius iconicis ac mnemonicis,
quam usualibus, aut certe utris-
que adscribatur. KOEHL. M. E. L.
P. III. p. 177.

XXXIII.

Effigies FERDINANDI & AN-
NÆ iugatæ; ille pileo opertus,
& vellus aureum pectore gerens;
hæc more Hungarico vittata &
torque ornata.

Est hic nummus altera pars
illius quem Tomi II. parte I.
Tab. XXIV. num. LXII. produ-
ximus, epitonio pariter, quo

cum altera occludi possit, in-
structus. Ibidem reliqui num-
mi, in quibus FERDINANDI &
CAROLI V. facies iunctæ occur-
runt, recensentur. *M. Imp. ar.*
pond. 1. unc. 2. dr.

XXXIV.

Protome FERDINANDI togā-
ti, torque aurei velleris insigniti,
capite caliptra tecto, ad lævam
respiciente, absque inscriptione.

Aversa CAROLI V. effigiem
eodem habitu, capite tamen ad
dextram verso, offert. Adiecta
perigraphie: CAROLVS: V: RO-
MA: *notum* IMP: *erator* AVG: *ustus*
ANNO: DNI. M D X L VIII.

Convenerunt anno 1547.
ambo fratres Augustæ Vindeli-
corum, quo Principes Germa-
niæ vocati frequentissimi ade-
rant, Electoresque ad unum
omnes comparuerunt. Is con-
ventus in annum sequentem pro-
tractus fuit, atque inter cetera
etiam cum FERDINANDO actum,
ut Imperii dignitate abdicata,
eandem PHILIPPO, CAROLI fi-
lio, cederet (b).

Ibi hic nummus iconicus eo-
rundem honoribus facile datus
est. FERDINANDI effigiei nihil
admodum adscribitur, quod for-
te spes firma concepta fuerit,
eundem petito Cæsaris concef-
surum, atque adeo titulos cum
dignitate mutaturum; hincque
satius visum fuerit, nullos ap-
ponere, quam incertos. Ve-
rum hæc perspicacia forte plus
nimia est, nec præsentis rei vel
fatis utilis, vel opportuna. *M.*
Imp. pl.

C 3

XXXV.

§. LXXX. p. 1053.

(a) Leben der Erzherzogen P. I. p. 383.

(b) Vid STRUV. Corp. hist. Ger. period. x.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

XXXV.

FERDINANDVS. D. ei G. ratia

ROMA. *norum* HVNGA. *ria* BO-
HEM. *ia* REX. ARCHIDVX. AVST.
ria ZC: (*et cetera*). Protome
FERDINANDI cataphracta, ad-
versa fronte & nudo capite.

Aversa, carens inscriptione,
sistit scutum coronatum & tor-
que aurei velleris cinctum; cui
impressa aquila simplex, pecto-
re gestans clypeum quadriparti-
tum, repetita *Hungaria* & *Bo-
hemia* insignia referentem, qui-
bus imposita parmula scutaria
Austria, *Burgundia*, ceterarum-
que Augustæ Domus provincia-
rum.

Nummus hic notis chronolo-
gicis destitutus, incertæ ætatis
est. Barba tamen promissior
ac reliquus oris habitus, eun-
dem iam adulta FERDINANDI æ-
tate cusum fuisse non obscure
indigitant. Quanquam ante an-
num 1558. produsse, *Romano-
rum Regis* titulus facile evincat.
*M. Imp. ar. deau. pond. sesqui-
unc.*

XXXVI.

Quod sequitur numisma,
priori duntaxat latere signatum,
tria capita iuncta, sinistrorsum
versa, singula ad medium pec-
tus exhibet. Primum a latere
dextro est MAXIMILIANI I. ca-
liptra pellita obiectum, in toga
pariter pellicea, dependente ab
humeris torque aurei velleris.
Reliqui duo CAROLUS & FER-
DINANDUS togati, pileisque o-
perti, idem insigne gestant. Su-
perius telamones, duo leones,
clypeum Imperialem coronatum
sustinent. Additur epigraphe:

(a) P. I. Tab. xxiv. n. LII. & LIII. pag. 92.

MAXIMILIANVS. CAROLVS. FER- Tab. III.
NANDVS. MDXXXVI.

Biceps aquila MAXIMILIANO
& CAROLO solummodo conven-
nit; cum anno in nummo si-
gnato FERDINANDUS Romano-
rum adhuc Rex salutabatur.
M. Imp. pl.

XXXVII.

Effigies iugatae eorundem
Principum, eodemque habitu,
quo in præcedenti nummo ico-
nico; quamvis alio ordine di-
spositæ, MAXIMILIANO videli-
cet medium occupante locum,
qui & solus obiectus est.

Aversa Sanctissimam Tri-
dem exhibet, qua quidem id
voluisse videtur inventor, ut
quemadmodum Pater & Filius
& Spiritus Sanctus summæ per-
sonæ sunt in Divinis: ita quo-
que hi tres Principes summæ per-
sonæ in humanis fuerint. Quod
quam belle procedat, videant alii.
Interim simile fere inventum
vidimus inter nummos CARO-
LI V. (a). *Ibid. ar. pond. sem-
unc.*

XXXVIII.

Anterior huius numismatis
facies, protomen FERDINANDI
cataphracta muniti, & insigni
ordinis aurei velleris conspicui
contemplandam offert, dextra
capulum gladii, sinistra chiro-
thecam, aut chartam convolu-
tam tenentis, capite nudo, dex-
trorsum converso. Hinc & in-
de duo genii cernuntur, colum-
nis acclinati, clypeos sustinen-
tes, quorum qui a dextris est,
leonem *Bohemicum*, qui a sini-
stris, fasciam *Austriacam* osten-
dit.

& 93.

FERDINANDI. I. IMP. nummi. Tab. IV.

XXXIX.

LI.

XL.

XLV.

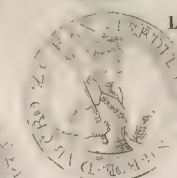
LII.

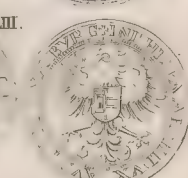
XLI.

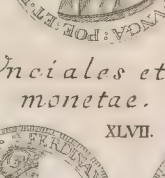
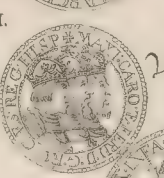
XLVI.

LIII.

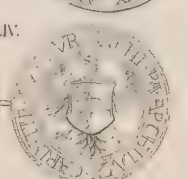
XLII.

XLVII.

LIV.

XLIII.

XLVIII.

LV.

XLIV.

XLIX.

LVI.

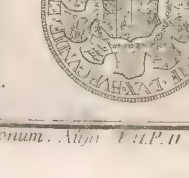
L.

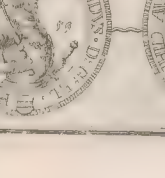
L.

LVI.

L.

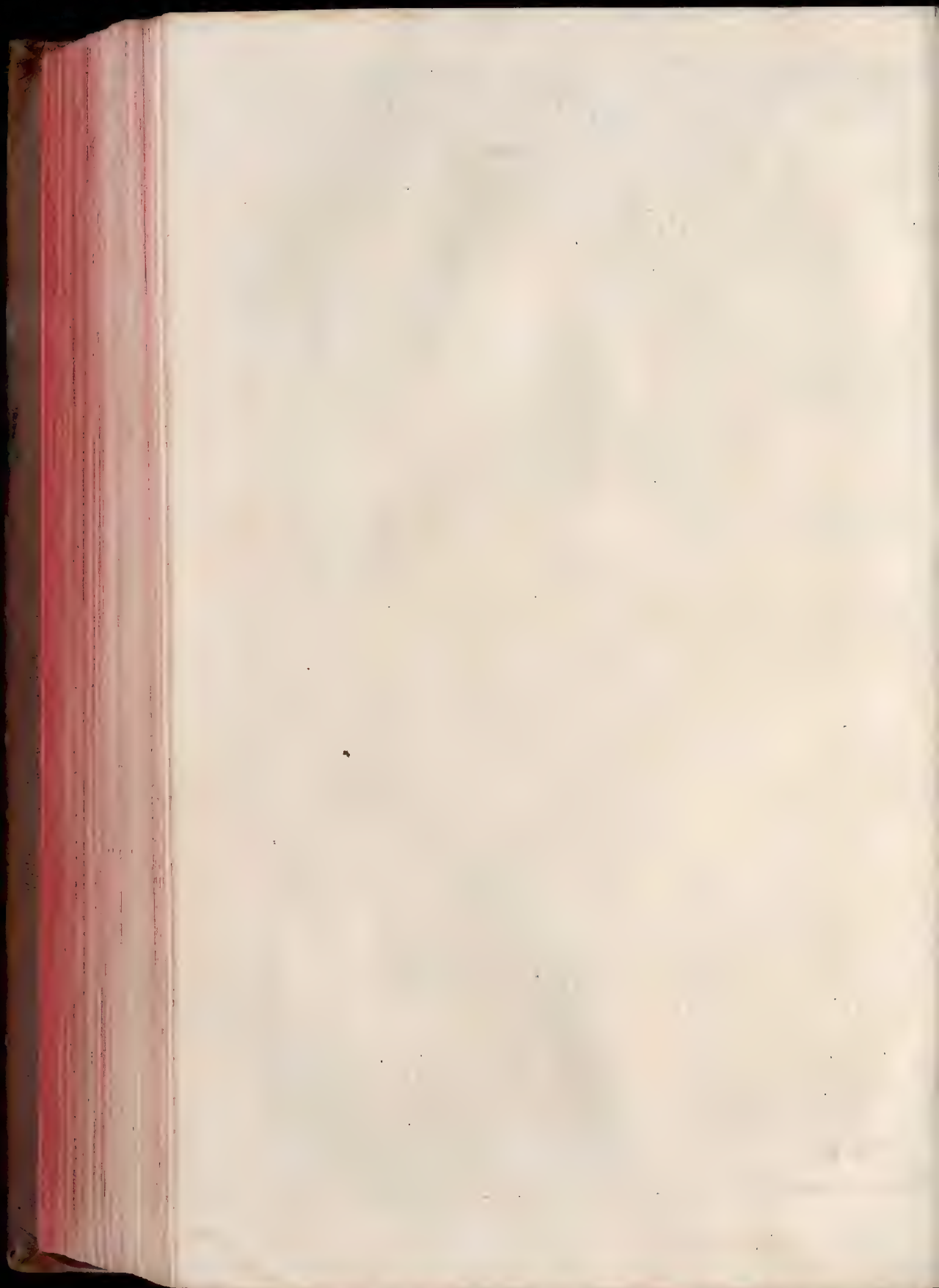
L.

LVI.

Viciales et
monetae.

Tab. III. dit. In ambitu epigraphæ, ordine præpostero posita, sic sonat: FERDINANDVS. D. ei G. ratia ROMA *norum* HVNGA *rie* BOEMIAE INFANS. HISPANIAR *um* ARCHIDVX AVST. *rie* REX. quæ ultima vox post BOEMIAE incidenda fuerat.

Altera facies CAROLVM V. eodem habitu, quo in aduersâ FERDINANDVS sistitur, sinistrorsum tamen versum, repræsentat, & ex geniis alter scutum cum aquila bicipiti ostendit, alter similiter tesseram *Austriacam*. Epigraphæ hoc versu absolvitur: PROGENIES DIVVM QVINTVS SIC CAROLVS ILLE IMPERI CAESAR.

Quæ sequuntur: LVMINA ET ORA, seorsim sumenda, atque effigiem Cæsaris indigitare videntur, quanquam reliquæ inscriptioni adiecta, fere distichon efficiant. Numismatis ætas ex sequenti nummo eruenda est, atque ad annum 1550. quam epocham sequens præfert, reponenda; utpote cum alterum ad alterius normam exactum, simillima quoque vultuum lineamenta exhibeant. *M. S. B. ar. deau. fuf. triplici catenula suspens. pond. sesquiunc.*

XXXIX.

Tab. IV. FERDINANDVS DEI Gratia ROMANOR *um* HVNGARIAE BOEMINI (pro *Bomie* vel *Bohemia*) INFANS HISPANOR *um* ARCHIDUX AVSTRIÆ REX. (quæ vox denuo suo loco, ut in præcedenti ponenda fuerat.) 1550. Protome FERDINANDI cataphracta cum insigni ordinis aurei velleris, capite nudo, ad lævam converso.

(a) SURIUS Commentar. ad an. 1550. p. m.

Aversâ effigiem CAROLI V. FERDINANDVS I. IMP. eodem fere modo exhibet. Ad datur versus:

PROGENIES DIVVM QVINTVS SIC CAROLVS ILLE IMPERII CÆSAR LVMINA AET *atis* SVAE L.

Vocabulo: LVMINA, denuo effigiem denotari puto; nam quod in præcedenti nummo subsequitur: ET ORA, hic a scalptore angustiae causa omissum fuisse videtur.

Convenerunt hoc anno CAROLUS & FERDINANDUS denuo Augustæ Vindelicorum ad celebranda comitia (a): ubi insignis hic nummus aureus facile signatus fuit, eorundemque honoribus una cum præcedenti dedicatus. *M. D. de FRANCE au. pond. 50. duc. XL.*

† MAXI. *milianus* CARO. *lus* ET. FER. *dinandus* D. ei G. *ratia* RO. *manorum* CÆS. *ares* REG. *es* HISP. *aniarum* 90. Protomæ iugatae trium Cæsarum, in epigraphæ nominatorum, qui togis induti atque ordinis aurei velleris tessera conspicui, dextrorsum, conversi sunt.

In postica aquila Imperii biceps scutum pectore gerit, a summo bipartitum, *Castilia* & *Austria* insignia referens; adiecta titulorum continuatione: HVNG. *aria* BO. *hemia* DAL. *matia* CRO. *atia* &c. et cetera ARCHID. *uces* AVST. *rie* D. *uces* BVR. *gundia*.

Aquila Imperialis biceps, scutum pectore gerens, a summo bipartitum, quod *Castilia* & *Austria* symbola continet.

Numerus 90. in peripheria aduersi lateris expressus, annum utique signati nummi indicat; nam

451. SLEIDAN. lib. XXI.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

nam si pretium minoris monetæ, unciali illorum temporum nummo respondens, significaret, scribendus potius, ex usu horum temporum, fuerat numerus 72. uti ex nonnullis sequentibus planum fiet.

Habetur præterea alius, huic per omnia similis, atque ex eadem *matrice*, quam vocant,eductus, qui eundem *no-nagenarium* præferens numerum, duas tamen appendit uncias, quæ valorem nonaginta crucigerorum longe excedunt. Superest itaque, ut nummum hunc anno 1590. in memoriam trium istorum Cæsarium signatum, atque adeo *restitutum* fuisse dicamus. *M. S. B. ar. pond. 1. unc.*
MELL. p. 69.

XLI.

Idem plane nummus, ac præcedens, in eo tantum differt, quod hic tria Cæsarium capita sinistrorsum sint versa, & numerus 90. desit, est quoque leve discrimen in epigraphe; præterea aureum vellus hic a torquibus dependet.

Postica pariter præcedenti aversæ correspondet; epigraphe tamen variat in vocibus: *Duces Burgundie*, quæ hic additione litterarum expressæ sunt: *DV. BVRG.* nam præcedens tantum habet: *D. BVR.*

In Museo BUOLIANO idem nummus adservatur in auro ponderis 10. ducatorum. Sed in aversa parte effigies conspicitur MATTHIÆ Cæsaris, cum hac epigraphe: *MATTHIAS. ROM. IMP. S. A. G. H. BO. REX.* Itaque imperante MATTHIA percussus fuit. Confer num. xxxix.

in MATTHIA Imp. Quo firmatur nummum hunc iconicum in honorem trium Imperatorum in eo expressorum, subinde aliis typis nummariis percussum esse. MELL. p. 72. Tab. IV.

XLII.

† FRIDERICVS. III. RO: *manorum* IMPERATOR. S. *emper* AVG. *ustus* Caput FRIDERICI coronatum cum lorica & aureo velle ad medium pectus, a dextris sinistrorsum.

Aversa pars easdem, quas nummus superior, in antica effigies una cum pari epigraphe contuendas offert. *M. D. de FRANCE ar. pond. semunc. 1. dr.*

XLIII.

IMP: *erator* CAECAR (pro *ca-sar*) FERDINAN: *du* I. AV. *gu-stus*. Protome Imperatoris in toga, cum patagio pellito, torque aurei velleris & caliptra in capite, ad lævam respiciente. Nummum hunc, qui ad iconicos spectat, etiam restitutis accensimus. Titulus in epigraphe FERDINANDO tributus, plane infuetus est, & insolitus.

Orbiculi, in peripheria adiecti, licentiæ pictoris *Hereani*, ut alias iam monebam, adscribendi sunt.

Ceterum extat in gazis aulae Vindobonensis nummus aureus sex ducatorum, qui hanc aversam, cuius typum HERÆUS dedit, repræsentat: in aversa vero MAXIMILIANI II. & MARIÆ coniugum capita iugata sistit. Unde coniectura nostra haud parum confirmatur. T. H.

XLIV.

Vir barbatus & mitratus, dextra sceptrum, superne in florera

Tab. IV. rem definens, tenet, & quasi e porticu, in utroque latere foliorum & equitum figuris ornata, prospicit, sub qua hanc inscriptionem, ex Sacra scriptura desumptam legimus: ISAIE. VII. CA. *p̄te* ECCE. - VIRGO. CONCIPIE. *t* ET. PARIET. FILIV. *m* ET. VOCABIT. *ur* NOMEN. EIVS. EMANUEL NOBISCV. *m* DEO.

In postica, pars quædam titulorum legitur: ARCHIDVX. AVSTRIE. DVX. BVRGVNDIE. ET. CARINT^{hiæ}. Scutum maius, torque aurei velleris cinctum, imposito Archiducum pileo, tesseras *Austria*, *Burgundia*, *Habsburgi*, *Legionis*, *Castilie*, *Arragonie* & utriusque *Sicilie* complectitur. Decem aliæ in orbem dispositæ parmula scutariorum symbola referunt: *Austria*, *Carinthia*, *Tyrolis*, *Carniola*, *Alsatia*, *Burgundia*, *Wurtembergia*, *Superioris Austria*, *Styria* & *Habsburgi*.

Recte monet Cl. a MELLER: typum hunc ad FERDINANDUM I. Archiducem pertinere, quamquam eius nomen in epigraphe haud sit expressum, nam correspondet alteri, ab eodem auctore in præcedentibus allato unciali nummo.

Quid vero de ænigmate adversæ partis statuendum sit, alius discutiendum relinquit; & sane Oedipo opus habet, qui exponat, quid hoc, ex veteri testamento depromptum, de futura Filii Dei Incarnatione vaticinium, in nummo Archiducis sibi velit? Dicendum forte quod ipse MELLERIUS alibi adnotavit: typum nummarii adversæ hu-

TOM. II. P. II.

(a) P. x. an. 1698. p. 246.

ius partis forte fortuna, vel studio iunctum esse adversæ uncialis, quæ revera FERDINANDO adhuc Archiduci debetur; id quod titulus semiplenus, in postica legendus, plane conficit. Quin pronuntiandum forte erit: eum ad nummos Anabaptistarum spectare; hi enim solebant sacros textus in nummos suos adsumere.

TENZELIUS in suis colloquiis menstruis (a), se vidisse asserit, hanc ipsam adversam nummi partem, iunctam adversæ, quæ Nativitatem Christi Domini representabat, additque: nummum hunc Norimbergæ percussum fuisse. Idem auctor imaginem adversæ huius sumit pro icone Regis ACHAZ: seu, ut ipse loquitur, AHAS, cui ISAIAS Propheta vaticinatus est. MELL. pag. 45.

XLV.

FERDI: *nandus* D: *ei* G: *ratia* RO: *manorum* HVN: *garie* AC: BOE: *mia* ETC: (*et cetera*) REX & C. ANNO ZC. 1546. AETA. *tis* 44. Protome FERDINANDI in toga, cum patagio ex pelli- bus murinis Ponticis, & tesseræ ordinis aurei velleris, capite pileato & ad lævam converso.

Nummum supposititium esse vel ex facie Imperatoris imberbi (ut nihil dicamus de epigraphe, quæ formulam *et cetera* post vocabulum *anno*, plane inepte immiscet) satis evincitur; cum FERDINANDUS, ut ex nummis sinceris & genuinis patet, iam anno 1546. bene barbatus fuerit (b). M. S. B. in pl.

D

XLVI.

(b) Supra num. XXI.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

a

b

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

XLVI.

FERDIN: *andus* DVX. AVS: *tria*
REX. VNGA: *ria* POE: *mia* (pro *Bo-*
hemia) ET. ROM: *anorum* ETAT: *is*
XXIII. Protome Regis togati,
cum lato pileo in capite, eoque
cruciculis interstincto, dextror-
sum respicientis.

Epigraphe seu tituli falsita-
tem huius nummi aperte pro-
dunt; quippe qui perperam, ac
inverso plane ordine adscripti
sunt, quando non solum DUX
pro ARCHIDUX (etsi hoc tanti
non esset) legimus, sed & eun-
dem titulum Regis, præter con-
suetudinem, præponi videmus.
Falsum præterea est, FERDINAN-
DUM anno ætatis XXIII. id est
anno Christi 1526. titulo *Regis*
aut *Romanorum*, aut *Hungariae*,
aut *Bohemiae* gavissum fuisse. Qua-
re nummum ab homine seu im-
perito, seu falsario, confectum
fuisse, necesse est. *M. Imp. ar.*
pond. semunc. 1. dr.

UNCIALES ET MONETÆ.

Magnus sane numerus Un-
cialium minorisque monetæ in
argento & auro, regnante &
imperante FERDINANDO I. cu-
sus fuit in Bohemiæ æque ac
Hungariæ regnis, ceterisque pro-
vinciis Austriacis, quorum ty-
pos exhibet *Adamus BERG* (a).
Illos omnes longum esset & o-
perosum hic singillatim recense-
re. Dabimus tamen typos ele-
gantiores, vel a MELLEONIO col-
lectos, vel ab aliis scriptoribus
suppeditatos, vel denique in scri-
niis nostris adservatos.

(a) Neu Münz - Buch de an. 1604. p. 2.
& seqq.

XLVII.

Tab. IV.

Epigraphe utriusque partis
hæc est: FERDINAN. *us* D. *ei*
G. *ratia* BOEM. *ia* HVNG. *arie*
DAL. *matia* CROA. *tia* REX. IN-
FA. *ns* HISP. *aniarum* ARCHID. *ux*
AVST. *ria* DVX. BVR. *gundia* SLE.
sia MAR. *chio* MORAVIA. Imago
Regis cataphracta & aureo vel-
lere conspicua, cum corona in
capite, ad media usque femora,
dextra sceptrum, sinistra capu-
lum gladii bellatoris tenentis:
quorum alterum, ut recte ait
MELLENIUS, *regenda* ditionis:
tuenda vero alter symbolum esse
folet.

Quod in area florum genus
hinc & inde conspicitur, haud
dubie ornatus causa additum
est, aut certe flammulæ sunt ex
aureo vellere desumptæ: male
tamen effictæ.

In averfa scutum maius co-
ronatum repetita *Bohemia* &
Hungaria insignia exhibet, qui-
bus in medio imposita parmula,
Austria & *Castilia* tesseras refe-
rens, adposita hinc inde æra
Christi 1529. MELL. p. 48.

XLVIII.

Non discrepat hic nummus
a præcedenti, neque si adver-
sam, neque si averfam spectes:
nisi quod formæ paullo minoris
sit, & in huius adverfa desint
flammulæ ex torque aurei vel-
leris. Scribitur præterea AVST.
ria: in priori vero AVSTRIA. DE-
WERDECK in *Siles. numis. tom. 1.*
p. 112. n. 6.

XLIX.

FERDINAN. *us* D. *ei* G. *ratia*
ROMA *norum* BOEMI. *a* HVNG. *a-*
ria

Tab. IV. *ria & c. (et cetera)* REX. Icon
Regis ut num. XLVII.

In averſa tituli ſic continuan-
tur: INFANS. HISPANIAR. *um* AR-
CHIDVX. AVSTRIÆ. & c. (*et ce-
tera*).

Aquila ſimplex, ſcutum qua-
dripartitum pectore gerens,
quod repetita *Bohemia Hunga-
ria*que inſignia continet, ſuper-
impoſita parmula media, *Austria-
co-Caſtellana*.

Notat ad hunc typum Cl.
MELLENIVS: ſimiles fere uncia-
les nummos, variis annorum
numeris (puta ab anno 1547.
ad annum 1558. uſque) adver-
ſa parte notatos, extare, qui
barbatam Principis exhibent ef-
figiem, ſub qua modo parmula
Auſtriaca, modo ſigla F coro-
nata conſpicitur, nominis FER-
DINANDI compendium.

Huius generis uncialis cum
ſcutis *Bohemia & Hungaria* ad-
ſervatur quoque in muſeo *Buo-
liano*, adpoſita æra 1552.

Nummus hic aliiſque ſimiles
præcedentes, ſecundum regulas,
a Cl. KOEHLERO latas, in regno
Bohemiæ percuſſi ſunt; quia
nimirum leo *Bohemicus* faſciis
Hungaricis in clypeo ordine an-
teponitur.

Id quod confirmat nummus,
num. LI. producendus, qui cum
in regno *Hungariæ*, citra contro-
verſiam, ſignatus ſit, teſſeras e-
iuſdem prima exhibet areola.
MELL. p. 53.

L.

FERDINANDVS. D:ei G:ratia
EL. cētus RO:manorum IMP:era-
tor S:emper AVG:uſtus GER:ma-
nia H:ungaria BOHEM.ia &c.

TOM. II. P. II.

(a) Syll. numm. p. 63.

REX. INF:ans HISP:aniarum FERDI-
ARCHID. ux AVSTR.ia. Hæc NANDUS
I. IMP.

utriuſque faciei perigraphæ.

Adverſa imago in eo differt
a præcedentibus, quod hic FER-
DINANDUS cum promiſſa barba
compareat, æraque Chriſti
1559. in area prioris partis lo-
cetur, inferius quoque parmula,
faſciam *Auſtriacam*, ceu gen-
tilitiam FERDINANDI teſſeram
complectens, obſervetur. Quod
quidem innuere videtur, num-
mum ex argento *Bohemico*, ſed
in officina quadam *Auſtriæ*, &
quidem cis Anaſum, atque adeo
Wienæ percuſſum. Alios eiuſ-
dem formæ ſe tenuiſſe, addita
æra Chriſti 1560. aſſerit MEL-
LENIVS, loco infra citando, ubi
parmula iſta, protome Impe-
ratoris ſubiecta, leonem coro-
natum, *Bohemia* teſſeram, con-
tinet.

Poſtica aquilam *Imperialem*
coronatam exhibet, cuius pec-
tori idem ſcutum, quod in
proxime antecedentibus, impreſ-
ſum eſt.

Notandum porro, FERDI-
NANDUM *Electum Imperatorem*
appellari, qua formula etiam
ſucceſſores ex eo, quo a ſum-
mo Pontifice coronari omiſe-
runt, uſi ſunt. Addidit præ-
terea *Germaniæ Regis* appellatio-
nem, quam dignitatem iam ali-
quot retro ſeculis cum *Impera-
toris* axiomate coniunctum fuiſ-
ſe, tradit laudatus MELLENIVS (a).

2

Plures diverſosque in Bohe-
miæ regno percuſſos unciales,
minorisſque monetæ nummos ty-
pis exhibet *Adamus BERG* (b).

b

Id. p. 64.

D 2

UN-

(b) Pag. 7. adverſa & ſeqq.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

UNCIALIS HUNGARICUS.

LI.

FERDINAND. *us D. ei G. ratia*
ROM. *anorum* HVN. *garia* BOE.
mia DAL. *matia* C. *roatia* REX.
Icon Cæsaris ut num. præceden-
ti: dempto tamen ordinis aurei
velleris insigni.

Aversa titulos eiusdem sic
prosequitur: INF. *ans* HISPA.
niarum ARCHIDVX. AVSTRI. &
DVX. BVR. *gundia*. 1555. Aquila
simplex cum clypeo quadri-
partito. Primus & secundus
quadrans insignia *Hungariae* com-
plectitur, tertius *Dalmatia*,
quartus *Bohemia*: supra clype-
um eminet imago B. V. MARIE,
Patronæ Hungariæ: & ad ut-
rumque latus adscriptæ siglæ K.
B. *Kremitz, Bania*: locus nimi-
rum, ubi nummi huius regni
signari solent.

Advertit hic Doctiss. MEL-
LENIUS: uncialem hunc, annum
quidem 1555. præferre, sed e-
undem typum aliorum quoque
tam præcedentium, quam sub-
secutorum annorum numeris
reperiri. Talem in scriniis no-
stris asservamus de anno 1554.
sed qui semunciam duntaxat ap-
pendit. Variat quoque leviter
epigraphe averse: ubi scribitur
Austria, ceteris ex assè corre-
spondentibus.

Addo, quod FERDINANDO
auctore statutum sit, ut, ad ex-
emplum MATTHIÆ Regis, imago
Beatissimæ genetricis Dei MA-
RIÆ, in Patronam regni assump-
tæ, in nummis Hungaricis con-
servetur (a). *Id. p. 57.*

a

(a) Vid. observat. hist. Hamburg. ad an.

UNCIALIS IN AUSTRIA, TRANS ANASUM, CUSUS.

Tab. IV.

LII.

† FERDINAND. *us D. ei G. ratia*
ROM. *anorum* VNG. *aria* BOE. *mia*
DAL. *matia* CRO. *atia* ETC. *cetera*
REX. Effigies Regis, fere ut
num. XLVIII.

In postica facie continuantur
tituli: † INF. *ans* HISPA. *niarum*
ARCHIDVX AVSTRIE. DVX. BVRG
undia. Aquila simplex, scutum
quadripartitum pectore gestans.
In primo quadrante tenix *Hun-*
gariae. In secundo, leo *Bohemi-*
cus. Tertius *Austria* & *Bur-*
gundia tesseras iunctas habet.
Quartus denuo quadripartitus,
repetita insignia *Castilia*, & *Le-*
gionis complectitur. In imo de-
nique, atque in ipsa inscriptio-
nis peripheria, minor apparet
parmula *Austria trans Anasum*.
Inde vero colligitur, nummum
hunc in Austria Superiori cūsum
esse.

Vidi, & alium nummum
minoris valoris ex argento, in
musæo *Buoliano*, pond. 1½ *dr.* cui
in imo averse impressa parmula
scutaria *Austria Inferioris*. *M. S.*
B. ar. pond. 1. unc. MELL. p. 55.

LIII.

† FERDI. *nandus D. ei G. ratia*
RO: *manorum*. VNG. *aria* BOE.
mia DAL. *matia* CRO. *atia* ZC:
(et *cetera*) REX. Effigies Re-
gis ut num. XLVII.

Epigraphe averse præceden-
ti convenit. Aquila simplex,
pectore parmulam a summo bi-
partitam gestans, impressis *Ca-*
stilia & *Austria* tesseras.

Simi-

Tab. IV.

a Similis fere uncialis cum par-
mula provinciæ *supra Anasum*
cufus fuit anno 1556. (a). Sed
in adverſa FERDINANDI effigies
finiſtram respicit, & in umbone
averſæ aquila simplex ſcutum
quadrupartitum pectore gerit :
primus quadraſ fascias *Hunga-*
ria continet : ſecundus leonem
Bohemia : tertius *Austria & Bur-*
gundia teſſeras habet : quartus
denuo bipartitus, repetita *Caſti-*
lie & Legionis inſignia comple-
ctitur. *M. S. B. ar. pond. 1.*
unc. M. Buol. ar. pond. ſemunc.
2½ dr. & apud MELL. p. 51.

UNCIALES CARINTHIACI.

LV.

FERDINAND. *us D. ei G. ratia*
ROM. *anorum* HVN. *garia* BOE.
mia DA. *lmatia* C. *roatie* REX. Ef-
figies Regis ut num. XLVIII.

Averſa titulos ſic continuat:
INF. *ans* HISP. *miarum* ARCHI-
DVX. CARINTIE. DVX. BVR *gun-*
dia. Aquila ſimplex, ſcutum *Ca-*
rinthia pectore gerens.

b De origine & antiquitate ti-
tuli *Archiducis Carinthia*, qui
in hoc & tribus ſequentibus
nummis recurrit, nec non quo
ſenſu hic accipiendus ſit, dixi-
mus Parte I. huius Nummothe-
cæ (b) : quo quidem L. B.
remittimus. De eodem titulo
longe aliter, licet more ſuo co-
pioſe & erudite ſentit unacum
c R. P. REIFFENSTHUL (c) Clar.
KOEHLERUS in *deliciis nummari-*
is P. III. p. 289. unde hunc
uncialem eduximus.

(a) Vid. Collect. uncial. Hamburg. 1739.
Tab. XXXVI. n. 1.

LV.

FERDINAND. *us D. ei G. ratia*
ROM. *anorum* HVN. *garia* BOE. *mia*
D. *almatia* CR. *oatie* REX. Pro-
tome Regis ut num. L.

In averſa ſequitur, præmiſ-
ſa crucicula, reliqua pars inſcri-
ptionis : INF. *ans* HIS. *paniarum*
ARCHIDV X CARINTIE : D. *ux*
BVR. *gundia* 1557. Aquila ſim-
plex ſcutum pectore gerens, cui
impreſſa ſunt inſignia *Carinthia*.
In inſimo huius averſæ loco globi
Imperialis, ſupra in crucem de-
ſinentis, figura inſcripta eſt,
numerus 72. referens : qui cer-
tam minoris pecuniz ſummam,
cruciat, quos vocant, num-
mis conſtantem, & uncialis no-
ſtri pretio æquipollentem, deno-
tat. MELL. p. 60.

LVI.

FERDINAN. *dux D. ei G. ratia*
ROM. *anorum* IM. *perator* SEM.
per AVG. *uſtus* GER. *mania* HVN.
garia. Effigies Cæſaris, ut num.
L. adiecta hinc inde æra Chriſti
1559.

Averſa titulos eiſdem ſic
proſequitur : BO. *hemia* ZC. (et
cetera) REX. IN. *fans* HI. *spania-*
rum ARCH. *idux* AVS. *trie* E. t
C. *arinthia* ZC (et *cetera*). Aquila
Imperii biceps coronata, pec-
tore ſcutum præfert, teſſera
Carinthia inſignitum. Infra, uti
in præcedenti typo, numerus
72. globo inſcriptus.

Nummus hic uncialis in Ca-
rinthia, ut præcedentes duo,
percuſſus, Imperatorius eſt ; uti
præter aquilam bicipitem, titu-
lus quoque edocet. *Id.* p. 62.

D 3

LVII.

(b) Proleg. v. pag. XLIV. in inferiori margine.
(c) Germ. Austr. p. 68.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

Tab. V.

LVII.

FERDINAND. *us D: ei G: ratia*
EL. *ectus* RO. *manorum* IM. *pera-*
tor S. *emper* AVG. *ustus* GER. *ma-*
nia HVNGARIA BO: *hemia* ZC. (*et*
cetera): REX. IN. *fans* HI. *spania-*
rum ARCHI. *dux* AVS. *tria* E. *t*
C. *arintbie* ZC: (*et cetera*). Hæc
utriusque partis epigraphæ.

Adversa Imperatorem sistit
ut num. L. adposita in umbone
nota chronologica 1560.

Aversæ typus cum præce-
denti convenit.

De *Electi Romanorum Impe-*
ratoris titulo, quem FERDINAN-
DUS in hoc & sequenti unciali
quoque adhibet, non nihil di-
ximus superius ad num. XXV.
& L. *M. S. B. arg. pond. sem-*
unc.

UNCIALIS
TYROLENSIS.

LVIII.

† FERDINAND. *us D: ei G: ra-*
tia EL. *ectus* RO. *manorum* IMP.
erator AVG. *ustus* GER. *mania*
HVNGARIA BOE. *mia* ZC. (*et ce-*
cetera) REX. INF. *ans* HISP. *ania-*
rum ARCHID. *ux* AVST. *ria* ZC.
(*et cetera*). Hæc utraque num.
mi parte continetur inscriptio.
Anticæ effigies cum num. L. fe-
re convenit.

Postica aquilam bicipitem
exhibet, scutum, cui simplex
aquila *Tyrolensis* est inscripta,
pectore gerentem.

Inde vero conficitur, num-
mum, cuius ectypon hic da-
mus, in *Tyroli* cūsum fuisse.
Alii quoque anno 1556. ibi-
dem signati sunt, qui regios

(a) Pag. 10. & seqq.

FERDINANDI titulos, & averso Tab. V.
latere aquilam simplicem exhi-
bent, cuius pectori *Tyrolensis*
tessera pariter est impressa.

Unus mecum communica-
tus fuit ex museo *Buoliano*, an-
no 1561. signatus, forma num-
mi uncialis, cupreus, non ar-
genteus. Adversa globum, cru-
ce instructum, valorem mino-
ris monetæ, num. 60. impres-
sum exhibet: in aversa sistitur
aquila biceps, clypeum pecto-
re gerens quadripartitum, in-
signia *Hungariae* & *Bohemiae* re-
petita exhibens, quibus impo-
sita parmula media *Tyrolensis*.
Ex his intelligitur, nummum
quidem vel falsum esse, vel
certe exemplum ac formam ve-
ri uncialis cupro expressam: at-
amen ad regulas de valore mo-
netæ, eo tempore latas, ex-
actam.

Adservamus & nos in scri-
niis nostris eiusmodi nummum,
cui in epigraphæ aversæ inscri-
ptus est annus 1558. alios item
duos, de annis 1560. & 1563.
cum scuto maiori, insignia *Hun-*
gariae & *Bohemiae* referente, im-
posita parmula media *Tyrolensi*,
sed addito in aversa valore 60.
cruciatorum; qui numerus glo-
bo adscriptus est, quem Cæsar
sinistra sustinet. Alios præterea
typos *Tyrolensis* monetæ habes
apud laudatum *Adamum* BERG
(a). MELL. p. 66.

MONETÆ.

LIX.

† FERDINANDUS D: ei G: ratia
RO. *manorum* VNG. *aria* BOE. *mia*
DAL. *matia* CRO. *atia* ZC. (*et ce-*
cetera)

a

FERDINANDI I. IMP *Vnciales et monetae. Tab.V.*
Maria.

Tab. V. *tera*) REX. Icon Regis fere ut num. LII.

Aversâ num. LIII. respondet.
*M. D. de FRANCE & S. B. ar.
pond. semunc. florenus scilicet.*

LX.

FERDINANDVS. E. *lectus* R. *o-*
manorum IMPERATO. *r.* Effigies
Cæsaris ad medium pectus, ca-
taphracta muniti, capite corona
Imperiali tecto, & ad lævam
converso.

Aversâ, sine inscriptione,
continet aquilam bicipitem co-
ronatam, pectore gerentem cly-
peum, torque aurei velleris cin-
ctum: hic quadripartitus est,
repetita *Hungaria* & *Bohemia*
insignia referens, quibus im-
posita parmula scutaria, tessleris
provinciarum *Austria* inscriptis.

Nummus isthic per errorem
hic loci collocatus est. Non
enim ad nummos, usui com-
muni destinatos, sed ad augu-
stiores illos, quos Iconicos aut
Mnemonicos vocare solemus,
pertinet: quanquam qua occa-
sione prodierit, cum nota chro-
nologica destitutus sit, tam fa-
cile edici non possit. Quod si
tamen coniecturæ locus, vide-
tur anno 1558. quo FERDI-
NANDUS in Imperatorem Roma-
norum electus est, signatus;
quippe quod magnam similitu-
dinem gerat cum illo, quem
num. XXVII. produximus. *M.
S. B. ar. pond. 3. dr.*

LXI.

FERD: inandus D: ei G: *ratia*
R. *omanorum* IM. *perator* semper
AV. *gustus* G. *ermania* H. *ungaria*
BO: *hemia* REX. Effigies Cæsa-
ris armati, dextra sceptrum, si-

nistra globum *Imperii* crucife-
rum, cui nota valoris 10. *cru-*
cigerorum inscripta, tenentis,
capite corona Imperiali tecto,
& sinistrorsum converso.

In postica tituli Imperatoris
more solito sic continuantur:
INF: *ans* HISP: *aniarum* ARCHID:
ux AVS: *tria* D: *ux* B. *urgundia*
1564. Aquila *Imperialis* biceps,
pectore gerens scutum corona-
tum quadripartitum; insignia
Bohemia & *Hungaria* decussatim
repetita continens, quibus in
medio imposita est parmula scu-
taria *Castilia*.

Nummus itaque iste Bohe-
micus est; quod & parmula in
imo adversæ comprobatur, ad le-
gem monetariam, in regno Bo-
hemiæ anno 1561. promulga-
tam, cusus. *M. Imp. ar. pond.
1. dr.*

LXII.

† FERDINAN. di PRIN. *cipis*
ET. INF. *antis* HISP. *niarum*: &
in aversâ: ARCHID. *ucis* AVST.
ria COMIT. *is* TIROL. *is* moneta.

Antica FERDINANDUM arma-
tum, pileo Archiducali tectum,
specie admodum iuvenili exhi-
bet, in cuius dextra sceptrum,
in crucem desinens, cernitur,
sinistra capulo gladii bellatoris
inversi, imposita.

In aversâ crucem conspici-
mus, ad extremum usque num-
mi marginem pertingentem, in
cuius quatuor angulis parmula,
quæ primo loco *Tyrolis*, dein-
de *Austria*, *Castilia*, & *Bur-*
gundia insignia præferunt, ob-
servantur. Id quod nummum
in *Tyrolis* cusum arguit; maxi-
me cum ad *Archiducis* solus *Co-*
mitis Tyrolis titulus adiciatur.

Simp-

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

FERDI-
NANDUS
I. IMP.

Similem nummum ponderis unius unciae recenset HANTHALERUS (a) hoc tantum notato discrimine: quod quatuor parvula non in angulis, sed in clypeo quadripartito & cruce imposito, reperiantur.

Ceterum nummi typum, ab HANTHALERO, allatum, adservat quoque museum *Buolianum pond. I. unc. HANTH. VV. M. in fronte p. n. 17. et p. 21. M. S. B. ex ar. satis puro, pond. I. dr.*

LXIII.

FERDINANDUS DEI GRATIA ROMANORUM HUNGARIE BOHEMIE REX. Caput Regis coronatum, ad pectus, cum lorica, a dextris sinistrorsum.

Sequuntur in averfa tituli reliqui *IN FANS HI. spaniarum ARCHIDUX AVSTRIAE 1551*. Aquila simplex umbonem implet: in margine quatuor crucis partes extremæ comparent. *M. S. B. ar. pond. 1/2 dr.*

LXIV.

FERDINANDUS DEI GRATIA IMPERATOR. Caput FERDINANDI, pileo opertum, ad medium pectus, cum toga, ad laevam conversum.

SIGISMUNDUS DUX AVSTRIAE. Caput SIGISMUNDI ad pectus, cum lorica, capite pileo Ducali oblecto, dextrorsum respiciente.

Nummus hic restitutus accensendus est, nec ad usuales pertinet; SIGISMUNDUS enim Dux Austriae FRIDERICI IV. filius, Comes Tyrolis & Alsatiae, extremum diem suum iam clauserat anno 1496. FERDINANDUS vero I. Imp. lucem primum affert (a) Wiener - Münz p. 22.

pexit anno 1503. cumque in epigraphe titulo *Romanorum Imperatoris* mactetur; certum fit, nummum hunc ante annum 1558. quo is Caesaris dignitatem assumpsit, non fuisse percussum. *M. BUOL. ar. pond. I. dr.*

LXV.

FERDINANDUS DEI GRATIA ROMANORUM VNGARIE REX 1537. Scutum maius quadripartitum: primus & secundus quadrans continent insignia *Hungaria*, tertius *Dalmatia*, & quartus *Bohemia* tesseras inscriptas habent: in medio imposita parvula *Austriaca*.

PATRONA. VNGARIE. Imago Beatissimæ Virginis, Divinum puerulum tenentis. Ad dextræ sigla KB, de quibus alias dictum.

Satis liquet hunc nummulum, qui ad monetarum genus, quas *cruciatos* appellare solemus, pertinet, in Hungaria fuisse signatum. *M. S. B. arg. prob.*

LXVI.

FERDINANDUS I. IMPERATOR AVGUSTUS: reliquis exefis. Aquila biceps coronata, globum pectore gerens, in cuius parte inferiori numerus, valorem monetæ denotans.

ARCHIDUX AVSTRIAE DVX SILESIAE 1561. Parmula, supra crucem posita, aquilam inscriptam refert.

Ipsa tessera scutaria & titulus *Ducis Silesiae* satis edocent, in qua provincia moneta hæc sit percussa. *M. S. B. ar.*

LXVII.

Scuta coniuncta, quod a dextris est, fasciam *Austriacam*, hoc

Tab. V. hoc a finistris leonem quasi *Habsburgicum* representat. In imo figla F. FERDINANDI nomen notat. Æra Christi supra inscripta 1531.

Minoris etiam valoris monetam, *obulos*, qualis hic est, apud DEWERDECKIUM typis expressos habes (a): quin ibidem reperies quoque nummos aureos regnante FERDINANDO in Silesia cusos (b), cum titulo *Ducis Silesie & Marchionis Moravia*. Sed hæc Viro Eruditissimo de ROSENTHAL, qui data opera de nummis Bohemiæ agit, examinanda & publicanda relinquimus. *Ibid. ar.*

NUMMI

AD HISTORIAM

FERDINANDI I. PERTINENTES.

LXVIII.

Priorem nummi partem hæc inscriptio implet: TVRCK. BLEGERT. WIENN DEN. XXIII. TAG SEPTEMBER ANNO. D. 1529. i. e. *Turca Viennam obsidet die XXIII. Septembris anno Domini 1529.*

In postica scutum maius coronatum, quadripartitum: I. & IV. quadrans fascias *Hungaricas*. II. & III. leonem *Bohemicum* referunt. His superimpositæ parmulæ, altera maior, *Hispaniarum* tesseras, altera minor, *Burgundia* & *Belgii* symbola exhibens. Ad tres angulos inferiores clypei minores, *Austria*, *Burgundia* & *Styria*, interfertis flammulis, ex torque aurei vel leris depromptis, comparent.

TOM. II. P. II.

(a) Siles. numif. p. 112. tab. I. n. 8.

(b) *Ibid.* n. 7.

(c) Anonymus apud SCHARDIUM Tom. II.

p. 1027.

(d) Hist. lib. XXVIII. p. 227.

Qui ad historiam FERDINANDI I. faciunt nummi, inter eos ponendus est hic, cum tribus mox sequentibus typis, qui factum memoria dignum posteris conservant.

SOLIMANNUS quippe Turcarum Imperator, a *Ioanne*, Transilvaniæ WAYWODA, sollicitatus per *Hieronymum* LASCUM Polonum, anno 1529. innumero cum exercitu per Ungariam tendit in Austriam, & primariam regionis urbem Vindobonam obsidione cinxit; sed cum milites præfidiarii Germani, quorum præcipui Duces erant PHILIPPUS *Palatinus* Princeps, & NICOLAUS Comes *de Salm*, fortissime stationem defenderent, re infecta discedere coactus fuit (c).

Hanc obsidionem mense Septembri inceptam fuisse, satis convenit inter scriptores, de die vero haud paullo dissident. *Paulus* IOVIUS (d), & SLEIDANUS (e) Idus Septembres assignant. Quibuscum facit BOKSCHAY (f) in chronologia Regum Hungariæ; cum e contrario SIGLERUS diem XVII. ponat (g). Aliter supputat, qui celebrem hanc obsidionem data opera descripsit, laudatus Anonymus auctor apud SCHARDIUM (h): *Turcarum Caesar*, inquit, *mira celeritate Viennam versus contendit, eamque vicesima secunda die Septembris nona hora ante meridiem, aliquot millibus equitum absque ulla intermissione, quoad reliqua immensi exercitus moles conflueret,*

E

obe-

(c) Lib. VI. p. 174.

(d) In append. ad BONFINIUM p. 683.

(e) Apud BELIUM in apparat. ad hist. Hung.

p. 68.

(h) Loc. mox cit. p. 1209.

FERDINANDUS
I. IMP.

FERDINANDUS I. IMP. *obequitari, tentarique fecit.* Hunc Anonymum a veritate propius abesse, probat præsens hic nummus, qui initium obsidionis ad tertium & vigesimum Septembris consignat, ac unico duntaxat die ab eo dissentit.

Hic enim cum re ipsa natus, potiori fide dignus est, adeoque litem dirimit. Porro uterque, & nummus & Anonymus, facili negotio componi possunt: si alterum de primis exercitus præcursoribus, ut verba mox recitata persuadere videntur: alterum vero de maiori, quæ identidem deinceps supervenit, multitudine, accipiamus. Ambo denique de prima urbis invasione, seu circumfessione, non de ipsa, quæ operibus fieri solet, oppugnatione intelligendi sunt. Hæc namque primum tertio post die initium sumpsit, ut Anonymus sæpe laudatus hisce verbis monet: *Obsessa autem Vienna est xxvi. Septembris* (a). *M. Imp. ar. pond. 3. dr.*

LXIX. LXX. LXXI.

Caput Regis coronatum, ad humeros cum paludamento, antiquorum more: sinistrorsum respiciens, adiecto hinc & inde numero anni 1529. ad subiectam inscriptionem, pertinente: TVRCK. BLEGERT. WIENN. id est: *an. 1529. Turca VViennam obsidet.*

Aversa crucem exhibet, in cuius quatuor angulis totidem palmulæ, ut videtur, coronatæ, *Hungaria* videlicet *Bohemia*, *Austria* & *Castilia* comparent. *M. S. B. & BUOL. au. pond. 1. duc.*

Alter altera facie easdem par. Tab. v. mulas, coronis destitutas, priori vero similem inscriptionem, transposita duntaxat nota chronologica, atque ommissa Regis effigie, repræsentat. *M. S. B. ar. pond. 1. dr. LOCHN. an. 1737. p. 193. LUCK. p. 69.*

Tertius priori facie scutum *Austria*, pileo Archiducali tectum, refert, absque epigraphe. Quæ hinc & inde visuntur parrerga, ornatus causa adposita sunt.

In aversa eadem, quæ numero præcedenti, legitur inscriptio. *M. BUOL. ar. pond. tertia pars unius dr. LOCHN. l. c.*

Sunt quidam, fat scimus, qui huiusmodi nummos non FERDINANDO, sed CAROLO eius fratri tribuunt: tum vero definire nolunt, an ii durante obsidione ob penuriam pecuniæ percussi fuerint? (b) Prius illud non moramur; cum quilibet ex *Hungaria* & *Bohemia* insignibus, imo ex ipsa Regis effigie, videat, eosdem FERDINANDO adiudicandos. Quod ad secundum spectat, nobis quidem credibile non fit, regiam sedem Vindobonam, uno duntaxat mense, (nam Turcas xxv. Octobris discessisse testatur Anonymus (c) supra laudatus, quanquam IBRAHIM Bassa, cum LX. millibus, primum die xxviii. eiusdem mensis SULTANUM, ut idem auctor est, infectus fuerit) obsidione pressam, nummorum egestatem sensisse, ut pro sustentando commercio, de signanda moneta, necessitatis causa, vulgo *Notbklippe*, cogitandum

(a) pag. 1212.

(b) Supplem. I. ad recens aperta grosso-

rum scrinia p. 109.

(c) pag. 1216. & 1217.

Tab. V. dum fuerit. Quin elegantia ty-
porum, atque operosa tot scu-
torum designatio (quod cum
primis de nummo, num. LXXIII.
adducto, intelligi volumus) &
æx nobilior, puta aurum & ar-
gentum, ex quo signati sunt,
summopere suadent: eos me-
morix causa signatos fuisse. Et-
si eos ex post temporis ad com-
munem deductos usum fuisse,
haud negandum videatur.

LXXII. LXXIII. LXXIV.

Contuendam nobis offert hic
nummus aquilam Imperii sim-
plicem, insignia *Hungaria* &
Bohemia pectore gerentem. In-
tra eius crura duo gladii, inversis
cuspidibus, in decussim positi, cer-
nuntur: superimpositis tribus sig-
lis F. *erdinandus R. ex V. ngaria*.

Cl. KOEHLERUS, qui hunc
nummum, loco infra citan-
do, post LUCKIUM edidit, at-
que enarratione historica illu-
stravit, inferius notam chrono-
logicam 52. adiectam esse dicit:
in eius tamen delineatione haud
visendam.

Verum hanc ipsam temporis
notam præfert exemplum LU-
CKII, num. LXXIII. delineatum.

Cum e contrario archetypon
ex thesauris Vindobonensibus
eductum, atque num. LXXIV.
designatum, cum typo laudati
D. KOEHLERI apprimè conve-
niat.

Infelix erat expeditio, anno
1552. suscepta contra Turcas,
Hungariam ob Transilvaniam
a FERDINANDO ex pacto, cum
vidua IOANNIS de Zapolia inito,
receptam, denuo invadentes.

TOM. II. P. II.

(a) Vid. ISTHANEF. supra laudatus lib. XVII.
& XVII. p. 174. seqq.

In ea enim non modo *Segedina* FERDI-
arx frustra obfessa, caesis, qui ^{NANDUS}
paullo ante urbem ceperant, ^{I. IMP.}

nostrorum quinque millibus,
eorumque totidem nas, in vi-
ctorix signum, Constantinopo-
lim missis: sed & *Vesprimium*,
Temesvarinum, *Lissa*, aliaque
munita loca, partim armorum
vi, partim infidelitate & igna-
via militum, Præfectorumque,
capta sunt: sola *Agria*, præci-
pitante iam æstate, hostium vim
sustinente (a). Eius rei non

ultimam causam fuisse pecunia-
rum penuriam, post alios ob-
servat Clar. KOEHLERUS; unde
facile iudicatu est, cur id genus
nummi ea tempestate percussi
sint? At vero, utrum id du-
rante obsidione *Agria*, an verò
iussu FERDINANDI ex relicta su-
pellectili argentea GEORGII Ar-
chiepiscopi Strigoniensis, & Car-
dinalis, anno superiori ex insi-
diis interfecti (b), factum sit?

dubitat mox laudatus Cl. KOEHLERUS, qui tamen non obscure
hoc ultimum: nummos scilicet
ex dicta supellectile signatos,
amplecti videtur, hisce THUA-
NI (c) verbis persuasus: *Cere-*

ra sibi FERDINANDUS sumsit.
Aurum & argentum conflatum,
& percussa ex eo moneta, aliquot
mensium stipendium militi distri-
butum. Aurum illud, ut olim
Tolosanum possessoribus exitiale,
& infaustissimus annus, qui secu-
lus est, manifestum fecere, Deo
cura fuisse GEORGII necis ultio-
nem, tot captis a Turco oppidis,
& cladibus per totum regnum ac-
ceptis. Verum, si aurum & ar-
gentum illud, ut THUANUS ex-

E 2

preffe

(b) Id lib. XVII. p. 190. seqq.

(c) Lib. IX. p. 188.

FERDI-
NANDUS
I IMP.

preſſe ait, conflatum fuit: ſi moneta ex eo percuffa? quo pacto, hi noſtri ſupelleſtilis notas, & non potius communis monetæ formam præferunt? maxime cum, poſt necem Cardinalis ſatis adhuc temporis ſuperfuerit, quo, ante hoſtis adventum, ordinaria pecunia ſignaretur. Quare præſentes nummos premente *Agria* obſidione (ſi tamen ad hunc annum referendi ſunt, ac non potius nota illa chronologica a LUCKII chalcographo ſuperaddita fuit) percuffos fuiſſe coniiicimus. Quanquam tacente SAMBUCO, auctore & Hungaro & cœvo

(a): qui eam obſidionem data opera poſteriorum memoriæ commendavit, ac reliquis, quos vidimus, rerum Hungaricarum Scriptoris, res adhuc, iure merito, in ambiguo relinquatur.

De cetero LUCKIUM, qui gladiis in decuſſim poſitis forte deceptus, id genus nummos, a MAURITIO Electore Saxoniz, anno 1552. contra Turcas proficiſcente, cuſos fuiſſe docuit, iam refutavit Cl. KOEHLERUS. Neque enim gladii iſti ad inſignia Electoralia pertinent; quippe quorum cuſpides ſurſum, non deorſum, ut oporteret, converſi ſunt. KOEHL. *P. V. p. 409.* LUCK. *p. 149.* *M. Imp. ar. pond. ſemunc. & 2. dr.*

LXXV. LXXVI.

Protome FERDINANDI armata, capite nudo, dextrorſum converſo: adiecta ſententia Sal-

vatoris ex MATH. XXII. v. 21. Tab. V. deſumpta: DATE: CÆSARI. QVÆ. SVNT. CÆSARIS. FER. *dinandi*: cuius contextus ſequitur in

Averſa: DATE: DEO. QVÆ. SVNT: DEI. Vas quoddam fumans, medium inter vocem ORATIO. *M. S. B. & M. Buol. ar. pond. 1. dr.* KOEHL. *P. VIII. p. 337.*

Alter ex LUCKIO deſumptus (b), ab hoc fere magnitudine ſolum diſcrepat: niſi quod effigies Cæſaris ex ſola forte licentia chalcographi *Luckiani*, qua quidem ſæpius uſus eſt, ſiniſtrorſum converſa ſit.

LUCKIUS hunc nummum, maioris ſcilicet formæ, primus edidit. Eundem repetiit RAUPACHIUS (c) & poſt hunc mox laudatus KOEHLERUS aliud exemplum minoris moduli attulit, quale & nos in gazis Illuſtr. Baronis de BUOL reperimus. Prior cuſum fuiſſe aſſerebat, in memoriam uſus Calicis in Sacra Cœna, Eccleſiis Auſtriacis a Summo Pontifice, ſollicitante FERDINANDO Aug. permiſſi (d). Negavit RAUPACHIUS, cuius quidem argumenta huc redeunt: Imprimis vox iſta ORATIO, iuxta vaſculum adſcripta, aperte demonſtrat, hic ſymbolum quoddam *orationis*, titulo videlicet conveniente figuræ, oculis offerri: id quod ex ipſa vaſculi figura, amplius intelligitur, quod, utpote fumum emittens, continuo acerram denotat; cum e contrario, ſi calicem, in Sacra Cœ-

(a) In append. ad BONFINIUM p. 580.

(b) pag. 211.

(c) Erlautertes Evangelisches Oeſterreich, erſte Fortſetzung p. 157.

(d) Id. op. cit. Vol. I. p. 60. ſeqq. Vid.

etiam, ſi lubet, PALLAVICIN. hiſt. Concil. Trident. lib. XXIV. c. XII. n. 3. Card. BONA REC. lit. lib. II. c. 18. & BOISSET Traité de la communion ſous les deux eſpeces p. 91.

Tab. V. na usitatum, repræsentare debuisset, patena opertum esset. At qui acerram fumantem *orationis* symbolum esse, utriusque Testamenti paginis testatum (a) est. Cum itaque id ipsum adscripta vox *oratio* confirmet, dubitationis locus superesse haud poterit. Accedit vetus Hebræorum sicut, eandem prorsus figuram referens, quam Eruditi communius pro thuribulo aureo habent (b), calicem certe nemo dixerit. Hæc sunt potissima RAUPACHII argumenta, quibus tamen Cl. KOEHLERUS inprimis respondet: figuram hanc calicis potius, quam thuribuli formam, quod intuentibus pateat, præferre. Verum id est, dempto fumo, & si de forma thuribuli nova fermo sit, secus, si de antiqua, ut nummi veteres docent. Atqui antiquam formam, non novam, seu hodie usitam, exhiberi, si non necesse, conveniens saltem erat; partim quod acerram fumantem *orationis* symbolum esse, ex paginis veteris potissimum instrumenti discamus; partim quod, ut vero proximum est, symbolum illud, ex veteri nummo mutuatum fuerit. Denique ex ritu S. R. Ecclesiæ Sacerdos sub Missa solemniter thus adolens, citati psalmi tribus versibus utitur: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo &c.*

Quod de calice, Salvatoris sanguine fumante, D. BUDERO (c) in mentem venit, cum vel

ipse Cl. Vir æque non probet, neque nos moramur.

FERDINANDUS
I. IMP.

At vero TENZELII expositionem, in hanc quoque rem adductam, quod attinet: ea certe non tam sponte fluit, uti existimat Cl. KOEHLERUS. *Altera facies acerram*, ait TENZELIUS, *exhibet fumantem, iuxta quam adscriptum legitur: ORATIO, in ambitu vero: DATE DEO QUÆ DEI, laudem scilicet & gratiarum actionem, ob Sacramentorum usum, ex integro & secundum primævam institutionem, postliminio reductum* (d). Si namque vasculum illud acerra est, ut TENZELIUS aperte fatetur; iam nec iota nec apex in nummo relinquitur, qui vel usus Calicis vel aliorum Sacramentorum memoriam ingerat. Nam ex acerra nemo certe ad SS. Calicis usum arguet. Quorsum igitur glossema isthoc: *laudem scilicet & gratiarum actionem ob Sacramentorum usum, ex integro & secundum primævam institutionem postliminio reductum?* Si acerræ typus ad laudem Deo reddendam detorqueatur, ubinam remanet *usus calicis* symbolum? Illud videlicet gratis adiectum, ac ex præconcepta opinione, quam a LUCKIO inventam propagarunt alii, profectum esse nemo non videt.

Cetera KOEHLERI longiora sunt, quam ut hic locum invenire queant, atque ita comparata, ut non nisi acceptatis prioribus, seu mox refutatis, robur habere possint.

E 3

PRO.

(a) Psal. CXL. v. 2. MAL. I. v. 11. Apoc. 5. v. 8. & cap. VIII. v. 3.

(b) BASNAGE hist. des Juifs tom. VI. p. 538. HOEISEL Diss. 1. de vasculo Manæ §. XI. p. 36. quibus addi possunt SPANHEM. de usu & præst. numm. diss.

I. n. 4. p. 10. Rev. CALMET Dict. Bibl. in append. p. 67. n. III. & IV.

(c) In Vindiciis iuris Imperatorii adversus Romæ Episcopos cap. II. §. VI. in not. p. 47.

(d) Münz - Bibel pag. 328.

PROLES
FOEMINEÆ
FERDINANDI
I. IMP.

PROLES FOEMINEÆ FERDINANDI I. IMPERAT.

BREVIARIUM VITÆ

ELISABETHÆ, ANNÆ, Mariæ, MAGDALENÆ,
CATHARINÆ, ELEONORÆ, BARBARÆ,
ET IOANNÆ.

E LISABETHA FERDINANDO Lincii anno 1526. die ix. Iulii ^{Tab. v. seq.} primo inter foemellas loco nata, SIGISMUNDO Poloniæ Regi (77.) anno 1543. die xxi. Aprilis in matrimonium elocata fuit. Hæc dum viveret, S. IACOBO speciali cultu dedita erat. (78.). Obiit *Vilna* in *Lithuania* anno 1545. die xv. Iunii morte subita: Princeps ob morum probitatem, pietatemque digna, quæ Regi heredem peperisset. *Vid. plura apud MANLIUM, PUTSCHIUM, GANSIUM, aliosque.*

ANNA, FERDINANDI I. Cæsaris Augusti filia (80.) anno 1528. die vii. Iunii *Praga* in hanc lucem edita, ALBERTO v. Bavarix Duci (79. 80.) anno 1546. die iv. Iulii matrimonio iuncta, eidem filios quinque & duas filias peperit: diem extremum clausit anno 1587. aut serius, qua de re videbimus alibi. *Vid. plura apud eosdem & ADELZREITER Annal. Boic. P. II. lib. XII. pag. 324.*

MARIA anno 1531. die xv. Maii *Praga* genita, GUILIELMO Iulix, Clivix & Montium Duci penultimo, anno 1546. die xviii. Iulii nupsit (81.). Huic cum sex liberos, quos inter duo mares erant, genuisset, ante mortem in mentis quamdam alienationem, quemadmodum & maritus ipse, lapsa, anno 1592. e vivis excessit. *Plura apud Auctores citatos.*

MAGDALENA, FERDINANDI I. Imp. filia (82.) hunc mundum *Oeniponti* anno 1532. die xiv. Augusti ingressa est. Hæc omni virtutum genere excellens, virginitatem suam Deo consecrans, anno 1568. Collegium Virginum, hunc in finem *Halla* extructum, una cum sorore HELENA ingressa est, ubi cum ad annum usque 1590. pie vixisset, coslos petiit: S. PETRO Apostolo, dum viveret, singulari cultu addicta (83.) KHEVENHÜLLER *Tom. I. imag. ceteri laudati.*

CATHARINA *Vindobona* anno 1533. die xxiii. vel xxv. Septembris: (nam Auctores variant) in lucem edita, Duci Mantuæ FRANCISCO III. primum, anno 1549. elocata, sed eo, anno insequenti, præmatura morte extincto, SIGISMUNDO II. Poloniæ Regi (84.) secundis nuptiis anno 1553. coniuncta fuit. Verum ab hoc repudiata, infortunium suum singulari cum patientia, tum constantia tulit, atque anno demum 1577. ad plures abiit. *Auctores citati. Epitom. rer. gest. sub MAXIMILIANO II. apud SCHARD. tom. IV.*

ELEO.

Tab. V.
seq.

ELEONORA, seu LEONORA, FERDINANDI I. Imp. filia PROLES FOEMI-
(86. 87.) lucem accepit *Vindobonæ* anno 1534. die secundo No-
vembris. Hæc anno 1561. GUILLIELMO *Gonzaga* Mantuæ Duci FERDI-
(88.) nuptui data (85. 86. 88.) eidem filium, duasque filias NANDI
genuit. Mortem oppetiit plena virtutum die v. Augusti 1594.
exactis in statu viduitatis annis septem. *Auctores laudati.*

BARBARA FERDINANDO anno 1539. die xxx. Aprilis na-
ta, secunda uxor ALPHONSO II. Duci Ferrariæ anno 1565. tra-
dita (89.), ibidem, superstiti marito, 1572. fine prole de vita
decessit. Huic pavonem, expansa cauda, adiectoque lemmate ex
SALAMONE mutuato: *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*, pro
symbolo fuisse testatur GANSIUS p. 269. *Idem.*

IOANNA, FERDINANDI I. Imp. filia (90.) anno 1547. die
xxiv. Ianuarii orta, FRANCISCO Magno Etruriæ Duci (91. 92.), cum
a variis ante frustra petita esset, obtigit. Princeps cum forma præstan-
tissima, tum pudicitæ, modestiæque laude, inter paucas commen-
data. Hæc quinque liberorum mater, ex partu denique (93.)
obiit anno 1578. SPENER. in *syll.* p. 74. *ceteri.*

ELISABETHÆ NUMMI.

LXXVII.

Tab. V.

SIGISMVND. *us* AVGVSTVS.
D. *ei* G. *ratia* REX. POLONIÆ.
Caput Regis ad medium pectus,
cataphractum, cum crispato
collari: capite nudo, ad lævam
converso, cum promissa & acu-
ta barba, in pectus defluente.

Aversa carens inscriptione
exhibet protomen ELISABETHÆ
Archiducis vittatæ, cum parvo
pileo & collari, dextrorsum re-
spicientis. T. H.

LXXVIII.

Adversa similis præcedenti
typo aversa, sed hic pone ca-
put Reginæ additæ initiales lit-
teræ nominis EL. *isabetha.*

Postica inter siglas s. & i.
statuam S. IACOBI Apostoli, ad-
verso corpore, habitu peregrin-
antium *Compostellam* repræsen-
tat; quippe cuius pileus concha
marina insignitus. Baculum præ-
terea gestat nodatum, atque

inferius ferratum, peramque cum
pallio ab humeris ad talos deflu-
ente. Unde intelligas, Principem,
dum viveret, huic Apostolo spe-
ciatim addictam fuisse. M. Imp.
ar. pond. i. unc.

ANNÆ NUMMI.

LXXIX.

ALBERT. *us* D. *ei* G. *ratia* CO-
MES. PALATINVS. RHENI. VTRI-
VSQ. *ue* BAVARIÆ. DVX. MO-
NARCH. COPHIRIS. SVABE. AN-
NA. D. *ei* G. *ratia* DVCIS. *sa* BA-
VAR. *ia* VNGAR. *ia* BOHEMIÆ.
REGINA. ARCHID. *ucissa* AVST-
RIÆ. COMIT. *issa* TIROLIS.

In umbone icones obversa
Ducis ALBERTI & ANNÆ *Au-*
striacæ, ad crura. Ille, capite
nudo accisis crinibus, fini-
strorsum respiciens, cataphra-
ctus, barbatus, dextra gladium
nudatum sustinens, sinistra vel
capulum gladii bellatoris prehen-
dit, vel baculum militarem, seu
scipionem tenet. Torquem pe-
ctore gestat, quem licet aureo
vellere destitutum, ad eundem
tamen

PROLES
FOEMI-
NEÆ
FERDI-
NANDI
I. IMP.

tamen ordinem pertinere cum ex eiusdem figura, tum ex eo coniiicitur; quod anno 1546. a CAROLO V. in hunc ordinem adlectus fuerit (a). Hæc dextrorsum conversa, capite pileolo & vitta obtecto, cum collari ex unionibus.

Ex geniiis, scuta *Bavaria* & *Austria* iungentibus, & ferta tenentibus, videri posset, elegans hoc numisma ob nuptias ALBERTI V. cognomento *Maximi*, cum ANNA, FERDINANDI I. Imp. filia, signatum fuisse. Verum quo minus hoc dici possit, oris habitus ALBERTI facit; utpote, qui iam ætate provectus, atque adeo insigniter barbatus representatur, cum tamen dictæ nuptiæ anno 1546. die IV. Iulii, quo Dux annum ætatis undevigesimum vixdum ingressus fuerat, celebratæ sint.

Ceterum non minima difficultas hic sese offert circa verba inscriptionis ultima: MONARCH COPHRIS SVABE, ex quibus, in quamcunque partem, prout hic iacent, versaveris, haud facile idoneum quid, aptumque excindes. Re itaque cum amicis collata, in sententiam Cl. Ioan. Georg. SCHWANDNERI, rebus valde opportunam, eundem esse visum est, qui ad errores sive chalcographi sive sculptoris recurrens, litteris perperam incisiss, hunc in modum medendum esse censuit.

Inprimis ex MONARCH, MONACHENSIS, seu rectius *Monacensis* faciendum: Monacensis videlicet stirpis, a ceteris distinguendæ gratia. Nam universam

Gentem Bavaricam olim in *Ingolstadiensem*, *Landsbutanam*, & *Monacensem* dispartitam fuisse, norunt Genealogi. Quamvis autem prior iam anno 1465. cum LUDOVICO *Gibbo*, altera vero anno 1520. cum MARGARETHA, GEORGH *Dirviti* filia, extinctæ fuerint: facile tamen contigit, ut ex consuetudine olim inveterata, atque id temporis memoriam hominum nondam fugiente, antiquus, quoad hoc discrimen, usus retentus fuerit.

Sequitur absurdum illud: COPHRIS, sub quo titulum *Comitis Palatini Rheni* reconditum esse, omnino arguitur. Postremum denique SVABE, æque ad connexionem præcedentis tituli pertinere videtur, atque forte non incongrue per siglas s. v. A. BI vel RA. id est *spanheimensis veldensis* ac *bi pontinus*, vel *ra venspergensis*, videlicet *comes* (nam id præcessit) exponendum: si ve etiam ultimum E a, littera B seorsum sumptum, in et cetera emendate resolvendum.

Ceterum ipsa quoque ANNA *Regina Hungaria & Bohemia* titulo utitur, quod ex usu Regionum liberorum in hisce Regnis esse, supra (b) vidimus. Hæc certe non solum in nummis hocce honoris vocabulum usurpat, sed & in charta quadam apud STEYRERUM in Collectaneis. T. *H. Ducum Bavaria.*

LXXX.

ALBERTVS. D. ei G. *ratia* COM. es PAL. *atinus* RHE. ni VTRIVS. que BAVA. *ria* DVX. ANNA. AB. AVS.

(a) INSPRUGER Vell. aur. p. 102.

(b) Num. IV. pag. 6.

FERDINANDI. I. IMP. Proles fœmin. in nummis. Tab. VI.

Magdalena.

LXXXVII.

LXXXII.

XCI.

LXXXIII.

XCII.

LXXXVI.

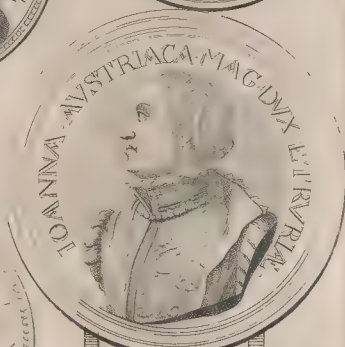
Catharina.

LXXXIV.

Barbara.

LXXXIX.

XCIII.

Eleonora.

LXXXV.

Johanna.

XC.

LXXXVI.

Tab. V. AVS. *tria* DI. *vi* FERD. *inandi* I. CÆ. *faris* AVG. *usti* PII. FEL. *icis* FIL. *ia* ÆC. (*cetera*). Effigies amborum obversis non nihil vultibus. ALBERTUS a dextris, aperto capite, barbatus, collari instructus, armatus, torquem aurei velleris gestat. A sinistris ANNA uxor, capite vittato, & fronte tænia cincto, cum collari. In medio parma, *Bavaria Austriacæ* insignia referens.

Numisma hoc iconicum post 25. Iulii anno 1564. quo scilicet FERDINANDUS ad plures abiit, cusum videtur; cum eidem *Divi* titulus tribuatur: quamquam illud eius rei haud quamquam indubitatum argumentum esse, ex alibi dictis (a) exploratum habeamus. *Pii felicitis* titulus in nummis antiquis inde a COMMODI temporibus frequentatus, atque labente Imperio omnibus Augustis datus, rarior est in nummis Austriacis. *Ibid.*

MARIE NUMMUS

LXXXI.

MARIA LEONORA DUCISSA. ÆT. *atis* XVI. Protome MARIE, pro more seculi egregie comptæ, & sinistrorsum conversæ.

GVILELM. IV DUX. IVLIE CLEVIE MONT. *ium*. Protome Ducis armata, capite nudo, ad lævam converso.

Ex ætatis anno, titulis MARIE addito, ætas quoque nummi atque argumentum eruitur. MARIA enim anno 1531. die XV. Maii nata, anno 1546. die XVIII. Iulii, quo WILHELMO Duci Iuliaci Cliviæ & Mont.

TOM. II. P. II.

(a) P. I. huius Nummothecæ p. 6.
(b) *Gynecæo* Austr. l. c. p. 214.

tium *Ratisbonæ* matrimonio iuncta, annos a nativitate sua quindecim cum binis mensibus numerabat, atque adeo ætatis annum XVI. iam agebat, secus ac R. P. GANS, eam anno ætatis quinto & decimo nuptam fuisse refert (b). *M. Imp. ar. pond. 2. unc. 5 T. H.*

MAGDALENÆ

NUMMI.

LXXXII.

MAGDALENA FERD. *nandi* Tab. VI. PRI. *mi* FIL. *ia* AN. *no* MDLXI. Protome MAGDALENÆ vittatæ cum collari, parvo pileo in capite, binis cruciculis e pectore dependentibus, ad lævam conversæ. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. M. Buol. ex stanno fus. 5 in T. H.*

LXXXIII.

Adversa inscriptione destituta, effigiem MAGDALENÆ vittatæ & a fronte velut velatæ exhibet, cum collari & parvo pileo in capite, a dextris sinistrorsum.

In averfa statua S. PETRI Apostoli, stolati, cum nimbo in capite, dextra clavem, sin. librum tenentis, basi imposita, adiectis hinc inde litteris *s. sanctus Petrus*.

MAGDALENAM S. PETRO singulari cultu deditam fuisse, testatur R. P. GANS in *Gynecæo* (c), ubi tamen ei perperam nomen MARGARITHÆ attribuit.

Videri posset, nummum signatum fuisse, postquam reliquum MAGDALENA institutum

F

am-

(c) *Libr. xi. cap. iv. pag. 218.*

PROLES
FOEMI-
NEÆ
FERDI-
NANDI
I. IMP.

amplexa fuit; quippe quæ sine omni cultu hic representatur. Sed cum soror eius ELISABETHA, Poloniæ Regina, eodem prorsus habitu appareat (a), nihil inde statuendum videtur. M. BUOL. pl.

CATHARINÆ NUMMUS.

LXXXIV.

CATHARINA. D. ei Gratia REGINA. POLONIAE. Protome CATHARINÆ adversa fronte, in stola, gemmis & unionibus magnifice exornata, cum collari, parvo pileo & vitta in capite. Ad pectus torques observatur, a qua nescio quid, a lunæ bicornis specie parum discedens, dependet. T. H.

Huic nummo adiungimus alium, ex iisdem HERÆI tabulis eductum, qui ferme prætermisus, in supplementa reiiciendus erat (b). Videtur autem eadem CATHARINA esse, pileolum gestans in capite, capillis nodo constrictis.

Inscriptio, singulis litteris in umbone expressa, paullo obscurior, forte hunc in modum exponenda est: c. atharina A. rchidux A. ustris v. irgo K. astra P. ia. T. H.

ELEONORÆ NUMMI.

LXXXV.

LEONORA DUCISSA MANTVÆ. Protome ELEONORÆ cum pretiosa stola, crispato collari, pileolo & vitta non minus pretiosa in capite, dextrorsum conversa. Inferius sub axilla eius

sinistra numerus anni 1561. le. Tab. VI. gitur.

Hoc ipso nimirum anno ELEONORA WILHELMO de Gonzaga, Duci Mantuæ matrimonio elocata est, ut in breviario vitæ eius diximus. M. Imp. ar. pond. sequiunc. absq. postica.

LXXXVI.

LEONORA FERDIN. andi PRIMI. IMP. eratoris FIL. ia 1561. Caput Ducis vittatum & pileatum, ad humeros cum collari, a dextris sinistrorsum.

Annus adscriptus docere videtur, huic quoque nummo celebratas nuptias occasionem præbuisse. Ibid. ar. pond. 1. dr. sine postica.

LXXXVII.

LEONORA GVLIEL. mi D. ucis MAN. tue M. archionis M. ontis F. errati Z (cetera.) VXO. r FER. dinandi P. rimi IM. peratoris FILIA. Effigies Archiducis eodem habitu, quo sororem eius MAGDALENAM num. LXXXII. contemplati sumus, dextrorsum tamen conversa. Ibid. ar. pond. 3. dr.

LXXXVIII.

GVLIELMVS. DVX. MANTVÆ. III. ET. MAR. chio M. ontis F. errati. Protome Ducis, venusta facie, in toga cum collari crispato, capite nudo, sinistrorsum sito.

Aversa num. LXXXV. respondet. Sub axilla annus 1561. iterum occurrit; unde concluditur, etiam hunc nummum esse nuptialem. T. H.

BAR-

(a) Supra num. LXXVII. & LXXVIII.

(b) Suppl. num. 1. in calce.

Tab. VI.

BARBARÆ NUMMUS.

LXXXIX.

BARBARA AVSTR. *iaca* ESTEN.
sis 1565. Protome BARBARÆ
 vittatæ & pileatæ, cum collari
 & pretiosa stola, capite ad læ-
 vam respiciente.

BARBARA FERDINANDO oc-
 tavo loco genita, Duci Ferrariæ
 & Mutinæ ALPHONSO II. ma-
 trimonio anno 1565. patre iam
 extincto, iuncta fuit: quam
 æram cum nummus præferat,
 occasione nuptiarum dicatus fu-
 isse videtur.

Edidit quoque hunc typum
 CL. HERÆUS in tabula genealo-
 gica familiæ *Atefina* Ducum Mu-
 tinæ, & in tabulis Gentis Au-
 striacæ, unacum effigie AL-
 PHONSI mariti: sed typus eius
 de alio numismate maioris for-
 mæ sumptus, & huic iunctus
 fuit. *M. Imp. ar. pond. I. unc.*
sine postica.

IOANNÆ NUMMI.

XC.

IOHANNA. FERD. *inandi* PRIM. *i*
 IMP. *eratoris* FILII. *a* ANN. *o*
 M.D.LXI. Protome IOANNÆ eo-
 dem vestimenti genere, quo
 num. LXXXVII. ELEONORAM vi-
 dimus.

Quintus iam in hac tabula
 nummus est, qui numerum ani-
 ni 1561. præfert; id, quod
 non levem nobis suspicionem
 movet: aut singulos, aut ali-
 quos saltem ex iis inter restitu-
 tos esse accensendos; cum cre-
 dibile haud sit, ut hæ Principes
 in diversis orbis partibus
 tum versantes, diversumque
 vitæ genus agentes, uno eodem.

TOM. II. P. II.

que anno nummis, sibi tam si-
 milibus, & in quibus eodem
 prorsus habitu: cum alius nu-
 ptis, innuptis alius conveniat,
 repræsentantur, honorati fuerint.
 Accedit, quod FERDINANDI no-
 mini numerus *primarius* adda-
 tur, etsi orbis, dicto anno, *secun-*
dum hoc nomine Imperatorem
 haud viderit; quod saltem iis
 temporibus minus ex usu erat,
 ut ex nummis præcedentibus e-
 vincitur. Quare nummos fal-
 tem, numeris LXXXII. LXXXVI.
 LXXXVII. & XC. depictos, dicto
 anno haud æquales esse arbi-
 tramur. *Ibid. ar. pond. semunc.*

XCI.

FRANCIS. *cus* MEDICES FLO-
 REN *tia* ET SENAR. *um* PRINCEPS.
 Caput Ducis ad medium pectus,
 cum lorica squammata, palu-
 damento, & crispato collari,
 capite nudo ad lævam converso,
 cum prominente nonnihil barba.

IOANNA PRINC. *eps* FLOREN.
tia ET SENAR. *um* ARCHIDUC. *issa*
 AVSTRIÆ. Caput vittatum,
 sinistrorsum conversum.

Hunc nummum, ex gazis Au-
 læ Vindobonensis eductum, edi-
 dit quoque HERÆUS in tabulis
 suis de familia Medicæ: cufus
 is est vel occasione nuptiarum,
 anno 1565. celebratarum, vel
 tempore subsecuto. *Ibid. ar.*
pond. I. unc.

XCII.

FRANC. *iscus* MED. *ices* MAG.
 nus DVX. ETRURIÆ II. Protome
 Ducis armata, capite nudo &
 nonnihil adverso, cum lato pla-
 noque collari, ab humeris cru-
 cula dependet, quæ est Ordinis
 S. STEPHANI, a COSMO I. *Medi-*
ceo anno 1560. instituti.

F 2

IOAN-

PROLES
FOEMI-
NEÆ
FERDI-
NANDI
I. IMP.

IOANNA AVSTRIACA MAGNÆ
(pro magna) DVCISS. & ETRU-
RIÆ. Protome IOANNÆ cum
stola, collari crispato, capite in-
flexis unionibus & gemmis ex-
ornato, & ad lævam compo-
sito: dependente præterea ab hu-
meris duplici catena, ex unioni-
bus confecta, & lapide pretioso
conspicua. *Antica ex gazis
Aula Vindob. ar. pond. I. unc. 2.
dr. Postica ex T. H.*

XCIII.

IOANNA. AVSTRIACA. MAG-
NA DVX. ETRURIÆ. Protome
IOANNÆ in stola, cum collari,
& torque ex unionibus, collum
pariter ambiente, capite vitta-
to, dextrorsum respiciente.

In averſa, aquila supra nu-
bes evecta, & ad altiora demum
volare nisa, duos pullos unguibus
tenet; aliis duobus aliis insisten-
tibus, cum medius pectori in-
hæreat; additur epigraphe: AD.
ETHERA.

Si quis numisma hoc pro
symbolico habere velit, dicet

forte: aquila patrem FERDINAN-
dum I. Cæsarem, quinque vero
aquilarum pullis, vetus, quod
vocat, *Austria* insigne deno-
tari. Sed malumus rem per *con-
secrationis* speciem interpretari;
IOANNA quippe FERDINANDI I.
Imp. filia, nata Pragæ 1547-
24. Ian. nupta Magno Duci E-
truriæ FRANCISCO 1565. mense
Novembris, genuit filios duos,
& totidem filias, ac decessit
cum quinta prole in partu 1578.
FRANCISCUS vero maritus ad se-
cunda vota transit. Quare cre-
dibile est, nummum hunc fun-
nebrem in honorem IOANNÆ &
defunctorum prolium, iussu Ma-
gni Ducis percussum fuisse. Ita-
que in hoc nummo per aquilam,
mater IOANNA, Imperatoris fi-
lia: per pullos, unguibus su-
stentatos, & aliis insistentes, li-
beri quatuor, morte prius ab-
repti: per pullum vero pectori
inhærentem, proles, quæ mor-
tis causam matri attulit, adfi-
gnificantur. *M. BUOL. ar. fusc.*

Tab. VI.

MAXIMILIANUS II. IMP.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

Tab. VII.
scqq.

MAXIMILIANUS II. FERDINANDI I. Imp. filius,
Vindobonæ anno 1527. Cal. Aug. prognatus,
pueritiæ annos in Hispania exegit, mutuaque æmu-
latione cum PHILIPPO, CAROLI Cæsaris filio, ani-
mum bonis artibus imbuendi sedulam navavit ope-
ram; eo quidem successu, ut omnium in se converteret animos,
atque annos unum supra vigesimum nondum egressus, a Bohe-
miæ Ordinibus Rex ultro peteretur, designareturque (5.).

Prima rei militaris tirocinia in bello Gallico, a patruo CA-
ROLO V. gesto, admodum adolefcens anno 1544. posuit (1. 2.):
eundem non multo post in bello quoque *Schmalkaldico* comitatus.

Eo

Tab. vii Eo feliciter confecto comitia Augustana anno 1547. solemnī oratione auspicatus, indeque in Hispaniam missus, iuncta sibi matrimonio MARIA, CAROLI V. filia (8-11.), Hispanica regna per tres annos pro Rege administravit. Hinc anno 1551. revocatus in patriam (5.), *Passaviensis pacis* honorem sapientibus consiliis suum maxime fecit.

MAXIMILIANUS II. IMP.

Secundum hæc altiores, immo altissimos humanæ dignitatis gradus conscendit MAXIMILIANUS, eo quidem fortunæ obsequentis suffragio, ut illum orbis UNO, seu nondum elapso ANNO REGEM BOHEMIÆ (6-11.) VNCTVM ROMANVM (12-14.) VIDERET, ET VNGARICVM (15.).

Ad pacis quam belli artes proclivior: Germaniæ statum, dum imperabat, tranquillum conservavit. At in Hungaria a SOLYMANNO, Turcarum Tyranno, anno 1566. armis petitus, collectis nonnullis in principio de hoste palmis (18.), exitum non æque gloriosum vidit. Nam etsi collectis undique non modicis copiis, in comitiis quoque Augustanis, quibus præsens ipse intererat (17.) auxilia impetrasset, quanta ante nulli Imperatorum decreta fuere: atque adeo ingenti rei bene gerendæ spe concepta (19.), in castra ipse profectus esset: quia tamen bellum, a suis ita persuasus, sustinere, quam inferre malebat, fructum expeditionis longe infra expectationem tulit.

Demum sub vitæ finem a Polonis Rex postulatus, dum moram diutius trahit, STEPHANO BATHORIO, rivali suo, locum, regnum illud adeundi, facit (23.). Ille vero valetudine, qua diu adversa usus erat, fractus, *Ratisbona* in ipsis comitiis, anno 1576. die XII. Octobris (25. 26.) vitam cum morte commutavit: anno proxime infecuto Pragæ sepultus (27-29.).

Princeps erat longiori vita adprime dignus, ut qui omni virtutum genere, tum eruditione quoque singulari, plurimarumque linguarum cognitione probe excultus (8. 11.) orbem prudentia & æquitate (26.) rexit, velut alter TRAIANUS elogio OPTIMI PRINCIPIS, etiam post fata, iure optimo (26. 28.) honoratus.

Pro familiari symbolo aquilam pingi iussit, globo terrestri insistentem, adiecta sententia, Christiano Principe imprimis digna: DOMINUS PROVIDEBIT (21. 41.) id quod non raro alio etiam modo (14. 20.) exprimitur.

Ex MARIA coniuge (8. 11. 16. 29.), quæ unacum eo Regina Bohemiæ (9. 10.) coronata fuit, liberos non pauciores, quam FERDINANDUS pater eius ex ANNA, id est, quindecim numero utriusque sexus, sustulit, quorum nummos, quotquot mirum collegimus, suis locis dabimus.

In nummis tam mnemonicis, quam iconicis multoties cum eadem sua coniuge (8. 11. 16. 22. 29-35.) sistitur, nec raro cum FERDINANDO patre (6. 31-35.) ac denique tum CAROLO V. cui in deliciis erat, & PHILIPPO II. Hispaniarum Rege (34-35.) representatur.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

Ex nummis eius usualibus paucos producimus (37-45.) Tab. VII.
variis in provinciis, quarum quidem tesseras exhibent; signatos.
De his nihil admodum reliquum est, quod modo speciatim mo-
neatur. *Vid. plura apud STRUV. saepe laudatum, SCHARDIUM*
Tom. III. & IV. reliquos.

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI.

I.

Tab. VII. MAXIMILIANVS. V: on G: ottes

G: naden ERCZHERCZOG ZV OST-
ERREICH. ZO. (et cetera) ÆTA.
tis 16. i. e. MAXIMILIANUS Dei
gratia Archidux Austria, atatis
16. Effigies MAXIMILIANI,
iuventili admodum facie, cata-
phracta muniti, accisis capillis,
sinistrorsum conversa.

Nummus hic honori Princi-
pis iuventutis, cum sextum dec-
imum ætatis annum ageret, at-
que ex Hispania, ubi artium
disciplinis, Imperatoris filio di-
gnis, operam navabat, rediif-
set, datus est: nimirum anno
Christi 1543.

Cataphractus depingitur; non
solum, quod prima in arte bellica
tirocinii rudimenta iam deposue-
rat: sed etiam, ut credibile est;
quod a CAROLO Cæsare, patruo
suo, in annum sequentem, co-
mes expeditionis, adversus Gal-
lum suscipiendæ, destinatus fue-
rat, ut amplius dicemus ad num-
mum mox sequentem. *M. Imp.*
ar. pond. 3. dr.

II.

Eadem, quæ in præcedenti
nummo, inscriptio, paucis lit-
teris, ad maiorem verborum in-
tegritatem, unacum æra Christi
1543. adiectis. Protome Ar-
chiducis cataphracta, dextror-
sum conversa.

(a) In Orat. de MAXIMIL. II. apud CHYTR.

Eodem nimirum habitu, quo
in præcedenti nummo, sistitur
MAXIMILIANUS: scilicet ut mi-
les, armis suis instructus; quip-
pe qui non multo post in bel-
lum profecturus erat: qua de re
Illustr. Baro de POLHEIM (a).
Primum in re militari tirocinium
fecit MAXIMILIANUS bello Galli-
co, anno 1544. & postea Germa-
nico, quod CAROLUS Cæsar ad-
versus Principes aliquot & civi-
tates Imperii confederatos anno
1546. suscepit, in quo a latere
Imperatoris patris sui ille nun-
quam discedens, magni & fortis
animi, ac virtutis heroica docu-
menta illustria edidit, & præci-
pue consiliis & actionibus in bel-
lo & parta victoria, in receptio-
ne supplicum interfuit. *M. Imp.*
ar. pond. 1. unc. sine postica.

III.

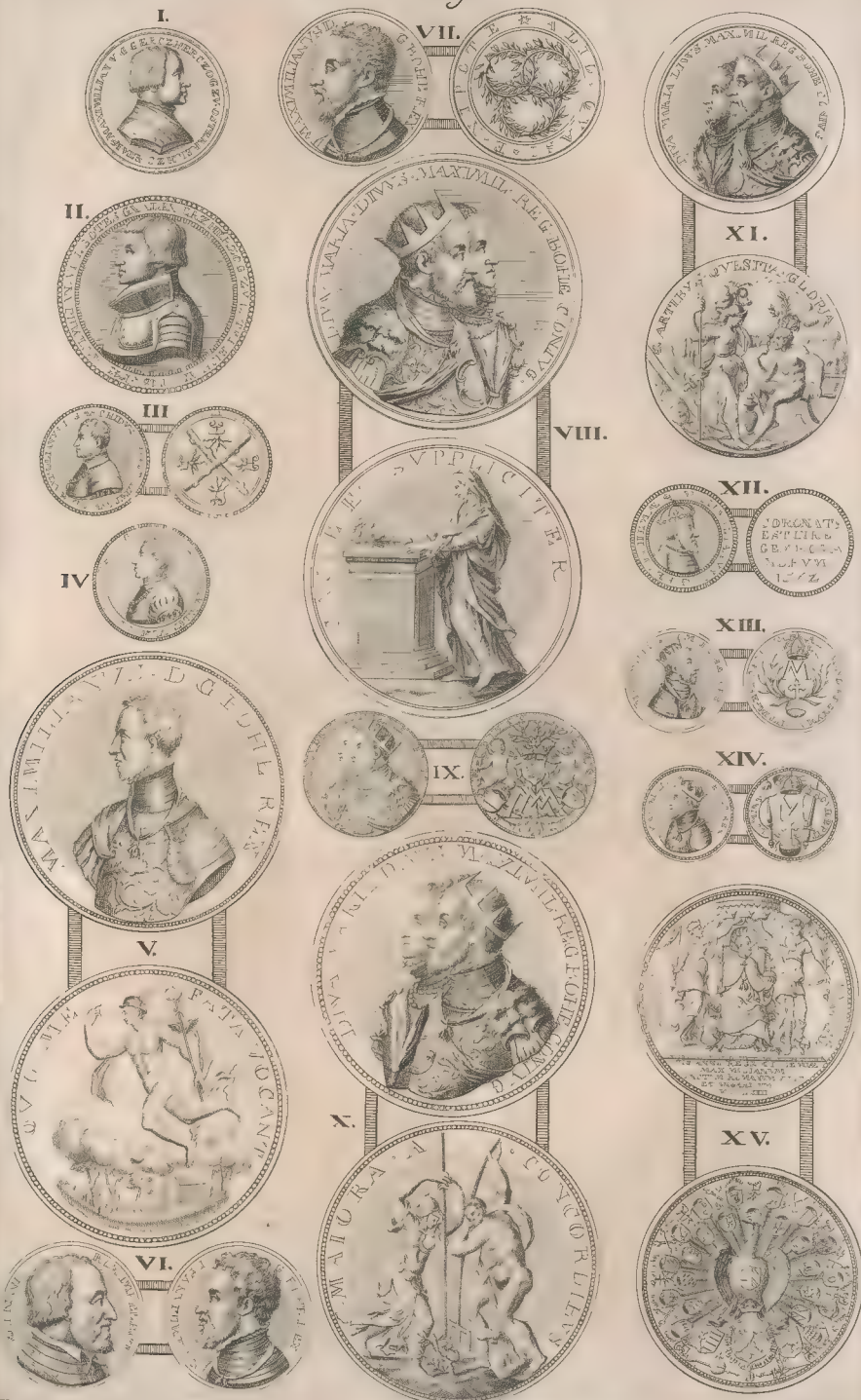
MAXIMILIANVS. D. ei G. ratia
ARCHIDVX AVSTRIÆ. ÆTAT. is
SVE. 20. Effigies Principis dex-
trorsum spectans, cum ordinis
aurei velleris insigni, ab hume-
ris dependente, nudato capite.
Inferius sub brachio eius sinistro
numerus anni 1548. legitur.

Aversa crucem exhibet *Bur-
gundicam*, in cuius quatuor an-
gulis totidem interposita sunt
aurei velleris ignitabula, fulgen-
tibus flammulis, absque epi-
graphie.

Confecto bello *Schmalkaldi-
co* CAROLUS V. Imp. sub Idus
Iunii

p. 631. citante STRUV.

MAXIMILIANII. Numismata et monetæ. Tab. VII.

Tab. VII. Junii anni 1542. comitia Ulmam indixit, ubi cum cœli intemperies consilia interpellasset, Augustam Vindelicorum translata sunt, quæ MAXIMILIANUS solemnni oratione, patru iussu, a inchoavit (a). Postea, comitiis in annum sequentem protractis, ab eodem CAROLO, filium suum PHILIPPUM ex Hispania evocante, eo missus est, quo regni gubernationem pro Rege interim fusciperet, addicta ei MARIA Imperatoris filia in uxorem (b).

Eodem anno hic nummus prodit. An vero MAXIMILIANO adhuc in Germania existente? an confecto iam itinere? non æque certum est. Augusta enim Vindelicorum mense Maio profectus (c), in Hispaniam mense Junio (d) pervenit, quo adhucdum ætatis vigesimum agebat annum, in nummo expressè consignatum. *M. Imp. ar. fus. pond. 1. dr.*

IV.

Nihil fere hic nummus ab adversa præcedentis differt, nisi magnitudine: qui, cum easdem chronologicas præferat notas, ante primum quoque mensis Augusti signatum fuisse necesse est.

Eidem aliam etiam, quam præcedenti aversam, coniunctam fuisse docet musæum *Buolianum*: ubi aliud exemplum ex argento, duas drachmas cum $\frac{1}{2}$ appendens, reperitur: in altera parte effigiem FERDINANDI I. barbati, capite nudo, ac-

cilis crinibus, representans. *MAXIMILIANUS II. IMP. M. Imp. aur. pond. 2½ du. cat.*

V.

MAXIMILIANVS. D. ei G. ratia BOHE. mie REX. Protome MAXIMILIANI armata, modice barbati, cum insigni ordinis aurei velleris, capite nudo, dextrorsum verso.

In postica MERCURIUS seminudus cum galea alata in capite, dextra elata, sinistra caduceum alatum tenens, per aera volitat, adiecto in peripheria hemistichio: QVO. ME FATA. VOCANT. ut fere VIRGILIUS (e) *si te fata vocant.*

Primus hic in ista collectione nummus est, quo MAXIMILIANUS Archidux, titulo *Regis Bohemia* afficitur. Hunc anno 1548. permissu patris usurpari cœptum, Ordines Bohemiæ instrumento solemnni dato, *Iovis post festum* SCHOLASTICÆ anno 1549. confirmarunt: coronatione ipsa primum anno 1562. ut postea videbimus, subsecuta.

Numisma igitur longe ante illam percussum fuisse, cum ex iuvenili MAXIMILIANI facie, tum ex parte eius postica colligere est; utpote quæ iter quoddam, a MAXIMILIANO susceptum, non obscure indicat. MERCURIUM enim IOVIS ceterorumque Deorum internuncium fuisse docent Mythologi (f). Atqui Archiducem anno 1548. a CAROLO Imperatore; qui hic Iovi facile comparatur, in Hispaniam missum, numero proxime antecedenti vidimus:

(a) Ibid. p. 632.

(b) Ibid.

(c) SLEIDAN. lib. XX.

(d) LETT. dans la vie de PHILIPPE II. Rois

d'Espagne lib. VIII. p. 372.

(e) ÆNEID. VI. 147. & alibi sæpius.

(f) APOLLODORUS lib. III. c. 10. §. 2. HORAT. lib. I. od. X. v. 5.

MAXIMILIANUS II. IMP. 2
dimus: eundem vero anno 1551. inde revocatum fuisse, pariter notum est (a).

Nummus ergo vel ad primam vel alteram profectiōem haud inepte refertur. Malumus tamen ad secundam; tum quod symbolum isthoc repetitis itineribus aptius convenire videatur; tum quod lanugo Principis, vultusque macilentia præcedentibus duobus nummis eodem anno 1548. signatis, haud quaquam respondeat: contra vero ætas viginti quatuor annorum, quos ille anno 1551. quo Germaniam secundo petiit, agebat, ælendæ barbæ aptior, iam iamque matura fuerit. *M. Imp. ar. sextunx. 3. dr.*

VI.

FERDINAND. *us ROM. anorum*
IMP. *erator* ELECTVS. Caput FERDINANDI I. nudum ad pectus, cum lorica, sinistrorsum spectans.

MAXIMILIANVS. D. *ei G. ratia*
BOHE. *mie* REX. Caput MAXIMILIANI eodem, quo FERDINANDI, habitu: nisi quod hic aurei velleris tēniam gestans, dextrorsum respiciat.

Nummus hic & iconicus & mnemonicus esse videtur, si stens FERDINANDI Augusti patris iconem, & MAXIMILIANI Regis Bohemæ effigiem. Ille titulo ornatur *Rom. Imp. Electi*, hic *Bohemie Regis*. Hinc coniectura est: eundem ob solemniam coronationis, Pragæ celebrata, quibus FERDINANDUS Cæsar præfens adfuisse legitur, percussum esse.

(a) LETT I. c. lib. ix. p. 410.

Certe *Imperatoris Electi* titulo FERDINANDUM ante annum 1558. abstinuisse, in præcedentibus vidimus, & utriusque faciei lineamenta anno 1562. quo coronatio Bohemica peracta est, haud disconveniunt; uti ex nummo insequenti, cuius prior pars huic secundæ ex æsse respondet, aliisque secuturis planius fiet. *Ibid. ar. fuf. pond. semunc. 2. dr.*

VII.

Adversa omnino, ut diximus, similis averfæ nummi præcedentis.

Aversa ferta tria laurea exhibet, ita disposita, ut in nummi medio singula singulis cohæreant, addita in peripheria inscriptione: A DIO. QVASI. E. NIPOTE.

Symbolum hoc in averfa forsitan pro augurio trium coronarum, quæ MAXIMILIANO unius anni tempore obvenient, interpretandum erit. Is enim, ut habet CHYTRÆUS (b), accepta Bohemæ corona, *Rom. Rex Francofurti ad Mænum, 8 anno nondum vertente, Vngaria Rex Posonii coronatus est*. Qualem vero sensum admittat additum illud lemma, aliis examinandum relinquitur. *Ibid. ar. pond. semunc. 2. dr.*

VIII.

DIVA. MARIA. DIVVS. MAXIMIL. *ianus* REG. *es* BOHE. *mie* CONIVG. *es*. Protomæ iugatæ MAXIMILIANI, & MARIE uxoris eius. Hic armatus & aureo vellere ornatus comparet, cum corona radiata in capite; hæc

pre-

(b) Lib. xx. pag. 538. apud STRUV.

Tab. VII. pretiosa stola induta, unionibus insuper, circa humeros & pectus appensis, decoratur. Ambo collaria crispa pro more seculi gestant.

In averſa figura muliebris stolata & velata, ignem ſupra aram fovet, adiecto lemmate: CASTE. ET. SUPPLICITER.

LUCKIUS, qui hunc nummum prior edidit, loco in ſine paragraphi notato, eundem anno 1548. occasione nuptiarum ſignatum eſſe contendit. Huic opinioni favere videtur vocabulum *coniuges*, titulis utriusque additum: quod quidem ut plurimum nuptias designare ex aliis nummis, alibi adductis, edocti ſumus.

Addit LUCKIUS: *Caſta Deum mens eſt, caſta vult mente vocari, puta, ut in ordinibus vite aliis, ita pio legitimoque imprimis coniugio. Id Veſtalis virgo innuit, thus caſte ſuppliciterque in ara ſuccendens.*

Verum hæc coniectura vel ideo acceptari non poteſt; quod MAXIMILIANUS has nuptias, annum ætatis primum & vigefimum vixdum ingreſſus, celebravit. Qui ergo tam inſigniter barbatus repræſentari potuit? Deinde neſcio, utrum adeo certum, *Veſtalem* hic repræſentari potius, quam *Pietatis* ſimulachrum. Ambæ certe hæ figuræ, aræ adſtantes, in nummis occurrunt antiquis; frequentius tamen ſub hoc ſchemate, *Pietas*

a Dea exhibetur (a): quanquam utraque, ubi aræ aſſiſtunt, aut pateram aut caniſtrum, aut acerram pateramque ſimul teneant.

TOM. II. P. II.

(a) Vid. OISEL. tab. XLVI. n. VII. & tab.

Hæc cum ita ſint, numiſma MAXIMILIANUS iſthoc pro ſymbolico habemus, quo MAXIMILIANUS æque, ac MARIA Deum Optimum Maximum *caſte & ſuppliciter*, i. e. mente pura & ſupplici adorari oportere, innuere voluerunt; id quod pietati horumce Principum, omnibus notæ, convenit aptiſſime.

Verum hæc eo ſolum valeant, ſi nummus hic a LUCKIO productus, ex utraque ſui parte genuinus eſt. Nam partem eius adverſam ſolam, modo ex plumbo conflatam, in gazis Auſtræ Vindobonenſis reperimus, averſa deſtitutam: contra vero poſtica, prout exhibetur, ibidem quoque occurrit, ſed cuius antica effigiem ISABELLÆ de Gonzaga cum hac epigraphe repræſentat: ISABELLA. CAPVA. PRINC. EPS MALFICT. ANA FERDIN. ANDI GONZ. AGA VXOR. Quare vereor, ne averſæ huius typus, propter moduli æqualitatem, adverſæ, quam apud LUCKIUM tenet, aliquando temere vel fortuito adiuncta, & cum idem auctor, ſeu eius chalcographus, typos non infrequenter invertere conſueverit, hic idem quoque factum fuerit. Certe typus in gazis auſtræ Vindobonenſis repertus, non huic, ſed alteri, num. X. ſequenti reſpondet. Quod reliquum eſt de titulis honorum *Divæ & Divus* hic denuo occurrentibus, iam alibi egimus. Denique iconum diſpoſitio nominum ordini, quod mireris, haud reſpondet, cuius rei cauſam indagent alii.

Postremo MARIE aliquot num-

LXXVII. num. X ac tab LXXVIII. n. I. & n. I. II. III.

MAXIMI-
LIANUS
II, IMP.

nummos, unacum vitæ breviorio iam P. I. huius nummothe-
cæ inter proles CAROLI V. at-
tulimus: ubi tamen nummus,
primo loco, id est num. cxv.
tab. xxvii. adductus, male de
coronatione Hungarica exponi-
tur; cum vel solus *Augusta* ti-
tulus, ibidem adscriptus, id
haudquaquam permittat. LUCK.
pag. 133.

IX.

DIVA. MARIA. DIVVS. MAXI-
MIL. *ianus* REG. *es* BOHE. *mia*
CONIVG. *es*. Effigies serenissi-
morum coniugum, ut num. præ-
cedenti: dextrorsum tamen con-
versa.

In averfa duo genii fa-
sciam, a qua vellus dependet
aureum, demissam explicantes,
e crure lauri arboris scutum *Bo-
hemicum* coronatum suspendunt.
Subtus illud monogramma Prin-
cipum, repetita littera M expref-
sum, medium inter scutum *Au-
striacum*, galero Archiducali te-
ctum, atque scutum *Bohemi-
cum*, corona radiata exornatum,
visitur. Additur perigraphæ:
MAIORA A CONCORDIBVS.

Hoc numifina ad coronationem Bohemicam pertinere vix est, quod dubitemus; ubi siquidem leo *Bohemicus*, in sublimine evectus, præcipuo honore afficitur. Concordat adpositum lemma; quo re non exigui momenti peracta, *maiora* adhuc, interveniente *concordia*, speranda esse innuitur.

Denique amborum effigies una repræsentantur, cum utriusque coronatio uno eodemque tempore, quamvis non eodem

die contigerit. Ille enim anno Tab. VII.
1562. xx. Septembris, hæc
postridie coronata est (a). Qua- a
re LUCKIUS denuo aberrat, cum
illum nuptiarum occasione pro-
diisse arbitratur. *M. S. B. ar.
deaur. pond. semunc. dimidia dr.
minus.* LUCK. loc. cit. ubi tamen
parum accurate, ac inverfa an-
tica parte, depictus est.

X.

Adversa num. VIII. respon-
det: nisi quod hoc loco figuræ
iterum dextrorsum spectent.

In averfa NEPTUNUS nudus,
collecto palliolo, dextrum in
humerum coniecto, laureatus,
tridente terram percutere mi-
nitatur, ex qua ipsius sub pe-
dibus se erigit equus. MINER-
VA casside loricaque munita,
stolam super genua succinctam
exhibet, terramque eodem,
quo NEPTUNUS, loco, pariter
perforare conversa hasta tentat,
unde progerminans arbusculum
cernitur.

Docent Mythologi, CECRO-
PEN; primum *Athenarum* Re-
gem, nomen huic urbi a se con-
ditæ, ut MINERVA & NEPTU-
NUS imponerent, flagitasse. Hi
postquam inter se convenerant,
ab eo nomen desumendum fore,
qui novæ urbi præstantius,
utiliusque munus collaturus foret:
NEPTUNUS equum, MINERVA
oleam de repente e terra
producere. Huius donum,
illius munere maius aestima-
tum, cedere NEPTUNUM coe-
git, urbisque nomen *Athens*,
ab AΘΗΝΑ (nota MINERVÆ de-
nominatione) desumptum est.
(b)

Hæc

(a) SCHARD. epitom. rer. gest. sub FERD. I.
tom. III, p. 2183.

(b) PLUTARCH. in *Themist.* HEROD. in *Ter-
pisch.*

Tab. VII.

Hæc fabula in præsentia ad unguem exhibetur: sed nihil eo expeditius est, quo ea pacto Serenissimo huic pari conveniat? Id unum pro certo haberi posse videtur, nummum ex occasione coronationis Bohemicæ signatum fuisse; utpote qui non solum eandem cum averſa præcedentis inscriptionem præfert, sed & Regem, Reginamque eodem sistit habitu. *M. Imp. a.*

XI.

Adverſa præcedenti ex aſſe respondet, dempta magnitudine.

In averſa MINERVA ſtolata cum galea criſtata in capite, ſtans, dextra haſtæ ferratæ innititur, ſin. VULCANUM nudum, ex adverſo incudi prope focum inſidentem, dextraque fruſtum ferri, ut videtur, ſin. vero malleum tenentem, laurea coronat. In medio urna cernitur, & pone MINERVAM clypeus eius, atque trutina, *belli* ſcilicet, *iuſtitie*que, ſeu belli pacisque inſignia. Adicitur lemma: ARTIBVS. QVESITA. GLORIA.

MAXIMILIANUM omni diſciplinæ genere imbutum, atque belli ac præcipue pacis artibus excellentiſſimum fuiſſe, loquuntur omnes, quotquot eius acta poſteriorum memoriæ commendaverunt.

Inter ceteros in eius laudes excurrit THRASYBULUS LEPPA (a): *Quantum huius Principis ingenium, inquit, quot linguarum cognitionem habuerit, quæ virtus, quæ ſapientia, quanta erga communem patriam charitas,*

TOM. II. P. II.

(a) Apud STRUV. corp. hiſt. Germ. Period. X. p. 1094. in not. 8. ad MAXIMIL. II.

eam pietate & iuſtitia continendo, extiterit, omnem id humanam facundiam ſuperat. Quot vero linguas didicerit, quotque velut vernacula expedite eloqui noverit, enarrat laudatus POLHEIM hiſce verbis (b): *ut enim ingenioſiſſimus & potentiſſimus Rex MITHRIDATES olim, ſingulis diverſiſſimarum gentium populis, Imperio ſuo ſubiectis, patria lingua locutus eſſe ſcribitur: ita noſter Imperator Hiſpanos, Italos, Gallos, Germanos, Belgas, Boemos, Pannonos, & Latine loquentes, recte intelligebat, & ſingulorum linguas, perinde ac ſi nativæ eſſent, callebat. Latina certe oratione, non tantum perſpicua & diſerta: verum etiam eleganti & pura, & expedite profluente, uſum eſſe conſtat.*

Has MAXIMILIANI virtutes præſenti emblemate celebrari, credibile omnino eſt; quæ quidem in eo adeo eminebant, ut eum non avus ſolum, annum ætatis vigeliſimum nondum egreſſum, univerſæ Monarchiæ Hiſpanicæ regundæ parem iudicaret: ſed & Bohemi Regem ultro expoſcerent, atque patre etiamnum vivente coronarent. Quo tempore nummus ſignatus videtur; cum quod adverſa num. IX. & X. respondeat; tum quod in altera parte VULCANUS, qui MAXIMILIANI perſonam facile ſuſtinet, corona redimatur a PALLADE: qua quidem gloria vix altera in humanis maior exiſtere poſſit. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. 2. dr.*

G 2

XII.

(b) Apud eundem loc. cit. & apud CUYTRÆUM p. 636.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

XII.

MAXIMILIANVS: D:ei G:ratia

REX BOHEMÆ (pro *Bohemia*).
Protome Regis ad pectus cata-
phracta, capite corona clausa re-
dimito, sinistrorsum conuerso.

Aversam hæc inscriptio, quin-
que lineis absoluta, implet;
CORONATVS EST IN REGEM RO-
MANORVM 1562.

Pæfacta est hæc coronatio
Francofurti die ultima Novem-
bris dicti anni, cum electio die
xxiv. eiusdem mensis præcessis-
set. Ea occasione præfens hic
nummus, quo maius solemnita-
ti, ut fieri solet, decus con-
ciliaretur, ex auro & argento,
populo sparsus est. Luculentus
eius rei testis est Anonymus,
qui hanc coronationem una cum
Bohemica, & Hungarica data
opera, vernacula descripsit, la-
tine factus per HEYDENOS fra-
tres apud SCHARDIUM (a) *Po-
ne tres*, ait, *Regis stipatores in-
sequuntur, qui equis insidentes,
in vulgus missilia iactant, num-
mos scilicet aureos & argenteos,
ita utrinque signatos, ut in al-
tera parte MAXIMILIANVS D. G.
BOHEMIÆ REX, in altera, CO-
RONATVS EST IN REGEM RO-
MANORVM ANNO 62. legeretur.*

Idem affirmat Anonymus al-
ter apud eundem SCHARDIUM
(b), qui tamen nummi typum
haud describit: de reliquo *mag-
nam vim aureorum & argenteo-
rum effusam fuisse asserens*. Le-
guntur ibidem POSTHII carmi-
na, quibus MAXIMILIANO ele-
ctionem hanc, coronationem-
que gratulatur. Is inter cetera

epigrammata de nummis missi-
libus ita canit: (c)

c

*Aede coronatum sacra dum curia
Regem*

*Excipit, & cælum plausibus
omne sonat,*

*In densam populi turbam venit
aureus imber,*

*Et legitur medio regia gaza
foro.*

*Clamaturque beatus io, Rex in-
clyte vivas,*

*Cuius ab auspiciis munera tan-
ta fluunt.*

*M. Imp. au. pond. 2. duc. &
ar. LUCK. l. c.*

XIII.

MAXIMILI. anus D. ei. G. ratia
ROM. anorum BOHE. mia REX.
Protome Regis barbati, corona
radiata redimiti, aurei velleris
tænia insigniti, loricaque ac
collari muniti, sinistrorsum
versa.

In postica littera initialis no-
minis MAXIMILIANI, corona
tectum Cæsarea, cinctumque
duobus lauri ramis, qui infer-
rius decussati, globo, cruce
insignito, innituntur. Adii-
citur in ambitu versus:

A. DOMINO. REGNV. VENIT.
IMPERIIQ. ue POTESTAS.

Ex quibus verbis tam argumen-
tum nummi, quam Regis pie-
tas & modestia intelligitur, qui
summam in terris potestatem,
Supremo Numini in acceptis ita
retulit, ut idipsum publico eti-
am testatum voluerit monu-
mento.

Quod superest, cum typus
tum forma nummi suadere vi-
dentur, ut illum inter *missiles*,
quod

(a) Tom. III. p. 2076.

(b) Pag. 2068.

(c) Pag. 2082.

Tab. VII. quod post LUCKIUM CL. KOEHLERUS (a) fecit, una adnumeramus. Quia tamen Auctores, supra laudati, priorem duntaxat in hunc album miserunt: fatis erit, eundem in numero mnemonico- rum habere. LUCK. p. 204.

XIV.

Adversa cum præcedenti convenit, nisi quod caput Regis dextrorsum respiciat: qualiter haud dubie etiam superiorem depingi oportuisse suspicamur; ut qui chalcographum LUCKII ea in re plerumque peccasse exploratum habemus.

Aversa monogramma nominis MAXIMILIANI, coronam globumque Imperii, ut in præcedenti, exhibet: sed sceptrum inter & gladium erectos. Circumducitur insuper tænia, cui inscriptum: DOMINVS. PROVIDEBIT.

Familiares hoc symbolum erat Regis, uti ex nummis aliis, postea producendis, discimus: quamvis alia atque alia, ut videbimus, cum imagine expressum. Illud hunc in modum
b TYPOTIUS (a) exponit: ut littera M una cum Cæsareo diademate *Imperatorem*, seu rectius *Regem Romanorum* MAXIMILIANUM: mundo autem, seu globo, quidquid in mundo est: sceptro denique *ius*, & ense denotari *arma* dicat, quibus ius vindicandum est. Quod, quia difficile, *Domino orbis*, seu *providentie* Divinæ rem permitti.

Hoc symbolum MAXIMILIANUS, cum Romanorum Rex salutabatur, assumpsisse videtur; ut ex hoc nummo intelligimus.

(a) M. B. L. P. VII. p. 398.

Utrum vero missilis fuerit? ex MAXIMILIANUS II. IMP. ratione, superius adducta, tam facile dici non potest. Porro sceptrum hic dextrum, gladius sinistrum occupat locum, contra quod in aliis vice versa poni soleant. M. Imp. ar. pond. I. dr.

XV.

Sedet MAXIMILIANUS in throno, tribus coronis radiatis fastigiato, umbella operto, atque a duabus aquilis, hinc & inde collocatis, custodito: pallio Regis Romanorum, stolaque indutus, & aurei velleris tænia insignitus, capite aperto, sinistrorsum verso: dextra sceptrum, sin. globum Imperii, cruce instructum, tenens. Assistunt duæ figuræ muliebres tunicatæ & succinctæ, quarum altera a dextris, *Iustitia* symbolum, gladium tenet dextra, sinistra mediam ex tribus coronis velut sustollit, adscriptis retro illam verbis: IVSTITIAM VINDICA. Altera a sinistris *Pacis* simulachrum, ramum oleæ tenet sinistra, dextra coronam, ex dictis tribus ultimam, id est, *Hungaricam* componit; pone adscripto lemmate: DA PACEM PATRIÆ. In segmento sequens distichon, nummi argumentum exponens, legitur:

VNO ANNO REGEM BOHEMIÆ
MAXIMILIANVM.
VNCTVM ROMANVM VIDIT
ET VNGARICVM
M. D. LXIII.

In averfa, quæ inscriptione caret, sistitur pavo, cuius pectori impressum est scutum bipartitum *Austria & Burgundia*

G 3 in-
(b) Symbol. Divin. & human. tom. I. p. 49.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

infignia referens. In rotata pavonis cauda, oculorum loco, duplici ordine exaratae sunt tesseræ regnorum ac provinciarum, Domui Austriacæ parentium. Exterior series alternis *Burgundia* crucibus & ignitabilis distinguitur. Ad pedes huius altis infigne *Regis Romanorum* coronatum & torque aurei velleris cinctum, nec non scuta *Hungariae* & *Bohemie* maiori ceteris forma comparent, iisque addita conspiciuntur infignia regia, hinc sceptrum & globus Imperii: illic gladius laurique ramus. Hæc excipiunt parvula minores in margine exteriori: fumendo initium a leone *Bohemico*, quem infra ad laevam vides: I. cornua cervina *Wurtembergia*. II. Aquilam *Tyrolensem*, quam *LOCHNERUS* pro *Carinthiaca* habet. III. Punicum regni *Granata* malum. IV. In forma decussis quadrata, repetitos *Siciliae* palos, atque aquilas. V. *Arragonicos* palos. VI. Leonem *Legionensem*. VII. Ad dextrum supremum nummi latus in linea descendente *Castiliae* regni castellum. VIII. Capita pardalina *Dalmatie*. IX. Brachium *Sclavonicum* cum gladio. X. Symbolum *Croatia*. XI. Aquilam *Moravia* vel *Silesia*. XII. Denique tesseram *Lusatia* sub oculos ponit. Alter ordo interior, resumendo initium a leone *Bohemico* talis est: occurrit scutum I. Marchionatus *Burgovie*, tesseræ, palo distinctas. II. *Marchie Vinidorum* galearum. III. *Portus Naonis* infigne. IV. Leonem *Habsburgicum* (hunc laudatus *LOCHNE-*

RUS Flandria tribuit) V. Aquilam *Carniola*. VI. Leonem *Flandria*. VII. Pantheram *Syria*. VIII. Tesseræ *Carinthia*. IX. *Alsatia*. X. *Brabantinum* leonem (quem dictus Auctor *Habsburgicum* facit) intuendum præbet. Tab. VII.

Elegantissimum porro hoc numisma, quo in cauda pavonis, olim ab Austriacis, ex gente *Habsburgica* oriundis, tantopere in deliciis habita (uti iam alibi notavimus) regnorum ac provinciarum expressa sunt infignia, memoriale est coronationis Hungaricæ, ipso anno 1563. in parte averfa signato, die VIII. Sept. peractæ; quod titulorum inscriptionumque contextus abunde testatum facit.

Sub eandem solemnitatem nummos populo missos testatur Anonymus, qui historiam eius litteris commendavit (a), quorum tamen nullum exemplar in manus nostras pervenit. Credibile est etiam eam pecuniam usualet duntaxat fuisse, nec data opera, typoque, huiusmodi actioni speciatim destinato, signatam; cum id Auctor tam facile non reticisset; ut qui nummum haud dubie, quemadmodum in descriptione coronationis Cæsareæ eundem fecisse supra vidimus, etiam descripsisset. *M. Imp. ar. pond. semunc. 2. dr. lamin. iunctis.* LUCK. p. 204. 2. LOCHN. ad annum 1741. hebdomada 24. p. 185. XVI.

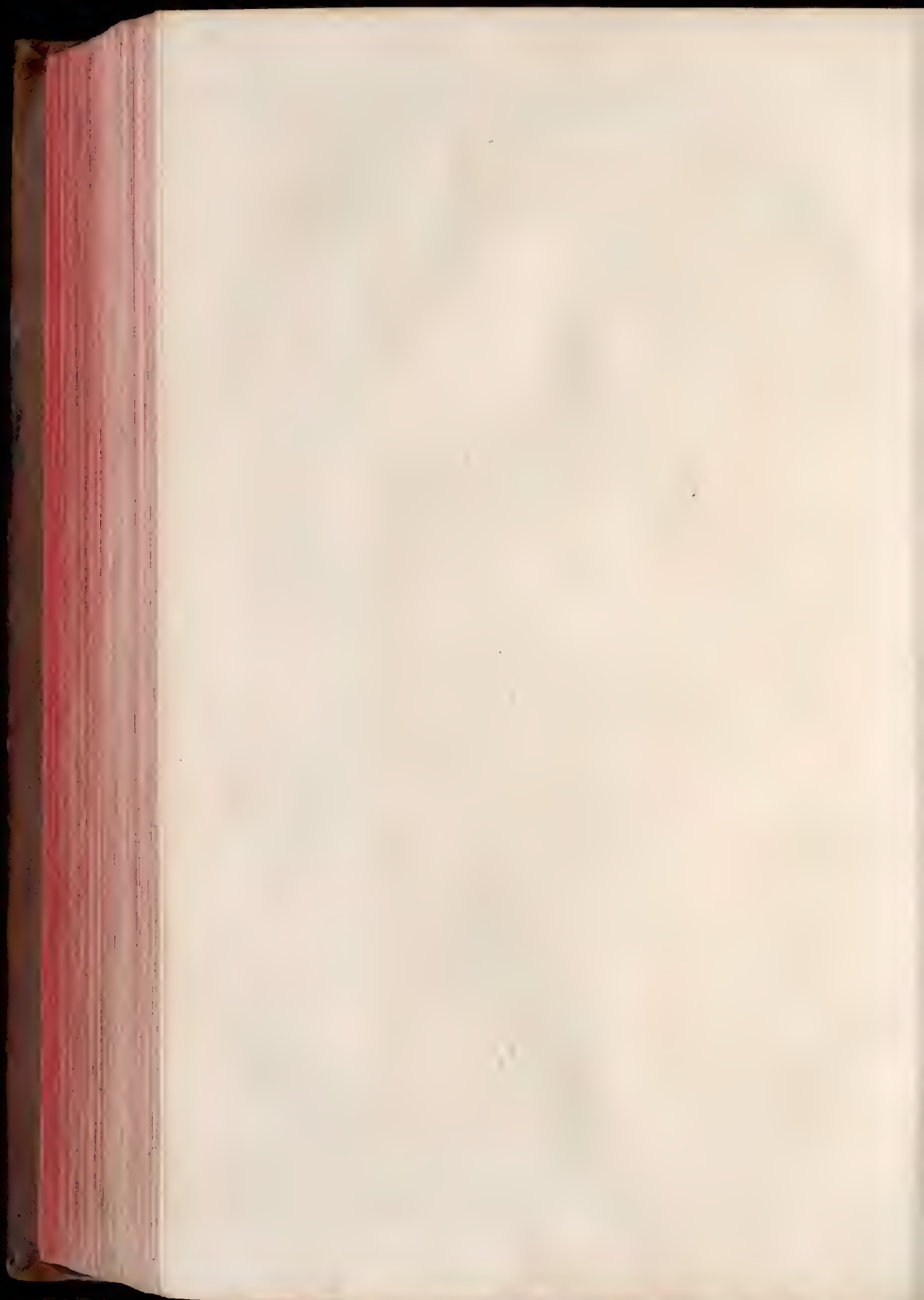
MAXIMILIANUS II. ROM. ANO. Tab. VIII.
rum IMPERATOR SEMPER AVGVS-
TUS. Caput Imperatoris nudum calvumque, ad medium pectus cum

(a) Wahl- und Crönungs-Handlung, Francof. 1612. in 4. secundo edita. supra

iam laudat.

MAXIMILIANI II. Numismata et monetae. Tab. VII.

Tab. VIII. cum lorica, crispato collari, a dextris sinistrorsum.

MARIA. IMPERATRIX. s. em. per A. *ugusta*. Imago Augustæ pro genio avi comita, & collari instructa, ad dextram versa.

Quia ambo coniuges titulis *Imperatoris* in hoc nummo ornantur, clarum fit, eum ante annum 1564. culum non esse; quo nempe, primum defuncto FERDINANDO I. uti licuit; quin immo ex capitis calvitie ceteris. que faciei lineamentis ad annum circiter 1575. referendus videtur; quippe quod magnam quoad hæc similitudinem cum nummo, num. XXII. depicto, gerit. *M. Imp. ar. deau. pond. 2. dr. M. S. B. a.*

XVII.

MAXIMILIANVS. II. D. ei G. *ratia* ROMA. *norum* IMPER. *ator* SEM. *per* AVG. *ustus* GER. *mania* HV. *ngaria* BO. *hemia* ETZ. (*et cetera*) REX. Protome Cæsaris armata, collari & tænia aurei velleris ornata, capite laureato, ad lavam converso.

ARCHI DVX. (divisis vocibus) AVSTRI. *a* DVX. BYRG. *undia* MARC. *bio* MOR. *avia* 1566. Cohærens hic titulus, cum inscriptione primæ partis, circum-
a *it Aquilam* Imperii bicipitem coronatam, & in pectore parmula, quæ *Austria* fasciam refert, insignitam.

Cum prima hoc anno comitia celebrari fecerit MAXIMILIANUS Augustæ Vindelico-
rum, eaque præsentia sua dignatus fuerit (a), facile hic num-
mus iisdem durantibus, honora-

rius cufus est; exemplo FERDINANDI patris, qui idem non raro fecit, ut supra vidimus (b).

Ceterum monuit me Eruditiſſ. Dom. a ROSENTHAL, typum nummarium huius numismatis hodieque adſervari in *Valle Joachimica*, vulgo *Joachims. thal.* M. D. a ROSENTHAL. ex *ſtanno cufus*.

XVIII.

MAXIMILIA. nus D. ei G. *ratia* ROM. *anorum* IM. *perator* s. *emper.* AV. *gustus* G. *ermania* H. *ungaria* B. *ohemia* Z. (*cetera*) REX. Protome Cæsaris armata, atque ordinis aurei velleris insigni conspicua, capite nudo, dextrorsum spectante.

Aversa aquilam bicipitem, Imperii symbolum, exhibet, impressa pectori eiusdem parmula *Austriaca*, additaque perigraphe: AQVILA. ELET. (*electa*) IVSTE. OMNIA. VINCIT. 1566.

Hoc symbolum, quod inter nummos Imperatorum, ex Augusta gente Austriaca oriundorum, iam tertio occurrit, in præcedentibus exposuimus (c).

SOLIMANNUS, Turcarum Imperator, mora muneris honorarii, quod ei MAXIMILIANUS quotannis ex pacto, ultimis FERDINANDI I. temporibus inito, mittere debebat, atque etiam, quod IOANNI Transilvaniæ Duci ablata ut restituerentur, ab eodem diu frustra postulasset, offensus, eidem bellum inferre statuit. Cuius rei fama MAXIMILIANUS excitus, copias suas in Pannoniam misit, quæ rem contra Turcas non male gerunt; hosti-

(a) THUAN. lib. XXXIX. p. 371.

(b) In FERDINANDO. num. VII. p. 8. &c.

(c) Vid. pag. 14. num. XX.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

hostibus ab obsidione *Pelora* metu ac consternatione submotis, atque *Vesprinio Tata*, seu *Datta*, ac *Gestero* castello facili opera

a expugnatis (a). Horum igitur causa progressuum, seu felicitum belli praeludiorum, hic nummus cudi potuit; ut qui victoriam Imperatoris aperte eloquitur: quanquam id ipsum nemo facile pro certo affirmaverit. *M. Imp. a. r. pond. semunc.*

b De alio quoque nummo & lemmate MAXIMILIANI mentionem facit SCHOEBELIUS (b), quem ita describit: in antica protome Caesaris cum titulis, in postica aquila Imperii coronata, ad cuius latus dextrum rami palmæ & oleæ: ad sinistrum Iovis fulmina, cum epigraphe: IN TEMPORE VTRUMQUE; sed mihi non obtigit hunc nummum neque eius delineationem intueri.

c Idem nummus depictus quoque est apud TYPOTIUM (c), cum hac ipsa epigraphe, Græcis litteris expressa: ΕΝ ΚΑΙΡΩ. ΕΚΑΤΕΡΩΝ. quod idem sonat. Quo emblemate belli pacisque, se se perpetuo excipientium tempora designare voluit, quorum illud fulmine, hoc oleæ ramo exprimitur.

XIX.

MAXIMILIANVS. D. ei G. ratia BOHE. mia REX. Protome Caesaris, ut num. præcedenti, sinistrorsum tamen conversa.

In averſa aquila Imperii biceps expanſa, lunæ bicorni in-

sistit, imminente supra corona Tab. VIII. Casarea, cruce instructa, & addito lemmate: COMMINVAM VEL EXTINGVAM.

Numisma hoc cūsum esse dicit LUCKIUS intra annos 1562. & 1563. durantibus comitiis Francofurtensibus. Verum etſi in averſa titulus solummodo Regis Bohemiae adſcribitur, in averſa tamen aquila Imperii biceps comparet, Imperatoris symbolum: quo ipſe, vivente patre, uti haud poterat. Hinc & suspicio oritur, titulos Hungariae Regis, atque Romanorum Imperatoris, chalcographi Luckiani incuria omiſſos esse. Quid quid autem de hoc sit, luna bicornis, Monarchia Turcicae testis, quemadmodum cetera nummi omnia, summo perſuadent opere, eundem anno 1566. quo MAXIMILIANUS ipſe in expeditionem profectus est, signatum fuiſſe (d). Ampliſſimæ enim inſcriptio ſpei meminit, a MAXIMILIANO conceptæ, lunam aut comminuendi aut extinguen-
quendi omnino. Quæ, ſi apparatum bellicum, ceterasque res circumſtantes ſpectaveris, haud certe vano nitebatur fundamento. Tum enim præter copias, quas MAXIMILIANUS ſuis & provinciis undique contrahebat: auxilia etiam ab Imperii Ordinibus, quanta nulli antea Imperatorum, ſtipendiaque per octo meſes in tres annos, in ſignata pecunia ſolvenda, decreta fuere (e). Omnium porro copiarum ſumma, quæ in diverſis partibus

(a) ISTHUAFF. rer. Hung. l. xxii. p. m. 287.

(b) Apophteg. xv. Caſarum Auſtriacorum p. 258. 299.

(c) Paulo ſupra laudat. p. 48.

(d) ISTHUAFF. lib. xxiii. p. 292.

(e) THUANUS lib. xxxix. p. 371. ISTHUAFF. l. c. p. 285.

Tab. VIII. *Et castris habebantur, si in unam contracta foret, viginti quinque millia equitum, & amplius, ac octoginta peditum numerum facile excedere existimabatur, par hostibus, multorum iudicio, acies, apud quos bellum fama potius multitudinis, quam vero numero constare vigereque fertur (a). Quæ singula, etsi res, eo quod Cæsar, suorum postea consilia secutus, sustinere potius, quam inferre bellum decrevisset (b), fecus acciderint: huic nummo præbere argumentum poterant, rei tum præsentis satis accommodatum. Quare illum ante projectionem Cæsar, quam die xv. Aug. Vienna, spe plenus victoriæ, egressus, suscepit (c), signatum fuisse iudicamus. LUCK. p. 204.*

XX.

MAXIMILIANVS. RO. *manorum* IM. *perator E. tatis* XXXX. Effigies Cæsar, fere ut num. XVII. dextrorsum tamen conversa.

Aversa aquilam *Imperii* bicipitem coronatam offert, in cuius falcula dextra sceptrum, in sin. vero gladius. In eius pectore parmula bipartita, fasciam *Austriacam*, tesseramque *Castellanam* exhibet. Infra additus est globus *Imperii*, cruce instructus, & in peripheria lemma: DOMINVS PROVIDEBIT.

Solitum hoc & familiare erat Cæsar, MAXIMILIANI symbolum, ut hic supra num. XIV. iam diximus. Sed id tamen haud impedit, quin illud singulari quoque destinatione ad factum

TOM. II. P. II.

(a) Verba sunt ISTVANFII. I. c. p. 291.

(b) Vid. eund. loc. mox cit. & init. lib. XXIV. p. 305.

aliquod pertineat. Eo nimirum anno 1567. quocum adscriptus atatis annus incidit, MAXIMILIANUS legatione Constantino-polim missa, octo annorum inducias, addicta denuo pensione annua, triginta millium aureorum, qua de pariter mentionem iam fecimus, impetravit (d). Quo in negotio MAXIMILIANUS providentia Divina, sicut opus habuit, ita quamnam in ea fiduciam collocaret, nummo testatum voluisse videtur.

Similem typum describit BARNAGIA in suo MS. catalogo nummorum, in gazis aulae Vindobonensis asservatorum, eumque inter numismata primæ magnitudinis collocat; sed fateor, me eiusmodi archetypum in iisdem gazis haud amplius reperisse. *M. Imp. ar. pond. semunc.*

XXI.

MAXIMILI. *anus* II. ROM. *anorum* IMP. *erator* SEMP. *er* AVGV. *stus*. Effigies Imperatoris, fere ut num. XVI.

In postica aquila simplex, sinistra falcula terrarum orbem, fascia ligatum, sustinet, & ala protegit, dextro pede extremitati fasciæ insistent, adiecto in ambitu lemmate: DOMINVS PROVIDEBIT.

Nummus hic, consuetum Cæsar, symbolum, hic supra num. XIV. iam expositum referens, variis modulis, diversisque annis prodiit. LUCKIUS aliud exemplum, præsentis isthoc maius, producit, & ad annum 1566. refert.

H

DEWER-

(c) Id. lib. XXIII. p. 292.

(d) THUANUS. lib. XLI. p. 456.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

DEWERDECKII typus aram Christi 1572. impressam habet.

Eundem nummum recenset LOCHNERUS (a). Alterius vero formæ & primæ quidem magnitudinis descriptum legi, sed archetypum haud vidi: in catalogo nummophylacii Archiducalis, qui ita habet: „Caput „MAXIMILIANI laureatum, ad „pectus insigne aurei velleris, „cum epigraphe: MAXIMILI. „RO. IM. AN. XXXX.

„In postica aquila biceps „falcula dextra sceptrum, sin. „gladium tenens, infra globus „cruciatu, cum lemmate: „PROVIDEBIT DOMINVS. *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

XXII.

MAXIMIL: *ianus* II: AVG: *ustus* IMP: *erator* CAES: *ar.* Protome Cæsaris armata cum paludamento, torque aurei velleris & crispo collari, capite nudo & nonnihil calvo, ad levam converso. Additæ siglæ AN: AB: etiam in aversa repetitæ, haud dubie literæ initiales nominis artificis sunt. Illas HERÆUS omisit.

MARIA IMPER: *atrix* MDLXXV. Protome MARIE in stola pellicea replicata, cum crispo collari, capite vittato, dextrorsum respiciente.

Elegans hoc numisma iconicum anno, mortem Cæsaris antecedente, cusum. *M. Imp. a.* & in *M. D. de ROSENTHAL.* Pars aversa in *M. BUOL. & T. H.*

Postica huius nummi ipsissima etiam cum alio typo, quem poene omisum in supplementa

reieciimus (b) iuncta fuit. Sistitur ibi figura muliebris stans, dextra bilancem, sin. hastam puram tenens, cum epigraphe: EQVITAS PRINCIPIS. Symbolum in nummis veterum Romanorum Imperatorum longe tritissimum. *M. Imp. a. sus.*

XXIII.

MAXIMIL: *ianus* ROM. *anorum* IMP: *erator* REX. GERM. *ania* HVNG. *aria* BOHE. *mia* ELECT. *us* POLONIE. Icon Cæsaris fere ut num. XVI. dextrorsum tamen conversa.

In postica figura militaris, veterum more armata & galea obtecta, volitante a tergo paludamento, equo insidens, figuram aliam pariter armatam, pro pedibus equi iacentem, hasta transfodere conatur, adiecto lemmate: SIC ALIENA.

Postquam HENRICUS VALESIVS, relicto anno 1575. Poloniæ regno, Monarchiam Francicam adiisset, nunquam illuc rediturus: Poloni indictis *Wvaraviam* comitiis, ex multis competitoribus MAXIMILIANUM Cæsarem, suffragante maxima Senatorum Poloniæ & Lithuanie parte, Regem suum declarant. Dum interim pauci alii, cum magna Nobilitatis parte, a senatu discedentes, Regemque, Polono sanguine cretum, eligendum prætendentes, ANNAM defuncti Regis SIGISMUNDI forem, virginem quinquagenariam, ea conditione ad coronam vocant, ut maritum sibi non alium, quam STEPHANUM BATHORIUM, Transilvanie Principem,

(a) Collect. numm. ad an. 1741. p. 177.

(b) Num. II.

Tab. VIII. cipem, assumeret. Igitur qui MAXIMILIANUM elegerant, datis ad BATHORIUM litteris hortantur, ne paucorum senatorum Nobiliumque suffragiis subnixus, regnum Poloniæ sibi ad eundum putet. Contra ea, qui BATHORIO favebant, ipsum MAXIMILIANUM parili ratione a capeffendo regno detertere conantur.

Postremo, anno 1567. infecuto, MAXIMILIANUS a Poloniæ Ordinibus, sibi addictis, splendidissima legatione, Wienam missa, ut in regnum iter maturaret, rogatur. Sed dum illud potius filio ERNESTO tribui cupit, atque tractationes, cum iisdem institutas, aliquanto segnus agit: adversa Polonorum factio; missa legatione non minus solemni, BATHORIUM in regnum invitat: qui nulla interposita mora præsto est, atque unacum ANNA, quam, ut convenerat, in matrimonium duxerat, Cracoviæ Calend. a Maii coronatur (a).

Harum causâ rerum numisma signatum contendit LUCKIUS, militemque subiacentem pro STEPHANO BATHORIO, Transilvaniæ Principe, habet, nummi-que lemma ex applicatione veteris Laurentium legis: *Nequid alienum tollere in armum*, ita interpretari studet: quod MAXIMILIANUS, cum a Proceribus regni Polonici contra HENRICUM III. qui coronam illam dereliquerat, in Regem esset electus: dictus autem BATHORIUS, ducta in matrimonium ANNA, sorore SIGISMUNDI II.

TOM. II. P. II.

(a) Vid. STRUV. sæpe laudat, period. x.

defuncti ipsorum Regis, a Nobilibus reliquis contra Imperatorem Rex pronuntiatus, Polonicum regnum usurparet, illum ita, ut in lege scriptum, ad inferos mittere vellet.

Verum tenendum potius, nummum hunc a Proceribus Poloniæ Cæsari oblatum fuisse; quo significare volebant: armis opus esse, ut *aliena*, quam sibi BATHORIUS sumpserat, recuperetur *corona* Poloniæ. Nam verosimile non est, Cæsaris iussu titulum *Electi Poloniæ Regis* suis in nummis signatum esse; siquidem coronam illam filio suo ERNESTO, ut diximus, cedere conabatur, quod etiam maxima moræ causâ erat. At vero hoc Poloni renuentes, symbolo nummi moram rumpere, & Cæsarem ad arma capeffenda urgere intenderunt. Sed optimus Princeps magis sollicitus de auxiliis adversus Turcas, & de negotio Religionis, comitia Ratisbonam indixit, quibus adhuc durantibus diem extremum clausit. LUCK. p. 261.

XXIV.

DIVVS. MAXIMILIANVS. SECVNDVS. CAES. *ar p. ins F. elix.* Caput Cæsaris corona Imperiali tectum, ad medium pectus, cum lorica, crispato collari & torque aurei velleris, ad lævam conversum.

Exequialis huius nummi adversæ parti quatuor omnino iunctæ sunt aversæ differentes, apud LUCKIUM pag. 263. depictæ, quas nunc ordine recensemus.

H 2

XXV.

§. XIV. p. 1008. Auctoresque ibid citati.

MAXIMILIANUS II. IMP

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

XXV.

In prima fronte aquila, Iovis ales, & Imperii Romani symbolum cernitur, quæ relictis in terra insignibus Imperialibus, corona ac globo, cruce instructo, nec non sceptro & gladio, in decussim positis, avolat ad cælum, adiecto in peripheria pentametro: NIL. HVMANA. MOROR. DVM. SVPER. ASTRA. FEROR. & inferius: OBIIT. RATISB. ONA 12. OCTOB. RIS AN. NO 1576.

a Aquila, astra petente, non tam ad veterum superstitionem, qui dum Imperatores suos post mortem consecraturi, corpora eorum in rogo cremantes, aquilam inde emittebant, defuncti animam esse dictitantes (a), quam ad S. R. Imperii symbolum respici putamus.

XXVI.

Secunda pyramidem ostendit, sepulchri genus, veteribus Ægypti Regibus usitatum, luna decrescente, deficientis scilicet vitæ humanæ symbolo, fastigiatam: inscripto titulo, qui cum epigraphe, in ambitu nummi incisa; iunctus, sic sonat: ANIMÆ ÆTERNÆ AVGVSTI. OPTIMI. PRINCIPIS.

b Elogium Optimi Principis, TRAIANO olim, a S. P. Q. R. decretum, etiam MAXIMILIANO, ob præclaras eius, singularesque virtutes, quibus populos, suæ curæ concreditos, regebat, iure merito tribuebatur. Eas paucis complexus verbis THUANUS est (b), ubi de FERDINANDO I. differens, ait: nul-

la re felicior fuit, quam successore MAXIMILIANO, qui vestigiis paternis insistens, rara prudentia & aequitatis laude Imperium post eius obitum administravit. Tab. VIII.

XXVII.

Tertia coronam exhibet, quæ notam temporis complectitur, quæque una cum inscriptione marginali hunc in modum legenda: MEMORIÆ. (seu potius memoria, ut fere ex nummo alio, num. XXVIII. b. depicto, intelligitur) FVNEBRIS. PRAGE. BOHEMIAE. ANNO MDLXXXVII.

Coronam in nummo exhibitam, myrteam esse iudicamus; ad imitationem scilicet veterum, qui eiusmodi coronas non ad exornandas neo-sponsorum solum domos, sed honoranda quoque defunctorum sepulchra adhibebant. Et licet chalcographus LUCKII eandem non optime expresserit: myrtei tamen ramusculi in iam laudato, & mox adducendo minori nummo, qui ad exemplum huius maioris effectus est, luculenter apparent.

XXVIII.

Quarta denique binos capricornos, sibi invicem oppositos, atque una clypeum, globo terrestri innixum, sustinentes, representat, inscriptis tam clypeo, quam margini nummi, verbis supra iam num. XXVI. recitatis.

Capricornum, pede orbem terrarum prementem, in nummo signari voluit Cæsar AUGUSTUS. Tantam mox fiduciam fati AUGUSTUS habuit, ait, SUETONIUS (c), ut thema suum vulgaverit, c

(a) HEROD. lib. IV.

(b) Lib. XXXVI. p. 287.

(c) In AUGUSTO cap. XCIV.

Tab. VIII. *veris, nummumque argenteum, nota sideris capricorni, quo natus est, percusserit.* Idem testantur, qui hodie superfunt, nummi non solum argentei, sed aurei quoque; quanquam quæ de hoc TRANQUILLI loco, atque adeo natali AUGUSTI, disputant Eru- diti, non sint huius loci.

Habetur quoque FL. VESPA- SIANI nummus, tam ex auro, quam argento, in cuius averſa duo capricorni eodem prorsus modo, quo in hoc MAXIMI- LIANI nummo, exhibentur: nisi quod in clypeo illo votivo, quem dicti capricorni tenent, duæ solum tritæque in antiquis nummis litteræ S. C. id est SE- NATUS CONSULTO inscriptæ sint. In antica caput Imperatoris lau- reatum sistitur, cum epigraphe: DIVVS AVGVSTVS VESPASIANVS. quæ quidem nummum post mortem Cæsaris signatum fuisse ostendit; cum veteribus Impe- ratoribus laudatoribus saltem, *Divi* titulus ante consecrationem, ut norunt harum rerum periti, da- ri haud consueverit.

2 Cl. BIEUS (a) nummum hunc ita explicat, ut clypeum ex *Senatus Consulto* Imperatori post mortem positum esse dicat. Porro eidem signum *capricorni* in genesi commune cum AUGU- STO fuisse, ait, geminosque capricornos ideo signari iussos a Senatu; ut in patre & filio, FLAVIO scilicet & TITO VESPA- SIANIS, *velut geminatam fuisse AUGUSTI fortunam, atque ingu- bernando feliciter orbe terrarum providentiam* ostenderet.

(a) Ad num. aur. CAROLI Ducis Arschotani tab. XII. n. 1.

(b) De usu & p. numis. dissert. v. §. 1. p.

Idem affirmat Illustr. SPANHE- MIUS (b), ubi ait: *Ita etiam geminos id genus capricornos, & luculentos duorum felicitatis indi- ces videas in nummo aureo VE- SPASIANI ac TITI.*

Huiusmodi nummum ante oculos habuisse videtur, qui præsentem hunc MAXIMILIANI excogitavit, simulque innuere voluit: quanta providentia at- que felicitate Cæsar, *æterna me- moria* dignus, *optimusque Prin- ceps* mundum, dum viveret, re- xerit, quantaque nunc felicitate in cælis fruatur. Neque enim dici potest, eundem, ut AU- GUSTUS aut VESPASIANUS, ho- roscopante capricorno, natum fuisse; cum eius nativitas in Ca- lendas Augusti incidat, lucem- que hanc ingressus fuerit hora noctis secunda, in signo *libra*, ut MENLIUS testatur apud STEY- RERUM (c).

De *Optimi Principis* elogio, quo hic secundo mactatur de- functus Imperator, diximus ad num. XXVI.

Quatuor his nummis exe- quialibus addit LUCKIUS quin- tum, cuius pars adverſa effigiem MARIE exhibet, averſa vero lemma continet: SOLA SPES MEA. Nos eiusdem delineatio- nem iam dedimus Parte I. pag. 127. n. CXIX. sed cum pro fu- nebri mariti non recensemus; in epigraphe namque partis ad- verſæ hi honorum tituli legun- tur: MARIA. AVSTR. REG. BOEM. CAROLI. V. IMP. FI. Si enim post obitum MAXIMILIANI hoc monumentum signatum fuisset,

H 3

titu-

m. 239.

(c) In collectan. MSS.

MAXIMI-
LIANUS
II, IMP.

titulum utique *Imperatricis* adde-
re oportuisset, quem iam an-
no 1574. in nummis suis fre-
quentaverat. Vide supra num.
xxii. Luck. p. 263.

XXVIII. b

Adversa effigiem Cæsaris, ut
num. xxiv. exhibet: averfa au-
tem coronam myrteam, qua de
num. xxvii. diximus. Inscrip-
tio utriusque partis simul iun-
cta sic fluit: DIVI. MAXIMILI-
ANI II. CAESAR. & AVG. *usti p. ii*
f. elicis MEMORIA FVNEBRIS PRA-
GÆ. BOH. *emia* ANNO LXXVII.
subintellige: MD. Pragam vi-
delicet corpus defuncti Impera-
toris, anno post mortem sequen-
ti, translatum fuit. Qua de re
cum die & Deo in monumentis
sepulchralibus. *M. S. B. ar.*
pond. I. dr. G. C. loc. II. p. 58.

XXIX.

Adversa pars ab ea, num.
xi. descripta, nihil differt.

Postica sistit rudera, quibus
insidet senex feminudus, gestu
ac facie lugubri. Pro pedibus
cuius genium, supra loculum se-
dentem, dextro cubito calvæ
innixum, conspiciamus. In lon-
ginquo posita ara cum igne.

Funebrem esse hunc num-
mum, extra controversiam est,
& quanquam inscriptione in a-
versa destitutus sit; satis tamen
colligitur ex iugatis capitibus
MAXIMILIANI & MARIE, in
adversa expressis, eum ad MA-
XIMILIANUM pertinere. Inde
vero illud firmatur, quod supra
de nummis, in memoriam cor-
onationis Bohemicæ cufis, iam
monuimus: adversam scilicet
huius adeo frequentatam, &

diversis ita posticis iunctam fu-
isse, ut eius usus ad excessum
usque MAXIMILIANI persevera-
rit. *M. Imp. pl.*

NUMMI ICONICI.

XXX.

Capita iugata MAXIMILIANI TAB. IX.
& MARIE ad media pectora.
Ille armatus; & insigni ord. au-
rei velleris ornatus, coronam
in capite gerit radiatam. Hæc
stolata, vel tunicata, atque unio-
nibus conspicua: diadema in
capite gestare videri possit; quod
tamen verius pars coronæ radia-
tæ; circulus nempe eius, videtur.
Additur in area per transversum
inscriptio: REX BOHEMIE.

Archetypum huius nummi
in gazis aulae Cæsareæ Vindobo-
nenfis asservatur. Similes alii
nummi, non nihil variantes, per-
cussi sunt, occasione coronationis
anno 1562. Pragæ peractæ. Re-
periuntur & alii, sed diversi
moduli, quorum ectypa iam
supra dedimus. In catalogo num-
mophylacii Archiducalis talis
recensetur, cum nota primæ
magnitudinis. Alium vidi in
gazis Aulae Vindobonensis, mi-
noris adhuc formæ, absque pos-
tica. Parem quoque in tabulis
suis edidit, minori modulo,
HERÆUS; verum cum in his nihil
novi, ac notatu dignum occur-
rat, sed variatio tantummodo
in modulis seu locatione imagi-
num sita sit: iteratis eorundem
nummorum delineationibus con-
sulto superfedemus. *M. Imp.*
ar. pond. 3. dr. 3 semis, 3
D. B. de STEIN.

XXXI.

MAXIMILIANI III. Numismata et monetae.

Tab. IX.

Nummi Iconici.

xxxv.

xxx.

xxxvi.

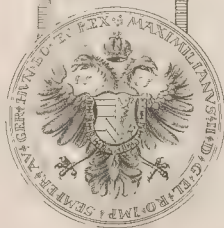
xxxvii.

xxxviii.

xxxviii.

xxxix.

xl.

xli.

xlii.

xliii.

xliiii.

xlv.

Monetae.

xli.

xlii.

xliii.

Nummi Viciales.

xliv.

xlv.

xlv.

xlv.

Tab. IX.

XXXI.

IMP: *eratar* CAESAR. FERDINAN: *dux* I: *av gustus*. Proto-
me FERDINANDI in toga, cum
collari crispato, patagio pelli-
ceo & torque aurei velleris, ca-
pite caliptra obtecto, & ad læ-
vam converso.

Postica eadem cum numero
IX. Ex titulo partis adversæ vi-
detur hic nummus, patris filii-
que MAXIMILIANI II. imagines
referens, post FERDINANDI I.
mortem signatus; quippe qui in
aliis, vivo eo percussis, infuetus
est, ut ex dictis intelligitur. *M.*
Imp. au. pond. 6. duc.

XXXII.

FER. *dinandus* D. ei G. *ratia*
EL. *ectus* RO. *manorum* IM. *pera-*
tor S. *emper* AV. *gustus* GE. *ermania*
HV. *ngaria* BO. *hemia* R. ex 1563.
Protoime Cæsaris FERDINANDI
armata, cum insigni aurei vel-
leris, capite nudo, ad lævam
converso.

MAXIMILIAN. *us* D. ei G. *ra-*
tia RO. *manorum* HVN. *garia* BO.
hemia REX. 1563. Effigies am-
borum coniugum iunctæ, fere
ut num. IX. aut præcedenti.

Annus, quo hic nummus
signatus fuit, utrique lateri ad-
scriptus, ipsissimus est, quo
MAXIMILIANUS Pofonii, præ-
sente Cæsare, patre suo, atque
uxore eius MARIA, (a) quæ
postridie inaugurata fuit, Rex
Hungariæ cononari meruit; un-
de coniecturæ non vanæ locus,
nummum ea occasione prodiisse.

Tituli illi *Divæ & Divus*,
in nummis MAXIMILIANI sæ-
pius frequentati, hoc loco omif-

fi sunt. Hinc denuo coniici-
mus, illum iussu & auctoritate
Regis, reliquos autem, dictis
titulis insignitos, honoribus Au-
gustorum ab aliis oblatos.

Notandum pariter, nullam
de coniuge MARIA in epigraphe
mentionem fieri, tametsi eius
effigies in nummo una expressa
sit, quod, an incuria, an studio,
factum sit? alii discernant.

Similem typum recenset BA-
NAGIA in suo catalogo M. S.
nummophylacii Vindobonensis
Cæsarei, quem inter nummos
primæ magnitudinis collocat; sed
hunc ego in gazis aulæ haud
amplius inveni. *M. BUOL. au.*
pond. 8. duc. 8 ap. D. de Ro-
SENTHAL. in ar.

XXXIII.

FERDINAN. *dux* I. AV. *gustus*
IMP. *eratar* CAESAR. Effigies
Cæsaris fere ut num. XXXI. ex-
cepta magnitudine.

MARIA. MAXIMIL. *ianus* REG. *es*
BOHE. *mia* CONIVG. *es*. Effigies
amborum ut num. XI.

Nummus hic restitutus est,
& ut ex forma litterarum, in
epigraphe contentarum, colli-
gitur, factaque collatione cum
aliis eius generis typis, a decan-
tato illo Iudæo Pragenfi fabre-
factus: de quo in Parte I. hu-
ius nummothecæ passim. Sup-
positiorum eiusmodi numisma-
tum catalogum dedit Cl. KOEH-
LERUS (b), ubi tamen hicce
haud recensetur; unde de eius
raritate coniicias.

Porro Iudæus ille præ oculis
habuisse videtur nummos, nu-
mero antecedenti, & num. XXXI.

qui

(a) Vid. descript. coronat. Hung. hic su-
pra laudar. Sect. 49. seqq.

(b) MBL. P. IV. p. 138.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

qui singuli maximam inter se similitudinem gerunt, productos, quorum proinde formam effigiatam, maiori modulo expressit. *M. Imp. ar. pond. 1. unc.*

XXXIV.

Quatuor protomæ iunctæ, sinistrorsum conversæ: quarum prima CAROLI V. Imperatoris est, qui armatus, paludamento cinctus, & ordinis aurei velleris tessera ornatus, cum capite laureato sistitur, impressa supra humerum dextrum aquila bicipiti. Secundo loco PHILIPPUS II. Hispaniarum, & tertio MAXIMILIANUS itidem eius nominis II. Bohemiæ, Reges, eodem quo CAROLUS V. habitu, omiſſa tamen aquila, exhibentur, & in capitibus coronas gestant radiatas, ac circa collum collaria crispata. Quarta denique MARIE effigies, solito habitu. Adduntur in peripheria tituli, ordine perverso hunc in modum dispositi: MAXIMILIANVS. BOHE. mia REX. MARIA. CAROLI. V. FIL. ia CAROLVS. V. ROM. anorum IMP. erator PHILIPPVS. II. HISP. ania REX.

Numisma hoc LUCKIUS durantebus comitiis Augustanis anno 1548. percussum fuisse asserit: sed nugæ terit. Eo namque tempore MAXIMILIANUS & PHILIPPUS, hic CAROLI filius, nepos ex fratre alter, annum ætatis primum & vicesimum vixdum ingressi erant; qui igitur insigniter adeo barbati comparent? Ad hæc *Regius* Hispaniarum titulus PHILIPPO ante annum 1556. haud competebat. Quare nummum ante abdica-

tionem CAROLI haud prodiiſſe Tab. IX. pro certo tenendum. LUCKIUS pag. 131.

XXXV.

Eadem quatuor imagines iunctæ, ut in antecedente typo, sed elegantiori hic utique forma & maiori arte expressæ. Figura typi ex integro rotunda non est, sed non nihil oblonga; & quamquam inscriptio in hoc numismate desit, tamen ipsæ effigies Augustorum nomina produnt, eorumque titulos quasi eloquuntur. Reliqua de hoc typo exposita habes in notis ad numerum præcedentem. *M. Imp. ar. pond. 2½. unc.*

XXXVI.

CAR. olus V. IMP. erator FERD. inandus RO. manorum R. ex MAXIMIL. ianus REX. Effigies trium virorum, in epigraphæ mox citata, nominatorum, ex quibus duo priores tessera ordinis aurei velleris conspicui, medius caliptra opertus: omnes vero togis pallisque induti sunt.

Subiunxit hunc nummum LUCKIUS e vestigio alteri, a nobis num. xxxiv. descripto, nulla tamen de eo mentione facta. Sed eum huc non pertinere ex eo intelligitur; quod imago illa media haudquaquam MAXIMILIANUM II. sed eius nominis I. referat; ut nummum hunc cum iis, quos parte I. huius nummothecæ dedimus, contendere volenti, patebit. Porro FERDINANDI icon, tertio exhibita loco, teneriori sane specie sistitur, quam ut ætati illi, qua Romanorum Rex electus & coronatus fuit, conveniat; uti denuo

Tab. IX. denuo ex nummo, supra tab. II. num. XVII. æri inciso, manifestum fit. Quæ cum singula ita se habeant: aperte consequitur, ut tituli, seu epigraphæ nummi, turbato ordine insculpta sit; cum MAXIMILIANI primum, ut medium & honoratiorem locum tenentis, deinde CAROLI V. & denique FERDINANDI nomen scribendum fuisset. Itaque nummum ab imperito quodam confectum, aut ad illud exemplum, quod inter FERDINANDI I. nummos num. XXXVII. dedimus, effectum, additaque, sed perperam, epigraphæ, quæ ibi desideratur, renovatum, atque restitutum fuisse iudicamus. LUCIUS p. 131.

XXXVII.

Pars anterior eodem profus typo exarata est, quam in nummo FERDINANDI I. Romanorum Regis anno 1541. num. XXVIII. inter *Ferdinandeos* vidimus, descripsimusque.

Aversa autem hanc in ambitu epigraphen offert: MAXIMILIANVS. II. D. ei G. ratia EL. ectus RO. manorum IMP. erator SEMPER. AV. gustus GER. mania HVN. garia BO. hemia EC. (et cetera) REX. Aquila *Imperialis* biceps cum nimbis, interposita capitibus corona. In pectore gerit clypeum quadripartitum, aurei velleris torque cinctum. Prior eius area quatuor transversas *Hungaria* tæniæ, altera leonem *Bohemicum*, tertia iterum bipartita: prima fasciam *Austriæ*, altera *Burgundia* palos, quarta vero quadripartita: *Castellanas* & *Legionenses* tesseras re-

TOM. II. P. II.

petitas exhibet. Ad latera colla inscripta est æra 1565.

MAXIMILIANUS II. IMP.

Successerat nimirum MAXIMILIANUS FERDINANDO patri in Imperio anno 1564. cumque sub initium anni insecuti 1565. typi nummarii vel parati, vel exacti nondum erant, typum, quo pater anno 1541. usus est, pro adversa, in qua FERDINANDUS ex persona Regis Romanorum equo vectus comparet, Cæsar assumere non dubitavit. Habita quidem fuit antica illa, regnante FERDINANDO, pro mne-monico: sed iuncta postmodum postica, MAXIMILIANI Cæsaris titulis & insignibus conspicua, nummus usui communi relictus esse videtur. *M. S. B. av. pond. I. unc. & semis.*

NUMMI UNCIALES.

XXXVIII.

MAX. imilianus II. D. ei G. ratia E. lectus RO. manorum IMP. perator S. emper AV. gustus GE. rmania HVN. garia BO. hemia REX. Protome Cæsaris, cataphracta muniti, gladio bellatore præcincti, & torque aurei velleris, omisso vellere, ornati: dextra sceptrum tenentis, sinistra non comparente: capite corona Imperiali tecto & ad lævam converso: cum promissa barba.

In aversa sequuntur reliqui tituli hunc in modum: ARCHID. ux AVSTRIA DVX. BVRG. undia MAR. chio MO. ravina 1572. Aquila biceps *Imperialis* coronata, cum nimbis in capitibus. Pectori impositum scutum quadripartitum, corona aperta tectum. Prima eius & quarta area tæ-

I

nias

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

nias transversas *Hungaricas*, secunda & tertia *Bohemicum* leonem continet. Medio clypeo incumbit parmula, fascia *Austriaca* exarata.

Ex tæniis *Hungaricis* primo loco positis, secundum dicta supra in FERDINANDO num. XLIX. pag. 27. arguitur: nummum hunc in Hungaria fuisse percussum. MELLE. p. 75.

XXXIX.

MAXIMILIA. nus II. D. ei G. r. a. t. i. a. EL. ectus ROM. anorum IM. perator s. emper AV. gustus GER. mania HVN. garia. Effigies Cæsaris ut num. præcedenti: nisi quod hic, dextra exerta, gladium bellatorem teneat.

In averſa continuantur tituli: BOHEMIA EC. (et cetera) REX. ARCHID. ux AVST. rie MAR. chio MO. ravia 1573. Aquila nil differt ab ea, quam in nummo antecedenti vidimus. At in scuto prima & quarta arca *Bohemicum* leonem, secunda & tertia tæniis *Hungaricas* continent. Parmula media bipartita, *Austria* & *Burgundia* insignia spectanda præbet.

Hunc nummum in Bohemia signatum fuisse tam ex leone, primum locum occupante, quam eo, qui in anteriori nummi parte margini impressus est, non obscure intelligitur. Id. p. 78.

XL.

MAXIMILI. anus II. D. ei G. r. a. t. i. a. EL. ectus RO. manorum IM. perator s. emper AV. gustus GER. mania HVN. garia BO. hemia REX. Effigies MAXIMILIANI iterum affimilatur illi, quam in proxi-

me antecedentibus duobus nummis consideravimus. Tab. IX.

ARCHIDVX. AVS. tria DVX. BVRG. undia MAR. chio MORAVIA 1576. Aquila pariter ut in nummo antecedenti, sed loco coronæ, supra imminet imago B. V. MARIE, regni Hungariæ Patronæ: ad latera cernitur K. & B. cuius, uti & scuti, pectori impositi, explanationem, alibi iam sæpius dedimus.

Similem typum anno antecedenti cufum, confectis iam tabulis nostris reperimus. De *Electi Romanorum Imperatoris* titulo diximus supra in FERDINANDO ad num. XXVI. MELL. p. 80.

XLI.

MAXIMILI. anus II. ROM. anorum IM. perator s. emper AV. gustus. Protome Imperatoris armata, cum paludamento veterum ad instar, nec non tessera aurei velleris & collari crispato, capite corona laurea obtecto, & dextrorsum collocato, accisis crinibus.

In averſa aquila globo cancellato insistent, adiecta in ambitu epigraphæ: DOMINVS. PROVIDEBIT. interposita ara Christi 1570.

Suetum hic denuo MAXIMILIANI symbolum offertur, sed variante nonnihil typo ab eo, quem num. XXI. produximus: ubi & hic ipse, ut qui inter usuales nummos haud quam accensendus est, collocandus fuerat.

Ex adiecta nota chronologica nihil admodum discimus: nisi forte exinde coniciendum sit, nummum eo anno cufum fuisse,

Tab. IX. fuisse, ut illo Imperator in comitiis Spirensibus, quæ ipse præsentia sua dignatus est, uteretur (a), bene merentes remuneraturus. *M. Imp. au. pond. 3. duc. M. S. B. ar. pond. 2. dr.*

MONETÆ.

XLII.

MAXI. *milianus* II. D: ei G. *ratia* R. *omanorum* IM. *perator* S. *emper* AV. *gustus* G. *ermania* H. *ungaria* BO. *hemia* & C. REX. Effigies Imperatoris armati, gladio præcincti, ac dextra sceptrum, sin. globum Imperii crucigerum, cui valor monetæ inscriptus, tenentis, capite coronato, & ad lævam converso. In inferiori margine leo conspicitur *Bohemicus*.

In postica continuatio titulorum extat cum nota chronologica: ARCHIDVX. AVS. *trie* DVX. BVR. *gundia* M. *archio* M. *oravia* 1566. Aquila Imperii biceps coronata, cuius pectori impressus clypeus quadripartitus, repetita *Bohemia* & *Hungaria* insignia exhibens. In medio parvula *Bohemica* denuo repetitur.

Ex leone *Bohemico*, toties repetito, huius nummi origo facile colligitur. *M. Imp. ar.*

XLIII.

MAXIM. *ilianus* II. D: ei G. *ratia* R. *omanorum* IM. *perator* S. *emper* A. *ugustus* G. *ermania* H. *ungaria* B. *ohemia* REX. Leo *Bohemicus*. In inferiori margine numerus, valorem monetæ indicans, exprimitur.

In postica, repetitis titulis: ARCHIDVX. (littera I omissa) AVS *trie* DVX. B. *urgundia* M. *archio* M. *oravia*, aquila Imperii

TOM. II. P. II.

(a) SCHARD, Epit. rer. gestar. sub MAXI-

biceps exhibetur, pectore ge-
rens scutum, *Austria* fascia, &
Burgundia baltheis inscriptum.
M. Imp. ar. 1. gross.

XLIV.

Antica huius calculi pars aquilam *Silesiacam*, postica litteras capitales nominis MAXIMILIANI, & MARIE coniugis eius, implicatas, & corona clausa obtectas, exhibet: subscripta nota temporis 1571. Epigraphe Germanica utriusque partis latine reddita sic sonat: *calculus actoris summorum Camera in Principatu Silesie*.

Sub hac Camera illam intelligi, quam FERDINANDUS I. anno 1558. Uratislaviæ instituit, docet DEWERDECKIUS mox citandus, simulque alios eiusmodi nummos calcularios producit, quos sæpe laudato D. a ROSENTHAL unacum ceteris, quos magno numero possidet, divulgandos relinquimus. DEWERDECKIUS *Siles. numism. p. 112. 136.*

XLV.

Moneta isthæc minimi moduli exhibet litteram initialem nominis MAXIMILIANI, mediam inter notam chronologicam 1565. imposita corona Cæsarea clausa, inter duas stellas, ornatus gratia appositas.

Id genus obulos, vulgo *Hel-ler* dictos, iussu Bohemæ Regum passim ante MAXIMILIANUM cufos fuisse, tradit laudatus DEWERDECKIUS ad hunc nummum. Sed quoniam D. a ROSENTHAL similem tenet anno 1575. signatum, adhuc sub iudice lis est: an eiusmodi typi sint *Silesiaci*, an vero *Bohemici*? Idem l. 4. p. 125. tab. 1. n. 9. p. 112.

I 2

FER-

MIL. II, tom. IV. p. 1570.

FERDI-
NANDUS,
dictus
TYRO-
LENSIS.

FERDINANDUS

DICTUS TYROLENSIS.

Tab. X.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.]

Tab.
X. seqq.

FERDINANDUS dictus *Tyrolensis* FERDINANDI I. Imp. filius hanc lucem die XIV. Junii anno 1529. Lincii primo aspexit. Hic animi corporisque robore præstans, octavum supra decimum ætatis annum nondum egressus, sub CAROLO V. Imp. militem Bohemicum, felici ad *Mülbergam* proelio, in aciem eduxit.

Secundum hæc anno 1556. regni Bohemiæ administrator constitutus, nonnullas in Hungaria adversus Christiani nominis hostes expeditiones suscipiens, aliquot de iis laureas retulit (2. 4.).

At cum pro anno 1595. summus Christiani exercitus Imperator designatus (6.) esset, morbo præpeditus, eam expeditionem aliis reliquit; die XXIV. Januarii eodem anno Oeniponti extinctus.

Pro symbolo IONAM Prophetam, e ventre ceti emergentem, pingi curavit, adiecto lemmate: VINCIT POTENTIA FATI (1-5.), quo Divinæ providentiæ, omnia regentis & disponentis, vim atque efficaciam adsignificare voluit (1.).

Nummi eius unciales & monetæ insignia Comitatus *Tyrolis* (7. 8. 11. - 13.), nec non Landgraviatus *Alsatia* & Comitatus *Pheretensis* (9. 10. 17.), cum primis, atque honoratoriis plerumque loco præferunt; quippe quas provincias anno 1564. a MAXIMILIANO fratre Imperatore obtinuit. Singularis ex hoc nummorum genere est, qui aquilam bicipitem coronatam præfert. (6.)

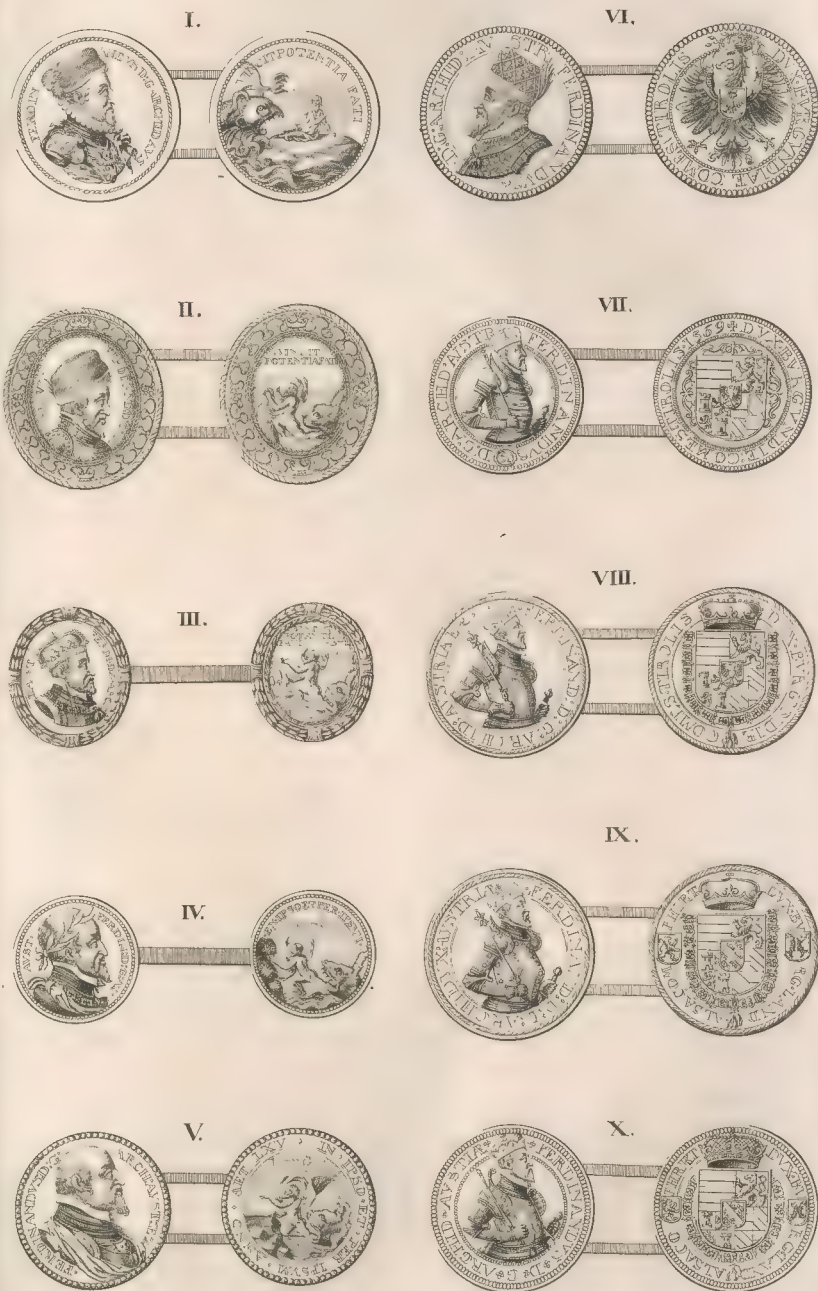
Uxores duas duxit. Prima PHILIPPINA WELSERIA, ex Patritia Augustanorum familia orta, virtute non minus, quam corporis venustate (18. 19.) adeo excelluit, ut eam Princeps, cum aliter non posset, clam patre, sibi fociandam curaverit. Ex hoc impari quidem, sed legitimo tamen matrimonio, duos sustulit filios, de quibus paullo inferius.

Altera ANNA CATHARINA *Gonzaga*; GUILIELMI Mantuæ Ducis filia, anno 1582. die XIV. Maii nupta, eidem quinque liberos, sed quorum tres in tenera ætate obierunt, peperit. Ex adultis natu maior ANNA, MATHIÆ Imp. uxor obtigit, de qua suo loco. Altera ANNA CATHARINA Monasterium famularum, vulgo *Servitarum* B. V. MARIE dictum, ingressa est, a matre, quæ marito ad annum usque 1620. superstes, & ipsa religiosum ibi institutum amplexa fuit, facta vidua Oeniponti fundatum, (20.) nullis, quoad sciamus, nummis honorata. KHEVENHIL-
LER, KOEHLER. *m. b. l. P. v. p. 161. alii.*

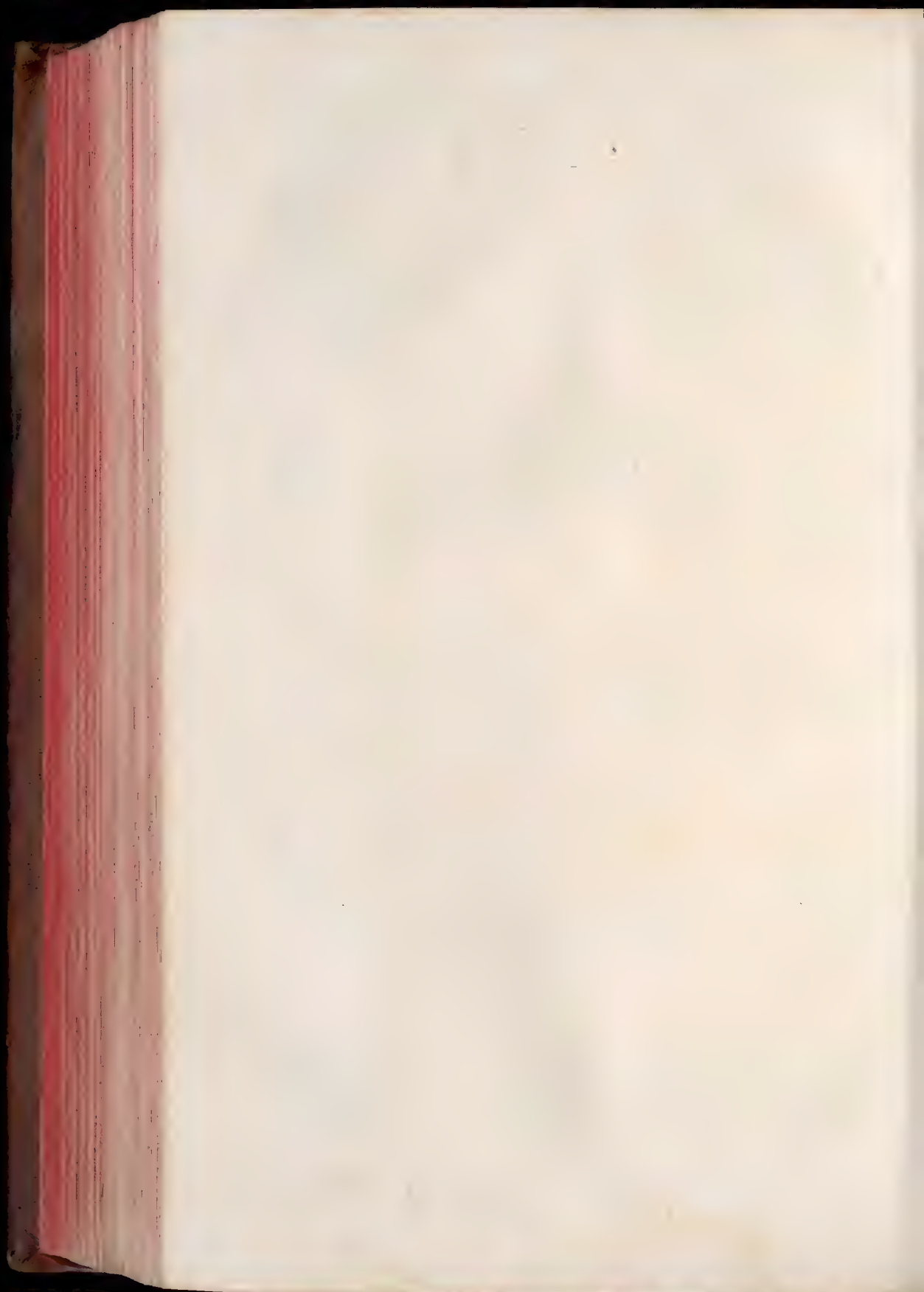
Num-

Tab. X.

FERDINANDVS Tyrolensis. FERD. I. Imp. fil.

Blas. Meyer del. A. J. 1793

Tab. X.

NUMMI EMBLEMATICI.

I.

FERDINANDVS D:ci gratia
ARCHID ux AVSTRIA. Protome
Archiducis armata cum pallio,
ad pectus, capite caliptra crista-
ta operto, colloque focali cri-
spato ornato, sinistrorsum con-
versa.

In averſa IONAS ſeminudus
ex ore balænæ in terram eiectus,
dextram attollit. In reſeſſu ur-
bis *Ninivitarum*, ut videtur,
deſignatio, adiecto lemmate:
VINCIT POTENTIA FATI.

TYPOTIUS in ſuis ſymbolis,
averſam huius emblematici nu-
miſmatis, quamcum cum non-
nullo diſcrimine, pariter produ-
cit (a). Is in viro illo ſeminu-
do, ex balænâ, marique emer-
ſo, non IONAM Prophetam,
ſed *hominem* qualemcumque *ter*
miſerum agnoſcit, *qui aut nau-*
fragio enatarat; aut *blanditiâ*
temporis & maris invitatus lave-
rat, in balenam inciderit, hac-
que imagine *potentiam fati*, cu-
ius magna vis ſit, oſtendi docet.

Contra vero ex LUCKII men-
te, ad nummum ſequentem ex-
plicata, comparatur hic imma-
nitas ac ferocia Turcarum ba-
lænæ, IONAS vero exercitui
Chriſtianorum: quaſi qui po-
tentia Divina ex eius faucibus
emerſerit.

Sed utram ex his duabus
expoſitionibus elegeris, emble-
ma ſemper in obſcuro manebit.
Nam neque IONÆ reſtitutio li-

beratioque a *potentia fati* profe-
cta eſt, neque hominis cuiusli-
bet fortuna, ſi accuratius & ex
principiis Chriſtianis loqui veli-
mus, *fati* arbitrio dirigitur. At
indulgendum non nihil illius avi
genio, cui ſatis fuiſſe videtur,
ex ſacris paginis ſymbolum ali-
quod adoptaſſe, quo infinitam
Dei providentiam, ut hic ſit,
aut aliud ex eius attributis, te-
ſtatum faceret: dum interim de
accomodato rei lemmate parum
ſollicitus erat. Verumtamen vox
fati, hoc loco adhibita, pro
decreto ſeu *voluntate Dei* admo-
dum congruenter accipi poteſt:
quemadmodum in aliis Princi-
pum Chriſtianorum nummis tri-
tum illud: *ſic erat in fati*, aut
ſimile quid, pluſ ſimplici vice le-
gimus (b).

Poſtremo *fatum* pro *decreto*
Divino recte & ex genio linguæ
latinæ uſurpari, docet probatque
VOSSIUS apud GESNERUM (c),
ubi inter cetera *Minucii FELICIS*
locus (d) adducitur: *quid aliud*
eſt fatum, quam quod de uno-
quoque noſtrum Deus fatuſ eſt?
id eſt, fieri voluit.

Erat autem præſens typus
ſuetum FERDINANDI noſtri ſym-
bolum; ut ex ſequentibus num-
mis, quibus illud ſæpe repeti-
tur, intelligimus. Quo innue-
re volebat: omnia providentia
atque decreto, ſeu voluntate
Divina regi ac deſiniri; cui qui-
dem nulla vis, nulla potentia
reſiſtere poſſit. Nam *voluntati*
eius quis reſiſtit? (e).

Iam quod ad ætatem nummi
I 3 att-

(a) Op. cit. tom. II. p. 96.

(b) In nummis PHILIPPI II. tom. I. p. 161.
num. XXVII. & MAXIMIL. II. hic ſuprà p.
47. num. V.

(c) In Theſ. erudit. Schol. verbo *Fatum*,
Voss. Inſt. orat. 4. p. 253.

(d) cap. XX.

(e) Ad Rom. IX. 19.

FERDI-
NANDUS,
dictus
TYRO-
LENSIS.

attinet, nihil admodum certi affirmari potest: nisi cum vigente adhuc ætate Principis signatum fuisse. Nam cum nullam omnino epocham, seu annorum numerum præferat, malumus eundem inter mere emblematicos, atque adeo honorarios adnumerare, deque ætate eius nihil, quam longius quæsitæ, adferre. *M. Imp. ar. pond. semunc. 2. dr.*

II.

Nummus præcedenti haud absimilis, nisi quod uterque eius margo regulis, in nubium speciem, exornatus sit. Adversa caput præbet Archiducis, prominentiori barba instructum, absque crispo focali, & cum caliptra magis replicata.

In averfa idem symbolum, idemque lemma, ac in priori: sed hic typus, seu potius delineatio inverfa, & balæna IONAM terræ primum reddit: secus ac in præcedenti, in quo is integro corpore iam solo datus est. Denique urbis ichnographia, in reliquis hisce nummis diligenter designata, in hoc ectypo, chalcographi *Luckiani*, ut videtur, culpa, omiffa est.

Victoriam hic subodoratur LUCKIUS, anno 1556. de Turcis reportatam, cuius hic nummus memoriam conservet. Illos enim Sigethum obsidentes, percepto FERDINANDI, cum iusto exercitu, adventu, soluta obsidione, cum universis copiis retrocedere coactos fuisse, ex SCHRENCKIO a NOTZING narrat. Quibus peractis FERDINANDUS, aliquot locis partim ex-

pugnatis, partim receptis, arcem Sigethensem commeatu, bellicisque tormentis, & firmiori militum præsidio firmans, ad patrem victor redierit. Tab. X.

Verum utut hæc veritati historicæ haud disconveniunt: ex ratione tamen supra adducta, nummus hic mere emblematicus, eius rei gratia haud quam cudi potuit. Accedit vultus species, quæ Principem sane ætate proveciorem intuentibus obiicit, quam ut anno 1556. respondeat; utpote quo is, finita expeditione, annos vitæ non plures septem & viginti, & quod paullo excedit, numerabat. Quare in eundem prorsus album, quo præcedens, referendus erit. LUCK. p. 181.

III.

Epigraphe anticæ partis leviter differt ab antecedente. Sifistitur hic caput FERDINANDI, corona Archiducali tectum, ad medium pectus, cum lorica & torque aurei velleris.

Postica pariter in paucis discrepat a præcedenti. Adiiicitur tamen numerus anni 1571. Ex intervallo urbs seu castellum visitur. IONAS denique ex rictu balænae eluctans, terram manibus necdum attingit, mensamque, aut ædificii quoddam genus, ante se habet, unde velut tria arbuscula eminent, quorum medium ceteris eminentius est. Omnia denique coronis laureis marginata sunt.

Ex apposita æra Christi facile intelligitur, quid de LUCKII expositione, hic supra adducta, sentiendum sit. Cum FERDINANDUS

NANDUS

Tab. X. **NANDUS** hoc anno nec pedem contra Turcas, aut alium quemcunque hostem moverit. Nam si præcedentes nummi: ex consequenti etiam hic præsens, rei bellicæ causâ signatus fuisset. *M. Imp. an. 4½ duc.*

IV.

Effigies & epigraphe cum præcedenti fere conveniunt. Caput tamen hic laurea, pectusque paludamento, veterum more, cinctum est.

In averſa recurrit **IONAS**, ex fauce balenæ repens, & sinistra manu arbusculum prehensens: in prospectu iterum castellum visitur. Additur in ambitu lemma: *EX. IPSO ET PER. IPSVM.* Epigraphe hæc, ut & illa in averſa sequentis nummi, desumpta videtur ex Canone Missæ, in quo Sacerdos ante orationem Dominicam recitat: *per ipsum* (Christum Dominum) *et cum ipso, et in ipso est tibi Deo patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti omnis honor et gloria.*

Herois insignia, quibus hic Archidux noster ornatur, duabus expeditionibus contra Turcas, cum patris **FERDINANDI I.** tum **MAXIMILIANI II.** fratris sui auspiciis, annis 1556. & 1566. susceptis, commeruit. Cum iam antea anno 1547. bello Schmalkaldico, annos duntaxat undeviginti natus, prima rei militaris tirocinia posuisset, editis ubique præclaris virtutis bellicæ speciminibus (a). *M. Imp. ar. fus. pond. 2. dr. M. S. B. a. deau. fus.*

(a) Vid. KOEHLER M. B. L. P. v. p. 161. seqq. ISTHJANFF. lib. XIX. p. 364. & XX. p.

V.

FERDINANDVS. D: ei G. ratia
ARCH: idux AVST: ria ETZ. (ce- TYRO- LENSIS,
tera). Protome Archiducis armata cum pallio, ad pectus, & aureo vellere, a tænia dependente, inoperto & calvo capite, ad sinistram converso.

IN. IPSO. ET. PER IPSVM.
ANNO. AET. atis LXV. **IONAS** iterum ex ceto exiens, dextro genu terram attingens, sinistram ex fauce extrahit. In recessu urbs & moenia.

Nummus hic ultimo **FERDINANDI** anno signatus est, quo ei munus supremi Belliducis contra **AMURATHEM**, Turcarum Tyrannum, oblatum fuerat. Ad quod rite obeundum cum necessaria parat, morbo correptus, vitam die XXIV. Ianuarii 1595. finiit: cum ex rationibus, a **KHEVENHILLERO** deductis, vixisset annos 65. menses 10. diesque totidem (b). *M. Imp. ar. 3. dr.*

UNCIALES
ET MONETÆ.

VI.

FERDINANDVS. D: ei G: ratia
ARCHID: ux AVSTR: ia. Caput Archiducis ad medium pectus, in toga pellicea, pileo pariter pellito, cum focali & insigni aurei velleris, dextrorsum conversum.

In averſa continuantur tituli hisce verbis: **DVX. BVRGVNDIAE COMES. TIROLIS.** Aquila *Tiro- lensis* parmulam pectore gerens, cui aquila *Imperialis* biceps coronata inscripta: ipsi vero aquilæ

475. ibid. laudat.
(b) Contrefaits tom. I. pag. 107.

FERDINANDUS,
dictus
TYRO-
LENSIS.

læ *Tyrolensi* imposita est corona Imperialis, cui imminet sertum laureum.

Tessera modo recensita, in nummo Tyrolensi prorsus singulares, suadent, ut credamus, eum cusum fuisse anno 1566. quo sub Cæsare MAXIMILIANO II. fratre, exercitum in Hungariam contra SOLIMANNUM eduxit; unde vel ex indulgentia Cæsaris insignia *Imperii*, corona scilicet & aquila biceps, aversæ parti impressa fuerunt, ut hac ratione tanquam Imperatoris frater supremum se militiæ Præfectum spectabilem redderet: vel nummus honoribus FERDINANDI *Victoris* oblatus fuit: vel denique hoc monumento publice testatum voluit Princeps, sibi Augusti fratris, Imperiique res unice cordi esse, iisque omnes suos labores, pericula, bellicque incommoda, vitam denique & sanguinem consecrare. KOEHL. *P. v. p. 161.* § BARNAGIA in *catal. M. SM. Imp. 4. flor.*

VII.

FERDINANDVS. D. ei G. ratia
ARCHID. ux AVSTR. iæ DVX. BYRGVNDIE: COMES. TIROLIS 1565.
Hæc utriusque partis epigraphe.

In adversa sistitur Archidux cataphractus, ad medium corpus, dextra sceptrum tenens, in humerum reclinatum dextrum; sinistra capulum gladii bellatoris prehensens, capite galero Archiducali operto, & sinistrorsum converso. In imo numerus Arabicus 60. nummi valorem denotat.

Aversæ scutum quadriparti-

tum, præbet, parergis cinctum. Tab. X.
Primus quadrans tæniæ *Hungaricas*: secundus leonem *Bohemicum* exhibet: tertius iterum ex repetitis *Castiliæ & Legionis* symbolis quadripartitus est: eodemque modo quartus tesseras *Austriacas*, & *Burgundicas*, sibi quadrisariam oppositas, habet: toti vero incumbit parmula, aquilam *Tyrolensem* præferens. *M. S. B. ar. pond. 1. unc.*

Similem nummum uncialem produxit MELLENIUS de anno 1573. sed ubi nota chronologica in capite scuti apparet. Parerga quoque, scutum hoc ornatus gratia circumdantia, in eius exemplo omissa sunt, eorumque loco torques aurei velleris circumducitur.

VIII.

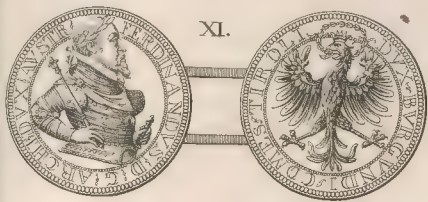
Nummus hic a proxime præcedenti in paucis differt. Antica caret numeris, valorem adsignificantibus, scutumque aversæ pileo Archiducali tectum, atque torque aurei velleris cinctum est: desideratur quoque æra Christi. Nummus de cetero cum paucis in suo genere elegantissimus. *M. S. B. arg. pond. 1. unc.*

IX.

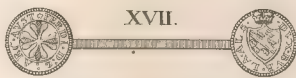
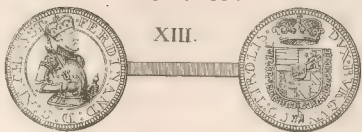
Adversa ut num. VII. nisi quod hic nonnullæ litteræ ad integriorem vocum expressionem additæ sint. Elegantior præterea est, & in imo desideratur nota valoris.

Aversæ solo titulorum & insignium augmento a præcedenti num. VIII. differt. FERDINANDUS quippe præter *Archiducis*
Au-

FERDINANDI Tyrol. Vnciales et moneta et proles. Tab.XI.

Monetae.

*FERDIN. Tyrol. proles.
ex PHILIPPINA.*

Tab. X. *Austria, Ducisque Burgundia*
adpellationem hic quoque *LAND-*
gravius ALSA. tia, & *COMES*
PHIRT ensis (sive *Pherretanus*)
vocatur. Insignia vero, licet
quoad singulos scuti maioris
quadrantes cum superioribus ad
amullum correspondeant: *Alsa-*
tia tamen tessera, parmulae
mediae superimpositae, aquilae
Tyrolensis loco, inscriptam,
velut honoratorii loco mon-
strant, & duabus insuper aliis
parmulis utrinque stipatae sunt:
quorum alterum a dextris leo-
nem *Habsburgicum*, alterum a
sinistris pisces *Pherretanos* con-
tinet. *M. S. B. ar. pond. I. unc.*
es scilicet. MELL. p. 160.

X.

Adiungimus hunc nummum præcedenti, curiositatis duntaxat causa; ubi siquidem in vocabulo PHRT. error monetarii irrepsit. *M. S. B. ar. pond. 1. unc.*

Affervamus & tertium eiusdem typi, sed non eiusdem moduli seu matricis.

XI.

Tab. XI. FERDINANDVS. D. *ei* G. *ratia*
ARCHIDVX. AVSTR. *ia* DVX. BVR-
GVNDI. & COMES. TIROLI. *s.* Hæc
utriusque partis epigraphe est.

In adversa protome FERDINANDI, circumducto paludamento, ac dependente a tænia aureo vellere, dextra sceptrum tenentis, sinistra capulum gladii bellatoris : capite laureato, ad lævam respiciente.

Adversa aquilam *Tyrolensem*
fistit, capite coronato, & co-
rona laurea, quæ aquilæ alias
haud debetur, redimitam.

Том. II. Р. II.

Omnia hæc ostendunt, in-
 signem hunc Vinionem argente-
 um percussum fuisse, dum FER-
 DINANDUS in Hungaria bellum
 cum Turcis gerebat : aut certe
 eius rei occasione, ut ad num.
 iv. animadvertimus. Porro u-
 triusque partis figuræ adeo pro-
 minentes sunt, ut pro mnemoni-
 co aut iconico potius, quam u-
 suali haberi posse videatur. *M.*
S. B. ar. pond. 2. unc.

XII.

Epigraphe adverſæ partis eadem eſt cum præcedenti. In averſa autem non niſi quædam litteræ ad maiorem vocum integritatem adiiciuntur.

Postremo utriusque partis figuræ eædem fere sunt, quæ in superiori, demptis tamen manibus, sceptro & gladio.

Ex quo colligimus, utrumque horumce binionum eiusdem prorsus esse argumenti.

At FERDINANDUS hoc loco aureum vellus gerit, a torque dependens, & in posteriori parte corolla laurea capiti aquilæ imminet: non circumdat, ut in præcedenti.

Quod superest, ambo in exteriori margine notas præferunt officinæ, quæ sub hoc Principe inventa & Oeniponti constituta, aquæ, singularisque artificialis machinæ beneficio, plures uno die nummos reddit, quam cum vulgari ratione, ut ferunt, octo integris diebus confici possunt.

M. S. B. ar. pond. 2. unc.

MONETÆ.

XIII.

Adversa cum num. VIII.
convenit , nec averfa multum
K ablu-

FERDI-
NANDUS,
dictus
TYRO-
LENSIS.

abludit. Est igitur hæc mone-
ta octava pars uncialis, in co-
mitatu Tyrolensi percussa. *M.*
S. B. ar. pond. 2. dr.

XIV.

FERDINANDUS D: ei G: ratia
ARCHIDUX AVST: ria. Protome
Archiducis armata cum pallio
& torque aurei velleris, ad me-
dium pectus, capite, accisis cri-
nibus, caliptra oblonga & cri-
stata operto, & ad sinistram
converso.

In averſa inſcriptionis loco
compareret torques aurei velleris,
quaſi cingens ſcutum quadripar-
titum, ut num. VIII. & IX. im-
poſito galero Archiducali. *M.*
Imp.

XV.

FERDINA. ndus D: ei G: ratia
ARCHID. ux AVS: tria. Effigies
Archiducis ad medium corpus,
ut num. VIII.

Poſtica proſequitur titulos:
DVX. BVRG. undia COM. es TI-
RO. lis. In umbone decuſſatio,
in quatuor angulis parmulas con-
tinens *Auſtria, Burgundia, Ca-
rinthia & Tyrolis. Ibid.*

XVI.

FERDINANDUS D: ei G: ratia
AR. chidux AVS: tria. In poſtica
tituli ita continuantur: DVX.
BVRGV: ndia COM: es TIROLIS.

Adverſa Archiducem ſiſtit
armatum & torque aurei velle-
ris ornatum, ad medium pectus,
capite pileo Archiducali operto,
ad lavam converſo. In imo
numerus 3. orbi incluſus, va-
lorem monetæ denotat.

In averſa tres parmulæ um-
bonem implent, puta *Auſtria,*

Burgundia & Tyrolis, interpo-
ſitis totidem ignitabilis, ex tor-
que aurei velleris deſumptis. *Ibid.*

XVII.

FERDI. nandus D: ei G: ratia
ARC. hidux AVST: ria DVX. BVR.
gundia LA. ndgravius ALS. atia.
Hunc in modum utriuſque par-
tis epigraphe ſluit.

In adverſa crux exhibetur:
crucigeri nempe, qualis hic eſt,
nota. Averſa autem ſcutum
Alſatie, galero Archiducali te-
ctum præbet, quo cum in Al-
ſatia cuſum intelligimus. *M. S. B.*

PHILIPPINA WELSERIA

UXOR I. FERDINANDI TYRO-
LENSIS.

XVIII.

DIVAE. PHILIPPINAE. Nu-
miſma perelegans, uno ſolum
latere ſignatum, effigiem PHI-
LIPPINÆ, primæ uxoris FERDI-
NANDI Archiducis umbilico tenus
ſiſtit, pro more illius avi com-
ptam, capite vitta & calantica or-
nato, ad ſiniſtram converſo.

Nummus hic iconicus poſt
obitum PHILIPPINÆ, qui in
diem XXIV. Aprilis 1580. in-
cidit, cuſus videtur, vel ex ipſo
adiecſto titulo *Divæ*. Nam etſi
hunc titulum Imperatoribus Re-
gibusque, Auſtriaco ſanguine
ſatis, ac etiamnum in vivis exi-
ſtentibus, ob Maieſtatis ſancti-
tatem, non infrequenter tribu-
tum fuiſſe, in decurſu huius o-
peris plus ſimplici vice videri-
mus, id ipſum tamen inſuetum
eſt apud reliquos Principes, quan-
to magis apud PHILIPPINAM?

Erat autem illa patre *Fran-
ciſco WELSERO*, & matre præ-
nobi-

Tab. XI. nobili de ZINNEBERG, ut iam supra diximus, orta, quæ non tam ob insignem venustatem corporis, quam animi pulchritudinem, a FERDINANDO circa annum 1550. clam nupta, eidem duos protulit filios ANDREAM & CAROLUM, de quibus postea dicturi sumus. *M. Buol. item S. B. & KOEHL. P. III. p. 9. XIX.*

Addimus simile numisma, sed variantis non nihil typi nummarii, ut patet ex forma pilei, calanticæ, & focalis, nec non ex ipso corporis habitu. *M. S. B. & T. H.* additis ibidem pro more orbibus.

ANNA CATHARINA
UXOR II. FERDINANDI TYRO-
LENSIS.
XX.

Effigies FERDINANDI & fe-

cundæ eius coniugis, obversis FERDINANDUS, dictus TYROLENSIS. Hic armatus & tor- que aurei velleris conspicuus statur, aperto & nonnihil calvo capite: hæc stolata, unionibus & crispo focali compta. Ad- datur epigraphe: *ÆDIFICAVI DOMVM DOMINO DEO ISRAEL.*

Secunda hæc FERDINANDI UXOR ANNA CATHARINA, anno 1582. ut in breviario vitæ diximus, ducta, duarum filiarum, MARIE & ANNÆ CATHARINÆ, mater effecta est. Hæc MATHIÆ Imperatori elocata: illa monasterium *Servarum* Beatissimæ V. MARIE ingressa est, quod a parente sua Oeniponti fundatum, huic nummo occasionem facile dedit. Obiit autem anno 1648. ætatis 60. (a). *M. Imp. ar. pond. 1. unc. & semis 1. dr. & T. H.*

PROLES FERDINANDI TYROLENSIS EX PHILIPPINA.

BREVIARIUM VITÆ ANDREÆ ET CAROLI EX NUMMIS.

ANDREAS *ab Austria* FERDINANDI *Tyrolensis* ex PHILIPPI-PROLES NA filius, Pragæ anno 1558. die IV. Maii (21.) in hunc FERDINANDI mundum editus est. Annos natus duo de vigniti a GRE- TYRO- GORIO XIII. inter purpuratos S. R. Ecclesiæ adscitus (23.) varios, LENSIS, non multo post, alios Ecclesiasticarum dignitatum gradus ascendit.

Nam anno 1580. Coadiutor Episcopatus *Brixinensis*, anno 1587. Administrator Principalium Monasteriorum *Murbacensis* & *Ludercensis* (24.) anno 1589. abdicante MARCO SITTICO, Episcopus *Constantiensis*, ac denique anno 1591. Episcopus *Brixinensis* constitutus fuit.

Præter hæc aliud quoque non sine laude munus obiit ANDREAS. ALBERTO nimirum Archiduce, Belgii Præfecto, anno 1598. quo sibi ISABELLAM CLARAM EUGENIAM matrimonio iungeret, Hispaniam petente, rogatu PHILIPPI II. Hisp. Regis, vices eius suscipiens, provinciam sibi commissam non solum fideliter

TOM. II. P. II.

K 2

admi-

(a) Vid. KHEVENHILLER loc. cit. p. (108b.)

Gans in Gynæceio lib. XIII. cap. 2, extremo.

PROLES administravit (21.) sed & opportune extructo Vahalim inter & **Tab. XL**
FERDI- Mosam propugnaculo, æternum sui nominis virtutisque bellicæ
NANDI monumentum (22.) reliquit. Obiit piissimus Princeps Romæ
TYRO- anno seculari 1600. die XII. Novembris, cum eo, voti solvendi
LENSIS. caussa, habitu peregrinantium, omnibus primum incognitus,
 profectus fuisset. KOEHLER. *P.* xv. *p.* 145. KHEVENHILLER.
Imag. tom. 1.

CAROLUS, ANDRÆE frater Germanus, anno 1560. or-
 tus est. Is diu militiam terra marique secutus (25.) multa e-
 gregie gessit. Anno 1601. die IV. Martii SIBYLLAM, WILHEL-
 MI Ducis Cliviæ filiam, sibi sociavit, at sterili matrimonio.

Burgoviæ Marchionatum, unde ei nomen hæsit, anno pri-
 mum 1609. obtinuit. Denique mortalitatem anno 1618. Ueber-
 lingæ in Suevia exutus, Günzburgi apud Patres Capucinos,
 quibus templum & monasterium vivens ædificaverat, tumulatus
 est. KOEHLER. *P.* III. *p.* 16.

ANDREAS AB AUSTRIA CARDINALIS.

XXI.

Tab. XL ANDREAS: S: *acra* R: *omane*
 E: *eclesie* DIAC: *onus* CARDIN: *alis*
 AB: AVSTRIA: Protome AN-
 DRÆE, vestitu Cardinalium in-
 duti, capite, accisis crinibus, pi-
 leo Ecclesiastico operto, sini-
 strorsum verso.

Epigraphe averſæ partis ob-
 litterata est, quo fit, ut argu-
 mentum nummi ne coniectura
 quidem assequi valeamus. Ado-
 leſcens tamen senem, dorſo im-
 positum, gestans, vix alterius,
 quam ÆNEÆ personam sustinet:
 quem, Troia incendio pereun-
 te, patrem ANCHISEN, senio
 confectum, viribusque destitu-
 tum, flammis hoc modo eri-
 puiſſe legimus. Nam pone il-
 lum urbis partem, incendio fu-
 mantem, observamus.

Inter Purpuratos S. R. Ec-
 clesiæ ANDREAS a GREGORIO
 XIII. adlectus est, anno 1567.

(a) M. B. L. *P.* xv. *p.* 146.

(b) Vid. VAN LOON. *Hist. Met. des pays bas*

die XIII. Septembris, cum an-
 num ætatis septimum decimum
 vixdum egressus esset. Na-
 tus est enim, ut Cl. KOEHLER-
 (a) ex eius epitaphio recte
 supputat, anno 1558. die IV.
 Maii, non vero XII. Decem-
 bris, ut KHEVENHILLER, aut
 xv. Iunii, ut CIACONIUS, &
Antonius de ATTYCHI apud
 eundem computant. Serius ita-
 que hunc nummum, nec ob ade-
 ptam Cardinalitiam dignitatem
 cusum esse, vel ex oris specie col-
 ligitur: & si coniecturæ locus,
 fidelitatem pietatemque suam er-
 ga PHILIPPUM Hispaniarum Re-
 gem testatam voluit; cum pro
 ALBERTO Archiduce, patruuele
 suo, Belgii gubernationem an-
 no 1598. suscepisset (b). *M.*
Imp. ar. fuf. pond. 3. dr.

XXII.

ANDREAS. AVSTRIVS. CARDI-
 NALIS. Protome Cardinalis in
 vestitu, quem dicunt, seculari,
 pallio induti, cum focali: facie
 barbata & nonnihil obversa,
 cum

tom. I. *p.* 497. KOEHL. I. c. *p.* 148.

Tab. XI. cum pileo rotundo in capite, a sinistris dextrorsum.

In postica schema propugnaculi cernitur, adiecto titulo :
MVNIMENTVM. S. *ancti* ANDRÆ.

Numisma hoc memoriam continet virtutis bellicæ, a Cardinali nostro, dum Belgium gubernaret, exhibitæ; cum enim anno 1599. Hispani Bomme-lam, in insula Belgii cognomi-ne sitam, obsiderent, resque ex voto haud succederet, in-gens propugnaculum *Vahalim* inter & *Mosam* ædificare cœpe-runt; quo se in ea insula tue-rentur, hostique ex ea parte aditum intercluderent. Huc igitur cum ipse die XXII. Iunii se contulisset Princeps, novum o-pus oculis usurpaturus, ibidem facellum honoribus S. ANDRÆ, cuius ipse primum lapidem po-suit, extrui iussit. arcemque rebus necessariis, quoad fieri maxime posset, communiri. De-nique eidem nomen S. ANDRÆ Apostoli, sibi cognominis im-poni iussit; quo perenne gloriæ suæ bellicæ monumentum exta-ret. VAN LOON *hist. metall. des Pays-bas* T. I. p. 518. LUGKIUS p. 375.

XXIII.

Idem fere nummus cum ad-versa præcedentis, sed sine pō-stica. In epigraphe desideratur particula AB, & in voce AU-STRIA litteræ TR, compendii gra-tia contractæ sunt. Vultus quo-que Cardinalis sinistrorsum ver-sus est, focale item desideratur: quæ omnia, nisi a delineante.

crassi sint commissi errores, PROLES hunc esse alium typum numma-rium evincunt. T. H.

PROLES
FERDI-
NANDI
TYRO-
LENSIS.

XXIV.

ANDR: *cas* CARD: *inalis* AB:
AVS: *tria* MURBA: *ensis* ET: LU-
TR: *ensis* ADMI: *nistrator*. Scu-
tum quadripartitum, cuius pri-
ma areola tesseras *Burgovia*, se-
cunda *Hohenberga* exhibet: quam
sibi incognitam esse ingenue fa-
tetur Cl. KOEHLERUS, loco infra
citando. Est autem scutum
transversa linea secatum, supe-
riori parte *rubea*, inferiori *ar-
gentea* (a). Tertiam idem Cl.
Vir cornibus *Wurtembergia* in-
scriptas putat; cum sint cornua
cærulea in area aurea, *Nellenburgi*
tessera (b). Quarta denique
vexillum Ecclesiasticum nigri
coloris, non rubri, in area ar-
gentea ostendit, proprie *Veld-
kirchenensis*, non *Montfortiensis* Co-
mitatus insigne (c). Hisce su-
perimponitur scutum medium,
pariter quadripartitum, cuius
primus quadrans fasciam *Au-
striacam* denuo repetit. Secun-
dus leonem Habsburgicum, ter-
tius manum *Luderensem*, & quar-
tus canem venaticum *Murba-
censem* refert.

a

b

c

In averfa aquila *Imperialis*
biceps exhibetur, pectore ge-
rens globum crucigerum, in-
scripto numero 60. valorem
nummi indicante: adiecta peri-
graphe: RVDOLPHI: II: IMP:
eratoris AVG: *usti* P: *ii* F: *elicis*
DECRET. o.

Inter ceteros Ecclesiasticarum
dignitatum gradus, ANDRÆ

K 3

etiam

(a) Vid. tom. I. Monum. Diss. IV. §. XIII.
pag. 97. itemque tab. XVI. num. II.

(b) Ibid. pag. 106. §. XXV.

(c) Ibid. pag. 107. §. XXVI. & tab. XV.
num. 30.

PROLES
FERDI-
NANDI
TYRO-
LENSIS.

etiam Administratio Principali-
um abbatiarum Murbacensis &
Luderenfis per canonicam ele-
ctionem anno 1587. collata fuit,
cuius rei quadantenus testimo-
nium reddit præfens hic num-
mus uncialis, quem inter rarif-
simos adnumerat Cl. KOEHLE-
RUS *P. xv. p. 145.*

CAROLUS AB AUSTRIA

MARCHIO BURGVIÆ.

XXV.

CAROL. *us* MARCH. *io* BUR-
GO. *via* FERD. *inandi* ARCHID. *u-*
cis EX PHILIPP. *ina* PRI. *ma* EIVS.
CONIVG. *e* FIL. *ius*. Protome
CAROLI togata, cum pallio,
ad pectus, & lato focali den-
ticulato, vultu barba promi-
nenti instructo, capite ino-
perto, accisis crinibus, adversa
nonnihil fronte.

In averfa navis instructa,
in cuius mali fastigio imago B.
V. MARIE infistit, quam Sa-
crofancta TRINITAS coronat.
Ad latera navis hinc & inde
scopuli, nec non alia minora
navigia, a ventis agitata. In
recessu sive scopuli, sive castel-
la visuntur. Additur in ambi-
tu epigraphæ: TENTEMVS. EC-
QVID. NOCEBIT. TRISTIA. ET
MAGNA. VIRTUTE. SVPERAN-
TVR. CIOIOC. XVIII.

Etsi annus æræ vulgaris, in
nummo consignatus, cum ulti-
mo vitæ CAROLI coincidat: ex
inscriptione tamen adversæ, quæ
stemma quasi genealogicum ex-
hibet, non obscure colligitur,

eundem post mortem eius per-
cussum, adeoque *restitutis* adnu-
merandum. Tab. XI.

Credibile enim non est,
quod vel ipse ortum suum ex
impari matrimonio, publico
monumento, atque expressis
adeo verbis, orbi annuntiare
voluerit: aut id alius vivo eo
sibi faciendum putaverit.

Continetur autem averfa e-
ius parte memoria virtutis bel-
licæ, a CAROLO exercitæ, nec
non pietas erga Beatissimam
MARIAM Virginem. Ex qui-
bus illam tum maxime exhibuit,
cum sub PHILIPPO II. Hispaniarum Rege terra marique,
tum sub RUDOLPHO II. in Hun-
garia meruit (a). Hanc vero
etiam tum præcipue ostendit,
quando eius honoribus templum
Günzburgi ædificavit. *T. H. &*
M. Imp. pond. 1. unc.

MONITUM.

FERDINANDO *Tyrolensi*, seu
liberis eius, nummi CAROLI
Styrensis, fratris eiusdem germa-
ni, e vestigio subiungendi fuis-
sent; sed cum nemo quisquam
ex MAXIMILIANI II. filiis, ut-
ut bene multis, stemma Augu-
stæ Gentis propagaverit, lau-
datus contra CAROLUS novæ li-
næ sator extiterit, e re esse pu-
tavimus, hunc ipsum reliquis
subicere: ut hæc ultima pro-
genies una exhiberetur serie.
Quare CAROLO isto interim se-
posito, ad RUDOLPHUM II. ce-
terosque MAXIMILIANI filios
gressum facimus.

RU.

(a) KHEVENHILLER P. I. der Conterfet ad
Annal Ferdinandeos. ISTUHANER. cit. lib.

RUDOLPHUS II. IMP.

RUDOLPHUS II.
IMP.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

RUDOLPHUS MAXIMILIANO II. Imp. ex MARIA, CAROLI V. filia, procreatus, vitæ lumen Vindobonæ die XVIII. Iulii anni 1552. adivit.

Primis pueritiæ annis in Hispania exactis, in Germaniam inde redux, anno 1572. die XXV. Septembris Posonii *Hungaricam* (1.), atque anno 1575. die XXII. eiusdem mensis, coronam *Bohemicam* indeptus: tum vero eodem adhuc anno Ratisbonæ die XVII. Octobris *Romanorum* Rex consentientibus votis electus, ac ibidem Cal. Novembris coronatus est (2. 3. 4.): decimus ex Augustissima Gente Habsburgica Imperator non multo post futurus (28.).

Patre anno 1576. rebus humanis erepto, Imperium non sine summa omnium gratulatione (24.) statim adiit (5. 6. 24.). Is enim præclaris virtutibus atque singulari prudentia insignis, SALUTEM PUBLICAM (7.), si quis alius, exquisitè curaturus videbatur, & curavit etiam; utpote qui statum Germaniæ, uti a patre acceperat, sic satis adhuc tranquillum conservavit non solum, sed & iustitia & æquitate temperavit; coactis inter cetera non infrequenter eum in finem comitiis (7. 25-27.): hoc uno a quibusdam Criticis reprehensus: quod nimio Alchymix, Astronomix, immo & equorum studio abreptus, bonam regiminis partem velut in otio transegerit.

Verum cum Turcis, ter sancta fœdera insuper habentibus, gravissimum & diuturnum ancipiti Marte, mutisque cladibus bellum gessit (10-23.) victor eorum, testibus nummis, existens anno 1595. quo profligatis hostibus *Strigonium* (11-15.): anno 1598. quo *Laurinum* (19.): anno 1601. quo *Alba Regalis* recepta fuit (20.), Turcis non multo post acie devictis: & anno 1603. quo recuperata Transilvania hostes ad Budam denuo fusi sunt (21.). Contra adversam nonnunquam expertus fortunam; cum humana (10.) tum vero præcipue Divina exorare auxilia sætegit (16. 18.): nihil interim, quod etiam publico testatus est monumento (17.), antiquius habens, quam ut Dei voluntas, quemadmodum in ceteris omnibus, ita & hic quoque perficeretur. Huic bello cumprimis sanguinolento finem tandem anno 1506. imposuere viginti annorum induciæ (23.) biennio ante nequicquam agitatæ. (22.)

Hungariæ regno hunc in modum asserto, haud tamen diu fructus est Cæsar, sed eodem æque ac Bohemia, MATHIÆ fratris artibus exutus, vitam demum ipsam, quam cœlibem vixit, anno 1612. die X. Ianuarii amisit.

Symbo-

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

Symbolum: OMNIA EX VOLUNTATE DEI frequentius ab eo usurpatum ferunt; in nummis tamen nostris conceptis hisce verbis haud legendum: quanquam quid simile inter illos occurrat (17.); cum contra, iisdem nummis edocentibus, Romanorum Rex (4) ac Imperator (5.) salutatus, aliud, Christiano Principe apprimè dignum, adhibuit: A DOMINO REGNUM VENIT IMPERIIQUE POTESTAS.

Tab. XII.

Nummi eius tam usuales, quam mnemonici cælatoris peculiaris reperitur in *Electis Iuris Publici* (a). Eidem MAXIMILIANUS II. pater cum uxore & liberis præfens ipse interfuerat. Frequentissima quoque aderat Hungariæ Nobilitas; nam ut ISTHUAÑFIUS (b), qui hanc inaugurationem paucis perstinxit, narrat: *Convenerant Ungari quoque tot & tantis, per retroactos annos iactati calamitatum procelis, eo quo maiore & splendidiore poterant numero & apparatu: sic ut bis mille & quingenti equites, nullo ex confinis milite subducto, egregie auro & argento compti & exornati, spectatuque imprimis digni, in castris, patenti in campo prope urbem positis, recenserentur. M. Imp. ar. missilis.*

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI.

I.

Tab. XII.

RVDOLPH9. ARCHIDV. & AVSTRI. a. Clypeus quadripartitus, corona tectus, prima areola tæniæ Hungariæ exhibet, altera eiusdem regni Patriarchalem crucem, tertia Dalmatiæ pardalina capita, quarta vero leonem Habsburgicum, vel pantheram Styriæ. Medio incumbit scuto parmula, fascia Austriaci insignis.

Aversa sequenti epigrammate, lineis quatuor absoluto, impletur: CORONATVS. EST. REX. IN HVNGARIA. 1572.

Ordinur RUDOLPHI nummos a missili, cuius delineationem hic damus, sparso *Pofonii*, cum Archidux die xxv. Septembris anno in typo notato, coronam regni Hungariæ acciperet; neque enim alium isto vetustiore, qui in memoriam Archiducis cufus sit, reperimus.

Huius solemnitatis descriptio

(a) Tom. VII. pag. 115.

peculiaris reperitur in *Electis Iuris Publici* (a). Eidem MAXIMILIANUS II. pater cum uxore & liberis præfens ipse interfuerat. Frequentissima quoque aderat Hungariæ Nobilitas; nam ut ISTHUAÑFIUS (b), qui hanc inaugurationem paucis perstinxit, narrat: *Convenerant Ungari quoque tot & tantis, per retroactos annos iactati calamitatum procelis, eo quo maiore & splendidiore poterant numero & apparatu: sic ut bis mille & quingenti equites, nullo ex confinis milite subducto, egregie auro & argento compti & exornati, spectatuque imprimis digni, in castris, patenti in campo prope urbem positis, recenserentur. M. Imp. ar. missilis.*

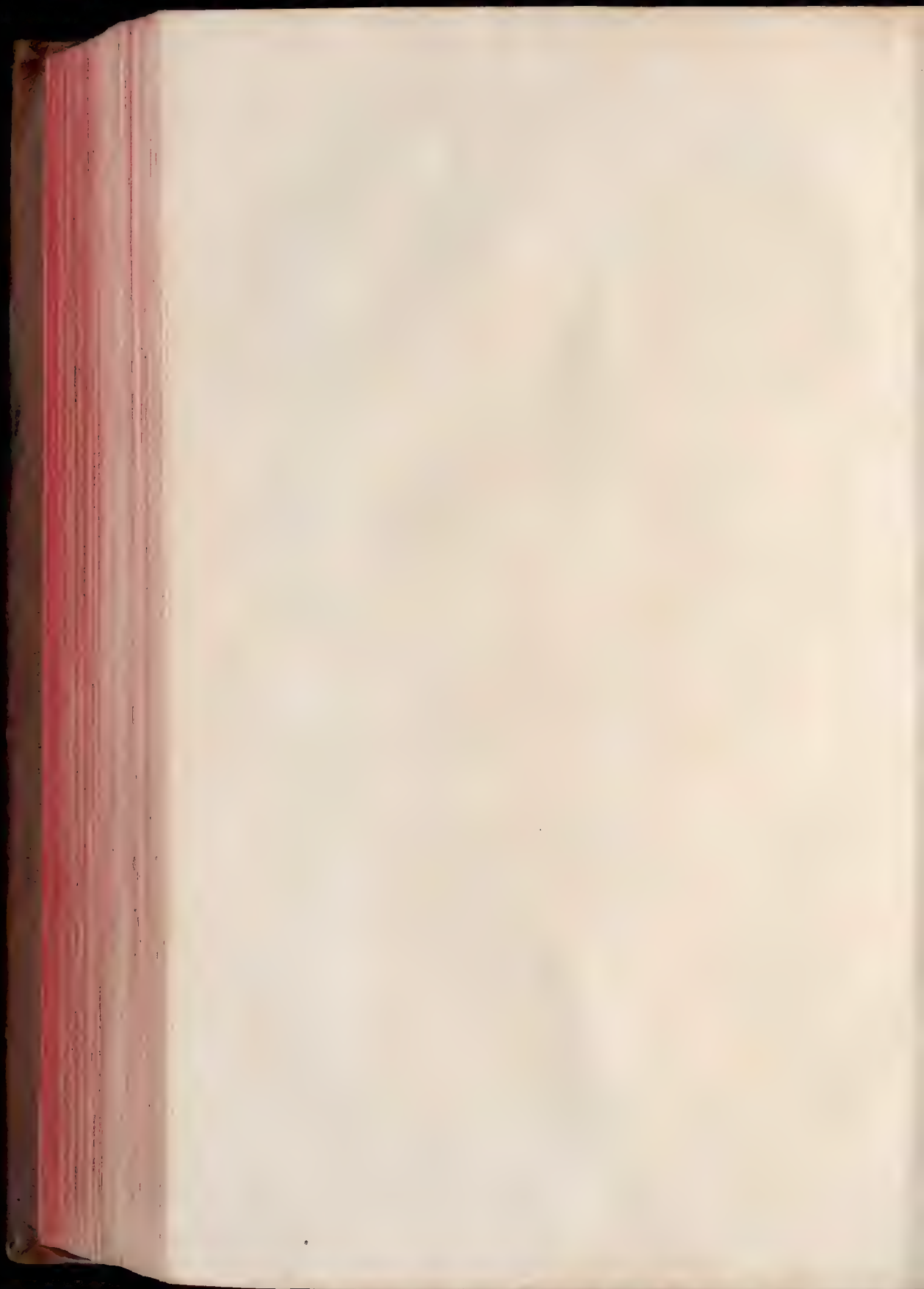
II.

Antica pars nil nisi litteras tam in area, quam margine, præmissa crucicula continet, quæ hunc in modum iungendæ: RVDOLPHVS. II. D. ei G. ratia ROM. anorum REX. EL. cctus XXVII. OCT. obris COR. onatus I. NOV. embriis M. D. LXXV. RATISB: ona. Po-

(b) Lib. xxv. in princip.

RVDOLPHI II. Numismata et monetae. Tab. XII.

Tab. XII. Postica mensam exhibet, cuius quatuor angulis impositi totidem globuli, quinto superius, velut in aere suspensio: addito, præposita crucicula, in margine titulo: CONSENTIENTIB. *us* VOTIS.

Adversa nummi argumentum satis clare edocet: annum diesque cum electionis, tum inaugurationis RUDOLPHI in Regem Romanorum, accurate consignans. Difficultas tamen nonnulla circa alteram faciem occurrit: non quidem quoad nummi argumentum; nam etsi LOCHNERUS infra laudandus, sese expedire haud posse fateatur, quid sibi mensa illa, globulis conspersa, velit? ut quæ areæ luxuriæ, quam *Billiard* vocamus, haud abfimilis sit; ipsa tamen averfæ inscriptio fat clare loquitur, globulos istos pro votis, seu latinus, pro suffragiis eligentium sumi debere: CONSENTIENTIB. *us* VOTIS. Itaque globuli illi, qui variis in locis pro calculis, ad numeranda suffragia, adhiberi solent, nihil admodum difficultatis habent.

Sed cur quatuor tantum eiusmodi calculorum mensæ impositi, quinto veluti in aere hærente? cum contra in nummo maioris moduli, mox ex LUCKIO subiiciendi, sex omnino calculi, septimo pariter supra impendente, numerentur. Videri posset, hac differentia innui: RUDOLPHO sub initium, præter patris suffragium, quod quinto globulo, in eminentiori loco, utpote Cæsareo, eidem, quæ ex iure Regni Bohemici competente, exprimitur, non

Tom. II. P. II.

nisi quatuor Electorum assensum favisse, reliquis dissentientibus. Sed huic coniecturæ obest non solum Scriptorum eius ætatis silentium; sed etiam epigraphe ipsius nummi: utpote *consensum* Electorum omnium non obscure exprimens. Denique *Regis Romanorum Electi* titulus, nummum perfectio iam negotio prodidisse, arguit. Quo posito, res invidia non caruisset, quorundam Electorum dissensum huiusmodi publico notum facere monumento.

Rectius itaque ad errorem refugimus, vel a monetario, vel auctore nummi commissum, qui cum festinanter typum hunc (ut in eiusmodi occasione facile contigit) incidisset, duos omnino globulos ex incuria omisisse credendus est; in subsequenti typo accurate emendatos. Similem fere correctionem observavimus in parte huius Nummothecæ I. pag. 138. num. xx. quæ hanc coniecturam quoque confirmare potest. LOCHNER. *ad an. 1742. p. 389.*

III.

Convenit hic typus cum præcedenti: hoc observato discrimine, quod in mensa averfæ faciei non quatuor, sed sex omnino globuli conspiciantur, cuius rei causam ad numerum mox antecedentem reddere conati sumus. LUCK. *p. 259.*

IV.

RUDOLPHVS. II. D: ei G. ratia ROM. ANORUM REX. Caput Regis corona radiata ornatum, ad pectus cum lorica, paludamento, & crispo collari, ac bar-

L

bata

RUDOLPHUS II. sum.
bata facie, ad lævam conver-

In averſa littera capitalis nominis RUDOLPHI, ſuperimpendente corona, cernitur: ſubtus autem globus Imperii, cruce inſtructus, inter ſceptrum & gladium, duosque lauri ramos, adieſto in ambitu verſu:

A. DOMINO. REGNUM. VENIT.
IMPERIIQUE. POTESTAS.

Eodem lemmate uſus eſt RUDOLPHI pater MAXIMILIANUS (a), cum Rex Romanorum creatus & coronatus fuerat. Hinc dubium non eſt, quin & hic quoque nummus ſimili occaſione prodierit; quod & LUCKIUS, a quo eundem mutuat ſumus, animadvertit.

Similem quoque deſcripſit
b CL. KOEHLERUS (b) eumque una cum præcedenti inter *miſſiles* computat.

Corona radiata obteſtus eſt RUDOLPHUS; quia nimirum ante hanc coronam iam binas alias, *Hungaricam* ſcilicet & *Bohemiam* acceperat. *Id. ibid.*

V.

RUDOLPHUS II. D. ei G. gratia ROM: anorum IMP: erator AVGV: ſtus. Effigies Cæſaris ut num. præcedenti, dempta corona radiata. Siglæ, in imo a monetario adieſtæ, nummum cum PRI *vilegio* Cæſareo prodiſſe, inuunt.

Altera pars cum antecedenti convenit, docetque, ſymbolum a RUDOLPHO ſub coronatione in Romanorum Regem, uſurpatum, ab eodem quoque, ut Imperatore, frequentatum

ſuiſſe. Cuſus eſt enim anno 1576. quo is patri in Imperio ſucceſſit, atque *Regnum Imperiique poteſtatem* in ſe iam ex integro devolutam vidit: quod & titulus *Romanorum Imperator Auguſtus*, in adverſa legendus, evincit, eidem, MAXIMILIANO patre etiamnum in vivis agente, haud quaquam competens. *M. Imp. ar. pond. ſemunc.*

VI.

Adverſa litteram grandiorē, *Rudolphini* nominis initialem, exhibet, impoſita eidem corona Imperiali clauſa. Ad latera hinc ſigla IMP illinc II. legitur; ut ſenſus ſit R. *udolphus II. IMP. erator.*

In averſa cernuntur inſignia *Imperatoria*, gladius & ſceptrum, in decuſſim poſiti, ſupra imminente aquila Cæſarea bicipiti: ſubtus vero globo Imperii, cruce inſtructo, comparente. Quæ ſingula nummum percuſſum fuiſſe docent, cum RUDOLPHUS Imperii clavum ſuſcepit: ut adeo, mirum ſit, fuiſſe, qui hunc nummum ſub coronationis in Regem Romanorum ſolemnia, populo ſparſum exiſtimabant (c). *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

VII.

Adverſa effigiem Imperatoris, fere ut num. v. oſtendit, cum perigraphe (in qua tamen, ut ſæpe etiam in conſequentibus, uſitatiffima illa formula *Dei Gratia*, neſcio cuius culpa, omiſſa eſt): RUDOLPHUS II ROM: anorum IMP: erator AVGV: ſtus.

In

(a) Hic ſupra pag. 52. num. XII.

(b) M. B. L. P. VII. p. 398.

(c) Vid. recens apert. Groſſ. Scrin. ſuppl. I. p. 116, tab. X. n. 117.

Tab. XII.

In averſa aquila volitans ad cœlos contendit, ubi inter ſolis radios corona laurea obſervatur. Adiicitur titulus SALVTI PVBLICÆ.

Etiſi hic nummus nota chronologica careat, vero ſimiliter tamen cum LUCKIO ad annum 1582. quo Imperator prima Ratiſbonæ comitia celebravit, referendus eſt. Agebatur in iis præcipue de ſumptibus, ad fines Hungariæ tuendos requiſitis. Quæ res tum difficultate non carebat. Ut igitur Imperii Ordines faciliores ſibi redderet Cæſar, cum privatim, tum etiam publico hoc monumento innuere voluiſſe videtur, ſe nonniſi utilitatem, *ſalutemque publicam* unice ſpectare, quam, niſi hoſti immaniſſimo ita occurratur, ut de eo etiam palmæ ſeu coronæ laureæ colligi poſſint, in maiori identidem discrimine verſari neceſſe ſit. Certe ad diſcrimen, univerſo orbi Chriſtiano imminens, in tempore avertendum, atque adeo ad *ſalutem publicam* procurandam, pecunias ab Imperio collatas fuiſſe, in *Receſſu Imperii* eodem anno emanato, hic exteriorem marginem tantummodo implent.

Potuit tamen & nummus RUDOLPHI honoribus ab aliis tribui; ut qui ob præclaras animi dotes, SALVTI PVBLICÆ, ut qui maxime, invigilaturus, eamque procuraturus videbatur. *M. S. B. ar. fuſ. pond. 1. unc. & ibid. ex a. M. S. I. Vindob. a. & M. BUOL. pl. itemque apud LUCK. ſed inverſis pro more figuris*

VIII.

RVDOLPHVS. II. D. ei G. RA-
TOM. II. P. II.

(a) In corpore *Receſſuum* pag. 891. S. 6.

tia ROM. *anorum IMP. erator* RUDOLPHVS II. IMP.
SEMP. *er* AVGVST. *ms.* Imperator cataphracta indutus, gladio præcinctus, cumque corona in capite, ſtans, dextra ſceptrum tenet, ſiniſtra globum Imperii crucigerum.

Averſa exhibet aquilam *Imperii* bicipitem coronatam: ſupra capita eminent circuli: pectori impositum eſt quadripartitum ſcutum, aurei velleris torquæ cinctum, cui medio incumbit minor clypeus. Illud area prima & quarta tæniæ *Hungaria*, ſecunda vero & tertia *Bohemicum* leonem repetit. Huic, iterum bipartito, inſunt tænia *Auſtriaca*, *Burgundieque* teſſera. In margine, inſcriptionis loco, comparent quatuor & viginti clypei, regnorum & provinciarum, quæ Domui Auſtriacæ parent, ſymbola exhibentes.

Similem fere nummum, totidem ſcutis ornatum, iam ſupra dedimus inter nummos MAXIMILIANI II. num. xv. p. 53. tab. VII. ibi in iis diſponendis alius ordo: duplici ſerie ad normam caudæ pavonis explicatæ, ſervatus; hic exteriorem marginem tantummodo implent.

Elegans hoc numiſma anno 1582. durantibus comitiis Ratiſbonenſibus, cuſum fuiſſe docet LUCKIUS. Quam quidem opinionem etiſi haud impugnamus, quia tamen nec nota temporis, nec aliud in nummo occurrit, quod id ſummo pere ſuadere videatur, eum non immerito in medio relinquimus.

Extat porro in Nummophylacio noſtro aliud numiſma,
L 2 ſem.

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

semunciam & duas drachmas appendens, cuius adversa pars eadem prorsus est, quæ in nummo proxime sequenti, adversa vero itidem huic *Luckiano* ectypo respondet, easdemque parmulas cum aquila bicipiti refert: hoc solum interposito discrimine, quod inter crura aquilæ numerus anni 1589. compareat; quo tempore, cum nulla in Imperio comitia celebrata fuerint, saltem hic posterior de iisdem interpretari haud poterit: atque adeo uterque, cum pro uno haud maior, quam pro alio ratio pugnet, pro honorario duntaxat habendus erit, ab artifice *Valentino MAHLER*, cuius nomen in antica nummi sequentis, quemadmodum etiam in archetypo nostro, apparet, Imperatori forte oblatus.

Id præterea suadere videtur Cæsaris habitus, & ornatus Maiestatis, nec non congeries ac multitudo scutorum; quæ singula alieno potius, quam Cæsaris consilio facta ac publicata fuisse videntur. *LUCK. p. 285. Aversa itidem in M. S. B.*

IX.

RVDOLPH:US II. D. ei G. ratia ROM: anorum IMP: erator s. emper A. ugustus GER: mania VNG: aria BOH: emia REX. ARCH: idux AV: stria. Imperator eodem habitu, quo numero præcedenti: sed hic corona radiata obiectus, equo strato insidens, sinistrorsum vehitur, secus ac in *LUCKII* typo, ubi ob solitam figuræ conversionem Cæsar sceptrum sinistra gerit. Inferius in area & exergo siglæ comparent, a *LUCKII* chalcographe omiffæ: v. *alentinus M. Tab. XII.*

grapho omiffæ: v. *alentinus M. Tab. XII.*
ahler C. um PRIVI: legio C. asareo.

Aversa litteram *Rudolphini* nominis initialem, formæ grandioris, corona Cæsarea obiectam, atque in ventre globum Imperialem gerentem, suppositisque sceptro & gladio decussatis, sistit, addito numero *secundario*. Assistit a dextris figura muliebris stolata, *IUSTITIÆ* videlicet typus, dextra, qua gladium tenet, scuto *Hungarico* coronato innixa: altera *PACIS* simulachrum, a sinistris, eodem modo lævam, qua olæ ramum gerit, in scutum *Bohemicum* coronatum reclinat. Ambæ dictam litteram R. sustinent. Superne nota chronologica 1590. in *LUCKII* ectypo omiffa, inferne autem aquila simplex, cuius pectori parmula est impressa, quæ in nostro quidem aquilam in *LUCKII* vero bipartita, hincænam *Austria*, inde baltheos *Burgundicos* refert.

In margine inscriptionis locum occupant siglæ duodecim, quarum singulæ diademate vel Imperiali, vel Regali, vel denique Archiducali opertæ. Earum ordo sic procedit: R. *udolphus I. A: lbertus I. LE: opoldus A lbertus II. Fridericus III. LA dislaus Fridericus IIII. M a ximilianus I. PH: ilippus C. arolus V. FE: rdinandus M. aximilianus II.*

Hæc satis proluxa nummi oeconomia, tota haud dubie a *Valentino MAHLER*, scalptore Norimbergenfi, profecta est. Docet id non solum adscriptum eius nomen, obtentumque, nummum vulgandi privilegium, quod

Tab. XII. quod eundem suo ipsius studio, non iussu Cæsaris signatum arguit : sed & ipsa posticæ partis dispositio, quæ in legitimum ordinem simul atque fidem historicam peccat. Ponitur enim post ALBERTUM I. LEOPOLDUS, cognomento *Gloriosus*, cuius locum FRIDERICUS *Pulcher* occupare debuerat; cum hic a contrario sub FRIDERICI III. nomine post ALBERTUM II. subsequitur. Præterea omissus est PHILIPPUS *Pulcher* Rex Hispaniæ, MAXIMILIANI I. Filius, licet is longe potiori iure, quam laudatus LEOPOLDUS in hunc album referendus fuisset; cum id in mente, uti haud difficulter intelligitur, habuerit auctor, ut integram seriem Augustorum Regumque a RUDOLPHO I. ad eundem nominis secundum texeret. Quare aut LEOPOLDUS, utpote nunquam coronatus, negligendus fuerat omnino, aut alii quoque ex Augusta familia, quibus Regia aut Imperialis corona similiter nunquam obtigit, recensendi.

Per errorem quoque lapsus est LUCKIUS, typum suum, nota temporis carentem, ad comitia, Augustæ Vindelicorum anno 1582. celebrata, reponens; cum aliud suadeat noster, annum Christi 1590. expressè referens. Hoc ipso quidem anno comitia *Deputatorum* Francofurti habita sunt, sed aliis rationibus haud suppetentibus, nummum eorundem memoria cufum fuisse, statuendum haud videtur. *M. Imp. pl. ex lami-*

nis compactis. LUCK. p. 285. RUDOLPHUS II. IMP.
sed conversis figuris.

X.

Adversa eadem prorsus est, quæ num VII.

In averfa monstrum, lupi specie, caudæ loco serpentem trahens, erecto supra tergum colubro, pedibusque uncis, quasi fren dens, contra oppositum clypeum & gladium, nubibus cinctos, adiecto lemmate ex VIRGILIO (a) desumpto : TV NE CEDE. MALIS, supple: *sed contra audentior ito.* Eodem lemmate usus est CAROLUS V. (b)

Nummo hoc symbolico animos Procerum Imperii excitare satagebat Cæsar, ad capefenda arma contra Turcam, quem monstro assimilavit; quippe, quod ictis foederibus ruptis, Hungariam depopulabatur, & Remp. Christianorum pectus daturus, iam iam imminabat. Quare & lemmate illo *Virgiliano* usus est: *Tu ne cede malis*, & Christianorum arma nubibus circumdari iussit, quasi præfagiens: cælum auxilio adfuturum. Nec frustra fuit Cæsar; celebratis enim anno 1594. Ratisbonæ hac de causa comitiis, LXXX. mensium Romanorum auxilia ad bellum Turcicum in sex menses ab Imperio obtinuit (c).

In memoriam horum comitiorum cufus est nummus, quadrangulatus cum inscriptione Germanica: in averfa continens scuta iuncta Imperatoris & civitatis Ratisbonensis. Eius

L 3

deli-

(a) ÆNEID VI. v. 95.
(b) P. I. huius Nummothecæ tab. XXIII.
DUM. XLVIII. p. 90.

a

b

c

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

delineationem, unacum hac
mox explicata, habes apud Lu-
CKIUM p. 342.

XI.

RVDOLPHVS II: ROM: *anno-*
rum IMP: *erator* SEMP: *er* AV-
GV: *tus*. Effigies Cæsaris ar-
mata, cum crispo collari, ca-
pite laureato, ad lævam con-
verso.

Aversam inscriptio Germa-
nica, septem lineis comprehen-
sa, occupat, latine sic sonans:
anno 1595. Christiani profligatis
Turcis, Strigonium expugnant die
II. Septembris.

Hanc obsidionem, quæ
cum hoc, tum præcedenti an-
no multo Christianorum fan-
guine stetit, fuscè describit IST-
HUANFRIUS (a). Unde pariter
discimus, eam Duce *Carolo*
MANSFELDIO Cal. Iulii cœptam,
eoque ex profluvio ventris sub-
lato, a *MATHIA* Archiduce,
in locum defuncti succedente;
continuatam, atque urbe A-
quaria die XIV. Augusti capta,
arcem demum secundo Septem-
bris redditam fuisse: cum Tur-
ci antea, *OSMANNO* Duce, ob-
fessis auxilium laturi, die IV.
Augusti prælio superati fuissent,
castris eorum captis atque di-
reptis, qua de utraque re
nummus mentionem ingerit.
M. Imp. ar. pond. i. dr.

XII.

RVDOLPHVS II ROM *anorum*
IMPERATOR AVG *ustus* REX HVN-
GARIAE *BOEMIAE*. Effigies Cæsa-
ris armata, adversa fronte, cum

torque aurei velleris, crispo col-
lari, & laureato capite. TAB. XII.

Aversa capricornum exhibet,
globo terrestri incumbentem,
superne aquila simplici ad cœ-
los evolante. In area a sinistris
stella cernitur, additurque in
ambitu lemma: FVLGET CÆSA-
RIS ASTRVM, fere ut alicubi
VIRGILIUS (b):

Ecce Dionai processit CÆSARIS
ASTRVM.

De hoc eodem etiam SÆTONIUS
(c): *Ludæ, quos primo consecra-*
tos ei CÆSARI heres AUGUSTUS
edebat, stella crinita per septem
dies continuos fulsit, exoriens cir-
ca undecimam horam. Credi-
tumque est, animam esse CÆSA-
RIS in cælum recepti, & hac de
caussa simulacro eius in vertice ad-
diur stella. Et hanc quidem stel-
lam in nummis IULII, post eius
fata cufis, videre est apud OI-
SELIVM. (d) BIEVM (e), al-
iosque, ubi vel crinita vel foli-
to more depingitur. Hinc lau-
dati duumviri recitatum modo
VIRGILII versum de cometa,
post mortem CÆSARIS aparen-
te, interpretantur. Hoc vero
Cæsaris astrum in præsentī num-
mo spectari, vel ideo statui ne-
quit, quod hic longe aliud, quam
consecratio, aut quid simile
quærendum sit. Accedit ca-
pricornus, signum cœleste,
quod ab AVGUSTO, ad suam
indicandam genesin, in antiquo
nummo vulgatum, atque a
Fl. VESPASIANO repetitum fuisse
supra retulimus (f).

Sed neque ad genesin RU-
DOLPHI hic respici potest, cum
is

(a) Lib. XXIX. p. m. 402. seqq.

(b) Eclog. IX. v. 47.

(c) In IUL. CÆS. cap. ult.

(d) Loc. cit. tab. CVI. n. XXI. & XII.

(e) Supra laudat. tab. III. num. I. & II.

(f) In MAXIMIL. tab. VII. n. XXVIII. p. 60.

Tab. XII. is in signo *geminorum*, MENT-
 LIO teste (a) natus fuerit. Cum
 itaque Capricornus, *Felicitatis*
 signum sit, uti in adducto lo-
 co breviter animadvertimus :
 videtur ad hanc ipsam cum præ-
 senti, tum aliis mox subiicien-
 dis nummis adludi, & si LU-
 CKIUM, qui binos alios, mox
 adducendos, huic nostro simi-
 les, vulgavit, audiamus: singu-
 li ob Strigonium, cæsis hosti-
 bus receptum, cusi fuerunt,
 quo quidem tempore fortuna
 quasi singulari fidere Cæsari af-
 fulsisse videbatur. *M. Imp.*
a. deaur. & S. B. ex stanno.

XIII. & XIV.

Hæ duæ averfæ ex LUCKIO
 desumptæ sunt, quarum adver-
 sa apud eundem reperienda,
 cum præcedenti in omnibus con-
 venit: nisi quod prior illa for-
 mæ ovatæ, LUCKIANA vero or-
 biculatæ sit; quamobrem repe-
 titæ delineationi superfedendum
 duximus. Porro post vocem
 IMP. omissum est AVG. quod
 forte oscitantæ artificum adscri-
 bendum. Denique eandem
 quoque adversam partem, a-
 versa omisâ, HERÆUS in suas
 tabulas retulit.

Prior harumce averfarum
 partium symbolum exhibet, in
 proxime antecedenti iam visum,
 sed more solito inversum. Epi-
 graphe quoque variat; nam
 hæc ita habet: VADVNT SOLI-
 DA. VI. quæ verba innuunt,
 res bellicas bene procedere, si
solida vi agantur.

Alterius nummi averfâ pe-
 nultimo quidem quo ad lemma

ipsum respondet, sed, omisso
 globo, Zodiacus, imminente ei-
 dem corona, adpictus est, in
 cuius parte inferiori Capricor-
 nus apparet, superne vero a-
 quila contra duas stellas volitat.
 Utriusque explicatio, qualis
 qualis, ex præcedenti repeten-
 da. LUCK. p. 355.

XV.

RVDOLPHVS II. IMPER. ator
 Effigies eiusdem ut num. XI.

Pars altera omnino conve-
 nit cum num. XII. nisi quod
 aquila hoc loco sceptrum dex-
 tra falcula teneat. In omnibus
 hisce nummis Imperator laurea-
 tus sistitur, quod LUCKII opi-
 nionem inter cetera firmare vi-
 detur. *M. Gottovic. ar.*

XVI.

Aquila, Iovis ales, volitans,
 sinistra falcula telum vibrat, ad-
 iecta in ambitu epigraphe: AD-
 IVTORIVM. DOMINI. SIT. INI-
 MICIS. TIMOR.

Aversam hæc inscriptio,
 octo lineis comprehensâ & coro-
 næ laureæ inclusa, implet: D EO
 O PTIMO MAXIMO RVD. olpho II.
 CAES. ari AVG. vsto ET. EXERCIT-
 IVS IN. TVRCAM. MILITANTI-
 BV. HOC. ANIMI. ET VIRTV-
 TIS. MONVMENTVM. FIERI. *Fecit*
 1596.

Argumentum averfæ gra-
 tulatorium est, ob res adver-
 sus Turcam superiori anno for-
 titer gestas: adversæ vero
votivum esse videtur: quod an-
 no 1596. qui in nummo sig-
 natur, fratribus Cæsaris, MA-
 XIMILIANO in superiori, MA-
 THIE

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

THIE in inferiori Pannonia, res belli contra Christiani nominis hostem commissæ erant: unde auxilium Divinum in epigraphe averfæ efflagitur. (a)

a averfæ efflagitur. (a)

Quod reliquum est, SCHOE-
BELIUS averfæ huius numisma-
tis parti aliam anticam tribuit,
b (b) eamque sic describit: „A-
„ quila biceps rupi insiftens, ca-
„ put alterum foli obvertit, al-
„ tero repentem ac iam immi-
„ nentem repellit serpentem. „
Sed huius nummi archetypon
videre non contigit. Extat ta-
men idem apud TYPOTIUM (c),
c cum lemmate: VTRVMQVE. I-
dem SCHOEBELIUS alium quo-
que describit, a nobis pariter
non visum. „Adversa, inquit,
„ duas palmas nexas continet,
„ in medio corona laurea cum
„ inscripto titulo: RUDOLPHUS II.
„ CAES. AVG. Aversa exhibet
„ HERCULEM, quadrigis in nu-
„ bibus vectum, cum lemma-
„ te: SIC AD ASTRA. Eandem
aversam laudatus quoque Ty-
d POTIUS affert (d), sed ubi
sol, non HERCULES in quadri-
gis. LUCK. p. 360.

XVII. & XVIII.

Antica, media inter duas
posticas, atque ad utrasque per-
tinens, eadem fere est, quæ
num. XII. paucis litteris, ad in-
tegritatem duntaxat vocabulo-
rum facientibus, hic loci omif-
fis.

In priori averfa afflumen e nu-
bibus ad stellam dirigitur, quam
luna subtus cornibus quasi at-

tingit & comprimit, addita epi-
graphie: WIE. GOTH. WIL. id
est: *secundam Divinam volunta-
tem.*

In altera aquila, *Imperato-
ris* symbolum, ostenditur, dex-
tra falcula telum vibrans, sin-
chedam comprehendens, in-
scripta voce: ADSIT, cuius mox
laudatus SCHOEBELIUS duplicem
adfert interpretationem, qua-
rum prior hæc est: A *diuvante*
domino superabo imperatorem
Turcarum. Eandem ample-
xus quoque est KIEFFERUS (a),
& ante hos TYPOTIUS (b). Al-
tera minorem veri speciem præ-
ferens, sic sonat: A *ustriaca do-*
mus stabit in throno.

Verum utramque hanc ex-
positionem satis refutat adver-
sa pars nummi proxime præ-
cedentis; quandoquidem eius
epigraphe singulas has litteras
singulis vocibus hunc in modum
reddat: A *diutiorum domini sit*
inimicis timor. Nimirum quæ
in priori nummo integris ver-
bis, hic singulis litteris initiali-
bus scribuntur.

Ex his iam argumentum
ipsorum nummorum eruendum
est. LUCKIUS quidem eos ad
annum 1598. reponit, asse-
rens: honorarios esse, cusos-
que in comitiis Ratisbonensibus,
in quibus Imperator, missò MA-
THIA fratre, Ordines Imperii ad
ferenda pro bello Turcico pro-
sequendo auxilia, sollicitabat.
Sed malumus eum in annum
præcedentem remittere, quo
idem

(a) THUANUS lib. CXV. p. 635.

(b) Sinnreiche Reden der Oesterreich.
Kayseren.

(c) Supra laudat. P. I. p. 56.

(d) Pag. 55.

(e) Dissert. de Domo Habsburgo-Austr.
p. 281.

(f) Loc. cit. p. 55.

Tab. XII. idem bellum, biennio fere parum feliciter administratum, validius urgebat. Etenim anno 1596. non Zolnocum solum a Cæsareis frustra obsessum, ac Temeswaria a SIGISMUNDO, Transilvaniæ Principe, bis eodem anno nequicquam tentata; contra vero Agria, munitissima Hungariæ Superioris arx, a Turcis expugnata fuit: sed & idem Christianus exercitus, cum die xxvi. Octobris ad Crestesum, non longe ab Agria, hostem profligatum, castris exuisset, a superveniente cum quadraginta milibus hominum CICALA, qui ultimum ducens agmen, integer confusus, prædæque intentos, aggressus erat: ita cæsi sunt, ut victoria, quæ iam in manibus erat, eriperetur; eo-que prælio, ISTHUANFFIO supputante, quiaque aut sex milia equitum, totidemque pedum Christianorum interierint
a (a): quanquam ex hostibus duplo maior numerus, tribus in præliis, occubuisse feratur.

Non multo felicior fuit annus proxime subsequens. Nam etsi sub expeditionis primordia PALFFIUS Tatam, ac MAXIMILIANUS Archidux, cui Imperii summa denuo collata fuerat, Papam levi cepissent opera: reliqua tamen ætate nihil admodum memorabile fructuosumque gestum est; quin potius Laurinum a MAXIMILIANI, & Temeswaria a SIGISMUNDI Transilvani copiis irritò conatu denuo circumfessæ: Turcis interrim Tatam arcem, inspectanti-

TOM. II. P. II.

(a) THUANUS lib. ckv. p. 636. ISTHUANFFIUS lib. xxx. p. m. 431. seq.

bus Cæsarianis, denuo recuperantibus (b).

Ergo ut meliori adversus hostes suos fortuna uteretur Imperator, præter humanum, in dictis comitiis sollicitatum, ante omnia Divinum, quod hostibus terrorem incutiat, hic implorat auxilium: voluntati tamen supremi Numinis se suæque omnia, animo vere Christiano ita permittens, ut quidquid id est, quod petit, ex eius arbitrio ac voluntate fieri cupiat.

Atque inde esse videtur, ut una eademque antica pars duabus posticis iuncta fuerit; cum ambæ eodem spectent, nec altera sine altera commode intelligi queat. LUCK. loc. cit.

XIX.

Adversam, præmissa corolla cum duobus palmæ ramis, eidem decussatim impositis vel immixtis, inscriptio, novem lineis expressa, occupat, quæ latine sic reddi poterit: anno. M. D. xcviii. munita urbs Laurinum die 29. Martii, stili novi, admirabili Dei auxilio ex Turcarum potestate retracta est. Quæ de causa soli Deo gloria. Ad duntur siglæ artificis valentini M. abler.

In averfa schema munitæ urbis Laurinensis, adiecto lemma: OMNIS VICTORIA A DOMINO. Infra scriptum est: CVM PRIV. ilegio: medio huius scripturæ loco interposita parmula, corvum referens; ducto nominis Laurini etymo a voce Raab,

M

quæ

(b) Id l. c. & THUANUS lib. cxix. p. 770.

RUDOLPHUS II. IMP. b

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

quæ Germanis *corvum* signifi-
cat.

Occasionem nummi ipsa e-
ius epigraphe satis clare edocet.
Ea *admirabili Dei beneficio* ur-
bem expugnatam fuisse innuit,
quibus fere verbis ISTHUAFFIUS

- a (a) quoque utitur, qui cum rei
seriem diffuse enarrasset, de-
mum sic concludit: *Hunc in
modum ADMIRABILI DEI BENE-
FICIO Iaurinum recuperatum est,
non toto quadriennio a Turcis pos-
sessum.* Capta est autem ab *Al-
phonsô*, Comite de SCHWAR-
ZENBERG, unius duntaxat no-
ctis labore; qui porta urbis,
machinæ bellicæ, non diu ante
inventæ, quam *petardam* vo-
cant, applicatione, disiecta,
militem introduxit, anno & die
in nummo notatis. *M. Imp.
ar. sicilicus.*

XX.

Adversa cum num. XII.
convenit, solo nummi modulo
excepto.

In averfa aquila, vento me-
ridiano ex nubibus afflata, glo-
bo terrestri insistent, sinistra fal-
cula lunam comprimit bicornem,
adieceto in ambitu lemmate:
CUI MILITAT AVSTER. fere ut
b alicubi (b) CLAUDIANUS:

*O nimium dilecte Deo, CUI MI-
LITAT ÆTHER.*

Ex aquila, *Imperatoris* sym-
bolo, lunam, *Turcarum* tes-
seram, comprimente, apertum
est, victoriam quandam hic de-
signari. Æra quidem incerta;
sed si expendimus acta anni

1601. in bello Turcico, reperi-
mus mense Septembri *Albam*
Regalem a Cæsarianis captam,
posteaque ad eandem urbem
Turcas in pugna victos fugatos-
que fuisse. Quare nummus iste
forsitan occasione huius victo-
riæ signatus fuit. *M. Imp. ar.
pond. semunc. & sicilic.*

XXI.

RVDOLPHVS. II. ROMANORVM. Tab. XII.
IMPERATOR. SEMP. ER. AVG.
ustus. Protome Imperatoris ar-
mata, insigni aurei velleris con-
spicua, cum collari & paluda-
mento, veterum ad instar, dex-
tra ad pectus composita, fini-
stra parazonium tenet, capite
laureato, ad lævam converso.

In averfa FORTUNA feminu-
da, sine alis (nam sine his etiam
olim ad denotandam *stabilitatem*
eius (c) depictam fuisse con-
stat) acervo manubiarum inter
binos captivos, manibus post
terga revinctis, ad pedes eius
assidentes, insistent, coronam
lauream effert dextra, sinistra fa-
cem extinguit, cum epigraphe:
VICTORIA DACICA.

Profligato anno 1599. Car-
dinale BATHORIO, & Transil-
vania recuperata, cufum esse in-
signe hoc maximi moduli nu-
mismæ, tradit LUCKIUS loco in-
fra citando, & post eum *Mar-
tinus SCHMEJZELIUS* (d). Sed
non minus commode ad annum
1603. refertur, quo & suba-
cto ad diem XXII. Augusti *Mo-
se Siculo*, Transilvania Cæsari
denuo subiecta, atque eiusdem
anni

(a) Lib. XXXI. p. m. 441. seqq.

(b) De Consul. III. HONORI.

(c) Vid. OISEL. sepe laud. p. 380. n. IX.

(d) Erläuterung Gold- und Silber-Mün-
zen von Sibenburgen p. 40.

RVDOLPHI II. Numismata et monetae. Tab. XIII.

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

*Nummi oblati.
et iconici.*

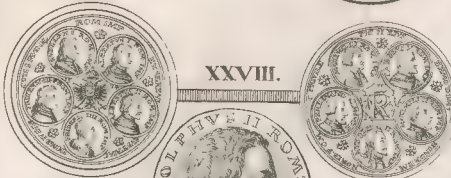
XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

Tab. XIII. anni die XXIX. Septembris Turcæ prope Budam magna clade affecti fuere. Tum enimvero Dacia seu Transilvania RUDOLPHO primum stabiliter, ut tum videbatur, asserta fuit: hostibus, eidem inhiantibus, magnam ubique partem attritis. Deinde honoribus BASTÆ Ducis, easdem terras recuperanti, nummus datus fuit, qui rem hanc publicis monumentis tum præcipue celebratam fuisse ostendit. Hunc laudatus SCHMEI-ZELIUS citato loco ex KOELESERO sic describit: Adversa protomen eius armatam accisis capillis, cum grandiori mystace ostendit, adiecta epigraphe: GEORGIVS BASTA DOMINUS IN SVET EQVES AUREI VELLERIS. Aversa autem coronam lauream, illigatis tribus spicis, exhibet, subiecta inscriptione: VALLACHO PROFLIGATO SICULO DEVICTO DACIA RECUPERATA 1603.

Denique duplex in aversa, quam LUCKIUS pro more suo inversam dedit, hostium genus animadvertere licet. Altera enim exhibitio *Transilvaniam* seu *Daciam mediterraneam*, sub forma viri, velato capite, in vinctulis refert: ferme ut non nunquam in nummis antiquis TRAIANI cum titulo DACIA CAPTA, occurrit. Altera eodem modo Turcam, humi sedentem, cernuum & catena vinctum sistit; quod ipsa in adposito vexillo adpicta Turcarum insignia indicant. Postremo mulier facem extinguens, aut arma incendens: quod & in veteribus atque cum primis etiam in laudati Imperatoris nummis videre est; nec non vexillum Tran-

Tom. II. P. II.

silvaniæ fractum, cum ea provincia iam debellatum esse, innuit, pacemque proxime adfuturam; quod certe anno 1599. nondum dici aut sperari poterat; quando nempe SIGISMUNDUS Imperatori necdum fuerat reconciliatus, atque MOSES SICULUS ab eodem in provincia relictus, adhucdum pertimescendus, aut observandus saltem erat. *M. Imp. ar. S. LUCK.* p. 379.

XXII.

RUDOLPHVS II. ROM: ANONYMVS IMP: ERATOR AVGVSTVS. Effigies Cæsaris fere ut num. XII. Hic tamen aliquantum torvo aspectu representatur, velut qui sibi nihil ab hoste timendum putet.

In postica idem Imperator cataphractus & paludatus, aureum vellus gestans, basi, inter varia generis arma seu tropæa collocatæ, insidet, dextra gladium tenens evaginatum, sinistra palmæ ramum. Superius ex nubibus manus prodit, Imperatorem coronans. Eidem basi duo Turci captivi assident, atque anteriori eius parti aquila biceps, gerens pectore parmulam, cuius tessera haud satis distingui potest, impressa est. Additur denique epigraphe: AVT PACEM AVT BELLUM DELIGERE. Et in exergo legitur: CVM PRIVILEGIO CÆSARIS CHRISTIANVS MAHLER 1604.

Facile intelligitur, nummum hunc Cæsari oblatum fuisse, cum incunte hoc anno post MEHEMETIS III. mortem Turci de pace agere cœpissent, quæ tamen

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

tamen tractationes ob iniquas
eorundem præfensiones abruptæ
sunt. Easdem fusc referens
a ISTHUAFFIUS, (a) inter cetera
quoque orationem Legati Cæsa-
rei ad Turcos recitat, ex qua
sequentia verba huius nummi
epigraphen plane illustrant: *Ita-
que certiores vos esse volumus,
Cæsarem ita esse animatum, ut si
pax inter ipsum & vos mutua no-
stra opera redintegrari possit, eam
haud invito animo sit acceptaturus:
ex adverso, si vobis cura belli &
inferenda iniuria potior, & præ-
sentior sit, quod ex hac, que
modo instituta sit, præsentis actio-
nis sine constabit, tum vero eius
propulsandi, suæque tuendi ra-
tiones ineat, quibus nec EQUA
FOEDERA ASPERNATUM esse, nec
ad arma capienda INVITUM aut
IMPARATUM descendisse palam sit.*
Atque hæc eadem nummi, etsi
ab aliis oblata, argumentum
sunt. *M. Imp. ar. pond. semunc.*

XXIII.

Adversa fere ut numero
octavo decimo.

In postica corona quærnea
civica, cum duobus capricornis,
globo terraqueo imposita, cerni-
tur, cui inscriptum: OB CIVES
SEX (feu *SER. Vatos*); nam lit-
teram x a monetario perperam
incisam fuisse continuo patet.

Ad veterum imitationem
nummum hunc effectum fuisse,
indubium est. Capricornos *For-
tuna propitia* signum esse, pariter
comptum habemus (b). De-
nique coronam quærneam cer-
nimus, quæ non minus ob ci-

ves singulos, quam plures, at-
que adeo populum integrum
servatum, dari solebat. Tali
enim AUGUSTUM, post pacem
Imperio redditam, olim dona-
tum fuisse, cum ex nummis
eius intelligimus, tum & OI-
SELIVS (c) observat, excitatis
in eum finem PLINII verbis
(d): *Dedit hanc* (de rostrata
loquitur) AUGUSTUS coronam
AGRIPPÆ; *sed civicam a genere
humano accepit ipse.* & alibi (e):
*Ipsam AUGUSTUM cum M. CI-
CERONE filio consulem, Idibus
Septembris, Senatus Obsidionali
donavit, adeo civica non satis
videbatur.*

Ergo argumentum nummi
gratulatorium est, vixque du-
bitandum, eundem anno 1606.
signatum, quo XI. Novembris,
in festo S. MARTINI pax in vi-
ginti annos cum Turcis sancita
fuit. Nulla enim re magis RU-
DOLPHUS *civis* Reipublicæ Chri-
stianæ *servavit*, quam cum tam
cruento Turcico bello extincto,
pacis felicitatem generi humano
reduxit. Eius instrumentum
videre est apud du MONT ad
hunc annum: idque inter cetera
RUDOLPHO honorificum fuit,
quod iis pactis mittendorum
quot annis munerum onera sub-
lata fuerint (f). *M. Imp. ar.*
scil.

XXIV.

Epigraphe ut num. XII.
Imperator armatus, palliatus &
coronatus, equo insidens, fi-
nistrorsum vehitur: dextra sce-
ptrum tenens, cui genius seu
VICTO-

(a) Lib. XXXIII. p. m 493.

(b) Vid. hic supra p. 60, num. XXVIII. &
p. 86, num. XI.

(c) Sæpe laudat. p. 414.

(d) Lib. XVI. cap. IV.

(e) Lib. XXII. cap. VI.

(f) Vid. ISTHUAFF. lib. XXIV. exeunte.

Tab. XIII. VICTORIA supervolitans lauream iungit, sin. frenum. In recessu schema urbis visitur, alluente eandem fluvio, ac pro pedibus hostis devictus nudus iacet, brachia in altum erigens: quasi qui ab equo conculcante se, cavere conaretur.

Aversa, inscriptione destituta, rursus Imperatorem, omni cum ornatu Imperiali folio insidentem, exhibet. Assistit a dextris PAX, sub figuræ muliebris seminudæ schemate, quæ ex ramo oleæ, quam dextra Cæsari offert, dignoscitur, (veteres enim vestitam exhibere solebant) atque sinistra eidem corollam lauream supra coronam imponit: a sinistris vero MINERVA, ut *Pacis Bellique* Dea, dextra gladium districtum vibrans, sin. palmæ ramum tenens. Superne duo genii, columnis insistentes, aquilam bicipitem, *Imperii Imperatorisque* symbolum, corona Cæsarea exornant. Dux porro pyramides, proxime erectæ, totidem coronis radiatis, *Hungarica* scilicet & *Bohemica* fastigiatae sunt. Assident hinc inde sex Electores in solito ornatu, & pro pedibus captivus nudus iacet.

Videbatur primum, elegans iuxta ac operosum isthoc numisma ex occasione comitiorum signatum; atque ideo huc collocatum fuit: sed illo attentius considerato, ad dignitatem *Imperatoriam*, a RUDOLPHO post fata patris susceptam, spectare intelleximus. Etenim corona *Cæsarea* clausa, quæ reliquis,

Hungarica nempe & *Bohemica*, RUDOLPHUS II. IMP. quas RUDOLPHUS iam ante acquisierat, superadditur: eodem fere modo, ac in FERDINANDI I. nummis, cum abdicante CAROLO V. Imperii regimen adiisset, factum fuisse conspeximus (a). Deinde assidentes Electores velut denuo in eius electionem conspirare, eamque confirmare videntur; tot denique coronæ, in utraque parte expressæ, non nisi singulare quid indicant; quemadmodum palmæ oleæque rami, corollæ laureæ, hostesque prostrati, boni ominis causæ, atque gratulationis ergo additi sunt; quod ultimum quoque in nummis antiquis sequioris ævi non raro occurrit.

Ergo nummus iste ex occasione susceptæ dignitatis Imperatoris cusus est, quemadmodum similes hic supra vidimus. Nam etsi antea conventum esset, ut RUDOLPHUS, MAXIMILIANO ad plures abeunte, non aliis comitiis expectatis (b), Romanorum Imperator ab omnibus agnosceretur: patre tamen Ratisbonæ (quæ urbs in antica forte depingitur) ubi RUDOLPHUS & ipse adfuerat, inter frequentium Principum manus expirante, velut novo consensu atque summa omnium gratulatione agnitus est. Et erat etiam, unde omnia summa de novo Imperatore sibi pollicerentur Proceres; tantis nimirum ille virtutibus pollebat. De iis fuscæ MATHIÆ apud PFEFFINGERUM (c). *M. Imp. a.* fus.

(a) Hic supra tab. III. num. XXVI.

(b) Vid. ISTHVAÑEF. lib. XXV. p. 336. seqq.

M 3 NUM-
(c) Ad VITRIAR. lib. I. titul. v. p. 749.

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

NUMMI
ALII OBLATI
ET ICONICI.

XXV.

RUDOLPHVS II. D. ei G. ratia
ROM: *anorum* IMP: *erator* AVGV
stus. Caput Imperatoris radia-
tum ad pectus cum lorica &
paludamento, nec non crispo
collari, sinistrorsum. In imo
figlæ visuntur cælatoris, sed in
ipso archetypo male expressæ:
C. PRECAR, id est: *cum privi-
legio Cæsareo*.

Aversa septem Electorum
scuta sexangularia, in umbone
iuncta, continet. Medium
locum tenet leo *Bohemicus*. Quæ
a dextris stipant scuta, insignia
præbent Electorum Ecclesiasti-
corum, puta *Moguntini*, *Co-
loniensis* & *Trevirensis*: quæ a
sinistris, tria Electorum sæcula-
rium, *Palatini*, *Saxonis* &
Brandenburgici.

In margine adscripti sunt
tituli seu nomina singulorum,
eo ordine, quo scuta ipsa in
umbone disposita esse diximus:
REX BO: *hemie* PALA: *tinus* SAXO:
nicus BRAN: *denburgicus* TREVI:
rensis COLO: *nienfis* MOGVN: *tinus*.
In imo C. UM PRE (pro PRI vi-
legio) Cæsareo.

Huius generis nummos oc-
casione comitorum Inaperii si-
gnatos fuisse, valde credibile
est (a): sed quoniam notis
chronologicis destituti sunt, dif-
ficile erit certam singulis æram
statuere. Id unum certo con-
stat, a RUDOLPHO comitia septi-
es congregata fuisse, nempe anno
1577. & 82. Francofurti: &

anno 1594 & 98. nec non Tab. XIII.
1603. & 1608. Ratisbonæ:
ac denique 1600. Spiræ: non
computato conventu, anno
1610. quo MATHIAM fratrem
in ordinem redigeret, Pragæ
instituto (b). Horum itaque
causâ hic & sequentes nummi
percussi sunt, quemadmodum
& duo alii in supplementorum
tabulam, in calce operis repe-
riendam, num. III. & IV. re-
iecti. Prioris pars adversa ea-
dem est cum hoc præfenti; scri-
bitur tamen AVGVSTUS & in imo
figlæ artificis emendate legun-
tur: C. UM P. RIVILEGIO C. BRISTIA-
NUS M. ABLER. Pars aversa cum
nummo sequenti, num. XXVI.
describendo, concordat.

Alter singularis elegantia &
concinnitatis, in antica caput
RUDOLPHI nudum, sinistrorsum
conversum, repræsentat, ad
pectus cum lorica seu cataphra-
cta, paludamento & collari,
adiecta epigraphe: RUDOLPHVS
II. ROM. *anorum* IMP. *erator* SEM-
P. ER AVGVSTVS; & in angulo
dextro C. UM P. RIVILEGIO CÆSA-
REO. Postica easdem parmulas
eodemque ordine exhibet, ut
hoc numero, adscribiturque:
MOG. *untinus* COL. *onienfis* TRE.
virensis PAL. *atinus* SAX. *onicus*
BRA. *ndenburgicus*, videlicet *Ele-
ctores*. Et in margine exteriori:
MANE NOBISCVM DÑE QVONI-
AM ADVESPERASCIT: ET IN-
CLINA: VIT IAM DIES. LVC. 24.

Sex igitur (nam tres alii
statim sequuntur) iam numera-
ri possunt nummi, memoriæ
comitorum, sub RUDOLPHO
haborum, dicati, ut vix du-
bium

(a) Vid. LOCHNER, anno 1743. p. 386.

(b) Vid. PEEFFINGER, loc. cit.

Tab. XIII. bium superfit, quin septem cusi
sint, ac septimus, adhuc alicubi
a lateat (a). *Prior ex M. Imp. ar.*
1. dr. alter ex M. S. B. ar. pond.
1. dr. tertius ex eod. M. ar. inau.
pond. semunc.

XXVI.

Epigraphe ut num. præcedenti. Effigies autem Imperatoris ut num. v. nisi quod hic aureo vellere spectabilis sit.

Aversa circa aquilam bicipitem coronatam, in medio positam, quæ parmula pectori impressa, hinc fasciam *Austriacam*, inde *Burgundicos* baltheos exhibet: in circuitu posita habet septem rotunda scuta Electorum, quæ eorum insignia, ordine, quo supra, referunt. Excipe quod scutum *Bohemicum* non in medio, sed ad levam primum locum teneat. Scutis denique hisce in margine nummi interpositæ sunt siglæ, Electorum nomina, ut in præcedenti nummo, adsignificantes. *M. Imp. ar. pond. 3. dr.*

XXVII.

Anterior facies septem orbes exhibet, effigies Electorum, adiectis eorum titulis, referentes: media imagine Cæsaris, hoc ordine: a dextris *IOA. nnes SCHWI. cardus. AR. chiepiſcopus MOGUNTINUS ERNES. tus ARCH. i-epiſcopus COLON. iensis* *LOTHAR. ius AR. chiepiſcopus TREVIR. ensis.* Ad sinistram latus, *FRIDER. i-cus IV. ELE. ſtor PALA. tinus, CHRIST. ianus II. ELE. ſtor SAXO- nicus, IOACH. imus FRI. dericus ELE. ſtor BR. andenburgicus.*

Omnes hi Electores adversa fronte sistuntur, omnesque bar-

bati atque recisis capillis, fo-
lusque Cæsar laureatus, reliqui ^{PHUS II.} IMP.
inoperti comparent. Cæsarem
denique ipsum hæc inscriptio fo-
lita circumdat: *RVDOLPH. us II.*
ROM. anorum IMP. erator. In
ambitu vero legitur: *SEPT. em*
EL. ectores SACRI ROM ani IMP. e-
vrii COLVMN. e C. um PRIVI. legio
C. hristianus MALER.

Posterior facies septem eorundem insignia, totidem rotundis scutis impressa, offert: eodem ordine posita, quo ipsum in adversa fronte effigies. Primum, eumque medium locum, occupat aquila *Imperialis* biceps coronata, cum leone *Bohemico* in pectore. Sequuntur ad dextrum latus tria Ecclesiasticorum Electorum insignia: rota scilicet *Moguntina*, crucisque *Colonienſis & Trevirensis.* Ad sinistram vero secularium: leo *Palatinus*, corona rutacea, æniis imposita, *Saxonia*, ac *Brandenburgica* demum aquila. In margine cuiusvis adscriptum est nomen: *MOGVNTINUS COLONI. ensis TREVIR. ensis PALATINUS SAXON. icus BRAND. enburgicus* 1607.

Æram nummi & occasionem, qua cusus est, quod attinet, videtur & nobis, ut *LOCHNERO* loc. cit. probabile: factum id esse, cum durantibus motibus *Donavverdensibus* comitia Imperii in annum sequentem 1608. Ratisbonam indicerentur. *LOCHN. ad an. 1743. p. 417.* XXVIII.

Adversa huius numismatis effigies quinque priorum Imperatorum
ratorum
cens apert. *Grossor. Scrin. Suppl. I. tab. X. n. CXVI. p. 115.*

(a) Extat hic, ut modo advertimus in re-

RUDOLPHUS II. IMP.

ratorum ex Augustissima Gente Habsburgica assumptorum exhibet, hoc ordine: RVDOLPH. *us* I. ROM. *anorum* IMP. *erator* (quæ duo ultima verba post singulorum nomina tam hic, quam in averſa repetuntur) ALBERTVS I. FRIDERIC. *us* III. ALBERTVS II. FRIDERICVS. IIII. In medio aquila *Imperii* biceps inter notam chronologicam 1594. ostenditur, pectore gerens scutum *Austriaco-Burgundicum*, & in capite coronam Cæsaream.

Postica reliquos quinque Imperatores, ex eadem Augusta Domo oriundos, ante oculos ponit; quorum hæc sunt nomina atque ordo: MAXIMIL. *ianus* I. CAROLVS V. FERDINANDVS. MAXIMILL. *anus* II. RVDOLPH. *us* II. Eiusdem nominis littera capitalis R. corona Cæsarea, quam IUSTITIA & PAX imponere videntur, tecta cernitur. In ambitu epigraphæ utriusque partis hunc in modum iungenda: ROM. *anorum* IMP. *eratores* EX SERENI. *ssima* AVSTRIACA DOMO IN INVICTI. *ssimi* RVDO. (hic averſa incipit) LPHI. II. EIDEMQ *ue* DOM. *us* HONOREM NORI. *mbergæ* F. *ecit* V *alentinus* M. *ahler*.

Epigraphæ nummi figuræque eiusdem cum argumentum, tum originem satis indicant: videturque oblatus esse, cum RUDOLPHUS anno 1594. comitia Ratisbonæ habuit. *M. S. B. ar. pond. I. unc. nec non antica in tab. HER. postica in M. Imp. ar. deau. pond. semunc. I. dr.*

XXIX.

RVDOLPHVS II ROM: *anorum*

IMP: *erator* AVG *ustus*. Siftitur hic Imperator fere ut num. XXVI. proyectoris tamen atatis, cum torque aurei velleris, subque axilla eius dextra siglæ sculptoris incogniti AB leguntur. *M. Imp. ar. sicilic.*

XXX.

Adverſa cum præcedenti fere in omnibus conspirat, dempto modulo.

Averſa autem Imperatorem ut num. antecedenti VIII. sistit, cumque titulum eius denuo repetat, signum est, duas hic ad. verſas partes simul iunctas fuisse. Porro siglæ in hac facie occurrentes sueto more sic legendæ: CVM PRE (pro PRI. *vi. legio*) CÆſareo V. *alentinus* M. *ahler*. *M. Imp. ar. pond. I. unc. I. dr.*

UNCIALES ET MONETÆ.

XXXI.

RVDOLPHVS. II. D. ei G: *ratia* RO: *manorum*. IM: *perator* S. *emper* A. *ugustus* GE. *rmania* HV. *n. garia* BO: *hemia* REX. Integra imago Imperatoris in pedes erecti, cataphracti, gladio præcincti & corona clausa redimiti, dextra sceptrum, sinistra globum crucigerum sustentantis. In area a dextris scutum cernitur, aperta corona tectum, leonem *Bohemicum* exhibens: a sinistris vero simile scutum bipartitum, tæniis *Hungaricis*, eiusdemque regni Patriarchali cruce instructum. In imo lili-um, monetarii signum.

In postica continuantur tituli:

ARCHI-

RVDOLPHI II. Numismata et monetae. Tab. XIV.

ERNESTI II. ARCHIDVCIS Nummi.

Tab. XIV. ARCHIDVX. AVSTRI. & DVX. BVR.
gundia MA. *rchio* MO. *ravia* 1589.
 Aquila *Imperialis* biceps coronata,
 scutum pectore gerens bipartitum,
 galero Archiducali tectum, aureique
 velleris torque cinctum, cui *Austria*
 fascia *Burgundie*que balthei impressi sunt.
 MELL. p. 81.

Similis nummus, sed quadratæ formæ,
 in nummophylacio nostro asservatur,
 in tabula supplementorum num. v. depictus,
 cuius quidem typus & epigraphe eadem
 est, demptis nonnullis litteris. At in
 averſa tres stellæ, parmulæ impressæ,
 visuntur, signum, ut credibile est,
 monetarii, & in averſa annus æræ
 Christianæ 1604. legitur.

Etſi autem hic ipſe nummus inſuetæ
 omnino formæ ſit, typus tamen nec
 nimis prominens, nec multum depreſſus,
 ſed reliquis uncialibus per omnia cor-
 reſpondens, perſuadet: eum publico
 uſui deſtinatum fuiſſe, atque nec
 memoriæ cauſa, nec premente neceſſitate
 percuſſum. *M. S. B. ar. pond. 1. unc. 5 ſemis.*

Alium eiſdem magnitudinis & typi,
 ſed rotundæ formæ, atque aureum,
 ponderis quinque ducatorum in *M. S. PETRI*
 vidimus: ubi tamen epigraphe huius-
 modi eſt: RVDOLPHVS. II. D. G. R. I. S. AVG. GER. HV. BO. REX. Et in
 averſa parte: ARCHID. AVSTRI. DVX. BVRG. MAR. MO. 1610. Hæc a præſenti
 nummo parum differunt. Aliud porro
 ſignum monetarii præfert, nimirum,
 lilii loco, lunam bicornem, im-
 poſita ſtel-

TOM. II. P. II.

(4) M. B. L. P. XVII. p. 441.

la, in margine averſæ exiſtens, *RUDOLPHVS II. IMP.* de quo Cl. D. a ROSENTHAL fuisse iuxta atque erudite agit apud Cl. KOEHLERUM (a).

Addimus denique hiſce Bohemicis nummis inſignem alium argenteum ternionem, in eodem regno anno 1603. percuſſum, atque in ſupplemento noſtro num. vi. depictum. Adverſa eiſus Imperatorem armatum umbilico tenus exhibet, torque aurei velleris conſpicuum, cum collari criſpato, capite nudato & ad lævam converſo, adiecta epigraphe: *RUDOLPHVS II. D. ei G. ratia RO. manorum IMP. erator s. emper AU. guſtus GE. rmania H. ungaria B. obemia REX.* In imo leo, margini incluſus, apparet, *Bohemia* videlicet ſymbolum.

Averſa proſequitur titulos: ARCHIDUX. AUSTRIA DUX. BUR. *gundia* MA. *rchio* MO. *ravia*. Aquila *Imperii* biceps coronata, pectore gerens ſcutum, repetitis *Bohemia* & *Hungaria* teſſeris exaratum. In medio ſuperimponitur parmula minor, *Austria* & *Burgundia* teſſeris inſignita. In imo caput hircinum marginatum, ſignum videlicet monetarii adiicitur. *M. S. B. ar. pond. 3. unc.*

XXXII.

RVDOLPHVS II. D. ei G. ratia R. omanorum IMP. erator s. emper A. uſtus G. ermania H. ungaria B. obemia REX. Effigies Cæſaris, cataphracta muniti, cum paludamento & criſpato collari, capite nudo ad lævam converſo.

Sequuntur in poſtica reliqui tituli: ARCHIDVX. AVSTRIÆ DVX.

N

BVR.

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

BVR. *gundia* MA. *rchio* MO. *ra via*
1591. Aquila *Imperialis* biceps
coronata, gestu quasi volitans,
falculas porrigit: his ad dex-
tram appositus est gladius, ad
sinistram sceptrum. Pectori in-
cumbit parmula, fascia *Austria-*
ca insignis, quam sertum cin-
git, cui crux insistsens per mo-
dum globi *Imperialis*, inter bi-
na aquilæ capita, superimposi-
tam coronam clausam attingit.
In imo idem signum, quod in
nummo quodam aureo extare,
ad num. præcedentem diximus,
conspicitur. Nummum esse Bo-
hemicum, suadet leo in aduersa
signatus. MELL. p. 84.

XXXIII.

RVDOL. phus II. D. ei G. ratia
ROM. anorum IMP. erator s. emper
AVG. uſtus GER. mania HUNGARIA
B. ohemia R. ex ARCH. idux AV.
stria. Effigies Cæsaris ut in
antecedenti nummo. Ad latus
sinistrum ab ipsius fronte in
nummi margine icon Beatissimæ
V. MARIE, crescenti lunæ in-
sistsens. Ex aduerso quadripar-
titus clypeus: prima area *Hun-*
garia tæniæ, altera eiusdem
Patriarchalem crucem, tertia
pardalina capita *Dalmatia*,
quarta *Bohemicum* leonem con-
tinens. Medio impressa parmu-
la, *Austria* fascia insignis est.

Auersa prosequitur titulos: DVX.
BVR. *gundia* MARCH. io MORA. *via*.
15. 98. His denique inter-
iectæ sunt voces: NAGI- BANIA.
urbem utique Hungariæ Supe-
rioris, alio nomine *Neostadium*
seu *Neapolis* nuncupatam, of-
ficinis monetilibus celebrem;
adsignificans. Aquilæ figura

assimilatur illi, quam in ante. Tab. XVI
cedenti nummo consideravimus.
In eo tamen differt, quod ty-
pus iste globum cum cruce;
Imperii insigni, forma magis
consuetæ in pectore referat, &
linea transversa, in medio ad
corpus aquilæ utrinque attingens,
umbonem quasi dividat:
quod alias in nummis *Austria-*
cis, quantum quidem hucuf-
que vidimus, infuetum est.
MELL. p. 87.

Prodiit eodem anno non
absimilis alius, nobis, confecta
iam tabula, oblatus, quem ob
fui elegantiam, tum quod chal-
cographus noster indies magis
proficiens MELLENIJ artificem
longis post se relinquat interval-
lis, nummosque adeo accurate
incidat, ut lineæ lineæ respon-
deat; supplementis nostris num.
VII. inferendum duximus. Ad-
uersa eius cum hoc MELLENIJ
nummo adprime convenit, scri-
bitur tamen HVN. secus ac in
altero. Deinde auersa pariter
non abludit; titulorum tamen
prosecutio sic habet: ARCHIDVX.
AVSTRIÆ DVX. BVRG. undia MAR.
chio MOR. *avia* ETC. *etera*. 1598.
M. S. B. ar. pond. I. unc.

XXXIV.

RVDOLPHVS: II: D: ei G: ratia
ROM: anorum IMP: erator S: emper
A: uſtus G: ermania H: ungaria
B: ohemia REX. In imo siglæ
monetarii cuiusdam: AN: AB:
in nummis nostris non admo-
dum infrequentes, leguntur,
quæ cum in numismate quodam,
FRIDERICI Placidi & MAXIMI-
LIANI I. effigies referente (a),
ut

(a) P. I. huius Nummoth. T. xv. n. xlvj.

Tab. XIV. ut nonnullos alios prætereamus, æque reperiantur; plane confirmant, quod ibidem monuimus, illum *restitutus* accensendum.

Subsequuntur in averſa reliqui tituli: ARCHIDUX AVSTRIÆ DVX: BYRG: *undia* MARCH: *io* M: *oravia*. Aquila biceps ut numero præcedenti, excepta iſta linea tranſverſa. *M. Imp. ar. ſilic.*

XXXV.

Epigrahe adverſæ eadem eſt, ac in præcedenti, mutatis ſolummodo quibusdam litteris. Effigies Cæſaris ſimiliter reſpondet: at hic loci laureatus eſt, & torque aurei velleris conſpicuus. Præterea ſub axilla eius dextra numerus anni 1603. cernitur.

In poſtica ſubſequuntur tituli: NEC NON. ARCHIDUCES AVS: *tria* DVC: *es* BYR. *gundia* COMITES: TIROL. *is*. Maior clypeus, Archiducali galero teſtus, aurei velleris torque cinctus, ter tranſverſim, totiesque perpendiculariter ſectus, accedente capite ſcutario bipartito, ac proinde ex quatuor & decem areolis compoſitus. Prima areola *Hungaricas* tænias; ſecunda leonem *Bohemicum*; tertia, quæ eſt ſecundi ordinis prima, *Legionenſem* leonem; quarta baltheos *Burgundicos*; quinta faſciam *Auſtriacam*; ſexta *Caſtellanum* ſymbolum; ſeptima, unde tertius ordo incipit, bipartita, *Carinthia* tæniam, tresque leones; octava *Carniola* aquilam; nona in ectypo MELLENII non ſatis accurate expreſſa, *Habsburgicum* leonem; de-

TOM. II. P. II.

cima, e ſuperiori dextro angulo oblique ſecta, hinc tænias, illinc leonem gradientem, *Goritiensis* Comitatus teſſeras; undecima, ultimi ordinis prima, obliquos *Burgovia* Marchionatus baltheos, interpoſito palo; duodecima tres leones gradientes, Ducatus *Suevia*; tertia decima, tria cervina cornua, Ducatus *Württembergici*; quarta decima ac ultima, baltheo tranſverſo bipartito, ſex coronas Landgraviatus *Alſatia* exhibent. Superne denique aquila *Tyrolensis*, maiori nonnihil ſcuto inſcripta, honoratiorem locum occupat.

Notatu porro dignum, in epigraphe averſæ, formulam a RUDOLPHO Cæſare, cuius ſola in adverſa effigies, cum titulo ſingularis numeri expreſſa eſt, plurali numero comparere: *nec non Archiduces* &c. Hæc ipſa formula ſæpe recurrit etiam in monetis fere minimi moduli, quod ex ſequentibus typis patebit. Occaſio rei talis eſt: iam tum anno 1595. FERDINANDO, Archiduce Auſtriæ, ſeniore FERDINANDI Imp. filio, MAXIMILIANI II. Imp. & CAROLI fratre, rebus humanis Oeniponte exempto; RUDOLPHUS Cæſar, fratris filius, ei in gubernatione Comitatus *Tyrolensis*, & coniunctarum in Suevia & Rheni tractu Auſtriæcarum regionum ſucceſſerat; ſed quoniam Cæſar fratribus ſuis, prædictum Comitatum regendum commiſit: hinc nummi eo tempore in Tyroli percuſſi, honoris quidem gratia, ſolam Imperatoris effigiem cum

N 2

ſueto

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

fueto titulo in adversa refere-
bant: in averſa vero, imagi-
num ac iconum loco, clypeus,
communibus Principum Au-
ſtriacorum inſignibus conſpicuus,
exprimebatur, addita in epigra-
phe iam recitata illa formula:
Nec non Archiduces &c. ut hoſ-
ce nummos communi nomine
vulgatos intelligeremus. *M. S.*
PETRI & MELL. p. 89.

Eodem anno ſimilis alius,
ſed alio ex modulo ſeu *matrice*,
ut ocularis illius inſpectio doce-
bit, ſignatus eſt. Scribitur
enim in eius averſa A. ubi in
altero AVS. ET COMIT. ubi in al-
tero COMITES. Abeſt etiam ſu-
pra aquilam *Tyrolenſem*, neſcio
quid, in MELLENI ecſtypo ob-
ſervandum, & torques aurei
velleris ſcuto non ita contigua
eſt, ut in citato MELLENIANO.
Eiuſdem delineationem habes
in ſuppl. num. VIII. *ex M. S.*
B. eductum.

Alius porro. eiudem typi
anno ſequenti 1604. (qui nu-
merus ſub axilla Imperatoris
dextra legendus) in Tyrol pro-
diit, at ponderis altero tanto
maioris, a nobis in ſupplementa
num. IX. tam ob ſui elegantiam,
quam raritatem relatus. Omnia
eius cum hoc MELLENI nummo
reſpondent, exceptis nonnullis
duntaxat litteris, ad integrita-
tem vocabulorum pertinentibus.
Scutum quoque poſterioris la-
teris ovatae formae eſt, ac non
ſolum torque aurei velleris, ſed
& opere toreumatico margina-
tum. *M. S. B. ar. pond. 2. unc.*

XXXVI.

Adverſa cum praecedenti fe-

re convenit. Notae numerales Tab. XIV.
annum 1606. indicant.

Aliter nonnihil ſe habent
tituli alterius lateris: NEC
NON ARCHIDUCES AV. *ſtria D. u-*
ces B. urgundie LANDG. ravii
ALS. atia CO: mites FER retenſes.
Scutum, galero Archiducali
teſtum, in paucis ab averſa ſu-
prioris nummi abludit: praeter
torquem aurei velleris, hic lon-
gius a clypeo diſtantiem. Eun-
dem parergon aliquod ambit,
& loco capitis ſcutarii in primo
ordine duae areolae ſunt inſertae,
quarum prima talem aquilam
Tyrolenſem praebet, qualem in
capite prioris vidimus: altera
coronas *Alſatia*, quas in ſcuti
antecedentis nummi angulo ſi-
niſtro inferiori obſervavimus,
hoc loco exhibet. Angulus
vero inferior ad ſiniſtram hoc
in nummo piſces *Ferretenſes*
continet. Quibus ſingulis etiam
tituli averſae reſpondent, adeoque
nummum in Alſatia cuſum fuiſſe
arguunt. Certe nec hic ipſe num-
mus, nec alia id genus archetypa,
in nummophylacio noſtro aſſer-
vata, in ea Tyrolenſi officina, qua
de ſupra (a) diximus, percuſſi
ſunt; cum eorum margines
nullum eius veſtigium praer-
ferant. *M. S. B. ar. pond. 1.*
unc. & MELL. p. 94.

XXXVII.

Adverſa leviter diſſert a praecedenti: in area tamen hinc
inde nota temporis 1612. in-
ſcripta eſt.

Averſa num. XXXV. reſpon-
det: omiſſis hic paucis litteris.

Edidit hunc uncialem, vul-
go *thalerum*, loco mox addu-
cendo,

(a) In FERD. Tyrol. ad num. XII. pag. 73.

Tab. XIV. cendo, Cl. KOEHLERUS, eumque eruditis commentariis perfudit: ac dubium amici, quo pacto RUDOLPHUS dicto anno 1612. adhuc pecuniam signari curaverit; utpote, cum eodem ineunte, decimo videlicet Ianuarii, diem obierit? recte tollit, dicendo: moris tum temporis fuisse, ut in nummis usualibus, quo diutius novi viderentur, æra Christi præverteretur. Id quod ex nummis subsequenter Imperatorum amplius patebit. Cetera quæ ad hunc ipsum uncialem illustrandum affert, a nobis ad num. xxxv. occupata fuerunt. KOEHL. P. II. p. 83.

Alius eiusdem anni uncialis in museo nostro asservatur, ei, qui num. xxxvi. descriptus fuit, adprime respondens, nonnullis tamen litteris vel neglectis, vel superadditis. Id notatu dignum est, quod Imperator non modo laureatus, ut in ceteris huiusmodi typis omnibus, sed & corona laurea ceu orbe circumcinctus, ac pallio Imperatorio, seu veste palmata triumphali, fere ut Imperatores antiqui sequioris ævi indutus, repræsentatur. Quare eundem inter supplementum num. x. referre visum est.

Ibidem duo alii eiusdem typi, sed *matricis*, quam vocant, inter seipso diverſæ, de anno 1611. percussi, ostenduntur: in quorum tamen altero corona laurea effigiei Cæsaris circumducta, non apparet, sed orbis tantummodo striatus.

Luvat denique omnibus hiſce alium superaddere, in sup-

plementis nostris num. xi. de RUDOLPHUS II. IMP. pictum; qui etſi a præcedentibus in paucis differat, suspiciendus tamen est ob scutulum *Carinthiacum*, tudicula, vel typo aliquo impressum, haud fecus ac in antiquis nonnullis nummis eiusmodi signa visuntur, Gallis *Contremarque* dicta. Contigit id autem sub LEOPOLDO Magno Imperatore, ut æra Christi 1681. parmulæ superimposita, ostendit. Eam præterea littera S. in binas partes dispescit quæ forte *signum* vel *signatus* (videlicet nummus) interpretanda.

Erat enim ea tempeſtate res monetaria in Imperio Romano non optime constituta; ita ut tum variæ constitutiones & edita ad eam emendandam prodirent: quod acta publica (a) testantur. Porro Cl. D. a LIENTHAL (b) nos docet: a quibusdam falsariis plures *Rudolphinos* nummos suppositos fuisse. Huic igitur malo ut caveretur, vulgusque monetam spuriam a proba facilius discernere posset, eiusmodi sphragitis, auctoritate publica imprimebatur. Nam etſi laudatus auctor unciales annorum 1588. 1589. 1591. & 1603. duntaxat adulteratos fuisse ex CUNONE *Hamburgensi* memoret: ceteri tamen æque ad prævertendum deceptionis periculum, eiusmodi signo affici & velut renovari debuerant; tum quod multitudo seu vulgus hominum difficulter discriminare potuisset, quorumnam annorum nummos falsarii imitati fu-erint; tum, quod nummis unius

(a) Vid. inter cetera relationes Francofurt. an. 1680. & 81.

N 3 aut
(b) Thaler - cabinet pag. 14. num. 28. edit. secundæ.

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

aut alterius anni adulteratis, reliqui omnes, eundem typum præferentes, licet alterius anni sint, populo suspectos reddi, necesse fuerit. *M. S. P. ar. pond. I. unc.*

Idem sine eo signo in museo nostro quoque asservatur. Omitimus alios diversorum annorum tam in *M. S. PETRI*, quam *S. BLASII* a nobis inspectos.

MONETÆ.

XXXVIII.

RUDOLPHUS II. D. ei G. ratia RO. manorum IMPERATOR S. EMPER AV. GUSTUS GERMANIA HV. N. GARIA B. BOHEMIA R. EX. S. MARIA Divinum pusionem dextra sustinens, imago Patrona regni Hungariæ. De adpositis in umbone siglis K. & B. iam alibi discussuimus.

MONETA. NOVA. ANNO. DOMINI. 1594. Scutum quadripartitum, prima area Hungariæ tæniæ, altera Patriarchalem eiusdem crucem, tertia pardalina capita Dalmatiæ, & quarta leonem Bohemicum exhibet. Parmula media impressam habet fasciam Austriacam. LOCHN. AN. 1742. I. ducat. 63 G. C. Locul. II. tab. IX. num. 57. pag. 137. sed de anno 1591. ex ar.

XXXIX.

RUDOLPHUS II. D. ei G. ratia RO. manorum IMPERATOR S. EMPER A. GUSTUS GERMANIA H. ungaria B. BOHEMIA REX. Imperator integra figura in pedes erectus, barbatus, cataphracta munitus, corona clausa obtektus, ac gladio præcinctus, sceptrum gerit dextra, sinistra globum Imperii

sustinet. In imo intra pedes observantur duo clavi decussati cum stellula, monetarii haud dubie signum. Tab. XIV.

In postica continuantur tituli: ARCHID. ux AVS. tria DV. x B. urgundia E. t SILESIAE. Scutum quadripartitum, aperta corona tectum, aurei velleris torquæ cinctum: area I. & IV. tæniæ Hungaricas: II. vero & III. leonem Bohemicum exhibet. Medio ipsi incumbit parmula, aquila Silesiaca insignis; quæ DEWERDECKIO locum dedit, habendi hunc nummum pro Silesiaco. DEWERDECK. p. 112. tab. I. n. 12. au.

XL.

Anterior pars litteram nominis Rudolphini initialem maiusculam coronatam, inter duo lauri ramos, notamque chronologicam 88. haud dubie de anno 1588. interpretandam, exhibet.

Posterior autem scutum, galero Archiducali tectum, inscripta aquila Silesiaca refert. Inscriptio utriusque partis Germanica, latine reddita sic fluit: *Calculus actoris summarum Camere in Principatu Silesie*. Confer dicta in MAXIMILIANO II. tab. IX. num. XLIV. pag. 67. Id. ibid. num. 13. a.

XLI.

Prior facies aquilam bicipitem expansam & coronatam, cum parmula Austriaca in pectore, ostendit.

Altera scutum quadripartitum coronatum, tæniæque Hungaricas, ac Bohemiæ leonem re-
petens,

Tab. XIV. petens, ob oculos ponit. Utriusque partis epigraphe Germanica latine sic sonat: *Ro. mano. Cesarea Maiestatis, Archiducis Austria, calculus actoris summarum Camera Austria inferioris* 1605. *M. Imp. a.*

XLII.

Hic usualis nummus, ex gazis Aulæ Vindobonensis editus; fere in omnibus convenit cum unciali num. xxxvii. depicto, cumque pondere tres non integras drachmas adæquet; sequitur, ut tertia pars uncialis, vulgo *thaleri* sit. Cufus est autem anno 1605. ut sub humero Imperatoris dextro videre est.

Alium, sed maioris ponderis, semunciae nimirum, de anno 1603. in nummophylacio nostro habemus, a dictis uncialibus æque non multum abluentem. Is cum eleganter factus sit, atque insuper in adverso latere orbem laureum, qualem ad num. xxxvii. observavimus, præferat; dignus visus est, qui in supplementis nostris num. xii. compareret.

XLIII.

Caput Imperatoris laureatum, ad pectus, cum lorica & aureo vellere, nec non crispato collari, ad lævam conversum.

In postica dux cruce patula, quarum minor maiori decussatim incumbit. In medio parmula sita est, aquila *Tyro-lensi* inscripta. Epigraphe utriusque partis hæc est: *RVDOL: phus II. Dei G: ratia RO: manorum IM: perator S: emper A: ugustus G: ermania H: ungaria B: obemia*

REX: NEC NON ARCHIDVCES RUDOLPHUS II. (*Austria*) D: uces B: urgundia c omites T. yrolis 1603. Est hæc moneta ex eo genere, qui vulgo *crucigeri* dicti, sexaginta numero florenum Imperialem constituunt. *M. S. B. ar.*

Reperitur alius eiusmodi in nummophylacio nostro cum his ipsis titulis, supra iam expositis, in *Alsatia* cufus, sed usu attritus; unde eius delineationem haud dedimus. Facile tamen adhuc conspicitur, quod adversa scutum *Alsatie*, averfa vero crucem simplicem exhibuerit.

XLIV.

RVDOLPHUS II. D: ei G: ratia R: omanorum IM: perator S: emper AV: gustus G: ermania H: ungaria B: obemia REX. Effigies *Cæsar*is fere ut num. xxx.

Sequuntur in averfa reliqui tituli: *ARCHID. ux AVS: tria D. ux BVR. gundia MA. rchio MO. ravia* 68. I. Aquila *Imperialis* biceps expansa & coronata, dextra falcula gladium, sin. sceptrum tenet. Inferius numerus *ternarius*, valorem monetæ, trium videlicet crucigerorum indicans, visitur. In adversa literam o seu orbiculum, perperam incisum fuisse existimamus. Sed numerus 68. I. in epigraphe adversæ adpositus, explicatu difficilis est. Cæsar enim iam anno 1612. die x. Ian. Pragæ debitum naturæ solvit, eodemque anno ineunte Octobri iusta ei ibidem perfoluta sunt. Neque enim dici potest, per numerum 68. I. intelligi annum 1568. nam illa ætate *Rudolphus Cæsar*is titulum, quo in

RUDOL-
PHUS II.
IMP.

in hoc typo donatur, necdum adeptus erat. Error itaque in typum, vel in ipsam monetam, ex incuria artificum, irrepsit. *M. Imp. ar.*

Binos alios eiusmodi denarios seu grossos exhibent recens
a aperta *Grossorum scrinia* (a). Prior in antica effigiem Cæsaris armatam representat, capite laureato, ad lævam converso: epigraphe num. XLII. fere respondente: in postica vero crucem, in cuius quatuor angulis totidem parmulæ; nimirum *Tyrolensis, Austriaca, Burgundica*, leoque *Bohemicus*, ut nobis quidem videtur, & ex num. XXXV. præcedenti colligi potest, existunt. Epigraphe cum averſa num. mox antecedentis fere convenit, adiecto numero anni 1602.

Alterius antica cum priori in omnibus fere concordat, nisi quod nota numeralis 1603. sub effigie Cæsaris collocata sit. Postica eandem fere inscriptionem præfert, ubi tamen error in voce *TIROLIS* observatur. Tria scuta in decussim posita sunt, nimirum *Tyrolense, Austriacum & Burgundicum*, superposito numero *ternario*, valorem monetæ indicante. Utriusque delineationem habes in supplementis nostris num. XIII. & XIV.

b Tertius in supplemento II. eorundem scriniorum extat (b). Sed cum *Bohemicus* sit, eius delineationem, explicationemque Cl. D. a. ROSENTHAL relinquimus.

Pro coronide adducimus Tab. XIV. duos nummos civitatum, *Augustana* alterum, alterum *Goslarensis*, cuius generis nummi, etsi ad hanc nummothecam proprie non pertineant: hos tamen depingendos curavimus; partim quod in gazis aulae Vindobonensis reperti, prætereundi haud videbantur; partim quod summa diligentia elaborati, figuras præferant solito eminentiores.

XLV.

RVDOL. *phus* II. ROM. *anorum* IMP. *erator* SEMP. *er* AVG. *ustus*. Caput Cæsaris corona ornatum, ad humeros cum lorica, & collari crispato, sinistrorsum respiciens.

In averſa clypeus civitatis Augustanæ consuetus, cum epigraphe: AVGUSTA. VINDELICORVM. 1582.

Hoc ipso anno RUDOLPHUS in hac Imperiali urbe comitia celebravit. *M. Imp. au. I. duc.*

XLVI.

RVDOLPH. *us* II. D. *ei* G. *ra-*
tia ROM. *anorum* IMP. *erator*
s. emper A. *ugustus*. Protome Cæsaris armata & paludata, cum collari lato & denticulato, capite laureato ad lævam converso.

CIVIT. *as* IMP. *erialis* GOS-
LARIA. Scutum galea coronata & caudis pavoninis fastigiatum, impressa illi aquila simplici, panſis alis: eiusdem Imperialis civitatis tessera. *Ibid. ar. sicil. fus.*

ERNE-

(a) Suppl. I, tab. x. n. 118. & 119.

(b) Tab. XLIII. n. 26. pag. 705.

Tab. XIV.

ERNESTUS ARCHID. MAXIMILIANI II. IMP. FIL.

ERNE-
STUS AR-
CHIDUX.

BREVARIUM VITÆ EX NUMMIS.

ERNESTUS Archidux Austriae (1), MAXIMILIANI II. Imp. filius, Princeps belli pacisque artibus clarus, anno 1553. die xv. Iun. Vindobonæ natus est. Pueritiæ annis in Hispania actis, indeque anno 1571. redux, post patris obitum a RUDOLPHO fratre summam Imperii Romano-Germanici tenente, Austriacis provinciis administrator præficitur (2). Quo in munere cum ad annum usque 1593. laudatissime versatus esset, a PHILIPPO II. Hispaniarum Rege in Belgium vocatur, provinciis iis ut non præset solum, sed & Regis filiam ELISABETHAM matrimonio sibi iungeret. Bruxellas itaque anno 1594. ineunte delatus, summa omnium gratulatione atque applausu exceptus est (4). At cum ad eam spartam rite exornandam, pacem imprimis Belgio reducendam, nihil reliqui faceret, post unius anni spatium invida ac immatura morte, & destinatae sibi sponæ, & populo, quem iustitia & æquitate gubernabat, ereptus est (5).

Pro symbolo piam e sacris litteris sibi delegit sententiam: SOLI DEO GLORIA (2-4.) qua & pietatem in Superos, & reliquas virtutes, quibus sane multis & magnis pollebat, sibi cordi esse ostendebat. KHEVENHILLER *Portraits tom. 1. p. 94.* ISTHUNFF. *lib. XXVIII. ineunte, alii.*

NUMMI MNEMONICI

ET

ICONICI.

I.

Tab. XIV.

ERNESTVS: ARCHID: *ux* AVSTRIAE. Caput Archiducis nudum ac barbatum, ad humeros, cum lorica & paludamento, nec non crispato collari, dextrorsum respiciens.

Iconicus hic nummus ERNESTUM Archiducem iam barbatum sistit, cum solo *Archiducis Austria* titulo. Eum itaque intra annum 1576. & Tom. II. P. II.

1584. cum annum ætatis circiter tricesimum iam explevisset, signatum putamus. Id enim cum oris species, tum vero alius quoque nummus, anno 1585. conflatus suadet; utpote in quo plures tituli comparent, cum symbolo, regnantium more iam assumpto, ut ex sequenti numismate patebit. *M. Imp. av. scil. T. H. & V. L. tom. 1. p. 435.*

II.

ERNESTVS. D. ei G. ratia ARCHIDUX AVST. ria D. ux BVRG. undia

ERNESTUS ARCHIDUX. *dia comes tyrolis.* Effigies ERNESTI armata cum insigni aurei velleris, capite nudo ad laevam converso.

In averſa galerus Archiducalis depingitur, cui ſubiecta parmula notam chronologicam 1585. præfert, addita in ambitu epigraphe: SOLI DEO. GLORIA (a). In imo autem ſigla iconographi, nobis incogniti: C. B. F.

Hac nimirum ætate Archidux provinciis Auftriæ cis- & trans-Anaſum cum poteſtate iam præerat: hinc in epigraphe averſæ plures leguntur tituli, & in averſa comparet ſymbolum ſeu apophthegma, quod piſſimus Princeps ad vitæ finem uſque retinuit.

Eodem hoc anno alius prodiit nummus, ſimili lemmate inſtructus, cui BANAGIA in ſuo catalogo MS. gazarum aulae Vindobon. locum inter nummos primæ magnitudinis concedit. *M. Imp. ar. ſcil. & in catal. Holl. p. 34.*

III.

ERNESTVS ARCHIDVX AVSTRIÆ DVX BVRGUNDIÆ COMES TYROLIS. Aſſimilatur hæc effigies ſuperiori. Differt tamen in eo, quod Archidux ſiniſtram genam intuentibus offerat, aureumque vellus non a tania, ſed torque dependeat.

In poſtica duo rami, alter palmæ, lauri alter, inferne galero Archiducali, ſuperne vero coronæ radiatæ decuſſatim immiſſi, coronam formant, cui

inſcriptum: SOLI DEO GLORIA. Tab. XIV. In imo nota chronologica 1586. inſcripta eſt.

Eodem apophthegmate uſus eſt Princeps, cum Styriam, ac ſubinde Belgium adminiſtraret. *Ibid. ar. ſcil.*

IV.

ERNEST. *us D. ei G. ratia* ARCHIDVX. AVST. *ria* BELG. *ica-* *rum* PROVINC. *iarum* GVB. *erna-* *tor.* Protome Archiducis armata, averſa fronte ac nudo capite, nec non lato & criſpato collari. Ab humero eius dextro fascia militaris oblique demittitur.

Pars poſterior averſæ præcedenti reſpondet, omiſſa tamen nota chronologica, ramorumque altero in alterius locum tranſpoſitis.

ALEXANDRO Farnesio Parmæ & Placentiæ Duce, ac Belgii Præfecto, rebus humanis exempto, PHILIPPUS II. Hiſpaniarum Rex, alterum ſubſtituendum ratus, ERNESTUM Archiducem deligit. Is igitur cura belli Hungarici MATHIÆ fratri relicta, itineri ſe committens, anno 1594. die xxx. Ianuarii Bruxellas frequenti nobilitate comitatus, ſolemni pompa ingreſſus, ſumma omnium gratulatione exceptus, arcubusque triumphalibus, theatralibus ludis, feſtiſque pyris, aliſque publicæ lætitiæ teſtificationibus ornatus ac honoratus fuit. In eius rei memoriam hunc nummum percuſſum fuiſſe tradit LUCKIUS (b) & Van Loon (c), qui hunc eundem

ex

ISTHUAſſ. loc. ſupracit. quanquam ibid. non ſatis accuratus ſit.

(a) I. ad TIMOTH. I. 17.

(b) Syll. num. p. 344.

(c) Hiſt. metall. tom. I. p. 435. Add.

Tab. XIV. ex Bizoro adducit. *M. Imp.*
ex pl. *fuf.*

V.

Anterior facies loculum funebrem offert, absque inscriptione.

Posterior scutum exhibet quadripartitum, pileo Archiducali fastigiatum. A dextris in area numerus anni 1595. legitur, a sinistris vero figura virilis stolata ac pileo tecta assistit, dextra scutum velut sustentans, sinistra strophiole instar quid tenens, luctus gratia. Inferius bilanx, *Iustitia* symbolum, cernitur.

Non diu frui sunt Catholici Belgæ tanto Principe. Post

unius enim anni curriculum, cum nullum non movisset lapidem, ut fœderatas provincias ad pacis tractationem, obedientiamque Regis Hispani reduceret, febri correptus, die 11. Februarii, anno in nummo notato, e medio sublatus est, non sine ingenti luctu eorum, quos gubernandos susceperat.

Iustitia & aequitatis symbolo hic honoratur ERNESTUS, quod ea virtute, ut aliis multis, quas Illustr. KHEVENHILLERUS loco supra laudato, enumerat, cum primis eminens, populos sibi concreditos secundum hanc normam rexit. *V. L. loc. cit. p. 449.*

ERNES-
TUS AR-
CHIDUX

MATHIAS ROM. IMP.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

Tab. XV.
1599.

MATHIAS, MAXIMILIANO II. patre, matre vero MATHIAS ROM. IMP. MARIA, CAROLI V. filia, Vindobonæ die XXIV. Febr. 1557. natus, a puero optimis moribus & disciplinis, atque data etiam opera militari scientia imbutus fuit.

Adolescens unius & viginti annorum ab Ordinibus Belgii ad capeffendam Rempubicam invitatus, incio ac invito fratre Cæsare, itineri, celeritate, quanta poterat maxima, sese committens, *Antverpia* primum a WILHELMO *Araussonensi* Principe, die XIV. Novembris magnifice exceptus (2.) moxque initis, quas Ordines præscribebant, conditionibus, non multo post *Bruxelas* splendissima pompa deductus (3.) GUBERNATOR ET CAPITANEUS GENERALIS BELGII (1. 4--6.) audiebat: SPE populo ingesta (2. 3.) fore, ut alter velut PERSEUS ANDROMEDAM, id est, *Belgium* in libertatem vindicaturus sit (4--7.). Sed brevi se delusum videns, deposita anno 1580. quam hucusque titulo tenuis sustinebat, persona (7. 8.): anno demum 1581. in Germaniam inglorius remeavit. Hic cum nihil reliqui faceret, ut fratris indignationem placaret, *Lincii* tamen subsistere, ibique vitam privatam, arctissimisque circumscriptam limitibus, agere iussus est.

TOM. II. P. II.

O 2

At

MATHIAS ROM. IMP. At bello Turcas inter atque Imperatorem exorto, . . . varios Tab. XV.
 ab anno 1594. in *Pannonia* expeditiones suscepit (9--13.) SUPRE-
 MUM nimirum EXERCITUS BELLICI IN HUNGARIA INFERIORI
 DVX (12.) nec non GYBERNATOR ET SUPREMU GENERALIS HUN-
 GARORVM ET AVXILIARIORVM militum DVX salutatus. (13.)

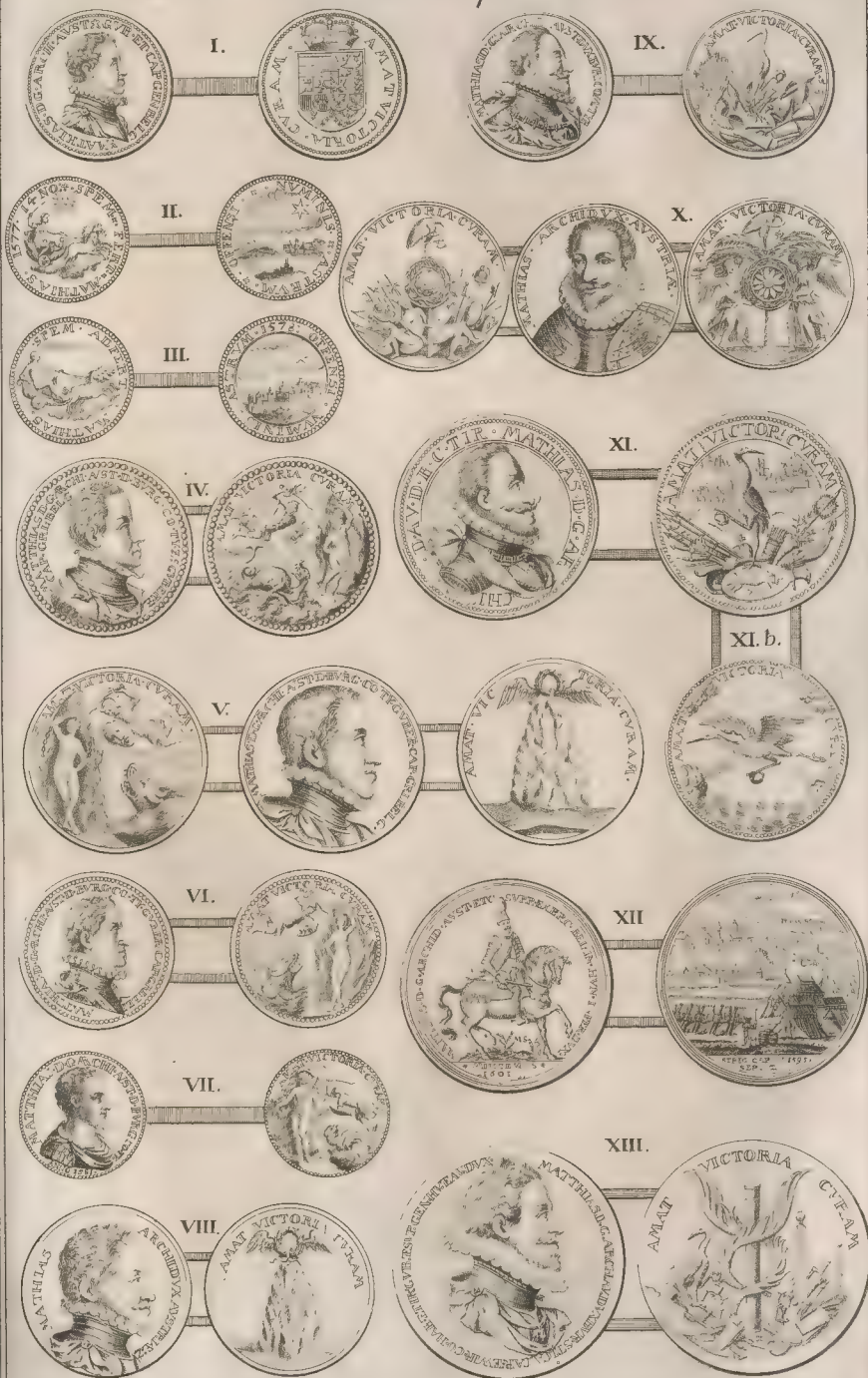
Hanc dignitatem etsi fideliter atque satis strenue gessisset, ita, ut, hostibus mox cæsis, *Novigradum*, (9.) atque anno infesto *Strigonium* (12.) quoque eriperet: ea tamen nec constans, nec diuturna fuit. Ad hæc cum veteres cum fratre Imperatore similitudines (10. 11.) publico etiam monumento ex post testata (21.) identidem recrudescerent: MATHIAS de fratre triumphaturus, conciliatis sibi in conventu generali, *Pofonii* habito, Hungarorum Austriacorumque animis, id effecit, ut ab Ordinibus *Rex Hungaria* proclamatus, atque eodem adhuc anno coronatus fuerit (14--16.) applaudentibus quoque aggratulantibusque Austriacis (17.). Quin hac minime contentus, mox etiam alteram fratri coronam extorsit; quippe qui anno infestanti *Rex Bohemia* DESIGNATUS (18. 39. 40. 46.) anno demum 1611. die XXIII. Maii insignia regni accepit (19--21.).

Duabus itaque amplissimorum regnorum coronis aucto, haud adeo difficile fuit, & tertiam (26.), eamque Cæsaream, quandoquidem pro hac potentissimum quemque deligere interest, obtinere. RUDOLPHO igitur de vita decedente, ab Electoribus, anno 1612. *Francofurti* congregatis, in Regem Romanorum ex Augustissima sua gente undecimum numero (53.) die XIII. Iunii electus (26. 27. 31.) diadema XXIV. eiusdem mensis accepit, sparsis populo aureis argenteisque nummis (28--30.), ac eadem dignitate etiam uxori, tertio post die, collata. (33.)

His ita peractis novus Imperator una cum coniuge per *Norimbergam* (52.) *Pragam* reversus, non multo post, comitia in annum sequentem *Ratisbonam* indixit, quo ipse profectus (35.) de re monetaria ac bello Turcico tractavit: & cum primis de pace in Imperio tuenda, quam licet pro virili conservare studet, deinceps tamen in *Bohemia*, ob abolitionem *litterarum maiestaticarum*, a Protestantibus, ut ut iisdem sub initium regiminis PRAGÆ IN URBE VETERI (51.) templum ædificare permiserit, ingentes motus ac turbæ excitatæ fuerunt, atque adeo tricennalis belli initium factum. Sed his non diu supervixit Imperator, ut qui anno infestanti 1619. die XX. Martii, animam, cuius futura aut præmia aut penas in antea serio cogitaverat (36.) efflavit, Imperator laudabilior, quam felicior.

Uxorem duxit anno 1611. die IV. Decembris (24. 25.), cum iam annis esset provectior, ANNAM, FERDINANDI *Tyrolensis*, ex ANNA CATHARINA *Mantuana* natam anno 1585. denatam anno 1618. XX. itidem Martii. Ex eo autem matrimonio cum nullam

MATTHIAE Imp. nummi. Tab.xv.

Ido May Del et Sculptor

Tab. XV. nullam fustulisset prolem, FERDINANDUM ex patruo nepotem ad-^{MATHIAS ROM. IMP.}optavit, quo de suo loco.

Symbolum sibi: AMAT VICTORIA CVRAM in iuventute ex CATULLO delectum (1. 4.-7.), factus supremus bellidux (9-11. 13.) immo ut Rex (22. 23.) & Imperator (36.) constanter fervavit, sed suffectis identidem nec incite nec ineleganter aliis atque aliis imaginibus.

Nummi eius unciales ab anno 1609. quibus adepta corona Hungarica *designatum* se *Regem Bohemia* scripsit (39. 40.) ordiuntur. Prodierunt subinde in utrisque regnis plures ad annum usque emortuales (40-45.), monetæ item aureæ (46-49.) impressis ut plurimum provinciarum insignibus. Sunt tamen ubi S. WENCESLAUS nec non Beatissimæ Virginis Mariæ icones exprimuntur. (48. 49.) *Vid. plura apud Illustr. KHEVENHILLER. Annal. Ferd. STRUVIUM, aliosque*

NUMMI MNEMONICI

ET

ICONICI.

I.

Tab. XV. MATHIAS. *Dei G. ratia*
ARCH. *idux AVST. riæ GVB. er-*
nator ET. CAP. itaneus GEN. era-
lis BELGII. Effigies Archiducis
armata ad medium pectus, iu-
venili facie, cum paludamen-
to & crispo collari, capite nu-
dato, ad lævam respiciente.

Aversa scutum sistit qua-
dripartitum & galero Archidu-
calitectum. I. quadrans insig-
nia *Hungaria*. II. leonem *Bo-*
hemicum præbet. III. qua-
drans in quatuor areolas divi-
sus, 1. *Castella*, 2. *Legionis*,
3. *Arragonia*, 4. *Sicilia* tesseræ
referunt. IV. quadrans iterum
quadrupartitus. 1. *Styria*, 2.
Carinthia, 3. *Carniolia*, & 4.
Tyrolis symbola referunt. Cu-
spidi, basi insertæ, insunt quin-
que aves, vetus, quod aiunt,
Austria signum. Ipsa vero ba-
sis hinc Punicum regni *Grana-*

TOM. II. P. II.

(a) Carm. LXIII. v. 15.

ta malum, inde aquilam, for-
te symbolum regionis *supra A-*
nasum exhibet. Parmulæ me-
dio scuto superimpositæ, a sum-
mo bipartitæ, impressa sunt *Au-*
stria Burgundiaque insignia. Ad-
ditur in ambitu hemistichium,
ex CATULLO (a) mutuatum:
AMAT VICTORIA. CVRAM.

Tituli adversi lateris sic fa-
tis clare ostendunt, qua occa-
sione hic nummus cufus sit.
Cum enim IOANNES *ab Austria*
a PHILIPPO II. Hispaniarum
Rege Belgis Gubernator datus,
ab Hollandis Zelandisque, tra-
stationem Gandavensem, Edi-
ctumque perpetuum (qua de re
nonnulla alibi) eludentibus,
iisque, quod novæ suæ sectæ
haud faverent, subscribere re-
nuentibus, apud Belgii Ordines
suspectus & exofus reddere-
tur, atque Principis *Arausien-*
sis artibus res eo deducta esset,
ut ille se *Namurcum* in tutum re-
cipere cogeretur: Ordines, con-
sultatione habita, MATHIAM Archiducem ad suscipiendam hanc

O 3

præ-

MATHIAS præfecturam *Vienna* evocandum decernunt (a)

Eo igitur missi oratores cum, quod ambiebat ipse, facile persuasissent, noctu, quæ inter 1. & 11. Octobris labebatur, urbe, in scio RUDOLPHO fratre, egressum, in *Brabantiam* deducunt, ut ex *Van Loon*, loco mox allegando, discimus, qui hunc eundem quoque nummum affert; sed ubi Archidux secus ac in nostro, barbatus perperam depingitur, cum eo tempore primum & vicesimum ætatis annum nondum supergressus fuerit, nec in archetypo *Wienensi* barbatus sistatur. Poni- mus autem hunc nummum primo loco; propterea quod faciem Archiducis affabre sculptam sistit; cum contra sequentes duo, qui quodammodo præponi potuissent, nonnisi symbola referunt. *M. Imp. ar. sicilic. V. L. T. I. p. 239. & 243.*

II.

Adversa Archiducem, sub figuræ virilis nudæ schemate, quadrigis in nubibus vectum, repræsentat: dextra, qua flagrum tenet, equos incitans, sin. frena prehensens. Superius sol illucescit, & in ambitu additur epigraphe: *SPEM. FERT. MATHIAS. 1577. 14. NO: vembris.*

In averfa cometa cernitur lucens: infra regio cum ædibus quibusdam. Additur hemistichium: *OFFENSI. NVMINIS. ASTRVM.*

Duo nobis in memoriam revocat hic calculus. Alterum *MATHIÆ* iter *Antverpiam* us-

que, concernit, ubi a Principe *Araussonensi* (qui ei, ut vicario nomine moderaretur, additus est) Ordinibusque magnifica pompa susceptus, ac salutatus fuit. Annum & diem conservat nummus, emendatque Scriptores inter se dissidentes; quorum alii diem undecimum, alii primum & vicesimum eiusdem mensis, ac alii demum septimum & decimum Decembris perperam produnt, ut *D. Van Loon* iam animadvertit. Depingitur quoque Archidux equos, qua potest vi, impellens, ad denotandam itineris eius celeritatem; quippe quod ita maturavit, ut fugæ similis fuerit, opinoneque celerius in *Belgium* adveniret (b).

Alterum ad cometen spectat, tribus ante diebus, quam Archidux *Antverpiam* intraverat, undecimo nempe Novembris in cœlis visum, atque ad finem usque hyemis lucentem, quem signum in cœlo elatum, ut *STRADA* loquitur (c), pro- ni iam ad bellum animi credebant. Ergo *SPEI* quoque testis est nummus, quam *Belgæ* in accelerato *MATHIÆ* adventu positam habuere, fore ut, quam *Numen offensum* minitabatur patriæ ruinam, hæc eius ope & auxilio declinaretur. *V. L. I. c. p. 239.*

III.

Idem hic symbolum, quod in antecedenti calculo, offertur; abest tamen superne solis imago, ac quadrigarius flagro suo

(a) *STRADA* de bell. Belg. lib. ix.

(b) *Idem* l. c. p. 303. *Van Loon* l. c.

(c) *Ibid.* p. m. 316.

Tab. XV. suo privatus, equos haud amplius urget.

Post epigraphen quoque nota temporis omiſſa: at in averſa additur numerus anni 1578. & in area plures, quam in priori ædes turresque, id eſt, urbis ſchema, cernuntur.

Perſeverabat cometes etiam hoc anno, ut diximus, nec ſpes de Archiduce concepta quicquam diminuebatur, quin augebatur potius, cum conditiones ab Ordinibus propoſitas, legesque, ſecundum quas iidem regi petebant, ut ut difficiles & ſalebroſas, ſubſcripiſſet. Quare ad eundem *Bruxellis* ſuſcipiendum, ingentes fiunt apparatus, quam etiam urbem XVIII. Ianuarii maxima pompa ingreſſus fuit (a), cuius rei memoria præſenti, ut nobis quidem videtur, nummo conſervata eſt; quippe ubi Archidux curru ſublimis velut lento gradu in urbem; quæ ex altera parte depicſta eſt, ingreditur. *Id. Ibid.*

IV.

MATTHIAS D. ei G. ratia ARCHID. dux AVST. riæ D. ux BVRG. undia CO. mes TY. rolis ZC. (& cetera) GVBER. nator Z (E) CAP. itaneus GRL. (*Generalis*) BELGII. Protome MATHIÆ armata, collari & pallio ornata, aperto capite, brevibus crispisque capillis, ad ſiniſtram converſa: & in imo æra Chriſtina 1578.

In poſtica figura muliebris nuda, ſcopulo, ex mari ſurgenti, catenis alligata cernitur.

(a) Van LOON l. c. p. 240, & 242.

Eam verſus monſtrum marinum^{MATHIAS ROM. IMP.} emergit, cui vir iuvenis galeatus alatis pedibus advolans, ſiniſtra ſcutum, capite MEDUSÆ conſpicuum, tenens, dextra ſtricto gladio, quaſi feriens, icſtu beſtiæ mortem minitatur. Additur ſuetum Archiducis ſymbolum num. I. iam viſum: A-MAT VICTORIA CVRAM.

Argumentum ex mythologia petitum, de nota illa liberatione ANDROMEDÆ a PERSEO, ope capitis MEDUSÆ, facta, quam Belgæ ob adventum Archiducis, honoris an adulationis cauſſa applicant, ad recitatum illud lemma MATHIÆ: *a-mat victoria curam*: comparando nimirum Belgium ANDROMEDÆ, Archiducem vero PERSEO liberatori. *M. Imp. ar. pond. ſemunc.*

V.

Effigies æque ac tituli præcedenti nummo maximam partem reſpondent. At adverſe huic duæ averſæ iunctæ fuerunt, idem quidem lemma ſervantes, ſed non iisdem imaginibus exarata.

Prior illarum liberationem, ANDROMEDÆ a PERSEO præſtitam, denuo oſtendit, at forma, ut videtur, pro more inverſa, quanquam, quod D. Van LOON ſuum eclypon, aliunde, ut credibile eſt, deſumptum, eodem modo exhibeat, chalcographus LUCKII hic ab errore abſolvendus videatur.

Altera exhibet coronam aſſatam, in ſummitate proclivis ſcopuli collocatam, innuens, quanta

MATHIAS ROM.
IMP.

quanta *Victoria* difficultate obtineatur, quamque ea ipsa, seu eius præmium, corona laurea, facile ad hostes avolet, ubi eadem non summa cum cura invigiletur.

Hanc posticam honoribus MATHIÆ oblatam fuisse, cum ei Pannonici cura belli a Cæsare demandata fuit, somniat LUCKIUS; nam hoc demum contigit, anno 1594. quo tempore, immo longe antea, Archidux noster titulos *Gubernatoris* & *Capitanei Generalis Belgii* iam deposuerat. Neque etiam cum D. Van LOON omni ex parte faciendum, qui ambos hos nummos anno 1578. quo Archidux die XVIII. Ianuarii *Bruxellas* ingressus est, cufos existimat. Barba enim, in illius præsertim e-ctypis, prominentior, aliud suadere videtur. Vix enim credibile est, quod hæc eidem, utpote adolescenti, a quarto decimo Novembris, quo *Antverpia* primum salutatus, atque, ut nummi primo & quarto numero producti, ostendunt, adhuc imberbis fuit, ad Ianuarium usque anni insequentis barba ita succreverit. Certum itaque est, nummos hosce signatos fuisse, dum Archidux in Belgio degebat, sed incertum an sub initium susceptæ gubernationis, an vero serius? quod ultimum tamen verosimilius videtur. LUCK. p. 271. *V. L. l. c. p. 243. sed formis aliquanto maioribus.*

VI.

Protome Archiducis armata, fere ut num. I. in epigra-

phe tamen additi sunt tituli, Tab. XV. ut num. IV. puta: *Ducis Burgundie & Comitatus Tyrolis*. Æra quoque Christiana hic subter axillam legitur 1579. in typo D. Van LOON neglecta.

Postica assimilatur averfis num. IV. & V. liberationem ANDROMEDÆ denuo exhibens, cum sueto illo lemmate: AMAT VICTORIA CVRAM. de quo supra a nobis actum.

Ex æra, sub humero Archiducis incisa, confirmantur dicta ad numerum præcedentem; cum Archidux in hoc nummo ætatis haud provectioris, quam in superiori representari videatur. *M. Imp. ar. scilicet V. L. l. c.*

VII.

MATTHIAS. D. ei G. ratia ARCHID. DUX AVSTRIÆ D. DUX BURGUNDIÆ CO. MES TYROLIS. Protome MATHIÆ armata, nudo capite & absque collari, veteri Romanorum more. In imo æra Christiana legitur: ANNO 1581.

Aversa novo typo nummario iterum ANDROMEDÆ figuram exhibet, cum lemmate sæpius recitato.

Et si aversum huius numismatis latus, fabulam de ANDROMEDÆ & PERSEO, qua sub imagine Archiducem, ut liberatorem Belgii, representari supra diximus, intuitum oculis adhucdum subiiciat: ex omnis tamen *Gubernatoris & Capitanei Generalis* titulis, adiectaque nota chronologica, facile patet, illud post abdicationem MATHIÆ signatum fuisse. Hæc enim facta est anno supe-

Tab. XV. superiori 1580. die XXIX. De-

- a cembris (a), cum pridem se de-
lusum animadvertens, iam antea
mense Iunio, Ordinibus per
epistolam administrationis suæ
b nuntium remisisset (b); offen-
sus nimirum, nec immerito,
quod hi ALENCONIUM e Gal-
lia, ad suscipiendam personatam
hanc administrationem evocare
constituissent: renuntiata etiam
PHILIPPO fide & obedientia.
Nihilominus cum Archidux ad
usque annum subsecutum in *Bel-
gio* hæserit, valde credibile est:
nummum sub id tempus ibidem
signatum, eiusque honoribus
tributum fuisse ab iis, qui Prin-
cipem adhuc colebant: id quod
etiam asserit *V. L. l. c. p. 294.*

VIII.

MATHIAS ARCHIDUX AVST-
RIÆ: Z (*cetera*). Protome MA-
THIÆ armata, fere ut num. v.
sed facies hic maiori iam my-
stace est instructa.

Postica per omnia similis se-
cundæ averſæ num. v.*

Differt itaque hic nummus
a numero v. sola titulorum va-
rietate, videturque, Archiduce
adhuc in *Belgio* commorante,
signatus. Nam inde in *Germa-
niam* redux, tantum abest, ut
nummis exceptus honoratusque
sit, ut fratris iram atque indi-
gnationem, ceu mox dicemus,
longo tempore ferre debuerit.
M Imp. ar. pond. seſcunc. ſuſ.

IX.

MATHIAS D: ei G: ratia AR-
CHIDUX AVSTRIÆ DVX BVR-
gundie COM: es TYROLIS. PRO-
TOM. II. P. II.

(a) STRADA Dec. II. lib. IV. p. m. 478. in
marg.

tome MATHIÆ armata, collari MATHI-
crispato, nec non torque aurei ^{AS ROM.}
velleris ornata, nudo capite,
& facie, instructa mystace ma-
iori, sinistrorsum versâ.

AMAT. VICTORIA. CVRAM.

Grus avis dextro pede clypeo
Turcico, lunula nempe semiple-
na & solis simulacro insigni, in-
sistit: sinistra ungula lapidem
tenet, circumiacentibus tropæis
Turcicis: inter quæ vexillum
comparet, cui inscripta est æra
1597. In recessu observatur
regio, castello montano conspi-
cua.

MATHIAS ex *Belgio* redux,
iram fratris RUDOLPHI, quam
ob Præfecturam illam, præpo-
ſtero atque immaturo consilio su-
ſceptam, in se concitasse non ig-
norabat; illam cum matris Impe-
ratricis opera, omni studio placare
conaretur: veniam quidem sed
ægre atque ea conditione impe-
travit, ut *Lincii* subsistere ac
commorari iussus, adeo limitata
in omnibus potestate uteretur,
ut vel hortulanum sine præſcitu
aut iniussu Cæsaris dimittere aut
ſuſcipere non auderet (c). Cum-
que anno 1587. Poloni Re-
gem sibi ex Archiducibus pete-
rent, prælatus est frater eius
MAXIMILIANUS, ut alibi vide-
bimus. At vero indignatione
Cæsaris paulatim, aut in speciem,
aut revera non nihil remissa, aut;
ut ne otio penitus torperet Prin-
ceps, eidem anno demum 1594.
ſummum belli Pannonici impe-
rium deferatur. Eo igitur munere
auctus, capto primo vere feliciter
Novigrado, cæſisque ad Zol-
P *nocum*

(b) KHEVENHILLER, Annal. Ferd. T. I. col. 167.
(c) Ibid. col. 191.

MATHIAS ROM.
IMP.

nocum Turcis, *Strigonium* haud pari felicitate adgressus : ea tamen anno insequenti, cum extincto in castris MANSFELDIO, ad eandem prosequendam obsidionem cum summa potestate denuo missus esset, feliciter potitus est.

In huius belli memoriam cumsum est hoc numisma, quamquam anno primum 1597. ut numerus, vexillo impressus, docet; quemadmodum alii sequioribus annis ob eandem memoriam signati fuerunt. Porro eodem hic lemmate utitur Archidux, quod factus *Belgii* Praefectus assumpserat, sed non iisdem imaginibus : substituto nimirum in ANDROMEDÆ locum, *grue*, armis insistente : nec inelenter sane ; observantibus quippe de id genus avibus historiarum naturalis Scriptoribus, quod ubi congregantur, noctu custodias, haud secus ac in bene constituto exercitu, disponant : quæ ad superandum somnum, uni insistentes cruri, altero adducto, lapidem tenere debeant.

An arx rupi imposita *Nova-gradensis*, an vero *Strigonienensis*, aut demum *Vicegradensis* sit ? quam Archidux una cum *Vacia* eodem anno recepit, difficulter dignoscitur ; cum omnes in editiori loco sitæ sint. Verisimilius tamen *Vicegradum* est, quam in editissimo munitissimoque loco sitam esse, ISTHUAFFIUS testatur
a (a.). *M. Imp. ar. deaur. pond. seiscunc.*

X.

MATHIAS. ARCHIDUX. AV.
STRÆ. Effigies MATHIÆ ob-

versa fronte, inoperto capite, Tab. XV.
& brevibus capillis, cataphracti ac collari crispo ornati.

Adversa huic iunctæ sunt
dux averse, ambæ cum illa epigraphe : AMAT. VICTORIA.
CVRAM.

In area prioris spectatur armorum, in formam tropæi compositorum, congeries ; in quorum medio truncus erectus, cui clypeus, picturis ornatus, appensus : assidentibus eidem duabus figuris nudis, quas LUCKIUS nymphas esse putat ; cum haud dubie duo captivi sint. Fastigio denuo grus imposita, falcula tenens lapidem, sed rostro, dormitantis aut dormientis in modum, sub alas retracto.

In altero dux VICTORIÆ alate, similem clypeum ad medium palmæ stemma, in cuius culmine eadem avis cernitur, sublatum sustinent.

LUCKIUS hæc numismata ad annum 1598. reponit, quo comitiis Imperii Ratisbonæ celebratis, de ferendis contra Turcam auxiliis, subsidiisque pecuniarum, actum fuit. Verum in aprico est, symbola in utrisque averis consignata, victorias de Turcis reportatas denotare. Hæc enim pluribus nummis celebravit ; non tam, quod quidem videtur, ut eas aternitati consecraret, quam ut RUDOLPHO fratri, quocum antiquæ similitates itentidem redibant, sua in eo bello servitia revocaret in memoriam, ac tantum non exprobraret ingratitude ; cum se neglecto, aliis summam Imperii

Tab. XV. perii deferri cerneret. Nam anno 1594. *Supremus generalis* constitutus, anno statim infrequenti MANSFELDIO cedere coactus, eoque extincto, primum in priorem dignitatem restitutus fuit. Anno deinde 1596. MAXIMILIANO fratri exercitum iterum tradere iussus est, eidem etiam sequentibus annis in Imperio posthabitus (a). Denique grus in dormientis speciem representata, ad neglectum Principis adludere videtur; quasi qui cura belli exemptus, tanto iam vigilantie studio opus non habeat. LUCK. p. 368.

XI.

MATHIAS. D. ei G. ratia ARCHID. ux. AV. stria D. ux. B. ur. gundia C. omes TIR. olis. Effigies Principis ut num. IX. maioris tamen moduli, & sub brachio eius dextro segmentato præter nomen artificis, PETER. F. ecit, numeri quoque Arabici 99. annum haud dubie, quo nummus cufus est, indicantes, legendi: a Cl. KOEHLERO, qui eundem ante nos edidit, ob eorundem obscuritatem non animadversi.

Ex altera parte grus, armis insistent, cum solito lemmate denuo exhibetur. In recessu arcis haud secus, ac citato num. IX. nec non urbis munitæ conspectus cernitur. Notatu porro dignum est, hoc loco in clypeo oblongo, seu scuto, dictum alitem consistere, cui aquila *Imperialis* biceps coronata inscripta est.

Et si hoc anno MATHIAS nihil admodum contra Turcas Tom. II. P. II.

(a) ISTHUANFF, lib. XXVIII. seqq.

gesserit, immo nec in expeditionem iverit, atque anno etiam præcedenti *Budam* frustra oppugnaverit; non est tamen dubium, quin præsens numisma ob gesta eius contra Turcas percussum fuerit. Quo circa id cum primis etiam advertit laudatus KOEHLERUS: quod avis scuto Cæsareo insistat, qua quidem exhibitione id confirmari videtur, quod ad nummos proxime antecedentes dictum est. Idem Celeb. nummorum Mytha locum ex ISTHUANFFIO laudat, quem ita comparatum, iisque verbis conceptum ait, ac si auctor nummum hunc suos ipsius ante oculos habuisset. Hunc cum non præsentem solum, sed reliquos etiam, hic depictos, illustrare possit, etiam huc transcribere visum est. MATHIAS, inquit ISTHUANFFIUS, *suscepta Pannonici exercitus CURA, postquam bellum cum Turcis contractum, indies magis ac magis exarsisset, nihil antiquius habuit, quam VICTORIAS, toties & tam feliciter partas, VIRTUTE & INDUSTRIA sua profectui; ac prius quam hostium vires, ut fama ferebat, in Grecia & ultramarinis Asia partibus colligi iussa, adventarent, ardua quæque & difficilia, quod illa essent tum decora, tum plena laudis militia exercitamenta, primo quoque tempore experiri.* KOEHL. P. III. pag. 377.

XI. b.

Adversa cum præcedenti, excepta magnitudine, in omnibus convenit, unde ab eius delineatione

MATHIAS ROM.
IMP.

tione superfederi posse putavi-
mus.

In averſa grus iterum cum lapide in dextra falcula, ſuper mare volitans, apparet, etſi eidem quatuor venti cardinales, quibus omni ex parte petitur, ingenti impedimento eſſe videntur. Repetitur in ambitu ſuetum lemma.

Videtur hoc ſymbolo innuere Archidux: quod tantis licet inſectationum ventis procellisque agitatus, tandem aliquando perrupturum, ac in tutiora evaſurum ſe, non deſperet. *M. Imp.*

XII.

MATTHIAS. D. ei G. ratia ARCHID. ux AVST. ria ETC. etera SVPR. emus EXERC. itus BEL. lici IN. HVN. garia INFER. iori DVX. Archidux totus cataphractus, amictu Hungarico indutus, mitra criſtata opertus, tæniæque militari & criſpo collari ornatus, dextra parazonium, Imperantium inſigne, ſiniſtra frenum tenens, a dextris ſiniſtrorſum equo phalerato vehitur. In exergo inter duas ſtellas, ornatus gratia apoſitas, vocabulum MILITEMVS, velut teſſera militaris, unacum nota chronologica 1601. legitur. Subtus equum ſiglæ cælatoris M. S.

Averſa ſchema munitæ urbis & arcis *Strigoniensis* cum apparatu bellico obſidionali exhibit, & infra in ſegmento legere eſt: *STRIG. onium CAP. tum AN. no 1595. SEP: tembris die 2.*

Facile apparet, partes huius nummi ſingulas non uno eo-

demque tempore fabrefactas fuiſſe; quin in gazis aulae Vindobonenſis hæc ipſa pars adverſa cum numero anni 1606. reperitur, & Cl. KOEHLERUS (a) alium quoque huic ſimilem laudat, atque ſic deſcribit: Adverſa, ait, Archiducem equo vectum exhibet, cum epigraphe: MATHIAS: D. G. ARCHID. AVSTR. SVPER. EXERC. BELL. IN HVNG. In averſa vero caſtra cum lemmate: MILITEMVS. 1601. Sed hunc videre non contigit.

Unius autem eiſdemque argumenti utrumque horum nummorum eſſe, atque ad expeditionem, anno 1601. contra Turcas in Hungaria ſuſceptam, pertinere: quamvis D. LOCHNERUS ſeſe difficilius expediat, indubium eſt. Etſi enim MATHIAS ſub initium expeditionis proſectus haud ſit, totam tamen belli molem atque curam ipſi a Caſare impoſitam fuiſſe, cum ex nummo, tum ex eo intelligitur: quod ipſe Vindobonæ commoratus, non ſolum auxilia, ſed & Imperia ſubmiſerit. Unde cum FERDINANDUS in obſidione *Canisiana* hærens, auxilia poſtulaſſet, MATHIAS ſex peditum, equitumque vero duo millia miſit, atque ipſe ad XIV. Novembris diem in caſtra venit; ſcilicet, ut rebus FERDINANDI inclinantibus præſens ipſe facilius mederetur (b). Similiter, ubi MERCURIANO *Alba Regali* potito, HASANEM ad reparandam eam iacturam cum exercitu adventare cognitum fuit: MATHIAS cum ſuo Prætorio comitatu

(a) M. B. L. P. III, p. 383.

(b) Iſthuanff. lib. XXXII. p. m. 477.

MATTHIÆ Imp. nummi. Tab. XVI.

Tab. XV. mitatu & equitibus Germanis, quos tum *Nigros* vocabant, eisdem *suppetias* laturus, *Albam* contendit, ac maiori, quam potuit, celeritate urbem muniri, & res bello necessarias importari iussit

a (a): quæ singula summam MATHIÆ belli curam atque Imperium incubuisse demonstrant. Quin & eius ductu & Imperio dictus HASANES prope *Albam* unacum exercitu cæsus, occubuit. Ergo huiusmodi nummis MATHIAS pro *honorariis*, seu *donativis* usus videtur.

Quod vero ad averfam partem attinet, ea capti a MATHIA anno 1595. *Strigonii* memoriam conservat: qua de re iam ad num. IX. huius tabulæ, ac supra in RUDOLPHO, tab. XII. num. XI. dictum.

Adversam partem BANAGIA quoque in suo catalogo MS. musei Imperialis, inter nummos primæ magnitudinis, recensuit: sed silentio prætermittit, an nota chronologica signata fuerit, nec ne. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. 1. dr. LOCHN. an. 1723. p. 193.*

XIII.

MATTHIAS D. ei G. ratia ARCH. idux AV. stria DVX BYR. gundia STL. ria CA. rinthia CAR. niolia ET VVIR. tenbergia CO. mes HAB. sburgi ET TIR. olis GVB. ernator ET SVP. remus GEN. eralis HV. ngaria ET AV. xiliariorum (militum) DVX. Protome MATHIÆ armata, & tessera aurei velleris, nec non crispo focali ornata, capite nudato, finistrorsum verso.

(a) Ibid. p. 478.

In averfa parazonium, medius inter tropæa erectum, ac duobus palmæ ramis, ad modum caducei, cinctum est: a dextris super arma adstat grus, ungula sinistra lapidem tenens, ad lævæ pyramis, adiecto fuento Principis lemmate: AMAT VICTORIA CVRAM.

Argumentum insignis huius numismatis ex præcedenti petendum; quippe in cuius adversa iidem honorum tituli, averfa pariter haud disconveniente. *M. Imp. a. fuf.*

XIV.

In priori latere monogramma nominis MATHIÆ cernimus, superimposita corona regia, & inferius numerum II.; nempe, quod is post MATHIAM *Corvinum*, secundus hoc nomine in Hungaria Rex imperaverit.

Posterior pars hanc inscriptionem, quinque lineis absolutam, continet: CORONATVS HVNGARIÆ. REX. MDCVIII. Utrumque nummi latus laurea marginatum est.

Hoc nimirum anno Hungariæ & Austriæ Ordines, Imperii Cæsaris RUDOLPHI eiusque aulæ administrorum pertæsi, mutuo sese fœdere obligarunt, ut non nisi MATHIÆ Imperio parerent; quare Hungari in comitiis, *Pofonii*, mense Ianuario, celebratis, eundem sibi Regem elegerunt. Interventu dein Papæ & Electorum convenit, ut Cæsar regnum Hungariæ atque Austriam omnem, certis conditionibus pactis, MATHIÆ

MATHIAS. THIE cedat. Quamobrem regni *Hungarici* insignia in castra MATHIAS delata, ipseque *Posonii*, die XIX. Novembris, ritu solemniter coronatus fuit.

Eius rei memoriam conservat hic nummus missilis. Aurea enim atque argentea numismata sub coronationis actum sparsa fuisse testatur Illustr. Comes KHEVENHILLER, qui hæc omnia fusius prosequitur (a).
M. Imp. au. 4. duc. 25 G. C. locul. 2. tab. IX. n. 76. p. 137.

XV.

MATTHIAS. II. D. ei G. ratia REX. HVNGARIÆ ETC. *et cetera*. Effigies Regis armata cum paludamento, crispo collari, & corona in capite, sinistrorsum versa. In imo cælatoris M. S. sigla.

Aversa, epigraphe destituta, decem omnino scuta complectitur. Medium, illudque maius & orbi inclusum, bipartitum: hinc tæniæ, inde crucem Patriarchalem, quæ notæ sunt regni *Hungarici* tessellæ, præsert. Reliqua novem in peripheria formam cordis habent, & ligamine invicem nectuntur. Continentur iis regnorum ac provinciarum, ad Hungariam attinentium, insignia, ac cuique scuto præfixa est littera initialis nominis regni, cuius continet symbolum.

Primum eorum, quod ad latus nummi sinistrum superius conspicitur, *Dalmatiae* pardalina capita offert, cum adposita littera D. Sequitur alterum in linea descendente ad idem latus, quod tessellatam *Croatiae* aream

(a) Annal. FERD. tom. VII. ad an. 1608.

præbet, addita littera c. Cetera sequuntur hoc ordine: *sclavoniae*, *B. osniae*, *servia*, *gallicia* *Lodomeria*, *Cumania* *Bulgaria* insignia, quorum delineationes & animadversiones ad singula dedimus tom. I. tab. XVI. pag. 90. seqq.

Argumentum nummi patet ex dictis ad numerum præcedentem. *M. Imp. au. 7. duc. M. S. B. ar. deaur. fus.*

XVI.

MATTHIAS. II. REX. HVNGARIÆ. CORONATVS. MDCVIII. Protome Regis fere ut numero præcedenti.

In averfa figura muliebris stolata, adverfo corpore, in regione, floribus confita, stans: palmæ ramum dextra, sinistra cornucopiæ tenet, capite spicea, ut videtur, corona redimito, & sinistrorsum verso. Pro pedibus eius corona laurea iacet, & in ambitu epigraphe, *expfal. CXXI. 6. defumpta* legitur: *ABUNDANTIA. DILIGENTIBVS: TE:*

Hoc schemate, quo fere etiam *abundantiam* designabant antiqui, Hungari rerum copiam, ac bona quæque a novo Rege expectanda esse testatum volunt: cumque nummus aliquanto crassior sit, quam missiles esse solent, dubium remanet, utrum & ipse sub coronationis solemnibus, ut cetera conveniant, in populum missus fuerit? *M. Imp. ar. pond. 1. dr. M. S. B. æ.*

XVII.

Adversa convenit cum præcedenti: sed hic maioris est moduli,

ubi de nummis populo sparsis col. 28. & 29. agitur.

Tab. XVI. duli, & in segmento conspiciuntur artificis *c. bristiani M. ahler* siglæ.

Aversa inscriptionem, septem lineis exaratam complectitur, cui ornatus gratia superimposita est corona laurea, duobus palmæ ramis in decussim innexa: MEMORIÆ ERGO: CIVITATES ET OPPIDANI. INFERIORIS AVSTRIÆ. PROPRIIS SVIS. SVMPTIBVS. FIERI FECERVNT.

De peracta feliciter MATHIÆ coronatione Hungarica Austriaci quoque gaudium ac voluptatem capiebant; quod eidem simul hac summam in provincias Austriacas potestatem cessam scirent: caput quippe Domus Austriacæ iam declaratus erat, uti supra ad num. XIV. animadvertimus. Quare non dubitarunt *civitates & oppidani Inferioris Austriæ* conceptam lætitiā novo Regi ac Principi suo publico hocce monimento testari. *M. Imp. au. 4. duc.*

XVIII.

MATTHIAS II. D:ei G:ratia REX HVN:garie DESIG:natus IN REG:em BOHE:mie. Protome Regis in veste Hungarica, cum torque aurei velleris, capite caliptra cristata operto & ad sinistram converso.

In aversa Rex phalerato & cristato equo insidens, gladium vibrat, capite corona radiata redimito & sinistrorsum verso. In recessu schema urbis, appropiante eidem exercitu. Additur in ambitu epigraphæ CAELISTI NVMINE. SVRGO. In umbone ad latus dextrum & in exergo siglæ cælatoris observan-

tur: *c. bristianus M. ahler c. um PRI. vikegio c. asareo.* MATHIAS ROM. IMP.

Præsens hic nummus totius tragœdiæ, qua sibi MATHIAS regnum Hungariæ atque ius ad regnum quoque Bohemiæ, si RUDOLPHUS diem sine liberis obiret, acquisivit, memoriam ac initium continet. Cum enim admoto ad urbem Pragensē exercitu, quod in aversa cernitur, priorem sibi coronam postularet, inter cetera cum RUDOLPHO eo etiam conventum est: ut Archidux titulo *designati Regis Bohemiæ* uteretur (a). Ergo nummus primos assultus atque vim, qua fratri coronam Hungaricam extorsit, exhibet: licet forte post coronationem eius in Regem Hungariæ cussus; cum alioquin *electi Hungariæ Regis* titulus adhibendus fuisse videatur. Utitur autem haud incongruo lemmate; cum ipsum momentum illud temporis fuerit, quo MATHIAS *surgere*, id est altiores dignitatum gradus ascendere coepit. *M. Imp. ar. sicilic. & M. S. I. Vindobon.*

XIX.

Prior pars cum num. XIV. convenit, nisi quod hoc loco sub corona duo palmæ rami decussati conspiciantur.

Posterior hanc inscriptionem coronæ laureæ, quæ & in priori latere cernitur, inclusam, atque sex lineis absolutam, complectitur: CORONAT:us BOHEMIÆ REX. 1611.

MATHIAS *designati Bohemiæ Regis* titulo non contentus, coronam ipsam, etiamnum vivente RUDOLPHO,

(a) Id loc. cit. col. 12.

MATHIAS ROM.
IMP.

RUDOLPHO, capiti suo imponi cupiebat: quod & feliciter cum vi, tum Ordinum Bohemicorum assensu & auxilio consecutus est. Is pacta anno 1610. intercedente FERDINANDO Archiduce & Electoribus, cum Imperatore conclusa, insuper habens, anno insequente *Pragam* cum decem & octo millibus armatorum contendit, ubi xx. Martii solemnibus pompis ingressus, confirmatis atque auctis Ordinum privilegiis, iisque a Sacramento, Imperatori præstito, solutis, xxiii. Maii solemnibus ritu coronatus fuit; qua occasione præfens hic nummus in auro & argento haud dubie sparsus fuit. (a) *M. Imp. S. B.*
ar. 18. XX.

Adversa, epigraphe destituta, sistit MATHIÆ imaginem pectore tenus efformatam, & ferto laureo circumdatam, in amictu Hungarico, cum torques aurei velleris, capite caliptra cristata operto, & ad sinistram verso.

Peripheriam posticæ ornat ferto laureum: aream vero superiorem implet corona clausa, cum duobus palmæ ramis transversis: mediam & infimam inscriptio, sex lineis concepta: MATTHIAS II. D. ei G. ratia HVNG. arie REX CORONAT. us IN REGEM BOHEMIÆ AN. no 1611. DIE 23 MAII.

Congiarium est, occasione coronationis Bohemicæ distributum. *M. Imp. au. 2. duc. G. C. Suppl. II. tab. XLIII. n. 63. p. 705.*

(a) KHEVENHILLER, l. c. ad an. 1611.

(b) LUC, l. 71.

XXI.

Tab. XVI.

Adversa in omnibus convenit cum adversa præcedentis nummi.

Postica ciconiam exhibet, rostro serpentem enecantem ac deglutientem, addita epigraphe ex sacris litteris deprompta: SALVTEM EX INIMICIS NOSTRIS. (b)

Symbolum hoc pro satyra interpretari potest: quasi MATHIAS gloriatur de victa fratris Cæsaris inimicitia, & confusis eius consiliis, ob partam & feliciter adeptam Bohemiæ coronam, quam RUDOLPHUS II. Archiduci LEOPOLDO destinaverat.

Atque id quidem maxime ex epigraphe deducitur; cum alioquin ciconia, rostro serpentem comprimens, pii fervoris, aut boni Principis, malos extirpantis, aut denique strenui iustique Magistratus, qui improbis haud quaquam connivere solet, symbolum habeatur. (c)

Huiusmodi autem nummos sub ipsa coronationis solemnibus populo sparsos fuisse testatur Illust. KHEVENHILLERUS (d): quanquam eidem aliam adversam tribuit, quæ scilicet Regis effigiem, adscripto die coronationis exhibeat. *M. Imp. ar. scilic. G. C. locul. I. tab. XII. n. 99. p. 163.*

XXII.

MATTHIAS II. D. ei G. ratia HVNG. arie ET BOHE. mie REX. ARC. hidux AVS. trie DVX BVR. gundia CO. mes T. yrolis Effigies MATHIÆ in veste Hungarica,

(c) Vid. PICINELL, mundo symbolico.

(d) Loc. cit. col. 359.

Tab. XVI. rica, ad pectus cum aureo vel-
lere, capite calyptra cristata o-
perto, ad sinistram versò.

Aversa, inscriptione carens,
exhibet in area tropæum, cui
grus insistit, dextra ungula cal-
culum, seu lapidem sustinens.

Symbolo hoc alias usus fuit
MATHIAS; ut vidimus supra
num. IX. X. XI. XIII. nummum
vero ipsum hoc anno 1611.
post acceptam *Bohemia* coronam
honoribus novi Regis datum fuisse,
vel ipse titulus *Regis Bohemiae*,
in adversa scriptus, sic satis
clare evincit; cum anno infecuto
Imperatorius accefferit. Con-
gruit quoque symbolum illud &
rei & tempori, quo significatur:
solertia & vigilantia Regi ac sum-
mo imperanti, quam maxime in
re militari, opus esse. *M. Imp.*
ar. pond. sesquidr.

XXIII.

Pars adversa num. præce-
denti per omnia similis.

In postica VICTORIA Dea
tunicata & alata, cum corona
laurea in capite: sinistra pal-
mam tenens, dextra comple-
ctitur, ac ore quasi osculatur
BELLONAM: hæc ex flagro,
quod sinistra manu ostendit,
dignoscitur; iis adstat tertio lo-
co grus, *vigilantia* signum: al-
tera ungula calculum sustinens:
retro VICTORIAM arma ac tro-
pæa conspiciuntur, & pro pe-
dibus BELLONÆ pharetra cum
arcu. Additur fuctum lemma:
AMAT VICTORIA CVRAM.

Inter cetera, quæ in num-
mis hæcenus vidimus symbola,
TOM. II. P. II.

(a) Vid. P. I. huius Nummothecæ p. 116.
num. CXVI.

ad apophthegma MATHIÆ nul-
lum isto accomodatius, luctu-
lentiusque nullum; VICTORIA
namque BELLONAM amore pro-
sequens, & grus addita, *cura*
& *vigilantia* emblemata, toties
repetitum illud lemma: *amat vi-*
ctoria curam, quasi eloquuntur.

Nummum porro istum ad
annum 1611. pertinere, colli-
gitur ex titulo, in adversa scri-
pto, quem numero proxime
antecedenti exposuimus. *M.*
Imp. ar. pond. 3. dr.

XXIV.

MATHIAS. D. ei G. ratia ARCH.
idux AVSTRIÆ HVNG. arie ET
BOHEM. iæ REX. Protome Re-
gis in vestimento Hungarico,
ad pectus, torque aurei velle-
ris ornata, capite cristata cali-
ptra operto, ad lavam conver-
so.

Altera huius nummifmatis
pars ex nummo MARIE, CA-
ROLIV. Filix, ac MAXIMILIANI
II. Imp. coniugis desumpta est
(a); ubi eandem ad nuptias,
atque coronationem eiusdem in
Reginam Bohemiae spectare di-
ctum est. Quod idem hic de
ANNA, quæ hoc anno 1611.
MATHIÆ matrimonio consocia-
ta, atque adeo *Regina ac Do-*
mina Hungariæ & Bohemiæ fa-
cta est, dicendum videtur: hoc
solo excepto, quod hæc tum
non æque coronata fuerit. Vix
enim non certum est, nummum
dicto anno signatum fuisse; utpo-
te cum, ut iam animadvertimus,
MATHIAS subsecuto anno cum
titulo *Romanorum Regis* compa-
reat.

Q

No-

MATTHIAS ROM.
IMP.

Notatu porro dignum est, in epigraphe adversæ titulum *Archiducis Austriae, Hungariae & Bohemia Regis* titulo ordine præponi: quod an studio ab Austriacis, an casu factum sit, aut denique ex festinatione? alii iudicent. *Ex M. D. Bar. de BERBERICH communicavit D. a ROSENTHAL.*

XXV.

Adversa huius nummi plane planeque convenit cum antica nummi parte, supra num. XVII. exposita: anno nimirum in epigraphe expresso MDCVIII. percussa, quo diadema regni Hungariæ solemniter *Pozsonii* accepit.

Aversa continuat epigraphen: QVI CVM ANNA AVST: *riæ* ARCHID: *uce* VIEN: *næ* NVPTIAS CELEBRAVIT: 4. DEC: *embris*. In area inter effigiem ANNÆ adposita est æra Christiana: ANNO 1611. Illa pro genio seculi pulchre compta, cimeliis & crispis collari denticulato exornata.

Erat ANNA FERDINANDI *Tyrolensis* nata ex ANNA MARIA *Mantuana*, quam MATTHIAS anno & die, quæ Dominica erat, in umbone nummi signatis, uxorem duxit, ac nuptias *Wienne* cum ea celebravit (a).

In his solemnibus celeritas videtur adhibita, ita ut novo nummo, quod & in præcedenti, sed vice versa, locum habet, antiqua adversa pars quærenda fuerit. Et certe MATTHIAS post coronationem Bohemicam, sumptumque ab Ordinibus *Silesie*

homagium, has nuptias *Wien* Tab. XVI. nam vix reversus, instituit (b); ut adeo mirum non sit, quod Austriaci, qui hanc adversam alias *sumptibus fieri* curarunt, eadem nunc usi fuerint, quo Regem suum adhuc in tempore honore debito prosequerentur. *M. S. B. ar. pond. semunc. 68 M. Imp. semunc. 1. dr. sed ubi nonnihil detritus est.*

XXVI.

Sedet MATTHIAS, regio ornatu indutus & coronatus, in folio, dextra sceptrum tenens, sin. globum, cruce instructum. Collare insuper crispatum, pro more eius seculi, gerit, ac torquem aurei velleris. In ambitu additur epigraphe, causam nummi exponens, quæ unacum numero annorum, nec non diei, secundum vetus & novum calendarium, in umbone hinc & inde adscripti, hunc in modum iungenda: IN MEM. *orian* AVSP. *icatissima* ELEC. *tionis* MATH. *ia* REG. *is* HV. *ngaria* ET. BO. *hemia* IN REG. *em* RO. *manorum*. 1612. *ii. IVN. ii.*

In altera parte tres coronæ apparent, quarum media reliquis grandior atque illustrior est. Sub his duæ figuræ muliebres adversæ, umbilico tenus, representantur: quarum altera gladium, altera palmæ ramum tenet: *Iustitia* videlicet & *Pacis* simulacra, oscula iungere parant, adiecta epigraphe: SVB TRIPL. *ici*. MATH. *ia* DIADEM. *ate* PAX ET IVSTIT. *ia* SE OSCVLAB. *untur*, quam *psalmi* LXXXIV. versus undecimus suppeditavit: *mise-*

(a) Vid. KHEVENHILLER loc. cit. col. 375.

(b) Id. Ibid.

Tab. XVI. *miseri cordia & veritas obviaverunt sibi*: IUSTITIA ET PAX OSCULATÆ SUNT.

Omnia cum clara & aperta sint, nummus explicatione haud indiget. Id solum in memoriam revocandum: Electionem hanc more solito *Frankfurti* factam. Ceterum ut *Pax* MATTHIA imperante conservaretur, omnium vota fuisse singularia, patet etiam ex binis distichis, quæ iuxta alias inscriptiones in umbella, qua novum Regem, in S. BARTHOLOMÆI templum ipso coronationis die equo euntem, quatuor ex Senatoribus *Frankfurtanis* obtegebant, exarata fuerunt:

Pace nihil prius est, & quod mirare per orbem

Pax, cum Mathias Rex tegetetur * erat.

Omen inest rebus, nam Rex hic in omnibus oris

Atque aris, PACEM conferet, atque focis. (a)

M. Imp. ar. pond. sescunc.

XXVII.

MATTHIAS. D. ei G. ratia ELECTUS RO manorum IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS GERMANIAE HUNGARIAE BOHEMIAE REX. Protome Cæsaris armata cum paludamento & crispo collari, capite laureato, ad laevam verso.

In averſa aquila ad solem, halonibus circumdatum, respiciens: dextro pede globum Imperii, sin. sceptrum tenet. Conſpiciuntur hinc & inde reliqua insignia Imperialia: nimirum corona a dextris, a sinistris vero

TOM. II. P. II.

* forte legeretur,

(a) Id ad an. 1612. col. 461.

gladius. Additur perigraphæ: MATTHIAS ROM. IMP. FIRMATVM COELITVS OMEN.

Hoc Phænomenon, forte ante electionem visum, in bonum omen verſum est, ſicque in nummo expreſſum. *M. Imp. ar. pond. 3. dr.*

XXVIII.

MATTHIAS II. D. ei G. ratia H. ungarie B. bohemia REX CORONATUS IN REGEM RO. manorum 24. JUN. II 1612. Protome Cæsaris fere ut num. XXV. ſed hic comparet capite laureato.

In averſa cernitur corona Imperialis, globo & cruce inſtructa, ſolem inter & lunam, radiis utrinque inſtrata: in peripheria legitur hemiſtichium: CONCORDI LVMINE. MAIOR.

Inſtr. KHEVENHILLERUS hiſtoriam peractæ coronationis pluribus deſcribens, ſymbolum hoc nummo expreſſum ita exponit: *Concordantibus ſole & luna & coronam imperialem ſalutantibus* (b). Verum ſenſus emblematis adludere videtur ad Electorum ſuffragia, quæ diu diſparia erant, tandem vero interueniente ALBERTO *Auſtriaco*, & ad evitaſſima inter Archiduces diſturbia ac ſimultates, ipſo etiam intercedente, prædicta eligentium ſuffragia reddita ſunt *concordia*; unde apophthegma natum videtur, quaſi *eucharisticon*: quod diadema Imperiale ex ſuffragiorum *concordia* maiorem dignitatem ac *ſplendorem* conſecutum acceperit; hinc maiores quoque gratias Electorum votis, qui colluſtranti ſoli comparantur,

Q 2

(b) Ibid. col. 468.

MATH- tur, & ALBERTO fratri, quem
AS ROM, luna assimilat, se debere, hoc-
IMP, ce monumento profiteatur. *M. Imp. an. 2. duc. Vidi alium pond. 4. duc. Adde LOCHN. ad an. 1741. p. 409.*

Hanc expositionem confir-
mare videtur nummus alius, ex
recens apertis *Grossorum Scri-*
a *niis* (a) in supplementa nostra
num. xv. relatus. Eius adver-
sa sex Electores ostendit, quo-
rum is, qui primo loco consi-
stit, ac, ut credibile est, per-
sonam Archiepiscopi Mogunti-
ni sustinet, *MATHIÆ* Regi glo-
bium cum sceptro, cui aquila
insistit, tradit, adiecta in ambi-
tu epigraphe: *CONCORDIA. PRIN-*
CIPVM. SALVS. REIP. publica.

Ex altera parte idem *MA-*
THIAS cataphractus equo insi-
dens, dextra parazonium tenet,
adiecta epigraphe: *MATTHIAS.*
AVSTRIVS. P. ius F. elix AVG.
ustus ELEC. tus, & in exergo: DOMI-
MDCXII.

XXIX.

Adversam hanc inscriptio,
quinque lineis comprehensa, im-
plet: *MATTHIAS II. D: ei G: ra-*
tia H. ungaria B. ohermia REX CO-
RON. atus IN regem ROMANO-
rum 24. IVNII 1612.

Aversa non differt a præce-
denti, nisi magnitudine, estque
eiusdem argumenti. *M. Imp.*
ar. G. C. locul. I. tab. III. n. 23.
p. 64.

XXX.

MATTHIAS IMPERAT. or. Ef-
figies Cæsaris ut num. XXVIII.

Postica eadem, quæ præce-

dentis: sed nummus minoris est Tab. XVI.
moduli, sparsus in coronatio-
ne Cæsaris. *M. Imp. ar.*

XXXI.

MATTH: ias ROM: anorum
IMP: erator CAES ar ET. ANNA
AVSTR: iaca AVG: ustra. Protome
Cæsaris & Imperatricis iugatæ,
sinistrorsum conversæ. Hic ar-
matus, laureatus, crispo colla-
ri & torque aurei velleris orna-
tus: illa pulchre comta, cum e-
lato collari denticulato.

In postica septem S. R. I. E-
lectores in peristromate, aquila
Imperiali bicipiti coronata, gla-
dium & sceptrum tenente, insi-
gni, ante aram in genua pro-
voluti, quasi Deo preces fun-
dunt, isque, qui a dextris pri-
mum locum tenet, cor ardens
offert. Additur in margine epi-
graphie: *ELECT. ionis' REG. is*
ROM. anorum FRANCOF. urti RI-
TE PERACTÆ MEM. oria A: nno
MDCXII. & in exergo: DOMI-
NVS REGNA CONSTITVIT. DAN. II.

Inscriptiones averse clare do-
cent, nummum hunc in me-
moriâ peractæ electionis, seu
potius coronationis signatum
fuisse: coronationis aio; cum
ante illam Imperatrix, quæ uti-
que haud eligitur, *Augustæ* titu-
lum perperam assumpisset. Hic
prior inventor error est. Al-
ter in eo consistit, quod septem
omnino Electores repræsentat;
cum sex tantum pingendi fuissent,
septimo nempe Cæsarea dignita-
te decorato. Denique si duæ il-
læ imagunculæ, aræ vel throno
insistentes, Imperatoris ac Impe-
ratricis personas, quod quidem
primo

(a) Suppl. I, tab. XI, num. 120.

Tab. XVI. primo aspectu intuentibus in mentem venire posset, repræsentant: auctor nummi non nisi singulari ineptia Electores ante easdem prostratos exhibet. Postremo formula *Romanorum Imperator Caesar* in hisce certe nummis insolentior est. Ex quibus omnibus de nummi pretio iudicandum.

a MELLENIUS (a) de alio nummo, & quidem unciali, mentionem facit, cuius tamen delineationem in medium non affert; propterea, quod CVM PRIVILEGIO C. M. adeoque privata potius, quam ipsius Imperatoris auctoritate cufus sit: illum vero in hunc modum describit: „ In antica effigies Au- „ gusti & Augustæ combinatæ. „ Epigraphe partis anterioris his „ verbis circumscripta: MATTH. „ ROM. IMP. CAES. ET. AN- „ NA. AVSTR. AVG. In postica ita legitur „ MATTH. IMP. CAES. „ P. P. AVG. ELIGITVR EIDIE. „ IVNI. CORONATVR. IX. KAL. „ QVINCT. BIDVO POST ANNA „ AVGVSTA CORONATA ANNO „ SAL. CIO IO CXII. FRANCOF. Biduo dicit: tertiam, post MATTHÆ coronationem, diem intelligens; ut ex nummo infra num. XXXIII. amplius patebit. *M. Imp. pl.*

XXXII.

Adversa huius numismatis pars eadem erat, quæ num. præcedenti adversam constituit; quare a repetita eius delineatione abstinendum duximus.

Hæc vero figuram tricipitem, cum corona radiata, intuendam offert, quæ dextra

gladium, circumvoluto serpente, MATTH-
atque balancem tenet, sinistra
palmarum & laurei ramum. Pe-
ctori monogramma nominis IESU
inscriptum est, & in sinu eius
codex sacrae Scripturae iacet. Ea-
dem pedibus sacco, nummis,
qui erumpere videntur, reple-
to, innititur. Superius duo ge-
nii advolant, sceptrum & glo-
bum Imperii adferentes, atque
una coronam Cæsaream capiti
eius imponentes. Inferius a
dextris pellicanus, proprio san-
guine pullos pascens, cernitur,
& propter hunc globus cum in-
strumentis Mechanices. A si-
nistris vero leo accubans, cly-
peo, ut videtur, innixus, ac
pone ipsum grus solito more.
Adiicitur epigraphe: HIS SCE-
PTRA VIREBUNT. In exergo
autem siglae cælatoris C. M. PRI-
VIL: egio CAES. AREÆ M. IESTATIS
C. BRISTIANUS M. ABLER.

Emblematicus hic nummus,
qui haud dubie eundem & cæ-
latorem & inventorem habuit,
regnandi artem variis virtutum
symbolis, alias notis, exprimit.
M. Imp. ar. deau. pond. 5. dr.

XXXIII.

MATTHIAS. II. D. EI G. RATIA
H. ungarie B. bohemiae REX. CORON.
atus IN. RE. gem ROM: anorum
24 IVNI 612. Protome Cæ-
saris, ut num. XXVIII.

ANNA. MATTHIÆ. CÆ. SARIS
serenissima CONIUNX. I. N. REGI.
nam ROM: anorum CORONATA 26
IVNI. Elegans hoc numisma,
coronationis tum Imperatoris,
tum Imperatricis monumentum,
explicatione non indiget: nisi

Q 3

quantum

(a) Syll. uncial, p. 104.

MATTHIAS ROM.
IMP.

quantum ad torquem aurei vel-
leris, quo Imperatrix æque ac
maritus, conspicua est, spectat:
sed hac de re alias iam egimus.

Meminit BANAGIA in suo
MS. catalogo nummophylacii
Archiducalis, similis nummi,
aversæ nostræ, cum hac ipsa
epigraphe, quem inter nummos
primæ magnitudinis refert: at-
que hunc ipsum torquem dili-
genter etiam observat. *M. Imp.*
ar. deau. pond. 2. dr.

XXXIV.

ANNA. DEI GRATIA ROMANORUM IMP. ERATRIX HVNGARIE BOHEMIE REGINA ARCHIDUX AVSTRIÆ CETERA. Nummus hic unilateralis integros ANNÆ titulos exhibet, cum in reliquis *Augusta* solummodo audiat; cumque eandem singulari mundo ornatam exhibeat, suspicio oritur: an non idem distributus sit, cum anno 1613. die xxv. Martii in Reginam Hungariæ coronata fuit? *M. Imp. ar. pond. 2. dr.*

HERÆUS nobis multo felici-
or, huic nummo aversam, seu
potius aversam partem invenit,
& suis tabulis inseruit; in illa
mariti Cæsaris effigies, capite
laureato, ac facie similiter ob-
versa, pectore tenus, sistitur. Ve-
rum in gazis Augustalibus num-
mum hunc, ANNÆ dicatum,
absque postica reperimus: *He-
raclum* vero nummum pariter
ovate figuræ, sed aliquanto mi-
noris moduli, postica parte in-
structum, dabimus num. xxxvi.

XXXV.

Anterior huius numisma-

tis pars, num. xxxi. maximam Tab. XVI.
partem respondet.

In parte posteriori Cæsar pal-
liolo indutus & pileo cristato
tectus, equo phalerato vehitur
sub umbella, a quatuor viris
palliatibus & inopertis gestata.

Perigraphæ germanica, iuncta
cum inscriptione, in exergo po-
sita, ac latine reddita, sic fluit:
*In memoriam introitus Cæsarea
Majestatis, nec non comitiorum,
Ratisbonæ habitorum, die iv.
Aug. 1613.* Cælator siglas addi-
dit: *C. um p. rivilegio C. Cæsarea
M. aiestatis:* aut si mavis, *C. bri-
stianus M. abler.* An numerus
quaternarius a cælatore, an ve-
ro ab iconographo inversus fu-
erit? nobis incertum est. Quem-
admodum, quid sibi stella, in
fronte Imperatricis apparens,
velit, ab aliis edoceri cupimus.

Introitum, de quo hic men-
tio fit, pluribus describit Cl.
LOCHNERUS, loco mox citan-
do, & ante ipsum Illustr. KHE-
VENHILLERUS (a), quem ta-
men ille in nonnullis minutiori-
bus emendat. In ipsis comitiis
propositio ad diem xii. Aug.
facta de pace, in Imperio te-
nenda, de bello Turcico, &
de re monetaria &c. LOCHNER
ad an. 1738. pag. 49.

XXXVI.

MATTHIAS DEI GRATIA ELE-
CTUS ROMANORUM IMPERATOR SEM-
PER AUGUSTUS GERMANIE HVNGA-
RIÆ BOHEMIE REX. Effigies Im-
peratoris fere ut num. xxviii.
nisi quod is aversa hic non ni-
hil fronte sistatur.

In postica visitur arbor fru-
ctifera, nubibus circumfusa:
sub-

(a) Loc. cit. tom. VIII. col. 551., seqq.

MATTHIAE Imp. nummi.

Tab. XVII.

Nummi Iconici

XXXVIII.

Unciales et monete

XXXIX.

XL.

XLI.

XLII.

XLIII.

XLIV.

XLV.

XLVI.

XLVII.

XLVIII.

XLIX.

Nummi ad historiam Matthiae facientes.

L.

LI.

LII.

LIII.

LIV.

Tab. XVI. subtus quam ante vestibulum cavernæ monstrum cubat alatum, caudaque serpentina horridum. Additur fuetum hemistichium: AMAT VICTORIA CVRAM.

Orcum hic atque paradisum, id est, poenas & gaudia æterna, ante oculos poni, intuentibus patet. Quanta cura atque sollicitudine opus sit, ut alterum obtineatur, evitetur alterum, hocce emblemate non tam aliis quam sibi ipsi ad mentem revocare voluisse videtur Imperator; qui insuper ætatis iam valde deficientis repræsentatur: cum eiusmodi meditationes omni quidem ætati convenient; sed in extrema præsertim vel maxime serias atque continuas esse oporteat. Pulchre autem MATTHIAS apophthegma, in iuventute assumptum, huc quoque applicavit, secundum illud: VINCENTI dabo edere de ligno vite, quod est in PARADISO Dei mei (a).

Quod se Imperatorem Electum scribat, ex dictis ad FERDINANDUM I. intelligitur. *M. Imp. pl. constat ex 2. laminis.*

NUMMI ICONICI.

XXXVII.

Tab. XVII. MATTHIAS. II. D: ei G: ratia REX: HVN. *garia* Protome Regis inoperto capite, accisis capillis, sed promissa mystace, pectore tenus, cum torque aurei velleris, ad sinistram versa.

Nummulus hic ad annum 1608. referri potuisset; qui solum *Regis Hungariae* titulum, quo MATTHIAS mactatur, præfert; sed quoniam id singulare

habet, quod in utraque parte, MATTHIAS ROM IMP. antica nempe & postica, idem typus signatus sit, eundem merito inter Iconicos primo loco reponimus. *M. Imp. ar.*

XXXVIII.

MAXI. *milianus* I. CARO. *lus* V. ET. FERD. *inandus* D. ei G. *ratia* ROM. *anorum* CÆS. *ares* REG. *es* HISP. *aniarum*. Effigies trium horum Cæsarum, qui corona Imperiali conspicui, cataphracti, & tessera aurei velleris insigniti, pectore tenus sistuntur, ad sinistram respicientes.

MATTHIAS D. ei G. *ratia* ROM. *anorum* IMP. *erator* S. *emper* A. *ugustus*. G. *ermania* H. *ungaria* BO. *hemia* REX. Protome MATTHIÆ ut num. XXV. inoperto tamen capite. In imo leo conspicitur, nec non luna bicornis cum stella, de quibus supra dictum fuit (b).

Laudatus autem ibidem Dominus a ROSENTHAL me interea de iisdem signis ampliora per litteras edocuit, ex quibus id unum hoc loco delibandum: Doctissimum Virum examinatis & ponderatis momentis, quæ copiose iuxta ac erudite in medium adfert, omnibus, adhuc in dubio hærerere, utrum eiusmodi signa, ut sunt *stella cum luna falcata, manus clausa, astrum efferens, ala, lilium & corona*, ad urbes monetarias, quarum olim in *Bohemia* quatuor erant, an vero ad ipsos monetarios pertineant? cui ultimo tamen magis accedere videtur. Quare & nos eiusmodi signa deinceps folis monetariis adscribemus: dum

inte-

(a) Apocal. II. 7.

(b) Pag. 97. num. XXI.

MATHIAS ROM. IMP. interim eruditum opus, quod Suavissimus Amicus de nummis Bohemicis molitur, avide expectamus; non dubii, quin hæc singula cum ceteris bonæ frugis, largiori manu affusus sit.

Hunc nummum, in FERDINANDO I. iam laudatum (a), in musco *Buoliano* extare diximus. Sed & is ipse, qui ibidem productus est, non ex MELLEONIO, ut utrumque contendere volenti patebit, sed ex musco nostro desumptus fuit: ubi non ita pridem in auro reperiebatur. Denique ibidem citatur numerus XXXIX. cum XXXVIII. sit: quæ singula hoc loco animadvertere oportebat.

Quod ad nummum ipsum pertinet, illum cum laudato MELLEONIO inter *restitutos* adnumeramus: quanquam vocabulum isthoc alio nonnihil sensu accipiendum sit, ac de nummis *restitutis* veterum accipi solet, ut harum rerum peritis notum est.

Adversæ porro huic aliæ adversæ iunctæ fuerunt, quas laudatus auctor (b) adducit: nos vero de illis egimus in nummis FERDINANDI I. num. XL. & XLI. huncque, de quo nunc agimus, nummum, qui in auro æque ac in argento reperitur, non *Uncialibus* sed classi generali *Iconicorum* accensemus *M. Imp. ar. M. BUOL. au. 10. duc.*

UNCIALES

ET

MONETÆ.

XXXIX.

MATTHI. as II. D. ei G. ratia
REX. HVN. garia ZC. (et cetera)

(a) Tab. IV. num. XL.

DESIG. *natus* IN. REGEM. BO. *he. mia.* Protome Regis ut num. XXV. sed hic corona Hungarica obiectus est, demissis circum occiput catenis aureis, ceu lemniscis eiusdem. Vestici coronæ imminet imago Beatissimæ MARIE Virginis, lunæ bicorni imposita, regni Hungariæ Tutelarioris.

In epigraphe adversæ continuatur titulus in hunc modum: ARCHID. *ux* AVS. *tria* DVX. BVR. *gundia* MAR. *chio* MO. *ravia* CO. *mes* TYR. *olis* 1609. Scutum quadripartitum, corona Hungarica opertum, & torque aurei velleris cinctum. Prior quadrans ex fasciis *Hungariis*, & cruce Patriarchali, quæ sunt regni insignia, bipartitus est. Secundus refert leonem *Bohemicum* coronatum. Tertius tria capita pardalina *Dalmatia*. Quartus aquilam tessellatam continet, *Moravia* tesseram. Toti incumbit parmula *Burgundo. Austria. ca.* Adduntur in area hinc inde siglæ K. B. officinæ Hungaricæ signa, de quibus alibi.

De titulo *Designati Bohemia Regis* dictum est hic supra ad num. XVIII. MELL. p. 97.

Alius eodem anno prodiit, qui modo in museo nostro ex ære asservatur, atque in supplementa num. XVI. relatus est. Adversæ effigiem Cæsaris, ut in præsentis nummo exhibet: tituli tamen hunc in modum scripti: MATTHIAS II. D. ei G. ratia REX HVNG: *aria* DESIG. *natus* IN REGEM BOHE: *mia.* Omittitur quoque imago Deiparæ Virg. In adversa autem: ARCHID. *ux* AVS:

tria

(b) Syll. numm. uncial. p. 73.

Tab. XVII. *tria* DVX BVR*gundia* MAR: *chio*
MO: *ravia* CO: *mes* TYR. *olis* 1609.
Scutum coronatum quadripar-
titum ut infra num. XLVI. quod
ibidem describemus.

XL.

Exiguum est inter hunc &
precedentem nummum discrimen.
Ex alio tamen typo num-
mario efformatus, ac priori re-
centior, anno nimirum 1610.
prodiit. Illum primus edidit,
& erudito commentario illu-
stravit Cl. KOEHLERUS (a),
ubi tamen, quod Beatissimæ
Virginis imagunculam, signum
cælatoris aut monetarii esse pu-
tauit, deceptus est; ut ex aliis
nummis, in Hungaria cufis,
abunde patet.

XLI.

MATTHIAS II. D. *ei* *gratia*
HVNG. *arie* ET BOHE. *mie* REX.
Protome Regis armata cum pa-
ludamento & aurei velleris tæ-
nia, nec non collari, præter
morem, plano. In capite co-
ronam Bohemicam gestat: quem-
admodum & leo, infra apposi-
tus, uncialem hunc in Bohemia
signatum fuisse ostendit.

Postica continuat titulos fere
ut num. XXXIX. & in fine si-
gnum monetarii adicitur, ut
num. XXXVIII. in area vero hinc
& inde numerus anni 1611.
Scutum quadripartitum est, co-
rona Bohemica tectum. Pri-
mus quadrans continet superiori
parte insignia *Hungaria*, in in-
feriori tesseras *Castilia* & *Legio-
nis*. Secundus quadrans parte
superiori refert symbolum *Bo-*

TOM. II. P. II.

(a) M.B.L. P. VIII. p. 409.

hemia, parte inferiori exhiben-
tur tesserae *Arragonia* & *Neapo-*
leos; his duobus quadrantibus
imposita est parmula, a summo
bipartita, ex *Austria* & *Bur-*
gundia signis constans. Tertius
quadrans triquetrus est: prima
areola scutum *Syria*, secunda
Carinthia habet: in tertia areola
spectantur scuta *Tyrolis* & Du-
catus *trans Anasum*. Quartus
quadrans similiter triquetrus est:
area prior clypeum *Carniole*,
altera *Wirtembergia*, tertia *Sile-*
sia complectitur. In angulo de-
nique inferiori aquila *Moravia*
cernitur.

Primum hunc esse uncialem,
sub MATTHIA in Bohemia re-
gnante cufum, recte docet Cl.
KOEHLERUS loco mox citando.
M. D. a ROSENTHAL, &
KOEHL. P. XVII. p. 257.

XLII.

Idem adversæ typus, nisi
quod MATTHIAS hoc loco cum
crispo collari compareat, & au-
reum vellus non a tania, sed
torque dependeat.

Epigraphe averſæ pariter con-
venit cum proxime antecedenti,
omisso monetarii signo. At in
umbone scutum quadripartitum,
corona Bohemica tectum, &
torque aurei velleris cinctum:
notata in umbone hinc inde æra
Christiana 1612. Primus &
quartus quadrans repetita *Hun-*
garia insignia continet: secundus
& tertius *Bohemia* tesseram, pa-
riter repetitam. In medio in-
cumbit parmula, a summo per
medium secta, *Austria* ac *Bur-*
gundia insignia referens.

R

Dif.

MATHIAS ROM.
IMP.

Differt itaque hic nummus a priori; quod uno anno recentior sit, atque pauciora insignia referat; quanquam merito dubitari possit, an non sub finem anni 1611. percussus fuerit? cum eo tempore æra in nummis præverti consueverit, ut iam alibi notatum. Probat id etiam uncialis alius, in museo nostro asservatus, cuius utraque pars hæc est: MATTHIAS. II. D. *ei* G. *ratia* HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ REX. Protome Regis ut num. XXXIX. omittis coronæ lemniscis: at imaguncula Beatissimæ Virginis & hic quoque apparet.

Aversa titulos sic profertur: ARCHID. *ux* AVS. *tria* DVX BVR *gundia* MAR. *chio* MORAVIA CO. *mes* TYR. *olis* 1613. Scutum quadripartitum, ut dicto num. XXXIX.

Manifestum est, hunc nummum anno 1612. & quidem ante electionem MATHIÆ in Regem Romanorum percussum; utpote cum alioquin *Imperatorius* titulus haudquaquam omissus fuisset. Hinc etiam discimus, quanto temporis spatio nummorum usualium epochas nunquam anteverti contigerit; tantum ut diu *novi* viderentur. Eius delineationem habes in supplementis nostris num. XVII.

Ceterum licet uncialis tam num. præcedenti, quam etiam hic loci depictus, haud dubie in *Bohemia* signatus sit (quippe de quo leonis imaguncula illa, utrinque in margine inferiori incisa, nec non corona *Bohemica* dubitare non sinunt) tessera tamen *Hun-*

garica ubique priorem seu honoratiorem locum occupat, secus ac in nummis uncialibus FERDINANDI I. & RUDOLPHI II. quod supra vidimus (a), observare licet; quæ mutatio studio, atque in Hungarorum gratiam potius, quam casu facta videtur; præsertim cum id ipsum in sequentibus quoque FERDINANDI II. & FERDINANDI III. id genus nummis, ut postea videbimus, constanter conservatum fuerit. MELL. p. 100.

XLIII.

MATTHIAS. D: *ei* G: *ratia* R: *omanorum* I: *mperator* S: *emper* AVG: *ustus* G: *ermania* HVN: *garia* BO: *hemia* REX. Protome MATHIÆ armata ac torque aurei velleris conspicua: capite laureato, ad lævam converso. Infra in margine cantherius orbi inclusus, signum, ut videtur; monetarii.

Aversa titulos sic continuat: ARCHID: *ux* AVS: *tria* DVX: BVR: *gundia* CO: *mes* TIR: *olis* 2C. (*et cetera*) 1616. Aquila *Imperialis* biceps & expansa, inter binæ capita sua, quibus corona clausa imminet, globum continens. Eadem dextro ungue gladium, sinistro vero sceptrum tenet, scutumque pectore gerit, torque aurei velleris marginatum: impressis tessellis, quas num. XLI. vidimus: excepto, quod parmula, *Austria* & *Burgundia* insignia referens, reliquis ibidem superimposita, hoc loco pileo Archiducali tecta, in margine inferiori compareat; id quod signum est, uncialem hunc

(a) Tab. IV. num. XLV - L. & tab. XIV. num.

XXXI. nec non Suppl. num. V. & VI.

Tab. XVII hunc in Austria fabrefactum fuisse.

- a Notathic MELLENIUS (a), titulum *semper Augustus* hoc loco prima sibi vice occurrere, cum tamen in pluribus præcedentibus eius nummis, ut de nostris nihil dicamus, legere sit. Eundem ab imperatoribus Orientis, aliorum opinionem secutus, arcessit. Sed longe antiquiorem ostendit Celeberrimus STRUVIUS (b), atque a SEPTIMIO SEVERO iam adhibitum, inter cetera advertit.

Idem MELLENIUS avem, cuspidi in areola triquetra insertam, pro una ex quinque alaudis habet, quæ sit ex insignibus *veteris Austria* deprompta. Verum cum nullibi hætenus unam tantum ex dictis quinque alaudis, in scutum *Austriacum* assumptam fuisse viderim: eam potius, ceteris quippe ibidem depictis *aquilis* magnitudine parem, cum Cl. KOEHLERO supra ad num. XLI. pro tessera *Moravia* habendam, teneo. *Id. ibid. pag. 103.*

XLIV.

Adversa fere ut num. præcedenti: nisi quod in medio perigraphes hinc interposita sit imaguncula B. MARIE Virginis, illinc parmula coronata, insignibus *Hungaria* conspicua; unde colligere est, eum in *Hungaria* signatum fuisse: quod ipsum ex figlis in averfa parte magis firmatur.

Postica assimilatur num. XLII. sed cum ille cufus sit MATHIA necdum Imperatore: discrimen intercedit; quod hic in

TOM. II. P. II.

antica cum laurea, & in averfa cum bicipiti aquila *Imperii* coronata comparet.

Era Christi 1617. post titulos in periphæria: & in umbone pone sceptrum & gladium additæ sunt notæ illæ litteræ K. B. Hungaricam officinam adsignificantes, *Id. p. 107.*

XLV.

Antica duobus nummis præcedentibus assimilatur, omiffa corona laurea. In imo periphæriæ figura leonis, regni *Bohemia* symbolum, indicat, nummum hunc uncialem in *Bohemia* cufum fuisse.

ARCHID. ux AVSTRI. a DVX BVR. undia MAR. chio MOR. avia 1619. Continuatio hæc est titulorum, in periphæria averfæ legendorum, in cuius imo, parte media, conspicienda recurrunt signa officinæ monetariæ: *lunula* nempe cum imminente *stella*, de quibus supra meminimus. Umbonem aquila biceps *Imperialis* coronata implet, pectore gerens parmulam, a summo bipartitam, coronatam & torque aurei velleris cinctam, *Austria* & *Burgundia* tesseras referentem. *Id. pag. 109.*

Eodem anno, qui Imperatori emortualis fuit, alius prodiiit, nunc in nummotheca nostra servatus, num. XLIII. per omnia similis: exceptis nonnullis litteris epigraphes. Scribitur enim in adversa GER. HVNG. BOHE. contractis hisce ultimis duabus litteris, & in averfa TYR. Reliqua ex afse respondent. Insignia tamen

R 2

con-

(a) Syll. numm. p. 104.

(b) Corp. Iuris Publ. cap. VIII. §. XVI. p.

MATHIAS ROM.
IMP.

contractiori scuto concluduntur. Discrimen itaque tanti non est, ut cum designari faciamus.
XLVI.

Adversa cum num. xxxix. fere respondet.

Aversa similiter convenit. Scutum tamen quadripartitum: primo quadrante tenias *Hungaricas*, secundo leonem *Bohemicum* præfert. Tertius triquetrus: prima areola *Castella*, secunda *Legionis*, tertia *Granate* tesseræ exhibet. Quartus itidem triquetrus: primo loco pantheram *Styriae*, secundo symbolum *Carinthiae*, tertio aquilam *Tyrolis*, ac in angulo denique inferiori aquilam *Moraviae* representat. His omnibus superimponitur parmula minor, *Austriae* & *Burgundiae* tesseris exarata.

De Designati Regis Bohemia titulo ad dictum num. xxxix. actum est. *M. S. B. aur. 7. ducat.*

XLVII.

Anterior pars fere ut num. xliii. In imo tamen parmula, *palmam* arborem referens, signum aut monetarii aut officinae videtur.

Posterior pars omnino respondet dicto num. xliii. excepta nota chronologica, quæ annum 1618. omisso tamen prior numero unitatis, indicat. *lb. au. 6. M. D. de France. 4. duc.*

XLVIII.

MATTHIAS. II. D. ei Gratia HVN. garia ET BO. hemie REX. Integra Regis figura, cataphra-

cta, dextra sceptrum, sinistra globum, cruce instructum, tenens: capite coronato, sinistrorsum verso, adposita hinc & inde æra Christi 1611. Tab. XVII.

S. antus WENCESLAUS PAT. ronius BOHEM. ia. Integer pariter corporis habitus, in pedes erectus & cataphractus, cum pallio: dextra hastam vexilli, cui aquila simplex impressa est, tenens: sinistram ad scutum applicat, in qua aquilæ figurarecurrit, capite obverso & pileo Ducali tecto.

Antiquissima est S. WENCESLAI in nummis Bohemorum imago. Eam enim ipse eius frater & interfector BOLES LAUS I. circa annum 940. signari fecit, ut ex recens *Grossorum Scriiniis* discimus (a). a

Moneta hæc est aurea, in *Silesia* percussa. DEWERDECK. pag. 112. tab. I. num. 14. in au. I. duc.

XLIX.

MATT. hias D. ei Gratia Romanorum Imperator semper Augustus GERMANIE HV. ngaria BO. hemie REX. Cæsar integra corporis specie in pedes erectus, cataphractus, paludatus, cum crispo collari, dextra sceptrum, sinistra globum, cruce instructum tenens, capite obverso coronato. Ad latera in umbone hinc atque illinc siglæ officinae monetariæ in Hungaria n agi b ania.

In averfa continuatur titulus in hunc modum: AR. chidux AV. stria DV. x BVrgundia Marchio MORAVIA comes TY. rolis

(a) Suppl. II. p. 686.

Tab. XVII. *rolis* 1618. Icon B. MARIE Virginis, Hungariæ Patronæ, cum scuto, a summo bipartito, tæniis & cruce Patriarchali conspicuo. *M. Imp. au. semi-duc.*

In recens apertis *Grossorum* *Scriniis* tres adhuc minoris ponderis monetæ adducuntur. Prior caput Imperatoris laureatum, ad pectus cum lorica & crispo collari representat, adiecto in imo signo monetarii, quod præcedenti num. XLII. convenit. Aversa aquilam *Imperialem* bicipitem, imminente eidem corona Cæsarea, exhibet: in cuius pectore parmula cum *Austria* & *Burgundia* tesseris, & in imo nota valoris 3. Epigraphe utriusque partis, præmissa crucicula, hæc est: MATTHIAS D. G. R. I. S. A. G. H. B. REX. & in aversa ARCHI. AVS. D. BV. CO. TYR. 1617. (a). Eius designatio videnda in supplem. num. XVIII.

Alii duo ad Hungaricos spectant, quos Cl. D. SCHWANDNERO repetendos relinquimus. Ceteras quoque monetas ex argento in regnis Hungariæ & Bohemiæ cufas, hic non prosequimur.

NUMMI

AD

HISTORIAM MATHIÆ FACIENTES.

L.

Antica imaginem Servatoris, stola induti, obversa fronte & inoperto capite exhibet: dextra, in benedicensis modum

elata, sin. globum, cruce in-MATHIAS RCM IMP. structum, tenentis. Additur epigraphe: AB HOC SOLO SEM-PITERNA SALVS.

Aversam inscripto novem linearum implet, occasionem nummi fati exponens: TEM-PLVM. SALVATORIS G. ratia D. ei ET CÆSARIS RVDOLPHI II. SVB BOHE. mia REGE MATTHIA II FVNDARVNT GERMANI EVVANGELICI PRAGÆ IN VRBE VETERRI DIE CAROLI A. nno s. alutis H. umane 1611.

De hac templi exstructione vide plura apud KHEVENHILLERUM ad hunc annum col. 363. *M. Imp. a.*

LI.

Adversa tres figuras mulieres exhibet, quarum dux tunicatæ & laureatæ, altera gladium, lauri ramum altera continet: tertia, eaque media, armata & galeata, dextra hastæ ferratæ innititur, sinistra ex-tenta. In area a sinistris alveare, basi impositum.

Hæ figuræ ex inventoris, qui haud alius a cælatore videtur, mente, simulacra sunt *Iustitiæ*, *Sapientiæ*, & *Concordiæ*; in margine enim adscribitur epigraphe: IVSTITIA. SOPHIA. ET CONCORDIA VINCVLA REGNI. & inferius: CVM PRIVI legio christiannus M. abler.

Postica septem Electorum insignia exhibet, quorum singula nomina in interiori margine, singulis tribus litteris initialibus adscribuntur, excepto Electoris *Bohemici*, cuius insigne medium locum occupat, reliquis in orbem circum collocatis.

R 3

(a) Locul. II. tab. III. n. 24.

MATHIAS ROM. IMP.

In duplici margine exteriori hæc epigraphe legitur :
MEM. ORIA REV. ERENDISSIMORUM
ET SERENISS. IMORUM S. ACRI R. O-
MANI I. MPERII VII - VIRVM ELE-
CT. ORUM NVREMBERGÆ FELIC. I-
TER CONGRESSORVM A. O MDCXI.
M. ense IIX - BRI (Octobri).

Hic nummus æque ad RUDOLPHUM II. ac MATHIAM pertinet, aut certe ad utrumque. In eo enim, de quo is memorat, conventu, non solum de Republica, a RUDOLPHO negligentius administrata, meliori ratione constituenda : de indicendis pro electione Romanorum Regis in annum secuturum comitiis, aliisque non nullis ad res RUDOLPHI pertinentibus : sed & causa MATHIAM inter atque RUDOLPHUM serio acta fuit : qua occasione Melchior KLOESLIUS, Episcopus Wiennensis, ac MATHIÆ legatus, Principis sui agendi rationem, atque adeo utriusque regni invasionem, summa eloquendi vi defendisse, atque præteritorum actorum necessitatem ostendisse fertur (a).

Ceterum idem nummus iam extra dubium ponit, reliquos sibi similes, de quibus superius actum est (b), occasione eiusmodi conventuum & comitiorum produsse.

LII.

D. OMINO MATHIÆ. RO: MANORUM IMP. ERATORI ET. ANNÆ CONIVG: IBUS AVGVSTISSIMIS. Effigies Cæsaris & Imperatricis iugata & coronata, pectore tenus cum crispis collaribus.

NORIBERGA OVANS FELICEM GRATVLATVR INGRESSVM. Triascula

(a) KHEVENHILLER, ad h. a. col. 380. seq.

scuta urbis Norimbergenfis nexa : adposita infra æra Christi. 1612. Tab. XVII.

Nummus hic aureus MATHIÆ Cæsari, eiusque coniugi ANNÆ Francofurti a coronatione reducibus, & Norimbergam solemnem pompam ingredientibus oblatus fuit. Celebritatem huius ingressus carmine quodam descripsit Ioan. LASCARINUS, quod unacum nummo typis denuo publicavit Cl. KOEHLERUS P. V. p. 50. Florenus aur.

LIII.

Anterior pars aquilam bicipitem coronatam exhibet, cuius pectori scutum impressum bipartitum, Burgundia primum, deinde Austria tessellis exaratum : errore videlicet ; cum altera in alterius locum substituenda fuisset. Additur hinc nota chronologica 1613. Aquilam circumdant sex orbes, qui totidem Imperatores, ex Augustissima Gente Habsburgica assumptos, ostendunt, fere ut supra tab. XIII. num. XXVIII. nisi quod in præsentia MAXIMILIANUS I. in hanc anteriorem partem retractus fuerit.

In posteriori sequuntur reliquorum Cæsarium, ex eadem Aug. Domo electorum, imagines, quorum ultimus MATHIAS, cuius symbolum : AMAT VICTORIA CVRAM in octogono coronato, in media areæ collocato, inscriptum. Epigraphe utriusque partis coniuncta, eadem fere est, quæ in citato nummo, atque sichabet : ROM ANORUM IMP. ERATO- CA

(b) Pag. 99. num. xxv. seq.

Tab. XVII. CA DOMO IN INVICTISS: *imi* (sequitur averſa) *regis MATTHIÆ*. EIVSDEMQUE. DOMVS HONOREM NORIB. *erga F. ecit c. bristianus* M. *abler c. um* PRIV. *ilegio* CÆS. *areo.*

Cum anno 1613. comitia *Ratisbona* celebraret *MATHIAS*: videtur hic illi nummus eadem occasione oblatuſ, quemadmodum cum laudato *Rudolphino* factum fuiſſe, allegato loco animadvertimus. *M. Imp. ar. 6* S. B. *ar. fuſ.*

LIV.

MATTHIÆ ROM: *anorum* IMP: *erator.* Aquila biceps Imperialis coronata, clypeum pectore gerens fere ut num. XLV. *parmula* *Auftriaca* toti ſuperimpoſita.

In poſtica clypeuſ a ſummo bipartituſ, leonem *Bohemicum* & aquilam *Sileſiacam* repræſentat. Adiiicitur in peripheria inſcriptio Germanica, occaſionem nummi explicans, quæ latine ſic ſonat: *Premium ſolemnis iaculationis Leoberge habita die 23. Auguſti 1615.* DEWERDECK. *tab. 31. n. 11. p. 641.*

MONITUM.

MAXIMILIANUS II. novem omnino filiorum & ſex filiarum pater erat: ex illis tres, ex his totidem in tenera ætate obierunt. Quinque filiorum, patri ſuperſtitum, nummos iam recenſuimus; egimus quippe ſingillatim de *RUDOLPHI* II. Imp. nummis, quibus addidimus nonnullos *ERNESTI*, fratris eiſdem, typos:

data quoque opera *MATHIÆ* ^{MATHIÆ AS ROM. IMP.} nummos expoſuimus, hiſce *WENCESLAI* fratris iconicum nummum in *MAXIMILIANO* III. primo loco adiiiciemus: *ALBERTI* pariter nummos expendimus parte I. huius operis in *PHILIPPO* II. *Hiſpaniarum* Rege, cuius filiam *ISABELLAM* *CLARAM* *EUGENIAM* uxorem duxerat; reliquum itaque eſt, ut & *MAXIMILIANI* III. ſed in numero fratrum, ordine *quarti*, numiſmata & nummos unciales in medium proferamus. Quod antequam aggrediamur, de tribus eiſdem ſororibus, *Auguſto* parenti pariter ſuperſtitibus, paucis dicendum erit.

ANNA, filiarum *MAXIMILIANI* II. Cæſaris natu maior, *PHILIPPO* II. Regi *Hiſpaniarum* in matrimonium data, nummos habet in *PHILIPPO* marito ſuo, Parte I. iam expoſitos.

Altera *ELISABETHA* lucem adſpexit die 5. Iunii 1554. *CAROLO* IX. Regi *Galliæ* elocata, mortuo marito *Vindobonam* ſe recepit, ibique collegium *Sacrarum Virginum* ad *Divam CLARAM* inſtituit, & anno 1592. pie in Domino obiit. Eius nummum unicum in *MAXIMILIANO* II. mox ſequenti, ultimo loco damus.

Tertia denique *MARGARETA* die 25. Jan. 1567. nata, terrena cœleſti regno poſtponens, monaſterium ingreſſa, beato fine quievit 1633. nullo quantum ſcimus, nummo, dum viveret, honorata. Ergo ad *MAXIMILIANUM* III. pedem moveamus.

MAXI.

MAXIMI-
LIANUS
III. AR-
CHIDUX.

**MAXIMIL. III. ARCHID.
SUPREBUS ORDINIS
TEUTONICI MAGISTER.
BREVARIUM VITÆ EX NUMMIS.**

MAXIMILIANUS inter Archiduces hoc nomine III. Tab. XVIII
MAXIMILIANI II. Imp. Aug. filius, Neapoli Au-
striae die XII. Octobris (5.) S. MAXIMILIANO sa-
cra, anno 1558. natus, Pragæ in aula Cæsarea
unacum fratre MATHIA educatus fuit. (1.)

Princeps erat egregiis virtutibus, fortuna non æque obse-
quente. Nam anno 1587. Rex Poloniae electus, dum ius suum
contra æmulum prosequi studet, pro corona captivitatem inve-
nit. At post anni curriculum in libertatem vindicatus belli ale-
am fratris auspiciis in Pannonia contra Turcas maiori cum suc-
cessu tentavit (6. 7.), animum ab his artibus haud alienum iam
in iuventute non obscure ostendens (2. 3.).

Interea HENRICO de *Bobenhausen* anno 1595. ad plures ab-
eunte, Magister Ordinis Teutonici creatus, eam dignitatem num-
mis ad posterorum memoriam sedulo consecravit: *Magnus Prus-
sia Administrator* (8. 11.) atque *Ordinis Teutonici per Germaniam
Italiamque Magister salutatus.* (13.)

Anno 1595. regimine Tyrolis atque provinciarum, in Rhe-
ni tractu sitarum (10. 13.), cum suo, tum ceterorum Archiducum
nomine suscepto, itinera terra marique in Hispaniam, mox anno
1603. Romam versus instituit (4.), ubique pro dignitate exceptus.

Secundum hæc reliquum vitæ quiete quidem, at non in otio
transegit, atque in primis pro Domus suæ gloria sollicitè laboravit,
diemque Viennæ Austriae 1618. die secundo Novembris obivit.

Eius nummi usuales, magna copia percussi (8.), a con-
cinnitate atque elegantia plurimum commendari merentur. Suntque
nonnulli ponderis haud vulgaris tam in Tyroli (9.), quam Alsatia
(11. & suppl. num. XXIV.) signati. Singularis est uncialis num. 13.
depictus, quemadmodum & aureus egregiæ magnitudinis (suppl.
num. XXII.) omnino suspiciendus est. *Vid. plura apud KHEVEN-
HILLER. Annal. Ferd. ISTHUAFF. alios.*

NUMMI MNEMONICI

ET

ICONICI.

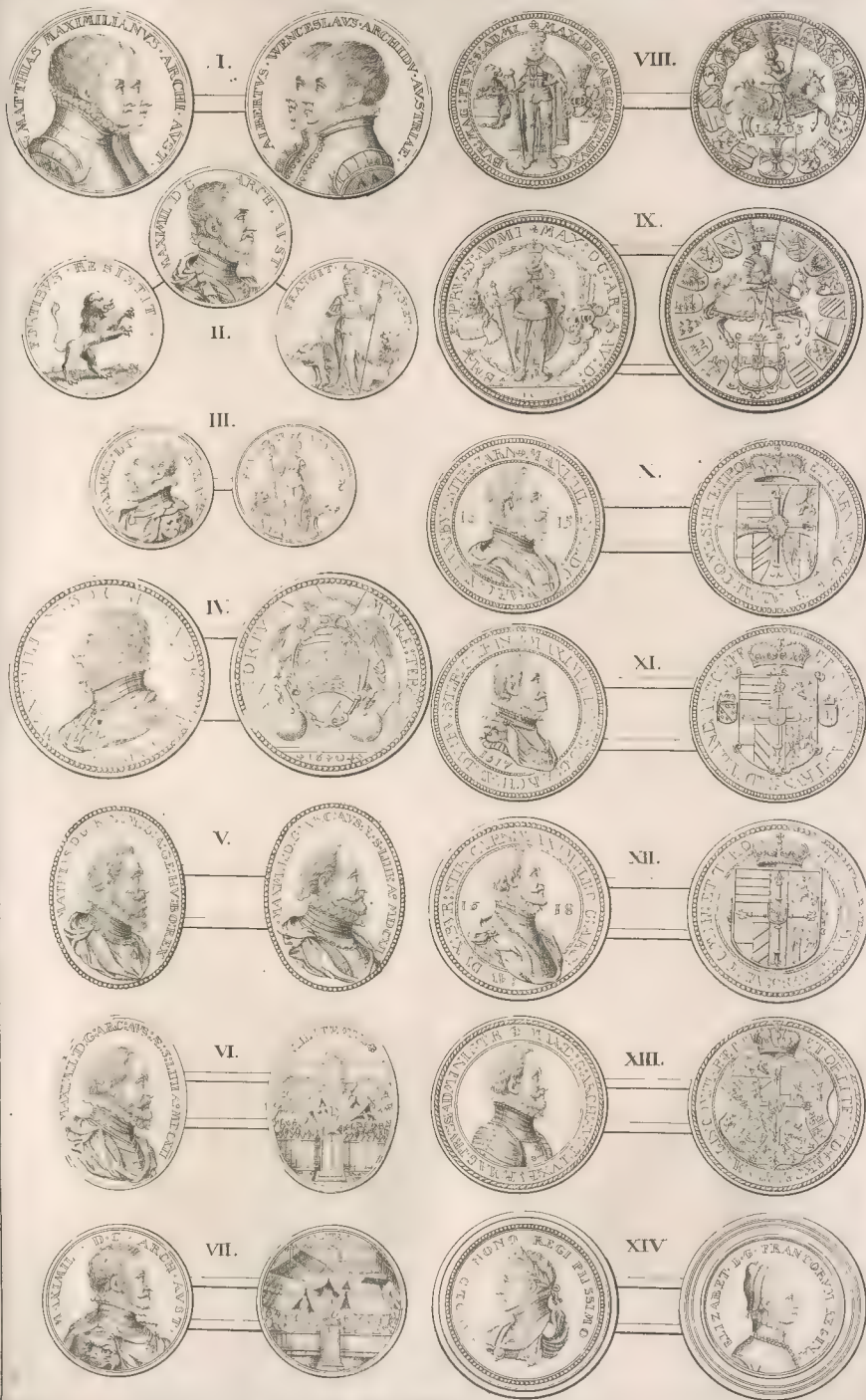
I.

MATTHIAS MAXIMILIANVS.
ARCHI. duces AVST. riae. Proto-

mae horumce Principum iugata, Tab. XVIII
in togis, cum crispis focalibus,
capitibus, accisis crinibus, nu-
datis & sinistrorsum conver-
sis. In segmento brachii siglae
artificis A A.

ALBER-

Nummi MAXIMILIANI III. Archid. Ord. Teuton. Magistri.

Tab. XVIII.

ALBERTVS. WENCESLAVS. ARCHIDV. CES. AVSTRIÆ. Effigies duorum iuniorum fratrum, eodem modo, ut in anteriori parte reliqui fratres, exhibitæ: repetitis artificis figlis.

Ordinur MAXIMILIANI Archiducis nummos ab eleganti hoc nummo iconico, qui quaternionem fratrum, filiorum MAXIMILIANI II. Imp. in flore iuventutis affabre sistit.

Priorem huius numismatis partem nos quoque in scriniis nostris ex plumbo asservamus, postica vero in gazis aulæ Vindobonensis reperitur: at D. Van Loon, loco mox citando, utramque simul exhibet.

Videtur autem numisma isthoc iconicum, valedictionis monumentum; quando nimirum priores duo Archiduces per Belgium anno 1570. cum ANNA sorore sua, futura PHILIPPI II. Regis coniuge, in Hispaniam, ut ibidem educarentur, profecti sunt: cum interim reliqui duo, ut eandem disciplinam in aula Cæsarea reciperent, destinati erant. *V. L. tom. I. p. 130. T. H. itemque adversa in M. S. B. pl. averfa in M. Imp. ar. pond. 2. dr.*

II.

MAXIMILIANUS DEI GRATIA ARCHIDUX AVSTRIÆ. Proto-
me Archiducis armata, cum paludamento & crispato collari, capite aperto, ad levam respiciente.

Adversa duabus aversis iuncta fuit. Prior leonem exerta lingua exhibet in posteriores pe-

TOM. II. P. II.

des erectum, & ad pugnam paratum, addito lemmate: FORTIVS. RESISTIT.

MAXIMILIANUS III. ARCHIDUX.

In altera PALLAS armata, cum galea cristata in capite, dextra ægidem, humi positam tenet, infimul aprum: sinistra hastæ ferratæ adnixa, infimul leonem victos ducit. Additur lemma: FRANGIT. ET ATTOLLIT.

LUCKIUS hos nummos ad annum 1596. aut 97. refert, quibus MAXIMILIANUS exercitus Christiani Imperator constitutus, Turcis sese leonino obiecit animo.

Sed uti ex nummis ipsis incertum est, quo tempore cuss fuerint: ita ex sequenti nummo, cuius archetypon in gazis aulæ Vindobonensis reperitur, certissimum fit, MAXIMILIANUM eiusmodi symbolis usum fuisse, antequam in expeditionem aliquam iret. Id ergo unum ex iisdem deduci posse videtur: quod Archidux adhuc Princeps iuventutis tale symbolum assumpserit, quo sibi animum ad artes bellicas proclivem ostenderet. Enim vero in priori leo ad certamen incensus, fortitudinis utique bellicæ symbolum, exhibetur, & in altera PALLAS, belli Dea, depingitur; ubi infimul aper ferocitatem hostium, atque repetitum leonis simulacrum denuo fortitudinem, qua quidem hostium ferocitas frangi & enervari solet, denotat.

Concordat adiectum lemma, quod, laudato LUCKIO teste, ex PROPERTIO desumptum, initium est versus, qui totus ad rem militarem pertinet:

S

FRAN-

MAXIMILIANUS III. ARCHIDUX.
FRANGIT ET ATTOLLIT vires in
militie caussa:
*Quæ nisi iusta subest, excutit
arma pudor.*

LUCK. p. 360.

III.

Idem numisma, sed in cuius adversa effigies dextrorsum spectat: adiecta quoque in extremo margine nota chronologica 1583. quo Archidux quintum & vicimum ætatis annum agebat, & forte iam expleverat, id quod ratione barbæ monendum. In postica denique figuræ alio situ exhibitæ, præcedentis typum ab iconographo LUCKII inverso situ representatum fuisse arguunt. *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

IV.

MAXIMILIANVS D. ei G. ratia
ARCH: idux AV: stria D: ux B: ur-
gundia MA. gisterii PRVS. sici AD-
MI. nistrator. Effigies Archiducis armata cum pallio, pectore tenus, crispato focali, & torque, a quo insigne *Ordinis Teutonicæ* dependet, ornata: capite inoperto, dextrorsum verso.

In postica duo genii alati & nimbis ornati, ad litus maris globis terrestribus insistentes, scutum oblongum, ovatæ formæ sustinent, eidemque coronam radiatam una imponunt. Præterea, qui a dextris est, laureolam quoque monstrat.

Scutum medium transit & secatur, atque in duas æquales devidit partes fascia *Austriaca*. Superior denuo quadripartita: primo quadrante tæniæ *Hungaricæ*, secundo leonem *Bohe-*

micum representat. Tertia area a summo bipartita *Legionis & Castiliæ* tesseras præbet: quarta eodem modo divisa, *Burgundia & Tyrolis*. Infra fasciam duos quadrantes, similiter quadripartiti; sed in inferiori areolarum ordine tertia tantum internosci potest, quæ *Alsatiæ* symbolum continet, reliquæ exesæ sunt & obliteratæ. Superior ordo complectitur insignia *Habsburgi, Goritiæ, Wirtembergæ & Carinthiæ*. In recessu non solum urbium schemata, sed & ex utroque latere cernitur *FORTUNA* dea, lembo seu rate in mari navigans: addito in segmento anno æræ Christianæ 1604. & in ambitu lemmate: *FORTUNA in MAR. i ET: TERRA.*

Epigraphe nummi ita comparata est, ut primo intuitu ad expeditiones bellicas, *terra marique* susceptas, spectare videatur. Sed cum is bello maritimo nunquam interfuerit, ad itinera potius pertinet, per *terras*, per *mare*, suscepta. Nam anno seculari 1600. ut matrem Imperatricem inviseret, in Hispaniam, & anno 1603. in Belgium ad fratrem ALBERTUM profectus est (a), anno 1604. bonis avibus reversus, atque ideo hunc ei nummum oblatum fuisse tenendum est. *M. Imp. ar. pond. semunc. & sicilic. fuf.*

V.

MATHIAS: Dei G: ratia RO: manorum IM: perator S: emper A: ugustus GE: rmania HV: ngaria BO: hemia REX. Protome Cæsaris armata, cum paludamento & torque aurei velleris, capite

(a) Illustr. KHEVENHILLER, add. a. a.

Tab.
XVIII.

pite laureato, & ad lævam con-
verso.

MAXIMIL: *ianus* D: *ei* G. *ra-*
tia ARC: *hidux* AVS. *trie* Æ. *tatis*
S. *ue* LIII: ANNO. MDCXII. Pro-
tome Archiducis eodem modo,
quo MATHIÆ, exhibita, omif-
fa tamen corona laurea, & lo-
co auri velleris tesseram gerit
Ordinis Teutonici.

Cum MATHIAS anno in
nummo consignato 1612. di-
gnitatem & coronam *Imperia-*
lem obtinuerit, videri possit,
præfens numisma sub id ipsum
tempus prodiiſſe. Sed hoc ut
ne credamus, adscriptus in al-
tera parte ætatis annus, quem
tum Archidux agebat, facit.
Natus est enim anno 1558.
die XII. Octobris, quanquam

- a Illuſtr. KHEVENHILLERUS (a),
a cuius auctoritate D. LOCHNE-
RUS haud diſcedendum putat
b (b), cum pluribus aliis diem III.
eiusdem mensis assignet. Plus
enim MENLIO apud STEYRERUM
tribuendum est, ac præſertim
folio cuidam membranaceo, Ar-
chiduci nostro, ut tam ex ſcri-
pturæ forma, quam contextu
discimus, cœvo. Id enim ver-
nacula scriptum non solum dies,
annos & loca, sed ipsas etiam
horas & signa cœlestia, in qui-
bus FERDINANDI I. & MAXI-
MILIANI II. liberi nati sunt, ac-
curate describit, atque dies eti-
am emortuales, & loca ſepul-
turæ adicit, eorum, qui tum
temporis iam obierant. De
MAXIMILIANO igitur nostro ibi-
dem legimus, quod natus sit
Neapoli Austriæ mensis Octo-

TOM. II. P. II.

- (a) In vita eius Conferet tom. I. p. 95.
(b) Collect. numm. an. 1742. p. 132.

bris die XII. S. MAXIMILIANO MAXIMI-
LIANUS inter horam IO. & II. III. AR-
nocturnam, in signo Scorpio-
CHIDUX.
nis.

Hæc dum velut in transitu
monemus, consentaneum est,
ut nummus ante dictum diem
cufus haud sit; atque adeo ad
autumnus eiusdem anni referri
debeat. Convenerunt nimirum
statim post reditum a coronatio-
ne ambo fratres *Praga*; cum
ut defuncto fratri iusta solemn-
pompa perſolverent, tum ut
bona, a defuncto sibi relicta,
herciscerent (c). Manſit au-
tem Archidux ad finem circiter
Octobris, in quod proinde tem-
pus nummi huius epocha inci-
dit. *M. Imp. ar. pond. ſem-*
unc.

VI.

Adverſa eadem prorsus est,
quæ in præcedenti averſam con-
ſtituebat.

In poſtica caſtra ſtativa mu-
nita conſpiciuntur. Ad ea du-
plex aditus est, atque priori
MARTIS ſimulacrum, ſeu ſigu-
ra militaris inſiſtit, dextra ha-
ſtæ innixa, ſiniſtra umbonem
demittens. Additur lemma,
ſeu teſſera militaris: MILITE-
MVS.

Non est dubium, quin hic
quoque nummus ad idem tem-
pus referendus ſit. Adludit au-
tem ad expeditiones, in quas
MAXIMILIANUS olim in Hunga-
ria contra Turcas annis 1594-
1595. & 1597. ivit; quo in
munere hoſtes nonnunquam cæ-
cidit, iisque aliquot loca munita
eripuit; ut ex laudato Illuſtr.

S 2

KHE-

- (c) KHEVENHILLER. Annal. Ferd. tom. VII.
p. 480. ſeq.

MAXIMI-KHEVENHILLERO, ISTHUANFFIO,
LIANUS aliisque discimus. *M. Imp. ar.*
III. AR-
CHIDUX. *pond. sesqui. scilic.*

VII.

Nummus hic haud multum differt a præcedenti nisi modulo & forma orbiculata. Desunt quoque anni ætatis Principis: nec etiam porta castrorum aperta est, ut in priori. Quæ singula tamen non obsunt, quin eiusdem sit argumenti; nisi forte ex faciei habitu, ex quo ætatis sic satis adhuc florentis esse videtur, sub id ipsum tempus cūsum dixeris, quo sub Cæsaris & fratris RUDOLPHI auspiciis summum in Pannonia imperium tenuit. Neque enim audiendus est LUCKIUS, quando eundem ad annum 1587. quo Archidux contra Sueciæ Regem, Poloniæ regni adipiscendi ergo, bella movit, reponit. Nam si hoc, haud dubie in adversa *electi Polonia Regis* titulum legeremus. LUCK. p. 302. *M. Imp. au. 3. duc.*

UNCIALES.

VIII.

† MAX: *imilianus Dei Gra-*
tia ARCH: *idux* AVST: *ria* DVX
BVR: *gundia* MAG: *nus* PRVSS: *ia*
ADMI *nistrator*. Archidux integra figura cataphractus, in pedes erectus sistitur, adverso corpore, stans in pavimento tessellato; dextra gladium bellatorem cuspidē inversā tenet, sinistra ad latus composita. In capite pileum Archiducalem gestat, atque collari crispato, pro more seculi, ornatus, pallio insuper Ordinis Teutonici, cui

supra humerum sinistrum crux impressa, indutus; maioris formæ cruce, eiusdem Ordinis insigni, thoraci signata. Ad latera in umbone hinc leo, exerta lingua, cernitur, scutum *Austria* sustinens: inde ad lævam galea coronata, & pavoninis pennis cristata. Tab.
XVIII.

In aversa sistitur eques cataphractus, galea coronata & cristata ornatus, vexillum dextra tenens, equo insidet armato & phalerato, ac in dorsuali parmulis conspicuo, sinistrorsum currente. Margo nummi xv. parmulis cingitur. Maxima harum sub ipso equite, interposita tantummodo æra Christiana 1603. crucem completitur, Ordinis *Teutonici* symbolum. Quæ inter hanc & vexillum equitis a fronte extant vii. minora scutula, tesseras *Bohemia, Castella, Austria veteris, Carinthia, Carniola, Habsburgi & Alsatia* continent: reliquæ vii. a tergo equitis descendentes parmulae insignia continent. *Goritia, Tyrolis, Styria, Burgundia, Austria recentioris, Legionis & Hungaria*. Nec ipse ornatus vexilli & phaleræ equi eiusmodi symbolis scutariis, quasi opere phrygio elaboratis, destituuntur; recurrunt namque tæniæ *Hungarica*, leo *Bohemicus & Habsburgicus*, aquila *Tyrolensis*, cetera. Postremo eques ille cataphractus pugione, ab aliis necdum observato, præcinctus est, qui ut oculis intuentium appareat, dextro latere alligatus est.

Utramque huius uncialis faciem ab antiquissimo nummorum

Tab.
XVIII.

- rum Auftriacorum typo mutuatam esse, recte monet Cl. a MELLE (a). SIGISMUNDUS namque Archidux & Comes Tyrolis, quem in signandis nummis uncialibus primum fuisse asseruimus (b), similem plane nummum iam tum anno 1486. cudi curavit (c). Tenemus itaque, hunc uncialem in Tyrolis usum fuisse, quod confirmat margo eius extimus, qui notam officinæ, de qua supra iam diximus, manifeste iterum præfert. *M. D. a ROSENTHAL. MELLE. p. 164.*

Magnam horumce uncialium partem aliquando usum fuisse necesse est; cum non modo diversorum annorum exempla habeamus, sed & eodem anno 1603. tres formæ nummarie eiusdem typi confectæ fuerint. Ex his duas iam observavit LOCHNERUS (d), quarum altera axioma *Archidux* tribus duntaxat litteris ARH exprimit. Huius formæ nummum etiam vidit Cl. de GUDENUS, eamque omissionem diligenter adnotasse eidem auctori dicitur. Alterum eiusdem anni ectypon, cuius archetypon tam in nummotheca nostra, quam etiam apud Cl. D. a ROSENTHAL asservatur, in præsentia designari curavimus. Tertium denique ibidem offenditur, ubi inter cetera hoc discrimen observare licet, quod in adversa leo alio nonnihil situ compareat: lingua præterea haud quaquam, ut in priori, exerta. Pavimentum quoque, cui Ar-

chidux insitit, stellulis confectum est, & in averfa equus brevior contractiorque, ut sic dicam, apparet, ut minutiora cetera omittamus.

Præter hos, alios quoque diversorum annorum enumerat laudatus LOCHNERUS. Nos in nummotheca nostra præter iam adductos sequentes adhuc asservamus. Primus est de anno 1611. cum hoc præcipuo discrimine, quod Archidux in nullo pavimento consistens, calcaribus quoque instructus sit. Scribitur etiam in epigraphe: AV: contractis litteris, itemque ADM: fecus ac in hoc præcedenti. Hunc etiam BANAGIA vidit, ut ex eius catalogo MS. sæpius laudato, discimus. Similem recenset LOCHNERUS loco citato.

Alter est anni 1613. cum hac differentia: quod in adversa pavementum pariter omissum sit, atque aream orbis, in modum laureæ efformatus, circumdet. Inscriptio ei, quem hic depingi curavimus, respondet. In averfa vero dorsuale alias quoque tesseras, aut alio saltem ordine collocatas, præfert: ut tæniæ *Hungaricas*, leonem *Bohemicum*, aquilam *Tyrolensem*, ac leonem *Habsburgicum* &c. Parmulæ denique, in orbem collocatæ, ovatæ sunt formæ, atque pulcherrime marginatæ. Hunc in curiosorum gratiam supplementis nostris num. XIX. inseruimus.

Habentur etiam eiusdem typi minores nummi, non mi-

S 3

nus

(a) Loc. sæpe cit. p. 167.

(b) Parte I. huius Nummothecæ Proleg. ult.

(c) Conf. laud. MELLE. p. 155.

(d) Loc. supra cit. p. 130.

MAXIMILIANUS
III. ARCHIDUX.

MAXIMILIANUS eleganter fabrefacti, cuiusmodi in nummotheca nostra tres asservantur. Primus in supplementa nostra ad num. xx. relatus, de anno 1614. quæ nota non supra scutum *Teutonicum*, ut in aliis; sed subtus illud in margine legitur: & in adversa galea dextrum, leo sinistrum latus occupat. In area quoque hinc & inde siglæ c & o observantur, monetarii, ut ad num. x. dicemus, siglæ.

Alter ex argento inauratus, duas drachmas appendens, ad annum 1612. pertinet: in supplementis nostris num. xxi. depictus. In imo aversæ prope scutum *Teutonicum* hinc & inde I & I uncinis inclusum, cernitur, monetarii, ut videtur, signum.

Tertius nota temporis destitutus, at eiusdem ponderis, cum mox sequenti quadruplici Imperiali, seu *Thalero*, maximam partem convenit.

IX.

Differt ternio hic argenteus a præcedenti fere magnitudine tantum. Hic tamen laurea aream ambit, atque in imo numerus anni 1614. adscribitur: epigraphe denique in nonnullis duntaxat litteris variat.

In eadem epigraphe siglas illas MA cum LOCHNERO, qui eundem hunc nummum producit, *Magnus* interpretor: quæ vox respectum habet non tantum ad titulum *Administratores*, sed etiam ad axioma *Magistri*, quod in aliis MAXIMILIANI uncialibus occurrit. Titu-

lus vero *Magni*, seu *Magistri Borussie Administratoris*, Præsidi *Ordinis Teutonici*, seu *Hospitalis S. MARIE Hierosolymitana*, iam circa annum 1229. obvenerat, quo Ordinis Equites e *Palestina* in *Borussiam* migrarunt, ibique amplissimus terrarum tractus supremo eorum Magistro in præmium navatæ operæ cessit. Is vero seculo xvi. in *Ducatum* abiit, & anno 1657. supremum eiusdem imperium Domus Electoralis Brandenburgica obtinuit (a). Ceterum *supremi Ordinis Præsidi* se non raro scripserunt: *Ordinis Teutonici per Germaniam & Italiam Magistros*, quo titulo, ut postea videbimus, & ipse Archidux noster usus fuit. *M. S. B. ar. deau. pond. 3. unc. LOCHN. ad an. 1742. eiusd. pond. & M. BUOL. ar. pond. 1. unc.*

Præter hos argenteos etiam aureos eiusdem typi & moduli signari fecit MAXIMILIANUS. Eiusmodi insignem non ita pridem nobiscum communicavit Reverendiss. & Ampl. D. PHILIPPUS IACOBUS Abbas S. PETRI, ponderis septem ducatorum, de anno 1610. qui præ ceteris iam adductis, id singulare habet, quod pallium Archiducis opere phrygio splendidissime textum appareat, & in aversa crux *Ordinis Teutonici*, quam alias ex auro constare ex MELLONIO statim docebimus, in campo quoque aureo, cum albus esse deberet, exarata sit. Eum proinde supplementis nostris num. xxii. merito lubentes inseri curavimus.

X.

(a) Conf. tamen LUDEWIG in dem vertei-

digten Preussen.

Tab.
XVIII.

X.

MAXIMILIANVS: D ei G. ra-
tia ARC: *bidux* AV: *stria* DVX:
BYR: *gundia* STIR: *ia* CARN (*Ca-
rinthia*); nam in postica tituli
ita continuantur: ET: CARN:
iola MAG: *nus* PRVSS: *ie* ADMI:
nistrator COMES: H: *absburgi*
ET: TIROLIS. Protome Ar-
chiducis armata, cum pallio
focali crispo & tessera *Ordinis
Teutonici* ornata, cum barba,
accisis crinibus, inoperto capi-
te, finistrorsum verso; addita
hinc inde æra Christiana 1615.
In segmento sub axilla siglæ ar-
tificis, uncinis inclusæ c o.

In averfa præter iam recita-
tos titulos cernitur scutum qua-
dripartitum, imposito pileo Ar-
chiducali. I. quadrans tæniæ
Hungaricæ, II. leonem *Bobemi-
cum*, III. iunctas parmulas *Au-
striae* & *Burgundie*, IV. aquilam
Tyrolensem cum leone *Habs-
burgico* sistit: quadrifidam hanc
scuti sectionem efformat crux, to-
ti superimposita, quæ est *Ordinis
Teutonici* ac *supremi* eius
Magistri symbolum.

Crucem istam paucis, sed
erudite exponit Cl. a MELLE.

(a), cuius verba iuvat huc ad-
ferre: „Hæc olim *nigra* tantum
„*crux* fuit, *albo* pallio vel
„scuto argenteo impressa, ex
„quo COELESTINUS III. Papa
„Ordinem istum an. 1192.
„confirmavit; sed postea Io-
„ANNES Rex Hierosolymitanus
„*nigra* illi cruci superinduxit
„*auream*, cuius extrema Lu-
„DOVICUS IX. Galliarum Rex, e
„, Palaestina redux, quatuor liliis

(a) Loc. cit p. 169.

„eiusdem metalli ornavit. SCU. MAXIMI-
„tum vero medium, quod a-
„*quilam nigram in campo aureo*
„expansam præfert, FRIDERI-
„CUS II. Imp. addidit. „ His
addi possunt dicta a nobis to-
mo I. Monument. (b) MELL.
p. 168. *M. S. B. ar. pond. 1.*
unc.

Alius a nobis pene omis-
sus in eadem nummotheca as-
servatur, de anno 1613. quæ
nota sub brachio Principis dex-
tro legenda. In eo vox CA-
RINT. emendate scribitur. Id
præterea singulare habet, quod
area utriusque partis corona lau-
rea cincta sit. Eum proinde
haud omittendum, quin po-
tius in supplementis nostris num.
XXIII. exhibendum duximus.

XI.

Adversa fere ut numero
præcedenti, nisi quod æra Chri-
stiana 1617. non in medio um-
bonis, sed in segmento com-
pareat, & Archidux hic squam-
meum thoracem gerat, supra
dextrum humerum medio leo-
nis capite ornatum.

Postica quoque priori con-
formis est, sed scutum maius
maiori studio elaboratum hic fi-
situr, additæque ei sunt ad la-
tera parmulæ, pileo Archidu-
cali tectæ, hinc insignia *Alsa-
tia*, inde Comitatus *Pherresarum*
præferentes, quamobrem
tituli pariter in fine perigraphes
variant; cum non, uti in an-
tecedenti nummo factum, se
Comitem Habsburgi & *Tyrolis*
nominat; sed scribitur: LAND:
gravius ALS: *atia* CO: *mes ferre-
tanus*.

(b) P. 143. §. XXXII.

MAXIMILIANUS, ut scilicet tituli prædictis
 LIANUS. parmulis respondeant. *M. S.*
 III, AR-
 CHIDUX, *B. ar. pond. I. unc.*

Insignis est eiusdem typi bi-
 nio argenteus, nunc in eodem
 museo nostro asservatus, quem
 ut sicco vestigio prætereamus,
 a nobis impetrare haud potui-
 mus. Eius designatio videatur
 in sæpe memoratis supplemen-
 tis num. XXIV.

XII.

Uncialis hic per omnia fi-
 milis illi, quem supra num. x.
 exhibuimus, quin ab eodem ar-
 tifice, qui siglas suas c o. hic
 repetit, percussus; sed triennio
 post, ipso scilicet emortuali
 Archiducis anno, in adversa ex-
 presso.

Monuit quidem LILIENTHA-
 LIUS, unciales MAXIMILIANI
 numero anni 1618. notatos,
 falsis & supposititiis adscribendos.
 Sed cum duo eiusdem anni ex-
 empla, quorum alterum hic
 oculis subiicimus, alterum au-
 tem præcedenti, excepta nota
 chronologica, quæ tamen simi-
 liter sub brachio Archiducis dex-
 tro sita est, respondet, in num-
 motheca nostra ostendantur,
 quæ omnes authenticæ notas præ-
 ferunt: non videmus, qua ra-
 tione *suspecti* dici possint. Quo-
 circa tamen non negabimus,
 aliquos saltem ab impostoribus
 adulteratos seu suppositos fuisse,
 quod tamen an revera fa-
 ctum fuerit, nec ne? nos equi-
 dem latet. *M. S. B. ar. pond.*
I. unc.

XIII.

MAX: imilianus D: ei G: ratia
 ARCH: idux AVST: ria DVX:

BVR: gundia MAG: nus PRVSS: ia
 ADMINISTRATOR. Epigraphe hæc
 in averfa ita continuatur: ET.
 ORDI. nis TEVTO. nici PER. GER.
 maniam ITA: liam MAGIS: ter
 COM: es HAB: sburgi ET: TIROLIS.
 Protome Archiducis cataphracti,
 tessera *Ordinis Teutonici* & focali
 crispato ornati, inoperto capite,
 & accisis pro more crinibus,
 dextram faciei partem obvertens.

In averfa scutum, galero
 Archiducali tectum, quinde-
 cim omnino laterculos continet;
 cruce *Ordinis Teutonici* denuo
 distinctos. Supremo loco scu-
 ti hinc leo *Bohemicus*, illinc
 tæniæ *Hungarica* occurrunt: his
 substant longa serie *Carinthia*,
Styria, *Burgundia*, *Austria no-
 va Legionis*, & *Castelle* sym-
 bola. In inferiori parte scuti
 sequuntur parmulæ hoc ordine:
Goritia, *Tyrolis*, *Kyburgi* &
Alsatia: his inseruntur parmu-
 læ triquetra Comitatus *Habsbur-
 genfis* & *Pherretani*. Pedem
 clypei occupant quinque aves,
 quas *veteris Austria* dicunt tes-
 feram.

Nummum hunc, quem ob
 defectum notarum chronologi-
 carum ultimo loco inter uncia-
 les damus, merito suo, cum
 ob titularum & parmularum
 pluralitatem, tum ob concinni-
 tatem & elegantiam, ceteris ante-
 ferre potuissimus, non in *Tyro-
 li*, sed in *Bohemia* percussum exi-
 stimamus; propterea quod in
 scuto averfæ partis, insignia
Bohemica, præter morem, *Hun-
 garicis* anteposita esse animad-
 vertimus. *M. S. B. ar. unc. 3 ap.*
MELL. p. 170.

Tab.
 XVII.

Tab.
XVIII.

a Pro coronide addimus Gros-
sum Tyrolensem, ex recens
Grossorum Scrinii eductum (a),
atque in supplementis nostris
num. xxv. repetitum.

Eius adversa effigiem Ar-
chiducis pectore tenus exhibet,
tessera aurei velleris conspicu-
am, capite nudo ad lævam
converso, adiecta epigraphe:
MAXIMILI. anus D. ei G. ratia
ARCH. idux AV: *stria* DVX BVR:
gundia MAG: *isterii* (sequitur e-
pigrapha averſa) PRVSS: *ici* AD-
MI: *nistrator* COMES: HAB: *sbur-*
gi ET: TIRO *lis*.

Tria scuta colligata, tesse-
ras *Tyrolensem* (quæ primo lo-
co posita, nummum ea in pro-
vincia cufum fuisse indicat) *Au-*
striacam & *Burgundicam* refe-
rentia. Superne in margine
numerus arabicus 3. nota valo-
ris est, & in adversa siglæ c.
& o. sub brachio Principis po-
sitæ, monetarii esse videntur.

Suspiciendus est hic num-
mus ob id; quod Archiducem
cum aureo vellere repræsentet,
ut qui in ceteris omnibus cum
Ordinis Teutonici tessera ap-
paret.

Reliquum iam est, ut num-
mum quoque ELISABETHÆ,

Sororis MAXIMILIANI, Fran-
ciæ Reginæ, in medium profe-
ramus. Hunc dabimus tali
forma, quali in tabulis HERÆI
reperimus, id est, typis mag-
nitudine diversis, sed additis
ad æqualitatem efficiendam or-
bibus; ut ex adversis duorum
nummorum, protomæ mariti &
uxoris conspici queant.

XIV.

CAROLO NONO REGI PIISSI-
MO. Protome Regis Galliarum,
veterum more armata, cum
pallio, capite laureato, accisis
crinibus, dextrorsum verso.

ELIZABET. a D. ei G. ratia
FRANCORVM REGINA. Proto-
me Reginæ, pro more seculi
comptæ, focali & cimeliis or-
natæ. T. H.

Alius item huius Reginæ
nummus, maximi moduli, cu-
sus fuit, cum illa mortuo ma-
rito an. 1582. die v. Martii
fundamentum templi Regalis
monasterii, Ordinis S. CLARÆ,
Vindobonæ poni iussit; sed
quia idem nummi typus in li-
teris foundationis eiusdem mona-
sterii sigilli loco ex auro repe-
titus fuit, eius delineationem
ad cetera eiusdem monumenta
sepulcralia reservavimus.

CAROLUS ARCHIDUX.

LINEÆ STYRENSIS SATOR.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

CAROLUS FERDINANDI I. Imp. filius, quarto loco na-
tus, in hanc lucem anno 1540. die III Iunii venit.
Ab Historicis *Styrensis*, seu *Gracensis* audit; eo quod
Styria, *Carinthia*, *Carniola* & *Goritia* Dominus
(4. 10. 12.) stabilem Græcii in Styria sedem fixerit.

TOM. II. P. II.

T

Prin-

(a) Suppl. 1. tab xvi, n. 162, p. 164.

CAROLUS ARCHIDUX.
Tab. XIX.

CARO-
LUS AR-
CHIDUX,

Princeps erat pius, iustus, moderatus, varioque virtutum genere ornatus, atque litteris etiam probe excultus. Is anno 1568. a MAXIMILIANO II. Imp. ac fratre, in Hispaniam ad PHILIPPUM II. Regem missus (3.), rem suam strenue iuxta ac prudenter, licet non pari felicitate, executus est. Hinc anno infecuto redux in patriam (4. 6.) non multo post, id est: anno 1571. MARIAM, ALBERTI V. Ducis Bavarie filiam, matrimonio sibi copulavit: ex qua *multa regia prole* beatus (7.) quindecim nimirum liberorum pater, atque adeo linex *Styrensis*, heu! ultimæ, fator & propagator extitit.

Tab.
XVIII.

Belli non minus, quam pacis artibus instructus, contra Christiani nominis hostem nonnunquam in expeditionem ivit, atque inprimis anno 1584. fines suos contra eorundem invasionem egregie tutatus est (5.).

Obiit anno 1590. die VII. Iulii: cum vixisset annos quinquaginta. Familiare symbolum: AVDACES FORTVNA IVVAT (1-5.) in tenera iuventute adscitum (1.) per reliquum vitæ tempus constanter frequentavit.

Nummi eius usuales tam ex auro, (11-13.) quam ex argento (10. 14. 15.) in Styria, potissimum autem in Carinthia cusi sunt. Ex uncialibus unicum (10.) eumque a MEELLENIO mutuatum, producimus: non dubii plures tam huius, quam omnis generis alios, in museis instructionibus reperiundos. KHEVENHILLER *Conterf. tom. I. p. 4. ANDRIAN. alii.*

NUMMI MNEMONICI

ET

ICONICI.

I.

Tab. XIX. CAROLVS. ARCHIDVX. AVST:

ria AETA: *tis* SVAE, 14. ANNO
SALV: *tis* 1553. Protome Archiducis, iuvenili facie, veste, pro more seculi incisa, induti. Collare insuper gerit crispum, caputque pileolo cristato obtectum, & dextrorsum conversum est.

In postica figura muliebris tunicata & succincta, globo alato in medio mari insistent, velum, vento inflatum, expandit. In recessu ædium atque arborum facies. Additur in

marginem lemma de VIRGILIO (a) 2
desumptum: FORTVNA. AVDACES. IVVAT. quod tamen apud eundem, metri causa, paullo alter, nimirum ut infra num. III. legitur. *Andaces* dicit, id est *fidentes*.

Notæ anni ætatis & anni salutis in nummo hoc iunctim adpositæ, sibi recte constant, ut ex dictis patet.

De occasione eiusdem non tam proclive est dicere. Id unum tamen, quod inde addiscimus, singulare est: quod Archidux veniam ætatis nondum consecutus, regnantium ad instar, symbolum iam assumpsit, in tota reliqua deinceps vita haud amplius dimittendum.

De

(a) *Æneid. x. 284.*

*Carolus Archid. Aust.
lineæ Styrensis fātor.*

Tab. XIX.

Tab. XIX.

De *Fortuna* simulacro ut non nihil dicamus, pertinent huc PACUVII apud auctorem a Rhetoric. ad HERENNIIUM (a) versus:

FORTUNAM *insanam esse*, & *cacam*

& *brutam perhibent Philo-
sophi*;

*Saxoque instare illam globo
pradicant volubilem.*

*Quia quo Saxum impulerit Fors,
eo cadere FORTUNAM auru-
mant.*

In nummis veterum Romanorum FORTUNA non quidem globo insitens depingitur, nec etiam velum supra caput expandens: sed altera manu cornucopiæ, altera vero gubernaculum navis, globo impositum, tenens, satis frequenter exhibetur. Hic tamen FORTUNAM æque repræsentari, cum ex epigraphe, tum ex globo, cui insitit, intelligitur; id quod etiam de nummo sequenti dicendum: licet, quod figura illa fronte capillata sit, OCCASIONEM magis quam FORTUNAM denotare videatur, secundum illud CATONIS in distichis:

*Rem tibi, quam nosces aptam,
dimittere noli:*

*Fronte CAPILLATA est, posthac
OCCASIO CALVA.*

Sic nempe depingebant vesteres; adsignificantes prehendi posse, cum præsto; cum vero elapsa tergum vertit, reprehendi haud posse.

Sive autem FORTUNA sive OCCASIO, sive denique utraque subintelligatur: sensu certe TOM. II. P. II.

(a) Lib. II. cap. 23.

sacrationi, ut Christianum Principem decet, omnia hic accipienda sunt: ita quidem, ut FORTUNA hic non pro cæca illa Æthnicorum dea, seu subito, nec opinato rerum eventu, sed latiori sensu, & si lubet, pro Divina providentia accipienda sit, quæ adjuvare solet eos, qui fiduciam in eam collocant. Audax enim etiam pro eo, ac fideus accipitur. M. Imp. ar. fuf. pond. 2. dr.

II.

CAROLVS. ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Protome CAROLI armata, capite nudo, accisis crinibus, ad lævam converso.

Aversa præcedenti fere similis: nisi quod e longinquo non domus & arbores, sed quasi castrum & mœnia appareant. FORTUNA quoque nuda & alata (ad indicandam nempe eius volubilitatem) a vento impetitur.

Qua occasione hic symbolum suum repeti voluerit Princeps, incertum est. Nec aliud sane securius statui poterit, quam nummum, qui nobis in auro solummodo occurrit, pro honorario adhibitum fuisse; quo nimirum Archidux bene meritos remuneraret. M. D. de FRANCE au. 2½. duc. & in M. S. B. eiusdem ponderis & metalli.

III.

Antica cum præcedenti ferme convenit: in fine tamen epigraphes numerus anni 1567. adicitur.

In postica *Fortuna* seu *Occasionis*, ut ad num. I. diximus,

T 2

fimu-

CAROLUS ARCHIDUX.

simulacrum, expandens ante se velum; ac duobus delphinis insistent, in medio mari a vento promovetur: addito sueto *Virgiliano* hemistichio: AVDA-
CES FORTVNA IUVAT.

Anno in adversa notato, visum erat Casari, fratrem suum CAROLUM ob varias causas publicas, quas inter erat: res Belgicas componere, ad PHILIPPUM Regem in Hispaniam mittere. Profectio hæc infrequenti primum anno ab Archiduce suscepta fuit; unde colligimus, nummum hunc cum sueto CAROLI symbolo, ea occasione velut in antecessum signatum fuisse (a). *V. L. tom. I. p. 126.*

IV.

CAROLVS. D. ei G. ratia ARCHIDVX. AVSTRIÆ. ZC et cetera. Quinque parmulæ umbonem implent: ex vero ita sunt dispositæ: in medio comparet scutum *Austriæ*, pileo Archiducali tectum, partim supra & partim infra legitur æra Christiana 1569. A dextris scutum *Stryria*, a sinistris *Carinthia*, in linea inferiori dextra scutum *Carinole*, sinistra *Goritia*: singula scuta, hoc posteriori solo excepto, Principum pileis sunt tecta.

Aversa cum num. II. fere in omnibus convenit.

Quatuor hæc scuta parmulam *Austriacam* circumdantia, totidem provinciarum sunt, quibus CAROLUS, dum viveret, imperitabat. Eas vero cum iam anno 1569. adiret,

consequens est, ut nummus alia occasione, quam forte præstiti homagii, signatus sit; nimirum, nisi vehementer fallimur, a dictis provinciis oblatu fuit, cum Archidux ex itinere Hispanico feliciter ad suos rediit. *M. S. I. Vindob. a.*

V.

Adversa num. II. ferme respondet, imagine tamen dextrorsum locata, scribiturque ARCH. DVX pro ARCHIDVX.

Aversa alteri, num. I. exhibita, ex assè respondet, cum hoc discrimine, quod figuræ inverso ordine collocatae sint: quem errorem in LUCKIO, ex quo præsens numisma desumptum fuit, frequentissime occurrere, sæpius animadvertimus. Idem auctor nummum hunc signatum esse coniicit anno 1566. quo CAROLUS in Pannonia expeditioni contra Turcas interfuit: quod quidem suo loco relinquimus.

Quod si tamen ob gesta quædam bellica prodiiisset, maiori certe iure ad annum 1584. quo idem Princeps per *Iosephum TURRIANUM* Turcas, ditiones suas invadentes, caesis ad *Svinam* quatuor millibus virorum, fudit fugavitque, (b) referendus fuisset; cum oris habitus, in adversa expressus, cum proxime antecedentibus collatus, summopere suadeat, illum ad recentiora, nobisque viciniora tempora pertinere. *LUCK. p. 220.*

Num-

(a) Leti la vie de PHILIPPE II. T. III. p. 343. & 353. seqq.

(b) Vid. ISTHUAÑF. lib. XXV. pag. 343. & KEEVENHILL. ad h. a. col. 328.

Tab. XIX.

NUMMI ICONICI.

VI.

CAROLVS ARCHIDVX AVSTRIÆ. 1569. Protome Archiducis in toga & pallio, cum crispo collari, capite nudo, accisis crinibus, ad lævam converso.

Incidit hæc æra iterum in redditum CAROLI EX. Hispania; unde coniectura esse posset, numisma eadem occasione fuisse conflatum: sed pallium, ab Hispanis tantopere frequentatum, in caussa est, ut eundem Archiducis, adhuc in Hispania versantis, honoribus consecratum fuisse censeamus.

Numisma ab initio unilaterale fuisse, archetypum, in gazis aulæ Vindobonensis, assertum suadet: eidem tamen HERÆUS in suis tabulis sequens numisma ovatum, sed orbe, quo illud alteri æquaret, circumdatum, adiunxit, ut conubii duntaxat nexum, qui anno demum 1571. secutus est, indicaret. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. M. S. B. æ. deaur.*

VII.

† MARIA. ARCHIDUCISSA AVSTRIÆ DVC. ISSA BAV. ARIÆ MVLTA. ET REGIA. PROLE. RARA. MATER. PIA. FOELIX. Protome MARIE adversa fronte, cum lato & crispo collari, nec non calantica, cuius turbo fascia cinctus est, in capite.

Laudatur hic MARIA, ALBERTI V. Bavariz Ducis filia, quam CAROLUS anno 1571. uxorem duxit, a numerosa sobole, eidem genita; utpote quorum numerus ad quindecim as-

cendit, de quibus plerisque nos CAROLVS POSTEA acturi sumus. *T. H. LUS ARCHIDUX.*

VIII.

Adversa pars num. II. respondet. Postica incisa est, non cusa. Conspicitur in illa avis in fronde, seu intra lauream: quæ pro ornatu habemus potius, quam pro emblematica aut certa significatione. *M. Imp. ar. pond. 1. dr.*

IX.

CAROLVS. D. EI G. RATIA ARCHIDVX. AVSTRIÆ. ETC. ETERA. Protome Archiducis armata, fere ut num. III. sed hic aureo vellere conspicuus est, quod in præcedentibus nusquam apparet: nisi quod num. V. tænia a collo dependeat, ea ratione, ac si vellus ipsum sub paludamento, ad pectus reducto, lateret. Postica deest. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. Item ibid. ar. pariter sine averfa.*

UNCIALIS.

X.

CAROLVS. D. EI G. RATIA ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Imago Principis cataphracta, ad crura usque. Dextra sceptrum tenet, in humerum reclinatum dextrum, sinistra capulum gladii bellatoris, cum pileo Archiducali in capite, ad lævam converso.

In averfa continuatur titulus: ET: CARINTHIÆ. Z. C. (et cetera) 1580. Scutum quadripartitum: primus quadrans tæniarum *Hungaricas*, secundus leonem *Bohemicum* exhibet: tertius quadrans ex repetitis *Castellæ & Arragonie* symbolis quadri-

CARO-
LUS AR-
CHIDUX.

partitus est, eodemque modo quartus tesseras *Austriacas* & *Burgundicas*, sibi quadrifariam oppositas habet. Toti vero incumbit parmula *Carinthia*; cuius Ducatus etiam inter titulos CAROLI expressa fit mentio. Quatuor porro maioris scuti latera totidem minores parmulae claudunt: quarum suprema fasciam *Austriacam* refert: illa, quæ ad dextram posita est, *Styriam* designat: quæ sinistram occupat, aquilam *Tyrolensem* complectitur: & infima denique leonem *Goritiensem* continet.

Hæc quatuor scuta ideo seorsim expressa & velut in illustri posita videntur; quod earundem provinciarum tesseras referant, quarum regimen Archidux iam anno 1569. ut diximus, adiit, excepto quod tessera *Carinthia*, cui provinciae nummus ortum suum debet, in medium scutum, locum videlicet honorabiliorem, recepta sit. Deinde tessera *Austriaca* ut Archiduci competit. De titulo denique *Archiducis Carinthia* alibi actum est. MELL. p. 162.

Hunc unicum CAROLI nummum uncialem, ex MELLENIΟ desumptum, in medium proferre possumus: cum contra BANAGIA in catalogo MS. nummophylacii Archiducalis mentionem ingerit de floreno CAROLI, quem hunc fere in modum describit: „CAROLVS D. G. „ARCHIDVX AVST. Caput CAROLI *Styrensis*. DVX BVRG. STYRIÆ. 1589. Insignia.

Alius uncialis de anno 1574. producit in *Observationibus*

Hamburgensibus ad an. 1702. Tab. XIX. p. 225. Eius antica cum hoc *Melleniano* fere convenit: in postica autem panthera *Styria* representatur, cum continuatione tituli: DVX. BVRGVNDIÆ. STYRIÆ. Z C. 1574.

MONETÆ.

XI.

CAROLVS. DEI. G. *ratia* ARCHI. DVX: AVSTRIÆ. ET. CARINTHIÆ. Z C. (et cetera). 1567. Hæc utriusque partis epigraphe.

Archidux in pedes erectus, toto corpore cataphractus, barbatus, cum pileo Archiducali in capite, adversa fronte stans: dextra sceptrum, in lilium desinens, tenet: sinistra gladium demittit.

Aversa clypeum *Carinthia* pileo Ducali opertum sistit. *M. Imp. au. 1. duc.*

XII.

Utraque huius nummi pagina ex amulsi convenit cum unciali, paullo superius num. x. exposito: nisi quod hic minoris moduli, & ex auro insuper conflatus, numerum anni 1572. præferat. *M. Imp. au. 3. duc.*

XIII.

Ambæ denuo facies num. xi. respondent. Epocha duntaxat differt, quæ hic duobus tantum numeris expressa, annum 1576. notat. *M. S. B. aur. 1. duc.*

Meminit BANAGIA alterius monetæ, insequenti anno 1577. signatæ, quæ ad manus nostras non pervenit, eamque ita describit: „INSIGNIA. DVCATVS. „STYRIÆ. Panthera. „

In

Tab. XIX.

„ In averſa hæc inſcriptio :
 „ EX. BELLO. PAX. EX. PAGE.
 „ VBERTAS. Mulier ſtans, dex-
 „ tra gladium, ſiniſtra cornu-
 „ copię tenens.

XIV.

CAROLVS. D. *ei G. ratia* AR-
 CHIDVX AVSTRIÆ. DVX. BVR-
 GV. *ndie* STYRIÆ. Hæc utrius-
 que partis epigraphe.

Adverſa imaginem Archi-
 ducis ut num. x. ſiſtit, adiecta
 in imo nota valoris 3. Averſa
 ternionem ſcutorum complecti-
 tur, *Austria*, *Burgundia* &
Styria (in qua ultima provincia
 groſſum hunc cuſum fuiſſe ex
 titulo intelligimus) teſſeras re-
 ferentium. Eadem totidem igni-
 tabulis & flammis, ex torque
 aurei velleris deſumptis, inter-
 ſtincta ſunt.

In recens apertis *Groſſorum*
 ſcriniis depingitur groſſus alius
 (a), cuius adverſa cum præce-
 denti convenit, epigraphe vero
 hæc eſt : CAROLVS. D: G: AR-
 CHID. AVSTR. Averſa autem
 ſcutum *Carinthiacum*, pileo Ar-
 chiducali tectum, ut numero
 præcedenti, refert : niſi quod
 illud cruci impoſitum ſit. Ad-
 ditur continuatio tituli : ET CA-
 RIN ZC 1590.

XV.

Adverſa præcedenti fere re-
 ſpondet, omiſſo nimirum nu-
 mero ternario. Poſtica ſcutum
 oſtendit, panthera *Styria* exara-
 tum, & corona aut galero Ar-
 chiducali tectum. Inferius nu-
 merus 2. nota valoris, additur.
 Epigraphe nonnihil detrita eſt :

ex dicta tamen teſſera non ob-
 ſcure intelligitur ſupplendum ef-
 ſe *Styria*, ubi & littera *z* et ce-
 tera interpretanda. *M. Imp. ar.*

MONITUM.

Inter quindecim liberos CARO-
 LI *Styrenſis*, ex ANNA *Barbara*
 ſuſceptos, duodecim omnino
 adultam ætatem attigerunt. Ex
 iis quatuor filii ſunt, filię octo.
 Harum nummos prioribus ideo
 præmittimus, ut filiorum dein-
 de ſucceſſionem ordine conti-
 nuo, eoque accomodatori ex-
 hibere poſſimus. Eandem ob
 rationem FERDINANDI II. CARO-
 LO *Styrenſi* primo loco nati,
 nummos, poſt LEOPOLDI V. po-
 ſteros exhibemus; cum huius pro-
 pago in FERDINANDO CAROLO
 & SIGISMUNDO FRANCISCO ex-
 tincta ſit : illius contra poſteri-
 tas ad noſtra uſque tempora
 tranſmiſſa, in Auguſtiſſima Do-
 mina noſtra hodie dum perduret.
 Neque tamen ſingulorum libe-
 rorum CAROLI nummi hic ex-
 ſpectandi ſunt; cum nonnulli
 eiſmodi monumentis aut hono-
 rati nunquam fuerint, aut no-
 bis, qualibet licet adhibita dili-
 gentia, nondum in manus perve-
 nerint. Ex eo numero ſunt in-
 primis CATHARINA RENATA,
 quæ anno ætatis XIX. & GRE-
 GORIA MAXIMILIANA, quæ PHI-
 LIPPO III. Regi Hiſpaniæ de-
 ſponſata, pariter in flore ætatis,
 ac denique ELEONORA, quæ
 Virgo Deo ſacrata, in monaſte-
 rio obiit. MAXIMILIANI ER-
 NESTI nummum adhuc nullum
 vidimus: at MARGARETHÆ plu-
 res dedimus in PHILIPPO III. Re-

CARO-
 LUS AR-
 CHIDUX.

CARO-
LUS AR-
CHIDUX.

ge Hispaniarum. Ceterorum *nummis* : quanquam hi ut plu-^{Tab. XIX.}
nummos modo ordine damus, rimum, uti nihil est ex omni
præmissio cuique pro instituti no- parte beatum perfectumque,
stri ratione *breviario vite ex* parum huc faciant.

CAROLI STYRENSIS PROLES.

B R E V I A R I U M V I T Æ

ANNÆ, Mariæ CHRISTINÆ, CONSTANTIÆ,

ET

Mariæ MAGDALENÆ.

EX NUMMIS.

CAROLI
STYREN-
SIS PRO-
LES.
Tab. XX.

A NNA CAROLO *Styrensi* Græcii die xvi. Aug. 1573. securi-^{Tab. XX.}
do loco nata, nupta fuit anno 1592. (1.) SIGISMUNDO III.
Poloniæ & Sueciæ Regi (2.). Hæc ab insigni pietate
prolixè laudatur. Obiit die x. Febr. 1598. postquam Regi præ-
ter quatuor alios liberos, in tenera ætate extinctos, ULADISLA-
UM, qui patris postea thronum conscendit, genuisset.

MARIA CHRISTINA, seu CHRISTIÆNA, in vitam venit
die x. Novembr. 1574. Tum SIGISMUNDO BATHORIO (3.)
Transilvaniæ Principi anno 1595. nuptui data, acceptam post an-
nos tres repudii iniuriam insigni constantia atque animo vere Christia-
no perferens, reliqua vitæ in Monasterio Regio Hallæ, in Tyroli, san-
cte peracta, anno demum 1621. die vi. Aprilis cœlos petiit.

CONSTANTIA die xxiv. Decembris anno 1588. genita,
laudato SIGISMUNDO Poloniæ Regi, post sororis obitum, in ma-
trimonium elocata (4.) eidem quatuor filios filiamque cum pe-
perisset, mortalitatem anno 1631. die x. Iulii exiit: fœmina
cum vario virtutum genere, tum operibus misericordiæ inclita.

MARIA MAGDALENA CAROLI, *Styrensis* filia octava &
ultima, vitam hanc anno 1589. die vii. Octobris Græcii adiit.
Hæc COSMO II. *Magno Etruriæ Duci* (5. 6.) anno 1608. mense
Octobri iuncta, filiorum quinque, duarumque filiarum mater ef-
fecta est. Duce præmatura morte anno 1621. vivis erepto,
MAGDALENA statum viduitatis IMMOTA MENTE perferens (8.),
filiique FERDINANDI II. TUTRIX constituta (7.), incredibile est,
quanta prudentia, quantoque populi favore, munere suo perfun-
cta fuerit. Denique dum anno 1631. ad FERDINANDUM II. fra-
trem invisere cogitat, in itinere constituta, Passavii vitam finiens,
ad cœlos evolavit (9.). *Vid. plura apud GANSIUM in Gynæceo,*
et KHEVENHILLER, *locis sæpius citatis.*

ANNÆ

CAROLI Styrensis proles. Tab. xx.

ANNA CAROLI et MARIAE fil. SIGIS
MVNDI R. Pol. ux.

VII.

I.

II.

MARIA CHRISTINA, SIGISMVNDI
BATHORII Uxor.

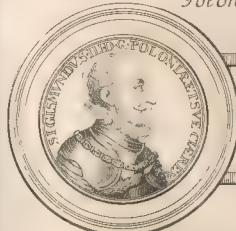
III.

VIII.

CONSTANTIA SIGISMVNDI Regis
Poloniae Uxor.

IV.

MARIA MAGDALENA, COSMI II. Mag.
Ducis Helvetiae Uxor.

V.

IX.

VI.

Mon. Mag. in. d. J. - p. 153.

Tab. XX.

ANNÆ NUMMI.

I.

Antica duas palmæ arbores representat, quæ etfi, percurrente per medium illarum flumine, longius distent, superne tamen ramos iungunt; unde in peripheria hemistichium adiicitur: AMOR. DISTANTIA. IVNGIT. in area vero hinc & inde numerus anni 1592.

In averſa duæ aquilæ erectæ, expansæ & coronatæ, *Imperialis* nimirum biceps a dextris, a sinistris vero *Polonica*, pedibus parmulam *Austriacam*, inferne positam, sustinent, addito in ambitu alio hemistichio: POST. ANIMOS. SOCIASSE. IVVABIT.

Argumentum & occasio huius nummi sunt nuptiæ ANNÆ cum SIGISMUNDO III. Poloniæ Rege, anno in eo notato, celebratæ. Eundem post LUCIUM denuo, sed longe accuratius edidit Cl. KOEHLERUS, loco statim laudando, ubi & nuptiarum solemnities, ab aliis fuscè descripta, utiliter repetit. Unde discimus, eundem populo sparsum fuisse, cum sponsa die xvi. Maii magnifica pompa in urbem *Cracoviam* introducta fuit, sponsis solemnibus precatione die xxi. eiusdem mensis coniunctis.

De eodem nummo mentionem quoque facit Illustr. KHEVENHILLERUS (a), cumque populo missum fuisse pariter testatur. Ex eo emendandi sunt duo errores typographici, qui ibidem irrepperunt. KOEHL. P. III. p. 145. LUCK. p. 331.

TOM. II. P. II.

(a) Annal. Ferd. tom. III. col. 980.

II.

SIG. *ismundus* III. ET ANNA.D. ei G. *ratia* POLONIÆ ET SVECIE,REX. ET REG. *ina*.

Protome amborum iugata, sinistrorsum versæ: Rex a dextris cataphractus, & circa pectus fascia ornatus, focali instructus & barbatus, capite, accisis crinibus, inoperto. ANNA a sinistris pulchre, pro genio seculi, comita, præter focale crispum, torquem aurei velleris in pectore gestat.

Hoc numisma unilaterale ex tabulis HÆREI eductum, adversa est numismatis integri, quod a Cl. KOEHLERO productum (b), & oculis nostris penè elapsum, supplementis num. xxvi. inseruimus, quanquam non leve discrimen inter utrumque intercedere, considerantibus pateat. Litterarum enim figuræ in hoc posteriori multo crassiores, & grandiores sunt, scribiturque SVET. ubi in *Herano* SVE. & sub brachio eius dextro legitur numerus anni 1596. media sigla R: quæ haud dubie monetarii seu cælatoris est.

In averſa tria scuta, *Suecicum* scilicet, *Polonicum*, & inferne *Lithuanum*, pileo Ducali tectum, sistuntur. Duo priora corona Regia inter notam chronologicam 1596. obiecta sunt, & in medio eorum parmula *Austriaca*, subiecta eidem littera E conspicitur. Porro a dextris dea THETIS delphino, a sinistris CERES bovi insidet. Additur in ambitu lemma seu hemistichium: CRESCIT. GEMINATIS. GLORIA. CVRIS. Inferne

U

par-

(b) M.B.L. P. XII. p. 425.

CAROLI
STYRENSIS.
PROLES.

b

CAROLI
STYRENSIS
PROLES.

parmula cælatoris inter siglas eius H R videnda.

Dantiscæ fabrefactum fuisse hoc numisma, laudatus KOEHLERUS coniicit, atque navigationem commerciumque frumentarium, quod Gedanenses tanta industria exercent, spectare. Circa scuta illa hoc singulare observat, quod tessera *Suecica* primum occupent locum; cum contra in epigraphe *Regis Polonia* titulus præcedat. Ridet præterea cælatoris imperiti-
am, quod ANNÆ torquem aurei velleris inaudito quidem exemplo affinxerit: sed id quocunque iure, de quo alibi videndum erit, fiat, exemplis non carere nummi nostri evincunt (a). Denique nec id silentio prætermittendum, hunc citato loco ita depictum esse, ut postica quam antica reipsa maior sit, quod haud dubie Cl. Viri iconographo tribuendum. Nos vero, cum archetypo carentes, errorem emendare nequeamus, damus nummum pro ut repertus fuit.

MARIÆ CHRISTINÆ NUMMUS.

III.

SIGISMUNDVS. BATHAROI (*Bathori*). Protome Principis armata, capite inoperto, accisis capillis, ad lævam converso.

Edidit hoc numisma HERÆUS in suis tabulis, pro uxore illius MARIA CHRISTINA *Austriaca* (ab aliis CHRISTIENNA quoque nuncupata) locum relinquens. Sed verisimile haud

est, SIGISMUNDUM hunc Transilvania Principem, uxorem suam nummo aliquo, dum viveret, honorasse. Nam et si inito cum RUDOLPHO II. Imp. fœdere pactum adiecit, ut ei Archidux femina in matrimonium elocaretur, & eidem anno 1595. prædicta MARIA CHRISTINA Græcii die XXII. Februarii tradita sit: infelix tamen Archidux ab inconstanti & feroci marito intacta, bis exul facta, tandem matri Græcium remissa, repudium accepit. (b) T. H.

Tab. XX.

b

CONSTANTIÆ NUMMUS.

IV.

SIGISMUNDVS. III. D. ei G. *ratia* POLONIÆ ET SVECIÆ REX. Protome Regis armata cum crispo focali, capite nudo, ad lævam respiciente. Ab humeris torques demittitur, quem aurei velleris esse putamus, SIGISMUNDO anno 1601. a PHILIPPO III. Hisp. Rege missum. (c).

c

CONSTANTIA. D. ei G. *ratia* POLONIÆ ET SVECIÆ. REGINA. Effigies Reginæ stolatæ pariter ad pectus, pulchre comatæ, unionibus & margaritis, nec non crispatō focali ornatæ: capite, divite calantica, unionibus instructa, obtecto, & ad dextram converso.

Effigiem Regis cum ANNA *Austriaca*, uxore sua prima, paullo supra vidimus. In hoc nummo comparet provectioris ætatis cum secunda uxore CONSTANTIA. Hæc ei anno 1605. nupsit, qua occasione nummum

cum

(a) Vid. P. I. p. 60. num. LXXII. & hic superius p. 10. n. XII.

(b) KHEVENHILLER Conterfet T. I. p. 325.
(c) INSBRUGGER vellus aur. pag. 88.

Tab. XX. cum lemmate: REGNORUM SECURITAS populo inter ipsa nuptiarum solemnia sparsum fuisse, testatur Illustr. KHEVENHILLERUS (a), quem tamen nondum vidimus. T. H.

MARIÆMAGDALENÆ NUMMI.

V.

COSMVS. II. MAG^{nus} DVX ETRVRIÆ. III. Protome Ducis armata cum paludamento, lato collari, & Ordinis S. STEPHANI insigni, ab humeris dependente, capite nudato, ad lævam verso.

MAR. *ia* MAGDALENÆ. ARCHIDUCISSA AVSTR. *ia* MAGN. DUCISSA ETRVRIÆ. Protome Archiducissæ stolatæ, pulcherrime comatæ, & focali crispo denticulato, atque in ipso numismate plurimum extante, exornatæ, a sinistris dextrorsum.

Præfens numisma ab ipso Magno Duce uxoris suæ honoribus datum & consecratum fuisse, ex epigraphe utriusque partis rite deduci posse videtur; quippe ubi formula illa: COSMVS II. MARIÆ MAGDALENÆ in *nominandi dandique* casu concepta, haud quaquam otiosa esse potest. Hinc pacem & concordiam inter utrosque hos coniuges, Ducisque inprimis de uxore sua exstimationem amoremque colligas. Cusum est enim procedente iam eorundem matrimonio. Dux namque anno 1590. die XII. Maii natus, nuptiarum tempore, quæ anno 1608. die XIX. Octobris pera-

TOM. II. P. II.

(a) KHEVENHILLER tom. VII. col. 36.

ctæ sunt, annum ætatis decimum nonum agens, tali mystace nondum instructus esse poterat. M. Imp. ar. pond. *semunc. & sicilic. Item in T. H.*

VI.

Numisma hoc elegantissimum a num. præcedenti, sive titulos spectes, sive effigies, harumque situm adspicias, vix in alio quam magnitudine differt. Magnus - Dux focale orbiculatum crispum hic habet. Uxoris caput ad elegantiam circumdatum, mundo muliebri, uti & pectus, collumque monilibus exornatum. M. S. B. a. & Tab. H.

VII.

MAR. *ia* MAGD. *alena* ARCHIDUCISSA TVTRIX. FERD. *inandi* II. M. *agni* D. *ucis* ETRVR. *ia*. Capita iugata matris filiique, ad pectus. Hic armatus, capite nudo, & cruce, Ordinis S. STEPHANI Papæ & Martyris tessera, a collo pendente, instructus; illius tantum fere facies, velata tamen, cum lato collari & exurgente, conspicitur.

MARIA MAGDALENA, coniuge suo COSMO II. in florida ætate anno 1621. ad plures abeunte, filiorum suorum tutrix ex testamento constituta fuit, cuius rei hic nummus testis est. M. Imp. ar. pond. *semunc.*

VIII.

MARIA. MAGD. *alena* ARCHIDUCISSA AVSTR. *ia* MAGN. a DVX. ETR. *uria*. Effigies Principis pectore tenus, capite viduarum more velato & dextrorsum converso.

U 2

In

CAROLI
STYRE-
NIS PRO-
LEG.

In postica templum rotun-
dum, situm in vertice montis,
per modum fornicis effigiati, &
arboribus, a ventis agitati,
confiti: infra & in cryptæ a-
ditu rami & folia sparsim iacent.
Additur epigraphæ: MENS IM-
MOTA.

Laudatur hic animi constan-
tia, qua Princeps statum vidui-
tatis ferebat: qui status cum ex
velo, quo obtegatur, tum eti-
am ex frondibus marcescentibus
decidentibusque, quod in altera
nummi facie videre est, indicatur.
Porro omissus *Turicis* titulus, in
præcedenti legendus, nummum
hunc deposito iam eo officio

signatum fuisse arguit. *M. Imp.* Tab. XX.
a. cuf. IX.

Adversa fere eadem est cum
antecedenti.

In postica manucodiata cœ-
los petit, addito lemmate AE-
THERA.

Similem inscriptionem vidi-
mus supra in nummo emortuali
IOANNÆ Austriacæ (a), sed
ubi aquila *ad athera* volitat.
Ergo & hic quoque funebria
est, & ad mortem MAGDALE-
NÆ pertinet, quæ quidem an-
no 1631. Patavii obvenit, dum
in itinere ad invisendum FER-
DINANDUM II. Imp. fratrem con-
stituta erat. *T. H.*

LEOPOLDUS V. ARCHIDUX.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

LEOPOL-
DUS V.
ARCHI-
DUXTab. XXI.
169.

LEOPOLDUS inter Archiduces Austriæ hoc nomine v.
die IX. Octobris an. 1586. genitus, a tenera æta-
te statui Ecclesiastico dicatus fuit. Annos nam-
que quatuor saltem natus, Episcopus *Pataviensis*,
quinque & decem, *Argentinenfis* designatus, utri-
usque Ecclesiæ regimen postea tenuit (7. 8. & suppl. num. 29.)
symbolumque, cum illud adiret, a PIETATE adscitum (1. 2.) ad
extremum usque halitum, sive dum religionem orthodoxam, cum
ferro tum consilio, conservavit propagavitque (13. 14.), sive dum
Deo Optim. Max. ædes, ac Societati Iesu Collegium fundavit
(3.), opere complevit.

Anno 1619. Comitatum Tyrolensem unacum ceteris An-
terioris Austriæ provinciis, communi *Archiducum* nomine, re-
gendum cum suscepisset, (7--16.) post annos quatuor inito
cum fratribus pacto, id etiam obtinuit, ut sibi dux earundem
provinciarum partes, iure auctoritatis obvenirent, (12.) tertiam
Cæsaris nomine, vel ut SACRÆ CÆSARÆ MAIESTATIS ANTE-
RIORUM PROVINCIARUM GUBERNATOR PLENARIUS administra-
ret. (15.)

Inte-

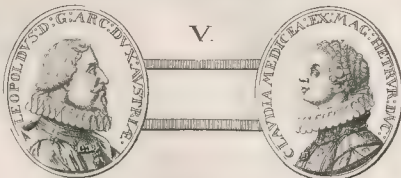
(a) Tab. VI. num. xciii pag. 44.

LEOPOLDIV. Archid. nummi reliqui. Tab. XXI

LEOPOLDVS V. Cum CLAVDIA
MEDICEA Uxore.

I.

V.

II.

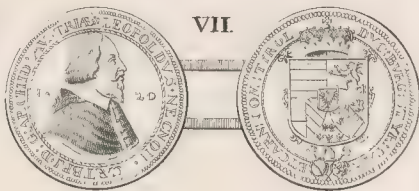

VI.

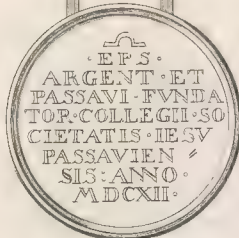

III.

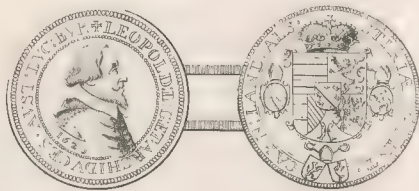
Unciales et
monetae

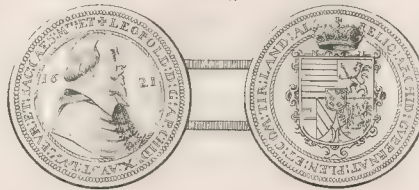
VII.

VIII.

IX.

IV.

Tab. XXI.

Interea animum ad matrimonium advertens, abdicatis Ro-^{LEOPOL-}
mæ Sacris, CLAUDIAM *Mediceam* (5. 6. 13. 14.) Ducis *Urbina-*^{DUS V.}
tis viduam, uxorem duxit, ex qua quinque omnino liberos su-^{ARCHI-}
stulit: MARIAM ELEONORAM, quæ infans obiit; ISABELLAM
CLARAM, quæ CAROLO III. *Mantua* Duci iuncta; & MARIAM
LEOPOLDINAM, FERDINANDO III. nuptam, cuius nummum uni-
cum tab. XXIII. num. XXIII. daturi sumus. Ex filiis natu minor
SIGISMUNDUS FRANCISCUS anno 1630. die XXVIII. Nov. in lu-
cem datus, vitæ Ecclesiasticæ se primo addixit, trium Episcopa-
tum, *Gurzensis* in Carinthia anno 1644. *Augustani* anno 1646.
& *Tridentini* 1658. dignitates indeptus est. Postea vero FER-
DINANDO CAROLO (de quo inferius) sine prole decedente, sus-
cepito Principalis Comitatus Tyrolensis regimine, nuptias cum
HEDWIGE AUGUSTA, CHRISTIANI AUGUSTI Comitis Palatini ad
Rhenum, filia, meditatus, in ipso apparatu ad cœlestes nuptias
vocatus, diem extremum obiit XXV. Iunii 1665. Eius nummum
uncialem dabimus tab. XXIII. num. XXIV.

Nummi LEOPOLDI unciales (7 - 16.) ut qui in omnibus
suis actis magnificus erat, elegantis sane sunt operis, nec abhorrent
reliqui usuales tam ex auro (20.) quam argento (17. 18. 20 - 22.)
Utrique vel ad Tyrolim vel Alsatiæ; quippe quarum provinciarum
tesseræ honoratori loco præferunt, pertinent. De vita decessit
LEOPOLDUS anno 1631. die XIII. Septembris, annos natus quinque
supra quadraginta (16.) *Vid. plura apud KHEVENHILL. & HAN-*
sizium. Germ. Sac. tom. I. p. 665.

I.

Tab. XXI.

LEOPOLDVS. D. ei G. ratia
ARCHI. dux AVST. ria EPISCO-
p VS. ARG. entinensis ET. PAS-
s. aviensis. Protome Archi-
ducis in habitu sacro, Episco-
pis familiari, ab Italis dicto
Rocchetto (ut placet MELLENI-
o, sed malim dicere *Muzeto*) &
focali, capite inoperto, crini-
bus & barba non adeo longis,
sinistrorsum respiciente.

In postica senex barbatus,
nudo capite, cum pallio voli-
tante, exporrectis brachiis ac ma-
nibus, ex nubibus, ad instar Pa-
tris æterni, seu primi entis,
omnibus bene precantis: infra
tres ciconiæ in nido, rostra ad
cælum seu ad ipsum Patrem

omnipotentem, levantes: ad
latera hinc conspicitur arbore-
tum, illinc messis grava. Ad-
ditur epigraphe ex I. ad TIMOTH.
IV. 8. desumpta: PIETAS AD
OMNIA UTILIS.

Placuit Archiduci, iam an-
no 1591. quadrimo Ecclesiæ
Pataviensi destinato, *pietatem*,
cuius *ciconia* emblemata est (quod
ut ferunt, parentes, senectute
confectos, dorso suo innixos,
per aera vehant) pro symbolo
assumere. Id vero non tan-
tum ad cultum parentum per
signum *ciconia* restringit, sed
addito apophtegmate: *pietas*
ad omnia utilis, ostendit, Patri
æterno, qui in cœlis est, & a
quo bona cuncta procedunt,

LEOPOLDUS V. ARCHIDUX, *pietatem*, tanquam fundamentum omnium virtutum, singulari cultu præstandam esse. *M. Imp. ar. pond. I. sicilic.*

II.

Nummus hic orbicularis eiusdem est cum præcedente argumenti. In epigraphe adversæ littera G minoris est figuræ, quam reliqua elementa: si tamen hæc variatio ipsi typo nummario inest, vel potius oscitantæ chalcographi adscribenda? divinent alii.

In averfa Pater cœlestis, in nubibus, mitratus, & nimbo ornatus fistitur: ex nubibus radii procedunt, & in recessu sol oriens cernitur: quibus additamentis ad infinitam Dei bonitatem, in sacris litteris testatam, adludi videtur, quod scilicet Deus T. O. M. *solem suum oriri faciat super bonos & malos, & pluât super iustos & iniustos* (a).

Singularem porro *pietatem* ipsius Archiducis nostri in Superos, pluribus extollit Cl. HANSIZIUS (b), qui eius vitam data opera perscripsit; cuius tamen verba longiora sunt, quam ut hic locum habere queant. HERÆUS in *tab. Episc. Passav.*

III.

LEOPOLDVS. ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Protome Archiducis in habitu Ecclesiastico, capite pileo pariter Ecclesiastico, quem *birretum* vocant, operto, sinistrorsum verso.

EPS. (*Episcopus*) ARGENTINENSIS ET PASSAVIENSIS FVNDATOR. COLLEGII. SOCIETATIS. IE-

SV PASSAVIENSIS: anno MDCXII. T. b. XXI. Inscriptio hæc octo linearum umbonem averfæ implet.

Iam anno 1611. moliebatur LEOPOLDUS Collegium Societatis IESU, ut laudatus HANSIZIUS loco citato tradit: anno inde sequenti in fundo coemtarum ædium cœptum erigi ædificium collegii, structura peregregia: in cuius fundamenta primum lapidem serenissimus fundator, una cum nummo, cuius typum hic proferimus, die 29. Octob. immisit. Eiusmodi alia pia opera recenset Cl. HANSIZIUS loc. cit. p. 701. *M. Imp. ar. pond. sextunc. & T. H.*

IV.

Addimus hic nummum iconicum miræ elegantie, qui et si epigraphe & titulis destitutus sit, effigiem tamen LEOPOLDI obversa facie, inoperto capite scite exprimit: ornatus est coma, quasi in gradus fracta, barba, focali & veste Ecclesiastica, quam Itali *Museto* appellant.

Æra percussu nummi ex ipso habitu Ecclesiastico fere intelligitur; illum enim primum Romæ deposuit anno 1625. & insequenti anno, qui ætatis ejus quadagesimus erat, matrimonio coniunctus fuit. *M. Imp. ar. pond. sextunc. cuf.*

V.

LEOPOLDVS: D: ei G: ratia ARC: hi DVX: AVSTRIÆ. Protome Archiducis armata cum paludamento & crispo collari, nec non torque aurei velleris: capite nudo ad lævam converso.

CLAV-

(a) MATTH. v. 45.

(b) Tom. I. Germ. Sac. p. 694.

Tab. XXI.

CLAVDIA MEDICEA: EX:

MAG: *nis* HETRVR: *ie* DVC: *ibus*.
Protome Ducissæ, pulcherri-
me comtæ, torque & crispa-
to focali ornatæ, capillis, mar-
garitis ornatis, ac capite dex-
trorsum verso.

Comparet iam Archidux
habitu laicorum. Cum enim
per mortem FERDINANDI *Tyro-*
lensis anno 1595. & Archidu-
cis ALBERTI anno 1621. stem-
ma cum FERDINANDI tum MA-
XIMILIANI extinctum fuisset:
de firmanda gentis Austriæ pro-
pagatione cogitandum erat. LEOPOL-
DUS itaque, cum CAROLUS,
Uratislaviensis Episcopus, a ma-
trimonii cogitatione longius ab-
esset, anno lubilæo Romam se
contulit, ubi a Summo Ponti-
fice URBANO VIII. in Palatio
magnifice exceptus, sacri vin-
culi laxationem obtinuit (a).
Exinde per Etruriam domum
rediens, CLAUDIAM *Mediceam*,
FRANCISCI UBALDI ANTONII,
ultimi Ducis *Urbinate* viduam,
quam sibi interea per procurato-
res desponsari curaverat, ex iti-
nere salutavit: quæ proximo
anno sponsum in Tyrolim se-
cuta, eidem die XIX. Aprilis
magnifica pompa, assistente PA-
RIDE, Salisburgensi Archiepisco-
po, iuncta fuit (b).

Hoc interim numisma utri-
usque coniugis effigies dunta-
taxat repræsentat, ipsius matri-
monii monumentum haud est.
Hoc enim inter cetera dissuadet
torques aurei velleris. Hunc
namque a WILHELMO V. Duce

Bavariæ dicto anno 1626. de vi
ta decedente, relictum, PHILIP-
PUS Rex Hispaniæ, Archiduci
mensè Septembri eiusdem anni
destinavit (c). At eundem
anno primum 1628. cum de-
dicationi Ecclesiæ Salisburgensis
unacum uxore intererat, a MA-
XIMILIANO, Electore Bavaro, re-
cepit (d), quâ occasione num-
mus signatus videtur. *M. Imp.*
T. H.

VI.

† LEOPOLDVS. ARCHID. *ux*
AVSTRIÆ. ET. CLAVDIA. MEDI-
CEA. SERENISS. *ima*, aut *Sere-*
nissimi, quam vocem ut ne
primo loco collocemus, inter-
posita crucicula facit, inscrip-
tionis utique initium indicans.
Protomæ utriusque coniugis iu-
gatæ, eodem fere habitu, quo
num. præcedenti, nisi quod ut-
terque pileis Principum obtecti
sint, & Archidux loco aurei
velleris, cruce Ordinis S. STE-
PHANI Papæ & Martyris con-
spicius sit.

Nummus hic unilateralis ac
insuper, quod mireris, bracte-
atus est. Ornatus Principum
singularis, immo & ipsius num-
mi, tum & forma habitusque
eiusdem, coniecturæ locum fa-
ciunt, eum occasione nuptia-
rum signatum atque distribu-
tum fuisse. *M. S. B. ar.*

UNCIALES

ET

MONETÆ.

VII.

LEOPOLDVS. NEG NON. CÆ-
TERI.

(a) HANSIZ. loc. cit. p. 701.

(b) Idem eodem ac KREVENHILLER in vita
loc. cit.

(c) Id. Annal. Ferd. tom. x. col. 1331.

(d) Id. tom. i. imaginum pag. 90.

LEOPOLDUS V. ARCHIDUX. TERL. D: ei G: ratia ARCHID: uces AVSTRIÆ. (incipit averſa) DVC: es BVRG: undia STYR: ia CAR: inthia ET CARN: iola COM: ites TYROL: is. Hæc utriusque partis epigraphe.

Adverſa exhibet protomen fere ut num. x. adſcripta hinc inde æra Chriſti 1620. Poſtica pars complectitur ſcutum maius quadripartitum: continentur in eo nota Auftriacæ Domus inſignia: *Hungaria*, *Bohemia*, *Auſtria nova* & *Burgundia* ſimul iuncta, *Styria* vel *Habsburgi* & *Goritiæ* pariter coniuncta, in triquetra *Auſtria*, quam dicunt *veteris*, & parmula omnibus ſuperimpoſita *Tyrolis*. In imo comparent duæ parmulæ minores, impoſita mitra, duobus pedis episcopalibus nexæ. Quæ ad dextram eſt, continet ſymbolum Episcopatus *Argentinenſis*: illa a ſiniſtris, Episcopatus *Paſſavienſis*.

Primus eſt hic uncialis a LEOPOLDO cum ſuo, tum reliquorum Archiducum, ut titulus præfert, nomine, in Tyroli ſignatus.

Hanc enim provinciam unacum ceteris anterioris Auftriæ, anno iam præcedenti, communi nomine regendam ſuſcepit (a), qua de re etiam ſequens uncialis, ad Landgraviatum *Alſatiæ* pertinens, teſtatur. Credibile eſt autem, utrumque anno præcedenti, quo LEOPOLDUS regimen ſuum adiit, ſignatum fuiſſe; cum, uti iam obſervavimus, tum temporis uſus vel maxime obtinuerit, ut notæ chronologicæ in nummis uſua-

(a) Id tom. IX. col. 702.

libus ſeu monetis præverterentur, quo novitatis ſpeciem diutius præferrent. Tab. XXI.

Adpoſitæ *Argentinenſis* & *Paſſavienſis* Eccleſiarum parimulæ eundem horumce Episcopatum Antifiſitem indicant. Huius regimen anno 1650. illius vero anno 1607. unacum Abbatibus *Murbacenſi* & *Luderenſi* ſuſcepit: cum pro altera, poſteriori ſcilicet, anno ætatis quarto, altera autem annos natus quindecim, designatus iam eſſet. (b). M. S. B. 5 Buol.

VIII.

† LEOPOLD: us D: ei G: ratia ET. ARCHIDVCES. AVST: ria DVC: es BVR: gundia. Protome Archiducis fere ut num. præcedenti, ſed æra Chriſti infra in exergo ſcripta 1620.

Poſtica proſequitur titulos: STIRIÆ. CARINT. hie CARN: iola LAND: gravii ALS. atia. Scutum maius quadripartitum, impoſito pileo Archiducali. Primus quadrans continet teſſeram *Hungaria*. II. *Bohemia*. III. *Auſtria* & *Burgundia*. IV. *Tyrolis* & *Habsburgi*: triquetra piſces *Pherretenſes*, & in medio incumbit parmula *Alſatiæ*.

Maior hic clypeus quatuor parmulis minoribus ſtipatus eſt, quæ mitris pedisque Episcopalibus ornantur. Illa, quæ dextro clypei maioris lateri adhæret, tranſverſim ſecta eſt, & parte ſuperiori baltheum diagonalem planum Episcopatus *Argentinenſis*, inferiori vero reticulatum Landgraviatus *Alſatiæ* exhibet. Altera parmula, finiftrum

(b) HANSIZ, loc. cit. p. 672. & 683.

LEOPOLDI V. Archid. nummi reliqui. Tab. XXII.

Hbr. Mayr del. et Sculpit 1772

Tab. XXI. frum clypei latus occupans, lupum excoriatum complectitur, qui *Passaviensem* Episcopatum adsignificat. Parmulæ porro in imo iunctæ, duas Abbantias illustres sacri Ordinis nostri *Benedictini* designant: altera est *Murbacensis*, in Alsatia ad montem Vogesum, quæ pro symbolo habet canem venaticum: altera est Abbatia *Luderenfis*, in Burgundia Alsatiaque confiniis sita, cuius tessera est manus iurantis, porrectis digitis *M. S. B. ar. S. apud MELL. p. 176.*

IX.

† LEOPOLD:us D:ei G:ratia ARCHIDVX: AVST:ria DVX: BVR:gundia ET:cetera SAC:ra CAES:area M. aieftatis ET RELIQ:uorum ARCHID:ucum GVBERNAT:or PLEN:arius ET: COM:es TIR:olis LAND:gravius ALS:atia. Integra hæc est utriusque partis epigraphæ. In adversa Protome LEOPOLDI fere ut num. VII. nisi quod hic in umbone adscriptus Christi annus compareat 1621. Aversa clypeum *Austriacum* repræsentat, ut num. præcedenti, sed quatuor parmulæ Ecclesiarum, id est, Episcopatum & Abbatiarum hic desunt.

Sacra Casarea Maieftatis & reliquorum Archiducum gubernator plenarius scribitur, quæ inscriptio cum ea, quam num. VII. vidimus, coincidit; Ea de re pluribus dicemus ad num. XII. *M. S. B. ar. MELL. p. 178.*

X.

Tab. XXII. Adversa fere ut num. VII. nisi quod hic in umbone numerus anni 1623, legatur. In epigraphæ adversæ, siglæ inter-
TOM. II. P. II.

punctionibus destitutæ, ad nor. LEOPOLDUS V. ARCHIDUX, *CAES area Maieftatis ET reliquorum*, quæ inde in averfa continuantur: ARCHIDVC:um, &c. ubi & vocabulum PLENARIUS integre scribitur.

Aversa cum num. VII. convenit, sed hic in imo desunt duæ minores parmulæ scutarie Episcopatum *Argentinenfis* & *Passaviensis. M. S. B.*

XI.

Antica ut num. VIII. sed vestis hic, de qua alias diximus, ornatior est, legiturque post vocem BVR: ETC. *esera*, & post vocem *Maieftatis* EC pro ET incisum est: numerus denique anni 1623. in segmento sub brachio Archiducis dextro adscribitur.

Postica cum citato numero pariter convenit, sed variat typus nummarius, ut vel ex voce GVBERNAT. quæ ibi emendate scribitur, patet. *M. S. B.*

Similis in Alsatia nummus anno quoque præcedenti prodit, in eadem nummotheca nostra asservatus, in quo nulum fere discrimen, nisi in nota chronologica, quæ itidem sub brachio Principis collocata est; copula quoque ET, post vocem *Maieftatis*, recte se habet.

XII.

Utraque nummi facies num. IX. respondet, excepto numero anni 1624. qui in area hinc & inde scriptus. Epigraphæ adversæ mendum habet, puta AISTRIÆ pro AUSTRIÆ,

X

In

LEOPOL-
DUS V.
ARCHI-
DUX.

In averſa quoque M & E in vo-
ce COMES contrahuntur.

Eodem anno alius in Alſa-
tia cuſus eſt, quem Cl. KOEH-
LERUS P. III. p. 281. produxit, &
Archiducis vitam ſolide iuxta ac
erudite expoſuit.

Aſſervamus quoque ſimile
archetypon de anno 1625. quod
licet parmulam *Alſatie* medio in
ſcuto, id eſt, honoratori loco, præ-
ferat: in Tyroli tamen
ſignatum fuiſſe, ex margine eius
intelligitur. Convenit autem
maximam partem cum num.
VIII. Sola epigraphe in litteris
quibusdam diſcrepat, & ſic ha-
bet: † LEOPOLDVS. D: G. AR-
CHIDVX. AVS. DVX. BVR. ET.
SAC. C.ÆS: M.TIS (ſequitur a-
verſa) RELIQ: ARCHID: GVBER-
NAT. PLEN: ET. GOM. TIR. LA.
AL:

LEOPOLDUM anno 1619.
regimen *Anterioris Auſtrie* cum
ſuo, tum reliquorum Archi-
ducum nomine, ſuſcepiſſe, di-
ximus ad num. VII. Idem an-
no 1623. die XIX. Nov. ipſa
die S. LEOPOLDO ſacra, cum
FERDINANDO II. Imp. & CA-
ROLO Poſthumo, fratribus, in-
ſtrumentum ſolemne Wiennæ
ſubſcripſit, vi cuius eidem duæ
partes terrarum *Anterioris Au-
ſtrie* in portionem hereditatis
ſuæ, tertia Imperatori cederet:
ea conditione, ut huius admini-
ſtratio LEOPOLDO, quoad vive-
ret, committeretur, ac ipſe
contra proventibus annuis, ex
regnis *Hungaria* & *Bohemia*,
nec non Archiducatus *Auſtrie*
ſibi debitis, renuntiaret (a).

(a) Id. tom. x. col. 158.

Exinde ergo duplex difficultas Tab. XXII.
oritur. Prima in eo ſita eſt:
quod LEOPOLDUS antiqua epi-
graphie, qua *Sac. Cæſ. Maieſta-
tis & reliquorum Archiducum
Gubernator* audit, adhucdum
utatur; cum tamen vi pacti,
harumce terrarum tertiam dun-
taxat partem Imperatoris nomi-
ne gubernaret. Sed ad hoc re-
ſpondendum erit, quod licet
dicta conventionem iam anno
1623. conſecta, Archidux ta-
men primum anno 1624. in
earundem poſſeſſionem immiſ-
ſus fuerit, ut ex laudato Illuſtr.
Comite diſcimus (b). Hinc
ergo veteres titulos, donec res
imperſecta manſit, recte ſerva-
vit.

Verum exinde non omnis
difficultas ſublata eſt. Iſdem
enim formulis ab anno 1620.
ad 25. uſus eſt; cum tamen ſa-
tis conſtet, ab anno 1621. quo
ALBERTUS, MAXIMILIANI II.
ſilius, ſatis conceſſit, tres tan-
tum in Germania Archiduces
ſuperfuiſſe: FERDINANDUM ſci-
licet II. Imp. LEOPOLDUM no-
ſtrum, & CAROLUM Poſthu-
mum fratres; ad quid ergo il-
lud *reliquorum Archiducum*?
cum ſub his verbis ſolus CARO-
LUS intelligi queat? Neque e-
nim *reliquorum Archiducum* no-
mine FERDINANDI filii, aut Ar-
chiduces feminæ comprehendi
poſſunt; utpote quibus tum
temporis ad eas provincias ius
adhuc nullum erat. Huic di-
fficultati duplici reſponſo obvia-
ri poteſt. Inprimis anno 1619.
quando dictus ALBERTUS ad-
huc ſuperſtes erat, epigraphe
illa

(b) Ibid. col. 477.

Tab. XXII illa recte procedebat ; hinc semel in officinis recepta , etiam post mortem ALBERTI ex incuria aut consuetudine facile perseverabat. Quod si autem hoc minus ardeat , dici poterit : id forte in Hispaniæ Regis gratiam factum fuisse. Mortuo enim MATHIA Imp. Hispanus , ex sanguine Habsburgo - Austriaco oriundus , ius suum ad Hungariæ & Bohemiæ regna urgebat : quo ut concessit , FERDINANDUS , quamvis secrete omnino , iure suo ad Landgraviatum Alsatiæ in Regis gratiam vicissim abiit (a). Ne ergo apud Hispaniæ Regem offenderet FERDINANDUS , videtur huius consilio eiusmodi titulus conservatus. Postremo , quod dictarum provinciarum ius in LEOPOLDUM nostrum anno 1624. translatum fuisse , laudatus Illustr. KHEVENHILLERUS scribit , id Cl. P. HANSIZIUS anno insecto factum his verbis memorat (b) : *Cui (LEOPOLDO) FERDINANDUS Cæsar die 24. Septembris anno 1625. Comitatum Tyrolensem , cum adnexis provinciis , pleno iure transcripsit. Quod ipsum confirmat nummus de anno 1625. paullo supra descriptus , ut adeo executio totius negotii hoc primum anno secuta fuerit. Ceterum quo sensu hæc HANSIZII verba ulterius accipienda sint , patebit ex num. xv. insequenti. M. S. B.*

XIII.

LEOPOLD: *us* AR: *chi d: ux*
AV: *stria* ET: CLAVDIA: ARCHI-
DVCS/A: AVSTRI: a MEDICEA.
TOM. II. P. II.

(a) Id, ibid. col. 163. & 477.

Effigies utriusque fere ut num. LEOPOLDUS VI. nisi quod crucicula , ORDINIS S. STEPHANI insigne , hic non observetur.

Sequuntur in averſa reliqui tituli , ad solum Archiducem pertinentes : DVX: BVRGVNDIÆ: COMES: TIROLIS. Aquila Tyrolensis coronata & expansa , imminente capiti illius corona laurea.

Vix est dubium , quin hic binio Imperialis , seu duplex *thalerus* , post annum 1628. cufus sit , uti ex num. XVI. intelletur. Cetera ad numerum sequentem dicemus. *M. S. B. ar. pond. 2. unc.*

XIV.

Idem fere utriusque partis typus : hic Archidux insigni aurei velleris conspicuus est , quod nummum ante annum 1628. haud prodiisse , indicio est , ut ad num. XVI. observabimus. In epigraphe quoque variant nonnullæ litteræ.

Coronam lauream , quæ in averſa supra caput alitis tam hic , quam in præcedenti nummo conspicitur , meruit Archidux variis in occasionibus : præsertim cum in causâ successionis Iuliacensis a RUDOLPHO Cæsare anno 1609. missus , *Iuliacum* urbem , arcemque munitam *Bredenreuth* sub potestatem redegit : & anno 1621. bello Rhætico ; cui se religionis orthodoxæ causâ implicavit. *Cum enim Catholici , vallis Tellina , Calvinistarum excussissent iugum , ipse cum Hispano Mediolani Protectore in eorum defensionem accurrit ; comitatu*

X 2

(b) Loc. cit. pag. 699.

LEOPOLDUS V. ARCHIDUX. *tatu Cavenfi, Prestingovia, Ma-
ienfelda, utroque Engedino, val-
le Monasterienfi, Curia urbe, cum
tribus confederatis, in potesta-
tem redactis; avita sacra postli-
minio reduxit, simul eos, qui
ob religionem exilium tolerebant,
restituit (a). M. S. B. ar. fuf.*

XV.

LEOPOLDVS. D. ei G:ratia
ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Imago
Archiducis armata ad medium
corpus, cum pileo Archiduca-
li in capite, dextra sceptrum
tenens, sin. capulum gladii bel-
latoris, a dextris sinistrorsum.
In area ad latus sinistrum legi-
tur numerus anni 1. 6. 2. 8.

In postica continuatur titu-
lus: SAC:ra CES:area MA:ie-
statis ANTER:iorum PROVINC:
iarum PLEN:arius GVBernator.
Scutum quadripartitum ut num.
x. nisi quod hic medium lo-
cum occupet tessera *Alsatie*,
ad quam proinde provinciam
nummus pertinet.

Epigraphe eius ex dictis ad
num. XII. intelligitur. Nimi-
rum tertiam Anterioris Austriæ
partem LEOPOLDUS Sac. Cæsareæ
Maieftatis nomine ad dies vitæ
regendas susceperat; hincque
omissa *et reliquorum Archidu-
cum* formula, iam solius Cæsæ-
ris gubernator dicitur. KOEHL.
P. III. p. 281.

XVI.

Antica num. præcedenti fe-
re similis. At nota chnologica
numerum anni 1. 6. 3. 2. in-
dicat.

Postica clypeum completi-

tur, cuius descriptionem iam Tab. XVII.
dedimus.

Annus hic LEOPOLDO emor-
tualis erat; obiit enim die XIII.
Septembris, ut alibi quidem ex
eius epitaphio demonstrabimus,
hic autem loci ideo occupandum
erat, quod a ceteris plerisque
non alium diem solum, sed
etiam annum consignari videamus,
quos inter & ipse Cl. KOEHLERUS est (b); deceptus vi-
delicet errore typographico, qui in compendium vitæ huius
Archiducis (c) ab Illustr. KHEVENHILLERO adornatæ, irrepsit:
in ipsis tamen Annalibus (d) diligenter emendatur, quam-
quam & ibidem dies III. Sep-
tembris falso adscribitur.

Notandus præterea est hic
uncialis; ob insigne aurei velleris,
quo clypeus eius circumdatus
est, quod in aliis plerumque
haud observandum. In museo
tamen S. PETRI duo asservantur,
alter anno 1630. alter anno
insecuto cusus, in quibus
eadem torques conspicitur. In-
de vero confirmantur dicta ad
num. v. & laudatus KOEHLERUS
denuo emendandus est, quando
aureum vellus Archiduci nostro
anno primum 1631. obtigisse loco
citato scribit.

Ambo hi nummi in supplementis
nostris num. XXVII. & XXVIII.
designandi videbantur; prior
quidem, ut maior dictis fides
constet: secundus autem (qui in
Alsatie cusus) quod in clypeo
eius tessera aliquot, *Castellæ*
videlicet & *Legionis*, in reliquis
uncialibus haud frequentata,

(a) HANSZIVS l. c. p. 697.

(b) Loc. in calce num. præcedentis notato.

(c) p. 90.

(d) T. XII. col. 331.

Tab. XXII. *tatæ*, occurrant : ad latera vero hinc leo *Habsburgicus* inde pisces *Pherretani*. Hinc utriusque partis epigraphæ hæc est : LEOPOLDVS. D: G. ARCHIDVX. AVSTRIÆ. DVX. BVRG. LAND. ALS: CO: FER.

Denique quoad hunc, quem in præsentiarum contemplamur, nummum, advertendum adhuc est : illum ter eodem anno repetitum fuisse. Afferamus enim in scriniis nostris tria huius typi exempla, inter se non multum, sed diversa tamen ; ut nobis attente intuentibus patuit. Exinde vero coniici potest, quanta copia uno anno emerferit : quod tamen mirum adeo non est ; cum ea tempestate bellum Suecicum vel maxime urgeret, quod ut felicius aut sustineret, aut reprimeret frater eiusdem FERDINANDUS II. subsidiis pecuniariis adiuvandus erat. *M. S. B. KOEHL. l. c.*

XVII.

Convenit hic nummus maximam partem cum num. x. estque medietas eiusdem, seu florenus, semunciam cum drachma appendens. *M. S. B. ar.*

XVIII.

Hicce similiter nummus num. xvi. respondet : sed variat in voce TYROLIS, orthographiæ regula. *M. S. B. ar. pond. semunc.*

XIX.

Utraque huius monetæ facies num. xii. fere respondet : scutum tamen aversæ quadripartitum, *Hungaria, Bohemia, Austria, & Burgundia*, nec non *Tyrolis*, & infra denique *Austria*, quod aiunt *Veteris*, infi-

gnia refert. Numerus *denarius*, ^{LEOPOLDVS V. ARCHIDUX.} in imo aversæ legendus, valorem indicat. *M. S. B. ar. pond. I. dr.*

Ibidem adfervatur similis alius, cum eo duntaxat discrimine, quod Archidux in habitu, quem vocant, seculari, velut num. xv. sistatur : nota chronologica etiam non per transversum, sed ad latus sinistrum, ut in dicto num. xv. inscripta sit, ac denique in aversa scutum ovata formæ, nec ineleганter marginatum, repræsentatur.

Huc quoque pertinet eiusdem fere ponderis nummus, apud hominem privatum hic loci visus, & in supplementa nostra num. xxix. relatus. Eius aversa Archiducem in statu clericali, more solito sistit, cum titulo : LEOPOLD. *us* D. *ei* G. *ratia* ARCH. *idux* AVS. *tria* ARG. *entinensis* E. *t* PASS. *avienensis* EPI-*scopus*. In postica scutum tripartitum, pulchre marginatum, & pileo Principum obtectum : prima areola fasciam *Austriacam*, secunda canem *Murbacensem*, tertia vero manum *Luderensem*, exhibet. Hinc additur in ambitu titulus : ADMINISTRA. *toris* MVR. *bacensis* ET LVD. *erenensis* MONETA. Unde & nummi originem intelligimus.

XX.

LEOPOLDVS. D. *ei* G. *ratia* ARCHIDVX. AV. *stria*. Integra Principis figura, in pedes erecta, a fronte, cataphracta, dextra sceptrum tenet, sinistra capulum gladii prehendit, capite Archiducum pileo tecto.

LEOPOLDUS V.
ARCHIDUX.

DIVVS. LEOPOLDVS : stans in ferto lauri cataphractus , pallio Principum amictus , barbatus , obversa facie , capite Ducum pileo operto , dextra vexillum , cui scutum *Austria nova* impressum , sinistra typum templi *Neoburgensis* tenens.

Hunc *Sanctum* sibi cognominem , & ipsum Austriae Marchionem , Archidux noster aliorum suae gentis Principum exemplo , in nummis usualibus signari voluit. Porro nos de nummis cum latim egimus (a). *M. Imp. S. B. an. I. duc.*

XXI.

LEOPOLDVS : D. ei gratia ARCH. idux AVS tria. Protome Archiducis armata , cum pileo Arciducali in capite , nec non tessera aurei velleris.

Sequuntur in averfa reliqui tituli : DVX. BVRGVNDIA COMES : TYROL. is. Tria scuta colligata , atque tessera Tyrolis , Austria , & Burgundiae exarata : infra nota valoris 3.

Ex insigni aurei velleris , de quo paullo supra ad num. VI. & XVI. dictum est , hunc grossum ante annum 1628. cufum haud fuisse intelligimus. *M. S. B. ar. G. C. locul. III. tab. VIII. n. 66. p. 119.*

Aliae eiusmodi monetae , ubi tamen Archidux cum vestimento Episcopali adhuc comparet , tam in laudato recens aperto scrinio , quam in museo nostro reperiuntur , fere cum eo solum discrimine , quod dictae parmulae ovatae figurae ac pulchre marginatae sint.

(a) P. I. huius volum. ad tab. I.

XXII.

Tab. XXII.

Eadem effigies , eademque ferme utriusque partis epigraphe : scribitur tamen ARC. h. DVX. In averfa vero duplici decussationi incumbit parmula , aquila *Tyrolensi* insignita.

Eiusmodi *crucigerorum* plures alii asservantur in *M. S. B.*

Sequuntur iam LEOPOLDI V. proles : cumque MARIE LEOPOLDINAE & praesertim SIGISMUNDI FRANCISCI iam hic supra mentionem fecerimus : nihil hic aliud superest , quam ut eorum binos duntaxat nummos breviter recenscamus. Postea ad FERDINANDUM CAROLUM , qui aliquanto plures nummos habet , adeoque singularem tractationem postulat , accessuri. Atque is quidem aetate licet maior , minori tamen ob id ipsum a nobis postpositus est. CAROLI denique *Posthumi* nummos ultimo loco reservamus.

MARIAE LEOPOLDINAE,

LEOPOLDI V. FILIAE ,

NUMMUS.

XXIII.

Repraesentat hic nummus , ex tabulis HERÆI eductus , MARIAE LEOPOLDINAE iconem a fronte , quae pulchre comta , crispo & denticulato focali , nec non galericulo cristato ornata est. Etsi enim omni prorsus epigraphe destitutus sit , dictam tamen Principem exhiberi , ex tabulis pictis , alibi vulgandis , discimus. Porro orbibus numisma a chalcographo *Herziano* pro more circumdatum est , ad inducen-

Tab. XXIII.

LEOPOLDI V. Archiducis proles.

Tab XXIII.
CAROLVS Posthumus
CAROLI Grecensis fil.

MARIA LEOPOLDINA.
XXIII.

SIGISMUNDVS FRANCISCVS
LEOPOLDI V. Tyrol. fil.

XXIV.

FERDINANDVS CAROLVS
LEOPOLDI V. Tyrol. fil.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

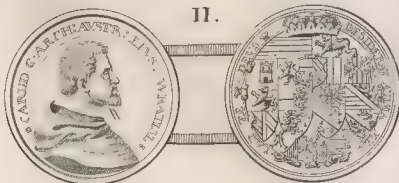
XXIX.

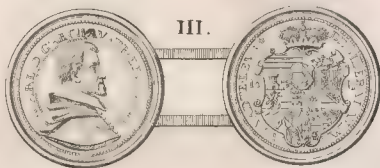
XXX.

I.

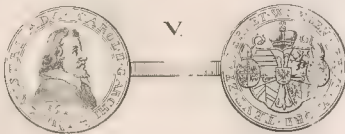
II.

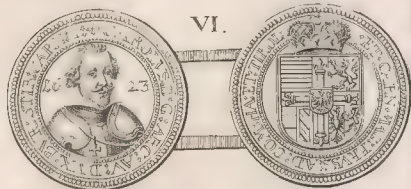
III.

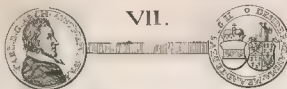
IV.

V.

VI.

VII.

Tab.
XXIII.

cendam nimirum æqualitatem , cum in se sit ovata, ut intuentibus patet, formæ *T. H.*

**SIGISMUNDI
FRANCISCI,**

LEOPODI V. FILII ,

**NUMMUS UNCIALIS.
XXIV.**

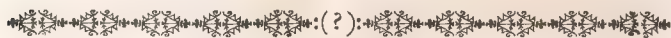
SIGISMUNDVS. FRANC: *iscus*
D: ei G: *ratia* ARCHIDVX. AVST:
ria. Protome Archiducis armata , cum pallio , veterum more , torque aurei velleris , focali promisso & denticulato , oblongis crinibus , capite nudato , ad sinistram verso.

In postica continuantur tituli : DVX. BVRGVNDI: & COM: *es* TYROLIS. 1665. Clypeus galero Archiducum opertus , & torque aurei velleris tectus , insignia paterna referens , ut num. XVI. tabulæ præcedentis.

Hic uncialis SIGISMUNDI forte solus & unicus existit, atque ante xv. Iunii, anni in nummo notati, haud dubie cufus; quippe quo die Archidux vitam clausit. *M. S. B. & MELL. p. 189.*

Doctissimi recens aperti *Großforum* *scrinii* conditores etiam minorem monetam, valoris trium crucigerorum producent (a) Nos alium, illi simillimum, de an. 1665. in supplementis nostris num. xxx. damus, addentes simul alium maioris moduli. num. xxxi. Adversa & epigraphe utriusque partis ubique eadem fere est. In averfa vero scutum , parmula *Austriaca & Tyrolensi* exaratum, pileoque Archiducum tectum conspicitur. Denique nota valoris hinc in averfa 3. illinc autem in adversa num. xv. Romanus adponitur.

2

**FERDINAND. CAROL.
LEOPOLDI V. FILIUS.**

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

FERDINANDUS CAROLUS ex LEOPOLDO *Tyrolensi* FERDIN. & *Claudia Medicea* die xvii. Maii anno 1628. Oe- CAROL. niponti natus, quinquennis, amisso patre, sub ma- LEOPOL. V. FILI- tris tutela fuit (25.) Ab hac, anno ætatis octavo us. decimo, exemptus, regimen (28. ex suppl. num. xxxii.) ipse adiit. Hic ingenuas uti artes, scientiasque sum- mopere amabat, colebatque: ita & nummos quoque haud certe inelegantis fabricæ, fieri curavit (27. 28.); ex quibus, eundem singulari quoque cultu S. LEOPOLDO addictum fuisse, discimus (25. 29.).

Tab.
XXIII.

De vita decessit in flore ætatis, variolarum morbo, anno 1662. die xxx. Decembris, cum ex coniuge, ANNA *Medicea*, tres quidem filias, at nullam masculam prolem sustulisset. KHE- VENHILLER *loc. sepe cit. p. 116. c.*

XXV.

(a) Suppl. I. tab. xvii. num. 175. p. 170.

FERDIN.
CAROL.
LEOPOLA
V. FILI-
VS.

XXV.

FERDIN: *andus* CAROL. *us*D: *ux Burgundia* COM: *es Tirol:*

is. Iuvenis armatus, equo insidens exultanti, obversa facie, ac capite nudo, sinistrorsum vehitur, dextra regentium ad instar bacillum tenens. In segmento annus æræ vulgaris 1642. & in recessu civitatis Oenipontanæ schema.

In postica integra S. LEOPOLDI, Marchionis Austriæ, figura, a fronte, in pedes erecti, armati, dependente a tergo pallio: dextra vexillum tenentis, cui impressa *Austria* parmula, sinistra schema templi *Neoburgensis*. Caput insuper galero Principum opertum & nimbo ornatum est. In margine interiori nomen *Sancti* unacum nota valoris huius nummi: DIVVS. LEOPOLDVS. 2. DVGA. *ti*, & in ambitu decem & quatuor scuta, promiscuo ordine in orbem collocata, spectantur, ubi aquila *Tyrolensis* apicem tenet: reliquorum autem nomina hæc sunt: *Goritia, Alsatia, Flandria, Styria, Burgundia, Carniola, Austria nova, Carinthia, Habsburgi, Austria veteris, Hungaria, Castelle*, ac denique *Bohemia*.

Et si Archidux a tutela matris, sub qua post patris mortem, quem iam tum quinquennis amiserat, ante annum 1646. exemptus haud fuerit: credibile tamen est, eidem, anno in hoc nummo notato, ab Ordinibus Tyrolensibus Sacramentum fidei, quod *homagium* dicunt, præstitum fuisse; quæ

quidem subiectionis contestatio solemnis erga Archiduces heredes, annis minores, usu dudum firmata est. Neque enim sine causa Archidux, regnantium more, parazonio instructus, & equo vectus sistitur: quemadmodum etiam quatuordecim scuta, in postica nummi parte expressa, non tam ad splendorem, potentiamque gentis Austriacæ, quam ad annum ætatis Principis, quartum & decimum, adludere videntur. *M. Imp. au. 2. duc.*

XXVI.

FERDINANDVS. CAROLVS. D. *ei* G. *ratia* ARCHIDVX. AVST: *ria.* Protome Archiducis armata, cum pallio, ad morem veterum, torque aurei velleris & focali ornata: densum cæsarie caput inopertum, ad sinistram conversum.

Nummus hic iconicus non multum differt a proxime sequenti, cuius priorem partem HERÆVS, ex cuius tabulis hunc eduximus, mutuatus est. *T. H.*

XXVII.

Eadem adversa, quæ præcedentis nummi: in utroque sub brachio Archiducis dextro nomen artificis legitur A M K.

Postica pars emblematica est, & epigraphæ caret. Sistitur equus armatus, phaleratus & cristatus. Pone illum labarum, seu equestris militiæ signum, erigitur, cui nonnullæ signæ inscriptæ, de quibus statim. Superne comparet sol inter duo tormenta bellica; ab his descendunt radii, pertingentes ad duo brachia,

Tab.
XXIII.

brachia hinc inde e nubibus porrecta, quorum illud a dextris sclopetum manu tendit, illud a sinistris gladium bellatorem sclopo decussatum opponit: hæc inter arma, supra equum, cernuntur tres orbēs seu parmulæ, quibus totidem litteræ: H R M inscriptæ.

Ad has intelligendas interpretandasque, emblemata ipsa consideranda sunt. Sol nimirum, qui, virtute a Conditor sibi indita, productis e terra frugibus, non solum conservat cuncta, sed &, quod hic maxime locum habet, Dux temporum, Princepsque luminum reliquorum, cuncta moderatur & terminat. Deinde arma, quo & equus pertinet, genus humanum in officio continent, legibusque vim ac efficaciam asferre solent. Pecunia denique ipsa, seu *auri sacra famæ*, magnam ubique potentiam, magnumque in *mortalia pectora*, ut VIRGILII verbis utamur, dominatum exercet. Hinc dictas siglas singulis verbis: *Hic regitur mundus*, redere nulli dubitamus.

Maiorem difficultatem habent siglæ reliquæ, labaro impressæ. Neque enim ibi nomen cælatoris locum habere potest, nec aliud nunc occurrit, quo lectoribus satisfieri posse confidamus. Quod si tamen coniecturæ indulgendum, siglas illas minutissimas L & G: L *eopoldus* G *uilielmus* interpretatur, huius scilicet nostri patruem, & Episcopum Argentinensem & Pataviensem intelligentes, qui num-

TOM. II. P. II.

mum forte obtulit. Quocirca maiorem litteram G in eodem tertium repetitam, & in monogrammati modum innexam, nisi meri ornamenti vicem sustineat, litteram initialem secundi eiusdem nominis esse coniicimus. Quæ res exemplo non caret. Nam & nonnulli nummi CAROLI II. Regis Angliæ, circumferuntur, ubi littera c bis licet repetita & eodem fere modo complicata, solum tamen & unicum Regis nomen indicat. *M. S. B. au. pond. 12. duc. & in Bibl. Cesar. Vindob. a. fuf.*

UNCIALIS

ET

MONETÆ.

XXVIII.

Adversa cum præcedenti fere convenit: aureum tamen vellus a fascia dependet, & in area, a sinistris annus æræ Christianæ 1. 6. 5. 4. legitur.

In averfa continuatur titulus: DVX. BVRGVNDIÆ. COMES. TYROLIS. Clypeus *Austriacus* quadripartitus, imposito pileo Archiducali, torque aurei velleris cinctus, insignia præterea refert, ut num. XVI. *M. Imp. & S. B. MELL. p. 186.*

Similis asservatur in museo *Buoliano* de anno 1652. & in scriniis nostris florenum tenemus, unciali huic per omnia, sola magnitudine excepta, similem, a cuius proinde delineatione consulto abstinemus.

At vero suspiciendus omnino est binio argenteus, seu thalerus duas uncias appendens, ibidem nunc videndus, atque in

FERDIN.
CAROL.
LEOPOL.
V. FILI-
US.

Y

in

FERDIN. in supplementis nostris num.
CAROL. XXXII. depictus. Eius adversa
LEOPOL. Archiducem ut num. præceden-
V. FILI- ti quidem exhibet, at corona
us. laurea circumcinctum & adhuc
imberbem: averſa aquilam *Tyro-*
lensem in corona laurea ostendit,
cuius caput itidem corona laurea
cinctum est. Epigraphe utrius-
que partis nummo præcedenti
respondet. Quod superest, oris
species atque singularis huius
nummi ornatus, coniecturæ lo-
cum faciunt, illum an. 1646.
quo FERDINANDUS CAROLUS pa-
ternæ hereditatis regimen ca-
peſſivit, signatum fuisse; quo
magnificentiam suam etiam in
nummis usualibus ostenderet.

XXIX.

FERDINANDUS CAROLUS D: ei
G. ratia ARCHID: ux AVSTRIA.
Archidux integra figura in pedes
erectus; cataphractus: dextra
sceptrum tenet; sin. capulum
gladii prehendit, capite pileo
Archiducum operto, sinistror-
sum verso.

In averſa icon S. LEOPOL-
DI, ut paullo supra num. XXV.

Ex repetita hic Divi LEOPOL-
DI, Austriae Patroni, ima-
gine, non obscure discimus,
Archiducem nostrum eundem
speciali cultu proſecutum fuisse.

Illud quoque notari mere-
tur, quod in vexillo ambo in-
signia *Austriae*, quæ dicunt *no-*
va & vetera iuxta sint impressa;
cum tamen secundum tradita a
nobis tomo I. loco istorum,
non nisi simplex aquila inscribi
debuisse. M. S. B. au. I. duc.

XXX.

Epigraphe utriusque partis
cum num. XXVIII. conspirat, non-
nullis tamen vocibus magis de-
curtatis. Adversâ protomen Ar-
chiducis armatam, & pileo Prin-
cipum obtectam exhibet: averſa
num. XXII. tabulæ præcedentis
convenit. M. S. B.

In recens apertis *Grossorum*
scriniis (a) depingitur moneta
a aliquanto maior, trium nempe
eiusmodi crucigerorum valore.
Eius antica cum hoc præſenti
convenit, postica vero cum eo,
qui inter supplementa num. XXX.
viſitur, cum solita inscriptione.

CAROLUS POSTHUM.

CAROLI STYRENSIS FILIUS.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

CAROL.
POSTHU.
CAROLI
STYREN-
SIS FILI-
US.

CAROLUS posthumatum patrem, CAROLUM *Styren-*
sem, ex MARIA *Bavara* anno 1590. die VII. Aug.
natus, *Posthumi* inde cognomen, more a veteri-
bus deducto, retulit. Princeps erat antiquæ fidei
& morum. Hic statum Ecclesiasticum amplexus,
(1), anno 1608. Episcopatum *Uratislaviensem* (2. 3.) & an-
no 1614. *Brixinensem* (4) obtinuit: tum anno 1616. Coad-
iutor

(a) Locul. II. tab. VIII. n. 69. p. 133.

Tab.
XXIII.

iutor Magisterii Ordinis Teutonici factus, hanc quoque dignitatem anno 1618. post patruelis sui, MAXIMILIANI III. mortem, indeptus est (5. 6.).

Secundum hæc a PHILIPPO IV. anno 1624. in Hispaniam, quo Pro-Rege Lusitaniæ constitueretur, evocatus, eo quidem XXIV. Decembris feliciter appulit: sed statim morbo oppressus, diem in flore ætatis piissime obiit: Deo, quem eius ANIMA iugiter DESIDERABAT (1. 2. 6. 7.) æternum fruiturus. KHEVENHILLER, MELLEN, HANSIZ. alii.

NUMMI MNEMONICI ET USUALES.

I.

CAROLVS D. ei G. ratia ARCHIDVX. AVSTRÆ. Protome Archiducis, habitu Ecclesiastico induti, demisso ab humeris pallio, quod veterum paludamentum diceret, crucem, quam *Teutonicam* esse putamus, a collo gestantis, cum focali & barba ad nares & mentum parva: nudo capite, præcis ac neglectis capillis, sinistrorsum verso.

In postica cervus ex decurrente rivo bibens, illucescente superius sole. Additur epigraphæ ex *psal. xli. v. i.* desumpta: DESIDERAT. ANIMA. MEA. AD TE. DEVS. cuius nimirum versus dimidiam ac priorem partem emblemata ipsum pulcherrime exprimit; nam integer versus hic est: *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus.*

Symbolum hoc erat CAROLI, quod etiam absque emblemate suis in nummis frequentavit, uti ex sequentibus patebit. Porro ex *Ordinis Teutonici* insigni, nec non reliquo oris habitu, haud obscure intel-

Tom. II. P. II.

ligimus, nummum ante annum 1618. quo patrueli in ea dignitate successit, cūsum haud fuisse. Nihilominus primo loco ponendus erat; eo quod integrum Archiducis symbolum exhibens, ceteros, qui lemmate solum inscripti sunt, explicare, iisque velut præludere videatur. *M. Imp. ar. pond. i. dr. T. H.*

II.

CAROLVS D. ei G. ratia ARCHIDUX AVSTR: ia EPISCOPVS WRATISL. AVIENSIS. Protome CAROLI ut num. præcedenti, sed vultu macilentiori hic comparet, & habitu Ecclesiastico indutus, quem *Muzetum* Itali vocant.

DESIDERAT ANIMA MEA. AD TE. DEVS. Clypeus pileo Archiducali tectus & insignibus Austriacis refertissimus. Caput scutarium bipartitum: hinc tæniæ *Hungaricæ*, illinc leonem *Bohemicum* exhibet. Huic substans ipse clypeus ter ad perpendicularum, totidemque vicibus transversim sectus, duodecim areolis componitur, quarum postremis tres parmula triquetra insertæ sunt. Primus areolarum ordo symbola complectitur: *Castella, Legionis, Arragonia & Sicilia.* II. *Styria, Carinthia, Carniola &*

Y 2

Go-

CAROL. Goritia. III. Burgovia, Wurtembergia, Alsatia, Kyburgi. POSTHU. CAROLI. STYRENSIS FILIUS. In parmulis triquetris, postremis areolis insertis, comparent insignia Pherretensia, Austria superioris, nec non Austria veteris, & Cileiensia. Denique honoratori huius scuti loco parmula quadripartita incumbit, quæ Austria nova, Burgundia, Tyrolis & Habsburgi tesseræ complectitur.

Diximus, in secundo loco tertii ordinis extare tesseram Wurtembergia, etsi leones, ut intuentibus patet, Carinthia depicti sint; illam enim ex se representandam fuisse, inde concludimus; quod cornua Wurtembergica paullo inferius num. IV. eadem in areola exhibentur. Suspiciamus igitur errorem hic irrepisse, sive ab eo, qui nummum delineavit, sive ab ipso monetario, seu cælatore, commissum: quam tamen suspensionem ideo tollere nequimus; quod archetypum; utpote in gazis aula Vindobonensis asservatum, denuo inspicere iam integrum nobis haud est.

Episcopus Wratislaviensis, cuius hic titulum legimus, electus est CAROLUS anno 1608. die VII. Iulii, solemnemque ingressum die XIV. Decembris eiusdem anni celebravit (a). *M. Imp. ar. pond. semunc.*

III.

Utraque nummi facies præcedenti fere respondet: in area autem aversæ numerus anni 1611. legitur, qui nummum hunc pariter cufum fuisse docet;

(a) KHEVENH. tom. VII. col. 7.

cum CAROLUS solo adhuc Episcopatu Wratislaviensi fruebatur; nam post annos circiter tres alter Episcopatus Brixinensis ei primum accessit. In parmula quoque triquetra, infra areolas, numero quarta, inscriptus videtur galerus Marchia Vinidorum, quem Cl. a MELLE in suo unciali, mox producendo, scite observavit. *M. Imp. au. 9. duc.*

UNCIALES
ET

MONETÆ.

IV.

CAROLUS DEI GRATIA ARCHIDUX AVSTRIA DVX BVRGUNDIA COMES TIROLIS. Protome Archiducis fere ut numero præcedente: sed vestis, quam Muzetum dicunt, ut alias monuimus, hic ornatio est & quasi phrygio opere facta.

In aversa continuatur titulus: EPISCOPVS: BRIXINENSIS ET: WRATISLAVIENSIS: ANNO 1614. adduntur duo unci decussati, monetarii signum. Scutum maius, ut num. præcedenti: sed hic duo scutula minora maiori addita sunt ad latera, quorum illud ad dextram Episcopatum Brixinensem designat: quoad sinistram, Episcopatum Wratislaviensem indicat.

In dubio relinquit Cl. KOEHLERUS (b) an uncialis iste ex persona Episcopi Brixinensis, an vero Wratislaviensis, cufus sit?

DEWERDEKIUS de nummis Episcoporum Wratislaviensium data opera scribens, hunc ipsum uncialem in medium adfert: sed du-

(b) M.B.L. P. IV. præf. §. XII. n. XI.

Tab.
XXIII.

dubium non tollit, causam duntaxat interferens, cur nomen & insignia Episcopatus *Brixinensis*, *Vratislaviensis* ordine præponantur; quia nimirum ille Principum S. R. Imperii dignitate, secus ac iste pollet. Si decussatio, quæ in epigraphe averfæ, inter duas stellas ante æram, ibi scriptam, cernitur, certæ officinæ aut monetario tuto tribui posset; lis forte dirimeretur. Sed hæc missa faciamus.

Ceterum hoc ipso anno, in nummo adscripto, CAROLUS Episcopatum Brixinensem, cuius hic non solum titulum gerit, sed etiam insignia adhiberi curavit, obtinuit; ut adeo nummum ea occasione, & ad annuntiandam novam dignitatem, prodiisse, persuasum teneamus. MELL. p. 182. DEWERDEK. tab. III. n. 14. p. 224.

V.

CAROLVS. D:ei G:ratia ARCHIDVX AVSTRIÆ & ADM. ministrator M.agni GEN.eralatus PRVS. fici M.agister ORD.inis TEVT.onici EPISCOPVS BRI.xinensis ET. W:ratislaviensis. Hæc tota utriusque partis epigraphe.

Adversâ repræsentat protomen CAROLI, fere ut in nummis præcedentibus: sed hic vestis Ecclesiastica plana est, & capilli nudi capitis solito longiores. In segmento adscripta æra Christiana 1621. & in imo num. 24. valor monetæ.

In averfâ clypeus maior *Austriacus* quadripartitus, galero Archiducum tectus, sistens *Hungaria*, *Bohemia*, *Austria* &

Burgundia, nec non *Tyrolis* & *Carol. Goritia* tesseræ: huic superimposita crux Ordinis Teutonici, impressa in medio parmula, aquilam referente. Latera clypei maioris stipant scuta Episcopatum *Brixinensis* & *Vratislaviensis*, mitris & pedis Episcopali-bus ornata, ut num. antecedenti.

Habemus hic omnes & singulas dignitatum Ecclesiasticarum tesseræ, quibus Archidux CAROLUS ornatus erat. De Episcopatibus iam supra a nobis dictum: de Magisterio Ordinis Teutonici illud strictim repetendum, quod in breviario vitæ docuimus: dignitatem nempe hanc adeptus est anno 1618. cum iam ante duos annos MAXIMILIANI, patrueis sui, constitutus esset coadiutor: huic itaque non successit modo, sed etiam insignia & titulos, quos ante gerebat, adoptavit: quod ipsum ex sequenti unciali firmatur. DEWERDEK. tab. III. n. XV. p. 232.

VI.

CAROLVS. D:ei G:ratia ARCHIDUX AVSTRIÆ DVX: BVR:gundia STIR:ie CARIN:thia. Sequitur littera I: quæ forte errorem cælatoris, in mox antecedenti vocabulo supplere deberet; nam *Carinthia*, non vero *Carniola* legendum, ex prosecutione titulorum averfæ patet. Proto-me Archiducis armata, cum tessera Ordinis Teutonici, facie obversa, & capite pro more inoperto. Hinc inde adscriptus annus 1623. Sequuntur tituli reliqui: ET. CARN.iola MAG:isterii PRVSS:ici AD:ministrator

CAROL. *strator* COM: *es* HA: *bsburgi* ET: *tislaviensis*.
 POSTHU. TIROL: *is*. Clypeus quadripa-
 CAROLI titus, imposito pileo Archidu-
 STYREN- cal: quadrans I. *tænia* *Hun-*
 sis FILL- garicas, II. leonem *Bohemicum*,
 vs. III. *tesseræ Burgundo-Austria-*
 cas, IV. *Habsburgo-Tyrolenses*
impressas habet.

Uncialis hic similis est illi,
 quem MAXIMILIANUS Ordinis
 Teutonici Magister, CAROLINO-
 stri antecessor, anno 1616. cudi
 curavit: quin in ipsa epigraphe
 adversæ, commissus error in
 voce CARN: loco CARIN: *thie* hic
 quodammodo servatus fuit. Il-
 lius delineationem supra dedimus
 tab. XVIII. n. x. p. 143. M. S.
 B. ar. *et apud* MELL. p. 185.

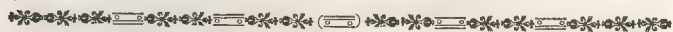
VII.

CAROL. *us* D. *ei* G. *ratia* ARCH.
idux AVSTR. *ia* EPISCOPVS. WRA-

tislaviensis. Protome Archidu-
 cis fere ut num. v.

DESIDERAT. ANIMA. MEA.
 AD. TE. DEVS. 1611. Scutum
Austria, imposito galero Archi-
 ducali, stans a dextris: ad si-
 nistram adstat scutum Episcopa-
 tus *Vratislaviensis* cum mitra.

In hunc nummum aureum
 commentatur DEWERDEKUS,
 mox citandus: quod præter
 morem præcedentium Episcopo-
 rum *Vratislaviensium* CARO-
 LUS noster primus fuerit, qui
 cum propriam effigiem in num-
 mis signari, tum titulos & in-
 signia familiæ suæ, titulo &
 scuto Episcopatus postponi ius-
 serit; causam vero eius rei tri-
 buit prærogativis Augustæ Do-
 mus, & ipsius sanguinis Austria-
 ci eminentiæ. DEWERDEK. *tab.* 3.
num. 13. p. 223. *av.* I. *duc.*

FERDINANDUS II. IMPERATOR.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

FERDI-
 NANDUS
 II. IMP.

Tab.
 XXIV.
 1699.

FERDINANDUS II. CAROLI *Styrensis* ex MARIA *Ba-*
vara filius, anno 1578. die IX. Iulii Græcii in lucem
 editus est. Princeps erat singulari pietate, regiisque
 virtutibus ornatissimus (17.), & Catholicæ reli-
 gionis acerrimus æmulator. Is enim annos natus
 duodeviginti, suscepto paternarum ditionum regimine (1.2.),
 mox hæresi bellum indixit, restitutisque; ubi expulsi aut op-
 pressi erant, Sacerdotibus, quos singulari in omni vita favore
 complexus, insigni quoque beneficentia undique persecutus est
 (75. 77.). Incredibile est, quot millia hominum ad avitam reli-
 gionem reduxerit.

Hoc vero Catholicæ rei studium, etsi adversæ par-
 tis animos ab eo vehementer distraheret: Deo tamen ita di-
 sponente, non obfuit; quin tribus continuis annis, coronis to-
 tidem

tidem decoratus fuerit (5--17.). Nam anno 1617. die XIX. Iunii Coronam *Bohemia* (56.), & anni mox interfecuti die I. Iulii diadema *Hungaria* (7-9.) etiamnum vivente atque iubente MATHIA Prædecessore, cum consecutus fuisset: hoc demum ad plures abeunte, anno 1619. die XXVIII. Augusti, non sine præsentis Numinis ope (16.), Romanorum Rex salutatus fuit, moxque die IX. Septembris consueta solemnitate, sparsis populo aureis atque argenteis nummis (10-12.), insignia *Imperii* accepit (13-17.).

FERDI-
NANDUS
II, IMP.

Tantis honorum dignitatibus auctus, infinitis adversitatum procellis continuo iactatus, easdem tamen, Princeps in utraque fortuna similis, Deoque iugiter confusus, invicta constantia superavit. Quocirca Dei opem tum maxime etiam sensit (19. 30.), quando FRIDERICUM *Palatinum Comitem* & Electorem, a rebellantibus Bohemis contra omnia, Divina & humana iura, Regem Bohemiæ electum, commissâ in *Monte albo*, propter *Pragam*, decretoria pugna, ita fregit (20.), ut recepto regno, hostem in exilium eiectum, ditione hereditaria iuxta atque dignitate Electorali exuerit, atque habitis *Ratisbonæ* anno 1622. comitiis, quibus ipse unacum coniuge præsens intererat (26.), in eius locum MAXIMILIANUM Ducem Baviaræ (28.) substituerit.

Facto huncin modum tricennalis belli initio, infinitas postmodum universa Germania calamitates, quæ & inter cetera viciniam nostram sæde affligerunt (80--82.), diu perpeffa est; maxime cum & Sueciæ Rex, GUSTAVUS ADOLPHUS, victricia arma longe lateque circumferret. Hoc bellum cum Imperator per Duces (78. 79.) ad annum usque 1637. varia fortuna administrasset, morbo correptus, ad æternam quietem die xv. Februarii evocatus est.

Matrimonio duo iniit: primum anno sæculari 1600. cum MARIA ANNA, GUILIELMI V. Baviaræ Ducis filia (3. 4.), quæ cum ei tres filios, totidemque filias, de quibus, in quantum quidem nummi exigent, postea agemus, genuisset, anno 1616. morte sublata, in mausuleo, a piissimo coniuge eius anno præcedenti constructo (4.) condita fuit.

Alterum cum ELEONORA, VINCENTII *Mantua* Ducis filia, (21--25. 33.) anno 1622. die iv. Februarii celebratum, sterile fuit. Hæc marito superstes, anno 1655. die xxv. Iunii ad Superos abiit.

Pro heroico symbolo coronam pingi iussit FERDINANDVS, addito lemmate, de Sacris paginis desumpto: LEGITIME CERTANTIBVS (1. 5. 7. 10. 13-16. 28.). Quod quidem variato subinde modo expressum (13. 15. 16. 23--25.), non sine omine susceptum fuisse, eventus postea docuit (1. 16.).

Nummi eius unciales variis in provinciis magna copia excusi sunt (36--51.): ceterique usuales tam in auro (52--56.) quam
argento

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

argento (57 - 69.) existunt. Ex illis singularem attentionem merentur, qui in Tyroli, ceterorum quoque Archiducum nomine, (41. 42.) signati fuerunt. Cetera ad nummos ipsos notamus. *Vid. plura apud KHEVENHILLER Annal. Ferd. Theatr. Europ. LA-MORMAINI, ceteros.*

Tab.
XXIV.

NUMMI MNEMONICI

ET

ICONICI.

I.

Tab.
XXIV.

FERDINANDVS. D:ei G:ratia
ARCHI:dux AVST:rie. Proto-
me Archiducis armata, cum
pallio & insigni aurei velleris,
facie iuvenili, capite, accisis
crinibus, inoperto, sinistror-
fum verso.

Postica coronam ostendit a-
pertam, addito lemmate: LEGI-
TIME. CERTANTIBVS.

FERDINANDUS Archidux an-
no 1590. litterarum causa *In-
golstadtum* missus, exacto ibi-
dem quinquennio, *Gracium*, ut
paternam adiret hereditatem,
rediit. Anno igitur 1596. eta-
tem ad regendum legitimam as-
secutus, atque tutela *Rudolphæ*
Imperatoris ac contutorum, *MA-
RIÆ* matris, viduæ, ac *GUILI-
ELMI* Bavarie Ducis, exemptus,
in *Syria* primum, deinde anno
insecuto in *Carinthia*, *Carnio-
la* & *Goritia* provinciis, homa-
gium solita cum solemnitate sum-
psit (a). Quare & æquum fue-
rat, ut regnantium more sym-
bolum sibi adscisceret, in hoc
quidem nummo exhibitum:
qui neque ante solemnes hos a-
ctus, neque multo post cudi
potuit. Primum ex eo osten-
ditur, quod iam cum aureo vel-
lere appareat, quo quidem a

a

Cæsare primum honoratus fuit,
cum peracto dicto negotio, *Pra-
gam* se contulit, eidem obgestam
paullo ante tutelam gratias actu-
rus (b). Alterum ex oris specie
deducitur; quæ anno vitæ deci-
mo nono, quem tum Archidux
inchoaverat, facile, non item pro-
vectiori ætati convenit; uti etiam
ad nummum sequentem, ubi
eodem fere habitu sistitur, di-
cemus.

b

Symbolum ipsum non ob-
scure ad illa Apostoli *PAULI* ver-
ba (c) adludit: *nam, qui cer-
tat in agone non coronatur, nisi LE-
GITIME CERTAVERIT.* Ex qui-
bus facile intelligi datur, non hic
ad coronam temporalem, sed
cœlestem & perpetuam spectari:
quod etiam firmatur ex alio *FER-
DINANDI* nummo, inferius num.
XXVI. producendo, ubi similis
corona aperta, sed radiis re-
splendens, & nubibus circum-
fusa, cernitur, quæ cœlestem
& immortalem coronam lucu-
lenter designant.

c

Usus est nempe piissimus Prin-
ceps symbolo isthoc, non solum
ut semetipsum ad virtutis studi-
um, quam in tam eminenti gra-
du consecutus est, identidem ex-
citaret; sed & quanta in Deum
fiducia, salutem æternam conse-
quendi, ferretur, publicis testa-
retur monumentis: id quod
Rev. P. *LAMORMAINI* consci-
entiae eius arbiter, hisce ver-

bis

(a) KHEVENHILLER. tom. IV. ad hos annos.
(b) Id. ibid. col. 1718.

(c) II. ad TIMOTH. II. 5.

FERDINANDI II. Rom. Imp. Numismata. Tab. xxiv.

Per. Magr. Del. et. fecit. 1700.

Tab.
XXIV.

bis exponit : *Dei gratia fretus ,
& Redemptoris pretioso sanguine
ac meritis , semper salutis sue pro-
curanda operam naviter impen-
dit ; spe plenus , fore , ut ater-
nam ab æquissimo Iudice , ac
misericordiarum Patre , asseque-
retur coronam , quam LEGITIME
CERTANTIBUS ab eo tribui , etiam
publico ipse symbolo testatus est (a).*

Quod si præterea reliquam
Archiducis vitam , eam cum-
primis , quam Imperator vive-
bat , sub mentis oculis revoca-
re velimus : nullum certe sym-
bolum isto aptius accomodatius-
que adoptari potuisse fatebimur :
ac si mens , aut occultus quidam
instinctus , eidem adhuc adole-
scenti præfagisset , quanta cer-
tamina atque discrimina aditu-
rus , quantasque adversitates &
agones pro Deo & Ecclesia sub-
iturus sit. *M. Imp. ar. scilic.*

II.

FERDINANDUS ARCHIDUX
AVSTRIÆ. Protome Archiducis
armata , pallio , torque aurei
velleris , & crispo focali ornata :
capite nudo ad dextram conver-
so.

DUX. STYRIÆ. CARINTHIAE
CARNIOLIAE Z. (et) COMES GO-
RITIÆ. Scutum quadripartitum.
I. quadrans exhibet insignia
Styriae. II. Carinthiae. III. Car-
nioliae. IV. Goritiae : honoratio-
ri loco , toti incumbit parmula
Austriaca. Ex amussi itaque
scuta titulis respondent.

De clientela , quam quatuor
hi populi , quorum in hoc num-
mo tesserae spectantur , annis
1596. & 97. professi sunt , ad

TOM. II. P. II.

(a) De virtut. FERDIN. Cap. II. p. 9.

nummum præcedentem dixi-
mus. Adestque eius rei alte-
rum hic monumentum , cum
hoc discrimine : quod præcedens
ad solum quodammodo Prin-
cipem , hic autem ad solas quo-
dammodo provincias pertineat.

Nummum enim statim post
dicta solemnia , quo novus Do-
minus & Princeps omnium ocu-
lis spectaretur , emeruisse ; tum
insignia provinciarum , in qui-
bus subditi Ordines sacramen-
tum dixerunt , simul iuncta ;
tum iuvenilis FERDINANDI faci-
es fuadent. *M. Imp. ar. scilic.*

III.

FERDINANDUS DEI GRATIA
ARCHIDUX AVSTRIÆ DUX BUR-
UNDIAE STYRIÆ CARINTHIAE CAR-
NIOLIAE ET WIRTEMBERGIAE COMES
TYROLIS ET GORITIÆ. Protome Archiducis armata cum
insigni Ordinis aurei velleris ,
inoperto capite , accisis crini-
bus , sinistrorsum verso.

NVMISMA. D. ONO D. ATUM
MARIAE ANNAE ARCHIDUCIS AVST-
RIÆ SPONSÆ. SERENISSIMAE CAR-
NIOLIAE. PROVINCIALIBVS OBLA-
TVM. 1600. Ternio clypeo-
rum : bini superiores Austriae &
Bavariae iuncti , imposito Ar-
chiducali pileo : infra clypeus
Carnioliae , pileo Ducum pariter
tectus : ad latera duo rami o-
lex.

Epigraphe aversæ sic satis
luculenter occasionem huius nu-
mismatis edocet : cufum nimi-
rum fuit Gracii ob nuptias FER-
DINANDI cum MARIA ANNA ,
WILHELMI Bavariae Ducis filia ,
celebratas anno seculari 1600.

Z

die

FERDINANDUS
II. IMP.

die XXIII. Aprilis, & a *Car-niole* Ordinibus sponsæ oblatum. WALVASOR *hist. Carniol. lib. x. p. 354.* Alium, nobis non visum, a Carinthiacis oblatum, recenset Cl. a Lilienthal *l. c. p. 480.*

IV.

FERDINANDVS ET MARIA.
ANNA. ARCHIDVCS. AVSTRIÆ.
ETC. *etera* GRÆCH. FVNDARE-
RVNT. D. eo O. *ptimo* M. *aximo* ET
SANCTÆ CATHARINÆ EDEM SI-
BI VERO SVISQVE MAVSOLEVM.
Hæc integra utriusque partis
inscriptio.

In adversa protomæ ambo-
rum iugatæ cum pallio, veterum
more, sinistrorsum conversæ.
A dextris Archidux armatus,
crispo focali & torque aurei vel-
leris ornatus, nudo capite. A
sinistris MARIA ANNA pulchre
comta & cimeliis exornata, ca-
pite operto. In imo ara Chri-
stiana: ANNO. M.DCXV.

Aversa repræsentat schema
templi & maufolei, cum iam
recitato inscriptionis supplemen-
to. Totum secto lapide & ar-
chitectura Corinthiaca structum:
tectum cupro vestitum: aditus
magnifico propylæo inter præ-
grandes columnas, Divorumque
simulacra, solido lapide per latera
& coronidem panditur; ut de or-
natu interiore dubitare nequeat,
qui penitus exteriorem consideret.

Ubi de monumentis sepul-
cralibus acturi sumus, sche-
mata huius templi, & maufo-
lei, maiori forma delineata da-
bimus, exponemusque quid for-
ris, quid intus spectabile sit.

Interea notasse iuvat, anno,
in eleganti hoc numismate fig-
nato, 1615. FERDINANDUM

adhuc Archiducem, anno ætatis
suz nonnisi 37. fati sui memorem,
*sibi suisque maufoleum iam iam po-
suisse.* Quin occultiori quodam
instinctu id fecisse videtur; altero
quippe anno, id est 1616. eius
uxor, MARIA ANNA, mortem
occubuit, huiusque funus in re-
cens erectum maufoleum illa-
tum fuit: id quod supra iam
notavimus. *M. Imp. a. fus.*

V.

Antica coronam arcuatam
ostendit, sub qua duo palmæ
rami decussati, nec non sequens
inscriptio, ferto oleæ cinctæ, &
quinque lineis absoluta, legitur:
FERDINAND. *us* II CORONAT. *us*
IN REGEM. BOHEMIÆ AN. 1617.
29. IVNII.

Postica symbolum FERDI-
NANDI, supra iam expositum, con-
tinet: ubi adiectum lemma a
cælatore, ratione quidem minus
usitata, sed hic tamen opportu-
na, ita incisum est, ut illud le-
gere cupientes, nummum cir-
cumagere necesse non habeant.

Cum MATHIAS Imperator
provehctioris iam ætatis, corpo-
risque viribus deficiens, spem
prolis procreandæ iam iam abi-
ceret, de successione tum in ter-
ras Austriacas, tum etiam ad
Imperatoriam dignitatem ageba-
tur; cumque & reliqui Archi-
duces, Imperatoris fratres, AL-
BERTUS & MAXIMILIANUS, he-
redibus pariter destituti essent,
successio FERDINANDO defertur,
habitisque a Cæsare *Praga* co-
mitiis, FERDINANDUM, in filium
adoptatum, anno & die in num-
mo notatis, solemni pompa,
quam illustr. KHEVENHILLERUS
fufc

Tab.
XXIV.

Tab.
XX.V

fuse describit (a), coronari fecit; qua occasione hic missilis, eodem teste, populo sparsus fuit. *M. Imp. ar. pond. i. dr.*

VI.

Adversa litteram capitalem nominis FERDINANDI, corona arcuata obtectam, exhibet; subiecto numero II. & in averſa legitur: CORONAT. *us* BOHEMIÆ REX 1617. quæ singula utrinque ferto oleagineo cincta sunt, simulque eundem sensum reddunt; quem adversa præcedentis: demto duntaxat coronationis die, qui hic desideratur. Occasio itaque huius nummi auri in apico est. *M. Imp. au. dimid. duc.*

VII.

FERDINANDVS II. BOHEMIÆ REX. CORONATVS. IN. REGEM. HVNGARIÆ DIE. I. IVLII ANNO 1618. Hæc inscriptio, septem lineis divisa, umbonem adversæ implet: supra illam imminet corona *Hungaria*, duobus ramis, palmæ scilicet & oleæ, in decussum positis, suffulta.

Aversa continet coronam apertam, quam transit schedula, ad modum litteræ S inflexa, cui inscriptum apophthegma Regis: LEGITIME CERTANTIBVS.

Nummus hic missilis, uti & alii similis typi, sed minoris moduli, nec non & alterius formæ, de quibus postea dicemus, sparsi fuerunt in solemnibus Hungaricæ coronationis, quæ peracta fuerunt die I. Iulii, postquam die XVI. Maii, anno, in adversa nummi signato, 1618. Rex proclamatus iam fuerat (b). *M. Imp. ar.*

TOM. II. P. II.

(a) Loc. cit. ad an. 1617.

VIII.

FERDINANDVS
II. IMP.

Adversa cum ea fere convenit, quam num. VI. vidimus. Sub corona tamen *Hungarica* duo rami, ut in præcedenti nummo, & ad singula latera singula ignitabula cum flammis, quæ sunt ex torque aurei velleris desumpta, conspiciuntur.

In postica sub corona, quæ præcedenti assimilatur, quinque lineis scriptum legitur: CORONATVS IN REGEM HVNGARIÆ. I. IVLII 1618. *M. Imp. & Buol. ar. 1/16.*

IX.

Forma tantum & materia differt a proxime præcedenti, hic quadratus ex auro, ille orbiculatus in argento. *M. Imp. au. I. duc.*

X.

Anteriorem partem hæc inscriptio, sub parergo posita, & sex lineis absoluta implet: FERDINANDVS II. HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ REX CORONATVS. IN REGEM ROMANORVM IX SEPT: *embris* M DC: XIX:

In postica dextra, ex nube protensa, ac manicata ad cubitum usque, quem erratica scheda ambit, cum inscripto lemmate: LEGITIME CERTANTIBVS, sustinens auream coronam. Oras extimas averſæ ornat sertum lauri.

Iam tertia hæc corona est, qua FERDINANDUS duorum, & quod paullo excurrit, annorum spatio, decoratus fuit. Quæ electio eo quidem mirabilior erat; quod tum res eius in statu lon-

Z 2

ge

(b) Id. tom. IX. col. 23.

FERDINANDUS
II. IMP.

ge turbatissimo versarentur; atque inprimis Bohemi, qui anno iam præcedenti rebellare occoeperant, nihil non agerent, ut eius electionem impedirent. Sed omnibus machinamentis frustra cadentibus, FERDINANDUS ab Electoribus, uno renitente FRIDERICO *Palatino* (qui tamen & ipse, licet non multo post oblatam a Bohemis coronam acceptaverit, luribus accessit) contra plerorumque expectationem, die XVIII. Augusti Romanorum Rex renuntiatus, atque anno & die, in nummo notatis, consueta pompa inauguratus fuit

- a (a). Qua occasione triplicis generis nummos, tam ex auro quam argento, populo sparsos fuisse testatur Illustr. KHEVENHILLERUS (b), quorum hic ectypa duntaxat tria, ordine suo damus. Quartum typum Cl. D. *Van Loon* exhibet (c), qui tamen ab hoc ipso, quem sectione præsentī descripsimus, ferme magnitudine duntaxat differt, quae eum superat. At corona laurea averſæ partis non nihil crafſior est, atque ornatior. *M. Imp. ar. missilis.*

XI.

Adverſa ut num. IX. nisi quod hic loco coronæ *Hungarica*, immineat corona *Imperialis*.

In averſa infra coronam Imperialem, duobus ramis palmæ & oleæ ornatam, legitur ſequens inſcriptio quinque linearum: CORONATUS. IN REGEM ROMANORVM IX. SEPT embriſ 1619. ubi obſervare iuvat, in typo, quem

ſæpe laudatus D. *Van Loon* edidit, vocem *coronatus* rite una tantum littera T exaratam eſſe. *M. Imp. an. dimid. duc.*

XII.

Non differt hic nummus miſſilis a præcedente, niſi figura orbiculata. Antica aſſimilatur num. VIII. demta corona, quæ hic *Imperialis* eſt. Poſtica cum nummo præcedenti ad amiſſim convenit: excipe, quod hic in voce *coronatus* mendum non reperiatur. *M. Imp. ar. & an. dimid. duc.*

XIII.

FERDINANDUS II. D. ei G. gratia ROM. ANORVM IMPERATOR SEMPER AV. GUSTUS H. UNGARIA ET BOHEMIA FRANCO: F. URTI. Proto- me Cæſaris armata cum paludamento & criſpo focali; capite laureato, ſiniſtrorſum verſo. Quæ in quatuor angulis totidem numero capita alata conſpiciuntur, ornatus cauſſa addita ſunt.

In averſa coronæ Imperiali, ſupra ſceptrum & gladium decuſſatos poſitæ, ac duobus palmæ & oleæ ramis exornatæ, imminet ſertum lauri, radiis cœlitus colluſtratum, adiecto ſueto eius lemmate: LEGITIME. CERTANTIBVS.

Similem omnino quadratæ formæ nummum producit D. *Van Loon* loco citato, in cuius adverſa epigraphe, rectius ſcripta, hunc in modum legitur: FERDINAND. US II. DEI GRATIA ELECTUS ROMANORVM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS CORONATUS IN REGEM FRANCO FURTI. In averſa

(a) Id. ad hos annos, & ANDRIAN. Epoch. Habsburgo-Auſtr. pag. 300. ſeqq.

(b) Loc. cit. col. 447.

(c) Hiſt. metall. tom. II. p. 116.

Tab.
XXIV.

fa duæ manus, ex nubibus porrectæ, regiam tenent coronam, infra quam corona Imperialis sceptro & gladio, decussatim locatis, imposita est. Ceterum, quid hic de corona Cæsarea tenendum, dicemus ad num. xv. *M. Imp. ex ar. 3 ar.*

XIV.

FERDINANDVS. II. ROMANORUM IMPERATOR AVG. VSTVS REX. HVNGARIAE BOEMIAE. Icon Cæsaris ferre ut num. præcedenti.

In averfa corona aperta, inter duas schedulas volitans, adscripto in ambitu familiari illo lemmate: LEGITIME CERTANTIBVS.

Non dubitamus, quin & hoc numisma, uti & alia mox sequentia, occasione coronationis cusa fuerint. *Van Loontom. II. p. 117.*

XV.

FERDINANDVS. II. ROMANORUM IMPERATOR S. EMPER AVG. VSTVS GERMANIAE HVNGARIAE BOEMIAE REX. DUX BURGUNDIAE COMES TYROLIS. Protome Cæsaris eodem vestitu, quo num. duobus præcedentibus: at hic adversa fronte sistitur, & aureum velus non a tænia, sed maioris ornatus gratia a torque dependet.

Postica iam non coronam apertam, sed clausam atque adeo Cæsaream, sceptro & gladio decussatis inpositam, exhibet: apparente superius nomine DEI LEHOVA, litteris Hebræis expresso, radiis circumfuso, additoque sueto Imperatoris symbolo: LEGITIME CERTANTIBVS A M^o 1619.

FERDINANDUM, assumendo symbolum suum, coronam coelestem & immarcescibilem spectasse, dictum est ad num. i. Hic vero rem se paullo aliter habere in aprico est; cum non corona qualiscunque seu aperta, ut dicto num. i. aut x. quo symbolum eius studio exhibitum, populoque notum factum est; sed Cæsarea unacum ceteris Imperii insignibus, gladio & sceptro, repræsentetur: ad indicandum scilicet, FERDINANDUM ad dignitatem seu coronam Imperialem, supremo disponente Numine, cuius ideo nomen superius legitur, evectum fuisse, quod eam legitime certando, id est: sectando virtutem, consequi meruerit. Neque enim insolitum aut ineptum est, ut eadem symbola & emblemata alio atque alio modo & fine, prout res & occasio tulerit, adhibeantur; quod supra in MATTHIA Imp. tab. xv. seqq. vidimus. *M. Imp. ar. pond. semunc. 3 V. L. l. c.*

XVI.

FERDINANDVS II. IMPERATOR. Effigies Imperatoris ut num. XIII.

In averfa corona Cæsarea, decussi imposita, denuo apparet, superque eam duæ manus, hinc & inde e nubibus porrectæ, coronam apertam tenent, addito in ambitu lemmate: FIRMATVM COELITVS OMEN.

Symbolum FERDINANDI, quod adolescens duodeviginti annorum adoptaverat, hic in omen vertitur, a Deo confirmatum. Nimirum coronam sibi pro emblemate elegerat, cum spes adhuc

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

nulla, aut saltem valde incerta, affulgeret, coronam quamdam Regiam consequendi; quippe cum Archiduces bene multifu-
peressent, quibus & spes pro-
creandæ sobolis non deerat,
& ius ad *Hungaria* & *Bohemia*
regna præ FERDINANDO compe-
tebat. Sed omen tamen illud
a Deo, qui Reges & Principes
constituit, præter spem huma-
nam confirmatum est; cum is
duobus continuis annis amplissi-
morum regnorum Rex constitu-
tus, ipsam demum coronam
Imperialem, ringentibus licet
hostibus, retulit. Quin etiam
Guilielmo LAMORMAINI Scripto-
re, FERDINANDUS non sine me-
morabili miraculo, cœlitus fa-
cto, Imperator electus fuit (a),
dum scilicet ipsa gloriosa Dei
Mater, IOANNI SUICARDO Mo-
guntinensi Archiepiscopo se con-
spiciendam præbens, ut hunc
deligeret, monuit. *M. Imp.*
ar. 13.

XVII.

Tab.
XXV.

Sedet FEDINANDUS in folio,
ornamentis Imperialibus cum
torque aurei velleris conspicuus,
dextra sceptrum tenet, sin. glo-
bum Imperii. Adstant ad sin-
gula latera singulæ figuræ mu-
liebres, feminudæ & succinctæ:
quarum altera palmæ ramo,
gladio altera instructa, eidem
diadema Cæsarcum imponunt.
Additur epigraphe: AD. PERP.
etiam MEM. oriam ELECT. ionis
FERDIN. andi II. R. egis HVN. garia
ET. BOH. emia IN. REG. em ROM.
anorum.

In averfa effigies Cæsaris in
corona laurea, sed pectore te-

nus, ut hic supra num. XIII.
denuo sistitur, cum epigraphe:
FER. dinandus D. ei G. ratia R. o-
manorum IM. perator s. emper AV.
gustus G. ermania H. ungaria B. o-
hemia REX. Circum hanc qua-
tuor orbes sunt, fertis laureis
connexi, in quibus quatuor vir-
tutes cardinales, IVSTITIA sci-
licet, TEMPERANC (t) ia FORD
(fort) ITVDO & PRVDENTIA cum
suis attributis concluduntur. In
ambitu adscribuntur nomina a-
liarum quatuor: FIDENTIA LIBE-
RALITAS ÆQVITAS VERITAS.

Omnia huius nummi, & vel
ipsi etiam errores eius, arguunt,
eundem a privato quodam, non
rogante aut iubente, quanquam
forte permissionem dante Cæsa-
re, signatum fuisse. Atque is
forte *Christianus Maler* erat;
qui tum temporis adhuc in vi-
vis degebat. Ceterum de vir-
tutibus FERDINANDI II. singu-
larem libellum scripsit Rev. P.
Guilielmus LAMORMAINI S. J.
ab Illustr. KHEVENHILLERO de-
inde Germanice redditum, suis-
que annalibus in calce tomi XII.
suffixum. Tanto nempe virtu-
tis & sanctimonie splendore ful-
gebat Princeps incomparabilis.
M. I. au. 7. duc.

XVIII.

FERDINANDVS. II D:ei G.ra-
tia RO.manorum IM.perator s.em-
per AV.gustus GER.manie HVN.
garia BOHEM.ia REX. Proto-
me Cæsaris a fronte, exertis ma-
nibus, quarum altera sceptrum,
altera globum Imperii tenet. Ve-
stitus insuper solemniter videtur,
caputque corona laurea cinctum
est.

In

(a) Loc. cit. cap. XXVIII. p. m. 105.

FERDINANDI II. Rom. Imp. Numismata. Tab. xxv.

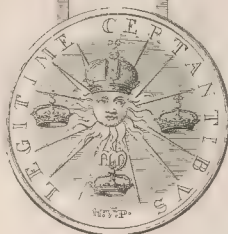
XVII.

XXIII.

XVIII.

XIX.

XXIV.

XX.

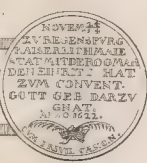
XXV.

XXI.

XXVI.

XXII.

XXVII.

Tab.
XXV.

In averſa continuantur tituli ARCHID. *ux* AVST: *ria* DVX: BVR: *gundia* MAR: *chio* MORA: *via* LVC: AC: *Sileſia* DVX: MAR. L. Hiſce ſiglis, utpote exeſis, ſignificatum dare difficile eſt. Neque titulorum ſeries ſueta ac obvia eſt; propterea, quod titulus *Marchionis Moravia* titulo *Ducis Sileſia* præponatur.

In umbone porro cernitur ſchema urbis *Viennensis*, cum ponte Danubii: ſuperne aquila biceps *Imperialis* coronata: inferne eques pileo opertus dextrorſum tendens, quem ſequitur venator cum duobus canibus.

Exiguitas notæ chronologicæ 1626. in media fere area averſæ a ſiniſtris conſpicuæ, in cauſa eſt, quod numiſma iſthoc, quod alias rudio admodum fabricæ eſt, paullo extra ordinem collocatum fuerit. Hæc enim oculos fallens, numerum anni 1620. obſicere videbatur. Continet autem memoriam venationis, a Cæſare dicto anno 1626. ipſo Saturnalium tempore, Wiennæ in foro palatii inſtitutæ (a). *M. Imp. ar. fuſ. pond. ſemunc. & ſicilic.*

XIX.

FERDINANDVS. II. ROM. *anno-*
rum IMP. *erator* SEMP. *er* AVG.
uſus. Effigies Cæſaris fere ut num. XIV. In imo ſub brachio Cæſaris dextro numerus anni 1622. legitur.

In poſtica VICTORIA alata & ſuccincta, armis inſiſtens, ſtilo in tabulam ſcribit. Pro pedibus duæ figuræ, in genua pro-
volutæ, deprecantium ad inſtar, ſe demittunt. Earum altera co-

rona radiata redimita, FRIDE-^{FERDI-}
RICI *Palatini*, de quo mox di-^{NANDUS}
cendum, perſonam ſuſtinet: al-^{II. IMP.}
tera Bohemiæ regni ſimulacrum eſt. Adſtat quoque alia figura muliebris, quæ dextra pectori admota, ſin. dictam figuram muliebrem quaſi deprimit. In medio labarum erigitur, cui aquila, Imperatoris ſymbolum, velut legionaria veterum Romanorum, inſidet. Hæc vero ſi tropæi, quod videri poſſet, vicem gerit, male collocata eſt; quandoquidem tropæa de hoſtium duntaxat manubiis, non ex armis propriis ſtatuenda ſunt. Additur denique in ambitu epi-
graphie: DEXTERA. DOMINI FECIT. VIRTUTEM. quæ ex *ſſal.* CXVII. v. 6. deſumpta eſt, ubi eadem verba bis leguntur. In exergo altera inſcriptio exeſa eſt. Denique in ſcuti, cui Rex pronus incumbit, legitur: ANNO 1620. NOVEMBRIS 8.

Elegans iſthoc, etſi non nihil detritum numiſma, memorabilis prorſus victoriæ, de FRIDERICO v. Electore *Palatino*, anno & die in averſa expreſſis, reportatæ, monumentum eſt. Is enim anno præcedenti a rebellibus Bohemis contra Divina & humana iura die IV. Novembris diademate redimitus, regnum Bohemiæ uſurpabat. Sed adventante, Ducibus MAXIMILIANO *Barvaro* atque BUQUOIO, FERDINANDI exercitu, vires eius una decreto-
ria pugna ita fractæ ſunt, ut ſi-
ga ſibi conſulere coactus, in Sileſiam primum, mox ad Electorem Brandenburgicum, ac demum in Hollandiam conſu-

gere

(a) KHEVENH. tom. X. col. 1096.

FERDINANDUS
II. IMP.

gere atque adeo regnum legitimo Domino ea die redere compulsus fuerit, quo in Ecclesia inter sacrorum solemnium ex Evangelio decantari solet: *reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.* Hinc & piissimus Imperator insignem adeo victoriam Deo T. O. M. in quem omnia sua collocaverat, totam quantam in acceptis refert, cuius auxilium manifeste adeo, ut inferius amplius dicemus, apparuit.

Quod superest, duplicem epocham, quarum prior posteriorem duobus annis superat, in uno hoc, eodemque numismate observare licet, quæ quidem diversitas eundem duobus post annis fabrefactum fuisse arguit. Hinc alter numerus ad nummum ipsum cusum, alter ad factum, quod repræsentat, historicum, referendi sunt. *M. Imp. ar. pond. sextunc.*

XX.

Adversa ut num. proxime præcedenti, dempta nota chronologica.

In averfa IUPITER gigantes, cælum expugnare ausos, fulmine feriens, deiicit & profligat, quos inter medius, retro corruens, coronam radiatam amittit. Adstant Iovi a dextris aquila, ad lævam vero *Iustitiæ* simulacrum cum gladio & bilance. Additur denique suctum Cæsaris symbolum: *LEGITIME CERTANTI* vel *CERTANTIBUS*.

Nummus hic gratulatorius ad eandem victoriam, num. præcedenti descriptam, pertinet;

quod cum ex forma adversæ, tum & præcipue ex retro cadente figura illa regia, qua infelix FRIDERICUS *Palatinus* luculenter designatur, sic satis clare colligitur. *M. Imp. ar. fuf. pond. sextunc. dempta dr.*

Tab.
XXV.

XXI.

Epigraphæ adversæ eadem est, quæ num. XVIII. demptis nonnullis litteris, ad integritatem vocabulorum spectantibus. Protome Cæsaris armata, cum paludamento, torque aurei velleris, lato & crispato collari: capite insuper laureato & ad lævam converso. In segmento brachii dextri, præter litteras G. & H. artificis haud dubie siglas, numerus anni 1622. subobscurè legitur.

ELEONORA. D:ei G:ratia R:omanorum I:mpetratrix H:ungarie B:ohemie REG. ina DV:cissa M:antua. Protome ELEONORÆ stolatæ & mundo muliebri comtæ, cum crispo focali, ad dextram respicientis.

Si numeri Arabici, in adversa parte expressi, dictum annum 1622. revera indicant, verisimile est, quod ad solemnitatem nuptiarum, cum ELEONORA, VINCENTII GONZAGÆ, Mantuæ & Montis Ferrati Ducis ex LEONORA *Medicea*, filia, ad diem IV. Februarii eiusdem anni 1622. Oeniponti multa solemnitate celebratarum, pertineat: aut etiam ad coronationem Hungaricam, eodem anno ad diem XXVI. Iul. peractam (a). Quod si vero numerum anni 1630. aut 31. referat, coronationis

a

(a) Id. tom. IX. col. 1677.

Tab.
XXV.

tionis eiusdem in Romanorum Reginam, seu Imperatricem, quæ dicto anno 1630. die VII. Novembris peracta fuit, monumentum est. Utriusque rei mentionem fecit Illustr. KHEVENHILLERUS ad hos annos. Inter cetera vero Augustissimæ sponsæ a S. R. I. Principe de EGGENBERG, Cæsaris ad hoc matrimonium Procuratore, ingentis pretii monile oblatum fuisse scribit, cui adamantina aquila biceps, inserta Cæsaris effigie, appensa fuerat (a). Eodem monili Imperatrix hic exornata videtur: aquila certe non obscure cernitur. *M. Imp. au.* 7. *duc.*

XXII.

Epigraphe adversæ duobus orbibus continetur. Prior sic habet: FERDINANDVS. II: D:ei G:ratia R:omanorum I:mp:perator S:emper A:ugustus G:ermania H:ungaria ET: B:ohemia REX. Et cetera ARCH: dux AVS: tria ET. CARINTHIE. D:ux BV:rgundia Et cetera. Altera ita sonat: ELEONORA. IMPERATRIX. G:ermania H:ungaria BO:hemia Et cetera REGINA DVCISSA. MANTVANA. Et cetera. Capita amborum pectore tenus, eodem fere habitu, quo num. præcedenti: nisi quod hic iugata & coronata fistantur. In imo parvula *Carinthia*.

Postica epigraphe destituta in area complectitur aquilam bicipitem *Imperialem*, imminente superne corona, orbi inclusam: hanc duo ordines scutorum, in orbem collocatorum, circumfistunt & exornant. In supre-

TOM. II. P. II.

(a) Tom. IX. col. 1227. ad an. 1621.

mo exteriori loco medio iuncti FERDINANDUS II. IMP. sunt clypei *Hungaria & Bohemia*, imposita corona: sequuntur hinc & illinc disposita scuta aliorum quatuor regnorum coronata, *Castilia* videlicet, *Legionis*, *Aragonie* & *Sicilie*: hæc excipiunt quatuor pariter provinciarum tesserae, pilcis Principum impositis, *Tyrolis*, *Silesie*, *Austria superioris* & *Carniole*. In interiori ordine itidem quatuor parvula: *Austria*, *Burgundia*, *Syria* atque *Carinthia*. In imo scutum, repræsentans S. VITUM Martyrem in olla, addita inscriptione Germanica: DIE. STAT S. VEIT. i. e. *Civitas S. VITI*. 1622.

Ex his ultimis verbis originem ac natales nummi colligimus. FERDINANDUS nempe post celebratas Oeniponti nuptias, per *Salisburgum Gracium*, atque inde *Viennam* rediens, per dictum quoque oppidum forte transivit, qua ei occasione præfens nummus oblatum fuit.

Illum Cl. LOCHNERUS ante nos edidit, ac duplicem *Ioachimicum* appellat: sed præterquam, quod nummus eius sit operis, ut augustioribus illis proxime accedat; exemplum quoque, in gazis aulae Vindobonensis repertum, non nisi ponderis unius unciae & semis est. Unde eum mnemonicis potius, quam usualibus accensamus. *M. Imp. ar. LOCHN. anno 1741. p. 113.*

XXIII.

Epigraphe atque effigies Cæsaris num. XIV. ferme respondent. Sed hæc armis imposita, duobus insuper ramis quercinis,

A a

in

FERDINANDUS
II. IMP.

in modum coronæ, quam *civicam* appellant, circumdata est.

In postica sol, vultus humani specie, radios spargens & corona imperiali redimitus, apparet. Additæ tres aliæ coronæ arcuatæ, triangulari forma dispositæ, quarum inferiori signum cœleste *Virgo*, in Zodiaco sextum ordine, incumbit. In imo leguntur siglæ artificis H: *ans* (IOANNES.) V: *on der P. itt.*

Insignis huius atque elegantis admodum numismatis ænigma solvere in promptu haud est. D. *Van LOON* ad solemnia coronationis Cæsareæ, de qua hic supra egimus, refert. Verum duo potissimum obstant, quominus sententiæ Viri Clarissimi hac in re accedere possimus. Alterum est, quod in adversa Cæsar triumphans sistitur cum corona laurea, ferto quercino & tropæis; novimus autem illum anno demum insequenti 1620. die VIII. Novembris primam illam victoriam præclarissimam ad Pragam in *Monte Albo* reportasse.

Alterum, quod in averfa nummi parte quatuor coronæ depictæ sint: Cæsar vero non nisi tres adeptus est, *Bohemicam* scilicet, *Hungaricam*, & *S. R. Imperii*. Accedit, quod numerus nummorum haud exiguus, ad eandem solemnitatem pertinentium, paullo supra adductus fuerit, ut vix credibile sit, his plures tum percussos fuisse. Coronæ denique, in nummis FERDINANDI expressæ, non continuo coronationem indigitant; cum id familiare atque perpe-

tuum eiusdem emblemata fuerit; & alioquin nummus etiam omnium primus, nec non num. XXVII. paullo post adducendus, ad eiusmodi celebritatem referendus esset: quod tamen aliter se habere, manifestum est.

Ad aliam itaque expositionem progredimur, & si coniecturæ dandum aliquid, illos ad solemnitates nuptiarum reponimus. Tres enim priores coronas ad FERDINANDUM spectare, satis superque ex dictis constat. Media inprimis, *Imperatoria* cum sit, alteri certe adjudicari non potest. Idem porro soli comparatur, exemplo a CAROLO V. deducto, cuius nummum cum epigraphe: *Quod in cœlis sol, hoc in terra Cæsar est*, alias vidimus (a). Quemadmodum igitur sol minora cœli lumina, atque inter hæc duodecim *signa*, quæ vocamus, *cœlestia*, suo splendore collustrat, iisque omnem, quam habere videntur, claritatem ac magnificentiam impertit; ita & Cæsar in terris, quos sua gratia ac maiestate dignatur, claritudine quadam ac præminencia afficit. Hæc claritudo ELEONORÆ *Mantuanæ*, (quæ sub coronæ schemate, ut Regina, additoque simul signo cœlesti, quod *Virginem* dicimus, ut sponsa Virgo, sic satis adposite denotari videtur) tum maxime obtigit, cum inito contractu matrimoniali, velut in illustri posita, Regina & Imperatrix, atque adeo mundi Domina declarata, inter ceteros mortales tantum eminuit, quantum inter stellas luna minores.

Nes

(a) P. I. p. 91. num. 1.

Tab.
XXV.

Nec obest, quod Cæsar in priori nummi facie corona non solum laureata, sed & *civica* coronatus, armis insuper impositus cernatur, quæ singula heroem, civiumque servatorem maximum, adsignificare videntur; cum enim hæ nuptiæ singulari solemnitate celebratæ fuerint, æquum erat, ut Imperator cum omnibus suis decoramentis, sicubi per spatium nummi exhiberi poterant, compareret. Secus enim, si in hisce peculiaris quædam significatio quærenda esset, ea etiam duobus in consequentibus, eadem, ut videtur, occasione culis, depingi oportuerat. Sed hæc interim, dum meliora ab aliis expectamus. *V. L. tom. II. p. 117.*

XXIV.

Non differt hic nummus a præcedenti, nisi modulo, & ornamentis partis adversæ; nam hæc cum num. XIX. congruit. *Id. ibid. 65 M. Imp. æ.*

XXV.

Neque etiam hic a præcedenti multum discrepat, nisi forma, quæ ovata est: & quod Imperatoris caput corona laurea destitutum sit. *Id. ibid.* § *M. Imp. ar. pond. semunc* § *1. dr.*

XXVI.

Anterior pars duas parmulas,
coronis laureis marginatas, & effi-
gies Imperatoris ac Imperatricis,
fibi invicem oppositas, cum foli-
tis eorundem titulis referentes,
exhibet. Superne incumbit col-
lumba, rostro olivæ ramum te-
nens: eiusdemque præterea ca-

Том. II. Р. II.

piti corolla imminet. Inferne ^{FERD-}
globus cernitur, ^{NANDUS} *providentia*,
aut *dominii* orbis terrarum sym-
bolum. Additur in margine
epigraphæ: EN: DANTE IEHOVA.
SIC DEINDE VIREBIT.

Posterior pars inscriptionem, vernacula novem lineis scriptam, complectitur, quæ ad genium stili lapidaris latine sic reddi poterit: *Quod felix faustumque sit: adventui Caesaris & uxoris eius comitiorum causa Ratisbonæ ad diem 14 Novembris anni 1622.* Inferius corona, immixtis duobus palmæ ramis, in decussim positis, depicta est, & in imo legitur: CVM PRIVIL: *egio* CÆS: *areo* C. N. quæ ultimæ litteræ in mendo cubare videntur; ita ut pro M. litteram N. incisam esse, existimandum sit, hincque C. *bristianus* M. *ahler*, seu rectius MALER, qui ea tempestate adhuc in vivis erat, legendum; maxime cum nummi oeconomia eiusdem ingenium omnino sapiat.

Argumentum huius nummi
 inscriptio ista satis superque in-
 dicat. In ipsis, de quibus ea
 memorat, comitiis, exaucto-
 rato FRIDERICO *Palatino*, MA-
 XIMILIANUS Bavariae Dux ad
 dignitatem Electoralem evectus
 fuit, qua de re postea nonnihil
 dicemus. *M. Imp. ar. fuf. pond.*
semunc. dempta drach.

XXVII.

Adversa eadem prorsus est
cum num. XIX.

Aversa pariter non multum
differt a num. 1. at quod hic
præcipue notandum, corona il-
la, radiis resplendet, atque nu-
A a 2   bibus

FERDI-
NANDUS
H. IMP.

bibus circumfusa est. Hoc enim satis clare probat, quod alias monuimus: nimirum FERDINANDUM familiari suo symbolo, tam in persona Cæsaris, quam Archiducis, cœlestem, quæ æternum manet, non terrestrem coronam spectasse: atque id quidem etiam ad exigentiam lemmatis, ex sacris paginis deducti: LEGITIME. CERTANTIBVS. Videtur autem hoc ipsum numisma *honorarii* vices subiisse, cum is dictis comitiis operam daret. *M. Imp. ar. pond. I. unc. 5 sicilic.*

XXVIII.

Tab.
XVI.

Antica sex scuta, in orbem collocata, & effigies sex S. R. Imperii Electorum pectore tenus & a fronte referentia, ostentat: addito septimo, icone Cæsaris conspicuo, medium locum occupante. Singulis singuli tituli adscripti sunt, Electoresque status Ecclesiastici dextrum, reliqui tres sinistrum latus tenent: circum Imperatorem solito more hæc leguntur: FERDINANDUS II. ROMANORUM IMPERATOR. Reliqui hoc ordine procedunt:

I. IOANNES SVICBARDUS. D. G. AR. CHIEPISCOPUS MOGUNTINUS.

II. FERDINANDUS DEI GRATIA S. ANCTÆ COLONIENSIS.

III. PHILIPPUS CHR. ISTOPHORUS S. ANCTÆ TREVIRENSIS.

IV. MAXIMILIANUS D. G. ELECTOR PALATINUS.

V. IOHANNES GEORGIIUS ELECTOR SAXONIAE.

VI. GEORGIIUS WILHELMUS ELECTOR BRANDENBURGICUS. Ad-

ditur in ambitu epigraphe: IMPERII VIGEANT ROMANI IOVA (forte pro *viva*) COLUMNÆ (loco *columina*).

Tab.
XXVI.

In averfa aquilam bicipitem coronatam, & pectore parmulam *Burgundo-Austriacam* gestantem, septem circumstant Electorum clypei, hisque singulis adscripta sunt in schedulis nomina: MOGVNTINVS, COLONIENSIS, TREVIRENSIS, BOHEMICVS, PALATINVS SAXONICVS, BRANDENBURGICVS. Additur infra aquilam: CVM PRIVILEGIO CÆS. ARCO: & in imo conspiciuntur siglæ C. & M. quæ *Christianum* MALER, artificem Norimbergensem, denotant.

Cusus fuit hic nummus intra annos 1623. vel 1624. Priori quippe anno, exauctorato FRIDERICO PALATINO, Cæsar in comitiis, Ratisbonæ habitis, præsentibus Electoribus, ad diem XXV. Februarii Septemviralem dignitatem MAXIMILIANO BAVARO solemniter contulit. Posteriori vero æra idem MAXIMILIANUS, cuius nomen protome & insignia in nummo expressa sunt, die 30. Iunii in collegium Electorale fuit introductus: & ab eodem novo Electore Moguntinus iusiurandum recepit. Ultra annum 1626. gratulatorius hic nummus iconicus certe referri nequit; illa enim ætate IOANNES SUICHARDUS Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopus & primarius Elector die XVII. Septembris fatis iam cesserat. *M. Imp. ar. deau. pond. semunc.*

FERDINANDI II. Rom. Imp. Numismata et unciales. Tab. XXXVI.

Nummi Unciales.

Nummi Iconici.

XXXIII.

Peter Mayer fecit

XXIX.

FERDINANDUS II. DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS GERMANIAE HUNGARIAE BOHEMIAE REX. ELEONORA IMPERATRIX GERMANIAE HUNGARIE BOHEMIAE REGINA. - Effigies amborum iugatae, fere ut supra num. XXII. sed hic Imperatoris caput laureatum est, & Imperatrix diadema, gemmis & margaritis insigni, gestare videtur.

Postica schema urbis *Wienne* ex ea parte, qua eam brachium Danubii alluit, ostendit. Superne duo genii cum encarpis, bicipitem tenent aquilam, cum parmula *Austria* in pectore. In imo autem annus æræ Christianæ MDCXXVII.

Qua occasione hic nummus prodierit, incertum nobis est. Videtur tamen devotionis gratulationisque monumentum, cum Cæsar ad comitia *Pragam* profectus, coniugem ELEONORAM, nec non & FERDINANDUM ERNESTUM filium, hoc anno in Reginam & Regem Bohemiae coronari fecit. Qua de re plura apud sæpe laudatum Illustr. KHEVENHILLERUM (a).
M. Imp. ar. pond. semunc.

XXX.

Adversa imaginem B. Virginis exhibet, lunæ impositam, atque Divinum Pusionem in ulnis tenentem, a quo FERDINANDUS, ad latus dextrum in genua provolutus, coronam Bohemicam recipit. In imo iacet corona imperialis. In ambitu legitur epigraphe: SVB TVVM. PRÆSIDIVM. quæ verba initium

sunt antiphonæ, ab Ecclesia Romana Litaniis Lauretanis subiungi solitæ: additur nota chronologica 1628. 25. APR. *ilic*.

In averſa dux acies, ad prælium paratæ, & in recessu nonnulla ædificia cernuntur, quibus Cl. KOEHLERUS templum & monasterium, de quibus mox dicemus, designari censet. Superius in margine legitur titulus: S. MARIA. DE. VICTORIA. & in exergo: VICTORIA. A. FERDINANDO II. PARTA. PRAGÆ VIII. NOV. *embriis* MDCXX.

Est hoc numisma non modo mnemonicum victoriæ de FRIDERICO *Palatino*, anno 1620. uti superius iam innuimus, reportatæ: sed & templi ac monasterii, quod FERDINANDUS grati adversus Deum ac Beatissimam eius matrem, animi ergo, sub titulo MARIE DE VICTORIA eodem in loco, *Monte* scilicet *Albo* postea ædificari iussit, ubi Bohemici Ordines prædicto FRIDERICO prius sacramento fidelitatis perfide se iunxerant, præliumque postea commissum fuit. Huius porro templi FERDINANDUS, anno & die in adversa notatis, primum lapidem posuit, indito eidem præſenti nummo (b).

Prælium hoc, & inde enatam Cæsari victoriam pluribus describit laudatus KOEHLERUS, unde ad necessariam nummi illustrationem decerpere lubet, quod is ex certo auctore hunc fere in modum referre non dubitavit: Miserat PAULUS V. Pontifex per Rev. P. DOMINICUM *Carmelitam* MAXIMILIANO, Bavaricæ Duci, gladium consecra-

A a 3

tum

(a) Tom. x. col. 1414.

(b) Id tom. ix. col. 1150. & tom. xi. col. 279.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

tum, quo in bello contra Bohemos uteretur. Ille ergo Ducem ea in expeditione comitatus, *Strackovvizi* in hospitio inter res frivolas & abiectas sculpturam vidit, nativitatem Servatoris representantem. Hæc nonnisi semipedalis altitudine, latitudine vero unius pedis, imagines pueri Iesu, B. Virginis, S. Iosephi, duorumque pastorum complectebatur. Animadverso autem, hisce figuris oculos esse erasos, rei indignitate commotus, imaginem magnam cum veneratione secum sumptam, deliberantique deinde consilio bellico, num manus cum hoste conferendæ forent, magno cum zelo intulit: Duces cohortatus, ut ignominiam, Deiparæ a Calvinistis illatam, pleni fiducia ac spe victoriæ, præpotenti eius intercessione obtinendæ, hostes magnis animis adgressi, vindicarent. Eandem postea imaginem etiam inter legiones, in aciem collocatas, circumtulit; prolixè admonendo, fortiter pugnarent adversus eos, qui imaginem Beatissimæ Virginis tantis iniuriis affecissent. Postquam ergo feliciter pugnatum esset, sæpe dicta imago perpulchre exornata, a MAXIMILIANO Romam missa, anno 1622. die VIII. Maii in templum, Deiparæ sub titulo MARIÆ DE VICTORIA noviter constructum, illata, atque aræ cuidam imposita, a Cæsare quoque aurea corona donata fuit. Idem templum signa militaria, in eodem prælio hosti

crepta, exornant. Hæc fere Cl. KOEHLERUS ex libro, *Gloria Bellica MAXIMILIANI ab Universitate Ingolstadiensi libris xv. adumbrata*, inscripto, atque ibidem anno 1623. in forma quadruplicata impresso, ubi hæc a laudato P. DOMINICO Carmelita lib. ix. cap. v. referuntur. (a).

Tab.
XXVI.

Quod igitur Romæ fecerat Summus Pontifex, hoc piissimus Cæsar grati animi causa imitatus est in Bohemia. Et erat sane, unde Deo cumprimis, deinde & Beatissimæ Virginis apud Deum precibus, præclaram adeo victoriam, uti faciebat, totam quantam gratus adscriberet; tam evidens nempe erat illa præsentis Numinis argumentum. *Pugnatum est enim*, inquit R. P. LAMORMAINI, *iniquissimo loco; hostis albi montis ipsum verticem insederat; Cæsareani adversum montem scandere, fatigati hostem debuerunt invadere, aut excipere. Tamen, quod nec hostes timebant, & Cæsareani vix sperare audebant, ope Numinis penes hos stetit victoria, & ea nobilissima; Deo scilicet Cæsarem tuente ac protegente. M. Imp. ar. pond. 2. dr. & KOEHL. P. I. p. 313.*

XXXI.

Adversa ut num. XXIX. nisi quod hic Cæsar capite nudo compareat, & in imo incisus sit annus æræ vulgaris 1630. Epigraphe sic habet: FERDINANDVS. II. D. ei G. ratia R. omanorum I. mperator s. emper A. agustus

(a) Addit idem le Mercure Francois tom. VIII. p. 397.

Tab. XXVI. *stus G.ermania H.ungaria B.obemia. REX. S. (forte Serenissimus) A.rchidux AVST.ria ELEONORA D.ei G.ratia R.omanorum I.mperatrix G.ermania H.ungaria BO.hemia REG.ina D.ucissa MANT.ue.*

Aversa cum citato nummo pariter congruit: nisi quod superne aquila biceps hic sit coronata: genii vero, illam sustinentes, encarpis careant, & in segmento legatur: VIENNA AVSTRIÆ: MDCXXX.

Hocanno, in utraque nummi facie notato, Cæsar comitia Ratisbonæ habuit, quibus finitis, die VII. NOV. coniugem suam ELEONORAM MANTUANAM coronari fecit. Hinc nummus recens coronatæ Imperatricis honoribus a civitate Wiennensi datus videtur; haud secus ac ille, quem paullo supra ob coronationem Bohemicam oblatum fuisset coniecimus: cumque ambo coronationis eiusdem epochis tam accurate congruant, alter ab altero lucem accipit, ac coniecturæ firmantur. *M. Imp. ar. pond. semunc.*

XXXII.

Non multum differt hic nummus ab eo, quem num. XXVIII. exposuimus: imagines tamen cum Cæsaris, qui medium iterum locum cum solidis titulis: FERDINAND. us II. DEI GRATIA R.omanorum I.mperator, tenet, quam Electorum, situ obliquo sistuntur, qui hoc ordine procedunt:

I. ANSEL. mus CASI. mirus DEI G.ratia A.rchi E.piscopus M.oguntinus A.rchi C.ancellarius per Germaniam.

II. PHILIPPUS CHRIS. TOPH. rus DEI G.ratia A.rchi EP. iscopus T.revirensis A.rchi C.ancellarius per Galliam.

III. FERDINANDUS DEI G.ratia A.rchi EP. iscopus C.olonienfis A.rchi C.ancellarius per Italiam.

Hi ex Ordine Ecclesiastico, dextrum faciei latus obvertentes, ad dextram quoque locati sunt: reliqui tres Ordinis, quod aiunt, secularis, ad lævam collocati, atque dextrorsum conversi, omnes, uti & præcedentes, inopertis capitibus, hunc ordinem tenent:

IV. MAXIMILIANUS DEI GRATIA C.omes P.alatinus R.heni D.ux B.avaria A.rchi D.apifer.

V. IOH.annes GEORG. ius DEI GRATIA D.ux S.axonia A.rchi M.areshallus.

VI. GEORG. ius WIL. helmus DEI GRATIA M.archio B.randenburgicus A.rchi C.amerarius.

Postica septem orbes complectitur, quibus impressa sunt Cæsaris & sex Electorum scuta; illud, in medio positum, circumdat numerus anni 1630. præfertque aquilam Imperii bicipitem coronatam cum gladio & sceptro, superimpositis literis R & I, quæ, congruenter ad reliquas siglas, R.omanorum I.mperator aut Romanorum Imperatoris, sub intelligendo insigne, interpretandæ.

Sex reliquis aversæ partis parvulis, in orbem collocatis, impositi sunt singulis pilei Ducales, nec non & sigla una, intra tres stellas, triangulum efformantes, sita: sed ordine præpostero; cum Ecclesiastici præter

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

ter morem & consuetudinem ad
lævam locati sint. Sunt autem
hæ: *Moguntinus*, *Trevirensis*,
Coloniensis, *Palatinus*, *Saxo* &
Brandenburgicus, aut si mavis:
Moguntinum, *Trevirense* &c.
insigne, & sic de reliquis.

MAXIMILIANUS, Bavarix
Dux, *Palatinus Elector* hic au-
dit, non *Bavaricus*, ut hodie;
quia tum in omnia FRIDERICI
iura immisus fuerat, etsi adhi-
bita moderatione, de qua PIA-
a SECIUS apud STRUVIUM (a): *In*
ultima sua declaratione Imperator
apponi iusserat: quod filiorum ac
fratris FRIDERICI & Principis
Neoburgici, aliorumque eius
agnatorum ius ad Electoratam &
ditiones Palatinatus, in conven-
tu, proxime ad hoc instituendo,
amica compositione, vel si hæc non
succederet, iudiciario processu,
adhibito Electorali collegio, ac
aliis iudicibus, non suspectis, in-
tra certum tempus definiendum es-
set, ac possessio Electoratus, Du-
ci Bavaria data, illis praeiudica-
re non deberet.

Quod ad nummi argumen-
tum attinet, Cæsar hoc anno
1630. in postica nummi expref-
so, conventum Electorum Ra-
tisbonam indixerat, ad quem
ipse IX. Iulii accessit: ubi de
pace cum Gallix & Suecix Re-
gibus, Germanix perniciem mi-
nitantibus, ineunda, nec non
de imminuendo numero copia-
rum Cæsarearum, Germanix
provinciis, ob neglectum di-
sciplinæ militaris gravium, at-
que submovendo ab exercitus
præfectura WALLENSTEINIO, a-

ctum est. Horum prius frustra
tentatum; at exauctorato cum
bona Cæsaris voluntate WAL-
LENSTEINIO, TILLIUS subroga-
tur, deinde & Cæsar legiones
quasdam, pernicioso cuiusdam
e suis consilio, sacramento sol-
vit (b).

Huius ergo conventus caus-
sa præsens numisma a privato
quodam, non sine notabili com-
misso errore, fabrefactum fuis-
se videtur; ad imitationem eo-
rum, qui simili occasione tem-
poribus RUDOLPHI II. & MA-
THIÆ, imo & ipsius FERDINAN-
DI II. quod citato num. XXVIII.
vidimus, a *Christiano Maler* ex-
latore confecti sunt.

NUMMI ICONICI.

XXXIII.

Epigraphe Cæsaris fere ut num.
XVIII. a fronte, capite nudo,
corpore armato, & paludamen-
to, veterum more, circumdu-
cto, cum torque aurei velleris,
focali crispo & orbiculari.

ELEONORA. IMP. *eratrix*
GERM. *ania* HVNG. *arie* BOHEM.
ie REGIN. a MANT. *ue* DVCISSA.
Protome Augustæ, stolatæ, u-
nionibus & mundo muliebri in-
signiter comtæ.

Elegans hoc numisma forte
pro congiariis deserviebat, qui-
bus Cæsar & Imperatrix bene
de se meritos remunerabant:
aut certè occasione nuptiarum,
aut alterius insignis solemnitis,
signatum fuit. Verum si pon-
dus, huius saltem exempli, in
gasis aulæ Vindobonensis exi-
stentis, consideres, pro congia-
rio

(a) Corp. hist. Ger. per. x. sect. x. §. xx. pag.
2081. in not. num. 9.

(b) Id. loc. cit. §. XXXVII. ANDRIAN. epoch.
Austr. ad. h. an.

Tab.
XXVI.

rio certe aliquanto tenuius erat; illud enim ibi non nisi bracteatum, aut bracteo saltem proxime accedens, adservatur. *M. Imp. ar. pond. semunc & T. H.*

XXXIV.

Eadem fere epigraphæ: littera tamen R. figla initialis nominis REX, desideratur, additurque in fine AR. *chidux av. stria*. Protome Cæsaris fere ut num. XIV. sed dextrorsum versa, ambiente eandem corona laurea. In imo legimus C VM PRIVI legio C: *asareo*, & post intervallum *chri- stianus m aler*, nomen videlicet cælatoris. Hæc in ovali figura; in peripheria vero: AMORE FIDÆQUE PATERNA.

Epigraphæ posterioris partis præcedenti pariter respondet, vocibus tamen decurtatis. Protome ELEONORÆ, pulchre comtæ, cum focali denticulato, capite coronato, pariter dextrorsum respiciente. Scriptura in margine ita est exoleta, ut eius sensum eruere amplius non liceat; unde & de eius ætate non habemus, quod dicamus. Id unum ex subscriptione partis aversæ satis constat, illum studio hominis privati, non iussu Cæsaris vulgatum fuisse, atque tanto minoris faciendum. *M. Imp. pl.*

XXXV.

Epigraphæ eadem fere, quæ in præcedentibus duobus nummis: adduntur tamen in fine siglæ D & S, quæ *Dux Silesiæ* interpretandæ videntur, & in ergo numerus anni 1624. Imago Cæsaris ad medium corpus,

TOM. II. P. II.

(a) Ad num. v. tab. XXI.

quod cataphractum est, & tor- que aurei velleris ornatum. Scēptum præterea gerit, & pro more seculi collare crispatum: capite laureato ad lævam converso.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

In postica ambo eius fratres, tum adhuc in vivis existentes, sistuntur: LEOPOLDUS nimirum & CAROLUS *Posthumus*, de quibus superius actum est. Comparant autem obversis vultibus, atque eodem ferme, quo Imperator habitu, dempto sceptro & corona laurea. Singuli porro scutum penes se habent: alter gentilitium, sed detritum, alter Ordinis Teutonici, de quo pariter alibi dictum est. CAROLUS præterea tesseram Ordinis aurei velleris gestat, qua tamen unquam honoratum fuisse, nusquam legimus. Nec dicas ea sub imagine LEOPOLDUM repræsentari; nam huic coniecturæ scutum, quod quisque manu attrectat, contradicit. Præterea superius iam observatum est (a): LEOPOLDUM aureo vel- lere ante annum 1628. condecoratum haud fuisse. Epigraphæ ita detrita est, ut præter utriusque nomen, cetera aliquanto obscurius cernantur.

a

Ex his non difficulter intelligitur quid de nummo pleno errorum statuendum sit. Videtur tamen eidem occasionem dedisse, partitionem provinciarum *Superioris Austria*, anno præcedenti 1632. inter tres fratres, hoc in nummo repræsentatos, factæ: qua de re sermo recurret ad num. XLI. *M. Imp. ex plumbo iam rubiginoso.*

Bb

Num-

FERDI-
NANDUS
R. IMP.

NUMMI UNCIALES.

XXXVI.

FERDINANDVS. D: ei G: ratia
ARCHIDVX. AVSTRIÆ. Proto-
me FERDINANDI fere ut num.
præcedenti, sed hic pileo Ar-
chiducum tectus, atque fini-
stra capulum gladii prehensens,
fistitur. Collare præterea pla-
num est, & aureum vellus non
a torque, sed tænia dependet.

Sequuntur in averſa reliqui
tituli: DVX. BVRGVNDIÆ STYRIÆ.
z: (*cetera*) I. 6. O. 9. Scutum
maius in orbe, quem torques
aurei velleris format, & pileus
Archiducalis supra quasi clau-
dit: divisum est in septem areo-
las, quibus continentur totidem
regnorum & provinciarum sym-
bola hoc ordine: *Hungaria, Bo-
hemia, Austria, Burgundia, Ca-
rinthia, Carniole*, & in trique-
tra *Goritia*: omnibus in medio
superimposita parmula *Styria*.

Rariores sunt FERDINANDI
unciales, qui ante annum 1620.
cusi fuerunt; ab hoc vero tem-
pore, & subsequitis annis, ma-
gno numero comparent, quos
ordine suo producemus.

De iis, qui cusi sunt, ante-
quam Archidux regias coronas
adeptus fuit, id est, ante an-
num 1617. tres reperimus. Pri-
mum, cuius eclypon hic exhi-
bemus, de anno 1609. Al-
terum, cuius exemplum pari-
ter in scriniis nostris asservamus,
cum æra Christiana 1614. Sed
quoniam ambo hi typi vix ac ne
vix quidem inter se differunt, ab
iterata eius delineatione consulto
abstinemus. Tertium denique
sub-

subministrat Cl. MELLENIUS,
mox producendum, anni 1616.
M. S. B. ar.

Tab.
XXVI.

XXXVII.

Adversa præcedenti fere fi-
milis: nisi quod hic focale cri-
spatum, & vellus aureum non
a tænia dependet, sed torques
Ordinis supra pectus comparet.

In averſa torques aurei vel-
leris non est in orbem convo-
lutus, sed scuto, quod cingit,
contiguum. Idem pileo Archi-
ducali tegitur. Tum vero sep-
tem areolis, in scuto signatis,
superimposita parmula non *Sty-
ria*, ut in præcedenti, sed *Ca-
rinthia*. In averſa æra Christia-
na legitur 1616.

Uncialis hic Carinthiacus est,
a FERDINANDO pariter adhuc Ar-
chiduce cusus: De titulo *Archi-
dux Carinthia*, quem hic, & in
sequentibus nonnullis gerit, alibi
a nobis dictum est. MELLENIUS.
p. III.

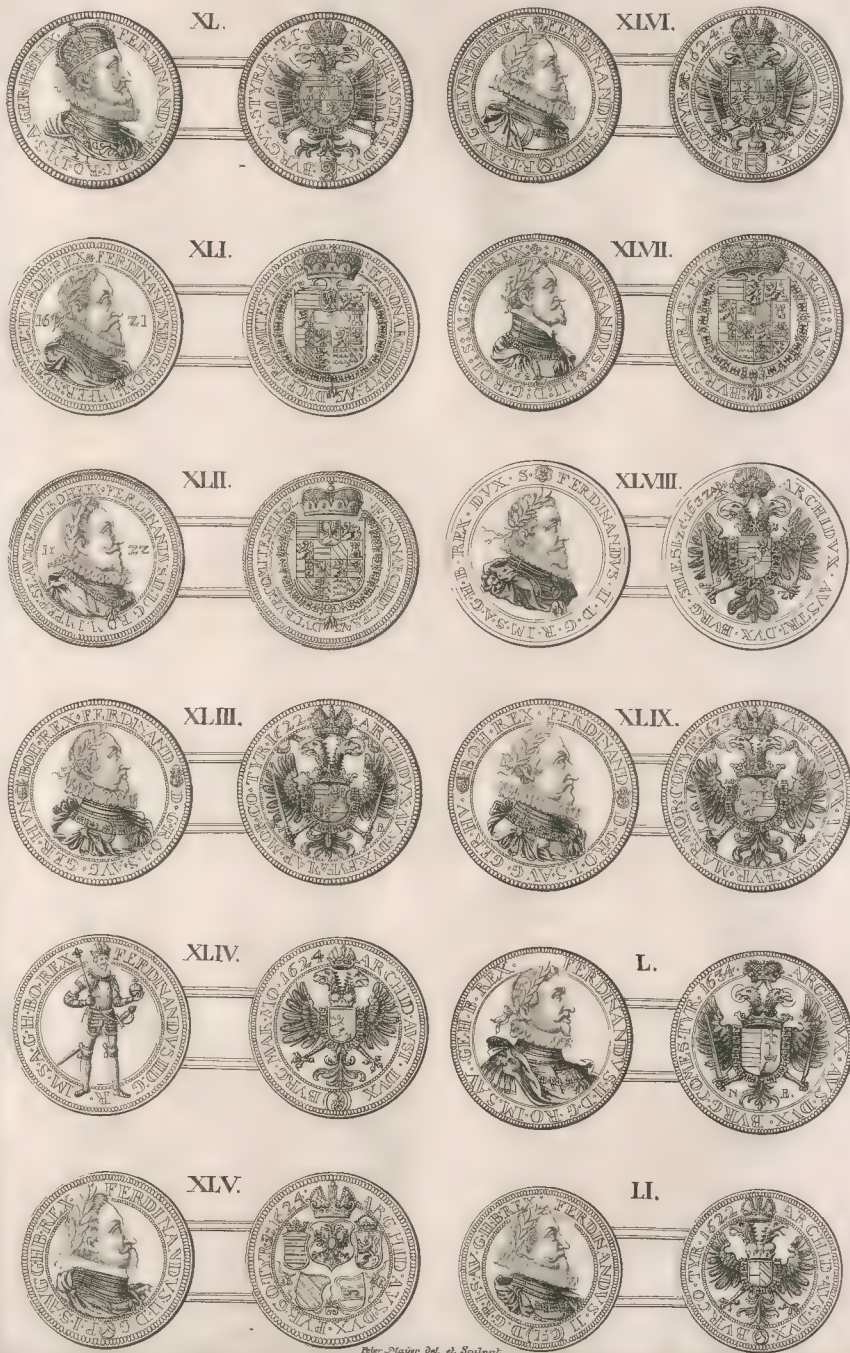
XXXVIII.

Epigraphe num. XVIII. re-
spondet. Protome FERDINAN-
DI armata cum tænia, ut vi-
detur, aurei velleris: crispo col-
lari, & corona clausa Imperia-
li in capite, ad lævam conver-
so.

In postica sequuntur tituli re-
liqui: ARCHIDUX AVSTRIÆ.
CARINTHIÆ. DVX BVRGVN. diæ
EC. (*cetera*) 1620. Clypeus
maior in pectore aquilæ *Impe-
rialis* coronatæ, aurei velleris
torque cinctus, non differt ab
unciali MATHIÆ Imp. quem an-
no 1616. cusum superius num.

XLIII.

FERDINANDI II. Rom. Imp. Nummi Unciales. Tab. XXVII.

Peter Mayen Del. et Sculpit.

Tab.
XXVI.

XLIII. tab. XVII. exposuimus: nisi quod loco parmulae *Burgundo - Austriacae*, quæ ibi *Imperiali* aquilæ ensiferæ sceptrigeræque substat, hic *Carinthiae* tessera, Ducali pileo tecta, conspicua sit; quæ nummum in hac provincia cusum fuisse ostendit. *M. S. B. ar.*

2 Alium huic fere similem typum edidit Cl. MELLENIUS, (a) eodem anno cusum: nisi quod æra Christiana non in summitate averfæ, sed in segmento averfæ scripta legatur, tum vero in imo posticæ partis, loco parmulae *Carinthiacae*, cernatur *Styriacae*, pariter pileo Ducali tecta.

XXXIX.

Præfens *Ioachimicus* a superiori in hisce potissimum differt: in averfâ Imperator coronæ loco lauream gestat: aureum velus, magis conspicuum, a torquæ dependet: & in imo cantherius, monetarii aut officinæ signum, cernitur. In averfâ post titulum: DVX: BVRGUNDIA, sequitur CO. MES TYR. OLIS ZC. 1620. & in segmento parmulae tesseras *Burgundo - Austriacas* refert; quæ nummum in Austria produisse arguit.

Primus in hac collectione uncialis est, in quo FERDINANDUS Cæsar laureatus comparet. Neque etiam credibile est, anno 1619. quo is ad summum Imperii fastigium evectus fuit, similem quemdam signatum fuisse; cum eo tempore, uti alias observavimus, nota chronologica præverti solet; ut nummum novitatis speciem diu retineant. *M. S. B. & S. PETRI. ar.*

TOM. II. P. II.

(a) Syllog. numm. unc. p. 114.

XL.

Antica fere ut num. XXXVIII. sed in segmento adscribitur numerus anni 1621. Postica ut num. præcedenti: excipe, quod clypeus hic magis sit orbiculatus, & in imo parmula *Bohemica*, ubi & nummus prodit; cernatur. *M. S. B. ar.*

Hoc ipso anno 1621. cusus est uncialis in *Carinthia*, qui æram Christianam quoque habet in averfâ: sed non in segmento, verum in epigraphe supra coronam. In imo averfæ conspicitur parmula *Carinthia*, loco *Bohemiae*: & per oscitantiam chalcographi in epigraphe huius partis scriptum legitur: ARCHIDUX AVSTRIA ET CARINTHIA. DVX. BVRGVN. DIA ZC. pro *Austria & Carinthia*. Nummum adservamus in scriniis nostris: sed ab eius delineatione abstinemus; quia umbo averfæ partis attritus & oblitteratus est.

Alius denique hoc ipso anno, huic nostro persimilis, prodit, cum eo solummodo discrimine: quod in averfâ legamus AVSTRI, incomplete videlicet, pro AVSTRIÆ; ac in formula & cetera littera C omissa sit. Postremo nota chronologica, quam hic in averfâ legimus, in altero illo inscriptioni averfæ subiicitur, sicutamen, ut in medio exurgente corona Cæsarea, atque partem marginis, ut in nummo hic depicto, occupante, dividatur.

XLI. XLII.

Averfæ utriusque huius nummi cum num. XXXIX. fere

Bb 2

con-

FERDINANDUS
II. IMP.
Tab.
XXVII.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

conspirant, nisi quod nota chronologica in umbone, in altero quidem numerus anni 1621. & in altero 1622. legatur.

In postica vero sequuntur huiusmodi tituli: NEC NON ARCHIDUCES AVSTRIÆ DVC. ES BVRGUNDIÆ COMITES. TIROL: IS. Scutum maius, pileo Archiducali opertum, & torque aurei velleris cinctum, quo continentur quindecim areæ cum insignibus, puta: *Hungaria, Bohemia, Legionis, Austria, Burgundia, & Castelle*: his in medio incumbit parmula *Tyrolensis*. Reliqua symbola ita procedunt. *Carinthia, Carniole, Habsburgi, Goritiae, Vinidorum Marchiae, Sueviae, Wirtenbergiae & Alsatie*.

Et si hi duo *thaleri* sibi invicem ita convenient, ut, excepta nota temporis, ovum ovo haud facile ita simile sit: visum tamen est utrumque hic exhibere, ob elegantiam & raritatem eorumdem: quod utrumque, de posteriori saltem,

■ Cl. KOEHLERUS testatur (a).

Sunt autem communi Archiducum, qui tum superstites erant, puta ALBERTI, in Belgio tum degentis, LEOPOLDI Episcopi Argentinensis & Pataviensis, CAROLI Posthumii ac demum ipsius Imperatoris, nomine cusi, haud secus, ac plures eiusmodi superius inter unciales LEOPOLDI V. vidimus (b); unde repeti possunt ibidem dicta. Hic tamen obiter adhuc notamus, Illustr. KHEVENHILLERUM æque ac R. P. HANSZLIUM, cuius verba num XII. pag.

(a) Nummophyl. Burckhard. P. II. Vol. I. p. 10.

163. retulimus, perfectionem huius negotii ad annum demum 1625. consignare (c), quare antea nonnihil dubitabamus. *M. S. B. & S. P. ar.*

Tab.
XXVII.

c

XLIII.

Eadem adversa, sed hic in epigraphe insertæ sunt binæ parmulae regni *Hungariae*.

In postica aquila biceps *Imperii* coronata cum sceptro & gladio, pectore gerens clypeum coronatum, & torque aurei velleris cinctum, cui sola *Hungaria & Bohemia* insignia repetita sunt impressa: his vero in medio incumbit parmula *Burgundo-Austriaca*. Ad pedes aquilæ cernuntur siglæ *Kremnitz, Banja*, nota officinæ monetariæ in regno Hungariæ signa. In epigraphe porro adversæ præter annum Christi 1622 additus est titulus: *MAR. chio MOR. avia*, qui in præcedentibus uncialibus necdum comparuit. *M. S. B. ar.*

XLIV.

Epigraphe adversæ a superioribus pariter nihil fere differt: at Cæsar integra figura in pedes erectus, armatus, coronatus & gladio præcinctus, obverso vultu, dextra sceptrum, sinistra globum crucigerum sustinet.

In postica continuantur tituli: ARCHID. AUSTRIÆ DVC. BURGUNDIÆ MAR. chio MOR. avia. 1624. Aquila biceps *Imperialis* coronata, scutum, Ducali pileo tectum, & torque aurei velleris cinctum, pectore gerens, cui

im-

(b) Tab. XXI. & XXII. a num. VII. ad XII. itemque ad num. XV.

(c) Tom. X. col. 719.

Tab.
XXVII.

impressus est leo *Bohemicus*, cuius figura in imo denuo repetitur. *M. S. B. ar. MELL. p. 116.*

In Museo *Buoliano* reperitur prorsus similis *Bohemicus* nummus, sed anno præcedenti 1623. quod in adversa eius notatur, percussus, nec non & alius de anno 1625. Nos præterea similem tenemus de an. 1625. & 26. sed ab horum delineatione consulto abstinemus.

XLV.

Adversa cum num. xxxix. denuo respondet. Epigraphe averſæ cum eodem pariter convenit, excepta nota chronologica, quæ est 1624. Quinio scutorum tribus interſtincta igniariis, ex torque aurei velleris defumptis. In medio comparet aquila *Imperialis* biceps, scutum pectore gerens, superimposito diademate: ad dextram & sinistram palmulæ coronatæ, hinc *Hungaria*, illinc *Bohemia* symbola referentes: binæ inferiores *Burgundia* & *Austria* tesseræ exhibent.

Insignis hic binio, seu *Imperialis* duarum unciarum, in Austria cufus videtur; ob figuræ officinæ, quod in alio Austriaco citato num. videndum, atque num. mox sequenti recurrit. *M. S. B. ar. pond. 2. unc.*

Similem edidit MELLENIUS (a), sed ibi leo *Bohemicus* luculentius quam in nostro (ubi siquidem capite pedibusque anterioribus mutilatus apparet) expressus est.

XLVI.

Utraque nummi facies num.

xxxix. respondet: nisi quod hic *FERDINANDUS II. IMP.* æram Christianam 1624. referrat, & in imo palmula non *Carinthia*, sed iunctas, *Burgundo-Austriacas* tesseræ, imposito Ducum pileo, exhibeat.

Hac forma nummaria signati quoque sunt nummi duarum unciarum, quarum exemplum penes nos est. MELLENIUS quoque non abſimilem pag. 120. edidit, sed de anno 1630. Eundem quoque typum vidimus in sæpe laudato Monasterio S. PETRI, at de anno 1632. *M. BUOL. & S. B. ar. pond. 1. unc. nec non & 2. unc.*

XLVII.

Huius nummi pars utraque cum num. xli. convenit, in adversa tamen nota chronologica 1624. in segmento brachii dextri legitur, & in averſa tituli hoc modo fluunt: ARCHI: dux AVST: riæ DVX: BVR: gundia STYRIÆ: ETC cetera. Hinc & in capite scuti panthera *Styria* in medio ac honoratiori loco exhibetur. *M. S. P. ar.*

Alius huic, excepta nota chronologica, quæ annum 1628. refert, per omnia similem, sed elegantioris adhuc fabricæ extat in *M. S. B.*

XLVIII.

Nihil differt epigraphe huius nummi a proxime præcedentibus: additur tamen in fine DVX. s. *Silesia*, quæ vox in epigraphe partis averſæ repetita *SILESI. a. ZC. (& cetera)* 1632. uncialem hunc *Silesiacum* Nummophilis gratiorem reddit: quam illa non nisi a genio monetarii,

B b 3

nectarii,

(a) Syllog. num. unc. p. 118.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

netarii, vel a commutatione typorum nummariorum profecta videatur. Cetera cum num. XLIII. conspirant: excepto quod in imo umbonis hinc inde siglae I & Z legantur, quae de officinae loco, aut nomine monetarii interpretandae videntur: DEWERD. p. 165.

XLIX.

Præcedenti haud absimilis: sed hic maioris est moduli, ac sine dubio in Hungaria cusus anno 1633. siquidem duae parvulae in epigraphe adversae partis sunt insertae, altera tæniis *Hungaricas* cum cruce Patriarchali, altera iconem Deiparae Virginis continens, fere ut num. XLIII. In eadem epigraphe titulus *Ducis Silesiae*. ut par erat, hic ommissus est. *M. S. B. ar. deaur.*

L.

Utriusque huius nummi pagina num. XLIII. fere respondet, ommissis in ambitu scutis illis *Hungaricis* minoribus: & in aversa aquila biceps. scutum gerit, a summo bipartitum, tæniis *Hungaricis* & eiusdem regni cruce Patriarchali exaratum. Cusus est præterea anno 1634. & in imo arex siglae N. *agi B. ania*, locum officinae monetariae denotant. MELL. p. 122.

LI.

Epigraphe utriusque partis, nec non & effigies Caesaris cum num. XXXIX. convenit. At in imo adversae numerus Arabicus 150. observatur.

In postica aquila biceps *Imperialis* pectore gerit parvulam *Burgundo-Austriacam*, torque aurei velleris cinctam, imposito eidem galero Archiducali. In imo recurrit cantherius, monetarii aut officinae *Austriacae* signum. Additur denique nota chronologica 1622.

Moneta haec egregium monumentum est eius calamitosi reipublicae status, quo invalescente apud Germanos moneta minuta, ac cupro supra modum mixta, *Ioachimicorum* ac florenorum valor, malis æruscatorum artibus, immensum quantum augebatur; ita quidem, ut uncialis, qui anno 1582. sexaginta octo, & anno 1619. centum & octo crucigeris adhuc aestimabatur, ad annum usque 1622. valore ita crederet, ut a mense Februario ad diem xv. Martii decem florenis monetæ minutæ, seu sexcentis crucigeris commutaretur. Minuebatur quidem deinde hæc aestimatio ad tres florenos & quindecim crucigeros. At eadem mox iterum ita aucta fuit, ut *Imperialis* mense Octobri eiusdem anni, quinque florenis, seu trecentis omnino crucigeris valeret (a). Cum ergo præsens nummus medietatem *Imperialis*, seu *Ioachimici* conficiat: recte numerum 150. totidem nempe crucigerorum notam præfert; atque adeo mense Octobri dicti anni 1622. cusus fuit. Hæc enim mala Imperium Romanum universum, tum vero præcipue etiam regna & provincias FERDINANDI hereditarias inunda-

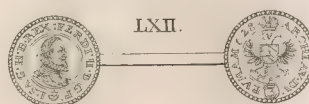
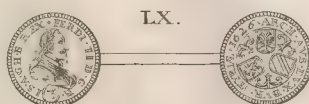
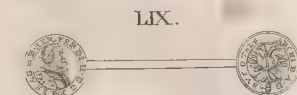
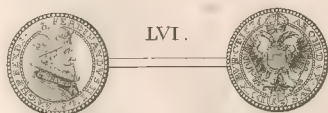
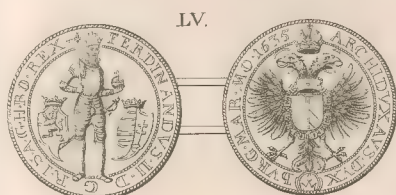
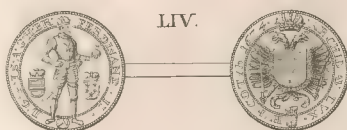
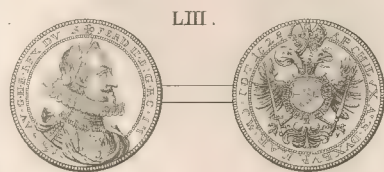
bant,

(a) Vid. GOLDASTI. Catholicon rei monetariae, in cuius calce singularis de valore mo-

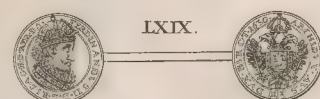
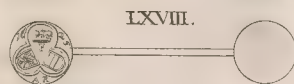
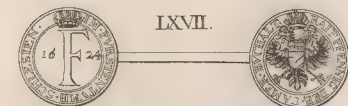
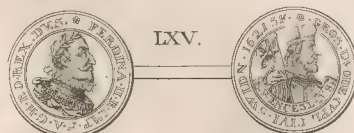
netarum, huius temporis, tabula rependienda.

FERDINANDI II. Rom. Imp. Nummi aurei et monetae. Tab. XXVIII.

Nummi in auro.

Monetae Silesiaca.

Monetae.

Peter Mayer Del. et sculpsit

Tab.
XXVII.

bant, ita ut Imperator in tanta temporum acerbitate non modo connivere, sed & valorem tam auri quam argenti sua, ipsius auctoritate augere cogeretur. Qua de re nonnullarum ordinationum summa capita *Codici Austriaco* inserta sunt (a).

a

Hæc vero cum infinita commercio damna, tumultus, aliæque Germaniæ mala inveherent non solum Imperator, sed & reliqui Imperii Principes Ordinesque, reducta an. 1524. ad pristinum statum moneta, remedium tandem attulerunt. Ea de re fusc KHEVENHILLERUS (b).

b

M. S. B. ar. pond. semunc.

NUMMI AUREI.

LII.

Tab.
XXVIII.

Nummus hic aureus assimilatur unciali ex argento, cuius typum supra dedimus num. xxxix. nisi quod hic in averſa notata sit æra Christiana 1622. & parvula in imo melius sit expressa, typusque nummarius elegantior. *Adſervabatur olim in M. S. B. aur. 5. duc.*

LIII.

Æqualis est hic nummus aureus unciali Sileſiaco, num. XLVIII. a nobis exhibitus: sed typus hic maioris est elegantiae, & in epigraphe averſæ ibi leguntur tituli: DVX. BVR. *gundia* SILEſI. æ: hic vero tituli ita sonant: DVX BVR. *gundia* MAR. *chio* MO. *ravia* CO. *mes* T. *yrolis* 1628. *Ibid. au. 5. duc.*

LIV.

Adverſa fere ut num. XLIV.

sed hic dextra ſceptrum non tenet, & facies non est obverſa, sed ſiniſtrorſum respicit: additæ quoque ad latera parvulæ *Austria*, quas dicunt *recentioris* & *veteris*, pileis Archiducum tectæ. Ubi obiter animadvertimus, ſcutum *Austria* cum quinque avibus, quod *vetus* adpellant, in nummis FERDINANDI hic primo in collectione iſta comparere.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

Postica ut num. XLVI. niſi quod hic adſcripta ſit æra Christiana 1634. aureus itaque iſte decennio poſt cuſus fuit. *M. S. B. au. 2. duc.*

LV.

Cæſar in pedes erectus ut num. XLIV. ſed hic duo ſcuta coronata ad latera ſunt poſita, & quidem a dextris *Bohemicum*, a ſiniſtris *Hungaricum*.

Postica ut num. LI. niſi quod in epigraphe loco CO. *mitis* TYR. *olis*, hic titulus ſit poſitus: MAR. *chio* MO. *ravia* cum æra Christiana 1635. *Ibid. au. 5. duc. ex M. S. PETRI IO. duc. ubi tamen in averſa pro ſigno monetarii gryphum videmus, notamque chronologicam 1624.*

LVI.

Suetis FERDINANDI titulis additæ ſunt in epigraphe adverſæ partis D S. quas legimus DUX *sileſiæ*. In umbone huius nummi aurei Cæſar non laureatus, ſed coronatus comparet, cum pallio Imperiali, criſpato collaris & torque aurei velleris.

Postica pars ſicut in unciali de anno 1622. num. XLIII. ſed

(a) P. II. litt. M. pag. 27.

(b) Cit. tom. x. col. 528. Theatr. Europ.

FERDI- fed hic legitur numerus anni
NANDUS
II. IMP. 1636.

Nummus iste haud dubie in Silesia cufus fuit; non solum quod in adverfa Imperator *Dux Silesia* audiat, quod & in aliis monetis, inferius producendis, legimus; fed & quod in imo averfae eadem quoque figlas, in unciali Silefiaco superius num. XLVIII. occurrentes, praferat: excepto quod hic littera κ superaddita fit: quæ singula vel ad officinam, vel ad monetarium pertinent. *M. Imp. au. I. duc.*

MONETÆ.

LVII.

Adverfa cum num. xxxviii. fere convenit: fed hic aureum vellus magis conspicuum est.

Sequuntur in averfa reliqui tituli: ARCHI. *dux avs. tria* ET. CARIN. *thia* DV. $\times$ B. *urgundia* ET C. *etera* 1622. Aquila biceps *Imperii* coronata, pectore gerens parmulam *Carinthie*: in imo orbiculus, cruce instructus & in medio sectus, cui numerus 48. inscriptus.

Hic numerus valorem haud dubie indicat. Unde discimus nummum; utpote qui quartam *Joachimici* partem pendit, cufum fuisse, cum is tribus florenis & aliquot crucigeris commutaretur. Nam quadraginta octo, quater ducta, centum nonaginta duo conficiunt. Tum ergo uncialis *Carinthiacus* tres florenos ac duodecim crucigeros: seu in summa 192. crucigeros valebat. Idem fere alibi etiam anno 1622. obtinebat; nam ut

ex laudati GOLDASTI tabula discimus, eiusdem anni mense Iulio *Imperialis* pro tribus florenis & quindecim crucigeris acceptabatur. Hinc nummus ad id fere tempus referendus erit. Confer dicta ad num. LI. *M. Imp. ar. sicilic.*

LVIII.

FER. *dinandus* DEI G. *ratia* ROM. *anorum* IMP. *erator* S. *emper* AV. *gustus*, æra Christi exefa: videtur tamen annum 22. id est, 1622. significasse. Aquila *Imperii* biceps, in cuius pectore numerus 12. apparet, pretium monetæ indicans: quod tamen cum valore nummi uncialis eius temporis contendere haud possumus; tum, quod de pondere eius nobis haud constet; tum quod nota chronologica in ambiguo versetur.

In postica S. ANDREAS cum nimbo in capite, & pallio, a tergo dependente, adverfo corpore stans, ante se crucem suam tenet. Additur in ambitu epigraphe: RECTE. FACIEN: *do* NEM: *inem* TIMEAS.

Hoc apophthegmate etiam usus est anno 1597. HENRICUS IULIUS, Dux Brunsvicensis & Luneburgensis, in notissimo nummo unciali, cui a veritatis emblemate nomen inditum est. *M. S. I. Vindob. ar. e cupr.*

S. ANDREAS occurrit quoque in aliorum Principum nummis bene multis; ut ex indiculo Sanctorum in nummis, loculamento tertio *recens aperti Grossorum scrinii* subiuncto, atque alibi etiam edito, patet. Nec etiam sine causa Sanctus hic

Apo-

Tab
XXVIII

Apostolus in nummis Auftriacis apparet; quippe quod Burgundia Patronus habetur, & alias in nummis Brabantinis solemnis erat.

Alios quoque FERDINANDI nummos, Sanctorum imaginibus conspicuos, recenset BANAGIA in catalogo MS. nummophyl. Aug. Sic enim de moneta quadrangulâ notatum reliquit: „FERD. II. D. G. ROM. „IMP. SEMP. AVG. Aquila bi- „ceps cum insignibus. In po- „stica s. PELAGIVS S. CONRAD. „Imagines amborum. „

Alia moneta signata anno 1628. In adversa tituli Cæsaris consueti, addita æra prædicta cum aquila bicipiti. In averfa: HENRIC... S. AN. 1628. Insignia, & in summitate icon S. ANNÆ.

Monetas denique Hungaricas seu unciales cum solita imagine B. Virginis vidimus paullo superius; imago S. WENCESLAI in nummis Silesiacis occurrit, ut adeo FERDINANDUS Sancto- rum cultui in hoc nuspam de- fuisse videatur.

LIX.

Crucigerus hic anno 1624. in *Carinthia*, ut parmula, in altera facie expressa, docet, cufus, solitos FERDINANDI titulos unacum eius effigie, & in altera parte aquilam bicipitem præfert. Superfunt eius- modi bene multi, quos nec de- lineare, nec recensere operæ pretium duximus. *M. S. B. ar.*

LX.

Effigies ac tituli utriusque partis consueti. In averfa ta- Tom. II. P. II.

men notanda STYRIÆ cum FERDINANDUS II. IMP. axioma, tum titulus, quæ gros- sum ibidem anno 1626. ut nu- merus indicat, emerfisse adli- gnificant. Adduntur præterea aliæ duæ parmulæ, cum aquila *Imperii*, & *Burgundia* axioma- te, omiffa plane *Austria* tessera, quod in nummis Auftriacis in- solens omnino est. *M. S. B. ar.*

LXI.

Adversa similis est averfæ, supra num. LIX. exhibitæ; nisi quod hic parmula *Carinthiacâ* in imo defit.

In postica epigraphe exefa est: sed cum ex reliquiis litte- rarum, tum ex aliis monetis Bohemicis facile in hunc mo- dum suppletur: ARCH. idux *Austria Dux Burgundia MA. r- chio M. oravia* 1627. Umbo leonem repræsentat *Bohemicum* coronatum, cum cauda bifur- cata. *M. S. B. ar.*

LXII. LXIII.

Nihil ferme hæ monetæ, si magnitudinem excipias, a præ- cedentibus aliquot singulare ha- bent. Utraque notam valoris trium crucigerorum præfert, alteraque anno 1628. altera ve- ro anno 37. eiusdem seculi cu- sus fuit. Postremo signum mo- netarii, seu officinæ, in altera luna bicornis est, imposita stel- la: in altera manus clausa, ex- tremis digitis stellam præferens, de quibus alias egimus. *M. S. B. ar.*

MONETÆ SILESIACÆ.

LXIV.

MATTHIAS. D: ei G: ratia
ROM: anorum IM: perator s: emper
C c A. ngu-

FERDI- A. *ugustus* GER: *mania* HVN: *ga-*
 NANDUS *ria* BOHE: *mie* REX. D: *ux* SILE-
 IL IMP. s: *ia*. Protome Cæsaris armata
 & coronata, crispo focali &
 torque aurei velleris ornata, si-
 nistrorsum versa.

Aversa in duas partes secta
 est, superior digamma, seu lit-
 teram initialem nominis FERDI-
 NANDI, supposito num. II. si-
 stit, cui hinc inde lemma eius-
 dem adscriptum est: LEGITIME
 CERTANTIBVS. Supra siglam
 duo rami palmæ, in decussim
 positi, coronam suffulciunt,
 fere ut num. V.

In parte inferiori legitur in-
 scriptum: MONETA WRATISLA-
 VIENSIS & æra Christi 1617.
 inter scutum *Wratislavia*, in
 medio positum, ubi initialis
 littera W ex ipsius scuti tertio
 quadrante reliquis elementis iun-
 genda est, ad efformandam vo-
 cem *Wratislaviensis*.

Wratislavienses, ut publico
 monumento testatum facerent,
 se, vivente & imperante MATHIA
 Cæsare, FERDINANDUM, renun-
 tiatum Bohemiæ Regem, ag-
 noscere ac revereri, non solum
 hunc nummum aureum, cuius
 typum hic damus, sed plures
 alios, etiam quadratæ figuræ
 cudi iussisse, auctor est DEWER-
 DECKIUS, qui & ipse huiusmodi
 nummi, sed minoris moduli,
 delineationem dedit (a). *M.*
Imp. au. 2. duc.

LXV.

Adversa fere ut num. XXXIX.
 at in fine epigraphes additur:
 DV. x s. *ilesta*.

GROS. *fus* DVODECVPL. *us*
 CIVL. *tatis* SWIDN. *icensis* 1621.

(a) Op. cit. tab. 34. n. 19.

s. K. In margine interiori:
 s. *anctus* WENCESLAVS. Effi-
 gies Sancti, operto capite, sini-
 strorsum verso, & addito ve-
 xillo, cui impressa est simplex
 aquila.

Ut de valore monetæ con-
 stet, *grossus duodecuplus*, id est:
 24. crucigerorum adscribitur,
 addita icone S. WENCESLAI,
 Patroni civitatis *Svvidnicensis*,
 DEWERD. tab. 31. n. 20. p.
 640. & 659.

LXVI.

Non multum abludit hic
 nummus ab eo, quem num.
 LXII. consideravimus. At in
 apice anterioris partis littera G
 observatur, urbem *Gloggoviam*,
 ubi is percussus est, indicans.
 In imo autem numerus 24. va-
 lorem designat. Numerus quo-
 que anni 1623. in aversa obser-
 vatur; & in imo rosa, circulo
 inclusa, signum officinæ vide-
 tur. *Id. tab. 28. p. 576. &*
596.

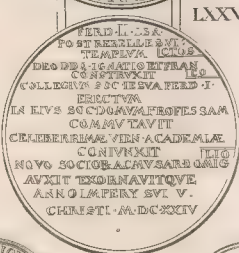
LXVII.

IM. FVRSTENTVMB. SCHLE-
 SIEN. RAITPFENNIG. DER. CA-
 MMER. BVCHALT. *erei*. Hæc in-
 tegra utriusque partis epigraphæ
 latine sic reddi potest: *calculus*
pro apologista in principatu Silesia.

Adversa initialem litteram
 nominis FERDINANDI Cæsaris
 sistit, mediam inter æram Chri-
 stianam 1624. imminente su-
 perne corona. Typus averse
 num. LXII. aut si navis LV. re-
 spondet. *Idem p. 165. n. 21.*

LXVIII.

In trifolio superiorem locum
 occupat sigla F, initialis littera
 nomi-

[illegible]

CAESARINIOVE
VICTOR.
COMESIN SOLE
BELLATOR.

*Nummi ad historiam.
FERDINANDI II. facientes.*

FERDINA.
 NVVS ARCHIEVX
 AVSTRIÆ. EC.
 DEMONSTR. P. REG. HVC
 FERDIN. LAURE. MCNASTE
 RI. S. FRANCISCE. OBSESSA
 NTA IN CLAVEN. ET FER
 VENERABILI. GENE. SU
 ABBATE VINCEN. IENSE
 POSUIT. XVII. SEPT.
 MDC. CXXII.

Tab.
XXVIII.

nominis FERDINANDI, imminente pileo Ducali, ad cuius latera adposita legitur æra Christiana 1625. In inferiori parte parmula a dextris, aquilam præbet *Silefiacam*, altera a sinistris, tesseram *Austriæ*. In imo siglæ AR. *chidux*.

Obolum hunc, valoris dimidii crucigeri, una tantum parte signatum, magni facit DEWERDECKIUS; propterea quod siglæ nominis Cæsarei non nisi pileus Ducalis immineat, & parmula *Silesia*, honoratori loco, a dextris *Austriacæ* sit opposita. *Id. ibid. n. 23.*

LXIX.

Parum differt huius nummi typus a num. LVI. nisi nota chronologica, quæ est 1630. In imo autem siglæ H & Z. nisi ut in citato nummo, uti & illo quem num LVI. produximus, loco H littera K substituenda sit.

DEWERDECKIUS ad hunc nummum aureum, ut singulare quid, ac Ducatui Silefiaco honorificum, notat; titulum *Ducis Silesia* non solum in adversa, atque adeo principali loco, scriptum; sed & proxime post titulos regnorum locatum esse. Eiusmodi alios quoque superius vidimus, atque ipse etiam DEWERDECKIUS alios passim adducit. *Id. p. 112. tab. I. n. 19. an. I. duc.*

NUMMI

ALIIQUOT UNCIALES CIVITATUM

IMPERII, REGNANTE

FERDINANDO II. GUSI.

LXX.

Tab.
XXIX.

Et si instituti nostri ratio haud sit, nummos usuales, a

TOM. II. P. II.

(a) Op. Herald. P. I. p. 212. §. v.

(b) Entwurf einer numismatischen Känntniß.

civitatis Imperii signatos, huic ^{FERDINANDUS II. IMP.} nummothecæ inferere; cum id operis esset immensi, nec etiam, si stricte loqui velimus, huius loci: visum tamen est, aliquos nonnunquam, eosque primum obvios afferre, ut aliquid rei monetariæ, qualis in Imperio sub Imperatoribus Austriacis erat, tribueremus.

Illorum igitur hic primo loco uncialem hunc *Frankofurtensem* producimus, qui in adversa sui parte aquilam Cæsaream, bicipitem, coronatam refert, cum hisce Imperatoriis duntaxat titulis: FERDINANDVS. II. D. ei G. ratia ROM. anorum IMP: erator SEMP. er AVGVST. vs 1620. E. Aquila biceps Imperii coronata, pectore gerens orbem, seu globum, cruce instructum.

MONETA. NOVA. REIPVB. LICÆ FRANCOFVRTENSIS. Cruci maiori, quasi pedatæ, in medio imposita est decussatio, cui incumbit parmula, simplicem referens aquilam coronatam, pansis alis; quæ symbolum est civitatis Imperialis *Frankofurtensis* ad Mœnum.

Aquila hæc docente SPENERO (a) argentea est, corona, a rostro, pedibus & circulis alarum trifoliatis aureis, lingua & unguibus cæruleis.

Uncialem hunc descripsit *Wilhel. Eberhard. FABER* (b), b ad quem etiam Cl. KOEHLERUS, ubi de nummis *Frankofurtensibus* agit, lectorem remittit (c), c sed ibi discrimen animadvertimus. Scribitur enim AVGVS, ubi in nostro littera T adiecta

Cc 2

est,

num. 1620. p. 694.

(c) M.B.L. P. XIX. præf. p. 1x. n. 5.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

est, & post notam chronologicam siglæ æ omisæ sunt, quas nos aliis exputandas relinimus.

Ceterum ius monetandi, Francofurtensibus a LUDOVICO *Bavaro* concessum, & a SIGISMUNDO Imp. confirmatum, corroboravit denuo, auxitque CAROLUS V. (a). *M. S. B. ar. unc.*

LXXI.

Epigraphe huius nummi cum num. præcedenti fere convenit, sed titulis *Imperatoris* additi sunt: *H. ungaria B. bohemia rex*, & notâ chronologica numerum anni 1623. ostendit. Aquila biceps *Imperialis* coronata, sub cuius falcibus additæ hinc inde duæ parvulæ nobilium familiarum, pectore insignia *Austriæ* gerit.

CASTRUM IMP:ERIALE FRIDTBERGK: IN WETTRAW: huic epigraphe in medio ad utrumque latus interiectæ sunt alix binæ parvulæ. In umbone sistitur S. GEORGIUS integra figura, cataphractus, capite casside cristata & nimbo ornato, pedibus conculcans & hasta perimens draconem.

Nummus ex argento uncialis est, a *Ganerbiatu* in *Wetteravia*, cui nomen a castro *Fridberg* adhæsit, percussus. *Ganerbi* vocati *milites*, ac *milites Castrenses*, quibus ius monetandi competit: ut qui anno 1541. a CAROLO V. Imp. privilegium æra signandi acceperunt: ea tamen lege, ut nummi pars una aquilam *Imperii*, cum parvula

media, insignibus *Austriæ* conspicua, addito Imperatoris nomine, referat. Altera pars schema Castri exhibeat, cum inscriptione: *moneta nova aurea* (vel *argentea*) *arcis Fridbergensis in Wetteravio* (b): adscriptis quoque notis chronologicis. Hic vero comparet S. GEORGIUS, dictorum militum Patronus: additis in utraque nummi parte duabus parvulis, quæ, uti videtur, Burggraviorum ac militum ex *Ganerbiatu* tesseras gentilitias ostentant. *M. D. de FRANCE ar. unc.* KOEHL. P. VI. p. 25.

LXXXII.

Epigraphe solitos Imperatoris titulos, *Regis* denuo, ut num. LXX. omisiss, continet. Imago solita est aquila *Imperii* biceps cum nimbis, imminente superne corona.

MON.ETA NO:VA CIVITAT:IS CONSTANTIENSIS. Clypeus cum parergis, eiusdem urbis tesseram, crucem videlicet rubram in solo argenteo, exhibet, inter notam chronologicam 1628.

Cum inter plures nummos Constantienses, a Cl. KOEHLERO descriptos (c), hicce omisus fuerit: operæ pretium nos facturos sperabamus, eundem hic adducere, cetera aliis exputanda facile relinquentes. *M. S. B. ar. unc.*

LXXXIII.

Adversa præter consuetos cum *Imperatoris* tum *Regis* titulos, aquilam *Imperii* bicipitem exhibet, cum coronis radiatis, & nimbis in capitibus, impen-

(a) Vid. PREEFING. ad Vitriar. lib. III. tit. IV. p. 471. — 473. & 477.

(b) Id. lib. IV. tit. 21. §. 3. p. 264.

(c) M.B.I. P. XVIII. præf. p. XI. §. IX.

Tab.
XXIX.

impendente superne corona Cæfareæ, globoque *Imperii* ac impressâ pectori parmula *Austriaco-Castellana*.

In averſa genius alatus, adverſa fronte ſtans, altera manu olææ, palmæ ramum altera, ſingulisque ſingula ſcuta tenet, teſſeras *Norimbergenses* referentia, imminente ſuperne tertio ſcuto, cum aquila ſimplici. In imo legitur nota chronologica 1628. & in ambitu ſueta formula: MONETA. NOVA. ARGENTEA. REIPVB. lica NORIMBERG. enſis.

De re monetaria Norimbergensi multa iuxta ac erudita aſſert Cl. KOEHLERUS (a), quo lectorem remittimus. *M. S. B. ar. unc.*

LXXIV.

Anterior facies num. LXXII. fere reſpondet.

In poſteriori parte SANCTVS LEODEGARIVS, ut titulus præfert, habitu Epiſcopali indutus, a fronte, dextra pedum paſtorale, ſiniſtra vero terebram, ac denique ante ſe ſcutum tenet; capite genii volantis ſuſultum, tribusque teſſeris, *Auſtriaca* ſcilicet, *Murbaceniſi*, ac inferius in triquetra *Luderenſi*, de quibus alias dictum eſt, exaratum.

Monasterium Murbacenſe Imperiale, Principumque dignitate illuſtre, ius monetandi a CAROLO V. anno 1544. obtinuit. Porro hunc uncialem faſcia *Auſtriaca* ideo conſpicuum eſſe exiſtimamus, quod cuſus fuerit ſub LEOPOLDO V. aut LEO-

POLDO GUILIELMO Archiduci-
bus, cum Abbatiam hanc una-
cum Luderenſi adminiſtrarent.
M. S. P. ar. unc.

NUMMI

AD HISTORIAM

FERDINANDI II. IMP.

FACIENTES.

LXXV.

Clypeus quadripartitus & pileo Archiducali tectus. Caput ſcutarium teſſeras *Hungaria* & *Bohemia* continet: has ſequuntur inſignia *Auſtrie* & *Burgundia*: ea excipiunt ſymbola *Styria* & *Carniola*: in triquetra ſcutum *Goritia*: omnibus incumbit parmula *Carinthia*.

Averſam implet inſcriptio, undecim lineis abſoluta, hiſce verbis: FERDINANDVS. ARCHIDVX AVSTRIÆ. ET CÆTERA DEUOTIONIS. ERGO. HUNC PRIMUM. LAPIDEM. MONASTERII. S. ANCTI FRANCISCI. DE OBSERVANTIA. IN. CLAGENFURT. PER VENERABILEM. GEORGIUM. ABATEM. VICTORIENSEM POSUIT. XVII. SEPTEMBRIS. M.DCXIII.

Amor & beneficentia FERDINANDI, etiamnum Archiducis, in Clerum ac Religioſas familias mire iam enituit. Animum hunc benefaciendi non modo tota vita ſua conſervavit, ſed adeo auxit, ut *Guilielmus* LAMORMAINI de eiſdem virtutibus diſſerens, affirmare non dubitaverit (b), Religioſis e familiis nullam eſſe, quæ FERDINANDI in ſe amore iure non gloriatur: nullam, quæ ei plurimum ſe debere non fateatur.

C c 3

Iuvat

(a) Ibid. P. VII. p. 201. ſeqq.

(b) cap. XXV. p. m. 91. ſeqq.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

Iuvat auctoris verba huc adferre: *Plures primus ipse (FERDINANDUS) induxit in Austriam ac Bohemiam Styriamque Clericos Regulares S. PAULI, Camaldulenses, S. FRANCISCI de PAULA cenobitas, Carmelitas discalceatos, sexus utriusque S. AUGUSTINI reformatos Eremitas, Benedictinos e monte Serrato ab Hispania huc profectos, Servos B. Virginis, Congregationis Hibernica Franciscanos. His autem aliisque, aut ex integro cenobio fundavit, aut ab aliis fundata splendide iunxit. Ceterum nummus hic aureus encausto pictus asservatur in M. Imp. pond. 6. duc.*

LXXXVI.

FERDINANDI II. ROM. *anorum* IMP. *eratoris* HVNG. *aria* ET BOH. *emie* REGIS PAT. *ris* PATRIÆ PRIVIL. *egium* DOCTOR. *es* COSS. (*Consulibus*) ET SEN. *atoribus* R. *ei* PUBLICA NORIMB. *ergensis* PROMOVENDI C. *oncessit* ALTORFI MDCXXXIII.

Hæc utriusque partis inscriptio argumentum nummi sic satis adhuc explicat. Prior pars aquilam bicipitem fere ut num. LXXIII. exhibet, sed quæ parmulis *Norimbergensibus* insitens, & corona Cæsarea clausa, supra quam sol conspicitur, decorata, pectore parmulas *Austriaco-Burgundicas* gerit. Cetera nummi exefâ nec satis perspicua sunt, ut accurate explicentur.

De FERDINANDI studio, litteras promovendi, singulari capite differit sæpe laudatus LA-

MORMAINI (a), ubi inter cetera hæc quoque leguntur: *Gymnasia iuventuti excolenda instituit plurima in hereditariis, Imperii-que Regnorumque Provinciis. Academias & studia, ut vocant, generalia vel collapsa restituit, vel nova erexit, vel ab aliis excitata confirmavit.*

Inter hæc igitur est Academia Altorfina, cui anno 1623. FERDINANDUS potestatem fecit, Candidatis quatuor facultatum summum gradum conferendi, qua de re videri poterit *Franc. LUCÆ* (b), ubi tamen, secus ac nummus habet, annum 1622. ponit. *M. S. B. ex plum.*

LXXXVII.

Adversa exhibet icones FERDINANDI I. & FERDINANDI II. Cæsarum, nec non FERDINANDI filii Archiducis: omnes tres pallis induti, & siglis distincti, ante templum in genua provoluti, erectis manibus nomen Iesu, radiis superne conspicuum, venerantur. Ambo Cæsares coronata habent capita, & pallia Imperatoria, filius vero pallium Principum gestat, & in pavimento ei adiacet pileus Archiducum. In ambitu additur epigraphe: IN NOMINE IESU OMNE GENV FLECTATUR PRÆSENTIVM ET POSTERORVM AVSTRIACORVM quæ ex Apostoli verbis (c) desumpta, nescio quam apposite huc applicata fuit.

Postica inscriptionem complectitur xv. linearum: FERD. *inandus* II. I. *mperator* s. *emper* A. *ugustus* POST REBELLES VICTOS TEMPLVM DEO DDQ. (*di-*

Tab.
XXIX.
a

b

c

(a) Cap. XXVII. p. m. 101.

(b) Europ. Helicon P. IV. cap. VI. sect. XXV.

p. 633.

(c) ad Philipp. II. 10.

Tab.
XXIV.

visque) IGNATIO ET FRANCISCO CONSTRUXIT COLLEGIVM SOC. IETATI IESU A FERD. INANDO I. ERECTVM IN EIVS. DEM SOC. IETATIS DOMVM PROFESSAM COMMVTAVIT CELEBERRIMÆ VIEN. ENSI ACADEMIÆ CONIUNXIT NOVO SOCIORVM AC MVRSARVM DOMICILIO AVXIT EXORNAVITQVE ANNO IMPERII SVI V. CHRISTI. M.DC.XXIV.

Numisma hoc prægrande in memoriam Collegii Societatis IESU, quod FERDINANDUS II. Imp. Academiæ Vindobonensi coniunxit, signatum asservatur in gazis Aulæ Cæsareæ & in museo eiusdem Collegii.

Singularem Cæsaris munificentiam in Societatem IESU grato animo commemorat laudatus LAMORMAINI (a) hisce verbis: *Erexit Societati IESU nova domicilia non pauciora quam decem. Domos professoras duas, alteram Viennæ, alteram Pragæ, Domos probationis totidem, Leobii & Viennæ; collegia sex. &c. M. S. B. ær. deaur.*

LXXVIII.

IOHANNES CZERCLASIVS COMES BARO DE TILLY ETC. *et cetera*. Protome eius armata a fronte, cum crispo focali, paludamento seu cingulo militari, ac nudo capite.

Aversa hanc inscriptionem, quatuor lineis absolutam, comprehendit. CÆSAR IN IOVE VICTOR. COMES IN SOLE BELLATOR.

Edidit hunc nummum CL. KOEHLERUS, loco in calce paragraphi citando, ubi famigera-

tissimi huius Ducis vitam & FERDINANDUS II. IMP. præclare gesta fuscè & accurate perscripsit. Nobis strictim delibasse sufficiat, eundem ex familia antiquissima ac cum primis nobili Bruxellis in Brabantia ortum, anno 1559. natum, primum sub Hispanis in Belgio, deinde sub RUDOLPHO II. in Hungaria, tum sub MAXIMILIANO BAVARO insigni ubique laude meruisse.

Secundum hæc exercitui Ligæ, quam dicunt, summo cum imperio præfectus, anno 1620. Austria supra Anasum ad Cæsaris obedientiam redacta, in prælio quoque Pragensi sinistram cornu ducens, ad præclaram illam victoriam plurimum contulit. Sequenti deinde anno MANSFELDIVM cum Palatini exercitus reliquiis profligatum, e Bohemia, moxque e Palatinatu eiecit. Tum vero vix credibile est, quanta ubique, quamque constanti felicitate arma circumtulit, quot deleverit exercitus, quotque ceperit loca munita, immo & provincias sub potestatem, inque ordinem redegerit. Verum supremus subinde exercitus Cæsarei Ductor constitutus, cumque Sueciæ Rege GUSTAVO ADOLPHO anno 1630. die VII. Septembris ad Lipsiam congressus, gravi clade affectus est, ac demum anno infecuto, Regi Lici transitum prohibiturus, mortifero vulnere ictus, atque Ingolstadtium ægre delatus die XXX. Aprilis invictum spiritum Deo reddidit: Dux sui temporis præstantissimus, cumque antiquis qui-

(a) cap. XXV. p. m. 92.

FERDI-
NANDUS
II. IMP.

quibusve facile comparandus, ac in eo antefereendus etiam, quod gloriam bellicam pietate, iustitia, liberalitate, pluribusque non vulgaribus aliis virtutibus auxit, armisque pro defensione veræ fidei usus fuit.

Ceterum genuinum huius inscriptionis sensum eruere difficile est. CL. KOEHLERUS IOVE & SOLE planetas, hisce nominibus insignitos, spectari censet. Verum, hoc posito, sententia non minus obscura manet. Itaque IOVE Supremum Numen, in quo FERDINANDUS omnem suam spem atque fiduciam iugiter collocabat, atque eius auxilio se vincere nunquam non gratus agnoscebat, intelligi, SOLE vero ad illud adludi putamus, quod TILLIUS a Catholicis Hebræo Duci IOSUE, qui, ut sacræ litteræ docent, in prælio contra Amorrhæos Solem, donec hostes delessent omnino, stare fecit, comparatus fuerit, teste *Ludovico de BESSLER & ASCHENBURG*, in notis ad huius nostri vitam, ab Illustr. a KHEVENHILLERO descriptam (a). Ex his porro inscriptioni huic maiorem, quamvis non omnimodam lucem accedere existimamus. KOEHL. P. VII. p. 129.

LXXIX.

ALBERTVS. D. ei G. ratia DVX
MEGAPOL. itanus FRIDL. andia.
Protome Ducis armata a fronte, cum paludamento ac focali denticulato, nudoque capite: in imo margine leo conspicitur, monetarii, ut videtur, signum.

In Postica continuantur ti-

tuli: ET. SAGÆ. (*Sagani*) PRINC. Tab.
eps VANDAL. orum 1631. Scutum XXIX.
eius, in septem arcolas divisum, torque aurei velleris marginatum, ac pileo Principum tectum. Illud CL. KOEHLERUS, loco mox citando sic describit: Prima tessera est Ducatus *Megapolitani* II. *Fridlandia* III. *Sagani* IV. Principatus *Vandalorum* V. *Stargardia* VI. *Rostochii* VII. *Suerini*. Medio incumbit scutum quadripartitum, in cuius primo & quarto alveolo leo cæruleus coronatus, ac in secundo & tertio cæruleo leo aureus, itidem coronatus sistitur, quod est familiaris *Wallensteinianæ*, seu rectius *Waldsteinianæ* insigne.

TILLIO subiungimus alterum FERDINANDI Ducem, WALLENSTEINIUM, æmulum eius, qui quanto ei moribus dissimilior erat, tanto etiam maiori cum ignominia mortem occubuit. Natus erat anno 1584. prænobili & antiqua familia in Bohemia. Iuventute partim in litterarum palæstra, partim in CAROLI ab *Austria* Burgovii Ducis aula exacta, a Protestantibus ad Catholicorum castra transiit, tum vero ex inito matrimonio divitiis auctus, FERDINANDO nostro adhuc Archiduci, bello cum Venetis implicito, nonnullas copias, propriis sumptibus conscriptas, cum adduxisset, suamque virtutem tam ea, quam aliis quoque occasionibus eidem probasset, Comitibus primum, ac dein etiam bello ex turbis Bohemicis exorto, summus bellidux, rem magna vir-

(a) Imag. P. II. p. 226. Vid. etiam præf.

Typographi ad Annal. FERD. tom. VII.

Tab.
XXX.

virtute ac felicitate gereret, *Ducali* dignitate ornatus, atque adeo Comitatu primum *Fridlandia*, deinde vero Ducatu quoque *Megapolitano* donatus fuit.

Verum tantæ Cæsaris munificentiae *WALLENSTEINI* fides haudquaquam respondit. Ut enim natura insolens ac superbus, omnia ex libidine agebat, adeo, ut Germaniæ omni gravi, ab imperio deiici meruerit: vindictam in Cæsarem, Domumque Austriacam, meditari coepit, quam dum pristinae dignitatis non multo post restitutus, fumere, regnumque Bohemiæ, coniunctis cum hostibus Cæsaris copiis, invadere parat, a fidis Cæsari militibus Egræ in Bohemia anno 1634. die XXIV. Februarii, unacum adhærentibus sibi, occisus, infidelitatis suæ poenas dedit (a).

In eius mortem multos ingenia sua exercuisse tradit *EXCELL. KHEVENHILLERUS*, cui sequens epitaphium inter cetera præplacet:

Nobilis miles, Dux, Imperator
Cæsari similis

Hic iacet *ALBERTUS* Fridlandiæ
Dux, victor victus, desertor
desertus,

Dum sceptrum quærit, feretrum
invenit, disce viator:

Non semper audaces fortuna
iuvat. (b).

Ex his fati, opinor, patet, quo referri debeant tituli & insignia, in hoc nummo aureo, seu *ducato*, occurrentia, etsi tum temporis Ducatus *Megapo-*

TOM. II. P. II.

(a) Observat. Hamburg. tom. iv. p. 241. & 249. KOEHL. l. c.

(b) Cit. l. c. tom. XII. col. 1177.

litanus antiquis Dominis, Duci-
busque a Rege Sueciæ maximam
partem iam restitutus fuisset.
Cusus est autem eo ipso anno,
quo antiquo muneri redditus,
exercitum fere integrum ingenti
cum celeritate conscripsit; quem
in finem eum forte signari curavit,
ut haberet, quo se ostentaret, velut
nihil dubius, quin amissa atque
erepta sibi, brevi recuperaturus
esset. KOEHL. P. III. p. 17.

LXXX.

Adversa huius nummi quadrati sistit in orbe tres clypeos, in triangulo positos, *Austria* scilicet & *Alsatia*, nec non *Brisacense* scutum, sex colles referens. Superne adscribitur æra Christi 1633. infra, inter prædictum *Brisacense* scutum valor monetæ numeris Romanis XXIII. notatur.

In area aversæ sequens inscriptio legitur: *MO: neta NO: va VAST: ationis ALS: atica ET. BRI: SIACÆ. INDEX.* Apparent utrinque nonnulla parerga.

Nummus hic imperante FERDINANDO II. in obsidione Brisacensi, necessitatis causa percussus, pondere æquat sicilicet cum decima sexta parte semunciae: attamen eius valor, ad 24. nummos minutos, vulgo *bazeos* ascendebat, ut *Cl. KOEHLERUS* docet; tantæ erant ærarii angustiae. Argentariæ vero coactiones cum in Alsatia, tum Brisgovia ab obsidentibus, supra quam dici potest, exercitæ fuerunt: donec Deo bene fortunante Brisacum obsidionis periculis liberatum fuit (c): in cuius rei gratiam num-

D d mus

(c) Vid. PUFFENDORF. CHEMNIZ. KHEVENH. & alios apud STRUV. P. X. sect. IX. p. 3021.

FERDI-
NANDUS
II. LMP.

c

FERDINANDUS fuit. *M. Imp. S. B. ar. S.*
 II. IMP. *apud KOEHL. P. I. p. 289.*

LXXXI.

In antica recurrunt tres clypei, ut num. præcedenti. Epigraphe unacum inscriptione, in area nummi posita, hunc in modum iungenda est: DIE. VII. IVLII ET. III. AVGVSTI. ANNO DOMINI MDCXXXIII BRISACVM OBSESS. *um* DVCT: *oribus* REINGR: *avio* OT: *tone* (*Ludovico*) ET. MARCH: *ione* FRID: *erico* DVR: *lacersf.*

In postica lupus concito cursu affugiens, converso capite, ac hiantē rictu, stellam magnam perlucidam, cum radiis e nubibus apparentem, cuius meditullio sigla F inscripta est, respicit, addito lemmate:

HOC ORIENTE. FVGIT. Epigraphe vero, præmissa crucicula, ita sonat: AB. VTRISQVE. TVRPI. FVGA. DESERT. *um* DIE: XVI. OCTOB: *ris.*

Ex hoc nummo, unciali pondere, Cl. KOEHLERUS historicos corrigit, qui dictam obsidionem XI. Octobris solutam fuisse tradunt. Idem littera F. stellæ inscripta, Hispanum Ducem de FERIA designari sentit, qui adductis ex Ducatu Mediolanensi copiis, ac cum exercitu Cæsareo iunctis, plurimum contulit, ut Sueci obsidionem solvere cogerentur. Addimus vero & nos, in eodem nummo cum diem, seu initium circumfessionis, tum iustæ obsidionis, seu oppugnationis, quas epochas auctores cœvi silent, consignari. KOEHL. P. I. p. 425.

FERDINANDI II. IMP. PROLES.

BREVIARIUM VITÆ, LEOPOLDI GUILIELMI,
 Mariæ Annæ, et Cæcilie Renatæ

EX NUMMIS.

FERDINANDI
 II. IMP.
 PROLES.

Tab.
 XXX.
 199.

LEOPOLDUS GUILIELMUS, FERDINANDI II. Imp. filius, anno 1614. die VI. Ianuarii in lucem editus, atque a teneris unguiculis Ordini Ecclesiastico a parentibus destinatus, sacris dignitatibus bene multis certatim ornatus fuit. Nam anno 1625. designatus Episcopus *Argentiniensis* & *Pataviensis* (cuius sedis possessionem postea adiit (1.) atque duobus post annis Antistes quoque *Halberstadensis* electus fuit: cumque anno 1636. temporis ac necessitati publicæ cedens, Archiepiscopatus *Magdeburgensem* & *Bremensem* (1.) quos in septennium tenuerat, abdicasset, non multo post Episcopus quoque *Olmucensis* (14-19.) acclamatus fuit (2.), ac denique an. 1655. sedem quoque *Ura-tislaviensem* obtinuit. (11.)

Has

Tab.
XXX.

Has dignitates cum unacum administratione Abbatix *Hirfeldensis*, nec non & *Murbacensis* ac *Luderensis* (21.), Ordinis, que Teutonici *Ministerio*, sanctitate & iustitia, atque rei Catholice zelo prorsus singulari, sustineret; arma quoque, rebus patriæ Domusque Augustæ ita postulantibus, tractare coactus (3.) non modicam & inde, etsi fortunam non semper propitiam expertus, laudem retulit. Tum vero depositis, quæ repetitis vicibus invitatus susceperat, armis, a PHILIPPO IV. ad gubernandum Belgium vocatus, provinciam sibi demandatam per decennium omni cum laude administrans, domum tandem anno 1656. (7-10.) rediens, summum apud Belgas sui desiderium reliquit.

Hunc in modum sibi suisque Ecclesiis redditus, nihil antiquius habuit, quam ut iisdem cura vere pastoralis prospiceret, Domusque suæ magnitudinem in evchendo ad Imperatorium fastigium LEOPOLDUM IGNATIUM, confirmaret: quæ cum ipse gnaviger exequitur, morbo, quicum diu conflictaverat, superatus, ad cælos evolavit, die vicesima Novembris an. 1662.

Symbolum suum familiare, ut erat Princeps singularis pietatis ac sanctimonix, a TIMORE DOMINI assumpsit (1.), apto quoque emblemate deinceps expressum (3-6.).

Ex nummis eius usualibus nullus unciali pondere nobis hætenus innotuit. Reliqui etiam quamvis tam ex auro (14. 15.) quam ex argento (16-22.) supersint: haud tamen frequentes adeo suppetunt, iique vel ad Episcopatum *Olomucensem* (14-20. 22.) vel ad Abbatiam duntaxat *Murbacensem* ac *Luderensem* (21.) pertinent. Plures forte tempus & occasio detegent. HAN-SIZ. *Germ. Sac. tom. 1. p. 702.* KHEVENH. *loc. sape cit. & præsertim Imag. tom. 1. p. 86.*

MARIA ANNA, FERDINANDI II. Imp. filia, eidem, tum adhuc Archiduci duntaxat, Græcii anno 1610. die XIII. Ian. nata, atque omni virtutum genere exulta, Duci Baviaræ MAXIMILIANO an. 1635. die XV. Iulii elocata fuit (23. 24.). Hæc, postquam eidem duos filios: FERDINANDUM MARIAM, patris in Electoratu successorem, & MAXIMILIANUM PHILIPPUM genuisset, amisso 1651. coniuge, reliquum vitæ ad annum usque 1665. vidua protraxit, quo ad diem XXVIII. Sept. cælos petiit. *Id. pag. 83.*

CÆCILIA RENATA, præcedentis foror, primam lucem Græcii 1611. die XVI. Iulii accepit, atque non minus ac illa, virtutum splendore illustris, ULADISLAO IV. Poloniæ Regi, in matrimonium data (25.); filium filiamque, sed utrosque in iuventute extinctos, peperit, cumque denuo uterum gestaret, *Vilna* in Lithuania XXIV. Martii 1644. partu nondum maturo, florenti ætate diem obiit. *Id. p. 85.*

TOM. II. P. II.

D d 2

LRO-

FERDI-
NANDI
II, IMP.
PROLES.

LEOPOLD. GUILIELM.

NUMMI

MNEMONICI ET ICONICI.

I.

Tab.
XXX.

LEOPOLDUS WILH: *elmus Dei*
G: *ratia* PRI: *mas* GER: *mania*
ARCH: *iepiscopus* S. MAGD: *eburgen-*
sis ARC: *hidux* AVS: *tria*. Pro-
tome Archiducis in habitu Ec-
clesiastico, cum pallio & cruce,
quam *pectorale* dicunt, capite
nudo ad laevam converso. In
imo numerus anni MDCXXXI.

In postica orbis, radiis co-
ruscus, cui inscriptum est qua-
tuor lineis lemma symbolicum:
TIMORE DOMINI.

Anno in adversa notato,
ætatis octavo decimo, LEO-
POLDUS in possessionem fructu-
um Pataviensium, ut olim
convenerat, missus est (a),
hinc & decebat, ut regnantium
more symbolum adscisceret,
quod & tum fecisse hic nummus
testatur. A *timore* autem Do-
mini illud arcessit, quo quidem
tam pio, tamque sancto Prin-
cipe nihil dignius, convenientius
nihil, excogitari poterat; ut
qui a tenera ætate ad supremam
usque senectam tantam morum
vitæque innocentiam exhibuit,
ut *Angeli* elogio in vita & post
mortem passim mactaretur (b).
Unde & Illustr. KHEVENHILLE-
RUS testatum reliquit (c): *Ti-*
mori Domini, & omnibus pari-
ter virtutibus a puero deditus,
probitati vero, quam a parenti-
bis suis hereditario quasi iure ob-
tinuit, ita addictus erat, ut

(a) HANSZ. Germ. sacr. tom. I. p. 719.

(b) Ibid. pag. 742.

etiam in adolescente nullum vitii,
otiositatis aut malitiæ aparet
vestigium.

Tab.
XXX.

Quod superest, scribitur
hic LEOPOLDUS *Primas Germa-*
niæ, qui titulus Archiepiscopis
Magdeburgensibus compete-
bat, huicque postpositum legimus
titulum *Archiducis Austria*, o-
missis plane ceteris Ecclesiarum
nominibus, quarum dignitates
LEOPOLDO nostro iam iam col-
latæ fuerant: puta *Bremen-*
sis, *Halberstadiensis*, *Pataviensis*
quam tum possidendam suscepe-
rat, & *Argentinenfis*: ut de Ab-
batia *Murbacensi* & *Luderenfis*
taceamus. M. Imp. ar. pond.
semunc. I. dr.

II.

LEOPOLDVS. GVIL: *ielmus*
ARCH: *idux* AVST: *ria* ELECT: *us*
IN. EP: *iscopum*: OLO: *mucensem*
16: MOV. (error videtur hic
commisus non a cælatore, sed
chalcographo, cum LOCHNE-
RUS ipse loco infra citando NOV.
embris legat) 1637. POSSES-
sionem CAPIT 12. IAN. *uarii*
1639.

In postica scutum quadri-
partitum, repetita Episcopatus
Olomucensis insignia continens,
quibus in medio incumbit par-
mula *Austriaca*. Caput scuta-
rium pileo & mitra fastigiatum
est, & latera pedo & gladio or-
nantur.

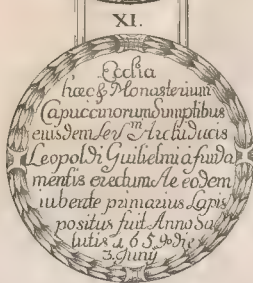
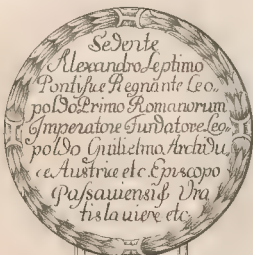
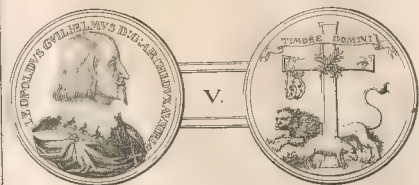
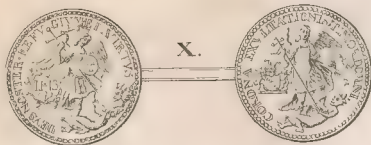
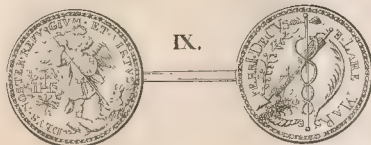
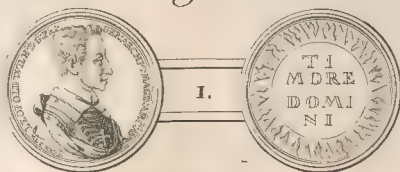
Argumentum nummi per se
patet: hoc unum addendum,
non nullos pro die electionis
sexto decimo, falso ponere di-
cem primum & vicissimum; cum

num-

(c) Apud eundem p. 749.

leopoldus guilielmus.

VII.

Tab.
XXX.

nummo ; utpote auctoritate publica haud dubie facto, plus fidei tribuendum; id quod mox laudatus LOCHNERUS ante nos observavit. Eundem cum nummo diem etiam HANSIZIUS notat *loc. cit.* pag. 72Q. LOCHN. *ad an.* 1742. pag. 293.

III.

LEOPOLDVS. GVILIELMVS. D:ei G:ratia ARCHIDVX. AVSTRÆ. Protome Archiducis armata cum pallio, veterum more, crucem gerens, inoperto capite, sinistrorsum verso.

Aversa crucem exhibet, cuius decussatio duobus lauri ramis circumvoluta, lignumque transversum ab altera parte aperto conspicuum est. Pro pede crucis leo coram agno aufugit, aut certe utrique simul morantur. Additur in ambitu lemma: TIMORE DOMINI, & in imo siglæ cælatoris: WA. F. *ecit.*

Hoc emblemate Archidux apophthegma suum, quod tot dignitatibus sacris decoratus, adposite sibi delegit, illustrat; dum ea, quibus *timor Domini* aut paratur, aut conservatur, ante oculos ponit. Neque enim facile alia est efficacior ad refrenandas immoderatas cupiditates nostras ratio, quam iugis Christi Domini patientis meditatio, Deique ubique præsentis, atque actus nostros in omni loco intuentis, consideratio. Tum enim Divini Numinis aut vindictam, aut præmium iugiter cogitantes, facile in officio continemur. Denique cum hæc

mansuetudinem, lenitatemque ^{FERDINANDI II. IMP. PROLES.} morum generent, *leone & agno* adumbrata sunt, secundum illud: *leo & ovīs simul morantur* (a).

Quod superest, Archidux hic armatus sistitur; cuius rei causa est, quod non solum Ecclesiastica munia, sed bellica quoque obierit. Nam anno 1639. fervente atque urgente adhuc bello Suecico, exercitus Cæsarei Imperator constitutus, mox BANNERIUM, Ducem Suecum, spe potiundæ Pragæ deiectum, abactumque, e Bohemia quoque eiecit, multaque annis 1640. & 41. infecutus, egregia alia gessit. Verum anno 1642. DORSTENSONIUM ad Lipsiam adorsus, memorabili prælio die secundo Nov. superatus est. Exinde deposita, ut pridem petierat, paullisper arma cum anno 1645. & 46. iterum invitus resumeret, vim magis propulsare quam inferre fatagebat (b): præterea bellis, cum Belgium pro Rege, ut dicemus, administraret, denuo implicitus fuit, qua de re videri possunt, si lubet historici. *V. L. tom. II. p. 290.*

IV.

Eadem quæ præcedentis epigraphæ, cum hoc tamen discrimine, quod hic basis litteræ u rotunda sit, ibi vero cum angulo acuto scribatur. Ipsa quoque effigies, pariter armata, in hoc differt, quod capilli longiores ad tergum usque defluant, ac focale cæniis denticulatis late marginatum sit.

D d 3

De-

(a) *Ibid.* XI. 6.

(b) HANSIZ. *l. c.* p. 723.

FERDI- Denique lemma in averfa
NANDI hic non in peripheria ; fed ſche-
II. IMP. fixæ, inſcriptum eſt: ipſa porro
PROLES: dæ, cruci per tranſverſum af-
fixæ, non ramis, in decuſſim
poſitis, neſtitur, ſed lauro ſtri-
ctim colligatur. *M. S. B. ar.*
pond. ſemunc. 1. dr.

V.

Quamquam hic quoque num-
mus a præcedenti non multum
differat, diſcrimen tamen in ca-
pillis non modicum obſervatur;
cum hic loci acciſi ſint, ibi pro-
miſſi: focale quoque maius at-
que comtius obſervatur: deni-
que & ipſa crux, quam pectore
geſtat, ornatior eſt, atque
gemmis, ut videtur diſtincta;
an vero hæc formam crucis Or-
dinis Teutonici, ut Cl. Editor
vult, vel potius crucem Epi-
ſcopalem ad amuſſim referat?
nolumus definire. Interim ex
nummo, hic ſupra primo loco
adducto, certum eſt, Archi-
ducem noſtrum cuiusmodi cru-
cem ſupra pectus geſtare con-
ſueviſſe, antequam magiſte-
rium Ordinis Teutonici ſuſcipe-
ret; utpote cum illud anno pri-
mum 1639. die XXII. Aug. ei-
dem obtigerit (a). *V. L. loc.*
cii.

VI.

His denique addimus quar-
tum eiſdem fere typi, cuius
quidem adverſa num. IV. averſa
autem num. III. reſpondet;
niſi quod artifex in inferiori mar-
gine nomen ſuum appoſuerit:
HIER. onymus DV QVESNOY F. ecit,
Id quod Cl. *Van LOON* in ſuo
ecſtypo, quod ſecundo loco ad-
ducit, omiſit.

Ex his denique diſcrepanti-
bus inter ſe, quamvis modice,
typis, conſectaneum eſt; ut hi
nummi alio atque alio tempore,
prout res & occaſio ferebat,
ſignati, atque Archiduci pro ho-
norariis uſui fuerint. Inde etiam
ex toties repetito ſymbolo intel-
ligitur, quanti illud pius adeo
Princeps noſter fecerit. *M. S.*
B. a. V. L. loc. cii.

VII.

LEOPOLDO PROREGI BELGA-
RVM. Protome Archiducis ar-
mata, inter lauri & oleæ ra-
mum, capite nudo, ad læ-
vam converſo.

In poſtica faſces conſulares
& caduceus in decuſſim poſiti:
oculus apertus, *Divina provi-*
dentia ſymbolum, comparet in
ſuperiori triquetra & ad utrum-
que latus adest pileus alatus:
inferiorem triquetram implet ge-
nius alatus, ſeu potius Archan-
gelus MICHAEL, Bruxellenſium
Patronus, draconem ſeu diabo-
lum conficiens. Additur duplex
epigraphe: prima in margine ex-
tremo *FIDELI MILITIA ET LE-*
GATIONE. In interiori autem:
MARS DEVOTO E LARE PACIS.
Ubi Cl. Editor advertit, ver-
bis illis: *MARS E LARE* paucis
mutatis, nomen comprehendit
Friderici MARSELAER, qui num-
mum obtulit, tum vero *MARS*
E LARE ſymbolum eſſe familiæ
eius. Ille porro muneribus pu-
blicis Bruxellis laudabiliter fun-
ctus, *Baronis de PARC* demum
titulo ac dignitate a Rege Hi-
ſpaniæ honorari meruit.

Cal.

(a) Id. l. c. p. 721.

Tab.
XXX.

Calculus hic, uti tres ordine sequentes, cusi fuerunt, paulo ante, quam LEOPOLDUS Archidux, anno in utraque parte nummi signato 1656. fasces Belgii IOANNI *ab Austria* reliquit, & ab officio Pro-Regis decessit: profectus est autem Bruxella die VIII. Maii. *M. Imp. a. 5 apud V. L. l. c. p. 399.*

VIII.

Adversa cum præcedente ex affe convenit.

In averfa Archangelus MICHAEL, cruce, loco lancea, utens, dextra iacentem dæmonem trudit ac pellit: sinistra ferunt tenet: ad latus dextrum conspiciuntur insignia *Friderici de MARSELAER*, de quo mox supra diximus. Additur in ambitu epigraphæ: CORONA EXULTATIONIS. TIMOR. DOMINI (a). *V. L. l. c.*

IX.

In anteriori parte comparet Bruxellenfium Tutelaris S. MICHAEL, cui fertum ex nube imponitur. Lancea, in formam crucis definente, substratum pellit dæmonem: sinistra tenet scutum, cui crux plana est impressa. Ad latus dextrum cernitur scutum, corona laurea cinctum, cui inditum monogramma nominis IESU, & in ambitu additur epigraphæ: DEVS. NOSTER. REFVGIVM. ET. VIRTVS (b).

In averfa fasces Consulares, quibus decussatim impositus caduceus: duo vero rami lauri ad

latera: in triquetra inferiori *COT-FERDINANDUS II. IMP. chronographicum: MARS FERRI. PROLES. DECVS E. LARE. Id. ibid.*

X.

Nummus hic compositus est ex antica numeri VII. & postica num. VI. *Ap. eund. l. c.*

XI.

Antica pars, corona marginata hanc inscriptionem, novem lineis absolutam, complectitur, *Sedente Alexandro septimo Pontifice Regnante Leopoldo Primo Romanorum Imperatore Fundatore Leopoldo Guilielmo Archiduce Austria 5c. Episcopo Passaviensi 5c. Vratislaviensi 5c.*

In averfa continuatio, decem lineis comprehensa, ita habet: *Ecclēsia hac 5c Monasterium Capuccinorum Sumptibus eiusdem Serenissimi Leopoldi Guilielmi a fundamentis erectum ac eodem iubente primarius lapis positus fuit Anno Salutis 1695. die 3. Iunii.*

Munificentiam & liberalitatem LEOPOLDI in Ecclesias, præsertim Pataviensem, laudibus extollit Cl. HANSIZIUS (c), in cuius rei confirmationem præfens nummus argumento esse potest, quanquam, quodnam illud monasterium templumque sit, definire haud possumus; quippe quod vitæ eius Scriptor primarius, *Nicolaus AVANCI-NUS S. I.* ad manus haud sit, reliqui vero biographi fliceant.

Quod iam superest, nummus hic ideo attendendus, quod Archidux in eo *Episcopi Vratislaviensis*

(a) Eccli. I. II. & 12.

(b) Psal. XLV. 2.

(c) Germ. Sac. tom. I. p. 751.

FERDI- *laviensis* titulo afficiatur, quod
NANDI in reliquis haud fit. *M. Imp.*
II. IMP.
PROLES. *ar. pond. semunc. 1. dr.*

NUMMI ICONICI.

XII.

Tab.
XXXI.

Convenit hic nummus iconicus ex aëre cum adversa, num. iv. depicta. Armatus hic denuo apparet, pariterque cruce instructus; cum non minus belli Imperatorem fortissimum, ut diximus, quam Episcopum vigilantissimum, sanctissimumque egerit; unde a supra laudato AVANCINO, vitæ scriptore, hæc ei laus adscribi dicitur: *cum Marte pius: sub armis innocens: sine furore magnanimus: sine timore victoriosus. T. H.*

XIII.

Eadem, quæ num. præcedentis, ibidemque laudati nummi epigraphe: at protome LEOPOLDI hic in habitu Ecclesiastico sistitur; crux quoque, a torque dependens, cimeliis distinguitur.

Vultus ad modestiam compositus quadragenarium circiter indicat: cumque Archidux annos nonnisi 48. menses x. & dies xiii. vixerit, inde forte de ætate nummi, quamquam valde incerto, iudicari poterit. *M. Imp. ar. sicilic. 1. dr.*

MONETÆ.

XIV.

LEOPOLD: *us* GVILIE: *lmus*
D: *ei* G: *ratia* AR. *chi* DUX: AVS.
tria. Protome Archiducis fere ut num. præcedenti.

Aversa prosequitur titulos hunc in modum: EPISCO: *pus*
OLO: *mucensis* PRI: *nceps* RE. *gia-*

que CA. *pella* BO: *hemica* COME: *s*
1656. Scutum quadripartitum *Olomucense*, superposito a dextris pedo pastoralis & mitra, a sinistris vero galero Archiducali & gladio, medio incumbit parmula *Austriaca*.

Aureus hic nummus Olomucicus fuit: in hac urbe Episcopi ob eminentiæ dignitatem, qua in regno Bohemiæ gaudet, titulo utuntur, in aversa expresso: *Regia capella Bohemica comes*, quod ex aliis nummis, ibidem ab aliis Episcopis signatis, ut de ceteris monumentis nihil dicamus, comprobatur.

Uratislaviensem quoque Episcopatum, ut iam innuimus, tenebat noster: verum DEWERDEKUS, diligens nummorum Silesiacorum scrutator, nullum ab eo ibi percussum reperit. *M. S. B. au. 4. duc.*

XV.

Eadem effigies, cum iisdem utriusque partis titulis, sed magis abbreviatis; nota quoque chronologica annum 1658. indicat.

In aversa porro scuta *Austria* & Episcopatus *Olomucensis* iuncta cernuntur, impositis hinc pileo Archiducali, illinc mitra, gladio pedoque in decussim locatis, ac retro comparentibus. *M. Imp. au. 1. duc.*

XVI.

Convenit hic nummus argenteus cum num. xiv. exceptis nonnullis litteris, ad integritatem vocabulorum perinentibus. In imo adversæ inscriptus est numerus Romanus, valorem quindecim

Tab.
XXXI.

FERDINANDI. II. Imp. Proles.

Tab. XXXI.

Nummi Iconici

XXI

Maria Anna.

XII.

XXII.

XIII.

XXII.

Monetae.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

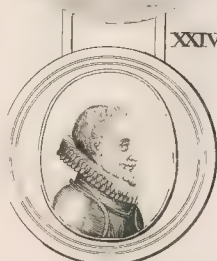
XIX.

XX.

XXIV.

Cecilia Renata.

XXV.

Tab.
XXXI.

decim crucigerorum notans, quod genus monetæ apud Austriacos hodieque in usu, ob pretium suum intrinsecum, longissimo iam tempore septemdecim crucigeris commutari solet. *M. S. B. ar.*

XVII.

Etiam hic grossus eosdem cum præcedentibus titulos præfert. At in imo adversæ nota valoris trium crucigerorum conspicitur, & in averſa tria scuta, in triangulo posita, comparent, quorum prius fasciam *Austriacam*, reliqua duo insignia Episcopatus *Olmucensis* exhibent, de quibus sermo erit, cum de monumento eius sepulchrali agendum, ut iam alibi præmonuimus (a). *M. S. B. ar.*

Cum tot dignitatibus ac beneficiis Ecclesiasticis, quibus ius cudendæ monetæ non deerat, ornatus fuerit Archidux, aut easdem potius ornaverit ipse: nummos tamen hæcenus haud alios, quam ad Episcopatum Olmucensem ac Abbatiam Murbacensem ac Luderensem pertinentes, detegere potuimus. Quare operæ pretium duximus, nonnullos alios ex *recens-aperto Grossorum scrinio*, quanquam a præcedentibus haud multum, excepto grosso Murbacensi, discrepantes, subiungere; tum & nonnullos addere minutiores.

XVIII.

Discrepat hic nummus a præcedenti in eo, quod in averſa solemnis ille titulus: *Regiaque capella Bohemica comes* omissus sit, notamque chronologicam

TOM. II. P. II.

(a) Tom. I. differt. VI. §. XIII. p. 135.

1652. præferat. *G. C. locul. 2. FERDINANDI II. IMP. PROLES.*
tab. VIII. n. 68. p. 122.

XIX.

Hic nummus ab eo, quem num. xv. descripsimus, fere magnitudine atque metallo solum discernitur. Nota quoque valoris solito loco consistit. *Ibid. suppl. I. tab. XVII. n. 173. p. 169.*

XX.

Neque hic a num. xiv. multum abludit, sola ferme magnitudine & metallo exceptis. Voces quoque magis abbreviatæ sunt, atque præter solitam valoris notam, numeri Arabici annum 1660. denotant. In imo averſæ pentagonum videtur esse signum monetarii. *Ibid. n. 174.*

XXI.

Epigraphe atque effigies adversæ num. xii. ferme respondent. In averſa duo scuta coniuncta. In priori, galero Archiducali tecto, fascia *Austriaca*, in altero tessera *Murbacensis* & *Luderensis* repræsentantur. Additur in ambitu epigraphe: *s. sanctus LEODEGARIUS PATRONUS MVR bacensis ET LVDER ensis.*

Hunc *Sanctum* in unciali quodam, regnante FERDINANDO II. percusso, vidimus supra tab. xxix. n. lxxiv. quemadmodum & de tessera scutariis illustrium harum Ordinis nostri Benedictini Abbatiarum alias actum fuit. *Ibid. n. 172. p. 168.*

XXII.

† LEOPOLD. us GVIL. ielmus D: ei
G: ratia AR: chi D: ux A. ustria:
E e ad

FERDINANDI II. IMP. PROLES. adduntur duo clavi, in decussim erecti, monetarii signum. Protome Archiducis ut in præcedentibus, omiſſa cruce pectorali. In imo nota valoris I.

Sequuntur in averſa ſolito more reliqui tituli: EPISCOPVS: OLOMVC: *enſis* PRINC: *eps* 53. Id eſt 1653. Tres parmulae ut num. XVII. *M. S. B. ar.*

Extant in muſeo noſtro ſimiles duo alii, alter de anno 1651. cum parmulis rotundis, alter de anno 56. cum ſolito titulo: *RE. giaque CA. pella BO: hermicæ COM. es.*

MARIÆ ANNÆ NUMMI. XXIII.

MARIA. ZA *Æ. tatis* SVE 27. Protome Archiducis, margaritæ & criſpo focali ornata, capite vitta & pileo obteſto, ad dextram converſo.

Auctoritas Cl. HERÆI nos movet, ut nummi huius typum pro effigie MARIÆ ANNÆ *Auſtriaca*, FERDINANDI II. Imp. filia, habeamus; is enim de ſucceſſione Sereniſſimæ Domus Bavaricæ agens, eundem ſuas in tabulas retulit, de quibus in præſatione partis I. huius nummothecæ diſſeruimus. Nonnulla quidem in eo continentur, quæ animadverſionem criticam merentur, cuiusmodi ſunt: quod nomen ANNÆ, nomini MARIÆ additum non ſit: item quod annus ætatis 27. non ſatis bene reſpōdeat Archiduci Virgini; ſiquidem MARIA ANNA noſtra ætatis ſuæ anno 27. iam biennio iuncta erat MAXI-

MILIANO Bavaricæ Duci; ſed nihil hic de titulis ac nomine Bavaricæ, nec hilum quidem. Verum cum certior & extra controverſiam poſitus nummus de hac Principe nobis non ſuppetit: nummus *Heraannus* forte ſalvari poterit dicendo: ſiglas illas Z & A, in epigraphe poſt nomen MARIÆ poſitas, alteram pro *Ec.* alteram pro *Auſtriaca* legendam eſſe; quæ quidem lectio cuiusmodi litterarum in nummis Auſtriacis haud infrequens eſt. Tum vero coniectandum, numerum Arabicum 5. alteratum, & in numerum 7. mutatum eſſe. Sed nos hanc ſententiam non tuemur: rei arbitrium penes lectorem eſto. *T. H.*

XXIV.

Innitimur hic quoque in fide HERÆI, qui iconicum hunc nummum, licet omni inſcriptione ac titulo carentem, in ſucceſſione Domus Bavaricæ tribuit MAXIMILIANO Electori, marito prædictæ MARIÆ ANNÆ Archiducis. Quin immo habitus oris ſic ſatis bene congruit cum effigie, quam apud Illuſtr. KHEVENHILLERUM habemus (a).

Siſtitur hic protome Electoris armata, & criſpo focali lato ornata, capite nudo, acciſis crinibus, ſiniſtrorſum verſo.

Natus erat MAXIMILIANUS anno 1573. Primam uxorem duxit 1595. ELISABETHAM *Lotharingicam*, cum qua ipſos XL. annos, ad annum nempe 1635. ſterile matrimonium habuit. Secundis nuptiis, eodem anno cele-

bratis

(a) Iconum tom. I. p. 222.

Tab.
XXXI.

bratis, MARIAM ANNAM *Austriacam*, de qua supra egimus, sibi iunxit, ex qua liberos sustulit: demum senio confectus 78. ætatis suæ anno vitam dimisit anno Christi 1651. *Ibid.*

CÆCILIE RENATÆ NUMMUS XXV.

VLADISLAVS IV. POL. *onia*
SVEC. *ia* Q. *ue* REX. ET CÆCILIA RENATA ARCHIDUX AUSTR. *ia* SPONSI AUGUSTISSMI. Hæc in margine exteriori, maiusculis litteris scripta, leguntur: in inferiori vero sequens distichon habes:

HUNC GENUIT BOREAS HÆC NOMEN DUCIT AB AUSTRO.

REGIBUS HIS MUNDI PLAUDIT UTRUMQUE LATUS.

Ambo sponsi, integro corporis habitu in pedes erecti, supra mensam iungunt dexteras, quibus imminet in specie columbæ SPIRITUS SANCTUS, radios suos demittens. Superne quatuor Angeli musicam exercent: ad latera vero hinc inde duo genii alati sponso & sponsæ lauream quasi imponunt.

In epigraphe averſæ binis FERDINANDI II. Imp. PROLES. lineis duo leguntur disticha, præmisso, ut in antica, parergo:

ASPICE QUAM FAUSTO COEANT
IN FOEDERA NEXU.

SARMATA LIBERTAS AUSTRACUM IMPERIUM.

DI RERUM DOMINI FACIANT
PLACIDEQUE DIUQUE,
GAUDEAT UT TANTIS ISTUD
ET ILLA BONIS.

Ex duobus cordibus, sibi invicem iunctis (quorum alterum a dextris aquilam *Polonia*, a sinistris alterum fasciam *Austriæ* repræsentat) fumus ascendens, per coronam transit, quam sustinent MARS & PALLAS, pro symbolo *Polonica libertatis & Austriacæ dominationis*: ille prisco Romanorum more armatus & galea cristata, nec non pallio ornatus, dextra nudum gladium bellatorium tenet; hæc alte succincta, cristata pariter galea conspicua, sin. hastæ puræ innititur. Supernæ radii e nubibus demissi. Nummum nuptialem esse nemo non videt. *M. Imp. ar. pond. 2. unc. 3. sem.*

FERDINAND. III. IMPERATOR.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

Tab.
XXXII.
seqq.

FERDINANDUS eius nominis III. inter Imperatores, ex Aug. Habsburgo-Austriaca gente assumptos, tertius decimus (23.) vitalem hausit auram Græcii an. 1608. die XIII. Iulii. Is amplissimis naturæ & gratiæ donis instructus (3.6.21.22.) paternarum virtutum æmulator (6.), templorum ac cultus Divini instaurator (7.) audit.

Tom. III. P. II.

Ee 2

lu-

FERDINANDUS
III. Imp.

Iuventute optimarum disciplinarum studio, atque exercitationibus Principe dignis, exacta, annos natus duodeviginti Hungaris Rex datus, atque anno 1625. die XIII. Decemb. solitis ceremoniis, presentibus Augustissimis parentibus (21.) inauguratus fuit (1. 2.): corona quoque Bohemica biennio post pari solemnitate redimitus (3. - 6.).

Tab.
XXXII.
seqq.

Caslo WALLENSTEINIO, Fridlandiz Duce, Cesareis exercitiis summo cum imperio praefectus, expugnata feliciter Ratisbona, Suecos ad Nordlingam memorabili proelio superavit (9.). Exinde Rex Romanorum Ratisbonæ an. 1636. die XXII. Decembris electus, mox ibidem tricesimo eiusdem mensis diadema consueta pompa accepit (11. 12.) patremque non multo post in Imperio excipiens, bellum Sueco-Gallicum vario Marte ad annum usque 1648. continuavit, quo demum alma pax, ut ut Ecclesiae haud proficua (51.), ardentissimis votis diu ante (50.) sed frustra expetita, inter partes litigantes, tum *Osnabruga* cum Suecis, tum Monasterii cum Gallis die 24. & 25. Octobris (51. 53.) plaudentibus vel pueris (59.) sancita (52. 53.) atque decreta deinde, quod multum interea operæ exposcebat (54.) eiusdem executione (56. 57.) anno 1650 firmata fuit.

Pacata itaque Germania atque innummeris calamitatibus, quæ fervente bello atrocissimo perpeffa fuit, erepta, cetera Principatus eius pacifica fuere. Hanc vero publicam quietem dum omni conatu tueri, acceptaque perfanare vulnera studet (60.): morte oppressus, IV. Nonas Aprilis anni 1657. ad plures abiit, cum triennio ante, id est anno 1654. filium sibi cognominem, iamque coronatum Romanorum Regem, in flore ætatis defunctum, acerbissimo cum luctu extulisset (34.)

Symbolum, quo factus Hungariæ & Bohemiæ Rex, (1. 2. 4. 5.) nec non & Imperator (11. 13. - 15.) gentes, suæ curæ commissas, PIETATE ET IUSTITIA gubernaturum se publice testatus est, nullo non tempore sanctissime, atque tum etiam adimplessè populo visus est, quando pacem orbi conciliavit. (58.).

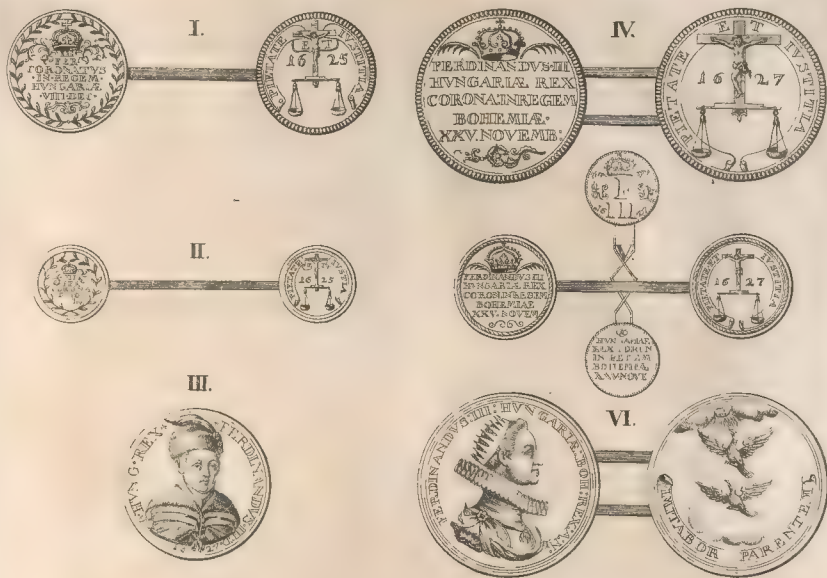
Coniugio ter se obstrinxit: primo cum MARIA, PHILIPPI III. Hispaniarum Regis filia (8.), in hanc lucem anno 1606. die XVIII. Augusti (10.) edita. Hæc ei quatuor filios, totidemque filias cum genuisset, anno 1646. ad plures abiit.

Eodem adhuc anno secundis votis MARIAM LEOPOLDINAM, LEOPOLDI V. Archiducis Austriæ filiam, sibi iunxit (18.) sed quæ anno infecuto CAROLUM IOSEPHUM enixa, immatura morte sublata est.

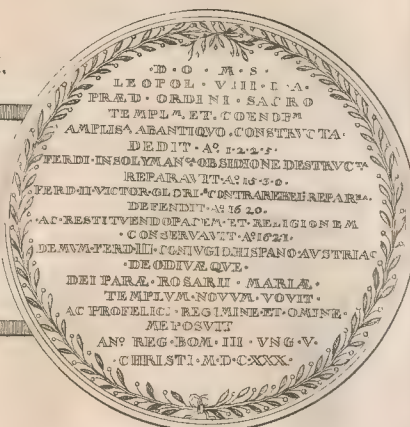
Tertia denique uxor ELEONORA, CAROLI Ducis Mantuæ filia (19. 20. 24. 31.) thorum eius anno 1651. die XXX. Aprilis conscendit, atque anno 1656. Regina Bohemiæ coronata fuit (19.):

FERDINANDI III. Imp. Numismata.

Tab. xxxii.

VII.

VIII.

IX.

Alto Mayo del 4. de febril.

Tab. XXXII. 1699. (19.): cumque eidem tres filias filiumque, in prima tamen infantia exstinctum, perperisset, morte mariti ad statum viduitatis redacta, vitam ad annum usque 1686. protraxit, quo piissime obiit die v. Decembris, exemplar virtutum ab omnibus habita.

Nummi FERDINANDI usuales tam in auro (26--31.) quam argento (32.-47.) magno adhuc numero supersunt. Unciales provinciarum tesseras more solito præferunt. Singularis est, qui ob figlas vexatissimas plane atque obscuras, harum rerum cultoribus crucem figit (34). Reliqua in ipso commentario moneamus. KHEVENHILL. *Annal. Ferd. Theatr. Europ. &c.*

NUMMI MNEMONICI ET ICONICI.

I.

Tab. XXXII. Antica hanc inscriptionem, sex lineis distinctam, atque coronæ oleagineæ inclusam, complectitur: III. FER *dinandus* CORONATVS. IN. REGEM. HVNGARIE. VIII. DEC. *embria*. Superius corona Hungarica inter duo parerga imminet, simili parergo etiam in fine adposito.

In postica trutina bilanx depingitur, in cuius agina examinis ac lingulæ locum, Salvatoris, e cruce pendentis, imago tenet, adiecta hinc & inde æra Christiana 1625. ad complementum inscriptionis adversæ faciente, ac in ambitu demum: PIETATE ET IVSTITIA.

Hoc lemma FERDINANDUS etiam ut Rex Bohemiæ, immo ut Imperator quoque, quanquam alio modo, quod postea videbimus, usus est. Inscriptio argumentum eius satis clare eloquitur. Ceremonias, durante coronatione factas, singulari tabula, ære exsculpta, exhibet Excell. KHEVENHILLERUS in *Annal. Ferdinandeis* (a), ubi hunc ipsum quoque nummum delineatum, *missilem* vo-

cat. Peracta est autem Sempromni, habitis prius comitiis. Quocirca etiam perpulchrum pietatis Austriacæ argumentum tum proditum fuit, cum Rex finitis coronationis solemnibus, patrem accedens, coramque eo in genua provolutus, exosculatis manibus, eleganti latina Oratione ob delatam sibi, eius cura atque sollicitudine, Hungariæ coronam, aliaque beneficia gratias egit, seseque & in posterum enixe commendavit (b). *M. Imp. ar. missilis.*

II.

Nummus ex utraque sui parte præcedenti similis, sed minoris moduli, in nonnullis quoque vitiosus est. Sigla VIII. DEC. hic omisæ sunt, superante solummodo numero III. quæ num exesæ aut erasæ, aut præ nimia festinatione nunquam incisæ, aut nummus minus accurate cusus fuerit? dicere haud valemus.

In posticam pariter error irrepsit in voce IVSTIA pro IVSTITIA. Menda eiusmodi non admodum rara sunt in nummis missilibus; in his enim parandis ac feriendis monetarii, urgente coronationis solemnitate, non-

Ee 3 nun.

(a) Tom. x. ad col. 703.

(b) Id. ibid. col. 704.

FERDINANDUS III. IMP. nunquam festinanter præcipitanterque agunt.

Et si porro de altera a præcedenti nummi missilis specie, in hac coronatione adhibita, Illustr. KHEVENHILLERUS, alique nihil, quoad nobis constat, memorent: ex forma tamen eius facile iudicatur, illum ad id genus nummorum pertinere. *Ibid. ar.*

III.

FERDINANDVS. III. D. ei Gratia HVNG. arie REX. In segmento ara Christiana 1627. Protome Regis iuvenis & venustæ formæ, in habitu Hungarico, cum pallio & insigni Ordinis aurei velleris, facie obversa, & capite mitra Hungarica cristata operto.

Æra hæc nos edocet, nummum istum signatum esse, cum FERDINANDUS III. biennio antea iam Rex Hungaria renuntiatus, ad suscipiendam coronam Bohemicam sese parabat, & quidem ætatis suæ anno undevicesimo. De ea mox dicemus. *Ibid. ar. scilic. dempta media drach.*

IV.

Adversa præposita corona arcuata, cum duobus palmæ ramis, hanc inscriptionem, quinque lineis absolutam, completur: FERDINANDVS. III HVNGARIE REX CORONA: tus IN REGEM BOHEMIE. XXV. NOVEMB: ris.

Adversa annum Christi 1627. refert, ceteris cum num 1. & II. convenientibus.

De hac coronatione fusius agunt laudatus Illustr. KHEVENHILLFRUS (a), & ABELINUS

(a) *Ibid.* col. 1418.

(b) in Theatro Europæo, ubi nummos, in reditu post coronationem, populo large sparsos fuisse, referunt. Hos inter hunc quoque fuisse, quanquam magnitudo ac pondus, quæ nimia fere sunt, aliud suadere videantur, ob formam eius atque similitudinem, quam cum aliis missilibus tenet, videri posset; verum illos magnatibus distribui solitos, dicemus infra. *Ibid. ar. pond. semunc. 2. dr.*

Tab.
XXXII.
b

V.

Prior horum nummorum cum præcedenti, sola excepta magnitudine, convenit; alter, ex recens - apertis Grossorum scriptis eductus, anteriori facie litteram maiusculam nominis *Ferdinande*, mediam inter duo ignitabula, ex torque aurei velleris desumpta, exhibet, subiecto numero Romano III. inter notam chronologicam 1627. superpositaque corona Bohemica, duobus palmæ ramis, hinc inde prominentibus, exornata. Cetera, paucis exceptis, cum præcedenti conveniunt.

Non est dubium, quin & hi in eadem solemnitate populo missi, atque ex auro etiam cum fuerint, cum id, ut laudati auctores testantur, abunde, atque ex utroque metallo factum fuerit. *Ibid. § M. S. B. ar. pond. 1. dr. G. C. locul. II. tab. XII. n. 105. p. 171.*

VI.

FERDINANDVS: III: HVNGARIE: BOH: emia REX: A: rchidux noster. (Ita fortasse legi posset hæc

(b) Tom. I. p. 1014. ad h. a.

Tab.
XXXII.

hæc ultima figla, dummodo mendo careat: attamen mendum subesse, cum infuetus titulus suadet, tum, quod e contrario, omnia more solito & trito fluerent, si N litteræ A substitueremus, ita ut, quemadmodum in aliis quoque bene multis, etiam hic legeretur: *Archidux Austria.*) Protome Regis armata cum paludamento, veterum more, tania cum aureo vellere, lato & crispo collari, nec non cum corona radiata in capite, ad lavam converso.

In averſa aquila cum pullo adversus solem volitans, illumque irretorta oculorum acie intuens, quem pullus assequi conatur. Subiicitur in imo scheda, cui lemma inscriptum: IMITABOR PARENTEM.

Nulli dubitamus, quin hoc miræ elegantie numisma solemnitati Regiæ coronationis Bohemicæ debeatur, cum id corona radiata atque lemma quoque, ceteraque omnia partim summo persuadeant opere, partim vero haud disconveniant. Ipsum etiam emblemata valde adpositum est; siquidem de aquilis creditum fuit, quod pullos suos contra solem aspicere faciant, atque eos, qui illum immota acie intuerentur, pro genuinis habeant, ceteros abiiciant velut spurios. Eſſet itaque hic nummus cum præstantissimis computandus, nisi lemma a regulis artis numismaticæ nonnihil abiret. *M. Imp. ar. pond. semunc. 3. dr.*

VII.

Anterior facies exhibet schē.

ma templi, cui a dextris e nubibus FERDINANDUS III. IMP. & radiis supra tectum gloriosissima Dei Genitrix Virgo MARIA, nimbo ornata, Divinum Pusionem altera manu tenens, altera coronam radiatam sustinens, insidet. Infra supra terram nudam FERDINANDUS III. una cum patre FERDINANDO II. in genua provolutus, a puero Iesu insignia, sceptrum & gladium, a B. Virgine autem coronam accipit, ad quæ noster palmam extendit, a patris dextra suffultus. Ambo palliis, focalibus crispatis, & coronis instructi, siglis, eorundem nomina indicantibus, distinguuntur: corona quoque Imperii Romano-Germanici & sceptrum solus pater conspicuus est.

A sinistris post schēma templi, cui in extremitate tecti crux imposita cernitur, alii duo Principes, palliis quoque conspicui, & genibus pariter nixi, manus supplices tendunt. Prior pileo Ducali opertus, pallio Ducum adscriptas habet siglas & numeros I VIII. quæ LEOPOLDUM VIII. Ducem Austriæ stirpis *Babenbergicæ*, denotant: alter corona Imperiali redimitus, in pallio etiam Imperatorio adscriptas siglas FI præfert, quæ Casarem FERDINANDUM I. indicant. Additur, præmissa crucicula, in ambitu epigraphæ, ex verbis S. Scripturæ (a) contexta: PER. NOS REGES REGNANT. ET CONDITORES LEGVM. PIE IVSTA DECERNVNT PER. NOS PRINCIPES AVSTRIÆ IMPERANT. & in segmento hæc leguntur: DVRA-BIT TALIBVS FVLTA PRÆSIDIIS. addito in fine sermo.

Caus-

(a) Prov. VIII. 15.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

Caussam, cur in uno numismate tot & tam diversæ ætatis sistantur Principum Austriæ icones, eloquitur in aver-
sa parte, viginti omnino lineis complexa & laurea cincta inscriptio, hisce verbis: D. EO OPTIMO M. AXIMO S. ACRUM. LEOPOLDUS VIII. D. UX. A. AUSTRIÆ PRÆDICATORUM ORDINI. SACRO TEMPLUM M. ET. COENOBII M. AMPLIS-
SIMA. AB ANTIQVO. CONSTRUCTA. DEDIT. ANNO. I. 2. 2. 5. FERDINANDUS I. IN SOLYMANNICÆ. OBSIDIONE DESTRUCTA. REPARAVIT. ANNO. I. 5. 3. 0. FERDINANDUS II. VICTOR. GLORIOSUS. CONTRA REBELLES REPARATA DEFENDIT. ANNO. 16. 20. AC. RESTITVENDO PACEM. ET. RELIGIONEM. CONSERVAVIT. ANNO. 16. 2. 1. DEMVM. FERDINANDUS III. CONIVGIO. HISPANO. AVSTRIAC. O DEO DIVÆQVE. DEIPARÆ. ROSARII. MARIE. TEMPLVM. NOVVM. VOVIT. AC PRO FELICI. REGIMINE. ET. OMINE. ME POSUIT ANNO. REGNI. BOHEMIE. ICI III. VNG. ARICI V. CHRISTI. M. D. C. XXX.

Huic inscriptioni deest, quod multis aliis eiusmodi lapidaribus, ut sic dicam, nummis, quod nomen loci non sit additum: sed id discimus ex Annal. Austriæ, insigni atque erudito admodum R. P. Sigismundi CALLES S. I. opere (a), ubi anno circiter 1226. vel 27. Prædicato-
rum Ordinem ex Hungaria, in Austriam propagatam esse, sedemque Wiennæ primum, fixisse narrat: ibique templum, S. Mariæ Rotundæ, quod

Templariorum ad eum diem, erat, sed aliquanto post tempore accepisse. Cum hinc prima huius templi epocha fere convenit, utpote tribus duntaxat annis diffidens. Eundem tamen cum nummo annum assignat Sigism. FERRARIUS apud Cl. HANTHALERUM, qui id anno 1225. completo, contigisse ait, cum paullo ante annum 1226. indicasset (b). Quidquid sit, ex chronico Anonymi Leobienfis apud eundem Cl. CALLESIUM certum fit, illud anno 1237. iam consecratum fuisse. Reliquæ epochæ difficultate carent. M. Imp. ar. pond. 5. unc. & sicilic.

VIII.

FERDINANDUS III. D. EI GRATIA HUNGARIE BOHEMIE DALMATIA CRATIÆ SCLAVONIA REX. Protome Regis fere ut num. VI. verum caput eius corona Hungarica redimitum est, & aureum vellus non a tania, sed torque dependet. In imo denique artifex nomen suum H G adposuit.

MARIA. D. EI GRATIA HVNGARIE B. BOHEMIE REGINA INF. ANS HISP. ANIARUM AR. CHIDUX AVSTRIÆ 1633. Protome Reginae, pulchre comitæ, torque & focali denticulato ornatæ, capite sine corona dextrorsum converso.

MARIAM, cuius hic effigiem videmus, PHILIPPI III. Regis Hisp. filiam, FERDINANDUS anno 1631. die XX. Februarii nuptum acceperat. Hæc ei.

(a) P. II. L. IV. p. 231.

(b) Fastor. Campilil. tom. I. Dec. II. p. 715. n. XXIX.

FERDINANDI III. Imp. Numismata. Tab. XXXIII.

Peter Mayer del et Sculpit.

Tab.
XXXII.

cidem anno in nummo notato, filium primogenitum FERDINANDUM FRANCISCUM, de quo nos postea acturi sumus, eo cum maiori Augustæ Domus gaudio atque læticia genuit, quod ea tempestate alia omnia susque deque irent (a), hocque unum pro solatio relictum videretur. Ob id fortasse coniugem suam nummo honorare voluit FERDINANDUS, aut, si mavis; eundem Hungari obtulerunt. Neque enim sine causâ corona non solum Hungarica obiectus compareret, sed & aliorum regnorum, ad Hungariam pertinentium, titulis per extensum utitur. *M. Imp. ar. sicilic. S I. dr.*

IX.

FERDINANDVS. III. D. ei G. *ra-
tia* HUNGAR. *ie* BOH. *emie* REX.
ARC. *hidux* AV. *stria*. REX toto corpore cataphractus, atque fasciâ militari ac focali crispo ornatus, nudo capite, equo, in altum sese erigenti, vectus, dextraque scipionem, sinistra capistrum tenens, sinistrorsum equitat. In recessu schema civitatis Nordlingensis in Suevia, & in imo numerus anni 1634.

In postica duæ acies certamen miscentes, addito titulo: HAVPPTREFFEN. VOR. NÖRDLINGEN. i. e. *pugna decresoria ad Nordlingam.*

TILLIO vita functo, ac WALLENSTEINIO cæso, Cæsareo exercitui novus Dux, qui tantis hostibus, Suecis, inquam, fœderatisque ceteris, par esset, præficiendus erat. Rex igitur

TOM. II. P. II.

(a) KHEVENH. tom. XII. col. 496.

Hungariæ atque Bohemiæ ad id muneris delectus, Ratisbona ad FERDINANDUS III. IMP. diem XXVI. Iulii anni 1634. aliisque ad Danubium minoris momenti locis, vi expugnatis, Nordlingam obsidet. Accurrentibus ad liberandam urbem Suecis, die VI. Septembris proelio decernitur, quo hi, ingenti clade accepta, repulsi atque in fugam coniecti sunt, cæsis, secundum alios octo, & ex aliorum relatione duodecim millibus hostium, captis cum Duce HORONIO quatuor millibus cum trecentis signis. Octo millia in eo proelio occubuisse, ipsos Suecos non diffiteri, testatur Illustr. KHEVENHILIERUS (b). Id satis de magnitudine celeberrimæ huius victoriæ testatur, quod victoribus Cæsareanis Bavaria, Suevia, Franconia atque Alsatia patuerint, plurimæque urbes, nemine obfistere auso, receptæ, atque adeo fœdus Protestantium per superiorem Germaniam extinctum fuerit. *M. Imp. ar. sicilic. I. dr.*

X.

Antica in ferto laureo hanc inscriptionem, sex lineis comprehensam, legendam offert: VI. VAT. FERDINANDUS REX. REGINA. MARIA 18 AVGVS. II 1636.

Postica monogramma nomen FERDINANDI & MARIE, coniugis eius, exhibet, simili ferto inclusum. Huic superne imminet corona arcuata, & in imo parmula cum insignibus *Dietrichsteinianis.*

Cum hoc anno FERDINANDUS die XIV. Maii in superiorem Germaniam ad curandam rem

Ff

belli-

(b) Loc. cit. col. 1220.

Tab.
XXXIII.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

bellicam profectus esset, ipsumque etiam Cæsar, unacum Augustissima coniuge, atque CÆCILIA RENATA Archiducissa mox, id est, die XVIII. eiusdem mensis subsecuturus esset: LEOPOLDO GUILIELMO Archiduci, de quo paullo supra, regimen Hungariæ Austriæque commissum, eidemque inter ceteros *Franciscus* a DIETRICHSTEIN Cardinalis & Episcopus Olomucensis adiunctus fuit (a). Is igitur Wienæ tum commoratus, MARIÆ Reginæ Hungariæ natalem variis lætitiæ signis celebrari curavit, atque inter ceteros ludos huiusmodi quoque nummos, centum duntaxat numero, populo sparsit.

Nummus etiam ideo attentionem meretur, quod nos verum Reginæ natalem edoceat; cum *Sigismundus* a BIRCKEN, diem VIII. eiusdem mensis bis, sed falso prodat (b). *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

XI.

Adversa, præposita corona Imperiali, hanc inscriptionem, sex lineis contentam, complectitur: FERDINAND: *us* III. HVNG. *aria* ET BOH: *emia* REX CORON: *atus* IN REGEM ROMANORVM XXX. DEC *em* B: *ria* MDCXXXVI.

Postica bilancem exhibet cum cruce, loco lingulæ, fere ut num. I. nisi quod imago Salvatoris desit. Additi etiam sunt sceptrum & gladius, super trutinam in decussim adclinati. In margine denique titulus legitur: FIRMAMENTA REGNORVM.

Quod Symbolum FERDI-

NANDUS Rex Hungariæ & Bohemiæ assumpsit, id factus Romanorum Rex haud quaquam abieciisse, sed emblemate duntaxat expressisse, testatur hic atque sequentes tres nummi. *Pietatem* enim crucis signum, *Iustitiam* trutina emblematicè designari, cum in vulgus notum erat, tum citato quoque nummo primo & sequentibus indicatum. Ergo alia hic inscriptio substituta fuit, ut quidnam sibi eo symbolo propositum sit, simul innueret: PIETATE nimirum atque IUSTITIA firmari regna, quorum quidem symbolum sceptrum & gladius habentur.

Electio FERDINANDI facta est Ratisbonæ die XXII. Decembris, secuta inde solemnis inaugurationis ad XXX. eiusdem mensis, in nummo expressum, non XX. ut apud STRUVIUM, errore haud dubie typographico, notatur. Solemnia hæc enarrantur in Theatro Europæo, & fusius apud KHEVENHILLERUM ad hos annos. *M. Imp. BUOL. & S. B. ar. pond. I. dr.*

XII.

Adversa cum altero ex iis, quos num. V. recensuimus, averfa vero cum adversa præcedentis num. ferme respondet, emendato etiam errore artificis, in voce DECE. *mbris*.

Similes nummos *missiles* cum siglis, seu initiali *Ferdinandei* nominis littera, supra vidimus in FERDINANDO II. *tab. XXIV. p. 179. seq. M. Imp. au. I. duc. & ar. I. dr.*

XIII.

(a) Id. ibid. col. 1880.

(b) Oesterreich. Ehrensiegel. p. 1393. & 1412.

Tab.
XXXIII.

XIII.

IMP: *erator* CAESAR FERD: *inandus* III. AVG: *ustus*. Protome FERDINANDI armata cum paludamento, & aureo vellere, capite laureato ad lævam converso, capillis ad tergum fluentibus.

In averſa aquila panſis aliſi quaſi volitans, roſtro trutinam, prioribus ſimilem, falculis autem ſceptrum gladiumque tenet, addito eodem, quod in mox præcedentibus, lemmate.

Credibile eſt, hoc numiſma ſignatum fuiſſe, cum FERDINANDUS anno 1637. poſt exceſſum patris Imperii clavum ſuſcepit. Ætas certe, quam Imperator in eodem præferre videtur, ſeu oris habitus, anno vitæ eiſdem nono ſupra viceſimum haud diſconvenit, nec etiam aquila, *Romani Imperii* ſymbolum, ſine cauſſa compareret; axioma denique *Imperator Caſar*, quod in antiquis nummiſis hoc loco, id eſt, ſub initium titulorum, poſitum, non Belliducem, ut in ſine, ſed ſpeciatim & ex inſtitutione ſua, Supremum Imperii Romani caput designat, ideo veterum more, tamque expreſſe appoſitum videtur, ut nova dignitas, non ita pridem adepta, eo dillucidius, luculentiusque exprimeretur. *M. BUOL. pl.*

XIV.

FERD: *nandus* III. DEI *Gra-tia* ROM: *anorum* IM: *perator* SE: *imper* AU: *guſtus*. GER: *mania* HU: *ngaria* BO: *hemia* REX. Protome Cæſaris armata cum patagio, tæniis denticulatis pulchre margi-

Tom. II. P. II.

nato, nec non Ordinis aurei FERDINANDUS III. IMP. velleris inſigni ornata, capite laureato, ad lævam converſo.

Poſtica cum num. XI. convenit; hic tamen ſceptrum gladiusque bilanci alligatæ videntur, atque agina præter crucem, lingula quoque vulgari inſtructa eſt.

Huius numiſmatis expoſitionem uberioſiorem damus ad numerum mox ſequentem. *M. S. B. an. 10. duc. 5 ar. pond. 1. unc. fere.*

XV.

Perigraphe ut num. XI. Protome FERDINANDI armata cum patagio, ut num. præcedenti; caput tamen laurea deſtitutum eſt, & aureum vellus non a torque, ſed tæniâ dependet.

Averſa ex aſſe convenit cum poſtica præcedentis.

Etiſi hoc numiſma titulum *Imperatoris*, ut in præcedenti, haud præferat, ex barba tamen, quæ promiſſior eſt, quam num. XIII. recte colligi poſſe videtur, eundem obtento iam Principatu ſignatum fuiſſe, dictumque titulum ex incuria cælatoris omiſſum. Nec etiam credibile eſt, FERDINANDUM ſymbolum ſuum ante variaſſe, quam cum Romanorum Rex ſalutatus fuit. Quare ſi adverſa per ætatem orisque habitum, in nummo exhibitum, ante id forte tempus ſignata fuit, id ſaltem de averſa vix ac ne vix quidem dici poterit, atque in hoc caſu, duas formas nummarias, diverſo tempore fabrefactas, hicce coniunctas fuiſſe, tenendum erit.

Ff 2

Ex

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

Ex typo isto, sæpius repeti-
to, Cæsaremque alia atque alia
ætate sistente, non obscure
colligimus, nummos hosce ei-
dem pro honorariis deservisse,
iis distribui solitos, quos bene-
merentes, cum gratia, tum
beneficiis prosequi dignatus est.
*M. Imp. ar. pond. semunc. &
scilic.*

XVI.

Protome FERDINANDI II.
Imp. armata, atque tessera Or-
dinis aurei velleris conspicua,
capite laureato & ad lævam con-
verso. Hanc binæ coronæ lau-
reæ ambiunt, ac sequentem e-
pigraphen, duplici pariter orbe
exhibitam, comprehendunt,
hunc, ut videtur, in modum
legendam: FERDINAND. II.
ROM. ANORUM IMP. ERATOR COL-
LEGII. SOC. IETATIS IESU. FUN-
DAT. IONES AVCT. AS DECIMIS.
FLVM. ENSIBUS VECTIGALIBVS
CASTVÆ. OPE. RIBVS FABRICÆ.
AMPLISS. IMIS PRIVILEGIIS. D. EO
O. PTIMO M. AXIMO SANXERAT.

Aversa FERDINANDUM III.
eodem modo & habitu repræ-
sentat, adiecta hac perigraphæ:
FERDINAND. III. ROM. ANORUM
IMP. ERATOR AVGVSTÆ. PATRIS.
MEMORIÆ. ACTIS. STABILITIS.
TEMPLO. SOC. IETATIS IESV. FLVM.
INENS PRIM.UM LAPI. DEM POS. VIT
ANNO. DOMINI. MDCXXXVIII.
IMPERII. XVI. II.

Quanto FERDINANDUS II. a-
more religiosas familias, atque
has inter cum primis Societatem
IESU, complexus fuerit, quan-
tisque beneficiis cumulaverit,
deprædicat R. P. LAMORMAINI

eiusd. Soc. in laudato singulari li-
bello, quem FERDINANDI II. Im-
peratoris virtutes inscripsit. Ubi
(a), cum domicilia decem, Domus
nempe Professas duas, Proba-
tionis totidem, ac Collegia sex,
a munificentissimo hoc Impera-
tore Societati erecta enumeras-
set, sic demum subiungit: In-
signi subsidio iuvit Passaviense,
quod LEOPOLDUS Archidux fra-
ter, Lincense & Brunense, qua
MATHIAS & RUDOLPHUS Cæsa-
res fundaverant: similiter in Mo-
ravia Olomucense, Iglaviense &
Znoymense; Zagabriense in Scla-
vonia: Iaurinense in Ungaria;
Fluminense in Istria: Tergesti-
num ad mare Adriaticum.

Continet igitur hoc monu-
mentum memoriam Collegii Flu-
minensis in Istria, FERDINANDI
II. munificentia Dominio Castua-
no, nec non decimis Fluminen-
sibus, vectigalibusque ita aucti,
ut exinde Fundatoris nomen a
grata Societate pariter retulerit.
Præterea mnemofynon est non
solum primi lapidis, a FERDI-
NANDO III. eius filio & succes-
sore, pro templo eiusdem Colle-
gii anno 1638. uti in nummo
notatur, positi: sed etiam con-
firmationis omnium eorum,
quæ pater eius, dum viveret,
eidem Collegio concesserat. Un-
de numisma haud dubie in di-
cto lapide conditum fuerit.

Ceterum quo pacto capita
laureata & armata pectora pro
hoc negotio quadrent, iudicent
alii. *M. Imp. pl. & S. B. a.
inaur.*

XVII.

FERDINANDVS. III. D. EI G. RATIA
ROM:

(a) cap. xxxv. p. m. 92.

Tab.
XXXIII.

ROM: *anorum* Imperator. Caput FERDINANDI laureatum, cum lorica, aureo vellere & paludamento, ad medium pectus, cui impressa videtur aquila *Imperii* biceps. Totum opere toreumatico cinctum, cui superne corona clausa imminet, a genio quasi suffulta, cuius alæ reliqua parerga claudunt. Inferne insignia urbis *Ratisbonensis* conspiciuntur.

REICHS-TAG ZV REGENSPVRG 1641. i. e. comitia *Imperii Ratisbonæ* 1641. *habita*. Inscriptio illa Germanica, quinque lineis absoluta, sermo cingitur, cui in medio superimposita est aquila *Imperii* biceps coronata, a qua hinc inde tæniis nectuntur septem S. R. I. Electorum parmulæ, singulæ pileis Ducum opertæ, si *Bohemiam* excipias, quæ corona obteguntur. Earum ordo ita procedit: a dextris conspiciuntur insignia trium Electorum Ordinis Ecclesiastici; a sinistris quatuor Electorum Secularium, ubi Electoris Bavari insigne officii, *globus* scilicet *Imperii* crucigerus aureus, *Archidapiferatus* tessera, exhibetur, reliquorum autem insignia gentilitia, nisi quod Electoris Saxonici decusfati gladii, *Archimareschallatus* insigne, cum sermo rutaceo una, ut solet, appareant.

Comitia a Cæsare edicta erant Ratisbonam ad diem xxvi. Iulii 1640. Sessiones coeptæ, & propositio facta die xiii. Septembris, sed articuli *recessus* anno primum 1641. x. Octobris subscripti sunt. Singula hæc plu-

ribus enarrantur in Theatro Europæo, (a).

Memoriam itaque istorum comitiorum Imperii nummis conservare Ratisbonensibus visum est; nam præter hunc typum, alium similem, maioris aliquanto moduli, uncialem pondere æquantem, signari curarunt. *M. Imp. ar. sicilic. & in maiori modulo unc.*

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

a

XVIII.

Epigraphe fere ut num. xv. Nec etiam imago multum ablu- dit, nisi quod sine corona lau- rea, atque insuper adversa fron- te sistatur.

MARIA FERDINANDI III ROM *anorum* Imperatoris CONIVX REGINA HUNGARIE PRO BOHE- mia. Protome MARIE vultu pariter obverso, intortis capil- lis, focali orbiculato & denticu- lato, nec non torque ornata.

Altera hæc est Cæsaris uxor MARIA LEOPOLDINA, patrui LEOPOLDI, Archiducis Austriæ & Tyrolensium Principis, anno 1632. demortui, filia posthu- ma, a CLAUDIA Medicea xxviii. Novemb. in mundum edita. Sexdecim annorum erat, cum thalamum Imperatoris 2. Iulii 1648. Lincii ingressa est, sed sequenti statim anno eun- dem deferuit; dum filium CA- ROLUM IOSEPHUM, postea Ma- gistrum Ordinis Teutonicæ, nec non Episcopum Pataviensem & Wratislaviensem factum, enixa, die vii. Aug. 1649. in puerpe- rio, eiusdem mensis die xix. & ætatis annorum xvii. extincta fuit. Quare credibile est, hoc

Ff 3

nu-

(a) P. iv. ad hos annos.

numisma ob nuptiarum solemniam
FERDINANDUS III. IMP. cusum fuisse, cum tam modicum, quo cum marito vixit, tempus, vix aliam occasionem præbuisse videatur. *M. Imp. ar. pond. semunc. S. sicilic.*

XIX.

Adversa hanc inscriptionem continet, septem lineis distinctam: ELEONORA ROM: *aporum* IMPERATRIX. AVGVSTI CÆS: ARIS FERDINANDI, III. CONIVNX IN REGINAM BOHEMIÆ CORONATA. XI. SEPT emb RIS. ANNO MDCLVI.

Aversa in ferto heliotropium sistit, adversus solem radiis coruscum in nubibus apparentem, conversum, interiecto lemmate: VNVM SEQVOR. In prospectu regio.

Deficiente nummo nuptiali, quo Cæsaris nostri tertium & ultimum coniugium cum ELEONORA *Manuana* prosteritati consecratum fuit, servato temporis ordine, locum sibi hic vendicat præfens Imperatricis numisma emblematicum.

ELEONORA nata fuit patre CAROLO II. Mantuæ & Montis ferrati Duce 1630. a Cæsare ducta 2. April. 1651. & ex ea quatuor liberorum pater factus est. MARIA THERESIA & FERDINANDUS IOSEPHUS altero statim vitæ anno sublati sunt. ELEONORA MARIA primo Poloniæ Regi MICHAELI, dein CAROLO Lotharingæ Duci nupsit. MARIAM ANNAM PHILIPPUS Comes Palatinatus & Elector sibi in coniugem adoptavit: de his duabus posterioribus suo loco nummos proferemus.

Argumentum numismatis expositione non eget: ipsa enim inscriptio in adversa clare eloquitur, cusum illud esse in memoriam collatæ Imperatrici coronæ Bohemicæ. De emblemate dicemus nonnihil ad nummum sequentem, *M. Imp. ar. pond. 2. unc. S. I. sicilic.*

XX.

ELEONORA. R. *omanorum* I. *mperatrix* G. *ermania* H. *ungaria* B. *ohemia* R. *egina* A. *rchidux* A. *ustria* P. *rinceps* M. *antua* ET M. *ontisferrati*. Protome Imperatricis adversa nonnihil fronte, ac dextrorsum respicientis, in stola, cum longis capillis, ad humeros pertingentibus, & ab ornatu capitis defluente tania.

Aversa cum præcedenti convenit, nisi quod lemma hic in margine positum sit, non in area per transversum.

Etsi plerique ex florum genere tam arborum, quam herbarum, ad solis motum solem versus moveantur: nullum tamen manifestius id facit heliotropio, ut ait PIERIUS (a). Hinc constantis perseverantisque *amoris*, *observantia* atque *obedientia* symbolum habetur. Quæ singula cum coniugibus apprime, atque præsertim uxori erga maritum, convenient: dubium non est, quin sole Cæsar, flore autem coniux eius designetur; quod symbolum fortasse ELEONORA in ipsis nuptiis, nec incongrue, assumpsit, posteaque retinuit, ut ad nummum antecedentem vidimus. *M. S. B. au. sed fus. ac circumdato circulo pen-silis*

Tab.
XXXIII.Tab.
XXXIV.

(a) Hieroglyph. lib. LVIII. c. 47. p. m. 726.

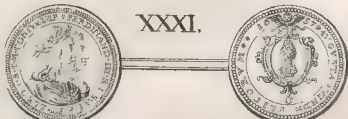
FERDINANDI III. Imp. Nummi Iconici et aurei Tab. XXXIV.

Nummi Iconici.

Nummi aurei.

1Tab.
XXXIV.

filis factus. pond. 8. ducat. M.
BUOL. a. iidem fus.

NUMMI ICONICI.

XXI

FERDINANDVS. II. D. ei G. ra-
 tia R. omanorum I. mperator s. em-
 per A. ugustus G. ermania H. un-
 garia B. ohemia REX. ELEONORA.
 IMP. eratrix G. ermania H. unga-
 ria B. ohemia REG. ina DV. cissa
 MAN. tue. Capita eorum iuga-
 ta, ad medium pectus, sinistror-
 sum versa. Ille focali crispato
 indutus, torquem quoque aurei
 velleris gestat: illa cum collari
 denticulato pulcherrime comta
 est. In quatuor angulis totidem
 praterea parmulae conspiciuntur,
 quarum prima aquilam *Imperia-*
lem bicipitem coronatam, altera
 tennias *Hungaricas* cum cruce Pa-
 triarchali, tertia leonem *Bohe-*
micum, quarta denique tesseras
Austriaco-Burgundicas referunt.

FERDINANDVS. III. D. ei G. ra-
 tia REX. HVNG. arie ARCHID-
 ux AVS. tria D. ux BVR. gundia
 CO. mes TYR. olis. Protome e-
 iusdem in habitu Hungarico,
 acu perpulchre picto, cum tor-
 que aurei velleris & caliptra cri-
 stata in capite, ad laevam respi-
 ciente. Capita geniorum alata
 in tribus angulis ornatus caussa
 adiecta sunt.

Quadrati huius atque admo-
 dum elegantis numismatis men-
 tionem facit Cl. MELLENIUS (a),
 illudque usui fuisse asserit, cum
 coronatio FERDINANDI Hunga-
 rica, de qua hic supra egimus,
 peracta fuit: cui nos quidem
 haud inviti assentimur; tum
 quod trias hæc Regum singula-

ri & exquisito cum ornatu com-
 pareat; tum quod oris species
 FERDINANDI nostri ei ætati, qua
 diadema illud accepit, facile re-
 spondeat. Denique ambo pa-
 rentes eiusdem coronationi in-
 terfuisse, ex supra iam ac sæpius
 laudato Illustr. KHEVENHILLE-
 RO discimus.

Eidem locum hic superius
 tab. XXXII. num. III. assignasse-
 mus, nisi serius & confecta iam
 ea tabula, in manus nostras perve-
 nisset. *M. S. B. ar. pond. 1.*
unc. 3. dr.

XXII.

Epigraphe num. XIV. re-
 spondet; effigies vero num. VI.
 excepta corona radiata, quæ hic
 abest.

Circa vel post annum 1627.
 cufus est elegans hic nummus;
 mactatur enim FERDINANDUS in
 illo titulo *Regis Bohemæ*, quem
 dicto anno adeptus fuit: age-
 bat tunc temporis undevicesi-
 mum annum, quam floridam
 ætatem iuxta ac serenum bellif-
 simumque vultum scite expri-
 mit nummus. *M. Imp. ar. pond.*
semunc.

XXIII.

Adversa in media sui parte a-
 quilam bicipitem coronatam,
 impressa pectori tessera *Austria-*
co-Burgundica exhibet. Hanc
 in orbem circumdant sex par-
 mulae, effigies totidem Impera-
 torum, ex Augusta gente Habs-
 burgica electorum, referentes,
 quorum nomina sæpius recitavi-
 mus. In ambitu legitur sequens
 distichon:

AV-

(a) Syllog. num. unc. p. 125.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

AVSTRIA TERRARVM IVBAR, AV-
GVSTISSIMA RECTRIX.
IMPERII, GENERIS FIRMA CO-
LVMNA SVI.

Altera reliquorum septem
Aufriacorum Cæsarum facies o-
stendit, medium locum occu-
pante FERDINANDO III. Adiecti
in ambitu versus:

AVSTRIA TOT REGES NVMERET
QVOT PERSIA GAZAS:

INDVPERATORES SECVLA PLV-
RA SVOS.

Interferuntur ex utraque
parte nonnullæ rosæ, ornatus
duntaxat gratia.

Vix est dubium, quin nu-
mifima hoc a privato quodam
atque iniussu Cæsaris fabrefac-
tum fuerit. Id enim tum gra-
tulationis, aut si mavis, adu-
lationis, quam præferre vi-
detur, materies, tum alia quo-
que eiusmodi exempla, ab hoc
ce parum discrepantia, superius
adducta (a), a Valentino &
Christiano MALERIS inventa, at-
que sua ipsorum industria edita,
arguunt.

Argumentum interim eius-
dem attentione haud indi-
gnum est. Quandoquidem fe-
licitatem Augustæ gentis Austria-
cæ, in Dei tutela atque præsi-
dio constitutæ, tot tantosque
Imperatores velut uno intuitu
repræsentando, in memoriam
revocat; cui nimirum iam tum
id, quod nulli per omnem re-
tro atatem alii, obtigit, ut
tredecim ex sua stirpe ad sum-
mum humanæ gloriæ fastigium
evehctos, qui omnes aut sum-

ma aut insigni cum laude impe-
ritabant, numeraret. *M. S.*
B. ar. fusc. pond. 1. unc. 65 se-
mis.

Tab.
XXXIV.

XXIV.

Antica ex asse convenit cum
num. xv. postica vero cum nume-
ro xx. ita ut ex iis archetypis, e-
ctypa isthæc ab HERÆO, ex cuius
tabulis educta sunt, transumpta
fuisse non ex vano videantur.

In antica certe FERDINANDUS
non nisi titulo *Regis* honoratur,
in postica vero ELEONORA ux-
or *Imperatrix* scribitur; un-
de facile colligitur, typos hos-
ce nummarios primo sibi invi-
cem iunctos haud fuisse, sed
HERÆUM duos typos iconicos
copulasse, quorum alter altero
recentior est; ut hac ratione
mariti & uxoris effigies quasi in
uno nummo exhiberet.

De hac HERÆI licentia,
quam sibi in sua nummorum
collectione sumpsit, egimus in
præfatione ad Partem I. huius
numothecæ. *T. H.*

XXV.

Insigne hoc maximi modu-
li numifima, aut toreuma po-
tius, quod excepta magnitudi-
ne, atque Ordinis aurei velle-
ris tessera, quæ a fascia aut su-
ne dependet, cum adversa num.
xiv. convenit; arte exquisitif-
sima ex lapide sculptum, in ga-
zis aula Vindobonensis asserva-
tur, quod ob sui elegantiam,
formamque numismaticam, in
hac collectione locum iure me-
ritoque sibi vendicat. *M. Imp.*

NUM-

(a) tab. XIII. n. XXVIII. p. 95. seq. & tab.
XVII. n. LIII. p. 134. seq.

Tab.
XXIV.

NUMMI AUREI.

XXVI.

Effigies antiq̃æ cum num.
xv. convenit; epigraphe autem
sic habet: FERDINAN. *dux* III.
D. *ei* G. *ratia* R. *omanorum* IMPE-
RATOR. S. *emper* A. *ugustus*, quæ
in

Parte postica sic continua-
tur: GER. *mania* HVN. *garia* BO-
HEMIÆ. REX. A. *no* O. 1638. A-
quila *Imperialis* biceps cum nim-
bis, corona Cæsarea clausa ob-
tectæ, pectore gerens scutum co-
ronatum, ac torque aurei vel-
leris marginatum, cui impres-
sus leo *Bohemicus*. In imo ma-
nus clausa, stellam efferens, offi-
cinæ Bohemicæ signum, de qua
alibi diximus.

Similes typi hoc ipso & infec-
tuto anno 1639. itidem in Bo-
hemia prodierunt; moduli ta-
men aliquanto minoris, ut sta-
tim videbimus. *M. S. B. au.*
20. *duc.* & *S. P.* 10. *duc.*

XXVII. XXVIII.

Non differunt hi duo num-
mi a præcedenti, nisi sola ma-
gnitudine, cumque alter ex his
quinque ducatos pondere æquet,
ac ex præcedentibus alius vigin-
ti, alius decem: exin discimus,
quibus gradibus moneta aurea
tum temporis in Bohemiæ re-
gno distincta fuerit. *M. S. P.*
au. 5. *duc.* *M. S. B. au.* 2. *duc.*

XXIX.

Antica cum num. xv. con-
gruit, excepto, quod aureum
vellus omissum, & pleræque
voces magis abbreviatæ sint:
discrimen quoque haud exiguum
inter typorum fabricam interce-

TOM. II. P. II.

dit. Præterea in imo margine FERDI-
NANDUS III. IMP.
monetarius signum suum, tri-
gonum scilicet, orbiculo impo-
situm, adiecit.

In averſa continuantur ti-
tuli: ARCHID. *ux* AVS. *tria* DVX.
BVR. *gundia* C. *omes* TYR. *olis*
1649. Aquila *Imperialis* bi-
ceps cum nimbis, falcis gla-
dium sceptrumque tenens. In-
tra capita eius globus apparet,
imminente superne corona clau-
sa. Pectori denique scutum ma-
ius, torque aurei velleris cir-
cumdatum, impressum, cum
inſignibus regnorum & provin-
ciarum, ad Domum Austria-
cam attinentium, quæ inferius
ad num. xxxix. enucleatius vi-
debimus. In imo parmula *Bur-
gundo-Austriaca*, pileo Ducum
exornata, conspicitur; quæ
nummum in Austria prodiisse
ostendit. *M. S. P. au. pond.*
5. *duc.*

XXX.

Eadem perigraphæ, sed lit-
teris duntaxat initialibus maxi-
mam partem expressa. Stat FER-
DINANDUS cataphractus, corona
Cæsarea clausa obtectus, gla-
dio præinctus, ac torque au-
rei velleris conspicuus: dextra
sceptrum tenens, sinistra globum
Imperii. Ad latera Principis ad-
positæ sunt parmulæ, *recentio-
ris*, ut vocant, & *veteris Au-
striae*, ambæ pileis Ducum ob-
tectæ. In imo grus, falcula la-
pidem sustinens, quam pro si-
gno officinæ monetariæ habe-
mus: licet aliunde *vigilantie* em-
blema sit.

Averſa cum præcedenti in
omnibus convenit, excepta no-

Gg

ta

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

ta chronologica, quæ annum 1642. designat. Asservamus & alium de anno 1645. sed ubi globus inter bina capita omisus est. *M. S. B. au. pond. 2. duc.*

XXXI.

FERDINANDUS III. R. OMANNORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS P. IUS FELIX ET. ELEON. ORA S. ACRA C. ESARCA M. AICSTATIS CONIVX. IMP. ERATRICE Effigies iugatae amborum: ille pectore tenus more solito armatus, laureatus & aureo vellere insignitus: hæc ad pectus, stolata, cum collari & unionibus.

Aversa nucem pineam, opere toreumatico marginatam, exhibet, cum perigraphe: AVGVSTA VINDELICORVM 1657.

Quamvis ducatus hic duplex, ut de monetis civitatum alibi iam monuimus, huius loci proprie non sit: quia tamen effigiem Imperatoris, coniugisque eius, faberrime sculptas exhibet, prætereundus haud videbatur. Ceterum is ipse annus, in aversa notatus, FERDINANDO emortalis erat.

Atque hæc de nummis FERDINANDI aureis. Iam ad *unciales* veniendum, quos inter nullum nobis occurrisset, qui Bohemæ regno tuto adscribi posset, eo magis ipsi miramur; quod non unum nummum ex aureis, iisque non contemnendis, ad idem regnum pertinentibus, hic producere nobis licuerit. *M. Imp. au. pond. 2. duc.*

UNCIALES.

XXXII.

Adversa cum num. xiv. convenit, nisi quod magnum di-

Tab.
XXIV.

scrimen quoad artificum peritiam, nec nullum quoad ductus litterarum intercedat: patagium quoque Cæsaris multo hic angustius est.

In aversa continuantur tituli ut num. xxix. adiecto numero anni 1638. Aquila *Imperialis* biceps, ut num. xxvi. at pectori impressa est parmula bipartita, tæniæ *Hungaricæ* cum cruce Patriarchali referens. In inferiori area hinc inde litteræ, officinæ *Hungariæ* indices, ut alibi vidimus.

Rariores multo hi typi videntur præ sequentibus; quod inter tot alios nullus similis nobis occurrerit, nisi in musæo BUOLIANO. MELL. p. 124.

XXXIII.

Anterior pars citato num. xiv. pariter respondet, at in margine hinc scutum cum testis *Hungaricis*, inde imago Beatissimæ Virginis cum Divino Pufione.

Posterior, excepta modica scribendi variatione, cum præcedenti congruit: at aquila in pectore repetita *Hungaria* & *Bohemia* insignia continet, superimposita parmula minori *Austriaco-Burgundica*, & in imo umbonis alia litteræ, x scilicet & B, Kemnicensem officinam denotantes, apparent.

Et si ambo hi *unciales* annum Christi 1638. præferant: verisimile tamen est, eos sub finem anni præcedentis signatos fuisse; cum illo FERDINANDUS, post obitum patris, Principatum obtinuerit; & aliunde constet, notas chronologicas tum temporis

Tab.
XXXV.

FERDINANDI III Imp. Unciales et monetæ. Tab. xxxv.

Unciales

XXXII.

XXXIII.

XXXIV.

XXXV.

XXXVI.

XXXVII.

XXXVIII.

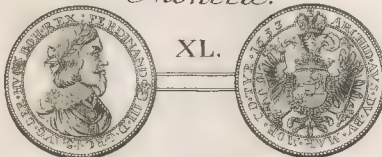

XXXIX.

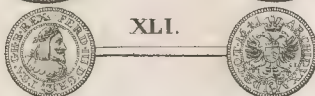

Monetæ.

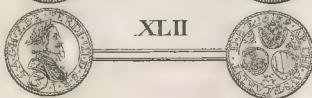
XL.

XLI.

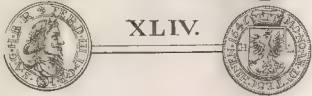
XLII.

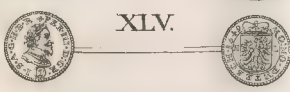
XLIII.

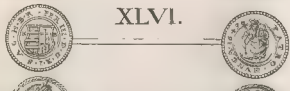
XLIV.

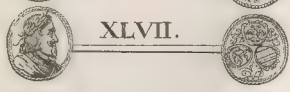
XLV.

XLVI.

XLVII.

XLVIII.

Tab.
XXXV.

ris (quod hodieum quoque fit) præverti consuevisse. Quare ambo hi facile principes sunt inter unciales, regnante FERDINANDO III. in Hungaria cufos. *M. S. B.*

XXXIV.

Antica huius uncialis Hungarici aquilam *Imperialem* ita impressam habet, ut illam vidimus in aversa numeri præcedentis : epigraphæ vero correspondet titulis, eodem numero, in parte adversa, expressis, cum iisdem officinæ siglis.

Postica in area plana, inter octo rosas quatuor siglas I K E M continet, subiecta nota chronologica 1655. ita illum recenset Cl. KOEHLERUS (a) : MELLENIUS eam per hæc verba describit (b) : „ Aversa pars tota lævis „ est, has quatuor tantum litte- „ ras I K E M (quas flosculi „ nonnulli distinguunt) subscri- „ ptumque anni 1655. numerum ostendens. Auctor *collectionis Grossorum* (c) hanc recensionem affert : in aversa quatuor tantummodo litteræ ita locatæ I K E M inter parvas cum stellis tum rosas scriptæ leguntur : in imo notatur æra 1655.

Laudati modo Scriptorës vexatas has litteras pro ænigmate habent, nihil admodum de iis definientes. Cl. KOEHLERUS aliorum coniecturas in medium adfert, at suam desuper sententiam non aperit. Sunt, inquit, qui dicunt, Hungariæ Ordines ob præcipitatum mortem filii FERDINANDI IV. quæ an. 1654. obvenerat, quo tempore Rex

Tom. II. P. II.

Hungariæ ac Bohemiæ renuntia- tus iam fuerat, Cæsari, quasi ad leniendum dolorem, pecuniæ subsidium, seu *donum gratuitum* obtulisse : in qua accèptione prædictæ siglæ hunc sensum admitterent : *In Künennus Ein Mitleyden*, i. e. *in mœrore commiseratio*. Alii, pergit Cl. Auctor, volunt, Cæsarem anno 1655. de morte cogitantem, nummo huic inscribi voluisse : *Ieder Keyser Ein Mensch*. i. e. *quisvis Cæsar mortalis est*.

Nostri de hoc nummo ænigmatico opinio hæc est : illum ob mortem filii FERDINANDI IV. quæ anno 1654. die VIII. Iulii ingenti cum Domus Augustæ, omniumque bonorum luctu, evenit, signatum fuisse ; tum vero siglas, in eo conspicuas, Germanica lingua interpretandas esse. Primum illud tria suadere videntur : quorum primum ac præcipuum est astrum, in superiori nummi parte visendum. Enimvero memoriæ proditum est (d) non multo ante obitum Regis, mense scilicet Iunio 1654. stellam novam atque insolitam comparuisse ; innumeræ hominum multitudini visam, cuius magnitudo nonnisi grossum Cæsareum æquaverit, splendor vero luminis nubilus ac subobscurus fuerit. De ea cum varia variorum iudicia fuissent, plurimorum tamen animos ea cura occupabat, ut quemadmodum an. 1649. similis stella mortem Imperatricis MARIE LEOPOLDINÆ modico ante tempore præcefferat : ita & hæc eiusmodi

Gg 2

quoque

(a) M.B.L. P. XVIII. p. 190.
(b) Syllog. unc. p. 129.

(c) Locul. II. p. 81. tab. XIII. n. 114.
(d) Theat. Europ. P. VII. p. 573. seq.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

quoque luctuosæ cuiusdam mortis prænuntia esset. Quod quidem ita evenisse, atque, subsecuta morte Regis, confirmatum fuisse, subinfert Auctor. Altera nota, signum videlicet crucis in ima area positum, frequentissimum utique *mortis* symbolum apud Catholicos celebratur. Rosam porro maiorem, in medio collocatam, pro signo *inviventis* ac *florida ætatis* respicimus: quanquam reliquas minores rosas, quas siglæ interfingunt, numero novem, ut in aliis nummis non paucis, pro parergis ac ornatus gratia adpositas esse, non inficiemur.

Hæc igitur tria, uti non obscura sunt *mortis regie* symbola: ita & stella eo maius opinionioni nostræ robur addit; quod res in factio historico, atque communi hominum persuasione fundata, aliunde exemplo non careat. Nam, ut alibi iam observavimus, stella etiam in nummis primi illius Cæsaris, *Divi IULII*, cernitur, & quidem ob similem causam: hocque solummodo interposito discrimine, quod illa FERDINANDI mortem antecessisse, hæc autem subsecuta fuisse credita, Ethnicorum superstitioni, animam eius in coelum receptam, atque inter Deos adnumeratam fuisse, occasionem dederit.

Signis istis ita expositis, ad siglarum interpretationem veniendum. Quocirca plures expositiones (ut eiusmodi singulares litteræ ad id aptissimæ sunt) in medium adferri haud adeo difficulter possent, ut ex iam allatis patet.

Nos siglas illas Germanico, ut diximus, idiomate exponendas esse ideo putamus; quod, etsi nummus in Hungaria, ubi latina lingua admodum frequens est, cufus sit, litteram tamen *κ* apud latinos minus in usu esse constet. Porro cum nummus ex nummo optime explicetur: in subsidium hic vocamus *exequialem*, a FERDINANDO I. memorix uxoris suæ ANNÆ datum (a), in quo hæc inscriptio legitur: *WIR KLAGENS GOTT*: ubi in verbo *Klagen* per syncope duo vocabula exprimuntur, id est, *Klagen es*. Eiusdem igitur epigraphes litteras initiales in hoc quoque exequiali nummo repetitas esse existimamus, mutata solum dialecto in voce *Klagens*, & numero plurali in singularem in pronomine *ich* & *vvir*, id quod alias apud Germanos promiscue fit. Hinc tres priores siglæ hunc in modum legendæ videntur: *Ich Klage Es*. Verum difficultas in littera *M*, quarto loco posita, remanet: quod si huius loco elementum *G*, ut in citato nummo adesset, res utique in tuto consisteret, legendumque continuo esset *Gott*: sed cum hoc iam mutari non possit, quid impedit, ut ne venerabile B. Virginis Deiparæ MARIE nomen expressum hic esse censeamus? ita ut, donec saniolem certiolemque expositionem quis afferat, siglæ illæ in hanc denique sententiam legendæ nobis videantur: *ich klage es maria*, id est *deploro obitum filii mei apud B. V. MARIAM*.

Num.

Tab.
XXXV.

a

(a) Tab. huius volum. II. n. XXII. p. 15.

Tab.
XXXV.

Nummus fane in Hungaria conflatus fuit, quod siglæ K. B. in adverſa poſitæ, comprobant; novimus autem Beatiſſimam Virginem, Dei Genitricem MARIAM, regni Hungariæ Patronam eſſe. Accedit, quod Imperator- eam ipſam iam an. 1647. ſpeciali ac publica ceremonia in ſuam ſuorum- que ſucceſſorum, Patronam, poſita eidem ſolemni ritu ſtatua, immaculatam Virginis conceptionem referente, elegerit (a): ſub cuius proinde præſidium in omni adverſitate recte confugiebat.

His omnibus obſtare videtur, quod FERDINANDO IV. Rom. Regi annus 1654. non 55. qui in nummo notatur, fatalis fuerit. Verum ad hoc reſponſio in promptu eſt, dicendo, nummum uſualem, ac pondere uncialem eſſe: ſupra autem plus ſimplici vice obſervatum fuit, in eius generis nummis anteriorum numeros anteverti conſueviſſe, id quod FERDINANDI III. quoque temporibus uſu veniſſe, probabit *Ioachimicus*, num. mox ſequenti produendus. *G. C. locul. II. p. 81. tab. XIII. n. 114.*

XXXV.

Quamvis hic nummus ab eo, quem num. XXXIII. produximus, parum diſferre videatur: duo tamen ſingularia habet. Imprimis enim ex adieſto numero anni 1658. videmus, quod poſt mortem Cæſaris ſignatus videatur, qua de re paullo ſuperius diximus, & Cl. MEL- LENIUS putat, „ id nimia mo-

„ netariorum feſtinatione acci- FERDI-
„ diſſe, qui temporis futuri non NANDUS
„ minus, quam præſentis, ra- III. IMP.
„ tione habita, annorum ſæpe
„ proximorum numeros pecu-
„ nix inſcribunt, licet neſciant,
„ utrum is, cuius auctoritate
„ nummi cuduntur, eo uſque
„ vitam ducturus ſit. Exem-
„ pla enim huius rei in unciali-
„ bus aliſque nummis, tam
„ aureis quam argenteis occur-
„ runt plurima „ (b).

Alterum in eo conſiſtit, quod a torque aurei velleris, ſcutum averſæ cingentis, duo vellera, exemplo ſane raro, & forte a paucis adhuc obſervato, dependeant. Hunc proinde nummum theſauris ſuis illi potiſſimum inferent, qui in hac arte ſingularia cum primis conſectari ſolent. Ceterum litteram v. in imo averſæ ſub cauda aquilæ conſpicua, qualis & ſupra num. XXXIII. cernitur, nomen monetarii indicare putamus. *M. S. B. ar. unc.*

XXXVI.

Differt hic nummus ab uncialibus præcedentibus, quod caput Cæſaris corona Cæſarea obteſtum ſit, & in fine epigraphes averſæ addatur DVX. SIL. eſſe; unde eundem in eodem *ducatu* prodiſſe intelligimus. Nota præterea chronologica annum 1646. indicat. DEWERD. *tab. I. num. 19. p. 112.*

XXXVII.

Antica præter conſuetos Imperatoris titulos, effigiem eiuſdem, ſere ut in præcedentibus, armatam, ſed ſine patagio, mul-

G g 3 toque

(a) Theat. Europ. tom. v. p. 1052.

(b) Lib. ſæpe cit. p. 128.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

toque elegantius repræsentat. In imo, sub brachio Cæsaris dextro, monetarius nomen suum H G P, litteris valde minutis, nec non notam chronologicam 1638. adposuit, ex qua secundum dicta ad num. xxxiii. colligere est, hunc primum fuisse qui regnante FERDINANDO in Carinthia (nam Carinthiacum esse ex averſa discimus) signatus fuit.

In postica continuantur tituli: ARCHIDVX. AVS. tria ET. (contractis litteris) CARINTHIÆ. D. ux B. urgundia ETC. etcra. Scutum maius, in modum cordis humani efformatum, in cuius superiori loco tessera *Carinthia* comparet sola, cui duo genii alati assident, gladio sceproque armati, coronam Imperialem, lemniscis instructam, seuto velut imponentes. Reliquæ clypei tesserae hoc ordine procedunt. 1. *Hungaria*. 2. *Bohemia*. 3. *Legionis*. 4. *Austria*. 5. *Burgundia*. 6. *Castella*. 7. *Styria*. 8. *Tyrolis*. 9. *Habsburgi*. 10. *Goritia*. 11. *Burgovia*. 12. *Wurtembergia*. 13. *Suevia*. 14. denique Landgraviatus *Alsatia*. M. S. B. ar. unc. Similem sed de anno 1657. edidit MELLENIUS pag. 130.

XXXVIII.

Adverſa præcedenti similis, at sub brachio Cæsaris numeri Arabici annum 1654. indicant.

Postica titulos eius sic continuat: ARCH. dux AVT. (pro AVST.) ria DVX. BVRG. undia STYRIÆ. ETC. etcra. Scutum maius ovatum, pulchre marginatum, torque aurei vel-

leris cinctum, & corona Cæsarea lemniscata opertum, eadem insignia exhibet, quæ præcedens: nisi quod hic symbolum *Styria* principaliorem locum occupet, contra vero tessera *Carinthia* eo in alveolo conspiciatur, ubi antea *Styrensis* erat; hinc nummum in eadem hac provincia cusum fuisse intelligimus.

Similem, non minoris elegantia, asservamus in scriniis nostris, de anno 1646. quæ nota temporis ibi in utraque nummi facie occurrit. M. S. B. ar. unc.

XXXIX.

Pars prior a præcedentibus duobus haud discrepat, nisi nota chronologica, annum 1657. denotante. In imo margine signum monetarii ut num. xxix.

In postica hi leguntur tituli: ARCH. DVX. AVSTRIA dux BVR. gundia s. tyria x. arinthia. c. arniola c. omes TYROLIS. Scutum ovatum quadripartitum, parergis marginatum, torque aurei velleris cinctum & corona Cæsarea obtectum. Primus quadrans continet superiori parte tætiâs *Hungaricas*, inferiori *Castella* & *Legionis*. Secundus quadrans parte superiori refert symbolum *Bohemia*, inferiori exhibentur tesserae *Arragonia* & *Neapoleos*; his duobus quadrantibus imposita est parmula maior, cui impressa aquila biceps, imminente capitibus globo Imperiali crucigero, locum nobiliorem occupans. Tertius quadrans triquetrus est, ac prima areola scutum *Styria*: secunda *Burgundo-Austriacum*, sed os-
tantia

Tab.
XXXV.

Tab.
XXXV.

tantia cælatoris inversum : tertia *Goritia*, omisso leone. Quartus quadrans similiter triquetrus est : area prior clypeum *Carniole*, altera *Württembergia*, tertia *Silesia* complectitur : in angulo denique inferiori aquila *Moravia* conspicitur. In margine ad latus dextrum, media in epigraphe, parmula *Burgundo-Austriaca*, pileo Archiducali obtecta, ad latus vero sinistrum tessera urbis *Wiennensis* : crux videlicet rubra in solo argenteo, exhibetur, superposita littera w, eandem urbem indicante. In imo denique, intra scutum & torquem aurei velleris, siglæ monetarii h. s. quæ fortasse *HENRICUM SCHULZ* indicant.

Uncialium hunc, insignis pariter concinnitatis ac elegantie, *Wiennæ* Austriæ anno Cæsaris emortuali cusum, inter rariores adnumerat *CL. KOEHLERUS*, loco mox citando. Idem insignia, scuto inscripta, paullo aliter enumerat. *M. S. B. ar. unc. KOEHL. P. XIV. p. 41.*

MONETÆ.

XL.

Moneta hæc, alias *floreni* nomine veniens, ab unciali, num. xxxiii. depicto, ferme non nisi magnitudine ac pondere discrepat. Nota etiam chronologica annum 1653. ostendit. *M. S. B. ar. semunc.*

XXI.

Antica cum num. xiv. ferme convenit, excepto, quod titulus maximam partem litteris duntaxat initialibus expressus

sit. In imo margine nota va-
loris observatur.

FERDINANDUS
III. IMP.

Sequuntur in averfa tituli consueti : ARCHIDUX Austria D. ux B. burgundia CO. mes T. yrolis 1641. Aquila Imperialis, pectore gerens parmulam *Burgundo-Austriacam*, pileo Archiducali tectam, in imo species avis, orbi inclusa, cygno, anseri, vel ciconiæ similis, locum officinæ denotans. *M. S. B.*

XLII.

Adversa eadem fere quæ præcedentis : ante titulum tamen B. bohemia, ponitur copula ET, litteris contractis.

In averfa continuantur tituli : ARCHI. dux avs. triæ ET. (contractis itidem litteris) CARINT. bia 1639. Tres parmulæ, interpositis ignitabulis, ex torque aurei velleris petitis : prima aquilam Imperii bicipitem, secunda tesseram *Carinthiacam*, tertia *Burgundicam* exhibet. *M. S. B.*

Eiusdem elegantie grossum Carinthiacum, sed de anno 1640. exhibent recens-aperti *Grossorum scrinii* Collectores (a), quo Carinthiam Archiducatus axiomate gaudere, denuo confirmari existimant : qua de re nos alibi.

XLIII.

Latus antierius cum num. xiv. fere concordat, excepta præprimis nota valoris, in imo margine posita.

Posteriori latere tituli sic continuantur : ARCHI. dux avs. triæ DVX. BVR. gundia STYRIÆ. 1638.

(a) Locul. II. tab. IV. n. 34. p. 79.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

1638. Eadem, quæ in præcedenti parmula, sed locum *Carinthiaca* tessera *Styrensis* occupat, ubi & grossus prodiit.

Monetæ Carinthiæ adiungimus Styrensem. In museo quoque BUOLIANO extat alius cum clypeo *Bohemico*, in cuius averfæ partis imo pro signo loci monetæ, cernitur brachium armatum, tres sagittas monstrans. *Ibid.*

XLIV.

Idem fere adversum latus. In postica autem hæc epigraphe: MO. *nota* NO. *va*. AR. *gentea* DV. *catus* TESCHINENSIS 1646. Scutum, pileo Principali opertum, aquilam coronatam auream in solo caruleo continens, tesseram Principatus *Teschinensis* præbet. In area hinc inde siglæ H. & L. nomen monetarii indicare videntur.

Ducatus hic mortuo, anno 1625. FRIDERICO WILHELMO, ultimo Duce, ad FERDINANDUM II. Imp. devolutus est. *G. C. locul. II. tab. IV. n. 36.*

XLV.

Hæc quoque adversa cum præcedentibus convenit, excepto, quod nota valoris, unius nempe crucigeri, adiecta sit.

Aversa quoque ab antecedenti haud abludit, demta nota chronologica, annum 1649. indicante. *M. S. B.*

XLVI.

FER. III. D. G. R. I. S. A. G. H. B. R. Siglæ hæc, iam toties expositæ, ampliori explicatione non egent. In umbone cer-

nitur scutum regni *Hungariæ*, a summo bipartitum, hinc taniæ, illinc crux Patriarchalis: ad utrumque latus siglæ iam pluries visæ, K. B. signa officinæ monetariæ.

PATRO. *na* HVNGA. *rie* 1649. Icon B. V. MARIE, dextra sceptrum, sinistra Divinum Pusionem tenentis.

Imaginem Beatissimæ Virginis MARIE, Hungariæ Patronæ, in nummis eiusdem regni solemnem esse, in vulgus notum est. Antiquissimus; cui eius imago, sceptro, ut Regina cœli, instructa, omisso tamen Divino Puerulo, impressa, ab ANDRÆA II. & BELA IV. seculo XIII. percussus putatur (a). Vestustior saltem nondum apparuit. Eadem consuetudo ad infecutos subinde Reges propagata, ab Austriacis quoque Principibus in hunc usque diem constanter servata fuit. *M. Imp. ar. I. dr.*

XLVII.

Protome FERDINANDI III. absque epigraphe.

Postica tres parmulas, ut paullo superius num. XLIII. ostendit, additis in imo siglis monetarii A I. vel A & L.

Singularis elegantiae, nec non & maioris solito crassitudinis, dicitur hic Styrensis nummulus Eruditis *Grossorum scriptii* Collectoribus, unde & eductus est. Habet & hoc singulare, quod nummus usualis, siquidem accurate designatus est & ad id genus pertinet, ovata fere sit forma. *G. C. l. c. tab. v. n. 37. p. 80.*

XLVIII.

(a) Recens - apert. Gross. Scria. Suppl. II.

FERDINANDI III. Imp. Nurnmi. ad hist. facientes. Tab. XXXVI.

XLIX.

LV.

L.

IVI.

LI.

LVII.

LII.

LVIII.

LIX.

LIII.

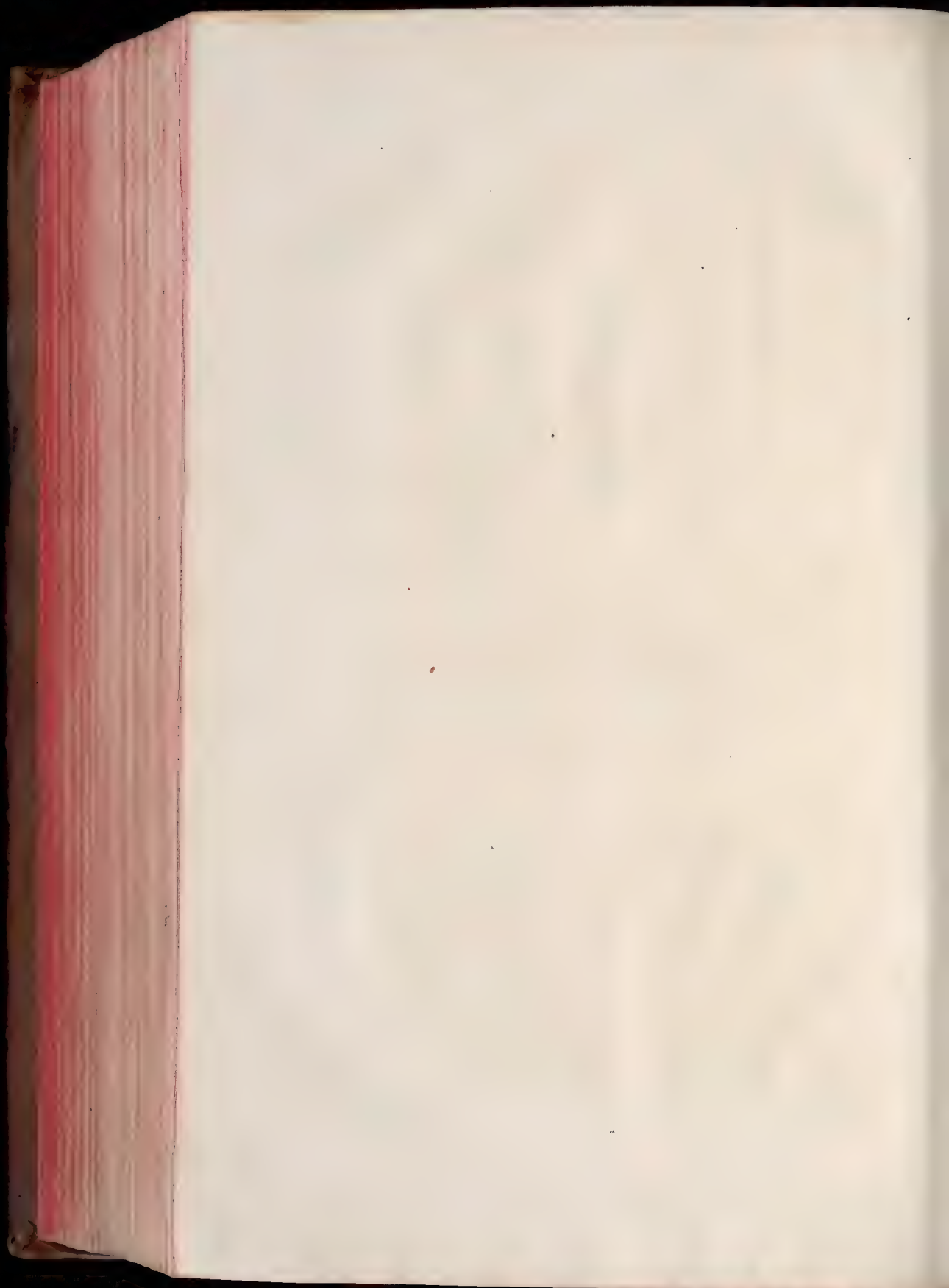
IX.

LIV.

Peter Wagner Del. et Sculpit.

Tab.
XXXV.

XLVIII.

Protome Imperatoris ut num. xv. Epigraphe autem utriusque lateris, præmissa utrinque, ad indicandum legendæ initium, crucicula, hæc est: RAITPFENNING. AINER. LÖBL. *ichen* LANDSCHAFT. DES: ERZHERZOGTHVMS. ÖSTERREICH. OB. DER. ENNS. quæ latine sic red. di potest: *Calculus inclita regionis Archiducatus Austria supra Anasum.*

Postica repræsentat iunctos clypeos Austriæ inferioris, & Austriæ supra *Anasum*, ambos pileo Ducali, cruce instructo, opertos.

Attendendus hic est calculus, vel ob solum titulum *Archiducatus Austria*, quo mactari videtur regio supra *Anasum*, quæ alias *Principatus Austria*, ac communiter *Austria Superior* audit; sed notandum, hunc calculum non ex mandato Cæsaris, verum iussu Ordinum, ut ex ipsa epigraphe colligere est, signatum fuisse: tum vero animadvertimus, titulum *Archiducatus* non solum afficere regionem trans *Anasum*, sed etiam & primario quidem Austriam inferiorem; hinc in averfa huius scutum, dextrum occupat latus; illius sinistrum: & ambo non nisi uno obteguntur pileo Archiducali. *M. Imp. ar. sicilie.*

NUMMI

AD HISTORIAM

FERDINANDI III. IMP. FACIENTES.

XLIX.

Anterior facies posticæ num.
TOM. II. P. II.

(a) KEVENHILL. tom. XII. col. 1880. &

XI. correspondet: at in imo *fi-* FERDINANDUS
glæ I C E (Cl. Editores pro E
legunt L) adpositæ, nomen,
ut videtur, monetarii indicant.

Postica, præmissa in margine corona, hanc in ambitu simul & umbone inscriptionem offert: FERDINAN. *du* III. D. *ei* G. *ratia* HVN. *garia* BOH. *emia* REX. AR. *chidux* MARIAM WILHELM. MAR. *chionis* BA. *densis* FILIAM. E. S. *acro* FONTE BAPT. *ismatis* LEVAVIT. BADENÆ VII. AVG. *usti* MDCXXXVI.

Hoc genus nummorum inter rarissimos, atque unicos fere, adnumerant laudati *Grossorum scrinii* Editores. De cetero FERDINANDUS hoc anno ad curandam rem bellicam in Germaniam superiorem profectus, Brisaci a mense Augusto, ad medium fere Octobris commoratus est (a). Hinc ex itinere ad eandem urbem, hunc Catholici ritus actum absolvisse suspicamur, quo de nummus memoriam conservat. G. C. *Suppl. I. tab. XI. num. 126. p. 122.*

L.

STRENA. A. *mo* C. *hristi* 1642.
PACEM APPETENTIBVS DICATA.
Hæc in margine. In umbone vero inscriptio legitur Germanica, quæ eundem fere sensum reddit, quem recitata epigraphe latina. habet: DEN FRIED. DEN LANG DIE CHRISTEN SCHAHR. GEWÜNSCHT. GIB HERR. ZUM NEWEN IAHR.

Postica inscriptionis loco. symbola exhibet, ad pacem ac-
Hh commo-

Tab.
XXVI.

1898.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

commodata : in angue nempe, floribus & fructibus ornato, caudam sibi mordente, erectus stat caduceus, cui in decussim alligati duo palmæ rami, & totidem cornuacopiæ, ex quibus duæ manus superne demissæ, fructus decerpunt.

Ad concipiendum & promulgandum hoc de pace publica votum, occasionem dedit diploma Cæsareum, quod vocant *Amnistia*, superiori anno 1641. die xx. Aug. Ratisbonæ publicatum (a) *M. Imp. pl.*

LI.

IMP. ERATORE CÆS. ARC FERDINANDO. III. AVSTR. IACO AVG: VSTO ANTIST. ITE ET. PRINCIPE. FERDIN. ANDO I. BAVA. RO. Icon S. PAULI Apostoli a fronte, ad genua, cum nimbo, dextra gladium, sinistra clausum librum tenentis. In segmento legitur illud S. PAULI II. TIMOT. IV. 7. BONVM CERTAMEN CERTAVI. FIDEM SERVAVI.

In ambitu averfæ talis est inscriptio : FELICITAS. TEMPORVM. IMPERATORIS: ET REGVM. PACIFIC: ATIO ET. CONCORDIA. Dux dextræ iunctæ, caduceum cum duobus olivæ ramis sustinent, qua fere ratione *concordia exercituum* in nummis quoque veteribus repræsentatur. In segmento inscriptio huius est sententiæ : IN. MEMORIAM PACIS VNI-VERSALIS. MONASTERII WESTPH: ALIÆ INITÆ. ET PVBLICATÆ ANNO 1648. 24. ET 25. 8bris.

Est hic nummus pacis *Monasteriensis* seu *Westphalicæ* quæ anno & die, in eodem no-

tatis, inter Cæsarem & Imperium atque Galliæ Regem, ac Sueciæ Reginam coaluit, monumentum. Vulgo *Westphalicæ* audit, aut *Pax publica* ut notum est. Adscribitur autem dies 24. & 25. Octobris, quod pax altera die ad serum subscripta, altera vero solemnè pompa publicata fuerit (b).

Tab.
XXXV.

b

Etsi vero pace hac cum Imperio, tum rei Catholicæ, haud pauca decesserint, ita, ut Legatus Pontificis, *Fabius Chisius*, iam tum, quamvis frustra, reclamaverit, ac fere consilio graviora vitandi mala, conclusa fuerit : pluribus tamen nummis & monumentis publicis celebrata, & posterorum memoriæ, a Protestantibus præsertim, consecrata fuit. Eius acta & conditiones Iuris publici commentatores scriptis suis operibusque passim memorant.

Quod superest, nummum hunc Monasterii signatum exinde colligimus ; quod S. PAULUS, Ecclesiæ eius Tutelaris, in eo depictus sit, atque FERDINANDI, eiusdem sedis Antistitis, mentio ingeratur. *M. Imp. ar. pond. 1 unc.*

LII.

Dextræ iunctæ, e nubibus porrectæ, ramum olivæ unicum duobus cornibuscopiæ super armorum congeriem sustinent, splendentibus superne radiis, atque adiecto in ambitu chronosticho: CÆSARLS. ET REGVM. IVNXIT: PAX. AVREA. DEXTRAS. 24. 8bris.

In

(a) Theat. Europ. tom. iv. p. 422.

(b) Id. tom. vi. p. 385.

Tab.
XXXVI.

In postica schema civitatis & munimentorum Monasterii Westphaliæ, supervolitantibus duobus geniis alatis: quorum alter tubam dextra tenet, & inflat, ex qua, clangoris loco, VOX PAX, quasi emissâ, legitur; sinistra palmæ famum porrigit: alter sertum & ramum oleæ sustinet. Additur in ambitu lemma: HINC. TOTI. PAX. INSONAT. ORBI. & in exergo: MONASTERIUM WESTPHALIAE 1648.

Eiusdem cum præcedente argummenti esse, facile intelligitur. Ceterum *pax toti orbi reddita* dicitur; quod eo bello universa fere Europa a triginta continuis annis implicita fuerit, ac de cetero inter Hispanos, unitasque Belgii provincias; iam in eunte eodem anno, die xxx. Ian. sancita fuerit. Verum bellum Gallo-Hispanicum adhuc dum durabat, quod tum forte brevi finiendum sperabatur. *M. Imp. ar. pond. 1. unc.*

LIII.

Idem nummus, ac proxime præcedens, ex alia tamen forma nummaria, & aliquanto quidem maiori, prodit. Quoniam vero pars illius adversa non differt ab illa, quam hic modo dedimus, eandem denuo repetere supervacaneum duximus. Verum quia averfa nonnihil varietat, illam saltem designare operæ pretium putavimus.

In postica schema civitatis Monasteriensis, ut num. superioris: at geniis paullo aliter se habent, schedamque efferunt, cui inscriptum: MONASTERIUM WESTPHALIAE, id quod superius

TOM. II. P. II.

(a) Hist. Métallique tom. II. p. 308. & 311.

in exergo legitur. In ambitu FERDINANDUS III. IMP. denique hic versus adscribitur:

HIC MAVORS. TVMVLATVS ET.

HIC. PAX ALMA. RENATA EST.

Plures alii, iique elegantes nummi, eadem occasione signati, adducuntur a D. Van Loon (a), quos inter tres adhuc cum typo urbis Monasteriensis occurrunt. *M. Imp. ar. pond. 1. unc. 1. dr.*

LIV.

In antica Cæsar veterum more paludatus a laureatus, dextra scipionem tenens, sinistra capistrum, equo exultanti ac erigenti sese, insidet. Adest & frequentia hominum, militum, currus seiugis, & equitum, velut in latitiæ publicæ signum. In recessu vero urbis Wiennensis typus, & in peripheria additur epigraphè Germanica:

DER GROSE FERDINAND 3
EUROPÆNS ZIER,

ZIECHT SEINER VÖLCKER
RUH DEM KRIGE FÜR.

Quæ latine sic reddi potest: FERDINANDUS III. Magnus, Europa decus, pacem populorum bello anteponit. In imo pro pede equi sinistro artifex SEBASTIANUS DATT:LERUS nomen suum adiecit.

In postica civitas Imperii Norimbergæ, supra quam aquila coronata pansis alis, insignibusque Imperii instructa, visitur. Retro illam ad singula latera geniis sunt: quorum alter a dextris librum tenet, cui nomen Dei Iehovah, litteris Hebraicis inscriptum est, alter a sinistris eor-

H h 2 nucopiz.

FERDI-
NANDUS
III. Imp.

nucopia. Ambo autem cate-
nam expandunt, cui a dextris
scutum *Francicum*, a sinistris
Suecicum, & in altera inferiori
eius parte tesseræ octo S. R. Im-
perii Electorum adnexæ sunt.
Denique in superiori parte tres
adhuc genii alii comparent, quo-
rum medius tubam, pacis nun-
tiam, inflat: dexter palmæ,
sinister olivæ ramum tenent.
Additur in ambitu epigraphæ
Germanica, seu rhythmus:

DURCH DIESER GÖTTER FRIED
UND EINIGKEIT.

IST ALLE CHRITEN WELT SEHR
HOCH ERFREUT.

Id est: *Horum Numinum pa-
ce & concordia orbis universus
laetitia completur.* Et in exergo:
FRIED GEMACHT, id est: *pax
fancita.* M. D. CIL. adiectis ac
repetitis siglis s. D. quæ sunt lit-
teræ initiales nominis artificis,
supra nominati.

Cum annus in nummo ex-
pressus 1649. tum schema ur-
bis Norimbergensis, clare edo-
cent, elegantissimum hoc nu-
mismâ occasione conventus pro
executione articulorum pacis su-
priori anno factæ, ibidem ha-
biti, in publicum prodiisse,
cum aliis publicis solemnitatibus,
& quidem mense Septembri, ut
fuse enarrat Cl. LOCHNERUS

a (a) *M. Imp. ar.*

LV.

1649. FRIDEN. DANCKHFESTS
GEDACHTNVS. DER STATT RE-
GENSPVRG DEN 16. 8BRIS. S. *ena-
tus* P. *opulus* Q. *ue* R. *atisbonensis*.
Inscriptio hæc Germanica in ser-

to oleagineo, lineis octo con-
stans, adversam nummi partem
implet.

In averſa arca NOEMI in un-
dis, supra quam columba vo-
litans, ramum viridem rostro
fert, apparente superne iride.
Additur in ambitu verſus: SAN-
CTA. COLVMBÆ. ORBI. CONSER-
VA. MVNERA. PACIS. & in imo
scutum civitatis *Ratisbonensis*.

Ratisbona vigore pacis West-
phalicæ sub finem mensis Septem-
bris, anno, in nummo expresso,
milite evacuata fuit; quod be-
neficium insecuto mense omni ce-
remoniarum genere celebre egit;
unde nummus hic ortum suum
haud dubie traxit (b). *M. Imp.*
ar. sicilic.

LVI.

IMP. *erante* FERDINAN. *do* III.
P. *io* F. *elici* AVGVSTO PACIS EXE-
CVTIO DECRETA NORIBERGÆ
MDCL 16. IVNI. *i.* Inscriptio
hæc, octo lineis distincta, ad-
versam nummi partem ornat,
cui in imo parmula adposita ci-
vitatis *Norimbergensis*: addito
in fine crucis signo.

DVCATVS REIPVB *lica* NO-
RIMBERGENSIS. Aquila simplex
panſis alis, cui a manu, e nu-
bibus superne porrecta, sertum
imminet.

Argumentum nummi suffi-
cienter exponit ipsa epigraphæ ad-
versæ: æra siquidem in illa sig-
nata, *recessus* executionis arti-
culorum pacis tandem aliquando
Norimbergæ subscripti, & solem-
niter publicati fuerunt. Id u-
num hic obiter monendum: di-
em XVI. Iunii secundum stilum
ve-

(a) Ad an. 1739. pag. 305.

(b) Theatr. Europ. P. vi. p. 1078.

Tab.
XXVI.

veterem accipiendum. *M. Imp.*
au. I. duc.

Prodiit quoque is ipse nummus aliquanto maiori forma: at cum averſa nummi ſequentis: excepto, quod manus, ſupra globum terreſtrem poſita, omiſſa ſint.

LVII.

IMPER. *atori* FERDINANDO III. P. IO F. ELICI AUGUSTO. Hæc in epigraphe. In umbone legitur: GEDACHTNUS DES FRIDEN. VOLLZIEHUNGS SCHLVSS. IN NVRNBERG 1650. 16. IVNII. Id eſt: *memoria executionis pacis decreta Norimbergæ anno*, quo ſupra. Inſcriptioni huic, ſeptem lineis abſolutæ, tres parmulæ incumbunt: ſuperior inter palmæ & oleæ ramos aquilam *Imperialem*, pectore teſſeram *Auſtria* ferentem, ſiſtit: binæ inferiores ad Norimbergenſes attinent.

In ambitu poſticæ ſequens chronoſtichon, eundem notans annum, legitur: MAGNAS FERTE DEO GRATES PRO PACE RELATA. Duæ manus ex orbe terraqueo in altum porrectæ, quibus manus, e nubibus proveniens, ſertum applicat. Quatuor triquetræ, uti & in antica, floribus ac parergis ornantur. *M. Imp. ar. ſemunc.*

Idem nummus minori aliquantum modulo prodiit, nec differt ab iſto: niſi quod in adverſa bina *Norimbergenſia* ſcuta deſint, & pondere tantummodo habeat ſicilicet. Porro occaſio percuffi nummi liquet cum ex epigraphe adverſæ, tum ex commentariis duorum anteceden-
tium nummorum.

(a) Sæpe laud. Per. x. §. XII. p. 3058.

LVIII.

Antica in corona laurea hanc inſcriptionem præfert: FERDI. *nandi* III. PIETAS. ET IVTITIA IVNCTA PACI.

Altera pars duas parmulas, iuxta poſitas, cum teſſeris *Auſtriaca* & *Carinthiaca* exhibet, inter notas temporis, ſuperne & inferne locatas: 24. IVLI. 1650.

Subſcripta cum Suecis Principali executionis pacis conventionione, ut ad num. LVI. vidimus, magna ubique læticia ſecuta eſt, atque inprimis etiam *Wienæ*, ubi Cæſar ad diem XXII. Iulii edictum per univerſum Imperium publicavit: ne quis contra pacem quidquam tentaret, ut Cl. STRUVIUS ex PUFENDORFIO tradit (a). Extat hoc edictum quoque in Theatro Europæo (b), ſed ubi dies XXVII. Iunii ſubſcribitur. Verum factum iſtud ad diem XXIV. Iulii, ſaltem apud Carinthiacos, qui nummum fieri curarunt, referendum eſſe, ex inſcriptione averſæ eius partis addiſcimus. Ceterum inſcriptione partis adverſæ ad FERDINANDI ſymbolum adludi, forte hæud opus eſt, ut moneamus. *M. S. B. ar. pond. I. dr. 65 G. C. ſuppl. I. tab. XII. n. 127. p. 123.*

LIX.

FRIDEN GEDACHTNUS IN NURNB: *erg.* Puerulus equo ligneo inſidens, eumque virga concitans, obequitat. Additur hinc inde æra 1650.

VIVAT FERDINANDUS III: ROM: *anorum* IMP: *erator* VIVAT. Supra hanc inſcriptionem, quin-

Hh 3

que

(b) Part. vi. p. 1650. col. 116.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

que lineis absolutam, cernitur in superiori triquetra *Imperii* aquila biceps coronata, pectore parmula gerens *Burgundo-Austriacam*.

Publicæ latitiæ contestandæ causâ, & quia a vafro quodam homine ad id inducti erant pueri Norimbergenfes, ligneis sibi comparatis equis, magno numero ante ædes Ducis d'AMALRY, primarii Cæsaris Legati, obequitabant; spe lactati, fore, ut ab eodem in memoriam decretæ pacis argenteum nummum acciperent; Dux innocuum hunc exercitum admiratus, rei que causâ, ac puerorum desiderio accepto, post octo dies redire iubet: pro quibus interea nummum hunc quadratæ formæ, qui a typo adversæ STECKEN-REÜTER-PFENNING nuncupati solet, feriri, iisque condito die redeuntibus distribui fecit (a). *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

Plures alii, præter hos, nummi, ad pacem Westphalicam pertinentes, reperiuntur quoque, præfixi Actis *Pacis publicæ*, nec non *Executionis* eiusdem, a V. C. *Ioh. Gottfrid. a MEIERN* concinnatis. Quos inter sequentem hunc non immerito recensemus: In adversâ protome Imperatoris armata, cum laurea simul & corona clausa in capite visitur, oleæ simul & palmæ ramo unacum reliquo toreutico opere, cui FERDI. 3. inscriptum, sertum efformantibus, inclusa. In ambitu vero legitur: ER SCHAFFET DEINEN GRÆNTZEN FRIEDE

i. e. *posuit fines tuos pacem* (b). In altera parte figura muliebris

laurea exornata, ac tubam inflans, curru triumphali, ab aquila & leone tracto, vehitur: subiecta in exergo inscriptione: PAX GERMANIS. (c)

LX.

Adversâ in medio areæ clypeum ostendit, in quo aquila *Imperii* biceps coronata, pectore effigiem Imperatoris laureati, dextraque elata globum crucigerum tenentis, præferens. Reliqua area hac inscriptione, duodecim lineis absoluta, impletur: DEI GRATIA DIVI FERDINANDI III ROMANORUM IMPERATORIS INVICTISSIMI SEMPER AUGUSTI GERMANIÆ HUNGARIÆ BOHEMIÆ REGIS ARCHIDUCIS AUSTRIÆ AUSPICII IMPERIALIBUS, cui iungenda altera, quæ in peripheria adversæ legitur: MAGDEBURGUM RESTAURATUR ANNO MDCXXXVIII. Scutum eiusdem civitatis, & in inferiori area a sinistris clavi decussati, signum monetarii, cuius signæ p. s. e regione apparent.

Cum TILLIUS sub initium belli Suecici, id est anno 1631. hanc urbem gravi obsidione cinctam, assultu cepisset, licentia irati militis eo progressa est, ut flamma ferroque vix non tota absumeretur. Tum anno sequenti ineunte iterum a Suecis, atque anno demum 1636. a Saxonibus deditione capta fuit, in quorum potestate ad annum 1646. remansit, quo, præsidio Saxonico abscedente, suo milite uti, ac pace dein Germaniæ reddita, sub auspiciis Cæsareis restaurari cœpit (d). *M. S. B. unc.*

PRO-

(a) Theat. Europ. P. vi. p. 1078. Observat. Hamburg. P. iv. p. 65.

(b) Pl. CXLVII. 14.

(c) Act. pac. publ. P. II. ante libr. IX.

(d) Vid. Thaler-collect. Hamburgi 1639. p. 47.

PROLES FERDINANDI III. IMP.

PROLES.
FERDI-
NANDI
III. IMP.

B R E V I A R I U M V I T Æ

FERDINANDI IV. ROM. REGIS, ELEONORÆ MARIE,

A C

MARIE ANNÆ IOSEPHÆ.

E X N U M M I S .

Tab.
XXXVII.

FERDINANDUS IV. FERDINANDO III. Imp. ex MARIA ANNA, PHILIPPI III. R. Hisp. filia, die VIII. Septembris 1633. progenitus, annum ætatis tertium supra decimum nondum exegerat, cum liberali patris Augusti voluntate 1646. die v. Aug. Rex Bohemiæ salutatus (1. 2.) atque altero post anno, nondum elapso, die XVI. Iunii corona Hungariæ redimitus fuit. (3. 4.)

Secundum hæc edictis a patre Cæsare Ratisbonam comitiis (13. 14.) de eligendo Romanorum Rege agitur. Itaque Electores *Augustæ Vindelicorum*, quo se ad ineunda suffragia contulerant, die XXXI. Maii FERDINANDUM nostrum Regem iubent (16.): atque inde Ratisbonam reduces, solitis ceremoniis corona exornant (5 ~ 15.); non sine ingenti spe, fore, ut novus Rex PRO DEO ET POPULO, quod quidem lemma in symbolum sibi delegerat (2. 3. - 14.) præclara olim gesturus, patriæque profuturus esset, ut qui maxime.

Verum spes hæc Germaniam omnem brevi destituit, cum Princeps optimus anno infecuto morbillis (morbo Austriacis admodum fatali) ingenti omnium luctu atque desiderio extinctus fuit. *Theatr. Europ. alii.*

Tab.
XXXVIII.

ELEONORA MARIA, Imperatoris FERDINANDI III. filia, ex cognomine *Mantuanæ* matre Augusta die XXXI. Maii 1653. orta, primum MICHAELI Poloniæ Regi (18 - 21. 23.) in matrimonium tradita, & anno 1670. solemniter corona Poloniæ (21. 22.) redimita fuit. Defuncto Rege MICHAELE 1673. CAROLO V. Lotharingiæ Duci, Heroi fortissimo, anno 1678. secundis votis iuncta (24.), titulum *Reginæ Poloniæ* in nummis conservavit (25.). Fecunda mater sex liberorum, secundum vidua facta, extremum spiritum effudit die XVII. Decemb. 1697.

MARIA ANNA IOSEPHA, natu ultima filiarum FERDINANDI III. Imp. ex ELEONORA *Mantuanæ* Augusta, *Ratisbonæ* in mundum edita XXX. Decemb. 1654. IOANNI WILHELMO Comiti Palatino (26.) uxor data XXV. Octobr. 1678. tandem diem obiit Viennæ 1689. ætatis anno 35. *Idiem.*

FER-

PROLES.
FERDI-
NANDI
III. IMP.

FERDINANDI IV.

REG. RO.

NUMMI MNEMONICI

ET ICONICI.

I.

Tab.
XXXVII.

Antica sub corona arcuata sistit litteram F. maiusculam, cum numero Romano IV. Adposita est hinc & inde in medio nota chronologica 1646. reliqua area quatuor palmæ ramis conspersa.

Postica inscriptionem, septem lineis expressam, continet, quæ cum siglis partis anticæ hunc in modum iungenda: *Ferdinandus* IV. ARCHIDVX AVSTRIÆ CORONATVS IN REGEM. BOHEMIÆ 5. AVGVSTI. 1646.

Missilis hic nummus in Archiducis coronatione Pragæ, totius regni Bohemiæ metropolis, tamen argento, quam auro sparsus, ut testatur Auctor Theatri Europæi, eandem fuisse describens (a). *M. Imp. Buol. S. B. ar.*

II.

FERDINANDVS. IV. ARCHID: AVSTRIÆ CORONATVS IN. REGEM BOHEMIÆ 5. AVGVSTI. 1646. Inscriptioni huic, sex lineis constanti, imminet corona regia Bohemica, duobus palmæ ramis quasi suffulta & exornata.

Ex altera parte ara, cuius frons singulis lauri & palmæ ramis, in decussim positis, exornata est. In ea gladius bellator, duobus olivæ ramis, efformantibus in summitate sertum, circumvolutus, erigitur, eidem

ferto inclusum. Ab eius dextris vas ardens, seu acerra fumans consistit, a sinistris vero pentagonum, circumadscripta voce YΓIEIA, & in ambitu: PRO. DEO. ET. POPULO.

Tab.
XXXVII.

Hoc lemma FERDINANDUS pro symbulo assumpsit, figuris emblematicis hic pulchre iuxta atque pèrite expressum; ut qui potestate Regia, quæ per fulmen significatur: pace, quæ, olivæ ramo, ac bello, quod per gladium adumbratur: PRO DEO, id est *Dei Honore*, cuius acerra: ET POPULO, id est *populi salute*, cuius pentagonum symbolum est, usurum se, hoc monumento publico innuit. YΓIEIA enim (nam hoc solum emblemata non tam, ut cetera, notum est) idem ac latinis SALUS est, qua in nummis veterum nihil frequentius. Pingebatur quidem consueto more figura muliebris stolata stans, vel sedens in folio, pateram tenens, iuxta aram, cui anguis, caput attollens, involutus. Vel similis mulier serpente & patera duntaxat instructa, stans, illumque quasi pascens, repræsentabatur, id quod ex dictis eruditæ vetustatis reliquiis abunde constat. At nihilominus etiam aliter exhibebatur apud Græcos. Nam Rex Syriæ ANTIOCHUS, cognomento SOTER, militibus *Hygieias* symbolum, *pentagoni forma* dedisse, docet SWERTIUS ex LUCIANO (b.). Ceterum etiam hunc nummum missilem fuisse, dubio caret. *M. Imp. S. B. ar. pond. 1. dr.*

III.

(a) Tom. v. pag. 906.

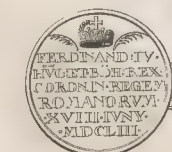
(b) Ad Abr. ORTELIJ Deorum Dearumque

capita lib. II. fig. LVII. in Thef. antiq. Græc. GRONOV. vol. VII. p. 295. edit. Venet.

FERDINANDI III. Imp. Proles. Tab. XXXVII.
FERDINANDVS IV. Rom. Rex.

I.

X.

XI.

XII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

IX.

VIII.

VII.

VI.

V.

IV.

III.

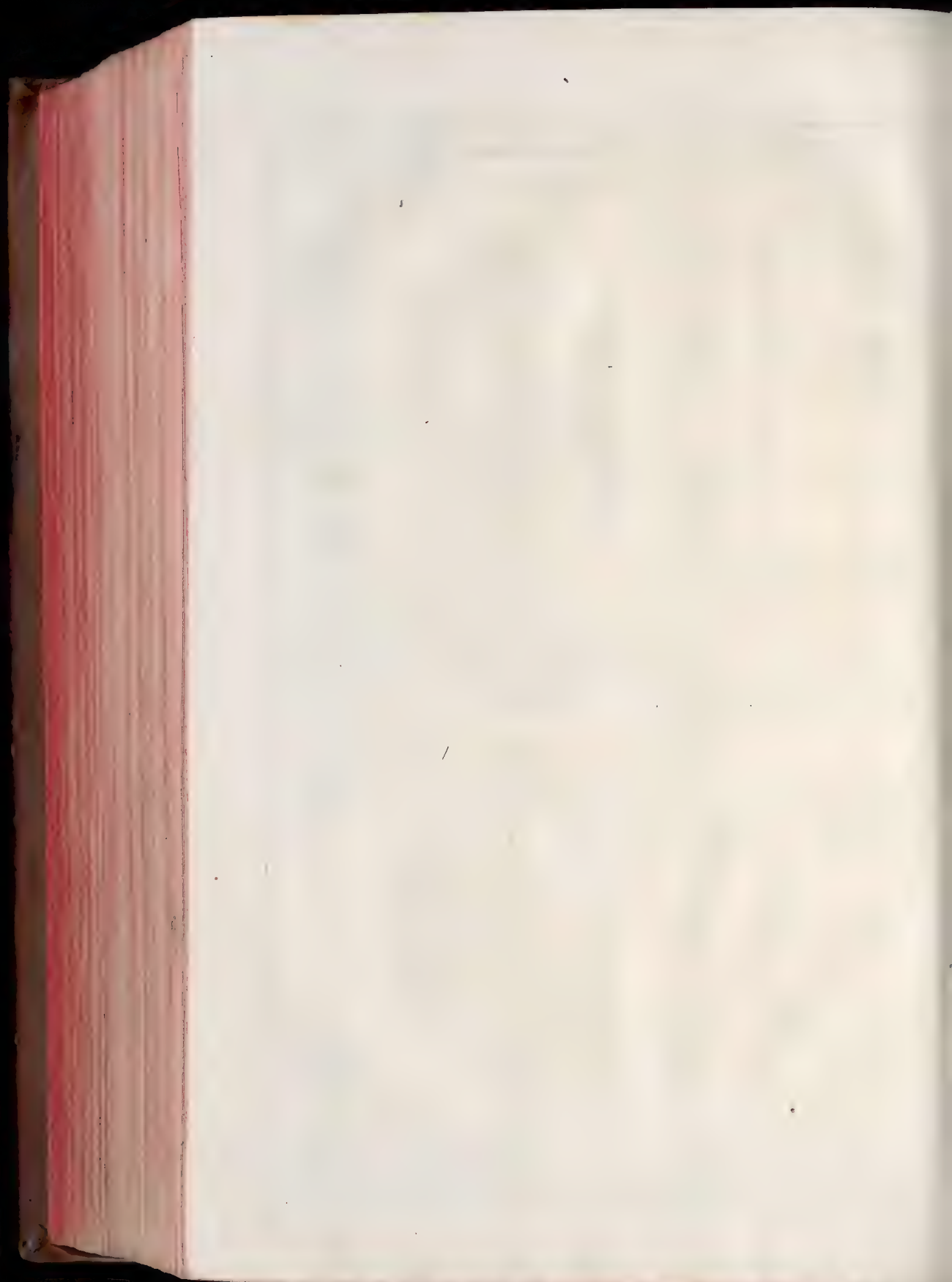

II.

I.

Tab.
XXXVII.

III.

Antica cum num. I. convenit, excepta nota temporis, quæ est 1647.

Postica inscriptionem, in antica inceptam, inter duo parerga sic continuat: REX BOHEMIA ARCH. IDUX AVSTRIA CORONATUS IN REGE. *m* VNGARIÆ 16. IVNY.

Altera hæc est regia corona, quam FERDINANDUS noster anno, ex quo Bohemicam obtinuit, nondum elapso, adeptus est. Coronationis huius solemnia, in festo SS. TRINITATIS peracta, fuscè descripta reperies in mox laudato Theatro Europæo (a): qua occasione nummi quoque *missiles* aurei, argenteique populo sparsi fuerunt, ex quorum numero & is est, cuius ectypon hic damus. *G. C. suppl. II. tab. XXXVIII. n. 26. p. 673.*

IV.

Adversa sub corona Hungarica, duobus palmæ ramis exornata, hanc inscriptionem offert: FERDINANDUS IV. REX. BO: *hemia* ARCH. IDUX AVS tria CORONATUS IN. REGE. *m* VNGARIÆ. 16. IVNY A nno MDCXLVII.

In postica sceptrum erectum, oculo *Divinitatis* fastigiatum, pone quod per transversum scheda erratica, cui inscriptum Regis symbolum: PRO DEO ET POPULO.

Symbolum a FERDINANDO, facto Rege Bohemiæ assumptum, hic denuo recurrit, cum

TOM. II. P. II.

(a) Tom. v. ad h. a. p. 1066. col. 2. seq.

sceptro, regnantium signo, PROLES FERDINANDI. quod qua ratione intelligendum sit, ex num. II. patet. *M. III. IMP. Imp. ar. I. dr. 5 in au. 3. duc. M. S. B. au. I. duc.*

V. VI.

Sub corona Cæsarea, inter duos palmæ ramos collocata, hæc inscriptio in utroque legitur: FERDINANDUS IV. HVNG: *aria* ET. BÖH: *emia* REX CORON: *atus* IN. REGEM ROMANORVM XVIII. IVNY: MDCLIII.

Cetera præcedenti ex assè respondent.

Dies XXXI. Maii anni 1653. illuxerat, quo FERDINANDUS IV. Hungariæ Bohemiæque Rex, *Augustæ Vindelicorum* Rex Romanorum electus fuit: inde cum Augusto patre *Ratisbonam* rediens, ibidem die XVIII. Iunii diadema suscepit. Ephemerides huius electionis, coronationisque, apud SCHLEDERUM in Theatro Europæo reperiuntur. Nos nummos, factorum horumce memoriam conservantes, prosequimur. *M. S. B. ar. pond. I. dr. 4. gr. 5 1/2 dr. 10. gr. Maior ibid. ex auro quoque reperitur.*

VII. VIII.

Non discrepant hi duo nummuli a præcedentibus, nisi forma, seu modulo, & pondere, itemque quoad modicam sculpturæ varietatem. Inter se ipsos exiguum etiam discrimen ostendunt, non nisi data opera animadvertendum. Unde vel ideo operæ pretium esse putavimus, eorum hic dare designationem. Om.

I i

nes

PROLES nes porro quatuor *missiles* fuisse, se diximus. *M. D. de FRANCE*,
FERDI- indubium est. *lb. ar. pond. ter-* *Tab.*
NANDI *tia pars. dr.* XXXVII.

ES S. B. au. pond. 4. duc.

XI.

IX.
Et si & hic quoque a præcedentibus parum differat, delineandus tamen videbatur; ut constaret, aliam formam nummariam pro argenteis, pro aureis, qualis hic est, aliam fuisse adhibitam. Hic certe cum nullo præcedentium ex æsse convenit, ut vel ex solis stellulis, in fine adversæ adpositis, manifestum sit. *M. S. B. au. 1. duc.*

X.

Nummi huius utraque pagina cum præcedentibus, præsertim num. v. vel vi. convenit, exceptis magnitudine & metallo. Quanquam autem illos priores *missiles* fuisse satis constat; hunc tamen ex eorum numero, tum ob suam magnitudinem, tum ideo etiam eximimus, quod supra laudatus Theatri Europ. auctor diserte testetur, nullum populo missum fuisse, qui ultra binos appenderet *dugatos* (a), hic autem quatuor æquet. Quare designationem illam, tabulæ æri incisæ, in laudato theatro impressam, quamvis *missilis* nomen gerat, ex maiori tamen modulo hoc, aut ad arbitrium iconographi factum fuisse suspicamur, non ad formam & magnitudinem ceterorum, qui revera *missilium* loco erant. Atqui exinde confirmari putamus dicta ad num. iv. in FERDINANDO III. ubi id genus maioris ponderis nummos Magnatibus, seu aulæ Ministris de manu distributos fuisse

FERD. *inandus* IIII: D. ei G. *ra-*
tia ROMAN. *orum* REX. SEMP. *er*
AVG. *ustus*. Protome Regis armata cum paludamento, focali denticulato, & aureo vellere: capite laureato ad lævam verso, cum longa cæsarie, ad tergum usque defluente.

Postica cum præcedentibus congruit, cum hoc exiguo discrimine, quod palmæ rami, pone schedam positi, supra eam multum emineant: secus ac in ceteris.

Eiusdem hic nummus cum præcedenti usus fuisse videtur, Proceribus nimirum, fortasse non solum sub coronationis solemnibus, sed ex post, ubi res & occasio exigeret, pro honorario distribui solitus. *M. Imp. ar. pond. semunc. 1. dr.*

Extat similis quoque adversa in tabulis HERÆI, cum ea solum discrepantia, quod chalcographus eiusdem licentiam sibi denuo sumpserit, & posticam nummi partem omittendi, & anticæ orbes ac circulos adponendi; ut formam redderet grandiore. Hinc ab iterata eius delineatione facile abstinere posse iudicavimus.

XII.

FERDINAND. *us* IV. RO. *ma-*
norum REX. Effigies FERDI-
NANDI ut num. præcedenti.

Adversa cum superioribus convenit, excepto, quod hic, omiffa

(a) Theat. Europ. P. VII. p. 361. col. 1.

Tab.
XXXVII.

omissa scheda, lemma Regis in peripheria legatur.

Hic nummulus a privato fortasse signatus, eandem facile cum antecedentibus occasionem habuit. *M. Imp. ar. pond. semidr.*

XIII.

Antica inscriptionem, sex lineis comprehensam atque parergis cinctam, exhibet: IN. MEMORIAM. REGIÆ CORONATIONIS. ET. COMITIORVM. RATIONIS: *onensum* ANNO. M.DCLIII. In imo siglæ artificis H F contractis litteris.

In postica aquila biceps, globo Imperii crucigero insistent, altero capite coronato solem, altero, corona pariter redimito, populum intuetur, adiecto in ambitu versu:

RESPICIT HÆC POPVLVM. RESPICIT ILLA POLVM.

In recessu schema urbis *Ratisbonensis*.

Numisma explicatione non indiget, cum illam inscriptio partis adversæ abunde suppeditet. Id unum animadversione non indignum, adludi hic eleganter ad Regis symbolum: & quamvis duplex aquila Imperatori magis, quam Romanorum Regi debeatur; quia tamen singula hæc futura magis, quam præsentia tempora (quippe cum Romanorum Regi, Imperatore adhuc in vivis degente, haud par in Imperio potestas competat) respiciebant; ad exprimendum symbolum suum, duplici aquila non incongrue ut-

TOM. II. P. II.

tebatur. *M. S. B. au. 10. duc. M. Imp. ar. pond. semunc.*

PROLES
FERDI-
NANDI
III. IMP.

XIV.

Non multum differt hic a præcedenti, quin ab eodem artifice confectus est, ut ex siglis, in imo margine partis adversæ positus, patet. Totum fere discrimen in magnitudine, & corona laurea, quæ hic inscriptionem ambit, consistit. *M. S. B. ar pond. 1. dr. G. C. locul. II. tab. v. n. 39. p. 83.*

XV.

IMPERATOR ET REX FERDINANDI III ET IV PAT.ER ET FILIUS PII AVGVSTI. Protomæ amborum armatæ, cum palliis, capitibus iugatis & laureatis, ad sinistram conversis.

Elegantem hunc nummum iconicum anno demum 1653. cufum fuisse tenemus; etsi enim FERDINANDUS IV. Rex sine aditamento *Romanorum* scribatur: patet tamen cum ex habitu vultus, tum ex laureola, quam capite gerit, *Regiam Romanorum* dignitatem, quam prædicto anno adquisivit, hoc loco intelligi debere.

Quantam festivitatem iucunditatemque universo non modo populo Austriaco, sed toti Imperio Romano attulit, Augustum patrem Cæsarem revereri, simulque intueri Augustum eius filium Regem Romanorum: ad tantam maioremque tristitiam contorsit rempublicam Christianam huius immatura mors, quæ Principem, tribus coronis iam fulgentem, in ipso ætatis flore, annorum scilicet XXI. va-

li 2

riolis

PROLES riolis e numero viventium IX.
FERDI- Iulii 1654 abripuit. *M. Imp.*
NANDI
III. IMP. *ar. pond. semunc. I. dr. fus.*

XVI.

Anterior pars columnam fistit, inter armorum congeriem erectam: eidem imposita est aquila Imperii biceps coronata, gladium sceptrumque tenens. Additur in ambitu versus:

HOSTIS VT VMBRA CADET SED
NON CADET ISTA COLUMNA.

Pars posterior in ferto, ex ramo palmæ & lauri nexo, sequentem continet inscriptionem: AVGSTISSIMÆ ORBIS. COLUMNÆ APVD SE ELECTÆ ET. ERECTÆ FERD: *inando* IV. FIDELIS AVG. *usta* VIND: *elicorum* ANNO. I. 6. 53.

Gratulantur sibi Augustani ob electionem FERDINANDI, apud se factæ. Contigit id die ultima Maii anno in nummo expresso, ut superius iam meminimus. Tum vero gratulantur & Regi Romanorum ob adeptam coronam, seseque Regiæ tutelæ commendant.

Iidem Augustani paullo ante, die nimirum XXII. Maii, nummos aureos quingentos FERDINANDO III. Cæsari obtulerant, quorum aduersa effigiem Augusti, averfa hæc verba continebat: AVGSTISSIMO AVGVSTA VINDELICORVM (a). *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

XVII.

VIVAT. FERD: *inandus* IIII. ROM. *anorum* REX 1653. Voto huic, quatuor lineis distincto,

imminet corona Imperialis inter duos palmæ ramos. Tab. XXXVII.

Postica pantheram *Styria*, in tetragono, parergis ornato, fistit.

Nummus hic argumento est: Styriæ quoque Ordines ob peractam feliciter Regis Romanorum coronationem, publico hoc monumento, fortasse inter signa lætitiæ populo sparso, applausum fecisse. *M. Imp. S. B. ar. pond. semidr.*

ELEONORÆ MARIE,
REGINÆ POLONIÆ,
NUMMI.

XVIII.

MICHAEL D. *ci* G. *ratia* REX Tab. XXXVIII.
POL: *onia* M. *agnus* D: *ux* LIT:
huania RUS: *sie* PRUS: *sie* MAS: *so-*
via SAM: *ogithia* &c. &c. Pro-
tome Regis armata cum paludamento, capite corymbio obte-
cto, laureato & ad lævam con-
verso. In imo siglæ artificis
I H.

In area posticæ a dextris aquila simplex supra globum teraqueum, inter solem & lunam constitutum, *Polonia* tessera, pectore gerens scutum, cui eques argenteus in solo rubro impressus; *Lithuania* symbolum, cernitur. Huic adiungitur aquila Imperii biceps coronata & expansa, pectore ostendens scutum *Austriaco-Castellenum*, symbolum videlicet *Cæsareo-Austriacum*. Comparet superne oculus *Divinitatis*, radiis coruscus, & sub pedibus aquilarum scheda erratica, cui lemma votivum: CONCORDES PERENNENT, inscriptum.

(a) Theatr. Europ. cit. tom. VII. p. 356.

FERDINANDI III. Imp. Poles. Tab. xxxviii.

ELEONORA MARIA.

XVIII.

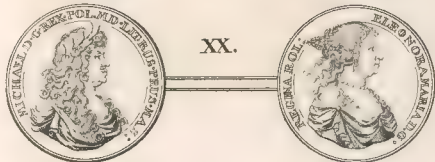
XXIV.

XIX.

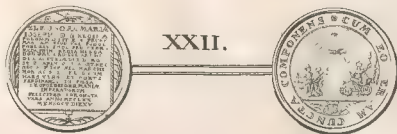
XX.

XXI.

XXII.

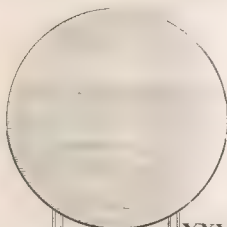

XXIII.

XXV.

Maria Anna Josepha.

XXVI.

Tab.
XXXVIII.

ptum. In margine autem sequens hexametron legitur :

SACRO AQVILÆ NEXU COALES-
LESCUNT, AUSPICE COELO.

MICHAEL THOMAS KORYBUTH WISNIOWIZKY, e Ducibus WISNIOWIZIIS, qui ex familia Lithuanicæ Magnorum Ducum & IAGELLONIS patruo descendunt, anno 1669. die XIX. Iunii Rex Poloniae renuntiatus, ELEONORAM MARIAM Archiducem, FERDINANDI III. Cæsaris filiam, ambiit, quam etiam missa ad LEOPOLDUM Imp. eius fratrem, legatione, sponsam eodem anno obtinuit. Verum nonnisi quatuor annos sceptrum tenens, fatis cessit X. Novembris. 1673.

Nuptiæ illæ celebratæ fuerunt anno 1670. die XXVII. Febr. (a), qua de causa præsentem nummum signatum fuisse intuentibus patet. Tab. EBNERI.

XIX.

MICHAEL D. ei G. ratia REX POL: onia M. agnus D. ux LIT: huania RUS: sia PRUS. sia. Protome Regis armata, adversa fronte, cum paludamento, torque aurei velleris, focali, & capillis adscititiis in capite.

ELEONORA MARIA D. ei G. ratia REGINA POL: onia ARCHID: uctissa AUST. ria. Protome Reginæ nonnihil adversa, cum stola, veterum more plicata, capite pulchre comto, ac unionibus distincto.

Plura nobis suppetunt iconica eiusmodi numismata, quo-

rum tamen occasio in promptu haud est. Nihilominus, cum tam brevi regimine duæ tantum præcipuæ solemnitates, quibus nummi iconici signari solent, evenerint, nuptiæ nimirum atque coronatio: verisimile est, ad alteram ex iis alterutros attinere. Quare cum nummus sequens, in quo Regina coronata conspicitur, ad coronationis solemnia recte referri posse videatur: ceteros, quibus hoc insigne deest, ad nuptiarum solemnitatem non incongrue confignari putamus. *Ibid.*

XX.

Convenit hæc adversa cum num. XVIII. omisso titulo SAM: ogithia.

ELEONORA MARIA D. ei G. ratia REGINA POL: onia. Protome Reginæ pulchre comtæ, fere ut num. præcedenti, sed dextrum faciei latus obvertentis. *Ibid.*

XXI.

Anterior pars antecedenti itidem respondet, exigua variatione in fine tituli excepta.

Posteriori latere idem, qui in præcedenti titulus, sed integre scriptus legitur. Protome Reginæ cum stola, veterum ad instar, capite unionibus, & margaritis pulcherrime exornato, nec non corona radiata circa sinciput redimito. In imo siglæ artificis I & B.

Ex hac corona colligimus, elegantissimum hoc numisma ad coronationem, de qua nummus sequens plura, spectare. *Ibid.*

li 3

XXII.

(a) Id. ad h. a. p. 280. seqq.

PROLES
FERDI-
NANDI
III. IMP.

XXII.

Adversa in tetragono, quod palmæ rami undique ambiunt, hanc inscriptionem, decem & octo lincis absolutam, continet:

ELEONORA MARIA IOSEPHA
D. ei G. ratia REGINA POLON. ia
M. agna D. ux LIT. huania RUS.
sia PRUSS. ia MAS. sovia SAMOGI-
thia KIOV. ia VOL. hinia PODOL.
ia PODL. achia LIV. onia SMOL.
enski SEV. eria CZER. nichovia NA-
TA PRINCEPS REGIA HVNGA. ria
BOH. emia DAL. matia CRO. atia
SCL. avonia ARCHIDUX AUSTRIÆ
DUX BURG: undia STIR. ia CARIN-
thia CAR. niola WURT. embergia
NEC NON SUP. erioris INF. erio-
risque SIL. esia MARCHIO MOR-
avia AC SUP. erioris INF. erioris-
que LUS. atia COM. es HABS burgi
TYROL. is ET GORTZ (*Goritia*)
FERDINANDI III. FILIA LEOPOLDI
SOROR GERMANIÆ IMPERATORUM
FELICITER CORONATA VARS.
ovia ANNO MDCLXX. MENS is
OCT. obris DIE XV.

In averfa figura muliebris, dextra crucem tenens, sinistra calicem, ex quo sacra Hostia prominet, efferens, *Religionis* videlicet typus. Hæc curru, qui a IUSTITIA, gladium & bilan- cem: & PACE, ramum oleæ tenen- te, tracto, vehitur, supervolitan- te columba, ramusculum oliyæ adferente, superiusque in nubi- bus comparente oculo *Divini- tatis*, radiis circumfuso, atque singula collustrante. Adiicitur in ambitu epigraphe, *ex Prov.* VIII. v. 30. CUM EO ERAM CUNCTA COMPONENTS. In ex- ergo parmula depingitur coro-

nata, palmæ ramusculis, decus- fatim impositis, *Vasarum* tes- feras referens.

Argumentum & occasio nummi ex inscriptione adverfæ fatis superque intelligitur. Id præterea rarum & forte sine ex- emplo est, quod longi adeo ac pleni tituli in nummo, eoque tam exiguo, compareant. *M. Imp.* au. I½ duc.

XXIII.

MICH. ael D. ei G. ratia REX.
POL. onia M. agnus DUX. LIT.
huania RUS. sia PRUS. sia MAS.
sovia SAM. ogithia V. olhinia K. io-
via PODL. achia PO. merania
L. ivonia SM. olenski S. everia
C. zernichovia z. cetera. Ita siglas, in epigraphe titulorum loco positas, ex SAMMARTHANIS cum SPENERO interpretamur (a). a
Protome Regis armata, cum fascia militari, focali denticula- to, & capillamento ornata, in- operto capite obverso, & non- nihil ad sinistram respiciente.

ELEONORA REG. ina P. olo-
nia. Effigies Reginx ad pectus, cirratis capillis, a quibus tænia defluit.

Inspicienti priorem hanc nummi partem continuo pa- tet, eam ad anteriorem non at- tinere; ac profecto diversi sunt typi nummarii, quos HERÆUS matrimonium significandi causâ coniunxit.

Utraque nummi pars intra annos 1669. quo MICHAEL Rex Poloniæ salutatus est, & 1673. quo vitam posuit, cusa fuit. *T. H.*

XXIV.

(a) Op. speciali lib. III. c. 30. p. 693.

XXIV.

ELEONORÆ. AVSTRACÆ.
ET CAROLO LOTHARINGICO.
FLVIT. EX. ASTRIS. OMNIS. FELICITAS. Hæc integra utriusque partis epigraphæ, infimul chronographicum, æram Christi 1678. indicans, complectitur.

Adversa effigies amborum, obversis vultibus, pectore tenus exhibet: CAROLUS torque aurei velleris, focali denticulato, cæsarie, & laurea insignis: ELEONORA mundo muliebri comta, capite gestat coronam apertam, ex quo prominet sertum.

In averfa duo capita, viri nimirum feminæque, quæ averfa, basi imposita, duo corda iuncta sustinent, ex quibus erumpentes flammæ corona cinguntur, in quam Divinum Numen, superne in nubibus comparens, ex urna rorem demittit, radiisque hinc & inde collocata *Lotharingiæ Austriaque* scuta collustrat: illud aperta, hoc clausa corona obtectum.

CAROLUS V. Dux Lotharingiæ Wiennæ Austriæ in lucem editus 1643. die III. Aprilis, ELEONORAM MARIAM post mortem MICHAELIS, Poloniæ Regis, quinque annos viduam, duxit uxorem 1678. die VI. Febr. cum qua fecundum matrimonium habuit. Ex hac æra nuptiarum, quemadmodum & ex emblemate numismatis, colligitur tempus & occasio eiusdem.

Ceterum quis duobus illis

capitibus, in parte postica ex-PROLES
pressis, designetur, ex his IUSTINI (a) verbis clare intelligitur: *Ante Deucalionis tempora Regem habuere (Athenæ) CECROPEM; quem, ut omnis fabulosa est Antiquitas, biforem tradidere, quia primus marem femina matrimonio iunxit.* Itemque ex his ATHENÆI (b): *Athenis primus CECROPS unam uni iunxit, cum antea inverecunde congrederentur, ac communia cunctis matrimonia essent: quare etiam quibusdam visus est biformis appellatus fuisse.* M. S. B. ar. deaur. pond. 2½ unc.

XXV.

ELEONORA MAR. IA AVSTRIACA. REGINA. POL. ONIÆ DUCISSA. LOT. HARINGIA C. ALABRIA B. ARRI G. ELDRIA. Ita legit posteriores has siglas Cl. & Rev. CALMETUS, loco infra citando, in nummo CAROLI V. Ducis Lotharingiæ, mariti ELEONORÆ nostræ. Protome Reginæ veterum more stolatæ, cirratis capillis, capite inoperto, dextrorsum converso. CALMET *Hist. de Lorraine tom. II. nouv. edit. col. 91. tab. VI. n. 100.*

MARIÆ ANNÆ
IOSEPHÆ.

NUMMI.
XXVI.

I. Iohannes W. Iohannes C. omes P. alatinus R. beni S. acris R. omanni I. mperii ARCHIT. hesaurarius ET EL. eltor B. avaria I. uliaci C. livia ET M. ontium D. ux C. omes V. eldentii S. panhemii M. arca R. avenesperga ET M. ersia D. omimus I. n R. avenstein. Protome eius

(a) Lib. II. C. VI.

(b) Lib. XIII.

PROLES
FERDI-
NANDI
III. IMP.
cuius armata cum paludamento
& torque aurei velleris, capi-
te corymbio, seu capillis adsci-
titiis obtecto, & ad lavam re-
spiciente.

Deficiente nummo, MA-
RIÆ ANNÆ iconem referente,
exemplo HERÆI effigiem mari-
ti eius exhibemus. Viginti an-
norum erat IOHANNES WILHEL-
MUS *Neoburgicus*, cum hanc
nostram uxorem accepit; na-
tus quippe anno 1658. die XIX.
Aprilis. Illa demortua ad se-
cundas nuptias transit cum
MARIA ANNA LUDOVICA, COS-
MI III. *Florentini* filia, tandem-
que mortem obivit VIII. Iulii
1716. ætatis LVIII. T. H.

MONITUM

AD SEQUENTES DUAS SUPPLE-
MENTORUM TABULAS

Qui in duabus tabulis, ad
calcem hic reiectis, continentur
nummi cum mnemonici tum u-
suales, per decursum huius vo-
luminis, haud secus ac in prio-
ri illo, expositi fuerunt. Sin-
gulis numeros Arabicos, pagi-
nam, qua quisque reperiendus
est, notantes, subiecimus; ut
ea ratione Lectorum commo-
ditati consuleremus: secus ac
in priori parte factum est, ubi
similes notas neglectas fuisse,
modo poenitet.

Ceterum nemo quisquam
existimet, hisce supplementis
rem omnem confectam esse, at-
que integram Augustæ Gentis
extare nummothecam. Cum

in aliis locupletioribus nummo-
phylaciis plures adserventur ele-
gantes nummi, quorum ecty-
pa aliquando ceteris, quæ for-
tasse sequuntur, huius tomi Par-
tibus, inferendæ erunt, ut in
præfatione iam monuimus. Sæ-
pe etiam a privatis nonnulla no-
bis inter scribendum oblata sunt,
quæ in instructissimis thesauris
frustra quæras. Quocirca hic
unum saltem præterire nolumus,
cuius adversa cum postica parte
tab. XVI. num. XXXI. convenit,
altera cum num. XXXII. Sed
cum illa prior, utpote ab ex-
emplo detricto desumpta, ibi-
dem male delineata fuerit, ean-
dem in his supplementis num.
XXXIII. repetere visum est, ubi
insimul animadvertimus, in al-
tari illo Sanctissimam Triadem
repræsentari. Christum enim
Dominum, cruce instructum,
atque a dextris consistentem,
clare iam intuemur; a sinistris
vero Patrem cœlestem, dextra
globum crucigerum ut Domi-
num universi, sinistra sceptrum
tenentem. Supervolat in co-
lumbæ specie Spiritus Sanctus.
Ante illos liber cernitur apertus.
Denique Elector ille, primum
a dextris occupans locum, haud
quaquam cor offert, sed ma-
num libro imponit. Ex quibus
omnibus clare patet, nummo
illi aliamtribuendam esse ex-
plicationem, atque ad iuramen-
tum illud, quod Principes ante
electionis actum præstare solent,
respici. *Adservatur nunc in M. S.
B. ar. deaur. pond. semunc. 2. dr.*

Tab.
XXXVIII.

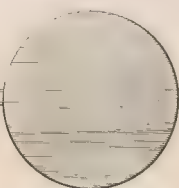
FINIS

TOMI II. PARTIS II.

Supplementa ad nummos Austriacos. Tab. xxxix.

I.
p42.

VIII.
p100.

II.
p58.

IX.
p100.

III.
p94.

X.
p101.

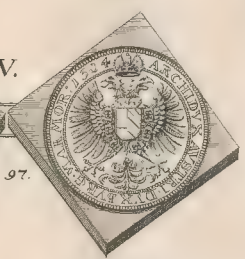
IV.
p94.

XI.
p101.

V.
p97.

XII.
p103.

VI.
p97.

XIII.
p104.

XIV.
p104.

VII.
p98.

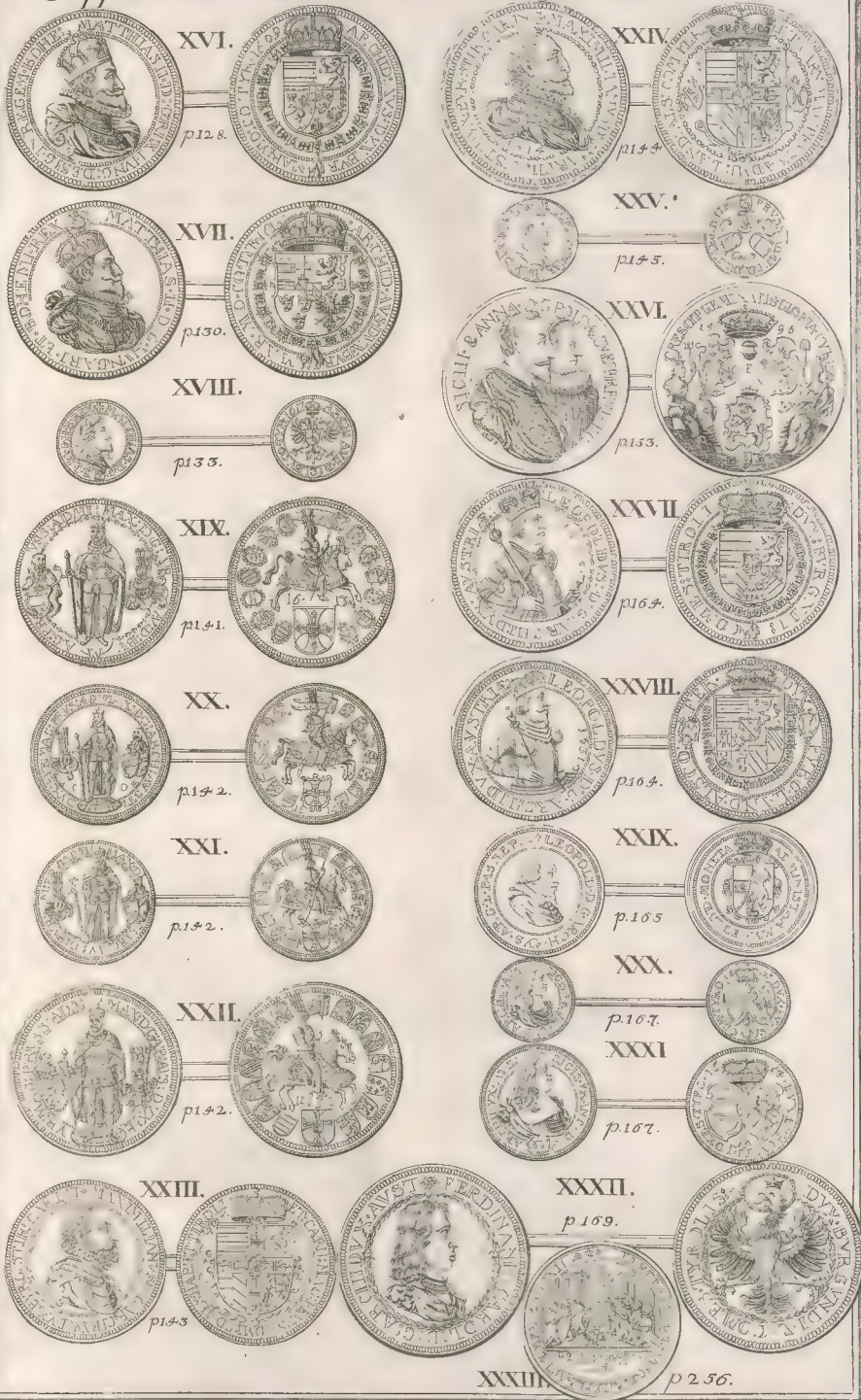

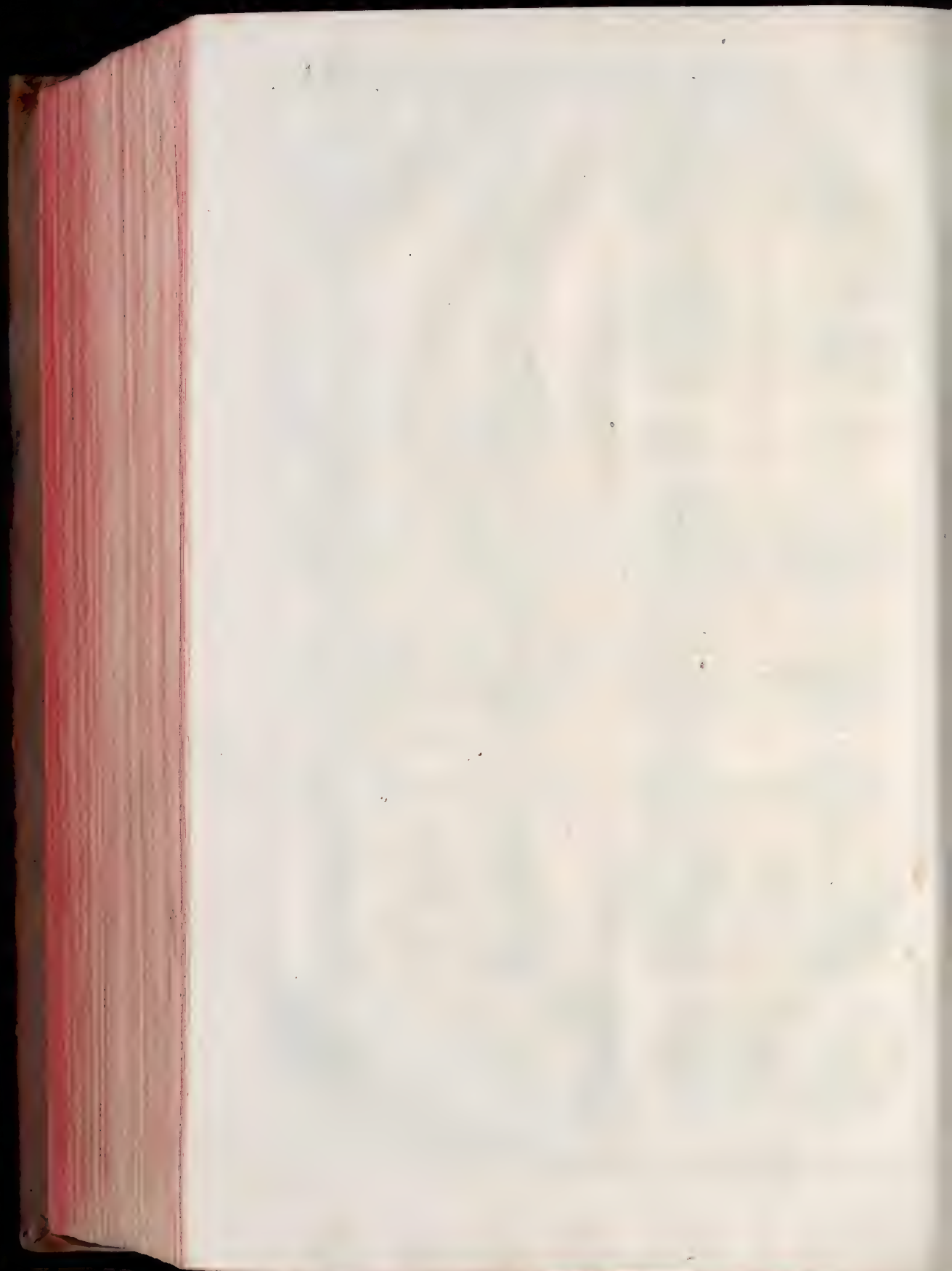
XV.
p124.

Supplementa ad nummos Austriacos. Tab. XL.

INDEX I.

Summa capita chartarum, diplomatum, ceterorumque documentorum, quæ Parte I. huius Nummothecæ ad Prolegomena, probationum loco, allata sunt, ordine chronologico percenset.

I.

Circa Annum
1228.

LEOPOLDI VII. Ducis Austriæ, stirpis Babenbergensis, privilegia, Flandrensiibus, qui Wiennæ monetæ primo cudebant, concessa. p. 249.

II.

--- **R**UDOLPHI I. R. Reg. diploma, quo Episcopo cuidam ius signandi monetæ elargitur. *Ibid.*

III.

--- **E**iisdem privilegium, quo Nobili cuidam facultatem concedit, novam monetam cudendi. p. 250.

IV.

1279.
22. Octobris.

ULRICUS Comes de *Heunmburch* & *AGNES Austriaca* eius uxor, **RUDOLPHO I. R. Rom.** cedunt bona, in Carinthia & Austria sita: in quæ ante ius sibi competere contendebant, sed ab **OTTOCARO R. Bohemæ** eis certa pecuniæ summa, sine præfationis loco obtrusa, eoque nomine hypotheca constituta erat; reservata tamen sibi dicta hypotheca usufructuaria, donec illis de forte satisfiat. p. 250.

V.

--- **S**upplementum ad proxime præcedens instrumentum. p. 252.

VI.

1281.
1. Iunii.

Diploma **RUDOLPHI I. R. Rom.** quo magistro monetæ Wiennensis præcipit, pro Priorissâ & Conventu Sanctimonialium monasterii *S. Crucis in Tuba*, singulis annis LX. marcas denariorum Wiennensium cudere. p. 253.

VII.

--- **E**xcerpta ex privilegiis civitati Wiennensi a **RUDOLPHO I. R. Rom.** concessis, quæ adservantur in libro archivi eiusdem urbis, qui vulgo *Eysenbuch* nuncupatur, iudicium confortum concernentia. *Ibid.*

VIII.

--- **D**iploma **ALBERTI**, postea Imperatoris eius nominis **I. RUDOL-**

PHI I. R. Rom. filii, adhuc Comitiss Habsburgi, & Rectoris Austriæ. p. 254.

IX.

Von den Hausgenossen und ihren rechten von den Fursten: das ist die Handfest der Hausgenossen. p. 255.

X.

Diploma **RUDOLPHI IV. Archiducis**, quo exercitium iuris monetæ ad tempus commutat in *gobellam*, potulentorum nomine pendendam. p. 258.

XI.

Consensus **ALBERTI Ducis Austriæ** in permutationem, a **PETRO Capellano castri Wiennensis** factam, circa census & prædia. Data Wiennæ die Martis post Dominicam: *Quasi modo geniti*. p. 260.

1391.
4. Aprilis.

XII.

Sententia **ALBERTI Ducis Austriæ** in controversia inter magistrum monetarum, & iudicem urbicum, Wiennæ agitata, puncto exercitii iurisdictionis criminalis. p. 261.

XIII.

Excerpta ex constitutionibus **FRIEDERICI III. Imp.** de modo subrogandi ministros monetarios in locum defunctorum. p. 262.

1443.

XIV.

Edictum eiusdem Imperatoris, valuationem, seu pretium floreni & monetæ extraneæ constituens. *Ibid.*

1459.
19. Martii.

XV.

Executio præcedentis edicti. *Ibid.* & p. 263.

XVI.

Idem Imperator Magistratui **Vindobonensi** pretium, vulgo *Schlagschuss*, pro sexcentis marcis argenti, in officina monetaria Vindobonensi signandis, exsolvendum, liberaliter remittit. p. 263.

1484.
19. Aprilis.

TOM. II. P. II.

K k

IN-

INDEX II.

Epigrammata, lemmata, apophthegmata & inscriptiones reliquas, cum sacras, tum profanas, in Nummotheca Austriaca occurrentes, ordine alphabetico complectitur.

Quæ §. notantur, in Prefatione Partis I. quærenda sunt. Numeri Romani I. & II. partem primam vel secundam: Arabici contextum operis ac paginas: addita sigla a. b. columnas paginarum, primam & secundam denotant. Sicubi vero Prolegomena citantur, eorundem numeris Latinis litera p. paginam indicans, præponitur.

A.

- A BELLIS VTRIMQUE PORTITER GESTIS DVLCEDINE PACIS ENATA. A. MDLX. S. P. Q. G. occasione pacis Pyrenææ. I. 219. b.
- A DIO. QVASI E. NIPOTE. *Maximil.* II. II. 48. b.
- A DOMINO FACTVM EST ISTVD. *Margarita ab Austria Belgii Gubernat.* I. 121. a.
- A. DOMINO. REGNVM. VENIT. IMPERIIQ. POTES-
TAS. *Maximil.* II. R. Rom. II. 52. b. & *Rudolpb.* II. 82. a.
- AB HOC SOLO SEMPTERNA SALVS. in nummo, iconem Salvatoris nostri referente. II. 133. b.
- AB INIMICIS MEIS LIBERA ME DOMINE, *Philipp.* I. *Austr.* I. 53. b.
- ABVNDANTIA DILIGENTIBVS. TE. *Mathias* II. R. Hung. II. 118. b.
- AB VTRISQVE TVRPI FVGA DESERT. (*Brifacum*)
DIE XVI. OCTOB. sub *Ferd.* II. Imp. II. 210. b.
- ACCIPERE QVOD TVVM ALTERIQVE DA SVVM. *Philipp.* II. R. Hifp. I. 142. a.
- ACCIPIT A COELO MISSAM MANVS VTRAQVE PACEM. in exergo: PHILIPPO IV. CATHOLICO. LVDOVICO XIV. CHRISTIAN. REGIVS PACIFICIS. S. P. Q. G. I. 219. b.
- AD. ETHERA. *Ioanna Austr.* II. 44. a.
- ADIVTORIVM. DOMINI. SIT. INIMICIS. TIMOR. *Rudolpb.* II. Imp. II. 87. b. & 88. b.
- ADMIRARI. VLTURA. NIHIL. *Ioannes ab Austr.* I. 228. a.
- AD PERF. MEM. ELECT. *Ferd.* II. R. HYN. ET BOH. IN REG. ROM. II. 182. a.
- ADSIT. in nummo *Rudolphi* II. exponitur II. 88. b.
- ADVERSIS IMMERSABILIS VNDIS 1619. *Albert.* Belg. Princ. I. 189. b.
- AD VTRYMQUE. *Philipp.* III. R. Hifp. I. 197. b.
- A. E. I. O. V. symbolum *Friderici Placidi* Imp. I. 2. 8. b. 9. a. 10. a. b. II. a. & in nummo *Ferd.* I. Imp. II. 15. a.
- ÆQVA LIBRA DEO GRATA. *Philipp.* I. *Austr.* I. 54. a.
- ÆQVA POTENTIA. *Albert.* & *Isabella* Belg. Princip. I. 186. a.
- ÆQVITAS. in nummo *Mediolanensi Carol.* v. Imp. I. 110. a. vid. etiam *EQVITAS.*
- ÆQVITAS ÆQVALITAS. in nummo parentali *Carol.* v. I. 140. a.
- AETERNITATI AVGVSTAE. 1633. in nummo exequiali *Isabella Clara Eug.* Princ. Belg. I. 191. b.
- ETERNVM CORONATA MANEBVNT. 1697. *Carol.* II. R. Hifp. I. 243. b.
- ETERNVS VTERQVE TESTIS. solscil. & luna in nummo *Alberti* Archid. & *Cardinalis.* I. 177. b.
- ETHERA. In nummo exequiali *Magdalena Austr.* M. Ducis *Etruriae.* II. 56. b.
- AFRICA CAPTA: *Alphons.* *Avola* Capitan. General. *Caroli* v. Imp. I. 125. b.
- AGITATA RESVRGO. *Philipp.* IV. R. Hifp. I. 211. b.
- ALITVM REGNA TENET IOVIS ALES. *Frideric.* *Placidus.* I. 6. b.
- AMAT VICTORIA CVRAM. symbolum *Mathia.* Imp. II. 109. b. III. b. 112. b. 113. b. 114. b. 121. a. 127. a.
- AMOR DISTANTIA IVNGIT. *Sigismund.* III. R. Polon. cum *Anna Austriaca.* II. 153. a.
- AMORE FIDEQ. PATERNA. *Ferd.* II. Imp. II. 193. a.
- ANIME ETERNE AVGVSTI. OPTIMI. PRINCIPIS. *Maximil.* II. Imp. II. 60. a.
- ANNAE AVSTRIACÆ REGIS ET REGNI CVRA DATA. M. DC. XLIII. *Anna* filia *Philippi* III. R. Hifp. I. 204. a.
- ANSEL. CASI. D. G. A. E. M. A. C. PHI. CHRIS. D. G. A. E. T. A. C. FERDI. D. G. A. E. C. A. C. MAXIMI. D. G. C. P. R. D. B. A. D. IOH. GEORG. D. G. S. A. M. GEORG. WIL. D. G. M. B. A. C. sub *Ferd.* II. Imp. II. 191. a.
- ANTE FERIT. 1626. *Philipp.* IV. R. Hifp. I. 224. b.
- AΠΑΡΑΛΛΑΚΤΟΞ *Ioanna Carol.* v. fil. I. 115. a.
- AQVILA ELECTA IVSTE (vel IVSTA) OMNIA VINCIT. *Carol.* v. I. 84. a. & *Ferdinand.* I. II. 14. b. item *Maximil.* II. ib. 55. b.
- AQVILA ROMANI IMPERII SIMBOLVM. *Ferdinand.* I. R. Rom. II. 10. b.
- ARIA OBS. 1641. *Philipp.* IV. R. Hifp. I. 213. b.
- ARTIBVS. QVESITA. GLORIA. *Maximil.* II. R. Bohem. II. 51. a.
- ASPICE QUAM FAUSTO COEANT IN FOEDERA NEXU. SARMATA LIBERTAS AVSTRIACVM IMPERIUM DIERVM DOMINI FACIANT PLACIDEQUE DIUQUE GAUDEANT UT TANTIS ISTUD ET ILLA BONIS. *Uladi.* IV. R. Pol. & *Cecil.* *Renata Austr.* II. 219. b.
- ASSIDVITATE. *Albert.* Archid. *Præf.* Belg. I. 178. b.
- ATTRITA RECRESCO. *Philipp.* II. R. Hifp. I. 152. a.
- AVDACES FORTVNA IVVAT. *Carol.* *Syren.* II. 148. a.
- AVERVV DES SCHMALKELDISEN BVNDT IM 1546. IAR. *Carol.* v. Imp. I. 89. a.
- AVGVSTA VINDELICORVM. 1582. II. 104. b. & 234. a.
- AVGVSTISSIME ORBIS COLVMNÆ APVD SE ELECTE *Ferd.* IV. FIDELIS AVG. VIND. AO. 1653. II. 252. a.
- AVSPICE CHRISTO. in calculo *Alberti* & *Isabelle.* Belg. Principum. I. 191. b.
- AVSTRIA TERRARVM IVBAR, AVGVSTISSIMA RECTRIX
IMPERII, GENERIS FIRMA COLVMNA SVI. in averfa:
AVSTRIA TOT REGES NVMERET QVOT PERSIA GAZAS INDVPERATORES SECVLA PLVRA SVOS *Ferd.* III. Imp. II. 232. a.
- AVT PACEM AVT BELLVM DELTIGE. *Rudolpb.* II. Imp. II. 91. b.
- AUTRE NAURAY. *Philipp.* *Regis.* Dux Burg. I. 21. a. AVXI-

INDEX II.

AVXILIVM NOSTRVM IN NOMINE DOMINI. *Philipp.*
II. R. Hiſp. I. 156. b.

B.

BELGICI TVTELA. *Margarita ab Austria* Belg. Gubernat. I. 121. b.
BENEDIC ANIMA MEA DOMINO. *Philipp.* I. *Austr.* I. 54. a.
BENEDIC HEREDITATI TVÆ. *id. ibid.*
BONVM CERTAMEN CERTAVI EIDEM SERVAVI. in peripheria: IMP. CÆS. FERDINANDVS III. AUSTR. AVG. ANTIST. ET PRINCIPE FERDIN. I. BAVA. II. 242. a.
BVLLONIO ROB. BERG. EP. LEO. EC. REST. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 170. b.

C.

COELESTI NVMINE SVRGO. *Matthias* II. R. Hung. II. 119. a.
CÆSAR MAXIMILIANVS CORONAM IMPERIALEM DONAVIT AMSTELODAMO 1488. *Maximil.* I. Imp. I. 62. b. feg.
CÆSAR IN IOVE VICTOR, COMES IN SOLE BELLATOR. ſub *Ferd.* II. Imp. II. 207. a.
CÆSARIS ET REGVM IVNXIT PAX AVREA DETRAS 24. 8BRIS. in averſa: HINC TOTI PAX INSONAT ORBI. in imo: MONASTERIVM WESTPHA. ſub *Ferd.* III. Imp. II. 242. b.
CAPTIVITAS IOANNIS FRIDERICI DVVIS SAXONIE 1547. ſub *Carolo* v. Imp. & *Ferd.* I. I. 90. a. b.
CAROLO REGNANTE SECVDO MAVORTE EXPVLſO PAX EXPECTATA REDIVIT. Pax Rylwicensis. I. 243. a.
CAROLVS HESPERII REX ET MODERATOR IBERI INTVLIT AVRIFERO ROMVLA SCEPTRA TAGO. 1542. *Carol.* v. Imp. I. 87. a.
CASTE. ET. SVPPLICITER. *Maximil.* II. R. Bohem. & *Isabella de Gonzaga* II. 49. a. b.
CEDANT CONCORDIBVS IGNIBVS ARMA. 1660. *Ludov.* XIV. R. G. & *Maria Ther.* *Philipp.* IV. R. Hiſp. filia. I. 220. b.
CERTVS VIARVM EXITVS RATIO. 1616. *Albert.* & *Isab.* Belgii Pp. I. 193. b.
CHRISTIANE REIP. INSTAVRATOR. titulus *Carolo* v. tributus. I. 92. a. b.
CIVIT. IMP. GOSLARIA. in antica protome *Rudolph.* II. Imp. II. 104. b.
CLARA VBIQVE. *Isabell.* *Clara Eug.* Belg Princ. I. 190. b.
CLARIOR E NEBVLS. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 152. a.
CLASSE TVRCICA AD NAVPACTVM DEVICTA. *Ioan.* ab *Austria.* I. 123. b.
COLIT ARDVA VIRTVS. *Philipp.* Archid. & Inf. Hiſp. I. 132. a.
COMMVNAM VEL EXTINGVAM. *Maximil.* II. Imp. II. 56. b.
COMMODITATI PVBLICAE. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 169. b.
CONCORDES PERENNENT. in nummo nuptiali *Eleonora Maria.* *Ferd.* III. fil. II. 252. b.
CONCORDES SERVAT AMICITIA. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 166. b.
CONCORDI. LVMIINE. MAIOR. *Matthias* R. Rom. II. 123. b.
CONCORDIA. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 143. a. vid. etiam KONCORDIA.
CONCORDIA. PRINCIPVM. SALVS. REIP. in electio-
ne *Matthia* in R. Rom. II. 124. a.
CONCORDIA RES PARVÆ CRESCVNT. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 157. a.

CONCORDS VERA FIDES. *Albert.* & *Isab.* Belg. Pp. I. 194. a.
CONFITEANTUR TIBI OMNES REGES. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 144. b.
CONSENTIENTIBVS. VOTIS. 1575. *Rudolph.* II. R. Rom. II. 81. a.
CONSOCIATIO RERVVM DOMINA. *Maria.* *Caroli* v. Imp. fil. I. 116. b. & II. 121. b.
COR REGIS EST IN MANV DEI. *Maximil.* I. Imp. I. 32. a. b.
COR. REGIS. IN. MANV. DOMINI. EST. *Ferd.* I. Rom. R. II. 10. b.
CORONA EXULTATIONIS TIMOR DOMINI. *Leopold.* *Guil.* 4.4 II. 215. a.
CORONAT: BOHEMIE REX. 1611. *Matth.* II. R. Hung. II. 119. b.
CORONATVS HVNGARIE REX MDCVIII. *Id. ibid.* 117. b.
CORONATVS EST IN REGEM ROMANORVM. 1562. *Maximil.* II. II. 52. a.
CRESCENTE HAC PAX AVREA CRESCET. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 218. a.
CRESCIT GEMINATIS GLORIA CVRIS. in nummo, *Sigismundi* Poloniz Regis & *Anna Austr.* II. 153. b.
CVI MILITAT. AVSTER. *Rudolph.* II. Imp. II. 90. a.
CVIQVE SVVM. *Carolus* v. Imp. I. 91. a.
CVM EO ERAM CVMCTA COMPONENTS. *Elenora Maria.* *Ferd.* III. Imp. fil. II. 254. a.
CVM. SOLE. ET. ASTRIS. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 215. a.
CVSTODI NOS DOMINE. *Philipp.* I. *Austr.* I. 54. a.
CVSTODIAT CREATOR OMNIVM HVMILEM SERVVM SVVM. *Maximil.* I. Imp. I. 47. b.
CVSTODITA CVSTODIT. *Carol.* II. R. Hiſp. I. 247. b.

D.

DA MIHI VIRTVTVM CONTRA HOSTES TVOS. *Carol.* v. Imp. I. 98. a. b.
DA: MIHI: VIRTVTVM: CONTRA: HOSTES: TVOS: DOMINE QVIA TV ADIVTOR. MEVS. ES. *Ferdin.* I. II. 9. b.
DA NOBIS PACEM DOMINE. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 217. a.
DA PACEM DOMINE IN DIEBVS NOSTRIS. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 157. b.
DA PACEM PATRIE. *Maximil.* II. R. Rom. II. 53. b.
DABIT POPVLVS PACEM. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 218. a.
DATE: CÆSARI. QVÆ. SVNT: CÆSARIS. FER. DATE: DEO. QVÆ. SVNT: DEI. *Ferd.* I. Imp. II. 36. b.
DE CÆLO FORTITVDO. *Philipp.* III. R. Hiſp. I. 198. b.
DE CÆLO SPIRITVS VNIT. occasione pacis Pyreneæ, I. 220. a.
DEF. CATHOLICE FIDEI. 1629. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 224. a.
DE FROTI DYLCEO. IVD. XIV. v. 8. I. 219. b.
DEI GRA. DIVI FERDINANDI III. ROM. IMP. INVICTISSIMI SEMPER AVGVSTI GERMANIE HVNGARIE BOHEMIE REGIS ARCHIDVCIS AUSTRIE AVSPICIIS IMPERIALIBVS. in averſa MAGDEBURGUM RESTAVRATUR. ANNO MDCXXXVIII. II. 246. b.
DEN FRIEDEN LANG DIE CHRISTE SCHAR GEWUN-
SCHT. GIB HERR ZUM NEWEN IAHR. in periphe-
ria: STRENA A. C. 1642. PACEM APPETENTIBVS
DATA. ſub *Ferd.* III. Imp. II. 241. b.
DEO CONſERVATORI. *Albert.* 4.4 I. 177. a.
DEO ET CÆSARI FIDELIS PERPETVO. *Carol.* v. I. 99. a.
DEO ET PATRIE. *Ioan.* *Georg.* II. Elect. Saxon. I. 138. a.
K k 2 DEO

INDEX II.

DEO REGI PATRIÆ FIDELES MIDDELBVRGENSES.
Philipp. IV. R. Hisp. I. 154. a.
DER GROSE FERDINAND 3. EUROPENS ZIER ZIEHT
SEINER VÖLCKER RUH DEM KRIGE FÜR. in a-
versä: DURCH DIESER GÖTTER FRIED UND EI-
NIKEIT IST ALLE CHRISTE WELT SEHR HOCH
ERFREUT. II. 243. b.
DESIDERAT. ANIMA. MEA. AD. TE. DEVS. *Carol.*
Pofib. Archid. II. 171. a. b. 174. b.
DET TIBI IN TERRIS VIRTUTEM ET IN CAELIS
GLORIAM. *Maximil.* I. I. 47. b.
DEVM PLVS AMA QVAM ARGENTVM. *Philipp.* I. *Austr.*
I. 54. a.
DEVS NOSTER REFVGIVM ET VIRTVS. *Leopold.* *Guil.*
II. 215. a.
DEXTERA DOMINI FECIT VIRTUTEM. *Ferd.* II.
Imp. II. 183. b.
DIE VII. IVLII. ET III. AVGVSTI ANNO DNI.
MDCXXXII. BRISACVM OBSESS. DVCT. REINGR.
OT. ET. MARCH. FRID. DVR. sub *Ferd.* II. Imp.
II. 210. a. b.
DIE STAT S. VEIT. sub *Ferd.* II. Imp. II. 185. b.
DILIGITE IUSTITIAM, QVI IUDICATIS TERRAM.
Philipp. I. *Austr.* I. 54. a.
DISCITE IUSTITIAM MONITI. *Philipp.* II. R. Hisp.
I. 151. b. *Carol.* v. & *Ferdinand.* I. Imp. II.
19. b.
DISSIPA GENTES QVÆ BELLA VOLVNT. *Philipp.* II.
R. Hisp. I. 157. b.
I IV VIVITE IN COLVMNES REX ATQVE REGINA.
in nummo, *Carolo* II. R. Hisp. ad secundas nup-
tias oblato. I. 241. b.
DIVA SE IACTAT ALYMNIA. 1660. *Anna Maria*
Austr. Francor. Reg. I. 204. b.
DIVVS CAROLVS V. AVG. OPT. PR. TR. F. CIR.
REIP. SERV. IMPER. I. 96. b.
DOLOR ARMAT IN HOSTES. *Carol.* II. R. Hisp. I.
240. a.
DOMINVS MIHI ADIVTOR. *Philipp.* II. R. Hisp. I.
154. b. & 163. a. *Albert.* Archid. Card. 176. b.
DOMINVS PROVIDEBIT. Symbolum *Maximil.* II.
Imp. II. 53. a. 57. a. b. 58. a. 66. b.
DOMINVS REGNA CONSTITVIT. *Math.* Imp. II.
124. b.
D. O. M. RVD. CAES. AVG. ET EXERCITIVS IN
TVRCAM MILITANTIBVS HOC ANIMI ET VIRTU-
TIS MONVMENTVM FIERI F. 1596. II. 87. b.
D. O. M. S. LEOPOL. VIII. PRÆD. ORDINI SACRO
TEMPLM. ET. COENOBM. AMPLISA AB ANTIQVO
CONSTRUCTA DEDIT. a. 1225. &c. *Ferd.* III.
Imp. II. 224. a.
DVLCIA. SIC. MERVIT. 1631. *Philipp.* IV. R. Hisp.
I. 212. a.
DVRABIT TALIBVS FVLTA PRESIDII. *Ferd.* III.
Imp. II. 223. b.
DVRCHE DIESER GÖTTER FRIED UND EINIKEIT
IST ALLE CHRISTE WELT SEHR HOCH ERFREUT.
in imo: FRIED GEMACHT MDCIL. sub *Ferd.* III.
Imp. II. 244. a.

E.

ECCE. VIRGO. CONCIPIET. ET. PARIET. FILIVM.
ET. VOCABITVR. NOMEN. EIVS EMANVEL. NO-
DISCV. DEO. ISAIE. VII. CAP. *Ferd.* I. Ar-
chid. II. 25. a.
*Ecclia hac & Monasterium Capucinarum Sumpti-
bus eiusdem Sermi Leopoldi Guilielmi a funda-
mentis erectum ac eodem iubente &c.* II. 215. b.
ELECT. REG. ROM. FRANCOF. RITE PERACTÆ
MEM. A: MDCXII. *Matthias* R. Rom. II. 124.
f.

EN DANTE IEHOVA SIC DEINDE VIREBIT. sub *Ferd.*
II. Imp. II. 187. b.
EN. KAIPQ. EKATEPON. TYPOTIVS in symb.
p. 48. II. 56. a.
EN TOVT FIDELES AV ROY. IVSQVE A PORTER
LA BESACE. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 145. b. *seq.*
EQUITAS PRINCIPIS. *Maximil.* II. Imp. II. 58. b.
vid. EQUITAS.
ESTO NOBIS TVRRIS FORTITVDINIS A FACIE INI-
MICI. *Maximil.* II. Imp. I. 26. b.
ET EXALTAVIT HVMILES. *Philipp.* II. R. Hisp. I.
167. b.
ET INDE SALVS VIVE MEDIOLANVM. sub *Carolo* v.
I. 108. b.
EX. BELLO. PAX. EX PACE. VBERTAS. *Carolus* sy-
ren. Archid. II. 151. a.
EX IPSO ET PER IPSVM. *Ferd.* *Tyrol.* A. A. II. 71.
a. b.
EXOPTATA. OMNIBVS. ADEST. 1679. Pax Neoma-
genfis I. 232. b.
EXPEDITIO AFRICANA. *Carol.* v. Imp. I. 82. a.
EX. VNGVE. LEONEM. 1673. *Carol.* II. R. Hisp.
I. 237. b.

F.

F. II. CORONAT. BOHEMIE REX. 1617. II. 179. a.
F. IV. ARCHIDVX AVSTRIÆ CORONATVS IN RE-
GEM BOHEMIE. II. 248. a.
FECYNDIS IGNIBVS ARDET. in num. nuptiali. *Lud.*
XIV. Reg. Franc. cum *Maria Theres.* *Austr.* I.
230. b.
FERDERA IVNXIT AMOR ANNO 1679. *Carol.* II. R.
Hisp. I. 239. a.
FAVENTE DEO. *Margareta ab Austria* Belg. Gubern.
I. 120. a.
FAVSTA DIES QVA IVNGITVR ANNA MARIA
QVIPPE FERET SOLAS HÆC TIM. IBERE NOVOS.
ad secundas nuptias *Caroli* II. R. Hisp. I.
242. b.
FECIT. POTENTIAM. IN BRACHIO. SVO. *Philipp.*
IV. R. Hisp. I. 209. b.
FELICIA REDEVNT TEMPORA. in num. nupt. *Phi-*
liberti Duc. Sabaudie cum *Margarita Austriaca.*
I. 59. b. 60. a.
FELICISSIM. REGINAE IN VRE. ADVENTVS. 1660.
Maria Theres. *Austr.* Reg. Franc. I. 231. a.
FELICITAS ETERNA. 1611. *Albert.* & *Isab.* Belgii
Pp. I. 185. b.
FELICITAS PVBLICA. 1660. *Maria Theres.* *Austr.*
Reg. Franc. I. 231. a.
FELICITAS SECVLL. PIETAS. *Albert.* & *Isabella*
Belg. Pp. I. 185. a.
FELICITAS TEMPORVM REGVM CONCORDIA. *Phi-*
lip. II. R. Hisp. I. 141. a.
FELICITAS TEMPORVM IMPRIS ET REGVM PACI-
FIC. ET CONCORDIA. *Ferd.* III. II. 242. a.
FELICITATI PATRIÆ. I. 153. a.
FELIX. TEMPORVM REPARATIO. in nummis antiquis
sequioris ævi. I. 235. a.
FERDINANDVS ET MARIA ANNA ARCHIDVCS AV-
STRIÆ ETC. GRECII FVNDAYERVNT D. O. M.
ET SANCTÆ CATHARINÆ EDEM SIBI VERO SV-
ISQVE MAVSOLEVM. ANNO MDCXV. *Ferd.* II.
II. 178. a.
FERDINANDVS ARCHIDVX AVSTRIÆ EC. DEVO-
TIONIS ERGO HVNC PRIMUM LAPIDEM MONA-
STERII S. FRANCISCI DE OBSERVANTIA IN CLA-
GENFURT PER VENERABILEM GEORGIUM AB-
BATEM VICTORIENSEM POSUIT XVII. SPBRIS.
MDCXIII. II. 205. b.

INDEX II.

FERDINAND. II. CORONAT. IN REGEM BOHEMIE AN. 1617. 29. IVNII. II. 178. *b.*
 FERDINANDVS II. BOHEMIE REX CORONATVS IN REGEM HVNGARIE. DIE I. IVLII ANNO 1618. *ibid.* 179. *a. b.*
 FERDINANDVS II. HVNGARIE ET BOHEMIE REX CORONATVS IN REGEM ROMANORVM IX. SEPT. MDCXIX. *ibid.* *b. seqq.*
 FERDINANDI II. ROM. IMP. HVNG. ET BOH. REGIS PAT. PATRIE PRIVIL. DOCTOR. COSS. ET SEN. R. P. NORIMB. PRQM. C. ALTORFI. MDCXXXIII. *ibid.* 206. *a.*
 FERD. II. I. S. A. POST REBELLES VICTOS TEMPLVM DEO DDQ. IGNATIO ET FRAN. CONSTRVXIT. COLLEGIVM SOC. IESV A FERD. I. ERECTVM IN EIVS SOC. DOMVM PROFESSAM COMMVTAUIT. &c. II. 206. *b. seq.*
 III. FERD. CORONATVS IN REGEM HVNGARIE VIII. DEC. in averſa: 1625. II. 221. *a.*
 FERDINANDVS III. HVNGARIE REX. CORONAT. IN REGEM BOHEMIE. XXV. NOVEMB. in averſa: 1627. II. 222. *a.*
 FERDINAND. III. HVNG. ET BOH. REX CORON. IN REG. ROMANORVM. XXX. DECE. MDCXXXVI. II. 226. *a.*
 FERDINAND. II. ROM. IMP. COLLEGII SOC. IESU. FUNDAT. AUCT. DECIMIS FLUMIN. VECTIGALIBUS CASTVE OPE. FABRICÆ AMPLISS. PRIVILEGIIS D. O. M. SANXERAT. in averſa: FERDINAND. III. ROM. IMP. AVGVSTI PATRIS MEMORIE ACTIS STABILITIS TEMPO SOC. IESU. FLVM. PRIM. LAP. POS. ANO DONL. MDCXXXVIII. IMPERII. SVI II. II. 228. *a.*
 FERDINAND. III. D. G. HVN. BOH. REX. AR. MARIAM WILHELM MAR. BA. FILIAM. E. S. FONTE BAPT. LEV. BADENE VII. AVG. MDCXXXVI. II. 241. *b.*
 FERDI. III. PIETAS ET IVSTITIA IVNCTA PACI. in averſa: 24. IVLI. 1650. II. 245. *b.*
 FERDINANDVS IV. ARCHID. AVSTRIE CORONATVS IN REGEM BOHEMIE. 5. AVGVSTI. 1646. II. 248. *a.*
 FERDINAND. IV. REX BO. ARCH. AVS. CORONATVS IN REGEM. VNGARIE. 16. IVNY. A. 1647. II. 249. *a.*
 FERDINAND. IV. HVNG. ET BO. REX CORON. IN REGEM ROMANORVM XVIII. IVNY MDCLIII. II. 249. *b.*
 FIAT PAX IN VIRTUTE TVA. *Philipp.* I. AUST. I. 54. *a.*
 FIDEI DEFENSOR. *Philipp.* II. I. 168. *b.* 169. *a.* & *Philipp.* III. R.R. Hiſp. 199. *a.*
 FIDELI MILITIA. ET LEGATIONE. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 217. *a.* & *Leopold. Guil.* II. 214. *b.*
 FIDENTIA LIBERALITAS REQVITAS VERITAS. *Ferd.* II. Imp. II. 182. *b.*
 FIRMAMENTA REGNOVM. *Ferd.* III. Imp. II. 226. *b.*
 FIRMATVM COELITVS OMEN. *Matthias.* II. 123. *a.* & *Ferd.* II. Imp. 181. *b.*
Fit Pax dom thakano iungis Lodovice Mariam. Ergo Venus Martem Marsque ligat Venerem. in num. nuptiali *Ludov.* XIV. R. Franc. cum *Maria Theres.* *Austr.* I. 230. *a.*
 FLANDRIA OSTENDE. ſubintellige: *nova opera addidit* I. 237. *a.*
 FLVIT EX ASTRIS OMNIS FELICITAS. in nummo nuptiali *Eleonora Maria.* II. 255. *a.*
 FOECUNDA IMPERIO 1601. *Philipp.* III. R. Hiſp. I. 197. *b.*
 FOEDERE INTER REGES HISPANIE ET GALLIE INITO. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 170. *b.*
 TOM. II. P. II.

PORTIBVS RESISTIT. *Maximil.* III. AA. II. 137. *b.*
 PORTIVS. MVNITVR. ADORTVS. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 212. *b.*
 FORTVNA. AVDACES. IVVAT. *Carol.* *sygm.* AA. II. 146. *b.*
 FORTVNA MARI ET TERRA. *Maximil.* III. AA. II. 138. *b.*
 FRANGIT ET ATTOLLIT. *Idem ib.* 137. *b.*
 FRIED GEMACHT. MDCIL. ſub *Ferd.* III. Imp. II. 244. *a.*
 FRIDEN DANCKFESTS GEDACHTNVS DER STATT REGENSPVRG DEN 16. SBRIS. S. P. Q. R. in averſa: SANCTA COLUMBA ORBI CONSERVA MVNERA PACIS. ſub cod. II. 244. *a.*
 FRIDEN GEDACHTNVS IN NURMB. 1650. in averſa: VIVAT FERDINANDVS III. ROM. IMP. VIVAT. II. 245. *b.*
 FVLGET CESARIS ASTRVM. *Rudolph.* II. Imp. II. 86. *b.*
 FVNDATORI QUIETIS. *Carol.* v. Imp. I. 79. *a.*
 FVTVVS ACHILLES SAXONICVS. NATVS VII. OCTOB. M.DC.XCVI. in num. *Friedrici Aug.* Poloniae Reg. & Elect. Sax. I. 26. *a.*

G.

GANDA VOVET REGI REGES COMITESQVE DVCESQVE 1689. *Carol.* II. R. Hiſp. I. 242. *b.*
 GEDACHTNVS DES FRIDEN VOLZZIEHVNGS SCHLVSS IN NVRNBERG 1650. 16. IVNII. ſub *Ferd.* III. Imp. II. 245. *a.*
 GLORIA IN ALTISSIMIS DEO ET IN TERRA PAX HOMINIBVS. *Philibertus D. Sabaud. & Margaritha Austr.* I. 59. *b.*
 GRATIA DEI SVMS QVOD SVMS. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 157. *a.*

H.

HAC. FOELIX. RESPVBLICA. NAVIGAT. AVRA. 1638. *Ferdinand.* *Austr.* Cardin. I. 206. *b.*
 HALT MAS IN ALEN DINGEN. *Maximil.* I. Imp. I. 30. *a.*
 HAS (intellige tres Charites) HABET ET SVPERAT. *Isabell.* ux. *Caroli* v. I. 76. *a.*
 HAVPPT TREFFEN VOR NÖRDLINGEN. *Ferd.* III. R. Hun. & Boh. II. 225. *a.*
 HERCVLLI. HISPANO. S. P. Q. H. *Philipp.* IV. R. Hiſp. I. 208. *b.*
 HERCVLIS EXCESSIT MAGNA VIRTUTE COLUMNAS. *Laus Caroli* v. Imp. I. 97. *b.*
 HIC MAVORS TYMVLATVS ET HIC PAX ALMA RENATA EST. ſub *Ferd.* III. Imp. II. 243. *b.*
 HILARITAS VNIVERSA. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 168. *a.*
 HINC ILLE LACHRYMÆ. *id. ibid.* 149. *b.*
 HINC LIBERTAS. 1648. in nummo Neap. *Guſti* Ducis. I. 226. *b.*
 HINC TOTI PAX INSONAT ORBI. ſub *Ferd.* III. Imp. II. 243. *a.*
 HINC VIGILO. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 137. *b.*
 HINC. VIGOR. INDE. ROBRV. 1686. *Carol.* II. R. Hiſp. I. 236. *b.*
 HIS DEVS OTIA FECIT. *Maria.* *Caroli* v. Imp. ſoror. I. 113. *b.*
 HIS INSTAVRATIS FLAMMIS NON PERDITVR ORBIS. *Carol.* II. R. Hiſp. in ſecundis nuptiis. I. 242. *b.*
 HIS SCEPTRA VIREBVT. *Matthias* Imp. II. 125. *b.*
 HIS TANDEM. *Philipp.* II. R. Hiſp. I. 149. *a.*
 HIS VICI. ET. REGNO. 1684. *Carol.* II. R. Hiſp. I. 240. *b.*
 HOC ORIENTE FVGIT. *Ferd.* II. Imp. II. 210. *b.*
 HOC TEM FVGASTI. VALENCINIANAM LIBERASTI
 L I CON-

INDEX II.

CONDATVMQVE RECVPERASTI. *Philipp.* IV. R. Hisp. I. 217. a.
HOSTES PERCVSSIT BAVARVS TVRCASQVE SVBEGIT. in nummo Gandavenſi, *Maximiliano Emanueli* Bavarie Electori dato, sub *Carolo* II. R. Hisp. I. 243. b.
HOSTIS VT VMBRA CADET, SED NON CADET ISTA COLVMNA. *Ferd.* IV. R. Rom. II. 252. a.
HUNG GENUIT BOREAS HEC NOMEN DUCIT AB AUSTRO
REGIVS HIS MUNDI PLAUDIT UTRVMQVE LATVS. nummus nuptialis *Uladiſlai* IV. R. Pol. cum *Cecilia Renata*, *Ferd.* II. Imp. ſil. II. 219. a.

I.

IAM ILLVSTRABIT OMNIA. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 135. b. 139. b.
IAM NOVA PROGENIES. 1572. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 153. b.
IE LAY EMPRINT. *Maximil.* I. Imp. I. 21. a.
IL L'AY EMPRIS. *Philippus Bonus* Burg. Dux. ib. b.
IHESVS CHRISTVS AIN KYNIG IM HIMEL VND DER ERDEM. 1550. *Carol.* V. Imp. I. 92. b.
I. K. E. M. in nummo *Ferd.* III. Imp. II. 235. a. 236. b.
ILLA IMMOTA MANET. *Philipp.* I. *Auſtr.* I. 55. a.
IMITATOR PARENTEM. *Ferd.* III. R. Hung. II. 223. a.
IMMENS! TREMOR OCEANI. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 162. b.
IM. CÆS. FERDINANDVS III. AVSTR. AVG. ANTIST. ET PRINCIPE FERD. I. BAVA. II. 242. a.
IMP. FERDINAN. III. P. F. AVGVSTO PACIS EXECVTIO DECRETA NORIBERGÆ MDCL. 16. IVNI. in averta: DVCATVS REIPVBL. NORIMBERG. II. 244. b.
IMP. ET REX FERD. III. ET IV. PAT. ET FIL. II. 245. a.
IMPERAT. *Margarita Theresia*, *Philipp.* IV. R. Hisp. ſilia. I. 221. b.
IMPERII VIGEANT ROMANI IOVA COLVMNA. sub *Ferd.* II. Imp. II. 188. b.
IMPERIO ET OBSEQVIO. 1614. *Albert.* & *Isab.* Belg. Pp. I. 187. a.
IN BENIGNITATEM PROMPTIOR. *Carolus* Infans Hisp. I. 173. b.
IN COMMVNE BONVS. *Ferdinand.* A. A. Card. I. 206. a.
IN HOC SIGNO VINCE. *Carol.* V. Imp. I. 107. a.
IN HOC SIGNO VINCES. id. ibid. 106. b. ſeq. & *Philipp.* II. 169. b. *Philipp.* III. 201. a. ac *Philipp.* IV. 225. a. nec non & *Carol.* II. RR. Hisp. 245. b. ſeq.
IN. LIBERTATE, SVMVS. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 168. b.
IN. MANV. BELLI FINIS. 1635. *Philipp.* IV. R. Hisp. I. 213. a.
IN MEM. AVSP. ELEC. MATH. REG. HV. ET. BO. IN REG. RO. 1612. I. IVN. II. 122. b.
IN MEMORIAM PACIS VNIVERSALIS MONAST. WESTPHA. INITE ET PVBLICATE ANNO 1648. 24. & 25. 8BRIS. *Ferd.* III. Imp. II. 242. a.
IN MEMORIAM REGIE CORONATIONIS ET COMITI-
TORUM RATISB. ANNO MDCLIII. *Ferd.* IV. R. Rom. II. 251. a.
IN NOMINE IESV CHRISTI. *Philipp.* I. *Auſtr.* I. 54. a.
IN NOMINE IESV OMNI GENV FLECTATVR. PRÆSENTIVM ET FVTVRVM AVSTRIACOR. II. 206. b. ſeq.
IN OMNIBVS TENE MENSVRAM. *Maximil.* I. Imp. I. 65. b. ſeq.

IN PATIENTIA POSSIDEBITIS ANIMAS VESTRAS. LVCE. XXI. *Maria*, *Carol.* V. Imp. foror. I. 112. b.
IN SPEM PRISCI HONORIS. *Carol.* V. I. 77. b. ſeq. & *Ferdinand.* I. Imp. II. 16. b.
IN TE DOMINE SPERAVI. *Carol.* II. R. Hisp. I. 241. b.
IN TEMPORE VTRVMQVE. *Maximil.* II. Imp. II. 56. a.
IN VTRVMQVE PARATVS. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 167. a.
INFANTES. MARI. ANNA. DABIT. QVOD. GANDA. PREGATVR. *Carol.* II. R. Hisp. I. 241. a.
INITIVM SAPIENTIE TIMOR DOMINI. *Philipp.* I. *Auſtr.* I. 54. a.
INVIA NVLLA VIA. *Albert.* & *Isab.* Belg. Pp. I. 193. a.
INVOCAVI DEVM ADIVTOREM MEVM. *Philipp.* I. *Auſtr.* I. 54. a.
IOA. SVIC. AR. MOG. FERDI. D. G. S. COLON. PHI. CHR. S. TREVIR. MAXIMI. G. ELE. PAL. IOAN. GEOR. ELE. SAX. GEORG. WIL. ELE. BRA. in periphæria: IMPERII VIGEANT ROMANI IOVA COLVMNA. sub *Ferd.* II. Imp. II. 188. a. b.
IRRADIANTE DEO DABIT HEC CONIVNCTIO FRVCTVS. *Carol.* II. R. Hisp. I. 242. a.
IVBELATE DEO IN VNITATE CORDIS. *Albert.* & *Isab.* Belg. Pp. I. 181. b.
IVNCTA SALVS NOSTRA. *Philipp.* IV. R. Hisp. I. 214. b.
IVNGIT CONCORDIA. 1660. ob pacem Pyrenæam. I. 220. a.
IVSSV PHILIPPI. IV. HISP. REG. NEAPOLITANVS PROREX COMES. DE. GASTRIGLIO. ALFONSVM. DE PORTA PRÆFECTVM MILITIE. OB GALLOS. CÆSOS. ET. PVLSOS. AD. FLVVIVM. SCAFATVM. VICTORIA. INSIGNEM AVREO TORQVE EXORN-
VIT. MDCLV. I. 226. b.
IVSTITIA. SOPHIA. ET CONCORDIA VINCVLÀ RE-
GNI. II. 133. b.
IVSTITIA TEMPERANC. FORTITVDO PRVDENTIA. *Ferd.* II. Imp. II. 182. b.
IVSTITIAM VINDICA. *Maximil.* II. Imp. II. 53. b.
IVSTVS REX LETITIA POPVLI sub *Carolo* V. Imp. I. 104. a. ſeq.

K.

CONCORDIA pro concordia. I. 71. a.

L.

LETARE MATER ECCLESIA. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 162. b.
LAQVEVS SCHMALKALDIENSIS. CONTRITVS EST ET NOS LIBERATI SVMVS. *Carol.* V. Imp. I. 88. b.
L'ENTREE. DE. LA. REINE. A. PARIS. 1660. *Maria Theres.* *Auſtr.* Reg. Franc. I. 231. b.
LEGITIME CERTANTIBVS. *Ferd.* II. Imp. II. 176. a. b. 179. a. b. 180. b. 181. a. 184. a. 188. a. 202. a.
LEOPOLDO PROREGI BELGARVM. in poſtica duplex epigraphe. prima: FIDELI MILITIA ET LEGATIONE ſecunda: MARS DEVOTO E LARE PACIS. *Leopold.* *Gail.* II. 214. b.
LEOPOLDVS GVIL. ARCH. AVST. ELECT. IN EPVM. 16. MOY. 1637. POSSESS. CAPIT. 12. IAN. 1639. II. 212. b.
LETIFICAT. 1648. *Gaiſius* Dux. I. 226. b.
LIBERTATE PERIT. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 149. a.
LIGAVIT BELGICVM DEVS. IVBILA. 1600. *Albert.* & *Isabell.* Belg. Pp. I. 181. a.
LVSTRAT ET POVET. *Philipp.* IV. R. Hisp. I. 209. a. M.

INDEX II.

M.

MAGDEBURGUM RESTAURATUR. ANNO MDCXXXVIII. sub *Ferd.* III. Imp. II. 246. b.
MAGNA OPERA DOMINI. sub *Carolo* v. Imp. I. 84. b.
MAGNAS FERTE DEO GRATES PRO PACIS RELATA. sub *Ferd.* III. Imp. II. 246. a.
MAGNVS REX CAROLVS EVROPE VINDEX. 1691. *Carol.* II. R. Hisp. I. 241. b.
MAIESTATE SECVRS. 1686. *id.* I. 245. b.
MAIORA A CONCORDIBVS. *Maximil.* II. Imp. II. 50. a. & tab. VII. num. X.
MANE NOBISCVM DOMINE QVONIAM ADVESPERAS- CIT: ET INCLINAVIT IAM DIES. LUC. 24. *Ru- dolph.* II. Imp. II. 94. b.
MANVS DOMINI PROTEGAT ME. 1520. *Carol.* v. Imp. I. 83. b. & *Margarita Austr.* Gubern. Belg. *ibid.* 61. a.
MARIAE THERESIAE AUSTRIACAE. UXORI CARISSI- MAE (mausoleum posuit LUDOVICVS XIV. R. Franc.) OBIT. XXX. IULII M. DC. LXXXIII. I. 232. b.
MAR. PA. IV. FI. CO. *Maximil.* I. Imp. I. 31. b.
MARS DEVOTO E LARE PACIS. sub *Leopold.* Guil. A. A. II. 214. b.
MAXIMILIANI IMPERATORIS MVNV. MCCCCLIII. I. 63. a.
MELITA LIBERATA. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 145. a.
MEM. II. DESP. CAR. II. HISP. MON. ET MAR. EL. PAL. F. PRESENT. AVG. LEOP. ET MATRE SEREN- IOS. I. REGE HVNG. FE: OMINE ET SINGVL POMPA NEOR. CELE. 28. AVG. ob *Caroli* II. R. Hisp. secundas nuptias. I. 242. a. b.
MEM. REV. ET SERENISS. S. R. I. ELECT. NVREM- BERGAE FELIC. CONGRESSORVM. A. M. DCXI. M. IIX-BRI. II. 134. a.
MEMORIE ERGO: CIVITATES ET OPPIDANI INFE- RIORIS AVSTRIAE PROPRIIS SVIS SYMPTIBVS PIE- RI FECERVNT. sub *Matthias* II. R. Hung. II. 119. a.
MEMORIE FVNEBRIS. PRAGE. BOHEMIAE ANNO MDLXXVII. *Maximil.* II. Imp. II. 60. b. 62. a.
MENS IMMOTA. *Magdalena Austr.* vidua. I. 156. a.
MEVS. ET. MIHI. VICIT. IASON. 1668. *Maria Tbe- ref.* *Austr.* Reg. Franc. I. 232. a.
MILITEMVS. *Matthias* II. 116. a. & *Maximil.* III. Archid. 139. b.
MIRACVLOSO DEO. *Philip.* IV. R. Hisp. I. 217. a.
MIRACVLOSO FESTO ADOREA. *Ioannes ab Austria.* I. 228. b.
MISERERE MEI DEVS. *Carol.* v. Imp. I. 94. a.
MODERATIO. 1608. *Albert.* & *Isabella* Belg. Pp. I. 184. a. b. 190. a.
MO. NO. AR. DV. TESCHINEN. sub *Ferd.* III. II. 240. a.
MO: NO: VAST: ALS: ET BRISIAE. INDEX. 1633. *Ferd.* II. Imp. II. 209. b.
MONSTRANT REGIBVS ASTRA VIAM. *Carol.* v. Imp. I. 140. a.
MVNIFICENTIA PP. *Albert.* & *Isab.* Belg. Pp. I. 180. b.
MVNIMENTVM S. ANDREE. *Andreas ab Austr.* Card. II. 77. a.

N.

NATO FELICITER HISPANIAR. PRINCIPI PHILIPPO. PROSPERO HISP. INTER ET BATAV CONTINVAN- DE PACIS VOTVM PVBLICE PROSPERIT. AVGV- RIVM. sub *Philippo* IV. R. Hisp. I. 218. a.

NEC ME MEA CVRA FEFELLIT. *Margarita ab Austria* Belg. Gubern. I. 123. a.
NEC SPE NEC METV. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 145. b.
NEPTVNO ID FRENVM CAROLVS APPOSUIT. *Carol.* II. R. Hisp. I. 237. a.
NIL HYMANA. MOROR. DVM. SVPER. ASTRA. FE- ROR. OBIT. RATISB. 12. OCTOB. 1576. *Maxi- mil.* II. Imp. II. 60. a.
NIL NISI. CONSILIO. 1661. *Ludov.* XIV. R. Franc. I. 231. b.
NOCET EMPTRA DOLORE VOLVPTAS. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 157. a.
NOMINE CAESAREO PLENVS VTERQUE POLVS. *Carol.* v. Imp. I. 96. b. 126. b.
NON ALITER VIRTVS. *Id.* *ibid.* 105. b.
NONDVM IN AVGE. *ibid.* I. 87. b.
NON IAM ANIMANT FLAMME LAVROS. NEC LILIA SPINE. ob pacem Pyrenaeam. I. 220. a.
NON IMPAR ONERI FORTITVDO. *Philipp.* II. *Carol.* v. fil. I. 133. a.
NON LETIOR ALTER. *Ludov.* XIV. R. Franc. I. 230. a.
NON SVFFICIT ORBIS. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 158. b.
NORIBERGA OVANS FELICEM GRATVLTVR INGRES- SVM. *Matthias* Imp. eiusque coniugi *Annae* II. 134. a.
NVLLVM NVMEN AREST. SI ADSIT PRVDENTIA. *Albert.* & *Isabella* Belg. Pp. I. 193. a.
NVMSMA. D. D. MARIE ANNE ARCH. AVST. SPON- SE SEREN. A. CARNIOLE PROVINCIALIBVS OBLA- TVM. 1600. sub *Ferd.* II. A. A. II. 177. b.
NVMMVS CALCV. CAM. RATIONIS BRAB: AO PACIS. 1660. I. 220. a.

O.

OB CIVES SERVATOS. *Rudolph.* II. Imp. II. 92. a.
OB INSVBRIAM SERVATAM. *Carol.* v. Imp. I. 109. b.
OB. NATVM PHIL. 4. HISP. REGI. PRIMOGENITVM. 17. OCT. AN. 1629. SENAT. CAM. FF. I. 211. a.
OBSESSE CATHANZARIO 1528. *Carol.* v. Imp. I. 105. a.
OFFENSI NVMINIS ASTRVM. *Matthias* Archid. II. 110. a.
OMNIS POTESTAS EI SVBIECTA OMNES AB IPSO 1620. *Philipp.* III. R. Hisp. I. 200. b.
OMNIS SPIRITVS LAVDET DOMINVM. *Philipp.* I. *Austr.* I. 54. a.
OMNIS VICTORIA A DOMINO. *Rudolph.* II. Imp. II. 89. b.
ONERI NON SVCCVMBIT. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 162. a.
OPTIMA. QVÆQ. AB ALTO. 1626. *Philipp.* IV. R. Hisp. I. 210. b.
OPTIMIS PRINCIPIBVS. BELGIA. *Philipp.* II. R. Hisp. & *Anna Austr.* eius con. I. 152. b.
ORANA TVRCARVM OBSIDIONE LIBERATA. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 144. a.
ORATIO. *Ferd.* I. Imp. II. 36. b.
ORLATVR EX TE INFANS AVGVSTVS DELICLÆ GENERIS HVMANI. *Carol.* II. R. Hisp. I. 241. b.
OTHOMANICA CLASSE DELETA. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 152. b.

P.

PACE. DATA. HEC. DET. CONNEXIO. FRVCTVM. 1681. *Carol.* II. R. Hisp. I. 239. b.
PACE ET IVSTITIA. *Philipp.* II. R. Hisp. I. 158. a.
PACE RESVRGET IVSTITIA ET RATIO. 1660. I. 220. a.

INDEX II.

PACE TANDEM CONFECTA. *Philip. II. R. Hisp. I. 141. b.*
 PACE TERRA MARIQUE COMPOSITA. *Idem eod. 140. b.*
 PACEM ET CONNVBIA FIRMANT. in nuptiis *Ludovici XIV. R. Franc. I. 231. a.*
 PACI. ETERNÆ. PACTISQVE HYMENEIS. 1661. *id. ibid. b.*
 PACIFICAT. *Mar. Theres. Philip. IV. R. Hisp. filia. I. 221. b.*
 PACIS EGO STDYDOSA QVATER BELLA HORRIDA PRESSI. *Margarita Austr. Belg. Gubern. I. 61. a.*
 PACIS SOBOLISQVE PROPAGO. 1680. *Carol. II. R. Hisp. I. 239. a.*
 FALLADIS ET MARTIS STDYDIOSE HEC PREMIA MILES MEDRANEA TIBI DOCTA PALESTRA DICAT. *Id. ibid. 243. a.*
 PAR ET IMPAR. 1681. *Id. ibid. 239. b.*
 PASCITVR INTER LILIA. ob pacem Pyrenæam. *I. 219. b.*
 PATRO. HVNGA. *Ferd. III. II. 240. b.*
 PAX ET CONNVBIUM. MARIA THERESIA AVSTRIACA REGI (*Ludovico XIV.*) NVPTA M. DC. LX. *I. 229. b.*
 PAX ET VBERTAS. *Philip. III. I. 201. a. Philipp. IV. RR. Hisp. 226. a.*
 PAX MVLTÀ DILIGENTIBVS LEGEM TVAM. *Philip. II. R. Hisp. I. 160. a.*
 PAX. QVERITVR. ARMIS. *Philip. IV. R. Hisp. I. 215. b.*
 PAX REGVM. *Carol. V. Imp. I. 105. a.*
 PERDITE A VENERE ADAMATVR ADONIS. in nummo *Guifii Ducis. I. 226. b.*
 PERFLANT ALTISSIMA VENTI. *Margareta Austriacæ, Maximil. I. Imp. fil. I. 60. b.*
 PER NOS REGES REGNANT. ET CONDITORES LEGVM PIE IVSTA DECERNVNT. PER NOS PRINCIPES AVSTRIÆ. IMPERANT. *Ferd. III. Imp. II. 223. b.*
 PERRVMPET. 1659. *Philip. IV. R. Hisp. I. 219. a.*
 PERSISTAM AD VTRVQVE PARATVS. 1655. *Id. ib. 216. b.*
 PER TOT DISCRIMINA. *Maximil. I. Imp. I. 28. b.*
 PHILIPPVS PATER PATRIÆ EX HISPANIA EXPECTATVS COMITE CLEMENTIA. *Philipp. II. R. Hisp. I. 148. a.*
 PHILIPPVS SPES ALTERA PATRIÆ. *Id. ibid. 133. b.*
 PIETAS. in averfa: S. P. Q. M. OPTIMO PRINCIPI. *Carol. V. Imp. I. 109. a.*
 PIETAS AD OMNIA VTILIS. symbolum *Leopold. V. A.A. II. 157. b. segg.*
 PIETAS ET PVDICITIA. *Maria Theres. Austr. Reg. Franc. I. 232. b.*
 PIETAS. FELICITAS SECVLI. *Albert. & Isabella Belg. Pp. I. 185. a.*
 PIETAS PHILIPPI. *Philip. II. R. Hisp. I. 144. a.*
 PIETATE ET IVSTITIA. symbolum *Ferd. III. II. 221. segg.*
 PIETATI PRINCIPVM. *Albert. & Isab. Belg. Pp. I. 183. b.*
 PLVS VLTRA. Lemma *Carol. V. Imp. I. 69. b.*
 71. b. 73. a. 79. a. 84. b. 91. b. 100. a. 106. b. item PLVS OVLTRE. *ib. 92. a. 97. b.*
 exponitur. *ib. 86. b. 94. b.* PLVS OVLTRE. *ib. 96. a.* repetitur a *Carolo II. R. Hisp. ib. 235. b.*
 POENA ET PREMIO. *Philip. II. R. Hisp. I. 149. a.*
 POENITERE TANTI NON EMO. *Philipp. II. R. Hisp. I. 156. b.*
 POPVLORVM QVIES. *Philip. III. I. 200. b. & Philipp. IV. RR. Hisp. 224. b.*
 POPVLORVM SECVRITATI. *Philipp. II. R. Hisp. I. 169. a.*
 POST. ANIMOS. SOCIASSE. IVVABIT. in nummo

nuptiali *Sigismundi III. Poloniæ R. cum Anna Austr. II. 153. a.*
 POST TENEBRAS LVCEM. *Philip. II. R. Hisp. I. 167. a.*
 POSVIMVS DEVVM ADIVTOREM NOSTRVM. *Id. ibid. 132. b.*
 POTENS IN TERRA SEMEN EIVS. 1664. *Philip. IV. R. Hisp. I. 221. b.*
 POTENTIS GLORIA EXIMIA DILIGERE PACEM IVSTITIAM. sub *Philip. III. R. Hisp. I. 202. b.*
 PREMOR NON OPPRIMOR. 1619. *Albert. & Isabella Belg. Pp. I. 189. a.*
 PRIMVS CIRCVMDEDISTI ME. *Carol. V. Imp. I. 37. b.*
 PRO DEO ET POPVLO. Lemma *Ferd. IV. R. Rom. II. 248. b. segg.*
 PROGENIES DIVVM QVINTVS SIC CAROLVS ILLE: IMPERI CAESAR LVMINA ET ORA. *Carol. V. & Ferdina. I. Augg. II. 23. a. b.*
 PRO LEGE REGE ET GREGE. *Philip. II. R. Hisp. I. 137. b.*
 PROPVGNA CVLVM PATRIE DAT NOBIS. *Carol. II. R. Hisp. I. 236. a.*
 PROSPERE PROCEDE ET REGNA. *Philip. IV. R. Hisp. I. 218. a.*
 PROVIDEBIT DOMINVS. *Maximil. II. Imp. II. 58. a.*
 PVBLICA COMMODITAS. *Philip. IV. R. Hisp. I. 223. b.*
 PVBLICAE COMMODITATI. *Id. ibid. 200. a.*
 PVBLICVM CLARESCERE TROQVE. 1622. *Albert. A.A. Belg. Princ. I. 191. a.*

Q.

QVA LENES SPIRARENT AVSTRI. *Margareta Austr. uxor Philip. III. R. Hisp. I. 196. a.*
 QVI BIEN GECTERA: SON COMPTE TROUVERA: *Philip. II. R. Hisp. I. 143. a.*
 QVI. EVERAS. SEMPER. PATIENS PLENUSQVE LABORVM NVNC. REQVIE. SVPERVM MAXIMILIANE. CVBA. *Maximil. I. Imp. I. 37. b.*
 QVI VOLET. item: QVI VOVLDRÀ. *Philip. I. Austr. I. 55. a.*
 QVID. PREMITIS. REDEAT. SI. NOBILIS. IRA. LEONIS. 1566. sub *Margareta ab Austr. Belg. Gubern. I. 120. a.*
 QVIS SICVT REX NOSTER. sub *Philippo IV. R. Hisp. I. 218. b.*
 QVO ME FATA VOCANT. *Maximil. II. Archid. II. 47. b.*
 QVOD IN COELIS SOL HOC IN TERRA CAESAR EST. *Carol. V. Imp. I. 85. b. 91. b.*

R.

REDIT IDEM. *Carol. II. R. Hisp. I. 235. b.*
 REFORMATIO GVERRE PAX EST. *Philip. I. Austr. I. 54. a.*
 REGE LEGITIMAM AETATEM ADEPTO SEPTEMB. VI. M. DC. LI. *Ludov. XIV. R. Franc. I. 204. b.*
 REGIT. lemma *Carolo II. Philippi IV. fil. tributum. I. 221. b.*
 REGNORVM SECVRITAS. in nummo nuptiali *Sigismundi III. R. Polon. cum Constantia Austr. II. 155. a.*
 REGO IN FIDE. *Philip. III. R. Hisp. I. 200. a.*
 REICHS TAG ZV REGENSEVRG. 1641. *Ferd. III. Imp. II. 229. a.*
 RELIGIONE CONSTANTIA MAGNANIMITATE. *Philip. IV. R. Hisp. I. 214. a. b.*
 RELIGIONE ET GLADIO. 1683. *Carol. II. R. Hisp. I. 244. a.*
 RELIQVVM DATVR. *Philip. II. R. Hisp. I. 158. b.*
 RELIQVVM DATVRA INDIA. *id. ib. 159. b.*
 RENASCITVR 1666. *Carol. II. R. Hisp. I. 235. a.*
 RESPICE FINEM. 1607. *Albert. & Isabella Belg. Pp. I. 184. a.*
 RESPI-

INDEX II.

RESPICIT HÆC POPVLVM, RESPICIT ILLA POLVM.
Ferd. iv. R. Rom. II. 251. a.
REVIVISCIT. 1697. *Carol.* II. R. Hifp. I. 247. a.
ROM. IMP. EX SERENI. AVSTRIACA DOMO IN INVICTI. RVDOLPHI II. EIVSDEMQ. DOM. HONOREM NORI. F. V. M. II. 96. a.
ROM. IMP. EX SERENISS. AVSTRIACA DOMO INVICTISS. R. MATTHIE EIVSDEMQ. DOMVS HONOREM NORIB. F. C. M. C. PRIV. CÆS. II. 134. b. seq.
RVDOLPH. II. IMP. AVG. F. F. DECRET. *Andreas ab Austr.* Cardinalis. II. 77. b.

S.

SACRO AQVILÆ NEXU COALESCEVNT AUSPICE COELO.
in umbone: CONCORDES PERENNENT. in nummo nuptiali *Eleon. Marie Ferd.* III. Imp. fil. II. 253. a.
S. I. (*Santie Januari*) REGE. ET. PROT. NOS. 1648. in nummo Neapolitano. I. 226. a.
S. MARIA DE VICTORIA. in exergo: VICTORIA A FERD. II. PARTA PRAGÆ. VIII. NOV. MDCXX. II. 189. b.
S. PHILIPPE INTERCEDE PRO NOBIS. *Philipp. Pulcher.* I. 53. a.
SALVS AVGVSTA. *Carol.* v. Imp. I. 76. b.
SALVS PVBLICA. *id. ibid.* 92. b.
SALVTEM EX INIMICIS NOSTRIS. *Mathias.* R. Hung. & Boh. II. 120. b.
SALVTI PVBLICE. *Rudolph.* II. Imp. II. 83. a.
SALVVM FAC POPVLVM TVVM. *Philip.* I. *Austr.* I. 54. a.
SANCTA COLUMBA ORBI CONSERVA MVNERA PACIS. *Ferd.* III. II. 244. b.
SANT. IAGO. PATRON. DE SPANA. ORA. PRO. NOBIS. *Carol.* II. R. Hifp. I. 238. a.
SAPIENS DOMINABITVR ASTRIS. *Philipp.* II. R. Hifp. I. 156. a.
SAPIENTIA DVCE. 1609 *Albert. & Isab.* Belg. Pp. I. 184. b.
Sedente Alexandro septimo Pontifice Regnante Leopoldo Primo Romanorum Imperatore Fundatore Leopoldo Guilielmo Archiduce Austriae &c. Episcopo Passaviensi & Vratislaviensi. &c. II. 215. b.
SEPT. EL. SACRI. ROM. IMP. COLUMN. sub *Rudol.* II. Imp. II. 95. b.
SERVANDA DVCIBVS. 1614. *Albert. & Isab.* Belg. Pp. I. 193. b.
SERVAT VIGILANTIA REGNA. 1609. *id. ib.* 192. b.
SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS. sub *Philip.* II. R. Hifp. I. 147. b.
SIC AD ASTRA. sub *Rudolph.* II. Imp. II. 88. a.
SIC ALIENA. *Maximil.* II. Imp. II. 58. b.
SIC ERAT IN FATIS. *Philip.* II. R. Hifp. I. 161. b.
SIMVL ET SEMPER. *Albert. & Isabella* Belg. Pp. I. 182. a.
SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM AMEN. *Philipp.* I. *Austr.* I. 54. a.
SOLA SPES MEA. *Maria*, *Carol.* v. filia, & *Maximil.* II. Imp. UXOR. I. 117. b. & II. 61. b.
SOLI DEO GLORIA. *Ernest.* Archid. *Maximil.* II. Imp. fil. II. 106. a. b.
SPERM FERT MATHIAS. 1577. 14. NO. II. 110. a.
SPES FVTURA. *Philipp.* III. R. Hifp. I. 195. b.
SPES MEA 'ALTISSIMVS. *Philipp.* I. *Austr.* I. 54. a.
SPES SVPEREST SOLA: SPES VLTIMVM SOLAMEN. 1630. *Philip.* IV. R. Hifp. I. 211. b.
SPOLIAT MORS MUNERA NOSTRA. *Margarita Austr.* I. 60. b.

Tom. II. P. II,

STABVNT. *Philip.* IV. R. Hifp. I. 221. a.
STRENA A. C. 1642. PACEM APPETENTIBVS DICTA. sub *Ferd.* III. Imp. II. 241. b.
STRIG. CAP. AN. 1595. SEP. 2. *Mathias* Imp. II. 116. a.
SVB CÆSARE MAXIMILIANO AVCSTO IMPERIVM ROMANVM PACATVM EST. I. 35. b.
SVB TRIPL. MATH. DIADEM. PAX ET IVSTIT. SE OSCVLAB. in coronatione R. Rom. *Mathie.* II. 122. b.
SVB TVVM PRÆSIDIVM. 1628. 25. APR. *Ferd.* II. Imp. II. 189. a.
SVB VMERA ALARVM TVARVM PROTEGE ME. *Margarita Austr.* Belg. Gubern. I. 61. a.
SVFFICIT OMNIBVS. 1618. *Philip.* III. R. Hifp. I. 199. a.
SVPER ASPIDEM ET BASILISCVM AMBVLABIS. *Philip.* II. R. Hifp. I. 160. b.

T.

TANDEM INHÆRET SPINVLIS. *Albert. & Isab.* Belg. Pp. I. 192. a.
TANDEM RESVRGET. *id. ibid.* I. 186. b.
TANDEM VOLVBILE FIXVM. *Philipp.* IV. I. 209. b.
TE DEVM LAVDAMVS. *Carol.* v. Imp. I. 108. b.
TE MODERATORE. *Carol.* II. R. Hifp. I. 235. b.
TECVM REGNA DEVS PARTITVS VT IMPERAT ASTRIS ILLE REGENDA TIBI SIC SOLA CVNCTA DEDIT. *Carol.* v. Imp. I. 81. a.
TEMPLVM SALVATORIS G. D. ET CÆS. RVD. II. SVB BOHE. REGE. MATTHIA II. FVNDARVNT GERMANI EWANGELICI PRAGÆ IN VRBE VETERI DIE CAROLI A. S. H. 1611. II. 133. b.
TEMPORE ET LOCO. 1603. *Albert. & Isab.* Belg. Pp. I. 183. a.
TENE MENSVRAM ET RESPICE FINEM. *Maximil.* I. Imp. I. 31. a.
TENTEMVS ECQVID NOCEBIT TRISTIA ET MAGNA VIRTUTE SVPERANTVR CIDIQCVIII. *Carolus ab Austria* March. Burgov. II. 78. a.
TIMORE DOMINI. symbolum *Leopold.* Guil. A. A. II. 212. a. 213. a.
TOTA PVLCRA ES AMICA MEA ET MACVLA NON EST IN TE. *Maximil.* I. Imp. I. 18. b.
TV NE CEDE MALIS. *Carol.* v. I. 90. b. & *Rudolph.* II. Imp. II. 85. b.
TVRCA FVGATO. 1565. *Philipp.* II. R. Hifp. I. 144. b.
TVRCE CLASSE DEVICTA. *id. ibid.* 145. b. & 153. b.
TVRCK BLEGERT WIENN DEN XXIII. TAG SEPTEMBER ANNO D. 1529. *Ferd.* I. Imp. II. 33. a. b. seq.
TVTE PAX VERTATIS ORIGO. *Philipp.* IV. R. Hifp. I. 220. b.

V.

VADVNT SOLIDA VI. *Rudolph.* II. Imp. II. 87. a.
VE CENTI INSVRGENTI CONTRA GENVS MEVM. sub *Philipp.* II. R. Hifp. I. 149. b.
VBI RATIO IBI FORTVNA P. FVGA. *Tuddinberg* Bellidux sub *Carol.* v. Imp. I. 126. a.
VENI VIDI VICI. *Ioannes ab Austria* I. 125. a.
VENI VIDI VICIT DEVS. *Albertus A. A.* Cardinal. I. 178. a.
VERE NOVO. sub *Philip.* IV. R. Hifp. I. 215. b.
VERSA EST IN LACHRYMAS. *Margarita Austr.* *Maximil.* I. filia. I. 61. a. & *Margarita ab Austr.* Belg. Gubern. 123. a.
VICTOR GAVDET: VICTVS MOERET. *Carol.* v. Imp. I. 88. a.

M m

VICTO-

INDEX II.

VICTORI CAROLO LAVREA NE VNA SATIS EST. I. 93. b. 126. b.
 VICTORIA A FERD. II. PARTA PRAGÆ VIII. NOV. MDCXX. II. 189. b.
 VICTORIA AVGVSTI. Carol. v. I. 89. b.
 VICTORIA CÆSARIS. id. ib.
 VICTORIA DACICA. sub Rudolph. II. Imp. II. 90. b.
 VICTORIA INVICTISS. CAROLI V. IMPERATORIS GERMANICI SEMPER AVGVSTI. I. 88. a.
 VICTORIA PRVDENTIA ET FORTITVDINE. Philip. IV. R. Hisp. I. 210. a.
 VICTRIX FORTVNÆ FORTISSIMA VIRTVS. Margarita Maximil. I. Imp. fil. I. 58. b.
 VIGILAT ET CVSTODIT. 1617. Philip. III. R. Hisp. I. 200. b.
 VINCIT POTENTIA FATI. symbolum Ferdinandi Tyr. A. A. II. 69. segg.
 VIRTVS NVNQVAM DEFICIT. Philip. II. R. Hisp. I. 135. a.
 VIRTUTE DEI SABAOth. id. ib. 145. a.
 VIRRVTE ET CONSTANTIA. lemma Philippi I. Austr. I. 55. a.
 VIVAT FERDINAN. REX. REGINA MARIA. 18. AVGVST. 1636. II. 225. b.
 VIVAT FERDINANDVS. III. ROM. IMP. VIVAT. II. 245. b.
 VIVAT FERD. IIII. ROM. REX. II. 246. a.
 VIVENT LES GVEVX. sub Philip. II. R. Hisp. I. 147. a.

VNIQVI PIÆ VICTORIA LETA. Philip. IV. R. Hisp. I. 210. b.
 VNO ANNO REGEM BOHEMIÆ MAXIMILIANVM VNC- TVM ROMANVM VIDIT ET VNGARICVM. MDLXIII. II. 53. b.
 VNVM SEQVOR. Maria Leopoldina Ferd. III. Imp. UXOR. H. 230. a.
 VNVS NON SVFFICIT. 1684. Carol. II. R. Hisp. I. 245. a.
 VRBS AQVENSIS VINCE. sub Rudolpho I. R. Rom. I. p. XXXVI. & Alberto I. R. Rom. p. XXXVIII. VT INTER SIDERA. Margarita ab Aust. Belg. Gu- bern. I. 122. a.
 VT QUIESCAT ATLAS. Philip. II. R. Hisp. I. 136. a.
 VT ROSA FLORES SPLENDORE CORVSCO PRÆVLGET: SIS LÆGNORA VIRTIVM AMATO CHORO PRÆ- STAT. clogium Eleonoræ, uxoris Frederici Placidi. I. 3. b.
 VTROQVE AB LITTORE. 1653. Philip. IV. R. Hisp. I. 216. b.

W.

WIE GOTH WIL. Rudolph. II. Imp. II. 88. b.
 WIER KLAGENS GOTT. in nummo exaequali Anne Imperatricis, Ferd. I. Cæsar. uxoris. II. 15. b.

INDEX III. RERUM & VERBORUM.

A.

A. littera cum linea transversa in summitate, ævo MAXIMILIANI I. Archiducis exarata. I. 23. b.
 Abundantiæ symbolum. I. 169. b. 201. a. 226. a. II. 118. b.
 Aceria fumans, Orationis symbolum. II. 37. a.
 ACHAZ Regis icon in nummo FERDINANDI I. Archid. II. 25. b.
 ADAMI Scharrer vel ANDRÆE Mossmiller Præposit. Claustr. Neuburgensis nummus cum iconē S. LEOPOLDI I. p. XXIV. & B. AGNETIS p. XXV.
 Adversā nummi pars quandoque diversis poëticis iuncta & frequentata fuit. II. 62. a. b. 65. b.
 Adversæ partes duæ in nummo nonnunquam iunctæ sunt. II. 96. b.
 Æ. & A. E. litteræ initiales nominum ALBERTI & ELISBETHÆ Belgii Principum, in nummo ann. 1618. I. 188. b. 192. a.
 A. E. I. O. V. FRIDERICI Placidi Imp. symbolum Vid. Indic. II.
 ÆNER Sylvii locus de dignitate & potestate Imperatoria. I. 45. a.
 Æquitas, quali typo in veteri ære repræsentata sit? I. 110. a.
 Æquitatis & Iustitiæ signum. I. 148. b. eius symbolum. 185. a. 186. a. b.
 Æra Christiana in uno nummo quandoque diversa. I. 80. b. anticipata, & interveniente morte Principis nihilominus signata. 66. a. b. in nummis utualibus etiam anteverti solita, ut diu novi viderentur. II. 101. 130. a. 195. a. b. 234. b. 237. a. b.

* - - in nummis historicis signata non semper tempus, quo res gesta est, denotat; sed annum in quo nummus percussus fuit. I. 87. a. b. in nummis etiam servata quandoque variantibus typis nummariis. p. LIII. ac illa diversa in uno nummo, commutationem typorum nonnunquam arguit. 102. b.
 - - duplex in nummo FERDINANDI I. II. 15. b. & FERD. II. Imp. 183. a. b. 190. b. quæ in num. nuptiali MATHIÆ R. Rom. duplicis est differentie. 122. b. ac illa exponitur in MAXIMILIANO III. Archid. 139. a.
 Æræ diversæ tres in uno nummo expressæ. I. 168. a.
 Ætatis anni inscripti in nummis FRIDERICI Plac. I. 4. b. A. A. & MARIE Burg. 16. a. 19. b. 21. b. CAROLI V. Imp. 79. a. 81. b. 84. a. 92. b. MARGARITE ab Aust. eius filie. 118. b. 120. b. 121. b. ac IOANNIS ab Aust. 123. b. 124. a. PHILIPPI II. R. Hisp. 131. a. 135. b. 163. a. ANNÆ Austriacæ uxoris eius IV. 150. & 151. a. nec non eiusdem filii CAROLI Archid. 173. a. segg. ISABELLE CLAR. EUGEN. 191. b. IOAN. ab Austr. PHILIP. IV. R. Hisp. fil. 228. a. Item in nummis FERDINANDI I. II. 6. b. 7. a. 8. a. 18. a. 23. b. 25. b. ANNÆ uxoris eius. 6. a. ac filie MARIE 41. a. MAXIMILIANI II. Imp. 46. a. b. 57. a. MAXIMIL. III. A. A. 139. a. b. & CAROLI Styrensis. 146. b.
 Eternitatis symbolum. I. 243. b.
 Africani titulum CAROLVS V. promeruit. I. 83. a.
 B. AGNETIS, uxoris S. LEOPOLDI icon. I. p. XXV.
 A. I. vel A. L. sigla officinæ monetalis. II. 240. b.
 Ala nummis impressa, an sit monetarii signum? II. 127. b.
 ALBER-

INDEX III.

ALBERTI Com. Habsb. nummus restitutus. I. p. xxx. cognominis ordine II. *ibid.* § p. xxxii.

ALBERTUS I. Dux Austriae monetariis Flandrensis privilegia confirmat. I. p. iii. eius nummus iconicus restitutus. *ib.* p. xxx. & xxxii. nummi reliqui p. xxxvii. *seq.* eius memoria in nummo restituto iconico RUDOLPHI II. II. 84. b. 96. a.

ALBERTO II. *Sapiente* Duce, in Austria regnante. res nummaria elegantiorum formam induit. I. p. vi. b. eius nummi genuini. *ib.* p. xxxix.

ALBERTUS V. D. Aust. (in albo Imperatorum II.) I. p. xlii. *seq.*

ALBERTUS VI. D. Aust. cognomento *Prodigus*, monetam nigram cudi iussit. I. p. ii. eius nummus in Carinthia cufus. p. xlii. an primus titulum *Archiducis* in nummos suos adiecit? *ibid.*

ALBERTUS Pius Archidux Cardinal. MAXIMILIANI II. Imp. filius: eius breviarum vitæ. I. 171. *seq.* eius nummi 176. b. *seqq.* Belgis præcitur *ibid.* bellicæ virtutis specimina præbet. 178. a. depositi habitu Ecclesiastico nubit. 178. b. & 197. a. eius tituli, quos hac occasione assumpsit. 179. b. Torquem aurei velleris a PHILIPPO III. R. Hisp. accepit. 180. a. cum uxore ISABELL. PP. S. Iesu Bruxellis templum ædificari curavit. 183. b. alia in Monachos & Clerum beneficia. 185. b. sacramentum fidelitatis ab Austria recipit an. 1619. 189. a. sed iura sua in Austriam nepoti suo FERDINANDO cessit. *ibid.* moritur. 190. b. eius exequia. 191. a. eius icon cum effigie WENCESLAI fratris. II. 137. a.

ALBERTUS IV. Bavarie Dux, maritus CUNEGUNDÆ, fororis MAXIMILIANI I. Imp. I. 51. b.

ALBERTUS V. Palatinus Rheni, maritus ANNÆ Austriacæ, FERDINANDI I. Imp. filiae. II. 39. b. eius nummi *ibid.* *seqq.* a CAROLO V. Imp. in Ordinem aurei velleris adiectus. 40. eius tituli exponuntur. *ib.* a. b.

Albi nummi a colore argenti sic dicti. I. p. vii.

Alchymisticus nummus, seriem genealogicam Principum Austriae ex Domo Habsburgica oriundorum, continens. I. p. xxvi. *seq.*

Alcyon avis in hyeme nidificans, ei puerpera Regina comparatur. I. 221. a.

ALEXANDER FARNESIUS Parmæ & Placentiæ Dux: eius laudes & nummus. I. 171. a. b. Belgii Præfectus fuit. II. 106. b.

ALEXANDRO Magno comparatur CAROLUS V. Imp. I. 126. a.

ALPHONSUS Arragoniæ Rex societatem instituit. vide *societas*.

ALPHONSUS II. Dux Ferrariæ & Mutinæ BARBARAM, FERDINANDI I. Imp. filiam, uxorem duxit. II. 39. & 43. a.

Allatia officinas monetales habuit, in quibus impetrante RUDOLPHO II. Imp. moneta Austriaca cusa fuit. II. 99. b. 103. b. eius tessera in moneta LEOPOLDI V. A. A. 164. a. b.

Allatia & Brifacum a Suecis devastantur. II. 209. a.

S. AMBROSII icon in nummis Mediolanensibus. I. 108. a. 109. b.

A. M. K. sigla monetarii in nummo FERDINANDI CAROLI Archid. II. 168. a.

Amnesia lex oblivionis. I. 153. b.

AMPERTI Com. nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. & xxxii.

Amstelodamum a MAXIMILIANO I. facultate donatur, supra scutum suum gestandi coronam Imperialem. I. 62. b.

Anabaptistæ suis in nummis sacros textus habent. II. 25. b.

Ancora, symbolum spei. I. 190. a. 195. b. 196. a.

ANDREAS ab Austria, FERDINANDI Tyrolensis ex PHILIPPINA WELSERIA filius. II. 75. a. eius breviarum vitæ. *ibid.* dies natalis statuitur. 76. b. nummi *ibid.* a. *seqq.* anno 1567. S. R. E. Cardinalis factus. 76. a. b. ÆNÆ, ANCHISEN dorfo impolitum, gestanti, comparatur, *ib.* a. Belgis gubernator datus, facellum honoribus S. ANDRÆ extrui iussit, eiusdemque nomen munito imposuit. 77. a. Abbatium *Murbacensis* & *Ludovicensis* Præfæs electus. *ib.* b. 78. a. Reliquas eius dignitates descriptas habes 75. obiit Romæ 1600. 76.

S. ANDRÆ munimentum, in nummo prædicti ANDRÆ ab Austria. II. 77. a.

ANDRÆ MOSSMILLER Præpositi Claustr. Neoburgensis nummus, cum iconē S. LEOPOLDI. I. p. xxiv.

ANDROMEDA a PERSEO liberatur. II. iii. b.

Angeli elogio machatur LEOPOLDUS GUIL. A. A. II. 212. b.

Anglia Regem se scripsit PHILIPPUS II. R. Hisp. I. 138. a.

Anima e corpore egressa aquilæ, altra petenti, comparata. II. 60. a.

Animæ beatæ e corpore egressæ symbolum. II. 156. b.

Anisum, Enns, Laureacum, urbs Austriae. I. p. xiv.

ANNA Austriaca, MAXIMILIANI II. Imp. filia quarta, PHILIPPI II. R. Hisp. uxor. I. 150. a. *seq.* eius nummi *ibid.* § *seq.* eius anni ætatis in nummis. *ibid.* a. & 151. a. eius nummus cum triplici epocha. 167. b. 168. a.

ANNA, CAROLI Sty. A. A. fil. SIGISMUNDO III. R. Pol. nupta. II. 152. eius vitæ breviarum *ib.* nummi 153. a. cum torque aurei velleris comparat. *ibid.* b.

ANNA CATHARINA Gonzaga, GUILIELMI DUC. Mant. fil. FERDINANDI Tyr. uxor secunda. II. 68. eius nummus & proles. 75. a. b.

ANNA, FERDINANDI I. Imp. filia, ALBERTI V. Ducis Bavarie uxor. Eius vitæ breviarum. II. 38. nummi. 39. b. *seq.* in iis, uti & in chartis, titulo *Reginæ Hungariæ & Bohemiæ* gaudet. 40. b.

ANNA, FERDINANDI Tyr. ex ANNA CATH. Gonz. fil. II. 68. a. a MATHIA Archid. postea R. Rom. uxor ducta. 108. & 121. b. eius nummus nuptialis. 122. a. in Reginam Rom. coronatur. 125. a. b. torque aurei velleris ornata in nummo comparat. 126. a. eidem titulus *Augustæ* ut plurimum tributus: comparat tamen in nummo cum integris titulis. *ibid.* a.

ANNA MARIA MAURITIA, PHILIPPI III. R. Hisp. fil. nascitur 1601. I. 197. b. eius vitæ breviarum. 202. nummi 203. a. b. eidem tutela LVDOV. XIV. R. Fran. filii & regni administratio commissa fuit. 204. a. eius nummus exequialis. *ib.* b. & 205. a. an VENERI comparata? 227. a.

ANNA Medicea, FERD. CAROLI UXOR, mater fuit trium puellarum. II. 167.

ANNA, ULADISLAI II. R. Hung. filia, MAXIMILIANO I. sub conditione desponsata. I. 32. b. eius nummus sponsalitiis. 33. a. FERDINANDO I. Imp. obtigit. II. 2. & 7. b. eius nummi. 6. b. *seqq.* in iis titulo *Reginæ Hungariæ* regnante fratre usq. 7. a. quod regnum, occiso ad Mohazum fratre, ei familiæque Austr. obtigit. *ib.* b. eidem torques aurei velleris in nummo tribuitur. 10. a. sæpius in nummis cum marito Cæsare comparat. *ibidem* & 21. a. eius nummus exequialis. 15. b.

INDEX III.

- Anni Christi, vid. *Æra*.
 Anni exordium a Gallis, Lotharingis & Belgis a d. xxv. Mart. quin & a Paschate olim desumptum fuit. I. 20. a. b.
 Annus ætatis, vid. *ætatis anni*.
 Anterioris Austriae provinciæ, vid. *Austria*.
 Antverpiensis civitatis tessera in nummis. I. 98. a. unde eius nummi discernantur? 155. b.
 A. P. C. ADAMUS (vel *Andreas*) Præpositus Claustris Neuburgensis, eius nummus cum icone S. LEOPOLDI. I. p. xxiv.
 Aquila, Iovis ales, Imperii symbolum, sub FRIDERICO Placido Cæs. cum collo non bifidato, paulatim biceps facta. I. 7. a. bicipiti MAXIMIL. I. vivente patre usus non est. 47. b. 48. a. illam tamen FERD. IV. R. Rom. ad exprimendum symbolum suum congrue adhibuit. II. 251. a. quæ S. R. Imp. symbolum est. 10. b. seq. 60. a. -- ad æthera volans. II. 44. a. b. ac aræ insistentis, consecrationis apud antiquos symbolum est. I. 177. a. & altra petens, iuxta veterum superstitionem, defuncti Cæsaris animam denotabat. 60. a. -- Tyrolensis, capite coronato laurea corona redimito in nummis sistitur. II. 73. a. 163. b. non semper coronata comparat. I. p. lx.
 Aquila avis, ut pullos probet? II. 223. a.
 Aquilæ figuras RUDOLPHUS IV. Dux Austriae suis in ictus auxit. I. p. xl. seq.
 Ara, in qua facer ignis ardet, pietatis est symbolum. I. 177. a. 185. a. 186. b.
 Arabici numeri, a quo tempore in usum venerint? I. p. xvii.
 Araulensis Principes a PHILIPPO II. R. Hisp. muneribus donatur. I. 135. a.
 Archiducatus Austriae moneta. I. 50. a.
 Archiducis titulus, quo tempore in usum venerit? I. 5. a. illum primo usurpavit RUDOLPHUS IV. Dux, Aust. p. xli. ALBERTUS VI. p. xlii. & xlii. SIGISMUNDUS Tyrol. ibid. exinde FRIDERICUS Placid. Imp. Principes, ex Domo Austriae oriundos, stilo curiæ hoc titulo honorari iussit: non item Ducatum Austriae in Archiducatum evexit. p. xlii. in not. 2. Qua ratione is provinciis Austriacis applicetur. 46. b. in nummo MATHIÆ Imp. titulus Hungariae & Bohemiae Regis præponitur. II. 122. a. & in nummis CAROLI Posthumus titulo Episcopatus ordine præfertur. 174. b. qui tamen a LEOPOLDO GUIL. titulo Archiep. Magdeb. postponitur. 212. b. Tributus est etiam regioni supra Anasum, quæ alias Principatus Austriae, ac communiter Austria Superior audit. 241. a. & in nummo SIGISMUNDI legitur: Illustri Archidux. I. p. xlvii. & l. in nummo vero MAXIMILIANI I. scribitur Archidux Carinthie. 46. b. 50. a. qui etiam occurrit in nummis FERDINANDI I. R. Rom. II. 11. b. nec non in uncialibus eiusdem, in Carinthia culis, 29. a. seqq. ac in nummis CAROLI Styrensis. 149. a. 150. b. similiter in FERDINANDI II. Imp. 194. b. 209. a. & FERDINANDI III. Cæs. nummis. 238. a. 239. b.
 Archiduces fratres, imperante RUDOLPHO II. Cæs. Comitatum Tyrolensem regentes, nummos unciales & monetæ communis nomine signabant. II. 99. b. 100. a. itemque sub FERDINANDO II. Imp. 196. a. b.
 Archiducibus Austr. heredibus, etsi annis minores fuerint, homagium fuit præstitum. II. 168. a. b.
 Archidux femina Regina Hungariae & Bohemiae scribitur, etsi regnis non frueretur. II. 6. b. 7. a. 39. b. 40. a. b.
 Arista fecunditatis symbolum. I. 239. a.
 Armatura MAXIMILIANI I. Imp. exercitum ad proelium ducentis. I. 35. a.
 Arragonia Regis titulo Hispaniæ Reges utramque Siciliam possidebant. I. 169. a. is tamen in monetis Neapolitanis Regibus Hisp. non nunquam haud tributus. 223. a.
 ATHENÆ nomen urbis unde sit ortum? II. 50. b.
 ATLANTI-PHILIPPUS II. comparatur. I. 133. a. ab HERCULE sublevatur onere. 136. a. b.
 Audores, qui obidionem Brisacensem die xi. Octob. solutam fuisse tradunt, corrungunt ex nummo, in huius memoriam cuso. II. 210. b.
 Audax pro eo, ac fidens accipitur. II. 146. b. 147. b.
 Augustæ titulus ANNÆ, MATHIÆ Imp. uxori plerumque datus. II. 126. a.
 Augustani nummum aureum cudebant, sub CAROLO V. Imp. in quo ei titulus Regis Siciliae tributus. I. 102. a. b. dugatus sub FERDINANDO III. signatus. II. 234. a. Eidem etiam quingentos aureos obtulerunt. 252. a. & ob electionem FERD. IV. in Reg. Rom. nummum signarunt, quo Regi & sibi gratulantur. ibid.
 S. AUGUSTINI icon in nummo Mediolanensi. I. 108. a.
 AVOLA (Alphonf.) Capitaneus General. sub CAROLO V. Imp. I. 125. b.
 Aurei velleris Ordo, a PHILIPPO Bono, Burgundia Duce, institutus. I. 21. a. quali usus sit lemmate ibid. qua ratione illud a CAROLO Audace redditum sit. ib. b. & a MAXIMILIANO I. Archid. conservatum. ibid.
 Aurei velleris Ordinis Supremus Magister PHILIPPUS II. R. Hisp. creavit 19. Equites. I. 138. b.
 Aurei velleris tessera in nummo MAXIMILIANI I. Archid. adhibita fuit, antequam is Ordinem assumperit. I. 18. b. a MARIA Burgundica, eiusdem uxore ac filia MARGARITA, cum aliis huius Ordinis insignibus in nummis celebrata. 60. b. Etiam ANNÆ, FERDINANDI I. uxori, in nummis tribuitur. II. 10. a. & cum ea MATHIÆ Imp. uxor ANNA. 126. a. nec non ANNA Austriaca, Poloniae Regina, sistitur. 153. b. 154. a.
 -- torquem PHILIPPUS III. R. Hisp. ALBERTO Austr. contulit. I. 180. a.
 Aureum vellus IASONI per MEDEAM obtigit. I. 178. b. in nummo unciali repetitum. II. 237. b.
 Auster pro Austriacis, in nummis MAXIMILIANI I. Archid. I. 15. a.
 Austriae Principum, stirpis Habsburgicae, genealogia, tribus tabulis numismaticis ab HERCO expressa, percontetur. I. §. xx. seqq. eorum series genealogica in nummis. p. xxvi. seqq.
 Austriae Principibus quando ius cudendæ monetæ obtigerit? I. p. i. & ii. id sub initium seculi XIII. iam exercuerunt. ibid. Tres officinæ monetales in Austria erant: Vienna, Neustadii & Enns seu Laureaci p. III. Hæ Principibus non civitatibus subiectæ erant. p. iv. Quo tempore Austriaci nummi primo percussi sint? ibid. qualis eorum conditio seculo XIV. & XV. p. vi. seqq. Infra & supra Anasum signati. p. vii.
 Austricorum Principum nummi ex linea Babenbergica. I. p. ix. seqq. variis siglis notati. p. XIII. cum iis commercium institutum. p. xv. in tribus distinctis tabernis. p. xvi. Vienna, Laureaci seu Ennsi, & Neustadii signati. p. xvii. seqq.

INDEX III.

Auftriæ Ducatus supra Anafum, quo tempore ius cudendæ monetæ obtinuerit. I. p. XIX.
 Auftriaca moneta imperante FRIDERICO Placido. I. 10. b.
 Auftriaci nummi nota, seu tessera. II. 27. b. in Auftria Superiori ac Inferiori cusi. 28. b. seq.
 Auftriacæ Domui an ius competat in Imperium Orientale; I. 44. b. eius prerogativa, quod titulos & insignia familiæ, titulis & scutis Episcopatum anteferat. II. 174. b. eiusque felicitas in adepto pluries Imperatoriæ dignitatis fastigio. 232. a.
 Auftriæ scutum an sit formæ rotundæ? I. 236. b. scutum vetus tribus dementat avibus expressum. 17. a.
 Auftriæ Anterioris provincias in titulos suos adiecit LEOPOLDUS V. Archid. II. 164. b.
 Auftriæ Inferioris Ordines imperii Cæsaris RUDOLPHI II. pertæsi, mutuo cum Hungaris scedere se se obligarunt, ut non nisi MATHIÆ Archid. imperio parent. II. 117. b. huicque corona Hungarica redimito novo Regi ac Principi suo, conceptam lætitiæ, nummo publice testari non dubitarunt. 119. a.
 Auftriaci an sub FERDINANDO I. Imp. usum calicis nummo sint testati? II. 36. b. seqq.
 Auftrius loco Auftriæ in nummo MATHIÆ R. Rom. II. 124. a.
 A. W. & A. W. terloos nomen monetarii. I. 215. a. 228. b. 236. b.

B.

B. A. Beatæ AGNETIS uxoris S. LEOPOLDI nomen. I. p. XXV.
 Babenbergensium Marchionum & Ducum nummi. I. p. IX.
 BALTHASAR CAROLUS, filius PHILIPPI IV. R. Hisp. I. 211. a.
 BANNISIUS (Iacobus Dalmata) Eius nummus, in quo MAXIMILIANUM I. Imp. titulo *Maximi* ornat. I. 64. a. eius laus. *ibid.* b.
 Barba promissa a CLEMENTE VII. Papa & CAROLO V. Cæsare primum gestata. I. 77. b. in nummis Principum nonnunquam omissa. 182. a. b.
 BARBARA, FERDINANDI I. Imp. filia, ALPHONSI II. Ducis Ferrariæ uxor. II. 39. eius symbolum *ib.* nummus. 43. a.
 BARBAROSSA, Algerii tyrannus, a CAROLO V. Imp. pulsus. I. 82. b.
 Basileensis Episcopi moneta cum icone B. V. MARIÆ. I. p. XLII.
 BATHORIUS (SIGISMUNDUS) Transilvaniæ Dux CHRISTINAM, CAROLI Styrensis. fil. coniugem repudiavit. II. 152. eius nummus. 154. a.
 - - - (STEPHANUS) fit Rex Poloniæ. II. 58. b.
 Bavaricæ Dux OTTO an. 1253. novam monetam cudi fecit. I. p. II.
 Bavarica Ducum familia olim in *Ingolstadtensem*, *Landshutanam*, & *Monacensem* dispartita erat. II. 40. b. eius tituli. *ib.*
 BEBONIS Com. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. & XXXII.
 Belli symbolum in nummo MAXIMIL. I. Imp. I. 31. a. & PHILIP. II. R. Hisp. 167. a.
 Belliducis strenui symbolum. I. 190. a.
 Bellonæ simulacrum & signum. II. 121. a.
 BENTIVOLUS (Ioannes II.) a MAXIMILIANO I. Imp. ius monetandi accepit. I. 63. a. b.
 BERNARDUS Præpositus Claustrî Neoburgensis, eius nummus cum icone S. LEOPOLDI. I. p. XXIV.
 TOM. II. P. II.

BETZONIS Com. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. & XXXII.
 Bilanx æquitatem & iustitiam indicat. I. 148. b. II. 107. a. b.
 Binus, nummi species, eiusque valor. I. p. VII.
 BIRCKENIUS (Sigismundus) Octavianus de STRADA in nummis Auftriæ secutus, notatus. I. §. VI. & 29. a.
 Bisuntinæ civitatis Imperialis nummi unciales. I. 99. b.
 BIZOTI historia Belgii memoratur. I. §. XI.
 BLANCA MARIA secunda MAXIMIL. I. uxor. I. 26. b. eius nummus. *ib.*
 Bohemiæ insignia Hungaricis postposita etiam in nummo Bohemico MATHIÆ Regis. II. 130. b.
 Bohemiæ regnum quatuor olim urbes monetarias habuit. II. 127. b.
 Bohemiæ Regis titulus MAXIMILIANO II. datus ante susceptam coronam. II. 47. b. Filiabus Regum Regina Bohemiæ titulus datus, etsi regnis non fruerentur. 40. b.
 Bohemiæ symbolum leo. vid. lit. L.
 Bohemici nummi nota, seu tessera. II. 27. a. & 31. b. nec non 144. b. moneta quibus gradibus sub FERD. III. Imp. distincta? 233. a.
 Borissæ Administratrix titulus Præsidi Ordinis Teutonici olim datus. II. 142. b. 143. a.
 B. P. C. BERNARDUS Præpositus Claustrî Neoburgensis, eius nummus cum icone S. LEOPOLDI. I. p. XXIV.
 Brisacum a Suecis die VII. Iul. & III. Aug. obsidetur, ac die XVI. Oct. h. a. liberatur. II. 210. a. b. ex hoc nummo corriguntur auctores, qui obsidionem illam die XI. solutam fuisse tradunt. *ibid.* b.
 Brixinensis Episcopatus nomen & insignia cur *Wratislavensi* ordine præponantur? II. 136. a.
 Brugenies MAXIMIL. I. Regem Rom. in custodiam dederunt. I. 26. a. in gratiam recepti. 28. a.
 Bruxellenses tres sacras hostias conservant, & singulari cultu venerantur. I. 229. a.
 BUDERUS notatus. II. 37. a. b.
 Buloniæ Dux, titulus Episcopis Leodionsis competens. I. 62. a.
 Burgundiæ Regis titulo an PHILIPPUS II. R. Hisp. sit usus. I. 138. b. 139. a. Scribitur tamen *Dux & Comes Burgundiæ* 161. a.
 Byzantina pecunia olim usi sunt Germani. I. p. I.

C.

C. littera pro G. in nummo FERDIN. I. Imp. perperam incisa. II. 14. b. illa repetita & in modum monogrammaticis complicata, solum nomen CAROLI II. R. Angl. indicat. 169. b.
 C. A. H. Z. S. sigla in nummo CATHARINÆ Saxonice, SIGISMUNDI A. A. uxoris. I. p. LII.
 Caduceus MERCURI, pacis symbolum. I. 143. a. 184. b. 215. b.
 CECILIA RENATA, FERDINANDI II. Imp. fil. ULADISLAI IV. R. Pol. uxor, eius vite brevium. II. 211. nummus nuptialis. 219. a. b.
 Calculi sub CAROLO V. Imp. varii generis. I. 103. a. b. Sub PHILIP. II. R. Hisp. 166. b. & RUDOLPHO II. Imp. cusi. II. 102. b.
 CALDERONIA MARIA, mater IOANNIS ab Austria. I. 227.
 Calicis usus laicis in Auftria concessus perperam per acerram fumantem interpretatur. II. 37. a. b.
 CALIN (Dominicus Francisc.) Histor. Cæs. thecam nummif-

INDEX III.

numismaticam, seriem Habsburgo - Austriacam continentem, LEOPOLDO I. Imp. cum inscriptione obtulit. I. p. xxxi.

CALLES (*Sigismundus*) S. I. laudatus. II. 224. a.

Camera Imperialis iudicium, quo tempore a MAXIMILIANO I. Imp. sit institutum. I. 25. a.

Campidunensis civitatis Imp. nummus uncialis. I. 99. b.

Cancer, *Ostende* symbolum. I. 183. a. 192. a.

Cantabrigius, monetarii aut officinae signum. II. 195. a.

Capricornus felicitatis. II. 61. nec non *nativitatis & felicitatis*. 86. b. 87. a. ac *fortune propitiae* signum. 92. a. gemini capricorni in nummis. 60. b. 61. a. b.

Caput velatum, viduitatis signum. I. 112. b. 117. b. II. 155. b.

Carinthia an *Archiducatus* nomine gloriari possit? I. p. xlvii. in not. 2.

Carinthia Archidux: titulus iste in nummis occurrens. I. 46. b. 49. b. expenditur. 47. a.

Carinthiaci nummi quando primo signati sint? I. p. viii. iconem S. LEOPOLDI nec non titulum *Archiducis* praefurunt. *ibid.* etiam sub FERDINANDO I. II. 11. b. 29. a. *segg.*

Carinthiacum scutum probae monetae *Rudolphine* tudiculo vel typo impressum, ut ab adulterina internosci possit. II. 101. b.

Carolus, nummi species. I. 107. b.

CAROLI A. A. *Styrensis* nummus restitutus. I. p. xxx. & xxxii.

CAROLUS *Audax* Dux Burgundiae, lemma Ordinis aurei velleris quale assumpsit? I. 21. b.

CAROLUS *Burgundus*, pater MARIE, uxoris MAXIMIL. I. Imp. I. 13. eius nummi. 15. a. 16. a.

CAROLUS V. Imp. PHILIPPI *Pulchri* ex IOANNA fil. Eius vite brevium. I. 66. *segg.* Nummi occasione elect. in R. Rom. cusi & ipsi. 71. a. b. symbolum eius. 69. b. 71. b. 73. a. 79. a. 84. b. 86. b. 91. b. 92. a. 94. b. 96. a. 97. b. 100. a. 106. b. Eius coronatio Bononiae peracta. 77. a. *segg.* eadem occasione nummi missiles in vulgus ipsi? 79. a. Primus erat in numero Imperatorum inferioris avi, qui barbam promissam aluit. 68. & 77. b. primus item, qui cum corona clausa comparet. 68. Honoris titulus mactatur: *Triumphator*. 70. a. *Francorum & Helvetorum Domitor*. 73. b. itemque *Romae Domitor*. 127. a. *Finidator quietis*. 79. a. *Africanus*. 83. a. nec non *Germanicus*. 88. b. 89. a. *Christiana Republice instaurator*. 92. a. *Magnus*. 93. b. & *Maximus*. 126. b. *segg.* immo & *Divus*, *Augustus*, optimus Princeps, triumphator felix, *Christiana Republice Imperator* audit. 96. b. nec minus *Rex iustus* scribitur. 105. a. b. & titulo *Felicissimi & Triumphatoris Augusti* honoratur. 128. a. b. Oris habitus describitur. 81. b. In thoraci supra pectus imaginem B. V. MARIE cum Divino Passione gessit. 82. b. IOANNEM FRIDERICUM Saxoniae Ducem in proelio ad *Mulbergam* vicit & captivum abduxit. 90. a. b. itemque Gallos vicit, & Insuliam conservavit. 109. b. eiusque bella describuntur. 73. b. 74. a. 82. a. b. *segg.* 88. a. b. *segg.* 106. b. *segg.* Cum HERCULE. 90. b. nec non cum ALEXANDRO MAGNO. 126. a. cum IULIO CESARE, LUCRETIA & HENRICO II. R. Francor. tanquam Romae Domitoribus. 127. a. b. ac denique cum *Phaenice* comparatur. 235. a. A virtute iustitiae commendatur. 104. a. eiusque Maestas fere ad coelos usque effertur. 92. b. Abavi sui memoriam in nummo restituit. p. xli. Imperio se abdicat. 133. b. & post abdicationem regnorum, omnis om-

nibus titulis, nudum nomen CAROLI retinuit. 94. b. Christiano Catholico more ad obeundam mortem se parat. *ib. b.* eius mortem cometa indicavit. 140. a. nummus funebris. *ib.* laudes posthuma. 96. b. Comparet etiam in nummis cum avo MAXIMIL. I. Imp. 36. a. cum filio suo PHILIP. II. R. Hisp. 96. a. 136. b. 163. a. 164. a. similiter cum MAXIMIL. I. & FERDINANDO I. Augg. II. 22. a. b. item cum sola FERDIN. I. iconem. 13. a. nec non cum PHILIP. II. R. Hisp. MAXIMIL. II. Imp. & MARIA. 64. a. ac in nummo falso. *ib. b. segg.* non minus in nummo iconico RUDOLPHI II. 96. a. & MATHIE Imp. 127. b. Wurtembergiae Ducatum Domui Austriacae comparavit. I. 101. a. Nummi eius historici. 69. *segg.* An ob Romam captam & directam numisma signari iussit? 78. b. Nummi eius cum titulo *Regis Arragoniae & utriusque Siciliae*. 99. a. Unciales nummos non fecit signari. 97. b. Grossus eius quinque drachmarum. 103. a. calculi item nummarii varii generis. *ibid.* a. b. & monetæ Neapolitanæ. *ibid.* b. *segg.* Mediolanenses. 108. a. *segg.*

CAROLI V. Imp. proles in nummis. I. 113. *segg.* Se ut plurimum filios ac filias CAROLI V. Imp. honoris ergo, omis aliis titulis, scribere consueverunt. 116. a. b.

CAROLUS II. R. Hisp. eius vite brevium. I. 233. cum matre tutrice in nummo comparet. 234. & 244. a. CAROLO V. Imp. similem futuram esse ominabantur. 235. a. b. anno 1679. cum MARIA LUDOVICA *Auréliensis* nuptias celebravit. 238. a. b. *segg.* Alteram uxorem duxit MARIAM ANNAM *Neoburgicam* an. 1689. 240. b. an mysticem gesserit? 244. a.

CAROLUS VI. Imp. adhuc Princeps iuventutis suum, etiam in itinere, museolum nummarii habuit. I. S. XXIV.

CAROLUS A. A. FERDINANDI I. Imp. fil. *Styrensis* dictus. Eius brevium vite. II. 145. veniam aetatis necdum adeptus, regnantium adinstar symbolum assumpsit. 146. a. b. a fratre Cesare in Hispaniam missus. 148. a. inde redux a suis provinciis nummo honoratus est. *ibid.* b. anno 1584. Turcas cadit. 148. b. an. 1571. MARIAM, ALBERTI V. Ducis Bavariae filiam, duxit uxorem. 149. a. quindecim prolium pater obiit. 1590. die. vii. Julii. 146. illarum nummi expenduntur. 152. *segg.*

CAROLUS, PHILIP. II. Regis Hisp. fil. Eius vite brevium. I. 171. nummi. 173. a. A patre heredes publice declaratur. 175. a. eius perveria indoles. 174. a. b. *segg.* a patre custodiae traditus. 176. a. in eius rei causam inquirunt: & an illa captivitas nummo occasionem praebuerit? *ib.* quo genere mortis obierit, exploratum non est. *ibid.*

CAROLUS ab Austria, FERDINANDI *Tyrolensis* ex PHILIPPINA *Welsertia* fil. Marchio Burgoviae. Eius vite brevium. II. 76. Sub PHILIP. II. R. Hisp. terra marique, & sub RUDOLPHO II. Imp. in Hungaria meruit. 78. b. eius nummus restitutus. *ib. a.*

CAROLUS *Posthumus*, CAROLI *Styrensis* fil. Eius vite brevium. II. 170. *segg.* Statum Ecclesiasticum amplexus est. 171. a. b. Episcopus Uratislaviensis. an. 1614. *ib. b.* & 172. a. b. ac Brixinensis. an. 1616. *ib. b. segg.* nec non an. 1618. Ordinis Teutonici Magister factus. 173. a. Eius symbolum. 171. a. 174. b. Titulos & insignia familiae suae, titulo Episcopatus ob Domus Austriae.

INDEX III.

- Itiaca prerogativam praeposuit. *ibid.* obiit in Hispania 1624. in flore ætatis. 171. cum tesserâ Ord. aurci velleris comparet, qua tamen nunquam honoratus fuisse legitur. 193. *b.*
- CAROLUS IOSEPHUS *A. A.* eius mentio. II. 229. *b.*
- CAROLUS V. Dux Lotharingæ, ELEONORAM MARIAM, FERD. III. filiam, MICHAELIS Pol. Regis viduam, uxorem ducit. II. 255. *a.* ac secundum matrimonium cum illa habuit. *ibid.*
- CAROLUS EMANUEL, Sabaudie Dux, maritus CATHARINE, PHILIP. II. R. Hisp. fil. eius nummus. I. 194. *b.*
- Castrensis nummi, qui in necessitate sunt cusi. I. 154. *b.*
- Casus nominandi & dandi in epigraphæ nummorum expressi, rite discernendi. II. 155. *a.*
- CATHARINA, FERDINANDI I. Imp. filia, primum FRANCISCO III. Mantuæ Duci, postea SIGISMUNDO II. R. Polon. matrimonio iuncta. II. 38. eius nummus. 42. *a.*
- CATHARINA, PHILIP. II. R. Hisp. fil. CAROLO EMANUELI Sabaudie Duci nupta. I. 173. eius nummi. 194. *b.*
- CATHARINA RENATA, CAROLI Styrensis Archid. filia, anno ætatis XIX. obiit. II. 151. *b.*
- CATHARINA uxor secunda SIGISMUNDI *A. A.* eius nummus. I. p. LII.
- Catholici titulus, Regibus Hispaniæ a quo sit datus? I. 149. *b.* item Catholici Regis titulus, quando iisdem obvenit? 248. *a.*
- Cavus nummus. vid. lit. N.
- CECROPS coniugii institutor. II. 255. *b.*
- CERERIS animal lepus. I. 115. *b.*
- Chalcographorum errores in nummis notantur. II. 4. seq. 16. *a.* 40. *a.* *b.* 94. *a.* 104. *a.* 124. *b.* 125. *a.* 173. *b.* 174. *a.* 221. *b.* 238. *a.* 239. *a.* Charites tres in nummo ISABELLE, uxoris CAROLI v. Imp. I. 76. *a.*
- Charta in manu revoluta signum veterum consulum. II. 12. *a.*
- CHILDEBERTI R. Austras. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. & XXXII.
- CHILDERICI R. Franc. nummus iconicus restitutus, *ibid.* & p. XXXI.
- Christi D. N. monogramma crux. I. 106. *b.*
- Christiana Reipublica insaurator, titulus CAROLO v. Imp. datus. I. 92. *a.*
- CHRISTIANI IV. Daniæ R. nummus nuptialis expenditur. I. 22. *a. b.*
- Christianissimi titulo an usus sit MAXIMIL. I. Imp. I. 41. *a. b.* Franciæ Regibus proprius, cui opponatur? 248. *a.*
- Christianitatis Rex, ac caput, an titulus a MAXIMIL. I. Imp. sit usurpatus? I. 41. *a.*
- Christianorum adiutor & clypeus, titulus RR. Siciliae tributus. I. 199. *a.*
- CHRISTIERNA, seu MARIA CHRISTINA, CAROLI Græcensis *A. A.* fil. Eius brevium vitæ. II. 152. repudiatur a SIGISMUNDO BATHORIO. *ibid.* & 154. *b.*
- Chronologica nota in nummo MATHIE R. Rom. duplicis differentie. II. 122. *b.* vid. *Æra.*
- Ciconia, pietatis symbolum. II. 158. *a.* rostrum serpentem comprimens, boni Principis signum. 120. *b.*
- CIMBURGA, ZIEMOVITI Maffoviz Ducis filia, mater FRIDERICI Placidi Imp. I. p. 1. 8.
- Civitas Imperialium nummi unciales sub CAROLO v. I. 99. *a.* solebant civitates Imperiales nomen Cæsaris, a quo ius cudenti ad eas pervenerat, eiusque typum in nummis conservare. *ibid.*
- Civitatum nomina, in quibus nummi signabantur, figlis expressa. I. p. XIII.
- C. K. litteræ promissive exarantur. I. 70. *b.* 71. *a.* 73. *b.*
- CLAUDIA Medicea, Urbinatis Ducis vidua, LEOPOLDO v. Archid. nupta. II. 157. & 159. *a.* eius nummi. *ibid.* & 163. *a.*
- Claustri Neoburgensis Præpositorum nummi cum icone S. LEOPOLDI. I. p. XXII. *segg.*
- CLEMENS VII. primus inter Pontifices Romanos recentioris ævi barbam promissam aluit. I. 77. *b.*
- CAROLO v. Imp. coronam Longobardicam & Imperatoriam Bononiæ imposuit. *ibid. a.*
- CLEMENTIE, RUDOLPHI I. R. Rom. fil. nummus falsus. I. p. XXXIV. *a.*
- Clementie symbolum. I. 148. *b.*
- CLERICI Histoire des provinces unies avec des médailles. I. §. XI.
- CLODII Criniti R. Franc. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. & XXXI.
- CLODOVEI M. R. Franc. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. & XXXI.
- CLOTARII R. Franc. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. & XXXI.
- C. O. sigla monetarii in nummo MAXIMIL. III. *A. A.* II. 142. *a.* 143. *a.* 144. *a.*
- Coco arbor Indica variae virtutis. I. 153. *a.*
- Cognatio an inter Domum Austricam, & Imperatores Orientis intercesserit? I. 44. *b.*
- Collegium S. I. a FERD. I. Imp. Vietinæ erectum, FERD. II. in domum professam commutavit, & Academiæ coniunxit. II. 206. *b.*
- Fluminense decimis & vestigalibus &c. augmentum, templique eiusdem primus lapis positus. 228. *a.*
- Columna rostrata, honoribus IOANNIS ab Austria posita. I. 123. *b.*
- Columnæ Herculis fune colligatæ in nummo PHILIP. IV. R. Hisp. I. 221. *a.*
- Columnæ Herculis binæ. vid. lit. H.
- Cometa, mortis CAROLI v. index. I. 140. *a.*
- Comites Tyrolenses suos habebant nummos, antequam Comitatus cognominis ad Principes Austriæ devolutus fuit. I. p. VIII. IX.
- Comitia Imperii RUDOLPHUS II. congregavit septies, eorumque memoria totidem nummis conservatur. II. 94. *a.* *segg.*
- Commercium nummorum a monetariis in Austria frequentatum. I. p. XV. & pro eo ab illis locarium perfolutum. *ib.*
- Conceptio Immaculata B. M. V. vid. lit. I.
- Concordia: vox hæc in nummis CAROLI v. quia & in veterum Romanorum nummis pro concordia militari, & pro concordie electione sumitur. I. 71. *a.*
- Concordiæ symbolum. I. 120. *b.* 141. *a.* 192. *a.*
- Concordiæ & matrimonii symbolum dextræ iuncta. I. 180. *b.*
- Contugii symbolum tæda. I. 174. *b.*
- Consecrationis symbolum apud veteres. I. 177. *a.* 191. *b.* II. 44. *a.*
- Consortes, vulgo Hausgenossen, monetarii commercium nummarius in Austria exercuerant. I. p. XV.
- CONSTANTIA, CAROLI Græcensis *A. A.* fil. Eius brevium vitæ. II. 152. eius nummus. 154. *b.*
- Constantiæ symbolum. I. 120. *b.*
- CONSTANTINUS Palaeologus a MAXIMIL. I. cognatus nominatur. I. 44. *b.*
- Consulum veterum signum, charta in manu revoluta. II. 12. *a.*

INDEX III.

Contremarque tadacula nummis impressa, ut mone-
ta proba a spuria discernatur. II. 101. *b.*
Corona clausa a CAROLO V. Imp. in nummis assump-
ta. I. 68. eius forma ab eo introducta. 98. *a.*
- - Comitum. I. 156. *b.*
- - duplici circulo instructa, differt ab Imperato-
ria, qua FRIDERICUS PLACIDUS in sigillis usus est.
I. 7. *b.*
- - Imperialis a MAXIMIL. I. Imp. Amstelodamen-
sibus supra clypeum gestandi facultas conceditur.
I. 62. *b.*
- - in sella seu mensa sita, signum *summi Impe-*
rii. I. 234. *b.*
- - laurea baccis oppleta. I. 117. *b.* radiata &
laureata simul iunctæ. 95. *b.* non solet imponi
aquilæ. II. 73. *a.*
- - laurea & civica heroem, & civium servatorem
adsignificant. II. 187. *a.*
- - Longobardica & Imperatoria, a CLEMENTE
VII. CAROLO V. Imp. imposita. I. 77. *a.*
- - myrtea sponli nec non defuncti fuerunt hono-
rati. II. 60. *b.* 62. *a.*
- - quernæ seu civica in nummo CAROLI V. I.
109. *b.* ob populum servatum data. II. 92. *a. b.*
obfionalis & rostrata. *ib. b.*
- - radiata RUDOLPHUS II. R. Rom. obtectus
comparat. II. 82. *a.* 84. *a.*
- - ipicea *abundantiae* symbolum. II. 118. *b.*
Coronæ, in nummis FERD. II. Imp. expressæ, non
continuo coronationem indignant. II. 186. *a.*
Coronatio Reginæ Hungariæ quo ritu peragatur. I.
116. *a.*
COSMUS I. de *Medices* Ordinis S. STEPHANI au-
ctor. II. 43. *b.*
COSMUS II. M. Dux Etruriæ MARIE MAGDALE-
NÆ AUSTRIÆ marit. II. 155. *a.* comparat cum insigni
Ordinis S. STEPHANI. *ibid.*
Crucis patulæ, quarum minor maiori decussatim
incumbit, in crucigeris Tyrolensibus. II. 203.
a.
Cruci affixi Salvatoris nostri imago in nummo
CAROLI V. I. 94. *a.* & FERDIN. I. Augg. II.
14. *b.* 19. *a.*
Cruciger. vid. *crux*.
Crux nummis impressa crucigeris, cruciatis, ac
cruciferis nomen attulit. I. p. L.
- - in moneta Tyrolensi ad extremum marginem
pertingens. II. 31. *b.*
- - monogramma Christi. I. 106. *b.*
- - mortis symbolum. II. 236. *a.*
- - Ordinis Teutonici insigne describitur. II.
143. *a.*
Crypta sepulchralis Archiducum Wiennæ. I. 5. *b.*
CUNEGUNDE, MAXIM. I. Imp. fororis nummus i-
conicus. I. 51. *b.*
CUPERUS (*Gisbertus*) notatus. I. p. xxxiv.
Curæ ac *vigilantiae* symbolum. II. 113. *b.* 114. *a.*
Custodiæ & *vigilantiae* symbolum. I. 200. *b.*
Cypressus luctus symbolum. I. 140. *b.*

D.

D. littera per T. in nummis nonnunquam exarata.
II. 5. *b.* ac D. T. permutabiles erant. 21. *a.*
Danubius fluvius in nummis veterum & recentio-
rum representatus. II. 16. *b.*
Defensatrix fidei, titulus MARIE REGINÆ Angliæ
tributus. I. 135. *b.* 138. *a.*
Defensor Catholicæ fidei, titulus PHILIP. IV. R.
Hispan. datus. I. 224. *a.*
Dei gratia, formula hæc in nummis FRIDERICI
PLACIDI plerumque omissa. I. 4. *a. b.* 10. *b.* Ca-

rolo Burg. iam vita functo tributa fuit. 16. *a.* in
nummo RUDOLPHI II. Imp. denuo omissa. II. 82. *b.*
Deliciae generis humani: elogium PHILIP. II. R.
Hispan. I. 134. *a.*
Delphinus ancoræ implicitus, symbolum *moderatio-*
nis. I. 184. *a. b.*
Denarius species monetæ, eiusque valor. I. p. vii.
Pragenfes denarii dicti *Grosfi*. p. xlvii.
Desponsatio a MAXIMIL. I. Imp. cum ANNA, U-
LADISLAI R. Hung. fil. pro uno suorum nepo-
tum facta. I. 32. *b.*
Devolutionis ius Brabantinum a Gallis post obitum
PHILIP. IV. R. Hispan. in Belgio exercitatum. I.
228. & 232. *a.* 236. *a.*
DEWERDECKII Silesia numismatica memoratur. I. 5. *x.*
Dexter locus in nummis an olim etiam pro hono-
ratori sit habitus? I. 70. *a. b.* 73. *a.*
Dextræ iunctæ *concordiæ & matrimonii* symbolum.
I. 180. *b.* Item *pacis* symbolum. 185. *b.*
DIEGO seu DIDACUS, PHILIP. II. R. Hispan. fil. ex AN-
NA AUSTRIÆ. I. 153. *b.*
DIETRICHSTEIN (*Franciscus a*) Cardinalis, MA-
RIÆ REGINÆ Hung. & Boh. FERD. III. coniugis
natalem variis lætitiæ signis celebravit, spariis
populo nummis. II. 226. *a.*
Dixus & Dixæ honoris titulus etiam superstitibus
attributus. I. 6. *b.* 33. *a. b.* 75. *b.* 134. *a. b.*
II. 48. *segg.* id etiam factum in nummis oblati. 63.
a. b. qui tamen titulus olim ante consecrationem
legaliter dari haud consuevit. 61. *a.* FERDINAN-
DO I. Imp. tributus in nummo, post eius obi-
tum, ut videtur, cuso. 41. *b.*
Divina favente clementia electus Rom. Imperator.
formula in diplomatibus frequens: ea & in num-
mis usus est FERDIN. I. Imp. II. 16. *a.*
R. P. DOMINICUS Carmelita, Strackowizii sculptu-
ram invenit, nativitatem Servatoris referentem.
II. 190. *a.* MAXIMILIANO Duci Bavarie gladium
consecratum a Summo Pontifice attulit. *ibid.*
Dominus terrarum occidentis orientisque: titulus in
num. MAXIM. I. Imp. legitur. I. 43. *b. segg.* &
exponitur. 44. *a. segg.*
Draco, vid. *Serpens*.
D. T. permutabiles erant II. 21. *a.*
D. T. C. et cetera in nummo CAROLI V. Imp. I.
85. *b.*
Ducatos, Dugati minores, species monetæ. I.
188. *b.*
Ducis Silesiæ titulus, titulo Marchionis Moraviæ
postpositus. II. 183. *a.*
DUILLII columna rostrata. I. 124. *a.*
Duo clavi decussati, monetarii signum. 218. *a.*

E.

Ecclesiæ Catholicæ typus. I. 162. *b.*
Ecclesiæ & monasterium Capucinis posuit LEOPOLD.
GUILL. A. A. quale vero sit, definiri nequit. II.
215. *b.*
Ecclesiastici Ordinis Principibus ius cudenti mone-
tas citius quam laicis obtigit. I. p. 11.
Effigies, vid. *icon*.
EGGENBERG (S. R. I. Princeps) ELEONORÆ,
FERD. II. Imp. ux. ingentis pretii monile obtu-
lit. II. 185. *a.*
Electio LEOPOLDI GUILL. in Episc. Olomuc. die
xvi. Nov. 1637. facta, ab aliquibus ad diem
xxi. huius mens. falso reponitur. II. 212. *b.*
Electorum S. R. I. icones & insignia in nummo
RUDOLPHI II. Imp. II. 94. *a. segg.* ac in FERD.
II. Cæs. 188. *a.* 191. *a.*
Electus Rom. Imp. hac formula FERD. I. & sucef-
fores,

INDEX III.

- fores, ex eo, quod a Summo Pontifice coronari omiserint, ubi sunt. II. 27. b.
- Electus Imperator*: titulus est, qui Caesaribus peracta semel electione, toto vitæ decursu tribui posse videtur. I. 7. b.
- ELEONORA, CAROLI v. Imp. soror, Reg. Franc. eius nummus. I. 110. b.
- ELEONORA, CAROLI *Styrenf.* A. A. fil. in monasterio obiit. II. 151. b.
- ELEONORA, FERDIN. I. Imp. fil. GUILIELMI Mant. Duc. ux. eius nummi. II. 42. a. *segg.*
- ELEONORA, FERD. II. Imp. ux. secunda. II. 175. eius nummi nuptiales. 184. b. 185. b. 192. b. 193. a. a. marito in nummis comparat. 184. b. 187. a. 189. b. 192. b. *segg.* sub coronæ schemate, addito signo celesti, quod *Virgo* dicitur, ut Regina venit. 186. b. ei EGGENBERGIUS, S. R. I. Princeps, ingentis pretii monile. 185. a. & civitas S. VITI nummum obtulit. *ibid.* b. qui mnemonicis potius, quam usualibus accensendus. *ibid.* ter comitis cum marito interfuit. 187. a. 189. a. 191. a. Præge an. 1627. in Reginam. 189. a. & an. 1630. in Imperatricem coronata fuit. 191. a. coronationi, FERD. III. filii in R. Hung. interfuit. 231. a. b.
- ELEONORA, filia EDUARDI Lusitanie Regis, ux. FRIDERICI *Placidi* Imp. I. 1. eius nummus, in quo rosæ comparatur. 3. a.
- ELEONORA MAGDALENA THERESIA, cum LEOPOLDO I. Imp. marito in nummo iconico restituta. I. p. xxx.
- ELEONORA *Mantuana*, FERD. III. Imp. uxor tertia, in Reginam Bohemiæ coronatur. II. 230. a. eius liberorum brevis recensio. eiusque nummi. *ibid.* a. *segg.* symbolum: VNVM SEQVOR, videtur nuptiarum tempore assumptum. *ibid.* b.
- ELEONORA MARIA, FERD. III. Imp. filia, eius vitæ brevium. II. 247. nummi nuptiales. 252. b. 253. a. coronatur Regina Poloniæ. *ibid.* & 254. a. Vidua facta CAROLO v. Duc. Lotharingiæ copulata. 255. a. titulum *Reginæ Poloniæ* retinuit. *ibid.* b.
- ELISABETHA, ALBERT. II. Imp. ux. eius nummus iconicus falsus. I. p. XLIII.
- ELISABETHA *Borbonica*, HENRICI IV. R. Franc. filia, ux. PHILIP. IV. R. Hisp. I. 208. eius nummi. 214. a.
- ELISABETHA, FERDIN. I. Imp. filia, SIGISMUNDI R. Polon. ux. eius vitæ brevium. II. 38. eius nummi 39. S. IACOBI Ap. addita erat. *ibid.*
- ELISABETHA, IOANNIS de *Zapolia* vidua, memoratur. II. 16. b. 17. a.
- ELISABETHA, MAXIMIL. II. Imp. fil. CAROLO IX. R. Gallie matrimonio iuncta. II. 135. b. amborum nummus. 145. b.
- EMMANUEL, Dux Sabaudie, CATHARINAM, PHILIP. II. R. Hisp. fil. uxorem duxit. amborum nummi. I. 194. b.
- Emblematicus nummus ad res gestas significandas non solet assumi. II. 70. b.
- Enns, Anifum, Laureacum, urbs Austrie. I. p. XIV. in ea Duces Austrie seculo XIV. officinam monetalem iam habebant. p. III. & XIV.
- E. P. & E. P. C. ERNESTUS Præpositus, Vid. infra *Ernestus*.
- Epigraphæ in nummis Austraciis, quando primo comparat. I. p. VI. olim non nisi latina erat. p. XIV.
- examinanda, an nomen Principis in *nomina* vel *donandi* casu efferatur; ut sciamus, Tom. II. P. II.
- cui, & a quo nummus fit datus? II. 155. a.
- Epitaphium MARGARITÆ *Austr.* quod ipsa sibi scripsit. I. 58. b. item WALLENSTEINII, Ducis Frid. II. 209. a.
- Epocha obfisionis Wiennensis ex nummo ad diem 23. Sept. restituitur. II. 33. a. b. Itineris Belgici a MATHIA Archid. suscepti emendatur. 110. b.
- EQUITES CXXII. Romæ a FRIDERICO *Placido* Imp. creati. I. 2. a.
- Equo vectus in nummis comparuit MAXIMIL. I. quando profectio ad militarem expeditionem instituenda erat. I. 30. b. equusque eius varie ornatus & armatus fuit. 35. a.
- ERICUS Brunfwicenis MAXIMILIANUM I. Imp. certo vitæ discrimini eripuit. I. 29. a.
- ERNESTUS *Ferrens*, pater FRIDERICI *Placidi* I. 1. 4. b. 5. a. eius nummus iconicus restitutus. p. xxx. xxxii. & xli.
- ERNESTUS A. A. MAXIMIL. II. Imp. fil. eius brevium vitæ. II. 105. nummi mnemonici & iconici. *ibid.* a. *segg.* Styriam & fubinde Belgium gubernavit. 106. b. iustitiæ & æquitatis symbolo honoratus. 107. b. obiit. an. 1595. d. 2. Febr. *ibid.*
- ERNESTUS Præpositus Claustr. Neoburgensis: eius nummus cum icone S. LEOPOLDI, & B. AGNETIS. I. p. xxv. primus is fuit, in numero suorum, qui gladium, iurisdictionis signum, Pontificalibus insignis in nummis addidit. *ibid.* p. xxvi.
- ETZA, pro et cetera in nummo CAROLI V. I. 70. a.
- Eucharistiæ Sacramentum Bruxellis singulari cultu adoratur. I. 229. a.
- EUROPA a IOVE abducta. I. 115. a.

F.

- F, littera impositam habens coronam, *Ferdinandi* nominis signa, seu compendium. II. 27. & 33. a. 179. a.
- F, littera per v. in nummis perperam expressa, II. 4. b.
- Falsitas nummi detecta. I. 24. b.
- FARNESII (*Alexandri*) Ducis Parmæ, laudes & nummus. I. 171. a. Belgis præfectus fuit. II. 106. b.
- FARNESIUS (*Octavius*) maritus MARGARITÆ *ab Austr.* CAROLI V. Imp. fil. I. 118. eius nummi. *ib.* a. *segg.*
- Fasces securi carentes, clementiam denotant. I. 148. b.
- Fascia Austriaca FRIDERICUM *Bellicosum* auctorem habet. I. p. XII. In nummis ante annum 1230. signata non fuit. p. XVI.
- Fatum quid fit, ex principiis Christianis exponitur. II. 69. b.
- Felicitissimus & Triumphator Augustus*, honoris titulus, CAROLO V. Imp. datus. I. 128. a.
- FERDINANDUS I. Imp. PHILIP. *Pulchri* fil. Eius brevium vitæ ex nummis. II. 1. In Hispania natus ac nutritus, ab avo materno primo heres scriptus erat: sed mutato consilio regna Hispaniæ CAROLO V. fratri obvenierunt. 3. a. b. *Principem Insulem Hispania* se scripsit usque ad an. 1526. 4. a. eius nomen in nummis Germanicis primitus perperam scriptum. 5. b. *segg.* Anno 1521. Ducatus Wuriemburgiæ Administratur. *ib.* b. ac Vicarius S. R. I. a fratre constitutus. 6. a. 8. a.

O o

ANNAM,

INDEX III.

ANNAM LADISLAI R. Hung. fil. uxorem duxit. 7. b. *segg.* inde Hungariæ ac Bohemiæ coronas adeptus. 9. a. in Hungaria IOANNES de Zapolia, FERDINANDI æmulus, Turcam evocavit, a quo Vienna 1529. obfessa est. 9. b. & 33. a. diuturnum bellum exinde ortum, quod quidem 1530. sopitum, sæpius tamen recrudit. 13. a. 16. b. 35. a. donec octennales induciæ 1562. pactæ sunt. 19. a. Rex Romanorum 1531. Aquisgrani coronatur. I. 81. b. & II. 9. b. *segg.* ob quam solemnitate etiam nummi populo sparfi sunt. I. 80. a. & II. 9. b. *segg.* comitis unacum Imperatore sæpe interfuit. 7. a. 16. a. 21. b. 23. b. & fratrem Cæsarem in bello *Schmal-kaldico* fideliter adiuvit. 15. b. 20. a. Eius virtutes commendantur. 11. a. Imperator electus 1558. 14. a. plerumque *Imperatoris electi* titulo usus est. 18. a. 27. a. 30. a. 31. a. eius caussa. 27. b. formulam etiam: *Divina favente clementia electi. Rom. Imp.* adhibuit. 18. a. Denum aquilam bicipitem pro symbolo addidit. 15. a. cui quoque imaginem Crucifixi imprimi fecit. 14. b. 19. a. ob mortem ANNE, coniugis suæ, nummum signari fecit. 15. b. Anno 1558. *Wratislavia* cameram instituit. 67. b. & nummophylaci aule Cæsareæ conditor fuit. I. §. XXIII. Obiit die XXV. Iulii 1564. exequiis ob belli motus in annum sequentem dilatis. II. 19. b. Nummi eius exequiales *ibid.* a. b. iconici & restituti. I. p. xxx. & xxxii. ac II. 20. b. *segg.* in uno eorum titulo *Regis Sicilie* mactatur. 20. b. comparet in nummis cum fratre CAROLO v. Imp. I. 90. a. 95. b. 96. b. item cum ANNA uxore. II. 21. a. b. cum MAXIMIL. I. & CAROLO v. Augg. 20. b. 22. 23. 24. 64. b. & 127. b. ac demum cum filio MAXIMIL. II. I. 96. b. & II. 48. a. 63. a. Eius unciales & monetæ. 26. a. *segg.* nummus *Würtembergicus*. 6. a. in nummo IOANNÆ fil. suæ *Primus* scribitur, etsi orbis tunc *Secundum* nomen viderit. 43. a. b. Statuit, ut, ad exemplum MATHIÆ Regis. imago B. V. MARIE, in patronam assumptæ, in nummis Hungaricis conservetur. 28. a. templum & cœnobium PP. Ord. *Prædicat.* Solymannica obfisione destructa reparavit. 224. a. SIGISMUNDO Archiduci nummum restituit. 32. b. an usum calicis pro laicis in nummo testari voluerit? 36. b. *segg.* Eius proles fœminæ in nummis. 38. *segg.*

FERDINANDUS II. Imp. CAROLI *Gracensis* A. A. fil. II. 174. eius vitæ brevium *ibid.* Ingolstadtii litterarum caussa quinquennio commoratus erat. 176. a. inde redux primum a Styriæ, dein a Carinthiæ, Carniolæ ac Goritiæ, Ordinibus homagium sumpfit. *ibid.* a. *segg.* Pro symbolo coronam delegit addito lemmate: *LEGITIME CERTANTIBUS*. 176. a. b. 179. a. b. 180. b. 181. a. 184. a. 188. a. 202. a. quod subin varie expressum. 180. b. *segg.* non sine omine fuit. 181. b. A MATHIA Imp. Successor in terras Austriacas declaratus, an. 1617. Bohemiæ. 178. b. an. insecuto Hungariæ. 179. a. b. & an. 1619. Romanorum Rex IX. Sept. contra expectationem inauguratus fuit. 179. b. *segg.* FRIDERICUM Comitem Palatinum & Elect. memorabili prelio in *Monte Albo* prope Pragam vicit. 183. a. 189. a. b. *segg.* & ditione hereditaria ac dignitate Electorali exiit. 187. b. 188. a. quæ subinde in MAXIMILIANUM Ducem Bavarie delata fuit. *ibid.* & 191. a. Eo regnante Briscacum obfessum & Alfatia devastata fuit. 209. b. *segg.* unacum coniuge sua ELEONORA coronationi Hungariæ filii sui FERD.

III. interfuit. 231. a. Durante adhuc bello diem obiit. 175. Eius nummi unciales. 194. a. b. *segg.* quos inter rariores sunt ante annum 1620. cusi. *ibid.* a. cum titulo *Archiducis Carinthie* apparent, *ib.* b. etiam communi Archiducum nomine signati. 196. a. Nummi aurei. 199. a. *segg.* ac argentei. 200. a. *segg.* & in Silecia cusi. 201. b. *segg.* Eius nummus restitutus. I. p. xxx. & xxxii. Nummi nuptiales. II. 177. b. 184. b. 192. b. foli comparatur. 186. b. comparet cum FERDINANDO I. Imp. & FERD. Archid. filio. 206. b. cum coniuge prima MARIA ANNA, 178. a. & secunda, ELEONORA. 184. b. *segg.* 189. b. 190. b. 192. b. ac cum septem Electoribus. 188. a. 191. a. & cum fratribus LEOPOLDO V. & CAROLO *Posthumo*. 193. b. Comitibus Ratisbonam indixit. 187. b. *segg.* 191. b. Adhuc Archidux an. 1613. monasterium S. FRANCISCI de *observantia* in Clagenfurt. 205. b. ac sibi suisque mausoleum Graecii an. 1615. ædificavit. 178. a. Ibidem uxor eius MARIA ANNA condita. *ibid.* b. Templum sub titulo MARIE DE VICTORIA ædificat. 189. b. *segg.* & collegium S. IESU, a FERD. I. erectum, ac in domum professam commutatum, a *Academice* Wienn. coniunxit. 206. b. Senatui Norimbergensi potestatem fecit, in Academia Altorf. Doctores promovendi. *ibid.* a. WALLENSTEINUM Comitatu Fridlandiæ, & Ducatu Megapolitano donavit. 208. a. Wiennæ venationem instituit. 182. b. Eius proles. 210. *segg.*

FERDINANDUS III. Imp. eius vitæ brevium. II. 219. nummi. 221. a. *segg.* Rex Hungariæ an. 1625. coronatus. 221. a. singulare pietatis erga parentes testimonium dedit. *ibid.* b. Pro symbolo trutinam bilancem delegit cum lemmate: *PIETATE ET IUSTITIA*. *ibid.* a. *segg.* quod & factus an. 1626. Bohemiæ. 222. a. & 1636. Rom. Rex. 226. a. immo & Imperator, constanter servavit. 227. a. b. quamvis alio modo usus sit. 226. a. 227. a. *segg.* ita etiam emblematicè exprimitur. 226. b. ac eleganter ad id adducitur. 245. b. Patribus Ord. *Prædicatorum* templum novum, pro felici regimine votum, an. 1630. Wiennæ construxit. 224. a. ac Templi S. I. Fluminensis primum lapidem ponit. 228. a. Supremus Cæsarei exercitus Dux, capta Ratisbona, Suecos 1634. ad Nordlingam memorabili prelio vicit. 225. a. Matrimonium tria iniit. 220. primum cum MARIA, PHILIP. III. R. Hisp. fil. 224. b. *segg.* quæ ei an. 1631. FERDINANDUM FRANCISCUM genuit. *ib.* secundum cum MARIA LEOPOLDINA, LEOPOLDI V. A. A. fil. 229. b. quæ anno insecuto iterum obiit. *ibid.* ac tertium cum ELEONORA, CAROLI III. Mant. Duc. fil. 230. a. 232. b. 234. a. Comitibus Ratisbonæ an. 1641. celebravit. 229. a. B. V. MARIAM in Patronam Domus Austr. elegit, posita ei statua, immaculatam conceptionem referente. 237. a. *Magni* elogio mactatur. 243. b. sub eo Magdeburgum restauratum. 246. b. MARIAM, WILHELMUM March. Bad. fil. e S. fonte baptisum. levat. 241. b. Briscaci commoratur. *ibid.* Edicium de pace publica quondam emanaverit? 245. b. eius annus e-mortalis. 234. a. Nummi eius missiles. 221. a. b. 226. a. mnemonici & iconici. *ibid.* & 231. a. toreuma nummi forma. 232. b. qualibus nummis pro honorariis sit usus? 228. a. nummi aurei. 233. a. *segg.* in Bohemia. *ib.* a. & Austria signati. *ibid.* b. unciales item. 234. a. rariores. *ibid.* b. qui eo regnante primi in Hung. cusi sint? 235. a. qui in Carinthia? 238. a. vexatissimus cum

INDEX III.

- cum siglis I. K. E. M. exponitur, 235. a. Silefiacus 237. b. 239. a. *segg.* Augustani quingentos nummos aureos eidem obtulerunt 252. a. Comparat cum suis Augg. antecessoribus, 231. b. item cum LEOPOLDO V. FERD. I. & II. 223. b. cum suis parentibus, 231. a. ac cum patre solo. 228. a. nec non cum uxoribus, 224. b. 229. a. 234. a. & filio FERD. IV. 251. b. quem coronatum iam R. Rom. an. 1654. amisit. 235. a. Eius proles, 247. *segg.*
- FERDINANDUS IV. R. Rom. eius vitæ breviarium. II. 247. coronatur in Regem Bohemæ, 248. a. b. dein Hungariæ, 249. a. ac demum Romanorum, *ibid.* b. 250. a. b. 251. a. qua occasione nummi varii ex auro & argento sparsi sunt. *ibid.* quorum tamen nullus ultra binos appenderet *dugatos*, 250. a. Electio eius Augustæ Vindelic. facta, 252. a. symbolum eius, 248. a. *segg.* exponitur. *ibid.* b. ad illud exprimendum aquila bicipiti non incongrue utitur, 251. a. mors, 237. a. 251. b. eandem stella prænuntiat, 235. b. cum patre in nummo sititur, 251. b.
- FERDINANDUS, dictus *Tyrolensis*, FERDIN. I. Imp. fil. eius vitæ breviarium. II. 68. eius symbol. 69. a. lemma: VINCIT POTENTIA FATI, exponitur. *ibid.* b. eius nummi emblematici. *ibid.* a. b. *segg.* Annos undeviginti natus rei militaris tirocinii positus: dein duabus contra Turcas expeditionibus Herois insignia meruit, 71. a. Eius nummi unciales. *ibid.* b. *segg.* unus horum insignia Imperii continet, 72. a. duo aquilam *Tyrolensem*, laurea corona redimitam sistunt, 73. a. officinam monetariam Oeniponti constituit, opus miræ celeritatis. *ibid.* b. eius moneta, *ibid.* & 74. a. b. uxores duas duxit, PHILIPPINAM WELSERIAM, & ANNAM CATHARINAM *Gonzagam*, 68. harum nummi, 74. 75. proles ex prima uxore, 75. a. ex altera. *ibid.* b. anno 1695. summus Christiani exercitus Imperator designatus, Oeniponti obit, 68.
- FERDINANDUS, PHILIP. III. R. Hisp. fil. Cardinalis & Belgii Gubernator, eius vitæ breviarium I. 203. nummi, 205. a. *segg.* cum ISABELLA CLARA EUGENIA Belg. Gubern. in nummo signatus. *ib.* a. Victoriam, a Cæsareanis ad Nordlingam de Suecis reportatam, plurimum promovit, 206. a. aliasque victorias adeptus est. *ibid.* b. 213. a.
- FERDINANDUS CAROLUS, LEOPOLDI V. A. A. fil. II. 167. eius vitæ breviarium. *ibid.* nummi 168. a. b. unciales & monetæ, 169. b. ANNA MEDICEA, uxor eius, in flore ætatis sine mascula prole de vita decessit, 167.
- FERDINANDUS *Gonzaga* maritus ISABELLE *Capuane*, II. 49. b.
- Fidei defensor*: titulus MARIE *Anglicæ*, PHILIP. II. R. Hisp. uxori datus, I. 135. b.
- Fidei defensoris* titulo usus est PHILIP. II. R. Hisp. etiam post mortem uxoris, & unde sit ortus? I. 169. a. quo titulo etiam mactatur PHILIP. III. in nummis Neapolitanis, 199. a. qui Angliæ Regibus proprius erat. *ibid.* b. Vid. etiam in voce *defensor*.
- FISCHER (I. B.) sculptor monetalis. I. 240. a.
- Fissuræ in nummis a ruptura typi vel negligentia sculptorum proveniunt. II. 11. b.
- Flandrenses, ex Flandria acciti monetarii, Wiennensi civitate donati & privilegiis aucti sunt. I. p. 11. eorum iura & immunitates. p. 111. Haulgenoffen. *ibid.* & latine Confortes appellati sunt. p. XIV. nummos suos olim arbitrariis signis distinxerunt. p. 14.
- Flandrenses contra MAXIMILIANUM I. Imp. bellum civile excitarunt. 26. a.
- Flinderlen*, nomen a Flandrensis ductum, Austriaci minorem bracteolam significat. I. p. VIII.
- Florentini* monetarii an etiam in Austria sint adsciti? I. p. VI. *segg.* iconem S. IOANNIS BAPT. in signandis nummis ad ceteras gentes propagant. p. XI.
- Florenus* æquipollebat talento, seu libræ denarium, I. p. VII.
- Flores & laquei in nummis MARGARITÆ *Austr.* I. 57. a. 59. b. 60. a.
- Fluminense Collegium S. I. decimis & vectigalibus auctum, templique eius primus lapis positus. II. 228. a.
- F. M. monogramma nomin. FERD. III. Imp. & uxoris MARIE. II. 225. b.
- Formæ nummarie diversæ coniunctæ. II. 227. b.
- Fortitudinis bellicæ* symbola. II. 137. b.
- Fortuna* symbolum. II. 138. b. 147. a. qua ratione in nummis Principum Christianorum exponenda sit? *ib.* b.
- Fortuna sine alis, stabilitatis signum est. II. 9. b.
- Franciæ Regem* se scripsit PHILIP. II. R. Hisp. I. 138. a.
- FRANCISCI I. Aug. Imp. flagrans rei numismaticæ studium laudatur. I. §. XVIII.
- FRANCISCUS *de Medices* Mag. Dux Etrur. maritus IOANNÆ, FERD. I. Imp. fil. II. 43. a. eius nummi. *ibid.*
- Francorum & Helvetorum domitor* CAROLUS V. Imp. dictus. I. 73. b.
- Frenum, rationis symbolum. I. 193. b.
- FRIDERICUS *Bellicosus* Dux Aust. *Fasciæ Austriacæ* auctor. I. p. XII.
- FRIDERICUS *Pulcher*, Dux Aust. I. p. XL.
- FRIDERICUS *Placidus* Imp. Eius vitæ breviarium. I. 1. ELEONORAM *Lusitanam* uxorem duxit. *ibid.* Rom. Rex electus Romam profectus est. 2. b. ubi a S. P. NICOLAO V. coronatur. 6. b. & CXXII. equites creavit. 2. b. *Tertius* appellari voluit, quamvis *Quartus* 8. b. & *Quintus* audiat. *ibid.* Pro symbolo habuit litteras vocales A E I O U. 8. b. *segg.* 10. a. b. totius orbis imperium sibi postulabat. 45. a. MAXIMILIANUM I. in Regem. Rom. coronari fecit. 4. a. b. Ordinem aurei velleris a PHILIPPO *Pulchro* assumpsit. 7. b. Duces Austriæ titulo *Archiducum* honorari iussit, p. XLVI. *in not.* 2. Lincii occubuit. 5. a. b. eius sepultura. *ibid.* b. eius nummi exequiales. *ibid.* *segg.* nummus relictus. p. XXX. & XXXII. item cum iconem S. HENRICI. 9. a. & S. IOAN. BAPT. *ibid.* b. nummi reliqui. 2. a. 9. a. monetæ, 9. a. 13. b. torquem *societatis* cum stola candida gestat. 4. b. *segg.* comparat cum filio MAXIMIL. 4. a. 38. b. item cum eodem MAXIL. I. CAROLO V. & FERD. I. II. 24. b. cum RUDOLPHO II. Imp. 96. a.
- FRIDERICI II. Episc. Basiliensis moneta cum iconem B. V. MARIE. I. p. XLII.
- FRIDERICUS III. *Sapiens* Elect. Saxoniz, Vicarius Imperii & locum-tenens Generalis a MAXIMILIANO I. Imp. declaratus in nummo comparat. I. 28. a.
- FRIDERICUS AUGUSTUS Saxo, eius nummus in cuius consecratus percutitur. I. 25. b.
- FRIDERICUS *Palatinus* a rebellibus Bohemis Rex coronatur. II. 180. a. 183. b. A FERD. II. Imp. proelio in *Monte albo* prope Pragm. victus. 183. a. & ditione hereditaria ac dignitate Electorali exutus fuit. 187. b. 188. a.
- Frondes, striz & stellæ, in nummis ornatus gratia adpositæ. I. 12. b.
- Fulmen symbolum *fræmi Belliducis*. I. 190. a.

INDEX III.

Fundator quietis, Laus CAROLO v. datus, I. 79. a. similes formulas veteris suis heroibus tribuerunt. *ibid.* b.

G.

G. littera urbem *Gloggoviam* indicat, II. 202. b.
 Galli post obitum PHILIP. IV. R. Hisp. ius devolutionis Brabantinum in Belgio exercuerunt. I. 228. & 232. a. 235. a.
 GANSII Gynæceum notatur in MARIA & MAGDALENA filiabus FERD. I. Imp. II. 41. b.
 de GASTRIGLIO Comes, Prorex Neapolitanus sub PHILIP. IV. R. Hisp. I. 226. b.
 GAZÆ nummorum Austriacorum. *vid. Nummophylacium.*
 Genealogia Austriaca, stirpis Habsburgicæ, in tabulis *Heraanis* exposita censetur. I. §. xx. *seq.* eadem nummis expressa. §. xxv. & in numismate alchymistico p. xxvi. *segg.* ac in alia theca numismatica. p. xxx. *segg.*
 Genius a geneado dictus, Deus tutelaris, & præfex nativitat. I. 197. a. eos RUDOLPHUS IV. primus in sigillis adhibuit. p. xli.
 S. GEORGII icon. I. 61. b. 187. b.
 GEORGIUS *ab Austria*, MAXIMIL. I. nothus. eius vitæ brevium. I. 57. eius duo nummi unciales, 61. b. *seq.* factus Episc. Leodiensis Dux Bullonii & Comes Loffensis scribitur, *ibid.*
 Germani usum cudendæ monetæ sero assumpserunt. I. p. 1. sed Romana & Byzantina pecunia pui sunt. *ibid.*
 Germanicus: titulus hic CAROLO v. Imp. ob victos in Germania Protestantes datus. I. 88. a. 89. a. 90. b.
 Gheusii in Belgio orti, unde nomen traxerint? I. 146. a. eorum signum. 147. a.
 Gladii in scuto *Saxonico*, qua ratione sint locati? II. 36. a.
 Gladium & pileum consecratum a LEONE Summo Pontif. MAXIMIL. I. Imp. obtinuit. I. 46. a. item MAXIMIL. Dux Bav. similiter gladio consecrato a PAULO v. S. P. donatus est. II. 189. b.
 Gladius, *iurisdictionis* symbolum, Pontificalibus insignibus additus. I. p. xxvi.
 -- *regentium* insigne dextrum in nummis locum occupat: sed in nummis MAXIM. II. R. Rom. sinistrum tenet, II. 53. b.
 -- *tuenda* ditionis signum. II. 26. b.
 Globus *providentiæ* & *summæ potestatis* symbolum. I. 148. a.
 de GONZAGA *Ferdinand.* *vid. FERD. Gonzaga.*
 de GONZAGA *Guilielmus*, Mantuæ Dux, *vid. GUIELMUS Gonzaga.*
 Goritiæ nummi quando primo signati sint? I. p. VIII. eius Comitatus symbolum. p. li. & insignia. 50. b.
 Gothicæ litteræ quousque in usu fuerint. I. 53. a.
 Gothicæ & Romanæ litteræ in uno nummo. I. 70. a.
 Græcensis moneta imperante FRIDERICO *Placido* cussa. I. 10. a.
 GREGORIA MAXIMILIANA, CAROLI *Styrensis* fil. PHILIP. III. R. Hisp. desponsata, in flore ætatis obiit. II. 151. b.
 Grossi, nummorum species, unde nomen trahat. I. p. XLVII. omnes sunt *solidi*, sed non vice versa omnes *solidi* sunt grossi, *ib.* Pragenses xx. & XLVII. Tyrolenses. XLVII. *seq.* Carinthiæ. XXII. Inde orti *florini gulden - groschen*, unciales *imperiales*. p. XLVIII.
 -- SIGISMUNDI A. A. Com. Tyrol. p. li.

Grossius CAROLI v. pendens quinque drachmas. I. 102. b. *seq.*
Grossorum mediæ & recentioris ævi Collectores Eru-
 diti Lipsienses commendantur. I. §. ix. emen-
 dantur. II. 239. b. 241. b.
 GRUBER (Leop. S. I.) nummos Augg. CAROLI VI. & ELISABETHÆ CHRISTINÆ edidit. §. xii.
 Grus, avis, lapidem sustinens, curæ ac vigilantia symbolum. II. 113. b. 114. a. b. 121. a. 233. b. habetur etiam pro signo officinæ monetariæ in Austria, 233. b.
 Gryphi alati, telamonum vices obeuntes, in nummo MAXIMIL. I. Imp. I. 36. b.
 GUIELMUS Dux Julia Cliviæ & Montium, MARIE, FERDIN. I. Imp. fil. maritus, II. 35. eius nummus. 41. a.
 GUIELMUS *Gonzaga*, Mantuæ Dux, maritus E-
 LEONORÆ, FERDIN. I. Imp. fil. II. 39. eius nummi. 42. b. pater ANNÆ CATHARINÆ, uxoris secundæ FERDIN. Tyrol. 68.
 GUISIUS (Heur.) Dux. eius nummus. I. 225. b. *seq.* fata. 226. a. 227. a. an Adonidi sit comparatus. *ib.*
 GUNTAMI I. Com. nummus iconicus restitutus. I. p. XXIX. cognominis ordine secundus. *ib.* & XXXII.

H.

HANSZIVS (Marcus S. I.) cum laude citatur. I. p. xiv.
 Hausta potentiam & fortitudinem bellicam denotat. I. 148. b. II. 158. a. b.
 HANTHALERUS (*Chrysostomus*) eius specimen nummorum *Wiennensium* laudatur. I. §. xiv. citatur. p. III. VII. XIII. XVI. XVIII. XX. & XXIV. commendatur. II. 9. a. 14. a. corrigitur. I. p. LIV. notatur. p. IV. VI. XII. & 12. a. b. 33. b. 50. b. ac II. 5. a. eius nummus Austriacus, MATTHIÆ *Corvino* tributus, reicitur. I. p. XXXV. *seq.*
Hausgenossen dicti monetarii Flandrenses. I. p. III. latine *confortes* nominati. *ib.* p. IV.
 H. B. & H. R. *Hartbergam*, Styriæ urbem monetalem, denotant. I. 49. a.
 HELENA, FERD. I. Imp. fil. sacrum Ordinem ingressa. II. 38.
 Helotropium *coniugii* emblema. II. 230. b.
 Heller, obuli iussu Regum Bohemiæ cusi. II. 67. b.
 S. HENRICI Imp. icon in nummis FRIDER. *Placid.* I. 9. a.
 HENRICO II. R. Franc. comparatur CAROLUS v. Imp. I. 127. a.
 HENRICO VIII. Angliæ Regi MAXIMIL. Imp. in obsidione auxilia tulit. I. 31. b.
 HERRI (Carol. Gustav.) merita & laudes. I. §. XIII. eius tab. numismat. percententur. §. xv. harum vero scalptor notatur. §. xvi. Zodiaci signis nummos distinct. §. xvii. sed non semper accurate annorum ordinem secutus est. *ib.* eius tabulæ plenius expenduntur. §. XVIII. illarum series ac ordo. §. XIX. *segg.* tres edidit tabulas numismaticas genealogiæ domus Austr. §. xx. citatur. II. 126. a. notatur. I. 58. a. 74. b. 75. a. licentia in coniungendis diversis typis nummorum. 232. b.
 HERCULES a virtute & voluptate tentatus. I. 132. a. ATLANTEM onere sublevat. 136. a. cum ANTEO lucans. 164. a. eius columnæ coronatæ, in mari consistentes, symbolum sunt CAROLI v. Imp. 69. b. 71. b. 73. a. 79. a. 84. a. 106. b. fune colligatæ in nummo PHILIP. IV. R. Hispaniæ. 221. a. & HERCULES infans, serpentem com-

INDEX III.

- comprimens; pro eius symbolo adducitur. 208. b.
- HERMANI Marchionis Bad. nummus cum insignibus propriæ & Domus Austr. I. p. xx.
- HETOBERTUS Com. eius nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. & xxxii.
- HEUTERUS (Pont.) notatur. I. 69. a. b.
- H. F. figlæ cælatoris. II. 251. a. b.
- Hildesheimenses a CAROLO v. Imp. insignia imperii acceperunt. I. 128. a.
- Hispana vidua ad secunda vota non transit. I. 234. a.
- Hispaniarum regna, cur plurali numero efferantur? I. 166. b. eorum insignia, 54. a. b. monetæ. 100. b. 201. b.
- Hispaniæ Rex se utriusque orbis regentem scripsit. I. 159. b. Hisp. Reges a quo tempore titulum Catholicos fuisse perierunt. 248. a. eorum filii infantes, sed primo loco natus Princeps scribitur. II. 3. b. 4. a.
- Regis titulus PHILIP. IV. etiam in monetis Neapolitanis tribuitur. I. 223. a.
- HOFFMANNUS (Abraham) notatur in tribuendo nummo RUDOLPHO I. R. Rom. I. p. xxxvi.
- Homagium Archiducibus hereditibus, est annis adhuc minores fuerint, præstitum est. II. 168. a.
- Hostiæ sacræ tres Bruxellis adservatæ. I. 228. b.
- H. R. figlæ monetarii. II. 154. a.
- H. R. M. figlæ in nummo emblematico exponuntur. II. 169. a.
- HUEBERI (Philib.) locus de valore monetæ Austr. adducitur. I. p. vii.
- HUNFRIDI Com. nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. & xxxii.
- Hungariæ Regis titulum assumpsit MAXIMIL. I. Imp. I. 36. b.
- Reginæ coronatio. quo ritu peragatur. I. 116.
- insignia in nummo usuali Bohemico honoratorem locum occupant. II. 130. b. regnorum ac provinciarum, ad Hungariam attinentium, insignia in nummo MATHIÆ II. R. Hung. II. 116. a.
- Hungariæ & Bohemiæ Regum filii ac filiæ Regis titulo utuntur, et si regnis non fruuntur. & II. 7. a. 40. b.
- Hungarici nummi tessera. II. 27. a. in iis icon B. V. MARIÆ conservata, 28. a. 32. b.
- I.
- S. IACOBI icon. vid. Icon.
- Ordo Equestris, quando coeperit in Hispania? eiusque insignia. I. 238. a.
- IANI templum clausum quid denotet? I. 140. b. 141. a.
- S. IANUARIi icon. vid. icon.
- IASON e Colchide aureum arietis vellus obtinuit. I. 178. b.
- Iaurini etymon nominis. II. 89. b.
- I. B. FISCHER, monetarius. I. 240. a.
- I. C. E. monetarii figlæ. II. 241. b.
- Icon SS. Trinitatis in nummis CAROLI v. I. 92. & FERDINANDI I. Augg. II. 22. b. 78. a. b. 256. b.
- B. V. MARIÆ in nummo CAROLI ab Austria March. Burgov. II. 78. a. b.
- Patris æterni, in num. LEOPOLDI v. A. A. II. 157. a. 158. a.
- Salvatoris nostri benedictentis. II. 133. a. b. in throno sedentis. I. 92. b. spinis coronati. 93. a. cruci affixi. 94. a. & II. 14. b. 19. a. 221. a. seqq.
- TOM. II. P. II.
- B. V. MARIÆ in nummo Episcopi Basileensis. I. p. xlii. & 18. b. 26. b. item in thoraci supra pectus CAROLI v. 82. b. in nummo IOANNIS ab Austria. 228. a. in nummis Hungaricos assumpta & conservata. II. 28. a. Item in nummo FERD. II. 189. a. & FERD. III. Imp. 223. b.
- S. AMBROSII in nummis Mediolanensibus. I. 108. a.
- S. ANDRÆ in moneta FERD. II. Imp. II. 200. b.
- S. AUGUSTINI in num. Mediolanensi. 108. a.
- S. GEORGII in num. GEORGII ab Austria. I. 61. b. ALBERTI & ISABEL. Belg. Pp. 187. b. Militum castrensiū Patroni. II. 204. a. b.
- S. HENRICI Imp. in num. FRIDERICI Plac. I. 9. a.
- S. IACOBI Ap. in num. ELISABETHÆ Austr. Reg. Polon. II. 39. a.
- S. IANUARIi in num. Neapolitanis. I. 226. a.
- S. IOANNIS BAPT. I. p. vi. xl. & 2. 10. a.
- S. LADISLAI. I. p. xlii. & xliiii.
- S. LEODEGARII. II. 205. a. & 217. b.
- S. LEOPOLDI. I. p. viii. x. xxi. xxii. 65. b. & II. 166. a. 168. a. 170. a.
- S. MICHAELIS. I. 53. b. & II. 214. b. seq.
- S. PETRI Apost. I. p. x. 168. b. & II. 41. b.
- S. PHILIPPI Apost. in nummis PHILIPPI Austriaci. I. 53. a.
- S. QUINTINI M. I. 139. a.
- S. REINOLDI M. I. p. xxxvii.
- S. THEOBALDI. I. p. xli.
- S. WENCESLAI, in nummis Bohemiæ & Silesiæ. I. 132. b. Patroni civitatis Schwidnicensis. II. 202. b.
- S. ZENONIS. I. 64. b. 65. a.
- Icon FRIDERICI Plac. Viennæ ad D. STEPHANI. I. 5. b.
- Iconicum numisma MAXIMIL. I. Imp. I. 27. a.
- I. I. figlæ monetarii. II. 142. a.
- I. K. figlæ coronatæ, initiales nominum IOANNÆ & KAROLI v. I. 70. a.
- I. K. E. M. figlæ in nummo FERD. III. Imp. II. 235. a. exponuntur, ibid. b. nostra de iis opinio. ib. & 236. b.
- Illystis titulus a SIGISMUNDO A. A. assumptus. I. p. xlvii. & l.
- Immaculata Conceptio B. V. MARIÆ symbolo expressa. I. 228. a.
- Imperator Cæsar: an & quando MAXIM. I. Imp. hac formula usus sit? I. 28. b.
- Imperatoris dignitas soli in coelis comparatur. I. 85. b. 86. a. Imperium totius orbis expofcit. 45. a.
- ÆNÆ SYLVII locus adducitur in hanc rem, ibid.
- Imperialis Cameræ iudicium, quo tempore sit institutum. I. 25. a.
- Imperii summi symbolum. I. 234. b.
- Insignia. vid. Insignia Imperii.
- Infantis titulus filiis Regum Hispaniæ proprius. II. 3. b. 4. a.
- Ingoltadiensis stirps Bavarica. vid. Bavarica.
- INOIOSA Gubernator Mediolani, sub PHILIP. III. R. Hisp. I. 202. b.
- Inscriptiones in nummis, quando primo comparant? I. p. vi. Olim non nisi latine erant. p. xiv.
- Insignia Bohemiæ, Hungaricis honoratiorem locum cedunt etiam in nummo Bohemico. II. 130. b.
- Hispaniæ. I. 54. a.
- Imperii ELEONORÆ AUGUSTÆ, FRIDERICI Plac. Imp. uxori, in nummo & monumento sepulcrali tributa. I. 3. b.
- Insulanæ provinciæ. I. 212. b.

INDEX III.

- - - Ordinis *aurei velleris*, vid. *Aureum vellus*.
 - - - Ordinis *Teutonici* Magiltri, II. 142. b. 143. a.
Insulubria a CAROLO v. servata, I. 109. b.
Insulanæ provincie insignia, vid. *Insignia*.
Invisibilissimi titulus PHILIP. II. R. Hisp. datus, I. 139. b. 140. a.
Ioachimicus, nummi species, unde nomen trahat? I. p. XLVIII.
 IOACHIMUS, Professor Hallensis, laudatur, I. p. XXXVII.
 IOANNA, CAROLI v. fil. eius vitæ brevium, I. 113. nummi, 115. a.
 IOANNA, FERDINANDI *Catholici* fil. PHILIPPO I. Austriaco matrimonio iuncta, I. 52. a. cum marito in nummo occurrit, 54. a. duo eius nummi in statu viduitatis, 56. b. cum filio CAROLO v. in nummis, 69. a. 70. a. cum titulo *Regum*, *ibid.*, eius nomen ante & postpositum nomini filii, 69. b. dextrum locum occupat, 70. a. b. & sinistrum, 73. a.
 IOANNA, FERD. I. Imp. fil. eius vitæ brevium, II. 39. eius nummi, 43. a. *segg.* nummus item funebris, 44. a.
 S. IOANNES BAPT. vid. *icon*.
 IOANNES ab *Austria*, CAROLI v. Imp. fil. eius vitæ brevium, I. 114. nummi 123. b. *segg.* Turcas ad *Naupactum* navali proelio vicit, *ibid.*, *segg.* & Belgas insigni victoria oppressit, 125. b. annus eius natalis statuitur, 124. a. 125. a. Namurcum se in tutum recipere cogitur, II. 109. b.
 IOANNES ab *Austria*, PHILIP. IV. R. Hisp. fil. eius vitæ brevium, I. 227. nummi, 228. a. titulo *Prioris* Ordini S. IOANNIS præfuit, *ibid.* Gubernatoris Belgii titulum assumpsit an. 1656. *ib.* b. de Gallis victoriam reportavit, 229. a. cum patre in nummo comparat, 217. b. 218. a.
 IOANNES FRIDERICUS Dux Saxonie ad Mühlbergam a CAROLO v. Imp. & FERDINANDO fratre captus, I. 90. a.
 IOANNES CZERCLASIUS *Comes*, *Baro de Tylli*, FERD. II. Imp. Bellidux, II. 207. a. *segg.* Iosue Hebræo Duci comparatur, 208. a. eius laus, 207. b. *segg.*
 IOHAN. WILHELM. Elect. Palatin. nummus iconicus, II. 255. b. ANNE IOSEPHÆ Austriacæ nuptus, 256. a.
 IONAS Propheta e ventre ceti emergens, symbolum FERDIN. Tyrol. II. 68. *segg.*
 IOSEPHUS I. R. Hung. vices gessit CAROLI II. R. Hisp. in solemnibus sponsaliorum, Neoburgi peractorum, I. 241. a.
 ISABELLA, CAROLI v. uxor, EMANUELIS R. Lusit. fil. eius vitæ brevium, I. 68. nummi, 74. b. *segg.* & honorifici, 76. a. b. extollitur supra tres Charites, & titulo *Divæ* mactatur, *ibid.*
 ISABELLA CLARA, LEOPOLDI v. A. A. fil. CAROLO III. Mantuæ Duci nupta, II. 157.
 ISABELLA CLARA EUGENIA, PHILIP. II. R. Hisp. fil. ALBERTI A. A. uxor, eius vitæ brevium, I. 172. & 173. nummi, 179. *segg.* tituli, *ibid.* scribitur etiam ELISABETA & ELIZABETA, 180. a. cum marito Bruxellis PP. Soc. Iesu templum ædificari curavit, 183. b. alia in monachos & clericum beneficia, 185. b. Societatis sagittariorum Regina declaratur, 187. b. post mortem mariti veste religiosa Ord. S. FRANCISCI induta, 190. b. eius mors, 191. b. comparat cum FERDINANDO Cardinale PHILIP. IV. fratre Belg. Gubernatore, 205. a.
 ISABELLA, FERDIN. *Gonzagæ* uxor, II. 49. b.
 ISABELLA *Francica*, CAROLO, PHILIP. II. R. Hisp. filio, destinata, I. 174. b. uxor facta patris PHILIP. II. 175. a.
 ISABELLA *Valefia*, PHILIP. II. R. Hisp. tertia uxor, I. 131. nummi, 142. a. comparat cum marito, 165. a. b. 167. b.
 Itali primi fuerunt, qui nummos mæmionicos perculserunt, I. 3. a.
 Italie Principes ac Duces a Rom. Regibus & Imp. ius monetandi acceperunt, I. 63. a. b. 64. a.
 Iudæus, Pragensis aurarius, nummorum Austriacorum impostor, I. p. XXXIV. nummum ALBERTI II. Imp. cum iconē ELISABETHÆ ux. fabrefecit, p. XLIII. ac MAXIMIL. II. Imp. & MARIE ux. nummum supposuit, II. 63. b. stringitur, I. 3. b. 25. a. 56. b. 58. a. 70. b.
 IULIO CÆSARI comparatur CAROLUS v. I. 27. a.
 Iuno nuptiarum Præfex, I. 143. a.
 Ius cudendæ monetæ, quando Principibus Austriæ obtigerit? I. p. I. II. illo gavissus est PORRO Archiep. Trevir. seculo XI. p. I. Regale hoc Principibus Ecclesiasticis citius, quam Laicis concessum fuit, p. II. sub initium seculi XIII. in Austria receptum iam erat, *ibid.* provenientem ex hoc iure questum pecuniam RUDOLPHUS IV. D. A. in tributum commutavit, p. VII.
 - - - a MAXIMILIANO I. Imp. BENTIVOLÆ Bononiensi conceditur, I. 63. a. b.
 Ius devolutionis Brabantinum post mortem PHILIP. IV. R. Hisp. Galli in Belgio usurparunt, I. 228. & 232. a. 236. a.
 IUSTITIE typus in nummo RUDOLPHI II. Imp. II. 84. b.
 - - - simulacrum, 53. b.
Justitia & *Equitatis* symbolum, II. 107. a.
 - - - & *Pacis* symbolum, 122. b.
Iustitia virtus in CAROLO v. Imp. commendatur, I. 104. a.
 I. Z. figlæ officinæ monetariæ, II. 198. a. 200. a.

K.

- Kaufburensis civitatis Imp. nummus uncialis, I. 99. a.
 K. B. locus officinæ monetariæ in Hungaria, II. 28. a. 196. b. 234. b. 240. b.
 K. & C. litteræ promissuæ sumptæ, I. 70. b. 71. a. 73. b.
 KLOESLIUS (Melchior) Episcop. Wien, MATHIÆ Imp. Legatus, II. 134. a.
 KOEHLER (Ioan. David.) merita & laudes in studio numismatico, I. §. IX. tabulas HERÆI numismaticas laudat, §. XVII. iis corrigendis præfuit, §. XVIII. commendatur, II. 129. b. 162. a. commentatio eius de usu calicis, sub FERDIN. I. Imp. laicis concessa, non aridet, 35. b. *segg.* corrigitur, 129. a. emendatur, 164. b. memoratur, 153. b. 154. a. notatur, 77. b.

L.

- L. figla in nummis antiquis Austriacis *Laureacum*, civitatem monetalem designat, I. XIV. & XVII.
 S. LADISLAUS R. Hung. vid. *icon*.
 LADISLAUS *Posthumus* R. Hung. & Boh. eius nummi, I. p. XLIII. *segg.* in sinu matris adhuc vagiens ab Hungaris coronatus, *ibid.*
 Laicis Principibus ius cudendæ monetæ serius quam Ecclesiasticis obtigit, I. p. II.
 Lamine diversorum typorum nonnunquam coniunctæ, nummum ineptum efficiunt, I. 58. a. 76. a.
 LAMORMAINI (Guiliel. S. I.) de virtutibus FERD. II. Imp. singularem libellum conscripsit, II. 182. b. Lan-

INDEX III.

Landishutana stirps Bavarica. vid. B.
 Laquei & flores in nummis MARGARITÆ Austr. I. 57. a. 59. b. amatorii. 60. a. Ordinem Equestrem denotant. *ibid.*
 Laudationum & virtutum tituli nonnunquam Tyrannus & immeritis dati. I. 174. a.
 Laurea victoriæ emblemata. I. 210. b.
 Laureacum dictum *Emmum*, & *Anisum*. I. p. III. & XIV.
 LAZII (Wolff.) locus de moneta Wiennensi. I. p. v. a. FERD. I. Imp. præfectus nummophylaci Cæsarei constitutus est. §. XXIII.
 Leo Bohemicus corona & cauda bifurca distinguitur. I. p. XII.
 - - fortitudinis bellicæ symbolum. II. 137. b.
 S. LEOPOLDUS, Patronus Abbatiarum Murbacensis & Luderensis. II. 205. a. 217. b.
 Leodienfes Episcopi, *Duces Bullionii* se scribunt. I. 62. a.
 Leontini in Sicilia leonem pro symbolo habent. I. 245. b.
 Leopoldini ab icone S. LEOPOLDI nomen trahunt. I. p. XXII.
 S. LEOPOLDUS March. Austr. in nummis Carinthiacis. I. p. VIII. & XXII. in Austria, a Præpositis Neoburgi cufis. x. *segg.* & XXI. *segg.* in Styrensi sub CAROLO Gracensi. *ibid.* item. 65. b. & II. 166. a. 168. a. 170. a. b.
 LEOPOLDUS VII. *Gloriosus*, Dux Aust. Flandrenses monetarios Wiennæ cives instituit, eisque privilegia elargitur. I. p. II. *segg.* fasciam Austriacam in scuto ignoravit penitus. p. XII. eius nummus suppositivus. II. 85. a.
 LEOPOLDUS VIII. Dux Aust. Prædicatorum Ordini templum & coenobium construxit. II. 224. a. id ante annum 1237. factum. *ibid.* b.
 LEOPOLDUS III. *Probus*. eius nummus iconicus restitutus. I. p. XXX. & XXXII. cum icone S. THEOBALDI. p. XLI.
 LEOPOLDUS V. A. A. CAROLI Styren. fil. eius brevium vice. II. 156. *segg.* Primum statui Ecclesiastico dicatus, Episcopatus Pataviensem & Argentinensem tenuit. 160. a. Administavit quoque Abbatias Murbacensem & Luderensem. 161. a. 165. b. Collegium S. Iesu Pataviense fundavit. 158. a. sed abdicatis postea Romæ sacris, CLAUDIAM Medicæ uxorem duxit. 157. 163. a. & quinque liberorum pater factus. 157. quo tempore & a quo insigne aurei velleris acceperit? 159. a. ante annum 1658. eo decoratus non fuit. 193. b. comparat quoque cum cruce Ordinis S. STEPHANI 159. b. Comitatum Tyrolensem communi Archiducum nomine regendum suscepit. 156. 159. b. *segg.* inito cum fratribus pacto, duæ provinciarum partes ipsi obvennerunt 156. 161. b. tertiam Cæsaris nomine administravit. 156. 162. a. b. 163. a. 164. a. Coronam lauream meruit in expeditionibus bellicis. 163. b. *Sac. Cas. Matæfatis* & *anteriorum provinciarum plenarium Gubernatorem* se scripsit. 164. a. obiit 1631. d. 13. Sept. 164. a.
 LEOPOLDUS GUILIELMUS, FERD. II. Imp. fil. eius vitæ brevium. II. 210. designatus iam anno 1625. Episcopus Pataviensis, sedem an. 1631. capit. 212. a. electus an. 1637. die 16. Nov. Episcopus Olomucensis, in eius sedis possessionem an. 1639. d. 12. Ian. immisus est. *ibid.* b. & 213. a. nonnulli pro die electionis diem 21. Nov. statuunt. *ibid.* Sedem Uratislaviensem pariter obtinuit. 215. b. 216. a. Abbatias quoque Hirschfeldensem, Murbacensem & Luderensem admi-

nistravit. 217. b. & Ordinis Teutonici Magisterium adeptus est. 214. a. Bellica etiam munia obiit. I. 216. a. & II. 213. b. Belgium per decennium gubernavit. 215. a. obiit d. 20. Nov. 1662. 211. symbolum delegit: TIMORE DOMINI. 212. a. quod dein apto emblemate expressit. 213. a. Eius laudes. I. 207. & II. 212. a. 216. a. Angeli elogio mactatur. 212. a. *Primas Germaniæ*. 212. a. b. & *Regia Capella Bohemica Comes* scribitur. 216. a. b. titulum *Archiducis Austria*, titulo *Archiep. Magdeb.* postposuit, & ceterarum Ecclesiarum nomina omisit. *ibid.* Capucinis Ecclesiam & monasterium condidit. 215. b. Eius nummi iconici. 216. a. moneta. *ibid.* *segg.*
 LEOPOLDUS I. Imp. ei nummus alchymiticus. I. p. XXVI. *segg.* ac theca numismatica oblata est. p. XXXI. *segg.* Sponsalibus MARIE ANNE fil. Elect. Palat. & CAROLI II. R. Hisp. sponse præfens aderat Neoburgi. 241. Eo imperante necessum fuit, nummos Rudolphinos impressa tunicula ferire, ut probi ab adulterinis discernentur. II. 101. b.
 Lepus CERERIS animal. I. 115. b.
 L. G. siglæ hæc pro initialibus nominis LEOPOLDI GUILIELMI A. A. habentur. II. 169. a.
 Libertatis restituta titulus etiam Tyrannis tributus. I. 174. a.
 Libra denariorum, lidem quod talentum, valorem 240. nummorum minorum habens. I. p. VII. *Liga sancta*, nexus inter Imperatorem & Regem Hisp. aliosque. I. 210. b. *segg.*
 LILIENTHALIUS notatur. II. 144. a.
 Liliū monetarii symbolum. II. 96. b. 127. b.
 Liplenses *Grossorum* medii & recentioris ævi Eruditi collectores commendantur. I. §. IX.
 Litteræ Gothice quousque duraverint? I. §. 3. a. - - - Gothice & Romanæ in uno nummo. 70. a. - - - Monachales in nummis notantur. p. XXXIV.
 LOCHNERI (Hieronym.) laudes in studio numismatico. I. §. IX. emendatur. II. 81. a. Nummum, FERD. II. Imp. oblatum, duplicem *Joachimicum* appellat, qui mnemonicis potius, quam usualibus accendendus. 185. b.
 Longobardica corona. vid. corona.
 Van LOON Histoire Metallique de Pays-bas. I. §. XI. emendatur. II. 112. a. notatur. I. 122. a. 123. a. crucem, quam LEOPOLD. GUIL. pectore gerit, pro *Ordinis Teutonici* tessera perperam habet. II. 214. a. verba hæc: MARS E LARE, paucis mutatis, nomen *Friederici Marselaar* continere advertit. *ibid.* b.
 de LORENA (Henricus) Dux Reip. Neapolitanæ sub PHILIP. IV. R. Hisp. I. 225. b. eius nummus. *ib.*
 L. V. siglæ pro nomine LUDOVICI exponuntur. I. 33. b.
 LUCKII (Ioan. Jacob.) sylloge nummorum per censetur. I. §. IV. commendatur. II. 87. a. corrigitur. 35. 36. 49. a. b. 50. a. 59. a. b. 61. b. 64. a. b. 70. a. b. 90. b. emendatur. 85. a. expositio nummi FERD. I. refellitur. 16. b. *segg.* expositio de usu calicis reicitur. 36. b. *segg.* notatur. I. 36. a. 55. b. 78. b. 82. b. 83. a. 85. b. 96. b. 101. b. 117. b. 119. b. & II. 18. a. 112. a. 114. b. 137. b. 148. b.
 LUCRETIE comparatur CAROLUS V. Imp. I. 127. a. Luderensis Abbatie insignia. II. 77. b. eius administrator ANDREAS ab Austria electus. 78. a. postea LEOPOLDUS V. A. A. 161. a.
 LUDOVICUS II. R. Hung. maritus Mariæ, CAROLI V. fororis. I. 111. a. b. eidem omnia præter folium

INDEX III.

licum naturæ cursum obvenerunt. 112. a. apud
Mobas occubuit. *ibid.*
 LUDOVICUS XIII. R. Franc. maritus ANNE MARIE
 MAURITIE, PHILIP. III. R. Hisp. fil. I. 202.
 eius nummi. 203. a.
 LUDOVICUS XIV. R. Franc. I. 203. eius nummi.
 204. a. b. MARIAM THERESIAM, PHILIP. IV. R.
 Hisp. fil. uxorem duxit. 208. amborum nummi,
 nuptiales. 229. a. b. & missiles. 230. a. IASONT
 comparatur. 232. a. uxori post mortem mausole-
 um posuit. *ib. b.* & defuncto PHILIP. IV. ius de-
 volutionis Brabantinum præterdit. 236. a.
Luna bicornis Monarchiæ Turcicæ tessera. II. 56. b.
 - - - *decrefcens*, deficientis vitæ humanæ symbo-
 lum. II. 60. a.
 - - - *fulcata* cum stella, monetarii signum. II. 127.
 b. 131. b. 201. b.
 - - - in tabulis HERREI *matrimonium* adsignificat I.
 S. XVII.
 - - - *Reginæ* emblema est, & sol Regis. I. 215. a.
 LUTERIDI Com. nummus iconicus restitutus. I.
 p. XXIX. XXXII.
 LUTHARDI Com. nummus iconicus restitutus. *ibid.*
 LUTHARII Com. nummus iconicus restitutus. *ibid.*
 LUTHERI dogmate imbuta non fuit MARIA, CA-
 ROLI V. foror. I. 112. b. 113. a.

M.

M. sigla MAXIMILIANI I. Imp. I. 51. a. & cogno-
 minis. II. Reg. Rom. II. 53. a. duplicata vero
 eiusdem & MARIE uxoris suæ monogramma est.
 50. a. etiam Mediolanum denotat. I. 83. b.
 M. A. sigla pro nomine MARIE scriptæ. I. 33. b.
 MAGDALENA, FERDINANDI I. Imp. fil. sacrum Or-
 dinem ingressa, eius vitæ brevium. II. 38. S. Pe-
 tro singulari cultu dedita erat. 41. b. eius num-
 mi. *ibid. seq.*
 Magdeburgum, a TILLIO eversum, restauratur sub
 FERD. III. II. 246. b. nummus uncialis propte-
 rea. *ibid.*
 Magistri & Magisterii Ordinis Teutonici titulus. II.
 142. b. 144. b.
 Magnanimitas, MAXIMIL. I. Archiduci tribu-
 tus. I. 16. a. b. non vero ab ipso assumptus fuit.
 23. a.
 Magni titulus, CAROLO V. Imp. I. 93. b. & PHI-
 LIPPO IV. R. Hisp. 219. b. 220. a. ac FERD. III.
 Imp. datus. II. 243. b.
 MAHLER seu MALER (*Christianus*) II. 94. b. 95. b.
 96. b. 125. b. 133. b. 135. a.
 - - - (*Valentinus*) chalcographi Norimbergenses. 84.
 a. b. 89. b.
 Malum punicum in nummo MAXIMIL. I. Imp. I.
 29. a. quid denotet? *ibid.*
 Manu codiata coelos petens, beatæ animæ, e cor-
 pore egressæ, symbolum. II. 156. b.
 Manus clausa nummis impressa, an monetarii si-
 gnum? II. 127. b.
 - - - stellam efferens, monetarii itidem signum.
 201. b. 233. a.
 - - - expansa, tessera Antverpiæ. I. 155. b.
 Marchionis Moraviæ titulus, Ducis Silesiæ titulo
 præponitur. II. 183. a.
 Marchionum & Ducum Austriæ ex linea Babenber-
 gica nummi. I. p. IX. & XI.
 MARGARETA, CAROLI GRACENSIS A. A. fil. PHILIP.
 III. R. Hisp. uxori. II. 157. b. eius nummi. I.
 196. a. ANNAM MARIAM MAURITIAM peperit.
 197. b. & FERDINANDUM postea Belgii Præfectum.
 203.
 MARGARETA, MAXIMIL. II. Imp. fil. monasterium
 ingressa. II. 135. b.

MARGARITA Austriaca, CAROLI V. fil. eius vitæ
 brevium. I. 114. nummi. 118. a. *segg.* primo
 ALEXANDRO de Medicis, tum OCTAVIO Farnesio
 nupta. 118. b. Germaniæ Inferioris Gubernatrix
 constituta. 119. b. *seq.* ei Belgæ nummum fa-
 tyricum signarunt 119. b. alius eiusdem honoris
 datus. 123. a. comparat etiam in nummo cum
 PHILIP. II. fratre, Rege Hisp. 143. b.
 MARGARITA, MAXIMIL. I. Imp. fil. I. 15. eius
 vitæ brevium. 57. flores & laqueos in nummis
 adhibuit. *ibid.* eius nummi. *ibid.* a. b. & 58. a.
segg. symbolum. *ibid.* & 60. b. 61. a. epitaphium
 quod sibi ipsa scripsit. 58. b. *seq.* cum marito
 PHILIBERTO, Sabaudie Duce, comparat. 59. a.
 b. vidua facta velato capite, & supra pectus vel-
 lus aureum gestans. 60. b. ob pacis studium a Bel-
 gis laudata & nummo celebrata. 61. a.
 MARGARITA, PHILIP. IV. R. Hisp. fil. LEOPOLDI
 I. Imp. sponsa. I. 208. 221. b. cum lemmate:
imperat. ibid.
 S. MARIE DE VICTORIA, PAULUS V. PP. Romæ
 II. 190. a. & FERD. II. Imp. Pragæ in Monte
 albo templum edificavit. *ibid.* b.
 S. MARIE FERD. III. statum posuit, immacula-
 tam conceptionem referentem. II. 237. a. icone
 mulieris Apocal. XII. expressa. I. 228. a.
 - - - icon. I. p. XLII. & II. 28. a. 78. a. b. 102.
 a. 189. a. 223. b. in nummis Hung. antiquissima.
 240. b.
 MARIA ANNA, FERD. II. Imp. fil. MAXIMIL. Du-
 cis Bav. uxori. eius vitæ brevium. II. 211.
 nummi. 218. a. *seq.*
 MARIA ANNA vel MARIANNA, FERD. III. Imp. fil.
 PHILIP. IV. R. Hisp. uxori. I. 208. 214. b. eius
 nummi. 215. a. post mortem mariti facta tutrix
 CAROLI fil. & Gubernatrix Hisp. 222. a. 234. a.
 244. a.
 MARIA ANNA, GUILIELMI V. Ducis Bav. fil. FERD.
 II. Imp. uxori. II. 175. nummo donatur a Car-
 niole Ordinibus. 177. b. in mausoleo, a coniu-
 ge an. 1615. erecto, anno infrequenti condita
 fuit. 178. b.
 MARIA ANNA Neoburgica, CAROLI II. R. Hisp.
 uxori secunda. I. 223. nummi 240. b. *seq.*
 MARIA ANNA IOSEPHA, FERD. III. Imp. fil. eius
 brevium vitæ. II. 247. IOANNI WILHELMO Ele-
 ctori Palatino nupta. 255. b.
 MARIA BURGUNDICA, CAROLI Burgundiæ Ducis fil.
 MAXIMILIANI I. Archid. uxori. I. 13. nummi. 16. b.
segg. in eius ætatem inquirunt. 20. a. b. cum pi-
 leo turbinato. 24. a. & torque aurei velleris com-
 parat. 50. b. eius obitus. 24. b.
 MARIA, CAROLI V. Imp. fil. eius vitæ brevium.
 I. 113. nummi. 116. *seq.* MAXIMIL. II. Imp. u-
 xori. II. 45. b. Hungariæ. I. 116. a. ac Bohemiæ
 Regina coronatur. *ibid.* b. & II. 45. b. adhuc
 vivens *Diva* scribitur. 48. b. *seq.* 50. a. nummo
 honoratur. 55. a. & corona radiata fuit redimita.
 62. b. cum marito in nummis comparat. 48. b.
 50. a. b. 51. a. 55. a. 58. a. an in memoriam
 mortui mariti nummum exequialem cudi iusserit?
 61. b. fignitur quidem in nummo funebri cum
 marito. 62. b. alii eius nummi restituti, & sup-
 positii. 63. a. b. 64. a. & I. 175. b.
 MARIA, CAROLI V. foror. eius vitæ brevium. I.
 111. nummi *ibid. segg.* & 134. Regina Hunga-
 riæ & Bohemiæ. 112. a. b. 113. a. gratis asseri-
 tur, quod LUTHERI dogmate fuerit imbuta. 112.
 b. 113. a.
 MARIA CAROLI Styrensis uxori, ALBERTI V. Ducis
 Bav. fil. II. 146. 149. a. laudatur a numerosa
 fobole. *ibid.* eius nummus. *ibid.*

INDEX III.

MARIA CHRISTINA, vid. *Christierna*.
 MARIA ELEONORA, LEOPOLDI V. Tyrol. A. A. fil. infans decessit. II. 157.
 MARIA, FERD. I. Imp. fil. GUILLIELM Iuliz, Cliviz & montium Ducis uxor, eius vite breviarium. II. 38. nummus. 41. a. scribitur MARIA LEONORA. *ibid*.
 MARIA, FERDIN. III. uxor prima. PHILIP. III. R. Hisp. fil. II. 220. eidem filium FERDINANDUM FRANCISCUM genuit. 225. a. eius natalis assertus, ac solemniter celebratus. *ibid*. b.
 MARIA LEOPOLDINA, LEOPOLDI V. Tyrol. A. A. fil. eius vite breviarium. 157. nummus. 166. b. 167. a. FERDINANDI III. uxor secunda. 220. nummus nuptialis. 229. b. moritur. *ibid*. mortem stella prænuntiat. 235. b.
 MARIA LUDOVICA, CAROLI II. R. Hisp. uxor prima. I. 233. nummus nuptialis. 238. a. eius icon recurrit in nummis cum effigie mariti. 139. a. 140. a.
 MARIA MAGDALENA, CAROLI Styvens. fil. COSMI II. M. Ducis Etruriz uxor, eius vite breviarium. II. 152. nummi. 155. a. tutrix filiorum constituta. *ibid*. eius nummus exequialis. 156. b.
 MARIA, Regina Angliz, PHILIP. II. R. Hisp. uxor. I. 130. 132. b. seg. ei titulus: *Fidei defensatrix*, datus. 135. b. 138. a.
 MARIA THERESIA, PHILIP. IV. R. Hisp. fil. LUDOVICI XIV. R. Franc. uxor. I. 208. eius vite breviarium. 227. nummi nuptiales. 229. a. ob ingressum *Lotetiam* nummo honoratur. 231. a. maritum IASONI comparat. 232. a. a pietate & pudicitia commendatur. *ibid*. b. eius mausoleum. *ibid*. fititur in nummo cum lemmate *Pacificat*. 221. b.
 MARIAM, WILHELMI March. Badensis filiam, FERD. III. Imp. & S. Baptism. fonte levat. II. 241. b.
 MARSELAER (*Fridericus*) LEOPOLDO GUIL. Belgii tum Gubernat. nummos obtulit. II. 214. b. a. PHILIP. IV. R. Hisp. titulo & dignitate *Baronis de Parc* honoratur. *ibid*.
 MARTIS simulacrum. II. 139. b.
 MATHIAS CORVINUS R. Hung. eius nummus Austriacus apud CL. HANTHALERUM expenditur. I. p. xxxv. eiusque nummi veri censentur. p. xxxvi.
 MATHIAS ROM. Imp. eius breviarium vite. II. 107. Gubernator & Capitaneus Generalis Belgii factus. *ibid*. & 109. a. 110. a. 111. a. PERSEO liberatori comparatur. *ibid*. lemma Heroicum assumpsit: AMAT VICTORIA CURAM, quod constanter servavit. 109. b. 111. b. 112. b. 113. b. 114. b. 121. a. 127. a. 134. b. Belgii Ordinibus administrationis sue nuntium remisit. 113. a. in Germaniam redux, fratris RUDOLPHI II. Imp. indignationem expertus est. *ibid*. a. ab eodem tamen anno 1594. summum belli Pannonici imperium illi delatum. *ibid*. b. 114. a. sed illud MANSFELDIO, & postea MAXIMILIANO fratri tradere iussus est. 115. a. quod iterum an. 1601. recuperavit. 116. a. b. 117. a. *Novigradium*, & *Strigonium* Turcis eripuit. 113. b. 114. a. 116. a. *Vacciam* recepit. 114. a. FERDINANDO in obsequio *Canisiana* auxilia misit. 116. b. *Alban* muniri iussit. 117. a. inde an. 1608. ab Hungaris Rex electus & coronatus. 117. b. variis nummis honoratur. 118. a. etiam ab Ordinibus Austriac inferioris. 119. a. ac vivente etiamnum fratre RUDOLPHO II. Cæs. an. 1611. coronam quoque Bohemicam adeptus. *ibid*. b. qua occasione nummi populo sparsi fuerunt. 120. a. ANNAM, FERDIN. Tyrol. filiam, duxit uxorem. 121. b. Rex Rom. eligitur. 122. b. 123. a. TOM. II. P. II.

124. a. eius nummi iconici. 127. a. unciales & monetæ. 128. a. segg. nummus perperam incusus emendatur. 256. b. in nummo iconico fititur cum MAXIMIL. I. CAROLO V. & FERD. I. Augg. 24. a. 127. b. cum fratre MAXIMIL. III. 136. a.
Matrimonii symbolum, dextræ iunctæ. I. 180. b.
 MAYGER, monetarius. I. 229. a.
 Mausoleum FRIDERICI Placidi, a MAXIM. I. eius fil. ad D. STEPHAN. Wiennæ conditum. I. 5. b. - - a FERDIN. II. Græci erectum. 1615. II. 178. a. - - LUDOVICUS XIV. R. Franc. uxori suæ MARIE THERESIE posuit. I. 232. b.
 Maximi titulus MAXIMILIANO I. I. 64. a. & CAROLO V. Augg. datus. 126. b. seg.
 MAXIMILIANUS I. Imp. FRIDERICI Placidi Cæs. filius. eius vite breviarium. I. 13. nummi. 15. segg. Comitatus Tyrolensis adepti dignitatem nummo testatur. p. LIV. eius tituli in primis nummis. p. XLVI. titulo honoratur: *Magnanimi*. 16. a. 19. b. 21. b. ac Maximi. 64. a. alii eiusdem tituli exponuntur. 17. b. quando titulus *Archiducis* fit usque p. XLVI. & quo tempore titulos *Regis Rom.* & *Imperatoris* assumpserit? 27. a. 40. b. 43. a. ac veterem formulam: *Imperator Cæsar*, adhibuerit? 28. b. titulos quoque assumpsit: *Rom. Imp. semp. aug. plurimque Europa provinc. Rex & Princeps potentissimus*. 29. a. b. 41. a. segg. nec minus *Hungaria*, *Dalmatie*, *Croatia* *Rex*. *Archid. Austr. &c.* 36. b. & *Dominus terrarum occidentis orientisque* 34. b. seg. ac *pius felix augustus* audit. 35. b. 79. b. An *Christianissimus*, vel potius *Christianitatis Regem* se scripserit? 41. a. Ordinis aurei velleris supremus Magister constitutus. 7. b. 21. b. quali lemmate usus sit? 21. b. Iudicium Camera Imperialis instituit. 25. a. Torque societatis, cum *stola candida*, *cantharis floralibus* & *grypbe* usus est. 5. a. RUPERTUM *Palatinum* bello vicit. 28. b. a. Brugensibus captus. 26. a. & ab ERICO certo vite discrimini ereptus fuit. 29. a. HENRICO VIII. Angliz Regi in obsequio auxilia tulit. 31. b. equo vectus in nummo comparet, quando expeditio militaris instituenda erat. 30. a. eius armatura. 35. a. bella. 22. a. 27. b. 28. b. 29. a. 30. b. 34. a. 25. a. volutionem orbis terrarum pro symbolo belli adhibuit. 31. b. & pro lemmate familiari habuit: *HALT MAS IN ALEN DING*. 30. a. 34. a. item: *TENE MENSURAM ET RESPICE FINEM*. 25. a. 31. a. FRIDERICUM III. Sax. Ducem *Vicarium Imperii & Locumtenentem Generalem* constituit. 28. a. Matrimonia duo inuit, primum cum MARIA *Burgundica*. 16. b. alterum cum BLANCA MARIA. 26. b. ac eidem ANNA, ULADISLAI R. Hung. fil. pro uno ex suis nepotibus desponsata est. 32. b. Wiennæ insigne mausoleum patri erexit. 5. b. ac eo vivente aquila bicipiti usus non est. 47. b. CONSTANTINUM PALÆOLOG. cognatum nominavit. 44. b. gladium & pileum consecratos a Pontifice accepit. 46. a. Amstelodamensem civitatem corona Imperiali. 62. b. & IOANNEM BENTIVOLUM iure monetandi donavit. 63. a. ac IOANNEM BANNISS. muneribus auxit. 64. a. obiit 1519. d. 12. Ian. 37. b. 38. a. Panegyrici in eius honorem recitati. 45. a. Eius nummi historici. 15. a. segg. nuptiales. 16. b. segg. unciales, Regii & Imperatorii. 39. b. segg. monetæ. 47. a. segg. emortuales. 37. b. 38. a. restituti. p. xxx. xxxii. & 38. a. comparet in nummis cum FRIDERICO patre. 4. 38. b. 39. b. cum CAROLO Socero. 15. a. 16. a. cum PHILIPPO fil. 25. b. cum uxore prima. 19. a. 21. b. 23. b. seg.

INDEX III.

- & cum secunda. 26. *b.* item cum CAROLO v. & FERDIN. I. Imp. II. 22. *a.* & cum iisdem in nummo falso. 64. *a.* & in nummo iconico RUDOLPHI II. 96. *a.* ac MATHIE Augg. 127. *b.* iconem S. LEOPOLDI in nummis expressit. I. 65. *b.* 66. *a.* eius nummus cavus *ibid.* nummus Veronensis. 64. *b.* 65. *a.*
- MAXIMILIANUS II. Imp. eius vite brevium. II. 44. nummi. 46. *a.* segg. in re militari bello Gallico, & postea Germanico tirocinium fecit. *ib.* *b.* tres annos Hispaniae regna pro Rege administravit. 45. 47. *a.* Regis Bohemiae titulo affectus ante susceptam coronam *ib.* *b.* illam adeptus est. 48. *a.* eius virtutes & laudes. 51. *a.* sub specie VULCANI a PALLADE corona redimitur. *ib.* *b.* elligitur & coronatur Rex Rom. 52. *a.* symbolum assumpsit: DOMINUS PROVIDEBIT. 53. *a.* coronatur Hungariae Rex. *ib.* *b.* post mortem patris Imperator factus. 55. *a.* & a Polonis Rex electus ac nummo honoratus fuit. 58. *b.* Comitibus interfuit Augustae Vind. *ib.* *a.* Ratisbonae. 59. *b.* quibus durantibus obiit. *ibid.* nummi eius exequiales. *ib.* *b.* 60. *a.* in his Optimi Principis titulo mactatur. 61. *b.* dies & hora nativitatis eruitur. *ibid.* eius funus inequenti anno Pragae conditum. 62. *a.* Divi titulus eidem tributus. 48. *b.* nummi iconici & restituti. 64. *b.* unciales & monetae. 65. *b.* segg. sistitur in nummo cum patre. 48. *a.* mox cum MARIA uxore. *ib.* *b.* 50. *a.* 51. *a.* 55. *a.* 58. *a.* cum CAROLO v. & FERD. I. 24. *b.* 64. *a.* ac in nummo RUDOLPHI II. Imp. comparat. 96. *a.*
- MAXIMILIANUS III. A. A. MAXIMIL. II. Imp. fil. eius vite brevium. 136. nummi. *ibid.* & segg. eius effigies iuncta cum icona MATHIE fratris. *ib.* *a.* eius symbolum aliquod. 137. *a.* 138. *a.* Ord. Teutonici Magister creatus. *ibid.* *a.* attamen in nummo cum torque aurei velleris comparat. 145. *a.* Annis 1594. 95. & 97. contra Turcas iuit. 139. *b.* obiit Viennae 1618. d. 2. Nov. 136. nummi eius unciales. 140. *a.* segg. etiam ponderis non vulgaris in Tyrol. 142. *a.* & Allatia cusi. 144. *a.* & egregiae magnitudinis aureus omnino suspiciendus. 142. *b.*
- MAXIMILIANUS ERNESTUS, CAROLI Stry. fil. II. 151. *b.*
- MAXIMILIANUS DUX Bav. exauctorato FRIDERICO Palatino an. 1622. Electoralem dignitatem obtinuit. II. 183. *a.* 191. *a.* iusiurandum Electorale praestitit. 188. *b.* a PAULO v. P. P. gladium consecratum accepit. 189. *b.* Elector Palatinus audit, qui in iura FRIDER. Palat. immisus erat. 192. *a.*
- MAXIMILIANUS EMANUEL Elector Bav. a CAROLO II. R. Hisp. Praefectus Belgis datur. I. 243. *b.* eius laudes & nummus. *ibid.* Bruxellis academiam scientiarum restaurat. *ib.* *a.*
- MAZARINUS Card. criminis Maiestatis reus factus. I. 216. *a.* eius simulationes. 219. *a.* eius opera pax conclusa. *ib.* *b.*
- M. B. nomen sculptoris MAYBUSCH. I. 242. *a.* de MEDICES (Franciscus) vid. Franciscus.
- Mediolanenses INOIOSAM Gubernatorem nummo donant. I. 202. *b.*
- Mediolanensis Ducatus, quo tempore PHILIPPO II. R. Hisp. obvenerit. I. 165. *a.* monetae sub CAROLO v. Imp. 108. *a.* segg. sub PHILIPPO II. 170. *a.* & PHILIPPO III. 201. *b.*
- Mediolanum per siglas M.L.M. expressum. I. 109. *b.* MEDRANUS magister academiae scientiarum Bruxellis. I. 243. *a.*
- MEDUSAE capite PERSEUS ANDROMEDAM liberat. II. 111. *b.*
- MEGISERUS (Hieronymus) notatur. I. 47. *a.*
- MEINRADUS Comes Tyrolis, eius nummus. I. p. ix.
- Melitenis Ord. S. IOANNIS Prior, IOANNES ab Austria. I. 228. *a.*
- a MELLE (Jacob.) Libeccii. sylloge nummorum uncialium commendatur. I. §. v. II. 172. *b.* corrigitur. 131. *a.* notatur. I. 24. *a.* II. 157. *a.* a sententia in explicatione nummi MAXIMIL. I. Imp. receditur. I. 44. *a.*
- de MERANO, titulus veterum Comitum Tyrol. I. p. ix.
- MERCURIUS caduceus pacis symbolum. I. 143. *a.*
- MERCURIUS, IOVIS internuntius, itineris suscepti symbolum. II. 47. *b.*
- MEROVEUS R. Franc. eius nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. & xxxii.
- MAYBUSCH sculptor monetalis, siglis M. B. indicatur. I. 242. *a.*
- S. MICHAELIS Archang. icon. I. 53. *b.* & II. 214. *b.* segg.
- MICHAEL R. Polon. ELEONORAM MARIAM Austr. matrimonio sibi iungit. II. 252. *b.* nummi nuptiales. *ibid.* segg. brevis vite series. 253. *a.*
- MINERVE nomen, simulacrum & donum. II. 50. *b.* alio habitu sistitur. 51. *a.* 93. *a.*
- M. L. M. sigla Mediolanum denotant. I. 109. *b.*
- Mnemonicum nummi primo in Italia percussit. I. 3. qua ratione ab usualibus differant. 23. *a.* 42. *b.* 43. *a.* quandoque usuales facti. p. XLIX. segg. 43. *b.* II. 35. *a.* 65. *b.*
- Moderationis symbolum delphinus ancorae implicatus. I. 184. *a.*
- Monacensis stirps Bavarica. vid. lit. B.
- Monachales litterae. I. p. XLIX.
- Monasterium S. FRANCISCI de Observantia in Clagenfurt FERD. II. adhuc Archid. erexit. II. 205. *b.*
- Monasterium, Welfphaliae civitas in nummis. II. 243. *a.* segg.
- Moneta, qualis olim apud veteres Germanos erat. I. p. 1. quando ius eam cudendi Austriae Principibus obtigerit. *ibid.* & segg. id sub initium seculi XIII. Viennae in usu iam erat. p. II. eius typi & forma. III. signis arbitrariis olim in Austria fuit distincta. IV. qualis rei monetalis status seculo XIV. erat. VI. divisa fuit in quinque species. VII. eius valor crevit & diminutus est. *ibid.* eiusdem conditio seculo XV. *ibid.* Alba & Nigra dicta est a coloribus argenti & auri. *ib.* Nigra ortum duxit medio seculo XV. p. VIII. & XVI. De monetis Austriae, supra & infra Anafum, nec non in Styria, Carinthia & Tyroli percussis. VII. & IX. Monetae Principum Austriae ex linea Babenbergens. *ibid.* in his nomina urbium ac officinarum monetarium siglis expressa. XIII. segg. commercium nummorum cum iis institutum. XV. Moneta Laureacensis, Wiennensis & Neofadiensis. XVII. segg. nec non in Ducatu supra Anafum signata. XIX. Carinthiaca sub ALBERTO VI. p. XLIV. & LI. Tyrolensis sub SIGISMUNDO Archid. XLVII. Florentina. XL. Tamenensis. XLI. Basilienensis. XLII. Moneta FRIDERICI Placidi. 9. *a.* Nigra. 11. *a.* Alba. 12. *b.* MAXIMIL. I. Imp. 47. *a.* segg. Imperante LEOPOLDO I. Caes. a falsariis supposita. II. 101. *b.*
- Monetae Hispanicae, in Mexico signatae, rudis sunt fabricae. I. 100. *a.*
- Mediolanenses sub CAROLO v. Imp. signatae. I. 108. *a.* segg.
- Neapolitanae. I. 103. *b.*
- Monetae species Ducatus. I. 188. *b.*
- Monetalis officina, Oeniponti instituta, ob celeritatem operis commendatur. II. 73. *b.*
- Mon-

INDEX III.

Monetalium officinarum sigla. I. p. XIII.

Monetandi ius. vid. lit. I.

Monetarii ex Flandria circa annum 1228. Wiennam adfeci. I. p. II. quamquam ibidem alii monetarii iam erant, *Hausgenossen*, latine *Consortes*, dicti. III. IV. arbitrariis signis nummos suos olim distinxerunt. *ibid.* eorum nomina, qui rem monetariam Wiennæ curarunt. VI. an etiam monetarii Florentini in Austriam inducti? VI. *seq.* commercium cum nummis exercuerunt. XV.

— sepe antiquum typum cum novo coniunxerunt. I. 151. a.

— FISCHER (I. B.) I. 240. a. MAHLER (Christian.) II. 94. b. 95. b. 96. a. 125. b. 133. b. 135. a. & (Valentinus) 84. a. 89. b. MAUGER. I. 229. a. MEYBUSCH. 242. a. MONTFORT. 214. a. PERMAN (Joan.) p. XXXI. PETER. II. 115. a. ROTHIER (Philip.) 237. a. 238. b. 239. a. 241. a. WATERLOO Ant. 215. a. 228. b. 236. b. WERMUTH p. XXXV. YMEON 123. b.

Monetariorum & Officinarum sigla variae, nummis impressæ II. 127. b. c. O. 142. a. 143. a. & N G P. 238. a. H. R. & R. 154. a. H. S. 239. a. M S. 116. a. 118. a. p. I. I. p. XIII.

— signa: avis orbe circumdatus. II. 229. b. cantherius. 195. a. caput birinum marginatum. 97. b. clavi decussati. 102. a. 218. a. Grus avis. 233. b. lilium. 96. b. luna bicornis, imposita stella. 97. a. manus clausa, stellam effrens. 201. a. 233. a. palma arbor. 132. a. rosa circulo inclusa. 202. b. stella cum luna falcata. 127. b. lunæ bicorni imposita. 97. a. tres stelle. 97. a. trigonum, orbiculo impositum. 233. b. unci decussati. 172. b.

Monogramma Christi. *crux.* I. 106. b.

Monstri simulacrum. II. 85. b.

MONTFORT monetarius. I. 214. a.

M. S. sigla calatoris in nummo MATHIÆ Archid. II. 116. a. 118. a.

MOSSMILLER. vid. Andreas.

Motus orbis terrarum, belli symbolum, in nummo MAX. I. Imp. I. 31. a.

MULEASSES a CAROLO V. Imp. in regnum restitutus. I. 82. b.

MURATORI (Lud. Anton.) Antiq. Ital. mediæ ævi commendantur. I. §. XI.

Murbacensis & Luderensis Abbatiarum Administrator, ANDREAS ab Austria. II. 78. a. LEOPOLDUS V. Archid. 161. a. insignia. 77. b. 161. a.

Museum nummariam. vid. *Nummophylacium* & *Nummotheca*

Myrtea corona & sponfi & defuncti fuerunt honorati. II. 60. b. 62. a.

Myrtacem an CAROLUS II. R. Hisp. gesserit? I. 244. a.

N.

N. in nummis Austriacis *Neostadium*, locum officinæ monetalis, denotat. I. p. XIV. XIX.

Nativitatis genius in nummo expressus. I. 197. a.

N. B. *Nagi Bania*, locus officinæ monetalis in Hungaria. II. 98. a. 132. b. 198. a.

Neapolitanæ monetæ. I. 103. b. *seqq.* 168. a. 198. b. *seqq.* 223. a. *seq.* cum icone S. PETRI. 168. b. cum titulo *Regis Hispaniæ*, non *Arragoniæ*. 223. a.

Neapolitanum regnum, quo tempore PHILIPP. II. Rex Hisp. obtinuerit? I. 165. a.

Neoburgenum Præpositorum nummi cum icone S. LEOPOLDI. I. p. XXII.

Neostadienses nummi. I. p. XVIII.

Neostadii Austriæ iam seculo XIII. officina monetalis erat. I. p. III. XIV.

NEPTUNI simulacrum & nummus. II. 50. b.

Nigra moneta a colore æris sic dicta. I. p. VII. etiam imperante FRIDERICO PLACIDO cusa. IX. a. b.

NICOLAUS V. PP. FRIDERICUM PLACID. Imp. matrimonio coniunxit, & Romæ coronavit. I. 1. & 7. a.

Nominandi & dandi casus in epigraphæ discernendi. II. 155. a.

Nordlingense proelium. II. 225. b.

Nordlingenses sub CAROLO V. Imp. ius cudendæ monetæ exercuerunt. I. 101. b. 102. a. eorum moneta sub FRIDERICO PLACIDO Cæl. 9. b.

Norimbergensis civitatis schema. II. 243. b. ibidem conventus pro executione pacis Westphaliæ habitus. 244. a. puerorum ob eandem lætitiæ contestatio. 246. a.

Notkkippe, nummi necessitatis causa cusi. I. 154. a. 213. b. an huius generis durante oblatione Wiennensi 1529. sint signati? II. 34. b. in oblatione Brisacensi. 209. b. *seq.*

Novi orbis occidui Rex. titulus PHILIPPI II. R. Hisp. I. 158. b.

Numeri Arabici a quo tempore in usum sint recepti? I. p. XVII.

Numisma ex lapide sculptum. II. 232. b.

Nummarii typi sæpe secundis & tertiis curis resecti, servata æra. I. p. LIII. vid. etiam lit. T. voc. *Typi*.

Nummi Romani varia sortiti sunt nomina, quibus olim usi sunt Germani. I. p. I.

— Austriaci arbitrariis signis initio distincti, ac rudes & unilaterales erant. p. IV. *seq.* seculo tamen quarto decimo aliam formam induerunt. p. VI. utraque parte signati & epigraphæ ornati fuerunt. p. VII.

— Principum ex linea *Babenbergensi*. I. p. IX. primitus a Flandrensis percussis. p. XI. variis siglis notati. p. XIII.

— Laurecentes. I. p. XVII. Neostadienses. p. XVIII. & Wiennenses. *ibid.* ac in Austria supra Anasum cusi. p. XIX.

— HERMANI *Badensis* cum insignibus Austriæ. I. p. XX.

— cum icone S. LEOPOLDI. I. p. XXI. *seqq.* & B. Agnetis, eiusdem uxoris. p. XXV.

Nummi Austriaci, a quo tempore eorum series continua sit repetenda. I. p. XXXIII. falli RUDOLPHO I. R. Rom. tributis censentur, & notantur. *ibid.* & *seq.* iconici eiusdem ævo recentiori dati. p. XXXIV. genuini. p. XXXVI. ALBERTI I. p. XXXVII. & FRIDERICI *Pulchri* Imp. nummi. p. XXXIX.

ALBERTI II. *Sapientis* Duc. Austr. *ibid.* RUDOLPHI IV. Duc. Austr. p. XL. LEOPOLDI III. *Probi*. p. XLI. ERNESTI *Ferrei*. *ibid.* ALBERTI V. (Imp. II.) p. XLII. LADISLAI *Posthumus* p. XLIII.

ALBERTI VI. A. A. p. XLIV. SIGISMUNDI A. A. p. XLV. Posteriorum Archid. nummi a FRIDERICO PLACIDO ordine chronologico sequuntur per decursum operis. 2. *seqq.*

Nummi adulterati & supposititi, MAXIMILIANO I. tributis. I. 24. a. b. falsitas detecta. *ibid.* falsi item FERD. I. Archid. tributis. II. 25. b. 26. a. falsus etiam eiusdem uncialis cum tessera *Tyrolensi*. 30. b.

Nummi Castrenses. I. 154. b. Philippini. 155. a. Antwerpenses. *ibid.* b.

— exequiales, FRIDERICI PLACIDI. I. 5. a. MAXIMIL. I. 37. b. CAROLI V. 140. a. ALBERTI A. A. 191. a. ANNÆ MARIE MAURITIÆ, LUDOV. XIII. ux. 204. b. MARIE THERESIÆ, ux. LUDOV. XIV. RR. G. 232. b.

Q q 2

FERD.

INDEX III.

- FERD. I. H. 19. *b.* & ANNE uxoris eius. 15. *b.*
 MAXIMIL. II. Imp. 59. *b.* 60. *a.* ERNESTI
 Archid. eius fil. 107. *a.* FERD. IV. R. Rom.
 235. *a.*
- Nummi iconici partes quandoque commutatae, ve-
 teresque adversae vel averſae novis, & vice versa
 coniunctae sunt. I. 184. *a.* 188. *a.* in nummis
 FERD. I. averſa tribus subinde vicibus applicata
 fuit. II. 20. *a.* & adversa altera parte non raro de-
 ſinita reperitur, *ibid.* iconici pars altera a tribus
 subinde Imp. uſitata. 24. *a.* & iconicus MA-
 THIAE utraque parte eodem typo ſignatus. 127. *b.*
 etiam ex duabus laminis typorum iuncti & con-
 ſtati fuerunt. I. 58. *a.* 59. *a.* 76. *a.* 175. *b.* & II.
 96. *b.* item ex duabus laminis argenteis, quae oc-
 cludi poſſunt. I. 95. *b.* eiusdem pars altera oc-
 currit. II. 21. *a.*
- - - miſſiles maioris ponderis, eſſi miſſilium for-
 ma ſignati, iſparſi tamen haud ſunt. 250. *a.* ſub
 FERD. IV. R. Rom. ultra binos ducatos nullus
 appendebat, *ibid.*
- - - mnemonici primo in Italia percuſſi. I. 3. *a.*
 nonnunquam uſuales facti, p. XLIX. & II. 35. *a.*
 qualiter ab uncialibus & reſtitutis differant? I.
 22. *a.* 42. *b.* ſeq. forma tamen ovalis commu-
 ni uſui deſtinati haud ſunt. 23. *b.*
- - - neceſſitatis cauſa percuſſi. vid. *Nothklippe.*
- - - unciales a SIGISMUNDO Com. Tyrol. primo
 ſignari iuſſi. I. p. XLVIII. & quidem ante an-
 num 1484. p. XLIX. qua in re a mnemonis dif-
 ferant? 23. *a.* 42. *b.* æra in iis quandoque an-
 teverti ſolebat. II. 101. *a.* 130. *a.* 195. *a.* 234.
b. 237. *b.* ſub. FERD. III. in Bohemia cuſi, no-
 bis non ſuppetunt. 234. *a.*
- Nummis, auctoritate publica cuſis, fides adhibenda
 eſt. II. 212. *b.* ſeq. nonnunquam hac vel illa oc-
 caſione cuſis, aliquid adiectum fuit, quo alte-
 rius rei memoria celebraretur. I. 22. *a.* ex iis
 etiam epocha emendatur. II. 33. *a.* 110. *b.*
 210. *a.* 212. *b.*
- - - reſtitutis quinam ſint accenſendi. I. 7. *b.*
 Nummorum ſpecies Germanica & latina lingua ſtri-
 ctim expreſſa. I. §. XXXIII.
- - - in Bohemia cuſorum ſignum. II. 144. *b.*
 Nummophylacium Aulæ Vindob. deſcribitur. I. §.
 XXXIII. eius conditor & Præſecti. *ibid.* ſuum propri-
 um habuit in itinere CAROLUS VI. adhuc Princeps.
 §. XXIV. BUOLIANUM. §. XXVI.
- Nummuli informes ac bracteati, ſub SIGISMUNDO
 Archid. in Tyroli cuſi, in groſſos & ſolidos mu-
 tati. I. p. XLVII.
- Nummus Alchymiſticus, ſeriem Genealogicam Prin-
 cipum Auſtr. ex Domo Habsburgica oriundo-
 rum, continens. I. p. XXVI. ſeq.
- - - cavus MAXIMIL. I. Archid. I. 66. *b.* excava-
 tus ut typus ſigilli. 163. *b.* alius, cuius area in
 formam ſcutellæ cava. 166. *b.*
- - - Conſtantienſis, a Cl. KOEHLERO omiſſus, addu-
 citur. II. 204. *b.*
- - - emblematicus ad res geſtas non ſolet aſſumi.
 II. 70. *b.*
- - - ſictilis, igne coctus. I. 95. *b.*
- - - in quo tres diverſæ æræ ſunt expreſſæ. I. 168.
a. item æra duplex. II. 15. *b.* 183. *a.* 190. *b.*
 eadem duplicis eſt differentiæ. 122. *b.* exponitur.
 139. *a.*
- - - primo fuſus, dein ſcalpro expolitus, & de-
 mum inciſa ſcriptura abſolutus. I. 35. *b.*
- Nummus Satyricus. vid. lit. S.

O.

- Obulus*, ſpecies monetæ minutæ, in Auſtria uſitata, I.
 p. VII.
- - - vulgo *Heller*, etiam iuſſu Regum Bohemæ cuſ.
 II. 67. *b.*
- Occaſio* in quo a fortuna differat? II. 147. *a.*
- Occidentis orientisque Dominus terrarum* ſcribitur
 MAXIMIL. I. Imp. I. 43. *b.* ſeq. cauſa exponitur.
 44. *a.* ſeq.
- OCTAVIUS (*Farnesius*) maritus MARGARITÆ ab Au-
 ſtria, COROLI V. Imp. fil. I. 118. eius nummi, *ib.*
 & ſeq.
- Oculus apertus, Divinæ providentiæ ſymbolum. II.
 214. *b.*
- Officinarum monetariorum ſigla & ſigna. I. p. XIII.
 vid. etiam lit. M. ſub voce *monetariorum* & *of-
 ficinar. ſigla* &c.
- Olivæ ramus, pacis ſymbolum. I. 239. *a.*
- Olomucenſes Epiſcopi titulo *Regiæ capellæ Bohemi-
 cæ Comitibus* maſtantur. II. 216. *b.*
- Optimi Principis* elogium in nummis. I. 134. *a.* II.
 60. *a.*
- Orationis* ſymbolum acera fumans. II. 37. *a.*
- Orci & paradifi ſymbola*. II. 127. *a.*
- Ordo aurei velleris. vid. *aureum vellus*.
- Ordo Equeſtris ab Annuntiatione B. M. V. quale
 ſignum habeat? I. 60. *a.*
- - - S. IACOBI quando coeperit in Hiſpania, eius-
 que inſignia. I. 238. *a.*
- - - S. STEPHANI, a Cosmo I. Mediceo inſtitu-
 tus. II. 43. *b.* inſignia. 155. *a.*
- - - Teutonicus Magiſtri titulus & fata. II. 142.
b. inſignia. *ib.* & 143. *a.*
- OSSUNÆ Ducis, Regni Neapolit. Præſecti laudes I.
 200. *b.*
- Oſtenda munimentis inſtructa. I. 237. *a.*
- OTBERTI Com. Habſ. nummus iconicus reſtitutus.
 I. p. XXIX. & XXXII.
- OTHONIS Com. Habſ. nummus iconicus reſtitutus.
 I. p. XXX. & XXXII.
- OTTO Dux Bavarie an. 1253. novam monetam
 fieri iuſſit. I. II.
- OTTOCARUS R. Boh. an nummos cum inſignibus
Auſtriacis unquam cuſi iuſſerit? I. XX.
- O. W. ſigla in nummo Wienneniſi. I. p. XVIII.

P.

- P. pro B. in nummo FERD. I. Imp. II. 26. *a.*
- Pacis* ſymbolum. I. 35. *b.* 36. *a.* 85. *a.* 105. *a.* 143.
a. 144. *b.* 145. *b.* 201. *a.* 215. *a.* 226. *a.* & II.
 53. *b.* 84. *b.* 93. *a.*
- Pacis & abundantie* ſymbolum. I. 201. *a.*
- - & concordia ſymbolum. I. 116. *b.* 117. *a.*
- - & fecunditatis ſymbolum. I. 293. *a.*
- - & iuſtitia ſymbolum. II. 122. *b.*
- - & Religionis ſymbolum. I. 197. *b.*
- PALATII (*Joannis*) Aquila Auſtriaca notatur. I. §.
 VI.
- PALLADIS gradientis figura. I. 151. *b.* eius ſimula-
 crum. II. 137. *b.*
- Palma arbor in nummo uſuali MATHIAE Imp. Offi-
 cinæ aut monetarii ſignum. II. 132. *a.*
- PANAGIA (*Ioan. Bapt.*) Calaber, imperante CARO-
 LO VI. Aug. ultimus nummophylaci Cæſarei Præ-
 ſectus fuit. I. §. XXXIII. & HERÆI tabulas adno-
 tavit. §. XV.
- Panegyrici in honorem MAXIMIL. I. Imp. recitati.
 I. 45. *a.*
- Panthera, *Styriæ* ſymbolum, in nummis Auſtri-
 acis. I. p. V. VI. eius forma ac figura in vetuſtis
 nummulis. XII. ſeq.

INDEX III.

Paradisi & orci symbola. II. 127. a.
 Parazonium Imperantium insigne. II. 116. a. 117. b.
 Pater Patrie titulus, etiam Tyrannis datus. I. 174. a.
 Patris aeterni icon. II. 157. a. 158. a.
 Pavo, IUNONIS ales. I. 143. a. in nummis symbolum consecrationis est. 191. b. eius cauda rotata, oculorum loco, insignia regnorum & provinciarum Domui Austriacae parentium exhibet. 54. a.
 PAULUS V. PP. Romae templum construxit sub titulo MARIE DE VICTORIA. II. 190. a. MAXIMILIANO Duc. Bav. gladium consecratum misit. 189. b.
 Pax ad Noviodunum sub MAXIMILIANO I. Imp. an. 1516. die 13. Aug. I. 35. b.
 - - - Aquisgranensis sub CAROLO II. R. Hisp. inita. I. 236. b.
 - - - Cameracensis, sub CAROLO V. decreta. I. a. 79. b.
 - - - Nicaensis & Crespiacensis sub eodem pacta. I. 85. a. 105. a.
 - - - Pyrenaea 1660. sub PHILIP. IV. R. Hisp. composita. I. 219. b. segg. 231. a. segg.
 - - - Ryswicensis sub CAROLO II. R. Hisp. perfecta. I. 243. a.
 - - - Terra marique sub PHILIP. II. R. Hisp. confecta. I. 140. b. segg.
 - - - Westphalica Monasterii an. 1642. exoptata. II. 241. b. an. 1648. d. 24. & 25. Octob. conclusa. 242. a. segg. eadem rei Catholice obfuit ibid. b. nummis celebratur, a Protestantibus praecipue. ibid. Eiusdem executio Norimbergae decreta, & nummis conservata. 244. b. 245. a. Ea propter publica laetitia signa edunt Norimbergenses. 244. a. etiam Carinthiaci & Wiennenses. 245. b.
 Pecunia qualis olim apud Germanos fuerit? I. p. 1. propriam necdum habentes, Romana & Byzantina usi sunt, ibid. ante pecunia viva in commerciis contenti. ibid.
 Pellicanus, pullos pascens, in nummo MATHIE Imp. II. 125. b. symbolum PHILIP. II. R. Hisp. I. 137. b. 138. a.
 Pennae struthionum pro ornatu galearum & equorum adhibitae. II. 13. a.
 Pera duplex, insertis duabus dextris, signum est Ghesiorum. I. 146. b.
 PERMAN (Ioan.) monetarius, qui anno 1677. scierim nummorum Principum Habsburgo - Austr. Wiennae fudit. I. p. xxxi.
 PERSEUS ANDROMEDAM liberat. II. III. b.
 PETER, nomen artificis in nummo RUDOLPHI II. Imp. II. 115. a.
 S. PETRI Apost. icon. I. p. x. 168. b. & II. 41. b.
 Pfennig, moneta minuta, Wiennae cusa. I. p. III. IV. eius valor. p. VII.
 PHARAMUNDI I. R. Francor. nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. xxxi.
 PHILIBERTUS, Sabaudiae Dux, in nummo cum MARGARITHA Austr. ux. I. 59. a. ceteri eiusdem nummi. ibid. seg.
 S. PHILIPPI Apost. icon in nummis PHILIPPI Austriaci. I. 53. a.
 PHILIPPINA WELSERIA, FERDIN. Tyrol. uxor prima. II. 68. nummi. 74. b. Divae titulo honoratur. ibid. Proles. 75.
 PHILIPPINI, nummi species. I. 155. a. unde nomen sortiti sint? 53. a.
 PHILIPPUS Bonus, Dux Burgundiae, auctor Ordinis aurei velleris. I. 21. a.
 TOM. II. P. II.

PHILIPPUS I. Pulcher R. Hisp. MAXIMIL. I. Imp. ex MARIA Burgundica fil. eius vitae brevium.
 I. 51. nummi. 52. a. segg. IOANNAM, FRIDERICI Catholici filiam, uxorem duxit 54. a. S. PHILIPPI Apost. Patroni sui. 53. a. & S. MICHAELIS Archang. imagines in nummos suscepit. ib. b. alios subinde contextus ex sacris litteris addidit. 54. a. eius symbola & lemmata. 55. a. tituli. 56. a. obiit an. 1506. ibid. b. Eius nummus iconicus restitutus. p. xxx. & xxxii. comparat cum patre MAXIMIL. I. 25. b. cum uxore. 54. a. illius nummus excavatus. 166. a.
 PHILIPPUS II. R. Hisp. CAROLI V. Imp. fil. eius vitae brevium. I. 128. nummi. 131. a. segg. in eius aetatem inquirunt. ibid. a. Princeps Hispaniae scribitur, Rex Neapoleos & utriusque Siciliae iam creatus. 96. a. quo tempore regnum Neapolitanum, & Ducatum Mediolanensem obtinuerit? 165. a. Patri in Belgio. 133. a. & paulo post in universa Monarchia Hispanica successit. 136. a. quam regnis Lusitaniae & Indiarum auxit. 158. b. 159. a. unde symbolum assumptum: NON SUFFICIT ORBIS, ibid. Regem Angliae se scriptum cum titulo: fidei defensor. 138. a. quem etiam post mortem MARIAE Anglica ux. retinuit. 169. a. Novi orbis occidui. 136. b. 159. b. ac novi orbis. 158. a. & utriusque orbis Rex audit. 159. b. eius caussa. ibid. a. Quo tempore Regis Hisp. titulus fit usus? II. 64. a. Sextus Ordin. Teuton. Magist. an. titulum Regis Burgundiae adhibuit? I. 138. b. 139. a. scribitur tamen Dux & Comes Burgundiae. 161. a. Gallos ad S. QUINTINUM. 139. a. & Gravelingam vicit. 167. a. inde pax omnium laetitia sancita. 140. b. 141. a. 167. a. Episcopo Leodiensi Bullonium redditum fuit. 170. b. Oranum urbem obsidione. 144. a. & Melitam insulam ab invasione Turcarum liberavit. ib. b. & 145. a. ac eorum classem navali victoria delevit. 152. b. 170. a. In Belgio numerum Episcopatum auxit. 144. a. quod primum seditionem. 145. b. segg. ac dein diuturnum bellum excitavit. 149. a. ubi classis sua, contra Anglos & Batavos missa, partim ab hostium, partim tempestatis & procellarum vi submersa fuit. 161. b. qualem tamen, ex cxxii. navibus constantem, 1596. iterum comparavit. 162. b. & durante adhuc bello mortem operit. 156. a. quae a stella nova, & hinc deliquio praenuntiata fuisse ominabatur. ibid. Eius laudes. 129. liberalitas. 135. a. & pietas commendantur. 136. b. 144. a. elogiis mactatur: altera spes patriae. 133. b. 134. a. Divus. ibid. & Divus optimus Princeps. ibid. & 144. b. amor & deliciae generis humani. 134. a. invictissimus. 139. b. 140. a. triumphator. 152. b. Comparatur ATLANTI. 133. a. 136. a. HERCULI. ibid. a. immo & soli. 135. b. ac Pellicano assimilatur. 137. a. Matrimonia quatuor inivit. 165. b. Primum cum ISABELLA, IOANNIS II. R. Lusit. fil. ibid. Secundum cum MARIA Angliae Reg. 137. b. ex quo matrimonio titulum Defensoris fidei assumpsit. 138. a. Tertium cum ISABELLA Vallesia, HENRICI II. R. Franc. fil. 142. a. & ultimum cum ANNA, MAXIMIL. II. Imp. fil. 150. a. Patri defuncto nummum exaequalem cudi iussit. 149. a. Nummi eius mnemonici 131. a. segg. maximam partem ad veterum inventionem efficti. 133. b. segg. 135. b. 144. a. 145. a. 148. a. 163. b. Monetae & calculi. 166. b. quorum nonnulla accomodata lemmata praefereunt. 169. a. Moneta Neapolitana. 168. a. segg. in quibus plerumque corona radiata sistitur. ibid. nummi item pecuniae defectu a Batavis cusi. 154. b. 155. a. Comparat in nummis cum

INDEX III.

- cum patre CAROLO v. Imp. 96. a. cum quatuor uxoribus infimul. 165. b. cum sorore sua MARGARITHA. 166. a. item cum filia ISABELLA & PHILIPPO fil. 160. a. ac cum PHILIP. solo. 161. a. 162. a. & cum CAROLO v. patre, MAXIMIL. II. Imp. & MARIA ux. II. 64. a. Eius proles. I. 171. segg.
- PHILIPPUS III. R. Hifp. PHILIP. II. fil. eius vite brevium. I. 194. nummi. 195. segg. sexennis a patre heres regnorum declaratur. 161. a. 195. a. MARGARETHAM, CAROLI A. fil. uxorem ducit. 196. a. ALBERTO Auftriaco torquem aurei vel-leris contulit. 180. a. cum Belgis inducias XII. annorum paciscitur. 198. a. Eius monete Neapolitanæ. ib. b. segg. titulo maclatur *Fidei defenforis*. 199. a. & *Regis Hispania*. 201. a. moneta Hispanica. *ibid.* b. & Mediolanenſis. *ib.* & segg. cum patre in nummo comparat. 161. a. 162. a. cum coniuge. 196. b. 198. a. & cum ALBERTO Archid. & uxore eius. 197. a. Eius proles. 202.
- PHILIPPUS IV. Rex Hifp. PHILIP. III. fil. eius vite brevium. I. 207. nummi. 208. a. segg. HERCULI infanti, serpentem comprimenti. 208. b. seg. & PHEBO comparatur. 209. a. Belgium decedente ALBERTO Archid. iterum recepit. *ibid.* b. ubi finitis induciis bellum denno recrudit, in quo MANSFELDIVS proelio quidem victus. *ib.* & 210. *Brada* feliciter capta. *ib.* a. Batavi ab *Hulſto* reiecti. *ib.* b. ac proelio navali victi ſunt. 212. a. & FERDINANDUS Archid. varias de iis victorias retulit. 206. b. 213. a. Batavi tamen Francorum ope. 212. b. maiores progreſſus fecerunt. 213. b. 218. a. donec tandem inter Regem Hifp. & Rempubl. Batavam pax perpetua firmata fuit. 214. b. continuato adhuc cum Gallis bello. 215. b. quibus an. 1653. *Dunkerka* in Germania, *Barcinona* vero in Catalaunia erepta. 216. b. an. 1656. *Valenciana* liberata & *Condatum* recuperatum, hoſtiſque fugatus. 217. a. ac demum an. 1658. *Hadina* per prodicionem recepta fuit. 218. b. inde induciæ biſtreſtre cum iis pactæ ſunt. 219. a. quas pax firma ſubſecuta eſt. *ibid.* a. segg. tradita LUDOVICO XIV. in matrimonium MARIA THERESIA, PHILIPPI R. fil. 220. b. Coniugio bis ſe devinxit, primum cum ELISABETHA, HENRICI IV. R. Franc. filia. 214. a. altera coniux MARIA ANNA, FERD. III. Imp. filia erat. *ibid.* b. Titulo *Magni* maclatur. 219. b. 220. a. Nummi eius unciales. 222. a. monete. *ibid.* b. & in una titulum *Defenſoris Catholica fidei* gerit. 224. a. comparat in nummis cum uxoribus. 214. a. 215. a. cum LUDOVICO XIV. R. Franc. 219. a. & cum liberis ſuis. 221. b. *Alphonſum de PORTA* aureo torque donavit. 226. b. Eius proles. 227.
- PHOEBUS quadrigas circa orbem agens, pro ſymbolo datur PHILIPPO IV. R. Hifp. I. 209. a.
- Phoenix, rogo inſiſtens, in nummis antiquis frequens, occurrit in nummo CAROLI II. R. Hifp. I. 235. a.
- Pietatis ſymbolum. I. 177. a. 185. a. 232. b. & II. 49. a. 157. a. 158. a.
- Pileo turbinato MARIA *Burgundica*, MAXIMIL. I. Archid. ux. uſa fuit. I. 24. a.
- Pileus & gladius conſecrati a Pontifice MAXIMILIANO Imp. per internuntium oblati. I. 46. a.
- Pileus FERD. I. R. Rom. fiſſuris & nodulis ornatus. II. 12. a.
- Pius felix*, & *pius felix Auguſtus*, titulus in nummis antiquis frequens, a Cæſaribus Auftriacis re-aſſumptus. I. 79. b. etiam FERD. I. Imp. tributus. II. 41. a.
- Plurimum Europæ provinciarum Rex & Princeps po- tentiſſimus*, titulus MAXIMIL. I. Imp. tributus. I. 29. a. 34. a. 43. a.
- Plus ultra*, lemma CAROLI v. Imp. exponitur. I. 86. b.
- POLZMANNUS (*Balthaſar*) Præpoſitus Clauſtri Neo-burgenſis, eius nummus & inſignia. I. p. XXIII.
- POPPO Archiep. Trevirenſis, ex gente Babenbergica oriundus, ineunte ſeculo XI. ius cudendæ monete obtinuit. I. p. 1. nummus. p. x.
- de PORTA (*Alphonſus*) Præfectus militiæ ſub PHILIPPO IV. R. Hifp. I. 226. b. victor aureo torque ornatur. *ib.*
- Potentia & Fortitudinis* ſignum. I. 148. b.
- PP. ſigla nominis PHILIPPI *Auſtr.* R. Hifp. I. 52. b.
- Prædicatorum Ordini templum & cœnobium Wiennæ a Principibus Auftriæ conſtruitur. II. 224. a. idem Ordo quondam in Auftria propagatus fuerit? *ibid.*
- Pragenſes denarii. vid. lit. D.
- Pragenſis Iudæus. vid. lit. I.
- Primus Germania*, titulus Archiep. Magdeb. olim competens. II. 212. a.
- Primus FERDINANDUS* Cæſar nominatur, etſi orbis tunc eius nominis ſecundum Imp. necdum viderit. II. 43. a.
- Princeps Infans*, titulus filio Regis Hifp. primogenito competit. II. 3. b. 4. a. illo tamen uſus eſt FERD. I. Imp. *ibid.*
- Principum ſigla in nummis. I. p. XIII.
- Prioris Ordinis* S. IOAN. Melitenſis titulo gaviſus eſt IOANNES ab *Auſtr.* I. 228. a.
- Proles CAROLI v. Imp. honoris ergo ſe ſe in nummis ſilos a filiis Cæſaris paſſim ſcripſerunt. I. 116. a.
- Providentiæ & ſumma poteſtatis* ſignum. I. 148. b. ſymbolum. 167. a.
- Pudicitia* ſymbolum. I. 232. a.
- Pyramis, ſepulcri genus, veteribus *Ægypti* Regibus uſitatum. II. 60. a.

Q

- Quaternarius*, nummi ſpecies, valoris 4. obolorum. I. p. VII.
- Quercea ſeu civica corona CAROLO v. Imp. data. I. 109. b.
- S. QUINTINI M. icon. I. 139. a.

R

- R. littera, ſuperimpediente corona, capitalis nominis RUDOLPHI Imp. II. 82. a. 84. b.
- R. ſigla monetarii. II. 153. b.
- Raab, laurinum a Chriſtianis recuperatum. II. 89. b.
- RAMPERTI Com. Habsb. nummus iconicus reſtitutus. I. p. XXXII.
- RAPATONIS Com. Habsb. nummus iconicus reſtitutus. I. p. XXXII.
- Rationis ſymbolum, frenum. I. 193. b.
- Ratisbona, milite evacuata, feſtos dies agit. 1649. II. 244. a.
- R. P. ſigla in nummo MAXIMIL. I. exponuntur. I. 17. a.
- Realis Arragonicus*, nummi ſpecies. I. 107. b. & *Valentiæ* culus. 108. a.
- Regiæ capelle Bohemica comes*, titulus Epifc. Olo-lauc. competit. II. 216. b. vid. etiam addend. & corr. in fin.
- Regina* ac *Regis* titulus/prolibus Regum Hungariæ datus, etſi regno non fruenterentur. I. 97. a. & II. 7. a. 40. b.
- Regis*

INDEX III.

Regis Arragonum & utriusque Sicilia: titulus in nummis CAROLI V. Imp. I. 99. a.
de RAIMBURG (Ioa. Wencesl.) LEOPOLDI I. Imp. nummus alchymificum cum inscriptione obtulit. I. p. xxvii.
S. REINOLDI M. icon in moneta Tremonie civitatis. I. p. xxxvii.
Religionis symbolum. I. 197. b.
 Restituti nummi, qua ab aliis ratione discernantur? I. 23. b.
Rome domitor, titulus hic quibus fit datus? I. 127. b.
 Romana pecunia usi sunt Germani. I. p. i.
 Romanæ & Gothicæ litteræ in uno nummo. I. 70. a.
 Rosa, circulo inclusa, signum officinæ monetariæ. II. 202. b.
a ROSENTHAL, eius collectio nummorum Bohemicorum cum laude memoratur. I. §. xxvii. nominatur. p. xx. commendatur. II. 127. b. 128. a.
 Rostrata columna. vid. lit. C.
 ROTHERI Com. Habsb. nummus iconicus restitutus. I. p. xxix.
 ROTHIERI (Philip.) monetarius. I. 237. a. 238. b. 239. a. 241. a.
 R. P. C. RUDOLPHUS Præpositus Claustrî Neoburgensis. eius nummus cum iconē S. LEOPOLDI. I. p. xxiv.
 RUDOLPHUS I. R. Rom. diploma monetariis Flandrensisbus dedit. I. p. iiii. an mytace fuerit instructus? p. xxxvii. eius nummus iconicus restitutus. p. xxx. & xxxii. item II. 84. b. 96. a. eius nummi falsi. I. p. xxxiii. iconici eius nomini recentiori ævo dati. p. xxxiv. seq. nummi veri ac coævi. p. xxxvi. seq.
 RUDOLPHUS, Dux Sueviæ, RUDOLPHI I. R. Rom. fil. eius nummus falsus percensetur. I. p. xxxiv.
 RUDOLPHUS IV. Dux Austr. quæstum pecuniale ex iure monetam cudenti, in tributum commutavit. I. p. vii. eius nummi dubii. p. xl. Aquilæ figuræ quinque in sigilla adscivit, telamones addidit, & titulum Archiducis primus usurpavit. p. xli.
 RUDOLPHUS II. Imp. MAXIMIL. II. Cæs. fil. eius vitæ brevium. II. 79. nummi. 80. a. seqq. an. 1572. Hungariæ. *ibid.* a. & an. 1575. Rom. Rex coronatus. *ibid.* b. & 81. a. ubi cum corona radiata ornatus apparet. *ibid.* b. patri in Imperio anno 1576. successit. 82. b. inde nummus gratulatorius ei datus. 93. a. cum Turcis diuturno bello implicitus erat. 85. b. seqq. quibus an. 1595. *Strigonium*. 86. a. seqq. dein an. 1598. *Iaurium*. 89. a. & an. 1601. *Albam Regalem* eripuit. 90. a. eosque ad Budam magna clade affecit. *ib.* b. seq. ac demum pacem in viginti annos cum iisdem fancivit. 92. b. comitia septies celebravit. 94. a. Apophthegma habuit: OMNIA EX VOLUNTATE DEI. 80. aliud dein assumpsit: A DOMINO REGNUM VENIT IMPERIIQUE POTESTAS. *ib.* & 82. a. Nummi oblati & iconici. 94. a. seqq. unciales & monetæ. 96. b. seqq. variis monetariorum signis sunt distincti. 97. a. Ex iis aliqui communi Archiducum nomine signati. 99. a. seq. 103. b. eius rei causa. 99. b. 100. a. representatur etiam in uncilibus laureatis, laurea corona cinctus, ac veste palmata triumphali indutus. 101. a. Esti vero Cæsar an. 1612. d. x. Ian. naturæ debitum solvisset. 103. b. prodierunt tamen nummi eodem anno, anticipata scilicet æra, signati. 100. b. 101. a. cum vero plures eius nummi a falsariis suppositi fuissent; opus erat pro-

bos, impressa tudicula, discernere. *ib.* b. Monetæ. 102. a. seqq.
 RUDOLPHUS Præpositus Claustrî Neoburgensis. eius nummus cum iconē S. LEOPOLDI. I. p. xxiv.
 RUPERTUS Palatinus a MAXIMIL. I. Imp. victus. I. 28. b.

S.

S. littera a Germanis pro *seb.* nonnunquam enuntiata & scripta. I. p. xlvii. seq.
 Sabaudie Dux, CAROLUS EMANUEL, maritus CATHARINE, PHILIP. II. R. Hisp. fil. eius nummus. I. 194. b.
 Salvatoris nostri imago benedicens. II. 133. a. cruci affixi. I. 94. a. & II. 14. b. 19. a. 221. a. in throno sedentis. I. 92. b. ipinis coronati. 93. a.
 SAMBUCUS, Præfectus nummophylaci Cæsarei, a MAXIMIL. II. Imp. constitutus. I. §. xxiii.
 Sanctorum icones in nummis Austriacis. vid. *Icon.*
 Satyricus nummus, a Belgis in MARGARITAM ab Austr. Gubern. signatus. I. 120. a.
 Saxonicum scutum gladios continet, quorum cuspides sursum sunt locatæ. II. 36. a.
 Scalptores. vid. *monetarii*.
 - - nonnunquam in scripturis menda committunt. II. 4. seq. 16. a. 221. b. contra orthographiam fæpe peccant. 21. a. errores alii. 40. a. 94. a. 104. a. 124. b. 125. a. 173. b. 174. a. 238. a. 239. a. Sceptrum, regiminis tessera. I. 186. b. II. 26. b. sinistrum in nummis locum occupat: sed in nummo MAXIMIL. II. R. Rom. dextrum tenet. 53. b.
 SCHARER (Adam.) vid. lit. A.
 Schilling. vid. *Solidus*.
 Schinderling, moneta nigra, Imperante FRIDER. Placid. cula. I. 11. b. 12. a.
 SCHLAGGERUS (Iul. Car.) memoratur. I. §. xxiv. eius humanitas & beneficentia laudantur. §. xxviii. cum laude memoratur. p. xx. xxxviii. & xl. II. in præf.
 Schlagesatz, pecunia pro signanda moneta, Principi exolvenda. I. p. iv.
 Schmalkaldicum foedus dissolutum. I. 88. b. 92. b.
 SCHOBELIUS corrigitur. II. 88. b.
 SCHWANDNERI (Ioan. Georg.) collectio nummorum Hungaricorum cum laude memoratur. I. §. xxvii. commendatur. II. 40. a.
 Scripturæ in nummis quandoque scalptorum vito mendose exarant. II. 4. seq. 16. a. vid. etiam *voc.*
 Scalptores.
 Scutorum pluralitas in nummis Austr. ferius induta fuit. I. p. lxi. censendorum ratio. p. lxi.
 Scutum Austriæ an sit formæ rotundæ? I. 236. b.
 - - - vetus tribus duntaxat avibus expressum. I. 17. a. RUDOLPHUS IV. quinque figuras aquilæ adscivit. p. xli. FERD. II. Imp. etiam in nummo adhibuit. II. 199. b.
 Semper Augustus, titulus hic a quo Cæsare primo fit assumptus. II. 131. a.
 Sepimen securitatis & unionis signum. I. 59. b.
 Sepulcrales nummi. Vid. *exequiales*.
 Serpens prudentiæ emblemata. I. 210. b. etiam felicitatis, victoriæ & salutis symbolum. 76. b. circulum formans, æternitatis symbolum. 243. b.
 Serta sponso & sponse in nuptiis data. I. 19. b.
 Sicilia Regis titulo mactatur CAROLUS V. I. 102. a. & FERD. I. Imp. II. 20. b.
 - - - Regibus, olim titulus hatus: Christianorum adiutor & clypeus. I. 199. a.
 SIGEBERTI R. Austr. nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. & xxxii.

INDEX III.

- SIGISBERTI D. Auf. nummus iconicus restitutus. I. p. xxix. & xxxii. cognominis ordine secundum *ibid.*
- SIGISMUNDUS Archid. Auf. Comes Tyrol. eius vitæ conditio. I. p. xlv. eius nomen in re monetaria percelebre *ibid.* eius nummi & monetæ. *ib.* in iis legitur titulus: *Illustri Archidux & Comes Tyrolis*. p. xlvii. nummulis informibus & bracteatis in Tyroli abrogatis. substituit *Solidos & Grossos*. *ibid.* & li. primus *unciales nummos* signari fecit. p. xlviii. & lii. & quidem ante annum 1484. p. xlix. eius expeditiones bellicæ. *ibid.* monetæ. p. l. seq. in quibus *Goritiæ* symbolum occurrit. p. li. Nummus iconicus restitutus. II. 32. a.
- SIGISMUNDUS FRANCISCUS, LEOPOLDI V. A. A. fil. eius vitæ brevium. 157. nummi. 167. a.
- SIGISMUNDUS AUGUSTUS R. Pol. maritus ELISABETHÆ. FERD. I. Imp. fil. II. 39. a. eius nummus. *ibid.*
- SIGISMUNDUS III. R. Pol. matrimonio sibi iunxit ANNAM, CAROLI Sty. filiam. II. 152. nummus nuptialis. 153. a. alteram habuit CONSTANTIAM, prioris forem. 152. nummus. 154. b. comparat cum torque aurei velleris *ibid.*
- SIGISMUNDUS BATHORIUS. vid. *Bathorius*.
- Signa in nummis vel Principum, vel monetariorum, vel urbium ac officinarum nomina signare solent. I. p. xiii. eius generis expenduntur in nonnullis Austriacis *ibid.* & 48. a. an in nummis FRIDERICI PLACIDI reperiantur? 12. b. vid. etiam voc. *Monetar.* & officinar. *figle.*
- Silefiaci nummi nota seu tessera. II. 32. b.
- Sinister locus in nummo, an dextro prælatus sit? I. 70. a. 73. a.
- Societas cum stola candida, cantharis floralibus & gryphe, ab ALPHONSO Arragoniæ Rege instituta. I. 4. b.
- Societas IESU quantis beneficiis a FERDINANDO II. & III. Imp. cumulata fuerit? II. 228. a.
- Soli in cælis Cæsarea dignitas comparatur. I. 85. b. 86. a. 200. b. 235. b. Regis emblema est. 215. a. II. 186. b. folis figura Principibus comparata in nummis. I. 135. b. ac in tabulis HERÆI patrem & liberos denotat. §. xvii.
- Solidus*, nummi species, vulgo *Schilling*. 40. nummorum minorum valorem habet. I. p. vii. a quo tempore duplici typo in Austria signati sint? *ibid.* non omnes sunt *Grossi*. p. xlvii. quando primo in Austria signati sint? *ibid.*
- Spei* symbolum ancora. I. 190. a. 195. b. 196. a.
- SPINOLÆ (Ambrosii) Belliducis sub PHILIP. II. R. Hisp. laudes. I. 183. a. 187. a. 190. a. 192. a. 194. a. 198. b.
- SPIRITUS Sanctus sub columbæ specie. I. 235. b. II. 219. a.
- Sponso & sponsæ ferta in nuptiis data. I. 19. b.
- Standrecht, locarium a monetariis Austriacis perfolutum. I. p. xv.
- Status præfidi, maritimæ quædam urbes in Italia. I. 202. b.
- Steckenreiter pfenning, unde dictus? II. 246. a.
- Stella pro signo obitus habita. II. 86. b. eadem mortis CAROLI V. I. 140. a. & PHILIPPI II. R. Hisp. index. 156. a. ac MARIE LEOPOLDINÆ Imperatricis. II. 235. b. & FERDINANDI IV. R. Rom. præfaga erat. *ibid.* illa mortem IULII CÆSARIS subsequuta. 236. a.
- - - in tabulis Heræi fratrem & sororem denotat. I. §. xvii. cum luna falcata, an monetarii signum? II. 127. b. stellæ tres monetarii item signum. 97. b. ac stella lunæ bicorni imposita. *ib.*
- a. stellæ ornatus gratia nonnunquam adpositæ. I. 12. b.
- STEPHANUS BATHORIUS. vid. *Bathorius*.
- S. STEPHANI Ordo, a COSMO I. Mediceo institutus. II. 43. b. illius insigne. 155. a.
- de STRADA (Othavii) a ROSBERG. notatur. I. §. vi. a. RUDOLPHO II. Imp. Præfectus nummophylacii Cæsarei constitutus. §. xxxiii. eius nummi Austriaci notantur. p. xxxiii. & 3. a.
- Struthionum pennæ pro ornatu galearum & equorum adhibite. II. 13. a.
- STRUVIUS emendatur. II. 226. b.
- Stutgardienfis moneta sub CAROLO V. Imp. cusa. I. 101. a.
- Styrensis moneta, quando primo signata. I. p. viii. sub FRIDERICO PLACIDO. II. 1. a. Grossius. II. 239. b. singularis elegantia. 240. b.
- Styria, an *Archiducatus* nomine gloriari possit? I. p. xlvii. in not. 2. eius symbolum. p. v. vi. quali forma in vetustis nummulis effigiata sit? p. xii. seq.
- Styriæ Ordines FERD. IV. electionem in Regem Rom. gratulantur. II. 252. a.
- Sueci ad Nordlingam victi. II. 225. b.
- Symbola, PHILIP. I. Austr. I. 55. a. PHILIP. II. R. Hisp. 137. b. 138. a. eadem alijs atque alijs personis vel ex toto vel ex parte quandoque applicantur. I. 11. a.
- Symbolum abundantia. I. 169. b. 192. b. 226. a. II. 118. b.
- - - aequitatis & iustitiæ. I. 185. a. 186. b.
- - - eternitatis. I. 243. b.
- - - animæ beatæ, e corpore egressæ. II. 156. b.
- - - belli, voluntati orbis terrarum. I. 31. a. item belli & providentiæ. 167. a. ac Belliducis strenui. 190. a.
- - - CAROLI V. Imp. binæ columnæ HERCULIS I. 69. b. 71. b. 73. a. 79. a. 84. b. 86. b. 91. b. 92. a. 94. b. 96. a. 97. b. 100. a. 106. b. hoc etiam PHILIP. IV. 221. a. & CAROLUS II. Regg. Hisp. adhibuere. 235. b.
- - - concordia. I. 116. b. 141. a. 201. a. item concordia & matrimonii. 180. b.
- - - coniugii. I. 174. b.
- - - consecrationis. I. 177. a. 191. b. II. 44. a.
- - - constantia. I. 120. b.
- - - corona caelestis. I. 117. b.
- - - custodia & vigilantia. I. 200. b. & II. 233. b.
- - - felicitatis, pacis, tranquillitatis & victoriæ. I. 121. a.
- - - fortitudinis bellicæ. II. 137. b.
- - - fortune. II. 138. b. 147. a.
- - - humane vitæ deficientis. II. 60. a.
- - - Immaculata Conceptionis B. V. MARIE. I. 228. a.
- - - Imperii summi. I. 234. b.
- - - Itineris suscepti. II. 47. b.
- - - iustitiæ & aequitatis. II. 107. a. item *Iustitiæ & pacis*. 53. b.
- - - iuventutis. II. 236. a.
- - - Moderationis. I. 184. a.
- - - Mortis. II. 236. a.
- - - Orationis. II. 37. a.
- - - Orci & paradisi. II. 127. a.
- - - Pacis. I. 35. b. 56. a. 85. a. 143. a. 184. b. 18. b. 226. a. item *pacis & abundantia*. 201. a. *pacis & concordia*. 116. b. 117. a. *pacis & fecunditatis*. 239. a. *pacis & religionis*. 197. b.
- - - Pietatis. II. 157. a. 158. a. 185. a. 232. b.
- - - Providentiæ Divinae. I. 167. a. II. 214. b.
- - - Prudentia, victoriæ & virtutis. I. 210. a.
- - - Pudicitia. I. 232. b.

INDEX III.

Symbolum rationis. II. 193. b.
 - - - Religiosis. I. 197. b.
 - - - S. R. Imperii II. 10. b. seq.
 - - - Spei. I. 190. a.
 - - - Tranquillitatis. I. 121. a.
 - - - Victoria. I. 100. b. 101. a. 121. a. 133. b.
 134. a. 210. b.
 - - - Vigilantiae. II. 113. b. 114. a. 121. a. item
 vigilantiae & custodiz. I. 200. b.
 - - - Virtutis I. 131. b. 132. a. 210. a.
 - - - Voluptatis. I. 131. b. 132. a.

T.

T. pro D. perperam inscriptum. II. 5. b.
 T. A. sigle hæ in nummis Austriacis pro *taberna*,
 vel *taberna Austriaca* exponuntur. I. p. xv.
 Tabulæ genealogicæ Marchionum & Ducum Au-
 striæ ex stirpe *Babenbergica*. I. post præfat. n. i.
 Marchionis Badensis HERMANNI. n. ii. OTTO-
 CARI II. R. Boh. n. iii. *Habsburgo-Austriaca* a
 RUDOLPHO I. R. Rom. usque ad PHILIP. I. R.
 Hisp. n. iv. MATHIE *Corvini* R. Hung. n. v.
 Regum Hisp. ex Domo Austr. oriundorum, a
 PHILIP. I. usque ad CAROLUM II. n. vi. FERD. I.
 Imp. ad FERD. IV. II. post præf. n. i. & ii.
 Tabulæ numismaticæ HERM. vid. lit. H.
 TADDINBERGIUS (Gabriel) Præfectus generalis tor-
 mentorum sub CAROLO V. Imp. eius nummus. I.
 125. a.
 TÆDA coniugii symbolum. I. 174. b.
 Talentum, certus numerus nummorum. I. p. xv.
 idem quod libra. p. vii.
 Tannenensis civitatis in Alsatia nummi cum icona S.
 THEOBALDI. I. p. xli.
 T & D. litteræ in inscriptionibus nummorum quan-
 doque permutabantur. II. 21. a.
 T E. litteræ in nummis quandoque monogramma-
 tis ad instar contractæ. II. 5. b.
 Templum & monasterium sub titulo MARIE DE
 VICTORIA, PAULUS v. PP. Romæ II. 190. a. &
 FERD. II. Imp. in *Monte albo* prope Pragam æ-
 dificarunt. 189. a.
 Templum & Monasterium PP. Capucinis fundavit
 LEOPOLDUS GUIL. A. A. II. 215. b.
 Templum & monasterium PP. Ordinis Prædicato-
 rum LEOPOLDUS VIII. Dux Austr. contruxit. II.
 224. a.
 Templum rotundum, quid in nummis adsignificet?
 I. 148. a.
 TENZELIUS notatur. I. p. xx. & II. 6. a.
 TERNUS, nummi species, eiusque valor. I. p. vii.
 Terrarum occidentis orientisque Dominus scribitur
 MAXIMIL. I. Imp. I. 43. b. seq.
 Tschinensis moneta. II. 240. a. Ducatus ille ad
 FERD. II. Imp. devolutus. *ibid.*
 S. THEOBALDI icon in nummis Tannenfibis. I. p.
 xli.
 THEODOBERTI R. Austr. nummus iconicus restitutus.
 I. p. xxix. & xxxii.
 Thesaurus numismatum huius seculi, ab an. 1700.
 Norimbergæ editus, commendatur. I. §. vii.
 - - - nummorum Austriacorum. vid. *Nummophy-*
lacion.
 THISE pugione pectus transfodiens. I. 156. a.
 THOMAS Præpositus Claustr. Neoburgensis. eius
 nummus cum icona S. LEOPOLDI I. p. xxiii.
 Thoraci CAROLI v. Imp. impressa imago B. V.
 MARIE. I. 82. b. & aquila simplex. 95. a. item
 caput leonis. *ibid.*
 Thuribulum fumans orationis symbolum. II. 37.
 a.

TOM. II. P. II.

Tiberis fluvius quo schemate in nummis antiquis &
 recentioribus sit expressus? I. 77. b. 78. a.
 Titulus Archiducis Austriæ, titulo Regis Hungariæ
 & Bohemiæ præpositus. II. 122. a. is etiam, ob
 sanguinis eminentiam, titulus Episcopatum an-
 tefertur. 174. b. quem tamen LEOPOLD. GUIL.
 iis postposuit. 212. b. Anteriorum Provinciarum
 Austriæ plenarii Gubernatoris titulum LEOPOLD. v.
 A. A. adlocvit. II. 164. a.
 Titulus Augustæ Imperatrici ANNÆ ux. MATHIÆ
 Cæsar. in nummis plerumque tributus. II. 125. a.
 - - - Catholici Regis a quo tempore ad Hispanis u-
 surpatus sit? I. 248. a.
 - - - Christianæ Reipublice instaurator. CAROLO v.
 Imp. datus. I. 92. a.
 - - - Christianissimi, Regibus Franciæ proprius. I.
 248. a.
 - - - Christianorum adiutor & clypeus, p. p. cis Si-
 cilie Regg. datus. I. 199. a.
 - - - Defensoris Catholice fidei, PHILIPPO IV. R.
 Hisp. tributus. I. 224. a.
 - - - Deus optimus Princeps, *Delicia generis hu-*
mani. PHILIPPO II. CAROLI v. fil. datus. I. 134. a.
 - - - Domini terrarum occidentis, orientisque. MA-
 XIMIL. I. Imp. tributus. I. 43. b. exponitur. 44. a.
 - - - Felicissimi & Triumphatoris Augusti. CAROLO
 v. Imp. datus. I. 128. a.
 - - - Fidei defensoris. a PHILIPPO II. I. 138. a.
 169. a. & PHILIPPO III. Regg. Hisp. usitatus.
 199. a. ac *Defensatrix fidei*, MARIA Anglica di-
 cta. 135. b.
 - - - filii & filia a prole CAROLI v. Imp. honoris
 causa passim additur. I. 116. a.
 - - - Germanici, CAROLUS v. Imp. ob victos in
 Germania Protestantes, obvenit. I. 88. a.
 - - - illustris Archidux, a SIGISMUNDO Tyr. adhi-
 bitus. I. p. xlvii. & l.
 - - - Infantis filius Regg. Hisp. communis: sed
Principis Infantis primo loco genito proprius.
 II. 3. b. 4. a.
 - - - Invictissimi, PHILIPPO II. R. Hisp. datus. I.
 139. b. 140. a.
 - - - Magni, CAROLO v. Imp. I. 93. b. PHILIPPO
 IV. R. Hisp. 219. b. 220. a. & FERDIN. III.
 Imp. datus. II. 243. b.
 - - - Maximi, MAXIMIL. I. I. 64. a. & CAROLO
 v. Augg. tributus. 126. b.
 - - - Novi orbis. I. 158. a. & *Novi orbis occidu-*
136. b. 159. b. ac utriusque orbis Regis. PHILIP-
 PO II. R. Hisp. datus. *ibid.*
 - - - Optimi Principis, TRAIANO a Romanis datus.
 II. 66. a. illo etiam maculatur CAROLUS v. Imp.
 I. 96. b. PHILIP. II. R. Hisp. 134. b. MAXI-
 MIL. II. Imp. II. 61. b.
 - - - Pii felici Augusti, a Cæsaribus Austr. in num-
 mis reassumptus. I. 79. b.
 - - - Phœniumque Europæ Provinciarum Regis &
 Principis potentiss. in nummis MAX. I. Imp. le-
 gitur. I. 29. a. 34. a.
 - - - Primus Germania, Archiep. Magdeburg.
 competit. II. 212. a.
 - - - Prioris Ord. S. IOANN. Melitenfis datur IO-
 ANNI ab Austria. I. 228. a.
 - - - Regiæ Capelle Bohemice Comes, Episcopis
 Olomuc. proprius. II. 216. a.
 - - - Regis Arragonum & utriusque Sicilie, in num-
 mis CAROLI v. Imp. I. 99. a.
 - - - Regis Burgundiæ, an a PHILIPPO II. R. Hisp.
 sit usurpatus? I. 138. b. 139. a.
 - - - Regis & Regina: filius & filia Regum Hun-
 garie & Bohemiæ datus, et si regnis non frue-
 rentur. I. 97. a. & II. 7. a. 40. b.
 S s

Re-

INDEX III.

Titulus Regis Sicilie in nummo Augustæ Vindel. CAROLO V. datus. I. 102. a.
 - - - Romæ domitoris, quibus sit tributus. I. 127. b. seq.
 - - - Semper Augustus, unde sit ortus? II. 131. a.
 - - - Triumphatoris CAROLO V. datus. I. 70. a.
 Torvma lapideum, nummi forma. II. 232. b.
 Torques aurei velleris, vid. aureum vellus.
 T. P. C. THOMAS Præpositus Claustræ Neoburgensis, eius nummus cum icone S. LEOPOLDI. I. p. XXIII.
 TRAIANI nummus cum symbolo pacis. I. 85. a. titulo *Optimi Principis* a Romanis mactatur. II. 60. a.
 Trevirensis Episcopus POPPO seculo XI. ius monetæ cudendi obtinuit. I. p. I. x.
 Tributum a cauponariis exactum, loco quæstus pecunialis, ex iure monetæ cudendi provenientis. I. p. VII.
 Trigonum, circulo inclusum, monetarii signum. II. 233. b.
 SS. TRINITATIS icon. I. 92. seq. & II. 22. b. 78. a. 256. b.
 Triumphator: titulus CAROLO V. Imp. datus. I. 70. a. Trutina æquitatis & iustitiæ symbolum. I. 185. a. 186. b.
 Turcicum imperium, qua ratione ad Imperatorem Rom. pertineat? I. 45. b. 46. a.
 Turtures VENERIS alites. I. 242. a.
 Typi nummarii initio rudes, & arbitrariis signis distincti. I. p. IV. Seculo XIV. elegantiores formam induerunt. p. VI. & utraque parte signati fuerunt. p. VII.
 - - - Alterati quandoque fuerunt: ita, ut duæ partes vel casu vel studio unitæ sint. I. 80. b. II. 25. b.
 - - - Anticipati, & interveniente morte Principis nihilominus signandæ monetæ adhibiti. I. 66. a.
 - - - diversi nonnunquam commutati ac confati sunt. I. 102. a. 109. a. 184. a. 188. a.
 - - - diversis fabris annis repetiti. I. 91. a. II. 14. a. ac etiam secundis & tertiis curis refecti sunt. I. p. LIII. & II. 20. a.
 - - - veteres recentioribus nonnunquam iuncti. I. 151. a. 184. a.
 Typi nummarii fissura casu, vel scalpitoris incuria evenit. II. 11. b.
 Typi nummorum memorialium & iconicorum prominentes sunt, uncialium vero ac communi usui destinatorum nonnihil depressi. II. 97. a.
 Typus idem in utraque nummi parte. II. 127. b.
 Tyrannis nonnunquam laudationum ac virtutum tituli sunt tribut. I. 174. a.
 Tyrolis & Thirois. I. 49. b. ut plurimum *Thirois* scribitur. 50. a. & in nummis MAXIMIL. I. passim sub nomine Comitatus venit. *ibid.*
 - - - Comites veteres se de *Merano* scribebant, & antequam ad Principes Aust. devenit, suos iam habebant nummos. I. p. VIII. IX. qui tamen sub SIGISMUNDO A. A. primum elegantiores formam obtinuerunt. p. XLV. & cusi sunt ibidem *Grossi*. p. XLVII. *Unciales*. p. XLVIII. ac *monetæ*. p. L.
 - - - Qua ratione inter titulos Archiducum Austriæ veniat? I. 49. a. devolutum a SIGISMUNDO A. A. ad MAXIMIL. I. p. LIV. cavebant Archid. ne a Domo Austriacæ avelleretur. 50. b.
 - - - Aquila capite coronato, & laurea corona reposito in scuto. II. 73. a. 163. b. tamen non semper coronata comparat. I. p. LI.
 - - - Comitatum Archiduces fratres, imperante Rudolpho II. regentes, nummos unciales & mo-

netas communi nomine signabant. II. 99. b. 100. a. quod item sub FERD. II. Imp. factum. 196. a. Hunc etiam Comitatum, unicum ceteris Ant. Austr. provinciis regendum suscepit LEOPOLDUS V. A. A. 156. & 162. a.
 - - - monetæ nota seu tessera. II. 30. a. 31. b.

V.

V. littera loco F. in nummis perperam usurpata. II. 5. b.
 du VALLIUS, Bibliothecæ Aug. Florentinæ Præfectus, studio numismatico inflammatus memoratur. I. §. XVIII.
 Valor monetæ an. 1622. immensum crevit. II. 198. b. 200. a.
 VELASIO, Gubernator Mediolani, MARGARETÆ, Reg. Hip. nummum obtulit. I. 196. a.
 Velatum caput, viduitatis signum. I. 112. b. 117. b. II. 155. b.
 Vellus aureum in nummo unciali repetitum. II. 237. b. vid. etiam *aurei velleris tessera*.
 Venatio a FERD. II. Imp. an. 1626. Saturnalium tempore in foro palatii instituta, memoriæ nummo commendatur. II. 182. b.
 VENUS amore ADONIDIS capta. I. 226. b. illius alites turtures. 242. a.
 VERGARA (Joan.) Monete del regno di Napoli. I. §. XI.
 Veronenfis nummus. I. 64. b. 65. a.
 VERTINA, litterarum harum diversæ expositio. Eas pro nomine FERDINANDI habemus. II. 5. a. seq.
 VESPASIANI (FLAV.) nummus cum duobus capricornis expenditur. II. 61. a.
 Vestalis quo habitu & signis exhibeatur. II. 49. a.
 Vexilliferi S. R. I. sunt Duces Württembergiæ. II. 4. b.
 Vexillum emblema nobilitatis. 193. b. & belli. 197. b.
 Victoria in nummis representata. I. 89. b. symbolum. 133. b. 134. b. 210. b. & II. 121. a. variis item symbolis expressa. I. 100. b. 101. a. gradiens. 175. b.
 Victoria, a FERD. II. Imp. de FRIDERICO Palat. reportata. II. 183. a. seq.
 Victoriz obtinendæ difficultas. II. 112. a.
 Viduus Regis in Hispania ad secunda vota transire non licet. I. 234. a.
 Viduitatis signum est velum. I. 112. b. 117. b. 155. b. & frondes marcescentes. 156. a.
 Vigilantiæ symbolum grus. II. 113. b. 114. a. 121. a.
 Virtutis symbolum. I. 131. b. 134. b. 210. a.
 VERIEUS, Dux Württembergiæ, ditione pulsus. I. 101. a.
 Vnci decussati, monetarii signum. II. 172. b.
 Unciales nummi a SIGISMUNDO A. A. Comit. Tyrol. primo signati iussu. I. p. XLVIII. seq. varia iis nomina sunt indita. *ib.* qui pondere unciam in argento æquant, non omnes pro *thaleris* seu usualibus habendi. 80. b. quibus capitibus a mone-
 - - - CAROLI V. iussu percussis nulli sunt. 97. b. FERD. II. ante annum 1620. cusi, rariore habentur. II. 194. a. horum tres reperti sunt. *ibid.* cum titulo *Archiducis Carinthia*, *ibid.* b. communi Archiducum nomine signati. 196. a. uncialium valor immensum quantum sub FERD. III. creverit. II. 198. b. 200. a. sub FERD. III. in Bohemia cusi nobis non suppetunt. 234. a. eius uncialis Styrensis. 238. a.
 Vntonis signum sepimen. I. 59. b.
 Volaphtis symbolum. I. 131. b.

INDEX III.

Vrbium ac officinarum monetaliū nomina per si-
glas expreſſa I. p. XIII.

VULCANI symbolum. II. 51. a.

W.

W. littera in nummis Austriacis *Wiennam* urbem designat. I. p. xiv. xviii. II. 239. a.

W. in nummis Silesiacis urbem *Wratislaviensem*
denotat, I. 65. b.

WAGENSEILIUS (*Ioan. Christoph.*) notatur. I. p.
XXXIV.

WALLENSTEINIUS, FERD. II. Imp. olim Bellidux,
a quo Comitatu *Fridlandia* & Ducatu *Megapo-*
litano donatur. II. 208. a. ob mores insolentes ab
imperio deiectus fuit. 209. a. subin vindictam in
Cæsarem meditatus, Bohemiam invadere parat,
ubi *Ægræ* occisus fuit. *ibid.*

WATERLOOS monetarius. vid. *monetarii*.
S. WENCESLAI icon in nummis Bohemiæ & Sile-
fiæ, I. 132. *b*. Patronus civitatis Schwidnicensis.
II. 202. *b*.

WENCESLAI A. A. MAXIMIL. II. Imp. fil. nummus
 iconicus. II. 137. a.

WERMUTH monetarius laudatur. I. p. xxxv.

WERNERI Comit. nummus iconicus restitutus. I.
p. xxx. & cognominis ordine. II. *ibid.* & p.
xxxii.

W. H. figlæ Wiennensem officinam monetalem de
notant. l. 50. a.

WIENNA Austriae Metropolis sigla w. exprimebat
tur in nummis. l. p. xiv. xvii. *ibi* an. 1228
ius cudende monete exercitatum iam fuit, p.
11. ac officina ibidem monetalis iam erat. p. 111
Verum hæc non magistratui, sed Cameræ subiecta
fuit. p. iv. de moneta Wiennensi locus *Wolf*

LAZII expenditur. p. v. & quo tempore ius fig-
nandi monetas Magistratus Viennensis obtine-
rit, indagatur. p. xviii.

- - a SOLIMANNO Turcarum Imp. obfidione cingitur 1529. & quo die? II. 33. a. an ea durante necessitatis causa nummi percussi sint? 34. b. urbis tellera. 239. a.

Wratislavienses MATHIÆ Regi Bohemiæ addicti.
II. 202. a. Huius Episcopatus nomen & insignia,
cur Brixinenfi postponantur? II. 173. a.

Württembergiae Ducatus a CAROLO V. Imp. comparatur. I. 101. a. ubi FERDINANDUM I. administratorem habuit. II. 4. b. eius Duces vexilliferi S. R. I. *ibid.* nummus. 6. a.

X.

X. P. figlae hæ in nummo MAXIMIL. I. Imp. dis-
cutiantur. L. 41, a.

Y.

YTIEIA idem ac *salus* in nummo FERD. IV. R.
Rom. II. 248. *b.* quo emblemate olim expressa
ibid.

YMELON monetarius. L. 123, b.

Z.

Z. littera pro cetera. I. 90. a. item zc. pro et cetera. 73. b. II. 22. 30. 128. a. & alibi passim.
de ZAPOLIA (Ioannes) Turcas contra FERD. I.
Imp. excitavit. II. 2. 9. b. e vivis ereptus. 13. a.
eius vidua ELISABETHA memoratur. 16. b.

S. ZENO, Protector *Veronae*, eius icon. I. 64. b
65. a.

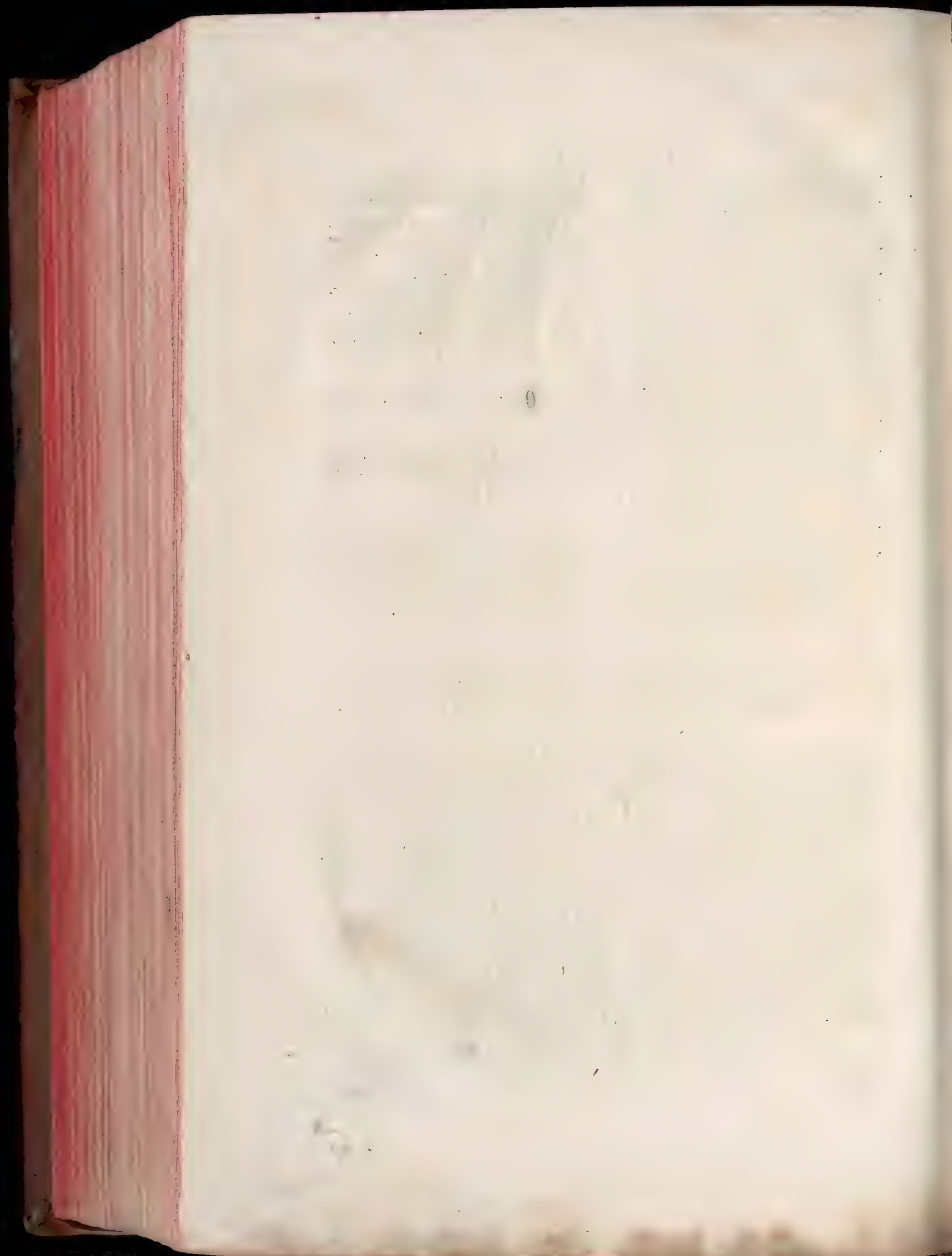
ZSCHACKEWITZ notatur. I. 76. a.

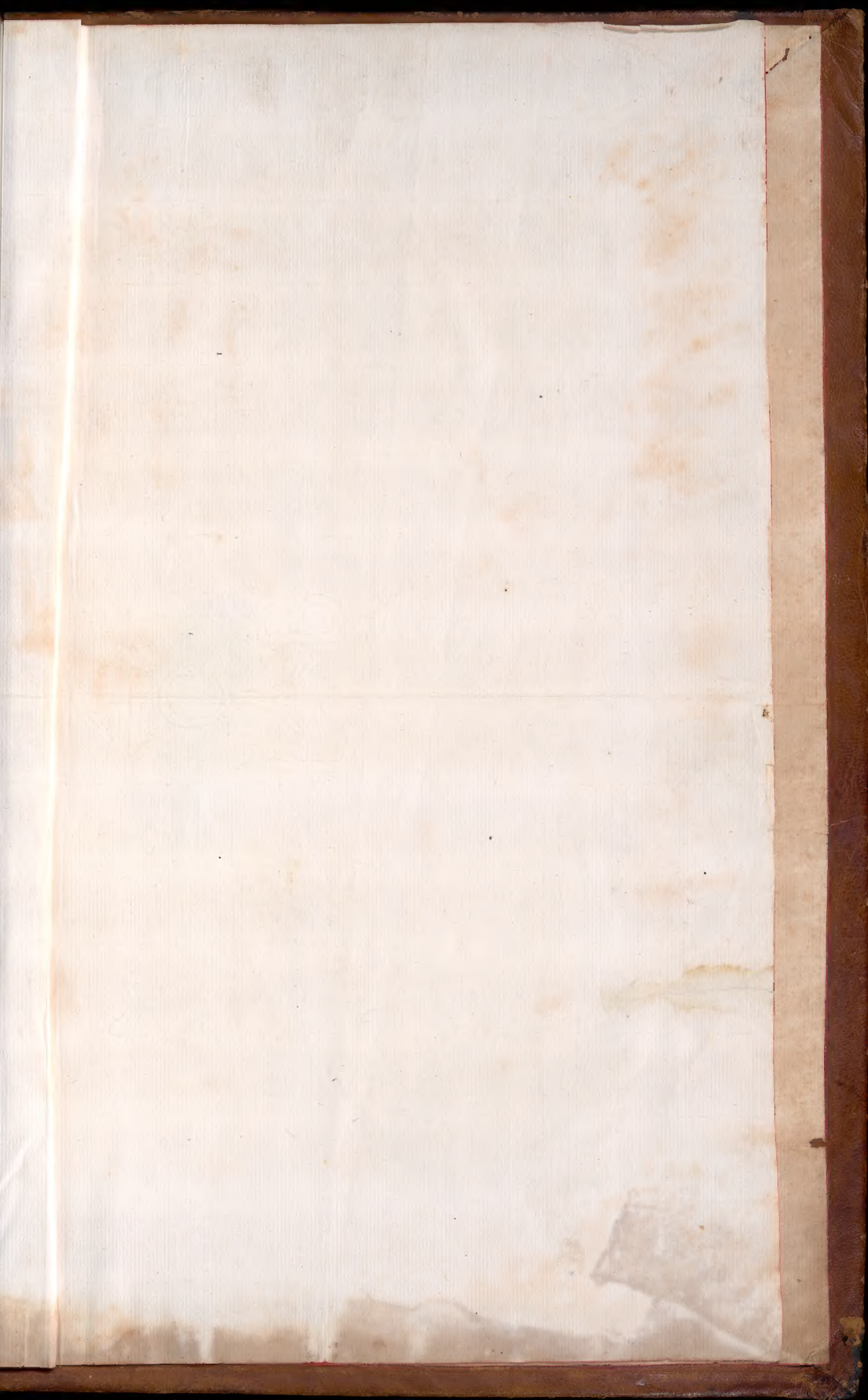
Corrigenda & addenda. TOMI II. PARTE I.

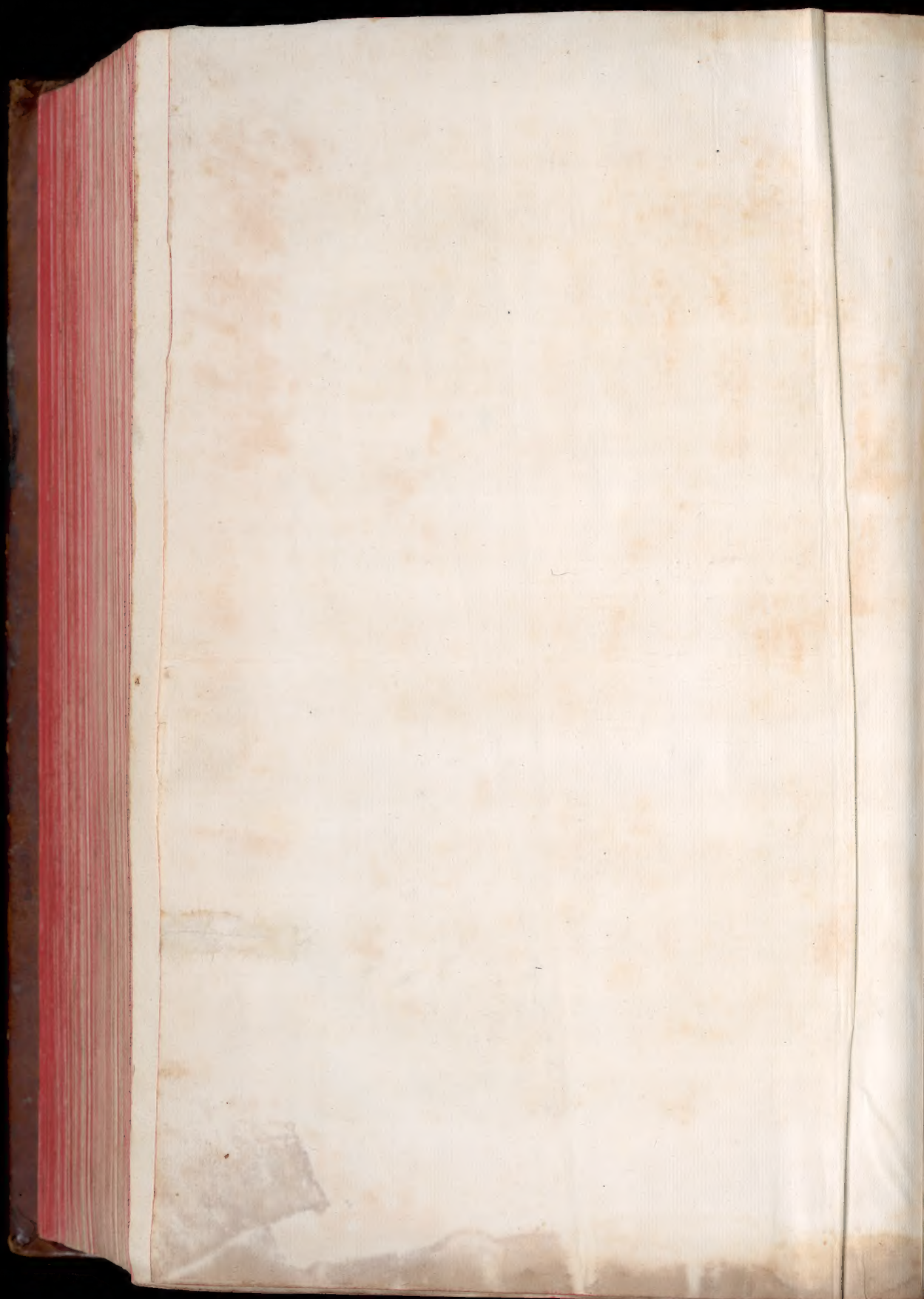
In praefat. §. XVIII. lin. 4. pro *Vrium*, lege *Virum*. *ibid.* lit. f. pag. margin. ix. l. xi. in Proleg. p. XLV. lin. 1. *Quintum* delcatur. p. 215. col. 2. lin. 32. pro 1615, l. 1651. p. 240. col. 1. lin. 36. MDCLXXIX. l. MDCLXXXIX.

PARTE II.

p. 2. lin. 10. pro 1562. l. 1565. & 27. p. 13. col. 2. lin. 42. *patris*. l. vii. p. 14. col. 1. lin. 14. *BOEM*. i. adde: *DALMATIA CROATIA*. p. 17. in not. lit. (a) *ISFUANFP*. l. *ISTHUNFP*. p. 20. col. 2. lin. 38. *SICILIA*. i. adde: *REGES AC*. p. 23. col. 2. lin. 12. *omiffus uiffie*. l. *omiffun fuiffe*. p. 26. col. 2. lin. 38. *Aufpire*. l. *Aufpire*. p. 44. col. 2. lin. 25. *perperam dictum est*. l. *ANNE* liberos quatuor ante matrem obiffe; cum id de filiis duntaxat dicendum fit. Hinc emblema numiffimis fit interpretandum ducimus: ut per aquilam illam maiorem, IOANNEM ipfam, per quinque pullos, totidem illius liberos intelligamus: ex quibus duo, alii inditentes, ii, qui ex hac vita ante matrem abierunt, tertius, pectori harena, qui, referente, in fuo *Gynaceo*, GANSTIO, octavo mense effufus, parenti mortem attulit, defignari putamus. Duobus denique reliquis, MARIA & ELEONORA fuperviventes denotari videntur; utpote qui, ubi ceteri colles intuentur, hi terram, quafi illic nondum migraturi, refpicunt. p. 72. col. i. lin. 34. pro 1565. l. 1569. p. 88. col. 2. lin. 3. *fecundam*. l. *fecundum*. p. 91. col. 2. lin. i. in marg. *rud*. l. *rudol*. p. 98. col. 2. lin. 30. *ARCHIDVX*. l. *ARHDVX*. p. 108. lin. 12. *Bofonii*. adde: 1608. p. 125. col. 2. lin. 19. *BVR*. *undie*. l. *BVR*. *gundie*. p. 135. col. 2. lin. 39. pro ii. l. 11. p. 136. lin. 21. *Italiæque*. l. *Italiæque*. p. 140. col. i. lin. 25. *Nam fi hoc*. l. *Nam fi hoc?* p. 146. lin. 15. pro vii. l. x. p. 155. col. i. lin. 37. *exfimationem*. l. *exfimationem*. p. 175. l. 33. *maufuleo*. l. *maufoleo*. p. 180. col. i. lin. 12. *luribus*. l. *pluribus*. p. 191. col. 2. lin. 2. & 6. *EP*. *fifcopus* l. *b. fifcopus*. *ibid*. lin. 9. *achi*. l. *a. robi*. p. 195. col. i. lin. antepenult. & penult. *numim*. l. *nummi*. p. 201. col. 2. lin. 33. *cuftis*. l. *cufta*. p. 212. col. i. lin. 39. *virtutibus*. p. 215. col. 2. lin. 26. pro 1695. l. 1699. p. 216. col. 2. unde titulus ile honoris: *Regiæque Cap. Boh. Comes*, originem ducat, docet Bohuf. Balbini Epit. Rer. Boh. lib. 5. p. 222. col. i. lin. 39. *Adverfa*. l. *Averfa*. *ibid*. col. 2. l. 10. *milifibus*. l. *milifibus*. p. 230. col. i. lin. 25. *profteritati*. l. *pofteritati*. p. 246. col. i. lin. 28. 29. *quoque*. *deleatur comma*. p. 247. col. 2. lin. ultim. *Idem*. l. *Idem*. p. 248. col. 2. lin. 8. *fymbulo*. l. *fymbolo*.

SPECIAL 88-B
OVERSIZE 17213
V.2
Pb.1-2

